

Handwritten text on a torn piece of paper:
Kornel
Ephraim Baier
Kornel a. d. 1788

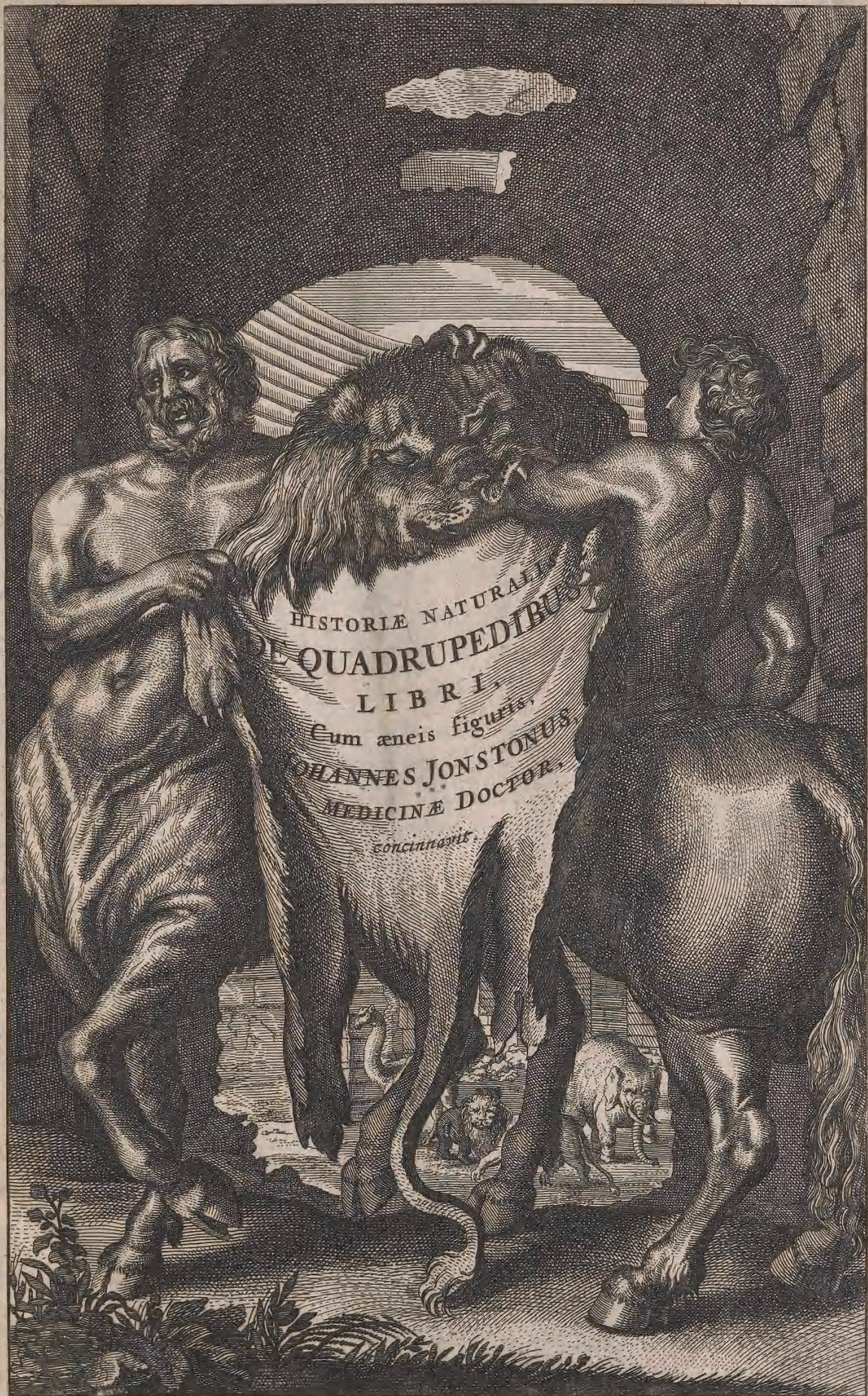

*Lucas de Fibris Petri de Almon
Et univ. de Quod opto.*

AMSTELODAMI,
Apud IOANNEM IACOBI FIL. SCHIPPER. MDCLVII.

124933
MAR 3 1882

MISS MARY ANN BROWN
AGE 2 YEARS
1850

SYLLABUS

In Historiam Naturalem de Animalibus Quadrupedibus
 JOHANNIS JONSTONI, priore numero historicae
 descriptionis paginam exprimente ; altero verò
 tabulam Iconismi designante.

	A.	P.	T.		P.	T.		I.	P.	T.
A	Gnus	39.	22	Caryguéja	94.		Jaboti		146.	
	Agutivel AcutiBraf.			Caffor	102.158.	68	Ibex		53. 25.28	
	Cunic.	63		Catus Hispaniæ	109.		Ichneumon		105.	67
	Alce	65.30.31.35		Catus Zibethicus Scalig.	109.		Ignavus		101.	62
	Ameiva	136.		Caudiverbera	139.	79	Clufii			73
Americima Braf.			Cavia cobaya cunic. spec.		63	Igvana		135.		
Animal foetidum	150.		Chamæleon	104.	78					
Animal Zibethi	109.		cinereus verus		79					
Aper	74. 47.	48	Varius		78	L.				
Aries	39.	22	Cercopithecus	97. 59.	61	Lacertorum genera	133.	76		
Guineensis		46	barbat. Braf.		50	Lacertus biceps		76		
Armatillo Clufii		74	Clufii		73	Braflienf.	135.	76		
Afinus	12.	6	Barbat. Cluf.		73	Chalcidicus		76		
Cornutus.	22.	11	major feu Manticora		61	Cyprius fcincoides		76		
			Cervus	58.	35	Indicus Cordylo fimilis	135.	78		
			burgundicus		35	Tarantula quibusdam		77		
			palmatus	63.	37	Vulgaris	133.	76		
			Cerva		32	Viridis cauda bifurc.	134.	76		
Bifon.	36. 16.	17	Cervo camelus		29	Viridis	134.	76		
Jubatus		17	Civetta	151.		Leæna		51		
Magnus		17	Coati	95.		Leo		77. 50.51		
Scoticus	37.		Cordylus quadrupes	139.	78	minor.		52		
Bifulca aquatica	76.		Crocodilus	141.	79	Leopardus		81.	53	
Terreftria	25.		Cuniculus	111.	65	Lepus		109.	65	
Bonafus	37. 18.	19	Indus Gefneri		63	cornutus		65		
Bos domesticus	26.13.14.15		Cuitlamitzli	81.		Leucrocota		52		
Scythicus	35.	21	Cynocephalus	100.	59	Lonx, Lonza		68		
Strepficeros	38.	24	Bertrandi		59	Lupus		89.	56.	
Boves feri	36.					marinus Gefneri & Bellonii		57		
Bubalis	54.		D.			Scythicus		58		
Bubalus veterum	37. 18.	20	Dama	52.	27	Lutaria		146.		
Africanus	37.	18	vulgaris	54.		Lutra	104.	68		
Indicus		16	Danta	149.		Lynx	83. 54.71			
Bubali Juvenci		21	Dafypus pinuum		73					
Buffelus	38.	20	Digitata femifera	92.		M.				
Bufo	131.	75				Macamitzli		81.		
caudatus		75	E.			Mambriana Syriaca		60.		
fine dentibus		75	Echinus terrestris	119.	68	Manticora		85. 52.61		
Butrones	36.		Brafilian.	120.		Mapach		74		
			Ejulator	150.		Maripetum animal	150.			
			Elephantus	17. 7.8.9		Martes	107.	64		
			Equus	1.	1.2	Meles feu Taxus caninus		72		
			Æthiopicus	9.	3	Mitzi Peruan.	81.			
			Fricicus	9.	2	Monoceros	22. 10.11.			
			Hirfutus			Mulus	15.	6		
			Hungaricus	10.	2	Mula	15.			
			Indicus	10.	5	Mures domestici	115.			
						Aquatici	116.			
			F.			Mus Alpinus	117.	67		
			Felis	226.	71	Aquaticus	117.			
			domestica		72	Araneus	116.	66		
			fylveftris		72	Avellanarum	116.	66		
			Zibethi lud. Rom.	119.		Coyopollin feu Indicus	118.67			
			Zibethi		72	Mufcatulus	116.	67		
			Flirus	13.		Pharaonis	105.	67		
						Mufmone	40. 27.28			
			G.			Mufstela fylveftris	107.			
			Gazella	54.	29	vulgaris	105.	64		
			Genetta	108.	72	Zibellina	107.			
			Genethocatus	119.						
			Glis	114.	66	N.				
			Aldrovandi		67	Noerza		107		
			Graffa	150.						
			Gulo Dieftraß	91.	57	O.				
						Onager		14. 11.12		
			H.			Oryx		57. 35		
			Hinnuli & hinni apud Plinium	15.		Ovis		38.		
			Hippelaphus foemina		34	Arabica		23		
			mas		35	Cretenfis		45		
			Hippopotamus	76.	49	Mofcovitica		45.		
			Hircus	46.	27	Peregrina		22		
			Bezoarticus	54.		Peruana		23		
			Hoedus	46.						
			Hyæna	151. 56.57						
			veterum Bellonii	109.						
			Hyftrix	119.	62					

MUSEI CIVITATIS
VIRIDARIUM
ILLUSTRISSIMO ET EXCEL-
LENTISSIMO HEROI,
DOMINO

BOGUSLAO,
COMITI IN LESZNO:

Supremo Regni Poloniae Thesaurario, Ma-
joris Poloniae Generali, Samboriensi & Miedzyrzecensi
Præfecto, &c. &c. Domino & Patrono suo
gratiosissimo :

*Hanc Historia Naturalis de Quadrupedibus partem offert,
utque se, & sua studia, sibi commendata esse velit,
observanter petit*

Illustrifs. Excellent.

additissimus

JOANNES JONSTONUS
Med. D.

A 2

PRÆ-

PRÆFATIO AD LIBRUM

D E

Q V A D R V P E D I B V S.

Nomen.

Plin. H. N.
l. 11. c. 39.
Partes ex-
ternæ.Plin. H. N.
l. 11. c. 37.Plin. H. N.
l. 11. c. 42.Plin. H. N.
l. 11. c. 43.Plin. H. N.
l. 11. c. 45.
& 46.Plin. H. N.
l. 11. c. 51.Partes in-
ternæ.

Lacet & de Quadrupedibus in genere aliquid præfari, Benevole Lector, satis facturumque me confido, si aliquid de *Nomine, Partibus, Loco, Nutritione, Augmento, Generatione, Vita, Animalibus actionibus, Usu, & Differentiis*, præmifero. Horum verò nomine Animalia illa nobis veniunt, quæ mediæ inter aërea & aquea naturæ, pilis ut plurimum, testis quandoque, obducuntur, & quaternis pedibus incedunt. Græcè τετραπόδα, τετραπόδα, τετρασκελι, & τετραδάμωνα, dixerò. In reliquis omnibus multiplex & incomprehensa occurrit varietas, quæ tibi, si bene perpenderis, stuporem injicere poterit. Partes mihi primò externas vide. *Pilos* habent quæ animal pariunt, quæ ova, testam. *Equis* sunt in juba largi, in armis leoni: *dasyodi* & in buccis intus, & in pedibus. *Villofissimum* animalium *lepus*. Omnibus senectute crassescunt. In solo equo canitiem contrahunt. *Setis* sues & hircines teguntur, *oves* lana, *capræ* aruncum de mento demittunt. *Corium* Hippopotamo tam crassum, ut inde torrentur *hastæ*: *elephantis* etiam & *rhinocerotibus* ferè impenetrabile. Nullibi major naturæ lascivia, quam in *Cornibus*. *Sparfit hæc in ramos, ut Cervorum. Aliis simplicia tribuit, ut in eodem genere subulonibus ex argumento dictis. Aliorum finxit in palmas, digitosque emisit ex iis, unde platycerotas vocant. Dedit ramosa capreis, sed parva: nec fecit decidua. Convoluta in anfractum arietum generi, ceu castus daret: infesta tauris. Rupicapris in dorsum adunca, damis in adversum. Erecta, rugerumque ambitu contorta & in leve fastigium exacuata, strepsiceroti, quem addacem Africa appellat. Mobilia eadem ut aures, Phrygia armentis: Troglodytarum in terram directa: quæ de causâ obliquâ cervite pascuntur. Aliis singula, & hæc medio capite, aut naribus. Iamque aliis ad incursum robusta, aliis ad ictum. Aliis adunca, aliis redunca; aliis adjectum pluribus modis, supina, conversa, connexa: omnia in mucronem migrantia. Auricula omnibus duntaxat animal generantibus, & quidem mobiles. Minores aliis vel majores. Cervis tantum scissæ ac velut divisæ; foricibus pilosæ. In equis & omnium jumentorum genere, indicia animi præferunt: *fessilemarcidæ*: *micantes* *pavidis*: *subrectæ* *furentibus*: *resolutæ* *ægris*. *Os* magno hiatu, *cani*, *leoni*, & *venatu* viventibus rescissum; *mediocre*, suum generi. *Promuscis* foli elephanto. *Maxilla* longæ jumentis, *rotundæ* simiis. *Collum* leoni tantum, & *lupo* & *hyenæ* ex singulis ossibus rigens. De *Mammis* hoc observatum à Plinio. *Quibus solida ungula, nec suprâ geminos fetus, hæc omnia binas habent mammas, nec alicubi quam in feminibus. Eodem loco bisulca & cornigera: boves quaternas, oves capræque binas. Quæ numeroso secunda partu, & quibus digitis in pedibus, hæc plures habent toto ventre, duplici ordine, ut sues: generosa duodenas, vulgares binis minus: similiter canes. Alia ventre medio quaternas, ut Pantheræ: alia binas, ut leonæ. Elephantas tantum sub armis duas: nec in pectore, sed citra in alis occultas. Nulli in feminibus digitos habentium. Digiti quibus ex rapina victus, quini in prioribus pedibus, reliquis quaterni. Leones, lupi, canes, & pauca alia, in posterioribus quoque quinos ungues habent, uno juxta cruris articulum dependente: reliqua, quæ sunt minora, digitos quinos. Ungues omnibus quibus & digiti. Sed simiæ imbricati: rapacibus unci: cæteris recti, ut canibus, præter eum qui à crure plærumque dependet. Ungulas solidas habent quæ non sunt cornigera: cornigera ferè bisulca sunt. Sues in Illyrico quibusdam locis solidas habere dicuntur. Veterino tantum generi renascuntur. Caudæ denique, omnibus præter simias, & ova gignentibus pro desiderio corporum. Nuda hirtis, ut apris: parva villosis, ut ursis: prælongis setosa ut equis. Amputata lacertis renascuntur. Boum longissimus caulis, atque in imâ parte hirtus. Idem asinis longior quam equis, sed setosus veterinis. Leoni infima parte ut bubus & forici: pantheres non item: vulpibus & lupis villosus, ut ovibus, quibus procerior. Haud minor interuorum diversitas. Dentes exertiverri, apro: ferrati, cani, leoni: continui, equo, bovi: acuti primores: plani interiores. Altero ordine carent cornigera. Nullis exertis, quibus ferrati. Nullis exertis vel ferratis, cui cornua: sed omnibus concavi, cæteris solidi, simiæ ut homini. Ruminantibus, leoni & cani mutantur. Suibus deciduum unquam. Lingua Crocodilis tota adhæret: leonibus ac felibus imbricatæ est asperitatis, ac limæ similis: Elephanto præcipuè lata. Costa suibus denæ, cornigeris tredecem. Cor omnibus in medio pectore est. In equorum boum & cervorum ossa reperiuntur. Maximum proportionem, muribus, lepori, asino, cervo, hyænis, & omnibus propter metum maleficis. Pulmo, testudini sine fan-
guine:**

guine: Chamæleoni portione maximus, & nihil aliud intus. *Venter* solidipedum asper & durus: terrestrium aliis denticulatæ asperitatis, aliis cancellatim mordacis. De ruminantium ventribus libro secundo diximus. *Lien* rotundus bisulcis & cornigeris: prolixus multifidis: prælongus solidipedibus: minimus pecori in regione Asiæ quæ Sceplis dicitur. *Re- nes* omnia habent quæ animal generant: ova parientium, testudo sola. *Vesica* nulli ova gignentium præter testudinem: nulli, nisi sanguineum pulmonem habenti: nulli, pedibus carentium. De *Adipe* & *Servo* observatum, *Cornigera* unâ parte dentata, & quæ in pedibus talos habent, *Servo* pinguescere: bisulca scissisve in digitos pedibus, & non cornigera, adipe. *Concretus* hic & cum refrigit fragilis: semperque in fine carnis. *Contra* pingue inter carnem cutemque succo liquidum. *Quædam* non pinguescunt steriliora cuncta pinguia. *Medulla* in juventa rubet & senecta albescit. *Nonnisi* cavis hæc ossibus nec cruribus jumentorum aut canum. *Pinguis* iis quibus adeps: *Serosa* cornigeris: *Urfis* nulla: *leoni* in feminum & brachiorum ossibus exigua. Et tantum de partibus. *Locum* plærisque terram natura designavit: paucis, ut Crocodilo, *Locus* hippopotamo, castori, testudini marinæ, & aquam. Ex his & illis quædam latibula habent: quædam in arboribus degunt. In frigido climate nonnulla; in calido alia invenias. *Negata* in eodem situ quædam aliquibus. In *Cilicia* (Lycia alii legunt) *dorcades* non transeunt montes *Syris* vicinos: *onagri* montem qui Cappadociam à Cilicia dividit. In *Helleponto* in alios fines non commeant cervi: & circa *Arginussam* elatum montem non excedunt. In *Poroselene* insula viam *mustela* non transeunt: in *Beotia* *Lebadia* illatæ, solum ipsum fugiunt, quæ juxta in *Orchomeno* tota arva subruunt talpæ. In *Ithaca* lepores illati moriuntur, extremis quidem in littoribus: in *Ebuso* cuniculi non sunt. *Cyrenis* muta fuerit rana: illatis è continente vocalibus durat earum genus. In *Olympo* *Macedonia* monte non sunt lupi, nec in *Creta* insula. *Mirobilis*, cervos in eadem insula, præterquam in *Cydoniadarum* regione, non esse. In *Africa* nec apros, nec cervos, nec capreas. Frustrà & in victu uniformitatem quæris. *Herbis* & frugibus boves, cervi, equi, fues vescuntur: humiliorem deprædantur oves, altiorem, ramos, & germina capræ. *Carnes* lupis, leonibus & canibus in deliciis: pisces fibro & feli: muscæ chamæleoni. *Ruminant* cibum quædam, quædam non item. *Simiam* & *Cercopithecus* inter pamphaga fortè rectè posueris. *Urfus* hyeme in latebris, eo humore quem ex prioribus pedibus tum intumescitibus exfugit, vivere creditur. De *Generatione* hæbe, concipere quædam citra coitum, ut post Niliâ terris recessum in *Ægypto* mures. *Congredientium* plæraque autumno ætate vel vere coire: cum ferocitate tauros & ursos: sine ea canes. *Vivos* foetu maximus numerus profert: ova testudinis, Crocodili, lacertæ &c. *Molam* ex vento in *Lusitania* equas concipere ex *Refendo* disco: boves gravidos dextro duntaxat vulvæ sinu ferre, etiam cum geminos ferunt, aliunde. *Gestationis* tempus mirè variat. *Lupus* mensem vel ad summum XL. dies gestatur: canis novem septimanis: sus quatuor mensibus: capra quinque: ovis circiter sex: bos decem: equus undecem. *Idem* de numero partus intellige. *Mula* nunquam parens creditur: *lupus* semel duntaxat in vita eniti: *lepus* etiam superfætat. De *Augmento* hoc dixisse sufficiat, *μνοχολει* & bisulca, digitatis majora, rhinocerotem, camelum, hippopotamum &c. si exceperis: differreque in eadem specie propter loca magnitudinem. In regione *Camadu* arietes asinis non cedunt. *Testudines* ad *Taprobanam* tantæ ut CIII. pondo pependerit: lacertæ in *Æthiopia* Cubitor. octo. *Vita* brevis quibusdam, diuturna aliis. *Lepores* & feles septimum duntaxat annum attingunt: aries & caper rarò decimum. *Sus* ad vigesimum pervenit: *Canis* ad eundem aliquando: *Bos* decimum sextum vix excedit. *Equi* mares ad trigesimum aliquando attingunt. *Ad septuagesimum* quintum pervenire, apud *Plinium* legimus. *Mulum* octoginta annis vixisse, ex *Atheniensium* monumentis apparet: *Cervos* centum, in *Historia* invenies. *Ad Animales actiones sensus externi & interni appetitus, & locomotiva*, pertinent. *Dorcades* & *lynces* visu excellunt: *hyenæ* & *feles* de nocte vident: talpæ parum aut nihil. *Acute audiunt* lepores: *Cameli*, cervi, & equæ *Lybicæ* cantu tibie oblectantur. *Odoratu* canes valere nemo ignorat: fues adeò sunt debili, ut ne fætores canum moveantur. *Simia* nos gustu vincit, ut vulgari verficulo traditur. *Internos* si attendamus, *Insignis* sunt amentie quædam, ut *bubalus*, qui capite abdito totum se latere credit: *Sagacissima* quædam. *Simiæ* nihil non imitantur. *Vulpes* glaciem transmissuræ, admota aure, ejusdem crassitiem explorant. *Canes* quamvis longa itinera meminere: nec ulli, præter hominem memoria major. *Cervi* audito canum latratu, secunda fugiunt aura, quò pariter recedat vestigiorum odor. *Reliqua* in capitibus de equis, capreis, lupis, & aliis vide. *Maximè* verò mirandum quod tam multæ quadrupedes sciant, quæ morbis suis medeantur. *Panthera* sterco humanum quærit. *Testudo* cunilæ quam bubulam vocant, pastu, vires contra serpentes refovet: *mustela*, rutæ, in murium venatu, cum iis dimicatione conferta. *Bos* in *Cypro* contra tormina, hominum excrementis sibi medetur. In *Appetitu Amor* & *Libido*, præcipuè occurrit. *Simiarum* erga fætus tantus, ut magna ex parte complectendo necent. *Sues* foemina libidine turgentes adeò efferantur, ut hominem lacerent. *Tanti furoris* & tauri, ut *vacca enea* *Syracusis*, ab agresti tauro, qui pecore aberrasset, inita sit, ac semine aspersa. *E contra* *Camelus* coitum in propatulo refugit. *Equum* detracto

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Plin. H. N. l. 8. c. 58.

Vitus

Generatio

Refend. Antiq. Lus. fit. l. 1.

Augmentum.

Vita.

Plin. H. N. l. 8. c. 42. & 44. Animales actiones.

Cicero de Nat. Deor. l. 2.

Plin. H. N. l. 8. c. 27.

Plin. H. N. l. 28. c. ult.

Livius l. 41.

Plin. H. N. l. 2. c. 42.

oculorum operimento, & cognito eum matre coitu, prærupta petiisse, atque exanimatum, Plinius author est. Circa *Locomotivam* veloces quosdam, tardos alios novimus. Nullum animal cursu leporem æquare, credidit Xenophon: Horatius verò cum celerrimam curam dicere vellet, *ociorem cervis* dixit. Alce tantum itineris uno die conficit, quantum equus triduo. Nil de Arabicis asinis dicam: nam vulgares tardissimi sunt, ut & Tigris, docente nos Bontio. *Vocis* ferè oblitus fuisset: cujstamen insignis in isto animalium genere est varietas. Equus namque hinnit: Taurus mugit: Afellus uncat: Arius blaterat: Ovis balat: Sus grunnit: Verres quiritat: Cervus onager glocitat: Caper circus mutit: Aper frendet. Leo rugit: Tygris raucat: Panthera caurit: Pardus felit. Lupus ululat: Barrus barrit: Canis latrat. Vulpecula gannit: Catulus glaucitat: Lepus vagit. Mus mintrat: Mustela dentrit: Sorex difticat: Rana coaxat. Sed ad *Usum* deveniamus. Bono enim nostro à Deo condita, nemo negaverit. Hinc nobis, *Alimonia, Medicamenta, Vestitus, & talia.* *Alimonia.* Lac namque nobis suppeditant pilis prædita, ex quo butyrum & caseus conficitur. Carnes jumenta, & quæ in desertis vivunt cervi, apri, damæ, alce & alia. Nec tantum ad necessitatem provisum est, deliciarum etiam oblivisci noluit Natura. Leporis carnem, *primam mattyam* Martialis vocat. Caro verò etiam domesticæ suis quinquaginta modis ita condiri potest, ut totidem ferinæ carnis species videantur. *Medicamenta.* Docuere enim quædam: nec unum est, quod suppeditet. Cunilam & rutam contra venena valere à mustela & testudine accepimus. Venas secandi artem Hippopotamus docuit. Ductu cervorum dictamnum sagittas extrahere scimus. De remediis contra morbos, Historia consulatur. *Vestitum.* Magna pecori gratia in usu vellerum: corporum tutela ipsi debetur. Caspiorum dirissimi vestimenta ex pilis camelorum conficiebant. Ex lanis etiam illa fiunt, quæ Cæsar *subcoacta*, Helmoldus Presbyter *feltra & filtra*. Græci *πληγὰ & πλωτὴ* vocant. Ex his, aut ex centonibus, aut ex coriis, tunicas aut tegmenta milites faciebant, quibus tela vitarent. Mortua pelles suppeditant. Primæ tunicæ quas Deus fecerat, ex istis. Pelle leonis induebatur Hercules. Ex agninis Rhenones Germanorum erant. Perones ex corio conficiebantur: nobiliorum calcei ex alura. Frisii denique, jussu Drusii, coria boum in usus militares pendebant. De *aliis usibus* hoc duntaxat dicam. Canes ad custodiam facere. Feles alimenta à muribus defendere. Equum, asinum, mulam, Camelum, ad vecturam adhiberi. Ex nervis fiunt fides. Camelorum veretro optimè arcus intenduntur. Funes, quibus brachia catapultarum continentur, torquentur è nervo. Dentibus aprorum lævigatur charta. Plebejos ministros apud Romanos quidam bovillis cornibus infonantes, ad cætus cogeant. *Per cornu fluentia in fauces hominum vina decurrere*, dixit Ambrosius. Urorum certè barbari septentrionales potabant. Delii Apollinis ex cornibus ara, inter septem orbis miracula recensetur. *Taurino fellis præcipua potentia, etiam in are, pellibusque aureo colore ducendis.* Quid de *Fimo* dicam, de cujus discrimine ita Plinius: *Humanas dapes ad hoc imprimis advocant. Alii præferunt hominum potus, in coriariorum officinis, pilo madefacto. Proximè spurcitas suam laudant: Columella solus damnat. Varro præceptis adjicit, equino, quod sit levissimum, segetes alendas: prata verò graviore, & quod ex hordeo fiat, multasque gignat herbas. Quidam etiam bubulo jumentorum præferunt, ovillumque caprino: omnibus verò asininum, quoniam lentissimè mandant.* De *Differentiis* in infinitum agi posset. Quomodo verò in suos ordines, totum Quadrupedum exercitum digesserimus. Historia docebit. Occurrent primò Solidipeda; mox bifulca, tam ruminantia, quæ vel cornuta vel non, quàm non ruminantia: digitata tandem, tam vivipara, quæ vel terrestria vel aquatica: quam ovipara, quæ vel teguntur testâ, vel non. Sed nolo in hanc rem plura. Tu, *Benevole Lector*, laborem boni confule, & proximis nundinis, Historiam Serpentum & insectorum, quam Sublimium, Subterraneorum, & Hominis Historia, si DEUS voluerit, excipiet, expecta.

Xenoph.
l. de Venatione.

Vox.

Vfus.

Arist. H. A.
l. 5. c. 2.

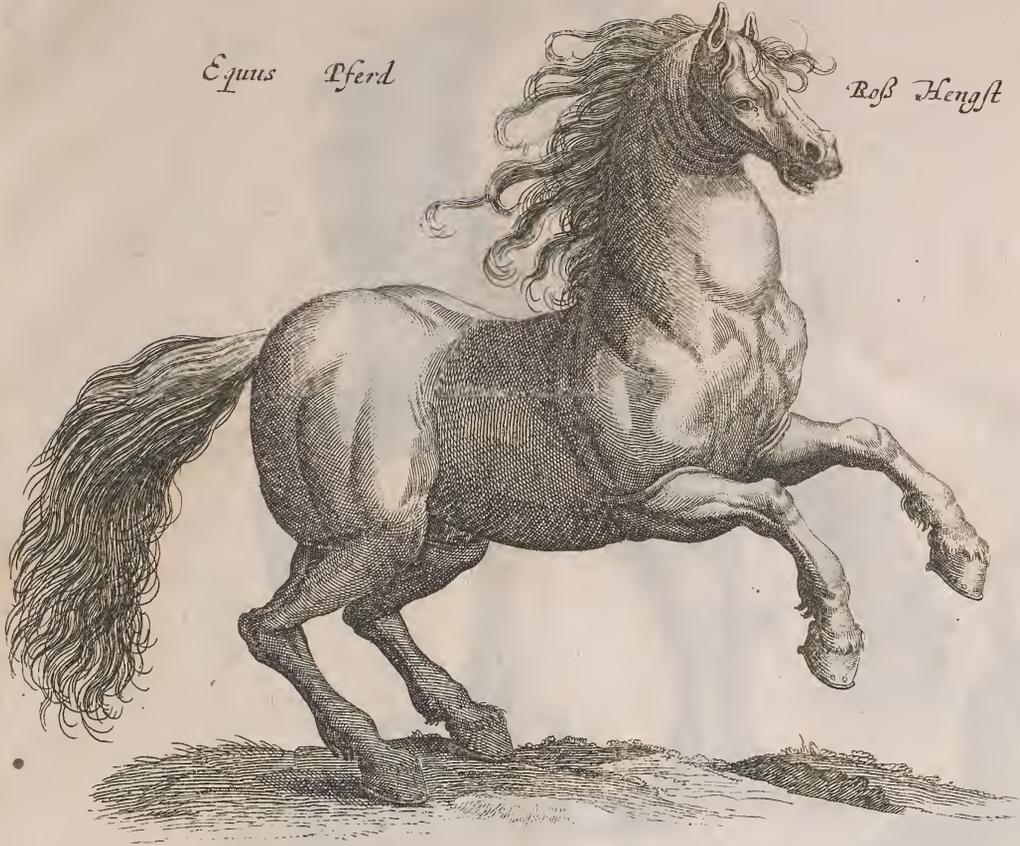
Dionys.
Halicarn.
l. 2.

Plin. H. N.
l. 28. c. 7.
Plin.

Differentia.

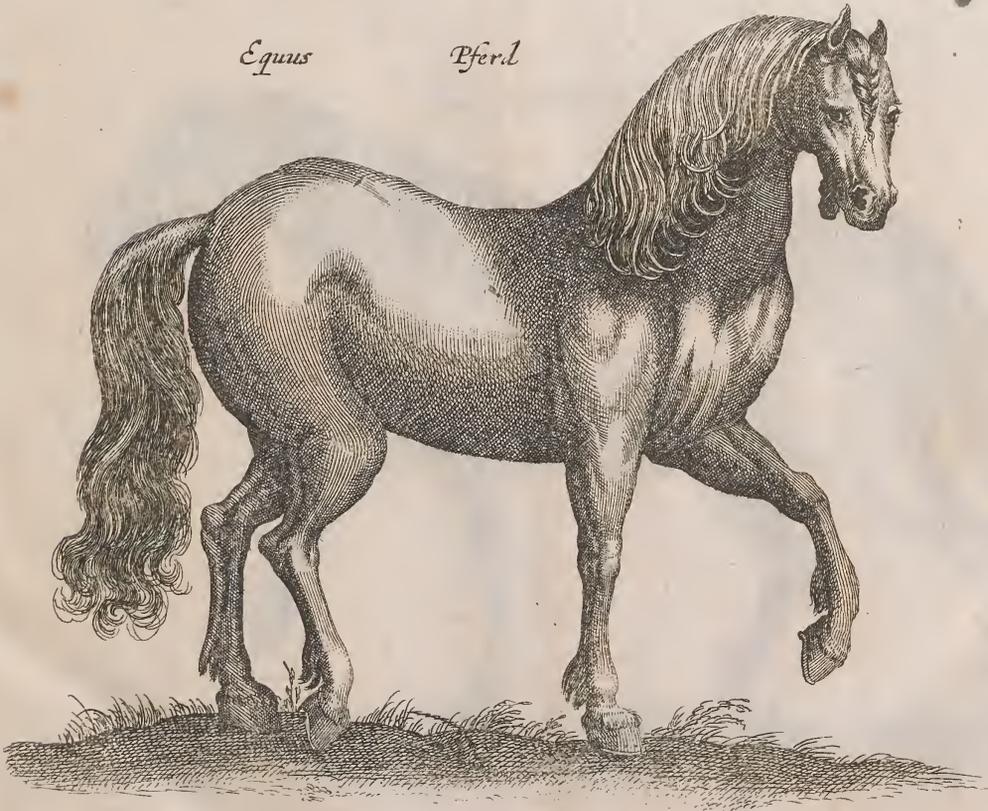
Equus Pferd

Roß Hengst Gaul.

Equus

Pferd

1800

1800

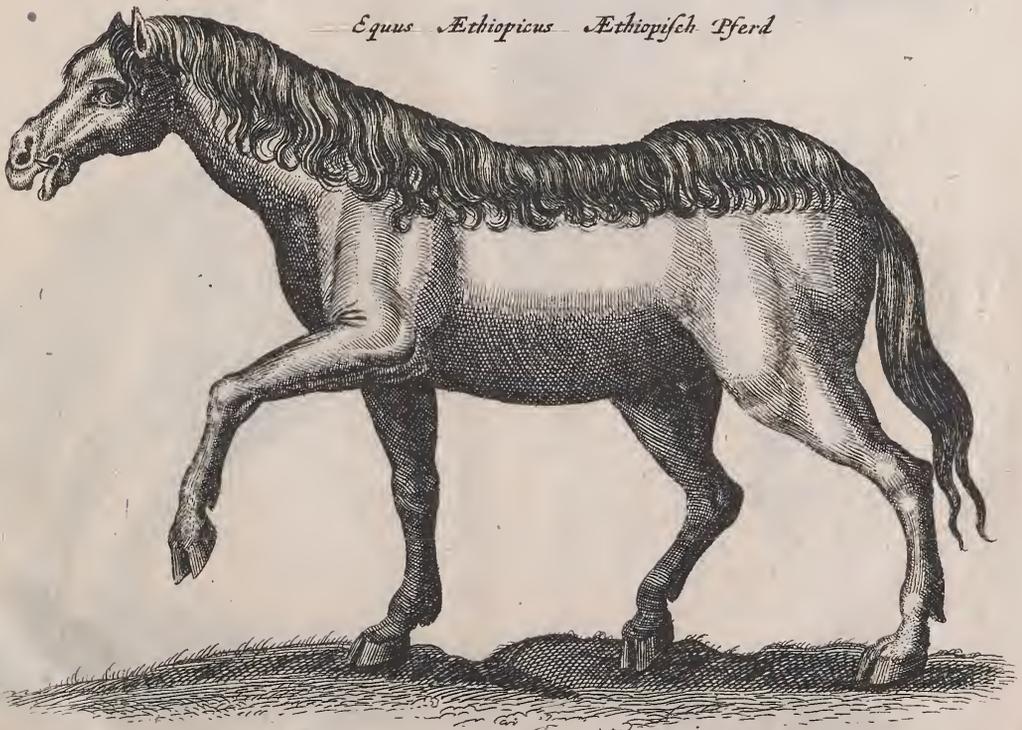

Equus

Pferd

Equus Ethiopicus *Ethiopisch Pferd*

Equus Frisicus Frisich Pferd

*Equus Pannonicus sive Hungaric
Hungarisches Pferd*

3 years Brown Friesian Mare

3 years Brown Friesian Mare
The same Mare

HISTORIÆ NATURALIS

D E

QUADRUPEDIBUS

LIBER I.

De Quadrupedibus Solidipedibus.

CAPUT I.

De Equo.

Aldrov. de
Solidiped.
c. 1.

Rutis animantibus, quæ
fanguinem habent, aliis
binos, aliis quatuor pe-
des, largita est natura.
Quæ tot habent, Latinis
Quadrupedes, Græcis
τέτραποδα, Aristoteli πέντα

dicuntur, & sub tribus summis generibus
continentur. *Unum est ἀγρῶδες, μονώνυχον,*
seu μώνυχον, aut μονώνυξ seu μώνυξ, Euripidi
μονόχηλον, quasi unâ tantum præditum un-
gulâ, dicitur. Plinius Solidipedem, Gaza
Solipedem vocavit. *Aalterum est,* quorum
pedes binis fissuris utrinque, hoc est, à parte
priori & posteriore deducuntur. Unde *bis-*
ulca Latini, διχῆλα Græci vocaverunt, ea-
que chelas seu forcipes pro unguibus habere,
Aristoteles dixit. *Tertium πολυδάδες & πο-*
λυδάκτυλον, multifidum, & multipliciter di-
gitatum, quod pedes manuum nostrarum
instar, multifidos habeat. Omnibus pedes
ad ingressum dati sunt: sed digitata priori-
bus præterea ad manuum officia uti nitun-
tur, quod solidipedes posterioribus facere,
Aristoteles annotavit. Ex *Solidipedibus,* sunt,
Equus, Asinus, Onager, Mulus, Monoceros,
& *Elephas,* de quibus ordine hoc primo li-
bro agemus. Ab *Equo* autem incipimus,
quod ejus singularis sit, inter *jumenta,* quæ
à juvando nostras operas Latinis ita dicun-
tur, præstantia. Demosthenes eum inter ur-
bis munitiones recenset. Romani in ejus
emptione denis æris millia è publico per-
solvebant, adimebantque bello inutilibus.
Consulis aut cujusvis Imperatoris equus,
phaleris exornatus, ornamentum, ut apud
Halycarnassæum legimus. In multis regio-
nibus cautum, ne quis equos extra provin-
ciam emittat. Circassi equos plebeis permit-
tere nolunt. M. Antonius in civitatibus fe-
dere in equis prohibuit. Atheas Scytharum
Rex ipse equum suum strigili purgabat, ut
Plutarchus meminit. Andromache Hec-
toris conjunx, manibus suis avenam & fenum

Aristot. H.
A. l. 2. c. 1.Dionys.
Halycarn.
l. 10. Antiq.
Rom.

Equis mariti præbuit, quod eum hisce de-
lectari sciret. Theophylactus Lacapeni Im-
peratoris F. Patriarcha Constantinopolita-
nus ultra duo millia equorum habuit, & in
eis alendis adeò fuit intentus, ut pistachia,
pineas, palmulas, uvas passas, caricas, eaque
omnia lectissima, vino fragrantissimo tem-
perata, admixtis etiam, croco, cinnamomo,
aliisque preciosissimis aromatis, iis appo-
neret, in hoc luxu, Verum Imperatorem su-
perans; qui, ut ait Capitolinus, equo suo
nomine volucris, uvas passas, & nucleos, in
vicem hordei in præsepe ponebat. Moxii
Tartariæ populi, constituto & solemnique quo-
tannis die equum post aliquot ceremonias
corio exuebant, carneque in mensâ absumta,
paleâ implebant, & mox erectæ aræ imposi-
tum, ut propitium numen adorabant, pel-
lesque preciosiores offerebant, ut Josephus
Barbarus in suo itinerario reliquit. Vixit
Petriarchæ tempore in Italia quidam, qui
ægotanti equo quem amabat, aureum pul-
vinar, ac sericum cubile substravit: Cumque
ipse interim podagrâ vinctus atque immobi-
lis medicorum legibus regeretur, nihilomi-
nus tamen, aut fervorum vectus manibus,
aut equo altero vix injectus, & suos medicos
secum ducens, equum ægrum suum bis ter-
que quotidie visitabat, illi suspirans atque
anxius assidebat, illum leniter manu tra-
ctans, blando murmure solabatur. Tradit
denique Ludovicus Romanus, Narvingæ
Regis potentissimi equum tanti pretii esse
credi, propter incredibilem margaritarum
quibus oneratus est copiam, quanti est quæ-
piam ex nostris urbibus. In tanto apud plæ-
rasque gentes æstimio equus habetur, ut
pluribus Aldrovandus ostendit. Cæterum,
ut ad *Nomen* ipsum accedamus, varia tam
apud Græcos, quam apud Latinos sortitus
est. Græcis dicitur ἵππος, πῶλ, quod de
pullo propriè sumendum est; ἄλλα Caribus,
unde Allabando cuidam nomen; κάλπις
Hesychio & Varino, quod tamen equo gra-
dario duntaxat competere videtur; δάμν
Liguribus, ἰκκ & Ethymologo, καβάλλ
& καβάλλις, ὁ δὲ καπὸ κάπης ἄλις ἐπίων, quod
ex præsepi abundè comedat; quo tamen

I. lib. 4. Na-
vig. c. 11.

Nomen.

A

voca-

vocabulo ἐργάτης ἵππου, seu operarius equus tantum venit, ut apud Latinos vilittatis significationem habet; ἵππος hinnus, & γένος, quorum illud equum, qui equum habet patrem, matrem alinam: hoc matrem equam, patrem mulum, significat: ab Aristotele tamen, pro pumilo equo, ut & Suida, cui ἵπποι, οἱ κέλοισι τῶν ἵππων, sumitur; κέλης non simpliciter equus est, sed qui ab uno fessore agitatur, Varino ἀρδύλιος & ἄρδύξ. Aristophanis interpres equum generosum intelligit: alii sellarem, sellarium, & nudum interpretantur; quidam, sed malè, defultorium. χρυσίμπος epitheton potius est quàm synonymum. Siquidem sic dicitur, quòd ἀμπύξ, teste Eustathio, dicatur, ζεσθὲ κατὰ χρυσὸν πῆξ πρὸς τὸ μέτωπον τετραχῆος τῶν ἵππων συνδέσσει: id est, catena seu funiculus auratus, quo comæ in equorum frontibus sparsæ colligantur. A Latinis vocatur *Equus*, seu ab æqualitate, quod pares antiquitus iungebantur; seu quòd quando quadrigæ iungebantur, æquabantur, paresque forma & cursu iungebantur, ut Isidoro placet; *Eniochus*, apud Firmicum, ut Scaliger notat; *Cauterius*, seu quasi carenterius, quòd castratus fit & femine quòd careat Varroni visum; seu quod ipsi cauterium inustum fit. Ab aliis tamen pro viliori sumitur. *Veredus* est equus viatorius, qui neque rhedam neque cisium trahit, vice rhedæ tamen est, ut Turnebus voluit. Isidorus tamen & Festus rhedarium esse vult, Procopius cursus publici. *Mammus*, parvus equus dicitur Acroni & Porphyrio apud Horatium, quòd mansuetudine manuum ductus familiaris sequatur, solutos *tollutares* cognominat Seneca. Dicuntur & Burdones, Burichi, buridi, buridi, & burici apud Vegetium, fortè ἀπὸ τῶν φάβλων ab oneribus, ut Gesnerus reliquit. Strabo Gygenios appellat. *Musimones* fortè dicentur, quòd iisdem ex locis habeantur. Et tantum de Nominibus. Equum *Describere*, utpote animal omnibus notissimum, non est opus. Itaque de *partibus* tantum agemus, & vocabula quæ apud authores occurrunt, explicabimus. *Ungula* ὀπλά Græcis, quasi ἀπλά, quod nec bifidæ, nec multifidæ sint. *Chelidon*, seu hirundo, est unguularum concavitas à nido hirundinis dicta. *Batrachos* sive Rana, est ea pars quæ clavis solcarum sæpe malè adactis læditur; seu teneritas ossium referens formam unguilæ, quam nutrit etiam, ejusque radices in se continet. Barbari Tuellum vocant, Germani einen Kern / nucleum. Si unguilæ pleniores fuerint carnosæque; citra civitatem, Xenophon teste Cælio, χαμήλας vocat. Commissuram unguilæ cum pede, seu unguilæ exortum, Græci σεφάνιον, Hippocrates & ἔνοχος ἀρμονίαν dicit. κώες Hesychio & Varino sunt unguularum pars; alii vicinam iis esse volunt, idèoque κωίον vocari. Ges-

Isidor. Orig.
l. 12. c. 43.

Partes
Equi.

nerus putat à Ruffio appellari *Falcem*. Dicit enim (inquit) locum esse delicatum & nervosum, parumque carnosum, quod forsitan erit μεσοκώιον. *Talos* nulli solidipedum esse scribit Aristoteles, Afino Indico excepto. *Suffrago*, id est in posterioribus pedibus quadrupedum, quod in prioribus genu, vel, est nodus aut articulus sub crure quo pedis versura constat, tibiæque ita annectitur pes, ut verti possit. Barbari *garretum* nominant. *Basis* sunt ossa quædam sub tibiis Vegetio, Calcaneos fortè intelligit. *περόνη* est ostibiæ, quod radius vocatur. *Cirri* & subcirri, equorum sunt ornamenta. Crura equi Vegetius vocat *gambas* quasi campas: Hippia tri Græci βραχίονας & χέλη vocare videntur. Vegetius etiam Latine *brachiola* in equis dixit. *Coxendices* maximas & validissimas habet, iisque ut plurimum valet. Inde fieri putat Ambrosius Nolanus, quòd fessorem ephippiumve juxta humeros amet, contra ac alini & muli. *Ἐδεα* Xenophonti est dorsi ea pars qua infidetur. κένκωρον vocant veterinarii partem quandam inter armos, seu ἐν σπυριμία interscalpio: Absyrtus κένκωρον appellat. Hinc *Ætogenes* equi, quòd genitivam quandam notam ἐν τοῖς ὤμοις καὶ τῷ κένκωρον habeant. Gesnero verò, *Coccyx*, est pars in medio dorso, juxta spinam eminent. *Armus* idem quòd humerus. *Dorsum* Garresum barbari vocant. *Mammæ*, tam mares in hoc genere, quam feminae habent; & feminae quidem omnes binas inter femora, mares, illi tantum, qui matri similes prodire, ut Aristoteles testatur. *Caudam* habet bovillæ contrariam, tenorem videlicet brevem, quem Plinius caussem appellat, pilos prolixos. Illam Vegetius *muscerium*, à muscarii flabelli similitudine; hos Plinius *setas*, & longiones quibus muscas abigunt, Græci σέτας vocant. Duriores, sunt in equis quam equabus, quod harum caudæ urinâ madefactæ, setas invalidas habeant. Quæ de Sertorio setas vellere jubente dicuntur apud Plutarchum vide. Qui ex collo dependent crines, *Iuba* Latinis, Xenophonti χαιτή, Aristoteli λοφία, seu cristata, dicuntur: qui à vertice juxta oculos & tempora propendent, capronas Latini, Protopomium, Vegetius, περιέμιον Xenophontes dixit. *Palpebra* inferior pilis caret: idè reprehensus pictor, (Apelles is Ephesus an Nicon, Micon, vel Polygnostus fuerit, ambiguum) quòd eos addidisset. Soli præter hominem canescere, præter Aristotelem, Plinius prodidit, quod os in quo cerebrum, tenuius quàm cætera pro magnitudine habeat, sed falsò. Nam & canes canescunt, sub ephippiis etiam in cicatrice semper albi proveniunt, seu quòd cum ea pars sit debilis, nutrimentum non ut antea digeritur, sed quodammodo corrumpitur, ut Aristoteli placuit; seu aliam ob causam

Plutarch.
de solent.
animal.
in Sertorio

Unicolores tamen evadunt, si hordeum totum & in pulverem redactum, quod vim discutiendi, detergendi que obtinet, insperferis. De Coloribus in Differentiis agemus. *Dentes* utraque oris parte habere continuos, tradit Plinius & Aristoteles inter ἀνεπίπλαστα recenset. Habet autem præter agnatos qui lupini & sylvestres aliis & proximam maxillæ parte, pullis præsertim adnascuntur, (ἐκὸς τῆς πηγῆς οὐδῶν) quadraginta. Ante cæteros, dentes parvi, magnitudine fabæ, in cibo capiendi impediunt, unde jumentum strigosius evadit. Aristoteles maribus quàm feminis plures esse notavit. Eos pro ætatis ratione equus mutat, ut & alia veterina. Anteriores qui prius mutantur, Græcè ἐμπροσθέντες & πρόμοις vocant, quasi sectores, aut incisores, Latini medios, Vegetius lactentes, Plinius fortè pullinos. Sunt autem numero duodecim, sex nempe in superiore, totidem in inferiore maxilla. Xenophon γνάμονες ut & alii Græci nominarunt, quasi ætatis indices Equus enim triginta mensium, primum dentes medios dicitur amittere, duos superiores, totidem inferiores. Incipientes quartum agere annum, itidem ejiciunt & totidem, proximoseorum quos amiserunt, & incipiunt nasci quos vocant Columellares. Quinto anno, incipiunt iterum eodem modo amittere binos, quos canines habent, tum renascentes eis sexto anno impleri. Septimo omnes habere solent renatos & completos, ut Varro, exposuit. A complemento, inquit Absyrtus, cum reliquum trimatum agunt, dens rumpitur & rotundatur, & in triangularem figuram exit, quo tempore præcipue defluxio in ora equorum decumbit. Fiunt nonnunquam à septimo anno prominuli, quos προεπληρωμένους Absyrtus, Varro brochos vocavit. Columella quoque & Palladius, septimo anno omnes expleri æqualiter, asserunt, & ex eo cavatos gerere, postea verò quot annorum sit comprehendi non posse: decimo tamen anno, tempora cavari, & supercilia canescere, & dentes prominere. Duodecimo anno nigredinem in medio dentium apparere, Vegetius adjecit: at Aristoteles & Varro, nitescere in senecta scribunt. Plinius rubescere legit. Ab hac dentium varietate sunt & aliquot equorum cognomina; λιθογνάμων Hefychio & Varino dicitur, qui nullum ex dentibus reliquum ætatis habet indicium, qui προεπληρωμένων & ἀγνάμων dicitur. Ἀποβόλιος & ἀποβόλιος qui eos dentes non amisit. δευτεροβόλιος qui secundum eos dentes projicit. πρωτοβόλιος, qui primum. Petrus Crescentiensis præter indices istos, habere scaliones & molares, ait: fierique posse, ut nonnulli plures habeant: sed tunc dentes esse duplices. Dentibus autem ad senectutem firmis utitur, quamvis durissimis cibis vescatur, quod à calidis abstineat, si Cardano credendum. γνάθος & in homine

maxillam denotat, dicitur tamen de equis potissimum. Eandem vel saltem proximam partem ὤλιον Hippia tri appellare videntur. Maxima illis maxillæ, & à maximis moventur musculis, quia proni erant sumpturi cibum. In *Corde* os aliquando reperiri, præter Aristotelem, Plinius prodidit. *Fel* quidam habere dicunt, habere, superius citati & cum iis Absyrtus negant. Hic tamen de fellis vesica in hepate intelligendus est, quam non habere ait; sed quendam inhærere solutionem nervulum, in quem se genus hoc humoris insinuet. Ruinus verò, qui Anatomen equi edidit, istiusmodi bilis receptaculum, à dextris hepatis esse ait, in ipsa cavitate, plurimisque in ipsius visceris substantiam, ramulis inferi, atque adeò facillimè ab omni bilioso onere jecur exonerare; deponere verò etiam in duodenum intestinum: additque etiam; naturam in hoc animante, folliculo, ut in homine, & aliis animantibus, recludi bilem noluisse, quod cum animum habeat semper in patinis, voracitatisque modum nullum, ventrem quoque exonerare multo quàm alia cogatur frequentius, ideoque bilis stimulus semper in promptu adesse debeat. In *figura* hoc observandum tradit Aristoteles, quod pulli paulò submissiores suis parentibus sint, atque adulti caput attingere non possint, quod novelli facile faciunt. Proditur iis innasce amoris veneficium, *hippomanes* appellatum, in fronte, caricæ magnitudine, colore nigro, quod statim edito partu devorat foeta, aut partum ad ubera non admittit. Id apud Aristotelem, Plinium, Theocriti scholiasten, & alios invenies. Est & alterum quod ex genitili equa manat, cuius & Aristoteles, cum de immoderata equarum libidine agit, meminit. Plinius, qui hoc equarum virus à coitu vocat, tantas habere vires, ait, in veneficiis, ut affusum æris mixturæ, in effigiem equæ Olympiæ, admotos mares equos ad rabiem coitus egerit, quod etiam apud Pausaniam & Ælianum invenies. Ælianus confundit cum hippomane pulium seu *pullium*, quod Aristoteli est ὤλιον Plinio, teste Hermolao Barbaro, polea, estque illud quod equa prius emittit quàm pullum. Plinius eo nomine alicubi pulli asinini simum, quem primum edidit, intelligit. *Locum* si spectes, ubique ferè locorum hoc animal invenitur. Paludibus & riguis gaudet, gaudet & ipsa planicie: nec montes, modò rigui sint, aspernatur. Quin Columella, equorum gregibus, inquit, spatiosa & palustria, nec non montana pascua eligenda sunt; rigua, nec unquam siccanea, vacuave magis quàm stirpibus impedita, frequenter mollibus potius quàm proceris herbis abundantia. Locum pascendis idoneum ἰπποπόρσειον vocant. Pompicus & bellator stabulo continetur. Id equile alii, Varro

Plin. H. N. l. 8. c. 42.
Aristot. H. A. l. 2. c. 15.
Plin. H. N. l. 11. c. 37:

Theophrast. de animal. invident.

Plin. H. N. l. 8. c. 42. & l. 24. c. 11.

Arist. Hist. An. l. 6. c. 15.

Ælian. H. A. l. 3. c. 17. & 14. c. 18.

Columella R. R. lib. 6. c. 27.

Equarium, Grapaldus propriè præsepe dixit. Græcis ἵππων, ἵπποέσεις, σελήμις, Φάτιν, ut Pollux annotavit. Hesychius & Varinus apud Lacones ἵπποείωνη dici tradunt. Lignum ad quod capistris alligantur, vacera nominatur. Plura de loco in Differentiis vide. Quantum ad *Cibum*, frugibus victitare, ideo inter sapientissima animalia censeferi inquit Plinius. Inter has præcipua sunt, Hordeum, quod minus quam avena vel triticum inflat, & tum equus ἀνός σήσαι dicitur; quod hordeum Nicandro acoste vocetur; Avena, cujus usus apud nos suetus. Triticum, quod tamen Serapio reprehendit; Panis denique, qui in Anglia & alibi ex fabis & Pisif in hunc usum conficitur. Victitant tamen frequentius gramine & aliis, propriumque hoc equorum alimentum. Melilorus ideo in Italia Trifolium Caballinum dicitur. Medicam herbam, quæ in Media crescit, præcipuè equos nutrire, apud Strabonem habemus. Prima falx, teste Aristotele, vitio datur, & cum fetida aqua rigatur, incommoda est. Quater autem rectè, interdum sexies demetitur per annum, ut Columella prodit. Ad maciem equorum nulla res tantum quantum illa prodest. De *Cytilo* hæc Plinius. Datur animalibus post biduum semper, hyeme verò quod inaruit, madidum. Satiant equos denæ libræ, pauciores, minora animalia. Multis in locis vicia manipulatim collecta apponitur. Damasci ervilia & ervum, ut Bellonius prodidit. Necessitas ut & alia apponerentur, coegit. Equi Cæsaris à Scipionis exercitu in Africa obsessi, referente Hirtio, algâ è littore collecta, & aqua dulci elota nutriebantur. Pompejani ad Dyrrhachium obsessi, foliis ex arboribus strictis, & arundinum radicibus. In regno Senegæ, ob aridam tellurem, phaseolorum laceramentis & milio utuntur. Thraces, qui ad Strymona annem habitabant, tribulifoliis. Parthi Hippace herbâ. Tartari arborum ramis & corticibus, herbarumque radicibus, unguulis è terra excussis. In provincia Aden piscibus, quorum ibi ingens copia, ut apud Paulum Venetum legimus. Iidem siccati in Golcondâ provincia Persiæ apponuntur: quod & de Gedrosiis, Celtis, Macedonibus, Lydis, Pæonibus qui Prasiadem paludem habitant, Ælianus & Herodotus prodidere. Arabes camelino lacte bis de die nutriunt. Vere tantum teneris herbis pasci sinunt. *Potum* amant aquam, seu turbidam, ut Aristoteles voluit; seu limpidam ac frigidam, perennem ac profluentem, ut Vegetius: seu leniter fluentem & parum turbidam, ut Crescentiensis, seu palustres, ut Baccius. Sunt qui vinum præbuere, cum animosos vellent. Sed & sanis, verum macilentis, Columella propinat. Cerevisiam quoque & olim præbitam, ex Varino colligi

Plin. H. N.
l. 13. c. 24.

Hirtius de bello Africano.

Scalig. Ex.
206. 5.
Ælian. HA.
l. 14. c. 15.

potest, cui βέροαχθ est avena, & secundum alios frumentacea equorum potio. *Ætatem* si attendamus. In hujusce animalis genere ætas longior maribus: legimus sanè equum ad usque septuaginta annos vixisse. Jam illud non venit in ambiguum, quod in annum tertium & tricesimum generet, utpote qui etiam post vicefimum mittatur ad sobolem reparandam. Notatum etiam advertimus, Opuntem nomine equum ad gregariam venerationem durasse annis quadraginta. Annotatis proditum à veteribus indicium, si contracta armorum pellis lentè explicetur: in juvenibus ad suum statim locum redit. Sunt qui ex juncturis caudæ judicent, ubi ex dentibus non amplius dignoscitur. Quinquennio equas finem crescendi capere, mares anno addito, à Plinio habemus. Addit Aristoteles, post, annis sequentibus totidem crescere in corpulentiam, & ad viginti usque annos pergere proficiendo: verum celerius foeminas quàm mares perfici. Salacissimum omnium animalium equum esse, Aristoteles prodidit. Hinc ἵπποέων, ἵπποπόων, ἵπποεργένης & ἵπποερ, ille inter homines dicitur, qui plus æquo veneri addictus est; & ἵππομανέων ille, qui more equini generis, furis ad eandem agitur. Famosior tamen equarum quàm equorum salacitas. Ideo Poëtæ Cupidinem inter equarum armenta natum fingunt: mulieresque libidine prurientes caballæ, meretrices vero πῶλοι dicuntur. Has societate conjunctas, olfactu mares dignoscunt, etsi paucis admodum diebus unâ fuerint: quòd si foeminae diversæ permisceantur, mares alienas morfu expellunt, suasque singuli seorsim habentes, pascuntur. Gravidas coitum pati apud Aristotelem legimus: Absyrus negat. An sint homines salaciores, Gryllus apud Plutarchum in dubium vocat, quòd capros, porcas, equas, iniverint viri, & foeminae infano bestiarum amore exarserint: ad coitum verò nullum à bestia sollicitatum. Fuit tamen Athenis locus qui diceretur ad equum & puellam, quod quidam Codridarum Hippomanes nomine, qui & postremus imperavit, filiam in loco quodam cum equo furibundo inclusit, quòd clandestino concubitu virginitatem læsisset, & equus puellæ vim intulit. De *Ætate* coitui apta diversa produntur. Coire incipere bimium, tam marem quàm foeminam, prodidit Aristoteles. Sed hoc in paucis fieri, & pullos imbecilliores esse: ut plurimum trimatu seu tricesimo mense incipere, & proficere subinde ad proles præstantiam in vicefimum usque annum: dignè procreare posse, cum dentibus mittendis cessare: sed idoneum maximè tempus cum annum & sex menses complevere: juniorum, aliquando pabuli bonitate & copia contingere. Plinius verò equas post tertium annum aut post unum ab enixu utiliter admitti putari

Æt. Plin. H. N.
l. 4. c. 42.

Generatio. Aristot. H.
A. 1.6. c. 12.

Aristot. l. 4.
de gener. animal. c. 5.

Aristot. H.
A. 1.5. c. 14.
& 1.6. c. 21.

Plin. H. N.
l. 10. c. 63.

tari ait, cogique invitas: domitas autem sexaginta diebus equire, ante quam gregales dici. In Hispaniola, si Petro Martyri credimus, decimo postquam natæ sunt mense concipiunt, & geminos sæpe unico partu excludunt. Columellæ equa bima rectè concipere potest; equus mas non trimo minor. Illa post decennium inutilis, quod ex annosa iners proles prodeat. Sic ad vicesimum durat. Anatolius vult, ut admissarius (sic latinis vocatur, qui ad prolem diligenter servatur, Græcis ὀχεῖον, ὀχέωτης, ἀναβάτης, κήλων Hippiatricis, ut opus ipsum ὄχεια, & Proriga ille qui admittit) sit quinquennis, decimum quartum verò ingressus annum, ut conquiescat. Prurire agnosces, cum sese colligere, caudam frequentius jactare, humorem è genitalibus genituræ similem emittere, pluries etiam mingere, videris. Mas aliquando uno, aliquando duobus tribusve, aliquando pluribus diebus implet. Equa intermissio tempore, & melius quarto aut quinto anno interposito procreat. Omnino si nihil plus detur, unum tamen interponere annum, & quasi novale fecere necesse est. *Fatura* initium ab æquinoctio verno ad solstitium, locis calidis mense Aprilis, frigidioribus Majo. Sic, quia mense duodecimo partum edit, circa herbescentem & temperatissimam anni constitutionem pariet. Elei finibus suiseductas iniri faciebant, quod sexcentis experimentis cognitum haberent, miræ felicitatis prolem sic provenire. Mares matutinum tempus appetunt, fœminæ post meridiem blandiuntur. Dantur & salacitatis irritamenta. Absyrtus, ustam cervi caudam cum vino terere, & genitalia illinire jubet. Alii cicer exhibent; nonnulli urticam ori indunt; pulverem testiculorum equi in potu exhibent; deterfa fœminæ spongia loca naribus admovent: scillâ cum aqua ad mellis crassitudinem contrita, naturam equarum cum menses ferunt, tangunt: urtica vulvam perfricant: quidam denique fimo gallinaceo cum Terebinthina trito partes oblinunt. Lybicæ & Myfiæ equæ, tibiæ cantu excitantur, & gravidæ fiunt, ut apud Ælianum legimus. Genus tibiæ Hippophorbium Pollux vocat: materia, laurus detracto cortice. Non omnes tamen concipiunt, nec omnes postquam concepere, edunt. Cujus rei indicium ajunt, quod fœtus circum renes alia quædam, specie propemodum renum, ita continet, ut rescissus, quatuor renes habere videatur. Si, quot equæ uni equo sufficiant quæras, Columella, nec minus quàm quindecim, nec rursus plures quàm viginti, unum implere debere inquit. Aristoteles tricenæ fœminas & paulò plures singulis maribus tribuit. Palladius æstimatis unius cujusque admissarii viribus, pauca vel numerosa conjugia submitti consilii: juveni equo & viribus & forma con-

stanti, duodecem vel quindecim adscribit. *Concepisse* comperies, secundum Aristotelem, cum menses cessarunt; secundum Absyrtum, si marem respuat; secundum Plinium, quod colorem illicò rubriore pilo, aut quocunque pleniore mutent. *Marem edituram* ajunt, si tertio ante plenilunium die admittatur; si tertio post, fœminam. Illum fœminatam colligunt, si dextra admissarius desiluerit; hanc, si sinistra. Justa equa in Pharsalia dicebatur, quæ semper similem equo cui conjuncta erat, produxit. Vento in Lusitania concipere, Columellæ, Varro-

Columellæ
l. c. Varro
R. R. l. 2.
Plin. H. N.
l. 8. c. 42.
Solin. Poly
hist. c. 36.
August. de
Civ. Dei
l. 21. c. 5.

Plin. H. N.
l. 11. c. 47.

Cardan. de
rer. var. l. 7.
c. 33.

Vox.

Motus.

fonitum edunt, pedibus terram pulsantes. Inde Latinis sonipedes, Homero *ὄψιχες*, quasi altisoni dicuntur. Quoniam poplites non adeo flectere possunt, ascendendo magis fatigantur, & lapsi, majore cum impetu ruunt: descendendo, quod quatuor habeant crura, magis contra pondus obnuntantur. Agilitatem & epitheta quæ apud authores occurrunt, & exempla testantur. Homero *ὠκύποδες, ἀεγέσιποδες, ἀελλόποδες, τεχέποδες, ἐλαφρόποδες* &c. vocantur. Oppianus, tantæ Iberos scripsit esse celeritatis, ut solæ cum eis Aquilæ, aut Circi accipitres comparari possint. Persei Pegasus alatus fingitur. Sarmatas longinqua facturos itinera, etiamsi nihil offerrent pabuli; per centena & quinquaginta milliaria infedisse, non nemo prodidit. In Arabia, si Vartomanno credimus, citatissimo cursu diem ac noctem integram nunquam cessant. In Alanico bello captum à Probo Principe memorant, qui unius diei spacio centum obiret milliaria, vel in decimum haud interpellato labore. Cæterum *an equi equabus, aut vice versa velociores sint*, disquiritur. Homerus equabus Pheretiadis palmam tribuit. Menelai Ætha perniciosissima erat. Horatius quoque equum quàm equam quadrigis aptiorem dicere maluit. Equas inter currendum urinam emittere Plinius dixit. Crauxidæ equa octava Olympiade omnes vicit desultorios. Hecratis Thessali (Echecratidem Plinius vocat) prægnantem equam Olympia vicisse invenimus. At Oppianus mares ad venationis usum præstare tradit; foeminas minus celeres ad longos per nemora decursus. *Quid equus admissus* Ciceroni sit, in Aldrovando vide. Imminuitur, imò perditur celeritas, si ocio domi marcescat. Quamobrem Antigonus Rex cum suo equitatu obsessus, cum exercere equos propter loci angustiam non possêt, eorum capita loco subfrinxit altius, quàm ut prioribus pedibus terram possent attingere: deinde cogebat ipsum equitatum posterioribus exultare ac calces emittere; qui motus non minus sudorem excitabat, quàm si terræ spaciū decurrissent. Ex putrescentium medullis evolare vespas, notissimum. *Naturam* si spectes, *Φορβάδες* quoque sunt, seu *ἀγέλαοι*: bibunt sorbendo, & os profundius aquæ immergunt, quod audaciæ inscribitur: animum & os semper in patinis habent, & facilius sitim quàm famem tolerant: equæ crebrius mingunt, & per menses purgantur: plus excrementi sicci quàm humidi, quod siccis magis vescantur, egerunt: Spumant si cursu defatigentur, cujus causam Galenus exactè prodidit; somniant de iis quibus assuevere: dormiunt plærumque stantes, canterii magis, qui quod castrati sint, somniculosiores videntur. Cum irascuntur, canum modo dentes denudant mordentque:

blanditiis maximè deliniuntur: pullos vehementer amant: Hinc factum ut Darius equâ conscensâ, quæ domi pullum habebat, ex prelio ad Issum rebus suis inclinatis evaderet: & Tartari, prædæ gratia regionem quandam, in qua multo per annum tempore sol non apparet ingressuri, pullos in limitibus relinquunt. Sic enim equæ nocturno itinere diligentius observato, rectâ ad suos pullos in reditu contendunt. Rara denique, sed nota equarum rabies est, ut cum in aqua suam viderint imaginem, amore inani capiuntur, & per hunc oblitæ pabuli, tabe cupidinis intereant. Mentis error discutitur, si deducas ad aquam detonsâ jubâ: tum demum speculata deformitatem, pristinae imaginis aboletur memoria. Lycospadas equos maximè dare operam, ut aurigis suis formosi videantur, Ælianus prodidit. Ad *sensus internos*, ingenium, docilitas, memoria, amor & fides erga dominum, pudicitia, & magnanimitas pertinent. *Ingenio* debentur, quod inimicos partis suæ norunt, adè ut inter prælia hostes morfu petant: quod rectoribus perditis quos diligebant, mortem fame accersant: quod auribus quæ audivere indicent: & quod equitationis peritum agnoscant. Bucephalus Alexandri, accepto regio stratu, neminem unquam alium præter dominum vehere dignatus est; & vulneribus altis in prælio acceptis, non prius concidit, quàm dominum extra periculum deposuisset. Equum Caii Julii Cæsaris nullum præter Cæsarem dorso recepisse Solinus & Suetonius author est. Cujusdam medici Pannonici præ foribus solutus, etiam per integrum diem, donec ab ægris rediisset, expectabat; adventanti gratulabundus occurrebat. Choreas tripudiique *edoceri* Sybaritarum exemplo notissimum, qui eo devenerant dementiæ, ut in symposiis equos ad tibiam saltare docerent. De illo verò quem Scaliger vidit, ita idem. Equum pusillum deformem circumducebat agyrta quidam, cujus jussu atque etiam loco interdum ille omnia faceret; ambulare, succussim properare, currere, saltare, vel quadrupes, vel bipes. Vinum bibere vidimus, in clunibus sedentem; anteriores pedes ad pateram ferri: pelvim sive malluvium cruribus sustinere, quasi à tonfore lavaretur; qualem pictum videmus asellum cucullatum: humo se sternere; porrectum atque projectum jacere: ciliorum compressione annuere: caput ad heri nutum attollere: in terga vertere: supinus ostendere, quo corporis situ mulier ineuntem admittat virum. Stabulum agnoscere, & sponte domum reverti, notum. Ideò Galba cum de equi possessione disputaretur, velatum duci ad flumen præcepit, & ubi bibisset, amoveri velum oculis, ut stabulum petere possent. Deuxippi equus,

Cardan. de
Var. Rec.
l. 13. c. 3.

Horat. l. 2.
Car. od. 16.

Plin. H. N.
l. 15. c. 21.

Aldrov.
P. 40.

Natura.

Galen. in
Aphorif.
f. 2. 45.

Paulus Ve-
nerus l. 9.
c. 47.

Ælian. H.
A. l. 16.
c. 24.

Sensus in-
terni.

Sueton. in
Cæsare.

Scaliger
Exercit.
209. f. 1.

Suidas in
ιττθ.

ita

ita erat edoctus, ut & sine habenis ocyllimè ferretur, & illo pedetentim procedente, placidissimè staret. Nigritarum quoque equos non aliter dominos ac canes sequi, Strabo author est. In ventre cubare edoctos à Jarcis, apud Herodotum legimus. Nervam in Parthia equus adorabat. Lutetiæ alter Reginam Ludovici XII. conjugem, genibus flexis salutabat. Circulos ligneos transilivisse, more canum, saltuatimque vivacissima pernicitate sese gylando revolvisse, Venetiis anno 1636. vidimus. *Memoriâ* valere inprimis tubæ sonus indicat, quo audito, aures arrigit, nares inflat, hinnit, frena cum strepitu rodit: pedibusteram quatit, loco manere difficulter potest. Parasitus etiam apud Tzetzem, cum equo veheretur curili, prandio frustratus est, quod equus, cum in columnam metæ forma incidisset, circum esse putans, usque ad vesperam circum eam se flexisset, cum impetu semper currens. Taceo quod Tholosanus de equo cujusdam Episcopi scribit, quem frater ejus ita adsueverat, ut quoties verba, Deus in adjutorium meum intende, audiret, saltibus crebris se extolleret. De *Amore, gratitudine & fide erga Dominum*, quorundam exempla testantur. Antiochi equus, occiso in prælio domino, se & suum sessorem Centeretrium Gallum præcipitem dedit. Scytharum reguli, hostem cum victor ad spoliandum venisset, ictibus & morfu confecit. Dionysii, ab eodem in cæno relictus, ut apud Plinium ex Philisto legimus, ut sese exemisset, vestigia Domini secutus est, etsi apum examen tergo hæret. Homerus Patrocli equos flevisse dicit, Virgilius Pallantis, Cæsaris Suetonius, suum Asturconem Cardanus. Plinius quoque, eo effectu plerosque equorum in dominos esse ut affectos lugeant, lachrymasque interdum desiderio fundant, tradidit. Interfecto Nicomede Rege, equus ejus vitam inediâ finiit. Idem de Soclis juvenis Atheniensis equo, postquam ab eo venditus fuisset, dicitur. De *Pudicitia* apud Ælianum, Varronem & alios invenies. Plinius ita brevissimè. Alium, inquit, equum, detracto oculorum operimento, & cognito cum matre coitu, petiisse prærupta atque exanimatum. Equam eadem ex causa in Reatino agro; lacertatumque pariter aurigam invenimus. Namque & cognationum intellectus in iis est: itaque in grege prioris anni forore, libentius etiam quam matre, equa comitatur. De pulli ex incesto domini concubitu nati zelotypiâ, vide Aldrovandum. De *Magnanimitate* idem prolixè agit, sufficiat dixisse, quod Plinius habet, nempe, Equorum jubar tonderi præcipere, ut asinorum in coitu patiantur humilitatem: comantes enim gloriâ superbire: Inveni quoque qui

sine auriga certamen vicissent. In Circo, inquit Plinius, ad currus juncti, non dubiè intellectum adhortationis & gloriæ fatentur. Claudii Cæsaris secularibus Circensibus, excusso in carceribus aurigâ, albatos equos palmam occupasse, opposita effundentes omnia, quæ contra æmulos debuissent, perito auriga insistente, facientes: cum puderet hominum artes ab equis vinci, & peracto demum legitimo cursu ad metam stitisse. moxque subjungit. Majus augurium apud præcos, plebeis Circensibus excusso auriga, ita ut staret, in Capitolium cucurrisset equos sedemque ter lustrasse: maximum verò, eodem pervenisse ab Vejis, cum palma & coronis, effuso Ratumena, qui ibi vicerat: unde postea nomen portæ est. Phidoti Corinthii etiam equa, cui Auræ nomen, apud Pausaniam, ab ipsis statim carceribus sessore suo collapsa, & cursum pristinum æquè ac si rectorem haberet retinuit, & circa metam se convertit: audito verò sono tubæ ad cursum concitata est vehementius: cumque ad ludorum præfectos antevertisset, jam quasi victoriæ se competentem intelligens, constitit. *Sympathiam & Antipathiam* si attendas, singularis equo cum gallinis & otide amicitia: cum *camelo, elephante, lupo, urso, leone, sue, ovibus, asino, serpentibus, trachuro pisce, phoca, pomis & ficibus, hordeo quodam, gentiana, colore atro,* & cadaveribus, inimicitias exercent. *Camelos* cum Cyrus equitatu Cræsi opposuisset, in fugam equos conjecere. Xerxes Arabes camelis usos, ultimos in exercitu locavit, ne equi consternarentur. In bello Tarentino elephantorum tum magnitudine tum deformitate, & novo colore simul ac stridore consternati equi, cum incognitas sibi belluas amplius quam erant, suspicarentur, fugam stragemque latè dederunt. Cæsar ingentem fluvium in Britannia trajecturus, conscenso elephante, equos Britannorum terruit. Ne tympana quidem ferre posse, si ex pellibus vel elephantis, vel cameli, vel lupi facta fuerint, à Porta author est. Rumpi eos traditum est, teste Plinio, qui vestigia *luporum* sub equite sequuntur, si calcaneum equi quadrigam trahentis conculcent, sisti, tanquam cum quadriga congelati essent, apud Ælianum legimus. Nunquam transituros equos, ubi lupi intestina sunt defossa, Pierius Valerianus prodidit. Dentes verò maximos, infatigabilem cursum præstare equis dici, si eis alligentur, Plinius author est. De Lycospadis & Lycophoris equis in Differentiis agemus. *Ursos* in solitudine tympano ex equi pelle confecto, terreri Portæ quoque debemus. Castrati *leonem* nulla ratione accedunt, dextrarii seu non castrati adoriuntur. *Oves* si stabulo in quo mulæ, equi, aut asini steterunt, facile in scabiem incidunt. Rudentes *asini*, in Darii

Plin. H. N. l. 8. c. 42.

Pausan. in Corinthiacis.

Sympathia & Antipathia.

Herodot. Hist. l. 1. p. 15.

Plin. H. N. l. 20. c. 20.

Plin. H. N. l. 28. c. 19.

Columella R. R. l. 6. c. 30.

contra

Pl. l. 8.

Pl.

contra Scythos expeditione, equos perturbarunt. De *serpentibus* Silius Italicus prodidit. Cauda *trachuri* ventri equæ appensa, abortum procurat, si Æliano credimus. *Phoca* aspectum ferre nequeunt. Animo linquuntur, si aut mala aut ficus dorso comportarint; exanimati, panis objectu revocantur. Hordeo illo abstinent, quod in quodam, circa Scytharum & Medorum dictam Thraciæ regionem, loco, provenit. In rabiem, aguntur, si laesere nares illiveris. Gentianam abortus equabus causam esse, Gesnerus ex quodam sene audivit. Securidacam si calca verint, soleas exuunt. Si equi ex Sybari fluvio biberint, sternutamentis exagitantur: si ex Cossinire Thraciæ, quod in agrum Abderitarum defluit, in rabiem aguntur. Idem de puteo haud procul à Potniis Bæotiæ urbe dicitur. Equum Catonis in Maurum aterrimum, aterrimis armis indutum, calcaribus adaectus, sese inferre recusasse, Silius Italicus reliquit. A cadaveribus abhorreere apud Homerum habemus. *Vfus.* Maximus quidem equorum in Cibis, medicina, bello, venatione, itineribus, triumphis, & aliis usus est; nos tamen, quo loco duntaxat in *Cibis & Medicina* habendi sint, videbimus. *Carnibus* usos non tantum obfessos, quod in Veronensi sub Maximiliano I. Novariensi, sub Ludovico Aureliano; Rupellensi, sub Ludovico XIII. Gallorum Rege Christianissimo, ut alia taceam, factum, sed & gentes, apud authores habemus. Notum est, Nomadum, Scytharum, Sarmatarum, & Tartarorum modernorum nomen. His volupe, vulnerare incidereque equos, carnibusque etiam semicrudis vesci: caballos pridè tum spontè tum morbo absumptos, exciso loco apostemato comedere; eorundemque reges, si quando commeatum suis distribuerent, quadraginta hominibus equum unum dare solebant. Sed & apud Persas, in conviviis die cujusque natalis, affli toti apponebantur: à Germanis verò tam agrestes quàm domestici caballi, tam diu comedebantur, donec à Gregorio III. abrogaretur. Ab Alpibus populis pullos edi, Brujerinus se audivisse refert. Fuit & *Sanguis* in deliciis. Plinius sanè Sauromatas è milio, maximè pulte, & cruda etiam farina sanguine è cruris venis admixto vivere, prodidit. Miechovius verò & Paulus Venetus, equitantes si fames invaserit, fitisque molesta fuerit, venas aperire, haustoque eorum sanguine, famem sitimque pellerè, reliquerunt. Gavisos eodem Cancanos, qui secundum quosdam Virgilio Bisaltæ, secundum Acronem & Porphyrium Hispaniæ gentes, apud Horatium habemus. De *Lacte* nullum dubium. Scythæ namque liberis statim atque nati sunt, lac equinum porrigunt. Inde Hippomelgorum, & Galactophagorum nomen. Idem Soli exponunt, ut crassior

Ælian. H. A. l. 13. c. 27.
Plucarch. Symp. l. 6. q. 8.

Vfus.

Bruyer. l. 13. c. 42.

Plin. H. N. l. 18. c. 10.

Horat. l. 3. Carmin.

pars subfideat, mox fervefaciunt. Evadere produnt, ut vinum album esse putetur. Molichi verò olim Tartarorum servi, porum lactis equini illis tributum petentibus perducum suum in itinere offerre confueverant. De Hippace quid sit, inter scriptores non constat. Hippocrates, Dioscorides, & Plinius, caseum esse scribunt, quem ille virus redolere, & bubulo proportionè respondere, adjicit. Alii equinum coagulum esse credunt. Theopompus scythicum ex lacte equino, edulium esse scribit. Ut ut sit, hâc & glycyrrhizâ, undecim & duodecim dies vitam tolerari apud Theophrastum legimus: plurimam temporis partem caseo equino usos Hippocratis testimonium est. Nec est quod quisquam illud miretur; cum Zoroastrem interdum solo lacte sex menses transegisse, quod de quodam alio Athenæus narrat, referant. *Medicinam* quod spectat, habet in ea locum, *lac, serum, sanguis, axungia, coagulum, dentes, lingua, os de corde, jecur, testes, fel, pili, ungula, sudor, spuma, saliva, urina, & stercus.* Lac maximè purgat, ut purgare Dioscorides tradat. *Vfus in Medicina.* Serum ad ulcera renum purpuranda, conducit, si Ætio credimus; illud nempe, quod per decoctionem ex lacte separatur. Rhasis mulierem quæ non concipit, si lac equinum ignorans biberit, & mox cum viro congressa fuerit, concepturam scribit. Invenio & apud Plinium, vulvas collutas juvari eodem lacte. *Sanguis* septicus est: Equarumne quæ admixturam expertæ sunt, an verò marium *ἰχθυῶν* quod Hermolao Barbaro placet, vel equorum utriusque sexus, quod Plinio, experientia dirimere potest. Eundem Plinius regio morbo prodesse scribit: & hippatri eodem ad diversos morbos utuntur. Phragmaticum de matrice detractum, cum oleo vinoque tepescit, & toti jumento contra pilos inunctum, curat. *Fel*, maleficæ naturæ est, si Plinio credimus, qui tantum inter venena damnari tradit, ut idè flamini sacro equum tangere non liceret. *Axungia* suffumigata, partum mortuum, si Sexto credimus, foràs ejicit, & secunda sequitur. Medulla unguentis ad spasmodum miscetur. *Coagulum* inter dysenteriacorum & coeliacorum remedia censerè, Dioscorides, Galenus, Avicenna, & Haly authores sunt. *Dentium* farina verendorum vitiis inspersa medetur. Qui primi equo cadunt, infantibus adalligati, dentitionem facilem præstant, idque efficacius, si terram non attigere, ut Plinius prodidit. Sextus eos, si dentem qui doluerit, tetigerint, remedio esse scribit. Nam & infans, addit, si equi rostrum basaverit, dentium dolorem non sentit, & nec equus mordebit infantem. *Lingua*, ex vino inverterata, ad lienem præsentaneo remedio sedandum datur, si Cæcilio Bioni apud Plinium

Cromerus Histor. Polon. l. 29.

Hippocrat. l. 4. de morbo. Plin. H. N. l. 23. c. 9.

Theophr. H. P. l. 9. c. 13.

Vfus in Medicina.

Dioscor. M. M. l. 2. c. 75.

Veger. l. 1. c. 17.

Plinium fides. *Os de corde*, dentibus caninis maximè simile est. Hoc Scarificari dolorem, aut exento dente demortui equi maxillis ad humerum ejus qui doleat, demonstrari, Plinius author est. *Jecur* thecâ cedrinâ repositum, dein vino Chio & aqua dilutum, ne jecur amplius exedatur, efficit. *Lien* ex aqua dulci potus, mortuum partum ejicit, apud Plinium. *Testiculari* aridi hausti Venerem stimulant. *Lichenes* in genibus, & super ungulas inflexu harum partium indurati *calli*, triti & in aceto exhibiti, comitialibus profunt, ut Dioscorides, Galenus, & Plinius, scribunt. *Pilus* ad ostium domus alligatus, ne culices, aut Cniphes per ostium involent prohibet. Id Rhafis & Albertus prodidere. In inguinum ulceribus equi setæ tres, totidem nodis alligatæ intra ulcus, remedio sunt. Eorundem ex capite & femine cinis, sanguinis profuvium sistit. Pilo circumligato verrucæ tolluntur, quod propter adstrictionem alimento privatae arescant. *Ungularum* cinis cum oleo & aqua illitus, panos & apostemata, in quacunque parte discutit: sed & strumas, si urina calefacta admisceatur. Ex vino & aqua potus adversus calculos prodest. Suffitus partum deturbat. Ramenta per nares equo infusa, urinam ejusdem promovere, Hierocles scribit. *Sudor* cum urina in balneo bibitus, tineas & serpentes è ventre hominis exigit, si promissis quorundam credendum. Mistus cum vino & à gravida potus, abortum facit. Si cultelli vel gladii calefacti eum imberint, inficiuntur adeò, Alberto prodente, ut locus ab eis vulneratus, sanguine, ante mortem animantis, manare non desinat. *Sputa* equi recens detracta, & cum oleo rosaceo infusa, auricularum quamvis vehementes dolores resolvit. Eadem, Marcellus, si ab equitando vexata fuerint inguina, aut intertrigines doluerint, fricari tanquam præsentaneo remedio, jubet. Ex *Saliva* commendat Gesnerus, in fervido faucium malo, quod ætate nonnunquam, pestilenti lue, in milites inprimis grassatur, remedium. *Saliva*, inquit equi, *avenam aut hordeum pasti, os egroti diligenter colluitur: deinde ex cancris vivis confusis, humorem exprimes, eodemque rursus lavabis. Quos si vivos habere non potes, pollinem de cancris aridis in clibano tostis insperge: postquam equi saliva ablueris.* Phthificis jam desperatis, salivam vel spumam cum aqua calida per triduum dabis. Æger sine cunctatione sanabitur; sed equus morietur. Id à Plinio, Marcello, & Sexto proditum habemus. De *Vrina* & *stercore* hoc dixisse sufficiat: illam aquæ ferrariæ ex officinis contra comitalem morbum misceri: hoc, ad colicam in vino albo decoctum, contra scorpionum ictus; & fluentem ventrem in aqua, Dioscoridi, Plinio & Sexto adhiberi. Recens naribus admotum, sanguinem reprimi,

inprimis si cum creta & aceto acertimo agitetur. Cum putaminibus ovorum in cinerem redactum mistum, ne ex vulnere immodicè fluat, prohibet. *Anhelitum* præservare à peste quorundam commentum est. *Differentia seu Genera* equorum varia sunt: præcipua, à *Locis, partibus, & quibusdam accidentibus* sumuntur. A *Locis* equi sunt, *Acarmanici*, qui maximi fuisse dicuntur. Unde in proverbium de re maxima cessere. *Ethiopicis*, quos, feros credo, & pennatos, cornibus ornatos ferunt: malè à calore habentur. *Agrigentini*, qui olim ad agones Græciæ mittebantur, & victores recedebant. *Alanici*, qui veloces & robustissimi. Probi tanta celeritate fuisse perhibetur, ut diurnis spaciis centum obiret milliaria, vel in decimum diem haud interpellato labore ut diximus. *Angli*, quorum bona pars non succussat, ut Polydorus Virgilius prodit. *Apamienses* in Syria, ubi supra triginta millia alebantur equæ, & emissarii trecenti. *Apuli*, quos Varro laudat, & Volaterranus bello aptissimos facit. *Arabes*, celeritatis, equæ inprimis, tantæ, ut per diem noctemque circiter, centena milliaria itineris conficiant, si Vartomanno credendum. *Arcades*, à quibus ideò Arcadia *ἵππων*. Equis & asinis admissariis ad mulos procreandos clara erat. *Armenii*, qui à Parthis genus ducunt, nisi quòd capite sint graviores, ideò *Βαρυκέφαλοι* Absyrto. *Astures*, seu *Asturcones*, quibus forma minori præditis, mollis est alterno crurum explicatu glomeratio, fuere olim in precio: sed bellis apti non sunt. *Attici*, qui Sophocli præstantissimi. *Barbari*, qui ex regno Tunetano, & Numidia habentur, sunt perniciosissimi. *Bengalenses*, qui tam duras ungulas habent, ut ferreis soleis non indigeant, utcunque per saxa & montes currant. In Bisnagar quadringentis aut quingentis nummis aureis venduntur, octingentis quandoque, quòd aliunde advehantur. *Britones*, qui cruribus & auribus sunt mutili. *Burgundiones*, qui injuriæ tolerant. *Calabri*, qui itineri peragendo aptissimi. *Cappadoces* omnium ferè optimi Solebant incolæ Persis mille quingentos annuatim persolvere. *Carajani*, qui à mercatoribus in Indiam ducuntur, & quibus incolæ auferre de osse caudæ nodos duos vel tres solent, ne fessorem feriant. *Celtiberi* *ἱππῶν* subalbidi; in exteriorem Hispaniam traducti, colorem mutant. *Cilices*, quorum trecenti sexaginta albi Dario pendebantur. *Corfici*, qui breves admodum, sed generosi. Procopius tradit, paulò supra oves magnitudine esse. Alii, nisi clausis obequitari oculis, addunt. *Cretenses*, elatioris animi, & qui accessum agrè ferunt. *Cyrenaici*, ilibus substrictis & parvis, pedibus bonis, longiore inter equitandum animæ ductu, magnitudine pollent. *Paci* perniciosissimi, quibus juba ab armis ad terram usque, cauda proluxa, caput parvum.

Polydor.
H. Angl. l. 1.
Strabo Geogr. l. 16.

Martial.
EPIGR.

Galen. de
Exporist.
l. 2. c. 38.

Gesnerus
de Equo.

Dani speciosi, & viribus clari. *Oelandi* ex Gothici maris insula, totius orbis minimi, sed perdociles. *Elei*, qui à pernicitate laudabantur. Incolæ equas finibus suis eductas iniuri faciebant, quod esset experimento cognitum, miræ felicitatis prolem inde provenire. *Epirotici*, qui mordaces & perversi. Apud Elidem palmas merebantur. Nunc *Albanos* vocant. *Frigisci*, quos non minus velocitate quàm continuatione cursus, invictos commendat Vegetius. *Germani*, qui plerumque succussatores. *Transylvani*, qui docilitate ab aliis vincuntur: cursu verò jugi & longo nulli cedunt. *Græcanici*, quos Abfyrtus scribit, pedibus bonis fultos esse, vasto corpore, capite venusto, ardua antica parte statura, concinnoque corpore, sed clunium compago incommoda, nec respondente; pernices & animosos. *Hetrusci*, arguto capite, & densâ juba. *Hispani*, qui teste Abfyrtio, magno sunt corporis habitu, concinno & erecto, eleganti capite, compage corporis luculenter dividuâ; sed adstrictis clunibus, itineribus obeundis pares & robusti; corpore nec gracili, nec ad maciem opportuno; cæterum ad cursum habiles, qui in equitatione calcaribus non incitantur. Quin & ab ortu ad integram usque ætatem morati & obsequentes: deinde improbi & mordaces fiunt. Tantam eorum fidem, Rodericus Santius ait, ut cum se percussos in bello sentiunt, fessores suos incolumes extra prelium reponant. *Ianettos* vulgò vocant. *Hollandi* australes inprimis, lacertosi sunt. In Frisia generosi, torosi, & panopliz ferendæ idonei. *Hunniscis* est secundum Vegetium, grande & aduncum caput, extantes oculi, angustæ nares, latæ maxillæ, robusta & rigida cervix, juba ultra genua pendentes, majores costæ, incurva spina, cauda sylvestra, tibiz validissimæ, parvæ basæ, plenæ & diffusæ unguæ, ilia cavata, totumque corpus angulosum, nulla in clunibus arvinâ, nulli in musculis tori, in longitudine magis quàm altitudine statura, propensior venter exhaustus, ossa grandia, macies grata, & quibus pulchritudinem præstet ipsa deformitas. Animus moderatus & prudens, vulnere patiens. Hunnicos aliàs vocant: fortè sunt Ungarici, seu Pannonii, quibus Camerarius dentes cadere negari ait. *Iberi* Oppiano sunt celeres, sed cursus celeritatem pauca emensi stadia amittunt, corpore venusto, sed unguâ minus solidâ. Fortè sunt diversi ab Hispanis, & ex Iberia inter Armeniam & Colchidem sita oriundi. Oppianus tamen eosdem facit. De *Indicis* dicit Ælianus, difficulter currentes coerceri, nisi ab iis, qui à prima ætate in equestri scientia instituti sunt. Hi currum in orbem versare planè norunt. *Insulares*, sunt arduâ præ cæteris cervice, & micantibus oculis. *Isirii*, proceri, individuâ spinâ cavaque. *Lybics*, corpore

Santius
Hist. Hisp.
p. 1. c. 2.

Oppianus
Cyneger.
l. 1.

Ælian. H.
A. l. 13. c. 9.

oblongo, costis & lateribus crassioribus, & ampliore ad rectum impetum pectore. Solis æstus & sitim meridianam facillè tolerant. *Massæyli* sunt parvi & celerrimi, & solâ virga reguntur, quod & de Mauris dicitur. *Me-napii* seu Geldri, Germanicorum equorum foli bellatores, & ideò in precio. Eosdem & *Sicambros* dici volunt. *Mofci* soleis carent, ut Herbersteinus prodidit. *Murcibii*, vix ora tenacia ferro concedunt. *Neapolitani*, sunt animosi, speciosi, & robusti. *Nigritis* ob æstum nimium ferè nulli. Idem facit, ut eorum inguina intumescant, ne mejere possint. Pro fæno utuntur faselorum lacera-mentis, sole exsiccatis: loco avenæ, milio. Pro equo phaleris & reliquo ornatu instrato, dant mancipia novem, ad summum quatuordecem. *Nisai*, quos maximi Oppianus facit omnium pulcherrimos, gressu molli, & freno faciles, capite parvo, jubâ longa & multa, comis utrinque demissis, subflavis. Medicos fuisse Stephanus & Ammianus Marcellinus testantur, qui & Neseos vocant. Viginti millia quotannis ad Regem Persarum mitti fuisse solita, sub tempus quo festum Mithræ celebrabatur, Strabo author est. *Norvegia* mediocris magnitudinis alit, sed admirandæ fortitudinis & pernicitatis, in saxosis viis, eosdem. *Numidici*, neque hordeum, neque triticum gustant, solo gramine & fæno contenti. *Parthi*, teste Abfyrtio, magno & amplo sunt corpore. Oppiano *βαθυπλάγιον* id est comam gestantes densis cincinnis nexam. De *Persicis* ita Vegetius. Persis & statura & positio à cæteris equorum generibus non plurimum differt, sed solius ambulaturæ quadam gratia discernuntur à cæteris. Gradus est minutus & creber, & qui sedentem delectet & erigat, nec arte doceatur, sed naturæ velut jure præsterur. Inter tollutarios enim & eos quos totonarios vulgus appellat, ambulatura eorum media est, & cum neutri sint similes, habere creduntur ab utrisque commune. In brevi amplius gratiæ, in prolixo itinere sævior patientia, animus superbus & nisi labore subjugatus, assiduè adversus equitem contumax, tumens, prudens: & quod mirum est, in tanto fervore, cautissimè decoris est obfervator: incurvata in arcum cervix, ut recumbere videatur in pectore. Inter *Pharsalicos* equam fuisse asserit Aristoteles, nomine justam, quæ pullos pareret omnes admissariis equis similes. Unde fortè ei nomen factum. *Poloni*, ut scribit Cromerus, partim ob pernicitatem & laboris incommodorumque tolerantiam, partim propter molliorem incessum, à remotioribus expetuntur. Apud *Pysillos* arietibus non majores esse Ælianus nugatur. Qui sint *Saphareni* quorum simul cum Armeniis Vegetius meminit, postquam Persicos laudasset, apud neminem reperitur. Ego à Saphara Arabiæ felicitis oppido

Oppian.
l. c.

Aristot. H.
A. l. 7. c. 5.

Ælian. H.
H. l. 16.
c. 37.
Vegct. in
Veterina-
tia.

pido in mediterraneis, cujus apud Plinium mentio, quodque Ptolomæo *αιφάγγα*, dictos putò. *Sardi* laudatissimi sunt, caudâ pro-cera atque lata, juba brevi, unguis afininis; lacertoso corpore, arrectis auribus, si bene Stradanus expressit. *Sarmatici*, genus equorum est, teste Absyrto, non inelegans, & in suo genere concinnum, ad cursum idoneum; simplex, grandi corporis habitu, valido capite, cervice decora. Castrantur, ne aut foeminarum visu exagitati raptentur, aut subsidiis ferocientes, prodant hinnitu densiore vectores. Plinius hocce populos cum longinqua acturi sunt itinera, mediâ pridie præparare equos ait; exiguum tantum potum impartientes, atque ita per centena millia, & quinquaginta continuò cursum euntibus insidere. *Scenita*, tantæ habent pernicitatis, Evagrius teste, ut propter velocitatem eorum vinci nequeant. *Suecia* & *Gothia* magnos & ad cataphractorum prælia aptissimos, teste Olao Magno, producit, qui, regio edicto extra regnum educi prohibentur. *Tartarorum* plerique sunt albi. Venetus magnum Chamum numerum XM. alere prodidit. Tantæ velocitatis sunt Michovio, ut uno die XX. miliaria Germanica magna equitent. Sunt depressâ cervice, & pedibus aquam & pabulum sub nivibus quærunt. Perniciores sub Tartaris quàm aliis esse, Mosci affirmant. *Thessalis* nota bovilli capitis injuri solebat. *Thracæ* Absyrto turpes esse scribit, deformi specie, rigido corpore, prægrandibus armis, spinâ curvâ, varos, ideoque ingressu vacillante, cursuque. Delphicum tamen oraculum & Virgilius laudat. *Toringos* quoque Vegetius commendat, & proximos Hunnicis facit. *Tyrrheni maris* insularum præsertim Sardinia & Corsica equos, breves admodum, sed animo generoso, & ingressu irrequieto, Volateranus facit. Et tantum de generibus à locis desumptis. A *Partium* constitutione haud paucæ quoque occurrunt differentia: præcipuæ *Elaphopodes* sunt à corvino pede sunt qui suffraginum articulo ossa continent, & ideo pessimo gressu nituntur, vectoremque contundendo fatigant. *Cynobata*, qui iisdem in locis brevia condunt ossa & humilia, ob idque ungulas ad internam calcium partem adferunt, ac pedes tractim agunt, in eisque claudicant. *επεροσκελεις* & *επεροπιδας* dicit Absyrto illos qui in alteram partem vergunt seu inclinant. *εψάχλω* Homero *εραύχλω*, est ille qui cervicem attollit. *επερόγαθω*, qui dispare maxillas, unam nempe duriores, alteram molliorem habet. Ex *accidentibus* color nobis aliquot præbet differentias, alia prætermittimus. Hujus ratione sunt, *maculati*, *trabeati*, *transtrabe-*

ati, *unicolores*, *albi*, *nigri*, *spadices*, *baliarda*, *cerulei*, *parvi*, *heterophthalmi*, *æetogenes*, & *alphorynchi*. *Maculati* *απόγγυς* Oppiano inprimis maximis nigris maculis & zonis, seu per crura extensis, seu per dorsum, seu in collo distincti, nobilissimi habentur, eoque præstantiores fore creduntur, quo natura in his ordinem quandam servasse videbitur, seu numeri seu paritatis ac loci, seu rectitudinis: post hos sunt qui maculas rubras aut rubiginosas habent. Ad hos spectant *Scutulati*, qui oblongis tæniis ornantur: *Guttati* *τινδοί* qui rotundis fasciantur, ut panthera: & *Variegati*, *πιμιλοδέρμονες*, *pica* nonnullis, aliis Homeri *αιολέπωλοι*, qui pica instar albo & nigro variant. *Trabeati*, dextros ambos aut sinistros pedes albos habent, & pessimi esse censentur. *Transtrabeati*, alternatim pedes habent candidos, & omnium deterrimi sunt. Causa utriusque quod illorum pedes in utero materno juncti fuerint, ob id simul contraxisse maculam. *Unicolores* Palladius admittarios legi jubet. *Albi* Claudiano sunt veloces, Platoni laudatissimi. Cæcios habent oculos; quod cum hi triplici ratione distinguantur, nigro, caprino, & cæcio, corporis totius colorem, oculi quoque color consequatur. *Nigricantes* laudibus efferuntur, maximè si in fronte, vel asteriscum, vel lineam albicantem, vel denique altero pede, candoribus aliquid habeant. *Αἰθωνας* Homeri quidam interpretantur, id est nigros & quasi igne exustos quales *αἰθωνας* & *πυρολαμπίας* in aprorum venatione commendat Oppianus. *Spadices*, sunt sanguinei fulgoris, à colore palmei furculi. Alii palmatos vocant, Varro badios, Cassius Medicus balios, nonnulli Castanei coloris, & baliardas. *Ceruleos* Becanus celeres facit. *παρωαίς* equos *τὸ χρώμα πύρρως*, Hesychius & Varinus vocant. *Heterophthalmi* oculos habent, aut non æquè magnos, aut alterum altero humiliorem. Lacuna malè monoculos vocat. Parthi eos fortè probabant, quod pavidi & fugæ aptissimi essent. *Αετογρῆς* à genitiva quadam macula quam in armis & cocco referunt, Absyrto dici putat, Sarmatæ eos ut probos adfiscunt: illos verò, qui aquilinam notam ponè ferunt circa coxas & caudam, (iisdem hi cum superioribus nam *αἰετῶ* aquila est) rejiciunt. *Αλφορύγχοι* denique, tardius senescere dicuntur.

Paul. Venet. l. 1. c. 65.
Michov. l. 1. c. 6.

CAPUT II.

De Asino.

EQuum excipit Asinus, despectum quidem, sed non minus utile jumentum. Incredibili sanè lucro dominis fuisse memoratur, compertumque tradunt, fuisse asinam quæ omnium prædiorum fertilitatem superarit: siquidem in Celtiberia visum est, singulas asinas quadringentis millibus nummorum fuisse enixas, ut apud Plinium legimus. Non est ergo mirum à Q. Axio Senatore quadringentis nummis asinum emptum: & Heliogabalum eosdem tanquam magnifica dona P. R. distribuisse. *Nomen* apud Latinos sortitus est, non ab a & finos, ut esset quasi sine sensu animal, ut Bartholomæus Anglicus nugatur: sed à sedendo, ut Isidorus scribit, quasi assedum dicas: vel potius ab Ebraico Ason, quod ipsum asinum significat. Græcis est ἄσιν, ἄσιν πρὸ ὄνησιν, quod nostra opera juvet; nisi melius à livido colore ita dicatur, à quo & asello pisci, nomen inditum arbitrantur. Dicitur Cyrenensibus βελχός ab improbitate; Aristophani βέλπις, quasi bovis instar stupidus: Nicandro βρωμίης ruidor; & à nimia vocis absurditate μεράμυκι, Eufstathio & Suidæ κάνθων, à clitellis, & καιθήλι; Hefychio κιλός, quomodo & Doree eundem appellant. Aliis κωθυλός, λέπαργος, quod ei ilia albicent: μεμμένων, μονιός Cyrillo, μυχλός, quod tamen vocabulum Phocenses, non nisi τῶ ὄρει ὀχέων πεμποδία tribuunt, qui & κήλων vocatur; ὀκρίλας, agrestis nempe, ὄγκισθός à ruiditu, dicitur. *Descriptionem* si spectes, *aures* ipsi pro proportione totius longissimæ & latæ; labia crassa: *caput* magnum: in collo & pedibus, nigræ quædam lineæ, quas Hefychius μύκλας vel μόκλας vocat: In *tergoris* exordio, crucis effigiem gerit, quo etiam loco quàm juxta renes, onera difficiliter portat, quod ossa sint minus robusta. *Pilus* corporis duriusculus & lanificio ineptus. *Ilia* alba. *Membrum genitale* præ cæteris quadrupedibus grande. Nicander κερώνων, quæ propriè est ῥαβδὸς κεφαλοπῆ, vocavit. *Dentes* priores mense trigésimo tum matum foemina amittit: secundos sexto: quod si non prius peperere quàm decidant postremi, sterilitas certa. *Cutis* ei durissima & solidissima ut vix fustim sentiat. *Cor* portione maximum ut omnibus timidis, aut propter metum maleficis, ut ait Plinius. *Sanguis*, crassissimus, pinguis, & nigerrimus. Quantum ad *locum*, Nomades asinis carere propter regionis frigus scribit: itaque in Septentrione paucos invenias. In Italia, Gallia, Germania, Græcia, haud pauci, ut in Differentiis dicemus, habentur. *Cibus* ipsi vilissimus. Nam & eo rure quod pascuo

Plin. H. N. l. 8. c. 43.

Descriptio.

Locus.

Cibus.

caret contineri potest, exiguo & qualicunque pabulo contentus. Quippe vel foliis spinisque, vel perticis salignis alitur: vel objecto fasce farmentorum. Paleis verò quibus ferè omnes regiones abundant, gliscit. Ideò Tzetzes maximum urbis excidium indicaturus, vereri se, acutè dixit, ne asinum eam depascat. Delectatur & ferula, quæ aliis animalibus venenum est; & ficibus, quas cum devorasset, & verò puer ut vinum asello daretur postulasset, in tantum cachinnum Polemon, vel Chrysipus resolutus est, ut eodem perierit. At in Christiani Moguntini Episcopi, teste Krantzio, asinos, tantæ impensæ factæ, quantæ in potentissimi Principis familiam alendam impendi possent. Adjunt etiam potu aquæ pinguescere, & ex cibo eo magis proficere, quo plus biberint. *Maximè* libidine pruriunt, id & Ambraciotarum æneus asinus, quem Delphis dedicavere, postquam victoriam de Molossis, pugna nocturnâ, reportassent, ostendit. Segnes tamen esse & infœcundos, ob tantam veretri enormitatem, pro comperto habetur. Ideò Ægyptiis exosos Ælianus prodidit. De generatione ita Plinius: Partus à trigésimo mense ocysimus, sed à trimatu legitimus, totidem quot equæ & eisdem mensibus & simili modo. Parit duodecimo mense; singularim magna ex parte procreat prolem: eâ namque naturâ est, ut unum pariat, sed nonnunquam gemellos etiam edit, rarissimè tamen. A partu die septimo mari jungitur, eodemque die juncta, maximè recipit initum, sed postmodum etiam patitur. Solet hæc, nisi priusquam gnomonem amittat pepererit, nunquam postea initum recipere: sin antea pepererit, parere tota sua ætate potest. Gignit totâ vitâ, quæ ei est ad trigésimum annum. Prægnantes opere levant. Venter enim labore nationem reddit deterio-rem. Marem non disjungunt ab opere, quod rem issione laboris fit deterior. Admittuntur antè solstitium, ut eodem tempore alternis annis pariant: duodecimo enim mense conceptum semen reddunt. *Hucusque Plinius.* Dolent eis à foetu mammæ; ideò sexto mense arcent partus, cum equæ anno propè toto præbeant. Lac gravidæ habent mense decimo; vel ut Plinius, prægnantes continuo lactescunt. Pullis ubi pingue pabulum, biduo à partu maternum lac gustasse lethale est. Genus mali vocatur *Colostratio*. Hana socr Esau primus equis asinos copulavit: sicque isti se gerunt, ut si asinas, quas equi inivere, supervenerint, semen, propter ejusdem sine dubio frigiditatem, pervertant. Quod facile implent, membri, ut Cardano visum, productio in causa; quâ ad intima uteri equæ penetratur. Observatione dignum, quod tradit Plinius, ad mularum maximè partus, aurium referre in his & palpebrarum pilos dici. Quamvis enim unicolor

Columella R. R. l. 7. c. 1.

Krantzios Sax. l. 6.

Generatio.

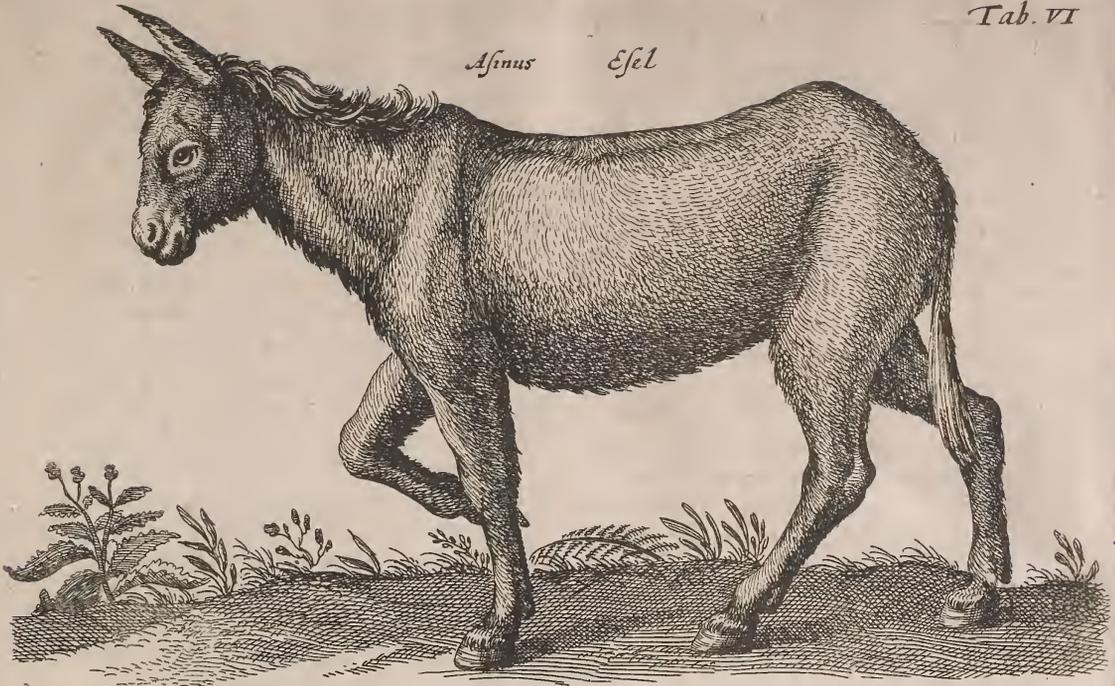
Ælian. H. A. l. 10. c. 28.

Plin. H. N. l. 16. c. 20.

Genef. c. 36.

toto

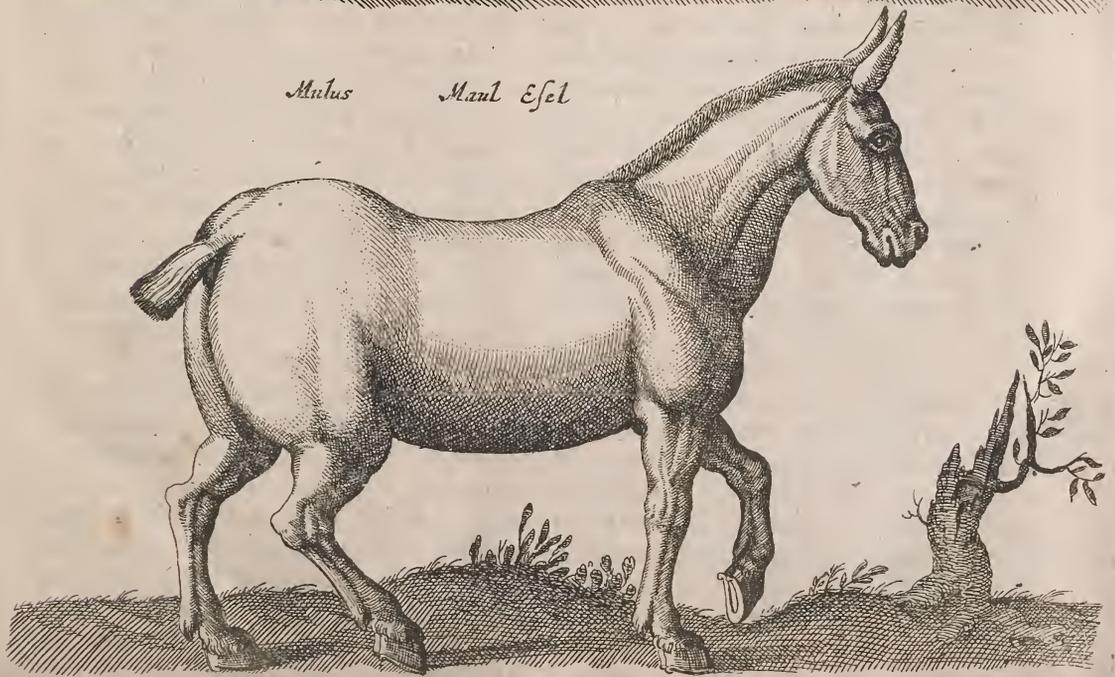
Asinus Esel

Asinus Esel

Mulus Maul Esel

toto corpore, totidem tamen colores quot ibi fuere, reddere. *Inimicitias* cum Ægitho, & Spino avibus, ex plantis cum cicuta, gerunt. Spinētis se scabendi causa atterens, nidos ægithi dissipat: quod adeo pavet, ut voce omninò rudentis auditâ, ova ejiciat, pulli ipsi metu cadant. Igitur advolans ulcera ejus rostro excavat. Spinus idè eos odit, quòd flores spinæ devorent, is in spinis degat. Cicutam si in Hetruria depascantur, profundissimo somno & torpore corripiuntur, ut planè mortui videantur. Scaliger testatur, multos ex ejus esu oscitantes, deinde in anfractuofos gyros circumactos concidisse. Quæ de corvo, lupo, forice, & equo dicuntur, manifestam rationem habent.

Amicitia. *Amicitiam* verò cum scorpio, & vitis palmite colit. De illo ita Merula. Si percussus à Scorpio, superafino rectus desideat ad caudam, pro ipso dolorem sensiturum asinum: ejusque rei signum esse, quòd pedendo moritur. Vel si is, quem Scorpio pupugerit, in aurem dicat asino, Scorpium me pupugit; non amplius doliturum dolore in asinum transeunte. Abrafo verò ab asino vitis palmite, vindemiam inde ferociorem provenisse, observatum est: idque cum multa secuti diligentia mortales, latiore sibi proventum quotannis compararunt. Stygis aquam non nisi ungula asini pati; & Empedoclem utribus ex coriis asinorum flatus Etæsiarum validos compefcuisse, nescio an inter sympathiæ exempla recenseri debeat.

Vita. *Vitam* ad trigesimum producant annum, nisi nimis laboribus exhauriantur. Fœmina vivacior mare est. *Vox* ipsorum ruditus & oncatio, ut Scaliger voluit. Sed & *Βραμῶνι*, & *μυδάρι* de asinis prolata invenies. Soli inter animalia pilosa, non à pediculo tantum, sed etiam à redivio immunes esse dicuntur. Laborant & catarrho & bulimo; & hoc maximè, si caricas & mala gestaverint. Illum *Malida* vocant, quod vitium in capite oritur, facitque ut per nares pituita multa ruffaque effluat, quæ si ad pulmonem descenderit, mori feruntur. Ælianus author est Maurusios asinos primum ut se in viam dederunt, incredibiliter incitata celeritate iter conficere, ut evolare non excurrere videantur. Deinde eos citò fessos de via, & pedes & spiritum deficere, ac pedum tarditate ad currendum constrictos insistere, & acerrimas lachrymas profundere. Claudicationis remedium vide apud Aldrovandum.

Natura. Quòd ab aqua sibi, ut Plinius, prodidit cavent; ita omninò, ut pedes tingere metuant: quod mirum dictu sitiant, & si immutentur aquæ, ut bibant cogendi exonerandive sint: quòd rictu labiisque latè ductis & dentibus deformiter denudatis irridere videantur: quòd mingant ubi alii prius minxerunt, aut super finum: quod mensibus multò ex proportione minus pur-

gentur: quòd cum bibunt parcè admodum os mergant, propter aurium sine dubio umbram: quòd denique tam exquisiti sint auditus, ut præter solos mures cæteris animantibus eo præstare dicantur, ad *Naturam* eorum pertinet. Singularem *stupiditatis* privilegio damnatos esse, omnes norunt, ita ut hujus vitii homines nomen asinorum meruerint, de quo prolixè Aldrovandus. Doceri tamen posse, aliquot exempla comprobant. Scribit quippe Cardanus ex Leone Africano, asinos ad tibiam saltare, & voce in aurem infufurrata spontè supinos concidere: clausis oculis inflari quasi venenum bibissent, nec minis interim, nec precibus, nec verberibus adduci posse ut furgant: Cæterum blanditiis adulationibusque ac spe potissimum vehendi formosas mulieres proposita, subito alacres exfurgere: ubi verò audierint vehendos esse anus, demissis auribus se claudos simulare. Interrogati etiam an formosæ juvenulæ illis placeant, capite annuere: demum etiam formosissimum in coetu adstantium, deligere. Similia ferè de circulatoris Johannis à Grua asina, oculatus testis Gesnerus prodit. Asina, inquit, ter primum prosoni diversitate tripudium immutabat: tripudiabat autem anterioribus pedibus erectis summa cum alacritate: mox velut gaudio in maximum converso mœrorem, in terram se prosternebat, ac velut apoplectica immobilis jacebat, & si pedibus calcaretur, ut se moveret, adduci non poterat: dein jussa ut spectatores omnes saluaret, oculos caputque erga omnes humano velut more convertebat, flexisque anterioribus pedibus salutabat: & quod maximè mirum erat, cum adstantium omnium stupore, ad nutum heri, per lignum circulum trajecto corpore saltabat, ad canis imitationem: postremò more canis sagacis, projectum in terram vel sudarium vel chirothecam colligebat, & domino referebat. Tantus in iisdem foetus sui amor est, ut per ignes etiam ad eos accedant; tantus erga genus suum, ut si viderint mori, animo deficiant: observatumque est, asinam impendio cavere, ne vel in conspectu hominum, vel in luce pariat. Ponderis magnitudini imparem se esse, ostendit, aures demittendo. Fuisse carnis asininx *in Cibis* usum Galenus testatur: sed & historia Caroli V. ab Hispanis aliquando comestam. Novimus etiam in obsidione Veronæ Anno M. D. XVI. cum vix lentem & fabam in quotidiano usu haberent, in deliciis fuisse. In festo quoque Natalitiorum integer apud Persas assabatur, inter regias epulas censitus. Mecœnas verò, referente Plinio, primus pullos asinarum epulari instituit, eo tempore onagris prælatos: post eum interiisse auctoritatem saporis. Pessimi esse saporis; & concoctu difficillimas, stomachumque lædere, ii qui vescuntur, testari

Ingenium.

Johannes Leo in descript. Africæ.

Gesnerus Hist. Quadruped. de Asino.

Vfus in Cibis. Galen. l. 3. de Aliment. facult.

Plin. H. N. l. 8. c. 43.

Ius in Medicina.

Galen. l. 6. de tuenda sanitate.

Plin. H. N. l. 23. c. 5. & 28. c. 12.

Plin. H. N. l. 11. c. 41.

Plin. H. N. l. 11. c. 41.

Plin. H. N. l. 28. c. 16.

Hartmann. in Praxi chymiatr.

Plin. H. N. l. 28. c. 16.

poterunt. Medici *Lac, Sanguinem, Carnem, Iecur, Renes, Lienem, penem, testes, ungulas, lichenem, urinam, & sterqus*, in usum traxerunt. *Lac* Galeno tenuissimum; si ad jumentorum quæ apud nos mulgeri solent lac comparetur: crassum, sicut camelino & equino conferas. Nisi ita distinguas, contradicere sibi dicendus est: cum & Plinius tenuissimum lac camelis esse scribat, mox equabus, crassissimum asinæ, ut coaguli vice utantur. Optimum verò erit, si asina sana sit, bene nutrita, juvenis, nec longè à partu. Tabidis, à quibusdam Medicis ita exhibetur, ut ipsimet id exugant, ne quid à nativo tepore remittat. Galenus melle mixtum, juveni cuidam, qui ferè contabuerat, à balneo statim exhibuit. Idem stomachum exulceratum per se potum reficit: & ad tussim, extenuationem & sputum sanguinis commendatur. Si doleant ubera, lactis ejusdem potu mulcentur, ut Plinius tradit; si verò addito melle fumatur, purgationes mulierum adjuvat. Capiti tamen infirmo, & vertigine laboranti non convenit. Privatim contra gypsum, & cerussam, & sulphur, & argentum vivum prodest. Gargarizatur quoque faucibus exulceratis utilissimè. Sunt inter exemplaria, qui lac asinum bibendo, podagrâ, chiragrâ liberati sunt. Alii verò feri asinini potu, eosdem cruciatus evasere. Conferre aliquid & candori in mulierum cute existimatur. Poppæa certè Domitii Neronis conjux, quingentas fecum per omnia trahens factas, balnearum etiam folio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoque cutem credens. *Sanguine* fluxum sanguinis ex cerebro sedari, sunt qui dicant. Plinio verò, est genus febrium quod amphemerinum vocant, hoc liberari tradunt, si quis è vena auris asini, tres guttas sanguinis in duabus heminis aquæ hauserit. Eundem post aures caprum, Hartmannus in mania vehementer commendat. Linteola munda, nulli usui ante exposita. in eo macerantur & exsiccantur. Ex his portio in haustu aquæ fontanæ maceratur, & aqua ebibitur. Idem de *Carne* Ælianus testatur. Tradit enim Bathylin Cretensem rabie periclitantem, ab hoc gravissimo malo asininae carnis imperato usu, restituisse. Phthificis easdem mederi Plinius prodidit; hocque genere maxime in Achaja curari id malum: quod & apud Avicennam legitur. Sed & contra comitiales morbum bibendam dari, idem author est. *Iecur* etiam comitialibus esu prodest, sed jejunis edendum præcipitur. Alii admixtâ modicè panace, ori instillandum docent, *Lien* ad lienis vitium tam efficaciter datur, ut triduo sentiat utilitas. Idem contritus, & ex aqua impositus, mamillis lac provocat, si Sexto credimus. Inveteratas vulvas suffitu corrigit, ut Plinio placet. *Renes* triti & in vino mero dati, vesicæ medentur, & uri-

næ incontinentiam prohibent. Cinere *genitalis* spissari capillum putant, inquit Plinius, & à canitie vindicari, si rasis illinatur, plumboque tritis cum oleo. *testis* dexter in vino potus, vel brachio adalligatus, ad coitum stimulat. Uterque contra fascina valet. *Pellis* injecta impavidos infantes facit. Annulus ex *Vngula*, in qua nihil sit nigri, ab epileptico gestatus, prohibet ne concidat. Cinis per dies multos potus eosdem adjuvat, & oleo subactus strumas discutit. Tarentinus illis ad multos pisces capiendos proficiscitur. *Lichen* combustus, tritus, & ex oleo vetere impositus, tam validus est in producendis capillis, ut si mulieri inde maxillam unxeris, barba ei nascatur. Ex aceto illitus lethargicos excitat. *Vrina* cum suo luto illita, & clavos abolet, & callis medetur, ut Marcellus prodidit. Savorola in narium foetore utilem esse scripsit. Dioscorides nephriticis mederi in potu. Idè ab ea minimè sibi temperare antiqui. De *Stercore* ita Plinius. Fimum asinini pulli, quod primum edidit à partu, poleam vocant. Syri dant in aceto mulso contra lienis vitium. Idem cæliaci & dysentericis confert: in sapa decoctum, colo magnopere prodest: datum fabæ magnitudine è vino, medetur morbo regio intra diem tertium. Eadem & ex equino pullo similiterque vis est. Idem ad sanguinem fluentem adhibetur. Tarentinus in Coriandri succo madefactum, & cum similagine in massas redactum, ad trachuros melanurosque capiendos summo perè commendat. De usu in oneribus ferendis, in mola, & bello ad aratrum &c. taceo. Hoc addi potest, tibus ex ossibus asininis fieri, & argutiores cæteris esse: ex corio cretato palimpsestos, ex pilis pannos apud Arabes; parari. *Differentias & Genera* aliquot fortiti sunt. Dantur *Mysii* à Mysiæ regione ita dicti, quibus perrarè recta sunt ilia. *Varii*, qualem Turcarum Rex Ferdinandus regi Neapolitano misisse, Pontanus author est. Miraculoso erat pilo, virgato corpore, diversicoloribus ac paribus lineis. *Parvi*, quales Illyria, Thracia, & Epirus proferunt. *Magni*, quales Antron Thesaliæ urbs producebat. *Veloces*, quales apud Euphratem Xenophon inventos fuisse ait, qui equos cursu facilè superarent. In Ægypto verò eam esse asinorum tollentium patientiam tum velocitatem, Scaliger scribit, ut X L. M. passuum diei unius opera expediant absque ulla noxa.

Plin. H. N. l. 10. c. 19.

Plin. H. N. l. 26. c. 16. & 28. c. 15.

Plin. H. N. l. 28. c. 16.

Differentia.

Scalig. Exercit. 117.

CAPUT III.

De Onagro,

ONager, asini sylvestris nomen est. Græci *ὄναρον* dixerunt, quasi *ὄνον ἀγρῶν* seu *ἀγρίων*.

De-

Onager Wald Esel

Lupus Marinus
Meer Wolff

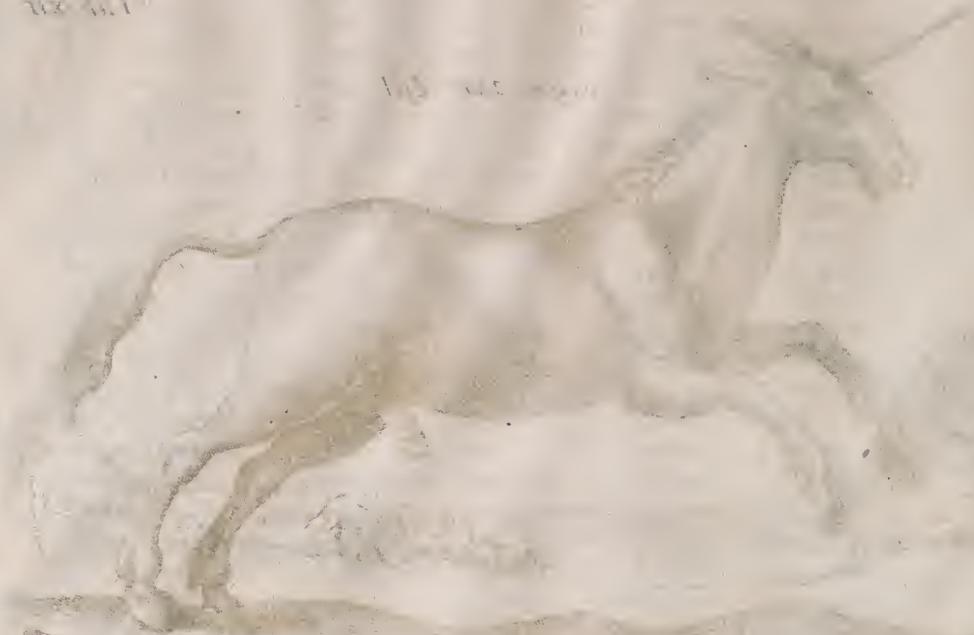

Capra Sylvestris wild Geiß art

173 4.7

173 4.7

Niceph. H. *Describere* eum videtur Nicephorus Callistus agens de India, cum dicit. Hac eadem regio, & asinos feros, magnitudine ingentes fert, pelle mirificè præter morem versicolore, albo scilicet & nigro colore, admodum inter se varietatis. Et zonæ quædam à summa dorsi spina ad latera & ventrem demissæ, atque ibi divisæ, & conversionibus quibusdam inter se implicatæ, mirificam & novam efficiunt plicaturam & varietatem.

Oppian. Cyneg. l. 3. Oppianus argenteum colorem illi adscribit, quod Gesnerus de cinereo splendido sumit, eodem *ἡερόεν* pertinere existimat. Quod totus albus non sit exinde patet, quod Oppianus addat, nigram lineam per mediam spinam decurrere, hinc atque hinc niveis pulchrè distinctam corollis. Pelles ipsorum *ἔζαι* dicuntur, teste Suida. *Dequnt* in solitudinibus, locis inprimis petrosis & præaltis, in Africa, Lycaonia, Narsinga. In Lycia montem qui Cappadociam ab ea dividit transire negant. Garamantes eos maxime venantur, si Luciano credimus. In Psara Ægæi maris insula, species habetur, quæ aliò translata non vivit. Apud Scythas non haberi quidam volunt. At Strabo apud Mæotidis paludes incolas venationem eorum institui reliquit. *Aluntur* herbis, virentibus, inprimis, in quas si inciderint, præ gaudio rudiunt, nec ab iis, etiam si insidiis se peti viderint, avelluntur. Unde fortè Strozæ segnes dicti. Oleribus maxime delectari, miraculum ab Hieronymo in vita Hilarionis ostendit. *Naturam & mores* quod concernit. Isidorus & Bartholomæus Anglicus æquinoctio verno, per singulas noctis & diei horas semel rugire, inde æquinoctium cognosci scribunt: quod potius Cynocephalo competit. Homine conspecto in iisdem stare vestigiis; mox rudentes immotis anterioribus pedibus, posterioribus calcitrare, Scaliger prodidit. Ubitam propè venator accessit, ut manu queat contingere, fugâ se subtrahit.

Plin. H. N. l. 8. c. 44. De eorum zelotypia ita Plinius & Solinus. In hoc genere singuli imperitant gregibus foeminarum. *Æmulos* libidinis suæ metuunt. Inde est quod gravidas suas servant, ut in editis maribus, si quâ facultas fuerit, generandi spem morfu detruncant; quod caventes foeminae, in secessibus partus occulunt, & furto parere gaudent. Sitis impatientes, ex sacris literis colligimus. Nonnulli pro mulorum procreatione, onagros prius mansuefactos eligunt. Mansuescit hoc animal facillimè, nec; cicuratum, ad pristinam solitudinem redit. Carnem Ongrorum amaram Ælianus voluit; Galenus, bono habitu præditorum ac juvenum, cervinæ & bubulæ propinquam. Scaliger, dum calet, fætere; refrigeratam neque olere neque benè sapere. Plinius verò scribit Mœceatatem pullos asinorum epulari instituisse, multumque eo tempore fuisse onagris prælatos, post eum ta-

men, interiisse autoritatem saporis. Medici *fella* super abscessuum vestigia utiliter illinunt, admiscetque emplastris contra ignes sacros, si Avicennæ credimus. *Adeps* cum oleo castino ad lumborum & renum flatulentiam commendatur. *Caro* dorsi cum oleis articulis dolentibus utiliter applicatur. *Vrina*, teste Avicenna, calculum in vesica frangit. *Medulla* inuncta podagras curat, & dolorem extinguit. Fimus cum vitello ovi permixtus fronti illinitur, ut sanguis erumpens sistatur. Idem cum felle bublo inunctus, capillos crispat. Scaliger duo nobis *Genera* describere videtur, dum ait. In monte qui Nar-

Genera. Scalig. 1. c.

CAPUT IV.

De Mulo, & Zebra Indica.

MULI nomen quatuor animalibus commune est. Mula enim non solum ex equa & asino, sed ex asina & equo, itemque onagro & equa, Columella prodente, generatur. Ex asina & tauro Gratianopoli in Gallia, sub nomine Jumar, habentur. Qui ex equo & asina nascuntur, mares, *Hinnulos & hinnos* secundum Plinium antiqui vocabant: contraque mulas, quos asini & equæ generent. Varro tamen ex equa & mulis tales dici putat, si Nonio credimus. Fortè sunt Martialis pumilii. Hinnus enim (verba sunt Varronis) ex equo & asina procreatus, minor est quam mulus corpore, plerumque rubicundior, auribus ut equi, jubam & caudam similem asini habet. Cæterum Muli nomen, ex Græco tractum existimat Isidorus, ex eo scilicet, quod jugo pistorum fabactus, tardas molendo ducat in gyrum molas. Melius vel à *μύλος* labor, vel ab Ebraico Maal, quod prævaricationem significat, deduxeris. Laboriosum quippe est animal: & per quandam ordinis naturæ transgressionem, quod Græcis est *μολώειν*, nascitur. Apud Græcos plurima sortitum est nomina. Dicitur namque *ἡμίονος*, quod ex asino & equa originem ducat. *ἀσπράσιος*, à robore corporis; *ἀστρονομέχθρος* à sterilitate; *ἐπερόγονος ζῶον*, quod ex diverso semine nascatur; *Ἰρής, ζεύγος ἡμιονωνιθής, ὄλκας*, quod tamen mulæ duntaxat competit, ut *ἔρως* mulo; *ἀειδάρος*, quod *ἐν ὄρειν* laborare magis possit, quam cætera jumenta; *ἔρως ἀσπράσιος ὄρειν, ἐρμήπικρον ὄντα, ἢ ἐπεὶ ἔρειν τὸ ζῶον, ἀὼν ἄστρον*. Ὅτρεα denique *σύνδρος* & *σῆρος*, de quibus consulantur Lexicographi. Cum equam habeat matrem, asinum patrem, partim matri, partim etiam patri similis est; magis tamen patri quam matri, cujus quo-

Nomen.

Columella R. R. lib. 6. c. 36.

Plin. H. N. l. 8. c. 44.

Varro R. R. l. 2. c. 8.

Descriptio

Natura & Mores.

Plin. H. N. l. 8. c. 44.

Ufus.

Scalig. Exerc. 206. f. 4

que vocem refert. In Hinno omnia contra se habent. *Auricula* ipsi asini instar longæ, eademque procomii loco ad oculos defendendos, ut ait Xenophon, accepit; crux in humeris, *pedes* exigui, & *corpus* macilentum, reliqua sunt equi, nisi quod cervix erecta non sit. *Dentes* triginta sex uterque habet, *καὶ τὰς πεσφύας*, seu agnatos & annexos, ut Ruellius vertit. Mutari eos ex Aristotele notum est. In quorundam corde os inventum esse tradidit Hierocles. *Felle* caret, ut solidipeda omnia. *Locum* si spectes, lædi calidis & obscuris ajunt, & quodammodo amentes reddi: gaudere verò stabulari sub dio, tectique, vel tantum illis sufficere, si caput solummodò operiatur: cætera ab aère non offendi. Nulli sunt in Arabia Felice, Anglia, Scotia, Polonia, finitimisque regionibus. In Eleo agro ex imprecatione quadam gigni non potuisse, Herodotus prodidit. Carebant illis & Orientales Indi, ut refert Franciscus Lopez. In Scythia nec incipientem quidem hyemem ferre. Insula quædam, Diodoro Siculo, nutrit quidem aliquos, sed eòs magna & sonora voce. Abundat eis Themisita, teste Strabone. Cappadoces duo millia Persis quotannis solvebant. Persiam, Mesopotamiam, & Babyloniam iisdem refertam, vel exinde patet, quòd Alexander M. Susis captis, ad tria millia abduci curaverit, qui & dossuales & jugales essent. *Vescuntur* frugibus & herbâ, potu maximè pinguescunt: ad maciem depellendam nihil Medicâ nobilius: ex frequentiore Hordei usu hinniunt. Vigent à dentium ortu, & ad multos annos vitam producunt. Quendam octogesimum annum egisse cum templum Athenis ædificaretur, quidam authores produnt. An steriles sint, disputatur inter authores. Aristoteles ita de Mulo. Mulus mas septennis duntaxat generat, ut ajunt: fœmina improlis omninò est, quia perducere ad finem, quod conceperit, nequeat: sed mas generare interdum potest, quoniam & calidioris naturæ quam fœmina mas est, & nihil corporis per coitum confert ad generationem: quod autem facit, *ginnus* est, quod mulus oblæfus & pumilus est, ut in porcis *metachærum*. Idem de Mula apud Juvenalem invenies. Prodiderunt tamen non dissimulandi Authores M. Varro, & ante eum Dionysius & Mago, mularum fetus regionibus Africæ adeò non prodigiosos haberi, ut tam familiares sint incolis partus earum, quam sint nobis equarum. Causam sterilitatis in libris de Natura explicabimus. *Odorandi* sensu præcellere, atque ejus beneficio derelictos alicubi vel odore solo in semitam redire, proditum à quibusdam. Hinc fit ut facilius vim tabidam aëris concipiant, & peste inficiantur, quod & canibus accidit. *De Morbis* vide Aldrovandum. *Symphtia* ipsis cum

nantibus avibus, sive hæ anferes sive anates, singularis, eorundemque conspectu sanari dicuntur. Contra Rhododaphnes flores & folia homini saluberrima, venena ipsis sunt. Iphis verò mulis nescio quid inest muribus exitiale. Si enim muli ungula sinistra domus suffiatur, fugantur. Semper cicures sunt. Fœminas vivaciores esse compertum quàm mares, eademque ferius senescere. Eadem urinæ profluvio purgantur: mares olfactu urinæ prius senescunt. Volutationi indulgent, ut à lassitudine recreentur. A patre patientiam laboris, à matre celeritatem accipere. Ab illo & audaciam mutuârunt. Scio, inquit Varro, mulorum gregem dum pasceretur, eoque venisset lupus, ultro mulos circumfluxisse, & ungulis cædendo occidisse. Expavescunt tamen rerum insolitarum visu, & quidem ita ut in discrimen adferant. Calcitrant contumacissimè. Visus qui uno domino excepto, cæteros nonmitteret. Pertinaciæ sunt infamis. Vidi, cum Romam Neapoli tenderem, quæ nulla ratione ut præiret cogi poterat. Ab aliis destituta, procubuit, nec quidem sine nostrum omnium risu, & insidentis sacerdotis indignatione De astutia exemplum apud Plutarchum in mulo 1 haletis habes: de beneficii memoria apud Plinium. Mulum, inquit, octuaginta annis vixisse, Atheniensium monumentis apparet: Eo gavisi cum templum in arce facerent, quod derelictus senecta, cadentia jumenta comitatu nifuque exhortaretur, decretum fecere, quo caveretur, ne frumentarii negociatores ab incerniculis eum arcerent. Non calcitrare cum vinum biberint, quidam scripserunt. De veritate rei alibi agemus. Magnæ sunt contra venena efficaciac. Insutus recenter occisi ventri, qui veneno infectus est, evadit, si tam diu manserit, donec calor animantis omninò evanuerit. Eò tutius evasurum, si pluribus usus fuerit, fuisseque Principes qui triginta & quadraginta impendio, mortem censerint, Maranta auctor est. Pulverem in quo se mula volutaverit, corpori inspersam ardorem amoris mitigare à quibusdam apud Plinium proditum. Cor, testes, renes, caro, fordes aurium, sterilitatem inferre dicuntur. Cogunt concipere invitas, inquit Plinius, fetæ ex cauda mulæ, si junctis evellantur inter se colligatæ in coitu. Stercus combustum, tufum, ac cribratum, vino dilutum, in fluxu uterino Hippocrates bibere jubet. Genera quod attinet, duplex genus Aristoteli fuit notum. *Sterile* nempe, de quo jam egimus, & *facundum*, de quo ipse ita. Sunt in Syria quos mulos appellant, genus diversum ab eo quod coitu equæ & asini procreatur, sed simile facie: quomodo asini sylvestres, similitudine quadam nomen urbanorum acceperunt. Et quidem, ut asini ipsi feri, sic muli præstant celeritate.

Locus.

Strabo Geogr. l. 11. & 12.

Cibus.

Generatio.

Aristot. l. 2. de Generat. c. ult.

Varro l. c.

Odoratus.

Symphtia & Antipathus.

Varro R. R. l. 2. c. 8.

Plutarch. l. Utr. animal. Plin. H. N. l. 8. c. 44. Aristot. H. A. l. 6. c. 24.

Vjus.

Plin. H. N. l. 8. c. 45.

Genera. Aristot. H. A. l. 6. c. 35.

Zebra Indica
Indianisch Maulthier

Equus Indicus
Indianisch Pferd

Equus Hirsutus
Rauh Pferd

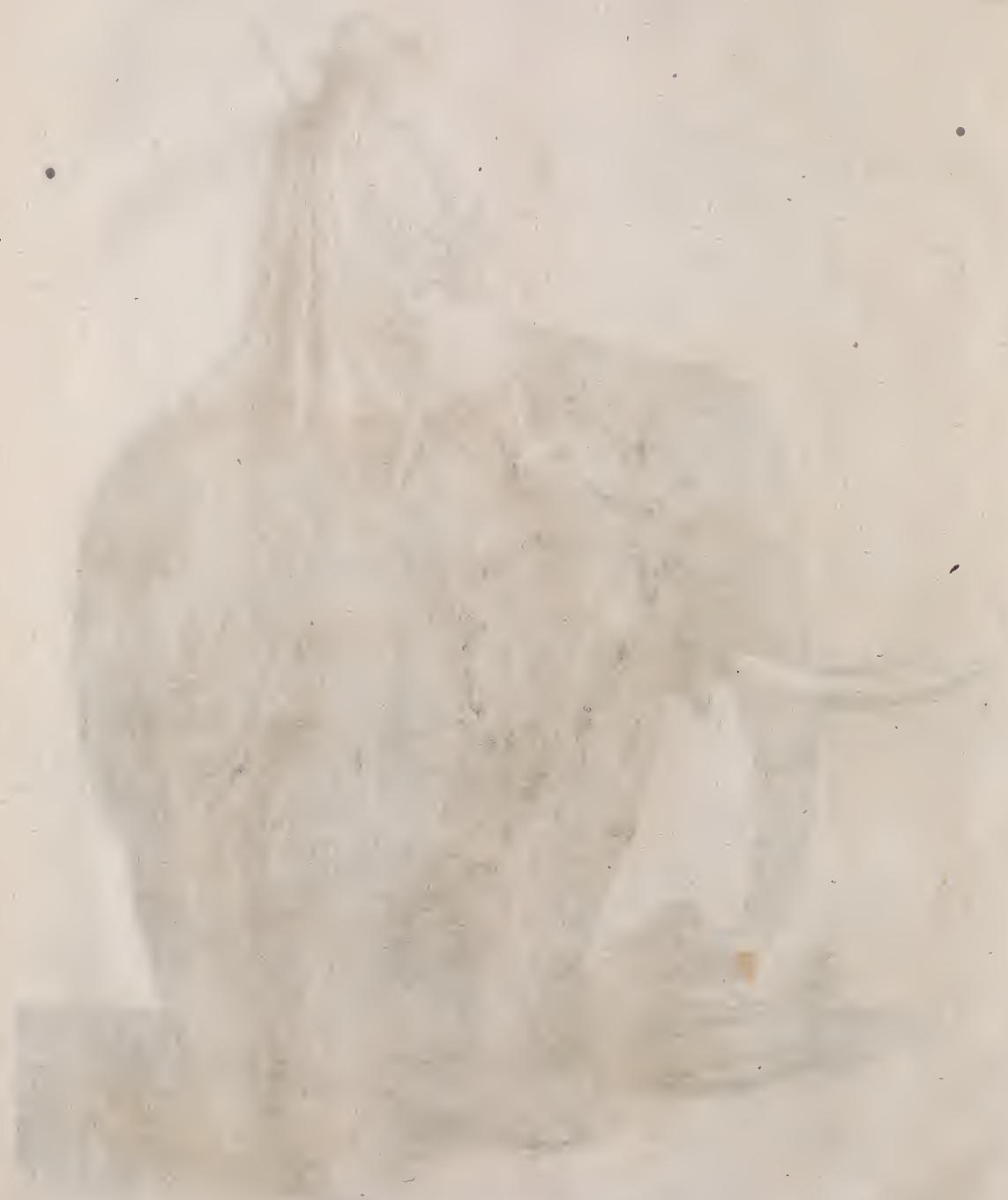

Elephas

Elephant

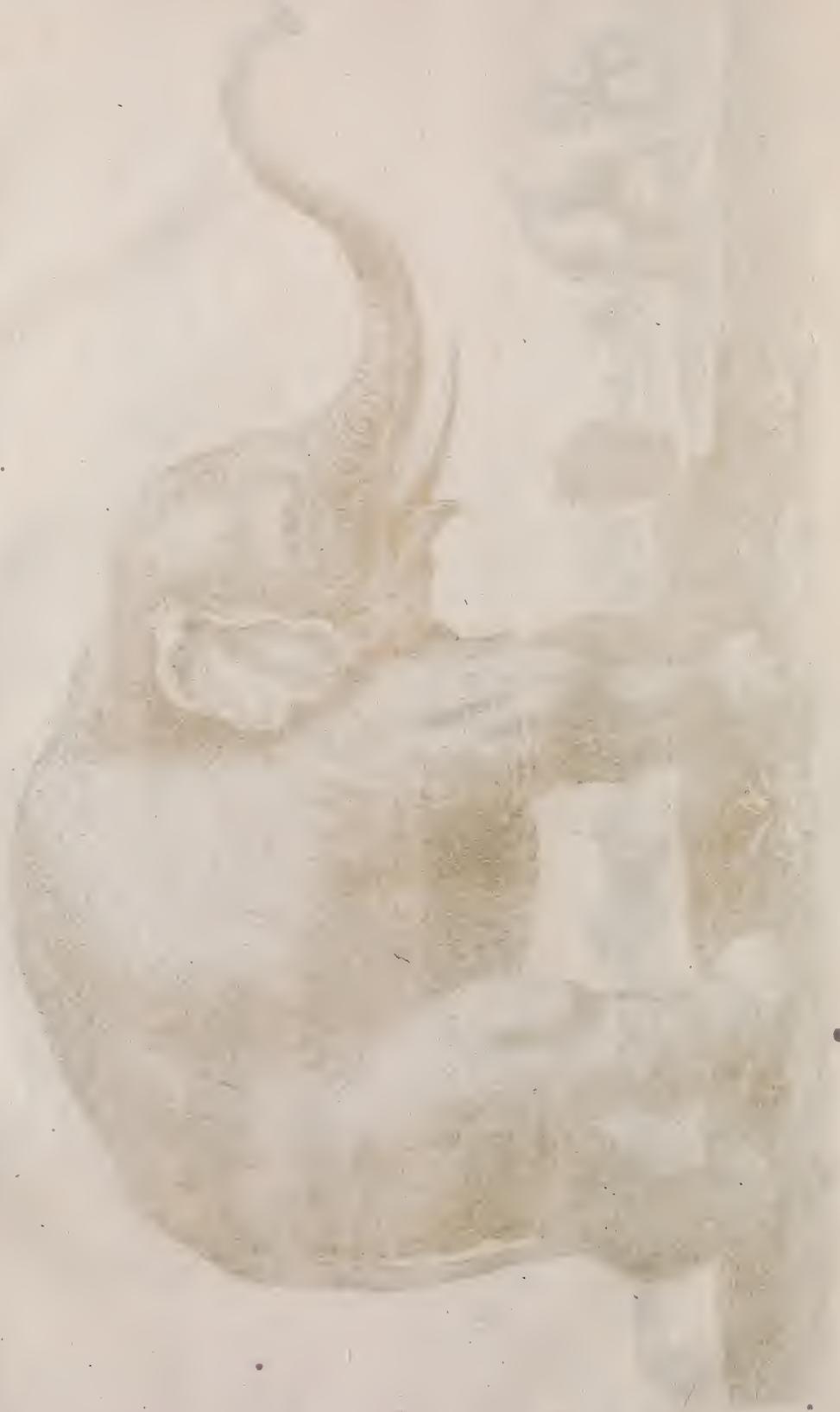

Elephas

Elephant

Elephas

Elephant

Procreant ejusmodi mulæ suo in genere, cujus rei argumento illæ sunt, quæ tempore Pharnacis patris Pharnabazis in terram Phrygiam venerunt, quæ adhuc extant: tres tamen ex novem, quot numero olim fuisse ajunt, servantur hoc tempore. Theophrastus vulgò parere in Cappadocia tradit, sed esse id animal ibi sui generis. Mulo per omnia similis est *Zebra*, nisi quod fecunda sit. Fimbriatis autem lineatisque pilis miro aspectu videri. Etenim à dorli spina ad ventrem usque, pictas habet lineas triplici colore, nigras nempe, candidas, ac fulvas; justà proportione dispositis fimbriis, ac tres ferè digitos latis. Sylvestris est gregalis, & pernicii cursu incluta: possidetque, acurata, in equi locum succedere. Mulam fecundam Aristotelis quidam esse opinantur. Ita de ea Pigafeta. Nascitur quoque in hoc tractu, (Congo) ut & in aliis Barbariæ & Africæ locis, animal aliud *Zebra* dictum: quod cum mulæ quoad formam & staturam sit simile; mula tamen, (parit enim) non est, & colore non tantum à mula, sed etiam ab omnibus aliis animalibus differt. Tribus enim diversis coloribus, nigro, albo & spadiceo, qui per lineas tres digitos latas, corpus à dorso versus ventrem hemicycli in modum ambiunt, per totum corpus distinctum est, caudà colore rubicundo & lucente. Pes & unguis ut mulæ, incessu alioqui levi & alacri similes equi, quem rursus velocitate multum superat, ita ut Lusitanorum proverbio ansam præbuerit, qui, cum celerem aliquid dicere volunt, *Zebra* velociorem dicunt. Parit quotannis, unde & maxima habetur copia; sed incolis, qui eam uti nesciunt, est inutilis: equorum enim loco ipsis tam pace quam bello esse possent, naturam eas equorum loco, quibus hoc regnum destituitur, subministrante. Incolæ verò ignari, cum equos non habeant, & boves jugo subdere nesciant, zebras insuper domare & frænare non valeant, variisque aliis animalibus uti non possint, hominum ad hæc omnia operâ uti coguntur. Atque ita ut omnia hominum superimponuntur humeris, ita quoque ipsi ab hominibus vel in lecticis, aut sedibus portatilibus à Sole coopertis circumferuntur; ad manus semper fervos aut alios ad id conductos habentes. Et si magnum aliquod iter brevi tempore est absolvendum multos tales quasi *ἀνθρώπων πόδες* circumducunt, ut prioribus defessis, alii atque deinceps alii possint substitui; qui etiam ita alternatim subinde mutati, tantæ sunt celeritatis ut equos cursores antevertant. Tantum Pigafeta.

CAPUT V.

De Elephanto.

Datur & Elephanti inter *μονόχηλα* locus. Etsi enim ungula ejus in digitos vi-

deatur efformari, quia tamen indivisi hi, nescio quomodo à solidipedibus excludi possit. *Nomen* sortitus est, non tam à magnitudine, quòd formam montis præferat, ut Isidoro apud Vincentium Bellunensem placet: quam vel ab Ebræo Alaph discere, quòd docilitate reliqua animalia superet: vel ab Eleph bos, quia magnum est animal, & *βός* augendi vocabulum: vel quasi *ἐλέθεος*, ab *ἐλας* palus, & *βαίνω*, quòd ob gravitatem ibi faciat *πῆς μίξαις*: vel ab *ἐλεφαιρω* lædo: vel ab *ἐλίσω* involvo, quod involutam habeat proboscidem: vel denique ab *ἀλφός*, albus, quod ebur de colore triumphet. Hesychio, & Varrino *πελώσας* dicitur. Alii simpliciter *θηρία*, quod Plinio belluæ, vocant. Romani, qui elephantes primùm Pyrrhi Regis bello videre, Lucas boves, appellarunt; seu à Lucania, ubi primò visi; seu à luce, quòd longè propter inauratos regios clypeos, quibus eorum turres erant ornatae, à longe relucere. Indis *Barrum*, à voce dici, Isidorus author est: alii tamen linguâ Sabina ita appellari volunt: unde & Ebur vocatum Servius putat. Magnitudo Elephantis diversa est, ut in Differentiis exponemus. Gillius mensus est Constantinopoli quendam, cui erant ab oculo ad extremum tergum pedes undecim, ab oculo ad extremam promuscidem octo. In proceritate alii ad duodecimum, alii ad decimum tertium, alii ad decimum quintum dodrantem, accedunt. Aloysius Cadamustus vidisse se scribit, plus habentem carnis, quàm tauri nostrates quinque. Nigri sunt omnes præter Æthiopicos: Narsingæ tamen Regem album habuisse, Indicarum navigationum scriptores prodidere. *Cutem* habent cancellatam, seu ut Cassiodorus loquitur, ulcerosis vallibus exaratam: in tantamque duritiem solidatur, ut putes esse ossëam. Ideo Mauri eadem pro clypeo utuntur, & Peguani loco armorum gestant. Durior tamen in dorso quàm in ventre, ut Solinus verè dicat. Durissimum dorso tergus, ventres molles. Pilosane sit an glabra, nec Plinio quidem constat. Alibi enim, fetarum nullum tegumentum, ne in cauda quidem præsidium abigendo tædio muscarum, esse dicit: alibi verò elephantum corpora impenetrabiles setas habere (nisi fortè cetras sit legendum) scribit. Cardanus quoque non solum nudam ait, sed & cur talis esse debuit rationem reddit. At Cadamustus sese pilos qui nigricabant, & quasi duorum palmorum mensuram excedebant, evulsisse testatur. Gillius quoque author est, ad duorum palmorum magnitudinem accessisse. Vartomannus denique, caudam habere similem bubulis, trium fortè dodrantum longitudine, paucis in extremitate pilis prodit & invenitur in descriptione Guineæ istiusmodi caudis muscas ab idolis mulieres arcere.

C

Ipsè

Aldrovand.
Hist. Quadrup. l. 1.
c. 8.

Purchaf.
Navig. l. 7.
c. 13. f. 7.

Pigafeta in
descript.
reg. Congo.
c. 50.

Nomen.

Martin. in
Lexico

Descriptio.

Plin. H. N.
l. 8, c. 9.Plin. H. N.
l. 11, c. 39.

Aldrovand.
di Hist.
Quadrup.
l. 4, c. 9.

Ipsè denique Plinius, quasi sui oblitus, sic scribit. Indi mirè gaudent longitudine eorum, (smragdorum) solosque gemmarum esse prædicant, qui carere auro malint; ob id, perforatos elephantorum fetis religant. *Caput* quoque deforme habent: secundum tempora spiramentum quoddam, per quod mas pingue quoddam tempore congressus emittit, idque & foeminae tum patens, si Straboni credimus. *Aures* pro corporis ratione, secundum Oppianum, exiguae sunt; quaqua versum gemini palmi magnitudine, subque illis locus, cui scalpro ictu mallei adacto interficiuntur. Livius Hasdrubalis inventum esse credidit. Apud Sambros Æthiopiæ populos, auribus carere ex Solino & Plinio habemus. *Oculi* quoque magni, sed pro tanti corporis magnitudine exigui apparent; illique graviter se moventes. *Os* in pectore, ut Cadamustus prodidit; atque hoc, non proboscide fugunt, teste Æliano & Aristotele; qui & *linguam* eis esse scribit perquam exiguam, atque interius positam, quam sit in cæteris, ita ut vix eam videre possis. *Dentes* ipsis intus ad mandendum quatuor: præterque eos qui prominent, masculis reflexi, foeminis recti atque proni. Quam primum nascuntur, habent: sed grandes illos, non tam perspicuos. His cibos conficiunt, atque in farinæ speciem molunt. Siti sunt in superiore mandibula, & quidem stupenda aliquando magnitudine. Vidit Vartomanus in Sumatra duos, qui appensi, libras trecentas & triginta sex pendebant. Vidit & Cadamustus occisum, cujus dentium amplitudo palmos ternos excedebat, eminebant ad duos palmos. De eorundem magnitudine ita Plinius. Magnitudo dentium videtur quidem in templis præcipua. Sed tamen in extremis Africæ, qua confinis Æthiopiæ est, postium vicem in domiciliis præbere, sepesque in iis & pecorum stabulis pro palis, elephantorum dentibus fieri Polybius tradit, authore Gulussa regulo. Gillius sæpe ad longitudinem decem pedum augescere, memorat. Venetus verò mercator, unum aureis triginta sex emississe dicitur, longitudine dodrantum ipsius quatuordecem, crassitudine dodrantum quatuor; tanto pondere, ut humo tollere non potuerit. Sed & Sabellicum authorem habemus, fuisse Firmo, duos elephantinos dentes, tam enormi magnitudine, ut Aurelianus Firmi victor, eos pro miraculo Romam deportandos curaret, longitudinem horum duorum pedum fuisse dicunt. Dentes hos alii cornua dicunt; an rectè, Aldrovandus & Cardanus explicant, nos alibi dicemus; hoc duntaxat hic addere placet, mandibulam inferiorem, edendo solum moveri, superiorem semper quiescere. Quo loco aliis animantibus nasus est, elephantibus habeant partem quandam pen-

dentem, angustam ac longam, adeò ut ad terram pertingat, in fine perforatam, cortilem, flexilem, lubricam, volubilem, serpentis in morem. Latinis dicitur *Proboscis, tuba, manus*, quod apud Plinium & Ciceronem invenies, manus nasuta, quod apud Cassiodorum, promuscis, quod apud Vitruvium. Græci vocant *περσοσιδα, μυλησση, μυασμὸν, & προνομαιαν*. Is ipsius usus quæ manus. Eâ namque cibos tam siccis quam humidis colligunt, capiunt & ados admovent. Eadem spirant, bibunt, odorantur. Lucretius idèò *Angvimanos* vocavit. *Malleolos* posterioribus imis cruribus, teste Aristotele, possident: sed de *Crurum* flexu aliter alii tradunt. Alii enim crura sine nodis articulisque habere, ossa solida & inarticulata, idèò crura tibiasque flectere non posse, & si cadant, nec surgere, scribunt: alii, ut Plinius, in posterioribus articulos breves obtinuisse, & poplites intus hominis modo flectere, prodidit, quod & experientia docuit. *Pedes* ejusdem cum equinis sunt rotunditatis, sed ampliores, ut planta, quoquo versum ad binos dodrantes accedat. Vartomannus rotunditatem orbi mensario assimilat. Ex callo nigerrimo & amplissimo constant. Digni in pedibus informes, numero quidem quinquè, sed indivisi, ac leviter discreti, unguisque non unguibus similes. *Mammæ* habent sub armis duas; nec in pectore, sed citra in alis occultas. *Genitale* equo simile, sed parvum, nec pro corporis magnitudine. Plinius averfa dicit, averfosque coire, foeminae inter femora. *Testes* non foris conspicui, sed intus circa renes conditi, quo circa initum celerius agunt. Ctestias nugatur, semen adeò indurari siccescens, ut electro simile efficiatur. *Ventres* ipsis quatuor Plinius tradit: Aristoteles verò ita sinuosum intestinum, ut quatuor ventres habere videatur; inque hoc etiam cibum reperiri. Galenus idem latissimum & equo simillimum facit; exta suillis proxima. *Iecur* quadruplo majus est bubulo, & reliqua pari ratione excepto liene: hic enim ex proportione minor. *Pulmonem* Plinius bubulo quadruplo majorem facit. *Felin* jecore adesse negat Aristoteles: incisa tamen parte, qua adherere solet, humorem felleum plus minus effluere. Galenus etiam *χοληδοχον* vesiculam habere affirmat. Idem ex dissecti corde magnum os exemit; illud verò duos tantum ventriculos, non tres ut apud Aristotelem, habere observavit. De eodem ita Ælianus. Duplici tum corde tum sensu animi elephantus esse dicitur, & altero quidem ira incendi, altero mitigari & leniri, Maurorum sermonibus pervagatum. Duorum descriptionem apud Aldrovandum vide. Inveniuntur, in Africa, Asia, & vicinis hisce insulis. Et in Africa quidem in saltu post Syrtes, solitudinibus Salæ Mauritanicæ oppido

Cicero l. 2.
de Nat.
Deor.
Cassiodor.
l. 10. Vartorum.

Aristot. H.
A. l. 2. c. 1.

Plin. H. N.
l. 8. à c. 1.
ad 12.

Plin. H. N.
l. 11. c. 46.
Aristot. l. c.

Plin. H. N.
l. 11. c. 37.
Aristot. H.
A. l. 2. c. 17.

Ælian. H.
A. l. 4. c. 31.

Locus.

vicinis,

Plin. H. N.
l. 35. c. 5.

Strabo Geogr. l. 15.
Oppian.
Cyneg. l. 2.
v. 519.

Solin. Polyh. l. c. 43.
Plin. H. N.
l. 6. c. 30.

Aristot. H.
A. l. 2. c. 6.

Aristot. H.
A. l. 2. c. 5.

Plin. H. N.
l. 8. c. 10.

Aristot. H.
A. l. 1. c. 11.

vicinis, Lybia, Getulia, proximis Atlanti monti saltibus &c. Symbari inter Arabiæ montes & Nilum, ipsorum venatibus vivunt. Sunt & in Æthiopia Ophiophagorum eorumdem venatus à Ptolomæo Philadelpho Ægyptiorum Rege instituti. Quantum ad Asiam, Rex Parthalis, prodente Plinio, DCC. aluit, Audatæ mille, Palibrotorum IX. M. Chryfæi, Parafangæ, Afangæ, CCC. armabant. In Taprobana, Onesicrito Alexandri M. præfecto prodente, majores & bellicosiores quàm in India habebantur. In Zeilana hodie maximos & summi ingenii esse, Johannes Metellus prodidit. Siamensis Rex XII. M. habere dicitur, è quibus quatuor millia semper ad subitos casus armata sunt. Sub imperio magni Mogul L. M. habentur. In Mosambique quoque insula, armenta eorum offendit Vartomannus, & in Benomotapa Johannes de Baros. At insulam quoque Zanzibar multos mercatores eboris emendi causa venisse M. Paulus Venetus prodidit. Roscidis autem & palustribus locis maximè delectantur, amnesque amant, in calidioribus imprimis regionibus. Frigoris sunt impatientissimi. *Vitum* Elephantorum quod spectat, vescuntur herbis palustribus, arborum foliis; truncis, fructibus Musæ, & ficus Indicæ radicibus. Devorant aliquando & terram & lapides. Eam tamen edisse, iis tabificum est, inquit Plinius, nisi prius mandant. Cicures hordeo vescuntur, ejusdemque novem interdum Macedonicos modios absumunt. Antuerpiæ ostentatus, quatuor modios pomorum in diem absumsit. Lusitani melonibus vehementer delectari scribunt. Potus ipsis aqua, sed non nisi turbida, vinum ex oryza & aliis frumentis factitium, nec non nostras. Antuerpiensis ille, unâ vice plures quàm sedecem libras bibebat, idque toties iterabat, ut mensuram potus ab Aristotele proditam, facile æquaturus videretur. Sitis tamen sunt patientissimi, & sine potione octo dies peragunt. De *Coitus* tempore & modo diversa ab authoribus produntur. Plinius marem coire quinquennem, decennem foeminam, ex Aristotele prodit. Aristoteles modo vigesimum annum utrique assignat, modo foeminæ duodecimum, cum celerrimè, decimum quintum, cum lentissimè congregiuntur. Aversè coire apud Solinum ex Plinio invenies, cui & Horatius de Canida succinit: foeminam in coitu federe, marem supervenire Albertus M. seu ut Aristoteles, clunibus submissis insistere pedibus ac inniti, marem supervenientem comprimere. In aqua autem præcipuè iniri desiderant: indeque tam foeminæ quàm mari commoditas accedere creditur, quoniam is & coiturus per aquam facilius tollitur, & post congressum facilius descendit. Nunquam autem nisi in abdito coeunt, & mas-

coitum triennio interposito repetit, eandem præterea nunquam patitur. Biennio coire quinis, nec amplius in anno diebus Solinus ex Plinio scribit: nec prius ad gregarium numerum reverti, quàm vivis aquis abluantur. Tempore verò coitus, maximè efferantur, & stabula Indorum sternunt. Quamdiu uterum gerunt, in dubio quoque. Alii annum & sex menses, alii triennium, quidam decennium statuunt. Aristoteles biennium assignat; Strabo menses ut minimum sexdecem, ut plurimum octodecem, cui Diodorus Sículus & Ælianus accedunt. Sunt qui octavo à coitu anno parere pronunciant. Pariunt enitentes posterioribus cruribus & subsidentes cum dolore. Partus annotante Æliano, in caput procedit in lucem. Unicum edere, apud Aristotelem & Diodorum Siculum legimus: quaternos uno partu, apud Cadamustum & Scaligerum. Magnitudo fætus instar porci integræ ætatis secundum Ælianum, vituli trimestris secundum Plinium. Statim ac natus est, cernit & ambulat, & ore fugit, non promiscide. Lactant usque ad annum octavum. *Inimicitias* gerunt cum *Rhinocerote*, *Leonibus*, *Tigrilibus*, *arietibus*, *porcis*, *serpentibus* & *Draconibus*, quibusdam coloribus & igne. De *Rhinocerote* ita Plinius. In ludis Pompeii Magni visus est Rhinoceros. Alter hic genitus hostis elephanto, cornu ad saxa limato, præparat se pugnae, in dimicatione alyum maximè petens, quam scit esse molliorem. Longitudo ei par, crura longè breviora. Apud Hesperios Æthiops leones elephantorum pullos aggrediuntur, quos cum vulneraverint, matribus supervenientibus fugiunt. Tigridem in caput Elephanti insilire, facileque eundem suffocare, Arrianus author est. Si feritate effertur, ad arietis conspectum statim mansuescit. Grunitum porci exhorre apud Ælianum, Strabonem, & Senecam invenies. De Draconum & Elephantorum pugna ita Plinius. India fert elephantas, belantesque cum eis perpetua discordia dracones tantæ magnitudinis, ut & ipsos circumflexu facili ambient, nexuque nodi præstringant. Commoritur ea dimicatio: victusque corruens complexum elidit pondere. Mira animalium pro se cuique præcipua solertia est, ut iis (draconibus) una scandendi in tantum altitudinem difficultas. Draco itaque ad pabula speculatus, excelsa se arbore injicit. Scit ille imparem sibi luctatum contra nexus: itaque arborum aut rupium attritum quærit. Cavent hoc Dracones, ob idque gressus alligant cauda. Resolvunt illi nodos manu. At hi in ipsa nare caput condunt, pariterque spiritus præcludunt, & mollissimas lancinant partes. Idem obvii deprehensi erigunt se in adversos,

Aristot. H. A. l. 6. c. 27. Strabo l. c.

Ælian. H. A. l. 4. c. 31.

Scalig. Exercit. 204.

Antipat. b. 1.

Plin. H. N. l. 8. c. 20. Ælian. H. A. l. 16. c. 44.

Aristot. H. A. l. 8. c. 8.

Generatio. Plin. l. c.

Arist. H. A. l. 5. c. 14.

Aristot. H. A. l. 5. c. 2.

Ælian. H. A. l. 16. c. 36.

Plin. H. N. l. 8. c. 11. & 12.

oculosque maximè petunt. Ita fit, ut plærumque cæci ac fame ac mœroris tabe confecti reperiantur. Inter colores puniceum imprimis & candidum refugiunt, cujus causa alibi explicabitur. Terreri igne, Elephantorum Hannibalis exemplo docuit Livius, qui per ignem in Capuana obsidione exacti sunt. In tantum autem consternantur, ut nulla ratione, ut gradum rovoent, adduci possint. De *Etate* haud eadem traduntur. Alii enim ducentos, alii trecentos, quidam centum & viginti annos vivere ajunt. Onesicritus apud Strabonem ad trecentimum annum vivere, raros ad quingentesimum prodit: circiter ducentimum robustissimos esse. Philostratus quendam ex illis qui contra Alexandrum M. pugnaverant, quinquaginta supra trecentos post Alexandrum annos superfuisse tradit, ut de Elephanto Jubæ, Ptolomæi Philadelphi, & Seleuci Nicanoris taceam. A sexagesimo juventam incipere, apud Plinium ex Aristotele habemus: ex quantitate dentium ætatem futuram cognosci, apud Cadamustum. Frigoris impatientes sunt: maximum hoc malum, inflationemque & profluvium alyi, nec alia morborum genera sentiunt. Huic potione aquæ calidæ, & cibo fæni melle imbuti succurritur. *Ælianus* tamen oculorum affectionum quarundam mentionem facit. Vulnera captorum primò aquâ tepidâ eluuntur: mox, si luculenter sunt alta, butyro inunguntur, postea, suillæ carnis recentis & sanguine madentis admotu, inflammatio lenitur. Quotannis etiam in furorem agi reperio, tuncque nulli obvio parcere. Indicium instantis, oleosa materia, quæ ex illorum auribus effluit. Medela ab objurgatione. Rationibus rectores demonstrant, vilis & degeneris esse animi, ob amorem ita in furias agi. Catarrho laborare; eumque in lapidem aliquando abivisse, cujus & iconem exhibemus, proditum. Gradatim ambulat, propter corporis gravitatem. Neminem tamen ajunt tantæ esse pernicitatis, quem suo incessu non comprehendat. Poplites intus flectit, hominis modo, ut Plinius loquitur. Et quia articulos crurum non tam sublimes habet, ut aliæ animantes, sed humiliores terram versus, ideò insidendi insuetis, nauseam commovet. Quod tamen de provectioribus intelligi debet. Siquidem, Vartomanno & Gyllo attestantibus, ex adolescentium molli gradu, fessor tantopere delectatur, ac simula gradaria veheretur. *Naturam & ingenium* singulare multa testantur, ut non mirum dixisse Plinium, omnium quadrupedum subtilitatem animi præcipuam perhiberi illis. Ab aquis sibi metuere superius diximus: Ideò difficulter ab Hannibale, Polybio & Livio testibus, perducti sunt: & apud Plinium, Puteolis aversis vestigiis, earundem metu, è navi abivisse,

*Ætos.*Philostr.
l. 2. c. 6.*Morbi.**Natura & Ingenium.*Polyb.
Hist. l. 5.
Livius Hist.
l. 21.

legimus. Attamen L. Caius Metellus junctis doliis per mare Siculum eos transmissit, cum naves deessent: & aliquando interdiu flumina transmittunt. Fœmina mare multò est robustior, easque in hoc genere planè viriles, Vartomannus testatur. Aristoteles tamen timidiores asseverat. Fagos, oleastros, & palmas dentibus subvertere Oppianus author est: ædificia evertere Aristoteles. Ab uno arboris truncum prostratum tantæ vastitatis, ut vix à viginti quatuor movere potuerit, Vartomannus prodidit, & addit, à tribus maximam Liburnicam in siccum pertractam. *Pugnant* inter se vehementer, ut tradit Aristoteles, & alter alterum dente ferit. Victus vocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigens. Herbam victori à victo porrigi, vel proverbio constat, quod tamen vix cum Vossio concessero. *Injuriam* ulcisci apud Acostram habes. Nucis putamine à milite in fronte quidam petitus, servatum, in eundem in platea deambulantem, aliquot post diebus conjecit. Singulari & *rectores amore* prosequuntur, injuriarum quoque ipsis illatarum memores, ut optimè Seneca scripserit, Elephantorum feritatem usque in servile obsequium demereri cibum. Sanè à quibusdam aurigas suos, qui in certamine ceciderant, ex prælio, exemptos, alios ab aliis servatos, Strabo author est. Cassiodorus verò scribit, cum magistri compendia sua putet alimentata, motu corporis à diversis postulare, quod ei porrigat. Quod si, inquit, aliquis præbere contemserit postulata, vesicæ collectaculo patefacto, tantam dicitur alluvionem egerere, ut in ejus penatibus quidam flavius videatur intrasse, contemtum vindicans de fatore. Quidam Cochini, militem magistro suo de via cedere renuentem, aliquoties flumine mersit, si Christophoro Acostræ credimus. Plutarchus denique refert, Poro Indorum Rege vulneribus confecto, elephantum sensim ac leniter multa spicula promuscide retraxisse, & ipsum jam malè affectum, non prius tamen procubuisse, quàm sentiret Regem exsanguem delabitu demum, ne corrueret, paulatim se demisisse, ut Rex commodius se ad solum inclinare posset. *Timere* naturaliter hominem, Plinius scripsit. Elephas, inquit, vestigio hominis animadverso priusquam homine, intremiscere insidiarum metu, subsistere ac olfactu circumspicere, iras proflare, nec calcare, sed erutum proximo tradere, illum sequenti, nuncio simili usque ad extremum, & tunc agmen circummagi & reverti, aciemque dirigi. Adeò omnium odori durare virus illud majore ex parte, ne nudorum quidem pedum. *Amicos* homini Cicero innuit, dum dicit, opinionem ejusmodi esse, quandam illi belluæ cum genere humano societatem: Innuit & Philostratus, dum scribit, ubi

Oppian.
Ixcut. l. 2.
v. 513.Vartoman.
l. 4. c. 10.Strabo Ge-
org. l. 15.
Cassiodor.
l. 10. Va-
rior.Plutarch.
de solert.
animal.Plin. H. N.
l. 8. c. 10.Cicero l. 3.
de Nat.
Deor.
Philostrat.
de vita A-
pollonii
l. 2.

ubi semel ad hominem adfuecit, ab eo omnia pati, ex eoque morum similitudinem in se transferre, neque aliter quàm parvos canes, ex hominis manu gaudere cibum sumere, atque ad se accedentem. promuscide complecti, eumque caput intra fauces immittere facilè tam diu pati, quoad homini libitum fuerit. Quæ de cujusdam elephantis erga infantem amore produntur, apud Athenæum & Ælianum vide. Traditur quoque unus amasse quandam in Ægypto corollas vendentem; ac ne quis vulgariter electam putet, mirè tum gratam Aristophani celeberrimo in arte Grammatica. *Docilitatis*, esse singularis multa sunt argumento.

Plin. H. N.

Plin. H. N.
l. 8. c. 3.Seneca
Epist. 86.
Sueton. in
Nerone &
Galba.
Plutarch. l.
de solertia
Animal.Plin. H. N.
l. 8. c. 5.Ælian. H.
A. l. 8. c. 32.Ælian. l. 8.
H. A. c. 10.Acosta
Hist. Arom.
c. 7.Ælian. H.
A. l. 8. c. 17.

humana adulteria & homicidia observare, ac detegere; sed & patrium intelligere sermonem, loqui, vel scribere, inter fabulosa repono. De *Ufu* elephantum, in bello, spectaculis, triumphis, & aliis, alibi dicitur. In *Cibis* fuisse quibusdam certum. Unde & Elephantophagorum nomen, qui circa Drabam, in montibus Afachæis, & contra Meroën habitabant. Adiabaras, seu Magabaras authores vocant. Quin & Plinius, Troglodytas solo elephantorum venatu ali tradit. Caro ponderosa, frigida & abominabilis Rhafi. Ælianus præter promuscidem, labrum, & cornuum medullam, nihil esculentum in iis esse ait. Æthiopes, teste Gyllio, posteriores partes appetunt. Renes tamen maximè in deliciis, & regum epulis, si Vartomannus vera prodidit. *Medicinam* quòd spectat, Ælianus adipem contra omnia genera ferarum remedio esse, reliquit, eoque inunctum, etiam nudum inter ferocissimas illæsum versari posse fabulatur. Proboscidis tactu, capitis dolor levatur; efficacius, si & sternutat. Dextra ejusdem pars, cum Lemnia rubrica adalligata, impetus libidinum stimulat. Jecur, comitialibus morbis prodest. Fimo, si illinatur, pediculi fugantur. *Eboris*, cujus nomine Plinius illam præcipuè partem dignatur, quæ circa os est, quodque alibi elephantis, & dentis indici appellationem sortitum est, singularis est & natura & usus. Gaudet humido & siccitate offenditur, cariemque sentit. Emolliri posse Democritus ostendit; emolliturque potionis genere, quod zythum vocatur, ut apud Plutarchum extat. Emollitum, conformatur, & in varia tornatur. Parabantur quippe ex eo mensæ, lecti, capuli cultrorum, enses, vaginæ, pharetræ, sceptræ, sella curules, portæ, & alia, de quibus Aldrovandum confule. Politur ut ligna, ac potissimum squatina, ut testatur Plinius: nitor verò, hebetatur mensibus muliebribus. Vis ipsi adstringens, quæ tamen gustu non percipitur. Conceptum juvare, & ventriculo humido prodesse, Practici prodiderunt. Ramentis cum melle illitis, nubeculæ in facie tolluntur. Scobe, paronychia sanantur. Contra lumbricos cum cornu cervi miscetur. Si uratur, ut decet, Spodium vocatur; pro quo tamen aliorum animalium ossa obruduntur. Frequentior hujus quàm eboris usus. Preparationem vide apud Aldrovandum loco citato. *Differentiæ*, & *Genera*, à locis imprimis sumuntur, seu Philostratum, Ælianum, & Plinium spectes, seu recentiores. Sunt enim alii palustres, alii montani, alii campestres, alii sylvestres, alii Lybici, alii Indici. Solinus Prasiorum, & Taxilarum meminit. *Palustribus* dentes sunt lividi, rari, tractuque difficiles, & in plarisque partibus foramina; in aliis verò quasi grandinis granatumores quidam Insurgunt, & arti minimè obtem-

Vfus.

Plin. H. N.
l. 8. c. 8.Ælian. H.
A. l. 10.
c. 12.

Ebur.

Plutarch.
l. An ad in-
felicis. &c.Aldrovand.
Hist. Qua-
drup. l. 1.
c. 10.

Differentiæ.

temperant. Dementes levesque esse, Philostratus addit. *Montani* perverſi ſunt, & inſidioſi, & niſi alicujus rei indigeant, erga homines minimè fidi. Dentes habent minores, ſufficienter albos, & in quibus nihil eſt difficile reperire. *Campeſtres* benigni habentur, manſueti, & imitationis amatores. Dentes habent omnium maximos, albiſſimos, & ſecti faciles, ut nullo labore in quacunque manus voluerit partem deducantur. *Sylveſtres*, in regno Senegæ, ad fluvium in primis Gambram invenies. Ibi enim gregatim, ut apud nos apri, incedunt. *Lybici*, ſeu Mauri Indici ſunt minores, & nec vocem, nec odorem horum ferre poſſunt, ut apud Polybium habes; imò nec contueri quidem eos audent, ut apud Solinum legitur. *Indici*, ſunt quidem maximi, non ejuſdem tamen omnes magnitudinis. Ideò Solinus duo eorum genera tradit; nobiliores, indicari magnitudine, minores, nothos dici. *Præſii* appellantur qui maximi ſunt, quales fortè jam Madagaſcar, teſte Scaligero, producit. *Taxilas* vocant, qui ſecundi ab his magnitudine exiſtimantur. Illos & in Sumatra invenies, animi robore, & virtutis indole iis, qui in continenti ſunt præſtantes. Ideò magnis navibus in continentem transportati, Calingarum Regi vendebantur, ut Ælianus prodidit.

CAPUT VI

De Monocerote, & Aſinis
Cornutis.

Aldrovand.
Hiſt. Quadrup.
l. 1. c. 6.

Strabo Geogr.
l. 15.

Philes in
Jambis.

Plin. H. N.
l. 8. c. 21.

M. Paulus
Venetus
l. 3. c. 15.

Varcom.
l. 1. c. 18.

Monocerotis vocabulum, quod Latinis unius cornu animal ſonat, pluribus animalibus competit: ſtriçtè tamen ſoli illi, quod $\alpha\upsilon\tau\omicron\ \tau\epsilon\ \mu\omicron\nu\varsigma\ \kappa\epsilon\epsilon\gamma\lambda\omicron\varsigma$, à ſolo cornu dictum eſt, & ideò Unicornis, & Unicornu. Brachmanorum Dialecto $\kappa\alpha\pi\tau\omicron\ \zeta\omega\nu\nu$, vocatur. An in rerum natura ſit vel fuerit, alibi, poſt Baccium, & Bartholinum, magni patris magnum filium, diſquiretur; nunc breviter fide authorum, qui de eo ſcripſere, de eodem agemus. *Descriptionem* itaque quòd attinet, Strabo, ex Oneficrito equos unicornè toto fere corpore referre ſcribit. Philes caudà aprum, Leonem riçtu præferre ait. Plinius, reliquo corpore equo ſimilem, capiti cervo, pedibus elephantò, caudà apro, facit; & uno cornu nigro, medià fronte cubitorum duum eminente, inſtrui. Plinium Solinus ſequitur. Iſidorus cum Rhinocerote confundit, & cornu ita acutum & validum eſſe, ut quicquid impetierit, aut ventilet, aut perforet, addit. M. Paulus Venetus, Magno Cham Tartariæ à ſervitiis, in regno Lambri conſpici ait, Elephantè minores, depreſſum caput gerentes aprino ſimile, ſpinosà linguà, quà obvia petunt, nigricantibusque oculis, Rhinocerotis formam ad unguem æmulantur. Ludovicus de Varthema Bononiensis de Monocerotibus à ſe viſis,

ita ſcribit. Ex altera templi Meccani parte clauſtra ſunt, quibus bini Monocerotes vivi includuntur, qui pro re ſingulari, ut ſunt, monſtrantur. Eorum hæc forma erat. Major equinum pullum xxx. menſium imitatur, unumque in fronte cornu præfert, trium circiter ulnarum. Alter Monoceros, unius anni ſimilis, cornu quatuor palmarum habet. Color feræ, ut equi ſagmati obſcurior, capite cervino, collo brevi, rarisque circa illud pilis, & brevi juba ab altero tantum latere dependente. Crus ſubtile habet, gracile hinnuli inſtar: Pes anteriori parte parum fiſſus, ungula verò caprina, pedesque dextrum latus piloſum. Enim verò feritatem præ ſe fert, & naturam ſolitudinis amantem. Quæ Garzias ab Horto habet, non appono. Reperiri dicuntur in Arabiæ ſolitudinibus, ibique à mercatoribus viſos, Thomas Bartholinus accepit. Garzias ſuos inter promontorium Bonæ Spei, & illud quod vulgò de Currentes nuncupatur, inveniri ſcribit. Paulus Venetus ſuos in regno Boſma & Lambri locat. Æneas Sylvius, in extremis Aſiæ partibus, in quadam provincia nomine Macino, inter montes Indiæ & Catajum, ubi vulgò creditur habitaſſe Sericos. Aloyſius Cadamuſtus in novo orbe. Cornu in pluribus exhibitur locis. Decantatiſſima ſunt, S. Dionyſianum in Gallia, Venetum, Hispanicum, Ultrajectenſe, Helvetorum, Danicum, Mercatorum Venetorum, & Gedanenſis Empirici. *S. Dionyſianum*, inter prima melioris notæ reponit Baccius; quia rudiori forma, non politum, ad nigrorem vergens inſtar cervini, quam proximè ad veſtigium unicornu accedere videtur. In aſſignanda longitudine variant authores. Renodæus hominis proceritatem æquare tradit, ea fide qua & nobis patuit: Baccius & Marinus ad ſex cubitos extendunt: Göl nitzius ad ſex & ſemis pedes metitur: Bellonius ſemiſſem complens ad ſeptimum auget. Nec de pondere conſentiunt. Cardano libras decem & ſeptem pendere viſum, cum tertia parte. Göl nitzius ad vigefimum quintum pondus aſcendit. Ego ſublatum, ad decem & octo libras, cum Bellonio extenderem. *Veneta* unicornua inter vera cenſet Baccius, inter diverſa ab antiquorum unicornibus Andreas Marinus, quod antiquorum unicornibus longiora ſint, nec ſtrias habeant Monocerotis Æliani, adeoque ſubtilia, ut pocula inde nulla conficiantur. Colore ſunt cornu cervini politi, & pallidi non nigri. Feruntur occupato Byzantio in Venetorum Rempubliam tranſcripta, cum XII. peſtoralibus fatellitum Imperatorianorum. *Hispanicum*, cujus fruſtulum Philippus IV. Franciſco Barberino Cardinali eminentiſſimo, & in peregrinos Heroas humaniſſimo, donavit, nihil ſingulare habet. *Ultrajectenſe*, lon-

Bartholin.
de Unicornu
cap. 24.
Garzias H.
Atom. l. 1.
c. 14.

Baccius. l. 2.
c. ult.

Renod. l. 3.
Pharin.
c. 21.

longitudine Parisiensi par est, sufficienti amplitudine. Gyri frequentiores ad extremum apicem circumducti, recto tractu oblitterantur. Crustæ color cineritio similis, medullâ candidiore. In magno precio habetur, & pro vero venditur, ut infinitam auri vim, repetundarum damnata Colonia Aprippina, contra licitaretur. *Helvetiorum*, ad oram fluvii Arulæ propè Brugiam, anno M. D. XX. inventum est. Interiori facie est album, flavescens exteriori, sine striis, duorum cubitorum longum, sed, ut moschus, odore præstans, præsertim igni vicinum. *Danicum*, in castello Friderici Burgi asservatur, longitudine septem pedes Romanos excedens, si partem alveo excipiamus inclusam, cujus mensuram pedis unius cum mensuris duabus Bartholinus deprehendit. Ambitus septem minimum digitos complectitur, æquali gyrorum flexu in acumen desinens. Color ex candido mixtus & cinericio, quem per intervalla, nigriores striæ, lineæque obscuriores distinguunt. *Venetorum mercatorum* unicornu ex Germania allatum est, coloris splendore & varietate veri cornu speciem promittens, eoque magis, quòd abrafæ particulæ, non dentium instar in ramenta, quæ fricari possunt, concidant; sed inde quicquiliarum squamæ eadem planè visciditate & lentore resultent, quo secta quævis animalium cornua. De *Gedanensi* nihil occurrit; Empiricus Constantinopoli redux, magno illud non ita pridem venditabat. De reliquis quæ huc spectant, ita *Ælianus*. Dicunt omnium maximè animalium absonam vocem & cententam emittere; & ad alias quidem bestias ad se accedentes mansuescere, cum gregalibus verò suis pugnare. Neque modo mares naturali inter se quadam contentione dissidere, sed contra etiam fœminas certare, pugnamque usque ad mortem victi ingravescere. Nam & reliqui corporis robore maximo præditus est, & cornu inprimis inexpugnabili armatur. Desertissimas regiones persequitur, simul & solitarius errat. *Coitus* tempore ad fœminam mansuetè mansuecit, & pariter pascuntur. Cum hoc tempus transierit, & ventrem ferre fœmina cœperit, rursus efferatur, & solus vagatur. Prasiorum Regi illius pullos etiamnum teneros ajunt deportari, eosdemque festis & panegyricis diebus ad pugnam committi, ad robur ostendendum. Nam integræ ætatis & perfectæ, nullum unquam meminit captum fuisse. Tantum *Ælianus*. Alii addunt, adeò animal hoc puellas virgines venerari, ut si sinus venienti aperiant, in illum, ferociâ depositâ, caput ponat, sicque soporatum velut inerme capiatur. De *Vsu* inter omnes notum, ad venena maximè commendari. Eo verò præsertim sudare, & in humore ebullire, sicque verum dignosci, nonnullorum est sententia. Aloysius Mundella ad-

versus morsum canis rabidi, aliorumque animalium maleficorum, nec non vermes eorumque symptomata commendat. Antiqui Indorum Reges, ad quorum notitiam primum hoc cornu pervenit, pocula ex eo sibi fabricabant, ut dum ex iis bibebant contra venena, ebrietatem, spasmodum, epilepsiam, & alios malignos morbos munirentur. Narrat Jordanus Judæum quendam Venetiis, in mensa cornu circum delineasse, postmodum scorpionum & araneum injecisse, qui nunquam transilire potuerunt ambitum cornu circumscriptum: deinde palmi altitudine quovis raptantes bestias, umbræ aut vi emanante, intra quadrantis horæ spacium ambas necasse. Non est ergo mirum tanti esse pretii, ut Germani mercatores teste Baccio pro uno X C. M. coronatorum poscerent; & Pontifex Romanus, erectâ in Vaticano pharmacopœa, fructum XII. M. aureorum à mercatoribus Epidauriis redemerit, quo non semel Augustinus Ricchus Pontificius tunc temporis Archiater, felicissimè, modo scrupuli, modo decem granorum pondere, ex vino, vel aliquâ cordiali aquâ utebatur. Et hæc de Unicornu nunc sufficiant, pluribus alibi agemus. Quantum ad *Asinos Cornutos*, tribus in locis eos celebrari invenio, in India nempe, Scythia, & Africa. De *Afris* Herodotum authorem habemus. De *Scythis* apud *Ælianus* habetur, & addit, Cornua aquam fluminis Stygis continere, quæ transmittit vasa omnia etiam ex ferro, missaque ab Alexandro Delphos ut Pythiæ dedicarentur. De *Indicis* ita idem *Ælianus*. Sylvestres asinos equis magnitudine non inferiores apud Indos nasci accepi, eosque reliquo corpore albos, capite verò purpureo, oculisque cyaneis esse: cornuque in fronte gerere sesqui cubiti longitudine: cujus superius puniceum, inferius autem album, medium verò planè nigrum sit: atque non omnes quidem Indos, sed potentiores, quum tanquam armillis quibusdam brachia, sic cornua auro ornarunt, ex his ipsis bibere solere. Ex hoc cornu bibentem ab insaniabilibus morbis tutum fieri, neque eum ipsum convulsionibus corripi, neque sacro morbo tentari, neque venenis ullis ferunt. Quin etiam si quid prius pestilens biberit, tum id vomere, tumque ad sanitatem redire. Quum autem cæteri asini, quibus cunque in terris sint, tam domestici, quam sylvestres, tum cætera solipeda animalia, talos non habeant, neque fel in jecore, ut fertur: asinos Indicos ronigeros. Ctesias inquit, talis primum iisque nigris præditos esse: eosdemque si quis confregerit, interiora quoque nigra deprehensurum esse: neque felle eos carere: neque modò corporis velocitate longè multumque cæteros asinos superare, sed & velocitate eadem multò equis & elephantis præstare. Quum autem in viam se de-

Bartholin.
de unicorn.
c. 27.

Ælian. H.
A. l. 16.
c. 20.

Albert. H.
A. l. 22. l.

Jordan. l. de
peste.

Herodot.
l. 4.

Ælian. H.
A. l. 10.
c. 40.

Ælian. H.
A. l. 4. c. 52.

derunt,

derunt, tardius primò ingrediuntur, deinde paulatim tantum confirmantur ad contendendum iter, eos quidem ut assequi nemo possit. Postea autem quàm fœminæ pepererunt, patres circa pullos à partu recentes, summâ custodiâ versantur, eorumque commorationes locis Indiæ desertissimis sunt. Quum à venatoribus Indis invaduntur, pullos suos adhuc ætate infirmos, à tergo suo pascentes habent, atque pro eis pugnant: contra equites audent venire, eosque cornibus ferire. Tanto sanè hi robore existunt, nihil eis ut obsistere queat, quin statim concedat, vel, si non cesserit, frangatur, aut aliter atteratur, & evadat inutile, & perdatur. Equorum etiam incurfu latera discerpunt ac lacerant, ut viscera effun-

dantur: ex quo fit, ut ad eos equites appropinquare valdè metuant; appropinquatio enim capitalem ipsis pariter & equis multam miserabiliter infert. Pergraviter calcibus pugnant. Eorum morsus eatenus acerbiores existunt, ut quicquid comprehenderit, funditus diripiant. Ex his qui sunt confirmata ætate, vivos non ceperis, jaculis & sagittis perimuntur. Carnes eorum, quòd amarissimæ sint, haudquaquam esculentæ. Eadem ferè Philostratus scribit. Icon quem adjicimus, feræ quidem est corpore auribusque afininis, binis armatæ cornibus, quorum alterum è narium, alterum ex oculorum regione exit: sed quia nec folipes, est, nec unicornis, Asinus Indicus cornutus esse nequit.

Philostr. in
vita Apollonii. l. 9.

Taurus Castratus Bos
Verschnittener Ochs

Kuh und Kalb

Bos Domesticus

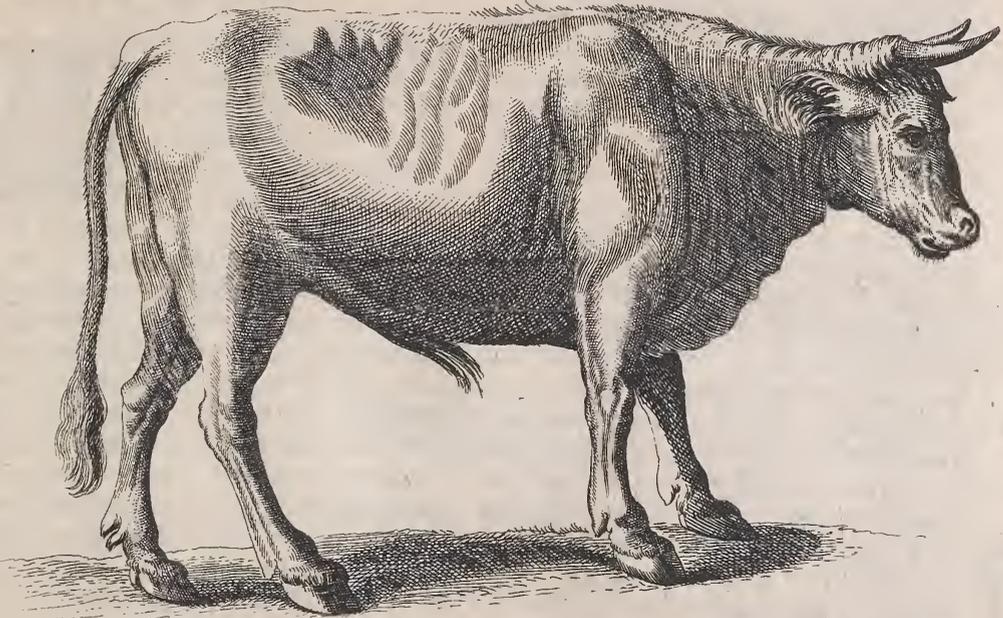
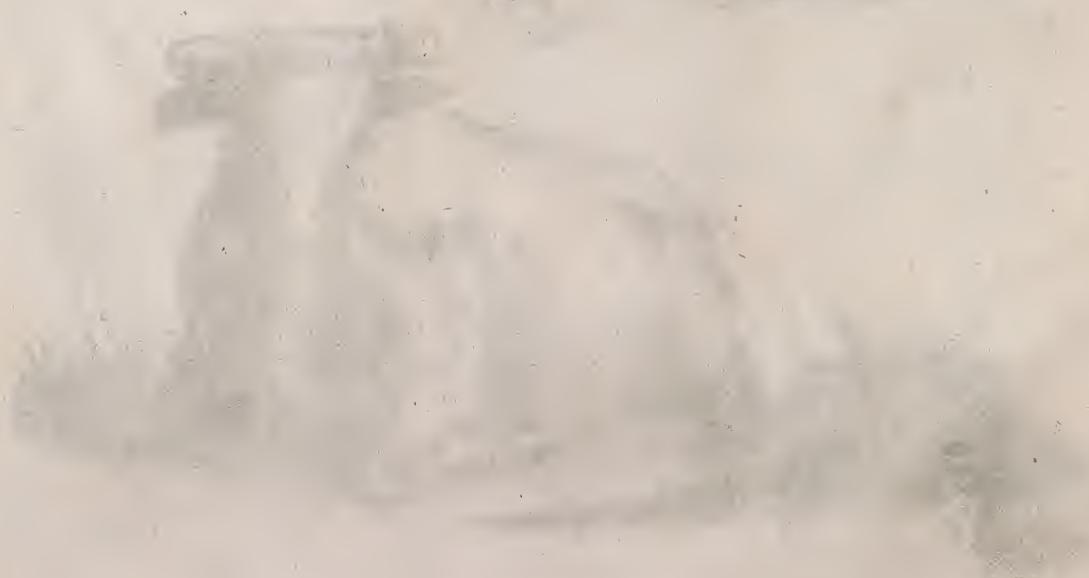

Fig. 1.

QUADRUPEDIBUS

LIBER II.

De Quadrupedibus bifulcis.

TITULUS PRIMUS
De Bifulcis terrestribus.

CAPUT I

De Ruminantibus Cornigeris
in genere.

Hætenus Solipedum historiam persecuti sumus: sequuntur *Bifulca*: Græcis διχληλή & διχιδή quæ unguam dividere in facris legimus, quod multifida, quamvis pedes in digitos scissos habeant, facere non dicuntur. Duo talium invenio genera, *Terrestre* nempe & *Aquaticum*. Ex terrestribus alia *ruminant*, alia *non*. Ex illis quæ ruminant, quædam sunt *Cornigera*, quædam *non cornuta*. Illa in genere & in specie considerabimus. *Ruminantia* autem illa vocamus, quæ pabulum semel deglutitum, mox ad os regurgitans, revolvunt. Unde Ruminatio actum, Apulejus rumigare, Quintilianus & Plinius, remandere, Græci μηρυκάζειν μηρυκάν ὄρεσι τὸ μηρύειν quod est revolvere, dixerunt. Latinorum quidam à loco ad quem sursum ad os repellitur, id est, à rumine, quod, ut ait Festus, locus est in ventre quo cibus demittitur, & unde redditur deduxerunt. At Servius à ruma, quæ rumis, & frumen aliis, quam ait eminentiorem colli partem esse, ad quam demissus cibus, à talibus animantibus revocatur: Mercurialis verò ab erumnis, quòd Arnobius scribat, erumnas esse prima in gurgulionibus capita. *Necessariam* autem hisce animantibus ruminatio nem esse, tum exinde colligas, quòd duriore pabulo vescantur; tum ex eo, quòd superioris mandibulæ dentibus careant, & inferiores minimè habeant ferratos. Inde factum, ut dentium defectum *ventrium multitudine* natura pensaret. Sunt enim talibus quatuor, *κοιλία* nempe, *κεκύφαλλον*, *ἐχθίον* & *ἄνωρον*, seu venter, reticulum, omasum, abomasum. Gula ab ore incipiens ad pulmonem septemque transversum deorsum tendit: hinc se ad *ventrem* applicat *majorem*, qui parte interiore asper interceptusque est, ac

propè gulæ commissuram, sinum sibi adnexum habet, quem ex argumento *reticulum* appellant. Est enim ventri similis extrinsecus, intus reticulis mulierum implexis, magnitudine multò quam venter major. Hunc excipit *omasum* parte interiore asperum, cancellatum, crustatum, magnitudine reticuli. *Abomasum* venter ab eo alius jungitur, magnitudine amplior omaso, formâ oblongior, cancellis intus & crustis multis, magnis, & levibus innormatus, mox intestinum consequitur. In prima alvi cavitate rudis adhuc esca cernitur, quin & festucæ & vix lacerati furculi. In secundo amplius conficitur cibus, & magis adhuc in tertio elaboratur, ut in novissimo tandem concoctio abfolvatur, ubi in cremorem lacteum abit. Nec tamen sola illa quæ superiore dentium ordine carent, ruminant. Ruminat namque inter pisces Scarus, quòd obtusos dentes habeat; inter animalia, mus vulgaris, & Ponticus, lepus & cuniculus, ut in Levitico habetur. Modum & viam ruminatio nis si inquiras, cibum remansum ex uno ventre in alium mitti, quousque à postremo in intestina labatur, respondet Aristoteles. Galenus ait, primò ex ventriculo revomi in os: deinde ab ore in reticulum; inde in omasum, tandem in abomasum mitti. Post lactationem ruminare incipiunt, & septenis mensibus, cicures intellige, ruminant. Gregales levius minusque tempus, quia foris pascuntur. Hyeme tamen magis, quam cæteris anni temporibus, videnturque non minus ruminando quàm edendo delectari. Quietem postcere, vel exinde liquet, quòd in mandris plærumque id muneris obeant, jacentia. *Lac* eorum solum coire, ipsaque coagulum in omaso habere, & lacte abundare, ab Aristotele proditum. Causas omnium alibi exponemus. *Cornua* ruminantibus Camelum si excipias data sunt, defensionis & offensionis gratiâ. Nutrimentum quod ad superiores dentes quibus carent, abire debebat, in cornua abit, suntque multiplicis differentie. Nec alibi major lascivia naturæ lusit animalium armis. Spar sit hæc, inquit Plinius, in ramos, ut cervorum: aliis simplicia tribuit, ut in eodem genere subulonibus ex argumento dictis;

Aristot. H. A. l. 9. c. ult.

Galen. l. de adminstr. anatom. c. 3.

Plin. H. N. l. 10. c. 73.

Aristot. H. A. l. 3. c. 21. Item de partib. l. 3. c. 15.

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Aldrovand. de Bifulcis l. 1. c. 1.

Festus de verbor. significat. Varro L. L. l. 2.

Arnob. l. 7. contragentes.

Aristot. H. A. l. 2. c. ult.

aliorum finxit in palmas, digitosque emisit ex eis, unde platycerotas appellant. Dedit ramosa capreis, sed parva, nec fecit decudua: convoluta in anfractum arietum generi, ceu castus daret, infesta tauris. In hoc quidem genere & foeminis tribuit: in multis tantum maribus. Rupicapris in dorsum adunca; Damis in adversum. Erecta autem rugarumque ambitu contorta, & in leve fastigium exacuta, ut lyras diceret, Strepficeroti, quem audacem Africa appellat. Mobilia eadem, ut aures, Phrygiae armentis. Troglodytarum in terram directa, qua de causa, obliqua cervice pascuntur. Aliis singula, & haec medio capite aut naribus: Jam quod aliis ad incursum robusta, aliis ad ictum: Aliis adunca, aliis adjectum plurimis modis, supina, conversa, convexa. Omnia in mucronem migrantia. Haec Plinius, qui differentias a colore omisit. At is quoque variat. Nonnullis est simplex, albus, nigricans, cinereus, flavescens: aliis varius, ut in singulis speciebus ostenditur. Habent & proprias quasdam corporis partes cornigera, ut talum & sevim: habent & communes sed situ differentes, ut uterus, lien, mamma. Lien plerisque rotundus: *Intestina* ampliora: *Mamma* exaeque binae inter femora. *Uterus*, acetabula habet dum partum gerunt. *Talo* quoque permulta instructa sunt, eundemque cruribus posterioribus continent. Sed de his in speciebus plura.

CAPUT II.

De Ruminantibus Cornigeris
in specie.

ARTICULUS I.

De Bove domestico.

Aldrovand.
Hist. Quadrup. l. 2.
c. 1.

ET tantum de animalibus quadrupedibus bisulcis ruminantibus & cornigeris in genere. Species si attendas, sunt inter ea, *Bos*, tam domesticus quam sylvestris, *Ovis*, *Capra* & *Hircus*, tam domesticus quam sylvestris, *Cervus*, *Tarandus*, *Alce*, *Rhinoceros*. A Bove autem merito incipimus, animali, quae sibi omnia ferè quae ad victum nos & reliqua reposcimus, vendicat. Cuncta certè legumina frumentaque, ut verbis Vegetii utar, bobus meritò aratrisque debentur. Vinearum ipsarum usus periret, nisi eorum adminiculis carpenta sudarent. Quid de diversorum munerum comparatione referamus, dum inter mobilia, & quicquid gravius est, absque vehiculis penè reddatur immobile? Reliqua omnia animalia, ipsaque cohortales aves, ex eorum capiunt labore substantiam. Unde enim equis hordeum, unde cibum canibus, unde porcis pabulum dominorum solertia subministraret, ni pa-

Veget. in prologo l. 2.
2. Vercri-naria.

rentur boum labore frumenta? Et ne longum faciam bobus debent alimenta, quicquid alii potest. Apud alios genus mularum, apud alios camelorum, apud paucos elephantorum, etsi exiguus usus est, nulla potest ratio esse sine bobus. Non est itaque mirum tali olim boves in precio, ut Germani junctos uxori ducendae dotis nomine mitterent, quo venire se laborum periculorumque fociam his incipientis matrimonii auspiciis admoneretur: Athenienses nullum longo tempore, cujus opera aratro vel curru utebantur, immolarent: Pythagoras, ne quis istiusmodi operosa animalia interimeret, institueret: Phryges, qui bovem aratorem interfecisset morte mulctarent: Imperator Valens lege caveret, ne quis per Orientem vitulina vesceretur: & Constantinus, ob civilia debita boves aratorios pignori capi vetaret. Quin & virtutis premium boves dati; & Decius Mus tribunus militum, cum Romanum exercitum ab hostibus Sabinis circumventum, circuitione montis conservasset, auream coronam, & centum boves accepit; Lelius post expugnatam urbem, triginta. Taceo tributum nomine a Bohemis Carolo Magno quotannis centum & triginta boves missos: furto subreptos belli causam, prodente Homero, & Pausania fuisse: & Batavos, qui ex caseo & butyro, quae in extrema loca exportantur, in singulos annos ducenties sestertium, id est, decies centena Caroleorum millia, praeter ea quae in quotidianum alimentum cedunt, cogere, ut Adrianus Junius prodidit. Diversa pro aetate & sexu Nomina fortitur. Praecipua sunt, *Bos*, *Taurus*, *Vacca*, *Juvenus*, *Iunix*, & *Vitulus*. Bovis nomen proprie castrato impositum est: taurum tamen quoque & vaccam significat; ut & apud Graecos βῆς nomen est genericum, & teste Tzetze aliquando vitulum significat. *Taurus* est bos antequam castratur, dux & maritus vaccarum. Oppianus tamen hoc nomine tanquam digniore, totum bubulum pecus complectitur. Dicitur est Ethymologo quasi τανύσπονδον, à caudae extensione, διὰ τὴν τελευτὴν τῆς ἕρπον; vel quasi γαυρός, id est, superbus: vel à Syriaco Tor & Taur, ut Scaligero placet. *Vacca* foemina tauri est, & apud Graecos à bove mare per articulum distinguitur. Florentinus βεθήλειαν aut δαίμαλιν reddit, quod nomen omni animali in juvena Phocion tribuit, juvencae alii. *Juvenca* & vituli nomen non distinguunt satis authores, nec Varro sibi constat; quin & Poetae juvencos & juvenecas vocant boves & vaccas, nec non vitulos, quibus nondum erupere cornua: cum tamen Isidoro juvenca dicatur, quod incipiat hominum usus in excolenda terra juvare, quod ex Varrone habet; juvenca nomen bovem nobis indicabit, qui jam non amplius vitulus. *Iunix* eadem videtur quae juvenca.

Tacit. de morib. German. Rhodig. Antiq. lect. l. 19. c. 27.

Ælian. H. A. l. 12. c. 34.

Dubrav. in Histor. Bohemica.

Pausan. in Messeniaca.

Nomen.

Ideo Cornutus ad Persum, junices teneræ ætatis boves, quæ nondum ad summam ætatem pervenerunt, esse dixit. *Vitulus* & *vitula*, primæ ætatis nomen est. Isidorus à viridi ætate; alii à vitulando, id est, lasciviendo, alii à vita derivant. Apud Græcos varia obtinuit nomina. Dicitur namque *πέπιλοι*, *μίρα*, *μέσκωρι*, *πέρλις*, *πέρλις*, *έρμιάς*, *μογίλαϊ*, *λίως*, *πέρλι* & *πέρλιων*, *κωρόνι*, *ρως*, *πέλλης*, *κνώδαλ*, quorum tamen quinque posteriora tauro & bovi potius competunt. *πέπιλοι* dicuntur vituli apud Athenæum, *ἀπὸ τῆς κερράτων*, ὅταν αὐτὰ κερράτα ἔχοντες, id est, à cornibus patulis seu exilibus, ut Cælius Rhodiginus interpretatur; patulis potius, planis, & in latitudinem extensis, ut alii. *Μίρα* quod utrique sexui commune est, dicitur, vel quod *μῶ* vocem edat: aut *ὡς τὸ ὄσμῶδες τῆς μηρῆς*; aut *ὡς τὸ μῶ τὸ ζῆῶν*, *κῆρ δὲ τῶν χέρον ἔχει πρὸς τὰς μηρῆρας*: id est, aut quod matrem olfaciant; aut quod *μῶ* voce quærant; aut propter affectionem, quam habent versus matrem. *Μέσκωρι* Græci nostri temporis nominant. *Πέρλις* Hefychio est νεογνὸς βῆς, à quo *πέρλιον*. *Πέρλις* apud Henricum Stephanum est vitulus & vitula, *ὡς τὸ πῶ πορείαν* ab itinere, ita ut sit *μίρα* βῆς, ut Suidæ verbis utar, *ἡ ἀρχαία λέξις νῦν τῆς κῆς νομὸν πορείας*. *έρμιάς* Hefychio & Varino *εὐας βῆς*. *Μογίλαϊ* iridem. *Ἦν* Græci vocant, *πῶ ἐνιαυσιαίαν κῆρ μόνον ἐνὸς βῆς*, bovem anniculam, Reliqua bovi vel tauro magis competere dixi. *Πέρλι* namque Varino & Hefychio est taurus. *κίλιξ* bos aut agnus qui alterum cornu perversum habet. *Κωρόνι* bos cui cornua sunt lunata, ut *κέρων* taurus *έρθόκερας* iisdem. *ρως* apud Tzetzen taurorum Scythicorum genus est. *Πέλλης* vocatur bos coloris nigri. *κνώδαλα* quoque Æschylus boves vocat. In Descriptione singularia duntaxat adscribam. Notissimum namque animal est; de cornuum verò Differentiis post agemus. *Pilum* itaque hoc animal gerit, qui quotannis, teste Aristotele decidit, tenuiorem & densiorem quàm suum: in dorso tamen & cervice densior est, & peculiari nomine *κῆλα* appellatur, quod ex ipso *ἀναερατῆρο μύρις*, id est, fervefacto, *ἡ κῆλα* seu gluten fiat, seu ut Varinus, quod ex eo *κῆλαβοι* id est, claviculi, quibus remittuntur & intruduntur in cithara fides, parentur. Quæ in collo conspicitur reduplicatio, *μύκλος* appellatur, ut idem ait. *Labiorum* prominentiam habet crassam: crassam item & obtusam supernam maxillam, ideò breves herbas decerpere non potest. *Frontem* imagine V figurari Cælius notavit: Democritus & Ælianus exectos latiore tauris habere observarunt. Inter utrumque cornu maxima ossium est durities, injuriis valdè resistens & fractu contumax. *Linguam* avulsam per totam diem palpitare, Cardanus scripsit. *Pelles* illæ quæ ex gutture

dependent, palear seu palearia dicuntur. Varino forte *λωγάλιον*, nam τῶ βόων ὑπὸ τὴν τράχηλον χάλασμα, explicat. *Dentes* sunt continui, & bis mutantur. Mutant autem bimi, ut ait Plinius. Superiori dentium ordine carent: id est, primoribus quatuor, ideò, ut diximus, ruminant. *Penis* tentigo tanta, ut si initurus à loco aberret, vaccam vulneret. *Vaccæ Mammæ* habent inter femora, binas, ut habet Aristoteles; quatuor, ut Plinius, singulis papillis, quas habet quatuor, teste etiam Aristotele, mammam, ut apparet, tribuens. *Podicem* hiare innuit Horatius. *Cauda* tenor longus est, pili breves. Plinius caulem vocat. *Caro* sicca est & atrabiliaria, *Nervi* duri & robusti; tauris tamen duriores. *Sanguis*, fibris refertus, ideò omnium celerrimè coit & durefcit. *Articulum femoris*, laxum magis bos habet quàm alia animalia: ob id magis quàm alia pedem trahit, maximè cum macilentus est & senex. *Lapillum* feruntur in capite gestare, eumque si necem expectent, expuere. Augustinus in jecore quoque & renibus habere scribit. In corde *Os* gerere, Plinius author est, ex Aristotele sine dubio. *Lienis* figura oblonga est; ipse nigrior quàm in sue præsertim ubi consueverunt. *Renes*, humanis, teste Plinio, similes, velut è multis renibus compositi. *Tali* à cameli talis differunt, quod paulò majores sunt. In secundo juvenicarum ventre, nigricantem pilæ rotunditate tophum reperire, nullo pondere, Plinius author est. Aldrovandus duas in musæo habuit; unam colore ruffo, alteram atro, quod illè ex ruffi coloris bove, hæc ex nigro esset eruta; cum sit earum ortus ex pilis, quos in ipsa ruminatione lambendo, ut fit nonnunquam, exteriores corporis partes deglutiendo colligunt, admistaque pituita paulatim in ovalem figuram ferre cogunt. De *Loco* non est quod multis agamus. *Cibum* si spectes, omnivori quidem sunt boves: maximè tamen gramine Cytiso, ervo, medicâ herbâ, loto, carice, salice, quercu, oleâ, arundine, alno nigra, vite, hordeo, olyra, arinca, milio, panico, cicera, lupino, glandibus, nucleis dactylorum, olearum, & visco, delectantur. De gramine omnibus notum est, cui hyeme fœnum succedit. In Narbonensi provincia in fonte Orge, quoddam nascitur in tantum bobus expeditum, ut id mersis totis capitibus quærant. Idem in Ligeri amne, quæ per velunios fluit faciunt, & in Sebusianorum piscinis. In eorundem quoque lacunis, stagnis, & pigris aquis, gramen nascitur longissimis foliis, subrubris, innatantibus aquæ, quorum etiam tam avidi sunt boves, ut dum ea persequuntur, ad ventrem usque se immergant, & toto capite sub aquam dejecto ea depascantur: quo pabulo eximie saginantur; vaccæ autem plus lactis, quàm quæ in vicina præbent. Ex cytiso copiosum & dulce lac

Descriptio.

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Plin. H. N. l. 8. c. 45.

Aristot. H. A. l. 2. c. 15.

Plin. H. N. l. 18. c. 22.

Dale-champ ad l. c.

Plin. H. N. l. 13. c. 24.

provenit: sed dum floret incommodus est, quod tantisper urat & extinguat. Ervum commendatur, sed non mense Martio factum, quod cerebrofos reddat. Plinius non solum mense Majo factum, noxium bobus dici asserit: sed & autumno gravedinosum. Madefactum, pluribus diebus mitescere. Ideo Democritus tale, ne boves fiant debiles, singulis mensibus in potu exhibet. Singulis boum jugis, quini modii sufficiunt. Ex medica omne emaciatum jumentum pinguefit, agrotantique pecori remedio est; ut Theophrastus prodidit. Ideo sylvestris in plarisque Hispaniæ locis, præsertim Valentino, diligenter, teste Dalechampsio, feritur. Parcius tamen dandum, quod Aristoteles, lactis copiam extinguere, quod universum pabulum in sanguinem, adipem & carnem, faceffat. *Lotus* alimentum plurimum optimumque præbet, quia subdulcis est, & semel facta herba restibili, per aliquot annos fecunditate germinat. *Ulini* Attinæ inprimis frondes apud Romanos olim in precio. Si ea assidue pecus alueris, & postea generis alterius frondem dare institueris, fastidium bobus afferet. *Salicis* fit apud Virgilium mentio; nec Lucretius ejus oblitus est. *Ficulnea* folia bubus probè dari posse, si sit eorum copia, scribit Columella. Idem quænam ceu meliorem & oleagineam præfert, sed ejus generis quæ spinas non habet. *Alni* nigra folia lactis copiam generant. *Hordeum*, & reliqua ex frumentis de paleis intellige. *Milium* tamen in Italia boum pabulum feri, Porta scribit. *Cicera* ervi loco fresa datur in Hispania Bætica, quæ cum suspensa mola divisa est, paulum aqua maceratur, dum lentescat. *Lupini* modii singuli bovem unum satiare validumque præstare, apud Plinium legimus. Maceratus in aqua fluviali & marina triduo, dulcescit, & ita ficcatus ad usum reconditur. *Glandes* Cato post fementem colligi præcipit, & in aquam conjici, ut inde semodius parata fementi, verno modius bobus singulis detur. De iisdem Plinius. Bobus glandem circa brumam aspergi convenit, in singula juga modios 24. Largior valerudinem infestat: & quocumque tempore detur, si minus triginta diebus continuis data sit, narrant verna scabie pœniterè. *Nucleos dactylorum* in aqua maceratos apud Babylonios bobus ovibusque in pabulum exhiberi, Strabo author est: visco ali, indeque pinguescere, Theophrastus. Aluntur & pisce, apud Pzonas, qui Prasiadem paludem accolunt. Nec *cicuta* abstinent, seu viridi, seu arida: nec à ranunculis læduntur. De *Potu* non est quod multa dicam. Aquæ eaque clarâ delectantur. Vegetius tamen nec fordida quidem lædi testatur. De ratione cibandi consule Aldrovandum, & agriculturæ scriptores. De *atate* ita breviter Plinius. Vita foemina

XV. annis longissima, maribus XX, robur in quimatu. Cognoscitur, inquit, Crescentiensis, quando mutant dentes. Mutant enim anteriores anno evoluti, & decem vel octo mensibus: deinde post sex menses paulatim amittunt proximos, donec intra triennium omnes mutaverint. Quo quidem tempore optimè habiti sunt, & in vigore ad decem usque vel quindecim annos perseverant. In statu dentes habent pulchros; longos, & æquales: qui per senectutem eis imminuuntur, nigrescunt, & corroduntur. Gesnerus ait, Helvetios ex circulis quibusdam qui circa vaccarum cornua nascuntur supernè ferè, de atate judicare: illos autem in quimatu fermè ternos esse; postea plures. Esse etiam, qui quoties facta fuerit, toties singulos adnasci circulos putent. Circa *Generationem, libido, coitus, & partus* occurrunt. *Illam* si spectes, coitus tantum tempore cum foeminis pascuntur: bis de die annosiores, sapius juniores & quidem eandem ineunt: & tanto motu genitalem nervum admovent, ut semen sine motu emittant. Exectum vaccam implevisse Aristoteles tradit: Columellæ verò judicio, unus mas quindecim vaccis abundè sufficit. Varro tamen multo plures tribuit, inquiens, habere se tauros totidem, quot Atticus, ad matricem septuaginta, duos, unum anniculum, alterum bimum. A gravidis abstinet, & sponte, à conceptu, divortio quasi facto secubat; ac ut in Epiro maximè videre est, trium plarumque mensium spacio non apparet, sed seorsim à vaccarum consortio convictuque pascitur. Haud minus famosa vaccarum falacitas. Testatur Aristoteles, libidine adeò accendi, ut bubulci eas tenere & capere nequeant, indiciumque suæ libidinis indicare, genitalis speciem prominentiorem. Crebrius mingere, more equarum: Tauros etiam supervenire, & sequi sedulo, & affistere. Turgere ad coitum plus minores quàm majores. Mugitum dum prurit edere, Ælianus prodidit, à triginta etiam stadiis distitam. Libidinem augent, falsa bovis caro juglandis magnitudine ori indita: Orobanchæ comesta, & alia, quæ Columella præcipit. *Coitus* laboriosior est quàm equis, tuncque potissimum tempus, cum foemina à mensibus purgatur, quæ sua sponte marem patitur. *Concepisse* cognoscitur, si Aristoteli credimus, cum menses cessarunt, spatio temporis trimestri, bimestri, quadrimestri, semestri. Ferunt ventrem menses decem: decimo pariunt, teste Varrone: quicquid antea genitum est, vitale esse Plinius negat; suntque authores, qui ipso complente mensem decimum mense parere ajunt. Vituli in utero situs icone exprimitur: ut & secundina uteri interna qua fetus contineri solet, cum suis cotyledonibus, externaque ostenditur. Quamvis autem singulos pariant, raroque

Æt. 15.
Aristot. H.
A. l. 6. c. 21.
Crescent.
l. 9. c. 64.

Generatio.

Aristot. H.
A. l. 5. c. 2.

Varro R. R.
l. 2. c. 5.

Aristot. H.
A. l. 6. c. 18.

Ælian. H.
A. l. 10. c. 27.

Columella
R. R. l. 6.
c. 24.

(Membrana lateri interna &c. n. 8. Membrana factum continens.
binos: m. 7.)

Columella
R. R. l. 5. c. 6.

Virgil. Ge-
org. 3. Lu-
cret. l. 2.

Columella
R. R. l. 6.
c. 3.

Colum. R.
l. 2. c. 11.

Theophr.
l. 2. de caus.
plant. c. 23.

Potus.

binos : ætate tamen Ptolomæi junioris, vacca quædam, teste Diogeniano, eodem partu sex edidit vitulos: miraque est harum animalium in Hispaniola fecunditas. Plærumque binos pariunt, undecimo mense taurum admittunt. Etiam si verò geminos ferant, negant tamen boves gravidas, præterquam dextro vulvæ sinu ferre. Marem an fœminam conceperit, ex defultu post congressum hariolantur. Si namque dextra parte defiluit, marem feminasse dicunt, si læva, fœminam. *Amicitiam* colunt cum apibus, inimicitias cum crabronibus, tabanis, muscis, ricinis, urfis, sue, corvo, plantarum aliquot, & coloribus quibusdam gerunt. De apibus innuit Plinius dum scribit, circumliniri alveos apum fimo bubulo utilissimum. Cognatum hoc iis innascentes bestiolas necat, araneos, papiliones, teredines, apesque ipsas excitat: & alibi: In totum reparari ventribus bubulis, recentibus cum fimo obrutis: Virgilius juvencorum corpore exanimato, sicut equorum vespas, papiliones, teredines: apesque ipsas excitat. Crabronum aculeo icti, ceu immanissimo quodam dolore affecti, ad cursum incitantur. Muscæ adeò eos vexant, ut in Leucade pænegyri muscis bovem immolare, consuetudo fuerit, quæ illius distentæ cruore confestim evanescere credebantur. A ricino divexati minus pinguescunt, & ad labores sunt lentiores. Ursi tauros ex ore cornibusque eorum pedibus omnibus suspensi, pondere fatigant. Nec alteri animalium in maleficio stultitia solertior. Suis fimus bobus noxius est. Corvi advolantes oculos eorum lacerant. Sevo, si umne an aliud ignoro, si lingua tauri perungatur, morituros citius quam comesturos, nisi sale & aceto abstergatur, quidam venditant. Quantum ad plantas, si nares tauri oleo rosaceo illinantur, vertiginosus evadit. Laser naribus inditum eundem inflammat. Nigro helleboro necantur. Chamæleontis succo juvenças necari anginæ modo, Plinius scribit. Caprificus carnes teneras reddit. Folia fraxini jumentis mortifera, cæteris ruminantium innocua, si Plinium sequimur, quod de taxo verum est. Circa Scytharum & Medorum dictam Thraciæ regionem, locum esse ajunt, vigintiferè stadiorum spacio, qui hordeum producit, quo homines quidem vescuntur, equi verò & boves, cæteraque animalia abstinent. Tragus quandam herbam inter vitia frugum describit, cujus folia ab initio planè milium referunt, longis, asperis aristis, armatam, quæ lapparum instar vestibus hæreant, in arvis milio & hordeo confitis frequentem, bubus valdè noxiam, ab iisque evitari. Aconiti carulei species à bubus, teste Gesnero, non attingitur. De bona herba, Caltha Alpina, Personata, vide Gesnerum & Tragum. Personata, Germanicè

blaffen, cum rore madida à bobus depascitur, adeò eos inflat, ut aliquando rumpan- tur, nisi cursu agitati, incallescant, & per al- vum rejiciant. Excoloribus, rubro & qui ad illum accedunt, irritantur. Admirandum verò est, boves deinde non araturos, qui aliquem ad supplicium devexerint: vel si a- rent, terram non esse laturam fructum. Ge- oponici verò tradunt, quod oporteat obser- vare feminantem, ne femina boum cornibus incidant: hæc enim *νεροσκόλα* intractabilia, nominari, & sterilia esse. Plinius ait, in incendiis si fimi aliquid egeratur è stabulis, facilius extrahi, nec recurrere boves oves- que ferri, quod quis etiam non miretur. De *Motu & Voce* paucula sufficient. Ille lentus est, ne dicam, piger. Unde bove leporem venari dicimus. *Vox* pro ætate & sexu va- riat. Vitulis graviolem esse quàm adultis, bu- bus fœminis quàm maribus Aristoteles & Plinius asserunt; è contrario mutari, si ca- strentur. Propriè autem horum animalium est boare, & ut Varro bovarè, ut Pacuvius boire. Vulgaris autem boum vox *μύημα*, *μύκησις*, & *μυκηδμὸς* ἀπὸ *ἔ* *μυκάδμῃ* dicitur. In *Cibus* nobis boves multa præbent, carnes nempe, cerebrum, linguam, cor, jecur, lie- nem, renes, omasum, intestina, pedes & medullam, præterque ista, lac, ex quo caseus & butyrum paratur. *Carnis* præcipuus usus est: & quamvis Ægyptii vaccinâ abstine- rent, taurinâ vescerentur: Romani tamen, ne amplius taurina caro venderetur prohi- buerunt, quod ex ejus esu, pestilentia in gravidas mulieres regnante Tarquinio Su- perbo incidisset. Apposita est apud Home- rum Heroibus, quod & Athenæus notavit. Lysandro in Joniam proficiscenti bos & pla- centa dono missa sunt. In regno Senega non aliâ carne incolæ vescuntur. Prometheus, teste Plinio, primus bovem occidit. Veteres in conviviis lautis integros assos apposuisse Aristophanes testatur. Turcæ quoque in Asia minore seu Natolia, cum puer aliquis, cujus parentes in re mediocriter lauta sunt, circumciditur, integrum bovem, immisso in ejus alvum integro vervece, qui gallinam, cui ovum insertum sit, etiam in alvo conti- neat, crassa fude infigere solent, & luculen- to igne assare, qui à pueri sanguine junctis absumatur. Qualitatem bubulæ si spectes Celsus ex domesticis plurimi alimenti & sto- macho aptissimi decit, interque ea quæ mi- nimè corrumpuntur. Hippocrates validam esse testatur, sistereque, sed difficulter con- coqui. Galeno minimè quidem est humida pituitosa ac lenta, nocet tamen admodum ob duritiem & in alterando difficultatem: & quamvis alimentum corpori suggerat, non mediocre, neque dissipatu facile: sangui- nem tamen generat crassiolem. Quod si quis temperamento naturali melancholicus magis fuerit, affectu aliquo melancholico pre- hende-

Seneca de Ira.

Vox.

Vfus in Ci- bis.

Athen. Di- pnos. l. 1.

Plin. H. N. l. 7 c. 36.

Bellon. obs. l. 1. c. 60.

Hippocr. de rat. vict. l. 2.

Sympathia & Antipathia.

Cælius Rhodig. Antiq. lect. l. 23. c. 30.

hendetur, si largius eâ vescatur. Lien etiam à tali succo quibusdam intumuit, quam mox cachexia subsecuta est. Pejoris verò boves sunt succi vere primo & medio dum teneriores herbas pascuntur, & graciles: melioris, cum herbae densescunt, & ad semen producendum festinant. Sale condita, & fumo indurata, Belgæ, Scoti, Angli & alii Septentrionalia vescuntur. Medio potissimum Octobri & Novembri sale maceratur: ubi suspensa est, accensis, à quibusdam, juniperiramis mox extinctis, suffitur. Nonnulli carnis colorem commendari putant, & rubescere magis, si aridis urticae fascibus suffiatur. Parcius verò & ista attingenda est: quippe parum aut nihil alit, vivitque diutissimè in stomacho, ac difficillimè perficitur, confecta, pessimum succum præbet. Censetur mediæ ætatis, & quæ laboribus fracta non est, utilior: vetulorum tamen sanguinæ promptior, viditque Erujerinus, quos Averni miserant, tam insigni obesitate graves, ut nonnisi plautro impositos, qui emigrant, aliò transferre possent. Morbosos mactare, lege, præcipuis in urbibus cautum est: deprehensi, multa gravi mactantur. Scilicet, vitiata caro vitiatos humores spiritusque generat, ipsa etiam per se fat gravis. Vitulina, tanquam temperata, optimi succi, grata gustui, facilis concoctionis & bonum generans sanguinem, ab omnibus laudatur, & multi hædinâ laudabiliorem sentiunt. Sed Crescentiensis, quindecim à partu diebus elapsis, occidendos esse monet: alii vix ante trigesimum ætatis diem matribus eripiunt: in multis Galliæ tractibus, teste Brujerino, mensem unum, aliquando eo minus natos, nonnunquam sesquimenses, laniis traduntur. Romæ sæpe integro anno lactare permittuntur, & ab herbis & alio pabulo depellunt, Cupediæque exinde lautissimæ, & Francisco I. Galliarum Regi in usu. Donatus Antonius Ferrus illorum carnes maximè laudat, quia à partu tribus aut quatuor mensibus remoti sunt, atque annum unum non diu transiere. Quantum ad juvenecos, commodiores quidem sunt adultioribus, sed inferiores vitulinis. Lugdunensibus anniculæ, semestres, bimæ aut trimæ juvenæ placent. Brujerinus quæ venerem expertæ non sunt, laudabiliores existimat. De partibus jam videbimus. Vituli caput elixari, & calidum edi, notum. Cerebrum capiti exemptum seorsim modicè in aqua coctum, mox tunicis liberatum, in vino coquitur, & aromatibus aspergitur. De Maxilla, Cratinus teste Athenæo, ubi de foro cupediarum agit, mentionem facit in Plutis. Ob bovinam maxillam pugnans. Lingua in Germania & Belgio in precio habetur. Sacris non erat olim adhibita, quod sacerdotes sub specie religionis eam sibi reservarent. Quidam condimentis farctam in

Brujer. l. 13.
c. 8.

veru assant. Vbera, elixari solent, & mox additâ pinguedine, aut butyro, frigi in sartagine, aromatibusque aspersa inferri, Ventres inter cibos olim ab antiquis celebratos. Omasum inter gulæ cupedias olim, saltem apud Romanos, ex his Plinii verbis innotescit: Hoc animal tantæ apud priores curæ, ut sit inter exempla damnatus à populo Romano, qui concubino procaci rure omasum se edisse negante, occiderat bovem, actusque in exilium tanquam colono suo interemto. Lactes magnatum mensas cohonestant, & ab antiquis celebrantur. Τὸν χορδῶν enim, ut Dalechampius exponit lactium, ut Natalis Comes intestinorum, meminit Epicharmus. Sed ἀκροπόλιαι iisdem in usu. Nec Pedes rejiciuntur. Diogenes Cynicus quod crudum devorasset, mortuus est. *Vsus in Medicina* quòd spectat, Caro bubula tumorem sanat, & calida imposita panos & apostemata discutit, si Plinio fides est. Vaccinam veretro impositam ulcera ejus & epiphoras mirè sanare, Marcellus Empiricus prodidit. *Ius carnis* bubulæ ventris fluxus biliosos, teste Simeone Sethi, compefcit: vaccinæ ulcera oris & rimas sanat, vituli, inter coeliacorum & dysentericorum auxilia recensetur. Caro vitulina, recens cum aceto cocta, madidaque alis imposita, foetorem hirci tererrimum tollit: si cum aristolochia inasata à mulieribus edatur, circa conceptum, ut mares pariant, facit. Sorbitionem ex pedibus Brudi Lusitani, apud Aldrovandum vide. *Iecur* bovis ustum potumque ventris & sanguinis profluvium prohibet, ut Haly prodidit. Ex vituli masculi & tantundem foliorum salviæ minutatim pariter concisis, collectus stillatitius liquor, contra durum in transversum in imo ventre supra pudenda tumorem prodest. *Splenis* bovis extractum in mensium suppressione opitulatur. Superstitiosa sunt & magica quæ Plinius prodidit. *Omasi* quoque jure poto, venena expurgari putant: privatim verò acconita & cicutas. A recentibus adhuc & calidis vituli *extis* minutatim concisis, liquor cum æqualibus partibus salviæ & melissophylli extrahitur, quo membra frigida, tabida, & resoluta, perfricantur. *Genitale* in aceto maceratum & illitum, splendidam, teste Sexto, reddit faciem. Tauri rubri aridum tritum & aurei pondere propinatum, fastidium coitus adfert: recentiores venerem in viris excitare, affirmant. *Medulla*, vituli inprimis, inter emollientia censetur. Vaccineam cum farina tenui subactam, & instar excocti panis in cibo datam, mirè dysenteriam sanare Marcellus Empiricus scribit, maxime si & caseus bubulus recens manducetur. Taurina siccior est, & in vino trita potataque torminosos emendat. Liquata & cum quarta parte myrrhæ rubentis & olei laurini tantò

Plin. H. N.
l. 8. c. 45.

Vsus in Medicina.

Hartmann.
in Chyma-
tria.

Plin. H. N.
l. 28. c. 13.

Gefner. in
Bove.

tanto mista, nervorum contracturas solvit, si ea pedes manusque diluculò & vesperi inungantur. Plinius bubulam ex dextro crure priore tritam cum fuligine, pilis ac palpebrarum vitiis angulorumque occurrere ait. Quantum ad *sevum*, de taurini preparatione ita Plinius. Quæ ratio adipis, eadem in his quæ ruminant sevi est, aliis modis non minoris potentia. Perficitur omne, exentis venis, aquâ marinâ vel falsâ lotum, mox in pila tufum, aspersum marinâ. Crebrò postea coquitur, donec odor omnis aboleatur. Mox assiduo sale ad candorem reducitur. A renibus autem, omne laudatissimum est. Si verò vetus revocetur ad curam, liquefieri prius jubent, mox frigidâ aquâ lavari sæpius, dein liquefacere affuso vino quàm odoratissimo. Eodemque modo ac sæpius coquunt, donec virus evanescat. Quomodo odoramentis imbui debeat, Dioscorides docuit. Suillo est multò calidius & siccius, leonino temperatius, ad scirrhus & phlegmonas accommodum. Cum resina & creta Cimolia omnem durtiæ discutit: *Æsculapius* cum cera imponi jubet, & fortè melius cum ad Galeni tetrapharmacum accedat. Vincit maculas in facie, cum semine cunilæ, ac cinere è cornu cervino, si canicula exoriente comburatur: Cum arborum resinis & melle panos & similia sanat: cum adipe ursina & cera permixtum, pari pondere, parotidas miro remedio comprimit: vitiligines cum strychno & ruta, nec non verrucas, strumas, & similia emendat. *Vitulinus* adeps ex foemine sublatus, cum aquæ cotylis tribus, decoctus, & sorbitionis more sumptus, coeliaco prodest. Cum sale tritus phtiriasi, & capitis ulceribus utilissimus est. Cum nitro modico permixtus, & ceroti instar testiculis impositus, tumores omnes & dolores perfanare dicitur. Eundem contra venena quæ exulceratione enecant, valere Plinius alicubi scripsit. De eodem ita Marcellus. *Sevum vituli cum adipe anserino impositum, rimas scissurasque oris optimè jungit.* Rigores cervicum bubulo sevo optimè perfricantur, nam continuò mollescunt, & dolor omnis abscedit. Efficax est vitiis fedis. Clavos sanat cum thuris polline: lepras, furunculos, lichenes, & psoras sal emendat cum passâ uva exenta ejus ligno, & sevo bubulo atque origano ac fermento, vel pane. In furunculis illinitur sevum bubulum, cum sale, similiter & caprinum. Sole adusta sevo bubulo cum rosaceo aptissimè curantur &c. De Felle hæc habentur. Ulcera capitis, teste Marcello, subito sanari, si cum stercoris asinini succo, & scillæ contusæ pauxillo, fel taurinum misceatur: vel cum nitro, vino, & oleo quantum satis mistum, adhibeatur. Cum terra Cimolia, & nitro, lepras furfuresque exterere, Dioscorides testis est. Phagedænis & fistulis immitti cum

succo porri aut lacte mulierum, Plinius. Idem cum lana umbilico illitum, lumbricos egerit: cum melle anginis inungitur: fedis vitia ad cicatricem perducit: occlusas hæmorrhoides aperit: in lana collectum, & alvo suppositum ventrem solvit: cum butyro, medullâ cervinâ, & oleo laurino perfricta genua sanat: Contra genitalium & scroti dolores, cum melle utiliter inungitur: prærygia digitorum aquâ calidâ dissolutum levat. Mulierum purgationes lana succida appositum juvat. *Bubulum*, melli admixtum, teste Rhafi, ferrum infixum vel spinam extrahit. Idem ad crassitudinem mellis subactum, & illitum, permixto alumine & myrrha, ea quæ veretris serpunt, mira celeritate perfanare dicitur. De eodem ita Plinius. Panos & apostemata in quacunque parte fel bubulum discutit, ut sanguis etiam & caro bovis calida imposita. Cum oleo cicino, & rosaceo æquis portionibus, aurium dolori & vitiis medetur: tinitum eorundem, cum gossypio impositum, dispellit. Sunt qui regium morbum pelli credant fascia lintea, in bubulo felle calido tinctâ, & corpori sub costis incincta: quod triduo faciendum ajunt, ita ut quotidie renovetur medicamentum. Hippocrates, si mulier non concepit, mensibus apparentibus, tertiâ aut quarta die alumen tritum unguento dilutum, lanâ exceptum apponere, & per tres dies appositum haberi: Tertiâ verò die, fel bovis radi, & ramentum oleo dilutum, linteo exceptum apponi & tres dies appositum haberi, post cum viro concumbere, jubet. Mirum denique est quod Prosper Alpinus scribit, nonnullas mulieres in *Ægypto*, ut pinguescant, in balneis accipere novem diebus, fellis vaccini chirat, in aqua vaccina dissoluti. De *Felle vitulino* scito, lendes cum aceto calefacto tollere: cicatrices oculorum extenuare, cum melle inprimis myrrha & croco tritum; auriculæ insertum cum felle vitulino & aceto, & exuviis serpentis, maximæ utilitatis esse: Cimices fugantur, si amurcæ coctæ mixtum cum oleo, eis insperferis. *Lapis* in felle bovis, figurâ annuli, Philosophis Alcheron, tritus & naribus attractus, aciem oculorum promovet, & prohibet, ne quis humor descendens in oculis colligatur: comitialibus prodest, si magnitudine lentis inde capiatur cum succo betæ, & hauriatur naribus. Est & *Corio* & *Glutini* suus in Medicina usus. Combusto illo sanantur teste Plinio, perniones, ex veteri inprimis calceamento: cum melle phagedænas in ulcerum genere abrodit: veteris verò soleæ crematæ cinis attritus calceamentorum sanat. *Glutinum* ex coriis boum excoquitur, taurorumque præcipuum. Præstantissimum fit ex auribus taurorum, & genitalibus. Nec quicquam efficacius prodest ambustis. Sed adulteratur nihil æquè, qui-

Alpin. de
Medicina
Ægypt. l. 3.
c. 3.

quibusvis pellibus inveteratis, calceamentisque etiam decoctis. Rhodiaceum olim fidelissimum, eoque pictores & medici utebantur. Hodie præstantius, colore fere spadiceo, quam maximè durum, & vitri instar fragile, Germanicum cognominatur, & duplo carius vulgari, quod subnigrum est, venditur. Dioscorides xylocollan, quod in lignis ferruminandis ejus sit usus; alii taurocollan vocant. Inventionem ejus Dædalo teste Plinio debemus, quo tenaci nexu hærent simul, quæ conjungi aptius non poterant. Scabiem abolet in aceto. liquefactum additâ calce, si profunda non fuerit. Aceto remissum, adjecto sulphure, leni igne decoctum, ita ut ad mellis crassitudinem perducatur, furculoque ficulneo dum coquitur agitata, ac bis per diei impositum, impetiginos agrias, id est feras, sanat. Liquefactum, & tertio die solutum, recentes plagas ferro illatas, ad cicatricem perducit. Cum aceto & melle mixtum, lentes tollit. Medetur & dentibus aquâ decoctum illitumque, & mox paulò detractum ut confestim colluantur vino, in quo decocti sunt cortices mali punici dulcis. Bibitur etiam cum tribus obolis, cum calida aqua, in vetere sanguinis excretionem. Cœliaci quoque ventris inflationi cum eadem feliciter imponitur. *Cornu* mucro exustus, duorum cochlearium pondere, addito melle, in pillulis devoratus, Phthificis prodest, si Plinio credimus. Combustum & in pulverem tenuissimum redactum, duorum cochlearium pondere, cum aquæ calidæ cyathis tribus, & paululo aceti, splenetico jejuno per triduum, bibendum rectè datur. Habet & *Vngula* suum usum. Elixæ & cum sinapi comestæ, veneno resistunt. Ustæ & à mulieribus quibus lac defecit, in jusculo, vino, vel alio liquore potæ, idem restituunt. Carbonibus impositæ mures suffitu enecant, vel aliò abigunt. Scobs tali cum melle pota, lumbricos educit, cum aceto mulso splenem minuit: vino excepta, & dentibus mobilibus apposita, eos confirmat. Frivolum, non tamen omittendum, inquit Plinius, propter desideria mulierum, Talum candidi juveni, quadraginta diebus noctibusque, donec resolvatur in liquorem decoctum, & linteolo illitum, candorem cutisque erugationem præstare. *Coxæ* uruntur bibunturque, ut Rhasis scribit, ut sanguinem fluentem & menses cohibeant. *Membrana* è partu madida faciei ulcera sanat. *Lapis* qui in capite invenitur, ex eadem aqua quam bos bibit, potus, dolorem capitis efficaciter tollit. *Lac*, utpote crassum & pingue, minus per alvum secedit: Plinius tamen eo maxime alvum solvi scribit: ideoque per ver purgandi causa bibi, quod tum omnibus herbis & multum pascantur, Dioscorides addit. Venena, illa inprimis quæ rosiones & ustiones adferunt, expurgat: privatim verò

contra dorycnium, colchicum, cicutam, & leporem marinum facit. Calefactum & gargarizatum tonsillarum dolores & tumores citò sedat. Tepidum incoctum subinde sumptum exulceratum quoque stomachum sanat. Cyathi unius mensura, cum pari sevi cervini remissi dosi, & pice præcoqua, quam viscosam vocant, rubricaque Scythica, quæ pissasphaltus dicitur, periclitanti phthifico mirè subvenit. Vaccæ nigræ, ut Hippocrates prodit, cum sesamo trito ad quadraginta dies, ex partu sanguinem vomenti bibendum, donec probè habeat. Idem decoctum, secundum Marcellum & Dioscoridem, exulceratos alvi fluores & tenesnum mitigat & tollit, recens mulctum, aut ad ignem decoctum, assidueque agiturum, donec ad tertias sit reductum. In dysentericis addi mellis exiguum præcipiunt, ut Plinius notavit: & si tormina sunt, cornus cervi cinerem, aut fel taurinum cumino mixtum, & cucurbitæ carnes umbilico imponere. Nec hoc tantum Aëtij, Galeni, & Plinii præceptum. Nostri enim temporis Medici idem faciunt, & in eo stomoma sive ferri aciem optimam novies candefactam extinguunt, idque calidum ægro vel per clysterem exhibent. Propinabatur olim ab Hippocrate & alii liquorii immixtum. Is namque, cum vulnerato intestino respiratio prodit infernè in conspicua juxta vulnus, & evacuantur pectora, lac & vinum pari aquæ mensurâ admixtâ, dari jubet. Sed & Gesnerus testatur, aliquos adversus quartanas remedium prædicare, si ex ulno & lacte confusis, liquor in balneo Mariæ extractus per aliquot dies bibatur. *Butyrum* etfi gentium duntaxat barbararum laudatissimum cibum, quique divites à plebe discerneret Plinius dicat, magnarum tamen & hoc apud Galenum, Dioscoridem, & alios virtutum. Vitalis de Furno Cardinalis & medicus eximius, sic de eo scripsit. *Butyrum naturaliter calidum est*, & humidum, cum dominio caliditatis, viscosum, & unctuosum. Idem sæpè comestum, stomachum humectat, ventrem solvit, pectus lenit; ulcera pectoris & intestinorum sanat: maximè valet, quando recens humanæ complexionis proximum. Valet etiam ad leniendum pectus & pulmonem, curandumque maxime si ibi fuerit apostema; quia propria ejus vis maturare, humores & superfluitates omnes pectoris dissipare & mundificare, maximè si cum melle & saccharo comedatur. Butyrum repugnat venenis, membra humectat, asperitatem oculorum ejus litura mollicat & emendat, apostema dissolvit & maturat; vulnera pectoris, pulmonis, intestinorum morsus mitigat, nervos contractos emollit & laxat. Contra venena interna singulare est remedium, si is qui venenum potavit, in lacte calido solutum bibat abunde: nam suâ pinguedine meatus obstruit, ne vene-

venenum subito ad cor surrepat. Recens autem est laudabile, vetustum minus &c. Tantum Cardinalis. *Cafeus* dysentericis & coeliacis prodest. Hippocrates eodem in tertia tabis specie utitur. Donatus ab Alto mari cafei Siculi glandem melle illitam, pueri ascaridibus laboranti contulisse scribit. *Serum* calidum an frigidum sit, alibi disputabimus: certum est crassitiem humorum extenuare, abstergere, & alvum subducere. Ideo veteres ad alvi subductionem frequentissime usi sunt, in iis inprimis, quos sine acrimonia purgare volebant, quales sunt, atrabile laborantes, comitiales, lepræ, elephantiasis, & toto corpore papularum eruptiones. Ante omnia orthopnoicis prodesse, cum nasturtio, apud Plinium habemus. *Vrina* bovis castrati, succino usto & in ea extincto castigata, impotentiam tollit. Hippocrates eadem uterum muliebrem purgat, ut conceptus sequatur. Tauri urina lepras ac furfures tollit: capitis manantia ulcera sanat: & aurium dolores cum myrrha instillata, lenit. Denique, si major sit gravitas aurium, ut Plinius inquit, urina capri vel tauri, vel fullonia (id est humana) vetus calefacta prodest, vapore per lagenæ collum subeunte: admiscet & aceti tertiam, & aliquid urina vituli, qui nondum herbam degustaverit. De *Sanguine bubulo* scribitur, cum aceto & modicè sumptum, contra sanguinis rejectionem facere: canum rabiem recentem sanare, & abscessus, si cum sevo ad ignem emplastrum fiat, concoquere. *Taurinus*, teste Dioscoride, duritias, cum polenta illitus mollit: apostemata, in quacunque parte, aridus discutit: serpentes necat: & illitus maculas omnes de facie tollit: Pestiferum potu esse, quod celerrimè coeat ac dure scat, Midas Phrygiæ Rex, Psammenitus Ægyptiorum, Themistocles & alii, qui hausto periære, exemplo esse possunt. Excipitur à Plinio Ægyra, urbs sine dubio Achajæ, ab Homero Hyperesia dicta. Ibi enim sacerdos Terræ, vaticinatura, sanguinem tauri bibit, priusquam descendat in specus. Symptomata, quæ ab illius haustu afficiunt, sunt, spirandi difficultas & strangulatus, faucium tonsillarumque præclusio, linguæ rubor, dentium infectio, & alia. Occurrere ei solent, amarantho, brassica, Caprifico, Calamintho, lasere, nitro, pipere, petroleo, foncho nigro, rubo, & thymo. De *Fimo* non est quòd multa adjiciam. *Taurinus*, tumores & duritias solvit. *Bubulus* & ad chiradas & ad tumores omnes scirrhusos, ex aceto in cataplasmatibus formam compositus, imponebatur. Cum melanthio carbonibus impositus, si naribus hauriatur, hemigranæ medetur. Ad coli dolorem recens, expressum, & cum vino dilutum, vehementer laudatur. Ex eodem tuso & cribrato, sterilium purgatorium paratur. *Vitu-*

linivires non multum à bubulo discedunt. Marcellus statim subveniri scribit, si recens articulis laborantibus illinatur. Præbent verò & ad alia, quædam partes usum; ne de agricultura, frumentorum excussione, vestrurâ, gestatione, bello, vel spectaculis quiquam dicam. Ex cornibus, præter pocula, Gutti, Cucurbitulæ, Lucernæ, litui, buccinæ, & arcus fiebant: ex corio, scuta, lorica, galeæ, parmæ, tentoria, navigia, scalæ, balthea, nummi, bursæ, utres, folles, scuticæ, calcei & cætera formantur. Esitata Pyræxi in Græcia, Rupellæ in Gallia obsidiones testantur. Ex extremitatibus gluten fit. Ex *nervis*, flagella fiunt fractu contumacissima, & quàm maximè flexibilia. *Dentibus* politur charta. Cleanthes philosophus, *ossibus* bubulis & testis fictilibus perscribebat, quæ à Zenone audiverat, cum pecunia non suppeteret ad chartas emendas. Ex iisdem pulvis contra catarrhum & podagram paratur. *Sanguis* malthis faciendis, quòd quam cæterorum animalium crassior sit, & citò coeat, dureturque, perquam commodus est. Vituli verò cum carnibus valdè concisis in vase fictili per decem dies detentus, inescationis piscium aptissima materia. Ex *sevo* laudatissima candelæ juvenæ inprimis & circa trimatum. *Felle* bubulo semina macerari Apulejus jubet, antequam spargantur, adversus mures agrestes. Nec accedent ad arborem formicæ, si radici, vaccinum illinatur. Eodem & amurcâ Lycium adulteratur: & aureus ducitur color. Setis bubulis veteres ad scopas vestiarias, utebantur: & pictores suos exinde habebant penicillos. Troglodytæ senio confecti, Diodoro teste, gutture bovis cauda adstricto finiebant vitam. *Fimo* Chineses pisces alunt, ut pingues evadant. In hoc vaccarum fimo casæ adversus pulices inunguntur, ut Linschotanus prodidit. *Vngulis* bestiolæ à vitibus arcentur. *Differentia* bouum plurimæ dantur, à magnitudine, cornium varietate, variarum partium à naturali constitutione deflexu, loco, & aliis. Aden insulæ, quæ fortè Madoce & Ocellis veteribus, vaccæ camelum magnitudine æquant, nivis instar candidæ, sine cornibus, auribus proceris, ac pendulis, si Francisco Alvarezio credimus. Ægyptios boves Græcis majores Aristoteles pronunciavit. Æthiopici in Prete Gani regnis tantorum cornuum ut ex iis vasa quæ quinque sexve metretas singula capiunt, formentur. Africanæ sunt tam parvæ vaccæ, ut vitulorum nostratium magnitudinem vix æquent: sed multi roboris & laboris patientissimæ. Idem de Alpinis seu potius Altinis (Altinum urbs olim in littore Venetiæ florentissima juxta Aquilejam) Plinius reliquit. Anglici boves cornibus & miro carniū sapore superbiunt. Americani

Galen. l. 3.
de aliment.
facult. c. 15.

Dioscor.
M. M. l. 2.
c. 26.

Plin. H. N.
l. 11. c. 38.

Plin. H. N.
l. 20. c. 13.
& l. 29.
c. 13.

Differentia.

Alvarez. de
Æthiop.
c. 119.

in partibus septentrionalibus, carent palea-
ribus & gibbosi conspiciuntur. In Dariena,
teste Lopezio, unguis sunt minimè bifidis,
mulis non abfimiles, magnis auribus, pro-
muscide elephantis, colore cinereo, carne
delicatâ. Ex Hispania in Hispaniolam de-
vectæ vaccæ, in tantam fecunditatem ex-
crevere, ut una vacca proletaria, in viginti
sex annis, octingentos foetus ediderit, dum
ex filiis filii rursus procreantur. Aoniorum
bouvum variis coloribus distinctorum perpe-
tuæ indivisæque sunt ungulæ, & unum ex
ore egrediens cornu, quod Ælianus prodi-
dit. In Arabia vidit Vartomannus Sultano
donatas vaccas, quibus erant cornua cervi-
nis similia, colore nigro: quibusdam & uni-
cornu in fronte. Apud Arachatas, boves
sunt sylvestres, teste Aristotele, colore atro,
riçtu leviter adunco, cornua resimatiore ge-
rentes. Armeniis duplex cornu, sic erratis
flexionibus si Æliano fides, tanquam hede-
ra retorqueretur, & si mucrone petitur, ob
corneam duritiem, ferrum retunditur. In
Bengala provincia, M. Paulo Veneto au-
thore, crassitudine elephantos æquant. In
Hollandia vere, plæræque quæ maculosæ,
plurimum lactis habent. Aliquibus partibus
diebus æstivis, quatuor & quadraginta lactis
hæminas singulæ in mulctralia refundunt. In
Nosocomio Amstelodamensi, quod Lepro-
forum domus dicitur, viginti duæ tenentur
vaccæ, ex quibus aureos circiter quingentos
in lacte & caseis, præter quod in usum quo-
tidianum cedit, quotannis confici, à fide
dignis se audivisse Pontanus prodit. Non est
ergo mirum, ex caseo & butyro ibidem, quæ
in extera loca exportantur, in singulas an-
nos ducentis sestertium, id est, decies cen-
tena Caroleorum millia cogi, quod apud
Hadrianum Junium legimus. In Scotia bo-
ves sunt sylvestres colore candidissimo, ju-
ba densa ac demissa, truculenti & feri, adeo-
que ab humano genere abhorrentes, ut ab
eis quæ homines vel manibus contrectarint,
vel halitu perflaverint, permultos dies ab-
stineant, dolo capti, moriantur. Carnes car-
tilaginosas habent. In agro Camanduano,
(verba sunt Scaligeri,) boves ajunt esse ma-
ximos, brevibus tamen cornibus & hebeti-
bus. Nulla macula candor vitatur. Came-
li gibbus eis & robur par. Onera suscepturi,
camelorum more ad agafonis jussu genua
flectunt. Haud scio, an eosdem intelligat
Plinius dum scribit: Carici boves, in parte
Asiæ foedi visu, tubere super armos à cer-
vicibus eminente, luxatis cornibus, excel-
lentes in opere narrantur: cæteri nigri co-
loris candidive, ad laborem damnantur. Cy-
prii boves stercore humano pascuntur. In
urbe Diu, citante Majolo, boves sunt ex-
igui, prægrandibus & rectis cornibus, sed
præter oneris ferendi industriam, & sub fre-
no currere & equitare dociles, equorum

gradariorum more. Epiroticæ vaccæ, scri-
bente Aristotele, amphoras singulas singulæ
implent lacte. Erigitur qui mulget, aut paulu-
lum se inclinat: quoniam sedendo ubera
contingere nequit. De bobus ibidem, quos
incola Pyrrhicos vocant, ita Plinius: In
nostro orbe Epiroticis laus magna, à Pyrrhi,
(ut ferunt) jam inde regis cura. Id consecu-
tus est, non ante quadrimum ad partus
vocando. Prægrandes itaque fuere: & hodie-
que reliquæ stirpium durant. At nunc
anniculæ ad fecunditatem poscuntur: to-
lerantius tamen bimæ. In Eubæa boves ferè
omnes albos Odoardus Barbosa affirmat;
quam & argyroboæon Eubæam Poët dixere.
In Galata Africæ monte boves Italicis octi-
mestribus vix pares, cum senuerint, Leo-
nius testatur. In regione *Garamantum* aut vi-
cinitate quadam, præposterè pascuntur, si He-
rodoto fides. Nam si rejecta (vel potius re-
cta) ad pascuum ora dirigant, officium pro-
na in humum cornua & obnixa. *Helvetii* à
teneritudine carnis, cum alibi, tum maxi-
mè juxta Zofingam oppidum agri Bernensis
commendantur. In *India* sunt unicornes &
tricornes, solidis unguis, nec bifides. Iis-
dem Plinius altitudinem camelorum tradi-
dit, cornua in latitudinem quaternorum pe-
dum. Allatum ab inde Ptolomæo II. cornu,
quod tres amphoras capiebat. Ibidem pares
equis currunt. De iis fortè Plinius dum ita
scribit: Atrocissimos habet (scilicet India)
tauros sylvestres, majores agrestibus, velo-
citate ante omnes, colore fulvos, oculis cœ-
ruleis, pilo in contrarium verso, riçtu ad au-
res dehiscente, juxta cornua mobilia, ter-
gori duritia filicis omne respiciens vulnus.
Feras omnes venantur: ipsi non aliter quàm
foveis capti feritate semper intèreunt. An
sint illi, quorum caudas tenues admodum &
tenuis pili, tantique pretii, ut singulæ qua-
tuor vel quinque ducatis æstimentur, San-
giaci & Bassæ Damasci adhibent, ignoro.
Legimus etiam dari in India bovem, & in-
digete voce Ignaragnam nuncupari, dicitur
que habitare juxta castrum S. Spiritus, aliis-
que quibusdam locis ubi frigus remissius est.
Animal esse immensæ molis, vescique her-
bis duntaxat, quæ rubri sint coloris. Corpo-
ris mole nostrates boves superare, pellem
habere similem elephantis, bina juxta pectus
brachia, sub quibus mammæ lateant, qui-
bus foetus suos enutrit. Capite atque ore bo-
ves nostrates referre. Carne esse suavissi-
ma, Indisque præcipuè expetitâ. Ex pin-
guedine liquamen parari butyro simile, quo
in condiendis cibis utuntur. Ossa ejus duricia
ebori vix cedere. *Vmbri* præcipuè circa Clitu-
mnum amnem sunt quoque celeberrimi. Pli-
nius scribit, eam oram gignere omnium Ita-
liæ maximos, in quibus plurimi sint albi. *Sa-
binis* quoque spectati sunt: & legimus apud
Livium, bovem olim in Sabinis cuidam pa-
tri-

Aristot. H.
A. 1. 2. c. 1.

Pontanus
Amstelod.
l. 2. c. 23.

Scalig. Ex-
cercit. 206. 6.

Plin. H. N.
l. 8. c. 45.

Arist. H. A.
l. 3. c. 21.

Plin. H. N.
l. 8. c. 45.

Ælian. H.
N. l. 12.
c. 36.

Herodot.
l. 4.

Ælian. H.
A. l. 3. c. 34.

Plin. H. N.
l. 8. c. 21.

Bellon. obs.
l. 2. c. 92.

trifamilias miranda magnitudine ac specie esse natum, cui monumentum miraculo fuerint Romæ in vestibulo templi Dianæ, fixa per multas ætates cornua. *Leutricorum* boum cornua atque aures ex una stirpe cognata, atque simul contexta esse testatur Aristoteles, ut citat Ælianus. In *Cathajæ* provincia quadam sunt albi & nigri, equina cauda, sed pilosiore, ad pedes usque protensa: pilos habent subtilissimos in modum plumæ volatilis, magno pretio, quos equites in cacumine lancearum suspendentes, egregiæ nobilitatis insigne ducunt. Cornua ab occipite in spinam tanta longitudine extenduntur, ut elevato capite cornibus attingant caudam. Sunt autem grandia cornua, ut incolæ amphorarum loco eis utantur. Apud *Mysios* nulla boves habent cornua, teste Æliano. Apud *Nigros*, nullæ vaccæ ruffæ, omnibus color niger vel albus, vel ex utroque mixtus. In Nomadibus qui ad *Mæoticas* paludes hyemant, & dies æstivos in camporum æquoribus vivunt, ex bobus pars sine cornibus nascitur, pars ferrulâ abscinditur. Tauri *Pæonii*, ut scribit Pausanias, hirtio sunt corpore, cum omni ex parte tum præcipuè pectoribus & mentis. Theopompus verò referente Mizaldo apud *Pæonias* tradit boves tam magna gestare cornua, ut tribus vel quatuor vini sextariis vix adimplerentur; ex iisque reges ac proceres pocula conficere labris ebore aut argento obductis. *Hungaria* tam eorundem abundans, ut Sigismundus Baro Herbersteinus reliquerit, per solam viam Viennensem uno anno plusquam octoginta millia boum in Germaniam acta esse. Regio Comandu ab ejusdem urbe appellata in Persia, boves habet maximos & in universum candidos, cornua breviter & minimè acuta in capite gestantes, camelino gibbo dorso eorum imminente, teste Paulo Veneto. Unde tam robusti, inquit, redduntur, ut ad magna onera gestanda facile assuefiant. Habentur tales & in *Quiyira*. Tauri ibi (inquit Nieremburgius) quoddam genus sylvestre, fulva specie, humili corpore, incurvo dorso, frequentibus jubis, & laciniis promissis, eduli carne, salubri, nec injucunda. Cauda vescuntur incolæ, epotato cruore: pellibus proteguntur. *Phanicum* vaccæ ejus sunt magnitudinis, ut Phœnicum libri apud Ælianium habent, ut vel procerissimi pastores cum mulgent stent, minus proceri scabellum ascendere cogantur. In *Phrygia*, prodeunte Aristotele, boves cornua ut aures movent, quod & de *Erythræis* Ælianus prodidit. In *Norvegia* Islandia, Gothia, Feronia, sunt quidam sylvestres, nec homini nec aliis quadrupedibus parentes, quibus cornua vulgaribus minora, sub mento barba proluxa dependet. Venatores inter arbores se abscondunt: ipsi verò ab iis vulnerati vel in-

juriam ulciscuntur, vel seipfos inferunt. Facit & *Vaccæ marinæ* Olaus Magnus mentionem, atque de ea sic scribit. *Vaccæ marina* monstrum est magnum, robustum, iracundum, & injuriosum, edens partum sibi similem, sed non supra geminum, unum tamen sapius, quem plurimum diligens, secum sollicitè ducit, quocumque tandem se per mare transmittit, aut in terra gressus dirigit; decem mensibus impragnatur. Demum hoc animal aliquando CXXX. annis, per caudæ ipsius amputationem vixisse probatum est. In aquilonaribus quibusdam novi orbis provinciis, exertos elephantum modo dentes habent, si Carterio apud *Rhamusium* credendum. In *Carietæ* Scotiæ provincia supra Gallovidiam boves sunt, quorum caro tenera suavisque esui est, cæterum pingue nunquam concrevit, olei liquidi modo ferè semper fluens. Varro denique tradit, boves juxta *Toronam*, paucis ante partum diebus, lacte carere: reliquo tempore habere perpetuo. Ventrem ferè decem menses. De bobus *Tartaricis* in *Ergimul*, qui sunt elephantum proceritate pilo perenni, levi, ac profus albo aut profus nigro, qui in humeris more leonum prælongus est, non minus pedes tres, mira mollicie, perinde ac fericum, superius dictum. Ut & de gibbosis, quales *Tartaricos* Scaliger, *Syriacos*, qui *pæalaria* non habent, *Plinius* esse ait. Et tantum de *Differentiis* promiscuè. Huc pertinet animal, quod in *Congo* *Empalanga* vocitant, figurâ & magnitudine bovem referens, nisi quod & caput & cervicem gerat erectam cervorum more, cornua quoque habeat in capite recta & longa, nodosa in summitate, interius parum inflexa: quod quamvis etiam sit silvestre, nemini tamen est molestum, neque adeo etiam est ferum, quia facili negotio arato, si adesset incolarum aliquod ingenium, accomodari posset. Quantum ad *Monstra*, visus est *Mediolani* & *Saturæ* vitulus biceps: visus in *Thuringiæ* vico *Sextipes*, illeque gemino capite & uno podice: visus & septipes, massam carnis è latere dependentem gestans. Visus oculis, naribus & auribus humanis: biceps duplici facie: quodammodo bicorporeus: duobus tantum posterioribus pedibus & agninâ facie. Visus *Basileæ* *Rauracorum* an. 1551. bos quinque pedibus, qualem nos olim *Londini* in *Angliæ* vidimus, alibi alius cervice cornu gerens: & cruribus brevibus instar nani. Monstrum bicorporeum erectum quinque auribus, ut & caput vituli hic etiam expressum habebis.

Ælian. H.
A.l.2.c.51.

Paulus Venet.
l.1.c.22.

Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 51.

Ælian. H.
A.l.16.c.33.

Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 19.

ARTICULUS II.

De Bobus feris.

PUNCTUM I.

De Vro.

BOves feris, Græcis ἀγροί qui ab agreftibus ἀγροῦλοις in eo differunt, quod hi quanquam mansueti sint & ex mansuetis orti, liberi tamen solutique in montium, sylvarum & agrorum pascuis relinquuntur; illi verò non tam natura loci quàm naturâ propriâ & genio ferè sint, sunt *Urus*, *Bison*, *Bonasus*, *Bubalus Africanus*, *Buffelus*, & *Bos Strepsiceros*. *Uri* nomen Gallicum Macrobius facit, Gesnerus & Aldrovandus Germanicum potius. Ur enim vel sylvestrem, vel magnum, vastum, & maximarum virium Germanis antiquis significabat. Servius tamen Græcum esse vult, & ab ὄρῶν id est, montibus deducit. Polonis saltè in Masovia & Samogitia *Tur* vocatur, quem Gesnerus veterum Tarandum esse judicat. Lithuanis *Zumbronem* dici, Scaliger se invenisse tradit. An Rhezes Iphicratis sit, alibi disquiretur. D. Hieronymus *Bubalum* appellat, quod & Martialis, & imperitum Romanorum vulgus, teste Plinio, faciebat. Cromerus *misontem* appellat. In *Descriptione* discrepant aliquantulum authores, nisi forte diversa eorum sint genera. Cæsar & Plinius nullam villorum mentionem faciunt: Erasmus Stella, tempora villosa, & mentum barbatum, ipsis adscribit; quod & apud Albertum Magnum invenies, qui urum cum bonaso confundit. De cætero magnitudine sunt paulò infra elephantos, ut Tauri prodidit, specie & colore & figura tauri. Albertus longitudine aliquando quindecim cubitorum facit. Magnitudinis illius hoc etiam est argumentum, quod in capite inter cornua tres homines considerare possunt. Hispidum habet & villosum corium, & sub mento palearia. *Cornua* densa, nigra, brevia; *Oculi* versus exteriorem canthum rubicundi. *Caput* crassum. *Facies* lata. *Color* ferè niger, sed maximè in temporibus, mento, collo. In facie, lateribus, cruribus, cauda, ad puniceum vergit. Reperitur in sylva Hercynia, Podolia, Samogitia, Mazovia, & Hungaria. Adfuescere ad homines, & mansuescieri, ne parvuli quidem excepti, possunt. Excellentium est virium & velocitatis. Cornibus equum cum fessore correptum, in sublime identidem jactat; & arbores mediocri crassitudine evertit. Caro ejus condita in deliciis est magnatibus. Cornibus Barbari Septentrionales potant, unasque binas capitis unius cornua implent. Aliis præfixa his pila cuspidant. Apud nos addit Plinius, in laminas secta translucent: atque etiam lumen la-

tius inclusum fundunt, multasque ad delicias conferuntur, nunc tincta, nunc sublitera, nunc quæ ceroftrata picturæ genere dicuntur. Fortè & taurus ille sylvestris, qui Macedoniam vastabat, ad pedem Orbeli montis Macedonia à Philippo Rege confossus, cujus pellem & cornua ὄρναια vel ποσαρκαυδοκαδωρα id est, quatuordecim palmorum, in vestibulo templi Herculis consecravit, urus erat. De capiendi ratione, vide Aldrovandum.

Aldrov. de
Bifulis I.
l. c. 2.

PUNCTUM II.

De Bisonte.

Bisontis vocabulum ab Germanico *Visent* dictum est. Oppiani codices *βίσων* habent, à Bistonìa fortè Thraciæ sylva, sed malè. Dion *βίσωνες* vocat. Plinius & ex eo Solinus, boves feris similes esse dicit, fetos, colla jubis horridos. Oppianus, jubam circa armos terribilem in crassâ cervice quaterere ait, nec non circa maxillas aut mentum. Cornuum mucronibus esse hamatis & aduncis, non inter se reflexis, sed sursum versus surgentibus, ut Gylius vertit. Seu ut Gesnerus, non esse patula vel extensa, ut in cæteris bubus, nec è regione in diversum ad latera abire vel extendi, (epicarsion enim transversum est) sed rectâ surgere, ita tamen ut ὑπὸα sint, id est, dorsum versus inclinent, & circa finem hami instar tum recurva tum acuta sint, unde κέντρα ab acumine vocantur. Surrio jubati sunt & villosi circa collum, & in armos barba à mento propendente, pilis moschum redolentibus, capite brevi, oculis grandioribus, & torvis, quasi ardentibus, fronte lata, cornibus plærumque adèò diductis & porrectis, ut in iustres benè corpulenti homines insidere queant. In tergo extat gibbus elatior priore, & posteriore corporis parte humiliore. Cornu Gesnerus apud aurifabrum argento includendum vidit, nigredine splendens, duos dodrantes longum, aduncum instar unguium in rapacium avium genere. *Linguam* Oppianus asperam habere ait, ut cum lingit, sanguinem eliciat. De usu in Medicina hoc duntaxat habet Plinius. *Uros & bisontes Græci in experimentis non habuerunt, quanquam bove fero refertis India sylvis: portione tamen eadem efficaciora omnia* (quam ex domesticis scilicet bubus) *ex his credi par est, videlicet quoad medendi vim.* Hujus generis fuerint Tauri Floridae novi orbis insulæ, quos *Butrones* barbari suâ linguâ nuncupant, prodente Ambrosio Pareo. Cornua gerunt pedalia, gibbum in dorso, Camelino similem. Pilo sunt prolixo & fulvò, cauda leonina. Nunquam cicurantur. Ex pellibus fiunt tegmina, quibus barbari adversus hyemis vehementiam utuntur. Cornibus verò quibus alexi-

Aldrov.
Histor. Bisulc. l. c. 3.

Plin. l. c.

Oppian. l. 2. de venatione.

Hieron. l. 3. Com. in Amos. c. 3. P in. H. N. l. 8. c. 15. Solin. Polyhist. c. 25.

Albert. H. A. l. 22.

Plin. H. N. l. c.

*Monoceros Unicornu
Einhorn*

*Capricornq Marinq
Meer Steinbock*

*Monoceros Unicornu
Einhorn*

Onager Aldro Wald Esel

Monoceros seu Unicornu Tubatus
Einhorn mit mahnen

Monoceros seu Unicornu aliud
Einhorn mit mahnen ein andr art

THE HORSE

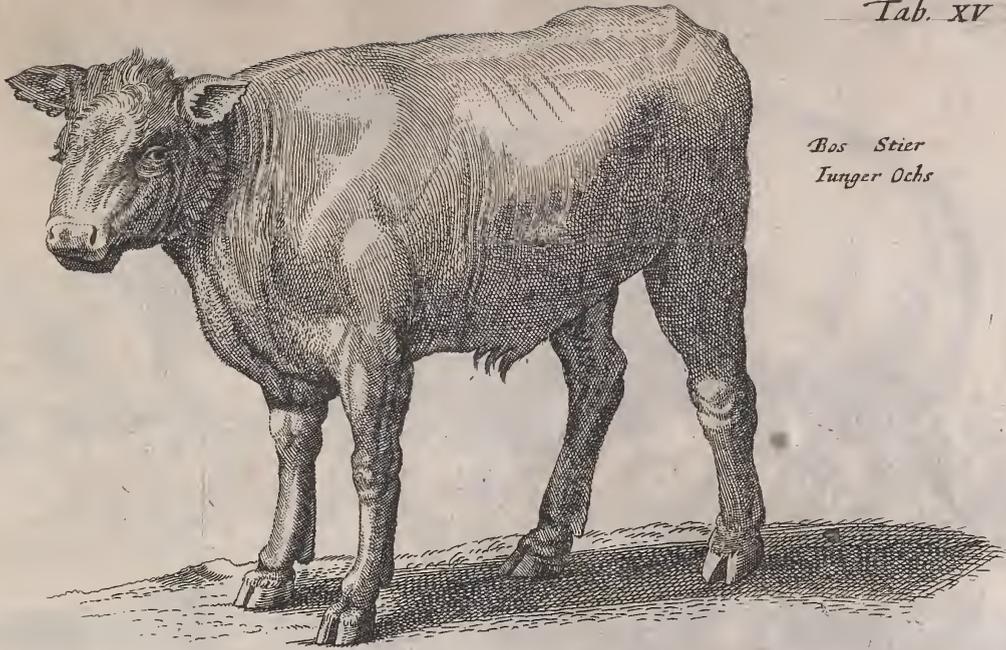

THE HORSE

THE HORSE

Bos Stier
Iunger Ochs

Vitulus

Kalb

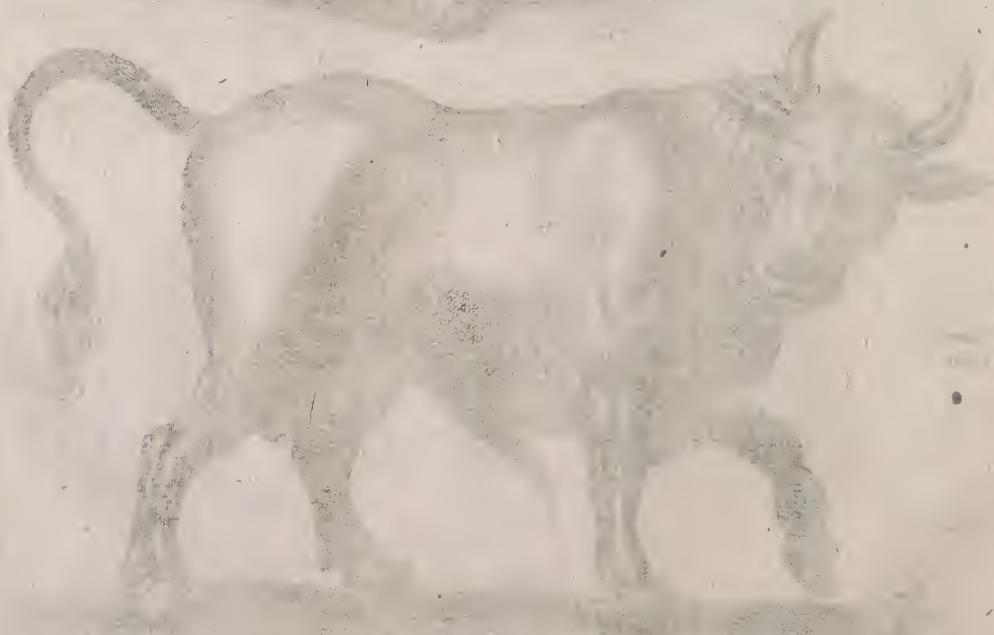

Taurus
Ochs

12 353

163

Bison Wilder Ochs Wisent

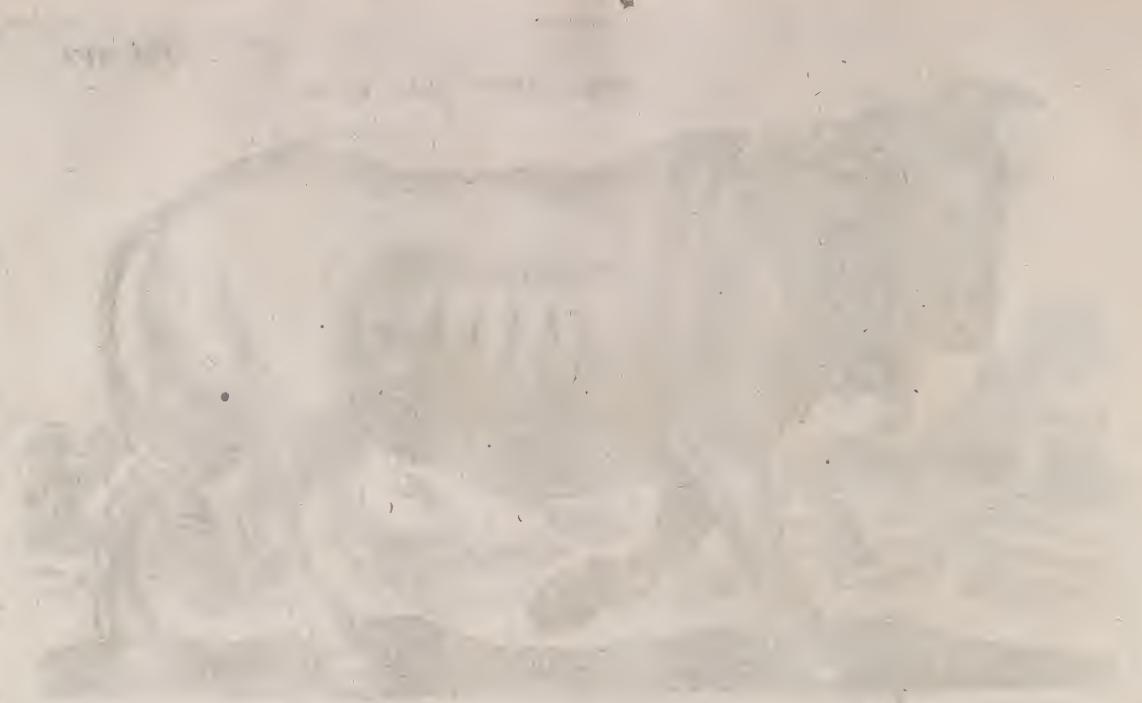

Bubalus Indicus

Vacca Indica

Bifons Magnus

Bifon Lubatus

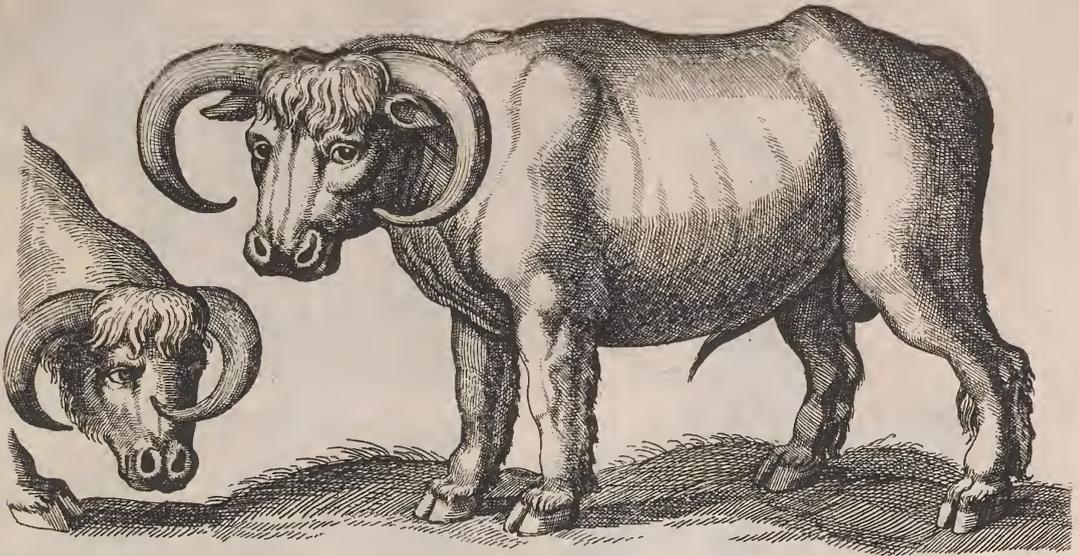

*Locobardus
Bifon*

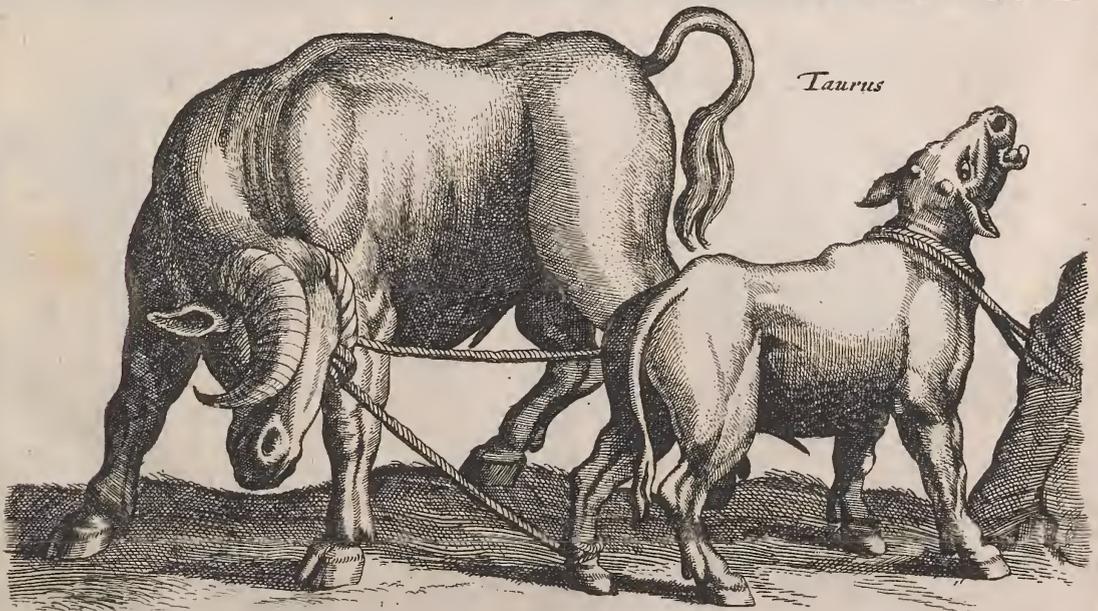
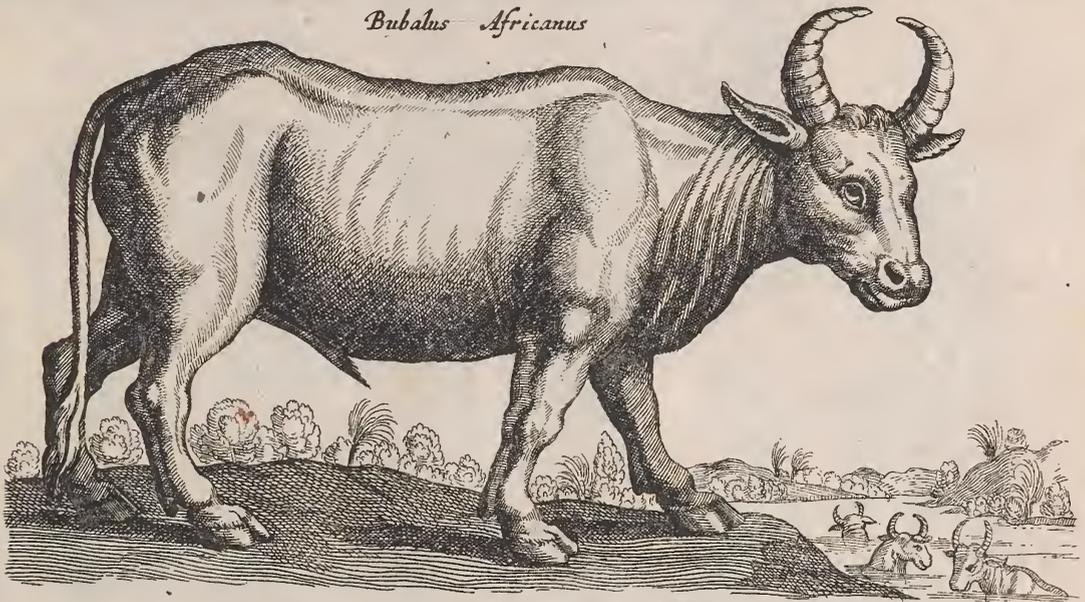

Faint handwritten text, possibly a title or description.

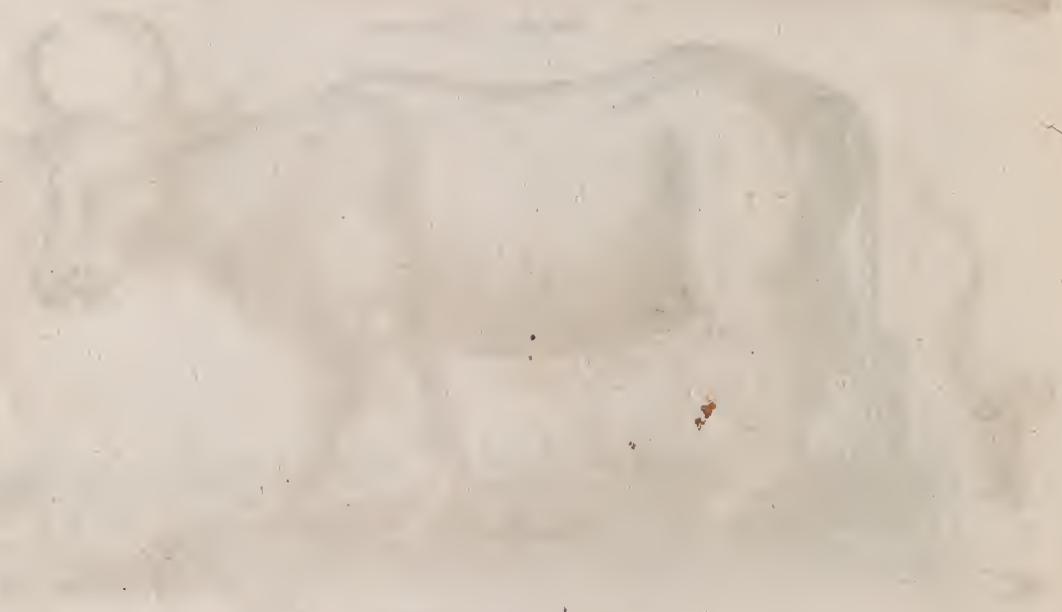

Bubalus Africanus

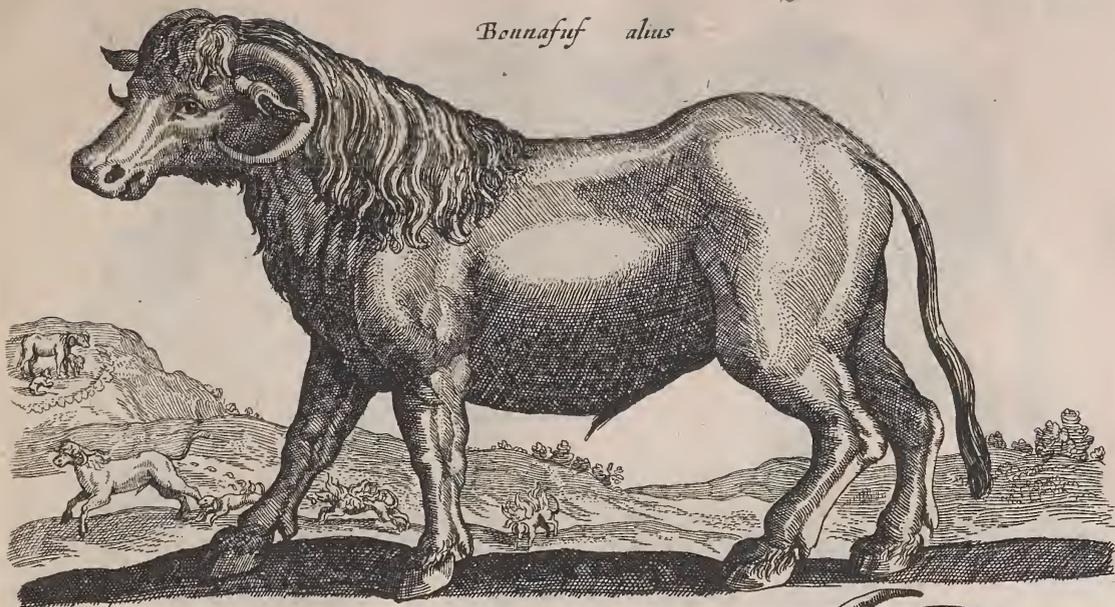

1794

1794

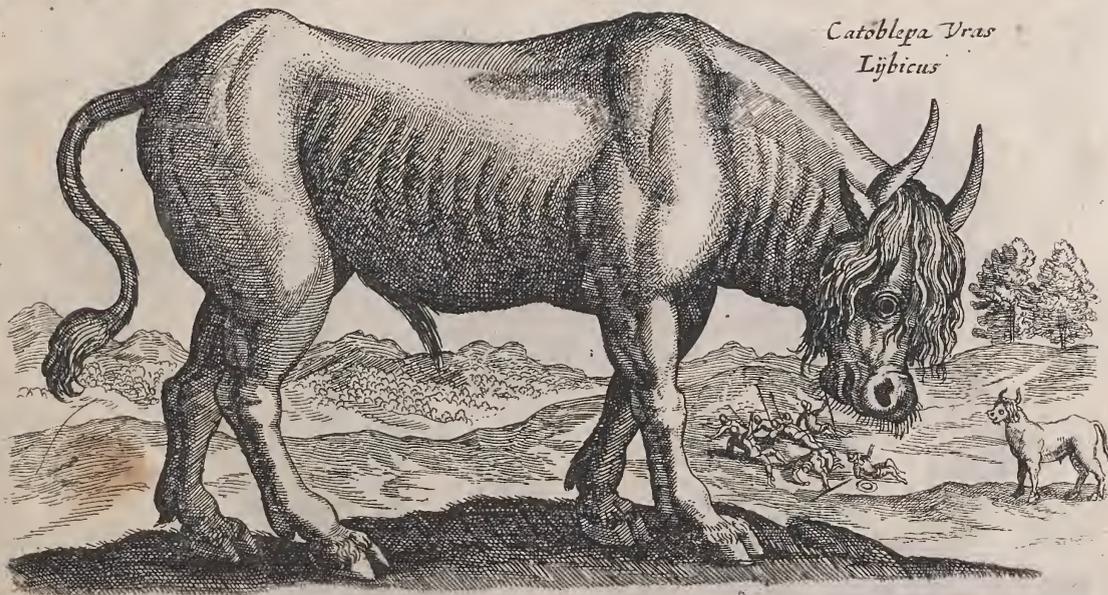
Bounafuf alius

Urus Tubatus Gewohnter Awer Ochs

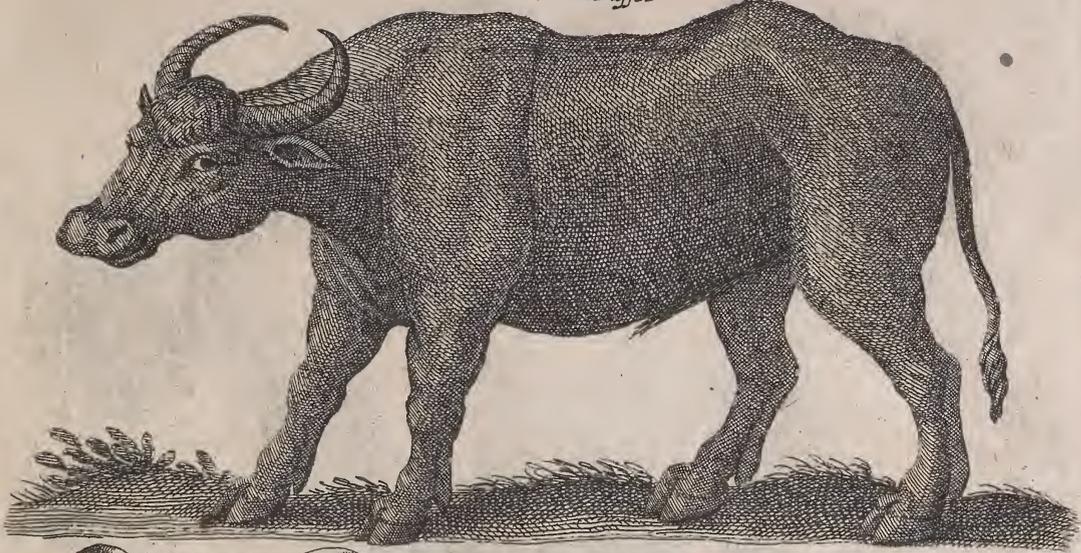
Catoblepa Uras
Lijbicus

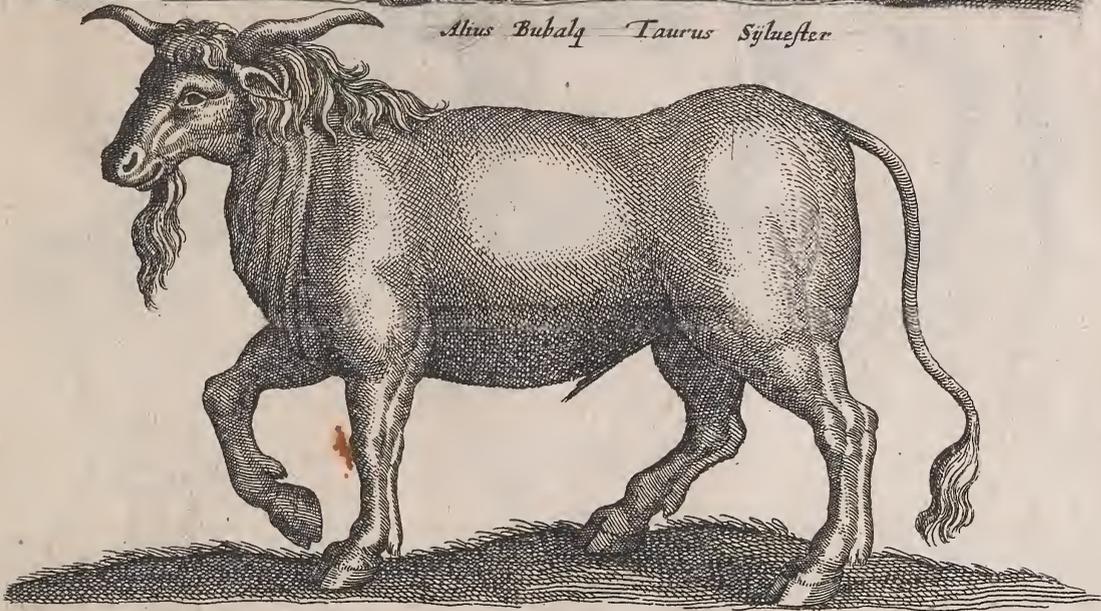

Bubalus — *Buffel*

Tab. XX

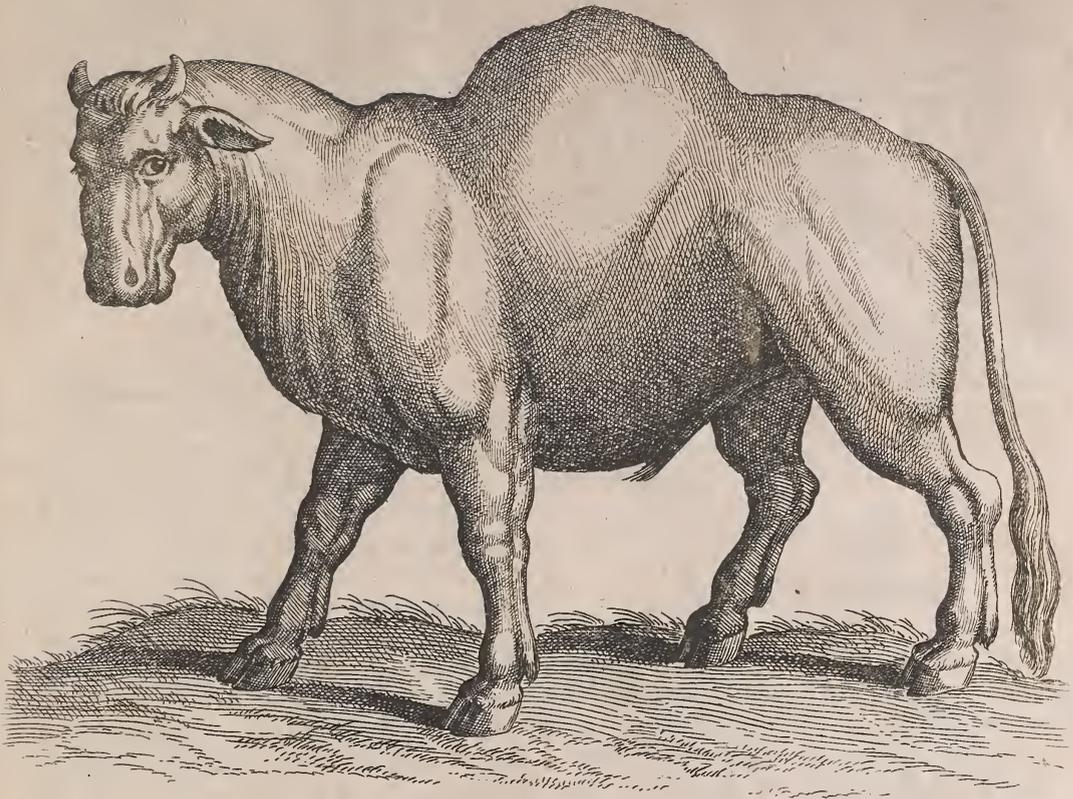
Alus *Bubalq* — *Taurus* *Syluester*

Uras *Awer* *Ochs*

Bubali Iuveni Junge Buffel

[Faint, illegible text]

alexiteriam vim inesse sibi persuadent, adversus venena se muniunt. Huc pertinet & *Bison Scoticus*. Candidissimum esse ajunt, in formam leonis jubam ferre, cætera mansuetis simillimum, verum adeò ferum & indomitum, humanique consortii hostem, ut quas herbas aut frutices humana contrectatas manu senserit, plurimos deinceps fugiat: captum autem arte quadam, mox præ mœstitia mori. Cum verò se peti senserit, in obvium quemcunque magno impetu irruere.

PUNCTUM III.

De Bonaso.

Bonafus, Aristoteli *Βόναςος*, & *Βάλισος*, Pæoniibus *μόναπος*, sive ut alii scribunt *μόνεπος* incerta origine dicitur. Augustinus Niphus ab Alberto Magno qui Bonafum & Urum confundit deceptus, vaccam Indicam à recentioribus vocari scribit. Ita verò eum Aristoteles describit. Bonafus nascitur in Pæoniæ monte Mestapio, qui separat Pæoniam à Media regione. Vocant eum Pæones Monapum. Tauri est magnitudine: sed bove crassior. Neque enim longus est. Ejus corium distentum capit quantum est septem convivis. Cæterum species bovis est, nisi quòd habet jubam ad fummos usque armos, sicut equus, verum pilus ejus mollior quàm equinus, & demissior: color pili flavus. Longus etiam crinis ad oculos usque pertinet. Color ejus inter cinereum & ruffum: non qualis equarum quas Paroas vocant: sed squallidior atque subtus lanaceus. Atri aut gilvi vehementer, nulli sunt. Vocem similem bovi habet. Cornua autem curva & adverso inter se flexu curva, atque inutilia ad pugnam: magnitudine palmi aut non multo longiora: crassitudine singulis, quanta capi possit, non multò minus semisextario. Nigredo autem pulchra & nitida cornu est. Antix verò ad oculos usque pertinent, ita ut in latus potius, quàm antrorsum propendere videantur. Superioribus caret dentibus, sicut bos & alia cornigera omnia. Ciura autem hirta, & est bifulcus. Caudam habet minorem quàm pro sua magnitudine: majorem tamen bubulâ. Spargit pulverem & terram fodit, tauri more. Corium est adversus ictum validum. Carne est suavi: idcirco eum venantur. Percussus fugit: delassatus subsistit. Tuetur sese calcibus, & stercore, quod ab sese quaternis passibus (pessimè Plinius trium jugerum longitudine posuit) ejaculatur. Cujus usus perfacilis est. Sæpè verò etiam comburit, adeò ut deglabrentur canes. Perturbato verò atque perterrefacto potest hoc efficere sterces: pacato non comburit. Feræ facies ac natura talis est. Imminente autem tempore pariendi, universi

in montibus pariunt: ac priusquam sobolem edant, circum locum alvum exonerant: tanquam ponentes munimentum. Emitterit hæc fera largam quandam copiam excrementi hujus. Huc usque Aristoteles, ex quo sine dubio, quæ de hoc animali, apud Plinium, Solinum & Ælianum habentur, desumpta sunt. An cornua, vertebra, omoplata, & costa, prout eas Caimus ad Gesnerum describit, hujus animalis fuerint, incertum est. Cornuum longitudo pedum duorum erat, palmorum trium & digiti semissis: in ambitu ubi capiti jungebantur, pedis unius & palmi semissis. Spacium frontis inter cornua palmorum Romanorum trium cum semisse. Vertebra erat tantæ magnitudinis, ut nisi longitudine trium pedum Romanorum, & duorum palmorum cum semisse circumdari potuerit. Costa longitudinis sex pedum erat. De omoplata taceo. Iconem Capitis & ossium, apposuimus.

PUNCTUM IV.

De Bubalo veterum.

Bubali nomen confusum quidem non solum hodie sed & Plinii ævo fuisse videtur: nec peculiare aliquod apud Græcos nomen habet; & multi diversos sylvestres boves, præsertim in illis regionibus, ad quas aliunde adducuntur, bubalos appellant: quidam bubali, inter capreas relato, commune nomen esse volunt: nos tamen ab isto distinguimus: eumque sylvestrem bovem intelligimus, quem Aristoteles timidum esse, & sanguinem fibris carentem habere scribit, & qui cum Bove Africano idem est. De eo ita Scaliger, Eubalin, cujus sanguis & instrumentum pugnx cornua ab Aristotele descripta sunt, Plinius ait esse vitulo similiorem (cervove): Quid igitur ea sit? An Gazella? non sanè. Quare quod ex Africanis historiis percipere potui, tibi libenter impertitum curabimus. Africanorum boum parvitas tanta est, ut nostratium vitulorum vix æquent magnitudinem. Multi tamen roboris, ac doloris patientissimi sunt. Dant autem & Lant, & Elant invenio appellatum. Facie bubula est, sed ut minor, ita multò agilior & expeditior. Ejusmodi fertur esse celeritate, ut cursu feras omnes antevertat. Corium adeò firmum, ut cuius telorum ferreo generi sit impenetrabile. Sclopi tamen globulo pervium. Pilus eis albet. Æstate capiuntur, quod araneorum fervore unguæ moveantur ac vacillent. Tantum Scaliger. Bellonius alium Bovem Africanum ita describit: Jam ætate, inquit, grandis erat, corpore minor cervo, sed habitiore & majore quàm caprea, tam quadrato & benè formato corpore, ut oculis gratus esset ejus aspectus. Nam ejus pilus flavus, adeò splendens &

Aldrov. Hist. de Quadrup. l. 2. c. 5.

Arist. H. A. l. 3. c. 6.

Scalig. Exercit. 206. f. 5.

Bellon. observ. l. 2. c. 50.

Aldrov. de Bifulcis l. 1. c. 4.

Aristot. H. A. l. 4. c. 71. ed. Scalig.

Plin. H. N. l. 8. c. 15.

lævis erat, ut expolitus videretur. Alvum magis rugis ruffam ad flavum colorem tendentem habet quàm dorsum, quod ad fuscum accedit. Bubuli pedes, brevique & firma illi sunt crura: Collum crassum & breve, exiguis præditum palearibus: Caput bubulo simile: cujus vertici insident cornua nigra, & admodum incurva, ut Gazellæ, lunæque crescentis in modum inflexa, quibus haud multum se tueri potest, cum in sese sint recurva. Bubulis auribus præditus est, armos sublevatos & plenos habet: candam ut Camelopardalis usque ad poplites promissam, nigris pilis fultam, duplo quàm equini crassioribus. Bovis mugitum habet, sed non adeò sonorum. Diverfus est ab hoc ille, cujus iconem Horatius Fontana ad Aldrovandum misit. Capite enimerat colloque longè procerioribus atque exilioribus: cornibus item retro inflexis, & ut in rupicapra incurvis. Aures pro capitis proportione habebat majusculas, juxta colli initium: faciem cervinam, aut capreolum potius quàm bovem referentem. Quare à quibusdam inter Africanos capreolos referebatur. Totum animal excepto rostro & cornibus quæ nigricabant, flavescerebat. Pilo erat longiusculo.

PUNCTUM V.

De Buffelo, & Strepsicerote.

Aldr. Hist.
Quadrup.
l. 2. c. 6.

Buffelum seu Bubalum vulgarem diversum à Bubalo Aristotelis esse, vel ex collatione historiarum utriusque patebit. Videtur autem eum inter boves sylvestres nullo expresso nomine reposuisse, dum scribit apud Arachotos (Indiæ civitatem) boves sylvestres esse, qui differunt ab urbanis, quantum inter suos urbanos & sylvestres interest: colore atro, corpore robusto, rictu leviter adunco, cornua gerunt resupinatio. Fueritque fortè etiam iste noster buffelus, bos ille sylvestris niger, ex quo si sanguine ricini lumbi perungantur, mulieri tædium veneris fieri dicit Osthanes apud Plinium. *Descriptio* nostris sic habet. Animal est bovi simile, sed majus altiusque corpore valdè crasso, cute durissima, membris macilentis. *Pilos* habet nigros, paucos, & parvos, in cauda ferè nullos. *Frons* est aspera, crispa, & intricata pilis. *Caput* ut plurimum proum ad terram, parvum pro proportione totius corporis. *Cornua* longa intorta & nigra. Albertus aliquando interius juxta collum dependere versus internam pectoris partem ait, aliquando erecta esse: *Collum* est crassum longumque. *Inferior dorsus* pars caudam versus declivis. *Cauda* ipsa brevis, parva, & nullis ferè pilis. *Crura* crassa, robusta, & reliqui corporis respectu brevia. Frequentissimè in Asia, Græcia, Ægypto, insula Borneo, Siam, Italiæ urbibus reperuntur. Circa Fundi quam plurimos vidimus. In aquis morari gaudet. Mugitus eisterribilis. Lac buffela habet, & tempore coitus, & in

principio partus, ut Niphus annotavit. Intuiti mansuetudinem præ se ferunt: irritati, (irritantur rubro colore) indomiti evadunt. Persequendo recta fertur, neque declinat. Crescentiensis tradit, ubi irascitur aquam ingredi, & se mergere ad os usque ut sanguis æstuans resinguatur. In hoc genere vacca alterius generis vaccæ vitulum non admittit, sed odore agnitum rejicit: sin autem vitulus vaccino stercore illinatur, decepta odore, lactat & pro suo educat. Laboris est patiens. Ferreus aut æneus circulus per nares ei trajicitur, cui alligato fune, vel habena, ducitur ac regitur. Tradunt si nimium sit onus decumbere, nec vel verberibus posse ad surgendum cogi, nisi levato prius onere. Carnes ipsorum Romæ venales prostant, & Judæis sapore suo blandiuntur: verum tanto lentore præditæ sunt, ut in parietem adactæ tenacissimè adhareant. Casei, quos Pistoriensis ager copiosè subministrat, Marzolinorum nomine, figurâ ferè ovali, bubulis longè præferuntur, utpotè palato gratiores. Ex ungulis vel cornibus annuli fiunt, qui si in digitis vel manuum vel pedum subinde gestentur, mirificè adversus spasmos laudantur. Sunt qui iisdem quarta fila ex totidem metallis, auro, argento, ære, & ferro fabricata innectunt, sic efficaciora futura credentes. Ex corio fiunt vestes ac præcipuè thoraces. In Narsinga equorum ornamenta eo teguntur. Siameses ex cornibus arcus conficiunt. *Bos Strepsiceros* à turbinnata cornuum constitutione ita dicitur. Facie capreolo potius quàm bovi similis est. Caudâ tamen bubulam habet, quamvis breviusculam. Totum animal colore cervo ferè simile.

Aldr. Hist.
Quadrup.
l. 2. c. 7.

ARTICULUS III.

De Ove.

A Bovis historia ad Ovis descriptionem transimus, Ægyptiis olim sacræ, & apud Athenienses tanti æstimii, ut & actio contra eum instituijuberetur, qui vivum excoriat, ut Plutarchus testatur; & anti-
quâ lege statutum esset, nequis ex grege centum capita habente, pecudem intonsam aut quæ non peperisset, jugularet; quod apud Athenæum habemus; qui etiam addit, suo tempore in Palladis sacrificiis, neque agnam maceratam, nec caseum gustatum fuisse. Adde, apud Romanos; olim nonnisi ovium boumque impendio mulctam dictam, prodeunte id Agellio: ibidem homicidii noxium, poenam arietis damno luisse; ut in legibus Regum, scribente Servio, extat; oves denique olim apud Persas, & Medos inter tributa numeratas fuisse. Cappadoces enim Persis LM. Medi duplum pendebant. Et ne longius abeamus, scribit Ambros. Nolanus, à Stabiis quotannis magnum & album agnum, cum cornibus auratis, Nolam ad Præfulem tributum honorisque nomine mitti. Nil interim de eo dicam, quod agnina caro

Plut. de esu.
carn.

Athen. Di-
pen. 19.

Agell. l. 11.
c. 1.

Aries   *Wieder*

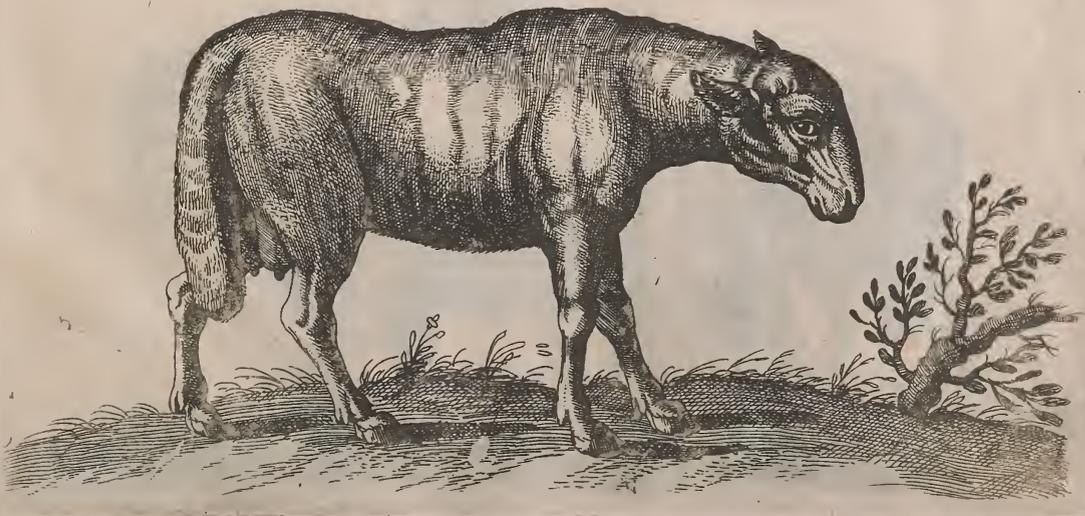

Vervex   *Hamel*

Agnus   *Lan*

Ovis   *Peregrina*

Vervex aliud

Vervex alius Peregrinū

Ovis Arabica

caro iis qui gryphos enodabant, nec non poetis, præmium erat. Unde *Αρνώδοι* dicebantur, qui agni præmia canebant. Inter *Nomina* Ovis apud Latinos est, Ovis, Aries, Agnus, Adasia, Minæ, Apicæ, Lanata, Bidentis, Pecus. Ovis nomen est fœmellæ. Festus tamen ab antiquis masculino genere, cum de mulcta scil. agebatur, usurpatum scribit. Ab isto vocabulo est *Oviaria* ovium multitudo, à qua & oviarium pecus dicitur. *Aries* vocabulum est maris: *Agnus* illius quæ nondum annua excessit. *Adasia* vocatur, teste Festo, vetula recentis partus: *Matrices*, quæ agnos nutriunt Palladio, quas Florentinus *πυλάδες* dixit, pascales, quæ passim pascentur. *Minæ* quæ ventre sunt glabro. *Apicæ* quæ non amplo sunt corpore, nec multam lanam circa totum corpus habent. *Lanata*, epithetum ovis est, sed sæpè pro ove ponitur. *Bidentes* sunt oves duos dentes longiores cæteris habentes, quales in hostia esse debebant. Dicuntur & *Ambidentes*, & *Duidentes*: quamvis & apud Festum ambidens & bidens, quæ superioribus & inferioribus est dentibus, vocetur. *Pecorum* nomen iis quidem animalibus accommodari solet, quæ sunt aut ad vescendum apta; aut usui hominum accommodata: Plinius tamen pecudem sapißimè pro ove ponit. Apud Græcos haud pauciora & Ovis & Aries habent nomina. Dicitur namque illa, *ἀμνία*, *ἀμν* Ⓞ, *βέρα* Laconibus; *βηκίσις* apud Hippocratem interpretatur Varinus *περβαλσις*. Ethymologus *βόπι* exponit *περβαλσις*. *γόπι* Hefychio & Suidæ ovis est; *διδής* bidens, *δικυμα* oves quæ gemellos peperere: *ἐγγαλον* ovis lac habens, *ὄπιρον* est ovis mollis lanæ, *ιερεϊον* ovis immolanda, *μετῶσαι* oves agnos sub uberibus habentes, seu *πὰ ὑπὲρνα περβαλσις*, *μεσιλικες* mediæ ætatis inter agnos, & jam majores natu oves. *κάρ κάρν* Ⓞ, *καρὸς*, *ἄις*, *ἄξ*, *πῶν*, *ρήνες*, nomina sunt ovis simplicia. Aries vocatur *ἀρχα*, *κέρως*, *δένειος*, *δεδμῖον*, *ἐθρῖς*, quod nomen exfecto sed verveci propriè competit, *κίλι* Ⓞ gregis dux, *μοχίας*, *ὄκέρως*, quod tamen nonnisi de sylvestri accipitur, *ὄρως* τὸ τὰς ἀκρῖας βάλειν, quod per vertices montium eat. Ad vervecum differentiam, qui arietes non castrati, Nefrendes dicuntur illi, qui castrati non sunt. *Ἄρς*, *ἀμνός*, *ἔρσαι*, *καθῆ* Ⓞ, *κίλιξ*, *ὄρς* Ⓞ, *περβαλσιον*, *περήγες*, *σικίται*, *τεωνόν*, *Φάγλον*, agnorum sunt apud Græcos nomina. *Descriptioni*, non est quod immoremur. Notissimum namque animal est. Memorabilissima tamen apponemus, quorum & authores mentionem fecere. *Caput* itaque ipsi infirmissimum natura tribuit. *Cerebrum* *αὐχμηρόν* hoc est, ut Theodorus vertit, squalidiusculum, seu minus pingue. *Cornua* tenuiora fœminis plærumque, multis nulla, agnis aliquando ab ipso partu connata, arietum generi in anfractum, ceu castus, convoluta, aliquando plura quàm bina.

Cardanus verveces quatuor cornibus insignes se vidisse scribit. Hic tricornis & sexicornis iconem exhibemus. Evirati cornuum situm mutant, eaque è contrario gerunt. *Oculos* habent in latera despicientes, maximè inter se distantes, fuscos aut subnigros, & patulos. *Labra*, in suo genere, tenuia, contra ac in bobus. *Dentes*, continuos, quorum ovipauciores quàm arieti. Petrus Crescentensis scribit mutari post annum unum & dimidium, nempe duos anteriores, & postea per sex menses duos proximos, deinde cæteros, ita ut tribus annis vel ad summum quatuor ejiciantur omnes. Junioribus esse dentes inæquales, in statu æquales, ætate provecis discalceatos, hoc est, à carne denudari, minui, & corrumpi. *Ventres* ipsis, ut in ruminantibus plures. Apertos agni exhibemus, ubi, A. ventriculum, B. Reticulum, C. Omasum, D. Abomasum denotare scito. *Testes* ad crura deciduos. *Mammæ* fœminæ binæ, totidemque papillæ. *Fel* apud Chalcidem Euboicam parte quadam nullum; in Nexo ad eò copiosum, ut exuperantia prodigii loco habeatur. *Ælianus* hic duplex esse ait, in Ponto etiam nullum. Addit, in regionibus perfrigidis, cum nive & hyeme vehementi anni tempus infestum est, fellis expertes esse, intraque ovilia compulsum, novo pabulo non uti: ineunte vere, cum ad pastiones proficiscitur, felle impleri, quod ipsum Scythicis ovibus usu maximè evenire solet. In Scephi regione *Lienem* habent minimum; ubique rotundum. *Renes* æquabiles, & densius circa ipsos sebum, si pingui undique obducantur, intereunt, idque pubertate pabuli, ut in Sicilia, agro Leontino. Unde sero diei agere oves ad pascua, pastores loci illius solent, quo minus capiant pabuli. Bellunensis testatur in arietibus castratis, in Syria, adipem inter cutem & carnem abundare, ut in porcis. *Pedibus* anterioribus ac posterioribus, concretio quædam inhæret, parte quâ terram calcant, (verba sunt Lemnii) vermiculi subrotundâ formâ, lanuginosa intus, ac crinitâ congerie, qualis est in rosarum spongiolis, ac calicibus, quibus semen includitur, molli tenuique lanugine implicitum: Eximi autem tale quiddam sæpius ex decoctis ejus pecudis pedibus teredini, qui vermicoloso ac carioso ligno inesse solet, aut nucibus avellanis planè ad simile. Opiliones autem pastoresque ovium eâ sunt opinione imbuti, nullum hoc animante in cursu fore velocius, nisi tale quiddam articulis quibus fulciuntur, subesset. Caulis *caudæ* villosus est. *Pellem* à Borea penetrari Hesiodus negat, quod tamen pilis seu lanæ potius tribuendum est. *Locum* si spectes, nullibi ferè non inveniuntur: in quibusdam tamen majore copiâ, minore in quibusdam. Quomodo verò ratione locorum differant, in Differentiis dicemus. *Quantum*

Aristot. de generat. animal. l. 5. c. 1. Arist. H. A. l. 2. c. 3.

(Ventre agni aperti. T. B. n. 3.)

Aristot. de partib. l. 4. c. 2. Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Ælian. H. A. l. 17. c. 26.

Lemnii de Naturæ miracul. l. 3. c. 5.

Locus.

Nomen.

Descriptioni.

Cibus. tum ad *Cibum*, sunt animalia *πρωφάγα*, seu herbivora, quamvis & frondibus pascuntur. Ex herbis sunt jucundissimæ, quæ aratro proficillis arvis nascuntur; deinde quæ pratis uligine carentibus. Fastidium præbito sale occurritur, quod velut ad pabuli condimentum per æstatem canalibus ligneis impositum, cum è pastu redierint, lambunt. Hyeme frondibus ulmeis, fraxineis, & betulinis, & foeno autumnali, quod Cordum vocatur, commodissimè vescuntur: Cytiso quoque & fativa vicia, & si necessitas urget, ex leguminibus paleis. Vinacea & furfures alicubi modicè obijciuntur. Quæ in locis maritimis aut saluginosis compascunt, largiore lacte, & caseo gratiore abundant, multoque fœcundiores evadunt, & teneriores ac suaviores carnes proferunt; quales oves præpingues in Ostiensis agro, eique finitimo Portuensi, decimo ab urbe lapide, qui Tiberi fluvio interfluente, multis hinc inde paludibus, atque etiam salinis sunt circumfusi, sese reperisse & gustasse tradit Gomefius. Unde & Aristoteles author est, oves quæ falsiusculam aquam bibunt, maturius coire, & à partu sale fruenter, ubera magis distenta lacte demittere. Albertus etiam scribit, in quibusdam terris marinis, in quibus sicca & falsa habentur pascua, oves per 20. annos vivere, atque etiam parere. In Scotia vescuntur per inculta loca cytiso. In India & maximè Prassiorum regione herbis liquida pluviâ rorantibus. In Ponto amarissimo absynthio pinguescunt, quod Alexander Myndius Æliano authore prodidit. De Laserpitio ita Plinius. Laserpitio vesci solita pecora, primoque purgari, mox pinguescere, carne mirabilem in modum jucunda. & alibi. Si quando incidit pecus in spem nascentis, hoc deprehenditur signo, ove, cum comederit dormiente protinus, capram sternutante. Apud Iudæos nuclei palmarum illis apponebantur, qui etiam fabris ferrariis apud Babylonios pro carbonibus erant. Delectantur etiam, coluthea, aphace, herba lanaria, gemmis vitium, adiantho, galli cristâ, thymo, ericâ, apud Brabantos imprimis, hœdera, apialstro, ut Theocritus prodidit, Eryngio denique. Apud Ichthyophagos, & circa Calamos vicum Indiæ, si Philostrato fides, in provincia Aden, si Paulo Veneto, piscibus aluntur. In Lydia & Macedonia ex iisdem pinguescunt. Quantum ad *Potum*. Albertus turbulenta & multâ aquâ pinguescere ait. Plutarchus aquam imbris ubi statim à vento immittitur, laudat. Vitalis de Furno, æstate septentrionalem frigidam, hyeme meridionalem tepidam deprædicat. Varro aquæ mutationem huic pecori nocere, saltem eo tempore, quo fit admissura, scribit. Oves aniculæ coeunt & uterum ferunt, teste Aristotele, præstantiortamen proles quam senescentes mares & foeminae procreantur.

At Columella vult foemina bimam submitti, & usque ad quinquennium faturæ necessariam esse, septimo deficere. Florentinus in tertio anno matrices probat. Aristot. autem ad octavum usque parere ait, imò, si benè curentur, vel in undecimum, quod & apud Palladium invenies. Notandum verò etiam, arieti naturale esse agnas fastidire, senectam ovium consecrari, ut ait Plinius, additque, & ipsum senectâ meliorem esse, illisque utiliozem. Coitus verò omnibus ab Arcturi occasu, quod est à tertio Idus Majas, ad Aquilæ occasum, id est, ad decimum tertium Calend. Augusti, ut Plinius prodidit; idque ideo, quòd quæ postea concipiunt, sunt vægrandes & imbecillæ. Columellæ tamen primum admissuræ tempus verum Parilibus, si sit ovis matura, si verò foeta, circa Julium mensem. Ferunt quinque mensibus, & pariunt, maximâ ex parte singulos, sed aliquando etiam binos, ternos, & quaternos. Alicubi pariunt geminos, tum pabuli beneficio, tum si pater aut mater vim eam geminandi per naturam obtineant. Sunt & loca, ubi bis terve pariunt, ut in Differentiis dicemus. Terno sapius aut quaterno coitu implentur, & aliquando toti gregi unus aries sufficit. Pariunt nonnunquam & monstra. Albertus, Cinirum vocari scribit, qui ex ove & hirco nascitur. Apud Helvetios, teste Gesnero, nascuntur capræ posteriore parte, anteriore oves vel arietes, sed vivere non possunt, & paulò post moriuntur. Albertus *Musmonem* ex capra & ariete nasci, refert. Apud Columellam verò refertur, ex ovibus & arietum ferorum coitu foetum conceptum paternum colorem retulisse, eumque similiter durasse per sobolem & nepotes: lanam verò, in primo quidem foetu hirtam: sed in nepotibus & deinceps molliorem fuisse. Ejus autem coloris foetus erit, cujus venæ linguæ in prægnante sunt. Mares aut foeminae vi tum aquarum tum admissariorum generantur. Aristot. verò docet, austrinos flatus captandos esse, si foeminae generari debent: septentrionales, si mares. Idem efficies, præeunte Plinio, si arieti lævum vel dextrum testem ligaveris. Quod de aqua ex Aristotele dictum, probat Pausanias, dum ait, ex Charadro fluvio bibentia pecora ut plurimum mares parere. Ut verò coitum arietum, sale, vel genitalium sale & nitro perfrictione excitant: sic & conceptio à quibusdam, pinguedine nempe nimia, impeditur. Ex congressu de anni felicitate præfagium sumitur. Nam si majores natu tempestivè libidine incitantur, annum esse felicem gregi pastores confirmant: si minores, infelicem. Post ordinarium coeundi tempus concepti, Cordi antiquis vocantur. Inter Oves & Capras occulta quædam amicitia viget, ideò simul libenter pascuntur. Ex arietinis cornibus tufis & defossis, asparagos

Plin. H. N. l. 8. c. 48.

Arist. H. A. l. 5. c. 14.

Columella R. R. l. 7. c. 3.

Gomef. l. 1. de Sale.

Plin. H. N. l. 19. c. 3.

Strabo Geog. l. 15.

Plutarch. qu. 2.

Varro R. l. 2. c. 2. Coitus & Parris. Arist. H. A. l. 5. c. 14.

Symparbia & Antiparbia.

ragos nasci, quidam scripsere, negat Dioscorides. Si eadem sepeliantur ad radicem fici arboris, fructus ejus citius maturefcere, scribit Albertus Magnus. Quæ de vesper-tione produntur, inter magicæ vanitatis specimina reponit Plinius. Inimicitias creduntur fovere, cum lupo, urso, tigri, elephanto, lupo inprimis, corvo, aquila, serpentibus, apibus, eruca. Stirpes verò iisdem noxiæ sunt, Aconitum, Nerion, Evonymus, Sabina Sanguinaria, Polygonum, Numularia, Calamogrostis, Anagallis, Eryum, Glans, Duva & Thapsia. Quæ de lupi intestinis, tympano, & aliis dicuntur, alibi examinabimus. Sanguinariam si comederint, toto ventre diftrahuntur, & spumam quandam tenuem tetri odoris exspuunt. Calamogrostis comesta sitim, maciem, & tabem invenit, & sanguinem in ventriculum elicit. Duvam (herba est apud Gallos, sic iisdem vernaculè dicta) si gustaverint, innascuntur in jecore parva quædam animalia nigra, quæ similiter Duvæ vocantur. Eryum noxium est, quod mense Martio feritur. Si glandem copiosius comederint, abortum faciunt. In Attica Thapsiæ radicem non tangunt, peregrinæ depascunt, & aut alvus solvitur, aut intereunt. Tonitru consternatis, si aliqua non concurrerit, abortit. In Thracia verò, ut Bellonius prodidit, binas Turcæ putant esse stellas, Julio & Augusto noctu apparentes, sibi planè verticales, quarum splendorem si oves caput artollentes conspiciant, intereant. Ideò tum sub teëtis habentur. Vitam ad denos annos, sed magnâ ex parte pauciores vivunt. Facit tamen & loci diversitas ad longævitatem. Albertus namque in quibusdam locis siccis & marinis ad viginti annos vivere scribit. Aristoteles, duces pecoris ad quindenos. Oves Æthiopicæ ad duodecem & tredecem annos vitam agunt. *Vox* ipsis propria balare, Græcis βληχάδην. Homerus tamen μηκῶδρας dixit agnos, & apud Claudianum, agnos grundisse, leges. Peculiarem in coitu habere, Aristoteles author est. Quantum ad Naturam, Ingenium & Mores ovium, adeò sunt stolidæ & amentes, & homo *περὸ ἀλώδης* & *ἀμνοκῶν*, pro stolido & fatuo nominetur, & in proverbium abiverit, nullam ovium utilitatem esse, si pastor absit. Mansuetæ sunt eadem, & cum cætera animalia in partu vel à partu sævire soleant, hæ, teste Aristotele, non sæviunt. Quamvis autem quacunque occasione perhorrescere Quintus Calaber innuere videatur: agnos tamen audaces Horatius dixit. Præter pastorem & canem itineris ducem arietem habent, quem tamen pastor primò instituit, videresque è stabulo egressas militari quasi ordine incedere, præsertim si à pastore, cujus vel sibilum intelligunt, depositæ fuerint. Arietes pugnacissimos esse, simul ac ipsi cornua

increfcere incipiunt, notum. Non modò sui generis similes, sed & alias, hominem adeò ipsum, incessunt. Sævitia repellitur, si, mensuræ pedalis, aculeis confixam tabulam, adversam fronti cornibus religaveris, vel cornua secundum aurículas quâ curvantur inflexu terebrâ perforaveris; vel etiam castraveris. Eosdem per sex menses hybernales sinistro incubare lateri, ab æquinoctio verno supra dextrum latus, quomodo scilicet sol ab eodem tempore dextrum hemisphærium, reliquo ambit sinistrum, quod Macrobius & Ælianus prodidere, experientia falsum est. De cætero, amat hoc pecus frigidos fontes: radicitus herbas carpit, & arbores destruit: lac per octo menses habet: antecedente hyeme copiosius avidiusque pabulum ventri ingerit, quasi de viatico pro futura indigentia sollicitum, frigoris est impatiens, quamvis vestitissimum: illæ tamen minus perhorrescunt, quibus cauda amplior. Eum sequi solere, qui vellere aures ipsarum obturaverit, Mizaldus prodidit. Agrestes cum consenuerunt, à propriis foetibus aluntur. Agnos odore posteriorum noscere, apud Albertum legitur. Cubant difficiliter quàm capræ. Fœminæ urinam crassiorum reddunt quàm mares. Menses ipsis & capris tempore coeundi indicari, idemque post coitum etiam fieri ad tempus, mox desistere, donec parturiant: tum denudò indicari: itaque pastores proximum esse partum intelligere: à partu autem purgationem sequi abundè, primum leviter cruentam, postea valdè, Aristoteles author est. Agnina veteribus despiciatū fuisse, quidam, & inter eos Turnebus, credunt: Plautus tamen coram fuisse Romæ, tradit: & Horatius in deliciis reponit, ut exta agnina jam memoratus Comicus: Athenis quondam interdictum fuisse ne quis intonsum agnum in cibo sumeret, Athenæus author est. Modicè verò est calida, cum superflua humiditate, quæ quò agnus junior, copiosior. Ideò etsi robustis utilis; infirmis tamen ventriculo, quòd viscoso humore adhæreat noxia: quanquam Crescentiensis anniculos commendat. Columella autumnalem verno præfert. Capita inter deliciares cujusdam convivii cibos numerantur. Agnus Syringatus, Terpianus, Pasticus, diversi apparatus sunt nomina. *Arietina* caro minus est humida, & si benè concoquatur, sanguinem laudabilem generat, maximè castratorum. Donatus Antonius Ferrus, vervecinam omni ætati, regioni & tempori si sit juvenis, bimula, mediocriter pinguis, & in optimo aère sicco, optimisque herbis educata, convenire ait; talesque esse asserit verveces, qui in sublimi Trivicano monte nutriuntur: secus

Bellon. obser. 1.3.c.51.

Ætas.

Vox.

Arist. H. A. l.4.c.4. Natura, Ingenium, Mores.

Vfus in Cibo.

autem esse, qui humidis aluntur in locis, & propterea in Campania nullo ferè precio haberi. Bellonius longè sapidiores esse iudicat, si integri, quod pastoribus in Thracia supra Nessum fluvium fuerum, assentur.

Athen. l. 4. Testes apud Athenarum inter delicatiores cibos censentur. Medullam inter venena, cui phasiani caro obsistat, reposuit Arnoldus: at Homerus, Aftyanaesta ea vesci fuisse solitum, author est. *Ovilla* saporis est ingrati, nimis humidi, & mali succi. Quia æstate minus quam verno tempore convenit, ideò in quibusdam locis, magistratus post Divi Jacobi festum, id est, vicenum quintum Julii, mactari prohibet. Pedes non exempto vermiculo, ut sup. monuimus, nauseam stomacho inferunt. *Armus* elixus & refrigeratus sæpè editur. Ex *pulmone* minutal fit. Ex *jecore* apud Helvetios Tigurinos, Gesnero referente, tomi quadrati, qui omento circumvoluti, & herbis odoratis aliquando, veribus ligneis transfixi, in craticula assantur. Sunt qui integrum diligenter cum medulla panis contundunt, & per linteum vel cilicium transmittunt, deinde aromatibus ad saporem coloremque commendandum, modicè inspersis, fervefaciunt, & turdos in iure carniurum elixos, ac modicè butyro frixos imponunt. *Lac* est tanto melius quanto recentius, idem de Caseo sentiendum. Improbatur etiam nimis falsus. *Medicinam* quod spectat, agni morsui venenato, calentes, post cucurbitulas impositi, venenum extrahere Ætius prodidit: ius in quartanis utilissimum esse Brunus. *Cerebrum* mania conferre, ex quodam manuscripto Gesnerus. Decoctum *pedum* doloribus vesicæ Plinius. *Testiculos* arietis tritos & cum aqua potos, comitialibus. *Pulmones* arietum excrecentes in ulceribus carnes ad æqualitatem reducant: assus præsumptus ebrietatem arcet: Livores & fugillationes minuratim concisus & impositus statim sanat, & nigras cicatrices ad candorem perducit. Est ejusdem & in purgatione uterorum usus. *Jecur*, oculis cruore suffusis, eximiè prodest, si pariens infletur, idem meracius præbendum in cibo, suadet Hippocrates. *Lien* tostus & in vino tritus potusque ileo resistit, si Plinio credimus, qui alibi hoc superstitiosum recenset. Pecudis lien recens, magicis præceptis super dolentem lienem extenditur, dicente eo qui medeatur, lieni se remedium facere. Postea jubent eum in parte dormitorii ejus testove includi, & obsignari annulo, terque novies carmen dici. *Vesicam* ovillam ustam bibendam jubet præbere Galenus his, qui se in somno permungunt, idemque remedium Mizaldus repetit. *Fel* pecudis cum melle aures purgare prodidit Plinius. Eodem tolluntur porrigines, cum terra Cimolia illito capite, ut inarescat. Cum suo sevo lenit podagras. *Lac* laudatur contra omnia vene-

Bellon. observ. l. 1. c. 60.

Athen. l. 4.

Homer. Iliade 10.

Usus in Medicina.

na, præterquam buprestin & aconitum. Contra quartanas quidam, referente Plinio, tres cyathos ante accessionem, cum fimi hirundinum drachma unâ, fumi jubent. Sextario si quis adjiciat Cnici purgati denarios quatuor, & decoctum ita bibat, molliet ventrem. Alvi exulcerati fluores & tenesmi, eodem ignitis calculis decocto sisti, Dioscorides tradit. *Serum* ventrem movet, & bilem expurgat. De *Butyro* hæc apud Plinium reperiuntur. Reduvias & quæ in digitis nascuntur pterygia, tollunt canini capitis cinis, aut vulva decocta in oleo, superillito butyro ovillo, cum melle. *Caseus* vetus dysentericos recreat, & in cibo sumptus, vel rasus & cum vino potus, caliaci medetur. *Cornu* arietis ustum & cum oleo contritum, atque inde derafum, à quibusdam ad crispandum capillum adhibetur. *Ungule* cinis cum melle muris aranei morsum sanat. *Coagulum* contra pastinacam & omnium marinorum ictus vel morsus, drachmæ pondere ex vino sumi, scripsit Plinius. Infantibus etiam, qui lacte concreto vexantur, præsidio est, ex aqua potum: aut si vitium coagulato lacte acciderit, discutitur coagulo ex aceto dato. Sistit itidem sanguinem ex naribus subditum vel infusum, si alia non prosint. De *sevo* notandum est, aliquando simpliciter, aliquando ex renibus, vel omento privatim nominari. Quidam innominatus, eo ad ignem liquato linteum intingi, & parti adustæ imponi jubet, atque ita curari asserit. Pernionibus cum alumine, teste Plinio, imponitur. Vetus cum cinere è mulierum capillis, furunculis medetur. Ex omento, præcipuè à renibus, admixto cinere pumicis, & sale cæteris verendorum vitis medetur. *Medulla* agni ad ignem liquefacta, cum oleo nucum & saccharo albo & epota, calculum vesicæ dissolvere dicitur, si Alberto credimus. *Urinam* ovis rubræ aut nigræ, idem, hydropi perutilem esse scribit, sed præcipuè, si cum melle fuerit mixta. Quantum ad *stercus* & *fimum*. Medicus quidam in Mysia, teste Galeno, ovium utebatur stercore ad acrochordonas, & myrmecias, & thymos, & furunculos duos, quos clavos nominant, aceto videlicet diluens; quin & ulcerum ambusta ad cicatricem illo ducebat, nempe, stercus hoc cerato rosaceo commiscens. Fimus ex aceto illitus apud Dioscoridem, epinyctidas, clavos, pensiles verrucas, thymos, & ambusta igni, rosaceo cerato exceptus. Galenus ex oleo tritum, instar cataplasmati imponi jubet, ad vulnera recentia gladio aut ligno illata. Magna vis & in cinere fimi, inquit Plinius, ad carcinomata, addito nitro, aut cinere ex ossibus feminum agnorum, præcipuè in his ulceribus quæ cicatricem non trahunt. Fimo quoque ipso ovium, sub testa calefacto & subactò, tumor vulnerum sedatur. Ad dolorem coli-

Plin. H. N. l. 29. c. 2.

colicum hoc est Marcelli. Stercus ovis montanæ mensē Septembri, deficiente luna pridie inclusæ, manè excipies, & sole durabis, atque in pulverem rediges, & habebis in vase vitreo sive stanneo, cum usus exegerit. Cochleare plenum, colico ex aqua calida, si febricitaverit, sin minus, cum vino per triduum dabis. *Vellera* pura aut per se imposta, cæcis doloribus, aut accepto sulfure mederi, testatur Plinius, tantumque pollere, ut medicamentis quoque superponantur. Pugnacis arietis è medio cornuum lanas suffitas, Nicolaus Mirepsus imponi jubet, loco dolenti in hemigrania, doloremque sedari promittit. Cinis crematarum ex Dioscoridis sententia, crustas obducit, excrescentias in carne cohibet, & ulcera ad cicatricem perducit. Mundæ autem & carptæ, in fictili crudo, cæterorum more uruntur. Quidam detonsam eam, alii evulsam decisis summis partibus siccant, carpuntque, & in fictili crudo componunt, ac melle perfundunt utrumque. Alii hastulis tædo subjectis & subinde interstratis, oleo aspersam accendunt, cineremque in labellis aquâ additâ, confricant manibus, & confidere patiuntur, idque sapius mutant aquam donec linguam adstringat leviter, nec mordeat, tum cinerem reponunt. Vis ejus septica est, efficacissimeque genas purgat. Lana succida, quæ colligitur ex ovibus tonsis inter æquinoctium vernum & solstitium, quo tempore sudare cœperunt, laudatissima quæ de collo demitur. Subveniunt tales lanæ teste Dioscoride, inter initia vulneribus percussis, desquamatis, lividis, ossibus fractis, aceto, oleo, aut vino imbutæ: siquidem facillè succos combibunt, quibus immerguntur, & ob pecudum sordem (sic Oesypum vocant) emolliunt. Canis rabiosi moribus inculcata post diem septimum solvitur, teste Plinio, reduviasque sanat ex aqua frigida, ex oleo calido humidis apposita medetur, ut ait Marcellus. Refert Herodotus, Pænos pastorales in filiis quadrimis, venas verticis lana succida inurere, nonnullos venas temporum, ne unquam scilicet pituita è capita defluens, officiat. Quod si pueris inurendis spasmus contingat, urina hirci aspersa eos liberari. Si talum aut ungulam bovis vomer læserit, picem duram & axungiam cum sulfure & lana succida involutam, candente ferro super vulnus inuri jubet Columella. Plinius sanguinem è naribus lanâ succidâ, ait sisti, cum oleo rosaceo, & alio modo auribus sapius obturatis indita: sed & alibi sistit, si articulos extremitatum præligaveris. *Oesypo* seu sordibus lanis inhærentibus, Galenus concoquendi vim tribuit, cum aliqua digerente facultate. Dioscorides cum *Ætio*, excalescere, ulcera explere, & emollire ait. Apud Plinium, vulvæ inflammationibus &

fedis rhagadiis, & condylomatis, cum butyro & meliloto, medetur. Secundum eundem vulneribus medetur cum hordei cinere & æruginè æquis partibus, ad carcinomata quoque ac serpentina valet. Erodit & ulcerum margines carnesque excrescentes, ad æqualitatem redigit. Igni sacro medetur cum pompholyge & rosaceo. Somnos allicit cum myrrhæ momento, in vini cyathis duobus dilutum. Maculas in facie cum melle Corsico, quod asperrimum habetur, extenuat. Quomodo & colligatur & paretur, vide apud Aldrovandum. Sylvius denique, nescio quo auctore, cutim pedum & rostrorum bovis & ovis lento igne diu coqui tradit, donec veluti coagulum remittat, idque exemptum, siccatumque, in aëre perflatili ad hernias commendari. Et tantum quidem de usu in Medicina. Dantur & in externis quidam. Lana enim vestitus est materia: sed & pelles humani corporis sunt operimentum. Bedevini ex Arabum genere Vitriaco teste, plærumque iis vestiuntur. Zeno etiam Citicus apud Laërtium, Cratem Thebanum ovis pellem pallio suo insuisse scribit. Vulfstanus quoque Vigarniensis in Anglia Episcopus vestitu ex pellibus ovinis usus est, quod non lynces Dei, sed agnus in templis cantaretur. In tragœdiis etiam earum usus, unde qui gestabant *ἀφθέρια* dicebantur. Cavendum tamen est, ne ovium quæ peste periere pelles adhibeantur. Pauci enim ex talibus, non phthiriafin modò, sed & facrum ignem gignunt. Mirum verò quod scribit *Ælianus*; ex ovis à lupo demortæ lana vestis, pruritus in corpore ejus excitat qui ea vestietur. Ex eadem lana cingula fiabant, quibus novæ nuptæ apud Romanos præcingebantur. *Pescia*, in Saliari carmine capucia ex pellibus agninis fuere. Mollostans vocat Festus pelles ovillas quibus galææ tegebantur. Earundem pellium usus loco chartæ fuit. Ventre Diophanes ad necanda animalcula noxia utitur. Ex testiculis arietinis crumenas olim factas, Cicero ad Herennium innuere videtur. Sufficus etiam folliculus est testium arietinorum Festo, quo pro marsupio utebantur. Intestina minora ad fides & arcuum nervos adhibentur. Mense Majo caseum coagulabimus syncero lacte, coagulis agni vel hædi. Urina nitri factitii materia est. Ossa manubriis cultellorum inserviunt. Stercus agris utile. Candelam ex syncero arietis sevo, scriniis tenui linteolo insertam, vestiariam supellectilem à tineis inoffensam custodire, Mizaldus tradit. *Differentias* à pilo seu lana, & loco sumemus, easque promiscuè trademus. Aristoteles Scythicas pilo molli esse ait, Sauromaticas duro. Horatius Tarentinas pellitas cognominat, quod mollioris sint velleris. Colonicæ dicebantur, hirsutæ, quod quæ agris colebantur. Cujus iconem hic damus. Eadem &

Vfus in externis.

Laërt. l. 6.

Ælian. H. A. l. 1. c. 8.

Differentiæ.

Scalig. Ex.
217. n. 8.
Johan. Leo
Africa 1. 7.

Diodor. Si-
cul. Biblio-
thec. 1. 4.
Ælian. H.
A. 1. 17.
c. 10.
Strabo 1. 7.

Bellon. obs.
1. 2. c. 60.
Herodot.
1. 2.
Ælian. H.
A. 1. 10. c. 4.

Nieremb.
H. E. 1. 9.
c. 52.

Marcgr.
H. ft. Prafil.
1. 4. c. 10.

Montanæ dicuntur, unde *ἄρειον ἰσθλον* ex-
squallida & non pectinata lana. Sunt & *feræ*
oves, non quidem multò nostris domesticis,
ut Gillius ex Oppiano tradit, majores, sed
certè ad currendum velociores, & ad pu-
gnandum fortiores, tum retortis cornibus,
tum infestis, & robustis frontibus armatæ.
Sæpè in sylvis apros impetuosos ad terram
abjiciunt, interdum impetu factò inter se
pugnant. Julius Capitolinus testatur, suo
tempore extitisse Gordiani sylvam memora-
bilem, in quâ picta tum continerentur, tum
alia diversa animalia, tum oves feræ centum.
In Adimain Lybiæ solitudinibus, animal est
formâ arietinâ, a felli magnitudine, aurium
oblongarum & pendularum, lanam curram
gerens; & fessoris patiens, tametsi non ad
eum usum, sed ad lac habeatur. Contra
quam nostratibus fœminis cornua, maribus
nulla. In desertis Lybiæ frequenter repe-
riuntur, alioquin rari, licet plerumque in
agris Numidiæ videantur, quod prodigii
loco habent. In Ægypto lana ovium, pilo
propior quam lanæ, teste Plinio, ex qua ve-
stis detrita usu tingitur, rursusque ævo du-
rat. Ibidem oves majores quàm in Græcia;
Circa Damiatem, verveces rotundis & tam
amplis caudis spectantur, ut vix eas susti-
neant. Leo Africanus se, quæ pondere li-
bras quinquaginta, aliquando centum vi-
ginti æquarent, vidisse scribit. In Æthiopia
non habent lanam, sed camelorum pilis hir-
sutæ sunt, quod Diodorus Siculus, Ælianus
& Strabo prodidere. Johannes Bohemus
verò parvas esse addit, & incolas caudâ hu-
jus pecudis pudenda sua obtegere. In Nu-
bia arietes cornuti nascuntur, nec modò ma-
res, sed & fœminæ cornua gerunt, cui mira-
culo æquandum est, quod ibidem oves, te-
ste Plinio, quarto non nisi die bibant. Tuneti
etiam prout in Ægypto reperiuntur, adeò
crassas caudas habentes, ut se loco dimovere
non possent: verum qui eorum curam ge-
runt, caudam exiguis vehiculis alligantes,
gradum promovere faciunt. In Angliâ præ-
ter rorem cœlestem nullum bibent potum,
& de industria à fontibus arcentur, quòd
experientia docuerit, bibere ipsis exitiale.
In Arabia quædam tricubitales trahunt cau-
das prodente Herodoto, quædam cubitum
latas ut apud Ælianum legimus. Tales vel
his similes in Arabia Petraea & Felice inve-
niuntur. Cauda aliquando viginti sex, ali-
quando quadraginta quatuor libras pendit.
Ibidem arietes sunt usque in terram criniti.
Hic, qui sub nomine Indici datur, sed re-
vera Arabs, cornibus omninò caret, lanam
habet promissam, cauda terram contingit.
Arietis species est aries Moromorus, ut
eum Nierenbergicus vocat, Rafus est, &
stupiditatis quodam gestu solet consistere,
& serene attendere obvios, aliquando terri-
tus aufugit cum farcinâ. Arius verò Gui-

neensis seu Angolensis ita à Marcgravio de-
scribitur. Magnitudine arietis nostratis.
Caput habet crassum arietinum, occipitio
tamen magis prominente quam in nostrati-
bus: aures pendulas: caudam usque ad suff-
ragines pendulam: scrotum magnum, &
penem in medio ventre: cornua parva deor-
sum usque ad oculos incurvata & quasi tor-
ta: ad collum inferius, jubam habent pen-
dulam longis pilis constantem, in reliquo
corpore breves pilos hircinos: nullam lan-
nam. Caput & aures sunt nigræ; caudæ quo-
que dimidia pars ab exortu, reliqua pars al-
ba: ad occipitium pili sunt albi; crura an-
teriora usque ad genua alba, inferior medie-
tas nigra; posteriora crura tota nigra & cir-
ca anum corpus & dorsum album; in lateri-
bus autem nigras habet maculas. Crura &
pedes habet, altos hircinos, duabus unguis
nigris. Variant tamen hæc oves colore uti
nostrates; & quædam species caudam ha-
bet tibiam humanam crassam ad suffragi-
nem usque pendulam & pinguem; caret illa
species juba illa ad inferius collum. Lanam
quoque non habet, sed pilos caprinos. Gran-
diores sunt nostratibus & ingluvie pendula
instar bovis. In Asia rubram quædam ha-
bent lanam. Regio Camandu, si M. Paulo
Veneto credimus, non minores a finis alit, il-
lasque pulcherrimas & pingues, quarum
cauda octoginta libras aliquando pendat.
Canusinis lana est ruffa; seu fulva. In Chio
sunt parvæ staturæ inopiâ pabuli, sed ca-
seum ex iis laudatissimum fieri, Ælianus
author est. In Clazomeniorum agris, teste
Hermolao, pecora procreari ajunt, aliis lo-
cis leucophæa, aliis pulla, aliis coracino co-
lore. Coraxinorum lanitium omnium pul-
cherrimum, teste Strabone; Ideò admiffarii
arietes talento emuntur. Apud Cretensis in
Ida monte, sunt, oves pastoribus Striphoceri
dictæ, cornibus erectis, ut unicornu, in
ambitu canaliculatis, & cochleæ in modum
contortis. Arietem nostratam magnitudine
non superant. In Erythræa insula, quæ fortè
Gades, ovium lac, serum propter pingue-
dinem non habet; quin & intra triginta dies
suffocantur, nisi aliquid sanguinis detra-
ctum fuerit. In quadam Scotiæ regione, si
Hectori Bœtio fides, flavæ habentur oves,
dentium aurei planè coloris; carnes habentes
croceas, & lanas. In Gortynide, Oppian.
opus, referente Æliano, tradit oves esse ruf-
fas & quadricornes. In Gothlandiâ, si nos
Olaus M. non fallit, arietes sunt, quibus
quaterna vel octona cornua crescunt, à
quibus tantum ferociæ mutuantur, ut
sibi & aliis animalibus nisi ferrâ demantur,
incommodent. Lanam habent mollem
& longam. Hirta ex Hebridibus una,
superantes, cornua bubulis crassitudi-
ne æquâ, sed longitudine aliquantum
etiam

Strabo. 1. 3.

Oppian. de
venat. 1. 2.

Olaus 1. 17.
c. 1.

Bœt. in de-
script. Sco-
tia.

etiam superantia, præter caudas in terram usque prominentes. In Hispania, tempore Marinei, tanta erat ovium copia, ut multos se ibi nosse scribat pastores, quorum unusquisque ovium XXX. M. possedisset. In eadem agnos melius quam alibi nutrire Julius Alexandrinus author est. Apud Illyrios ferunt pecora bis anno parere, & quidem plærumque geminos, multa verò etiam ternos, & quaternos, quandoque quinos. Lactis quoque sesquicongium ab eis emulgeri. Indorum oves, apud Ælianum, ad maximum asinorum magnitudinem accedunt, quatuor sætus cum plærumque pariunt, tres cum minimum. Caudæ longitudo ad pedes usque pertingit, quæ etiam matricibus, tum ut facilius ineantur, tum ut ex adipe earum oleum exprimatur, absconduntur. Arietum quòque diffecantur, & adipe exinto, iterum consuuntur, & quidem tam exactè, ut ne vestigium quidem cicatricis appareat. Quorum icones arietum hic damus, unus erat sine cornibus & cauda, loco ejus nescio quid habens extuberans, & sub mento veluti palæaria, totus candicabat, præter caput & extremas ungulas, quæ erant nigra. Alter erat insigniter mutonatus, reflexis & convolutis cornibus, quæ, ut & totum caput, coloris erat corni: rorstrum autem, pedes, & testes caudæque pars inferior candicabant, cætera ruffus. Istriæ seu potius Liburniæ ovium lana, pilo propior quam lanæ, ut ait Plinius. In Italia genus quoddam ovium esse, Gesnerus ex amici relatione scribit, quod naturâ, quaterna aut fena cornua aliquando gerat, sed imbecilles easdem, & lanâ inuili. Laodiceæ in Asia breves oves, villo summam nobilitatem habent, teste Plinio. Inter Lusitaniæ fertilitatem, quam Athenæus ex Polybio describit, agnis trium vel quatuor obulorum precium esse consuevisse ait; fuem, quæ ad centum librarum pondus accedat, quinque drachmis in coenam emi, ovem duabus. In Lybia citò apparent cornua in capitibus arietum. In Macedonia qui candida sibi nasci pecora volunt, ad Aliacmonem ducere: qui nigra aut fusca ad Axium, Theophrastus tradit. In Madagascariæ reperiuntur oves caudis maximi ponderis. In Magnesia & Mesopotamia bis pariunt. Milesiæ tertium bonitatis locum obtinent. Apud Moscos, in desertis campis circa Borysthenem Tanain & Rha, ovis est sylvestris, quam ipsi Seigios vocant, narrante Barone Herbersteinio magnitudine capreolæ, brevioribus tamen pedibus, cornibus in altum porrectis, & quibusdam circulis notatis (ex quibus Mosci manubria cultellorum transparentia faciunt) velocissimi cursus, & altissimorum saltuum. Nabathæi, referente Strabone oves habent albas. In Naxo duplici sunt felle. Apud Panchæam plurimum ab aliis molli-

tie differunt. In Peru oves ad asellorum magnitudinem crescunt, longis cruribus, crasso corpore, capite longo, collo & effigie quasi cameli, carne optimâ, agnorum maximè. Castratos aratum duci, & dorso ferrè ligna: non clamare, colore esse albo, nigro, & cinereo. Quinquaginta onerum pondo sustinent, & tergo sublatum, ad aliquot passuum millia vehunt: vesci tamen si urgeantur, sedentes, ore converso ringentes, fœdo odore conspurcant, si onustæ sint; tum humi se acclinant, nec inde ullâ verberum vehementia, nisi penitus clitellis exonerentur, propelli possunt. Lanæ tenuitate, longitudine & copiâ nostras superant. Frumento vescuntur, sed adeo pauci sunt & cibi & potus, ut triduo imò quadriduo abstineant. Mathiolus nobis eius exactam descriptionem dedit, dum ait: Refert hoc animal partim camelum, partim cervum, adeo ut rectè quidem Græco idiomate *ελαφοκάμηλον* appellari posse crediderim. Longitudo totius corporis à cervice ad caudam sex pedum est: altitudo verò à dorso ad pedis plantam, quatuor tantum, & colli longitudo à scapulis ad cervicem, duùm. *Capite, collo, ore*, superioris præsertim labii scissurâ, ac genituali Camelum ferè refert. At *caput* oblongius est: aures habet cervinas, oculos bubulos. Anterioribus *dentibus* in superiori mandibulâ caret, sed molares utrimque habet, ut bifulca ferè omnia, & ut illa etiam ruminat. *Dorso* est sensim prominente, quod per injuriam à pictore neglectum est. *Scapulis* propè collum depressis, *lateribus* tumidis, *ventre* lato, *clunibus* altioribus: & *cauda* brevi spithamæ ferè longitudinè: quibus omnibus cervum ferè refert, quemadmodum etiam *cruribus*, præsertim posterioribus. *Pedes* illi bifulci sunt, diducta anteriori parte divisura. *Ungues* habet acuminatos, qui circa pedis ambitum in curum crassam abeunt. Nam pedis planta non ungue, sed cute ut in multifidis & in ipso Camelo contegitur. *Retromingit* ut camelus, & *testes* substrictos habet. *Pectore* est amplo, sub quo ubi thorax ventri connectitur, extuberat globus; ut in Camelo, vomice similis, è quo nescio quid excrementi sensim manare videtur. *Color* colli, cervicis, pectoris & anteriorum crurum est illi albus, reliqui vero corporis subruber, vel ex nigro rufescens. *Rostro* tamen est nigro & anterioribus cruribus à genu albicantibus. Cicurac mansuetum est animal, sed frigoris impatiens, ut alia quæ ad nos è calidis regionibus afferuntur. Neminem offendit: sed miro admodum ingenio ab illata se vindicat injuria. Nam ubi aliquis illud vexet, vel circa clunes opprimat, non calcibus aut morsibus se defendit, sed vomitu vel cibi vel humoris in vexantem retrosum cum impetu ejaculato, ad protensam colli longitudinem. Salacissimum

mum hoc esse animal, id mihi conjecturam facit, quod cum sui generis fœmellis sit destitutum, magnâ cum prurigne capris se commisceat, non tamen erectis, ut aliàs capræ hirco ascendente solent, sed humi ventre accubantibus, ita cogente animali anterioribus cruribus. Itaque superascendens coit, non autem, ut falso de retromingentibus animalibus affirmat Aristoteles, averfis clunibus. Adeò venere vernali autumnaliq̄ue tempore stimulat hoc animal, ut illud viderim humile quoddam præsepium avenâ refertum conscendisse, genitaleq̄ue illi magno cum murmure tamdiu confricasse, quousq̄ue semen redderet, plurimis una hora replicatis vicibus. Non tamen concepere capræ hujusce animalis femine referat, tum, quod, ut puto, vi coactæ illi prostiterint continuo balantes; tum quod cum hoc animali earum non conveniat species. Indicam ovem appellabat hoc animal, qui illud ad nos advexit, atqui à nostris ovibus quantum distet, turipse judicare poteris. Hactenus Mathiolus. Ab his plurimum differunt, oves illæ Chilenses, quarum iconem istam Belgæ attulerunt. Satis omnia quadrant, inquit *de Laëtius*, quoad corporis compositionem; præterquam quòd postici pedes ungulas bifulcas habeant, priores autem in quatuor divisos ungues, & quod prolixis admodum villis lanæ vestiatur, quam imprimis commendant. Cæterum natura bene convenit cum præcedentibus, ita ut haud dubium sit unius generis animal esse, tantum ratione cœli sub quo degit variare: nisi forte inter utrumque sit distinctio illa, quam observavimus in descriptione Ind. Occidentalis; ut omnino existimo. Sputum ejaculatur in vexantes; & scribit P. Alonso d' Ovaglio in Historica Relatione Regni Chill, vulgo credi in parte corporis humani quam sputum illud contigerit, scabiem generari. Pollentia juxta Alpes, oves habet cani velleris, apud Martialem extat. Apud Rhætos, arietes sex vel septem annorum ad priora cornua alia veluti adnata, parva, bina, vel terna producunt, illaq̄ue non ante quintum aut sextum annum adnascuntur, primis robore & crassitie proficientibus. Saumaticæ duro sunt pilo. Syriæ cubitales ovium caudæ, plurimumq̄ue in ea parte lanitii. Circa Tarnasari urbem Indiæ, oves conspici, cornua damis haud ab similia habentes, nostris longè majores, Aristoteles author est. Visi & Monstruosi agni, quorum etiam hic Icones damus. Unus erat capite fuillo; alter duobus capitibus & quinque pedibus. Tertius pedibus equinis & capite simiæ. Quartus triceps. Quintus, dorso duplici conjuncto, pedibus octo.

Martial. l.
14. Epigr.
157.

ARTICULUS IV.

De Capra & Hirco domesticis.

IN historia hac, de Capræ primo, mox ^{Aldrovand.} ^{de Bifulcis} ^{c. 9.} Hirci, tandem Hædi nomine, in principio agendum est. Capras à carpensis virgultis dictos esse scribit, Varro, Cicero, & Nonnius. Festus tanquam crepas vult dici, quòd cruribus crepent. Martinius à κάπη voro, quòd sit animal *πιπιλίφαρον*, deducit. Pro ætate & sexu variant nomina. Græcis dicitur *αἴξ* ab αἴσιν ruere, & cum impetu ferri. Dicitur verò *αἴγες* tam *ἐρεῖφοι* recens nata capræ, quàm *χμάροι*, quæ sunt anniculæ, vel mediæ ætatis, & adultæ quæ *τράγοι*, licet hoc nomen maribus duntaxat competere videatur. Synonima occurrunt plurima. Modernis Græcis vocatur *ρίδα*, Tyrreniis *κάπρα*, Cretensibus *καρσινώ*. Hefychius *μήμλας*, & *αἴγινας* vertit capras; *κερσίδες* sunt capræ foemellæ quæ cornua ut plurimum habent. *κηλάδες* capræ in fronte signum habentes instar calli. *μιαάδες*, quæ mulgentur: *ὕνας* agrestis: *χμάρια* hyeme nata. Grammatici tamen *χμάρων*, pro omni caprario genere, omni ætate & utroque sexu inter pretantur. Sed & *μύρα* & *μικράδες* capræ sunt. *Hircus*, qui Sabinis fircus, vel ab hirsuto, quod ab Ebræo *חיר* adurere, quòd animal sit libidinosum, dicitur. Græcis est *τράγος*, vel à *τρώγειν* & *τράγειν* edere, quòd vorax sit: vel *ἄσπερος* τὸ τραχὺ δέρμα ἔχειν, à pellis asperitate: vel *ἄσπερος* τὸ τρέχειν, currendo. *Capri* nomen obtinuit, qui castratus est: Ægyptiis *Mendes*. *Hædus* est id quod ex capra & hirco nascitur. Ab Ebracio potius *חיר* quàm quasi foedus dicitur. Martialis factum quærulæ rudem capellæ appellat. Hefychio & Ethymologo dicitur *ἐρμφο*, Varino ad tres vel quatuor menses, postea *χμάρων* dici, donec pariat & mulgeatur. Rhodiis audit *κάρσινος*, aliàs etiam *κεκρύφαλος*, aut *κρήδεμνος*. *Διακαλαμασπρικές* in quadam lege dicuntur, quòd frugum calamos depascerent. Bifulcas esse capras, & cornigeras, haud uno loco Aristoteli proditum. Colorem mutant, & interdum variè generantur. *Pilus* differt sexu. Crassus est hircis, mollis & tenuior capris. Et quia hoc genus apprimè hirsutum est, ideò Festus, densorum pilorum homines hircipilos vocavit. *Cornua* omnibus esse negat Plinius; verum in his quibus sunt, indicia annorum per incrementa esse affirmat. Sunt autem ea longa & acuta. In Delo insula, prodente Varino, visum est hirci bicubitale cum dodrante, ponderis librarum viginti sex. *Oculos*, quos in angulorum angustias contrudit, habet aliquando dissimiles; In tenebris splendere lucemq̄ue jaculari Plinius prodidit. *Naso* sunt simæ. *Tentes* capræ superiores non sunt præter primos geminos, ut idem ait, & pauciores alii quàm hircis, quod prodidit Aristoteles.

Descriptio.

Plin. H. N.
l. 28. c. 11.

De-

Dependet mento omnium *villus*, qui aruncus, spirillus, Græcis *ἄρεγγυ*, secundem quosdam *κρύγι* dicitur. Noneolas vocari tradit Festus papillas quæ ex faucibus caprarum dependent, Varro mammillas nuncupat, lacinias Plinius, verruculas alii. Binas in feminibus mammas habent: pedes macilentos. Per aures & nares spirare, præter Alcæonem vel potius Archelaum, Ægypti sapientes quoque credidere. Philes lignum addit, quòd naso obstructo nihil offendantur. Oppianus id de sylvestribus credidisse videtur, dum eis meatum quendam à medo inter cornua loco ad pulmones pervenire, cui cerâ infusâ suffocentur, scribit. Bartholomæus quoque Eustathius, huic sententiæ accedere videtur, dum se aliquid simile in homine invenisse prodit. Aristoteles tamen in contrarium nititur. *Tecur* extractum diu moveri ajunt. *Ventres* sunt plures. *Lien* rotundus. *Aspera arteria* talis qualis in homine. Quantum ad *Locum*, in aquilonaribus terris abundant. In Creta magna ipsarum copia, quòd lupis careat. Ithacem Telemachus apud Homerum *αἰγίβοτον* vocat. In Rhetia Helvetica præstantes caseoli caprini fiunt, præcipuè iis in locis, qui circa thermas Fabarianas montani sunt. Reperiuntur quoque in Achaja, Africa, Nubia, Sardinia, Cephalonia, Mileto, Damasco, India, novo orbe, Hispania, Corsica & cæteris locis, de quibus in Differentiis agemus. Terram pascendis aptam, Græci *αἰγίβοτον*, *αἰγίνομον* & *αἰγίβοσκον* vocant. *Cibus & potum* si attendas, *πιπιλο φάγοι* sunt. Inprimis verò frutetis, arbuto, alaterno, *cytiso* agresti, iligneis & quernis frondibus, maximè gaudent. Ex glande, si circâ satietatem data est, abortum facere, Columella author est. In deliciis quoque habent oleam, ideò Minervæ inimicæ; vitis tenellos palmites, ideò Libero patri immolabantur; ficus & farinam, teste Æliano, fraxinum, tamariscum, barbam hircinam, & rosam caninam. Fabæ largius datæ, copiam lactis efficiunt: ut & pentaphyllon, si prius quam bibant, quinque dierum spacio ipsis vorandum detur. Ejusdem rei gratia, & distamnum ventribus alligatur. Vorant alicubi scamnoneam, veratrum, clematidem, & teste Lucretio, cicutam. De Ladano libet Plinii verbis uti. Arabia, inquit, Ladano gloriatur, fortè casuque hoc, & injuria fieri odoris, plures tradidere. Capras maleficum alias frondibus animal, odoratorum verò fruticum appetentius, tanquam intelligant pretia, carpere germinum caules prædulci liquore turgentes, destillantemque ab his (casus mistura) succum, improbo barbarum villo abstergere. Hunc glomerari pulvere, incoqui sole. Et ideò in ladano caprarum pilos esse. Recentiores tradunt sylvas Arabum pastu caprarum refringi, atque ita succum

villis inhærescere. Verum autem ladanum Cypri insulæ esse, similiterque & ibi fieri tradunt, & cæsypum hircorum barbis genibusque inhærens, sed ederæ flore derosso, partibus matutinis cum est rorulenta Cyprus. Deinde nebula sole discussa, pulverem madentibus villis adhærescere, atque ita ladanum depecti, &c. Vulgatissimum porro pabulum gramen est, aculeatis inprimis foliis, capriola Ruellio, quod præ cæteris grata sit. Salfedine delectari, nec tortoribus ignotum. Dracula Transalpinæ Hungariæ præfectus, sæpenumero captivis Turcis pedes excoriatos contuso sale perfricuit mox capras adhibuit, quæ linctu cruciatum auferent. In *potu*, aquæ stagnantes & mortuæ, quæque diu in vasis stetero, improbantur. Albertus, cum movetur, post meridiem, plus aquæ potaturas dicit. Prodigiosum, quod in Zacintho Antigonus notat, nempe, quo tempore spirant Ætesia, capras hiantes stare versus boream, eoque contentos, aquam non requirere, neque bibere. *Capra* sunt admodum veneræ, teste Plinio. Ideo mense septimo & adhuc lactantes incipiunt coire: idemque tradit, animam ipsi quàm ovibus ardentior, calidioresque concubitus. Anniculæ etiam coeunt, & terno aut quaterno concubitu implentur: quod si à coitu imber accesserit, abortum infert. Quinque mensibus uterum ferunt. Pariunt maxima ex parte singulos, sed aliquando & binos, & ternos, & quaternos. Si clementia aëris & pabuli accesserit his pariunt. Fertilitas ad octo annos durat. Aristoteles tamen tota vita coire asserit, & gemellos parere, si pater aut mater vim eam geminandi à natura obtineat. In trimatu sunt inutiles. Pinguedine sterilefcunt, Commodissimum tempus coeundi hybernium solstitium. Unde Plinius. Concipiunt Novembri mense, ut Martio pariant turgescuntibus virgultis. Quidam ad denas capras singulos adhibent hircos, alii ad quindecim: nonnulli ad viginti. Quomodo educari debeant, ad Oeconomicam pertinet. Vehementiorem coitum si excitare volueris, genitalia, delibutis multo sale & nitro manibus perfrica: vel eadem pipere, aut urticæ fructu perunge. Seminalem humorem capris ante coitum & partum destillare, Aristoteles author est. Idem, ubera illarum quæ coitum non patiuntur, à pastoribus montis Oetæ urtica vehementer perfricari, ut dolorum infligant, prodidit. Inde primò cruentus humor elicitur, mox purulentus, postremò lac non minus quàm ex iis quæ venerem passæ sunt. Idem de mulieribus tam viduis quàm virginibus Albertus scribit. *Amicitiam* colunt, cum ovibus, tigris, fargo, pulegio, & eryngio. De ovibus non est quòd quicquam dicatur. Tigri, si hædus porrigatur, abstinet cibo per biddum:

Aristot. H. A. l. 1. c. 11.

Locus.

Isidor. l. 14. c. 6.

Cibus & potus.

Plin. H. N. l. 12. c. 17.

Generatio. Plin. H. N. l. 8. c. 5.

Varro R. R. l. 2. c. 3.

Arist. H. A. l. 5. c. 14. & l. 6. c. 19.

Aristot. H. A. l. 6. c. 18. Aristot. H. A. l. 3. c. 20.

Sympathia & Antipathia.

dum: tertio die esuriens aliud poscit, nisi porrigatur, caveam convellit, hædo verò, tanquam contubernali suo parcat, quod Plutarchus prodidit. Sargus piscis umbra quoque ipsarum delectatur, & stantes in littore, attingere gestit, ad salendum per naturam inhabilis. Pulegium à capris gustatum, si Plinio fides, balatum concitat, indeque Græci quidam literas mutantes blechon vocaverunt. Si verò eryngii caulem capella morfu defectum ore sustulerit; totus statim subsistit grex, relictoque pascendi studio, novo veluti spectaculo attonitus, non prius mirari rem desinit, quàm pastor caulem illum abstulerit. *Inimicitia* ipsis cum lupo, pardali, elephanto, caprimulgo ave, saliva humana, melle, evonymo, vite, & conyza. Lupus capras devorat. Pardalis easdem invadit. Elephas exhorret. Caprimulgus avis ubera fugit. Unde uber emoritur, caprisque cæcitas, quas ita mulserit, oboritur. Humanam salivam vitare, Ælianus reliquit. Hausto melle debilitantur, si Alberto fides. Evonymi folium & fructus capras interimit gustatus, nisi purgantur: purgantur autem anocho, quod quid sit, vide Aldrovandum. Aquam si biberint in qua folia rhododendri maduere, pereunt. Iisdem & Sabina venenum. Oleam si lambendo linguâ contigerit, primo germinata sterilefcit. Pulmo assus ebrietatem prohibet. Conyza edentes moriuntur siti enectæ. *Ægolethrum* herba in Lycia, eisdem exitium. Inde nomen sortita. *Vox* ipsis est apud Græcos *μηκάδω*, id est mutire, ut Hospinianus vertit. Unde Homero *μηκάδες* vocantur. Apud Latinos, & balare, quod commune cum ovibus & fremere. Inde *φειμάσων* de hirco. Varinus *ἐνὰ* hircinæ vocis imitationem esse asserit. Mobiles sunt & celeres. Unde Varro in Soracti Fiscelio capras feras, è saxo, pedes plusquam sexagenas salire scribit. Frigores potius quam æstus sunt impatientes: fætæ imprimis, quæ gelicidio hyemis conceptum fecere. Amant potius dumeta quàm prata, & campestem situm: asperis quæ etiam montosis ac sylvestribus optimè pascuntur. Ita autem inhærent rupibus, ut infra eas intuentibus videantur pendere. Unde caprarum & hircorum grex, *αἰπόλιον*, quasi *αἰπόλιον*, sublimium conversatio dicitur: ipsæ verò *πετρα αἰγίλιπες*. Proximè etiam ripas vago passu lasciviunt, comam fluvi tondentes. De *Carnium* caprinarum qualitate non convenit inter auctores. Hippocrati sunt cruditatis, flatulentia & ructuum generatrices. Minus tamen æstivo tempore, quo melius pabulum habent noxiæ. Autumno deterrimas Galenus fecit; hyeme, meliorem sanguinis consequi habitum, & naturalem intemperiem à temperatura temporis contractum corrigere. At Athenæus, si conficiatur, etsi olida sit, plu-

rimum alere, plurimumque corpori robur addere, reliquit: Clitomachusque Carthaginensem novæ Academiæ sectatorem solitum ferri dicere, quendam athletam Thebanum, omnes suæ ætatis viros superasse, quod caprinis carnibus vesceretur, tenacibus illis, & concoctu difficillimis, quarum esu olidus è corpore sudor, manaret. Militarem cibum esse, Homerus in Achille legatos Agamemnonis excipiente, ostendit. *Lac*, inter cætera lactis genera moderatè se habet; etsi minus quàm humanum temperatum. Est tamen & in eo, si ætatem, passionem, anni tempus, & spacium quo à partu edito distat, discrimen. Sine melle periculosè sumi, auctor Galenus, quòd in ventriculo coaguletur. Minus idem alvum tentat, nisi scammonio & aliis vescantur. In quibusdam Orientis locis, tertio mense ab lactati infensos, eodem ali solent. Lactis naturam *Casus* sequitur. At *hircorum* carotum ad coquendum, tum ad bonum succum generandum, deterrima est: libidinifque imprimis tempore vitatur & fætet. Apud Antiphanem tamen *ρεῖον* ὀλιγαρίας in convivio apponitur. Testes quoque & jecora damnantur. De *Hædina* non est una auctorum sententia. Sanctis in V. T. olim in deliciis: Ascræus Poëta *ὄρχυμον καὶ ὄππεπρον* vocat. Platina post Galenum, domesticorum animalium laudabilissimam esse, quòd parum recrementi haberet, facillè concoqueretur, benè aleret, sanguinem calido & frigido temperatum generaret, scripsit. At Brujerinus eas vituperat, quòd capræ febre nunquam carerant: nec possit sanum temperamentum à matre morbida fætus sortiri. Julius Alexandrinus verò calidas quidem esse asserit; sed naturalem quæ in adultis est siccitatem, teneritudinem ætatis emendare, & ad temperamentum quoddam ducere: simul lactentes, minimè quidem ætatis ratione, verum alimenti beneficio, de nativa caliditate aliquid remittere, & humectiores tenerioresque fieri. Olim etiam apud Ethnicos, in conviviis circumferebantur, lasere & aliis conditæ. Sanguis in cibum formatus, fanguiculus, teste Plinio, dicitur. Formabatur & in cibum: Unde *μέλας ξωρός* apud Lacones: & Pollux *αἰμαλίαν*, obsonii genus exponit. Jecinora & pulmones quomodo coqui debeant, vide apud Apicium. Magni & in Medicina usus. Ideo Plinius, millia remediorum ex capra demonstrari dixit. Democritus etiam effectus ejus auget, qui singularis natus sit. Carnes caprinæ comitialibus in rogo hominis tostæ exhibentur, ut volunt apud Plinium Magi. Hircorum in aqua decoctis panos & apostemata discutunt. Drusus Tribunus plebis *caprinum sanguinem* bibisse dicitur, cum pallore & invidiâ veneni sibi dati insimulare *Q. Cepionem*

Plin. H. N. l. 20. c. 14.

Plin. H. N. l. 9. c. 3. Theophr. de animalib. quæ invident.

Plin. H. N. l. 10. c. 40. Ælian. H. A. l. 7. c. 26.

Aldrovand. de Bisulcis p. 270.

Natura, mores, ingenium.

Varro R. R. l. 2. c. 3.

Columella R. R. l. 7. c. 6.

Usus in Cibis.

Galen. de alim. facult. l. 3. c. 1.

Athen. Diprogn. l. 9.

Galen. de boni & mali succi cibus c. 6.

Ludovic. Roman. l. 5. c. 20.

Brujer. de re cibaria l. 14. c. 17.

Jul. Alex. Salubr. l. 11. c. 7.

Usus in Medicina. Plin. H. N. l. 23. c. 10.

Plin. H. N. l. 23. c. 9.

nen inimicum vellet. Eodem maculas contractas ablui Marcellus scribit. Tormina intestinorum & alvi fluores sistere in farta-gine frixum, apud Galenum, & Dioscoridem habemus. *Hircinus* abscessus calidos citò maturat: in cerato quodam podagrico apud Ætium admiscetur: lusciosos sanat: herbis diureticis nutriti, aridus & tritus inque vino cum petroselino sumptus, calculosis vehementer prodest. Quomodo & quando colligi debeat, apud Aldrovandum vide. Medicamentum hoc manus Dei vocatur. Paria ibidem ex Marcello, Fuchsio, & aliis invenies. Adamantem eo solvi & emolliri magni auctores, inter quos Scaliger & Joubertus prodidere. Si in sanguine eodem & succo senecionis vitrum efferbuerit, aut maceratum fuerit, reddetur tam molle, quàm est cera vel argilla, ut quidvis ex eo fingi possit: pristina naturæ restitues, si aquæ immeriseris. Hoc est Geberi, Alberti, & ingeniosi cujusdam Bituricensis vitrarii secretum, quod ille moriturus Antonio Mizaldo, ut ipse memorat, ultrò donavit. Idem cum aceto mistus sanguinis vomitui & exscreationi prodest. *Serum* commodè illis, qui mordicatione patiuntur, aut in recto intestino, aut in colo, injicitur, quod ob crassitiem citius concresecat, ut Galenus docuit. Secundum Avicennam magis resolvit quàm cætera, cum melanthio, sulfure, & iride, lentiginesque & maculas tollit. Cum adipe anserino, Plinio teste, ac medulla cervina, resinaque & calce, labiorum fissuris efficax est. Cervix boum si intumuit, comperimus, inquit Columella, aureum esse medicamentum, ex pice liquida, & bubula medulla, & hircino sevo, & vetero oleo, æquis ponderibus compositum atque incoctum. Cum calce strumas discutit, teste Plinio & Marcello; cum cera, ulcera serpentia sistit; additâ pice & sulfure percurat; manantia item verendorum cum melle rubique succo. Per se datus adeps, teste Dioscoride, cantharidum venenum obtundit. Magi ut citat Plinius, commendant comitialibus cum felle taurino pari pondere decoctum, & in folliculos fellis reconditum, ita ne terram attingat bibendum sub limine ex aqua. Marcellus ptisanam cum eodem coctam torminosi in declinatione convenire vult; & apud Dioscoridem habemus, caprinum adipem decoctum cum polenta, rhoë, & caseo, dysentericis dari, & cum succo ptisanæ infundi. Plinius denique in forbitione aliquâ intestinorum vitus magnoperè prodesse asserit, ita uti protinus frigida aquâ hauriatur. Idem remedium hydropicis. Sextus Empiricus commendat. Canarii, ut refert Cadamustus, sevo hircino conjuncto quorundam herbarum succo carnem in-

ungunt, ut cutis facta inde densior algorem ferat facilius. Nudi enim incedunt. Adhibetur & podagricis cum fimo capræ & croco, sinapive, cum caulibus hederæ tritis, vel flore cucumeris sylvestris. Idem, pomatum ingreditur, ad fissuras labiorum commodissimum. *Medulla* post cervinam & vitulinam laudatur. *Tecur* assum caliacis convenit, magisque quam hirci, cum vino austero decoctum potumque, vel ex oleo myrrheo umbilico impositum. Idem ad nyctalopias facit, & illos qui comitali morbo sunt obnoxii deprehendit, convulsionemque iisdem infert. *Quin* & ad canis rabidi morsum laudatur, quo imposito, ne tentari quidem aquæ metu affirmant. Hippocrates, si pariens inflata fuerit, hepato-villum aut caprinum calido cinere obrutum, edendum præcipit meracius ad dies quatuor, & vinum bibi vetus. Ex *felle* multa quoque apud Plinium inprimis sunt remedia. Veneficiis ex mustela rusticâ factis, contrarium est: cum cinere aluminis, scabiem abolet: ad porriginem cum cretâ cimoliâ & aceto facit, ita uti capilli paululum inarescant. Idem lentigines tollit admixto caseo & vivo sulfure, spongiæque cinere, ut mellis sit crassitudo: Strumas etiam discutit, si sæpius incipientes ea tangantur. Superciliis impositum pilos abolet, nihil de angina & aurium vitis dicam. Invenitur denique apud Dydimum, non fore in lecto cimices, si fel hirci aut tauri, aceto acridiluat, indeque lectus aut parietes illinantur. De *Liene* hoc habemus. Calidum, id est, ut è pecude exemptus est, & super lienem hominis impositum, mirè intra paucos dies dolorem auferre, si postea ad fumum suspendatur, ut illic areseat. *Caput* cum pilis suis decoctum, & contritum incisa intestina solidat. *Cerebrum* Magi per annulum trajectum aureum, priusquam lac detur infantibus instillant contra comitiales, cæterosque infantium morbos. Æsculapius cum melle carbunculos sanare vult. Sextui verò aquam, quæ è capræ palato effunditur, & quicquid comedit, si misceatur cum melle & sale: ex eo caput & corpus si serò fricetur, pediculos extinguere promittit, aitque idem remedium esse ad ventris dolorem. *Corii* cinis ex oleo illitus perniones mirè abolet: ramenta cum pumice trita, acetoque permixta, exanthematis profunt. Sistitur nimia in fœmina ex naribus hæmorrhagia, si mammillæ ejus corrigio caprino vinciantur. *Pili*usti fluxus omnes sanant: combusti adjecta pice & aceto, naribusque inserti, sanguinem subito reprimunt. Accensi serpentes fugant. *Cornu* combustum & mixta farinâ impositum, furfures scabiemque in capite emendat. In flamma ustulati, crustæ cum aceto scillitico tritæ, com-

Hippocrat.
de natura
muliebri.

Mizald.
Memorab.
cent. 8. a-
phorif. 18.

Columella
R. R. l. 6.
c. 14.

Dioscorid.
M. M. l. 2.
c. 94.

Cadamus-
tus
Navig. c. 8.

modè igni sacro adhibentur. Capiti infirmi suppositum, vigilias in somnum convertit. Alarum fætorem, rasum vel exustum, & cum felle hirci, myrrhaque mistum, tollit, si eo perfricentur. Comitalem morbum deprehendit. Nidore suo lethargicos excitat, & ustum ad albedinem dentes detergit. *Ungulas* ad serpentes prohibendos Palladius uri jubet: si cinis earundem ex aceto illinatur, alopecias sanat. Est & *Lac Caprinum* in multis contra morbos remediis. Scio, inquit Plinius, Damocratem in valetudine Confidiæ M. Servilii consularis filix, omnem curationem austeram recusantis, diu efficaciter usum lacte caprarum, quæ lentisco pascebat. Vis ei inprimis alexiteria. Haustus cum uva taminia, contra ictus serpentum juvat. Quod primum mulgetur, leviores facere in quartanis accessiones, sive esum sive potum, Sextus Empiricus author est. Magorum verò quidam fimi hirundinum drachmam unam è lactis caprini vel ovilli vel passii, cyathis tribus adversus quartanas ante accessiones dare solent. Eodem perunctæ gingivæ faciles dentitiones faciunt. Potum cum sale & melle alvum solvit. Schistum, datur comitialibus, paralyticis, melancholicis, leprosis, elephantiacis, &c. Fervens adjecto polentæ quantum satis, ut pulticulæ instar fiat, dyfenterico bibendum datur. Sanantur eodem & *Lienes*, post bidui inediam, tertiâ die hederâ passis capris, per triduum potu sine alio cibo. *Casæus* recens moribus animalium imponitur: ficcus ex aceto & melle purgat ulcera: mollis cum melle subactus & impositus, pannoque aut linteo desuper tectus, fugillationes livoresque celeriter abstergit. Recens coagulatus super oculos positus, dolores citò lenit, si mulier cibos adversans utero doleat, & febris ipsam ac rigor corripit, Hippocrates pepli albi quintam, dimidiæ chœnicis partem, & feminis urticæ tantundem, & casei caprini rasi dimidiam chœnicem, simul cum vino veteri miscet, & forbenda propinat. Et alibi, si quid in utero computruerit, vel si sanguis aut pus exeant, caseum caprinum assatum vel rasum, vel simpliciter cum æquali parte polentæ miscet, & in vino jejuno propinat. Quantum ad *Coagulum*, Hædi contra pastinacam & marinorum morsus, drachmæ pondere ex vino fumebatur. In profluvio sanguinis bibebatur, & contra concretum lac assumebatur. Idem tertia parte ex aceto potum, sanguinis excretionem reficit: magnitudine fabæ, in vino myrtheo remissum, & jejuno cæliaco datum, efficaciter prodest. Hippocrates quoque hædi coagulum adversus alvi profluvium laudat. *Urinam* quòd concernit, ea cum aceto scyllitico hausta, contra ictus serpentum valet: apostemata, in quacun-

Plin. H. N.
l. 24. c. 7.

Hippocrat.
de morbis
muliebr.

que parte discutit: opisthotonon, auribus infusa levat. Pani pastorales in filiis quadrimis, ut refert Herodotus, venas verticis lanâ succidâ inurunt; nonnulli venas temporum, ne, scilicet, unquam pituita defluens ex capite officiat. Quòd si pueris inurendis spasmus contingat, urinâ hirci aspersâ eos liberant. Dioscorides, eandem ad aquam quæ cutim subit, cum nardi spica, quotidie, binis cyathis, cum aqua bibi scribit, urinamque per alvum extrahi. Sextus, mulieri menstrua provocare, si bibatur, credit. Omnium creberrimus usus *Fimi*, Græci *αρωγίβης* propriè nominant, digerentis & acris facultatis adeò, ut induratis scirrhorum in modum tumoribus, congruat, non tantum lienis, sed & aliarum partium. Ustusque tenuioris quidem substantiæ, verum haud manifestè redditur acrior. Datus aliquando ex aceto ad viperarum morsus, ex vino ad auruginem, cum thure ad profluvium muliebre. Inquietos infantes, fimo isto alligato panno, cohiberi tradit Plinius, maximè puellas. Luxatis cum melle illinitur. Ex aceto decoctus, strumas discutit. Ex eodem subfervefactus, & illitus, ulcera, quæ serpunt, sanat. Cum melle paratus & appositus cancriferos, & carbunculo ventris laborantes, sanat, & eosdem discutit. Ambusta sine cicatrice sanat. Tritus & cum aceto scyllitico mistus, fronti que applicitus, hemicraniam tollit. Cum eodem subactus ad crassitudinem mellis articulorum contractiones relaxat, & tremulis prodest. Cum farina hordei & aceto impositus, maximè in duris & rusticorum corporibus, remedium est ischiadicis. Pillulæ inter remedia mentium & secundinarum pellendarum apud Hippocratem. Hisce adjicere libet, quòd ipsemet hircus pestilentix tempore domi alatur, quasi ædium vastitas, viroso vapore, quem hircus exspirat repleta, aditu auram venenatam repellat. Præter hæc, *Vfus variis.* fiunt ex caprillis villis cilicia: ex pellibus indumenta, calcei, stragulæ, utres, lagenæ, rates, folles, vela, charta denique & scuticæ: cornua hircina Pyrrhus cristæ loco capiti imposuit. Locrenses, quos Ozolos vocant, *καρχίας καὶ κώδια* id est, ovium & hircorum pelles gestabant, & plærumque inter caprarum greges versabantur. Sardos quoque & Getulos caprarum pellibus amiciri consuevisse, author est Varro. In Cypro etiam Zambellotum è pilis caprarum conficitur, & Josephus Barbarus testatur, in Armenia minore propè Betolin & Issan fluvios, vel ideò magnam caprarum copiam ali, & quotannis tonderi. Asserit & Bellonius, selectiores Turcarum pannos, undulatos, ex pilis caprarum Ancyræ Cappadociæ metropoli confici: sed & tapetes, ex iisdem constare. De chartis quòd dixi, illæ, Pergami Troadis primum inventæ fuere,

Herodot.
l. 4

Galen.
simpl. l. 10.
c. 22.

Vfus variis.

Varro R. R.
l. 2. c. 3.

Bellon. ob-
serv. l. 3.
c. 13.

fuere, & exinde nomen fortitæ sunt. De *Differentiis* pauca occurrunt. Ægyptiæ factus quinos pariunt, quod fecundissimas Nili aquas bibant. In Phrygia hirci sunt quadricornes, referente Scaligero, pilo admodum prolixo, æquante candorem nivis, quem vellunt ad textrinam, non autem tondent. Ægyptii apud Plutarchum, affirmant, capras suas, quoties cum sole, eodem planè loco Syrius oritur, in ortum omnes converfas, eò respicere, atque hoc syderis hujus revolutionum argumentum certissimum esse. In *Aquilonaribus* terris, si Olao Magno credimus, hirci sunt magno corpore, crassis cruribus, plenâ & brevi cervice, auribus flexis, & depressis, capite parvo, spisso, longo, ac nitido collo; cornibus altis & latis. Ferè omnes colore sunt albo. Hyeme pascuntur pinorum corticibus, musco, & populeis virgis. Pelles maximis navigiis, quæstus & lucris causa, in Germaniam exportantur. *Cassia* capræ, ut Ælianus exponit, & albissimæ sunt & cornibus mutilæ, & ad maximorum equorum magnitudinem accedunt. Eorum villi adeò molles, ut cum Milesiis lanis comparantur, ex iisque Caspiorum sacerdotes, & ditissimi, vestes confectas gerant. In *Cephalenia* capræ non bibunt quotidie, sed adversum sibi ventum ore hiantes excipiunt. Ideò Theophrastus sex mensibus non bibere dixit. In Cilicia, referente Plinio, circaque Syrtes, villo tonsili reperiuntur. *Damascono*, supra palmum longas habent aurículas, ubera multiplicia, suntque admodum fecunda: Circumducuntur quadraginta vel quinquaginta ab eis quibus lac est venale, & ubi lac emere volueris, in superius devehuntur cænaculum, etiam si triplex foret contignatio, ubi coram in vasa stannea, lac emulgent. *Narbonenses* aurículas latiôres suis habere, Gesnerus audivit, ut quæ ad dodrantem longitudinis accedant. *Illyrica*, si Alexandro Myndio credimus, ungulas quidem habent, sed non bifidas. Aliquando ternos, quaternos aut quinos fetus edunt, & lactis fesquicongium. Idem *Indicis* propè urbem Tarnassuri, & Africanis ad promontorium capitis viridis contingit. Hircum ad Amboinam lacte suo parvos alentem hædos, se vidisse, Franciscus Xaverius Jesuita, corruptæ illius de Christo & Petro historiæ, quam Persicè conscripsit author, testatur. Ubere enim quod propè genitalia unicum habebat, tantura lactis reddebat quotidie, quantum scutella capere potest. *Mambriana* capra in regione Damiata, fert equitantem, sellam, frenum, & cætera quibus equi instrui solent: aurículas usque ad terram demissas habet, cornua dorsum revoluta sub ore. Pharos insula Ægæi maris, gignit capras cervis colore similes, magnitudine majores.

Est autem eis cornu longum ad duodecem palmos, rectum, & quod unum solum habet porrectum stipitem, si Surio credimus. In Sardinia scribit Nymphodorus, pelles caprarum tam mirificâ vi esse, ut hyberno tempore calefaciant, æstivo refrigerent. Eadem fortè sunt, quæ Musmones. In eadem hirci quidam celeritate omnes bestias superant. Ex Monstris, tricornis capræ imaginem hic exhibemus.

ARTICULUS V.

De Capris sylvestribus in genere.

DE Capris sylvestribus in genere & in specie agendum est. Illarum plurima ^{Aldrovand. Hist. bifale. c. 10.} apud Græcos occurrunt nomina. Αἴξ ἀγρίη, nempe, αἰγόνερος, δόρξ, δορκάς, δορκάλις, δορκάδιον, πορξ, πῶξ, βέβαλ, ἰξάλ, νεβρός, κερμάς, κέλ, τραγίλαφ. Αἴξ ἀγρίη, capra fera Latinis est. Solinus tamen sagittas dictamno herbâ extrahendi morem, qui ab Aristotele, Theophrasto, Cicerone, Virgilio, αἴξ ἀγρίοις simpliciter ita dictis tribuitur, ad illas adstringere videtur, quæ Cretam & Idam montem potissimum incolunt. Et, si Virgilio esset, fera capra quæ Aristoteli αἴξ ἀγρίη, manifestissima inter utrumque contradictio esset. Cum hic feras capras in Africa esse neget, ille haberi ostendat. Ideò per capras feras Virgilio, capreas exponit Servius, & Aldrovando videtur, ubi pro specie sumenda est, illam intelligi debere, quæ domesticæ est similior. Sanè Varro, capras quas alimus, à capris feris ortas dicit, ipsoque capræ feræ nomine, privatim uti videtur. Varino αἴξ ἀγρίη, αἰγαρη, & Hefychio dicitur: quam tamen vocem Oppianus peculiari speciei, illi scilicet, quæ Tridentinis & circumvicinis populis ^{Oppian. Cyneg. l. 2. v. 343.} Camozza vocatur, tribuit. Αἰγόνερος, capricornus est Latinis, quam vocem barbari, teste Scaligero, capræ sylvestri imposuere, & soli Suidæ, genus est animalis. Δόρξ & δορκάς solo nomine differunt, etsi quidam apud Hermolaum animal diversum esse opinentur. Alibi pro eo ζόρξ legitur, interpretes Strabonis Damam, Nicandri, Capream vertit. Damas etiam traducunt apud Oppianum Gillius & Bodinus ἰορκός, qui ἰορκός Hefychio. Dioscorides tamen à Dorcade manifestè distinguit. Cornarius rupicapram intelligit, quæ cornua in dorsum adunca habet. *Dorcadis* nomine Plinius ita utitur, tanquam ei nullum apud Latinos vocabulum respondeat, sentitque capream, capreolum & dorcadem, tria animalia, unum duntaxat animal denotare. Aldrovando ea vox nomine generis usurpari posse videtur. Aliis, ut Ethymologo & Varino,

cervinus pullus esse creditur, sed malè. Cordus à dorco sexu differre existimat. Scaliger per dorcadem capreolum, per dorcum capream intelligit. Ut ut sit, *ὄρεος ἢ ὄξέως δέρκειν*, venit, quòd acutiùs videat. Afferunt namque hi, (Origenis apud Aldrovandum verba sunt) quibus medicinæ peritia est, inesse huic animali intra viscera humorem quendam, qui caliginem oculorum depellat, & obtusiores quoque visus exacuat. Ideò Ethymologo *ζῶον ὄξυδερκὲς ἢ δόρμαλον* dicitur. Invenitur & *δέρκειον* in Canticis Canticorum; quæ tamen vox, auctore Myrtilo apud Athenæum, parum usitata est. Videtur omnem capram sylvestrem significare. *Δορκαλίδες* apud Oppianum brevem habent caudam. Gillius cervos transtulit, sed perperam. Ab istis namque apud eundem distinguitur. *πρόκιες* Varino sunt *ἔκτρονα, ἐλάφων, ἢ δορκαίων εἶδος*. At Aristoteles, dum dicit, fel nec cervum, nec *πρόκιος* habere; & sanguinem ubi effluerit concrefcere omnium, præterquam *ἐλάφου ἢ προκίος*; ab invicem distinguit. Gaza Damam vertit. Nomen à celeritate, *ὄρεος ἢ προκίος*, Grammatici sumunt. *Πρωξ* à quibusdam & lepus & dorcas exponitur, cervus item & *νεβρός* quæ omnia animalia sunt timidissima. Sed & *πρωξ* idem est quod *πρωξ* timidus, seu pavidus, quo sensu Homerus *πρωξά λαγών*, dixit. *κεμμάς* apud Hesychium exponitur, vel hinnulus, vel cervus, vel dorcas. Ex caprearum genere esse, negat Scaliger. Sunt, inquit, in cervis, ut in bobus junix & juvenus. *Æliano* specie à cervo differunt. *Turbinis*, inquit, *ἰσθάρ* celeritè fertur, *σπάρης* pilis spectatur. *Cauda est albissima, tum ex albeni ejus oculi cyaneo colore tincti videntur, aures per altis pilis referta, neque modò in terra pedum celeritatem ostendit, sed etiam cum in fluvii confluentem incidit, Ungulis pedum remigans, fluctus perrumpit, & verò in lacubus natare gaudet, unde sibi pastum comparat. Virides juncos & Cyperum depascitur.* *Νεβρόν* hinnulum interpretantur, Cordus, Marcellus, & alii. Aldrovandus peculiarem quandam capræ speciem hoc nomine indigitari, apud Dioscoridem, scribit. Nam Varinus & Ethymologus *πρόκιος* quoque dici produnt. Marius Grapaldus damam reddidit: Solinus etiam Damam esse ostendit, dum scribit. *Nebrodi damarum copia nomen dedit, quem dama & hinnuli gregatim pervagantur, inde Nebrodes dicti.* *Κόλα* ex Scythicæ & Sarmaticæ gentis capris sylvestribus censetur. Magnitudine est inter cervum & arietem, albicante corpore, eximia super hos levitatis ad cursum: naribus potans trahit ad caput. Hinc postmodum complures dies fervans adeò, ut per carentes aquis agros facile pabulum carpat. *Caprea* vox apud Latinos, sæpè pro omni capra sumi videtur. *Rupicapra*, etli in sylvestribus species est Plinio,

ratio tamen nominis postulat, ut generis etiam vicem subeat, quandoquidem per fummas versari rupes, non illi tantum cui cornua in dorsum adunca, convenit. Delectantur in universum excelsis montibus, & tam in sublimi habitant, ut vix humanis obtutibus pateant. Quod si aliquando ferarum vel hominum adversitatem persensere, de altissimis saxorum cacuminibus sese præcipitantes, in suis se cornibus illæsas fuscipiunt. Plurima inter mares discordia propter fœminas, tempore libidinis. Domesticis, omnium consensu, saporis alimentique bonitate, constitutionis tenuitate, concoctionis facilitate, excrementorumque paucitate præferuntur. Sicciores tamen paulò carnes habent. Ideò inventum Arabum oleo eas incoquere, ut inde humescant. Diocles tamen, Archidamus & Galenus, quod in oleo coquitur siccum evadere, & glutinis vinculo amisso, solubile fieri censent, *ψάθυρον* nempe & *καύρον*. *Usus in Medicina* quod spectat, Capræ in cibo sumptæ dysentericis profunt. *Iecur* seu inassarum, seu tritum cæliacis opitulatur: Vapor in aqua calidâ falsa cocti, oculis exceptus, nyctalopas juvat. Combustum & aspersum sanguinem sistit, maximè si contritum naribus indatur. Sanguis cum palma marina teste Plinio pilos detrahit: secundum Marcellum, abscessus maturat. *Feltheriaca* est moribus venenosis. Idem contra suffusiones incipientes, oculorum caligines, genarum & palpebrarum scabrias, facit. Cum rosaceo aut succo porri tritum, & tepidum naribus instillatum, tinnitum tollit. Cum melle Attico faucium dolores levat, & vœetri exulcerationem sanat. *Fimus* aridus, tritus & cribratus, ex vino odorifero cyathi mensurâ sumptus, auruginem tollit, si Galeno credimus.

ARTICULUS VI.

De Capris sylvestribus in specie.

PUNCTUM I.

De Rupicapra & Dama.

Caprarum sylvestrium species sunt, *Rupicapra, Dama, Ibez, Bubalis, Pygargus, Capra strepsiceros, Dama vulgaris, Capra Moschi, Capra Bezoardica, Subak Scytharum, Oryx, & Capra auribus demissis.* *Rupicapra* Dioscoridi Dorcos, Oppiano *ἀγασπ* seu *ἀγασπ* Varroni Caprea, nisi fallor, dicitur. Magnitudo ei quæ capræ villaticæ, paulò tantum altior, & corporis forma feris altis similior. Bellonius minorem damâ facit. *Colore* est inter fuscum & ruffum, qui æstate magis ad ruffum, hyeme magis ad fuscum vergit. At Scaliger æstate pilo fulvo, hyeme ci-

Ælian. H.
A. l. 14
c. 14

Strabo. Ge.
ogr. l. 7.

Aldrovand.
Hist. Bifalc.
c. 11.

Scalig. Exercit. 207.

ne

nereo esse dixit. Gesnerus partim albam partim nigram, distinctis coloribus vidit, sed & alba tota interdum, quamvis rarissimè, conspicitur. *Oculus* habet rubros, *aures* arietinis longiores, colore gilvo, atramque lineam utrinque recta à cornuum radice supra oculos ad extremum os ductam, & in labra superiora desinentem. *Frontem* veluti stella insignit. *Caude* superior pars pilosa, nigra, & rotunda, ut dorcadis longa. *Cornua* ei nigricant, novem aut decem digitos longa, multis nodosis circulis exasperata, minoribus paulatim, in unco nullis, quin levis & acutus est hami instar. Paralella ferè, id est, æquis undique intervallis surgunt; solida, ab initio tantum pollicis circiter mensurà cava, & teretia magis quàm domesticis. Ajunt, inquit loco citato Scaliger, mucronibus cornuum, id quod capras quoque facere videmus, tergum scabere. Ex ea scalpturitione, quæ perniciēs evenerit, operæ pretium est cognoscere. Creditum est tanta illas illo in pruritu perfundi voluptate, ut extremum cornus fastigium, in corium eo usque adigatur, unde retrahi nequeat. Quo circa ex altissimis ruere locis, atque afflictiari, aut à venatoribus fortè deprehensas, proculve observatas capi, aut fame interire. Rupes montium colunt, non summas tamen, ut ibex; neque tam altè & longè saliant: descendunt aliquando ad inferiora Alpium juga. Conveniunt sæpe circa petras quasdam arenosas, & inde arenam, ut capræ sal, lingunt, quo linguæ inertem pituitam defricent, & appetitum excitent. Cum in venatione urgentur, altius semper ascendunt, donec nullus ad eas canibus pateat accessus: deinde cum venatores per saxa manibus pedibusque sequi vident, de saxo in saxum transiliunt, ac montium cacumina petunt, donec nulla scandendi reliqua sit facultas. Illic se cornibus retinent, & quasi suspendunt. Sic vel bombardis feriuntur, vel in præceps pelluntur, vel fame pereunt. Mox à Divi Jacobi die frigidiores montium clivos petunt, ut paulatim frigori assuescant. Capræ, aliquando cicurantur. Ex pellibus fiunt chiroteçæ equitantibus. Ubi errabundæ quærunt novas sedes, aut pascua perspectâ proximâ rupe, projecto pede, sæpe periclitantur ejus fidem, nempe, mobilis ne sit, an lubrica. Illud festivum, addit Scaliger, In aula patrum Bonifacii, vidimus cicures assilire ad aulae pendentia, in quibus similes essent intextæ fææ. Quantum ad *Usum*, caro est ficcior, & melancholici humoris parens, odoris sylvatici. Venatores ex recenti sanguine scaturientem, tanquam insigne vertiginis remedium sorbent. Apud Plinium legimus, sevi cyatho, & lactis pari mensurâ deploratum phthisicum convaluisse. Iconem duplicem hic exhibemus; Rupicapræ nempe, & Caprimontani. *Dama* du-

plex est, Una veterum, de qua hic; altera vulgaris sive recentiorum, Græcis *πλατύερως* dicta, quam Gaza fortè intelligit, cum *πέσκα* apud Aristotelem damam vertit. Plinius caprarum sylvestrium generibus, quæ transmarini situs mittunt, annumerat. Forte Dioscoridi & Nicandro, de coagulo agentibus *νεβρός* appellatur: Grapaldus etiam *νεβρόν* damam reddidit. Animal est capræ magnitudine & colore dorcadis. Ovidius fulvo tergore damas vertit. Famosa est in primis earum timiditas. Ideo rarò mansuescere Plinius tradit. Cornibus tanquam unco prominentes rupes apprehendunt, neque aliter inaccessas montium verrucas superant.

PUNCTUM II.

De Ibice.

Dioscorides in capite de coagulo, hujus capræ non meminit, & vix fortè aliquis est ex veteribus, qui meminerit, Homero excepto, qui *Ἰβάλον αἶγα* vocat. Esse verò eam quam Germani *Steinbock* vocant, omnes docti uno ore testantur. Plinius totam historiam brevissimè complexus est, dum inquit. Ex caprarum sylvestrium genere sunt etiam ibices in Alpibus, pernicitatis mirandæ, quanquam onerato capite vastis cornibus, gladiatorumque vaginis, in hæc se librant, ut tormento aliquo rotati in petras, potissimumque è monte aliquo in alium transilire quærentes, atque recessu perniciter quò libuerint, exultant. Egregium est animal & corpulentum, specie ferè cervinâ, minus tamen: cruribus quidem gracilibus, & capite parvo cervum exprimit. Color *pellis* fuscus est. Senectute canescunt, & secundum dorsi longitudinem nigram lineam excurrentem habent. *Oculi* splendidi & pulchri. *Ungula* bifulcæ & acutæ. Fœmina in hoc genere mare minor est minusque fusca, major caprâ villatica, rupicapræ non adeò dissimilis. Mares prolixam nigricantem barbam gestant, quod nulli, quod Bellonius tradit, alteri animali cervinis pilis prædito accidit, præterquam fortè hippelapho. Magni ponderis cornua ei reclinantur ad dorsum, aspera & nodosa, eoque magis quo grandior ætas processerit. Augentur enim quotannis, donec jam vetulis tandem, nodi circiter viginti increverint. Bina cornua ultimi incrementi ad pondus sexdecem aut octodecem librarum accedunt. Bellonius quaternos cubitos longa vidit. Tot autem transversos nodos seu radios habent, quot annis animal natum est. De pernicitate aliquid ex Plinio diximus. Nulla certe montium rupes tam alta, edita aut præceps est, quam non saltibus aliquot superet, si modò aspera sit, & spacia tanta promineant, quanta salientis unguilas excipere possit. Bello-

Aldrovand. Hist. bifulc. c. 13.

Plin. H. N. l. 8. c. 53.

Bellon. obs. l. 1. c. 13.

Ælian. H.
A. l. 14.
c. 16.

nus ex scopulo uno in alium sex etiam passuum intervallo distantem, desilire solere scripsit. Dum cadit ex alto, totum corpus inter cornua à collisione protegit, & ictus lapidum magnorum, cornibus excipit. De Venatione Aldrovandum confule. Duo earum genera Bellonius dari prodit, in Creta: id se ex earum cornibus inde & Cypro delatis didicisse, addens. Deprensæ libero capaci que cûrsus loco, in venatorem irruunt, eosque de rupe dejiciunt. Cum impetendi locus non est, despondent animum & facile cedunt. Ejusdem generis est illa fera Lybica, quam Ælianus ita describit. Capræ feræ ad fummos Lybicum montium vertices commorantur: ad boum magnitudinem accedunt: ipsarum armi & crura luxuriosus pilis fluunt: tibiis parvis, frontibus rotundis, oculis raris & concavis, non valde projectis sunt: Cornibus post primum exortum utriusque ab alteris longè diversis, & aberrantibus & incurvis. Non enim simpliciter ac aliarum caprarum recta existunt, sed eatenus retorquentur, ut ad armos pertingant. Ex capris longè maximè ad saliendum habilitate sunt. Nam ex cacumine, in aliud longè distans cacumen transfiliunt: & tamen sæpe earum quæpiam, dum ex uno vertice in alterum saltatare contendit, ob nimiam intervallorum distantiam, per prærupta saxa præceps agitur, nihil tamen læditur. Sic est adversus saxorum duritiem, membrorum resistente firmitate, ut nec cornua frangat, nec caput diminuat. In fummis montibus plurimas solertia quadam captandi caprarii generis, nimirum, vel jaculis, vel retibus, vel laqueis, à doctrina arti venaticæ instructi comprehendunt. Jam in patentium camporum æquoribus, quilibet vel tardus pedibus eas quòd ibidem non valeant capere possit. Earum pellis & cornua aliquot commoditates habent. Nam in frigidis tempestatibus ad frigorum vim, atque hyemen excipiendam, pastoribus & fabris materiariis pelles mirificè profunt. Cornua ad hauriendum de præterfluentium rivorum confluentibus, aut è fontibus potionem, ad depellendam sitim, non minori usui habentur, quàm vel calices ipsi. Tanta enim capacitate sunt, ut in bibendo respirare sit necesse. Ab homine expoliendi benè perito cornu politum, tres mensuras capere potest. Habet *in Medicina usum*. Coagulum eadem cum leporino vires habet, ut tradit Serapio. Sanguis, ad calculum in vino apiato apud Gesnerum commendatur. Ischiadicis & arthriticis unicem remedium, sic Marcellus Empiricus componit. Fimum ibi cum lunâ decimâ septimâ colliges, quanquam & alia vetere lunâ collectum, vires urgebit, simili efficaciâ proficit, dummodo medicamentum decimâ septimâ lunâ componatur. Ex eo ergò fimo

quantum unius manus pugno pleno piperis comprehendere, dummodò impar sit numerus pillularum, in mortarium mittes, atque adjicies piperis grana viginti quinque diligentissimè trita: tunc addes mellis optimi heminam, & vini veterissimi optimi sextarios duos, & contritis prius pillulis universa miscebis, & repones in vasculo vitreo. Sed ut major sit medicaminis efficacia, luna decima septima id facere debebis, & cum daturus fueris remedium, à die Jovis incipe, & per dies septem continuos dato, ita ut qui remediandus est, stans, in scabello contra Orientem bibat. Hæc Marcellus, quæmerè sunt nugatia.

PUNCTUM III.

De Bubalo sive Bubalide, & Pygargo.

DE Bubalide hæc Aldrovandus habet. Aldrovand. Hist. Bifule. c. 14. Arbitratur, inquit, aliàs, bubalum specie differre à Bubalide, deceptus nimirum &c. Vide Aldrov. pag. 303. usque ad finem, quam bobus esse ibi etiam judicabam. Quantum ad *Naturam*, domesticam sedem mirificè amplectitur. In alienum deductus locum, & ad pascua demissus, veterem repetit. In metu, occulto capite, latere se putat, ut struthiocamelus. Belluas feroces pugnacesque fugit. Sanguis aliquantulo magis spissatur quàm leporis & cervi: quippe, qui proximè ovillo, aut paulò minus consistat. Placet & de *Pygargo* Aldrovandi verbis agere. Aldrovand. Hist. Bifule. c. 15. Pygargon, (verba ejus sunt) Plinius, in præcitatæ verbis &c. p. 304. a. usque ad finem frequenter sylvosa & deserta.

PUNCTUM IV.

De Caprea Plinii, Capra Strepserote, & Dama vulgari.

Caprea Plinii, Capreolus noster est, quem Aldrov. H. Bifule. c. 16. Germani *Roh* vocant. Cervis est colore non dissimilis, sed mole corporis longè inferior, qui vix capram æquat. Mas cornua in capite gerit senis plærumque ramis distincta. Fuit qui decem & septem haberet cornua, cujus icon Aldrovando à Duce Bavaricæ missus erat. Plinius de iis ita: Dedit ramosa capreis, sed parva, & fecit decidua. Visu est acuto, voce exili, dentes non mutat. Virgilius maculis distinctum ostendit. Servius sparfos albo exponit, qui habent adhuc maculas à prima ætate venientes. Accessu enim temporis, inquit, mutant colorem, & eorum macula gratiæ minoris esse incipiunt. Multæ in regionibus Helvetiorum Alpinis capiuntur. Humiliora tamen loca amant quàm Ibex vel rupicapra. Fœmina si maritus capiatur, alium

Virgil. Eclog. 2.

Cerva Hinde

Colopus

Rupicapra Gems

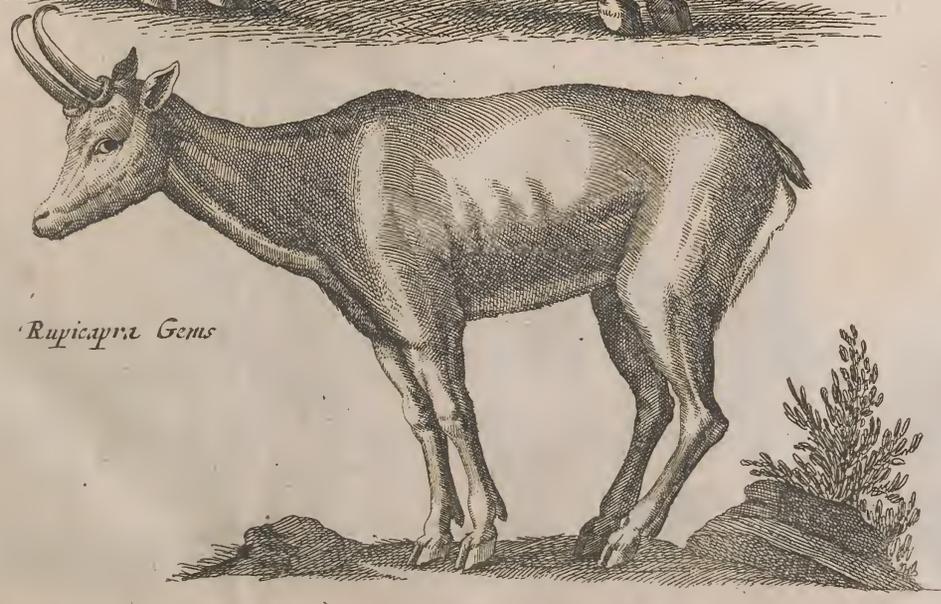

PLATE 37

Antelope

Ibex Steinbock

Capra Lybica

Flirus

Capra Geiz

Capra Canis

Capra Hispanica

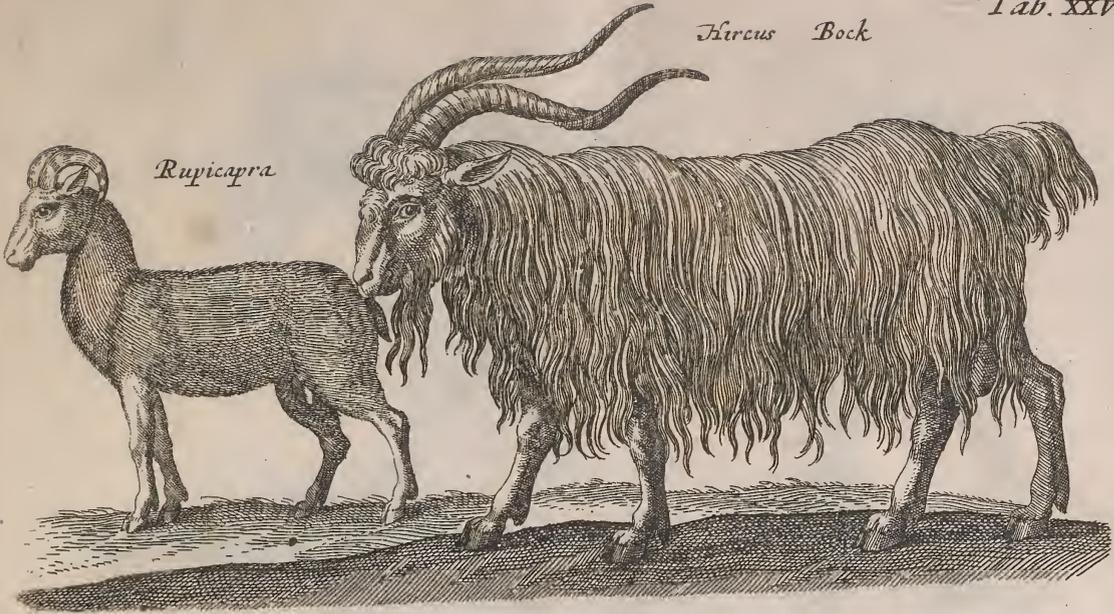
Capra Mambrina

Capra Mambrina

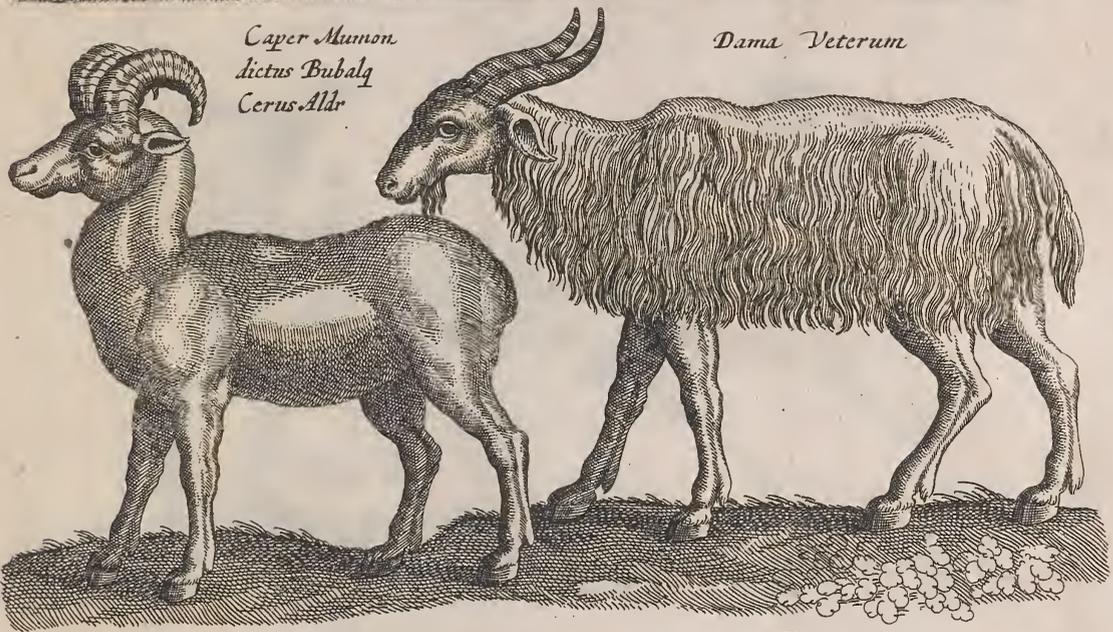
Hircus Bock

Rupicapra

Caper Mamon
dictus Bubalq
Cerus Aldr

Dama Veterum

Hircus Cotilardicus

Culcr

Table 100

Ibex Syluester Sardinus

Musimona

Trais Vel Ibex

PLATE I

Capreolus Rehe

*Capreolus
Marinus*

Capra

Capra Strepliceros

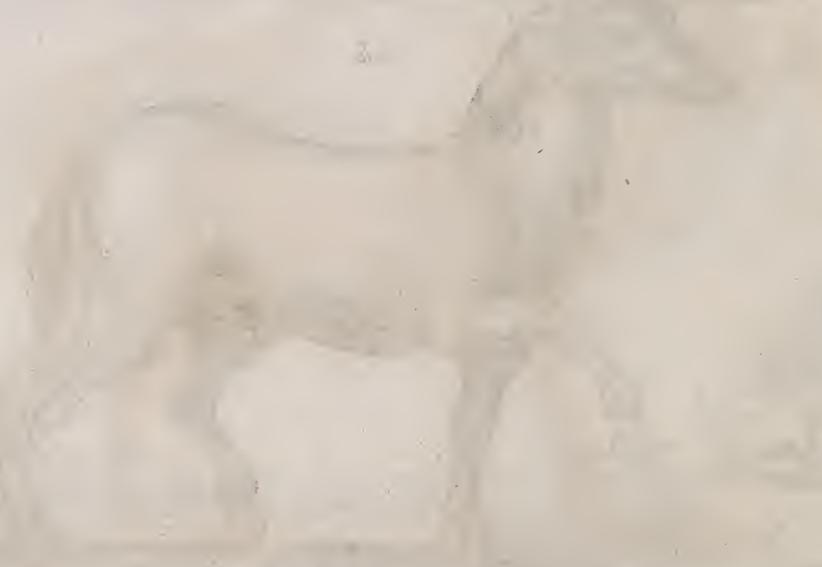

Eale

Alicorn

Gazella

Cervo Carnelq

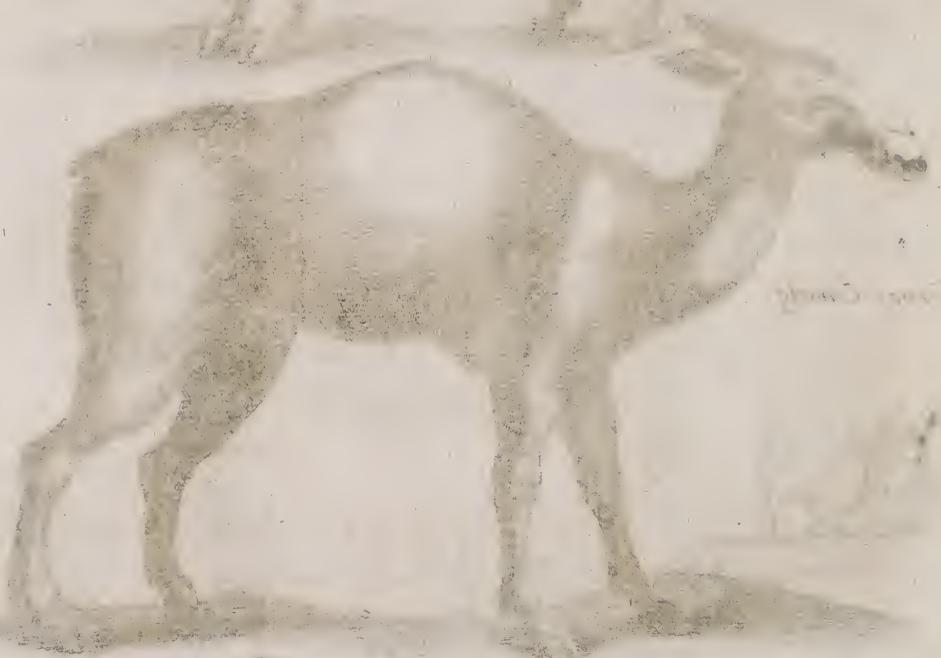

Capreolus Moschi
Bisem thier

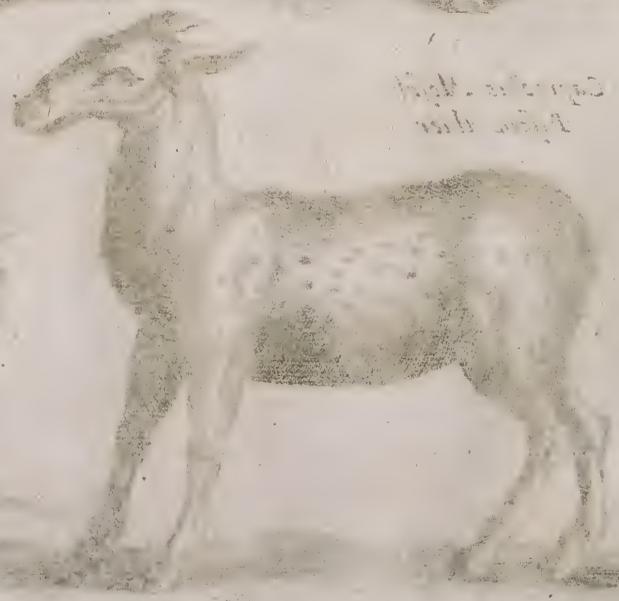

1772

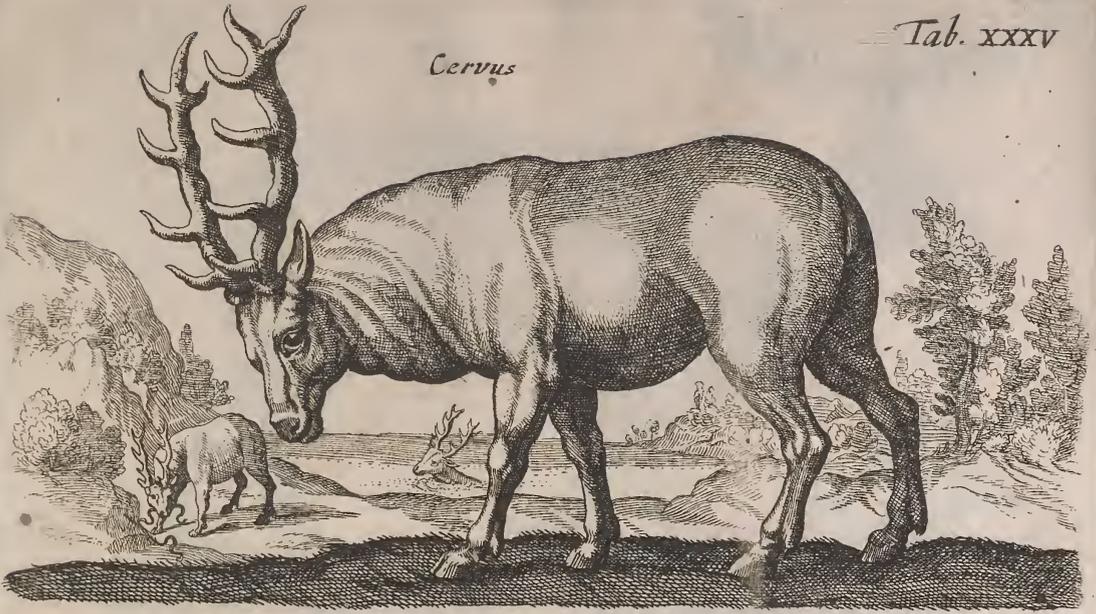

1773

1774

Cervus

Hippelaphus mas

Rosß Hirsch

Cervus Burgundicq

Alce Elend

*Cervus
Mirabilis*

*Orix Cervi
Species aly's Alce*

Faint, illegible text, possibly a signature or reference number.

alium quærit, eumque secum ad pristinæ habitationis locum adducit. Fœmina verò captâ, maritus aliò discedit, & aliam sequitur conjugem. Cornibus vel uti nesciunt, vel non audent. Cum perdicibus amicitiam colunt, & in iisdem locis pascuntur. Flantem ventum petere currendo Bellifarius ait, ut refrigerari spiritus cursu laborantes possint. Parem illis & apris alimenti bonitatem Julius Alexandrinus posuit, nisi quod illius caro sit concoqui facilior, & citius fugiens. Huc pertinent Capræ Brasilienses, quæ duplices *Caqua cuete* nempe, & *Caqua-cuapara*. Illæ sunt nostris capreis ferè similes. *Caput* septem digitos circiter longum, *oculis* magnis, & nigris: *naribus* longis & patentibus; *ore* nigro, *cute* splendente, *auribus* quatuor digitos longis, duos & femislatis, *venis* conspicuis; *collo* rotundo & magis glabro pilis, quam in reliquo corpore: estque longitudo colli circiter quinque digitorum & semis. Corporis longitudo à colli exortu ad initium caudæ duorum pedum. *Cauda* brevis ut capreis esse solet. *Crura* quatuor, priora pedem, posteriora sesquipedem longa: *pes* quilibet duas habet ungulas nigras; & supra has duas minores supra se invicem positas. Pilis vestitur glabris, qui in toto corpore, cruribus & pedibus rufescunt, in collo & capite fusci, sub gutture & inferiori collo albi. *Cauda* quoque inferius est alba. *Aures* interius albescunt, exterius sunt fusci & ferè carent pilis. *Os* inferius longius paulò quam superius? Ruminat cibum. Mansuescit facile. Quando unius aut duorum mensum ætatem habet totum corpus maculis albis elegantur est variegatum quæ successu temporis evanescent. *Cugvacu-apara* Brasiliensibus, caprea est cum cornibus, paulò major superiore, at ejusdem coloris. Cornua tribrachia seu digitos habent, nimirum infernum brachium quod longum, & apicem bifidum. Thyrsus seu scapus pollicem humanum est crassus, & octo vel novem digitos Rhyndlicos longus. De *Capra strepsicerote* ita Aldrovandus. Plinius inter sylvestres capreas, quas transmarini situs mittunt, Strepsicerotes &c. pag. 305. usque ad finem. Cretensis imaginem ex Bellonio. *Dama vulgaris*, describente Bellonio, corpore quidem cervum refert, & capreolo major est, sed colore differt. *Dama* minus caput habet cervo. Cornua etiam illi omni anno decidua ut cervo, quæ antrorsum protensa habet præter aliorum consuetudinem. *Gilyam* habet dorso spinam, atramque lineam, secundum dorso longitudinem excurrentem, *Cauda* longa est ad proplites usque dependens, uti vitulo. Sæpè accidit ut ejus latera candidis maculis aspersa sint, quæ vetustate pereunt. Accidit etiam sæpe numero, ut fœminæ omninò albæ sint, sic ut capræ existimari possint, nisi pilum ad-

modum brevem haberent. Ostenduntur ejus cornua ingentis magnitudinis variis in locis, qualia sunt, ea quæ in gradibus & ascensu Ambofianæ arcis conspiciuntur. Caro cum capreolis ferè in qualitatibus convenit, sanguinem tamen ad atram bilem tendentem aliquo modo efficit. Aliquando vervecis in morem pinguis est. Fimus cum oleo myrtino præparatus, capillos augere dicitur.

PUNCTUM V.

De Capra moschi.

DE Capra Moschi ex veteribus soli Arabes scripsere. Recentiores Græci, ut Aëtius & Paulus Ægineta, si quid habent, ex iisdem sumfere. Sive autem hanc feram, dorcadem capreamve, aut gazellam Indicam, peregrinam aut orientalem appelles, aut dorcadem moschi, vel simpliciter, animam moschi, parium, inquit Gesnerus, interst. Aldrovandus Capram moschi vocat. Isidorus & Albertus, forte à moscho, qui vulgo muscus, musquelibet. Volaterrano est mus muscus, quem ex Arabia & Æthiopia venire tradit. A Divo Hieronymo ad Demetriadem, peregrini muris pellicula inter odoramenta quibus delicatiorès diffuunt, numeratur. Alii moschum significari arbitrantur: Hermolaus animal ex quo Zibethum: Gesnerus folliculum animalis moschi, in quo hoc odoramentum colligitur. In descriptione variant authores, etsi non desint, qui ex authopsia delineent. Conveniunt tamen quòd ex caprarum sive gazellarum genere esse statuunt &c. Vide p. 307. a. usque, alioqui recta sunt. Ferunt odoratis pasci, ac potissimum nardo; unde etiam moscho, id est, sanguini circa umbilicum collecto, odor concilietur. Propter insignium velocitatem rarò vivæ capiuntur. Morfu in persequentes sævire, Alexander Benedictus prodidit; qui etiam mansuescere exemptis dentibus longioribus, addit. In provincia Thebet eas canibus venantur. In China, etiam Persia, Africa, & Ægypto reperiri, quidam prodidere. Cæterum odoramentum illud quod hæc gazella fert, barbaris *muscus* Latinis *moschus* dicitur. Appellationis inde fortè sumpta ratio, quòd plantarum musci, quarundam præcipuè arborum, ut cedri & populi albæ, ad varia odoramenta & conspissanda unguenta, apud antiquos usus esset. Alcitarus muscum Arabem vocavit. Græcis dicitur *μόσχος*, vel quod illi, *μέχης, μοσχίδια & μοσχίματα*, novostenerioresque in plantis stolones vocent; quorum similitudine in animalibus, quæ moschum ferunt, novi, odoramento illo pleni nascuntur folliculi: vel quòd animalia illa, medià inter capream & vitulam naturâ & magnitudine, fulvoque vitularum colore

Bellon. obser. l. 1. c. 54.

Aldrov. Hist. Bif. c. 19.

Mareg. Hist. Bras. l. 6. c. 10.

Aldro. H. Bif. c. 17.

lore videntur, quas Græci etiam *μόσχος* & *μόσχα* appellant: vel quòd moschi folliculus, à vasculis caparum semen in summo caule servantibus, quæ Græcis *μόχα*, figurà non longè absit: vel denique, ut Ethymologo placet, quòd è medio, umbilico scilicet animalis, fundatur, quod Græcis est, *ἐκ μέσων χείρων*. Taceo posse derivari, vel à verbo *μῶ*, quòd ab omnibus requiratur: vel ab *ἔλω* oleo, præposita *μ* litera; vel à privatione fœtoris *ἔσπεσαν* ἢ *δυσωδίας*, ἔλει enim & bene & malè olere significat. De *ortu* ipsius non omnes eodem modo referunt. Simeon Sethi, (utor Aldrovandi verbis) moschum omnem fundi asserit, &c. Vide pag. 307. b. usque, sic Fuchsius. In *Electione* haud etiam consona scribunt authores. Plateario omnino niger non probatur, laudatur, qui ad spicæ nardi colorem accedit. Brasavolo odoratissimus est subniger, ex Cathaja allatus. Sunt qui Tumbascinum propter pabuli copiam anteponunt, qui in folliculo maturescit, præstantior eo, qui in aère suspenditur. Testis enim Brasavolus, immaturum, etsi animali adhærentem, grave olere. Abensinnæ, moschus melior Antebius vel Asciltios, deinde Jurgius, postea Indus marinus. Elluchasim in Tacuinis folliculos continentes moschum Cubit esse scribit, subtili ex vesicula & moscho: Gergeri esse folliculos his contrarios, qui moschus minus est subtilis, & minus aromaticus: Moschus Charum medio inter hos loco: Salmindi verò deterior. De probatione ita Aldrovandus. An moschus legitimus &c. Vide p. 308. b. usque, adulterati notam esse. Adulteratur multis modis; præcipuè niger, & ad subrufum colorem tendens, admixto pauco sanguine hircino modicè aslo, ita ut tres vel quatuor partes, ex istis contritis, ad unam moschi admisceantur. Sed panis assus friabilem reddit; sanguis hircinus cum frangitur, lucidus est & clarus interius. Saraceni sæpe cum folliculis vendunt, quos adulterato inferere. Alexander Benedictus jecore hœdino arefacto, & avis cujusdam fimo vitari scribit. Radice Angelicæ à quibusdam, prodeunte Gesnero augetur, qui etiam factitium describit. Odorem, si aliquid aromaticum addideris, amittet. At si in vase vitreo denso & cerâ oblito asserves, retinebit. Recuperabit amissum, si in olla aperta in cloaca suspenderis. Quantum *ad Vsum*, in assignatione temperamenti, authores variant. Averroës calefacere & ficcare in sine secundi scribit, Sethi in tertio. Tenuissimarum esse partium apud omnes in confessio. Mercurialis naribus appositum sanguinem prolicere tradit, & ne idem assumtus faciat, metuit, quod vasa aperire videatur. De cætero, in restauratione virium, tremore, syncope, flatibus, caputpurgiis, pilis odoriferis, suffumigiis, smegmate, tragematis oris, & unguen-

tis moscatis, vehementer adhibetur. Quibusdam tamen mulieribus uteri suffocationem adfert; quod Venetis & Septentrionalioribus si Olao Magno credimus, contingere solet.

Olaus Magnus l. 16. c. 13. 14.

PUNCTUM VI.

De Capra sive Hirco Bezoartico, vel potius Pazahartico, & aliis.

Diversi diversa circa descriptionem Capræ Bezoarticæ proferunt. Bellunensis negare illam videtur, dum lapidem Bezoar nuncupatum, in suis erui venis, ex Tiphasi Arabe prodit. Arabes in cervis eum nasci credidere. Monardes testimonio eorum, qui ex illa regione, ubi Bezoarticum animal reperitur, rediere, constare ait, cervi esse magnitudine, ejusdemque quodammodo forma &c. Vide Aldrovand. pag. 311. b. usque. in Arabia ex capris quibusdam hunc lapidem extraxisse. At *Bontio* capræ istæ non valdè absimiles sunt capris Europæis, nisi quod habeant erecta ac longiora cornua, ac quædam ex iis versicolore sint pelle, ut tygrides, pulchro aspectu, quales duas, inquit, hic in arce Batavia quotidie videmus. Prout magnum aut parvum lapidem gerunt, eò molestius vel citius incedunt, quòd astutissimis Armeniis & Persis benè notum est. Idem addit, herba quædam croco ac hermodactylis persimili vesci, ex ejusque esu lapides in ventriculis concrefcere. Inde factum, Teixera prodente, ut cum insula quædam, inter continentem Chormandel & Ceylon insulam, à Lusitanis Ille de vacas vocata, horribili inundatione submersa esset, ut capræ servatæ necessariò aliò transferri debuerint; herbâ illa destitutæ, nullos protulerint lapides; insula verò falsugine liberata, reductæ, eisdem producerint iterum. Tam verò capris his molesti sunt, quàm hominibus calculi vesicæ & renum. Unde colligere licet, vana illa esse, quæ seu Monardes, qui in intestinis, seu Fragosus, qui in renibus, seu Moses Ægyptius, qui in vesicula fellea nasci produnt, scripsere, de quibus Aldrovandum si placet, consule. Nam istius lapidis quidam Pafan esse volunt; alii Balsaar: at Bontius Pazaher, id est, contra venena, quasi Antidotum, vocari tradit. Nascitur præcipuè in Persia, in loco quodam Stabanon dicto, trium dierum itinere supra Larum, ubi Reges Persarum vigiles locare solent, ut omnes lapides qui certum pondus excedunt, sibi vindicent. De *formatum diversitate*, ita Aldrovandus. Observandum itidem magnam esse horum nativorum lapidum diversitatem, &c. Vide Aldrovand. pag. 312. b. usque. alii tamen pretiosiores

Aldrovand. Hist. Bisulc. c. 21.

Bontius Med. Indor. p. 46.

Aldrovand. Hist. Bisulc. c. 20.

rjus.

atque

atque efficaciore habentur. Confici ex maffa quadam adulterino, Monardes ex relatione Guidonis de Lavaretis prodit: genuinos, qui ex laminis seu corticibus se invicem amplectentibus constant, illisque adeo splendentibus, ut politæ videantur; intus pulverem habere. Garcias paleam vocat. At Bontius genuinum esse credit, qui, si pauca calce fricetur, colorem puniceum ostendit; si in pelvim aquâ repletam coniectus, & ibidem per duas aut tres horas relictus, idem prout antehac pondus retinet; adulterinum, qui calce fricatus rimam ducit, aut aquâ exemptus, pondus vel remittit, vel auget. De *Viribus*, plurima à Serapione, Monardè, & Garzia ab Horto scribuntur; nempe, nudæ parti corporis applicatum, facere, ne à veneno offendaris: pulverem morsibus animantium inspersum, eosdem sanare; ipsis feris injectum, torpidas reddere: viperas, injectum cum aliquo liquore, enecare. Omnem denique in venenis sopiendis & febribus malignis expugnandis inanem curam, nisi & hunc adhibueris: recitatque Monardes aliquot eorum exempla, qui ipsius beneficio ex faucibus Orci erepti sunt. Iuvat & melancholicos, quartanarios, syncopticos, epilepticos, vertiginosos, calculosos, lumbricis laborantes, & alios. Sed magis mulieribus quàm viris prodesse observatum. Sunt in India, qui se ejus usu rejuvenescere posse, somniant. De quibus Monardem in peculiari tractatu consule. At Bontius, non tantas in eo vires, se mille experimentis invenisse scribit. Corollarii loco ex eodem addo, lapides Pa-zahar in ventriculis simior natos, qui teretes sunt, & longitudinem digiti aliquando excedunt, inter præstantissimos haberi. Ad Hircum Pazararticum referri potest *Vicuna*, & *Taruca*, de quibus ita Nieremb. bergius. Sunt apud Peruanos quædam perniciosissima animalia quæ *Vicunas* vocant. Quidam putavere, ab Aristotele & Plinio capras dici, sed ignotas præcis Vicunas censeo cum Acofâ. Cornutum illi animal sic vocarunt, vicuna cornu exermis, cætera licet similis silvestri capræ, cujus & fortasse genus est. Nec obest inopia cornuum; namque & canes cornuti alicubi feruntur, cum communes excornes sint. Gaudet montanis & rupibus, frigus & deserta amat, gelu & nive videtur recreari, societate & grege delectatur. Ad obvios quoque fugax. In fuga præmittit sobolem, cujus parca est. Capitur celebri venatione. Coeunt usque ad tria millia barbarorum, circumdant montem, sic paulatim cogunt in unam sedem feras, aliquando plusquam trecentas: dimitunt ad prolem feminas. Aliter capiuntur cum ad conveniens intervallum accedunt, coniectis ad pedem funibus plumbo innexo extremitati quibus impeditur cursus. Tondent illas ad stragula.

Lana earum subtilis & delicata instar sericorum. Pertinaeis coloris est, quippe nativi, nulla tincturâ opus habet; In æstu recreat, juvat renum inflammationes: quamobrem culcitra ex eâ inferciunt. Dicitur mitigare etiam podagra. Caro haud jucunda, nihilominus Indis edulis. De salubritate Josephus Acofâ narrat, acerrimum dolorem oculorum pænè subito placasse sibi imposito frustulo carnis recenter occisæ Vicunæ. Generant in viscere bezoar, secundum post Orientalem. Proximum Vicunæ genus *Taruca*, perniciosior, grandior, torridior colore, mollib. & decidentibus auribus: non gaudet societate & grege, rupes sola peragrat. Repertus in his Bezaar major virtute & mole.

PUNCTUM VII.

De Subak Scytharum, & Capra auribus demissis.

DE *Subak Scytharum* ita Aldrovandus. Aldrovan. H. E. l. 19. c. 64.
In Scythia latissimis &c. Vide pag. 313. usque ad finem. *Capras auribus demissis*, Aristoteli debemus. Mensurâ hæ palmari, & dodrantali, & nonnullæ ita demissæ, ut spectent ad terram. Fortè ex his ista, cujus Aist. H. A. l. 8. c. 29.
Icon hic ponitur, & quam *Capram Indicam*, & *Mambrinam Syriacam* vocant. Lanâ pilis facieque & cornibus ovem potius quàm capram referre videtur. Color albus est.

PUNCTUM VIII.

De Oryge.

TRIA animantium genera Orygis nomine apud Græcos celebrantur. Unum aquaticum, duo terrestria. Illius apud Strabonem mentio, ubi de Turdetania agit, quod, teste Hermolao, quidam, Orcas marinas esse opinantur. Horum, duo esse genera, ex Plinio & Oppiano colligere licet. De Oppiani Oryge in sequentibus agemus. Hic Græcis *ὄρυξις* & *ὄρυξις*, seu *ὄρυξις*, fodere dicitur; quod ad ortum, ut posthac dicemus, accedente lunâ, prioribus pedibus terram effodere dicatur. Plinius, si *Formam* spectes unicornem & bisulcum facit, & quidem ex Aristotele. Ex caprarum sylvestrium eodem genere. Contrario pilo vestiri, & ad caput verso, quod & tauro Æthiopico, competit. Eundem perpetuò sitientia Africa generare, & natura loci potu carentem, & mirabili modo ad remedia sitientium, apud eundem legimus. Namque Getuli latrones, eo durant auxilio, repertis in corpore ipsorum saluberrimi liquoris haustu vesicis. Albertus magnitudine hirci esse, barbatum sub mento, in eremo versari, & faciliè laqueo decipi scribit. Herodotus magnitudine bovi comparat. Nec nos quicquam certi de ipsius forma habemus. Cornua in omnium ferè musæis ostenduntur atra, in extremo mucronata,

nata, pro ætate animantium, longitudine, crassitie, & numero nodorum variantia. Icones duorum hic damus. An ejus sint, an Afini Indici, ne Aldrovandus quidem definire audeat. At quia Æthiopes qui Sili vocantur, iis tanquam armis contra Struthiophagos utuntur; & hæc durissima sint, mucronata, longa & cava, videntur ejusdem esse. Ægyptii multa de eo commentii sunt. Syrii nempe ortum sentire, atque etiam clamore edito significare: contueri stellam, ac veluti numen adeste sentiat, procumbere adorandum: seu singulari quadam sympathiâ, seu, quod apud Albertum legitur, imbrem & frigus præterisse, frigoris nimium impatiens, percipiat. Quomodo se erga Lunam & Solem gerat, Aldrovandi verbis exponam. Idem, inquit, Ægyptii impurum, ut inquit Orus &c. Aldrov. p. 315. b. D. usque. ingratus & impius in eam Oryx videri debeat. Addunt, ad ortum solis conversum alvum dejicere; & perpetuam sitim perferre. Meminit Orygis Columella & Martialis: sed vix ejusdem credo. Hic eum saxum vocat: Ille inter ea quæ ad cultrum in leporeis reponuntur, enumerat. *Oppiani Orygem* ita Aldrovandus, interprete Gyllio, describit. Oryx, inquit, in sylvis versatur feris infestissimus: colore est lacteo &c. Aldrov. p. 316. a. D. usque. Hactenus Oppianus. Diversum à superiori esse, vel exinde non male colligas, quod ille inter capras, quæ timidæ referatur: hic verò, ferox sit. De cornu quidem nihil adjecit; at adjecisset, si unum habuisse scivisset. Ælianus quadricornes in India reperiri scribit. Ambrosius Paræus, cujusdam feræ, in quadam maris rubri insulâ Cademotha Arabibus dicta, incolis Pyrrasoupi dictæ, ex Cosmographia Theveti meminit. Magnitudine est mulo par, capite non absimili, urinis veluti pilis vestita, sed haud adeo obscuris, verum ad flavum inclinantibus, bifulcis, ut cervus, pedibus. Duo procera sed minimè arborea capite gestat cornua, unicornium cornibus affinia. Indigenæ, bestiarum aut piscis venenati morfu læsi, aquâ, in qua aliquot dies ejusmodi cornua infusa fuere, haustâ, statim convalescunt.

ARTICULUS VII.

De Cervo.

Cervi nomen, à cornibus quæ gerit, (ea Græcis κέρατα) apud Latinos sumtum est. Apud Græcos plurima obtinuit hoc animal nomina. Dicitur namque ἐλαφός, vel quasi ἐλαφρός, id est, levis, vel quasi ἐλοφός, ἀπὸ τὸ ἐλπειν καὶ ἀναίρην ἀπὸ τὸ μυκίησθαι ὄφεις; ἢ ἀπὸ τὸ ἐλκύνειν ὄφεις, ἢ ἀπὸ τὸ ἐλάειν, nimirum quod circa lacus & aquas libenter versetur; aut quod cornu ejus suffitum serpentes fuget; aut quod ipse cervus cornu ad saxum attrito nidorem excitet, quo serpen-

tes à cavernis pellit. Dicitur & λάφος αἰερακός, βείρηξ, βέρκιος, βρέδος, Laconibus imprimis, κνήμις, Nicandro, νεβρολίος; πέχαρις, σεργός, ταχίνης. Varinus πὰς ἐλάφους πὰς πρῶτον πηλίαςας, cervas primum parientes, *Procas* vocat, Φυράκας, Πάκας. Hinnulus cervi, dicitur, ἐλάος, λάδας, ναυθρός, νεθρός, κερμάς, quasi κῆμας, quod in spelunca adhuc jacent, κερμιάς, & κελμάς. Animal est bifulcum, forcipem pro ungue habens; pilo molli, & si Junio credendum, intus cavo, idè commodè natat. *Colorem* ipsi Pollux tribuit, Πάξανθον, qui sit Πάσις κῆλος λουκῆς γράμμασι, foemina præcipuè, & hinnulus. Euripides βαλίαν vocat, seu spadicei coloris, Euripidi σαθίνας, à colore τ σαθῆς, seu phæniceo dicuntur. Dantur tamen & albi: qualis erat Sertorii cerva, quam esse fatidicam Hispaniæ gentibus persuasit. Cornua ipsi inter reliqua animalia maxima: Cervæ nulla, repertæ tamen cornigeræ, quos Maximilianus Cæsar observavit, & Scaliger vidit. Anniculis nondum cornua nascuntur, nisi quoad indicium, sit initium quoddam protuberans, quod breve hirtumque est. Bimis primum cornua oriuntur simplicia, & recta ad subulorum similitudinem, quamobrem παθάλιας, subulones, eos per id temporis vocant. Trimis bifida exeunt, quadrimis trifida, atque deinceps ad hunc modum procedit numerus, usque ad annum sextum. Constat tamen in multo plures ramos illud distribui. Habuit Guilihelmus Baveriæ Dux bina, quorum utrumque, unum & viginti ramos fundebat. Albertus testatur eadem in Germania ad undecimum dividi. Vidit Æmilianus in penu Ferrariæ Ducis, cervum interfectum, magnitudine equo paulo inferiorem, cujus cornua adeo erant ramis referta, ut ne illis Germanicis cederent. Sed & Antverpiæ in pharmacopolio visa, quorum singula ramos circiter quindecim ostentabant. Gesnerus prodidit. Differunt verò hæc cervorum cornua ab aliis, quod cum omnibus sint cava & in mucrone demum concreta, cervis tantum solida sint; & cum cæterorum ossibus adhaereant, cervorum tantum cutibus enascuntur. Nec ullum animal præter cervum eadem mutat. Fiunt adeo solida & dura, ut soliditate ad lapidum naturam accedant. Inveteratum perquam leve redolitur, præsertim si sub dio fuerit, ita ut nunc humeat, nunc siccescat. Gesnerus observavit in consummati cornibus mucrones, sive ramulos supremos, qui bini alioqui aut terni subinde spectantur, septenos, & in eodem loco stiptitis latitudinem sex digitorum; inferius autem fuisse alios binos ramos & adminicula. Observavit item inter cranium cervi & cornua, ossicula sive tubera gemina ossæa protuberantia, lævia, duos circiter digitos longa, eò breviora quò cervus natu major est.

Aldr. Hist. Bisul. c. 25.

Ælian. H. A. l. 14. c. 14. Paræus Tomo 1. l. 5. c. 5.

Plin. H. N. l. 8. c. 32.

Æmilian. de Ruminantibus.

Aistor. H. A. l. 2. c. 1 & l. 3. c. 9. Plin. H. N. l. 11. c. 3.

Aldrovand. Hist. Bisul. c. 27. Nomen.

est. Horum singulis singula, ait, adnasci cornua, per symphyfin quandam & quasi coarticulationem. Addit denique, subulonis cervi cornua se vidisse, dodrantis circiter longitudine: *furcarii* verò vulgo dicti, qui trimus est, duorum & amplius dodrantum. Quæ hic expressimus, lævia erant, albicantia, & minimè rugosa. Singulis annis stato veris tempore ea amittere, Aristoteles prodidit; qui etiam tradit, captum fuisse, cujus cornibus viridis hederæ innata fuisset; quod & apud Plinium habetur. Castratis defluere Oppianus auctor est. Et hæc de Cornibus. Quantum ad alias partes, *Facies* ipsi est carnosæ, *nasus* simus, *collum* oblongum, *nares* apud Oppianum quaternæ, totidemque meatus. Musculi temporales & exiles & debiles; *aures* scissæ ac velut divisæ, sed præcipitanter, quales peculiariter iis Aristoteles adscripsit, qui circa Arginusam in Elapso monte versantur. *Dentes* habent quatuor utrinque, tum infra, ut annotat Albertus, quibus molit cibum, & insuper duos alios magnos, qui mari quam fœminæ majores sunt; vergunt autem omnes deorsum, ut repandi videantur. Vermes continent omnes suo in capite vivos, qui nasci solent, prodente Aristotele sub lingua, in concavo, circiter vertebam quæ cervici caput innectitur, vermibus qui in carnibus enasci solent, haud minores, continuos, numero viginti. At fuerunt qui plures videre, & quidem discretos: fuerunt & alii, qui nullos. Dicunt itidem intra oculi os vespas enasci & provolare. *Sanguis*, aquæ similis est, & nullas continet fibras, si Aristoteli & Plutarcho credimus: Baldus Angelus Abbatius, coagulatum se observasse scribit, idemque aliorum observatione constare. *Oculos* habet magnos. *Cor* irem præportione magnum, quantum omnibus timidis esse solet. *De lapide* in oculi cantho varii varia. Agricola lapidem Belzahart: Bellunenſis Bezaar. Scaliger lapidem esse negat. Ante centesimum, inquit, annum in cervo nulla est. Post eam ætatem accrescit ad oculi canthum; ipsis ossibus atque in os protuberans concreſcit, eâ duritie quâ cornu superet. Quâ parte prominet, rotunda est, insigni nitore, coloris fulvi, non sine vestigiis atriorum venularum. Tanta levitate ut penè tactum effugiat. Ita enim sese subtrahit, ut seipsam prope modum movere videatur, &c. Scribonius, oculi fordes vocat. *Ossa* in corde omnibus propè cervis reperiuntur: annosioribus tamen majora, minora junioribus, crucis interdum formâ, decussatim mutuò intersecta, inquit Iordanus. Vidi, inquit idem, exectos propè columbini ovi magnitudine, laminis conflatos, & quod jucundum fuit aspectu, postquam comminutus fuit, reperiuntur os in medullis, simile cæteris ossibus corde prognatis, circa, quod putami-

na hæc sese aggregando amplificaverant, & in hanc molem atque duritiem calore cordis extorrente lapillum prodixerant. Gesnerus à medio Augusti duntaxat ad idu usque Septembris inveniri scribit. Renodus in junioribus, non os, sed cartilaginem esse. Nervum seu cartilaginem nerveam Brasavolus vocat. Andernacus, sinistro detecto sinu, maximeque arteriæ totâ basi apertâ, si radices illius & membranarum sequaris, inveniri tradit. Nam arteriæ aortæ, venæque arteriosæ & membranarum earundem radix, ex ossæ illa cartilagine cordis procedit. *Cauda* ipsi exigua est, vituli marini modo. *Crura* perquam gracilia. *Ventres* plures. *Genitale* nervosum more Cameli. *Intestinum* tam tenue imbecilleque, ut etiam leviter percusseris, possit rumpi cute adhuc integrâ. *Fell.* vacare ajunt, sed intestinum adeo amarum, ut ne à canibus quidam attingatur, nisi cervus præpinguis sit. A chaini in cauda id gerere creduntur; esseque quod ibi contineri ajunt, colore quidem simile felli, sed non ita ut fel humidum, sed lieni parte anteriore simile. *Cerva* cervo minor est: animal aliàs aspectu egregium, mutilum cornibus, visu acuto, miræ velocitatis. Quaternæ habet ubera, ut vacca. Galenus de fætus tunicis agens, ac de venis & arteriis, quæ ex utero in ipsum inferuntur, asserit, quod in omnibus animalibus, quæ suapte natura ad saliendum sunt proclivia, ut cervis & capris, vasorum productiones matricibus sunt connexæ, non per tenuesmodò membranas, sed cum eis etiam per carnes viscosas, velut pinguedinem quandam, specimen esse mirabilis providentiæ. *Dorsum* dum pingue esse Oppianus dicit, de utroque sine dubio sexu intelligit. In Africa non reperiri Aristoteles & Plinius prodidit, contradicente Virgilio & recentioribus. In Apulia sæpè exercitus speciem præbent, & Ferdinandum Regem Neapolitanum eo deceptum, nec non Jacobum Caldoram solertissimum suæ ætatis Imperatorem, prodidere scriptores. In Cæthiæ provincia Bargu & copiosi sunt, & sæpè tam cicures, ut eis insideant. In Batavia, referente Hadriano Junio, toto illo collium arenariorum tractu, cum interjectis convalibus, qui Egimondam usque ab Hagiensî nemore in longum porrigitur, magna eorundem copia. In Britannia palmatorum Capitolinus meminit: albos & nigros dari quidam affirmant. In regione Chicoriariorum in orbe novo, teste Petro Hispalensi, adeo cicures sunt, ut perinde ac apud nos capræ, alantur. Cretensem agrum cervo egere Solinus scribit, Cydoniatarum regionem si exceperis. At Varinus Achæinarum cervarum meminit, quæ & *αχαινας* dicuntur, ab Achæa insulæ illius civitate. Bellonius quoque non paucos ibi reperiri reliquit, quod insula noxiis animalibus careat. In Cyprum

Arist. H. A. l. 4. c. 5.

Oppin. Cyneg.

Arist. H. A. l. 6. c. 10.

Aristot. H. A. l. 2. c. 15. Plin. H. N. l. 13. c. 17.

Aristot. H. A. l. 3. c. 6.

Plin. l. c.

Scalig. Exercit. 112.

Jordan. de phænomenis pestis tr. 3.

Aristot. H. A. l. 2. c. 1.

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Aristot. H. A. l. 6. c. 29.

Locus. Plin. H. N. l. 8. c. 33.

Pontan. l. 2. de bello Neapolitano. Junius Batav. l. 1. c. 62.

è Syria ideò transmare, quòd pastionum quæ illic amplissimæ dicuntur, desiderio teneantur, apud Ælianum habemus. In monte Asiæ Elapho apud Arginussum sciffis sunt auribus, quod & Helleponti cervis, modò citatus author adscribit. M. Aurelius Imperator, cicures ibi nasci, addidit. Apud Scotos grandes sunt, & tam frequentes, ut solemni plærumque venatione, nunc quingenti, nunc octingenti, nunc mille profertantur. Sunt ex his nonnunquam qui adipem decem pollices latam habent. Dantur & numerosi, in Hebridum insularum monte, cui à Cervo nomen est. Xapita novi orbis regio, referente Petro Martyre, cervorum armenta habet, ut nos boum. Domi pariunt, domi nutriunt, soluti per nemora pastum quærendo, luce durante vagantur, ad vesperam pullos domi relictos revifunt, & intra cortem claudi se, ac natis suis depastis mulgeri sinunt. In Gallia quoque circa Fontem bellaqueum sunt numerosi: In Florida sunt partim domestici, quales fortè in Xapato; partim sylvestres, quorum quidam bovem adæquant, quidam minores sunt. In multis Germaniæ locis cicures in fossis circa mœnia aluntur. In Helvetia minus hodie abundant, quòd sylvæ propter frequentiam incolarum, indies minuantur. In Hercynia, colore nigricantes reperiri, à quibusdam accepit Gesnerus. In Dikilapporum denique regione, sunt eorundam greges, & Norvegis Rhen dicuntur, nostratibus cervis aliquantò majores. Lappi vice jumentorum utuntur. Vehiculo, inquit Sigismundus Herbersteinus, in scaphæ piscatoriæ formam factò, cervos jungunt, in quo homo, ne cervorum citato cursu excidat, pedibus alligatur; lorum, quo cervorum cursum moderatur sinistra, dexterà vero manu baculum tenet, quo vehiculi, si fortè in aliquam partem plus æquo vergeret, casum sustineat. Atque eo vehendi genere viginti milliaria se unâ die confecisse, cervumque tandem dimisisse, eumque ad Dominum suum stabulaque consueta rediisse, dicebat. Tanta amoris libidine flagrant, ut totâ die ad venèrem ferantur. Ad mensem ita agitari, mox defævientes alterum paulò minus mensem absumere, Budæus prodidit. Certant tum pro fœminis, & victori, ut domino, obedit victus, sequiturque ut herum, si Alberto fides. Impletis fœminis, separari per seipfos mares, & propter libidinis graveolentiam, quemque solitarium scrobes fodere, more hircorum fœtere, facies quoque nigrescere aspergine, & ita degere, quo usque imber accedat, tum pascua repetere, Aristoteles author est. Coire incipit mense Augusto & Septembris ab Arcturo, implenturque paucis diebus & multæ. Cervæ plærumque subfidens coit, quòd marem ob contentissimum

impetum sustinere nequeat: aliquando tamen more ovium sustinet, & focias declinat, cum turgente jam venere, coitum appetit. Oppianus magnâ celeritate currentes fœminas iniri reliquit: mares verò duobus pedibus quantum possunt, cursimque sequentes coitum absolvere. Transeunt in coitu ad alias iidem, redeuntque ad priores. Plinius, cicures non concipere, nisi ab infantia fuerint educatæ ait. Ferunt uterum octo menses: pariunt magnâ ex parte unum. Incrementum hinnulorum velox. Cervæ cum parit, pituitoso humore purgatur, aliàs nunquam. Dum lactat, sese dimittere Pollux prodidit, Gesnerus refellit. De longævitate cervorum quædam apud authores occurrunt. Hesiodus in versibus qui tamen in operibus non extant, cornici novem nostras ætates tribuit, quadruplum ejus cervis. Sic ferè 3600. annos viveret. Plinius, post centum annos aliquos captos cum torquibus aureis quos Alexander Magnus addiderat, adoptertis jam cute, in magnâ obesitate. Tempore Caroli Gallorum Regis, qui tempore schismatis inter Clementem & Urbanum V I. vixit, captus est ad Sylvanestum cervus, in cujus torque latinis literis scriptum erat, Hoc me Cæsar donavit. De Cajo Julio Cæsare etsi id capi vix possit: potest tamen ad Carolo-vingorum aliquem referri. Theophrastus etsi octogenario major obiverit, conquæstus nihilominus est de naturâ, quòd cervis longiorem quàm homini vitam dederit. Taceo sacram Dominiæ cervam apud Pausaniam, quæ tempore Agapenonis hinnulus erat: nec non Diomedis cervum, qui tempore Agathoclis, post aliquot nempe secula, captus est. Cæsaris Augusti cervæ, cum inscriptione torquis, *Noli me tangere, quia Cæsaris sum*, innumeris propemodum lustris ab ipsius imperio, deprehensa fuisse dicitur. Quidam ætatem ex ramorum multitudine colligunt, quod Aristoteli non placet. Author Philomelæ eos glocitare scripsit, Virgilius graviter rudere. Mutant vocem pro sexu. Brevis fœminis, maribus productior. *Amicitia* ipsis cum attagene: at cum aquilâ, vulture, serpente, canibus, tigride, belluis, ariete, vulpium gannitu, cacto, aspalatho, rubris pennis, hostilitatem gerunt. Attagenes sæpissimè dorso ipsorum insident, & pilos vellicant. Aquila insidens cornibus multum pulverem volutatu collectum excutit in cervi oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupes. Cum serpente ipsis pugna. Investigant cavernas, nariumque spiritu extrahunt renitentes. Ideò singulare abigendis serpentibus; odor adusto cornu cervino. In Libycis sinibus ab iidem jacentes impeti, apud Oppianum legimus. Cactum si cervus calcet & faucietur, ossa ejus nullum sonum edere possunt. Aspalatho tactus emoritur. In-

Ælian. H. A. l. 5. c. 56.
Arist. H. A. l. 6. c. 29.

Martyr. Decad. Ocean. 7. c. 2.

Generatio.

Aristor. H. A. l. 6. c. 29.

Plin. H. l. 10. c. 6.

Arist. l. c.

Ætas.

Vox.

Sympathia & Antipathia.

Plin. H. N. l. 10. c. 3.

Plin. H. N. l. 8. c. 32.

Ingenium

genium

In Emium.

genium sequentia ostendunt. Gaudent τὰς ὄστρον, seu locis incultis, sylvosis, & nemorosis, ubi solum bonum & pingue est. Sylvas quoque, vinea & loca aprica amant. Mas relictiis pascuis ad sylvam se celeriter recipit, sed eandem non ingreditur: fœmina densiora ejus loca sequitur. Meliora quandoque pascua nacti, semper tamen ad pristina ubi educati sunt, redire solent. Eminens, uno minore cervo comitatus incedit, quem *armigerum* venatores vocant. Pascuntur tota penè die: & sub meridiem ubi sol maximè fervet, in umbra delitescunt. Adeò sunt timidi, ut in proverbium abiverint: & Cantharion Arcas ab oraculo cervus sit dictus. Saltu valere, vel locus non procul Francofurto, à cervino saltu nomen mutuatus ostendit. Duo ibi lapides erecti, proclive Gesnero, cernuntur, interstitio pedum hominis mediocris quasi sexaginta. Tanto enim spacio saluisse illic cervum, idque etiam supra plaustrum oneratum, cum venatores instarent. Requiescunt in fuga, dum qui insequitur, appropinquet, & tum iterum fugiunt. Ubi animus despondere, relictiis sylvarum opacis, in campestria se conjiciunt, & interdum ad vicos & villas propius accedunt. Secundo vento plerumque feruntur. De *solertia* in eludendis canibus, ita Budæus: Solere cervos ajunt, simul ut senserint rem sibi esse cum affectis infestis, simul & sagacibus, primum alios aliosque fugæ lapsos, & gyros conglomerare; deinde si porrò urgeantur, stabula cervarum popularium, cervorumque diversoria petere, ibique inter turbam promiscuam, quasi intra nebulas erroris canini sese condere, interdum gregarios aliquot inde abigere, atque ad aliquantum spaciū permixtim vestigia facere, ad negocium canibus exhibendum. Cum autem aliquantisper hac ratione contechnati sunt, ab illorum comitatu subito se subducentes, per tramitem devium longiusculè abscedunt, deinde interfistunt, ut interim canes vestigia cervulorum aut cervarum excipientes, diversi ab eis auferantur. Cumque hæc stropharum commenta canum experientissimorum odorandi vis vicerit, ad alia denuo se vertunt subsidia; cujusmodi sunt, per sua quadantenus vestigia recurrere: deinde spiras fugæ intorquere multipliciter & variè, & quàm fieri potest perplexissimè, tum raptim longius procurrere. &c. Visus quidam in armentum bubulum irrumpere, in bovemque primoribus crudibus insiliens armisque complexus ad longiusculum spaciū velut equo vectus, postremis pedibus terram stringere, ut odorem sui, quoad fieri posset incertum, canibus relinqueret. Visus, referente eodem Budæo, qui in arborem in denso & opaco sitam insiliverit, in eademque sublimis, ramis fruticis ipso saltu diva-

ricatis steterit, sic interceptus, ut inde desilire non posset. Contra noxia gramina cinaram edunt: contra phalangiorum morsum, cancos. Sollicitè etiam cavent; ne quando in vulnera recentia folis radius incumbens, carnem priusquam cicatrice obducatur, putrefaciat. Dictamnum herbam extrahendis sagittis monstravere percussis eo telo, passuque ejus herbæ ejecto; quod Dioscorides & Tullius capris adscribunt. Maria tranant, gregatim nantes, porrecto ordine, & capita imponentes, præcedentium clunibus, vicibusque ad terga redeunt. Hoc maximè notatur à Cilicia Cyprum trajicientibus, nec vident terras, sed in odore earum natant. Infirmos ponunt in ultimo; nec citius solvunt, quàm secundos ventos senserint. Pinguescunt æstate & ideò latent, quòd se suæ corpulentia ponderè facilius capi posse sentiant. Sed & cum cornua deposuere occultantur interdiu, idque in opacis locis, ut muscarum tædio vacent; pascunturque per id tempus noctu, donec recipiant cornua; quæ ubi concreverint, soli exponunt, ut excoquantur & siccescant. Ubi verò attritu arborum, cum ea scalpunt, nihil indolere sentiunt, in patentia prorumpunt. Defodere, postquam deposuere eadem, fama est. Verum alii, alterutrum duntaxat defodere, scribunt. Dextrum cornu negant inveniri, inquit Plinius, ceu medicamento aliquo præditum, idque mirabilius fatendum est; cum & in vivariis mutant omnibus annis: defodique ab iis putant. Aristoteles id de sinistro prodidit, quamvis in Epiro dextrum obrui scribat. Abjecta in vivariis negligi, nec humo obrui, observatum est: quin & in sylvis in aperto jacentia sæpè reperiuntur. Serpentibus abundè saturati, ne veneni virus noceat, ad flumen contendunt, & ore summè tenus corpora demergunt, nec citius bibunt, quàm vi frigoris cogente haustum venenum per oculos desudando elachrymaverint. Vincentius Belluacensis esu serpentum caligini oculorum mederi scribit. Capti, non solum cicurantur, sed etiam vocati ad hominem accedunt. Frena & juga ferre, apud Calpurnium legimus. Certè septem cervorum bigas in pompa Ptolomæi fuisse, author est Athenæus: Heliogabalus verò junctis quaternis, in publicum processit. Taceo Mithridati Regi Ponti pro corporis custode fuisse; & Sertorio Romano Hispanor. Duci cervam albam in comitatu, quam ille Dianæ numen fingebat. Assuefactum à Ptolomæo quendam ut sermonem Græcum intelligeret, Ælianus refert. In pariendo semitas minus cavent, humanis vestigiis tritas, quàm quæ secretæ & feris opportunæ. Sefeli ante partum purgantur, ut faciliori utantur utero: postquam peperere, involucrum primùm exedunt, mox herbam quandam degustant, sic ad prolem redeunt. Non

Æl. H. A.
l. 1. c. 8.Plin. H. N.
l. 8. c. 32.Ælian. H.
A. l. 5. c. 56.Arist. H. A.
l. 9. c. 5.Aristot. l. 6.
& l. 10.Ælian. H.
A. l. 7. c. 46.Æl. H. A.
l. 11. c. 25.

qualibet autem partus suos educare, Solinus auctor est; teneros studiosè occultare, & absconditos inter profunda fruticum, vel herbarum, pedum verbere castigare ad latendum; cum maturerit ad fugam robur, exercitio docere cursus, & assuefacere salire per abrupta. Mulcentur fistulâ pastorali & cantu, interdum ita, ut interim pascuâ negligant. Quantum ad sensum, si erectas auriculas teneant, acerrimè sentiunt; sin demissas, faciliè opprimuntur. Visu valere vel id argumento est, quòd *μεγαλωπὴς* Oppianus vocat. De *Ufu in Cibis* in diversa abeunt auctores. Isidorus tradit, carnes habere teneras, & faciles concoctu propter motus frequentiam: si verò castrentur, antequam cornua crescant, magis temperatas fieri. Galenus duras facit, difficiles concoctu & melancholicas; alibi, asinorum carni similes. Simeon Sethi, bilem atram gignere profitetur, cavendasque æstate, quòd tum propter serpentum esum venenatæ sint: si frequentius sumantur, corpus tremulum facere: per hyemem tutius sumi. Julio Alexandrino præstat caro hinnuli, quanquam & vetustioribus laus, neque tamen vetulis; ætatis longitudo in causa, ut vel in trimatu commendari possint. Consistendi ætas, ut longissima, sic deterior eadem, crescente semper siccitate & carnis duritia. Tempore libidinis eam vitari, & hircorum instar foetere, apud Aristotelem legimus. Avicenna quartanas ejus esu induci putat. At Plinius, quasdam se foeminas principes scire testatur, omnibus matutinis carnem eam degustare solitas, & longo ævo caruisse febribus, quod ita demum existimant ratum, si vulnere uno interierint. Alii, diurnitatem cervinæ esu sibi pollicebantur, quòd vivacissimum animal esset. *Hepar* pravum esse Vincentius Bellunensis scribit. *Cornua* recentior enata, in delicatiorum etiam unum venere. Bruyerinus, elixari & postea in fistula frigi scribit. In *Medicina, pili, pellis, medulla, serum, cerebrum, pulmo, genitale, cor, ossa, coagulum, urina, lachryma, cornu inprimis*, locum habent. *Pilis* vulvæ suffiuntur; suffitus contra abortum facit. *Pellis* ramenta defecta pumice, & ex aceto trita, igni sacro illinuntur. Si eadem cum pedibus dextris portæ infigatur, ingressum animalis venenosi prohibet. Eadem ad involuntarium urinæ exitum, in stratis remedium. *Medulla*, leniendo dolori est præstantissima: serpentes inuncta fugat: perfusis aquâ aliove liquore fervido, peculiare est remedium: in aqua, potui data, intestinorum tormina sedat: dysentericos dolores per clysterem injecta, sopit: uterorum duritiem in pellis intrusa emollit. De ejusdem in mensuris aperiendis usu, ita post Agricolam Mizaldus. Si medullæ cervinæ drachmas duas vel tres pro corporis & ætatis mo-

dulo, includantur in linteolo mundo & raro, postea pudendo muliebri inferantur, filo extra pendente ut retrahi possint, modò tunc se offerat opportunum ac statum purgationis tempus, & præparatum fuerit corpus, præscriptaque vitæ ratio. *Serum*, podagricos dolores lenit: ad lentigines faciei adhibetur: combustum & cum ostrea tosta commixtum, perniones sanat: uteris exulceratis, recens ac viridis subditur. *Cerebrum*, in coxarum & laterum dolore, restituentisque fracturis laudat Rhasis. *Pulmo*, clavos, rimas, & calli vitia tollit, si Plinio credimus: impositus & sæpè renovatus, ex calceamento læsos pedes, affirmante Marcello, persanat. Sunt qui phthifico profuisse scripserunt, siccatum in fumo, tritumque in vino. Cinis in olla fictili exusti, multis ad suspirium & dyspnæam profuit. *Genitale* siccatum & tritum cum vino contra viperarum morsus exhibetur: tauro cum vino illitum, ad coitum eundem excitat; aridum, contra difficultatem mingendi aut colicam valet, si aqua in qua ablutum fuerit bibatur. Magi, ut auctor est Plinius, partum contineri promittunt, si mulieri candida à pectore hyænæ caro, & pili septem, & genitale cervi, illigentur dorcadis pelli, & collo suspendantur. *Ossa* ad ventris profluvium Galenus inungit jubet. Sextus verò, patellam cervinam, si tecum habeas, negat furgere inguina, & quæ ante surrexerunt, eadem tacta redire. *Cornu* cum pelle & cornu combustum, vulnera, iisdem cum oleo inunctum, sanat. Os de corde, inter antidota habetur. Lapis qui in corde aut vulva reperitur, contra abortum facit. *Coagulum* hinnuli in utero occisi, præcipuum est contra serpentium morsus remedium. Utiliter quoque bibendum, morso à cane rabido datur. *Quin* contra cicutæ & fungorum esum facit. *Urina*, splenis dolorem sanat, ventriculoque & intestinis inflatis prodest. *Lachryma*, inter sudorifera censetur, tantosque ciet, ut penè totum corpus solvi credas, in vini momento exhibitum. *Quâ* parte prominet, rotunda est, insigni nitore coloris fulvi, non sine vestigiis atriorum venarum, tantâ levitate, ut penè tactum effugiat: ita enim sese subtrahit, ut propemodum seipsam movere videatur. *Cornu* maximus usus est. Ex typhis sanguine adhuc madentibus, aqua rhizotica, contra malignas febres destillatur. Uritur aperto igne & philosophicè, & non tantum ad sudores & adversus venena commendatur; sed & contra varios morbos. Floridæ insulæ incolæ infantium labiis perforatis ea imponunt, sic à veneno illæfos fore sibi persuadent. Andernacus collyrium ex eodem, cum thure, plumbo usto, opio &c. & aqua pluviali, conficit. Idem, aceto incoctum vel tritum, porri-

Ælian. H.
A. l. 12.
c. 46.

Ufus. in Ci-
bis.

Galen. de
Alim. fa-
cult. l. 3. c.
6. & 8.

Jul. Alex.
l. 11. c. 11.

Arist. H. A.
l. 6. c. 29.

Ufus in Me-
dicina.

Galen. in
Eupoiitis

Galen.
simpl. 11.
l. 5.

Mizald.
cent. 6. a-
phor. 96.

Hippocra-
tes de
moib. mu-
lier.

Galen. Eu-
por. l. 2.
c. 42.

Heurn.
Method.
ad praxin.
l. 2. p. 245.

porrigini & impetiginibus inungitur: cum lenticula & sevo cervino, lentigines de facie tollit: accensum, nidore suo morbum comitalem prodit: adversus scrophulas tritum cum spongiis, in quibus lapides reperiuntur, æquali mensura ex vino aut aqua quotidie bibitur: ad polypum cum sandarachanaribus inflatur: ad dentium albedinem in cinerem in olla nova redactum, cum mastiche, & sale ammoniaco miscetur: crudum inque aceto fervefactum, maxillarum, à dentitione dolorem adimit: adustum & cum vino tritum, deinde circumlitum, vacillantes dentes confirmat: Hæmoptoicis cum tragacantho medetur: dysenteriam seu ustum, seu in galredam redactum, sanat: ad vomitum, cum sulphuris vivi pusillo, in ovo forbili exhibetur. Sextus combustum ex oxymelle splenem siccare affirmat. Ad colicam ex iisdem teneris remedium Marcellus habet, cujus descriptionem apud Aldrovandum vide. Contra lumbricos Galenus cum ebore propinat. Sunt qui cretam, semen sanctum, vitellum assum, admiscunt, & cum melle placentam parant. Ad profluvium denique muliebre, & præfociones uterinas adhibetur. In *Differentiis* nihil ferè occurrit, præterea quæ apud Nieremburgium leguntur. Cervinum, inquit iste, non simplex, Novæ Hispaniæ genus. *Macame* vocant. Quidam rubei, quidam albi toti. Hos cervorum Reges dicunt Indi, & *yztamacame* appellant. Alii nostratibus aut iisdem, aut valde similes forma, magnitudine, ingenio: *Aculbuame* nuncupant. His minores *Quaubilamacame* in magnam generositatem degenerant à cervinâ timiditate: efferoციunt vulnerati, adoriuntur venatores, sæpè occidunt. Ejusdem molis & moris sunt *Thalbuicamacame*, sed impares animo. Minimi sunt *tamamacame*, fortassè potius caprarum genus. In Duarhe, Xapidâ, & aliis novi orbis plagis, cervorum erant armenta, quemadmodum nobis boum, (prout superius diximus.) domi pariunt, nutriunt. Soluti, per nemora pastum quærendo luce durante vagantur, ad vesperam pullos domi retentos revivunt, intra cortem claudi se ac natis depastis mulgeri patiuntur, nullum aliud lac, aut ex alio lacte caseus. In aliquibus Occidentis regionibus vexati cæsi que à venatoribus, quærent herbam *Atochielt*, (sic vocant Barbari, & species pulegii est) hac recreantur restauratione virium, novam pernicitatem acquirunt: majoris illis usus est, quam dictamni virtus. In Virginiâ cervi longiore caudâ sunt præditi quam nostrates, & cornuum extrema in dorsum recurva habent. Cervorum Americanorum quoddam genus Lærius vocat *Seouasseu*, qui differunt à nostris, quòd multò sint humiliores, minora gestent cornua, & æquè pilos demittant atque nostrates capræ. In

plagis novi Mexici caudam habent valde pilosam; alii prolixam, non aliter ac mulæ, cujus æquant aut superant molem. Maximi roboris sunt. Dux quidam Hispanus duos injunxit mansuetos rhedæ suæ vehendæ. De *Cervopaltrato*, ita *Aldrovandus*. Diximus ex Julio Capitolino, Gordiani sylvam memorabilem pictam in domo rostrata Cn. Pompeii, inter alias picturas, cervos continuissè C C. palmatos: hosque Gesnero primum visos, eosdem cum dorcadibus platycerotis. Cæterum cum postmodum Joannes Cajus medicus Britannus hæc illi cornua ex Britannia misisset, mutatâ sententiâ, doctissimo illi medico, qui cervum palmatum revera esse judicabat, quod & mihi vedetur, assensit. Nam cum cornua hæc aut æquæ, aut etiam superent, & longitudine & crassitudine cervinum, consonum est, corpus animalis, cervi potius quàm platycerotis simile esse. In Persia circa Schamachiam, Karabach, & Moragè, specie Damæ, subfulvos, cornua retrorsum incurva, absque nodis habentes, quos Turcæ Tzeiran, Persæ, Ahu in veniri, Olearius author est.

Aldrov.
Hist. Bif.
cul. c. 28.

Olaer. Iri-
ner.
Orient.
p. 312.

ARTICULUS VIII.

De Tragelapho, & Tarando.

Tragelaphus inde nomen sortitus esse videtur, quod hirco & cervo sit similis. Volaterranus & Gesnerus *Hippelaphum* Aristoteli dici volunt, seu à similitudine ita dicatur; jubam enim habet, seu à magnitudine ut hippofelinum; major enim & crassior cervo est. Germani *Brandhirsch* vocant, seu, quòd sit nigrioris coloris quàm cervus, ut Agricola placet; seu quòd loca in quibus carbones fiant frequentet; & herbis ibidem nascentibus pascatur, ut Fabricio visum. Major est & robustior cervo. Villos nigros in gutture, longos in armis gerit. Ideò à cervo, barbâ tantum & armor. villo distare scripsit Plinius. Suprema pars dorfi cinerea est, ventris subnigra; villi circa genitalia nigerrimi. Cæteris à cervo non differt. Non alibi quàm juxta Phasin amnem nasci prodidit Plinius, sed falsò. Nam & apud Arachosios inveniuntur *Tragelaphi*: & in Torantinis *Konigsteinianisque* Misniæ saltibus Bohemiæ vicinis capiuntur. In Anglia quoque cervi nigricantes reperiuntur, ab his fortè non diversi. *Tarandus* Barbaris *Pyrandrus* & *Pyradus*, Hefychio fortè *Ξάνδαρος*, Septentrionalibus *Rehenschier*, dicitur. Magnitudo ei quæ bovi, caput majus cervino nec absimile, villus albus magnitudine Urforum. Tergori tanta duritia, ut thoraces ex eo faciant. Pectus habet torosum, ungulas bifidas, concavas, & mobiles. In cursu enim eas explicat. Ipse ad celeritatem expeditissimus, ita ut & summas nives calcet

Aldr. H.
Bif. c. 29.

Plin. H. N.
l. 8. c. 32.

Aldrov.
H. Bif.
c. 30.

calcet non impressis altè vestigiis, & pernicitate insidiantia in vallibus animalia effugiat. Cornua gestat præalta, quæ statim à fronte ramis duobus latis mucronantur quasi in digitos. In medio ramulus veluti internodium interjectus, inde rursus in ramos latos, digitorum expansorum specie mucronatos exeunt. Cornua sunt alba, venulisque longis distincta. Differunt ab alces cornibus altitudine, à cervi latitudine, ab utrisque colore, & ramorum multitudine. Currendo ea in tergum demittit: nam stanti, frontem penè rami inferiores tegunt. His inferioribus, concreta frigoribus flumina ad potum capiendum rumpere fertur. Sylvarum fructibus & arborum musco vescitur. Latibula struit in montibus Septentrionalibus, & in Mosibergum, aliosque Norvegiæ montes intensioribus frigoribus procedit. Capitur ab hominibus ad usus domesticos. Nam ad conficienda itinera domatur à cursoribus, ad opera rustica ab Agricolis. Caro ejus è ferinis illorum locorum optima & delicatissima. Natura animal esse gregale; & mille tarandorum armenta, in vastis septentrionis sylvis aliquando conspici ferunt. Fœmellæ ramis carent. Reperiuntur in Norvegia Suecia, Laponia, & Polonia. Augustam Vindelicorum bini cum sellis, phaleris, & phrenis, erant aliquando adducti. De coloris in ipso mutatione, ita *Solinus*. Hunc tarandum, affirmant, habitum metu vertere, & cum delitescat, fieri similem cuicumque rei proximaverit, sive illa saxo alba sit, seu fruteto virens, sive quam aliam præferat qualitatem. Faciunt hoc idem in mari polypi, in terra Chamæleontes. Sed & Polypus, & Chamæleon glabra sunt, & pronius est cutis lævitate speculi modo proximantia æmulari. In hoc novum est, ac singulare, hirsutiam pili, colorum vices facere. Cæterum quis ille Plinii & Solini Tarandus sit, nec Gesnerus quidem rectè nosse visus est. Nam modò cum Turone, modò cum Rangifero, de quo in sequentibus eundem facit. Icon quam hic damus, verissima esse creditur.

Solin. Polyhist. c. 33.

ARTICULUS IX.

De Rangifero.

IN Descriptione Rangiferi, quem *Roen* vocant, non conveniunt auctores. Albertus speciem cervi repræsentare dicit, sed majorem esse corpore, colore insignem, & ad fugam celeberrimum. Tres, secundum eundem, cornuum ordines in capite gerit, ita ut in singulis bina sint cornua, & caput ejus virgulis compositum videatur. Ex his duo cæteris majora, in loco cornuum cervi, quæ ad perfectam magnitudinem augentur, admodò ut quinque cubitorum mensuram ali-

Aldrovan. Hist. Bifal. c. 31.

quando attingant, & ramis viginti quinque conspiciantur. Duo etiam in medio capitis, ut damarus habentur, mutilis & brevibus ramis mucronata. Denique alia in fronte antrorsum versa, ossibus similia, quibus in pugna potissimum utitur. Olaus Magnus tricornem esse scribit, de genere cervorum; sed longè proceriorem, velociorem, longiorem. Rangiferum duplici ratione dici, tum quòd in capite alta cornua, velut quercinarum arborum ramos ferat: tum quòd instrumenta cornibus pectorique, quibus hyemalia plaustra trahit, imposita, ranga & loga patrio sermone vocentur. Cornuum verò duo cæteris majora, eo loco habere quo cervus: aliud in medio capitis, ramusculis circumstantibus cæteris brevioribus situm, quo contra infestas bestias pugnat. Jubatum gerere collum, & ungulas rotundas. Johannes Agricola tridentem duntaxat in fastigio cornuum habere, & in falibus Poloniæ reperiri, prodidit. Julius Cæsar bovem cervi figuram facit, cujus à media fronte inter aures, unum cornu existat excelsius, magisque directum his, quæ nobis nota sunt cornibus. Ab ejus summo, addit, sicut palmæ ramique late diffunduntur. Descriptio Damiani à Goës, alci potius quàm Rangifero competit. Apollonium Menabenum Medicum si sequimur, sunt ex genere cervorum, altitudine & crassitudine afello pares, tibiærum gracilitate superant. Caput habent instar vituli, collum jubatum velut equus: Cornua frondosa, lævia, gracilia, oblonga, ad tergum porrecta. Cætera, habita ratione & servata magnitudinis proportionem, cervos communes imitantur. Taceo Julium Cæsarem Scaligerum, qui rangifero ab Olao Magno tributa alci adscribit. Utut verò sit, distinctum ab Alce, velinde colligere licet, quòd Olaus Magnus rerum septentrionalium peritissimus, diversis locis de iisdem agat. Inveniuntur in Laponia, Suecia, Norvegia, & vicinis Arctico locis. *Cibus* ei muscus montanus, candidus, præsertim hyeme nivibus in superficie soli coopertus: quas licet densas naturæ instinctu perforat, cibum quæsiturus. Æstate verò foliis ac frondibus arborum, stando eundoque melius quàm se inclinando floribus ac herbis, propter cornua nimis antrorsum incurvata vescitur; idque laterali & obliqua capitis inclinatione. Educti in transmarinas terras non diu supersunt, ut in Holfatia & Prussia compertum. Huc à Gustavo Rege Ann. 1533. missi, & sylvestri libertate donati, an sobolem reliquerint, nunquam comperiri potuit. Quia verò & sylvestres sunt & domestici; horum lac, pelles, nervi, ossa, caro, ungulæ, pili, usibus humanis inserviunt. *Lac* nutrimentum est domesticum; serum, potus. *Pellis* tegendis & corporibus & lectis, & equorum sellis inservit. Quia valida

Cæsar. l. 6 de bello Gallico.

Pigargus
Weiß Zars

Tragelaphus

Pigargi Species

Hippelaphus *Femina*

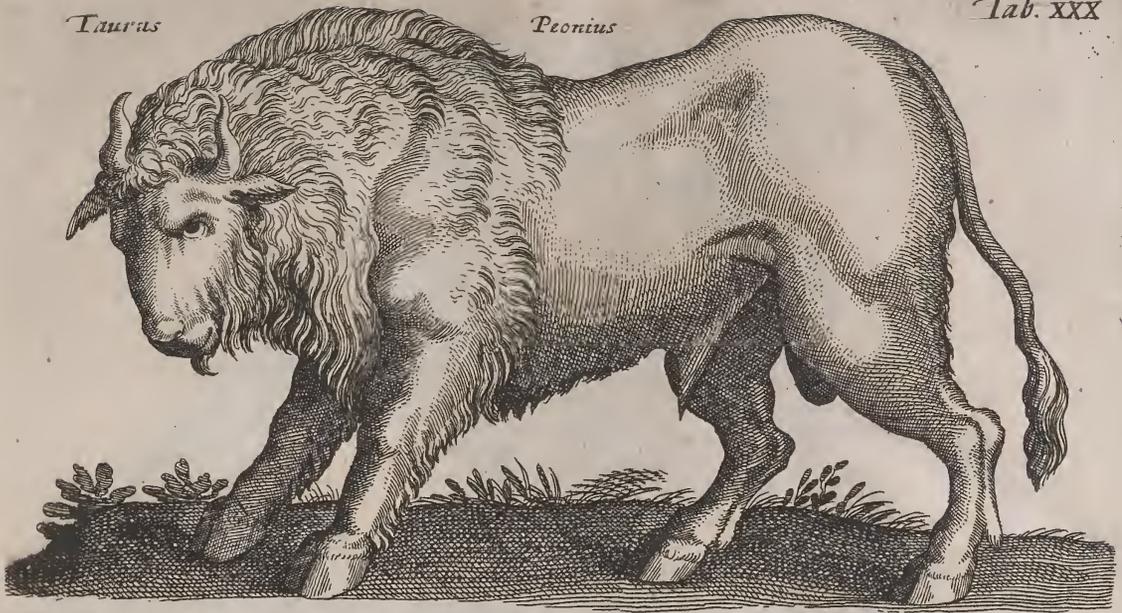

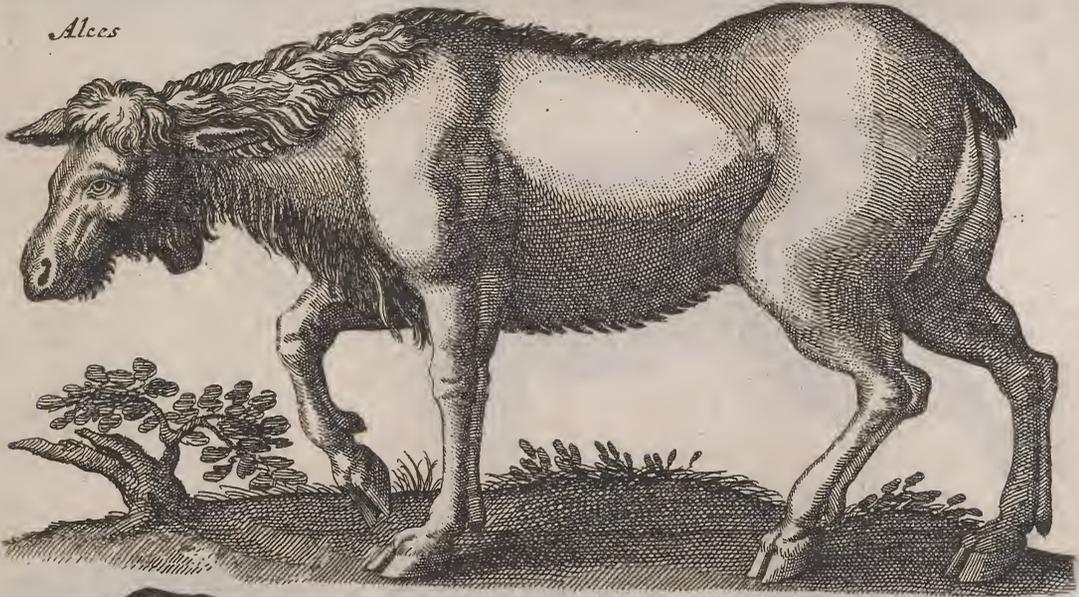
Taurus

Peonius

Tab. xxx

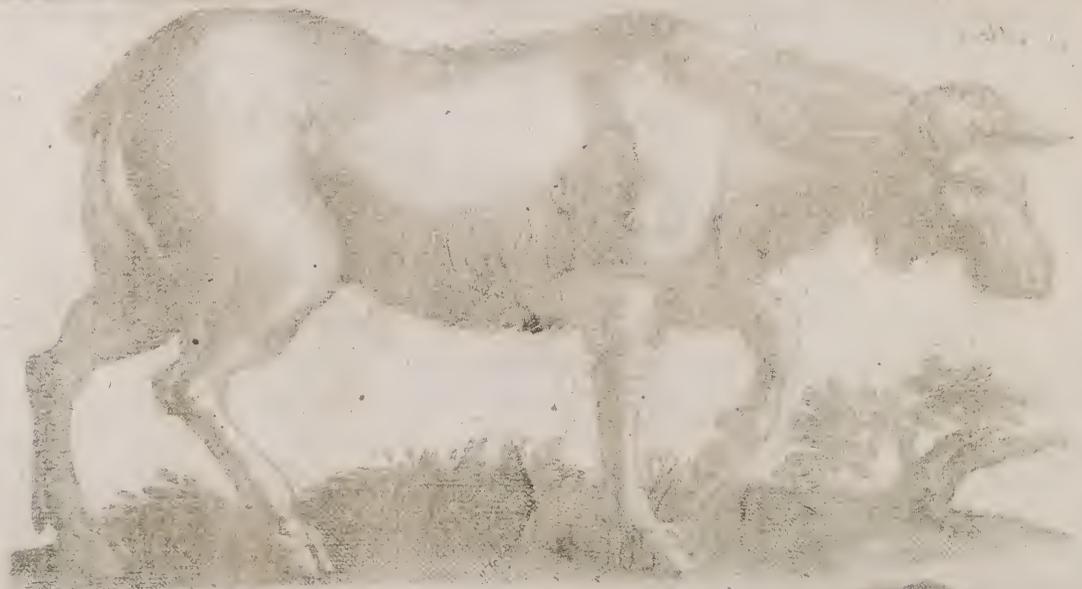
Alces

Alce. Elapd geschlecht

1770

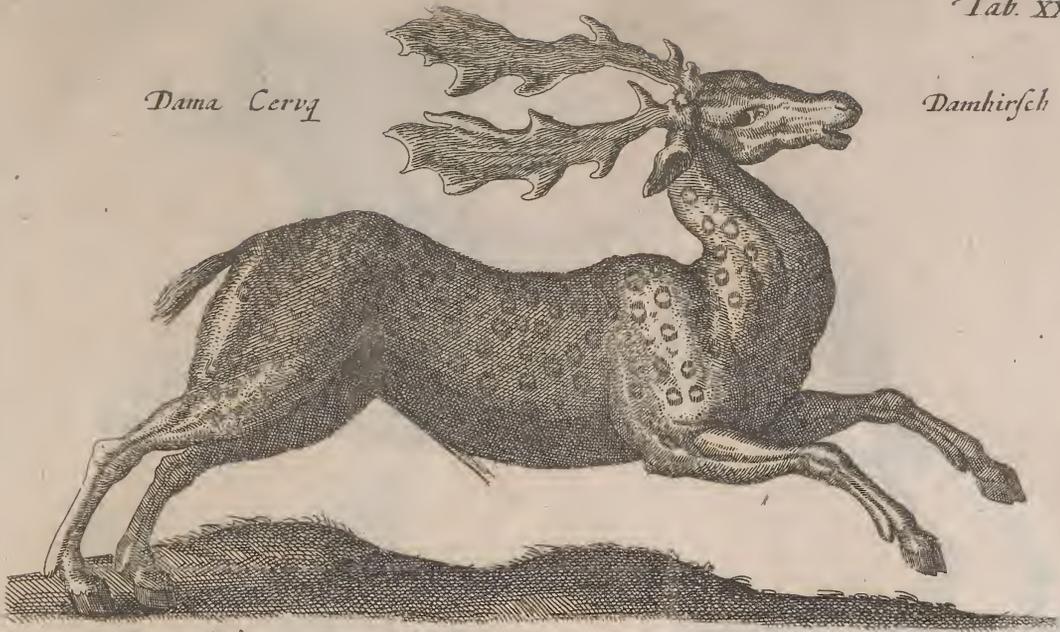

1770

Dama Cervy

Damhirsch

Caprea Rehe-Kalb

Alce Mas

1. Stag

2. Doe

3. Doe

4. Stag

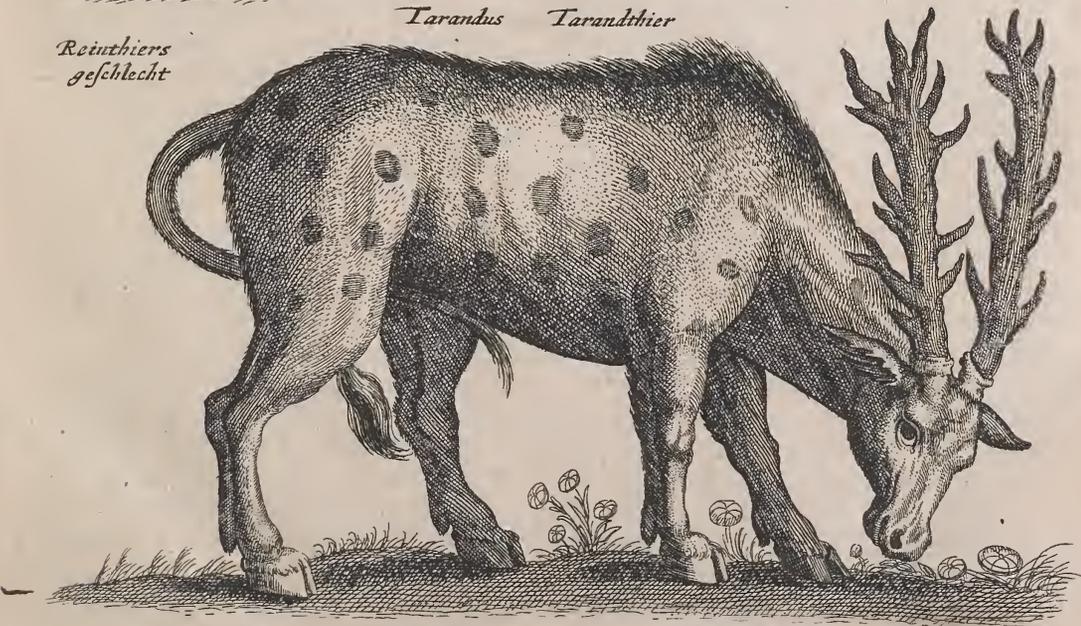
Rangifer *Reinther*

Cervus *Palmatus*

Reinther's
geschlecht

Tarandus *Tarandther*

valida & tenax, ad culeos & diverforum opificum folles adhibetur. *Nervi* loco lini confuendis vestibus deputantur. *Ossa* & cornua ad arcus parandos fumuntur. *Carnes* vento & fumo siccatæ ad plures annos durant. Ungulæ spasmaticis profunt. *Pilis* pro farciendis fellis & pulvinaribus utuntur.

ARTICULUS X.

De Alce.

Sed & de fera *Alce* mirè authores discrepant. Pausanias specie inter cervum & camelum facit; nasci apud Celtas, explorari, investigarique ab hominibus non posse, hominum odore à longe percepto, in foveas & profundissimos specus sese abdere. Secundum Cæsarem, sunt in Hercynia sylva, earumque consimilis capris figura & varietas pellium, sed magnitudine paulò antecedunt, mutilæque sunt cornibus, & crura sine nodis articulisque habent, neque quietis causâ procumbunt: neque si quo afflictâ casu conciderunt, erigere sese aut sublevare possunt, &c. Plinius jumento similem facit, ni proceritas aurium & cervicis distinguat. Haud illi dissimilem, notam in Scandinavia insula, nec unquam visam in hoc orbe, multis tamen narratam Machlin, sed nullo suffraginum flexu: ideoque non cubantem, sed acclivem arbori in somno, eaque incisâ ad insidias capi, aliâs velocitatis memoratæ. Labrum ei superius prægrande, ob id retrogredi in pascendo, ne in priora tendens involveretur. Idem apud Solinum legimus. Dodoneus huc Strabonem verba trahit, qui dicit, Alpes, peculiaris formæ belluam, ut memoriæ prodidit Polybius, gignere, habitu quidem ad cervi staturam, collo duntaxat excepto & villis, in quibus capro per quam similis est, gerereque sub mento carnis globum ad palmæ magnitudinem, capillosum, crassitudinem pro equini pulli cauda habentem. Cardanus alcem à Julio Cæsare descriptam putat: aliis creditam, magnum animal appellat. Scaliger licet duas alces esse dicat; hoc tamen animal bifontem nuncupat. Olaus hanc feram alcem ubique vocat, & onagræ. Erasmus Stella medium quasi genus inter equos & cervos alcem ponit, easdemque cornua quotannis amittere. Levinus Lemnius caprarum esse generis credit. Michovius crura absque articulis prælonga habere, ut bifontes, ait. Germanis dicitur *Esland* / seu miseria; tum quòd singulis diebus morbo comitali laboret, nec citius ab eo levetur, quàm dextri posterioris pedis ungulam auriculæ sinistrae immiserit; tum quòd levissimo etiam vulnere accepto, expiret. Cæterum magnum animal ita describit Cardanus. *Sub boreali polo animal nascitur cervo simile, cruribus anterioribus*

longioribus, carneam habens promuscidem, brevem tamen. Habet cornua peculiari quadam forma prædita, & nulli ferè animali similia. Nam crassa ab imo, ubi ascendunt, latiora palmo sunt. Menabenus verò hanc partium exteriorum descriptionem dedit. *Habet hoc animal crassitiem, altitudinem & proceritatem mediocris & pinguis equi. Humeri depressiores & humiliores sunt partibus posterioribus. Capite aliquantulum pronum incedit. A summo capite usque ad humeros, & maximè in cervice est huic magna pilorum prolixitas & sylva, ita ut collum & barbam hirci repræsentet. In aliis corporis partibus pilorum longitudine non differt ab equo, sed densitate superatur, crassitie verò superat. Color præterquamque vergit ad cinericiam albedinem; pro vicissitudine tamen anni temporum, pili varias habent in colore mutationes. Caput est oblongum & gracile, si conferatur cum toto corpore. Labra magna, prominentia & crassa, & maximè superius, quod *promuscidem* Cardanus vocavit. Os longum. Dentes non admodum magni, nec longi. Aures longæ latæque. Fœmineus sexus cornibus caret, at masculinum genus multifida, & ramosa cornua producit, sed non tam longa & frondosa ut cervi vulgaris. Latiuscula sunt crassitie ferè duorum digitorum transversorum. Si unius cornu figuram spectas, triangularem ferè formam deprehendes, & magnæ avis alam extensam dices: si pondus, duodecim ferè librarum majorum erit. Cornua, addit idem, mutat hoc animal statutis quibusdam temporibus, ut cervi solent. Unum aliquamdiu fuit apud me, quod ut matura poma solent, spontè deciderat. Id stirpe manifestè dignoscitur; duo alia parva habeo, duorum aut trium fortè ab ortu mensium, paulò ante animalis mortem abscissa, quæ molli quadam lanugine, sanguine etiam imbuta erant. Est præterea obeso & grandi ventre ut vaccæ sunt. Cauda mirum in modum brevis, ungulæ bifidæ, ut bobus. Et hæc omnia Dodoneus ad alcem refert, quæ alibi, DE O volente, examinabimus. De *Pelle* scribit Gesnerus, densam & solidam esse, ut validos etiam ictus punctim cæsimque factos avertat, & ferrei thoracis instar hodiè expectatur. Ad thoraces ab alutariis, piscium adipe præparatur, ut imbrem arceat. A cervina cui similis est, inspirata discernitur. Transmittit enim spiritum ut ab opposita manu percipiatur, quod sit meatibus plena, & concavos pilos habeat. Gesnerus tamen in ungula integra, quam cum ima parte tibiæ pilosa se vidisse affirmat, nullam in pilis cavitatem reperit. Possunt tamen meatus qui in vivis erant, in mortuis collabi, præsertim longo post tempore.*

Gesnerus
in Alce.

Ald. Hist.
Bibl. c. 32.

Pausan. in
Elisiis, &
Bœoticis.

Cæsar. l. 6.
de bello
Gallico.

Plin. H. N.
l. 8. c. 15.

Solin. Polyhist. 32.
& 33.
Strabo
Geogr. l. 4.

Lemnius
in Miracul.
Nat.

Cardan. l.
10. de subtilitate.

Cornua, idem, libras circiter duodecim appendere tradit, esseque longitudine ferè duorum pedum, non ramosa ut cervorum, mucronibus tamen aliquot divisa, dodrantem lata, arni potius quam cornu figurà, & advehi ex Lithuania. Cornu verò Magnæ feræ nomine ad Aldrovandum missum, septem tantum libras duodecim unciarum appendit, ea juxta caput crassitudine ut vix manu comprehendi possit, quinque ornatum mucronibus hinc inde binis, mox ab uno latere, alio, & ab altero, etiam alterius ostendens rudimentum, latitudo inter primos ramos trium ferè dodrantum. Tota ferè tibia simul cum unguibus libras pendebat tres cum dimidia. Icon quæ hic exhibetur Aldrovandi est. Ad *Naturam* ipsius spectat, quod animal hoc à venatoribus agitatam ad aquas confugiat, & aquam ore haustam, fervidam in canes evomat: quòd rarò solum conspiciatur, sed terrà nivibus oblecta multa progrediantur simul: Unum procedit properando, ut occasio postulat: alia singula sequuntur eundem tenorem & modum servando, & primi vestigia calcando, ita ut si quis rei inscius ipsa insequatur unius tantum vestigia se cernere existimet: quòd sitis laborisque adeò sit patientissimum, ut diem noctemque immensa spacia privatum cibo, conficere possit: quòd pulli captu adeò successivè mansuescant, ut naturali urgente siti maxima cerevisiæ vasa à discumbentibus propinata ebibant: quòd tantam vim in ungula gerant, ut tactum ictu lupum illicò interimat, & elabente cane, opposita arbor elidatur, quasi fungus adefset. De *Uso* in cibis, hoc dixisse sufficiat, carnibus ubique vesci regionis incolas, & recentibus, & sale conditis: crassi tamen & melancholici fucci apparere. In *Medicofu*, *cornua*, *nervi*, & *ungula*, laudantur. *Cornua* olim inter adstringentia duntaxat habebantur: post inter antepileptica relata sunt, modò inter festum assumptionis B. Mariæ virginis & nativitatis ejusdem absconderentur. Alii, die Ægidii festo demi debere opinantur. *Nervi* ad spasmodum in Suecia adhibentur. Modus adhibendi, zonam ex eo facere, & membro læso circumligare. *Unguis* seu ungula, Epilepsiæ & hystericiæ affectioni convenit. Conditiones ad efficaciam requisitæ, ab Olao Magno ponuntur. Ungula exterior, inquit ille, dextri lateris posterioris pedis onagri, (sic alcem vocat) masculi, qui non genuit, abscissâ à vivo pede securi, vel alio instrumento avulsa, post medium mensis Augusti, spasmodum aut morbum caducum patienti adhibita, continuo fanat. Applicatur rectè, si vel sinistra manus annulari, adponatur: vel annulus ex eodem factus, eidem indatur: vel pars unguis sinistrae palmæ imponatur, manusque in pugnum complicetur: vel ejusdem por-

Natura.

Ufus.

tiuncula in aurem sinistram missa, & aliquandiu veluti scalpendo moveatur. Suffocata mulieri, rasura cum zedoaria, anaticis partibus felicissimè exhibetur. Formulas ex ea antepilepticas in authoribus vide.

ARTICULUS XI.

De Rhinocerote.

Rhinoceroti nomen à cornu, quod in nare pullulat, nomen datum est. Quidam apud Diaconum, *bovem Ægyptium* Diacon. l. 16. appellant: alii ex Pausania, *Athopicum quadrupedem* seu taurum, sed falsò. In Ægyptum non potuit nisi fortuito casu inferri. Pausanias verò in Æthiopia taurum esse dicit, qui ob similitudinem cornu ab ignaris Rhinoceros appelleretur. Nullum animal est, cujus *descriptio*, inquit Aldrovandi continuator, magis sit in lubrico. Et certè Plinius breviter se expedit. *Unum ei in nare cornu, longitudinem cum elephante parem, crura multò breviora, colorem buxæum.* Tantundem & Agatharchides apud Photium protulit. Nicolaus de Comitibus Venetus, Rhinocerotem suillo capite, bovinâ caudâ, elephantino colore, cornu bipedalis longitudinis gerentem, nobis fingit, in provincia Mangi. Ælianus, qui Græcorum permultis & Romanorum visum & benè notum describere frigidum esse putat, in summa nare cornu gerere ait, mucronis acuti, robore nec ferro quidem concedens: pellem tantæ firmitatis, ut agrè jaculo penetrari queat. De *Cornu* maxima est discrepantia. Tertullianus unum tantum adsignat: Martialis verò duobus depræliari scribit. Utrumque hoc, secundum eundem in capite; secundum alios in humero dextro alterum & brevius esse. Nummus Domitiani utrumque in naribus ponit. Alii majus cornu in naso, minus in fronte, aliquo supra spacio, collocant. Sed nec de *forma* ejusdem conveniunt. Alii rectum instar tubæ, lineâ nigrâ transcurren- Tertull. l. 3. contra Præxam. Rer. Indicar. rel. l. 3. c. 7. te ponunt: alii sine lineâ. Artemidorus apud Strabonem, qui Rhinocerotes longitudine parum ab elephantis excedere, magnitudine tauri, formâ apro proximâ esse ait, recurvum & omni osse durius facit. Diodorus simum, Agatharchidas & Solinus repandum vocant. Addit Artemidorus, belluam duo cingula tanquam Draconum volumina dorso usque ad uterum circumeuntia habere, alterum jubam versum, alterum ad lumbum, hæcque de ea à se dici, quòd sibi visa esset. At Bontius, quem in Capra Pazaartica citavimus, quique Rhinocerotem vel centies non tantum cavæ inclusum, sed & in sylvis vagantem vidit, ita nobis eum describit. Cute è nigra est cinericia, instar Elephantinæ, rugosa admodum, cum profundis plicaturis circa latera ac in dorso: crassam admodum habet pellem, Ælian. H. A. l. 17. c. 44. Photius Biblioth. Cod. 250. Strabo Geogr. l. 16. Diodor. Sicul. Bibliothec. l. 4. Solin. Polyhist. c. 63. Bontius Medic. Indor. p. 16.

RHINOCEROS
Hornase Rhinocer

Dromedary

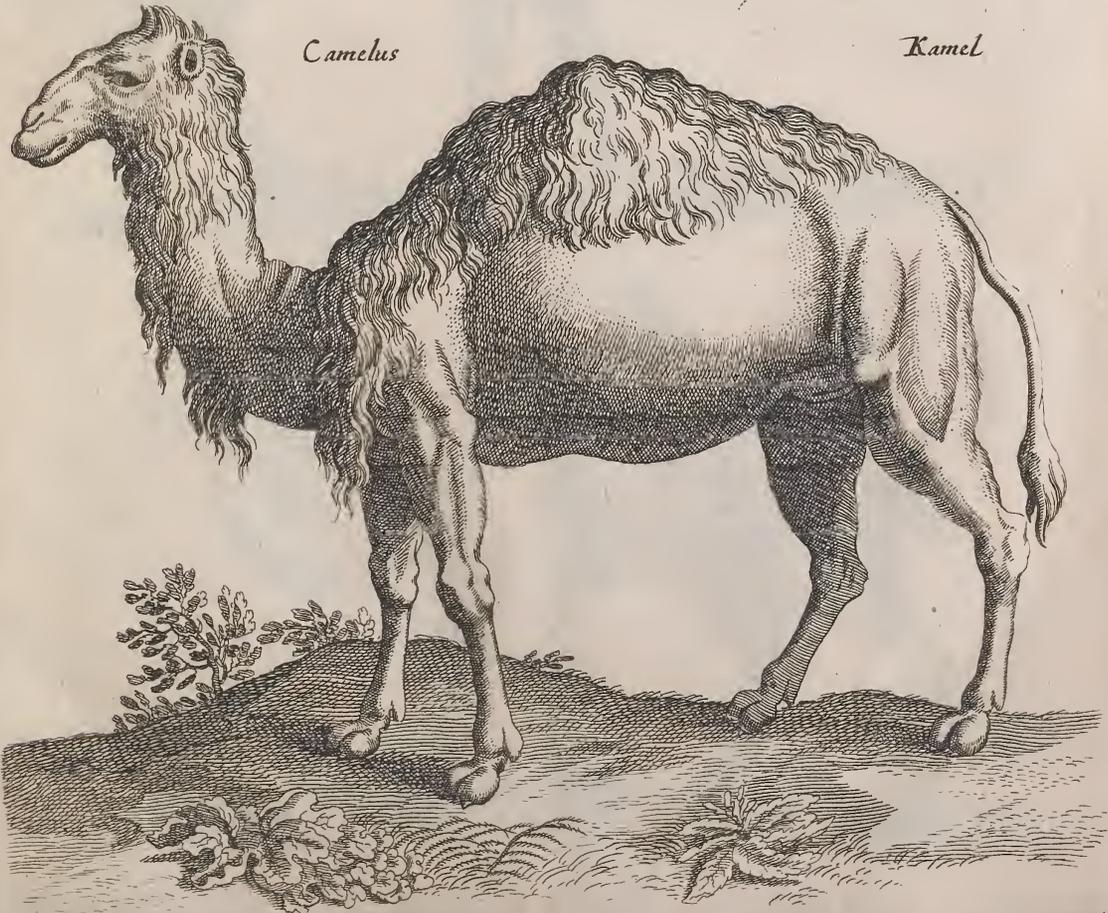

Dromedary

Camelus

Kamel

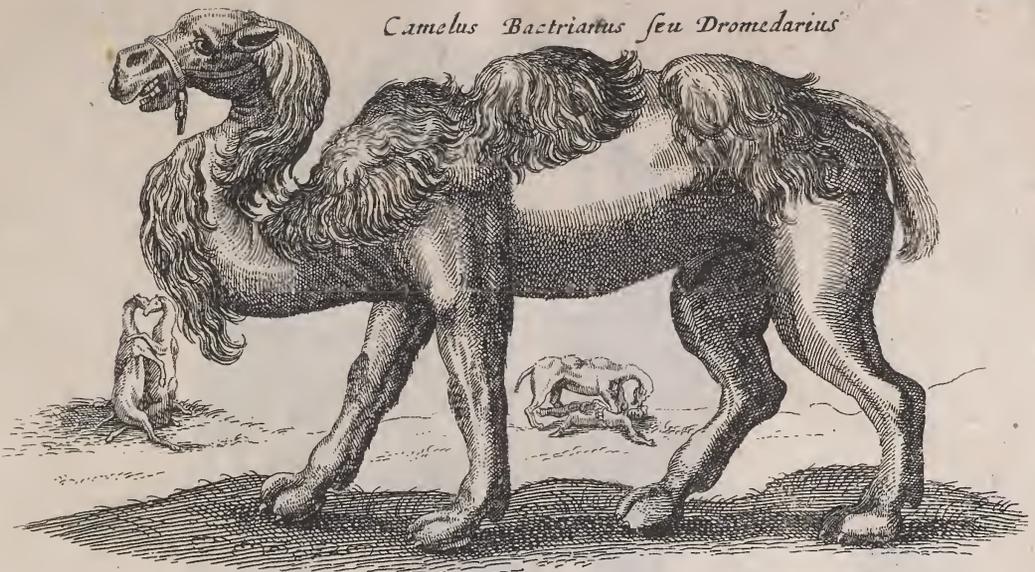
50

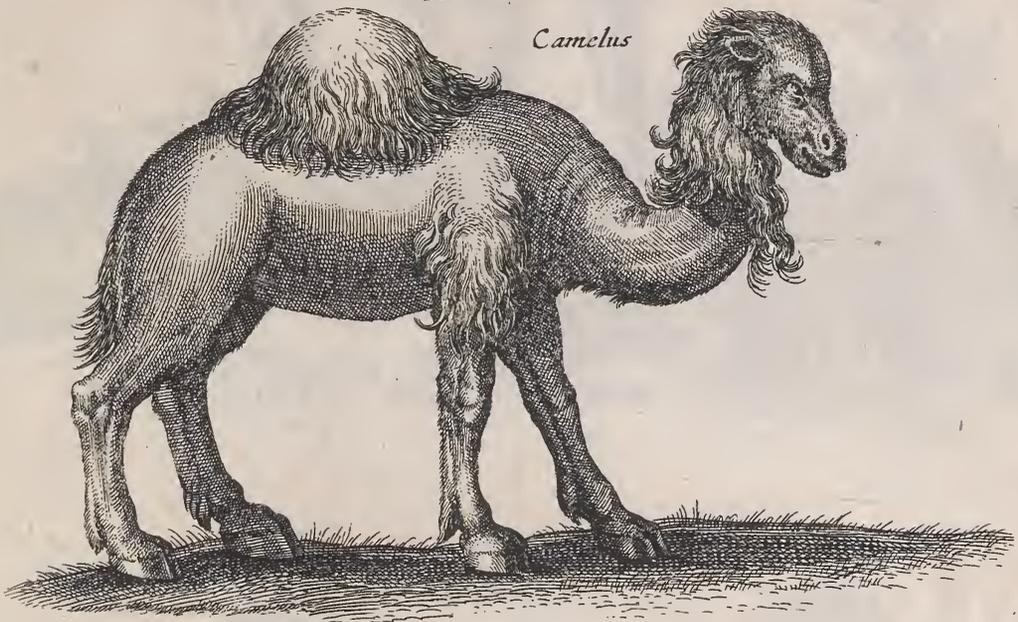
148

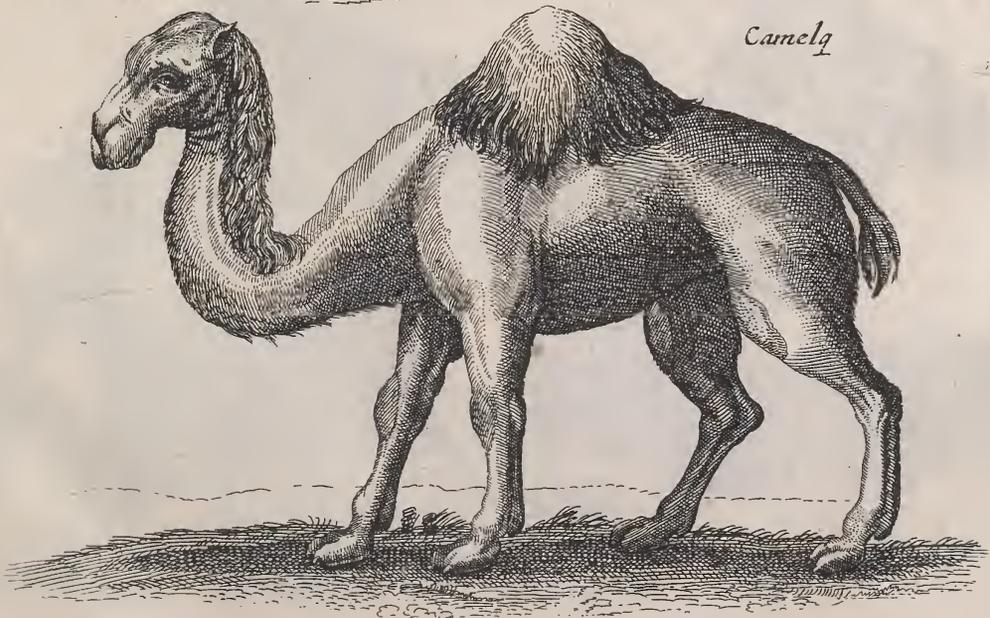
Camelus Bactrianus seu Dromedarius

Camelus

Camelq

Dromedarius

Camelus

CAPUT III.

De Ruminantibus non Cornigeris.

ARTICULUS I.

De Camelo.

ut quæ ictui Japonicæ macharæ facillè refi-
stat. Neque enim hæc bſtia, (ut apud nos
pingitur) ſcutis munita eſt; ſed hæ plicatu-
ræ hos clypeos mentiuntur; neque una pars
durior eſt alterâ. Retro eſt porcino; ſed
ante acutiore, neque tam obtuſo, in cujus
extremitate cornu itud extat, unde nomen
fortita eſt bellua aliud altero majus pro
ætate Rhinocerois. Colore etiam cornu
variat, modò nigrum, modò cinericeum,
modò album eſt. Magnitudine autem cor-
poris mediocriſ ſtaturæ, Elephantem pro-
ximè accedit mediocrem, niſi quòd pedibus
ſit longè humilioribus, & propterea etiam
tam conſpicuum non eſt animal. *Locus* ſi
quaras, invenitur in Africâ deſertis, Aba-
ſſia, multis Aſiæ locis, regno Bengalæ, &
Jacatru. Nec ævo Ariſtoteliſ Græcis notus
erat, nec Romanis ante annum urbis conditæ
DCLXVI. Quis primus monſtraverit, in-
ter antiquarios non convenit. Dio ab Au-
guſto primum in triumphali pompa tradu-
ctum, ait: At Plinius, Cn. Pompejum ludis
primum exhibuiſſe, tradidit. Ideò Solinus:
Ante ludos Cn. Pompeii Romana ſpecta-
cula, Rhinocerotem nesciviſſe, reliquit.
Herbis & virgultis perquam ſpinofiſ veſci-
tur, nam linguam habet aſperrimam. De
Natura hoc duntaxat conſtat, cum Elephan-
te inimicitias gerere, nec ſavire in hominem
niſi laceſſitum. Dimicaturus, cornu ad faxa
limato præparat ſe pugnæ: in dimicatione
alvum maximè petens, quam ſcit eſſe mol-
liorem, perruptoquæ carniū ambitu exan-
guem facit: quòd ſi alvum contingendi co-
pia non datur, contra ipſe à proboscide &
dentibus ictus, deficit, & opprimitur. Irritatus,
inquit Bontius, hominem ſimul &
equum, tanquam pulicem proſternit, quem
deinde lambendo necat, dum aſperitate lin-
guæ, cute ac carne uſque ad oſſa hominem
denudat. Sclopeto læſus, dum per ſylvas
fugit, quicquid obvium eſt, cum ſummo
fragore ac horrore audientium proſternit,
etiam fatiſ craſſas arbores. Hiſtoriam inſi-
gnis ejus ferocitatis, vide apud eundem. Huc
pertinet ex eodem & illud, quòd cœno mi-
rificè gaudeat, nec prius etiam irritatus vin-
diſctam exerceat, quam catulo ſuo provide-
rit. *Voce* ſues imitatur. Grunnit enim. *Carni-
bus* veſcuntur Mauri: quæ tam nervoſa,
ut dentes ferratos exigat. Cutiſ in vino ma-
cerata, à Zacuto, in malignis propinatur.
Cornu veneno extinguendo quidam propi-
nant: lautioribus apud Romanos pro gutto
in balneis erat. In eo oleum aſſervabatur
loturis idoneum. In *Genera* quædam diſt-
ingui, affirmare non auſim. Dicitur tamen in
Africa deprehenſus, magnitudine aſini ſyl-
veſtris, cornu bicubitali, pedibus cerviniſ,
auribus equiniſ, caudâ bovinâ.

Hætenus de ruminantibus Cornigeris
actum eſt, ſequuntur, non ruminantia,
Camelus nempe, & *Camelopardaliſ*. *Camelus*
vel ab Ebraico Gamal, quod Camolum ſi-
gnificat; vel à κάμνω laboro, quod ſit animal
ad labores doſſuarios aptiſſimum: vel ab
χαμηλὸν humile & breve, quòd quando one-
rantur, ut humilioreſ ſiant, accumbant: vel
quaſi κάμμηρὸν curvus, quod media femo-
ra curvet, utpote juxta crurum altitudinem
conciſum ac decurtatum, ut Artemidorus
ex Eveni ſententia derivat, dicitur. Biſul-
cum eſt animal, ſed ita, ut à poſteriore parte
ad ſecundam uſque digitorum flexionem
pes bipartiatur: at anterior leviter biparti-
tus ſit, ad primos uſque eorundem nodos:
fiſſurarum verò intervalla expleat quid,
quale & anſeribus. Peculiaris ipſiſ in dorſo
gibber, quo cætera animalia carent. Habent
& infernè alterum ſuperiori ſimile: quo
reliquum fulcitur corpus, ubi genua ſum-
mittit. Papillæ ei quaternæ, quot & vacciſ.
Cauda, aſinæ ſimiliſ. *Genitale* ponè idque
tam nervoſum, ut ex eo confici poſſit, quo
arcuſ ſidiſſimè intenduntur. In unoquoque
crure genu unum: neque plures plicaturæ,
ut Herodotus innuit: verum tot videntur,
quòd alvo ſubducta ſunt. Similiſ bubulo
talus. *Clunes* pro corporiſ ratione exiguæ.
Fel non diſcretum, ſed venuliſ quibuſdam
confuſum. Nulli in ſuperiore maxilla prio-
res *dentes*. Soli ex non cornigeriſ duo ven-
triculi, quòd ſpinofum ligneumquæ alimen-
tum depaſcatur. Ideò & membrana oriſ in-
terior, ex toto aſpera eſt, & ea quæ ventri-
bus obducitur, ſimiliter. Medullæ & ſevi
apud authoreſ quoque mentio. Reperiun-
tur in Africa & Aſia, Baſtrianos inprimiſ &
Arabas. Anaxagoraſ etiam in Jonia ad ur-
bem Clazomeniam, agroſ ſuoſ gregibuſ &
Cameliſ depaſcendos reliquit, ut ex Suida
vertit Hieronymuſ Wolfiuſ. Romæ ſupe-
rato ad Rhyndacum amnem Mithridate,
primùm viſoſ putavit Salluſtiuſ: at pote-
rant bello Achaico & Aſiatico videri. Pto-
lomæuſ Lagi Baſtrianam totam nigram in-
ter alia ſpectacula exhibuit. Delectantur
ſpinofuſo ligneoquæ alimento; junco præfer-
tim, cujuſ ſummitatem ſæpenumero abro-
dunt. Sed nec hordeum purum vel cum ſæ-
no, vel gramen tenue & humile negligunt;
ſæpe & carduiſ contenti. Hodie Arabia
deſerta transmittentibuſ, hordeacea li-
ba quinque quæ malum Cydonium ma-
gnitudine non ſuperent, quotidjè dantur.

Aldrovand.
Hiſt. Biſulc.
c. 34.

Deſcriptio.
Ariſtot. H.
A. l. c. 1.
Salig. c. 6.

Ariſtot. H.
A. l. 5. c. 2.

Herodot.
in Thalia.

Ariſtot. de
partib. ani-
mal. l. 3.
c. 14.
Plin. H. N.
l. 11. c. 37.

Locus.

Plutarch.
in Lucullo.

Lucian. in
Prometh-
theo.
Cibus
Galen. An-
tid. l. 1. c. 14.

Varron.
l. 1. c. 7.

Locus.

Dio Hiſt.
l. 51.

Plin. H. N.
l. 8. c. 20.
Solin Poly-
hiſt. c. 30.

Bontius
l. c.

Solin. Polyhist. c. 62.

De Potu ita Solinus. Sitim etiam in quadri-
duum tolerant: verum cum occasio bibendi
data est, tantum implentur, quantum & fa-
tiet præterita desideria, & in futurum diem
profit. Lutulentas aquas captant, puras
refugiunt, denique nisi cænosior liquor fue-
rit, ipsi assidua proculcatione limum exci-
tant, ut turbetur. At recentiores, etiam in
duodecim imò in quindecim dies totos, si
fors ferat, abstinere potu solere scribunt:
imò oculatorum fide constat, in hara &
Biled Elgerid, nunquam bibere, quam diu
viride gramen, quod depascant, invenire
possint.

Generatio.
Plin. H. N.
l. 10. c. 63.

De Generatione hoc habemus, à C.
Plinio prodi, aversum coire; ab Aristotele
non item. Hujusenim verba. Cameli sedente
fœminâ coeunt, nec averfi, sed comple-
tente mare ut cæteræ quadrupes agunt,

Aristot. H.
A. l. 5. c. 2.

& coitum toto die exercent. Petunt recessum
solitudines, cum libet coire, nec ali-
quis eò tuto accedere potest, præterquam
pastor armenti. De gestatione & partu. non
conveniunt authores. Suidas, decem mens-
es gestare, undecimo parere, & anno inter-
misso rursus prurire scribit. Secundum Plin-
ium, duodecim mensibus ferunt, à trimatu
pariunt vere, iterumque implentur à par-
tu.

Arist. H. A.
l. 5. c. 15.

Aristoteles verò, gestationi duodecim
duntaxat menses assignat, & semper unum
tantum modo parere, & quidem (κατὰ τὸν
μαμασίτην λέγοντα μήνα) scribit. Alibi tamen
decem duntaxat mensium meminit, & ver-
nalis temporis. Tres in primis hostes habent,

Arist. H. A.
l. 6. c. 26.
Inimicitie.

Equum, Leonem & Tabanum. De equo Cyri
historia testatur, qui immisissis contra Cræsi
equitatum camelis, eundem dissipavit,
quod equi ne olfactum quidem camelorum
paterentur. A leonibus infestari, Ælianus
authore est. A scabis ne infestentur, om-
nium piscium adipe Arabes eosdem inun-
gunt. Inter *Morbos* quibus vexantur, poda-
gra est & calvities. Illâ facillè moriuntur:

Ælian. H.
A. l. 7. c. 36

hanc cum hominibus communem habere,
proditum authoribus. Rabie corripiuntur
genituræ cupidi, adeò ut injuriæ aliquando
illatæ memores, in obvios & ductores ad
interneccionem usque desæviant. Quadra-
ginta diebus totis id fieri, quidam prodi-
dere. Affectionem describit Hieronymus.

Morbi.

Aristot. H.
A. l. 8. c. 22.

In quibus, inquit, Camelum Bactrum enor-
mis magnitudinis, qui multos jam obtrive-
rat, triginta & eo amplius viri, distentum
solidissimis funibus, cum clamore adduxe-
runt. Sanguinei erant oculi, spumabat os,
volubilis lingua turgebat, & super omnem
terrorem, rugitus personabat immanis. De
Ætate non convenit inter scriptores. Ari-
stoteles plusquam quinquaginta annis vive-
re scripsit. Solinus in centum durare, nisi
fortè translati in peregrina, insolentia mu-
tati aëris morbos trahant. Plinius quinquagenis
annis, quosdam & centenis vivere pro-
didit; quod de Bactrianis ab Æliano su-

Hieronym.
in vita Hil-
lariensis.

Ætas.
Aristot. H.
A. l. 6. c. 16.
Solin. Poly-
hist. c. 62.

Plin. H. N.
l. 8. c. 18.
Ælian. H.
A. l. 4. c. 55.
Ingenium.

mitur. Ad *Ingenium & Mores* spectant, *vin-
dicta, Docilitas, & musices amor, verecundia,
pietas & φιλοσοφία* Percussus aliquando,
iram reponit longo tempore, & ubi occasio-
nem nactus fuerit, nalum retribuit. Ad
tympani sonitum choræas ducere edocetur.
Includitur, inquit *Leo Africanus*, junior ca-
melus, ubi pavementum præcalidum sit, ut
alternatim pedes attollat, dum calor urget,
idque frequentissimâ alternatione facit,
dum hunc dum illum pedem attollit pun-
gente calore, atque interim semper ad fores
tympanum percutitur. In schola hujusmo-
di scholasticus hic exercetur ad annum in-
tegrum, aut circiter. Ufu igitur confirmato
hâc diuturnitate, quotiescunque tympani
sonitum audierit, eadem pedum alterna-
tione, eodemque loco persistens, dum inso-
net tympanum, choræa ductum spectatori-
bus præ se fert. Musicâ delectari vel exinde
colligas, quòd fessius non verberibus sed
cantu ad progrediendum invitetur. In ma-
trem tantâ est reverentiâ, ut eam nunquam
ineat, nec se, ut faciat, cogi patiatur. Oper-
tam cum aliquando violasset, admissorem
paulò post necavit. *Verecundiam* de genera-
tione exposuimus. *Pietatem* compassio ex-
primit. Totâ nocte manducant, quod si
aliquis in stabulo ægrotet, cibo abstinent.

φιλοσοφίαν Indi detexere. Cum celeritate
maximâ uti cupiunt, fœtus Cameli per ali-
quot milliaria cum matre abducunt; illâ
abactâ, pullos relinquunt. Dum redeunt,
mater passus duplicat, quo citius pullis re-
stituat. *Usum* in pluribus præstat. In *Me-
dicina, caro* provocat urinam. *Adeps* gibbi,
suffumigatus confert hæmorrhoidibus. *Ce-
rebrum* exsiccatum cum aceto epilepsiæ. *Fel*
cum melle potum anginæ. *Sanguis* conce-
ptioni & præfocationi matricis, si post pur-
gationem menstruorum adhibeatur. *Lac*
ventrem lenit, valdè subtile & aquosum,
asthmâ confert, & desiderium cibi excitat.

Basil. He-
xam. ho-
mil. 8.

Leo Afri-
canus in
Africa.

Aristot. in
Mirabil.

Tzetzes
Chiliad. 12.
c. 404

Urina quæ fullonibus utilissima, quod apud
Plinium legimus, ad dentes quoque deal-
bandos & purgandos, vim habere credebatur.
Cauda arefacta, solvit anum. *Fimi* ci-
nere cum oleo misto crispatur capillus. I-
dem albus cum melle tritus tumores reprim-
it, & vulnera mundat. *Seta* è cauda con-
tortæ & alligatæ sinistro brachio quartanis
medentur, si credere fas est. Invenit & *in cibus*
locum. Arabas novimus camelorum lacte
vesci. Carnes, teste Galeno, Alexandrinis in
usu. Heliogabalus aliquoties in cœnis exhibuit:
& calcanea, quia maximè tenera, Apic-
cii exemplo, comedit. Apud Judæos inter
vetitos cibos habebatur. Carnem & lac qui-
dam inter suavissima censent. Hoc, partui
vicinarum caseosæ & butyrosæ substantiæ
minus habet. In *bellis* adhibitos passim apud
Historicos habetur. Hinc armaturæ, qua
in expeditionibus muniuntur, nomina, de

Plin. H. N.
l. 28. c. 8.

Apol. l. 1.
Apol.

Galen. l. 1.
de Alim. fa-
cult. c. 2.
Lamprid. in
Heliogab.

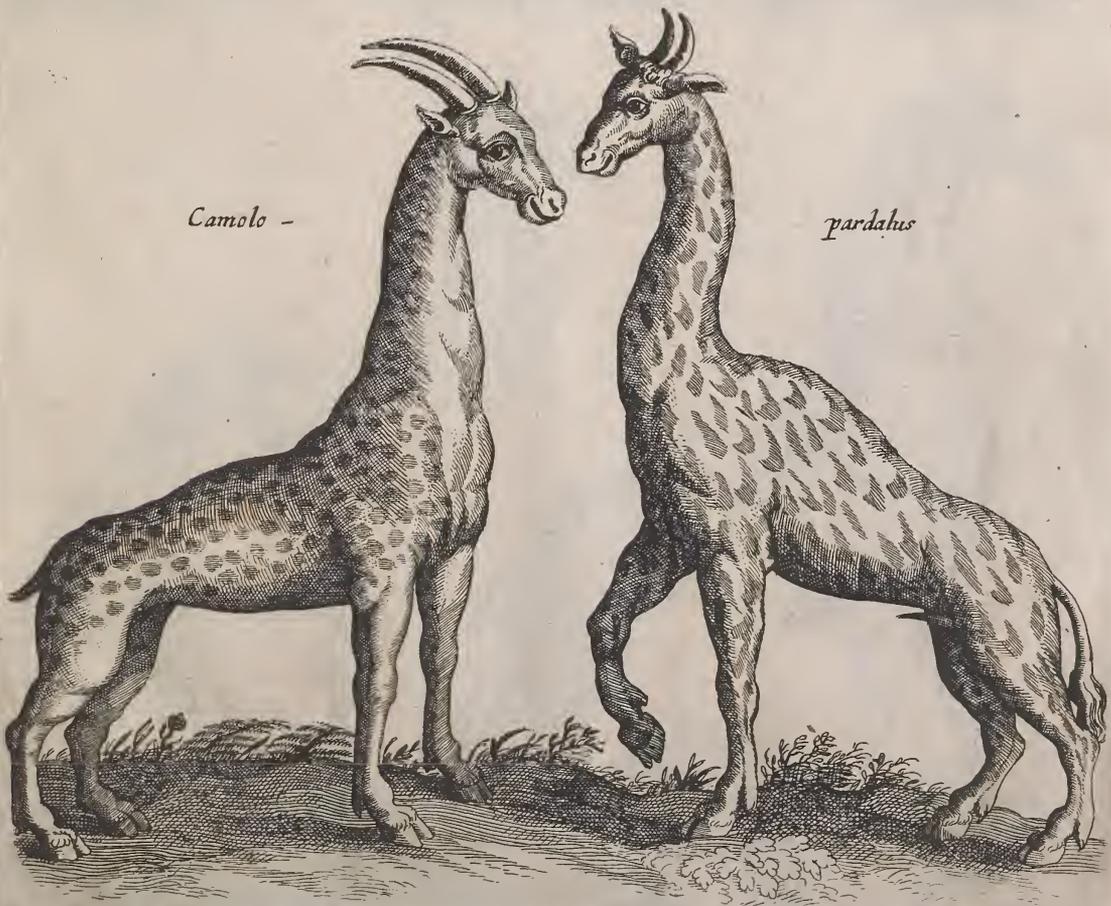
qui-

Camelo pardus seu Gierafra

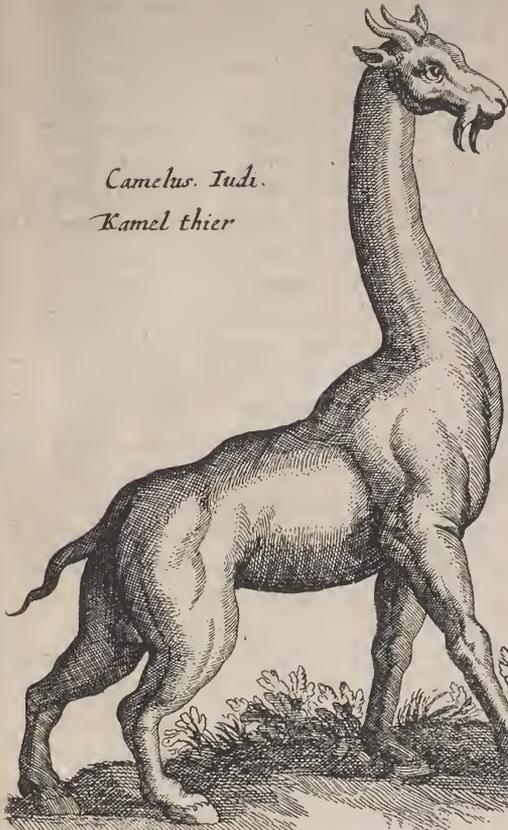
Camelo -

pardalus

Camelus. Iudi.
Kamel thier

Camelus Indicus
Indianisch Camel

Camelus Indicus
Versicolor

Alius Camelus

Fig. 1. 2.

quibus si DEVS voluerit in Philologicis. Itinera in Arabia, Ægypto, &c. vel hodie absque camelis confici non possunt. Sunt & oneri ferendo accommodati, sed nec ultra justum pondera recipiunt. Sexcenta pondo communiter gestant, licet, si necessitas urgeat, mille ferre possint. Dum onerantur, aut onere levantur, in ventrem procumbunt, & ut sentiunt se æquale viribus suis impositum, exsurgunt, nec plus recipiunt. Africani molestias itineris non intermissi quinquaginta diebus totis haud ægrè sustinent. Species Camelorum apud veteres sunt varix. Sunt pingues, macri, rusci, albi. Dedit & cursus differentiam: *Dromedarii* enim & *Fromades* dicuntur, qui minoris quidem sunt staturæ, sed cursus perniciosissimi. Centum & amplius milliaria uno die peragere solere, Isidorus Hispalensis habet. Aristoteles equis Nifanis vel potius Nifæis præponit. Fœminas esse velociores ab Achmete Seirimio & aliis observatum est. Præcipua differentia à regionibus sumitur. Sunt *Arabici*, *Bactriani* & *Caspii*. Illi, bina tubera in dorso habent. Unde *διττολοι* & *δίκυρτοι*, dicuntur. Isti fortissimi habentur, & singula in tergo tubera, alterum verò in pectore, cui incumbant, gerunt. Hos, ad equorum maximorum magnitudinem accedere, Ælianus ait. Moderni de Differentiis Africanorum ita agunt, & in his *Samuel Purchasius*. Camelorum tres species habent. Prima vocatur *Hugium*, ingentis staturæ & rōboris, pendo mille librarum ferens. Secunda minor, duplici in tergo tubere, oneribus ferendis & equitationi apta, *Becheti*, dicta, quam solam Asiatici agnoscunt. Tertiam vocant *Ragvabil*, macilentam & gracilem, ad sola itinera non accommodatam. Eam quippe inequitant, conficitque uno die amplius quam centum passuum millia. Atque iis Rex Tombuti solet mittere Nuncios Segelmesse aut Darham, nongentis millibus passuum distantem, septem aut ad summum octo diebus, sine ulla in itinere morâ aut requie.

ARTICULUS II.

De Camelopardale.

Camelo pardalis, seu ut aliis placet paulo barbarè, Camelopardalus, à Camelo & Pardale nomen sortitus est. Corporis vastitie Camelum, macularum varietate Pardum imitatur. De cætero si Varroni attendimus, nomen hoc Alexandria, unde istud animal Romam erat adductum, venit. Multas autem sortitum est appellationes. Dicitur enim *Ovis fera*, quod in aviis regionibus degat, & ovi mansuetudine respondeat; *Nabis* apud Solinum; *Nabuna* Æthiopicis ut apud Plinium legitur; *Anabula* & *Saffarat*, Alberto M. quæ nomina ex aliis detorta esse judico; *Orasius* Majolo, sed falsò, cum

Vincentius Bellovacensis pulcherrimum animal esse scribat, Camelopardus verò sit deformis, modernis denique *Giraffa*, ex quo Saffarat corruptum est. Nec Aristoteles ejus meminit, nec Ælianus; Strabo verò & Agatharchides ex veteribus in diversa, in eo describendo abeunt. Hunc si sequimur, varietatem à Pardale habet, magnitudinem à Camelo, monstruosam crassitiem, collum adeò longum ut summis arboribus pabulum carpat. Apud illum legimus, nullâ re pardali similem, cutis varietate hinnulo simillimum. Addit, virgatis pilis distingui, posteriora humiliora esse anterioribus, ut à cauda sedere videatur ad bovis altitudinem: verticem sublimiorem Camelo habere: ne feram quidem esse, sed pecus. Plinius collo similem facit equo, collo & cruribus bovi, capite camelo, albis maculis rutilum colorem distinguuntibus. Dio partes posteriores humiliores habere scribit. Heliodorus tenuem cervicem, de reliqua corporis mole in olorum collum se tendere, ait. Inter recentiores exquisitissimè Bellonius & quidem oculatus testis descripsit. Giraffam, inquit, Græci & Latini vocant Camelopardalem. Vidi in urbe Cairo tres, duo cornicula ex fronte eminebant circiter sex digitos, in fronte media tuberculum existebat, velut tertium cornu, altum circiter duos digitos, collum longum septem pedes, cum caput extollit, sedecem pedes à terra effert. Illius longitudo à cauda ad capitis verticem est duod eviginti pedum; tibix tam altæ posteriores. quàm priores at femora anteriora longè altiora posterioribus. Nimirum, dorsum à cauda ad summum verticem capitis, velut scala, velutque tectum carinatum attollitur. Totum corpus grandibus maculis distinguitur coloris cervini, obquadratis, sed in collo, magisque in corpore quoquo versus latis circiter dodrantem, at clausula macularum alba digito latior. Itaque totum corpus reticulatum est: neque tamen ut Pardalis maculas habet rotundas, sed aut obquadratas, aut rotundas. Pes est bifidus ut bubulus, labrum superum longè eminet infra inferum, Cauda tenuis & exigua, in acumine pilosa. Jubam habet ut equus, à dorso ad capitis verticem. In gradiendo claudicare videtur, nunc dextris nunc sinistris, non modo cruribus sed etiam lateribus, cum ex terra aut potum aut cibum necesse haberet, crura latissimè distendebat priora. Nonnisi enim latè diductis, longèque diu arcuatis tibiis, cibum ex terra capere potest. Addendum ex Josaphati Barbari Veneti itinerario, Linguam bduos pedes longam, suboscuro quasi violacei coloris, teretem sicut anguillis, habere: hâc ramos, frondes, herbasque capere, mira celeritate in os trahendo, ut vix ab attento spectatore videatur. Purchasius ex Fernando Jesuita, tam vastum animal esse

Strabo Geogr. l. 16. Agatharch. apud Phot. in Bibliotheca. Descriptio.

Plin. H. N. l. 3. c. 18.

Dio Hist. l. 43.

Bellon. observ. c. 9.

Solin. Polyhist. c. 62.

Differentia.

Aristot. H. A. l. 9. c. 50.

Solin. Polyhist. c. 62.

Ælian. H. A. l. 17. c. 34. Purchas. Peregrin. l. 6. c. 1. f. 2.

Aldrovand. H. Bifid. c. 35.

Varro l. 4. L. L.

Solin. Polyhist. c. 43.

Locus.

Solm. Polyhist. c. 43.

Suidas.

scribit, ut eques rectus sub ejus dorso transire possit. *Reperitur* in Africa, apud Troglodytas, ut ex Strabone habemus, & Æthiopia. Romanis omnium primus ludis suis exhibuit Cæsar Dictator: postea Gordianus decem exhibuit, Aurelianus aliquot in triumpho duxit. Leoni Imperatori oblatum est ab Æthiopicis; Frederico à Sultano Babylonio; Laurentio Mediceo ab alio Sultano. Tractu motuque tam facilem hanc feram Heliodorus prodit, ut eam quo velit, tenui capistro vertici devincto, veluti fortissimo vinculo, magister perducatur. Judæis prohibita est in cibis. Unde fortè frequentiore olim in Judæa fuisse colligas.

CAPUT IV.

De Quadrupedibus non ruminantibus.

ARTICULUS I.

De Sue.

Nomen.

Varro R. R. l. 2. c. 4.

Isidor. l. 12. c. 1.

Quinque in descriptione Suis occurrunt nomina, videlicet, *Sus*, *Porcus*, *Scropha*, *Verres*, & *Majalis*. *Sus* Græcis est *ὄσ*, nomen & Apro commune, unde Latinum fluxisse videtur. Olim, ut verbis Varronis utar, dicebatur *Thysius* dicta, ab illo verbo quod dicunt *θύειν*, quod est immolare. Ab suillo enim genere pecoris immolandi initium primum sumptum videtur; cujus vestigia, quod initis Cereris porci immolantur, & quod initiis pacis foedus cum feritur, porcus occiditur; & quod nuptiarum initio, antiqui Reges ac sublimes viri in Hetruria in conjunctione nuptiali, novus maritus & nova nupta primum porcum immolant. Prisci quoque Latini & etiam Græci in Italia idem fecisse videntur. Nam & nostræ mulieres, addit idem, maximè nutrices, naturam quâ foeminae sunt, appellant porcum, & Græcè *χοῖρον*, significantes esse dignum insigni nuptiarum. *Porcus* Isidoro quasi spurcus dicitur, quod se cæno & limo illinat, immergat & ingurgitet. Varronis locus, in quo dicitur, Porcus quod Sabini dicunt de Aprino Porco Poridus; inde Porcus nisi à Græcis, quod Athenis in libris sacrorum scriptum est, *καπρὸς καὶ πόρως*, difficilis nimis est. Videtur tamen esse Græcum antiquum, sed obscuratum, quod nunc eum vocant *χοῖρον*. *Scropha* originis est incertæ. Quidam ex sono fictum nomen ajunt. Græcis est *χομφαίς* & *σκαρφα*. Significat suem quæ sæpius peperit, & aliquando pro ipsa porca peculiariter sumitur. *Verres*, dicitur porcus non castratus & mansuetus. Marcellus sylvaticum pro apro dixit. *Majalis* est verres seu porcus castratus, ut inter equos canterius, inter gallos gallinaeos, capus. *Hybridas* antiqui vocabant fues semiferos, id est, ex domestico & fero pro-

genitos. *Descriptione* notissimi animalis et si opus non videatur, paucis tamen singularia quæque attingemus, (& quidem per fatu-ram.) *Ossibus* itaque parum medullæ ineft. *Pili*, qui quod rigidiores & erecti, *scæ* dicuntur, crassiores sunt quàm in bubus & elephantis: apud nos ferè ruffi, in Gallia & Italia nigri, in Provincia, quod si benè à nobis observatum plærumque versicolores, qui in cervice rigent, *λοφίον* vocamus. *Pinguedo* inter cutem & musculos collecta, *Lardum* dicitur: axungia verò, adeps suillus inveteratus, aut cum sale, aut syncerus. *Cerebrum* pinguiusculum est, & magis minuitur lunâ decrescente quàm ulli animali. *Oculi* cavi profundique, ut sine vitæ periculo eximi non possint; quare vel altero tantum privati extinguuntur. *Supercilia* nasum versus deorsum nutant, ad tempora verò retrahuntur. *Nasus* pars extrema crassa est, *frons* angusta, *labra* lata. *Os* totum valdè porrigitur, & ut facilius infodiat, latum est. *Rostrum* dicitur, & cutem in eo, callum Grammatici vocant. *Dentes* foeminae pauciores sunt quàm maribus, nec unquam decidunt. *Corium* circa cervicem durius, *καλλοπα* vocant. *Corda* inarticulatiore habent fues. In *auriculis* invenitur humor quidam felli similis, minus tamen liquidus, sed densitate sua humori splenis similis. *Ventriculus* amplus est flexuosusque, ut diutius concoquat, cum levibus & paucioribus crustis. In *jecinore* lapilli candidi inveniuntur. Caro exos infra umbilicum *specile* dicitur. Plures habent foeminae *Mammæ* toto ventre duplici ordine, quod numeroso foecunda sint partu: generosæ duodenas, vulgares binis minus. Eadem *genitale* eâ continent parte, quâ pecoris ubera habentur: & cum per libidinem turgent ac pruriunt ad coitum, sursum tantisper hoc retrahunt, vertuntque foras, ut inde mari coitus sit facilius. Rescissum id longè productius, & dehiscens amplius est. *Apria* vulvæ inter femina adhæret, quâ maribus testes maximè continentur. *Caudam* intorquent, & talo probiore carent, inter solipedes & bifulcos ambigui. Sine *Liene* putantur inveniri, qui vel ex tamariscinis alveis bibère, vel radicem spleni comedere. *Costas* iisdem denas apud Plinium legimus. Sed de interioribus suis ita Severinus. In sue asperæ arteriæ circuli cartilaginei obliquè descendentes. Verùm cum primus circulus, qui latissimus est omnium, sit paulò minor, quam transversus, cæteri verò inferiores sint obliqui; necessario inter hos, & primum erat intercapedo, quæ ut compleretur, posuit natura quartâ circuli partem, quâ respicit posteriora latiore; quâ vero in anteriora definit, auctam. Aliud est notandum ab his non dissimile: In circulis paulo inferioribus, quam sint medii, fecit natura duos semifectos, qui sibi parte acutiore invicem occurrunt, cujus varietatis usus adhuc ignotus.

Descriptione.

Plin. H. N. l. 11. c. 37. Arist. H. A. l. 2. c. 1. Arist. l. 3. de partib. c. 4.

Aristot. H. A. l. 6. c. 13.

Zootom. Democrit. p. 299.

In

In intestinis tenuibus ileo quippe, parte externâ tubercula quædam visa duriuscula feminis lentis magnitudine & figurâ, quæ, me trahente, secuti sunt ab interna parte lumbrici duo; alter longitudine palmi; alter longitudine digiti. Uterque cavus, & plenus succo albo veluti chylo aut colostro: formam autem referebant ambo veri lumbrici terrestres. Disce igitur sic hæere lumbricos humanis intestinis. Illa autem durities nodosa, in quam insertum erat os lumbrici, facta est, puto, ab ulcere & morsu lumbrici. Cuticula in sue concolor est pilis albis nigris, &c. De utero verò suis à se secto, ita scribit. Præterea quæ scribit Sylvius, in extremis cornubus appendices quædam membranæ exungues, in quibus, ut apparet, reservantur fecum & urinæ recrementa. Vena umbilicalis bifida, cum appropinquat utero; umbilicalia vasa primo sub alam sinistram tendentia, mox cervicem transversim amplectentia, revolvuntur extrinsecus ad brachium dextrum. In fætu verò ipso circiter menstruo omnia ferè viscera interna conspicua. *Hepar*, ventriculus, intestina, lien, renes, diaphragma, cor, pulmo. Cor albidum, pulmo concolor hepatis, hepar rubrum opacum, renes magni, pro ratione venæ apparentis per rectos pedes anteriores, posteriores, sed magis per posteriores. Item jugulares etiam illæ, quæ ad caput ascendunt, labdæ quasi figuram facientes. In porcello vero perfecto detecto thorace per transversas duas sectiones, primùm intueris nervulos duos, qui jugulum perforantes & pericardio adhærescentes recta per cordis latera descendunt ad diaphragma, cujus circulo nerveo inferuntur per duos ramulos aut tres, hinc transit alius ramus ad ventriculi os superius. Vides hic conspicue divaricationem venæ axillaris & thymicæ. *Auricula cordis* intus cavæ, divulsæ à corde parte anteriore, conjunctæ posteriore. Processus *urachi* à fundo vesicæ post latos digitos duos inferitur in arterias. In fine *penis* glandula rotunda: In cervice *vesicæ*, glandulæ duæ, ad hanc committuntur vasa ejaculatoria, quæ, ut apparet, ad prostates, alias glandulas, mediis venis deferuntur, & hinc ad exortum penis. In *ventriculo* & intestinis succus viscidus colore in ventriculo, ut ovi album, in intestinis vero, ut mel dilutius. Vena sine pari in medio spinæ ad costas singulas utrinque mittens ramusculos. Ubi que ferè in nostris regionibus invenitur. Strabo Galliam togatam suis ita abundare suo tempore scripsit, ut & porcorum gregibus qui ibi alebantur, Roma aleretur; ex Lugdunensi verò Gallia, optima fassamenta eò apportarentur. Sed & Syracusæ proverbium ob bonitatem meruere. *Casus Siculus*, à *Syracusis* sues. Solinus nullos in Arabia haberi prodidit, nullos in India Ælianus, ita

ut ne nasci quidem, illatos exspirare putent. At in terra Australi, nihil esse quadrupedum, quæ in nostro orbe inveniuntur, præter bubalos, vaccas, capros, & porcos. Hæselius Gerardus in descriptione terræ Australis reliquit. Quantum ad *Cibum*, videntur sues esse quasi *πάρφαροι*. Vescuntur ex plantis & earum fructibus, radicibus, glandibus, castaneis, dactylis, vinaceis, cytiso, bulbis, rapunculi sylvatici radice, cicuta, cicere, hordeo, tritico, furfure, & aliis. Glans fagea suem hilarem facit, carnem coctibilem ac levem & utilem stomacho: iligna suem angustam, nitidam, strigosam, ponderosam: querna, diffusam, & gravissimam. Proximam huic cerream Nigidius facit, nec ex alia solidiorem carnem, sed duram. Iligna tentantur, nisi paulatim detur. Fungosa caro fit, esculo, robore, subere. Haliphlæi glandem attingunt quidem, sed non nisi, cum aliud pabulum non suppetit. De Castaneis, postquam præstantiora genera recensuisset, ita subdit Plinius: Cæteræ suum pabulo gignuntur, scrupulosæ corticis intra nucleos quoque ruminatione. Dactylis in Ægypto, Cypro, Syria, & Seleucia Assyriæ faginantur. Fraxini quoque fructu pinguescunt. Cytisus aridus ab Aristomacho Atheniensi miris laudibus deprædicatur. Bulbi illud genus in Bavaria ideò suillum dicitur. Rapunculus verò ille sylvaticus, violarum folia habet, acutiora, radicem candidam, dulcem, non sine lacte. Hyosciamo sumpto insanunt. Ad viridia pabula haud sine noxa deducuntur. Nec carnibus abstinent. Occisorum à latronibus corpora in sylvis devorasse, exemplis probari posset. Propriis fætibus non parcere, nec à gallinis aut anseribus hyeme inprimis, abstinere, experientia me docuit. Effodiunt & lumbricos; limacibus quoque & testudinibus nemoralibus pascuntur. Pinguescunt sexaginta diebus, sed magis tridui inedia faginatione orsa. Fico, caricâ faginare, & à satietate necare, inventum Apicii fuit. Angli per integrum annum faginant, cujus pingue solidius & lautius fieri voluerint. Cæterum usque adeò sus pinguescere solet, ut se ipsa stans sustinere non possit, neque progredi usquam. Itaque eas si quis quo trajicere velit in plaustrum imponit. In Hispania ulteriore in Lusitania cum sus esset occisus, Attilius Hispanientis minimè mendax, & multarum, rerum peritus, in doctrina dicebat, Lucio Volumnio Senatori missam offulam cum duabus costis, quæ penderet III. & XX. pondo, ejusque suis à cute ad os, pedem & III. digitos fuisse. In Arcadia spectavit Varro suem, quæ pro pinguitudine carnis, non modò surgere non posset, sed etiam, ut in ejus corpore forex exesa carne nidum fecisset, & peperisset mures. Idem Basileæ accidisse, Gesnerus, prout accepit, prodidit.

Cibus.

Plin. H. N. l. 16. c. 6.

Columella R. R. l. 7. c. 9. & 10.

Plin. H. N. l. 8. c. 51.

Varro R. l. 1. Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Sitis

Lucus.

Strabo Geogr. l. 5.

Generatio.
Plin. H. N.
l. 8. c. 51.
Aristot. H.
A. l. 2. c. 1.
& l. 5. c. 14.
l. 6. c. 18.

Plutarch.
de Iside &
Osiride.
Plin. l. c.

Columella
R. R. l. 7.
c. 9.

Plin. H. N.
l. 8. c. 51.

Aristot. H.
A. l. 5. c. 14.

Plin. H. N.
l. c.

Antipathia.

Sitis ipsi per ætatem infesta, sed turbidâ aquâ pinguescit; vinaceis verò colluviei immittis, inebriatur. De *Generatione* ita breviter Plinius, Suilli pecoris admissurâ, à Favonio ad æquinoctium vernum, ætatis octavo mense, quibusdam in locis etiam quarto, usque ad septimum annum, in aliis erat ad octavum annum. Partus bis in anno. Tempus utero quatuor mensium: numerus fecunditati ad vicanos, sed educare tam multos nequeunt. Diebus decem circa brumam, statim dentatos nasci, Nigidius tradit. Implentur uno coitu, qui & geminatur propter facilitatem abortiendi. Remedium, ne primâ subactione, neque ante flaccidas aures coitus fiat. Mares non ultra trimatum generant. Fœminæ senectute fessæ, cubantes coeunt. His adde Luna decrecente coire, ut Plutarchus prodidit. Verrem unicum vel decem suis implendis sufficere: subantis verò voce auditâ, nisi admittatur, cibum non capere: propter copiosum humorem multum ac diu coire: initum matutinum appetere, fœminas, post meridiem blandiri: & si pinguet, omnibus anni temporibus, interdiu & noctu, inire posse. Idem antequam sit anniculus prolem vitiosam generat: at fœmina annicula quidem parit, sed mense Februario iniri debet: ubi decimum quintum annum nata est efferatur, nisi fortè benè nutriatur. Subans verò in tantum etiam efferatur, ut hominem laceret, candidâ inprimis veste indutum. Rabies ea mitigatur aceto naturæ asperso: nec, prægnans venerem arcet. Eandem tantum coitu spumam fundere diligentiores observarunt. Quantum ad *Partum*, apud nos sedecem parere audio, inquit Gesnerus, sed rarò: sæpe octonos vel denos. Paucissima, prima partione edere, vigere secunda, nec senescentem copiâ fætus defici, quanquam lentius coeat, Aristoteles author est. Aliis placet, tot parere debere porcos, quot mammas habet. Fœcundior tamen putatur alba. Fætus qui in utero læsus minutusque fuerit, *Mitacharum* dicitur, quasi Posthumum voces. Pollux cordos & parvos porcos *μεπίχοιρα* appellat. Hyeme editi, fiunt exiles, & infelicissimè nutriuntur. Helvetii Martio natos præferunt. In calidioribus regionibus melior est hyemalis quàm æstivus. Cum scrofa peperit, primas mammas, primo qui editus fuit porco præbet. Eæ sunt faucibus proximæ, & plurimum lactis habent. Suam quoque quisque novit in foetu quo genitus est ordine, eaque alitur, nec alia. Detraçto illa alumno suo, sterilefcit illico ac resilit. Uno verò ex omni turba relicto, sola munifex, quæ genito erat attributa, descendit. Si gravidæ glandem copiosius ederint, abortum faciunt. *Antipathiam* gerunt fues cum *Elephantis*, *Lupis*, *Salamandris*, *Vn-*

guento amaracino, *mustela*, *hyoscyamo*, *scorpionibus*, *equis*, & *novellis segetibus*. Elephas grunitum eorum ferre non potest. *Lupus* *σώμικος* seu compalucos aggredi non audet ob vocem. Salamandras absque periculo devorant. Amaracinum unguentum ipsis venenum est. De *Mustelæ* discordia apud Plinium legimus. *Hyoscyamo* enecantur. In *Scythia* & *Scorpionibus* unico icu exanimantur. Equo, teter odor, turpis grunitus, fœdus halitus, infensa. Cum dentes nunquam amittat, debiles tamen & totâ vitâ infirmi redduntur, post gustatas segetes novellas; naturâ penè indomitam obscæni pecoris ingluviem sic plectente, quando aliter reprimi non potest. De *Ætate* hoc habet Plinius, oculo amisso putari cibo extingui, alioquin vita ad quindecim annos, quibusdam ad vicanos. Inter *Morbos*, quibus suis laborant, est præcipuè *χάλασα*, seu grandio, quæ in viventibus latet, in dissectis apparet: nec ulla ferè est, quæ non grandinis tria ad minimum grana habeat. Subjectæ inprimis huic, quibus crura, collum & armi carne humidior constant. Cognoscuntur, quod in inferiore linguæ parte hæreant, & si setam dorso evellass, cruorem pili inversi radices exhibeant. Cum à magno fervore in frigidam incumbunt, præsertim si non statim pergere cogantur, membris omnibus convelluntur. Infestantur & à pediculis; & ætate, nisi frequenter excitentur, lethargo captæ dormiunt. Corripiuntur & raucedine, anginâ, strumis, & alvi profluvio. Nisi affatim biberint, pulmonariæ evadunt. Ad *Ingenium* pertinet, quod de *brutalitate*, *spurcitate*, *immensa libidine*, & *voracitate* dicitur. Maxime certè brutum est, animamque ei pro sale datam, haud illepidè existimabatur. Volutari in luto est eorum requies, ut lavatio hominis. Loca in quibus se volvunt, volutabra dicuntur. De *Ardore in venerem*, superius diximus. Gryllus tamen, apud Plutarchum singularem in eadem modestiam & continentiam probat. Non hic, inquit, ut inter homines, fœminæ simulatione ludunt, aut libidini, fraudes, præstigias, denegationesque prætexere solent: neque mares, stimulo & luxuria agitati, mercede, labore, aut obsequiis coitum redimunt, sed doli expertem & tempestivam sectantur venerem, quæ stato anni tempore, cupiditatem animalium, velut germen quoddam excitans, illicò restinguit. De *voracitate* etiam superius aliquid tractatum. Ne cadaveribus quidem sui generis abstinet. Inextinguibilis hæc vorandi aviditas, Laphygemus dicitur, ut Cælius Rhodiginus observavit. Huc *vocum humanarum* intellectus pertinet. Compertum agnitam Suarii, furto abactis, mersoque navigio, reclinatione unius lateris, remeasse. *Fox* ipsis est Grun-

Phile in
Carm.

Ælian. H.
A. l. 9. c. 28.
Plin. H. N.
l. 10. c. 74.
Aristot. H.
A. l. 8. c. 29.

Æt. ss.
Plin. H. N.
l. 8. c. 51.

Plin. H. N.
l. 8. c. 51.

Rhodig.
Lect. l. 25.
c. 26.

Plin. l. c. Grunnitus. De *Ufu in Cibo*, verum fateamur necesse, quod Plinius dicit, neque alio ex animali numerosiorem materiam generare, quinquaginta propè sapes cum cæteris singulos. Nota apud Livium de Chalcidensi hospite historia, qui varietatem exquisitam ciborum, & speciem ferinæ carnis, ex mansueti sue produxerat. Heroico ævo in precio fuisse apud Homerum invenies; vescebanturque macilentâ servi, pinguior Dominorum usibus cedebat. Solennitas quoque Saturnalium, non alio pœnè cibo, certe non lautiore, transigebatur, ut observavit Lipsius eoque itum luxuriæ, ut & integrumque farti, unde Porcorum hortulanorum & Trojanorum nomina, apponerentur. Taceo, ita artificiosè apparatusse, aut ab altera parte esset ἐπιάλειψις & κερμβάλεσι, assatus & probè tostus; ex altera verò jurulentus, utpote ex aqua coctus; ita etiam jugulatus, ut ἀσφαλισθῆναι videretur, quod apud Athenæum videre est. Porcelli tamen maximè in deliciis, quos δελφάκας & δελφάκια Græci vocabant. Reperiuntur verò etiam, qui suilla in totum abstinent, Judæi nempe, quibus lege prohibita est; Arabes, quod apud Solinum legimus; Muhamedani, qui ex porci naribus murem natam fabulantur; Mauri, Tartari, ut & olim, prodente Pausania, Pessinuntii. Cæterum si de temperamento & quomodo se ad sanitatem humanam caro suis habeat quæras, Delphacum qui & λακτενδόνελοι dicuntur, humida est, & superfluitatum abundans, nec boni succi. Suilla Simeoni Sethi boni succi & facilis concoctionis, propter similitudinem quam cum humano corpore habet, magisque quam alia cibaria alit. Hoc postremum & Galenus quidem concedit, athletarum exemplo fretus: sed addit, bubulas in tantum lentore antecedere, in quantum bubulæ suillas crassitie vincunt. Alibi tamen ex pedestribus probatissimum cibum suppeditare ait; quod & apud Hippocratem invenies. Idem porcinas pravas esse ait. Suavissima suis mediæ ætatis; juniorum, si diu in ventriculo retineatur, corrumpi solet. Athenæus ex Sicilia tanquam præcipuas laudat. Apicius variè porcellos præparabat. Unde farfili, liquaminati, assi, Vitelliani, Flacciani, laureati, Frontoniani, Oenogerati, Celsiniani, traganii, & cæterorum nomina. *Iecur* omnibus præfertur, si quis animal aridâ ficu paverit, ut apud Aëtium extat. Habitæ tamen & aliæ partes in pretio apud veteres, collum nempe, glandium, vulva ejectionis inprimis post porcariæ, lardum, perna, petaso, testiculi, sincipita, Omasum, & cætera. Inter pernas laudabantur, Asiaticæ, Lyciæ, Cerretanæ, Italicæ, nunc Britannicæ, Westphalicæ, Moguntinæ, Ruthenicæ. Ex carne & aliis fiunt, Ilicia, profecta, lucanicæ, salisci, fundali, farcimina, hotelli, apexabones, tomacula, ossa,

hira seu hila, afratum, ruceta, fartutilli & alia, quæ alibi DEO volente explicabimus. *Usum medicum* quod spectat, accuratissimè iste à Gesnero describitur, *Carnium* decoctum opitulatur contra Buprestim. *Sanguine* porci calido benè verrucæ inunguntur: ubera verò suis sanguine circumlita, minus crescere, Plinius auctor est. *Axungia* porcelli masculi lactentis castrati, illa maxime quæ in ventre intra carnem circa peritonæum, ad unguenta paranda à pharmacopæis adhibetur, à Medicis ad emolliendum, discutendum &c. Fracta ossa lardum elixum atque circumligatum mira celeritate solidat. Panis illinitur cum calce. Cum genista tusa genua dolentia sanant. Cum vino falso contra hyosciamum bibitur, pecoribus quoque optimè auxiliatur. *Iecur*, cum vino sumptum venenatorum morsibus medetur, assuum alvum sistit. *Vesica* urinam ciet, si terram non attigerit, pubi imposita. Verrina usta in potu feliciter contra mictionem involuntariam exhibetur. *Testiculi* inveterati, & in suis lacte triti contra comitalem morbum dantur. *Perna* scrofinae os amplissimum combustum, gingivas siccant & adstringit. *Talus* combustus, donec è nigro albescat, & potus doloribus coli succurrit. *Lac* temporibus inunctum vigilias compefcit. *Succerda* in farinam redacta, ruptis, ex aceto salutaris est. Plura vide in Gesnero. De *Differentiis*, hoc duntaxat occurrit, alium esse *sylvestrem*, de quo nunc agemus, alium *Domesticum*, de quo jam dicta accipi debent. Moderni scriptores *Guineensum* & *fluviatilium* mentionem faciunt, quibus adjungi potest *Tapierete* congener sui animal. *Guineensis*, & è Guinea in Brasiliam translatus, figurâ ut nostrates & ruffi coloris: in hoc autem differt à nostratibus, quod *caput* habeat non ita elatum: *aures* autem longas, & acutas planè & prolongatis acuminibus, *caudam* longam usque ad talos propendentem, pilorum expertem. Totum corpus tegitur *pilis* brevibus ruffis splendidibus, non setis, quibus & in dorso caret, sed tantum versus caudam in dorso & circa collum paulo longiores habet pilos. Planè cicur. *Porcus fluviatialis*, Brasiliensibus Capy-bara, figuram penè porcorum habet, magnitudine exæquat porcum annum vel bimum nostratem. Longitudo corporis à capite ad anum circiter duorum pedum, crassities ventris ses quipedis. Caret *cauda*. *Pedes* quatuor porcini: anteriores quatuor unguibus, posteriores tribus præditos. Estque in anterioribus *ungula* media longissima, duæ breviores, quarta minima: in posterioribus media longior & duæ minores: habet & callum ad suffraginem usque. *Capitis* longitudo decem digitorum, & crassities totidem ferè: habetque crassum & improportionatum caput, & os longissimum ac crassum: oculos magnos, nigros, aures parvas, subrotundas.

Ufus in Medicina.
Galen de Antidot. l. 2.

Plin. H. N. l. 28. c. 9.

Differentie.

Marcgrav. Hist. Brasiliens. l. 6. c. 7.

Inferior *maxilla* brevior superiori; continetque in utraque anterius duos *dentes* incurvatos, qui ad sesquidigitum prominent extra alveolos suos, & ad duos ferè digitos sunt inserti; sed non eminent extra os, sed ut in leporibus intus continentur. *Dentes* reliqui mirandi sunt: constat totus ordo in qualibet maxilla octo ossibus, in quolibet nimirum latere quatuor: & quodlibet os tres dentes inseparabiles repræsentat: ut ita sint in qualibet maxilla dentes viginti & quatuor, & in totum quadraginta octo: sunt autem omnes in extremitatibus plani. Comedunt gramen & fructus varios. Caro comeditur, licet non bene sapiat, melior ossa, caput imprimis. *Tapierete* Brasiliensibus, Lusitanis *Anta*, animal quadrupes, magnitudine juveni semestris: figura *corporis* quodammodo ad porcum accedens, *capite* etiam tali, verum crassiori, oblongo, superius in acumem desinente, promuscide super os præeminente, quam validissimo nervo contrahere & extendere potest: in promuscide autem sunt fissuræ oblongæ. Inferior *oris* pars brevior est superiore, maxillæ ambæ anterius fastigiatae, & in qualibet decem *dentes* incisorii superne & inferne; hinc per certum spaciū, utraque maxilla caret dentibus, sequuntur dein molares, grandes omnes in quolibet latere quinque, ita ut habeat viginti molares & viginti incisores. *Oculos* habet parvos porcinos: *aures* obrotundas majusculas, quas versus anteriora furrigit: *crura* vix longiora porcinis, at crassiuscula: in anterioribus pedibus quatuor *ungulas*, in posterioribus tres; media inter eas major est in omnibus pedibus; in prioribus pedibus, tribus quarta parvula exterius est adjuncta: sunt autem unguæ nigricantes non solidæ sed cavæ, & quæ detrahi possunt. Caret *cauda* & ejus loco processum habet nudum pilis, conicum, parvum, more Cutian. Mas *membrum genitale* longe exserere potest instar Cercopitheci. Incedit dorso incurvato ut Capybara. *Cutem* solidam habet instar Alcis; pilos breves. Color *pilorum* in junioribus est umbræ lucidæ, maculis variegatus albicantibus ut capreolus: in adultis fuscus sive nigricans sine maculis. Animal interdum *dormit* in opacis sylvis latitans; noctu aut mane egreditur pabuli causa. Optime potest natate. Vescitur gramine, arundine Saccharifera, brassica, &c. Caro ejus comeditur, sed ingrati saporis est.

ARTICULUS II.

De Apro.

Aldrovand.
Hist. Bisulc.
c. 37.
Nomen.

APri nomen feris suis duntaxat competit, cum sus tam de feris quàm de domesticis dicatur. Sextus tamen, aprum a-

grestem nominat, quasi verres etiam, id est, sus cicut mas, eodem nomine nuncupari possit. Græci vocant *καπρόν*, Poëtæ imprimis, quod vocabulum rei rusticæ scriptores de verre intelligunt, & *σάρον*. *χλόνης* verò quibusdam est *κύριος*, id est, exfectus eunuchusque aper; (atterunt arbori aut saxo testiculos) Homero *μόνορχης*; aliis sus in agris libere pascens, quasi *χλόνη* ut Varinus habet, id est, in herbis fænove dormiens; quibusdam, magnitudine viscenda aper. Aristophanes *μονίον* cum chlune eundem facit; alii & verius epitheton feri scribunt, quòd cum aliis minimè aggregetur. Colore sunt ferè nigro, vel spadiceo nigricante. Plinius, pilum æreo similem agrestibus dixit. Albos tamen se vidisse, scribit Pausanias. *Oculos* gerunt iracundis similes, & apertis palpebris patulos. *Dentes* habent magnos & recurvos, ad incidendum aptos, albos, hinc *χρυσίδεις* Homero, acutos valdè, hinc Sidonio *σίκα*, quòd ficarum more res quaslibet violent. In his hoc est mirabile, quòd vivente bestia possunt idem quòd ferum; mortuæ verò detracti, vim incisionis amisisse credantur, ut liber de natura rerum prodit. Audio exertos aliquando ita excrefcere, ut circulum ferè absolvant toti in se reflexi. In India cubitales dentium flexus gemini ex rostro. Cum ad terram canibus & hastis debellatus procubuit, dentem inflammato anhelitu ita ignescere ajunt, inquit Gyllius, ut si quis de cervice fetam detractam, ad ejusdem etiamnum, spirantis dentem admoverit, candens in orbem contrahatur ac aduratur: ac si eo dente canes insectantes attigerit, statim ignita vestigia pelli ipsorum imprimat. Hinc dentes aprorum *αἰθωνας* cognominavit Oppianus. *Os* habent ad modum scuti, quod venabulis & machæræ opponunt. *Fel* nullum. *Sanguinem* qui fibris refertus non est. Nulli sunt in Creta, si Plinio credimus: nulli in Africa, si huic & aliis: idem de India Ctesias prodit. At apud Theophrastum legimus, in Ægypto (in Nilo) insulas magnas coagmentari, suesque permultos in eis nasci. In Macedonia mutos esse Ælianus prodidit. Hispani in quadam novi orbis parte invenerunt nostris minores, caudis brevissimis, adeo ut abscissas fuisse arbitrarentur; pedibus etiam dissimiles, posteriores quippe ajunt pedes in his apris uno digito non unguato constare, carnibus multo quàm nostrorum tum suavioribus tum salubrioribus. Scilicet, palmata ibi propè littus multæ erant, inter quæ & palustres ulvas, magna aprorum multitudo libera vagabatur. Lycotas rusticus in Bucolicis Calphurnii, refert se vidisse Romæ in spectaculis, niveos lepores, & non sine cornibus apros. *Cibus* apri non alius quàm cicutati porci, glandes, poma, hordeum, herbæ, radices, & alia.

Plutarch.
de causis
natur.
quæst. 12.

Descriptio.

Pausanias.
in Arcadiis.

Oppian. de
venat.

Locus.

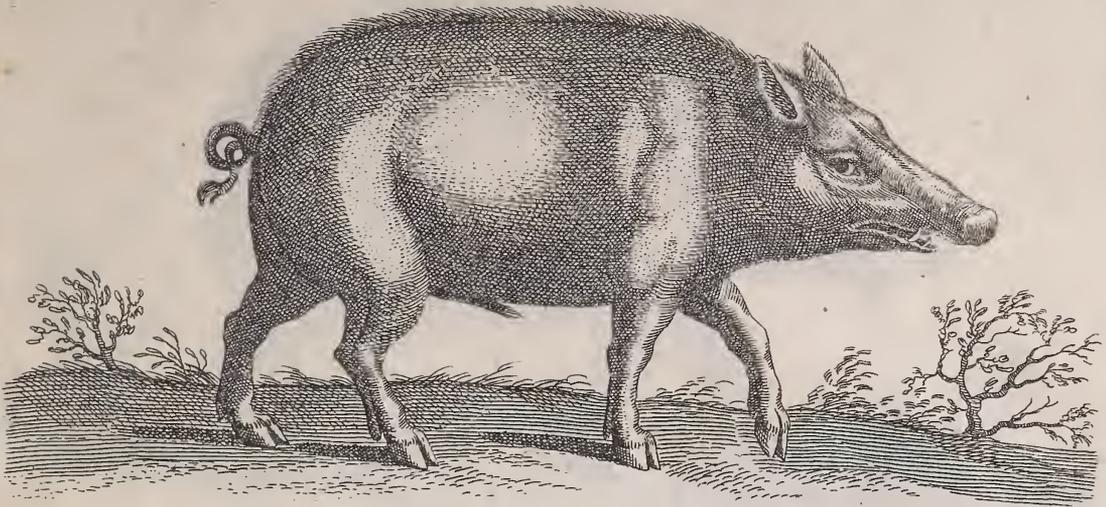
Theophr.
H.P. l. 4.
c. 13.

Ælian. H.
A. l. 17.
c. 10.
Plin. H. N.
l. 11. c. 51.

Petrus
Martyr.
Decade
Ocean. l. 2.

Cibus.

Verres Eber

Aper

Wild Schwein

Scrofa

Mock

Porcus pumilo Taxus porcing

Aper Wild Schwein

alia. Lumbricos etiam rostro effossos comedit. Ficus aridas supra modum appetere, ex Æliano discimus, Minus tamen immoratur foetidis quàm domesticus. Inveniuntur aliquando inter filicum folia, quæ ipsi sibi collegerunt aut subtraverunt. Genus verò quoddam farris, quo Germani circa Alsatiam vescuntur, acutis armatum aristis, non attingunt, propter aristarum acutiem, ut Tragus prodidit. De *Generatione* hoc habemus, in venerem dum inflammantur, cervicis fetis sic inhorrescere, ut cristæ galearum esse videantur. Spumas fundunt ab ore, magno dentium stridore concrepant, & effervescentem spiritum anhelant. Admissi mares, bilem deponunt; rejecti, vel vi subigunt, vel opprimunt. Principio hyemis coeunt, vere pariunt, petentes maximè invia, prærupta, angusta & opaca. Mas cum foeminis conversari dies triginta solet. Numerus partus, & tempus ferendi idem atque in urbanis suis. Semel anno gignunt, & apris maribus non nisi anniculis generatio. *Vox* etiam similis, sed foemina vocalior est, mas rarò vocem emittit. Quantum ad reliqua, quæ ad hujus quadrupedis naturam spectant, solent in remotis & profundis præcipitum locorum recessibus versari. Auditum nos vincunt: gregatim incedunt, nec alios quàm de sua progenie secum vesci patiuntur, lachrymam dulcem habent, spumant, dum exagitantur tenacem. Tam gravis iisdem sua urina est, ut nisi egesta, fugæ non sufficiat, ac velut devincti opprimantur. Exuri illà eos tradunt. Mitigari tardè concipiunt, nec nisi ab infantia educati. Ab aconito & syanchi radice occiduntur. Cum per imprudentiam hyoscyamum comederunt, statim attrahunt posteriora, ita demissè sese gerentes; hinc, contracti quamvis, ad aquas perveniunt, & collectis cancris vescuntur. Ederà in morbis sibi medentur. Ad quadrimatam capiunt incrementa. Muficà illecti capiuntur: idè in leporario quodam Varronis, in Thusculano, ad buccinam inflatam, certo tempore conveniebant ad pabulum. Sapiunt vestigia palude confundere. Foemina, si multæ simul sunt, fugiunt, ubi vident venatorem, cum natis: sed ubi quis aliquem ex natis venatur, non amplius fugiunt, ne si una quidem sit, sed ruunt adversus capere molientem. Dentes acuunt ad luctam. Inter se concertantes, cum viderint lupos, quasi confederati, se juvant mutuò, & ad vocem clamantis quotquot audierint concurrunt. Cæterum, varia aprorum cæterorumque sylvestrium, primus togati generis invenit Fulvius Hirpinus, qui in Tarquinienfi feras pascere instituit: nec diu imitatores defuere, L. Lucullus, & Q. Hortensius. In *Cibis* adhibitos & adhuc adhiberi, nemini ignotum.

Primus Romanorum P. Servilius Rullus, pater ejus Rulli, qui consulatu Ciceronis legem agrariam promulgavit, solidum aprum epulis apposuit. Apri vero *milliarii* dicebantur mille librarum, quos solebant in coenis apponere Romani. De Condimentis consule Apicium. Caro ipsa, melior domesticæ suis carne, citò descendit, multum nutrit, & succum gignit crassum ac viscosum. Heliogabalus exhibuit fumina aprugna per dies decem, tricena quotidie, cum suis bulbis. Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, in coena fuerunt, lumbi aprugni, fumina, & synciput aprugnum. Invenere & in *Medicina* locum. *Cerebrum* contra serpentes cum sanguine laudatur, verendorumque carbunculis succurrit. *Lardum* elixum atque circumligatum mirà celeritate solidat fracta. Epinyctides adipe cum rosaceo inunguntur. Cinis *maxillarum* ulcera sanat quæ serpunt. *Dentis* scobes pleuritida solvunt. *Pulmo* cum melle commixtus, pedibus à calceamentis læsis, supponitur. *Iecur* lethargicos excitat; & auribus purulentis instillatum proficit: ex vino potum, citra falem, recensque alvum sistit. Calculi in eo inventi, & triti, calculos pellunt. *Fel* tepidum illitum strumas discutit, & coitum stimulat. *Ungularum* exustarum cinis, potioni inspersus, plurimum urinae difficultates juvat. *Ungues* exusti & triti submejlis in potione profunt. *Fimus* aridus, in aqua aut vino potus, rejectiones sanguinis sistit, vetustum lateris dolorem mulcet, ad rupta & convulsa ex acetobibitur, luxatis cum cerato rosaceo medetur. Recens & calidus præcipuum est contra fluxum narium remedium. Ex vino subactus, & emplastri more impositus, quicquid corpori inhaerit, celeriter extrahit. Tufus cribratusque, & cum melle deteriore subactus, articulis impositus medetur. *Vrina* purulentis auribus infunditur. *Vesica* elixa & manducata submejlis prodest. Plura in Gesnero vide. Ad *Differentias* refero *Zainum*, de quo *Nierembergii* ita: Montanam miri ingenii feram vocant Indi *coya metl*, alii *quauhcoya metl*, alii *quauhlo coyametl*, alii *quapicotl*, alii *sajassou*, alii *saynum*, sive *Zabinum*. Similis est nostrati apro, nisi quod minor sit & deformior, umbilico ejus existente supra dorsum & circa renes. Mirum aspectu: ibi humor aqueus receptus digitis expressus effluit; nec tamen inquit Franciscus Hernandus, verus est umbilicus, aut subest quidquam ab eo quod in aliis animalibus reperiri solet diversum, (quod eo dissecto cognovimus) aliudve quàm glandulosa quædam & mollis pinguedo. Antonius Herrera putat respirare per supinum

Lamprid.
in Heliogabalo.

Gesnerus
P. 1047. de
quadruped.

Differentia.
Nieremb.
Histor. Natur. Exotie.
l. 9. c. 27.

pinum hunc umbilicum. Fætidus est. Lærius omnino favet. Scribit aprum Americanum habere foramen in dorso, quemadmodum in capite fues marini, quo spiritum emittit admittitque: addit frendere terribiliter, & macilentiorum esse nostratibus. Attentior est censura Francisci Hernandi de tumulo dorso. Iracundi sunt. Venatores conscendunt arbores: accurrit grex zainorum, mordent & lacerant truncum, cum hominem non possint, quos ille supernè tutus venabulo cædit. Gregatim discurrent, eligunt ducem, & ut fertur, minorem aut viliorum omnium. Antonius Herrera scribit esse senem & flaccidum, neque nisi duce occiso societatem & cohortem dissolvere: prius enim occiderentur, quam regem dederent, auctor est Petrus Simon. Aliqui Bachiris hoc imputant. Mirum odium in tigridem. Dux Zainorum convocat quoscunque potest sui generis, usque ad trecentos aut plures, quemadmodum Imperator, conducit militem. His copiis invadit tigridem: quæ licet ferocissima præ omnibus Americanis feris, vincitur multitudine, non sine magnâ zainorum strage. Inveni innumeri occisi simul cum tigride, ut paucissimi possint epiniciam canere. De ingenio hujus feræ sic narrat *Franciscus Hernandus*. Ferus est ac truculentò morfu, cum primum est captus. Sed cum cicuratur, placidus est domesticis, & habetur in deliciis. Caro est similis suillæ aprugnæve, sed durior atque infuavior. Setæ sunt asperæ, albo ac nigro promiscuè variatæ colore. Vescitur glandibus, radicibus & aliis montanis fructibus, nec non vermiculis, lumbricus, atque aliis hujusmodi animalibus quæ lacustribus, humidis & uliginosis locis nascuntur. Devastant etiam sacra, cum ab eis non arcentur. Gregatim ambulant, & redditi mites, aluntur quibuscunque esculentis. *Digitum* pedum variant. Siquidam alii productiores sunt, alii breviores. Scribunt aliqui apros Indicos brevissimis esse caudis, ut abscissas esse putes. *Pedibus* etiam esse nostratibus dissimiles, & posteriores uno digito non unguato constare. Carnes multò nostrorum carnibus saporosiores salubrioresque, sed fænis opus est prædici umbilicum, alio qui uno die corrumpuntur. Idem est cum Tajacu Caaigora Marcgra vii: Icon tamen variat, & descriptione plenior est. Ideò & hanc & illam addidimus. Habuit eum & quidem familiarissimum Amplissimus de Laet, quem cum per semestre & amplius, humidis cibis aluisset, mortuus est ex ileo, ut videbatur. Valckenburgius umbilicum illum mammam esse putabat, quòd vasa mammaria haberet. Verum qui animal penitus norunt, catulos suos illâ parte alere negant.

TITULUS II.

De Bifulcis aquaticis.

CAPUT UNICUM.

De Hippopotamo.

AD Bifulca Hippopotamum retuli, Aristotelem secutus. Ad digitata tamen recentiores referunt, & fortè, ut ex icone & descriptione apparebit, melius. Dicitur verò Hippopotamus, id est, fluviatilis equus, non quòd equum similitudine referat, sed quòd magnus sit, ut $\pi\pi\textcircled{C}$ vim augendi significatum habeat. Fluvius ille Nilus est. Dicitur & *equus Niloticus*, *Bos marinus* teste Bellonio, *porcus marinus*, quòd parte anteriore bubulam figuram, reliquo corpore suillam repræsentet; *Elephas marinus*, tam ob magnitudinem, quàm ob dentium candorem & duritiem. Sed & *Elephantus Ægypti*, *Rosmarus*, *Robart*, *Gomarus*, in regionibus inprimis Prete Gani, si Alvarezio credendum. Circa *Descriptionem* dissentiunt à veteribus recentiores. Ælianus ad quinque cubitorum altitudinem excrecere, ungulas bubulas habere, tres utrinque dentes maxime omnium animalium circa os eminentes; auribus, cauda, voce, equum præ se ferre, reliquo corpore elephanto similem esse, scribit. Aristoteles, jubam equinam habere, unguam bubulam, rostrum resimum, talum bifulcorum, dentes exertos, caudam apri, vocem equi, magnitudinem asini, internas partes interaneis equorum & asinorum non dissimiles, reliquit. Leoni Africano, formam equum, magnitudinem asinum refert, depilis est, & cymbis insidiatur. Bellonius, qui parvum Byzantii vidit, capite eum vaccino, auribus urfinis, brevibus & subrotundis, oris rictu ad eò vasto ut leoninum superaret, patulis naribus, labiis repandis, dentibus equinis obtusis, oculis & lingua prægrandibus collo nullo aut admodum brevi, caudâ porci, corpore obeso ad instar suis, pedibus tam brevibus, ut vix quatuor digitos à terra tolleretur, unguis, ut in sue divisione, descripsit. Accuratissimè verò eum nobis exhibuit Fabius Columna, ex cadavere sale asservato, & in Italiam Damiatâ, à Nicolao Zerenghi, Chirurgo Narnensi, allatam. Nullam habebat cum equo similitudinem, ad bovem potius, si magnitudinem attendas, & ursum, si crurum figuram, accedebat. A capite ad caudam pedes erat tredecim; corporis latitudo pedes quatuor cum dimidio; alitudo pedes tres cum dimidio; *venier* potius planus quàm carinosus; *crura* à terra ad ventrem pedes tres cum dimidio; ambitus crurum pedes tres. *Pes* latus pedem, *ungula* singulæ uncias tres. *Caput* vastum in comparatione ad totum animal, duos pedes cum dimidio latum, pedes tres longum, ambitu

Aldrov. Dig. l. 1. c. 12.

Bellon. de aquat. l. 1.

Description. Ælian. H. A. l. 1. c. 44.

Aristot. H. A. l. 2. c. 7.

Leo de script. Afri. c. 1. 9.

Columna in l. observ. aquat. & terrestr. c. 15.

Gryphus

Grijps

Wasser Ochs

Hippopotamus

Hippopotamus

PLATE 111

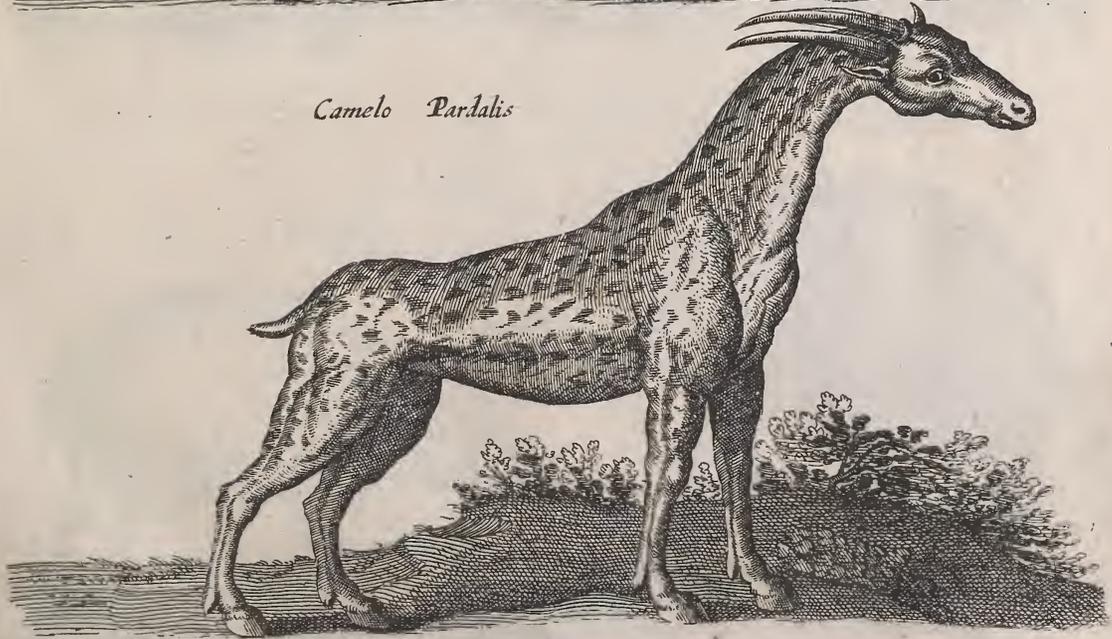
Lea Capra

Ovis Cretenfis

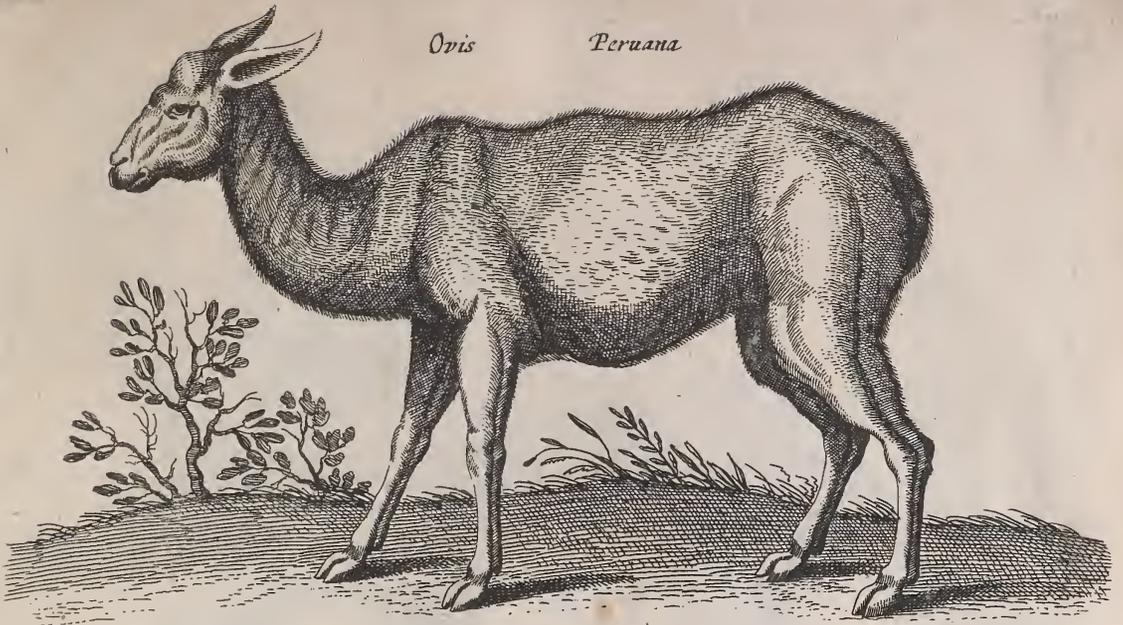

Camelo Pardalis

Ovis Peruana

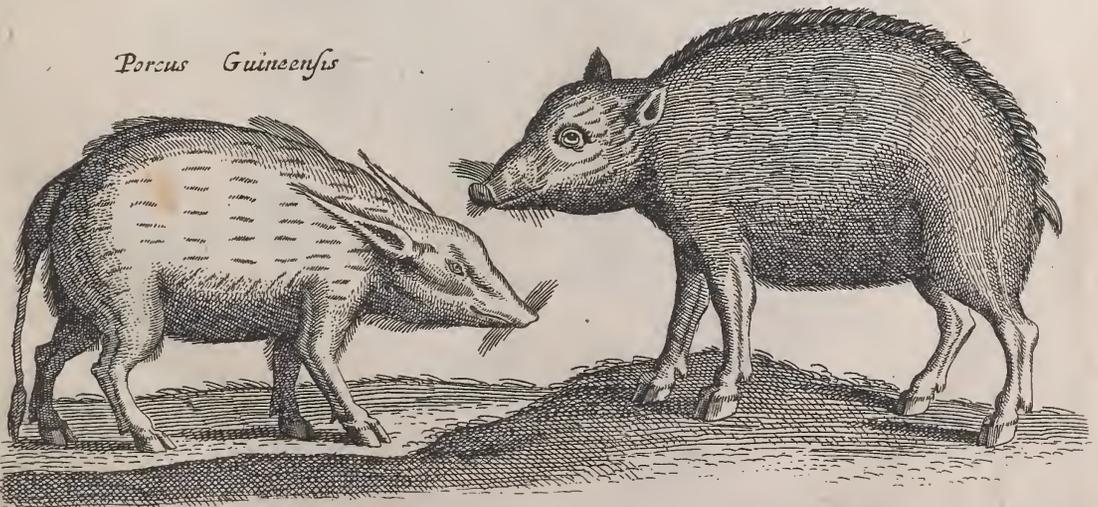

Aries Guineensis

Zainq. s. Tajacu Porcus sylvester

Porcus Guineensis

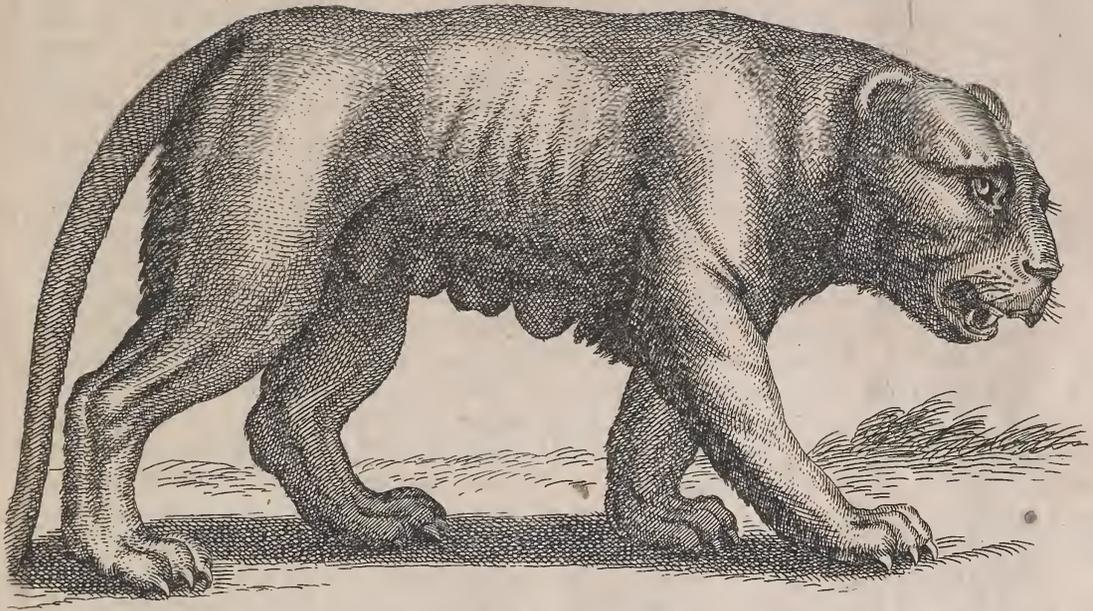
Leo.

Leop.

Leona

Leo

bitu pedes septem crassum. *Oris* rictus pedem unum, rostrum carnosum, & repandum; *Oculi* exigui, lati unciam, longi uncias duas; *ures* parvæ, breves, neque uncias tres excedentes; totum corpus obesum; *pes* latus in quatuor ungulas divisus; Ungulæ quales in bubus, & quidem quadrifidæ; *talus* callosus; *cauda* aprina, vel potius testudineæ aut ursinæ non dissimilis. *Cuius* admodum crassa, dura, colore pullo. *Nares* imaginem S. repræsentant, fissura longa unciam duarum cum dimidio. *Rostrum* habet instar leonis vel felis, pilis ex poris quibusdam prodeuntibus asperum, nec in toto corpore alii conspiciuntur. *Dentes* singulariter idem Columna descripsit. Habebat, inquit, in inferiore maxilla sex, quorum bini exteriores, è regione, longi semipedem, lati, & trigoni uncias duas cum dimidio, per ambitum semipedem, aporum modo, parum retrorsum declives, non adunci, nec exerti, sed admodum conspiciui, aperto ore. Intermedii verò parum à gingiva exerti, trigonâ acie, digitali longitudine, medium locum occupantes, veluti jacentes, crassi, orbiculati, elephantini, semipedem superant longitudine atque aciem in externis partibus planam. Maxillares vero habebat utrinque septem crassos, latos, breves admodum. In superna vero mandibula, quam Crocodili more mobilem habet, quâ mandit & terit, anteriores sex sunt, sex imis respondententes, acie contrario modo adaptata levissimâ & splendidâ, clausoquæ ore conjunguntur, & aptantur imis, veluti ex illis recisi, ut planum plano infideat. Verum omnium acies pyramidalis, veluti obliquè recisi calami modo. Sed medii superiores non aciem inferiorum, & medium illorum, in quo retractio rotunditatis conspicitur, petunt. Molares totidem quot inferni, sed bini priores parvi, exigui, atque rotundi, & ab aliis distant ut medium palatum, inter dentes anteriores, occupare videantur. Inter maxillares dentes locus linguæ semipedalis remanebat, durities dentium silicea, adeo ut percussione cultelli costæ, cum circumstantium admiratione, ignis favillæ excitarentur. Qua propter verisimile foret, nocturno tempore, hoc animal, dentes atterendo, ignem ex ore evomuisse, quam proprietatem prisca huic feræ attribuerunt. Propria ipsis patria Saitica Ægypti præfectura, si Plinio credimus. Unde fortè Herodotus in ea parte sacros scripsit. At Leo Africanus, & qui navigationes descripsere in Nigro quoque fluvio reperiri ait. Sed & in mari versari dictum, Plinio & illis, qui in Oceano regiones

Petzoræ alluente, reperiri scripsere. Barbosa multos in Gosala observavit, à mari ad prata exire, denuoque reverti. Maturis segetibus & flaventibus spicis vesci, Ælianus prodidit. Cum ad confirmatam pervenit ætatem, periclitari incipit in patre suo vires. Si pater cedit, cum matre congregitur, ipsum verò dimittit: si pater resistit, interimitur, ut apud Ælianium legimus. In sicco parere & educare solet, si Odono credimus, eaque est fœcunditate, ut singulis annis enitatur. Ad *Naturam* & *Mores* spectat, quòd ex Nilo in campo egressus, & segetibus satiatus, averso vestigio, ad flumen rursus properet, seu ut agricolas corpore adverso excipiat; seu ne venatores exitum deprehendere possint: quòd hominibus non minus quàm Crocodilus infensus sit: & quòd nimia corporis obesitate pressus, caudici arundinis tam diu se affricat, donec venam aperuerit, sanguine ad sufficientiam emisso, eandem cœno obturat. Columna tamen primum illud negat, & recto incedere tramite tradit. An hinniat, in dubio est. Veteres affirmant, recentiores negant. In *Cibus* ab Æthiopicis usurpatur. Narrat enim Clusius, in Guinea circa promontorium Cabo Lopez Gonsalvez, Navarchum van der Hagen / cum sociis id observasse, vifaque in oppido Ulibetto plurima hippopotamorqm capita, ex quibus dentes mirandæ magnitudinis, comites ejus retulerint. Non est ergo mirum, à Firmio Seleucio, quod Capitolinus prodit, hippopotamum devoratum fuisse. Habere & in *Medicina* locum, à veteribus & recentioribus proditum est. Ægyptii, prodente Columna, ad hæmorrhoidas cœcas & apertas, dentem alligant, vel annulum ex eo fabricatum gestant. Nigritæ eodem à quodam morbo præservantur. Plinius eosdem dentes, in odontalgia sedanda insignem habere prærogativam scribit. Idem adipem febrientibus contra rigores commendat: corii cinis cum aquâ illitus ad panos dissolvendos. Pellis frontis inguinibus alligata, eodem authore, venerem inhibet. Testiculos exiccatos contra morsum serpentum exhibet Dioscorides. Sed & ad alia partes ipsius adhibentur. Nam Pausanias refert, Dindymenæ matris faciem ex dentibus ipsius factam: sanguine cum aqua gummosa dissoluto pictores loco cinnabaris uti possunt, apud Plinium. Pinguedine delibuti impunè inter Crocodilos versari, apud Julium Capitolinum legimus. Pelle tecta, fulmine non tangi, prodidit quidam. Corii tantam crassitudinem Plinius facit, præsertim circa tergas, ut inde validæ hastæ torquentur.

Cibus.

Ælian. H. A. l. 11. c. 43. Generatio. Plin. H. N. l. 11. c. 44.

Ælian. H. A. l. c.

Mores. Ælian. H. A. l. 11. c. 43.

Vfus.

Clusius in Curis posterioribus.

Dioscor. M. M. l. 2. c. 22.

Locus. Herodot. l. N. l. 2. de Afri. 9. Plin. H. N. 32. c. 11.

QUADRUPEDIBUS

LIBER III.

De Quadrupedibus bifulcis.

TITULUS PRIMUS

De Digitatis viviparis Feris.

CAPUT I.

De Leone.

HACTENUS de Bifulcis actum est, sequuntur *πρωτά* digitata, Græcis *πλυραδῆ* & *πλυδαίσιλα*, quæ vel sunt *ζώπικα*, seu vivipara, vel *ὀπίκκα* seu ovipara. Illa, iterum vel sunt *Fera*, quæ aut sunt feris moribus imbuta, aut difficulter cicurantur, aut si aliquando mitiora redduntur, nunquam tamen ferociam penitus deponunt; vel *Semifera*, vel *Domestica*, quibus Appendicis loco *Dubia* addi possunt. Ex illis sunt *Leo*, *Pardus*, *Lynx*, *Tigris*, *Ursus*, & *Lupus*. *Leo*, Græcis *λέων* ὠρεῖ τὸ λάω, video, quod perspicaci præ cæteris oculorum acie polleat, & *ἡ* fera per antonomasiam dicitur. Catulos Æschylus *ἑρμαλα*, vulgus *σκύμνης* ab obmurmurando Poëtæ *λεονίδες* & *λεονίσκος*, appellant. Plin. ursum Numidicum, dum scribit, Domitium Rhenobarbum Ædilem curulem, urfos Numidicos centum, & totidem Æthiopas venatores in circo dedisse, Lipsio appellare videtur. Sed perperam nisi fortè pro Ursos, Leones substituendum sit. Parum enim credibile est, si Romani pro leone dixissent ursum Numidicum, ignoraturum id fuisse Plinium: qui meminerat & apud Maronem Acestem vestitum induci -- pelle Libyftidos ursæ.

Dio quoque seu Xiphilinus ab ursis feras Libycas distinguit; ut taceam, neminè veterum tam insolentis locutionis meminisse. Aristoteles eum capite mediocri, fronte quadrata in medio cava posuit, supercilio eminenti, & nasum versus cujusdã nubis instar porrecto, oculis charopis, non valdè volubilibus, neque valdè prominentibus. Recentiores medios inter civos, & extantes *oculos* notavere, *nasum*, crassiorē potius quàm tenuiorem, superiorem maxillam inferiori æqualem, rictum instar ovis amplum, labia tenuia, ita ut partes superiores superjectæ sint inferioribũ, *collum* rigens & magnum, mediocriter crassum, *pectus* robustum, metaphrenum latum, medium *ventrem* gracilem, *crura* valida & nervosa, *pilos* flavos, neque rectos, neque

valdè crispas. *Pedes* anteriores quinque digitis, posteriores quaternis distinguuntur. *Leenam* à mare juba quã caret, & binæ in medio ventre mammæ distinguunt, ex quibus numerum catulorum arguere non licet. Lactis inde inopia, adsumpto in sui nutrimentum cibo, quem rarius assumit. *Interiora* si spectes, Musculos temporales. Galen. de Usu part. l. 9. cap. 19. fortissimos habet, ut mordendo valeat, *Linguam* asperitate imbricata horrentem; *Viscera*, canum interioribus penitus, Arist. A. l. 5. c. 80. similia, *lienem* nigrum, quod observavit Galenus. *Cervicem* unico ossè constare ab Aristotele & Cardano proditum, ex vertebra componi à Scaligero. *Ossa*, medulla carere apud Ælianum legimus, paucissimam habere, quod perpetuò resolvatur, Fallopio, qui ea se fregisse dicit, credendum. Michaël Ephesius angustissimos habere meatus, ita ut iis penitus carere videantur, reliquit. In Europa inter Acheloum & Nessum fluvios inprimis crescere, Aristoteles prodidit: nusquam in ea nasci, nisi id ex hominis industria fiat, certum. *Natæ* ipsis, Mauritania, Parthia, Massylia, Marmarica, Caspia, Libya, Getulia solum. Habentur & in Syria nigri, si Plinio fides est. Nasci & in Tartaria Paulus Venetus passim prodidit. In Caragol rustici metu eorum, armati terræ cultui operam navant, ut Balbus in itineralio suo prodidit. In deserto Angad juxta Telesinum, teste Johanne Leone, non solum in armenta, sed & in homines indiscriminatim sævire solent, ab iisdem silvarum Fetz carbonarii sæpè numero devorantur. Taceo regnum Senegæ, montem juxta Adenam editissimum, terram sanctam, & alia loca. In Cuba degunt innoxii, si Martyri credimus. Aglam & regiones circumjacentes tam meticulousos alere, ut in proverbium abiverint, Ælianus auctor est. Temperamentum est calidissimi & siccissimi, quod ab acri cordis æstuatione promanat. Non omnes tales pariter esse, vel exinde colligas, quod qui montes incolunt, minus ferociæ habeant; & Gesnerus, partes in iis anteriores calidas esse, posteriores ad oppositam naturam degenerare, scribat. *Cibus* ipsis carnes bubulæ, & Ælian. H. A. 2. l. c. 10. Camelinæ inprimis, fame urgente humanæ & avicularum. Ideò multi in Africa crucifixi à Polybio Æmiliano Comite visi, ut reliqui

Galen. de Anatom. adm. l. 6. c. 10. Scalig. Ex cr. 208. Ælian. H. A. l. 2. c. 1.

Locus.

Arist. H. A. l. 8. c. 28.

Leo Africa l. 4.

Temperamentum.

Cibus.

hec

Nomen.

Plin. H. N. l. 8. c. 36.

Lipsius E-lect. l. 2. c. 4.

Virgil. Æneid. 5.

Descriptio. Aristot. H. A. l. 6. c. 31.

hoc spectaculo, à cæde hominum deterrentur. Multa solida & sine ullo dissectu una vice devorare, inde bidui vel tridui spacio, perfectè celebratam coctionem expectare, Aristoteles docuit. Cadavera an degustent, non constat inter Authores. Non attingere seu ob factorem, seu ob superbiam quod Tzetzæ placet, quidam volunt, vorare, ideò reliquias condere, & supra illas teterimum flatum exhalare, ne inventæ ab aliis feris vorentur, apud Ælium legitur. Elephantorum quoque pullos aggredi, succurrentibus matribus fugere, Strabo prodidit. Catulus ubere relicto, imbellium ferarum carnes depascitur, sed & palmulis victitat. *Potus.* Potum si spectes, parcus is secundum Aristotelem, & Ælium, triduo non bibit, ætate inprimis, hyeme indulget. Aversi *coerunt*, quod omnibus animantibus quæ retrò urinam mittunt commune. Tempus veneris continuum, sed ver, Ælian. H. A. l. 2. c. 2. inprimis, tunc cruentam inter se exercent pugnam, & octo aut duodecim unam lænam sequuntur. Elapso primo anni tempore, maribus ob nimium calorem coire non valentibus, lænæ cum pardis, unde Leopardi, pantheris, unde foetus non jubatus, Hyenis, unde Crocuta, miscentur. Est ipsis & cum cane commercium. Solæ inter quadrupeda aduncis unguibus prædita catulos videntes enituntur. Unde animalis solaris nomine donatam Plutarchus opinatus est. Imperfecti & quidem post sex mensium spacium, exeunt, non quòd unguibus uterum, Ælian. H. A. l. 2. c. 2. vellicent, sed quod ob numer. inopia alimenti, Aristot. de gener. Animal. l. 4. c. 6. laborent. Magnitudinem mustelorum non excedere apud Wottonum habemus, novissimo pariendi actu, uterum excernere, fabulosum est. De numero catulorum non convenit inter Authores. Non plures quam sex edere, aliquando unum Wottonus prodidit. In capta & interfecta octo inventos Philostratus. Ætate gravem præter omnium spem sex Florentiæ peperisse, Villanus. Quod verò Phile quinquies eniti, quinos primum, quatuor deinde, ternos posthac, inde binos, quintum unicum scribit, id ex Aristotele, de leonibus Syriæ incolis accipiendum est. Huc *Sympathia & Antipathia* spectat, quæ leonibus cum plurimis rebus intercedit. Favet Delphino, seu quia ambo senectute & morbo gravati simia vorata sanitati propriæ consulunt, ut Æliano placet, seu aliam ob causam. Abhorret à muliebribus verendis. Horum, Leo Africa l. 9. ostensu in Africa fugatur, à sue, Aristot. H. A. l. 9. c. 1. asperimis fetis horrente, lupo cervario, onagro, Tauro, simia, Plin. H. N. l. 8. c. 38. Leontophono, quo gustato, tanta illa vis & cæteris imperitans, illicò expirat. Animal à plurimis scriptoribus nominatur, à nullo de-

scribitur. Galli cantum extimescere tam certum olim Græcis, ut animam Cecropis, quam in leonem migrasse credebant, immolatis gallis gallinaceis evocare sibimet ipsis persuaderent: alii id de cristis rubentibus & igneis accipiunt: nos falsum esse ex Camerario didicimus, qui in aula Bavariæ Principis, unum ex leonibus miris saltibus in vicinam domui aream sese demisisse, & gallos cum gallinis devorasse prodidit. Idem à culicibus in Africa pellitur. Homines succo alii perlinitos, vel aqua, in qua illud maduerat perfusos, non attingit. Scillæ & Ælian. H. A. l. 1. c. 36. ilicis folia si incautè conculcaverit, illicò à torpore corripitur. Ad rotarum strepitus exhorrescit. Mappam albam refugit, & Æl. H. A. l. 6. c. 2. l. 7. c. 6. ignem, quia igneæ naturæ est, abominatur. Creduntur *Vite* diuturnæ esse. Dentibus enim defectos captos fuisse affirmavere quidam, effractis alii. Cum præcis foeta dimicat, oculorum aciem traditur defigere in terram, ne venabula expavescat. *Dormiunt* & in aperto, & apertis oculis, quod oculum magnum incumbens oculo longe minor pellis obrepere non possit, caudam quoque sopore detenti motitant, ut se omnino non dormire ostendant *De Voce* non venit inter authores. Alii mugire dicunt, quod apud Virgilium invenies; quod junioribus prædam naectis forte competit: alii fremere, quod Mancino & Volaterrano placet, ut de Seneca Tragædo taceam: nonnulli frendere, quod tum accidit, cum præiracundia dentes concutit: plerique rugire affirmant. Quantum ad *Ingenium*, ducuntos aliquando equites, Leo Africa l. 9. Africanus adoritur, etiam lethali vulnere percussus, à catulorum tutela non recedit. Ægritudinem fastidii tantum, Plin. H. N. l. 8. c. 16. sentiunt, in qua medetur eis contumelia in rabiem agente, annexarum lascivia simiarum, solus, Ælian. H. A. l. 2. c. 17. venatum egreditur, factorem oris patitur, quod à Plinio proditum est. Neminem, Plin. H. N. l. 8. c. 16. limis oculis intuetur. Generositas in periculis maxima deprehenditur, non in illo tantummodo quod spernens tela diu se terrore solo tuctur, ac velut cogi testatur, cooriturque non tanquam periculo coactus, sed tanquam amentia iratus, illa nobilior animi significatio, quamlibet magna canum & venantium urgente vi, contemtim restitansque cedit in campis, & ubi spectari potest: idem ubi virgulta sylvasque penetravit, accerrimo cursu fertur, velut abscondente turpitudinem loco. Dum sequitur, insilit saltu, quo in fuga non utitur. Vulneratus observatione mira percussorem novit, & in quantalibet multitudine appetit. Eum verò qui telum quidem miserit, sed tamen non vulneraverit, correptum, raptatumque sternit nec vulnerat. Illud

Aristot. H. A. l. 8. c. 5.

Ælian. H. A. l. 2. c. 3.

Strabo Geogr. l. 15.

Potus.

Ælian. H. A. l. 8. c. 5.

Generatio.

Plin. H. N. l. 8. c. 16.

Plutarch. Symp. l. 4.

Philostr. in vita Apollon. l. 1. c. 7.

Sympathia & Antipathia.

Ælian. H. A. l. 15. c. 17.

Ælian. var. l. 1. c. 9.

Vite.

Somnus.

Vox.

Mores.

Plin. H. N. l. 8. c. 16.

lud adolescentis ex Jubæ exercitu exemplum apud Ælianum docuit. Læsus fagitâ ab eunte, anno interposito vertente, redeuntem, in media turba dilaceravit. Hoc illius apud Albertum, qui lancea confodere voluit, sed fallente ictu non fecit, collapsi ad terram caput leo in galea compressit, sed non vulneravit. Dum incedunt, ungues retrahunt veluti in vaginas, ne hebetentur: nec rectum iter peragunt, sed obliquum, variis vestigiis impressis ut melius lateant. *Circurari* posse non est quod dubites. Onomarchus Catanæ Tyrannus convictores habuit. Johanni II. Lusitanæ Regi, tanquam canis adfidebat: in templo Adonidis regionis Elimeæ, adeo erant mites ut ingredientibus adularentur. Berenices leo linguâ faciei adulabatur. Cujus Martialis mentionem facit, tam unanimiter cum ariete commorabatur, ut alter terroris, alter immanitatis videretur oblitus. Jugo subdidit eos, primusque Romæ ad currum junxit M. Antonius, & quidem civili bello, cum dimicatum esset in Pharsalicis campis, non sine quodam ostento temporum, generosos spiritus jugum subire illo prodigio significante: nam quod ita vectus est cum minima Cytheridè, supra monstra etiam illarum calamitatum fuit. Primus autem hominum leonem manu tractare ausus, & ostendere mansuetum, Hanno, è clarissimis Pœnorum traditur: damnatusque illo argumento, quoniam nil non persuasurus vir tam artificis ingenii videbatur; & male credi libertatem ei, cui in tantum cessisset etiam feritas. Sunt quoque & fortuita clementiæ ipsorum exempla. Mentor Syracusanus in Syria leone obvius, simpliciter volutato, attonitus pavore, cum refugienti undique fera opponeret sese, & vestigia lambreret adulanti similis, animadvertit in pede ejus tumorem vulnusque, & extracto furculo liberavit cruciatu. Pictura casum hunc testatur Syracusis. Simili modo Elpis Samius natione in Africam delatus nave, juxta littus conspecto leone hiatu minaci, arborem fugâ petit, Libero patre invocato: quoniam tum præcipuus votorum locus est, cum spei nullus est. Neque profugienti cum potuisset fera insisterat: & procumbens ad arborem hiatu quo terruerat, miserationem quærebat. Os morfu avidiore inhæserat dentibus, cruciabatque inedia, tum pœnæ vim immensis ejulatibus testantem, ac velut mutis precibus orantem, contuitus, fidentior it contra feram, multo diutius miraculo quam metu cessatum est. Degressus tandem, evellit præbenti, & quàm maxime opus esset accommodanti. Traduntque, quandiu navis ea littore steterit, retulisse gratiam venatus aggerendo. Nihil de Androdo apud Gellium dicam, nec de illo, qui Seneca spectante, unum è bestiariis in Ampitheatro agni-

tum, ab aliarum ferarum impetu protexit. Ideo *Plinius*. Leoni tantum ex feris clementia in supplices: prostratis parcit: & ubi sævit, in viros prius quàm in foeminas fremit, in infantes non nisi magna fame. Credit Lybia intellectum pervenire ad eos precum. Captivam certè Getuliæ reducem audivi, inquit idem, multorum in sylvis impetum à se mitigatum alloquio, ausam dicere, se foeminam, profugam, infirmam, supplicem animalis omnium generosissimi, cæterisque imperantis, indignam ejus gloria prædam. Capere eos ardua quondam erat operis, foveisque maximè. Principatu Claudii casus rationem docuit, pudendam pænè talis feræ nomine, pastoris Getuli fago contra ingruentis impetum objecto: quod spectaculum in harenam protinus translatum est, vix credibili modo torpescente tanta illa feritate, quamvis levi injectu operata capite, ita ut devinciatur non repugnans: videlicet, omnis vis constat in oculis. Habuisse olim in mensis apud quosdam populos, Agriophagos, inprimis, locum, Solinus auctor est, ab esu tamen lenis in totum abstinuisse, Bruterinus prodidit. In *Medicina* eximii est usus. *Dens* caninus pueris collo alligatus in ortu secundorum dentium à dolore dentitionis eos præservat. *Cor* in pulverem redactum Epilepticis & quartanariis prodest. *Adeps* ductu Dioscoridis lotus, aurium dolores immixtus sistit, & membris à frigore adustis feliciter illinitur. Eodem quidam in scirrhis & pernionibus utuntur. Ea peruncti ab aliis feris tuti esse prædicantur, & si fas est credere, gratiam apud principes inveniunt. *Caro* juxta mentem Sexti ad pavores & arcenta phantasmata laudatur. *Sanguis* contra carcinomata valet. *Osium* pulvis febris simplices cum aqua Eupatorii expugnat. *Pellis*, si ei insideatur, hæmorrhoidum dolores efficaciter lenit. Calcei ex eo gestati podagricos demulcent. *Stercus* cum unguento rosaceo permixtum, mendas faciei emendat. De Usu in deliciis, ludis, triumphis, & suppliciis non est quod multa dicamus. Heliogabalus exarmatos in deliciis habebat, & ita edoctos, ut ad secundas mensas accumberent. Augustus ita cicuratos, ut cum leporibus innocuè colluderent. Idem se Constantinopoli vidisse Bellonius reliquit. Simul plurium pugnans Romæ princeps dedit Q. Scævola P. filius, in curuli ædilitate. Centum autem jubatorum primus omnium L. Sylla, qui postea Dictator fuit, in prætura. Post eum Pompejus M. in circo D C. in iis jubatorum CCCXV. Cæsar Dictator CCCC. Varias apud Authores fortiantur *Differentias*. Leoni, inquit Plinius, præcipua generositas tum cum colla armosque vestiunt jubæ. Id enim ætate contingit è leone conceptis. Quos verò pardi generavere, semper insigni hoc carent. Sed & jubæ, aliis

Martial. Epigr. l. 9. c. 73.

Plin. H. N. l. 8. c. 16.

Gellius Noct. Attic. l. 5.

Plin. H. N. l. 3. c. 16.

Plin. H. N.

Plin.

S. lin. in Polyhist. Bruterin. de re cibor. l. 12. c. 17 Porta Phytogn. l. 3. c. 41. Plin. H. N. l. 29. c. 3.

Scoliaft. Sexti Philosophi apud Aldrovand.

Bellon. observ. l. 1. cap. ult. Plin. H. N. l. 8. c. 16.

Differentiæ. Plin. H. N. l. 8. c. 16.

Pardus Leopardus
Parderthier Leopard

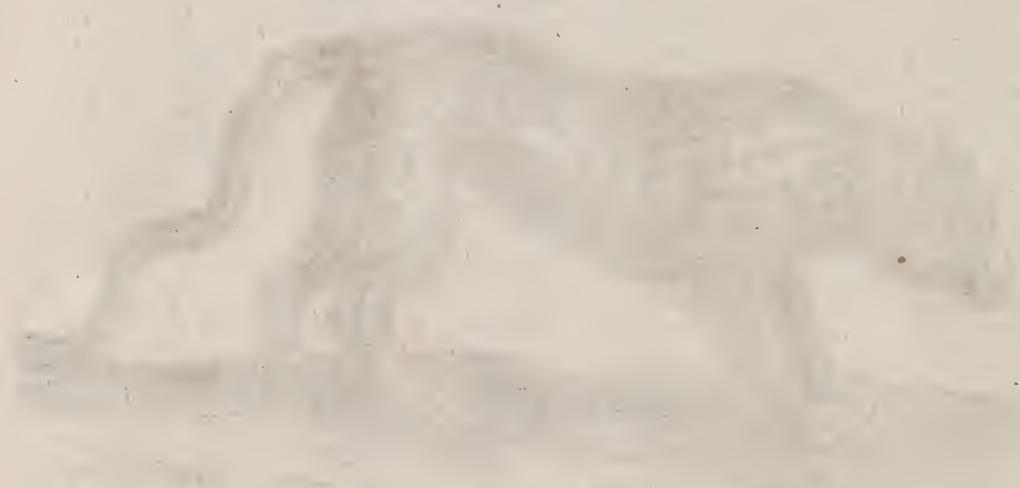

Pardus Parderthier

Tigris Tigerthier

aliis est brevior & minus crispa, crispa & prolixior aliis. *Ferociam* si attendas, sunt quidam timidi, alii ferocissimi: & Archoleontes, si *colorem*, sunt aurei, flavi, albi, & nigri, quales intima Africa & Abyssina gignit. Sunt in Lybia Discolors, qui ore sunt rubro, nigris floribus cyaneo colore distinctis ornantur, neque multum pilum gerunt. Vergunt & ad cinericium colorem in occidentali India. Ignavio apud Indos novi orbis, inquit Nieremburgius, natio leonum. *Puma* Peruani vacant. Minores quam Africani sunt, fugaces, aut innocentes, nisi invadantur; degeneres omnino animo; mole, jubâ colore fuscii sunt potius, quam fulvi. Ad eos venandos conveniunt Indi. Lapidibus ac fustibus occidunt. Conscendunt ferè aliquando in arbores, eò usque hastis & sagittis illos infestant barbari. Vescuntur festive eorum carne (alba est & crassa) adipem medicamentis reservant, ossa saltationibus & choreis. Quidam Hispanus deturbavit arbore lænam ingentem, quatuor transverberatam sagittis. In ventre duo tigridum catuli inventi, quos per adulterium sui generis conceperat. Paternæ maculæ indicia criminis fuerunt. Leones marinos comederunt Hollandi. Sunt præterea aliæ feræ leoni vicinæ. *Mitzli*, quemadmodum à Barbaris appellatur, leoni nostro non jubato aut idem est, aut congener, in infantia fuscus, & fulvus in juventâ, interdumque rubeus aut subalbidus, in majorem tamen corporis asurgens molem (quod ob regionis diversam naturam potest evenire) ac longè minus ferrox. Est quoque *Quamitzli* affinis leoni, unde nomen mutuatum, sed mitior, agiliorque: quo fit, ut quidam Hispanorum pantheram esse putaverint. Ad ejusdem pertinet differentias *Macamitzli*, qui à cervo & leone sumpsit nomen, quos quibusdam corporis partibus imitatur: nec non & *cuitlamitzli*, à leone & lupo indigenâ nomenclatione mutuata. Hac bestia est leone crassior, mitior tamen minorque. Vivit cervorum, ovium & crotalium venatione, interimit etiam satur quæcunque offenderit animalia. Cum famem semel explevit, binoſ, ternosque dies dormit, abstinens à prædâ, donec rursus esuriat. Est & *Tlalmitzli* fele minor sed facie leoninâ. Mirabilis est in parvo corpufculo animalis vultus & ferocitas. *Cacamitzli* vocatur aliud animal, quod ad leonum parvorum feliumve genus pertineat, & in juncetis versari solet. Quadrupes est, quaternas spithamas longus, sed corpore non admodum amplo, fulvo pilo, & aliquantisper prolixo, auriculis brevibus, ac pænè nullis, olorino capite, caudâ prolixâ hispidioreque. Adeo est ferrox, ut cervos plerumque aggrediatur, etiam accidat. Unde fortassis ei nomen, nisi à fele potius profectum sit. *Mixtli* enim apud Mexicanos interdum ælurum, interdum significat leonem. Vivit apud Panucenses. Quid

si quædam harum specierum ad Cercopithecos reducantur. Vide Caput de iis.

CAPUT II.

De Pardo.

FEra, quam descripturi fumus Pardus, Nomen. seu ab *ἄρδω* irrigo, quod ejus pellis nigris maculis quasi irrigata sit: seu ab *δεδάλω* inquit, quod iis quasi inquinata videatur, dicitur. Vocatur & Leopardus, cujus vocis nemo ante Julium Capitolinum & Ælium Spartanum meminit: & Pardalis, quamvis nonnulli marem Pordalim, Pardalim fœminam vocitent, alii illud commune, hoc Atticum vocabulum esse putent; alii Pardi nomine marem indigent. Appellatur denique & Panthera, quod vocabulum distinguendum est à Panthere lupi maculosi specie, seu quod omne ferarum genus in venatione capiat; sed quod omnifaria feritate sit prædita, nec crudelitatis unquam etiam mansueta obliviscatur, seu quod omnium ferarum coloribus ornata spectetur; & *ῥρόνον* quod sit variegata, & varia. *Facies* ipsi est parva; *os* magnum; *oculi* parvi albicantes & vagi, *frons* longa; *aures* rotundæ, magis quam planæ; *collum* valdè longum & tenue; *pectus* parvis costis præditum; *dorsum* longum; *clunes* carnosæ & fœmora. Partes circa ilia & ventrem habet magis planas, id est, nec protuberantes nec cavas; *colorem* varium; corpus totum inarticulatum & asymmetrum. Wottonus quatuor mammas in medio ventre habere, quinque digitos in pedibus anterioribus, quatuor in posterioribus Gyllius. Addit ille, *oculos* in umbra longius quàm aliorum hujus generis animalium refulgere, hebetari in sole. Pellis aureo in fusco, & nigro in candido conspicitur, ut Oppianus, descripsit. Ideò Solinus narrabat, in Hircania numerosas esse pantheras, minutis orbiculis superpictas, ita ut oculatis ex fulvo circulis, vel cœruleo, vel albo, tergi suppellex distinguatur. Plinius, in candido breves macularum oculos appellavit. An similem Lunæ in orbem crescentè & pari modo cornua curvantè maculam, in armo habeat, quod Plinius affirmat, difficile est dictu. Plin. H. N. l. 8. c. 17. Quantū ad *internas partes*, habet *linguam* imbricatā, *dentes* acutissimos *ungues* acutos, *cor* in comparatione ad animalia ejusdem magnitudinis magnum; *pinguedinem* paucam, quod eā à nimio calore absumatur, *ossa* deniq; densiora. In Europa nulli habetur. In Africa haud pauci, inopiâ aquarum ad paucos annes congregantibus se feris. Ideò multiformes ibi animalium partus: variè fœminis cujusq; generis mares, aut vi aut voluptate miscente. Unde etiam vulgare Græciæ dictum. Semper aliquid novi Africam asserre. In Asia etiam degunt. Nam & Pamphylia illis abundat, ut Philostratus prodidit, & provincia Comeri, & in regno Bengalæ, ut Ferdinandus Lopezius reliquit. In Caucaso monte, odorato mul- Ariff. H. A. l. 8. c. 26. Lopez. Navig. l. 4. c. 27.

tos vagari, quod odoriferis herbis delectentur quidam venditant. In monte Hermon, qui ab Amorraïsanir appellatur, haud paucos, ex Canticis Salomonis colligi potest. Vescitur Pardus carnibus, canum inprimis, & agnorum si fames urget, nec à simiarum abhorret, quas simulata morte decipit, si *Æliano* credimus, odore illectas sponte accedere *Plutarchus* prodidit. Homines invadere author quidam historiae Indiae Orientalis reliquit, quem pantheram cum tigride confundere *Ambrosinus* arbitratur. *Congregatur* saepe cum leone, ut superius diximus; aliquando cum cane, nonnunquam cum lupo, plures uno partu producere catulos, mammaram multitudo argumento est. tempus partus eosdem antevertere, & praepatientia uterum matris lacerare, *Isidori* fabula. De *Sympathia & Antipathia* hoc habet, ita infensam secundum quosdam homini, ut vel in charta expressum laceret; secundum alios, ita hominis cranio, ut eo conspecto fugiat. Secundum nonnullos faciem duntaxat acri odio infestat, quod exemplo Regis Galliarum bestiarum, qui ad venationem emissam, non nisi averfus reducere potuit, *Gesnerus* confirmat. Par cum gallo serpentibus & allio dissidium. Ideo jure galli perunctos à pantheris non attingi *Plinius* prodidit, pantherina pelle indutum angues non infestare, alii, parietes litu allii infectos, pantheras non attingere *Caelius*. Cum hyæna tam malè ipsi convenit, si *Plinio* credimus, ut si utriusque pelles è regione suspendantur, pantheræ depilentur. In Armenia per montana vagantes, ad storacis lachrymas ferri, quoties ab ea parte ubi arbores gummi stillant odorem ventus pertulerit, fide *Philostrati* habemus. *Vox* pantheræ rugitus est, quod Græcis βρυχάδης. *Spartianus* rictare dixit. Condito mucrone unguium in vaginis incedit, averfis que falcibus currit, nec nisi appetendo protendit, quod & de leone superius diximus. Odore quo cæteris quadrupedibus prævalet, (selem zibetti, & capreolum moschi excipe) cunctas sollicitat, seu semper, seu destituta per senum viribus. Eo invitata reliqua animalia, postquam accellere, præda fiunt. Nec est quod odore invitari cum Alberto dubites: nam & Cattaria sua Catti delectantur, & canes saepe à persequendâ fera odoribus averti videmus. Quod aliquo affectu correptæ, (solent autem rabie agitari) aut à pardalianche herba læsæ, ad sanguinem capræ sylvestris, vel stercus humanum confugiunt, quod catulos semper præcedunt, & ad mortem usque tuentur; quod fœminæ post partum cryptæ præfident, mares de visu prospiciunt; quod cicurati nunquam ferè feritatem deponunt, *natura & ingenio* debetur. Miserandum illud quod à *Gesnero* refertur, post mortem Francisci Galliar. Regis Leopardos marem & fœ-

minam caveis elapsos, plurimos circa Aureliam laniasse, & inventa mulierum cadavera quibus mammillas tantum devorassent. Sed memorandum quod de Panthera tradit *Demetrius Physicus*, jacentem media via hominis desiderio, repente apparuisse patri cujusdam Philini, asectatoris sapientiæ: illum pavore cœpisse regredi, feram verò circum volutari non dubiè blandientem, seseque conflitantem mœrore, qui etiam in panthera intelligi posset. Fœta erat catulis in foveam delapsis. Primum ergo miserationis erat non expavescere, proximum ei curam intendere: sequutusque, quâ traherat vestem unguium levi injectu, ut causam doloris intellexit, simulque salutis suæ mercedem, catulos exemit: eaque cum iis prosequente, usque extra solitudines deductus, læta atque gestiente: ut facile appareret, gratiam referre, & nihil invicem imputare: quod etiam in homine rarum est. Quæ de hædo apud *Æliano* habentur, quem post mortem objectum attingere tanquam contubernalem recusabat, ex eodem petantur. Locum in cibis apud agreffivos, & qui inter caucasum & flumen Cophena, ut *Philostratus* prodidit, habuere. Majoris speciei etiam in India adhuc sunt edules, bis olim elixabantur, facilius à stomacho concoquendæ. Habet & *in Medicina* aliquem. Nam cerebrum cum succo erucæ genitalibus illitum, sopitam venem excitat. Testiculus dexter in provocandis mensibus remedium est singulare, quod *Cardanus* prodidit. Sanguis varicibus benè applicatur. Pinguedo inter præstantissima *Cosmetica* censetur, ut de aliis taceam. Pellis vetustissimis Græcorum pro indumento erat. hodiè Mauri iisdem se amiciunt, & *Æthiopes* hisce cooperti præliantur. Olim ipsæ bestiae Circensium gratia Romam importabantur. Primus *Scaurus* edilitate sua varias, centum quinquaginta universas misit: dein *Pompeius M.* quadring. decem, *D. Augustus* quadringentas viginti. De generibus nihil ferè occurrit. Quidam tres Pardos. differentias constituunt, Pantheram nempe; Pardum, Leopardum: alii quatuor, Pantheram, Pardum, Leopardum non jubatum, qui ex Pardo & læna nascitur, & maculosum Leopardum, qui ex Pantheræ & Leonis coitu prodiit. Apud *Plinium* ista leguntur. Nunc Varias & Pardos, qui mares sunt, appellant in eo omni genere, creberrimo in Africa Syriaque. Quidam ab iis pantheras candore solo discernunt: nec adhuc aliam differentiam inveni. Senatusconsultum fuit vetus, ne liceret Africanas in Italiam advehere. Contra hoc tulit ad populum *Cn. Aufidius Tribunus* plebis, permittique Circensium gratia importare. Huc forte pertinet animal, quod *Dasyipoden pinnium*, vocant Hispani, *Thecotochili* Indi. Vertagi est magnitudine, tereti, humilli, & crasso corpore, auriculis parvis, facie

Plin. H. N. l. 8. c. 17.

Ælian. H. A. l. 2. c. 24.

Vfus. Plin. H. N. l. 6. c. 30.

Galen. de Alim. facult. l. 3. c. 1. & 2.

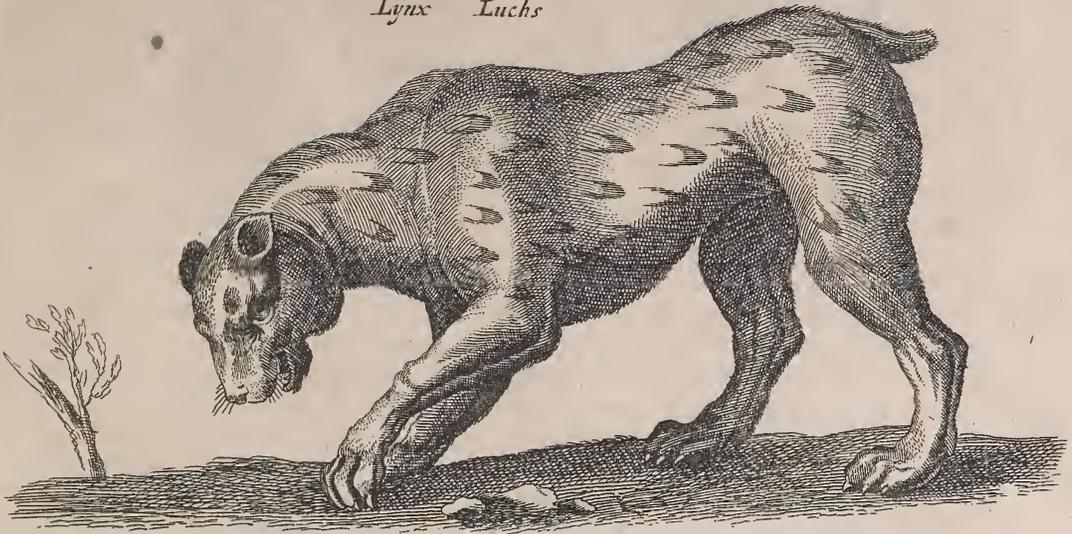
Porta Phys. cogn. 3. c. 46. Alex. ab Alex. l. 5. general. d.

Plin. H. N. l. 8. c. 17.

Plin. H. N. l. 8. c. 17.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 1.

Lynx Luchs

Tigris Gesneri

Panthera

leoninâ five felinâ, vividis oculis & rubrâ iride, crassis cruribus, aduncis unguibus, fusco circa dorsum pilo, circa ventrem candido, reliquum corpus cinereo, nigris ubique confpersum maculis; rostro ac caudâ brevibus, asperâ linguâ, ululatu exili, & incredibili pernecitate. Vivit Tetrococamis montib. venatur cervos, & alia ejusdem molis animalia, interdum etiam homines. Linguæ ejus tanta inest vis veneni, ut si prædæ oculos vel allambuerit vel attigerit, eam confestim excæcet, imo interimat. Occisorum cadavera herbis, fœno, cespitibus tegit; deinde confcendens propinquas arbores, ululat. Tunc feræ circumjacentes arcano naturæ documento confciæ invitationis, ad epulum ocyus advolant, prædâ ex signo inventâ fatiantur: postremus ipse ocotochtus descendit, ut innocuè pascantur convivæ: nam si ille prior vesceretur, corruptis veneno suo reliquis, ceteræ perirent feræ, quôquot deinde gustarent. Tantâ urbanitate charitati favit, tam comi providentia salutis alienæ. Scilicet nemo est qui prodesse nequeat, si velit. Non ita viribus & opibus beneficentia quam voluntate & studio constat. Plurimi opulenti inutiles sunt, utinam non etiam noxii; at nemo benevolus non beneficus.

CAPUT III.

De Lynce.

Feram, quæ Græcis λυγξ dicitur, Latini non Lynceum ut Cardanus voluit, à Scalligero ideò reprehensus, sed Lyncem λυγξ à luce, quod omnium animantium acutissimè videat, vocant. Appellatur & *Lupus cervarius*, non quòd lupo sit similis, sed quòd pari cum eodem aviditate feratur, & in cervos hostiliter eat. Thoën non esse in sequentibus videbimus. Chaos an sit quem Galli Raphium dicunt. Pompeii M. ludi ostendere, quemque facie lupi & maculis pardorum Plinius facit, in medio relinquerem, nisi alibi quoque in luporum genere cervarium poneret, qualem ex Gallia in arena Pompeii M. spectatum diximus. *Capite* est parvo, *oculis*, fulgentibus, *facie* alacri, *Mammæ* habet in pectore. *Maculæ* magis mari distinctæ & orbiculares. Pellem ita descripsit Gesnerus. *Pellis* extensa lyncis à summo naso ad caudam usque, est longitudinis trium pedum, & unciar. quatuor, *cauda* longitudinem unciar. septem non excedit, latitudo circa collum (non ambitus dicimus, sed dorsi tantum) est dimidiati pedis, & in imo dorsi unciar. quindecim, crura anteriora longitudinem unciar. quatuordecim, & posteriora duodecim æquant. *Pilus* undique mollissimus, & densâ lanugine confertus, extremæ pilorum dorsi partes albicant, & venter medius est candidus, in quo puncta quædam passim nigricant, crebra verò sunt juxta imum ventrem ad latera, *auricula* parvæ sunt, quasi triangu-

lum referentes, ambitu nigro, & supra eas villus niger, cum paucis pilis albis eminet; *barba* ad instar felium ex fetis albis constat. *Pedes* admodum villosi sunt, & anteriores quinque digitis, posteriores verò quatuor tantum integrantur, & tantum cauda in extremitate nigricans per totum æqualis crassitudinis conspicitur. Musculorum tempora habet debilia. *Cranium* tribus futuris insignitur. Sed & viginti *dentibus* armatur, quorum incisores sunt duodecim (verba sunt Ambrosini) sed primus & sextus tam inferioris quàm superioris mandibulæ, quatuor mediis paulò minores sunt, quales in mustellis observantur. Canini quatuor cæteris longiores sequuntur. Molares sunt decem, quatuor superiorem maxillam utrinque muniunt, primi propè caninos trigonæ sunt figuræ duplici quadam appendice insigniti, ultimus in utraque superiori parte bifidus est utrisque, & altero valdè latior. Inferior maxilla sex molaribus decoratur, primus propè caninos, trigonam refert figuram, secundus floris lili rudimentum repræsentat, tertius utroque latior & major est, fissus in medio, summitatibus acutis. Maxilla inferior illi est parva, quòd pronam cibum non sumat. Pes acutissimis, crystallinis, tunica atque membrana inclusis armatur unguiculis, qui figuram unguium aquilæ & vulturis æmulantur, pars inferior callosa est. Lynces in Orientali plaga vagari Vitriacus scribit, inde in Europam delatos Ovidius, reperiri & in Americæ montibus Thevetus author est. Elegantioribus nigri per dorsum maculis insigniti in Lithuania, Polonia, Moscovia, & Suecia circa Helsingiam, ubi lynx *Катлутыс* nominatur, capiuntur: inventos & in Ducatu Wirtembergico, in rusticumque prætereuntem aliquando insiliisse, & ab eodem securi prostratum, Gesner author est. *Cibus* lyncibus, caro animalium, catorum sylvestrium in primis, quorum caro suavior, si Olao M. credimus. Habent & cerebella quadrupedum in deliciis, hinc Gesner. se à quodam intellexisse scribit, lynces in arboribus aliquando latitare, & in majores quadrupedes prætereuntes insilire, & unguibus cervici infixis non dimittere, donec animalis prostrati laniato capite, cerebrum devoraverint, sunt qui affirmant, corpore intacto sanguinem tantum fugere. Scalliger pauciora in Scandinavia animalia reperiri scribit, quòd lyncibus, in alimentum cedant. More canum averfi congregiuntur, ut canes implentur, & ritu leporum superfœtant. Catulum ipsis adscribit Isidor. duos, tres, aut quatuor Odonus. Clarissimè omnium quadrupedum cernunt, ideò quidam corpora solida visu penetrare fabulati sunt. Velocis sunt cursus adeò, ut eum saltu præcipitent. De urina ita Plinius. Lyncū humor ita redditus, ubi gignuntur, glaciatur arefcitve in gemmas carbunculis similes, & igneo colore fulgentes, lyn-

Ambros. de Dignitat. l. 3. c. 3.

Galen. de usu part. l. 11. c. 2.

Locus.

Ovid. Metam. l. 15.

Gesner. in Hist. Quadrup. l. 1.

Cibus.

Gesner. l. 6.

Generatio.

Scalliger. Ex. 210.

Aristot. H. A. l. 5. c. 1.

Isidor. Orig. l. 12. c. 2.

Plin. H. N. l. 28. c. 8. Visus.

curium vocatas, atque ob id succino à ple-
risque ita generari prodito. Novere hoc
sciuntque lynces, & invidentes urinam ter-
ra operiunt, coque celerius solidatur illa.
Hoc postremum apud Ælianum & Isido-
rum invenies, prius Dioscorides vanum esse,
quod lyncurium sit succinum pterigophoron,
& pennas ad se alliciat, fatetur, & Bra-
savolus inane esse experientiâ ipsâ com-
perit. Tanta quoque oblivione, si prædam
ferens retrospecterit, occupari quidam af-
firmare audent, ut prædæ ipsius oblita a-
liam quærat. ego si id verum est, nimiam avi-
ditati istud adscripserim. Æstate depilari,
hyeme valdè hirsutum reddi, Odonus tra-
didit, quod villosis animantibus commu-
ne. An viscera virulenta & spumæ rabido-
rum canum comparandi habeat, quod apud
Lucanum legimus, in mediorelinquo. Haud
contemnendas habet in medicando vires.
Evonymus saxifrages herbas cum sanguine
ad minuendos calculos miscet; Wekerus ex
pinguedine ungentum ad eosdem pellendos
componit. Crollius sal ex lapide & oculis
cancris conficit. Unguis qui est in dextro
pede pro pollice, contra convulsiones ar-
gento inclusus & appensus valet. Eos-
dem omnes cum corio exuri efficacissimè in
Carpatho insula tradunt. Hoc cinere po-
tu proluvia virorum, ejusdemque asper-
sio foeminarum libidines inhiberi, item pruri-
tus corporum, urinâ, stillicidia vesicæ. Ea-
dem & jugulorum dolori monstratur in re-
medio. Pellis Bononiæ centum viginti li-
bris venditur. Oppianus à magnitudine &
parvitate eas distinguit, sibi undiquaque si-
miles. In Italia duplex pellis ostenditur.
Ampla, ad albedinem magis tendens, quæ
lupi Cervarii esse creditur, & Ruffa, paulò
minor, quam Cati pardi autumant.

CAPUT IV.

De Tigride.

NOmen huic belluæ à velocitate datum
à Medis, qui tigrim sagittam vocant, pu-
tatur. Genere masculino Varro extulit, fœ-
minino Plinius, invenies & Tigrides in plu-
rali apud Philomelæ authorem. Ad magni-
tudinem canis leporarii & ultra excre-
scere, quidam putant, ad equi Nearchus. Visa pel-
lis, cujus longitudo quinque pedum mensu-
ram superabat. *Oculos* habet splendore igneo
micantes, *collum* breve, quale illis quæ pa-
scenti gratiâ cervicem in terram non deji-
ciunt, *ungues* aduncos, *dentes* acutos, *pedes*
multifidos. Magna ipsorum in Oriente & ver-
sus Austrum, in India nempe, intra Gangem
& Hyphasin fluvios, in monte Caucaſo, apud
Besingos Peninuleis vicinos, copia, ut ma-
lè, in Hyrcania duntaxat haberi, Poëtæ pro-
diderint. Inveniuntur & in Java, ubi pro-
pter ipsorum metum minus gummi benjuini

colligitur, Bengala, & montibus Peruanis.
In Taprobana diuturna lucis usura frui,
nonnullis proditum. Omne animantium ge-
nus devorant. Elephantes sæpè superant, mu-
los pede apprehensos trahunt, oves, boves,
canes, &c. laniant, nec ab hominibus tempe-
rant: hædorum tamen præcipuè carnibus
delectantur: tanta verò aviditate feruntur,
ut viso animantis unius sanguine, per totum
cupiant ire pecus, ut apud Statium habe-
tur. Omne genus fœmininum esse, quod
nulli mares capiuntur, Tzetis memoriæ
lapsi cum aliis opinio. ideo ex vento concipi-
ere prodiderunt. Fabulæ à velocitate ani-
malis apud veteres decantata origo, aver-
sio congregi, & multos uno partu catulos
edere, certum, nec inter se duntaxat miscen-
tur, sed & in canes exardescunt. Modum
porcreandi apud *Aristotelem* habes. Alligan-
tur, inquit, canes locis desertis, per quæ ti-
gres versantur, & nisi tigris in luxuriam sol-
vatur, lacerantur, sed cum desiderio vene-
ris premitur, mitescit, quod Plinius, ut
apud Ælianum est, ita protulit. E tigribus
eos (canes) Indi volunt concipi: & ob id in
sylvis coitus tempore alligant fœminas. Pri-
mo & secundo fœtu nimis feroces putant
gigni: tertio demum educant. In India Oc-
cidentalibus nullam Hispanis vim facere, in-
festare Indos, in provincia Bambæ, albos ho-
mines non attingere, nigros adoriri, imò
homine albo & nigro simul dormientibus al-
bo intacto, nigrum corripere, Linschotta-
nus prodidit, an ad Sympathiam referre de-
beat, dubito: sed quod Elephanto viso ve-
hementer excandescant, quod bubalorum
fimo pellantur, quod denique ad sonum
tympani ferè insaniant, & seipsos sauciant;
inter antipathia exempla refero. *Vox* ipsius
proprie per rancatum exprimitur. Mutare
& fremere, ira correptum scilicet, Oppia-
nus dixit. Velocitati tremendæ & maximæ
dum capitur esse, constanter à veteribus
creditum. Totus n. fœtus, inquit Plinius, qui
semper numerosus est, ab insidiante rapitur
equo quàm maximè pernici, atque in recen-
tem subinde transfertur. At ubi vacuum cubi-
le reperit fœta (maribus n. non est cura sobo-
lis) fertur præceps odore vestigans. Raptor
appropinquante fremitu, abjicit unum è ca-
tulis. Tollit illa morsu, & pondere etiam oc-
cyor acta remeat, iterumque consequitur, ac
subinde, donec in navem regresso inanis feri-
tas sævit in littore. Et hæc veterum senten-
tia. Recentiores & ex his Bontius, inter er-
rores ponunt, quæ de velocitate dicuntur.
Quia hæc fera tardigrada est, ac hominem,
(multò minus aliam feram) vix cursu asse-
queretur, hinc est, quod apri, tauri sylve-
stres, cervi, sagacius hoc animal odorantes,
ejus unguis cursu faciliè eludant: ideoque in
correctis, ac inter virgulta latens circa flu-
mina, quo prædictæ feræ ad potum, ve-
niunt,

Dioscor.
l. 2. c. 74.

Mores.

Lucanus
Pharf. l. 6.
Vfus.Plin. H. N.
l. 28. c. 8.Differentia.
Oppian.
Cyneg. l. 3.

Nomen.

Descriptio.

Locus.

Cibus.

Stat. l. 8.

Tzetes
Chil. 12.
c. 339.
Generatio.Ælian. H.
N. l. 3. c. 1.Aristot. H.
A. l. 8. c. 74.Plin. H. N.
l. 8. c. 40.Sympathia
& Anti-
pathia.
Balb. in
Hodepor.
c. 34.
Pierius l. 2.
Hierog-
lyph.
Vox.
Oppian.
Cyneg.
Cursus.
Plin. H. N.
l. 8. c. 18.Bontius de
Med. Ind.
p. 13.

Leucurcuta

Leo Minor

Martigora

niunt, saltu obliquo in aliquam earum fertur, non secus ac feles in mures ac glires impetum faciunt: sic etiam ex insidiis hominem aggreditur, ac si, (quod sæpe fit) nimia cupidine prædæ aberraverit in saltando. lentè ac rugiens recedit: si quoque ab homine detectam se sentiat, abibit, &c. hæc Bontius, quo mortuo, multa quoque Exotica de plantis & animalibus interiisse doleo. De cætero, sobolis est amantissimi hæc fera, ideo viso homine protinus carulos transfert, ablati, in obvium quodcumque crudeliter sævit, & rabie correpta, perit. Etsi autem indomitæ ferè sit crudelitatis, indulget tamen aliquando patientiam flagello; & Ovidius, obsequium Tigres domare dixit, & apud Senecam, osculatur Tigrim suus custos. Nec desunt mansuefactorum exempla. D. Augustus Q. Tuberone, Fabio Max. Coss. IV. Nonas Majas, theatri Marcelli dedicatione, tigrin primus omnium Romæ ostendit in cavea mansuefactum: Divus verò Claudius simul quatuor. Sub Gordiano decem Romæ visæ, in triumpho Aureliani quatuor. Heliogabalus tigrides curru junxit. Nunquam tamen feritatem exuunt, aliquando submitunt, sed cum minimè expectaverimus, torvitas mitigata exasperatur. Id Abdias Babylonius prodidit; nec ignotum, dum per urbem ad spectaculum ducuntur, campanulis cingi, ut spectatores ab improviso impetu sibi caveant. Sæpè nec catenis benè vinciuntur. Succo Mandragoræ vel opio in stuporem conjiciantur necesse est, ne per urbem deductæ, lædant. Posterioribus hujus feræ partibus in cibus Indos usos, prioribus tanquam Phœbo sacratis, quas versus orientem solem attollere, ut ajunt solent, abstinuisse, Philostratus author est. Tota carne Congitanos vesci, ab alis seu mustacibus quod eorum esu morte furiosâ corripiantur, ideò edictis Principum cautum est, ne quis pellem illis carentem vennum deferat, abstinere, apud Linschottanum legimus. Ledesma Hispanis bubula carne nihilo deteriore invenit. Ungues incolæ Cerebari in corollis texunt, his redimiti, animosiores se existimant. De *Generibus* Tigridum, nihil ferè apud veteres Authores occurrit. Equidem refert ex Ctesia Pausanias, esse apud Indos Manticora dictum animal, cui triplex dentium sit in utraque maxilla ordo, missiles in cauda aculei, idque Tigrim esse quidam opinantur. Strabo quoque ex Megasthene reliquit, Tigrides apud Prasios dupla fere ad Leonem magnitudine esse, quis tamen quæso id de Tigride sumendum probaverit. Apud recentiores tamen aliquot illarum *Differentia* occurrunt, quoad molem, furorem, & speciem. Vulgaris, inquit Nieremberg. nostris est major: huic alia similis, quæ, quia minor, ab Indis *tlavo ocelotl*, id est, parva tigris nuncu-

patur, maculis nigris & fuscis conscripta, non pallidis & candentibus ut aliis communes sunt. Peruani, ut Garcilassus putat, tigridem vocant Uturuncos: nam, quod Joseph Aosta dixit, urfos dici aboronocos, corruptâ nonnihil ab Hispanis voce, non ita exploratum censet; veumari n. urfus dicitur. Ferociores sunt leonibus: a vide Indos quærunt, etiam in domibus & casis; & nisi constanter fores sint clausæ, clanculum ingrediuntur, & correptum aliquem barbarum mordicus deferunt, non secus ac felis murem: nec adversus illas arbores asyla, quas ascendunt ut illinc dejiciant fugientem & lacerent. In expeditione Fedremani quædam tigris cohortem militum agressa, in medio omnium dilaceravit Hispanum unum, tres Indos, tutaque & impunis evasit. Nihilominus tanta feritas elumbatur: si vel baculo circa renes cædatur, languet & vincitur; non alia via patet victoriæ. Nulla alia fera magis timetur Indis Occidentibus imo in veneratione est. Dæmon illis sæpissimè specie tigridis loquebatur. Ungues venenati creduntur, nunquam reparatur plaga ex illis. Jam post introductum Evangelium reverentiam imo timorem hujus feræ amisit Barbaries. Capitur laqueis, alicubi muscipulis. In Bengala ferocissima invenitur, & contumacis odii: usque ad triginta milliaria insequitur per littora navim quâ aufugit læsor. Obvii præterea quibuscunque hominibus & feris atrox. Prævenit natura tantam pestem. Comitatur tigrim aliud animalculum, quod assiduo latratu illam indicat, quo audito feræ aliæ recedunt, aut conduntur, homines fugiunt. Sunt illæ tigrides humanæ carnis avidissimæ, avidiores Nigritarum quos internoscunt navium, si quam in orâ perspexerint, per viginti leucas cursitando prosequi solent, ut si quis in terram exscenderit, devorent. De nocte in naves insiliunt, ut incautos navicularios opprimant. Referam hujus exemplum memoratu dignum, quod accidit interim dum nostri in Bengalâ agerent. Æthiops quidam fervus cum somniasset à tigride se abreptum, sequenti nocte sub navis, qua vehebatur, prorâ se abscondit. Rogatus à Domino causam, somnium nocturnum enarrat; cujus veritatem illâ ipsâ nocte eventus probavit: omnibus n. dormientibus, tigris in navim insiliens, cæterisque qui plus quam triginta in navi jacebant, intactis, de sub prorâ miseri Æthiopsis apprehendit latus, & abripuit. Felicius alterius fors fuit, sed divina protecti providentiâ. Hic cum haud procul in navi ageret à littore, à tergo hinc eum tigris, ab aquâ è flumine illinc crocodilus invadit: sed audi casum. Tigris, ut adversarium præverteret, prædamque extorqueret, nimia velocitate ultra hominem delata, & in navis latus impacta, in crocodili fauces in-

Mores.

Plin. H. N. I. 8. c. 11. 17.

Jul. Capitolin. in cod. Vopisc. in cod.

1. 6. Hist. Apostol. Thever. Cosmog. T. 2. l. 19. c. 7. Petr. Victor. variat. lect. 4. c. 3. Vfus.

Philostr. l. 2. vita Apollon.

Petr. Martyr. Decad. 3. l. 2.

Differentia.

Pausan. in Bœot.

Strabo Geogr. l. 15.

Nieremberg. Hist. Exot. l. 9. c. 15.

cidit; hoc modo evasit. Dici nequit, quantopere Bengalani tigridum rabiem metuant: hinc variis è nominibus nuncupant, veriti ne si proprio dicerent nomine, continuò dilacerentur. In Brasilia magna trigidum vis, quæ famelicæ horribili possent velocitate, tremendis viribus. Eadem partæ tantâ dicuntur esse ignavia, ut à gregariis etiam canibus confestim in fugam agantur. Non homines tantum perdit gula. In novâ Hispania speculatur ex arboribus ad ripas fluminum crocodilos: inde desiliit, & incautos occidit. Aliquando non minore jactura à tigride Indicâ infesta Darien fuit, quam olim à fero leone Nemea, & à rapido apro Calydonia, ut Petrus Martyr narrat. Integro namque semestri noctem ajunt exactam fuisse, nullam indemnem, quin vel juvencam aut equum, canem aut porcum, intra vici ipsius vias interfecerit. Armenta gregesque jam minuebantur: imo & minime tuto referunt domo exisse quenquam, eo tempore præcipuè quando catulos alebat, tunc namque adoriebatur & homines, fame urgente catulorum, si homines prius occurrebant quam brutum animal. Necessitate cogente tandem ars inventa est, quâ tanti sanguinis pœnas lueret. Exploratis quippe angustiis semitarum, quibus è cavernarum latebris ad prædam noctu prodire solebat: excavatâ ibi scrobe aliquâ, cratibus & aggesta terra levi superstratis, fallaciam occultarunt Indi. Veniens incautus (mas quidem erat) tigris decidit in foveam, & sudibus acutis in scrobis fundo defixis inhæsit. Saxis tum ingentibus ex fossæ margine in eum sudibus infixum dejectis, peremptus est. In mille assulas, & mille frustula fixa dextra directas hastas, & ab alto jaculatas, dirumpebat. Semianimis & exanguis formidine replebat intuentes, quid solutus & incolumis fecisset? Joannes quidam Ledesma Hispalensis, Vaschi Nunes amicus, & laborum socius, de tigride illo se comedisse fassus est, bovinaque carne nihilo deteriorem esse retulit. Unde tigridem esse dicant, interrogati qui nunquam tigridem viderant, respondent, à maculis, à feritate, à dexteritate, signisque aliis ab Autoribus datis tigrim arbitrari, cum & pardos pantheras maculatos ex ipsis plerique se vidisse prædicent. Tigride mare perempto montes versus vestigia ipsius secuti, antrum, conjugale ipsius domicilium, adeunt, duos absente genitrice catulos uberibus adhuc matris indigos auferunt. Mutato consilio, quo grandiusculos effectos in Hispaniam post hæc mitterent, ferreis catenis diligenter in colla compositis, ad maternum antrum parvulos reportant à matre lactandos. Post paucos inde dies regressi ad speluncam, nec catulos reperientes, credebant eos à matre in frustra præ rabie dilaceratos, ablatosque, ne quispiam eis frueretur. Asseserant nam-

que, solvi è catenis nullo pacto potuisse vivos. Pellis peremptæ tigridis ad Hispaniolam, siccis herbis & culmo farta missa est ad Admirantum & Primores. Plura de his vide apud eundem Nieremberg, & Marcgr. H. B. l. 6. c. 10.

CAPUT V.

De Urso.

URsus, vel ab urgendo, quòd impellendo Nomen. tum homines tum ceteros animantes prosterнат; vel quasi orsus, quòd ore suo formet foetus; seu quod in ventre orsus, extrà ventrem linctu compleatur, vel quasi sursum, quia horret pilis, & *δαστυχιος* est, Latinis dictus est. Græci *ὄρησον*, vel ab *ὄρησιν* propulso, quod ad injurias propulsandas anterioribus pedibus valet; vel ab *ὄρησιν*, quòd sine externo alimento hyemem transigat, vocavere. Quantum ad Rationem externarum partium: *Corpus* ei crassum, & vix mobile, semper crescere quidam affirmant, inventosque Vadian. in Melam. longitudine quinque cubitorum, latitudinis tantæ, ut quodlibet vel bovis tergus vinceret, talemque Maximiliano Imperatori in Thermis Badenibus oblatum. *Pellis* ei spissa & villosa, *dentes* ferrati, & penitus reconditi. *Os* longum, *celeres oculi*, *pedes* manibus Solinus Polyhyft. Plin. H. N. similes, in brachiisque & lumbis maxima vis, interdum posticis pedibus insistant, *catulæ* diminuta, *genitale* simul ut exspiraverit cornescens. Adde his, *mammæ* quatuor, *ventriculum* amplum, & *intestinum*, cum hyeme in antris dormientes capti exenterantur, vacuum, & adedò adductum, ut simul cohærere videatur. Galenus nervos recurrentes, qui in aliis animalibus difficulter observantur, in hoc evidentissimè conspici posse scribit. *Caput* ipsis invalidum est, vel præsertim synciput, quod leoni fortissimum: Plin. H. N. l. 3. c. 36. idedò urgente vi, præcipitaturi se ex aliqua rupe, manibus ex operto, jaciuntur. Eo tempore quo latitant, *sanguinis* exiguas circa cor tantum habere guttas, reliquo corpori nihil inesse, Theophrastus credidit. Nulla denique eis secundum Plinium medulla: Theophr. de animal. laticantib. axungiam & lardum habere, Monachis in Mesuen visum. In plærisque terrarum partibus degunt, sed in Germania, Polonia, Lithuania, Norvegia, & c. & aliis Septentrionalibus, in Nova Zemla imprimis, maximè. In Anglia nunc non reperiri, Gesnerus prodidit nec in Creta insula, Plinius. In Africa quoque Plin. H. N. l. 8. c. 58. & l. c. non haberi olim creditum, sed falsò. Esse, præter Herodotum & Solinum, Strabote- Herod. in Melpom. Solin. c. 29. Strabo Geogr. l. ult. stis est, dum Mauros, leonem, pardalium, & ursorum pellibus indui scribit. Magis autem montanis quàm planis delectantur. Unde Alpinae rupes apud Stumpfium animosis abundant: in montibus Peru, multi nigri stabulantur; & Pernes mons Atticus apud Pausaniam, Vrsus. venatione urforum clarus est, *πύμαζον* est animal. Plantis victitare apud Mathiolum, Al-

Baer

Ursus

Albertum, & Gesnerum invenies. Ille specie rubi qui mora rubicunda & odorata producit, delectari scribit. Ille, herbam cuculi, quam Botanici trifolium acetosum vocant. Hic, radices quasdam quibus cupiditas cibi expletur, & somnus conciliatur. Nam in Alpibus Helveticis ajunt, vaccarum pastorem, postquam ursum, radicem è terra avulsam comedisse, eminus vidisset, radice eadem, post ursi discessum degustata, tanto somni desiderio captum, ut in via se prosternere necessum habuerit. Herbam arum comedere, quam primum è latibulis egrediuntur, Aristoteles author est. Sed & arbutum quoddam spinosum, foliis ferè ut apii divis, flore albo, baccis rubentibus, in montibus circa Tridentum panis ursi appellatur. Vescuntur & fructibus arborum, quas descendunt, leguminibus, melle, cancris, formicis, & carnibus, seu præmaceratis & propemodum putridis, seu recentibus. Maxime tamen favos appetunt, habeturque apud Jovium faceta de quodam rustico in Moscovia historia, qui in cava arbore, profundo mellis gurgite collo tenus immerfus, & biduo vitam solo melle sustentans, urso in arboris ejusdem cavitatem, more humano se dimittentis, beneficio, cujus pellem tergoris manibus comprehenderat, extractus fuit. Piscibus in Islandia & glaciali Oceano vesci, Gabottus Venetus, prodidit. Bibunt quidem aquam, sed nec lambendo, quod carcherodontum, nec sorbendo, quod continuis dentibus munitorum proprium, sed aquam mordendo, ut apud Aristot. habetur. Ursæ veneris sunt appetentissimæ: Ideo, quoniam feræ gravidæ maribus non misciscuntur, præter lyncem & leporem, ne diutius maritis careant, & maturius ad Venerem redire possint, ventrem ante certum tempus elidere creduntur. Mares, in puellas quoque libidine ferri, proditum. Raptam ab uno in montibus Allobrogum quandam, quam venereo complexu profecutus est, & pomis agrestibus pavit, Philippus Cossæus, Constantiensium sacris præfectus, Gesnero retulit: Danorum verò Regum stemmata, à quodam dicto urso, qui ex puella ab urso compressa natus esse dicitur, deduci, & Saxo refert; & duo Magni Upsalenses Episcopos, Gothicos Reges ex urso & virgine nobili originem ducere produnt. *Coëunt* mensè Februario, seu hyemis initio, non eodem modo quo quadrupedes, sed intra mutuos amplexus, velut humanas conjugationes, seu ut Plinius, ambo cubantes complexique id est humanitus strati. Gravidæ latent, secretique honore reverentur mares gravidas. Uterum triginta dies ferunt. Pariunt tum unum, tum etiam duos, sed complurimum quinque. De *partus forma* variatur. Lucinæ illis properantius tempus est, inquit Plinius & Solinus, quippe uterum trigesimus

dies liberat: unde evenit, ut præcipitata foecunditas, informes creet partus. Carnes paucillulas edunt, quibus color candidus, oculi nulli, nulli pili, & de festinâ immaturitate tantum rudis sanies, exceptis unguium lineamentis. Has lambendo sensim figurant, & interdum ad pectora foveant, ut ad siduo incubatu calefacta, animale trahant spiritum. Idem Aristoteles, Oppianus, Ovidius, & alii dixerunt. Inde quibusdam Ursus quasi Orsus dicitur. At recentiores contrarium experientia docuit. Capta in valle Anania supra Tridentum gravis ursa, quam exenteratam, catulos omnibus membris distinctos gestasse, animadvertum est. In senatus verò Bononiensis Musæo, ursulus à cæso matris utero extractus, omnibus suis partibus formatus, in vitro vase servatur. Nec malè Camerarius opinatur, secundinarum quibus foetus ursæ obvolutus est, tantam crassitiem, ut non nisi diuturno linctu à matre avelli possit, errori occasionem dedisse. Capitale odium gerit cum *Phoca, equo, apro, mortuis, & mappa*. *Phocam* summopere abominari Oppianus reliquit. Agnoscit *equus* hostem nunquam visum, ac protinus se parat ad pugnam: in qua arte potius quàm viribus utitur. Transilit enim ursum, & ipso saltu posteriores pedes impingit in caput. A mortuis abhorre dicuntur, quod homines prostratos, ore ad terram verso, retentoque spiritu, illæfos relinquunt. Visa mappa, teste Seneca, ad iram concitantur. Aconito quoque pereunt, nec non faba lupina, seu marcillio, quam consiliginem esse putat Gesnerus. Pisces etiam quidam nigri venenati in Armenia reperiuntur, quorum farina aspersa fici si comederint, intereunt. Musica delectari, experientia docuit. *Vocem* si attendas, sævire dixit Spartianus, rugire alii. *Naturam & Ingenium*, sequentia testantur. Cum degustavere mandragoræ mala, formicas lambunt. Cum nausea laborant, myrmeciam adeunt, assidentesque linguam fluore dulci fluentem exertam, leviter tam diu tenent, donec formicis scatere viderint. Vulnerati, siccis herbis sibi medentur. Ursæ à latitatione egressæ in liberam diem, tantam patiuntur lucis insolentiam, ut cœcitate oblititas putes. Oculi quia hebetantur crebrò, maxime favos experunt, ut convulneratum ab apibus os, levet sanguine gravedinem illam. In antrum, non recto sui corporis motu sed supina ingreditur ursa, & dorsi sui tractu repit, ut vestigia obliteret. Ibique postquam est egressa, se quieti dans, habitum corporis extenuat per quadraginta dies: è quibus quatuordecem immobilis manet, reliquis aliis movetur: tantum solo lingendo dextro pede se sustentat, eique intestinum eatenus adducitur, ut propemodum cohareat. Mares, inquit Plinius, quadragenis diebus latent, foeminæ quaternis mensibus.

Specus

Arist. Hist. Anim. l. 8. c. 17.

Plin. H. N. l. 10. c. 73. Aristot. H. A. l. 8. c. 5.

Martyr. Decade. 3. l. 6.

Arist. H. A. l. 8. c. 6. Generatio.

Oppian. Cynege. l. 3. v. 146.

Saxo Grammat. Hist. Dan. l. 10.

Magnus l. 8. c. 2.

Plin. H. N. l. 8. c. 36.

Arist. H. A. l. 5. c. 1.

Solin. Polyhist. c. 39. Aristot. H. A. l. 6. c. 30.

Solin. d. l.

Ambros. Hist. quadrup. dig. l. 1. c. 5.

Antipathia.

Ælian. H. A. l. 5. c. 15.

Vox.

Solin. Polyhist. c. 39.

Plutarch. l. lectum animal.

Solin. l. c.

Plin. H. N. l. 9. c. 33. Ælian. H. A. l. 6. c. 3.

Plin. H. N. l. 8. c. 36.

Specus si non habuere ramorum fruticumque congerie ædificant, impenetrabiles imbribus, mollisque fronde constratos Primis diebus bis septenis tam gravi somno premuntur, ut ne vulneribus quidem excitari queant. Tunc mirum in modum pinguescunt. Ab iis diebus residunt, ac priorum pedum fœtu vivunt. Mirum dictu, credit Theophrastus per id tempus, coctas quoque urforum carnes, si asserventur, incrementum; cibi tunc nulla argumenta, nec nisi humoris minimum in alvo inveniri: sanguinis exiguas circa corda tantum guttas, reliquo corpori nihil inesse. Procedunt vere, sed mares præpingues, ut movere sese facile nequeant. Fœminæ non ita pinguescunt, quod eo tempore pepererint. In iisdem licet foveis, partitis ramen per scrobes secubationibus dividuntur. Exeuntes herbam arum dictam, laxandis intestinis alioquin concretis devorant, circa furculos cum dentiunt prædomantes ora. Si quando tauros adoriuntur, sciunt quibus potissimum partibus immorentur, nec aliud quam cornua aut nares petunt: Cornua, ut pondere defatigent, nares, ut acrior dolor sit in loco teneriore. Animæ virus pistilens. Contacta halitu ejus attingit nulla fera, citiusque putrescunt afflata reliquis. In Mysia ajunt esse genus alborum, qui cum à venatoribus urgentur, talem halitum edunt, qui canum carnes putrefaciat. Quantum ad *Usum in Cibis*, etsi caro urforum sit frigida, mucosa, difficilis concoctu, spleni & hepatis in commoda: Alpinis tamen & Helvetiis, Brujerino teste, in deliciis habetur, ipseque se eas in coena apud Symphorianum Campegius comedis, culinæ artificio conditam asseverat. Sed juvenulus ille urfus erat, qualem, & quidem hyeme captum, in cibis adhibere debere, Bartholomæus Scappius scripsit. Licet n. Quintili mense ob pabulum pinguiore sint: tamen, quod caro tum malum odorem spirare soleat, à mensis excluduntur. Cæterum anteriores duntaxat pedes inter cibos suaviores ab Æliano reponuntur, quos & principes viros appetere Michael Herus prodidit, forte quòd plurimum exercentur. Salfos & in camino siccatos qui ederunt, optimum & suavissimum esse cibum Gesnero retulerunt, nec amplius se mirari, quod eos per hyemem inter latendum fugant. Cerebrum venenatum esse Savanorola scripsit. *In Medicina* magni sunt partes usus. *Oculus* exsiccatus & puerorum collo appensus, adversus pavores nocturnos amuletum esse dicitur: supra sinistrum hominis brachium alligatum, quartanam febrem mitigat. *Sanguis* panos & apostemata, in quacunque parte discutit, & pilis qui in oculis nascuntur prodest, & pulices enecat. *Adeps* livores & maculas eximit: ambustis, cum lilii radicibus prodest: igni sacro illinitur: ulcera in tibiis

& cruribus admixtâ rubricâ sanat: rimas pedum, alumine addito, farcit: raptos alopecie vitio capillos restituit, & unguento sympathetico seu armario admiscetur. *Pellis* demorsis à cane rabido substernitur. *Pulmo* attritus à calcementis contractos ab inflammatione tuetur. *Fel* articularum doloribus utilissimum tradunt: ab Arnaldo Villanova ad epilepsiam commendatur: tuslim admixto melle sanat: in pessum ad conceptum promovendum adhibetur. *Pili* cum adiantho & arundinum radicibus adusti, magnæ sunt in generandis pilis efficacie. Difficile partus solvi, cum quis tectum in quo grvida sit, lapide quo urfus interfectus est, transmiserit, Plinius fabulatur. Adhibetur urfus & ad alia. *Pelles* Samojedis & Lapponibus ad vestimenta inserviunt: aliis ad stragula. Olim equites, loricas & galeas iisdem tegebant, ut truculentiores apparerent. Palladius ferramenta quorum in agris colendis usus, sebo, adversus grandinem & gelu inungit: Mizaldus, cortices vitium adversus erucas & glaciem. Fuit eorum & in spectaculis ac suppliciiis fumendis usus. Annalibus notatum est. M. Pisone & M. Pisone & M. Messala Coff. ad XIV. Calend. Octobris, Domitium Ænobarbum cædilem curulem urfos Numidicos centum, & totidem venatores Æthiopas in Circo dedisse. *Differentias* quod spectat, sunt Magni, Parvi, Nigri, Albi. Tales infestavere Hollandos, cum per glaciale Oceanum transitum in Catajam quærerent. Stupendæ erant magnitudinis. Nam occisor. pelles ad tredecim pedes ascendebant. Sunt & in Mysia albi, quorum superius facta mentio. Strabo fulvofum, in illa Arabiæ regione ultimo promontorio contermina notarit: Agricola in fuscis & nigros dividit. Helvetii parvos, *saxatiles*, magnos *capitales* vocant. Sunt & in novo orbe ignavi, qui solis formicis victitant, canibus cedunt, & bacillo percussifugiunt, nec ullum caudæ vestigium habent: Myrmeciphagos appellare possis. Inveniuntur in provincia Veræ pacis maximi, lanigeri fatis, nigris pilorum sive lanæ grumis. Cauda illis palmaris duntaxat: manus velut humanæ. Simi sunt velut nigræ, rotundo rostro, depili & rugoso: In Virginia eduntur. Meticulosi sunt. fugiunt homines, aufugiunt ad arbores, inde deturbantur, fanciati jaculis. Provincia Beach, si Paulo Veneto credimus, domesticos & innoxios producit. Hoc unicum addere placet, habuisse Suidrigellum Lithvaniæ Principem ursum matutinis horis à nemore discedentem, qui palatio appropinquans anterioribus pedibus fores percutiebat, & cibo sumpto, remeabat in sylvam. Solent & sectæ cujusdam apud Turcas religiosi, ex eremo egressi, ceruum vel ursum tintinnabulum collaferentem per urbes & pagos circumducere.

solia. l. c.

Ufus.

Galen. de
Alim. fa-
cult. 3. c. 2.
Brujer. l. 13.
de cibis.
c. 41.Plin. H. N.
l. 8. c. 36.

Differentie.

Purchas.
Navig. T.
3. l. 4. c. 5.Strabo
Geogr.
l. 16.Majol.
Colloqu.
de quadrup.Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 28.Textor
Tomo. 2.
Off.

Lupus Wolff

Zilio Hyana

Vulpes Fuchs

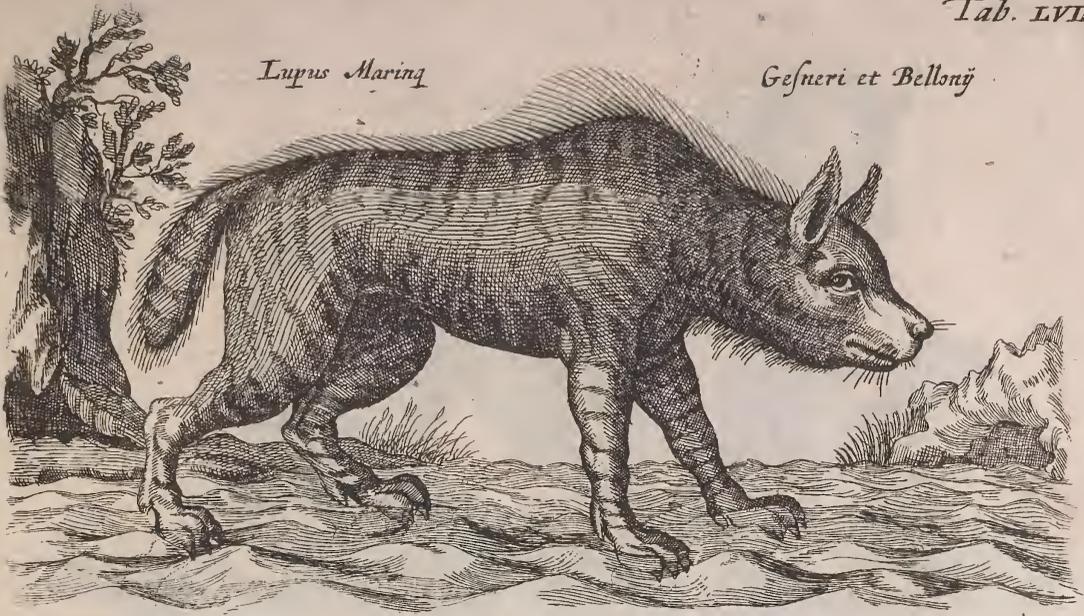
Hyana

Lupus Marinus

Gesneri et Bellonij

Hycena

Gula Vieifraes

Canis lupus

Canis lupus

Lupus Scythicus

Semivulpa

Veruex Ethiopicq

18.

19.

18.
11

CAPUT VI.

De Lupo.

ARTICULUS I.

De Lupo in genere.

Lupum in genere & specie considerabimus, eidemque *Gulonem* adjiciemus. Dicitur Latinis lupus, vel quasi leopus, quod in pedibus leoniam virtutem gerat; vel à Græco λύκος, à rabie nempe rapacitatis; vel δὸν τὸ λύκος, à diluculo, seu quod in colore pellis crepusculorum albedinem amuletur, seu quod primâ luce ad raptum exeat; seu quod oculi ipsorum sint terfi & in tenebris fulgeant. Græcis dicitur λύκος, κνηκίας, si textus apud Varinum corruptus non est, Hefychio ὄλκος, quod potest esse ab ὄλεω. Alibi νυκτερονὸι κωες vocantur. Fœminâ, λυκαίνα nomen. Sunt verò lupi canibus magnis, mastinis, seu pastoralibus similes, coloris, ut in differentiis dicitur, varii. Habent oculos ramos, qui splendent lucemque jaculantur. *Dentes* serratos, teretes, acutos, & inæquales. *Rictum* amplum, & os quod maximè diducunt. *Collum* in eas brevitatis angustias compulsum, ut contorqueri retroque versari non queat: & si retrò velit aspicere, totum corporis truncum contorqueat necesse est. Ideò quidam ex solido osse constare prodidere, sed falsò. Clamorganus enim in dissectis vertebrae observavit, cui & Philès adstipulatur. Habent & musculos temporales magnos & nervosos, pro dente Galeno. *Cerebrum* quod cum luna crescit & decrescit, si Alberto credimus. *Cor*, si siccat, odoratum. *Iecur*, unguis equinæ simile. *Genitale* osseum. *Pedes*, priores quinque digitis distinctos, posteriores quatuor. *Ossium* substantiam densiorem. *Renēs* aliis similes, sed qui, in senectute, vermes vel serpentes, quod se in tribus vel quatuor cadaveribus observasse, Clamorganus scribit, producant. In *vesicalapillus* reperitur, qui Syrites dicitur. Nulli sunt in Sardinia, si Pausania credimus; Creta, si Aristoteli; Olympo monte Macedoniae, si Plinio & Solino. Angliam hoc animalis genus non alere certum. Sub Edgardo, Ednii II. excindi coepti, in totum postea eradicati sunt, non in Cambria tantum, sed in aliis quoque provinciis. In Septentrionalibus provinciis magna luporum copia: in Muscovia imprimis, pecori, jumentis & hominibus insidiantur, cujus exemplum apud Olearium in itinerario Orientali invenies. Haud paucos in regno Senegæ inveniri, prodidit Cadamustus. In provincia Scotiae Angusia, ejusque valle Glamore reperiri, qui ferarum duntaxat raptu vivant, apud Boëthium habetur. Carnivori sunt, & in primis ovillam appetunt. Ideò caulam ingressi, omnes ferè interimunt. Equis, bobus, anseribus, insidiantur.

Humanæ sapore maximè illiciuntur, si humanum cadaver prius gustaverunt. Prægnantibus capto odore insidiari Olaus M. prodidit. Sed nec suæ speciei, si fames premit, parcent: testaturque Clamorganus duos lupos die antecedenti occisos, ab aliis nocte subsequente devoratos fuisse. Alianus verò animadvertit, fame urgente multos simul excurrere, vertigine correptum & cadentem à cæteris laniari. Coram catulis qui ablaetantur, prædam nuper voratam evomunt, & grandioribus factis agnum vel anserem apponunt. Præter carnes, plantam illam Scythicam Borametz dictam appetunt. In regno Congo oleum quod ex palmis elicitur, sorbent. Terram quoque & argillam comedunt. Inde fortè lapis lithargilos dictus, qui in ventriculo, undecim uncias pendens, gyris & plicis intortus, à Schenckio observatus est. Albertus, non fame sed naturali instinctu id facere, dixit, ut gravior redditus, quæ invasisset, sua mole deprimere posset. Exsaturatus per magnum temporis intervallum fert in ediam, eique tum venter latè projicitur, lingua tumescit, os obstruitur, mansuetusque evadit: lingua extenuata, iterum in lupum transformatur. An cibos defodiant, ex æquo eosdem dividant, & ad reliquias ululari alios advocent, quod Albertus prodit, venatoribus decidendum relinquo. Coeunt eo modo quo canes, in medioque coitu, inviti etiam coherant; coeuntque uno anno non nisi per dies duodecim, quos à natali Christi quidam computant. Libidinis tempore acrius in eos qui accesserint sæviunt, inter se tamen, quod gregales non sint, non dimicant. Gerunt utero duos menses, & tandem quoad numerum & cæcitatem catulorum ut canes pariunt. Novem catulos generare vulgaris apud Helvetios sermo, teste Gesnero, qui etiam ex Rhæto quodam audivit, catulos in Rhætia circa Calend. Maij, septem vel novem aliquando ex una parente, ex latibulis auferri. Idem ajebat vulgò ferri lupam primo partu unicum eniti catulum, secundo geminos, & sic deinceps, singulatim catulo semper auctiorem fieri partum, usque ad decem, inde sterilefcere. Intra duodecim dies parere, quod Latonam oberrantem totidem diebus ex Hyperboreis Delum deduxerint, sub specie lupæ, propter metum Junonis, fabulosum est. Antipater apud Plutarchum partum projicere adserit; cum glandiferae arbores florem abjiciunt, quo gustato uteri illarum reserantur; cum ejus copia non est, partum in ipso corpore emori, nec in lucem venire posse: præterea regiones illas à lupis non vastari, quæ glandium quercuumque feraces non sunt. Potus sunt parcissimi. De *Antipathia* hæc apud auctores occurrunt. Homo, quem prius viderint conticefcit: & anticipatus obtutu nocentis,

Olaus de gent. sept. l. 18. c. 16. Clamorg. l. de venat. lupi.

Porta Physiogn. l. 4. c. 4. Linschot. in Navigat.

Schenck in Hist. monstror.

Generatio. Arist. H. A. l. 5. c. 2.

Aristot. H. A. l. 6. c. 15.

Plutarch. probl. 38.

Antipathia.

Solin. in Polyhist.

licet clamandi votum habeat, non habet vocis ministerium. Oculus erutus, quadrupes domesticas terret. Mulier si unquam supra calidam lupi urinam minxerit, non concipiet. Cauda ad praesepe suspensa, facit ne comedant. Rumpi traditur equos, qui vestigia luporum sub equite sequantur: quod si lupi calcaneum equi quadrigam trahentes conculcent, sistuntur tanquam ii cum quadriga conglaaciassent. Oves ab eo adeste suaviorem habent carnem, verum lana pediculos & prurimum generat. Agni nuper nati, nec alicujus animalis effigiem extra caulam conspicati, audito repente luporum ululatu, exanimantur. Pellis eorundem lupinae superposita statim depilatur. Stercus in ovili occulatum, pecudes quiescere prohibet, nisi auferatur: Fides ex intestinis ovium, cum intestinis luporum permixtae, obstrepentes omnem citharae concentum interturbant, quod tamen falsum esse experientia docuit. Scillam si contigerit repente contrahitur. Lapidem ideo perhorrescit, quod in parte a faxis ista vermes nascantur. Scintillis ex silice emicantibus ita terretur, ut etiam famelicus accedere non audeat. Tympanum ex ejus corio formatum caetera animalia fugat. Cantus denique & sonus ipsi inimicus est. Pythiocaris tibicinem, cum tibia magna contentione incitatos numeros caneret, impetum luporum repressisse prodit. Gesnerus vero novit quendam, qui cum lapidibus lupum terrere non posset, sono tympani, quod gestabat, perterrefactum fugavit. Dicitur Psittacum amore prosequi. *Morbos* si attendas, rabie, podagra, & cynanche laborare solet, lycoctono sumpto interit. Vulneratus, in luto se volutat, & sic sanguinem sistit. Per multos annos vivunt, & ex dentibus in senecta male afficiuntur, ita ut etiam edentuli fiant. De *Morbis & Ingenio*, ut aliquid dicamus, viscera quia habent infirma, ideo herbas comedunt, Dracontium inprimis ad acuendos dentes. Breves, inter caeteros magis audaces putantur. Cum in foveam inciderunt, vel se inclusos sentiunt, praestupore innoxios se exhibent, quod una & altera historia, Gesnerus confirmat: Percussores cognoscunt, & ex observato invadunt. Fetus suos amant: foemina partus custodit, mas pro catulorum salute cibos ad ipsam defert. Cum fugiunt, catulos secum ferunt. Caelo praecipue nubilo insidiantur, ut magis lateant. Cum per folia incedunt, ne strepitum faciant, lingua pedes suos lambunt, & lubricos reddunt. Fluvios transmissuri, ne undarum fluctibus abripiantur, singuli apprehensis morfu praenantium caudis, una serie transmittunt, a quo ingenio *λυνάβας* annus dicitur. Suidas *χαμῶν* ὄρεα, ita transmittere ait. Apprehensis quoque mutuo caudis, bovem e palude extrahunt. Dum cibum capiunt, vel

intuentibus irascuntur. Si homo pariter & aliud animal se offerant, semper homini, narrante Alberto, parant. Narravit sane mihi, inquit Conradus Gesnerus, quidam, lupum se vidente, morfu comprehendisse lignum triginta vel quadraginta librarum in sylva, & cum eo se assuefecisse transilire grandem eo in loco arboris abscissae truncum: tandem, cum satis peritus transiliendi sibi videretur, se abscondisse: & adveniente propter satam ibi avenam porca sylvestri, cum pluribus aetate differentibus porcis, anniculis, bimis, prorupisse, apprehensoque porco, qui aequalis pondere videbatur ligno, quo cum transilire truncum didicerat, saltu retrò truncum se recepisse, & interemptum ibi porcum devorasse. Aliquando cum canibus amica societate confoederantur, & caulas invadunt. Si in minorem aliquam pecudem inciderint, auriculam comprehensa, secum currendo abducunt; renitenti clunes caudam feriunt, ita ut lupo interdum celerius currat. Ubi caulas intraverunt, omnes interficiunt, antequam aliquam ad comedendum attingant. Tauros a fronte adoriri non audent, quod cornua extimescant. Quamobrem primum, quasi recta via pugnaturi essent, minas gerunt, & illorum oculis sese crebro inculcant: deinde se retorquentes in dorsum insiliunt, & acerrime ad ejus perniciem incumbunt. More equorum & canum per aetatem canescunt. Famelici, noctu vento adverso, odorem escae, per medium milliare sentiunt, inventumque cadaver trahunt & devorant. Quandoque uno ululante alii conveniunt, & omnes simul equorum gregem adoriuntur, quod in Bononiensi territorio saepe accidere solet. Turmatim etiam progrediuntur, & nocte intempta, juxta destinatum pagum commorantur. Interim illorum unus in pagum excurrans canes excitat, & simulatam fugam, usque ad insidiarum locum, ad se persequendum invitat; ubi canes ab aliis lupis dilaniantur. Frondes & falicis ramulos porrigunt, ut capras his gaudentes inescunt. Vocis ferè oblitus eramus, quem eruditi ululatum vocant; Graeci, per *ἄρῶν* & *ἄρῶμεν* exprimunt. Ad mensas inter honestos non admittitur, quod carnem habeat siccam, crassam, fetidam. In Insubria tamen aliquando editur. In *Medicina* multi est usus. Vivus, oleo cerati modo incoctus ad podagram laudatur. *Corio* ventrem constringere, in colica prodest, si Rhasi credimus. *Carnes* edisse, parituris prodest: aut si incipientibus parturire, sit juxta, qui ederit, adeo ut etiam contra illatas noxas valeat. *Adeps* antipodagricis unguentis admiscetur. *Sanguis* cum oleo nucum mixtus, furdidati prodest. *Caput*, sub pulvino reconditum, somnum inducit. *Oculus* dexter falsus ad alligatusque, febres periodicas arceat. *Dens* gingivas extenuat, quo

Plin. H. N.
l. 20. c. 14.

Ælian. H.
Ad. l. c. 6.

Porta M. N.
l. 1. c. 14.

Oppian. in
Cyneg. et.

Morbi.

Vita.

Ingenium.

Gesnerus
Hist. Quæ-
drup. p.
72. l.
Plin. H. N.
l. 8. c. 22.

Ælian. H.
A. l. 8. c. 14.

Gesner.
Hist. Quæ-
drup. p. 723.

Ælian. H.
A. l. 5. c. 19.

Ambrosin.
de Dign.
l. 1. p. 147.

Albert l. 2.
de Animal.

Fox.

Vfus.

quo dentes levius proveniant. Qui per *lupiguttur* in fynanche bibit, evadit. Hoc experimentum se ab Adolpho Occone accepisse, Agricola fatetur. *Cor* antepilepticis admiscetur. Medicamentum quod in M.S. Gesnerus invenit, ex visci quercini uncia unâ, visci de piro unc. f. mucronum de cornu cervi scobe dr. ij. cordis lupini dr. j. componitur. *Hepar* Archigones apud Galenum ad oris crustas commendat. Haud pauca de ejusdem usu apud Marcellum habebis. Idem, tussim ex vino tepido sanat, & phtisicis medetur. *Fel* cum elaterio umbilico alligatum, alvum solvit. Pars de *virga* in furno assa & incisa sumpta, veneris appetitum excitat. *Testiculus* dexter oleo permistus, & cum lana genitali muliebri applicatus, desiderium coeundi adimit. *Stercus*, colicis potandum, tempore Galeni, cum successu dabatur: imò, vel appensum, juvabat: sed in fruticibus & vepribus colligebatur. Vide Galenum. *Quin* & ossa in excrementis inventa, colomendentur alligata brachio, si terram non attingerint. *Ossa* exsiccata & in pulverem redacta, dolorem intercostalem tollunt. Insevit & aliis. Nam caput in columbario suspensum, mustelas & feles arcere dicitur. *Rostrum* inveteratum veneficiis resistit. *Sanguis* circa agrorum fines sparsus, lupos arcet. Eodem olim in sacrificiis utebantur, cum Dæmonas invocabant. Adipe novæ nuptæ, postes apud Romanos inungebant. *Cauda* supra præsepe suspensa lupos à stabulis arcet. De *Differentiis* sequenti articulo agemus.

ARTICULUS II.

De *Lupo in specie, & de Gulone.*

EX Lupis, alii sunt *Sylvestres*, alii *Aurei*, *Scythici*, *Marini*. *Sylvestrium* in Doffriis montibus, qui Norvegiam à Suecia dirimunt, Olaus, in Sardinia Lonicerus, meminit. Villosior est vulgari, flavi coloris, & caudam erectam gestans. Frequens est ejus apud Mediæ populos in ludis usus. Armati cum eis congregiuntur. *Aurei* à colore flavo eoque pereleganti ita vocantur. Minores sunt lupis communibus, voracitate tamen pares. Gregatim incedunt hominibus & armentis innoxii. More canum latrare videntur. In Cilicia & Turcia visuntur. Turcarum domos & tuguria noctu subeunt, & quicquid in eis esculenti reperiunt, devorant: quod si nihil horum obvenerit, pileos, vestes, calceos, & quicquid coriaceum est, auferunt. Ex pellibus vestes parantur. *Scythicus* in ultima Scandinavia, post Norvegiam & Gothiam reperitur. Animal est lupi magnitudine, perpetuò iracundum. Ger-

mani ab acie unguium, quibus maximè sævit, Grimmeklaw vocant. *Marinus*, animal est amphibium, magnitudine ursi, pelle adeò dura, ut gladiis penè sit impenetrabilis. Caput habet enorme, Oculos permultis pilis obumbratos; naribus & dentibus caninis; pelle villis erectis hispidâ, nigris maculis distincta; caudâ oblonga, crassâ, villosa. In ventriculo nonnulli lapilli reperiuntur. Pinguedine scætet. Conspicitur in Oceani Britannici littore. In Insula Angræ tanta eorum multitudo, ut quandoque miliaris armentorum grex esse videatur. Visuntur & in insula post portum S Crucis sita, & in Maritimo Peru tractu. Inimicitias cum avibus Buitri dictis gerunt, à quibus aliquando interficiuntur. Adeò amplas alas habent, ut extensæ spatium XV. pedum occupent. Lupo conspecto, altera lupi pedes apprehendit, altera ipsum rostro excæcat. Rugiunt ad instar leonum adulti; parvi, vocem hædorum imitantur. *Hepar* est edule. Angræ incolæ carnibus eorum tam recentibus quàm salitis nutriti, diu vivunt. Pelles ad vestimenta adhibentur. *Guloni* nomen à voracitate impositum est. Scalliger Vulturem quadrupedem; Crollius Boophagon Germani *Wiesraß* nominant. Est, describente Miechovio, magnitudine canis, facie catti, corpore & cauda vulpinis, colore nigro. Reperitur in Lithuania, Moscovia, & aliis septentrionalibus regionibus. Vescitur cadaveribus, tantumque vorat, ut tympani instar infletur. Plenus, angustiam duarum arborum aut rupium angustiam ingreditur, & vi per infernas & superas partes excrementa trudit, rursusque ad cadaver regressa, sese implet. Congener ipsi fera Arabibus *Dabuh*, Africanis *sese* dicta, magnitudine & formâ lupum referens, quæ etiam cadavera eruit. Fortè est eadem cum veterum hyæna, quod & Gesnero placet. Sanguis hujus feræ pro potu venatoribus insevit: & melle rarissimo conditus, in pompis nuptialibus, propinatur. Pinguedine ulcera superlinunt. Intestina ad usum chordarum trahuntur. Ungulæ ab animali recenter avulsæ, & canibus aut felibus ostensæ, easdem fugant: appensæ, contra tinnitum aurium faciunt. Pellibus ob pulchritudinem vestes subducuntur: eorumque tegumentis honorabiliores hospites excipiuntur. Ideò ad externos evehere non permissum. Stuporem si verum est incutit, quod proditur, in cubilibus harum ferarum quiescentes, res naturæ Gulonis conformes, & quod semper comedant, fomniare.

Bellon. l. 1. de aquat. c. 3. Lopez. Hist. Ind. l. 1. c. 3.

Miechov. in descript. Sarmat. l. 2. c. 3.

Leo Afric. can. l. 9.

Olaus lib. 13. c. 6.

Galen. de compos. secund. loca. l. 6.

Plutarch. in Iside & Osir.

Ambrosin. Hist. Digit. l. 1. c. 7. Olaus de gent. septentr. l. 18. c. 11.

Bellon. obs. l. 2. c. 108.

Ambros. Hist. Digit. l. 1. c. 9.

TITULUS II.

De Digitatis semiferis.

CAPUT PRIMUM.

De Vulpe.

ARTICULUS I.

De Vulpe in genere.

Ambrosin. Digit. l. 2. c. 1.

Nomen. Ifidor. Origin. l. 12. c. 2.

Description.

Cibus.

Locus. Michev. de Sarmat. c. 1.

Generatio.

Tantum de Digitatis feris. Semifera vocamus, quæ licet feris sint instructa moribus; ob parvam tamen corporis molem, ab hominibus facile superari, regi, & domari possunt. Talia sunt, *Vulpes, Simia, Cercopithecus*, & alia hujus generis Indica, *Cynocephalus Papio, Upalim, Taxus, Castor, Lutra, Ichneumon, Mustela, Genetta, Animal Zibethi, Lepus, Cuniculus, Sciurus, Glis, Mus, Talpa, Echinus terrestris, Hystrix, & Tatus.* *Vulpes*, & ut alii volunt *Volpes*, vel est quasi volupes, quod semper tortuosis anfractibus ad alias animantes decipiendas currat: vel quasi volipes, quod ob cursus celeritatem volare videatur: vel quasi valipes, ob pedum valorem, Latinis dicitur. apud Græcos plurima habet nomina. Dicitur namque *άλωπηξ*, quod nomen tam in masculino quàm in foemino reperitur, *ἄλω τὸ ἄλω & ἄλω ὄπις*, à fallendis oculis: *βαοσαρῆς & βαοσάτη* Cyrenensibus; *ἱμίξ*, *κερῶ* ab astutia, quæ Græcis *κέρδ* & *κερδοσύνη*; *καθῆφη*, *κερδάλη*, *κερδία κήλας*, *ἄλω τὸ κηλεῖν*, quod cauda ejus ad demulcendum apta sit; *κίναδ*, quod nomen quidam bestię omni imponunt; *κινάνδρα*, *κίδαφη*, seu *κίδαφ*, *κίσα*, *κίσαφ*, *κωθῆρις*, *κωλοβῆρις*, *κροῖτις*, *λαμπυρις*, *σκαφώρη*, & cætera. *οὐαῦν* Phrygibus vulpem etiam significat. *Descriptione* non est quod insistamus cum notissimum sit animal. *Genitale* mari osseum ut lupis, & mustelis. *Caudam* habet villosam, *Aures* breviores quàm canis. *Cibum* si spectemus, delectatur gallinis, anseribus, astacis, otidibus, cuniculis, leporibus, sylvestribus muribus, felibus, parvis canibus, quos coercere potest, locustis denique. Cum Mastilia piscatores Buopas Mænarum genus & magnos astacos per noctem in navicula reliquissent, vulpes buopibus insidiata, abastaco, forcipe, cui pedem interposuerat, capta est. Ab uvis quoque maturis non abhorrent, ut nec à pyris, si proverbium hoc sensu sumi debet. Non habentur in Creta, si Solino credimus, At in Russia frequentissimæ sunt: ut & Alpinis Helvetiorum locis. Ideò mercatores multas ibi pelles coemptas, in alias regiones divendunt. De *Congressu* tradidit Plinius, ad latera projectas core, alii ad terram. Aristoteles, supervenientes commiseri. Invadunt & diversi generis animalia, modò corporatura & tempora graviditatis sint æqualia. Ideò ex cane &

vulpe, ad montem Aristoteles, Canes Laconici, *Alopecides* dicti, generantur. Pariunt catulos cæcos, quatuor ut plurimum: & parturientes ita secedunt, ut rarissimè gravidæ capiantur. Editum fætum lambunt, refovent, & concoquunt. Cum serpentibus ad eò amicè vivunt, ut in iisdem cavernis quietè morentur. Hostilitatem verò exercent, cum plantis, avibus, & quadrupedibus. Rura sylvestris cum eduliis gallinarum mista, vel ejus ramusculus sub alis gallinarum alligatus, easdem à vulpe tutas reddit. Milvus, vul-tur, & aquila, vulpium catulos sæpe rapiunt. Circus & Æsalo pilos ab iisdem avellit, Corvos & vulpem in caveâ clausos, tam acriter dimicare Avicenna vidit, ut corvi caput sauciatum sanguinem emiserit; corvus verò labia vulpis ad eò constrinxerit, ut hiscere nequaquam posset. Taxi cum vulpibus sæpenumero præliantur: hi taxos, cryptas stercore fœdando, fugant. Cervi eorundem gannitum reformidant. Lepores sunt in illis infulis frequentiores, in quibus nullæ vulpes. Ululando & latrando canem imitatur, quando irascitur & dolet; alioquin, cum aliquid, si domi alatur, petit, gannit & blandè immurmurat. Hinc *κυσάϊω* seu *κυσῆω*, propriè de canibus, queribundum ululatum edentibus, profertur. *Moribus & ingenio* est dolosis. In Thracia amnes gelatos lacusque nonnisi ad passus itura redituraque transit: & observatum, aure ad glaciem apposita, crassitudinem gelu conjectare. In caverna, multifores aditus facit, ne tam facile à venatoribus illaqueari possit. Quia lupus contactu scillæ convellitur, latebris suis eandem apponit. Pulicibus infestata, manipulum fæni mollissimum, aut pilos ore continens, paulatim à posteriori parte in aquam se mergit, ut pulices ad caput ascendant, eoque immerso, in fænum vel villum colligantur. Echinos in arctum constrictos, quia adoriri non potest, urina in os reddita, suffocat. Cum lepore se ludere velle simulat, & incautum devorat. Famelica, insidiosè mortuam se simulans, spiritu compresso, exertaque lingua, postquam se in argilla rubra, ut cruenta quasi appareat, volutasset, accedentes aves corripit. In Ponto sic Otidas venatur, ut & sese avertens, & in terram abiciens, tanquam avis collum, sic caudam extendat. Ex hac insidiarum instructione seductæ, ad illam tanquam suam gregalem accedunt, & nullo negotio, capiuntur. In pedica capta, morfu pedem præscindit, ut aufugiat: nullâ fugæ patente viâ, mortem simulat. Gallinas in pertica sedentes, caudâ huc & illuc impulsâ perterrefactas, dejicit & devorat. Nihil de pisciculorum & vesparum captura, quos cauda astutè capit, dicam. In procera arbore deprehensa, jucundum aliquando sui spectaculum præbet. In ea enim tanquam in arce oppugnari solet: cum neque ignem timeat,

Aristot. H. A. 1.6 c. 34.

Sympatbia & Antipatbia.

Vox.

Mores & Ingenium Plin. H. N. l. 8. c. 28.

Albert. l. 2. de Animal.

Ælian. H. A. 1.6. c. 64.

Ælian. H. A. 1.6. c. 24.

nisi pars proxima ardeat: plærumque etiam acutas cuspides non fugiat, & perfodi potius sustineat, quàm in turbam canum descendere. Tandem verò descendere coacta, impetu quodam instar fulguris dejici solet, in numerosam canum cohortem, ut sagacissimos laniet, & à præstantioribus dilaceretur. Vulpium carnes nitidior vita damnavit. A Sarmatis tamen, Vandalis, & rusticis Gallis seu elixæ seu assæ comeduntur, ut olim à Bœotis. Incolæ insulæ portus sanctæ Crucis, aliquando crudas, aliquando parum fumo induratas vorant. Brujerinus qui eas degustavit, nescio quid virosi & agrestis habere scripsit. At Galenus, vim ei inesse carnibus leporinis similem, reliquit. *Cerebrum* infantibus sæpius exhibitum, à comitali morbo eos præservat. *Lingua* in armilla gestata à lippitudine: arefacta, in collo contra albugineas suspenditur. *Pulmo*, phthisicis commendatur: suspiriosis à Dioscoride, lienosis à Sexto propinatur. *Jecur* in jecoris affectibus præscribitur. *Fel* cum melle mixtum, oculorum caliginem delet: & in pesto, ad masculorum conceptionem, inditur. *Renēs*, cum pinguedine, gonagræ opitulatur: iisdemque ad faucium tumores dissolvendos guttur perfricatur. *Testiculus* ad juvandum congressum & conceptionem in electuariis exhibitur. *Genitale* osseum oleo & bitumine imbutum, tanquam pessus, ad provocandos menses supponitur. *Pudendis* vulpis foeminae in cephalalgia caput circumdatur. *Sanguis* recens calculosis exhibitur, eodemque pudenda illinuntur. *Pinguedo* liquata & auribus instillata, affectiones earundem inveteratas tollit: nervorum morbis magno est adminiculo: Unguentum ad calculum ingreditur: in alopecia mirandum in modum valet. Eodem pedes & manus à frigore præservat, dum modo sæpius antequam intumescant inungantur. *Stercus*, cum sinapi mixtum, Plinius, in ulceribus capitis adhibet: Rhasis cum oleo rosaceo mixto virgam inungit, atque hoc modo venerem sopitam excitat. *Pellem*, Galenus in capillorum affectu, Sextus in Podagra, dum calceos ex ea parari jubet, utitur. Ichtiadicos ab ea juvari compertum est. *Caudæ* summa pars brachio illius suspenditur, qui ad venerem iners est. Ex tota vulpe, oleum ad omnes arthritidis species valdè efficax, paratur. *Pellem* in vestitu usurpari, notissimum: nigræ inprimis, quæ aliquando quindecim aureis vānt.

Differentia. *Differentia* Vulpium, à magnitudine, colore & more fununtur. *Magnitudinem* si spectes, Odonus minores in Ægypto quàm Græcia reperiri scribit. In Peruana quoque sunt pusillæ, tetrici odoris, adeò ut si urinâ aliquid fadaverint, factor nunquam ablui possit. Quantum ad *Colorem*, dantur in sylvis septentrionalibus nigræ, candidæ, rutilæ, crucigeræ, & isatides. *Visæ* nigræ, quæ ab

aliquibus albis pilis, quodam ordine digestis exornantur. Ruffescentium duas species. Una quæ guttur in albo nigricans, veluti carbonum pulvere conspersum exhibet. Altera, candidum, quæ species tanquam rarior in Germania magnifit. *Albarum* major in Suecia & Norvegia copia: sed maxima circa Novam Zemblam, quæ sole sub horizontem demerso emergebant, emerso, occultabantur, quæque Hollandis ibidem vi frigoris constrictis, cuniculi carnes sapere videbantur. In *Crucigera* ab ore per caput, tergum, & caudam, recta nigri coloris linea protrahitur, deinde alia transversa per armos ad pedes, anteriores ducitur, quæ duæ lineæ crucis figuram expriment. *Morem* si attendas, Ælianus in Caspiis regionibus vulpes esse scribit, quæ & urbes innoxiae ingrediuntur, & incolis tanquam caniculæ interserviunt.

Ælian. H. A. l. 7. c. 30.

ARTICULUS II.

De Vulpibus Indicis.

Vulpium Indicarum varia sunt genera, variisque ab iisdem nominibus insigniuntur, *Cojotl*, *Cuit lax cojotl*, *Azcacojotl*, *Ilpemaxtla*, *Oztoa*, & *Izquitepotl*. *Cojotl* animal est lupino capite, oculis vividis, magnis ac pallentibus, parvis & acutis auriculis; rostro nigro, longo, nec admodum crasso; Cruribus nervosis, & uncis; Crassis unguibus; cauda hispidâ crassâque; noxio morfu; fusco, longo, candidoque pilo. Magnitudine est inter lupum & vulpem mediâ. Frequens est in nova Hispaniâ, locis inprimis frigus & rigorem declinantibus. Victitat imbecilliorum animalium præda, maizio, & arundinibus faccarinis. Invadit aliquando & cervos & homines. Sagax est venatui, & vulpinis moribus, atque adeò injuriæ illatæ ultor, & ereptæ aliquando sibi prædæ memor, ut post dies aliquot agnoscat raptorem, infectetur obvium, & interdum etiam aliis sui generis comitantibus, adoriatur, & trucidet; cognitisque magno studio & cura ædibus, ac interentis quibusvis domesticis animalibus, ulciscatur injurias, & poenas sumat. Erga beneficos verò est tam gratus, ut allatis ante eum cohortalibus, & cæteræ prædæ parte, benevolentiam plærumque testari soleat. Fertur dolorem dentium pene ejus expurgatorum subito sedari. *Cuitlaxcojotl* iisdem quoque præditus est moribus, & forma etiam esset eadem, nisi Cuetlaztli pilo similis videretur, unde nomen accepit: collo crasso, & impensè hirsuto, pectorisque & faciei pilorum longiorum acervo terrificus. *Azcacojotl* formicarum cavernis insidet. Cum noctu ululat, multiformes edit clamores. *Ilpemaxtla*, candido, nigro, & fulvo pilo vestitur. Capite est parvo, articulis modicis,

Nieremb. H. Exot. l. 9. c. 10.

Blondus apud Gesnerum.

Vfus in Cibus.

Brujer. de re cibari. l. 13. c. 26. Galen. de victu attent. c. 8.

Vfus in Medicamentis.

Scalig. Exerc. 217.

corpore gracili; ac quatuor ferè dodrantes longo, rostroque prolixo & tenui. Offenditur ubique, sed præcipuè calidis in locis. *Oztoa* genus est vulpis forma & magnitudine nostri simile. Tres dodrantes vix superat, nigro candidoque vestita pilo, sed quibusdam partibus fulvo. Incolit foveas. Alitur cohortalibus. In terræ cavitatibus occultè educat sobolem. Atrociter mordet. Cum aliter manus venatoris effugere nequit, simulat se mortuam. In cibi ibidem usum venit, quamvis crepitus ventris incolis sit fætidissimus. *Izquiepoil* maizium tostum colore imitatur. Duos est ferè dodrantes longa humilisque, rostro tenui, parvis auriculis, piloso & nigro corpore, ac præcipuè juxta caudam, quæ longa est, & nigro candidoque pilo, quemadmodum & dorsum univèrsum vestita. Brevibus cruribus, nigrisque, & uncis unguibus. Vivit in antris inter saxa ubi educat prolem. Vescitur scarabeis, & vermiculis, cohortales jugulat, solumque earum devorat capita. Fundit, cum pedit, halitum fætidissimum. De urina superius diximus. In extremo constituta periculo, reddita urina, aut fæcibus dejectis, ad octo pluriumve passuum intervallum (tanta vis est excrementi) sese ab omni vindicat injuria, ac vestes inficit indelebilibus luteisque maculis, & nunquam fatis perspirante putore. Editur ejus caro stercusve, saluberrimo eventum, ab iis qui lue Hispanica laborant. Sunt & alia duo vulpeculæ hujus genera, eadem penè forma & natura, quorum alterum *Izquiepatl* vocatum fasciis multis candentibus distinguitur: alterum verò *Conepatl* seu vulpecula puerilis, unica tantum utrimque ducta, perque caudam ipsam eodem modo delata. *Bachira* quoque dicuntur animalia vulpibus similia. Rotundiora sunt & jucundæ carnis. *Anna* etiam appellantur ab Indis, animalia illa fele domestico minora, pestilentis odoris, quæ oppida noctu adeunt: Fætor illa prodit, etiamsi distent centum passus; nec fores, nec fenestra clausa obstant.

ARTICULUS III.

De quibusdam vulpi congeneribus.

PUNCTUM I.

De Carygueja & Tajibi.

Marcgrav.
Hist. Brasili.
1.6.c.2.

Quinque imprimis in Brasilia invenio animalia, quæ vulpibus cognata esse videntur, *Carygueja nempè*, *Tajibi*, *Tamandua guacu*, *Tamanduan*, & *Coati*. *Carygueja* aliis *Jupatiima*, *Lerio Sarigoy*, *Ximèni Tlaquatzin* dicitur. Animal est ex descriptione Marcgravii, catuli seu mediocris felis magnitudine: *Caput* vulpinum habet. Ore acuminato, estque inferior pars oris paulò brevior superiore: linguam longam, quam

tamen os aperiens & morsum minitans non exerit, quamvis posset, sed versus posteriora attollit: *Dentes* instar felis seu vulpis, antèrius nimirum, tam superius quàm inferiorius parvulos, hinc quatuor longos caninos, superioris quidem longiores, inferiores breviores, hinc iterum sex alios, & dein molares: nimirum, sedecem molares, duodecim intermedios, quatuor caninos, & incisores parvulos, in inferiore mandibula octo, in superiore decem: nam duos majusculos in medio habet more leporis. *Nares* habet patentes, *Oculos* pulchros rotundos, nigras: *aures* pro more corporis amplas, longas, latas, vulpinas, quas erectas gerit, sed constant tenui membrana glabra, translucente, cui fusci aliquid admixtum. *Barbam* habet felinam pilis nigris, sub mento autem sunt brevès, in superiore parte oris longiores, supra oculos aliquid, & itidem in utraque gena. *Caput* tres digitos aut paulò plus longum: aurium quælibet duos digitos longa, sesqui ferè lata. *Collum* breve nec supra digitum longum: reliquum corpus septem digitos, usque ad caudæ exortum: *Cauda* pedem longa quam curvatam gestat, nam ea se arborum ramis more simiæ appendit. *Pectus* latiusculum. *Crura* duo anteriora breviora, nimirum quodlibet tres digitos longum, posteriora paulò plus quatuor. *Pedes* anteriores digitis quinque instar manus constant, unguibus albis, instar avium curris: posteriores longiores, ut in cercopithecis esse solet, item quinque digitis ut manus. *Pilis* vestitur longis, sed qui in capite, collo, infimo ventre & cruribus breviores: pili autem capitis, colli inferius, & caudæ inferius propè exortum sunt flavi: secundum longitudinem autem capitis per oculos & medium capitis, tendit ampla nigra stria; collo superius etiam nigri pili admiscuntur. Per totum autem dorsum, latera & caudam, superius propè exortum, maximam partem nigra est, sed luecophæis pilis admixtis. Cauda ab exortu suo tantum ad quatuor digitos pilosa est, reliqua parte nuda, ubi cute vestitur, ad quatuor digitos nigra, quatuor digitos ultra albicante, fusco colore intermixto. Rotunda est, & sensim attenuatur. Mas foeminæ per omnia similis. In infimo ventre propè crura posteriora, pellis ejus dupla est, & exterior rima scissa duos & semis digitos longa, facitque quasi bursam, pomi aurantii majoris capacem. Est autem hæc bursa intus pilosa, & continet mammas in interiore pelle ad ventrem, octo papillis: burse autem os arcuè clauditur, ut non appareat, nisi duobus digitis distendatur. Hæc bursa ipse uterus animalis est, nam alium non habet, uti ex sectione illius, inquit *Marcgravius* comperi: in hac femina concipitur, & catuli formantur: & hæc ipsa, quam describo, bestia sex catulos vivos & omnibus membris absolutos, fed

Simia

Affe. 1

Cynocephalus
Hunds Kopf
Mommenet . 1

Cynocephalus 2
Pertrand

Simia 2

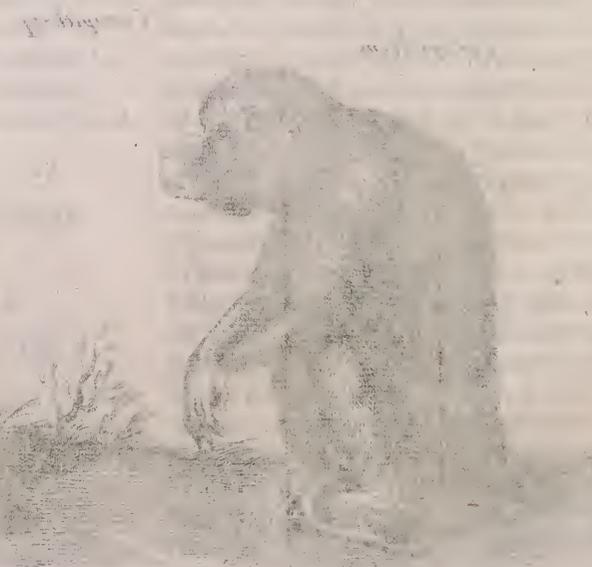
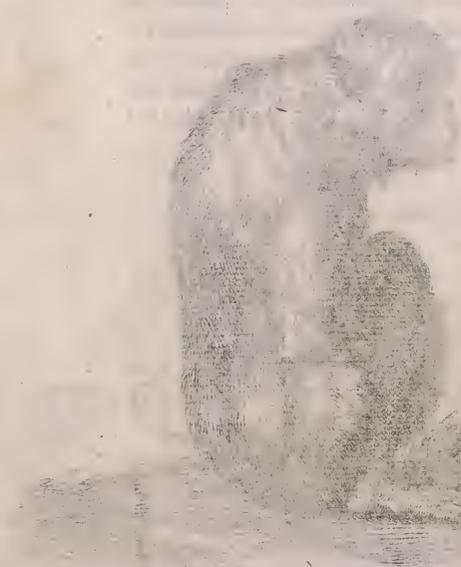
Cercopithecus

Cercopithecq

Macaca
Cebus
Cebus

Cajtaia

Cagui Brasil

Cercopithecus barbatus Guin

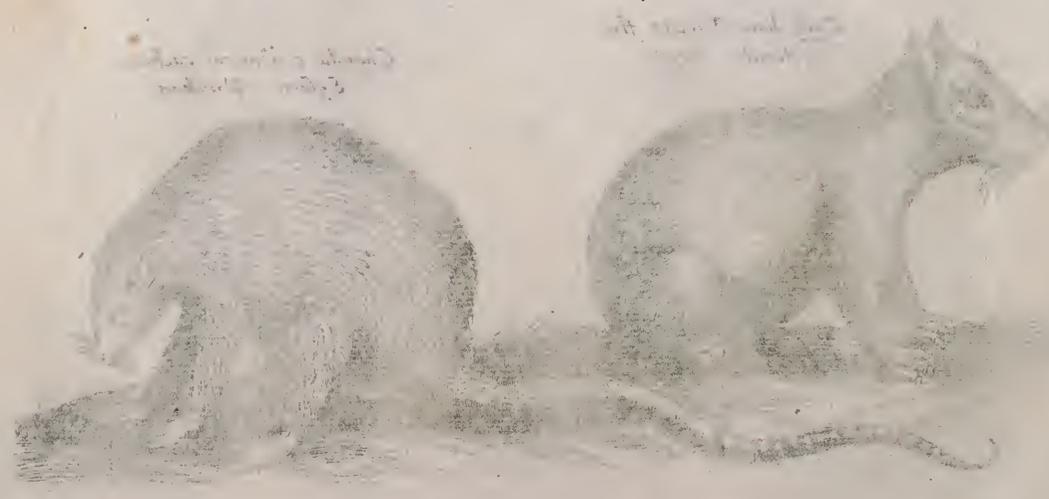
*Iuja sine Cariguëbein
Lutra Indica*

*Capÿ-bara Parcus flu.
Viaticus Bras.*

*Cuandu s. Ourico cachiero
Eijfern Vercken*

Cercopithecus Major seu Manticora

Papio Pavion 1

Papio. 2

Cercopithecus Meer Katz

sed sine pilis in hac bursa habebat, qui etiam hinc inde movebantur; quilibet catulus, duos digitos erat longus: in ea tandem retinentur, donec ipsi sibi victum quærere possunt: inter ea tamen interdum progrediuntur foras, & iterum ingrediuntur. *Testes* sub ano habebat interius jacentes. Pellis ejus facile detrahi potest, ut vulpina aut leporina, modò in ventre incidatur. Færet animal instar vulpis aut Martis. Mordax est. Vescitur libenter gallinis, quas rapit ut vulpes, & arbores scandendo avibus insidiatur. Vescitur quoque faccari canis; quibus sustentavi per quatuor septimanas in cubiculo meo; tandem funi cui alligatum erat se implicans, ex compressione obiit. Tantum Marcgravius. Invenitur in Dariene Brasiliâ, & Floridâ, & nova Hispania. Videtur quidem ei Ximenis Tlaquatzin descriptio competere: quin Nierembergii Cerigonam Brasiliensibus vocari scribit: icon tamen, quam Nierembergii exhibuit, ab icone Marcgravii planè differt, ut ex collatione unicuique apparere potest. Sed nec Ambrosini Vulpifimia, vel Simivulpa huic, si iconem spectes, similis est. Idèd in mustellarum numero reposuimus, icone hic adjectâ. Ut ut sit, cauda hujus animalis, magni est in Medicina usus. Drachmæ pondere ex aqua vicibus aliquot jejunis hausta, mundat ureteres, calculos expellit, venerem excitat, lac generat, colicis doloribus medetur, parientibus prodest, partum accelerat; & si masticatam imponas partibus quibus spinæ infixæ, extrahit illas.

Tai-Ibi, quod Lusitani *Cachorro do mato* appellant, animal est corpore tereti & oblongo. Vestitur pilis albis splendidibus, qui in extremitatibus nigricant. Caput habet vulpino æmulum, ore acuto, barba felinâ: oculos conspicuos & prominentes, nigros: aures subrotundas, molles, graciles, albas, teneras, ut charta mollis. Cauda in exortu ad quinque digitorum longitudinem pilis vestitur albis, in extremitate nigricantibus: reliqua pars major ad finem usque, corio tenui, squamoso, albicante, instar exuviarum serpentis cinctâ est. Caro graviter færet: comeditur tamen. Pili tenui cuticulæ inserti sunt, quæ salvo corio crassiore detrahi potest.

PUNCTUM II.

De Tamandua-guacu, Tamandua-i, & Coati.

Tamandua-guacu animal est canis lanionum magnitudine, (Abbevillanus molem equi attribuit) capite tereti, promuscide longissima, ore acuminato edentulo, lingua tereti, viginti quinque aut septem digitorum, imò duos pedes & semis subulæ instar, longa, quam in ore duplicatam gerit.

Oculos habet parvos, nigros. Aures subrotundas: caudam instar muscarii hirtam, setis equinis constantem, unius fermè pedis latitudine, qua diducta se totum potest tegere: crura teretia. Pedes anteriores quatuor habent ungues recurvos, duos in medio maximos, duos & semis digitos longos, & ad utrumque latius minores: volam pedis rotundam. Pili capitis & colli breviores & anteriorum versi: anteriora albis vestiuntur: ad tactum omnes aridi sunt. Tardum est in currendo animal: & formicis vescitur. Tandiu enim illarum tumulo linguam imponit, donec ab iisdem obsideatur. *Tamandua-i* est vulpeculæ Americanæ magnitudine. Caput habet acuminatum, rotundum; conum acutum representans, paulum infra incurvatum: os nigrum, angustissimum, edentulum: oculos parvos, nigros: aures erectas, unum circiter digitum longas. Pilos totius corporis duos, splendentes, & ex albo flavescentes. Linguam instar subulæ teretem, octo digitos longam, quæ quasi canali inter inferiores genas incumbit. In prioribus pedibus quatuor ungues incurvos. Ferox est animal, sed morderi non potest. Baculo tactum posterioribus pedibus insidet ut ursus. Totâ die dormit, capite sub collo & anterioribus cruribus abscondito; noctu vagatur. Quando bibit, pars per nares iterum exsilit. Quomodo mactarem hoc animal, inquit Marcgravius, maximam partem excoriatum adhuc vivebat, quamvis octiduum in ediam tolerasset. In rene sinistro superius processum triangularem inveni, per duplicem tenuem membranam reni adnexum: in intestinis multos teretes lumbricos: valvulas cordis insignes: vesicam fellis magnam. Corium est crassum. Caro vulpinam olet, & non comeditur. *Coati* est Brasiliensium vulpes, magnitudine felis, cruribus & manibus brevibus Cercopithecorum. Caput habet acuminatum, vulpinum: aures subrotundas & breves. Oris partem inferiorem superiore brevior: promuscidem longam & acuminatam: nares amplas quasi fissuras: oculos nigros: caudam suâ toto corpore longiorem, quam superius erectam gestat & incurvatam, cujus pali annulatim variegati cum umbra & ochra. Quando comedit, anterioribus pedibus tenet cibum. Arbores velociter conscendit ad ramorum extremitates. Habui aliquando ejusmodi animal cicuratum, inquit De Laet, & valdè domesticum & mihi amicum, ita ut ad os meum eniteretur, & ex illo cibum caperet: sed cum caudam suam prærodere cœpisset, non potuit ab ea abstinere, ita ut illam tandem penè totam consumeret, & moreretur.

Marc.H.
B.l.c.Merc. Hist.
B.l.6.c.6.

CAPUT. II.

De Simia.

Nomen.

Simia seu Simius, vel à depressis & simis naribus, (σιμός Græca vox est) vel quasi mima, quòd facile hominem imitetur, Latinis dicitur. Festus *Clunas* appellavit. Bartholomæus Anglicus quasi Simeas, id est, hominibus similes dici voluit. Apud Græcos vocatur *πίθηξ*, *πίθηκος*, *πίθων*, *πίθηκος*, *πίθηκος*, quod facile ad humanarum actionum imitationem persuadeatur; *ήμιμω*, quasi gesticator; *αεμιμω*, veteri Hetruscorum lingua, *βάρης*, quòd facile arbores scandat; *καλλιάρ* Laconibus, Gyraldus *καλλιείων* vocari observavit. Tam pronâ corporis parte pilosa est, quàm supina. Pilo crassiore vestitur. *Nares*, aures, dentes, tam primores quàm maxillares, hominis more habet. *Cilium* in utraque palpebra prætenue & prolixius, inferiore inprimis. In *pectore* binas mammarum papillas; & brachia hominis modo sed hirtiuscula, quæ & ipsa & pedes ut homo inflectit. Manus, digitos, ungues, hominis similia, etsi rudiora, efferatioraque. *Pedes* ipsi sui generis, sunt enim velut manus majusculæ, & digitis ut manus constant, medio longiore. Vestigium etiam manui simile est, nisi quòd in longum se porrigat, & volam referens tendat ad postrema. Callosus hoc sui parte extremâ est, & calcem ineptè atque exiliter imitatur. *Lacertos* habet & femora proportione cubitorum & tibiarum brevia. *Umbilici* loco qui eminere solet, durum quid. Partem corporis superiorem multo majorem quàm inferiorem. Carent natibus utpote quadrupes, caudâ utpote bipedes. *Internas partes* si spectemus, *Cor* habet pyramidale: quamvis cujusdam cum duobus acuminibus repertum sit. *Venæ* & arteriæ per brachia perinde ac in homine distribuuntur. *Vena*, quæ in dextram cordis aurem fertur, moxque in ejus sinum dextrum penetrat, in iis supra auram cordis sita est. *Quæ* à cava propagantur, & in renes inferuntur, amplissimæ sunt, post deferuntur ad testes. *Musculi* temporales sunt exiles & debiles. *Auris* substantia immobilis. *Carnosi*, qui nates integrare solent, ridiculi sunt. Etsi verò in multis partibus homini assimiletur: in multis tamen quoque differre certum est: nempè, in musculis thoracis & brachia moventibus; in iis qui cubitum & femur agunt; in manus internâ structura; in musculis digitos pedis moventibus; in tendine pedi sublato; in colo, mesenterio, & pulmonis quinto lobo venam sustinente. Sed & in ossibus ab humano sceleto discrepat. Ad lumbos enim sex vertebræ conspiciuntur: humeri articulus plurimum est à thorace abductus: Crura non recta ad spinam tendunt, ideo dum bipes incedit, claudicat.

Anglic. de re..proprie.

Descriptio.

Aristot. H. A. l. 2. c. 8.

Galenus Comm. 3. supra Hippocr. de articulis.

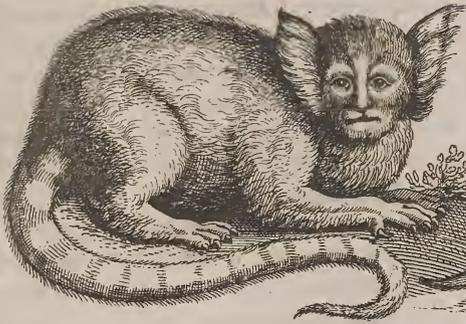
Galen. de usu part. l. 1. c. 6.

Vesal. de fabrica corpor. humani.

Pedes habet concavos, & digitos valdè fiffes. Plura apud Aquapendentem occurrunt. In ^{Aquapend. de sensib. l. 2. c. 8. Locus.}plaga Orientali, & aliis calidiori coelo subjectis nascuntur. In Lybia, Mauritania, parte Caucasimontis quæ in mare rubrum porrigitur, regno Basman, & cæteris. Omne latifundium, quod inter Ægyptum, Æthiopiã, & Lybiam diffunditur, omni simiarum genere repletum est. In Indiæ montibus, tanta earum copia, ut sæpè Alexandri exercitui terrorem incusserint. In regno Basman, captæ, & mactatæ, excepto mento depilantur, & aromatibus conditæ exsicantur, mercatoribusque venduntur, qui aliò translatos pro homunculis marinis venditant. Montanis tamen potius quàm planis delectantur. Ideò montes Enifæ, prodente Leone, frequentant. Herbis & tritico delectantur, ideò ad maturas spicas magno comitatu incedunt. Pediculos quoque humanos, vermes & araneos vorant. Inter fructus pomis & nucibus potissimum fruuntur: at reperto in iis amaro cortice, totum abjiciunt: sed & carniū sagina delectantur, à quarum esu pilos deponunt. Vinum etiam bibunt. De *Generatione* pauca occurrunt. ^{Lco Africa. l. 3. Cbu.}Natalis Comes circa æquinoctium vernalis commiseri, & circa solstitium æstivum duos catulos parere prodidit. Ælianus quoque binorum sætuum meminit, quorum unus charior ulnis gestetur, alter contemptus penes matrem inambulet. Solent tamen quando in urbes ducuntur, in sexum muliebrem furere. Amicitiam gerit cum cornice & cuniculis: cum gallo, testudine, torpedine, & limacibus dissidet. Cornix, sedulo ipsius speciem admiratur. Cuniculos aliquando in Anglia, apud virum nobilem, contra mustelas defendit. Ob antipathiam ^{Ambros. Hist. Dig. l. 2. c. 5.}matricidæ culeo infuto, gallus simia & vipera addebantur, ut simia gallum persequeretur, vipera gallum fugiens, in hominem sæviret. Testudinem in capite pueri conspiciata Romæ quædam, ita exhorruit, ut præ timore, alvi & vesicæ excrementa redderet. Si limacum corona eidem circumponatur, nec eas comprimere, nec attingere audeat. Laborat hernia, propter omentum ponderosum, morbo comitali, atrophia, inflammatione hepatis, splenis, vesicæ &c. ^{Porta Physogn. l. 7. c. 8.}Galenus valdè emaciatam dissectuit, & cæteris partibus illæsis in pericardio tumorem præter naturam invenit, qui humorem qualem hydatides emittere solent, continēbat. De morfu nihil dico. Virosum esse tradunt; & Avicennas, emplastrum ex cinere cum melle & amygdalis amaris imponit. ^{Natura & Ingenium.}Naturam, mores & ingenium quod spectat, in maxillarum cavitatibus cibaria condunt, indeque sensum ad mandendum manibus expromunt. Adeò petulantes sunt, ut & leones, illorum clunibus affixæ, exagitent. Injuriam diu meminisse prodidit Albertus; facile obli-

visci,

Cercopithecus Sagovin Clusij

Mapach

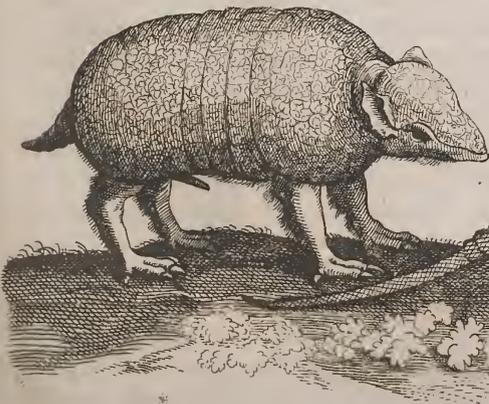
Cercopithecus Barbatq Clusij

Ignavi siue Haut Clusij

Armadillo Genus Alterum Clusij

Armadillo siue Aiatochtli

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

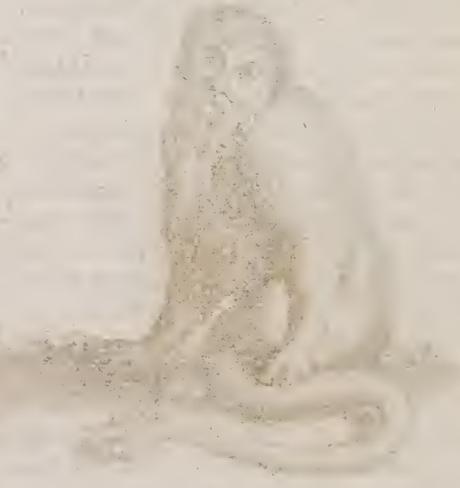

Fig. 5.

Fig. 6.

visci, alii. Mansuefactæ catulos suos omnibus ostendunt. In nœomenia exultant, in interlunio summâ tristitiâ afficiuntur. Statim atque per tactum, aut mortem, aut morbum putridum deprehenderit, inusitato narium strepitu personant. Ideò Crollius credit, Medicos sphymicam ab hoc animali edoctos. Aliquando transverso latere facilius gradiuntur. Inventæ quæ aurigæ munus obibant: latrunculis cera effictis ludebant. Fuit quædam, quæ cum infantem à nutrice lavari & fasciis involvi videret; absente, eundem denudatum in ferventem aquam abluendi gratia imposuit, & interfecit. Quæ Pareus de simia in ædibus Ducis Somei habet, vide apud Ambrosinum. Dum quæ venatores facere vident, imitantur; faciliè capiuntur. Nunquam ita mansuescunt, quin faciliè fiant rabidæ. Delectantur, quidem puerorum & canum lusu; sed non custoditos strangulant, vel ab alto præcipitant. Vino inebriantur. Zabeces & Zygames Africæ populi, iis vescuntur, ut Herodotus prodidit. Carnem frigidam & austeram Rhasis judicavit. Cor asium & cum melicrato coctum memoriam acuit: quod Porta signaturæ adscribit. Quantum ad *Differentias*, forma, colore, jubis & magnitudine discrepant. Aristoteles in Caudatas, sine cauda, & canicipites dispescit, quod & Oppianus sequitur. Plinius, coloris albi apud Orfeo in India vagari asseveranter scribit. Marcus Polus, quasdam erectas incedere, humano more, prodit. Huc pertinet *Orang-outang* Indorum, ex Angola delatus, & Friderico Henrico Arausionensium Principi donatus, quem Tulpius, *Hominem sylvestrem*, vocat. Erat quadrupes, longitudine pueri trimi, crassitie sexennis. Corpore nec obeso, nec gracili, sed quadrato: habilissimo tamen ac perniciosissimo. Artubus tam strictis, & musculis adeò vastis, ut quidvis auderet & posset. Anterius undique glaber: at ponè hirsutus ac nigris crinibus obsitus. Facies mentiebatur hominem: sed nares simæ & aduncæ rugosam & edentulam anum. Aures verò nihil discrepare ab humana formâ. Uti nec pectus, quod ornatum utrimque mamma prætumida (erat enim sexus fœminei.) Venter habebat umbilicum profundiorē: & artus cum superiores tum inferiores, tam exactam cum homine similitudinem, ut vix ovum ovo videris similis. Nec cubito defuit requisita commissura, nec manibus digitorum ordo: nedum pollicis figura humana, vel cruribus suræ, vel pedi calcis fulcrum. Incedebat multoties erectus, nec minus gravatè attollebat, quàm transferebat, qualescunque gravissimi oneris pondus. Bibiturus prehendebat canthari ansam manu altera; alteram verò vasis fundo supponens, abstergebat madorem labiis relictum. Cubitum iturus in-

clinans caput in pulvinar, corpus stragulis firmiter operiebat. Tantam habere animi confidentiam Rex Sambacensis retulit, ut non semel in viros armatos impetum faciat. Fœminarum tam ardenti flagrant desiderio, ut sæpe raptas constuprent. In Guinea scribit P. Jarricus, esse quasdam, quæ instar famuli in pila tundunt quæcunque in ea imponuntur, quæ aquam à fluviis in hydriis capite domum deferunt, ita tamen, ut ubi primum domus fores attigerint, illicò hydriis exonerandæ sint, alioqui eas excidere, casuque isto frangi. Dicuntur *Baris*. Torosi sunt & robusti. In India meruit etiam quædam simia alba divinos titulos. Reliquias Zeilan fervavit, dentem duntaxat. Præda tandem, inquit Nierembergius, fuit, Constantini Proregis Lusitani, cum barbari Principis thesauros cepisset, inter quos & dens ille fuit. Tantâ summorum Regum reverentiâ & divinitatis opinione, habebatur, ut singulis annis à Pegu mitterentur legati, magnis onusti donariis & muneribus, ut solum permitterentur, in argillâ quadam aromaticâ, quam in auro custodiebant, imprimere sigillum ejus, ut absentiam tanti pignoris divini, ejusdem adoratione vel solum per umbram solarentur. Deinde conscius Rex Pegu captum à Lusitanis sacramentum suum, misit ad Constantinum legatos, onustâ navimercibus, & auri cruciatis trecentum millibus pro redemptionis precio. Plæriquæ Lusitani donandum censuere, exactâ majori summa: usque ad millionem expectabant. Et quidem Rex ille plus dedisset: at noster Rex, in angustia ærarii, prætulit lucro pietatem, atque ut omnibus constaret, publico confessu jussit dentem afferri, agnosci, extrahi, è locupletissima theca, gemmis & auro exornata: deinde manu sua in æreum mortarium jacit, tundi jubet usque ad pulvisculum: mox pulverem in ignes ad hoc præparatos dissipat, ut in fumum evanuerit.

CAPUT III.

De Cercopitheco.

Cercopithecus caudatum simiarum genus est. Unde nomen sortitur. Græcis eodem vocabulo venit. κέρκω cau-
dam, πίθηκω simiam significat. Dicitur & κήπω, quod vocabulum alii κήλω, κελός, & κήτω efferunt. Non defunt qui à voce Græca κέρκω levis vocari putent, quòd hoc animal ob miram levitatem, in diversas partes saliat. Albertus Mamonetum vocat, Itali Spingam, Celtae *άερίνας*. De *Descriptione* dum in genere de eo agimus, non est quòd simus folliciti: in specie de iis acturi, singulas describemus. Genitalia nobis delineavit Aurelius. Inveniuntur

Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 45.Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 46.Nomen.
Ambrosin.
de Digit.
l. 2. c. 6.

Descriptio.

Locus.

Elian. H.
A. l. 7. c. 27.
Plin. H. N.
l. 8. c. 34.

Pisus.

Porta Phytogn.
l. 1.
c. 17.Aristot. H.
A. l. 2. c. 8.Tulpius
ob serv. l. 3.
c. 56.

Strabo Geogr. l. 15.

in Æthiopia, & quidem, si Plinium attendimus, nigris capitibus pilo asinino: in sylvestribus Javæ, & regni Congo; in India supra Emodos montes, quod Strabo scripsit: in monte editissimo, urbi Aden Arabiæ, vicino: in omnibus denique continentis Indiæ locis. In Malabar vilissimo precio venduntur, quod nuci Indiæ, à qua ad incolas magnum commodum, infesti sunt. Censentur esse inter *πυφάγες*; sed quando desiderio carnis premuntur, propriam caudam arrodere solent. Crocodilos ad eò acerbo odio prosequuntur, ut pelle ipsorum visâ ferè exanimentur. In Orientali India, quæ Lusitanis subest non tantum comeduntur; sed & in morbis, tanquam saluberrimi exhibentur. In deliciis propter mimicos gestus haberi, notum. Ossa tusa & hausta dolores Gallicos, evocato sudore levant. De *Ingenio & Moribus* ipsorum ita eleganter *Nieremburgius* scripsit. Omnes, inquit, penè filiorum charitate insignes sunt, amplexu graves. Vescuntur fructibus arborum & ovis avium. Ebibunt plures lotium & sordes suas. Nonnunquam videntes hominem solum, descendunt ad ludendum cum eo. Omni sunt astu industrii. Mirificum est, arborum stipites, quas conscenderunt, in viatores torquere & jaculari, transilire flumina caudis invicem apprehensis, & ab arboribus fluvii vicinis vibratas, tamdiu, donec extremus oppositæ trans amnem arboris ramum abripiat: quo affixo arbori, catena simionem utrimque protenditur. Deinde cum is qui in alterâ parte hæsit, tutò se affixit, vociferatur, signum jam notum ipsis, quo audito, alter extremus se solvit, ita omnes transmittuntur. Super omnia sagitta aliove telo confossi, vicissim quantum possunt, ne dicam quantum solent homines hominibus, opem ferunt, ad motisque foliis muscove arborum vulnere, sanguinem confluentem callent sistere, atque ita vitam, si fieri possit, tueri. Educunt filios, singulos pariunt, circumferunt, amplexu tenaci adhærescentes mirapietate & amore erga prolem, atque id juxta montium verrucas, & summa cacumina, ubi venatores pyram construunt maizio circumdatam, adjecto lapide cacalotetl five corvino, cujus est natura, si igne calefactus fuerit, tonitru edere, atque dissilire. Accurrunt cercopitheci, juxta incubant, edentes sparsum cacacoatl: sed terrente eos subito in illos emisso lapide, obliqui filiorum, ac velut expertes luminis, aufugiunt, deferentes sobolem charissimam venatoribus prædam. Deportant quoque in tergoribus prolem, donec commode jam sibi possit providere. Complectitur filiolus matrem manibus per collum, pedibusque per spinam. Magna aliquibus pernitas: ferè volucrum ritu occupant arbores, transvolantque ab una in aliam. Visus est qui transcendit uno impe-

Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 44.

tu fluvium. Plura de calliditate dixi alibi, pauca adhuc hîc appendam, & diversa. Simiarum duces, quando agmen aliquod nostrum transire sentiunt (nec enim pauci, ne dicam soli, audent) plebejâ multitudine variarum specierum convocatâ, procurrun obviâ, & clamoribus horrendis ex arbore in arborem transilientes, nostros, quacunque gradiuntur, infecutâ, mille scurrilitatibus & gestibus mille derident, caudatâ præsertim, finguntque sapius velle turmatim nostros imperere; sed ubi, ad arborum jam truncos demissâ, vident sagittas & sclopetas, quas expertæ sunt aliquando, aptari, ac in se dirigi, vento velocius ad arborum culmina resultant, ibi conquestibus rabidis emissis, dentibus frendent minabundæ. Tantam esse illarum dexteritatem inquirunt, ut discussas in sua corpora sagittas evitare sciant, & manu prehendere, ac si sponte portæ acciperent: sclopetarum tamen globulos non ita disjicere didicerunt, quibus multas juniores, fortè non ita sagaces, nostri extinxere. Quando sociam vident aliquam de suo grege præcipientem ruere vulneratam, à nostrisque tolli è terra, tanto fremitu ac strepitu tonant & replent æthera, ut mille leonum rugitus & tigris totidem superent runcatus. Sed unum est auditu gratissimum. Quæque simia, quando jam captant arbores ascensu suo, lapides quotquot unâ manu gestare potest, orè etiam aliquot supportat, indeque lapidibus certant in transeuntes, quando aut sagittas, aut sclopetas in eas jaculari cessant nostros. In vetulam melampo majorem, caudatam simiam, sagittarius è nostris tetendit scorpionem: expectaturam se simulavit simia; sed ubi jam dirigi oculo clauso sagittam vidit, jaculato in sagittarium lapide, faciem acriter contudit, & dentes illi dicitur confregisse. De novo tamen stratagemate pœnas cercopithecus dedit: quo enim tempore lapis ad sagittarium decidebat, sagitta in simiam ascendebat. Interfectam comederunt indeliis. Comedisent & bufones, aut si quod deterius; tanta illos fames urgebat. Quod de occurru in milites fertur, occasionem puto dedisse priscis, ut simios aliquos vetusti orbis homines putarint ob simile stratagma. Hæc natalitia Cynocephalorum fabulis. Aliquando putavi & pygmarum fortasse fuisse, ad eò in pluribus simulant humanos actus. Illud mirum commercii quodammodo capaces esse. Johannes Ardenois scribit, magnam familiaritatem contrahere simios cum barbaris, pro argento cum illis ludere, deinde ex lucro parato invitare ad tabernam, & solvere pretium vini numerata pecunia. Fortasse major est calliditas quam ob oculato teste accepi. Aderat inter milites Havanæ, dum luderent simius: observabat illum qui plus lucraretur, hærebatque ejus lateri donec

colludium largiretur pro more. Si nolebat, pugnis simius cædebat; si donaret statim ad tabernam convolabat, & manu acceptum vas porrigebat vendenti vinum, ut sibi infunderet. Coronato calice tunc ebibeat, mox solvebat pretium, colludio tradito, & recedebat: quod si excederet pretium colludii, expectabat ut rursus venditor infunderet merum: quod bis aut ter repetebat pro valore argenti. Josephus Acoſta alium narrat miſſum ad tabernam, non prius tradere ſolitum pecuniam, quam acciperet lagenam plenam, quam adverſus pueros tatabatur, fugans eos correptis per intervalla lapidibus: & quamvis vini avidus poterat eſſet, illibatam tamen Domino referebat. Idem mulieribus fūco ornatis valde inſenſus, diſcerpebat crines & cultum. De *ferocia* illud admirandum, quod Petrus Martyr prodidit hac hiſtoria, animalia nutriti in arâ Cariai eadem, quæ jam diximus: ſed unum reperere naturæ longè diſſonæ, id eſt grandi cercopitheco par, cauda longiore procerioreque. Cauda ſuſpenſus, & robur, ter quaterve ſe devolvens, captando, ex ramo tranſiit in ramum, & ex arbore ſeſe projecit in arborem, ac ſi volitaret. Arcuarius è noſtris unum ſagitta conſixit. Vulneratus ſeſe dejecit cercopithecus, hoſtem vulneratorem rabidus adoritur. Stricto enſe agit in pecus venator, lacertum cercopitheco abſcidit, cepitque mancum ferociter renitentem. Ad claſſem perductus, inter homines parumper manſuetudinem induit. Dum ſic ferreis vinculis catenis ſervatur, è littoribus adducunt aprum venatores alii (cogebat namque carniū deſiderium nemora perlustrare) cercopitheco aper, & ipſe ferox oſtenditur. Setas excutit uterque. In aprum cercopithecus furibundus ſalit, cauda circumligat aprum, cum ſervato à venatore victore ſuo lacerto, guttur apri prehendit, reſiſtantem ſuffocavit. Aſtuto etiam ſtratagemate ſuo uſum alium ſimio Hiſpali, quem volebant occidere: ille per domorum tecta fugax, vidit ſe à ſagittario peti. Deſcendit illico per fenestram quandam, & caſu obvium infantem ab incunabulis corripuens, complexus eſt, iterumque ſe tectis reſtituens quoties ſagittarium videbat, obſciebat pro clypeo infantem. Conſciuserat, non emiſſurum ſagittam cum periculo innocentis. Tantum Nierembergiius. *Diſſerentia* Cercopithecorum ſunt variæ, ſeu magnitudinem, ſeu colorem, caudam, & alia ſpectes. Scribit Megathenes referente Æliano, in Præſiana Indorum regione vagari maximis canibus non inferiores, caudamque quinque cubitorum longam trahere. *Coloris* ratione, alii ſunt nigri; alii cinerei, cæſii, varii. Scaliſger aliquos nigros cum maculis albis; alios gilvos; alios furvos; alios fulvos obſervavit. Caudam alii longiorem, alii brevior

habent. Cæterum optimè mihi in *Barbatos*, *Erectos*, *Leoninos*, *Moschatos* & *Ambiguos* diſtingui poſſe videntur. *Barbatorum* aliquot ſunt genera. Qui *Guariba* apud Braſilienſes dicitur, caprinam & rotundam habet. Ipſe magnitudine eſt vulpis noſtratis: facie elata, oculis nigris, ſplendentibus: auribus brevibus ſubrotundis: cauda longa & verſus extremitatem nuda, quam ſemper torquet; pilis totius corporis nigris, longis, & ſplendentibus. Maximo numero in ſylvis inveniuntur, ibique horribilem clamorem excitant. Singulis diebus, inquit *Marcgravius*, ante & poſt meridiem ſemel atque iterum conveniunt. Unus eorum minor in medio & altiori loco reſidet, reliqui paulò inferius circumſident, tunc præcinit ſuperior alta voce & ſigno manu dato, reliqui omnes accinunt, tamdiu cantiones prorogantes, donec ſuperior iterum manu ſignum det, tunc omnes uno momento ſilent, & ſuperior grandi voce cantionem finit. Catulos ſuos in dorſo geſtant in ramis arborum diſcurrentes. Mordax animal, nec domari poteſt. Dantur & alii nigri ingentes, qui longam, nigram, & villoſam barbam habent. Nigritam mulierem ſi ſolam offendere, vi adactam ſtuprant. Quem Cluſus deſcripſit, hoc peculiare habebat, quod ejus ſatis longa cauda in floccum deſineret, leonum ritu. Guineenſis ille qui in Congo vocatur *Exquima*, pilos habet fuſcos, ſed per totum corpus quaſi aduſtos: fuſcis punctulatis albus inſpergitur. Barba, quæ egregiè alba, capillis duos digitos longis paſſis, & quaſi pexis conſtat. Iratus, os amplè diducit, & mandibulas celeriter movet. Ad hunc referri poteſt *alter* magnitudine par, qui in utraque gena, magnam copiam pilorum longorum ex albo flaveſcentium, inſtar magnæ barbæ hircinæ, utique & ad utramque aurem tenet. Crura & pedes nigri. Ludit & clamat ut alter. Ambroſinus trium icones exhibet. *Primum* Callitrichen eſſe putat, quem in alio cœlo, quàm Æthiopico, vivere poſſe negat. *Alter* quoque ipſi congener eſſe videtur. *Tertius* facie eſt ſenſis, caudâ longiſſimâ nigrâ. *Erectum* nobis Geſnerus prodidit; facie, cruribus, & membro virili hominem æmulantem. Stando magis perſeverat; ideò nomen dedimus: pueros & mulieres non ſecus amat ac homines ſuæ regionis; conaturque, ſi vincula effugerit, palam cum illis concumbere. Tantæ eſt induſtriæ; ut aliqui homines, minus ingenio valere dicantur. *Leoninorum* aliquot ſunt ſpecies. Prima eſt illa, quæ Braſilienſibus *Cagvi*, Congenſibus *Pongi* dicitur: eſtque *major* & *minor*. Major obtinet magnitudinem Cercopithecici Cay, cui & aliquomodo ſimilis eſt. Facies illi rotunda, leonina; aures nigræ & pilis nudæ: os leoninum;

Marcgrav.
Hiſt. Nat.
tur. Braſil.
l. 6. c. 5.

Marcgrav.
Hiſt. Braſil.
l. 6. c. 5.

num: oculi nigri. Cauda unum pedem & quatuor digitis longa, & pilis ruffis vestita. *Major*, Leonem quoque facie refert; capite parvo, & vix pomum minus æquante; naso exiguo; oculis tenens: dentibus acutissimis; auribus subrotundis: caudâ decem digitorum longa; ex albo quasi & fusco annulata. Velocissimus est in saliendo: & vescitur pane, farinâ Mandioca & aliis. Totum corpus longitudinis est sex digitorum. *Aliera* est, quæ *Sagovin* dicitur, formâ, quantum ad collum, rostrum, anterioremque corporis partem, leoninæ similis: sed ad eò delicata, ut navis in mari agitationem nullo modo ferre possit. Præterea, ad eò superba, ut ob levissimam occasionem inediâ potius & cibi abstinentiâ, vitam finire cupiat, quam minimam molestiam perferre. Quem Nierembergii vidit & descripsit, à Roderico Lincio advectum, erat sciuro minor, & ad eò delicatulus, ut villosâ pelle fovendus esset. Rostrum & capitis pars anterior, leoninam quodammodo formam referebat; fuscoque colore, cui rubedo permixta erat prædita. Aures albicantibus villis erant hirsutæ; quibus ruber color etiam admixtus: guttur & pectus longioribus villis, partim fuscis, partim albis tecta habebat: reliqui pili per corpus sparsi nigri & albi, radiati à dorso ad ventrem alternis erant dispositi: Cauda etiam, quæ longa erat, similis coloris pilis alternatim erat tecta: venter nigris pilis tectus: Crura breviores albi pili quâdam rubedine infecti tegebant. Pedes in quinque digitos, non valdè longos fissi, albis unguibus erant præditi; fortasse nullus elegantior. *Moschatus*, Brasiliensibus *Caitaja* dicitur. Pilo est longiore ex albo flavescente. Capite subrotundo; fronte haud elatâ, aut penè nullâ, naso parvo & compresso, caudâ acuatâ. Altissimâ voce clamat: & facillè ad iram commovetur. Memini me apud Generalem Wardenburgium ex Brasilia reducem Amstelodami vidisse. Est & alia hujus species pilo magis fusco, instar Zobellinorum. Ad *Ambiguos* spectant, *Macaqvo* Congensium, *Cay* Brasiliensium, & *Guineensis* alius. *Macaqvo*, colore est lupi: naribus bifidibus elatis; capite urfino; natibus calvis; caudâ arcuata. Longitudo corporis à capite ad caudam, unius pedis & supra: Crassities ubi maxima, unius pedis & novem digitorum. Clamat, hah, haha. Penem habet humano similem. *Cay* apud Touvoupinam butios est frequentissimus, pusillus, & nigri coloris. Maxima ex parte in sylvis versatur, & potissimum peculiaribus arboribus insidere solet, ferentibus siliquas perinde crassas, ut nostræ majores fabæ, quarum fructu vescitur. *Guineensis alius*, pilo est ex umbra gryseo, fusca & flavo ex umbra admixto, ferè ut in dorso leporino: capite parvo, & cauda longa.

Nieremb.
Hist. Exot.
l. 9. c. 44.

Marcgrav.
Hist. Brasil.
p. 227.

Marcgrav.
Hist. Brasil.
l. 6. c. 5.

Lerius Hist.
Americ.
c. 10.

CAPUT IV.

De Cynocephalo, Papione, & ferâ Upalim.

Cynocephalus à canino capite nomen accepit, quasi *κυνὸς κεφαλή*, Gesnerus Tartarinum alicubi vocat, quod primùm ex Tartaria hoc animal advectum sit. *Ælianus* *κνωπεῖσσαν* dixit, quod faciem caninam habeat. Aristoteli fortè est *Χαιροπιθηῶς*, seu simia porcaria. Ejusdem fermè formæ est cujus simia caudata: at in corporaturâ, crassior, validior, & magis efferatus, faciemque caninam à natura adeptus est. Strabo faciem Satyro similem ei tribuit. Fœminis sua natura excidit, ut palam expositam extra corpus vulvam, per omnem vitam ferant. Reperiuntur in *Æthiopiæ* partibus, si Solino fides, in regione Arabiæ à Dira usque ad Austri cornu, & præcipuè in ultimo promontorio, si Straboni. *Ælianus* montes supra Dachinabadem ipsis tribuit; Herodotus regionem quam Aratores in Lybia versus occidentem habitant. *Cibus* ipsis idem cum simiis. Fructus testaceos dum edunt, in volucra rejiciunt. Carnibus quoque & aslis & elixis vescuntur: illis inprimis, quæ ad delicias in culina paratæ sunt. Vini potionem non recusant. *Vox* iisdem rudis & varia. Aliquando acutum strident, aliquando ululant. Orus latrare dixit. Ad *Naturam* & *Mores* Cynocephalorum pertinet, quod facillè ad iram effunduntur: quod nunquam à petulantia sunt alieni, præterquam quod, teste Plinio, simiis sint efferatior: quod instinctu quodam naturali ducti, *Æliano* auctore, tempore æquinoctii, singulis horis diei ac noctis mingunt, & clamorem quendam edunt: quod denique mas in interlunio, nec comedit nec quopiam intuetur, sed faciem in terram dejicit: fœmina verò, etiam sanguinem è genitali emittit. Lunæ exorienti congratulari dicuntur. Idè in sacris ab *Ægyptiis* nutriebantur, ut inde tempus Synodi luminarium scire possent. *Ingenio* quoque sunt singulari, & proximè post elephantinum ad humanum accedens. In *Ægypto* discunt ad quemlibet epistolas deferre. Observavit Bellonius qui nummos hero deferendos, manu protensa, à spectantibus exigebant. Referri ad Cynocephalos potest, tum illud animal cujus Alvarez in *Æthiopico* itinere meminit; tum illud cujus Clusius. *Illud* vervecem magnitudine æquat, & instar leonis hirsutum est; gregatimque in monte secus locum Calote dictum incedit. *Hoc*, corpus villis longis cineracii coloris obfitum habebat, caudam cercopitheco brevior, rostrum longum, extimâ parte obtusum; nates glabros prorsusque depiles, & sanguineo colore refertas, ac si cutis ab illis detracta fuisset. *Pavio* Germanis *Pappen/ani-*

Nomen.

Gesner. in
Appendice
quadrup.

Descriptio.

Locus.

Cibus.

Vox.
Ælian. H.
A. l. 6. c. 48.

Ælian. H.
N. l. 6. c. 5.

Strabo
Geogr. l. 15
Bellon.
Observ.
l. 2. c. 52.

Ambrosin
Hist. Di-
git. l. 2. c. 7

Tamandua 1

Tab. LXII

Tamandua guacu 2

Ai seu Ignavus

Tatu seu Armadillo

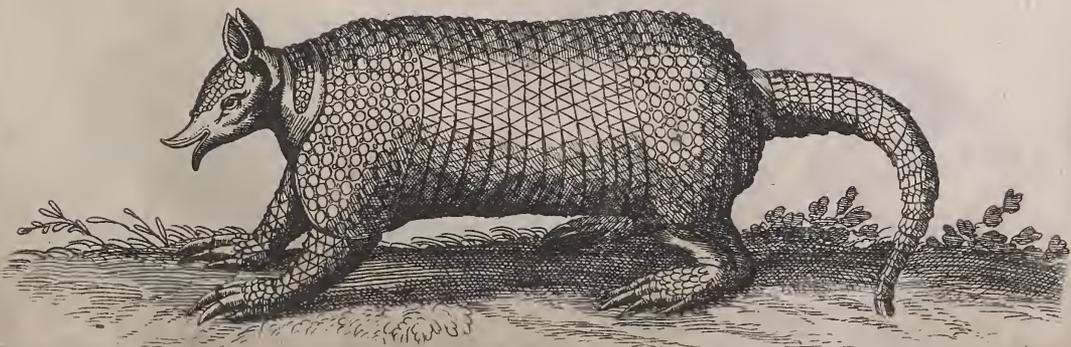

PLATE 1

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

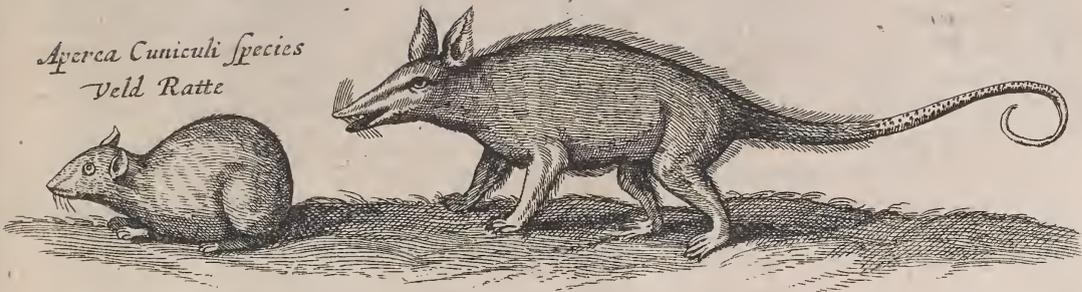

Fig. 4

Carigueja

Aperca Cuniculi Species
Veld Ratte

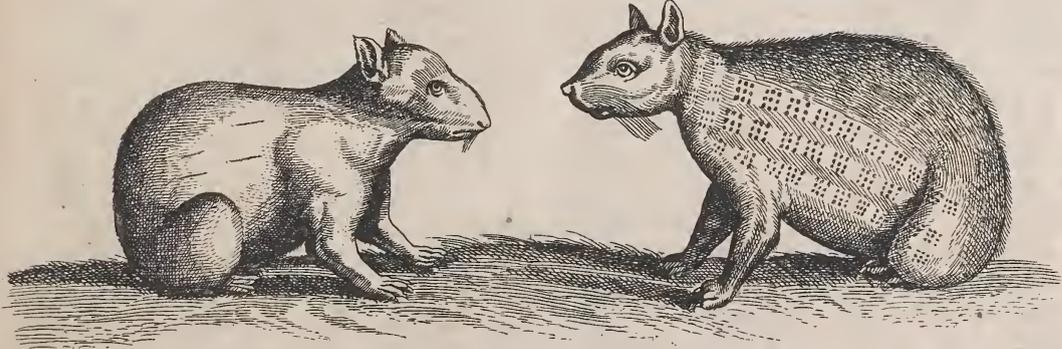
Aguti vel Acuti Cunic
Bra. spe.

Cavia Cobajja Cunic.
Brasil spec

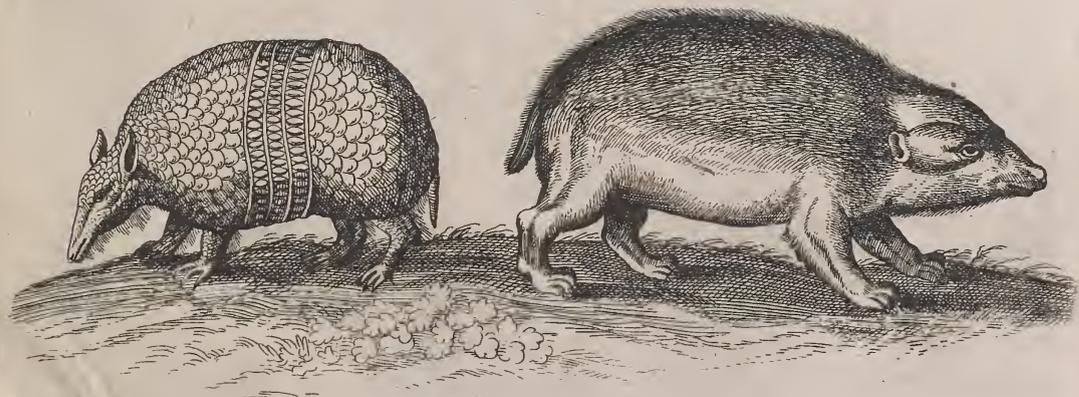
Cuniculi Indq Gesneri.

Paca Cunic. Bras. spe

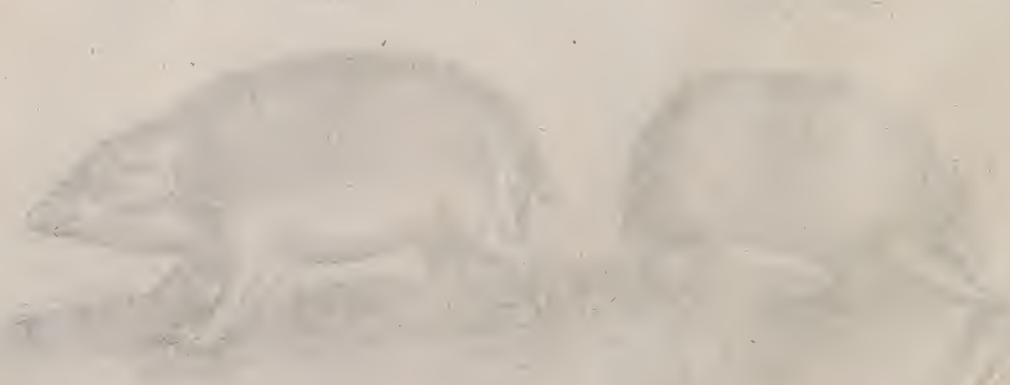

Tatu Apara

Dachs

1842

animal est, ex descriptione Gesneri, magnum, hirsutum, horrendo capite, brevibus cruribus, cauda ferè vulpina, sed admodum brevi & plerumque erecta. Pedes sunt humanis similes, & proceritati corporis minimè respondentes. Tam est solutissimum animal, ut ad fœminarum conspectum effervescat. Vescitur pomis, pyris, & aliis arborum fructibus: aliquando panem & vinum pro potu appetunt. Fœmina geminos marem nempe & fœminam unica pariturâ, ut plurimum eniti solet. *Fera Vpalem* Cercopitheci æthiopici est magnitudine. Pellis quasi cocco tinctâ rubet, maculis aliquot in locis conspersa. Caput instar globi rotundum. Pedes rotundi & lati, nocuis unguibus vacui. Mauri carnem assulis verberatam ut tenerior evadat, comedere solent. Quibus cibariis delectetur, ignotum.

CAPUT V.

De Ignavo.

DUAS Ignavi species nobis authores prodidere. Primam Lusitani *Perillo ligero*, seu Caniculam agilem per antiphrasin vocant; aliquando *Priguiza*. Magnitudine est mediocris vulpis nostratis. *Collo* brevi, duos ad summum tres digitos longo: *Capite* parvo & subrotundo: *Ore* turbinato non amplo. *Dentes* habet instar agni, nec acutos; *nasum* glabrum, elatum, nigrum: *Oculos* parvos, nigros, somniculosos: *auriculas* nullas: *caudam* obtusam figura panis sacchari. *Ungues* in singulis pedibus tres, ex albo flavescentes & deorsum incurvatos; superius arcuatos, inferius excavatos. Totum corpus prolixis & duos digitos penè longis pilis est vestitum cinereicoloris, Taxi similibus, sed mollioribus & cum albedine mistis. Animal est ignavissimum, & tardissimi incessus, adeò ut eum in vivo cum admiratione Cl. de Laet, observarit. In arboribus lentissimè rependo progreditur, ibique habitat, foliis arborum vescens. Nunquam bibit. Vocem iiii rarissimè edit. Arctissimè quæ semel unguibus apprehendit, tenet. Pluviam etiam levem metuit. In dissecta fœmella observatum, cor motum suum, corpore avulsum, per semihorium retinuisse: placentam uterinam constituisse multis particulis carneis, instar substantiæ renum, rubicundis, magnitudinis variæ instar fabarum: in quas per multos ramulos vasa umbilicalia inserta erant. Fœtum, pilos, dentes, ungues habuisse. Cor fœmellæ, inquit Marcegravius, duos insignes habebat auriculas, cavas. In ventriculo os superius duos digitos transversos à pyloro: eratque in altera parte ventriculi, ubi superius aliàs communiter os esse solet, processus instar intestini spithamæ longitudine, sed nullum exitum habens. In ventriculo planè viridis materia foliorum

Ambrosin. Hist. Digt. l. 2. c. 8.

Ambrosin. Hist. Digt. l. 9. c. 9.

Marcegr. Hist. Bta. fil. p. 221.

Clus. in Aucar. Exoticor.

arboris comestorum inveniebatur. Papillas duas in pectore. Corium solidissimum & tenax. Animal, addit idem, sine dubio vivax. Intestinis enim omnibus exemptis adhuc se movebat, & pedes contrahebat. Icon quam adjicimus, paulo longius collum exhibere, De Laetius, qui vivum vidit, testatur. Addunt quidam tanta pertinacia adhærescere, ut, nisi mortuus non avellatur. Hernandezus unius diei spacio vix quinquaginta passus pertransire posse dixit: Nocte duntaxat sonitum edere, posterioribus syllabis sensim magis ac magis gracilescentibus: & in arboribus viginti aliquando dies nullo cibo assumpto commorari: obtuso denique visu præditum esse, addidit. *Altera* species, quæ Lerio *Hay* dicitur, simiæ habet faciem, cutem hispidam & villosam, crura hirsuta, ternos in singulis pedibus acutos & oblongos ungues. Capta sine difficultate cicuratur.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 15.

CAPUT VI.

De Taxo.

TAXUS nullum proprium apud Græcos nomen habet. Latinis dicitur etiam *Daxus*, ut Alberto, fortè à Græco *δαυδος* hirsutus & villosus; *Meles* seu *Melis*; *Melus*, ut Bartholomæo Anglico; *Melo* & *Melotus*, ut Isidoro, seu propter membrorum rotunditatem seu propter aliud quid. Est animal fele majus, & vulpe, ad cujus naturam accedit, humilium, pelle villosâ, rigidâ, coloris leucophæi. *Pilos* plures habet albos quàm nigros. *Caput* in medio nigrum, in lateribus album: *Dorsum* latum: *dentes* acutissimos. *Crura* sinistri lateris ipsi quidam breviora assignant, sed experientiâ reclamante. Reperiuntur passim, in locis montanis Italiæ, Helvetiæ, & aliis. *Vicitant* crabronibus & vermiculis; pomis & uvis, quorum esu autumno potissimum pinguescunt. Cuniculorum tamen carne apprimè delectantur, tum anseribus, pullis & aliis avibus. Fœtus more vulpium in utero gerunt, & cum luna ternos orbis compleverit, pariunt. Adventante autumno quandoque duos, interdum tres enituntur. Summa taxis cum vulpibus antipathia. Hi enim ubi egressos observavere, latibula eorum excrementis conspurcant, & fœtore replent, ut alia exstruere cogantur. De *Natura & Moribus* habe, Pellem adeò densam gerere, ut ictui resistat: Nasum tam imbecillum, ut violato, moriatur. Ideò fortè Plinius, has bestias distenta & sufflatâ cute morsibus canum & ictibus hominum reluctari scripsit. A canibus aut aliis feris vexatus semetipsum resupinat, atque dentibus & pedibus repugnat. Brevitatis pedum conscius non longè à latibulo digreditur. Urgente bruma occultatur, & somno pinguescit. Ad focum hyeme allatus, in carbones se conjicit, ut Carolus Stephanus obser-

Ambros. Hist. Digt. l. 2. c. 11.

Description.

Locus.

Cibus.

Generatio.

Antipathia.

Natura & Mores.

Plin. H. N. l. 8. c. 28.

vayit. Crescente lunâ adipem ejus augeri, decrescente minui, interlunio eâdem destitui, incertum. Morsus ejus exitialis, quod crabronibus & aliis venenatis victitet. *Ingenium* in quibusdam ostendunt. Dum latibula effingunt, ignavum effossæ terræ vectorem constituunt, & postquam supra supinum extensis cruribus terram accumulavere, per pedes mordicus apprehensos, extra antrum educunt; idque toties repetunt, donec latebræ latitudo habitatoribus sufficere possit. Tantam palearum & foliorum prosternendo sibi lecto, unica vice, capite & pedibus intra foveam ducunt, quantum homo sub brachio deferre non posset. Latibula cum duobus ostiis fabricant. Flante Austro septentrionale aperiunt; flante Boreâ, australe. Victum pro hyeme colligunt; quâ durante, dum mas an ad vernum tempus sit duraturus dubitat, ne scœmina ad satietatem comedat prohibet. Quando in fenio excœcantur, tunc ex fovea ad pastum non egrediuntur, sed se invicem nutriunt. Dum in eminentiori colle deprehenso venatores sentiunt, pedes anteriores supra capita ponunt, corporeque in globum redacto, more urforum, sese præcipitant. In Italia, Germania, & aliis regionibus, habentur Taxorum carnes in deliciis, imprimis si autumnino capti fuerint. Apud Helvetios cum pyris coquuntur. Savanorola porco sylvestri assimilât; Platina carni hystricum. Quantum ad *Medicinam*, adeps taxi per clysterem infusus, dolores nephriticos mitigat; mammaram scissuris prodest, in compositionibus arthriticis adhibetur. In membris contractis oleum commendatur, cujus parandirationem Veckerus docet. Sanguisficatus lepræ medetur, si Carolo Bobuillo credimus. In peste cum sale & cornibus animalium destillatus offertur. Lonicerus diebus tantum canicularibus destillat, & drachmas duas præscribit. Gesnerus compositionem quæ recipit sanguinem taxi, terram Armenam, Crocum, & tormentillam, sævissimâ peste, feliciter adhibitam, se legisse scribit. Cinis supprimendo sanguini inservit. Nihil de cerebro, testiculis, & dente vel pede sinistro, quem brachio subligatum memoriam juvare, Albertus prodit, dicam. Ex pellibus Taxorum olim quoddam genus vestis texebatur, quæ ab humeris usque ad lumbos pendebat. Ex iisdem canum collaria conficiuntur. *Differentias* si attendas, Olus *Domesticorum*, qui ludicri, & *sylvestrium*, quorum setæ rigidæ, mentionem facit. Communiter in *Caninos* & *Porcinos* distinguuntur. Ambas in agro Matisconensi se accepisse, affirmat Brujerinus. *Canini* rictu sunt canino; latibula in locis fabulosis fodiant, & quidem sine multis cuniculis; & cadaveribus, illisque cibis, qui canibus in deliciis vescuntur. *Porcinos* Carolus Ste-

phanus subalbidus & caninis majores facit; & circa ostium cavernæ, parvâ prius rostro excavata fovea, excrementa deponere scribit. Addit Gesnerus, radicibus, fructibus, & omnibus quæ fues appetunt, vesci. In regione Americana quoddam animal vagatur nomine *Heyrat*, quod bestiam mellis avidissimam significat. Colore est castaneo, magnitudine Cati. Quotidiè apum opificium inquirens, in arboribus versatur. Potest ad Taxum referri: *Quaupecolli*, & *Tzcuintecuani*. Illud, animal est duos plus minus dodrantes longum; rostro prolixo, tenui: versus superna contorto, prolixâ item cauda, pilo longo, circa alvum candente, cætera fusco aut atro, candentique, sed circa dorsum nigriore, atris pedibus & incurvis unguibus. Mitescit faciliè, vorax est; nullis escis oblatis parcit; placidum est item, ac mille modis blandiens, sed ignotis noxium. Reperitur in nova Hispania, & gaudet montibus. *Tzcuintecuani*, seu Cynodeticus, est huic congener, non solum magnitudine & moribus, sed etiam rostro, quod prælongum est ac tenue, & pedibus. Color albus est, maculis nigris ac magnis distinctus. Nomen habet à mordendo. Vivit non longè à mari Australi. Hisce congener est *Tlacoyotl*, animal pilosum, duas spithamas longum, unguibus melis, cruribus brevibus, nigro vestitis pilo, brevissimâ cauda. Caput habet parvum, rostrum tenue & longiusculum, caninos exertos, corpus albû in fulvum vergens, sed dorso ac superna capitis parte & colli nigris, lineaque distinctis candenti. Victus eadem ratio, quæ quanperotli.

CAPUT VII.

De Castore.

Castor, Græcis *κασταρος*, nomen *καστορέου*; id est à ventre invenit, *καστορέου* *ελον γάρ τὸ ζῶον, καὶ χροδὸν ἔλον καί λια:* quod ferè totum hoc animal venter sit. Ridiculi, qui à castrando deducunt, quasi venatoribus visis, conscius se propter testiculos peti, eosdem dentibus evellat, & abjiciat. Parvos enim habet & spinæ adhærentes, qui superstite ipso, avelli non possunt. Dicitur & *Fiber*, non tam quod circa extremas fluminum ripas assidue versetur, & fibrum antiqui extremum dixerint: quàm ab Æoëo *Φιβρός* mollis, quod molles pilos habeat. Lutram ab iisdem extremis fluminum oris dici, quæ Priscis, *lytræ*, falsum. Diversa enim sunt animalia. Bellonio est Aristotelis *Latax*, sed falsò. Distinguuntur enim. An Orchia dici possit, non decido. Quidam Semipiscem ob vitam amphibiam dixere. Colore est ex albo cinereo in dorso nigricante: pilo quam Taxi subtiliore, qui quo nigrior, eò pellis preciosior. *Dentes* habet acutissimos, quibus ligna fecat, anteriores rubidos.

Pedes

Olaus Magnus l. 18. c. 18.

Vfus.

Bruyer de Recibaria l. 13. c. 3.

Vecker. l. 2. Antid. Special.

Differentia.

Nieremb. Hist. Exot. l. 9. c. 43.

Nieremb. l. 9. c. 77.

Nieremb. l. c. c. 73.

Nomen. Ambrosin. Hist. Dig. l. 2. c. 13.

Salmaf. in Solin.

Descriptio.

Pedes priores caninis similes, posteriores propter membranam interjectam anserinis quibus in natando utitur, utrosque quinque digitis constantes. *Caudam* piscium similem fecit Plinius. Secundum eundem, in majore, sesquipedalis est, fenos digitos lata, duos crassa, quatuor interdum librarum pondo, ad margines in tenuitatem desinens; membranâ glabrâ & lividâ contacta, super quam lineæ quædam, squamas piscium mentientes, incredibili artificio depictæ sunt. In inguinibus geminos habet tumores ori anserini magnitudine, utrinque unum, membranâ sua conclusum. Inter hos pudendum residet. Tumores hi, folliculi sunt membrana contacti, in quorum medio meatus, ex quibus liquor pinguis & cerosus exsudat, quo, admotore ore deterfo, corporis quos contingere potest partes, velut oleo oblinat, non aliter ac aves quedam, quibus supra podicem vesicula est, liquorem pinguem & olei æmulum continens, eundem rostris exhauriunt, & penas perungunt, ne sub dio morantes, maderescere possint. Testes non esse, vel exinde colligere licet, quod nullus ab his conspiciatur meatus. *Partes internas* suspectemus, lingua, corde, ventriculo, intestinis, & hepate in quinque lobos diviso, porco potius quàm alteri animali similis est. *Fel* sub minoribus jecoris lobis latitat. *Splen* parvus pro magnitudine corporis judicatur. *Renes* magni tanquam vituli anniculi, & copiosa pinguedine obducti. *Vesica* suillæ similis. *Testes* parvi & spinæ adhærescentes. *Fœmina*, observante Matthiolo, unico tantum meatu, & parit, & egerit, & mingit, uteri & vesicæ cervicibus illuc concurrentibus. In secto Castoreo, comperit Gesnerus, substantiam in folliculo flavam, solidam, ceræ similem, acrem & minimè terream. Ipsum unius libræ pondere fuit. Comperit & genitale, quod unico ossiculo constabat. Invenit in utroque tumore & aliqm folliculum, substantiam melleam & foetidam putrescentis casei instar, continentem. Habetur & in fœminis, sed adeo exiguum, ut vix unciam ponderet. In quo Bellonius calculos ovi magnitudine invenit, adulteratum sine dubio erat. Reperiuntur Castores, apud Burgundiones circa Matronam fluvium; Sequanos in agro Cabillonensi, Lotharingos, Austrios, circa Danubium ubi Biferi nominantur, in Helvetia, circa Arulam, Rusam, & Lomagum fluvium. In Polonia quoque, Rusia, Prussia, & Italia, ubi potissimum Padus in mare se exonerat. Denique circa fluvios Ponti, unde optimum castoreum venit, & in Hispania. Aquas septentrionales potius quàm Rheni, Danubii, & alios qui continuo navigiorum decursu sollicitantur, frequentare, Olaus Magnus author est. Ubicunque autem degit, amphibium est animal. Ideo vicinas littoribus cavernas ponit. Vescitur foliis arbor. Corti-

cibus item almi, populi & aliorum. Salices tamen platyphilli maximè, ob summam amaritatem appetit. Piscibus vesci Albertus falsò prodidit. Nam Pelicerius Episcopus Monspelienensis frequenter vivos & mortuos apponebat, quos tamen nec olfacere quidem voluerunt. Ineunte æstate, quo tempore Delphini constellatio unâ cum sagittario occidit, in libidinem solvuntur. Tempus parturæ finis autumnus est, quo folia delabi solent. *Vocem* Julius Pomponius cum per Onomatopæiam exprimere non posset, scriptis mandavit, vagitum infantis apprimè representare. *Naturam & Mores* sequentia testantur. Non prius mordere desinunt, quàm fragorem ossium audiverint. Quando domi aluntur, tantus ipsis pudor, ut nec stercore nec urinâ domum inquinent: si non patet egressus, querulantur. Tanto amore factum prosequuntur, ut quædam, portis & clavis evulsis, ex exalto se præcipitem dederit, quod ab Episcopo Monspelienensi Pelicerio proditum. Pedibus anterioribus tanquam manibus ori cibum admovent. Alvo, propter arborum cortices quibus vescuntur stipata, seu quòd parum fellis ad intestina confluat, partes posteriores sæpe in aqua madefaciunt. De avulsione testium, dum venatores fugit, quòd dicitur, falsum est; nataque inde opinio, quòd eam astutè occultet. *Ingenium* singulare habere, observatio dedit. Nam cum ligna ad exstruenda habitacula convehunt, super senes resupinatos eadem artificiosè inter crura componunt, eosdemque arreptis caudis ad destinatum locum trahunt. Senibus dorsum mirum in modum glabrescit. Illi qui Scythiis *servi* dicuntur, poma legunt, & cortices cædunt; alii supra duorum junctorum dorsum, crate ex bacillis composita, poma & cortices superimponunt. Idem nigris, qui & *Domini* vocantur captis, luctum & gressu & facie indicant. Ligna cæsuri, semper eadem semita à fluvio ad arborem gradiuntur, arboremque non prius relinquunt quàm totam dentibus dissectuerint, & propè casuram, ne opprimantur, singulis ictibus suspiciunt. *Ædificia* denique, quandoque; in loco altiori, aliquando in de cliviori, prout amnis undare solet, construunt. Mutant ea pridè quàm fluminis aqua augeatur. Carnes non sunt infuavis gustu, si omnem virositatem apparatu deposuere. Partes anteriores de calore participant, posteriores, teste Matthiolo, tanta scitent frigiditate, ut ad instar testudinum terrestrium, jejunii tempore admittantur. Cauda apud Lotharingos in deliciis est, & saporem muræne benè preparatæ refert. Assatur à quibusdam, & pauco zingibere conspergitur. Gesnerus saporem carniū thunni vel anguillæ præ se ferre scribit. In *Medicina*, Castorei, fellis, coaguli, urinæ, caudæ & pellis usus est. *Castoreum*, quod fecun-

Generatio.

Natura & Mores.

Ælian.H. A. l. 13. c. 47.

Usus.

Plin. H. N. l. 5. c. 30.

Bell. H. Hist. Aquat.

Locus. Scalig. Exerc. 215. Brujer. Rei Cibaria. 18. c. 4.

Cibus.

secundum Dioscoridem, multis naturalibus tunicis circumdatum, liquore intus velut ceroso, gustu acri, & odore gravi, eligendum est; quod ab animali in vigore aetatis constituto, extrahendum est, & extractum, cum melleo liquore, in tunicis contento, exsiccandum; quod denique ad septennium vires obtinet; in morbo comitiali, lethargo, in aceto acerrimo cum ruta decoctum; vertigine, si eo cum semine viticis, ex oleo rosaceo, vertex perungatur; oblivione chronicos morbos insequente prodest. Cum ammoniac & aceto mulso asthmaticis opitulatur. Singultuosus à plenitudine vehementer succurrit. Colicam affectionem sedat. Gonorrhœam, in succo viticis & aceto decoctum, cataplasmatibus instar pectini & genitalibus applicatum, sistit. Adjuvandam conceptionem suffimenti ex eo genus, Rondeletius commendat. Omnes uterinos affectus à frigidis causis procedentes, imprimis suffocationem, compescit. Puerperii excrementa purgat. Opium optimè corrigit. Plurima denique medicamenta, aquas nempe, pilulas, extracta, olea, unguenta, cerata ingreditur. *Fel* venerem stimulat. *Coagulum* in morbo comitiali incredibili adjumento esse solet. *Vrina* contra venena datur. *Cauda* intestinorum vulneribus medetur. *Cinis pellis* cum pice liquida combusta, succo porri mollitus, sanguinem undiquaque manantem, excellenter supprimit. Eadem paralytici utiliter vestiuntur. *Dentes* de collo suspenduntur, tanquam amuletum contra casum. *Pinguedine* pisces infescantur. Ex pilis mollioribus galeri & tibialia fiunt. Ex pellibus apud Gelonos populos rhenones. Circa Differentiam nihil planè occurrit. Scythæ in *Nigros, rufescentes, & ex utrisque mixtos* distinguunt; illos *Dominos*, hos *servos* appellant.

CAPUT VIII.

De Lutra.

Lutra, quæ & *Lytra* Varroni, vel *ὑπὸ τῷ λύειν* seu solvendo, quod arborum radices ad fluminum ripas sitarum dissolvat, vel *ὑπὸ τῷ λύνειν*, à lavando, quod piscem in aquis investigando, frequenter se in aqua abluat; nomen sortita est. Græcis vocatur *ἔνυδρις*, ab aqua, quod in eadem degat; Aeolibus *ἐλύδρις*, unde fortè Lutra. Suidas cum ea *Ictim* confundit. Sylvaticus Hydrion perperam vocavit. Gaza Lutria vertit. Aëtio est *κύνων ποταμίου*, canis fluvialis, quod canis instar prædam in aquis requirat. Corpore est quàm Castor graciliore & longiore, capite canino, dentibus instar canis venatici; formâ oris quadrata, unde *τελεγγωνοπέωσπι*, dicitur, auribus Castoris, cauda oblonga, terete, & in fastigium desinente, vulpinis cruribus, paulò tamen crassiori-

bus, pedibus posterioribus planis & membrana communitis, pelle denique minus quàm Castoris spissa, frequenti & brevi pilo conspersa, nonnihil ad castaneæ colorem accedens. Reperiuntur passim in Europa. Sed & in America haud parva ipsorum copia; in Canada imprimis. Maximè verò circa fluventa & lacus degunt, & quia cavernas quoque sibi effodiunt, inter amphibia reponuntur. Brasavolus copiosiores in agro Neapolitano stabulari prodidit. Vescuntur piscibus, quorum tantam copiam interdum in cavernas deferunt, ut aëris infectio metui possit. Vescuntur & mollibus herbarum cacuminibus, fructibus arborum & corticibus. Agricola hyberno tempore ad pastum egredi scribit. Ad *Naturam, mores & ingenium* referri debet, quod in urinando aërem per intervalla exortis naribus hauriunt, ne suffocentur: quod in antro veluti tabulatum ex ramis & virgis construunt, super quo, ne madefiant noctu cubare solent: & quod per aliquot milliaria ex aquæ rivulo piscinæ ordorem excipiunt. Facilius etiam auram secundo flumine hauriunt. Jejuna cursum amnis superant: saturata cum aquæ fluxu delabuntur. Piscinam ingressæ mirâ agilitate meliores pisces aggrediuntur, & in omnes quamvis devorare non possunt, sæviunt. Facile cicurantur, & ad certum signum in aquas ad pisces capiendos se conjicere edocentur. In Suecia, ad coqui nutum pisces ex piscina in culinam deferunt. Carnes in Germania & Gallia à rusticis comeduntur, sed sunt crassa lentæ & pituitosa. Gesnerus etiam Carthusianus concedi scripsit. In Medicina præstat suum usum. Nam *adepe* medicamentis digerentibus infarctæ & exassata ad tollenda articulorum vitia, teste Hollerio, perutilis est. *Sanguis*, si *Ælianum* sequimur, cum aqua & aceto mixtus, nervis humanis intumescens conductit. *Testes* in morbo comitiali à quibusdam laudantur, castoreo tamen minus sunt efficaces. *Iecur* in furno tostum ad dysentericæ suppressionem commendatur. *Sedilia* ex *pellibus* hæmorrhoides levant. *Pelles* ipsæ paralyti, vertigini, & capitis dolori conducunt. *Calceamenta* ex iisdem dolores pedum mitigant. Ex iisdem apud nos chirothecæ villosæ ad aëris injuriam coercendam confuuntur. Nec non ex pelle integra, cum capite, pedibus & cauda semimanicæ hemales fiunt. Circa *Differentias* nihil ferè occurrit. Congeneres videntur Lutra, *Saricouime*, & *Carygueibeju*, animalia Americana. *Saricouime*, non excedit magnitudinem felis, pilo est molli, leucophæi coloris: pedes membranibus quibusdam fulciuntur. Amphibia est. *Carygueibeju*, aliàs *Nya*, est magnitudine canis mediocris, capite obrotundo quasi felino sed acutiori, auribus obrotundis, & quæ inferius sitæ sunt, cruribus

Locus.

Cibus.

Bellon. A-
quatil. l. 2.Natura &
Ingenium.Scaliger.
Exerc. 215.

Vfus.

Brujen. de
re cib. l. 13. c. 31.Differen-
tia.Ambros.
Hist. Dig-
it. l. 12.
c. 13.
Nomen.

Suidas l. 37.

Descriptio.

Ambros.
Hist. Dig-
it. l. 2. c. 13.Marcr.
Hist. Bra-
sil. l. 6. c. 9.

Sciurus Getulus

Mus alpinus Marmota
Murmel thier

Mus Indicus

Glis Alder

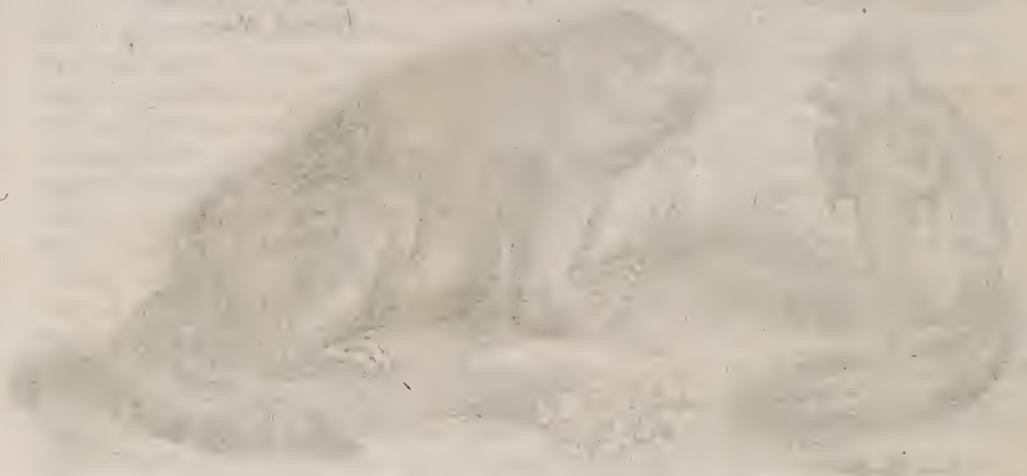
Ichneumon s. lutra
Aegypti

Mus Muscatulus

1827

1827
1827

1827

Lutra Otter

*Vitulus Marinus
Zee Kalf*

*Castor Fiber
Biber*

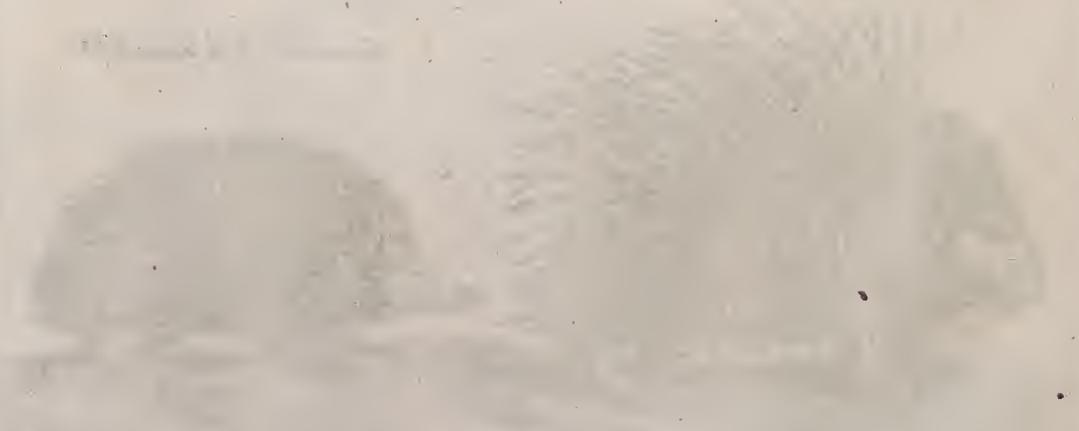
Lonx Lonza

Hystrix Dorn schwein Stachel schwein

Herinaceus Igel Sewin Igel

bus & pedibus Cercopithecorum more. Quinque digitos quilibet habet, quorum interior brevior reliquis. Pilistegiturad tactum mollibus haud longis. Totum animal atri est coloris excepto capite, quod obscurè fuscum. In gutture maculam habet flavam. Vivit gammatis, piscibus, & farinâ Mandiocæ in aqua madefacta. De *Su* quod Ambrosinus ad Lutram redegit, alibi agemus.

CAPUT IX.

De Ichneumone.

Ichneumoni nomen ab *ἰχθυόειος*, investigando, quòd noxia diligenter investigans, alimenta à venenis optimè distinguere valeat, impositum est. Albertus *suillum* appellat, quod pilis suillis induatur, & perperam *Ibin*, & Anschycamum. An Avicenna Thyamonem dixerit, ignoro. Manardus Alcasim vocatum putat. Græcis est *ἰχθυόειος*, porculus, seu suillus, quòd more suis rostrum dum investigat, semper in terra habeat. Hodiè teste Bellonio, *Mus Pharaonis*, seu Ægypti vocatur. Ælianus, *murem Indicum* dixit. Alii *Lutram Ægypti*. Magnitudine est felis, sed longior, *pilis* instar pili lupini duris, albicantibus seu subflavis per intervalla, & leucophæis. *Rostrum* habet nigrum, suillum, *auriculas* breves & rotundas: *crura* nigra, quinque in pedibus posterioribus *digitos*, quorum postremus ab interiori parte perbrevis est. *Caudam* longam, & circa lumbos crassam. *Testes*, linguam, dentes, felis instar. Meatum denique extra foramen excrementi per amplum, undique pilis cinctum, pudendo muliebri non dissimilem, quem, magno urgente æstu, loco excrementi interim clauso, aperire solet. Hinc scriptores omnes indiscriminatim Ichneumones & mares & foeminas esse arbitrati sunt. Sola Ichneumonem Ægyptus proferre creditur. Ideò Ichneumonem Ægypti vocavit Aristoteles. Haberi tamen & ex altera parte montis Atlantis, ad Nili capita, Vitruvius prodidit. Amphibium est animal, & ad Niloticas ripas commoratur. Vescuntur muribus, serpentibus, limacibus, lacertis, chamæleonte, ranis, & aliis hujus generis. Aves, & inprimis gallinas vehementer appetunt. Hepate Crocodilorum delectari, & ideò in dormientium ventrem irreperè, communiter proditur. Ideò etiam singularis inter Ichneumonem & Crocodilum antipathia esse creditur, cujus ova in littore inventa frangit, Ægyptiorum, ne tot Crocodili nascantur, bono. Adversatur etiam aspidi, & omni serpentum generi. Ventum maximè abominatur. Ideò eo flante gradum ad latibula accelerat. Mures & serpentes, more felium & mustelarum depopulari, (ideò in Ægypto cicurantur,) assiduis collusionibus gaudere, ne frigore læda-

tur, caput inter genitalia abdere, & Echini terrestris instar, in pilam se contorquere; conspecto aliquo animali pilos erigere, & magno etiam se cani opponere, selemque tribus dentium ictibus strangulare, omne animantium genus, equos etiam & camelos adoriri; tot numero foetus quot canes eniti, ad *Naturam & mores* spectat. Quæ de utroque sexu apud Ælium extant, & quomodo victi muliebria pati necesse habeant, fabulosa sunt. *Ingenium* multa testantur. Prædaturus se in posteriores pedes erigit: prædam verò conspiciatus, tranquillo per humum tractu se promovet, & tandem magno impetu adoritur. Hostes suos, nunquam nisi advocatis fociis aggreditur. Contra aspidem dimicaturus, in luto prius volutatus, in sole apricatur, donec quasi loricæ munimentum acquirat: si lutum desit, aquâ madefactus, in pulvere se volutat. Gnarus teneras sibi nares, solo caudæ flexu in acerrima dimicatione eastuetur. Inservit & in Medicina. *Lotium* cum vaccæ nigrae lacte propinatur contra dolorem colicum. *Cinis* pellis combusta in aceto maceratus adversus serpentum ictus facit, si eo homines illinantur. *Pilorum* suffumigatio, contra lumbricos facit.

CAPUT X.

De Mustelis.

ARTICULUS I.

De Mustela vulgari.

Mustelarum duo summa genera inveniuntur. Sunt aliæ *vulgares*, aliæ *sylvestres*. Hic de prioribus agemus. Nominis originem quidam à mure & telo deducunt, ut sit quasi mus longus. Telum à longitudine dictum, omnium ferè Lexicographorum placitum est. Alii à mure & *πίλος* quod est longè. Figulus à *μύς* & *εἶλω* surripio, quòd mures è cavernis ad se trahat. Græcis antiquis dicitur *γαλέη* & in prosa *γαλήνη* & *γάλακτι* à lacte vel candore, quòd hoc animal vel secundum se totum vel secundum partem candidum sit: quibusdam *κερδω*, quod vulpi ob astutiam convenire superius diximus: recentioribus *σομφίτζα*. Circa *Descriptionem* nihil singulare occurrit. Vulgaris ista in lateribus & dorso est rutila, raro subflava, circa guttur semper alba. Corpus ei tenue, cauda brevis Albertus de candida scribens dicit, Ermineum esse animal candidum, figuræ mustelarum, & in extremitate caudæ nigerrimum. *Dentes* habet minores quàm mures, *cor* parvum, sed in comparatione ad alia animantia satis magnum. Inveniuntur passim: sed albæ, in regionibus septentrionalibus inprimis. In Mauritania sunt prægrandes. In territorio Tartesi ubi extra Herculis columnas maximæ, ut Suidas auctor est. In Java loca sylvestria incolunt. In Pordefelene insula limites non transeunt.

Ambrosin. Hist. Digit. l. 2. c. 14.

Nomen.

Bellon. obs. serv. l. 2. c. 22.

Description.

Locus. Arist. Hist. l. 9. c. 5.

Gibus.

Oppian. Syneg. 3.

Antipathia. Elian. H. A. l. 9. c. 1.

Natura. Mores. Invenium.

Arist. H. A. l. 6. c. 35.

Arist. H. A. l. 9. c. 6.

Vfus.

Ægineta l. 4. c. 59.

Ambrosin. Hist. Digit. l. 2. c. 15.

Nomen.

Description.

Locus.

In Bœotiam delatæ aut pereunt, aut statim aufugiunt. In cavernis, petrarum fissuris, fœnilibus, & stabulis habitant. Est ex animalibus *πίμφορον* Vescitur ut plurimum muribus, & talpis. Non abhorret à serpentibus. Insi diatur vespertilionib. In columbariis ova absorbet, & avium interemptorum sanguinem fugit. Defunctos invadit, & eorum oculos effodit. Lepores denique invadit. Vifa quæ eum ore tenebat. Ore parere vulgaris fabula est, ex illa quæ de Galanthide Alcmenæ ancilla in mustelam à Junone conversa, conficta. Uterum habere certissimum est.

Antipathia. *Antipathiam* cum corvo & cornice gerit, quòd harum avium ova absorbeat. Gallinæ auditâ mustelarum voce ferè exanimantur. Cum catis decertat. Cum serpentibus congregitur, ramo rutæ vel soncho munita. his destituta, opprimitur. Ad *Naturam* & *Ingenium* spectat, quòd earum fimus, si per agros & sylvas liberam vitam agunt, moschum redoleat: quòd ratione ætatis varium colorem induant: catulis visum deperditum herba quadam restituant: facillè cicurentur, inprimis si dentes allio confricaveris: majora etiam animalia adoriantur: Caveas duabus foraminibus munitas exstruant, quorum alterum Septentrionem, alterum Austrum versus obvertitur: fœtus spaciò unius diei in diversa loca transferant: cum serpentibus denique non nisi ruta vel soncho munitæ congregiantur: Quia in rabiem concitatur morsus ejus lethalis est. Ideò & vaccarum ubera, si ea attigerit, inflammatione corripuntur. Oleum in quo mustela computruit, remedio est: vel si locus affectus pelle ejusdem sicca confricetur. Aristides Locrensis ejus morfu perit. Mexicani eas in *Cibis* adhibent. Galenus sale conspersas & exsiccatas, carnibus leporinis respondere scripsit. Quantum ad *Medicinam*, *Cerebrum* exsiccatum adfert haud parvam Epilepticis utilitatem, teste Galeno. *Ventriculus* coriandro impletus demorsis à serpentibus auxiliatur, apud Dioscoridem. *Pulmo* in pulmonis afflictionibus efficax est. *Iccur* vertigini & epilepsiæ prodest. Quia decrescente luna minui dicitur, crescente augeri, Epilepticos quoque, teste Glyca, juvat. *Fel* contra omnia veneficia salutare deprædicat Plinius. Matthiolus eodem cum succo fœniculi mixto, in auferendis oculorum nubeculis, & in cute emaculandâ utebatur. *Virga* exsiccata singulare est stranguriâ laborantibus remedium. *Testiculi* & *Uterus*, more lapidis aëtitis, fœtum in utero cohibere dicuntur. *Sanguinem* cum succo Arnoglossæ in mitigando podagræ dolore extollit Lonicerus. Galenus parotidibus eundem illinit. *Fimum* melle exceptum & cum farina lupinorum vel fœnu græci mixtum, ad strumas discutiendas magnificat Matthiolus. Est & *tota* in usu. Dioscorides sale inveteratam,

detractis intestinis, contra venenatorum morsus commendat. Pulverem exsiccatæ in morbo comitiali adhibuit Galenus. Matthiolus crematæ cinere aqua subactò & illito vehementes capitis dolores mulcet, & oculis caligantibus injecto, suffusiones emendat. Marcellus ad catarrhum in fauces descendentem, eandem die Jovis, Luna decrescente, in olla rudi, ita cremat, ut in pulverem redigi possit, quem cum melle mixtum patientibus exhibet. De *Usu in Variis*, consule Ambrosinum. Apud Portam legimus, femina rosæ cum seminibus sinapi, & pede mustelæ intra ramos arboris infœcundæ suspensa, eandem in fœtus resolvere. Gesnerus tradit equum à subito & pernicioso morbo, *Lach* Germanis dicto correptum, portione pellis Mustelina dicto correptum, à veterinariis liberari. Quidam femina cineribus mustelæ permixta per agros spargentes mures à segetibus abigunt. Alii in copiosa aqua fervefaciunt, & decoctionem postea ad fugandos mures à campis feliciter adhibent. Circa *Differentias* variant authores. Plinius appellatione Mustelarum & Istida & Galen complexus, duas species constituebat, alteram in domum testis errabundam & domesticam, alteram in agris & nemoribus versantem & sylvaticam cognominabat. Carolus Figulus, vulgaris duas species ponit, alteram totam albam, *Hermellani*, alteram secundum pectus & ventrem, *Vifelam* dictam. Ad easdem referuntur sequentia. *Rosola* Alberti seu *Guifela* cujus excrementum odoriferum est. *Quadrupes digitatum* variis maculis insignitum & Salamandra dictum, fortè quòd ob colorum varietatem Salamandræ ex genere lacertorum assimiletur. *Girella* muris, genus in Austria, magnitudine mustellæ. Pelliones Itali nigri rutilique coloris pellem parvam ex regionibus frigidis delatam ostendunt, hancque *Rosoleum* vel *Romulum* nuncupant. Alii *Chiurcam* inter mustelas connumerant. Georgius Agricola in genere Mustelarum *Vormela* animantis Viverræ seu Furone minoris meminit, & Cardanus *Lardironi*. Idem Genettam quandam mustelam esse statuit. *Chiurcam* verò ita Scaliger describit. Viverræ inquit, est facie & magnitudine, capite vulpino, sub terra habitat, Fœcundissima est, duodenos parit exiguos. Cauda ei tenuis pænè glabra. Ipsa pilo atro. Catulos in bursa sub alvo obtensa secum fert. Est & *Africana mustela*, quæ apud Clusium ita describitur. Erat, inquit, hoc animalculum majoris muris seu gliris non prorsus adulti magnitudine, corporis forma mustelam & sciurum quodammodo referens. Nam capite & cauda longis pilis prædita sciurum æmulabatur: illam quidem attollens, minimè tamen supra caput retorquens ut ille, sed in altum nonnunquam valdè explicans.

Porta Phytogn. l. 6. c. 4.

Differentie

Figul. in Dialogo de Mustela.

Nicemb. H. E. l. 9. c. 32.

Galen. de compo. medic. f. l. 1. 3. c. 2.

Co-

Mustela *Wiesel*

Putorius *Iltis*

Martes *Marter*

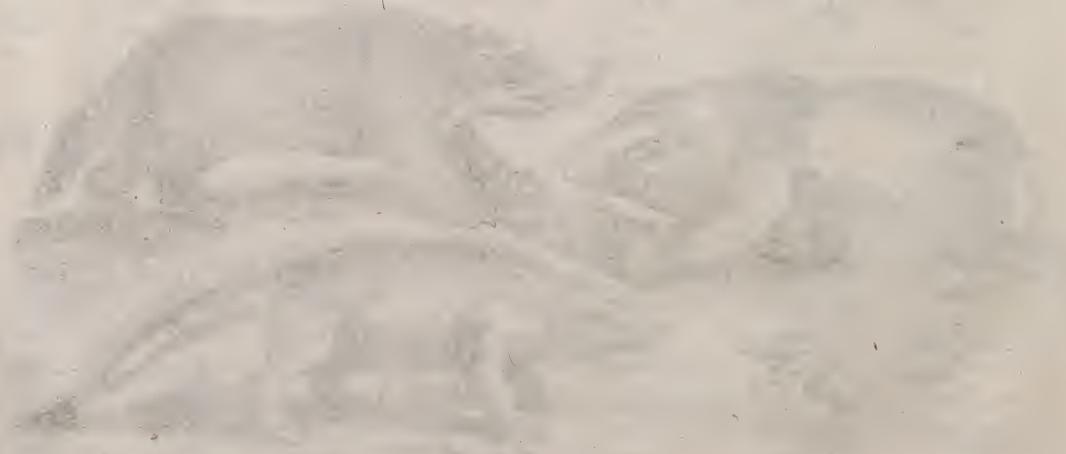
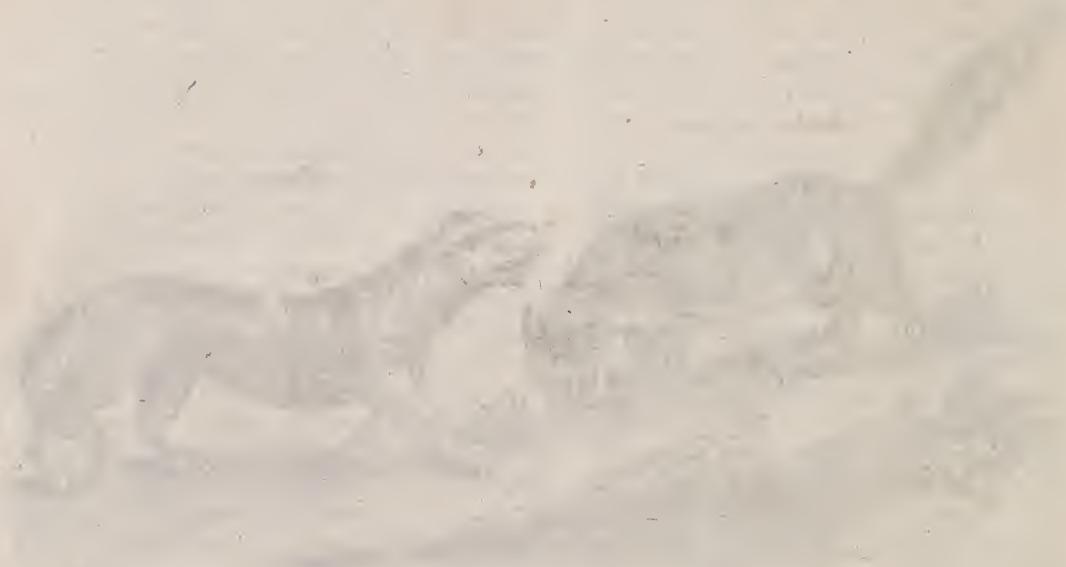
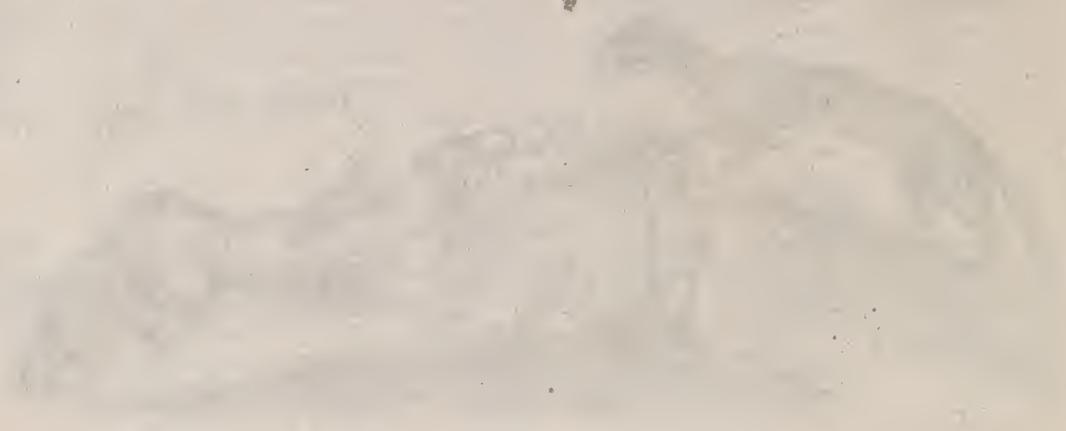
Martes

Porcellus *Indicus*
alms

Taxus *suilly*

Comedens clunibus sciuri instar infidebat, anterioribus pedibus cibum tenens & versans. In utraque mandibula binis longioribus dentibus in anteriore rictus parte erat præditum: aures ferè orbiculares habebat, & pilorum colorem varium à spadiceo, fusco, & albo, singulis coloribus à capite ad caudam, secundum corporis longitudinem virgatim & radiatim excurrentibus. Summa venustas erat in cauda, similibus coloribus etiam virgatim distinctâ, cum ut dicebam, illam interdum valdè explicaret pavonis caudæ pænè instar. Pedes in quinque digitoserant divisi, quaternos anteriorum spectantes, eorumque binos medios longiores, quintum autem brevem calcari non dissimilem retrorsum spectantem. Omni cibo ipsi objecto indifferenter vesci intelligebam, præsertim verò pane delectari: ferox non esse sed facilè cicurari & domesticum fieri, ut liberè nullo vinculo adstrictum, quo vellet vagari, permitti posset. In navi qua vehebantur, tam cicura hæc animalia evasere, ut nautarum sinum & caligas subirent. Nierembergii Mustelam Lybicam vocat.

ARTICULUS II.

De *Mustela sylvestri* &
Putorio.

MUSTELA sylvestris, quibusdam, Furo, Furo & Furunculus seu Furectus, seu quòd more furis noctu furrupiat; seu à fureo, id est, obscuro colore, quòd subterraneos meatus & cuniculos ingreditur & effodiat, dicitur: aliis Viverra, quòd vi verruncet, id est animantes à cuniculis expellat. Græcis est *κυνίς*, & per apharesin *κυνίς*, fortè *κυνίς* & *κύνις* ab ave hujus nominis cujus colorem pilus ejus æmulatur. Grapaldus pholitam vocat, Gesnerus pholeutam, & rectè, legit. *Φωλεά* apud Græcos lustrum est. Author de natura rerum, colorem ei esse inter album & buxum medium, ventre albo, oculis rubicundis, mustelâ domestica majorem. Aristoteles corporaturæ catelli Melitenensis facit, in pilo verò, formâ, albedine partis inferioris, multum à Mustela vulgari discretam. In Italia, Gallia, & Germania non reperiri Gesnerus prodidit. In Africa tantum esse, Strabo. In Anglia haberi multi perhibent. *Viverræ* melle, piscibus, columbis, & carne cuniculorum, quam maximoperè appetit. Fœminæ libidine correptæ, nisi se mari commiscuerint, inflatione correptæ pereunt. Coëunt more felium. Septem vel octo catellos unicâ pariturâ edunt: dum tamen spacio quadraginta dierum utero gesserint. Fœtus post partum per triginta

dies cœci sunt, & die quadragesimo post acceptam visionem ad venationem proficiunt. Ad iram provocatæ excrementa alvi odorata egerunt. Cicurati in capsis ligneis plurimum temporis dormiendo confumunt. In Gallia Narbonensi utuntur eis in cuniculorum venatione. Alibi, in extrahendis de nidis parietum, inaccessis inprimis, aviculis. Pertinet ad eam Viverræ in insula Zeilan genus, serpenti coronato inimicissimum. Quoties adversus eum dimicatur, radicem ligni colubrini præmordet. Nec alterius est generis animalculum illud quod Agricola *Hamester* vocat. Majus est mustela domesticâ. Color dorsi leporinus, ventris niger, & laterum rutilus. Pedes breves. Multa frumenti grana in specum congerit. Ager Thuringiæ eis abundat. *Putorius*, ab odore nomen fortitus est. Semper enim putidum ab ore halitum emittit. Quidam Ichtim dixere, quòd piscibus valdè delectetur. Scaliger Catum fœtentem, ni, fallor, dixit. Corpore Marte est similis, sed major. Circa collum angustior, circa imum ventrem latior, in cauda & cruribus nigrior, & ad latera flavior. Pellis duplici pilorum ordine constat. Alii sunt breviores & flavi; alii longiores & nigri. Crura sinistri lateris breviora esse, à quibusdam creditum, sed ipsa *ἀνταρσία* repugnat: *Incolunt* horrea, stabula, sylvas, & ripas. *Viverræ* muribus, gallinis, avibus, quibus statim caput auferunt, piscibus, ranis, &c. Tempore vernali pelles gravissimè olent: hyeme non item. Albertus meminit cujusdam mustelæ quam *Noerziam* vocat, magnitudine martis. Pili ad colorem lutræ accedunt. In remotissimis nemorum penetralibus latet, & putidum odorem de se emittit.

CAPUT XI.

De *Marte* & *Mustela Zibellina*.

MARTES à ferocia nomen accepit. Est enim Martia. Alii Martam & Marterum vocant. Nonnulli Foinam, Gainum, & Scismum. Dentes habet candidissimos inæquales & asperos. Canini in utraque mandibula eminent: quibus sex exigui diversæ altitudinis interjiciuntur, qui incisorum munus obeunt, cum hac tamen differentia, quòd incisores mandibulæ inferioris perexigui sint. Molares, quorum octo, sunt ferrati, triangulares quidam. Ultimi in superiore oris parte multò cæteris interioribus sunt, nempe, in ipso palato Severino circa interiore sequentia sunt observata. Sub cutem *fibræ* nervæ extensæ, numero & situ costis omnibus respondentibus. *Costæ* autem num. 14. *Membrana* nulla carnosa: *Musculi* abdominis inter duas peritonæi tunicas; ideo videtur peritonæum crassum & densum, non minus quam

Differentia.

Clas. Exot.
l. 1.Agricola
de animal.
sibirian.Ambrosin.
Hist. Digi-
git. l. 2. c. 17Ambros.
Hist. Digi-
tat. l. 2.
c. 16
Nomen.

Descriptio.

Locus.

Viverræ.

Generatio.

Ambros.
Hist. Digi-
git. l. 2. c. 17Zootom.
Democrit.
p. 317.

quam cornea tunica oculi bovini. In longitudine per eam lineam, quæ respondet umbilico carnosum erat, sed non late & in infima sui parte. *Omentum* ventriculo inferne annexum intestinis & lieni, sed *lien* parvulus satis parte sinistra ventriculo appensus, omenti parte adalligante. *Ventriculus* amplior, quam pro pusillo corpore, constans duplici tunica, sed externa albidior & levigata interna, utraque tenuis. *Intestina* retrorsum annexa spinæ per membranam. Nullum cæcum intestinum, uniformia omnia. *Vesica* urinaria oblonga, tenuis, sed ventriculo magis, recto intestino incumbens. *Hepar* septem fibris constans, quarum infirma quædam trifida, velut pes pulli, media sic triangularis figuræ, venæ cavæ per membranulam parvo spacio annexa. *Ren* dexter superior. *Emulgens* sinistra longior quam dextra, utraque ab arteria magna enascens; à vena cava non item: Dubius tamen sum & nescio, num per injuriam non obferim. Ad cavam venam hinc & hinc *glandula* subrubræ seu flavæ, sed dextra superior annexa hepatis per venularum furculos. *Vena cava* multos spinæ ramos mittit per lumbarium muscutorum intercapedinem, sic & *magna arteria* cavæ subdita. *Vas spermatica* à renum medio descendunt, sed parte imafinduntur utrinque, quorum alter ramus continuus testis fit, abdomen extra pervadens. *Penis* à ligamentis coccygis nascens cartilagineus & durus instar ossis, summa sui parte contortus ut terebella; amictus suâ tunica, quæ juxta sui principium validè adhærebat, in extremo perforatus, ut acus; ureter dexter insertus vesicæ superius, quàm sinister, nervus subtilissimus descendit reclusus adalligatus dextero lateri cavæ venæ, inferens sese in principium cavæ. Nervulus item alius latere sinistro descendit ad orificium superius œsophagi. *Diaphragma* ad fines hepatis oblique descendens eadem illi parte connexum. Inseritur vena cava in dextrum ventriculum cordis propè auriculam dextram, quæ nigra & plena sanguine, major quam sinistra: hæc autem alba & exsanguis. Eadem cava variè in pulmonem conspergitur parte dextrâ. Arteria magna inserta in sinistrum cordis ventriculum, dum se contorquet ac flectit ad inferiora: Vena cava dextrorsum pulmonem parum supergressa sese contorquet & divaricatur in sex ramos, fitque ἀζωγῶ, ascendit eadem superne ad utramque mandibulara inferiorem. Pulmo dextrorsum quatuor constat fibris minoribus, sinistrorsum duabus majoribus. In Septentrionalibus regionibus ut plurimum inveniuntur: in Germaniæ Alpibus quæ meridiei & Italiæ obvertuntur. Incolunt magnorum ædificiorum tecta, nec non faginas & abjetinas sylvas. Retulit quidam rusticus Gesnero, se in præalta abiete

Martem cum quatuor catulis comprehensisse. Gallia Martibus abietum caret: ex Polonia deferuntur aliquando colore fusco diluto. Dicuntur præter cibos mustelis fuetos, fruticibus etiam vesci. Excrementa Moschum redolent. Facile cicurantur. Habebat cicurem Gesnerus, canis quo cum nutriebatur amantissimum, quem in itinere sequi solebat. Vinculis soluta circa ædes vagabatur, & semper redibat, supina quoque cati ritu ludebat. Infida tamen est: idèò nonnulli suadent, ut canini dentes amputentur, Pellis est in usu. Ex illa quæ sub gutture, salutare capiti pilei concinnantur. In Canada mulieres infantes suos eis insuunt. Duæ ipsius sunt species. Altera *Domestica* pilo fulvo nigricante vestitur, excepta ea gutturis parte quæ albicat, quam pelliones Fainam vocant. Est corporaturæ felis, sed paulò longior, cruribus unguisque brevioribus. Per rura vagatur, gallinas jugulat, & ova exhaurit. Altera est *sylvestris* pilo clariore & molliore, gutture luteo. Ex his aliæ sylvas fageas, quernas, & ilignas inhabitant: aliæ piceas & abiegnas. Circa lacum Bregantinum dicuntur versari quæ noctu lucent. *Mustela Zibellina* Aristoteli ex quorundam sententia sub nomine *Satherii*, sub *Cebali* Nipho venit. Alciatus *murrem Sarmaticum* & *Scythicum* vocat. Agricola paulò minorem Marte facit, totam obscuro colore fulvam, præter guttur, quod cinereum est. Inveniuntur in partibus septentrionalibus & extremis Moscovitarum sylvis; sed & in Lithuania, alba Russia, & locis mari Cronio vicinis: ut & in Lanceruca Scandinaviæ sylva. Præstantissimæ sunt pelles quas Tartari & Laponæ mittunt. In regni Congani provincia quadam copiam ipsarum dari, descriptionis Guinæ historia testatur. Insidiantur aviculis, dum in opaco saltu latitant. Animalia sunt natura agilia & semper inquieta. Observatum est pelles ipsorum in imo arcæ repositas & aliis vestibus onustas, post triduum plus minus in summum ascendisse. Si manibus tractentur semper æquales remanent. Præstantiores, quibus pili longi, & ad nigredinem vergentes. Soli expositæ corrumpuntur. A blattis præservabis, si sæpè concutias, & ramis absynthii involutas, reponas. Pretium illis ingens, Quadraginta pelles mille coronatis emptas vidit Agricola. Semimanicam hyemalem ex iisdem concinnatam quadringentis libris Bononiensis monetæ Ambrosinus. Incolæ Obdoriæ eas idolo suo Zlata baba dicto, offerunt. Magni Tartarorum Chamitentoria, iisdem subduci, M. Paulus Vennetus testis est.

Renod. l. 3. Pharmacop.

Differentia.

Ambrosin. Hist. Digittat. l. 2. c. 19.

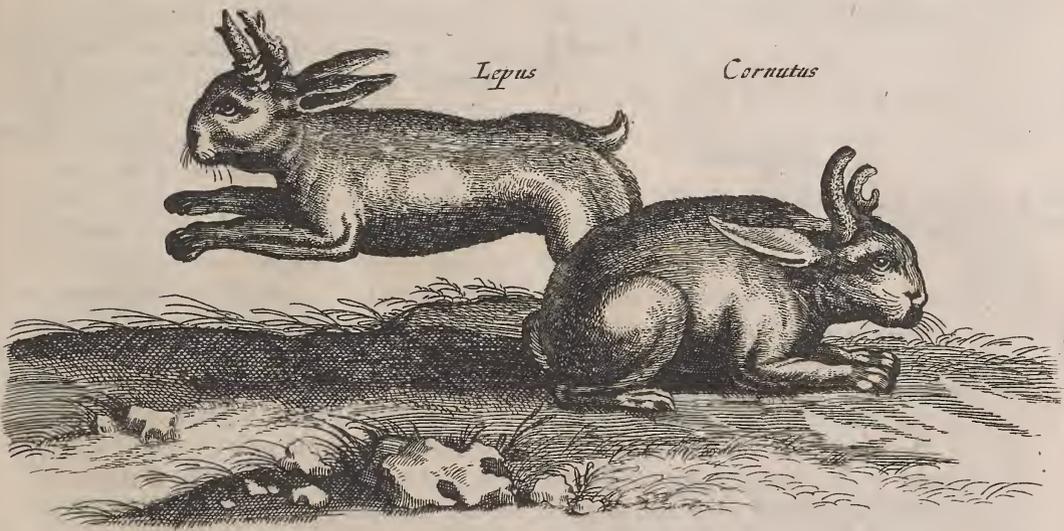
Lepus

Hase

Lepus

Cornutus

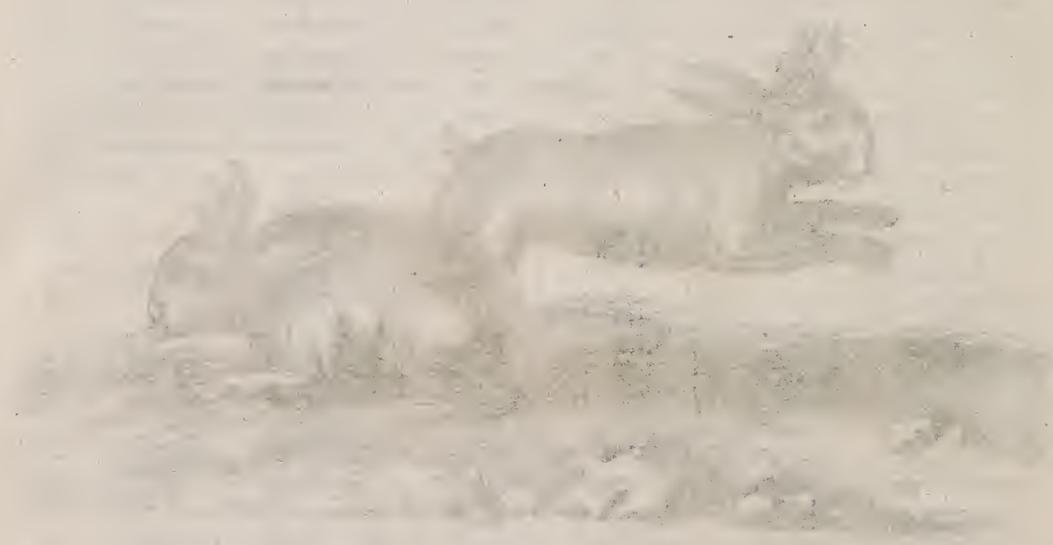

Cuniculq porcellq Indiq

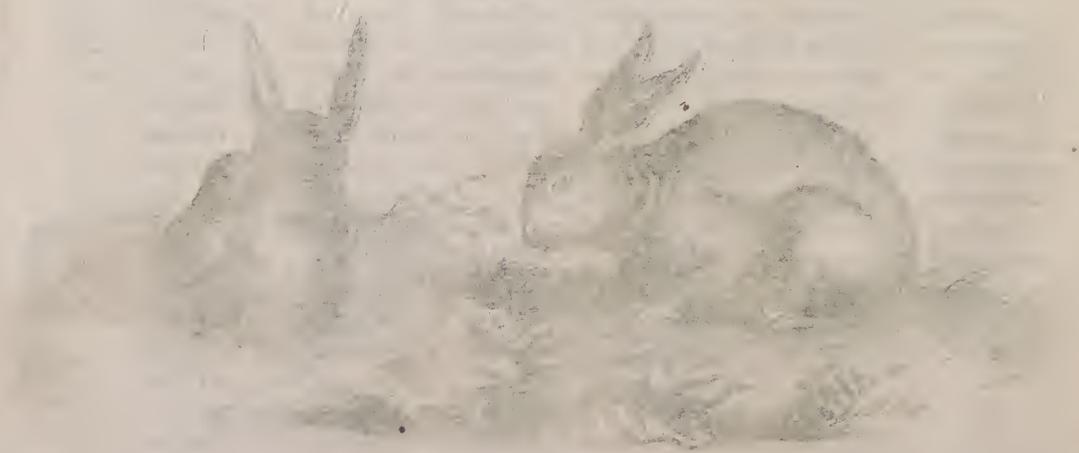
Kaninich

Kuniglein

Albino rabbit. (1871)

CAPUT XII.

De Genetta, & Animali
Zibethi.

A Nimalis, quod *Genettam* vocamus, nomen, unde desumptum sit, ignoratur. Quidam, quia Hispanicum est, ab aliquo ibid. loco appellatum, credunt. Alii *Catum Hispania*, quidam *Genethocatum*, vocant. Nonnulli *Pantheram minorem* Oppiani opinantur. Minor est vulpecula. Corpus totum maculis nigris eleganter distinguitur: nam reliquum fuscum, vel cano fuscum permixtum est. Tota pellis molli & denso pilo & lanuginosa, non ingratum odorem spirat. Reperitur in Hispania, & quidem circa aquosa loca, ut inde victum quaerant. Semimanica hyemalis ex illius pellibus constat, viginti quinque, imò triginta libris monetæ Bononiensis venditur. *Animal Zibethi*, quod antiquis fortè ignotum est, moderni Græci *Zapetion*, Scaliger *catum zibethicum*, Ludovicus Roman. *selem zibethi*, alii *Sivettam* seu *Civettam*, & *Catum sylvestrem*, Gyllius *Pantheræ* genus, quod veteribus hæc sola odorata ferebatur, Bellonius *Hyenam veterum*, vocant. Armatur dentibus & pilis asperioribus. A capite ad initium caudæ integrum hominis brachium adæquat: altitudo crurum usque ad pedes ad trientem brachii reducitur. Magnitudinis ferè est vulpinæ, colore lupino maculis nigris resperso insignitur. Folliculum circa inguina gestat, in quo odoramentum Zibethum dictum, colligitur. Rondeletius addidit, rictu esse oblongo instar Taxi, linguæ non tam scabræ ut felis. Reperiuntur in Pegu, regno Congitano, China, Cambaja, sylvis Æthiopiæ, quod apud Leonem Africanum legimus. Advehuntur & ex Ægypto, ubi copiosum partum enituntur. Ex Hispania in Italiam deferri, non malè Cardanus scripsit. Delectatur crudis carnis & muribus sylvestribus. Romæ apud Cardinalem Galeottum carne pipionum alebatur. Comedit etiam dulciana & oryzam cum ovis. in China, lignum dulce quod Comaron vocant, si id animal est, cujus Pigafetta in itinerario suo meminit. Ad eò cicutatos Romæ & Mantuæ vidit Scaliger, ut innoxie supra humeros ab hominibus gestarentur. Consul Florentinorum Alexandriae ad eò mitem habebat, ut cum hominibus coludens, nasum, aures, labra, dentes sine noxa apprehenderet. Ab ineunte ætate humano lacte educabatur. Excrementum quod ex loculo circa extremam abdominis partem intra femora, cavernis & angustiis instructo dimanat, primò est album, teste Fallopio, progressu temporis subluteum, tandem nigrescens. Primis diebus hoc odoramentum grave est, namque mirandum in modum fe-

rit: concretum & aëri expositum, suavitatem gratissimam acquirit. Nonnulli sperma animalis esse voluerunt. Colligitur cochleari argenteo, aëreo, vel corneo, singulo quoque die drachmæ unius pondere. Majorem zibethi copiam fundit, si, antequam colligas, virgula exagitetur, ut in iracundiam præceps feratur. Alii spontè certo anni tempore incalescere, & liquorem odoriferum è genitali ejaculari scribunt. Collectum in vase corneo melius & diutius quàm alio servatur. Sunt quidam Ulyssipone nobiles, quorum ex zibetho reditus, ad mille & quingentos aureos ascendunt. *Vsum* tam in Medicina quàm alibi habet. In Colica effectione granum unum umbilico inungitur, pane calido supra posito. A Crollio in vertigine & apoplexia commendatur unguentum, cujus compositionem & hic succus ingreditur, extremitatibus narium, temporibus, & vertici illitum. In uteri suffocationibus pudendo affricatur. Adulteratur felle bubulo, styrace liquida, & melle. Parantur ex eo pulveres Cyprii, saponis, aquæ, olea, essentia, suffitus, de quibus consule Ambrosinum.

CAPUT XIII.

De Lepore.

L Epus Isidoro dicitur quasi Levipes, ob currendi celeritatem; vel quod mollissimè propter villosos pedes incedat: aliis ab Æolibus Bœotiis qui antiquâ voce, animal hoc, *λέπος*, indigitabant, descendit. Dicitur autem ita quasi *λείως πορόδιδυ*, quod lubricè eat, nec facilè sit eum apprehendere, aut retinere. Scaliger tamen *λίπος*, & *λιπόρις* legit. Aliis Græcis dicitur *λαγώς*, *λάγως*, *λαγώς* Atticis, *λαγός* Jonibus, ut Eustathius docet. Vocatur & *δασύπας*, à pedum villositate, *δρομαλός*, *πίδξ*, & *παχίνης*, sine dubio, à cursu celeritate. Cretenses Lepores *νεκήνας* vocant. Albertus Leporem, Trochum Aristotelis interpretatus est. In *Descriptione* non est quod immoremur, *Caput* habet breve & rotundum; *collum* angustum, rotundum, molle, oblongum; *aures* sublimes: *scapulas* rectas & laxas: *pectus* non carnosum: *spinam* teretem: *ventrem* depresso: *Crura* levia, quorum priora exiguo intervallo distinguuntur; posteriora, infra genu instar literæ Λ divaricantur: *Corpus* denique totum flexile. *Interiores* partes si spectes, *Cor* ipsi datum maximum: illis verò, qui circa Briletum, Thernen, & in Chersoneso ad Propontidem vagantur, quique in Symino agro circa Bolbam versantur, duplex jecur, seu quod revera tale sit, seu quod ad eò fissum est, ut duplicati jecoris faciem repræsentet. *Oculi* sub angulo anteriori cartilago latior est: vermiforme corpus cerebello postremum: corpus concaemeratum in aliis non

Majol. Colloq. 7.

Isidor. Origin. l. 12.

Varro. de LD. l. 3. c. 12. Nomen.

Descriptio.

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Zootom. Democ. p. 309.

Ambros. Hist. Digt. l. 2. c. 21.

Ambrosin. Hist. Digt. l. 2. c. 22 Scalig. Exerc. 211.

Rondelet. Pharmac. l. 3. c. 16.

Bellon. obser. l. 2. c. 20.

observatum : os auriculæ tenuè pellucidum-
que ut felis. Inter animantia dentata, uni-
cumque ventrem habentia, solus coagulum
obtinere. Reperiuntur passim, tam calidis
quàm frigidis regionibus. Ex Lybia albos
delatos reliquit Pausanias. In insula Indica
Mazzua dicta, tanta ipsorum copia, ut ab
incolis passim interimantur, si Ferdinandus
Lopezio credimus. In Atho quoque monte
tot, ut Ovidio in proverbium abierint. In-
colunt tam culta quàm inculta, ista tamen
præcipuè, quæ à venatoribus non frequen-
tentur. In Ithaca non esse, nec vivere illatos
prodidit Aristoteles. De *Victu* leporum ita
eleganter Bargeus :

*Decerpunt lati turgentia gramina campi,
Et culmos segetum, & fibras tellure repostas
Herbarum, & lento morsus in cortice
figunt.*

*Arboris, atque udos attondent undique li-
bros;*

*Nec parcunt strato pomorum, aut glandis
acervo,*

*Aut vicia, aut milio, aut proceræ frondibus
ulmi,*

*Præcipuè grata sylvestria gramina mentha.
Quaque colunt riguas inculta sylsimbria val-
les,*

*Et vaga serpillæ, & palegi nobile gramen
Percipiunt.*

Bargeus
Cynæget.
l. 3.

Generatio.

Commiscentur aversi, ut omnia animantia
quæ retrò urinam mittunt. Solvuntur quo-
cunque tempore anni in libidinem: Xenopho-
n tamen & Pollux verno potissimum
tempore congressi statuunt. Post primum
congressum superfœtat, ut verè Poëta scripserit.

*Prolis amans, gignit fœtus, lactatque te-
nellos*

Dumque superfœtat, dum parit; usque coit.

Non est ergò mirum, catulos prægnantes in
dissecto lepore inventos, quod apud Ælianum
legimus: nec mirum, Aftypalæam ex
geminis leporibus, tempore Antiochi Go-
nata, brevi tempore, tot leporibus fuisse re-
fertam, ut intra annum spaciū plures sex
millibus caperentur, ut apud Athenæum legimus:
totamque Geronem Scarii maris in-
sulam olim leporibus vacuam, intra breve
tempus, à prægnante lepore, foetu occupa-
tam fuisse. Enituntur in locis nemorum se-
cretioribus, nunc duos, interdum tres, ali-
quando quatuor catulos. *Sexum*, sic optimè
agnoscere, si consideraveris, fœminam esse
capite oblongiore, corporaturâ crassiore, au-
ribus oblongioribus, & pilo dorsi leuco-
phæo, ad nigredinem vergente, canibusque
persequentibus semper suam regionem cur-
rendo circumambire, & per eundem locum
pluries transire: marem verò humeros habere
rubentes, in quarum medio pili oblongio-
res, observentur; caput brevius & obtusius,
pilos barbæ & palpebræ longiores; aures

Athen. Di-
pnoſ. l. 9.

Sexus.

breviores & latiores, canibus persequentibus
recto itinere se committere, & quando-
que ad decem millia passuum currere. *Inimicitias*
gerunt cum aquilis, corvis, mustelis, vulpibus & canibus. Vivunt ad septennium. *Ætas*
ex cavernis vel potius fissuris fecus foramen excrementorum colligitur, si Archelao & Alberto credendum. Vocem
habent acutam. Philomelæ author gemitum
appellat. Ad Naturam pertinet videndi fa-
*cultas eximia: nam dum dormit oculos aper- tos tenet: auditus acerrimus: nam & ad le-
vissimum foliorum motum concitatur & fu-
git: Utitur etiam auribus tanquam incita-
mento ad cursum, quibus eundem dirigit &
moderatur. Dormituriens, ne cavernæ lo-
cus deprehendatur, huc illuc discurrentes,
vestigia primo disturbant, tandem magno
saltu in cavum profiliunt; ubi decumbentes,
fæmen ilibus subjiciunt, cruribus prioribus
ut plurimum junctis, & auribus super utrum-
que humerum demissis. Cavernis egressi,
libentissimè serenis diebus apricantur. Lo-
ci natalis tam sunt amantes, ut nullum pere-
grinum admittant. Facile cicurantur, & ni-
mis pinguefacti, intereunt: at levi datâ oc-
casione vincula effugiunt, & ad pristinos
mores redeunt. In sylvis rarè pinguescunt;
fortè quòd sibi metuant. Ad *ingenium* spe-
ctat, quod hyeme impendente cubilia in lo-
cis apricis constituunt; æstate ad Aquilonem
cubant: quòd ad pabula longinqua profici-
sunt, ut longo cursu exerciti, pedum ce-
leritatem firment: quòd, ut venatores fallant,
per flexuosas incedentes vias, frutices om-
nes evitant, ne pili iisdem affricati, odorem
canibus prætereuntibus præbeant: quod ubi
segnes ad persequendum canes vident, lento
gradu properant; ubi urgere, citatissimo
cursu feruntur: quòd denique à venatore
agitati inter glebas, quæ sunt ejusdem se-
cundæ coloris, ingeniosè latitant. In *Cibis* eos Judæ-
is gustare nefas: at apud gentiles, postquam
ab Attalico Cydoniensi ad epularum appa-
ratum deducti sunt, in deliciis semper fuere,
adeò inter mattyas caro leporina poneretur,
formositateque vultus conciliare crederetur.
Ideò certè Alexander Severus, ut in
Lampridio legimus, singulis diebus come-
debat, & aliquod hujus vestigium apud
Martialem ad Galliam habeamus. Cate-
rum cujus sit caro hæc temperamenti, non
est quòd multis disquiramus; sola distin-
ctione res confici poterit. Bimestres, tri-
mestres, & ad summum semestres, opti-
mi sunt succi, & facilis concoctionis. An-
niculi & adultiores crassum sanguinem ge-
nerant. Visi tamen venatores, quorum quo-
tidianus leporina cibus, qui tantum abest ut
mœrore distraherentur, ut etiam lætitia per-
funderentur. Quod autem Cato, Censorinus
oleribus & carnibus leporinis ægrotis
ali volunt, de catulis fortè intelligendum
est.*

Inimicitias.

Ætas.

Vox.

Natura.

Ingenium.

Martial. l. 5.
Epig. 30.

Brujerin.
l. 13. de re
cibaria.

est. Meliores verò iis qui ad aquas degunt, illi qui in montosis & planis habitantes, ferpillo, pulegio, & aliis vescuntur. Maximè etiam urgente bruma in cibis commendantur. Præparandi rationem vide apud Ambrosinum. In *Medicina* nulla ferè pars est quæ usum non præbeat: imò & excrementa eidem inserviunt. *Caput* ustum cum adipe ursino aut aceto alopecie mederi, Galenus reliquit. *Cerebrum* dentitionem infantum promovet, si gingivæ sapius eo illinantur: ex vino potum, urinæ incontinentiam cohibet. *Cor* quartanariis alligatur: pulvis sicci cum tertia parte manna thuris epilepticis à Sexto in vino albo propinatur, septem dierum spacio. *Pulmo* oculis dolore affectis superponitur. *Hepar* cœliacis cum vino austero propinatur. *Fel* saccaro exceptum gemmas & oculorum nubeulas delet. *Coaguli* si ab animali quod nondum quicquam præter lac degustavit, & ad solem vel in fumo exsiccatum est, magna præstantia. Fluxu dysenterico laborantibus à Dioscoride propinatur. Spinas partibus infixas extrahit, si cum thuris polline, & visco querno misceatur. Ad punctiones serpentum adhibetur. Viri congressum & foemina conceptionem juvare perhibetur. Dioscorides potum foetum necare ait. *Renēs* coctos in lithiali Matthioli exhibet. Inveterati & pedibus alligati podagram levant, si Olao Magno fides est. Ex *Matrice* medicamentum ad foeditatem concitandam Quercetanus parat: eadem in vesicæ malis commendatur. *Carnem* in oleo frixam Albertus in dysenteria & intestinorum ulceribus per clysterem infundit. Iisdem *sanguinem* assatum. Dioscorides propinat: quidam cum farina hordeacea miscent. *Lac* mulieres foecundas reddit. *Adeps* extrahendis spiculis cum floribus fabarum inservit. *Dens* appensus dolorem dentis mitigat. *Talus* seu ossiculum illud in posteriori suffragine leporis, in colica affectione funiculo ex pilis leporinis à Marcello alligatur: pulvis adversus colicam feliciter bibitur: à Trago mulieribus ut facilius pariant, in liquore stillatio pulegii propinatur: in Epilepsia, cum visco querno, margaritis, corallis, & semine præoniæ præscribitur. Urinam denique in lithiasi validè provocat. *Pellis* ceratum ad hernias ingreditur. *Pili* coercendo sanguini undecunque mananti inprimis ex naribus confert. *Pedes* à vivo abscissi in dolorem podagrico applicantur. *Urina* hydropticis cum spica nardi utiliter propinatur. *Stercus* à mulieribus gestatum conceptionem impedit, si quibusdam credimus: si Matthiolo, subtus immisum nimios mensium fluxus cohibet, & humentem uterum exsiccatur. *Totius* cremati pulvis, ex vino tepido, calculosis propinatur. Ad eundem affectum Montagnana electuarium componit, eidemque lapidem judaicum, & spongas in lapil-

lis repertas addit. *Differentia* à colore, quantitate, pinguedine, eo loco fumuntur. *Ratione coloris*, sunt alii cyanei, alii in terris nigris fusci, alii in rubris rutili. Oviedus in America quosdam vagari scribit, quorum dorsum leporini est coloris, reliquum corpus album, latera leucophæa. Observati, ut Plinius prodit, albi in Alpibus, & in summis Ananiae vallis montibus. Gesnerus quoque candidum vidit, cum pilis in summitate aurium nigris, carnemque cæteris teneriorem expertus est. *Magnitudinem* quod spectat. Elymæi vulpes corporatura adæquant. In Macedonia & Gallia trans Alpina sunt magni; in Italia & Hispania minores. *Pinguiores* in Pannonia inferiore quàm Italia Marnardus observavit. Quantum ad odorem, dicitur quoddam Leporis genus ita moschum redolere, ut canes persequentes in furorem agantur. A *Loco* sunt montani, campestres, palustres, Italici, Gallici, Hispanici, Indici. *Montani* à cæteris nigritia, magnitudine, ferocia, & densiore pilo discrepant. *Italici*, secundum Varronem, sunt primis pedibus humilioribus, dorso pullo, & ventre albo. *Gallici*, ut plurimum candidi visuntur. *Hispanici* cuniculos complectuntur. De *Indicis* ita Nierembergus. Leporem *Citli* vocant Barbari novæ Hispaniæ. Similis nostratibus est formâ atque alimento, sed auriculis pro corporis magnitudine longissimis latissimis que. Intexi solent ejus pili ab indigenis vestibus & linteis, quibus utuntur palliorum loco. Brasilienses *Cotias* nominant animalia quædam magnitudine & formâ, & sapore leporum, rufo colore, parvis auribus, caudâ ferè nullâ. Majores sunt ejusdem ferè speciei, quas *Pacas* vacant, rostro tereti, ad faciem felis, fusco colore, candidis maculis interfuncto: neque carne tantum, sed & corio ipso prætenere: ideò in deliciores epulas expetuntur. Amatus Lusitanus quoque tradit animal facie & magnitudine leporis in India vagari, quod incolæ tamdiu baculis cædunt, donec moriatur. Mortuum pelle nudant, & carnem ex ictibus lividam conterunt, manibusque quasi ad pastam redigunt; quam pellibus ejusdem animantis involutam, Moschum nominant.

CAPUT XIV.

De Cuniculo.

Quadrupes quod *Cuniculum* dicimus, à cuniculis quos sub terra fodit & inhabitat, nomen sortitum est. Ab aliis vocatur lepusculus, ab Æliano parvus lepus. Recentioribus Græcis est *συναξ* aliis *δασιπυς* quem Plin. à cuniculo & lepore distinxisse videtur. Strabo *γαυρούχης λαγίδας* lepores fossores nominavit: nec non *λεβηρίδας*, fortè à voce *λεβηρίς*, quæ Græcis antiquis *ὄφθαλμῶν γῆρας*, serpentis spodium. Hinc Cuniculus recens

Differen-
tia.Plin. H. N.
l. 18. c. 555.Ambrosin.
l. 2. De Di-
git. ovipar.
c. 23.Nieremb.
Hist. Exot.
l. 9. c. 8.

Nomen.

Strabo.
Geogr. l. 3.

recens natus & adhuc impilis, *liberis*, *labe-
ris* & *lauris* appellatur. Hermolaus in Dio-
scoridem *Adapis* nomine indigitavit, fortè à
vocabulo *ἀδάπαν*, quod rem quæ minimè
potest consumi denotat. Fœcundissimi e-
nim sunt. Erotianus *λιμοπίον* vocavit, quòd
annonæ penuriam faceret. Circa *Descriptio-
nem* non est quod laboremus. Notissimum
enim est animal. In secto sequentia Seve-
rino sunt observata. *Musculi* omnes abdo-
minis inter duas peritonæi tunicas dispositi,
firmè ipsis adherentes. Intestinum rectum
fatis exile. *Cor* exile: *hepar* magnum, renes
magni; *lien* oblongus magnitudine respon-
dens parvæ hirundini, gallinæ: *παγήνας*
figurâ cultri calcearii cum manubrio latro,
medium inter latas fibras hepatis. *Ventriculus*
figura parum varius à fuillo, simillimus verò
muris & gliris. *Cystis* exigua affixa hepati.
Cæcum uno palmo vulgari & amplius magni-
tudine respondens communi pollicis, cellu-
laturum & cum appendiculo trium digitorum
aut amplius fatis exili. *Processus lumbarium
vertebrarum* longiusculi, quos intercurrunt
insignes interni musculi. In insula Ebuso
generari negat Plinius, at alibi plurimi repe-
riuntur; in Germania nempe, Gallia, Italia,
Mauritania, Moscovia, Polonia, &c. Scali-
g. circa Mosaiscum Moscovitarum oppi-
dum innumeram cuniculorum multitudi-
nem ponit. Maximus tamen eorum in Hi-
spania proventus. Balearibus insulis, olim
devotarum messibus non vulgarem tamen at-
tulerunt. Apud Zelandos quoque in ipso
Oceani aditu, immensa vis cuniculorum
conspicitur, quâ post solstitium brumale
tota Brabantia alitur. Vescuntur gramine,
trifolio, brassicâ, lactucâ, cichoreo, rapo-
rum putaminibus, pomorum corticibus, &
baccis lauri inprimis. Sanguine humano
citissimè pinguescunt: sed ab omni humidi-
tate abhorrent. *Semestres* vel potius anniculi
congregiuntur: & singulis mensibus in cali-
dis regionibus concipiunt. Niphus à quodam
eorundem altore accepit, fœminas binos &
ternos enixas, post quatuordecim dies ite-
rum totidem peperisse. In Germania tamen
& Italia brumali tempore rarè enituntur.
Quinos & ad summum novenos in lucem
edunt. Nonnulli in hoc animantium genere,
tam marem quàm fœminam parere fabulati
sunt. Fœmellæ per spacium unius diei supra
viginti lac catellis præbent. Si quis eos ma-
nibus pertractet indignantur, & vel deserunt,
vel lædunt, vel etiam interimunt. Mares
etiam libidine stimulatæ fœtus enecant, &
inprimis, si fœminæ liberis nutriendis inten-
tæ, eos refugiant. *Naturam & Ingenium* se-
quentia detegunt. Saltu captum evadunt.
Locum, si quid in eo periculi senserint, dese-
runt: migrante verò uno, reliqui quoque
gregatim abeunt. Ruminare compertum
est. Sibi invicem aliquando ita æmulationis

studio infesti sunt, ut alter alterum quando-
que auribus, quandoque pedibus mutilet.
Facilè tamen mansuescunt. Observavit Car-
danus quendam qui canes ultrò persequer-
batur. Terram assiduè fodientes, specus
multifores sibi parant. Quare M. Varro
reliquit, in Hispania non incelebre oppi-
dum in loco arenoso ædificatum, adeò à
cuniculis subrutum fuisse, ut incolæ aliò mi-
grare coacti fuerint. Ex cuniculis non nisi
manè & vesperi egrediuntur, nec longè ab
iisdem abscedunt. Foveas in quibus stabu-
lantur arenâ cooperiunt, ne à transeuntibus
deprehendi possint. Caro cuniculorum te-
nerior est leporina, juniorum inprimis. Pri-
mus, Hispanus quidam in escam mensis ap-
posuit. Circures in Hispania contemnuntur,
quod nutrimenti saporem concipiant. Agre-
stes in deliciis habentur. Durantes primò
elixari jubet, post herbis odoriferis & pin-
guedine suilla confici. Quantum ad *Medi-
cinam*, pinguedo nervos mulcet, & nonnullis
urinæ affectibus præsto est. Adhibetur con-
bustus ad curandam synanchen, à Marcello,
de quo vide Ambrosinum. *Differentia* cu-
niculorum à colore, magnitudine, Extis &
Loco sumuntur. Coloris ratione, sunt albi,
nigri flavi, cinerei, variegati, candidis, nigris,
vel rutilis maculis stellati. Magnitudosi spe-
ctetur vidit Valerianus Veronæ apud circu-
latorem nostris quadruplo majores, & mirâ
corporis obesitate. In Bética Plinius gemi-
nis extis esse putat. Quantum ad locum sunt
animalia quædam in India, Utix dicta, ma-
gnis foricibus similia, & cuniculis æmula.
An à Thracicis & Macedonicis cuniculis
differant, quas Scaliger leporino pilo, bre-
vioribus auriculis, corpore crasso, & com-
pacto, cauda longa & ad sciurinum acceden-
te descripsit, judicandum lectori relinquo.
Alii mures Pharaoni, squidam Indicos lepo-
res vocant. Ex Indicis cuniculis sunt etiam
illi, quos *Porcellos Indicos* nominamus. Ma-
gnitudine sunt cuniculi nostratis, sed cruri-
bus brevioribus, cum digitis senis in pedibus
anterioribus, & quin in posterioribus.
Dentes iis ut in muribus: cauda nulla: ro-
strum acutum: aures parvæ & rotundæ, &
setis potius quàm pilis vestiuntur. Vox non-
nihil ad grunitum procellorum accedit.
Vescuntur omni herbarum genere, fructi-
bus, pane & avena. Multorum sape men-
sium spacio sine aqua aluntur. Fœmellis
septenis vel novenis mas unus sufficit. Ritu
cuniculorum superfatant. Hyeme quoque
catulos non cæcos ante sexagesimum diem
enituntur. Duo mares præfente fœmina
præliantur. Adjecimus & alterius cuniculi
Indici iconem. Nierembergii novem cu-
niculorum Indicorum species facit. Prior,
inquit, est *Patli*, seu Hispanicus, si in pin-
gibus versetur agris; non minus jucundam
præstat quàm apud Hispanos alimoniam.

Description.

Zootom.
Democrit.
p. 327.

Vsum.

Differen-
tia.Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 8.Vitus.
Carol. Ste-
phan. Agri-
cult. l. 9. c. 2.

Generatio.

Natura &
Ingenium.Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 7.

Secun-

est. Meliores verò iis qui ad aquas degunt, illi qui in montosis & planis habitantes, ferpillo, pulegio, & aliis vescuntur. Maximè etiam urgente bruma in cibis commendantur. Præparandi rationem vide apud Ambrosinum. In *Medicina* nulla ferè pars est quæ usum non præbeat: imò & excrementa eidem inferviunt. *Caput* usum cum adipe ursino aut aceto alopecie mederi, Galenus reliquit. *Cerebrum* dentitionem infantum promovet, si gingivæ sapius eo illinantur: ex vino potum, urinæ incontinentiam cohibet. *Cor* quartanariis alligatur: pulvis sicci cum tertia parte mannae thuris epilepticis à Sexto in vino albo propinatur, septem dierum spacio. *Pulmo* oculis dolore affectis superponitur. *Hepar* cœliacis cum vino austero propinatur. *Fel* faccaro exceptum gemmas & oculorum nubeculas delet. *Coaguli* si ab animali quod nondum quicquam præter lac degustavit, & ad solem vel in fumo exsiccatum est, magna præstantia. Fluxu dysenterico laborantibus à Dioscoride propinatur. Spinas partibus infixas extrahit, si cum thuris polline, & visco querno misceatur. Ad punctiones serpentum adhibetur. Viri congressum & foeminae conceptionem juvare perhibetur. Dioscorides potum foetum necare ait. *Renes* coctos in lithiasi Matthioli exhibet. Inveterati & pedibus alligati podagram levat, si Olao Magno fides est. Ex *Matrice* medicamentum ad foeditatem concitandam Quercetanus parat: eadem in vesicæ malis commendatur. *Carnem* in oleo frixam Albertus in dysenteria & intestinorum ulceribus per clysterem infundit. Iisdem *sanguinem* assatum. Dioscorides propinat: quidam cum farina hordeacea miscent. *Lac* mulieres foecundas reddit. *Adeps* extrahendis spiculis cum floribus fabarum inservit. *Dens* appensus dolorem dentis mitigat. *Talus* seu ossiculum illud in posteriori suffragine leporis, in colica affectione funiculo ex pilis leporinis à Marcello alligatur: pulvis adversus colicam feliciter bibitur: à Trago mulieribus ut facilius pariant, in liquore stillatio pulegii propinatur: in Epilepsia, cum visco querno, margaritis, corallis, & semine præoniæ præscribitur. Urinam denique in lithiasi validè provocat. *Pellis* ceratum ad hernias ingreditur. *Pili* coercendo sanguini undecunque mananti inprimis ex naribus confert. *Pedes* à vivo abscissi in dolore podagrico applicantur. *Urina* hydropticis cum spica nardi utiliter propinatur. *Stercus* à mulieribus gestatum conceptionem impedit, si quibusdam credimus: si Matthiolo, subtus immisum nimios mensum fluxus cohibet, & humentem uterum exsiccat. *Totius* cremati pulvis, ex vino tepido, calculosis propinatur. Ad eundem affectum Montagnana electuarium componit, eidemque lapidem judaicum, & spongas in lapil-

lis repertas addit. *Differentia* à colore, quantitate, pinguedine, eo loco fumuntur. *Ratione coloris*, sunt alii cyanei, alii in terris nigris fusci, alii in rubris rutili. Ovidius in America quosdam vagari scribit, quorum dorsum leporini est coloris, reliquum corpus album, latera leucophata. Observati, ut Plinius prodit, albi in Alpibus, & in summis Ananix vallis montibus. Gesnerus quoque candidum vidit, cum pilis in summitate aurium nigris, carnemque cæteris teneriorem expertus est. *Magnitudinem* quod spectat. Elymaei vulpes corporatura adæquant. In Macedonia & Gallia trans Alpina sunt magni; in Italia & Hispania minores. *Pinguiores* in Pannonia inferiore quàm Italia Marnardus observavit. Quantum ad *odorem*, dicitur quoddam Leporis genus ita moschum redolere, ut canes persequentes in furorem agantur. A *Loco* sunt montani, campestres, palustres, Italici, Gallici, Hispanici, Indici. *Montani* à cæteris nigritia, magnitudine, ferocia, & densiore pilo discrepant. *Italici*, secundum Varronem, sunt primis pedibus humilioribus, dorso pullo, & ventre albo. *Gallici*, ut plurimum candidi visuntur. *Hispanici* cuniculos complectuntur. De *Indicis* ita Nierembergus. Leporem *Citli* vocant Barbari novæ Hispaniæ. Similis nostratibus est formâ atque alimento, sed auriculis pro corporis magnitudine longissimis latissimisque. Intexi solent ejus pili ab indigenis vestibus & linteis, quibus utuntur palliorum loco. Brasilienses *Cotias* nominant animalia quædam magnitudine & formâ, & sapore leporum, rufo colore, parvis auribus, caudâ ferè nullâ. Majores sunt ejusdem ferè speciei, quas *Pacas* vacant, rostro tereti, ad faciem felis, fusco colore, candidis maculis interstincto: neque carne tantum, sed & corio ipso prætenere: ideò in delicatiores epulas expetuntur. Amatus Lusitanus quoque tradit animal facie & magnitudine leporis in India vagari, quod incolæ tamdiu baculis cadunt, donec moriatur. Mortuum pelle nudant, & carnem ex ictibus lividam conterunt, manibusque quasi ad pastam redigunt, quam pellibus ejusdem animantis involutam, Moschum nominant.

CAPUT XIV.

De Cuniculo.

Quadrupes quod *Cuniculum* dicimus, à cuniculis quos sub terra fodit & inhabitat, nomen sortitum est. Ab aliis vocatur lepusculus, ab Æliano parvus lepus. Recentioribus Græcis est *συναξ* aliis *δασύπυς* quem Plin. à cuniculo & lepore distinctisse videtur. Strabo *γαυρούχης λαγίδας* lepores fossores nominavit: nec non *λεβηρίδας*, fortè à voce *λεβηρίς*, quæ Græcis antiquis *ὄφθαλμῶν ἰσθμῶν*, serpentis spoliolum. Hinc Cuniculus recens

Differen-
tia.Plin. H. N.
l. 18. c. 555.Ambrosin.
l. 2. De Di-
git. ovipar.
c. 23.Nieremb.
Hist. Exot.
l. 9. c. 8.

Nomen.

Strabo.
Geogr. l. 3.

Cortic-Oloreqvilin, à luteo alvi colore dictus, in duplam ferè crescit magnitudinem, alboque, nigro & fusco colore promiscuè tegitur, si ventrem excipias, qui pallens est, aut fulvus, quemadmodum attigimus, & caudam gerit prælongam pilosamque, qua se interdum operit. Vivit in terræ foraminibus & antris inclusus, in quibus etiam educat prolem. Vescitur Indico frumento, quod ab arvis raptum in hiemen recondit. Versutus est velut & reliqui, nec unquam cicuratur, aut congenitam deponit feritatem. Tertius *Techalotl* dictus, caudam ferè depilem gestat, ac brevior, nec dodrantem vincit longitudine. Non cicuratur, sed semper mordet atrociter, & corrodit ablata omnia. Fusco & candenti colore promiscuè tingitur, & posterioribus quoque innixus pedibus, oblatam edit alimoniam, sed præcipuè maizii spicas apprehensas anterioribus. Oculi sunt magni, si illos cum cæteris partibus conferas. Vivit in antris, quæ unguibus faciliè excavat, consternitque lana, gossypiove & quovis alio stramento molli, ac passeris voce imitatur. Quartus *Thalmo-tolli* dictus, spithameus est, caputque & oculos habet pro corporis amplitudine maxima: caudam verò longam pilosamve, & lineis albis, fuscis ac nigris interstinctam, qua se eodem quo alii modo tegit. Color totius corporis varius est, & aliquando in fulvum inclinans, cætera præcedentibus similis. Quintus dictus *Quimichpatlan*, seu mus volans, fusco pilo nigroque promiscuè tegitur, qui propè brachia ac crura prolixior est, ac parvarum volucrum forma, cujus gratia tanta celeritate in has & illas arbores sese vibrat, ut volare dicatur. Est autem cæteris minor, parvo & murino capite, magnis auriculis, nec alia quam cæteræ horum animalium differentia utitur alimonia. Caudam ejus usitam ac redactam in pulverem, & in corpus sumptum, ajunt parientes juvare. Est & aliud genus *Yxta Techalotl* vocatum, cæteris forma simile, prolixitateque & lanuginosa cauda, capite, collo & clunibus desuper fulvis; cauda per alterna intervalla cyanea, subalbidaque, sed fulvis distincta lineis, cætero corpore subalbido, unde nomen habuit.

CAPUT XVI.

De Glire.

Glire à pinguedine nuncupatum putavit Isidorus. Gliscerè enim, crescere & pinguescere significat. Tota is hyeme in cavernis degit & pinguescit. Græcis dicitur *ἐλει*, quod antiquioribus addito gamma, *γέλαι*, unde forte glis. Vocatur ita, seu ab *ἐλη*, quoniam in sylvis & locis apricis degit: seu ab *είλω* quod in arborum foraminibus per integram hyemem circumvolutus &

foporatus maneat. Alii *λαζόμερον* quasi leporem dormientem vocaverunt: quidam *μυροζόν*, quasi rictum in comparatione ad alios mures magis acutum habeat. Est rostro, ut dixi oblongiori, acutioribus auriculis, caudâ non aequè villosâ, ventre medio magis protuberante, quàm in sciuro, latere & tergo cinerei prorsus coloris, quamvis subrusti aliquando in ventre capiuntur. Non tantum in sylvis, sed & sub tectis rusticis stabulantur. In Hibernia non haberi proditur vulgo, nec alibi in illis ædificiis quæ ex lignis Hibernicis structæ sunt, quod me, falsum, experientia docuit. In montibus conterminis Goriciensi agro, & in Alpibus Carniolæ, Carinthiæ, & Styriæ, maxima illorum fætura. Vescuntur glarde fagina, nucibus regiis, pomis, & aliis. Poma tamèn edere quidam negant: aperire duntaxat, ut nucleis fruantur. Quantum ad *Naturam & Ingenium*, hyeme in cavis arborum stertendo pinguescunt: & tam altum trahunt somnum, ut igne vix revocari possint: imo dissecti tanquam mortui jaceant; nec citius membra moveantur, quam in aquam ferventem conjecta fuerint. Æstivo tempore congregiuntur, & autumnò suos fetus edunt. Parentes senio confectos insigni pietate nutriunt. Murium ritu, ædes ruinosas, trimestri etiam spacio, antequam collabantur, deserunt, quod earum compagem sensim dissolvi præsentiant. Senectus hyberna quiete finit, cum tantummodo sextum ætatis annum excedant. Omnes aliquando ejusdem sylvæ congregantur, & si aliqui monte vel flumine discreti ad eos accedunt, præliantur invicem. Aliquid venenati habere, constans authorum opinio: vulgatumque in cauda illud hæere, urinamque super partem aspersam, illam usque ad ossa putrefacere; vulnusque insanabile reddere. Epiphanius fetus à vipera excæcari, & nutrirî, sic venenatos reddi, scribit. Q. Scaurus primus in sumptuosis cœnis carnem glirium apponi jussit. Apud Romanos in lautitiis habebantur, hinc & gliriariorum constructio. Optimi à mense Octobri ad Januarium censentur, quod tum valdè pingues sint. Durantes juniores in cibis commendat. In *Medicina*, invenit quoque locum. Carnis esu bulimo laborantes liberantur. Pinguedo ad conciliandum somnum plantis pedum inungitur. Excrementa in liquore aliquo pota calculos discutunt: eadem cum aceto & rore marino alopeciam sanant. Cinis combusti ad claritatem oculorum prodest, si Plinio credimus. Sunt aliquot eorundem *genera*. Est, Bruyerino referente, apud Allobroges, Sabaudos, & agro Tarantasio, animal quod saxa rupesque incolit, magnamque anni partem dormiendo consumit, in cibis gratissimum. In Orientalis Indiæ tractu quodam sunt Nefren-

Descriptio.

Locus.

Cibus.

Natura & Ingenium. Aristot. H. l.3. c. 17.

Vfus.

Differentia.

Ambrosin.
de Digit.
Vivip. l. 2.
c. 29.
Nomen.

Glires Ratten

*Mures
Mause*

*Mus avellanarius
Kaselmans*

*Sciurus
Eichhorn*

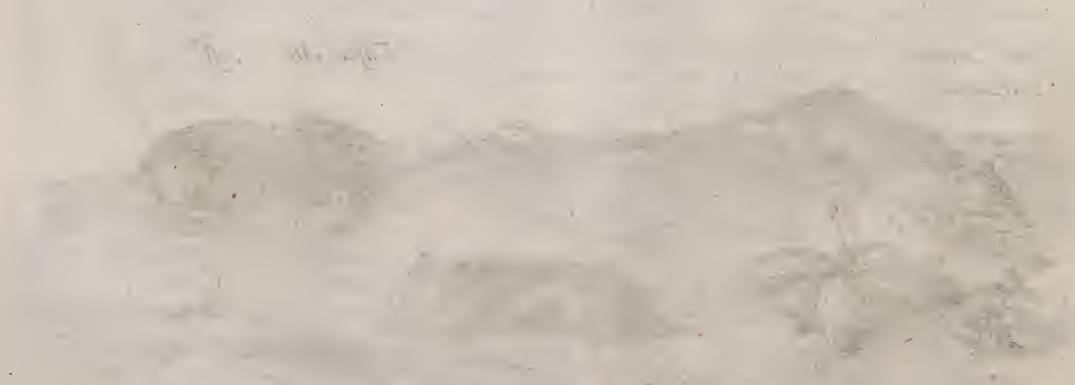
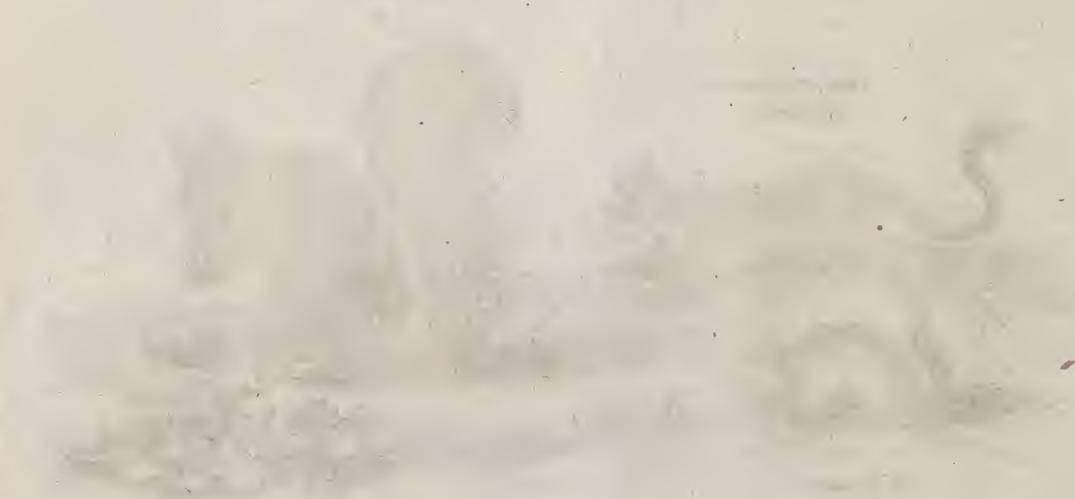
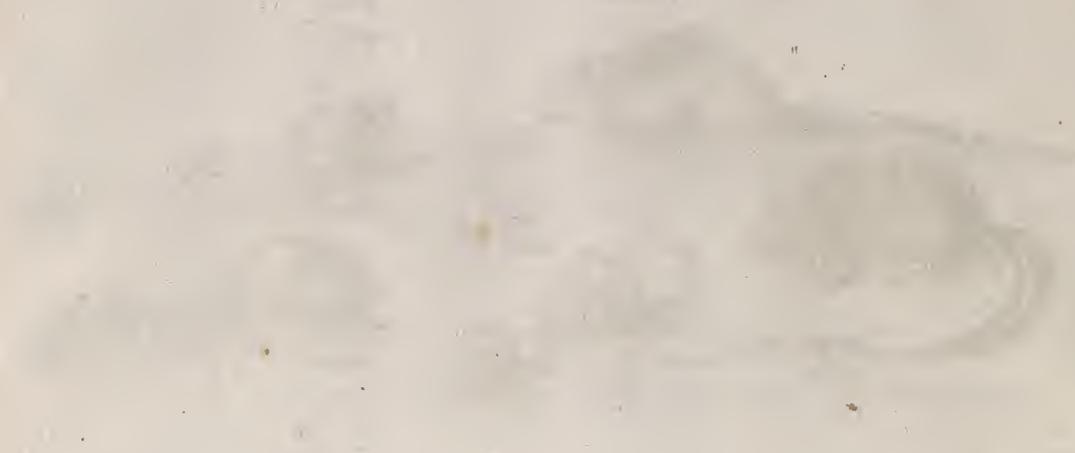
Nidm. aus

*Mus araneus
Spitzmaus*

Talpa Molckworff

*M. Noricus
Grosse Kaselmans Zieselmaus*

in insula quadam maximos invenit. Quantum ad *Colorem*, afinini sunt plerique: sunt tamen & cinerei: alii etiam nigricant, alii ex fusco ad ruffum tendunt. Vidit Gesnerus albilissimum in Germania mense Aprili captum, rubicundis & prominentibus oculis, barbâ multis & oblongis pilis hirsutâ. Vidit & Scaliger alium, oculis igneis, & candore insignem. Albertus quosdam albos, eosque salacissimos, & in quorum excrementis albi lapilli inveniuntur, reperiri scribit. Si *pilos* attendamus, molliores alii habent, duriores alii, & setarum instar. Plinius in Cyrenaica regione, Ælianus apud Ægyptios pilis erinaceorum acutis indutos inveniri produnt. Apud Herodotum, *ἔχθρες* genus quoddam murium leguntur. Si *odorem*, jucundi odoris à quibusdam excrementa deponi, Ruellius author est. Est & in Italia genus quoddam, quod Moschardinum dicitur. *Rationem loci* si spectes, vidit Bellonius, hoscyañi femine tantummodo visitantem, dorso cinereo, ventre candido, corpore oblongo, cauda proluxa, & ore mucronato. Apud Scholiasten Aristophanis sunt *σάλοπες* dicti. In Cappadocia apud Varinum quoddam genus *μυρῆς* vocatur.

ARTICULUS II.

De Muribus Aquaticis.

Mures sylvestres rusticam vitam ducunt. Servius Nitedulas, Marcellus, mures subterraneos nominare videtur, quod terram pedibus fodiendo, cuniculos sibi faciant. Græci *ἀρσενίς* si per culta vagantur, *ἀγρῆς* si per nemora, vocant. Nullibi eorum major copia, quam in Ægypto. Juxta Thebaidem post Nili inundationem, sole humum calefaciente, variis in locis ex terrâ hiatus innumeris prodeunt. Bellonius inter Gazara & Belba tantam multitudinem vagari scribit, ut nisi ab avibus Perenopteris devorarentur, omne feminum genus abligurirent. Vorant lupulorum, pastinacæ, & omnium leguminum radices. Cinaræ maximè expetunt, A. 1271. adeò depopulati fuere frumenta, ut magna exinde annonæ caritas subsécuta fuerit. In Boreali regione, sub nivibus latitantes, vermibus, Cardano prodente, vescuntur. Gignuntur in quibusdam locis, post repentinos imbres, aut fluminis inundationem. Muris pars anterior conspicitur formata, posteriore informi. Aliquando & ex femine propagantur. Ex Aristotele habemus, accidisse ut cum agricolæ pridè metendum statuerint, postridie totam segetem à muribus consumptam invenirent. Caleni vidimus, inquit Niphus, quòd unicâ nocte totum campum segetibus maturis refertum, mures agrestes absumpserunt. In Cantabria quidam accepta mercede mures venabantur. Æoli & Trojani, mu-

rium agrestium abundantia vexati, Smyntio Apollini sacrificarunt. Aliquando ex cuniculis egredi; eosdem sub terræ superficie struere, & bipalio apertos mox reparare: læsos, ad chondrillam confugere, naturæ ipsorum est. Reducuntur ad eos plurimi, *Differentia.* inprimis autem *Mus avellanarum*, *araneus*, *Alpinus*, *aquaticus*, & *Coyopolim Nierembergii*. Nam de foricibus, qui caudam in extremo villosam gerunt, & præter alios strident: nec non bestiola Olao *Leem* dicta, quæ per repentinos imbres de cœlo decidit, & donec herbam renatam gustaverit, vivit: nec non mure Napelli, quem napello vivere Matthiolus scribit, non est, quod dicam. *Mus avellanarum*, qui aliquibus Plinii forex est, aliquibus mus corylinus, duplex est, *Major* nempe, & *Minor*. Illum Gesnerus vivum aliquot dierum spacio nutrit, & refert formâ & magnitudine ratto assimilari, colorem murinum per tergum & per latera magis ruffum, præsertim verò in capite habere, auriculis magnis glabris, & ventre candido præditum esse: pedibus esse rubicundis, caudâ tota hirsutâ, oculis majusculis eminentibus nigerrimis, barbâ partim alba partim nigra: ab eo denique animali domesticorum odorem emanare. *Minorem* Albertus rubicundi coloris esse scribit. Estque vel *odoratus* rarior, Muschardinus Italis, vel inodorus frequentior. Quidam *Luciolium* nuncupant, quod illius oculi mamixè lucidi esse videantur. Valdè est muri araneo similis: nec fortè à mure peregrino Hieronymi discrepat. Nidificat inter ramos Coryli, vel Eupatorii Avicennæ Cannabinæ nuncupati. Nidi forma ab Ambrosino exhibetur. Tam cavernas arborum quàm terræ latibula incolit, inque iis nucibus avellanis vescitur. Quidam à fine autumnii ad initium veris dormire, & quidem continuè scribunt: alii & ex his qui nutrivere, interpolato somno corripit. *Mus araneus* à figura nomen muris, ab agilitate, (super tensum filum, vel aciem gladii impunè ambulare potest) aranei accipit, si Sipontino credimus; si Gesnero, à venefica facultate, ut piscis quidam araneus vocatur. Græcis est *μυγάλη* vel *μυογάλη*. Mustela eum multò minorem, colore ad cinereum declinante, & dentibus tenuibus Aëtius prædicat: brevem & gracilem caudam Albertus, rostrum verò longum & acutum Matthiolus ei attribuunt. Oculos in comparatione ad totum corpus tam pusillos habet, ut Plinius eum obtusâ acie præditum crediderit, & Nicander *μεγαλήν τυφλήν*, Vegetius murem cæcum appellaverit. Colore est partim fusco, partim rufo, cum albo ventre. Rostrum habet porcinum, pilis refertum; caudam in comparatione ad alios mures duplo minorem. Dentes Ambrosinus ita describit. Dentes, inquit, quos in illo mure conspeximus, anterior-

Scalig. Exercit. 59.

Ælian. H. A. l. 15. c. 26.

Ruell. Hist. Plantar. l. 4.

Ambrosin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 31. *Nomen.*Ælian. H. A. l. 6. c. 21. *Locus.**Cibus.*Cardan. de rer. variet. *Generatio.*

Ambrosin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 32.

res in utraque mandibula duo erant exerti; inter maxillares nullus locus extabat vacuus, sed omnes continuati: maxilla unicam tantum habebat punctum longiusculum. Secundus omnium minimus tria habebat puncta, adeo exigua ut visum omnino effugerent. Subsequebantur maxillares quatuor: quorum priores tres majores dividebantur in tria puncta: quarti vero punctum adeo perexiguum erat, ut difficulter videretur: quatuor tamen asperitatibus aliquantulum eminentibus insigniebatur. In oris parte inferiori, præter quatuor dictos, cæteri sunt sine ullo spacio continuati. Quocirca omnes numerum vigesimum quartum explebant. Ultra Apenninum non haberi attestatur Plinius: at secundum Matthiolum in universa Italia, & præcipue in Tridentino agro, Germania quoque habentur. Hyeme in stabulis versantur: æstate hortos & loca fimo bubulo repleta frequentant. Vescuntur herbarum radicibus: sed carduos præcipue esculentos, magno agricolarum detrimento, devorant. Gesnerus, cadaveribus quoque vesci audit. Veneno in agro Tridentino carere, Matthiolum prodidit: ab orbitis rotarum maxime abhorreere Barbarus. Acutissimam in comparatione aliorum murium habet vocem: sed quia hallucinantis visus, segnis. Morsum ipsius venenatum esse vel exinde colligas, quod à fele captus, non comedatur. Prægnantis, prægnanti majus parit incommodum. *Mus Alpinus* à loco in quo degit, nomen accepit. Hermolaus Marmotam vocat. Nonnulli Græci *ὑψηλόν*, ob similitudinem quam cum mure & urso gerit. Albertus ad eum Empetram refert, sed quid hoc animalis sit, hodie ignoratur. Capite leporem refert, magnitudine cuniculum, auresque tam breves habet, ut vix supra pilos emineant: vario oblongoque pilo instar taxi vestitur. Caudam habet brevem; pedes unguibus acutis armatos, quibus altè terram effodit. Hyeme quandoque ita pinguescit, ut monstrose intumescat. Nonnulli addunt, dentes ejus anteriores esse leporinos, & si forcipibus fectentur, unà nocte renasci. De *Interioribus* observationes Severini hæc sunt. Testes aliquantulum superiores. Cæcum per amplum, ventriculi modo, internè asperum & reticulatum, in quo vulva insignis introrsum externè. Hepar multifidum septenis lobis distinctum, quorum major vergit ad sinistram partem, reliqui ad dextram, omnes à se invicem distincti. Cystis fellis cholidochi valvula ad duodenum. Splen longus hirundinis majoris modo. Ureteres non recto ductu descendentes à renibus, sed dorso hærentes & exigui. Frequentissimi in Annaniensibus Tridentini soli montibus conspiciuntur. In nivosis quoque & frigidioribus Germaniæ partibus versantur. Vescuntur

fructibus, lacte inprimis, quod more porcellorum fugunt. Ideo sæpe in pastorum casis deprehenduntur. Cicurati edunt pulmentum, panem, pisces & alia quæ illis objiciuntur. Circa festum Nativitatis Dominicæ terrâ effossa dormientes deprehenduntur, nec citius expergiscuntur quàm à solis vel ignis calore resoluti. Levem ob causam metu consternantur: indignabundi, argutam, sibilantis fistulæ instar, vocem edunt: vel aëris mutationem prænunciant. Odore sunt tam gravi, ut vix æstate perferri possit. Nec deest ipsis ingenium. Appropinquante hyeme fenum & paleas in latibula convehunt. Unus stratus humi feno oneratur: alii caudâ onustum in cryptam pertrahunt. Duo foramina in uno quoque latibulo parare solemne ipsis est, per quæ in unum locum tendunt, & juxta unum excrementa deponunt, & per aliud in crypram ingrediuntur. Adventante frigore meatum ingressus claudunt; exasperato, aliud adeo obturant, ut ne bipalio quidem penetrari possit. Circa finem Septembris in cryptam ingressi, conglobati, septem pauciores vel plures, sed impari plarumque numero, super stramine ad vernum usque tempus stant. Reliquis egressis, cryptæ custos adfluit, & ex alto speculatur. Si quid observaverit, voce acutissimâ monet. Sic ad cryptam concurrunt, ipse ultimus ingreditur. Sereno duntaxat coelo colludunt, obmurmurant, & aliquando, observante Stumpfio, canicularum instar latrant. Cicures dentibus pediculos hominis, simiæ instar, venantur. Veniunt apud Alpium incolas in cibum, inprimis circa hyemis initia. Assantur, coquantur in jure nigro, & sale inspersi infumantur. Puerperis etiam conceduntur. Pinguedo nervos contractos emollit, & illita umbilico fomnum conciliat. Ventriculus colicâ laborantibus utiliter imponitur. *Mus Aquaticus* meminit Aristoteles in Mirabilium libro. Bellonius ipsi tres meatus assignat, unum pro facibus, alterum pro urina, tertium pro fetu. Si Clusium sequimur, magnitudine ad talpam accedit. Coloris est fusci præter ventrem, qui pilis ex albo cinereis vestitur. Villis tegitur densis & mollibus. Caput pro ratione reliqui corporis est parvum: pars superior rostri prominula. Dentes quatuor, in utraque maxilla bini, sed in inferiore minores & obtusi. Oculi vix conspicui. Rictus latera longis cinereis villis obsita. Cauda rarissimos pilos habet, & osseo quodam nervo mediam secundum longitudinem fecat. Posteriores pedes anterioribus sunt longiores & magis plani, & membrana quadam, prout in palmipedibus cernitur, conteguntur. Ad Drymonem & Nilum frequentissimi sunt, & ærenis noctibus vagantur. Gesnerus in parvalis rivis versari scribit. Aristoteles Lusis Arcadiæ in fonte

Ambrosin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 34.

Aurel. Sev. Zootomia Democrit. p. 325.

Ambrosin. l. d. c. 35.

Bellon. A. quatil. l. r.

Clusius in Auct. Exotic.

quodam. Vescuntur plantis aquaticis, frugibus, & piscibus. A Magis olim Zoroastrem secutis mali Dæmonis esse putabantur: si modo de muribus istis & non testudinibus id sumendum est. In nonnullis Galliæ locis in cibo adhiberi, proditum à quibusdam. De *Coyopollin* ita Nierembergii. Vocant Indi Coyopollin parvum animal, muris mediocris magnitudine, aut paulo majus, caudâ verò auriculis & rostro Tlacuatzin simile: nam caudâ & pro manibus utitur, & natus matrem, cum metuit, stringit amplexu. Cauda est crassior murinâ, firmiorque: venter ex albo pallescit: auriculæ sunt translucidæ, pedes & crura candida. Educatur in arboribus sobolem. Possit ad genera Tlacuatzin referri, nisi alicui præplaceat pertinere ad mures, aut esse sui generis. Invenitur in montibus tepoplanticis. Cæterum crocodilis quoque cauda pro manu est, illâ nimirum arripiunt prædam, belluas, homines.

CAPUT XVIII.

De Talpa.

Nomen Talpæ huic animali quod descripturi sumus Latini indidere, seu à Græco *τῆπιω* inhumo, quod assidua terræ effossione seipsam quasi inhumare videatur: seu quod cæcum sit, quod Græci *τὸ φλὸν* vocant: seu quod se perpetuo *τῆπιω*, id est foveat, sub terra: seu à Chaldaico *ܕܪܘܢܐ* findere, quod terram findat. Græcis dicitur *αὐλάξ* & *ἀσάλαξ*, *ἄσξ* τὸ *σπᾶν*, quod terram unguibus assidue vellicet: Nicocli *σκάλοψ*: Varino *σίφινδης*, quod terram fodiendo evacuet. *σίφινον* terram, & *σίφινέιν* Varinus interpretatur. Volaterranus & alii nuperi auctores Græce *βλάστην*, id est à nocendo vocant, sed perperam. Descriptionem quod attinet, Scaliger muri non valdè similem scripsit. *Corpore* latiore & depressiore, *pedibus* quodammodo urfinis, cruribus brevissimis, *capite* bufonino. Albertus quinque digitos in *pedibus* anterioribus, quatuor in posterioribus habere scripsit: Gesnerus, quintum ita introrsum spectare, ut minus curiosè spectanti occultetur, reliquit. Palma anteriorum pedum lata & manui similis: *Collum* inter crura anteriora brevissimum & propè nullum: *pili*, breves, densi, & in nigredine splendentes. *Interna & Anatomica* si spectes, *Dentibus* binis & antè conjunctis caret, sed instar canis & mustelæ utriusque ad latera singulos eminentiores habet. *Pulmones* cum multis fibris separatis, nullo inter se communi principio coherentibus, una cum corde, versus inferiorem ventrem siti sunt. *Crura* anteriora ex duobus constant ossibus, quæ in os humeri inferuntur.

Sic fortius bestia hæc fodit: posteriora crura habent os, quod paulo infra genu in alia duo dividitur. M. Aurelius Severinus hæc de internis in talpa mare habet. Viscera, inquit, omnia, sicut in aliis quadrupedibus. I. Præterquam, quod nullum colon, intestinaque reliqua ferè uniformia; nullum enim cæcum. II. *Testes* intrò conditi sicut in dafipodis, colore tamen nigro: neque in loco, qui proxime renibus esse solet, sed à lateribus vesicæ, in infima abdominis cavitate. III. *Renēs* conjuncti proximâ venâ cavâ pusillo, sive spatio emulgentium. IV. *Fel* pro corpore majusculum, cum conspicuis cholidochis. V. *Ventriculi* janitor lineâ quâdam transversâ, veluti ligatus atque distinctus. VI. Vasa ferentia suffulta (si rectè memini) ureteris. VII. *Larynx*, qualis in testudine terrestri, mutum enim animal. VIII. Observata in *interna aure* duo, malleolus & incus, mire perpusilli: Os inter medium duobus aurium ossibus egregiè pumicosum. IX. Processus inferioris *maxille* utriusque tres, X. Vera equidem sunt, quæ scribit Plinius de *oculis* talpæ. Visuntur enim ipsi in suo loco nigri toti, contacti cute pusilli, quale est semen Psyllii: nulli ipsis inferti nervi optici, (quantum mihi advertere licuit) nec satis scio, num fungi videndi munerere possint; non eam solam ob causam, quod tecti corio sunt, verum quod multa eis adhuc desunt, quæ necessaria sunt. Omnino autem existimârim, vestigia hæc esse oculorum potius, quam oculos verè, in quibus ludere voluisse naturam, appareat, atque ostendere, non deesse sibi facultatem oculos fingendi, quando velit; aut verius fortasse fingimus hæc ipsi. Rursus & in alia talpa Anno 1617. observata hæc: *Panniculus carnosus* totus & mirè commissus cuti. Cerebrum pro ratione magnum & benè distinctum & exornatum. Auriculæ non sunt externæ, interna penitus abdita, cujus ossicula tria supra modum perpusilla; intestina funiculi simplicissimi modo exilia. In Thesfalia adeò humus talpis familiaris, ut suffossum ab iis ibi oppidum quidam prodiderint. In Orchomeno agro, prodente Aristotele, frequentissimæ vagantur. At in Lebaica nullæ sunt, nec illatæ effodiunt, forte propter soli duritiem. Lumbricis præcipue vescuntur: idè stercoreatis & sterquiliniis gaudent. Absumunt & omne aliud vermium genus, eoque deficiente, terram comedunt. Visi radices herbarum & frugum, bufones etiam infestare. Ex terra pluvii madida, & putrescente, ut plurimum generantur. Nec per horæ spacium supraterram vivere posse dixit Albertus, sed falsò. Visum quidem habent hebetem, sed auditum excellentem. Invenit in Medicina & aliis usum, *Dens* à viva evulsus dentium dolores sedare creditur. Pilullæ ex ea cum melle

Plutarch. Sympos. 4. quæst. ult.

Nieremb. Hist. Exod. l. 9. c. 3.

Severin. in Zootomia Democrit. P. 317.

Ambrosin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 36. Nomen.

Descriptio.

Locus.

Plin. H. N. l. 8. c. 28.

Cibus.

Fusus.

melle subacta & devorata strumas absumunt. *Caput* incisum, & cum terra à talpis eruta tustum, inque pyxide stannea in pastillos digestum, contra omnes collicidolores exhibetur. *Sanguis* pilos restituit: & ad paronychias commendatur. *Adeps* ad capillorum augmentum supprimendum conducit. *Marinellus* in hoc casu unguenta quæ expinguedine talpæ & vespertilionis componuntur, præscribit. Cinis in sanandis fistulis chirurgis infervit. Mizaldus periclitaturus an æger moriturus sit, nec ne, chelidonium cum talpæ corde pulvino agrotantis supponit. Cantaturum, aut clarâ voce voiferaturum credit, si convalescet: sterturum, si minus. Aquâ, in qua talpa maduit & pilos deposuit, pili restituntur. Ex pellibus pileolos confici, memorat Agricola.

CAPUT XIX.

De Echino terrestri.

Echinus, non ab aculeorum hirsutie, sed potius ἀπό τῆς μὴ διώαδου ἔχουσαι λέξις τῆς ἀκανθῆς, ὅτι ἐστὶν ὁ ἀκανθῆς, quod ob aculeos teneri non possit, nomen fortitus est. Galenus *Acanthionem* terrestrem vocat; Suidas ἀκανθοχοίρον, porcum spinis horrentem, γόλιον, & χοίροχρῆλλον: Helychius ἀκανθόνωρον, propter dorsum spinis refertum: Lycophron ab insigni vaframento Nauplium nuncupavit, quod nomen Latini Echino marino tribuunt. Quidam cum Plinio, Hericem, Hericium, & Herinaceum proferunt, nec malè. Ab horrore enim, vel etiam ab hærendo, quod fructus ejus spinis adhæreant, hoc animal dictum esse videtur. Est bellua, ut Hermolaus breviter descripsit, cuniculi magnitudinis, aculeis vallata præterquam in ore, & pedibus, parte inferiori, quam rara lanugo tantum operit. Observata in illo. *Musculi* conglobatores totius corporis. *Intestina* æquè crassitudinis, imò verius tenuitatis quàm longissimæ, sine cæci aut alterius distinctione: in summa, qualia muri. *Quin* paria istorum stercora, pares testiculi, qui proximi peni; hic longissimus exortus in viam caudæ compressus semen emisit, mucis flavioris imagine. *Septipinne jecur.* Peni adstites carunculæ quædam subalbidæ, racemosæ, in pinnulas distinctæ, rupis præruptæ modo, quas pulmonis fibris quadantenus assimilare possis. *Testes* intus latent, & lumbis affiguntur. *Ossa* quædam rotunda, quædam planiora, acuta alia, alia obtusa conspiciuntur. Ubique locorum reperiuntur, Cretam si excipias, si Plinio credendum. Ad annum absque cibo durare posse, scripsit Aristoteles. Pomis verò & uvis ut plurimum visitat, quæ decussa & spinis infixæ ad latibulum defert. Lac etiam & vinum in ædibus potare animadversum. *Inimicitias* gerit, cum urso, lupo, vulpe, vi-

pera, & potamogeto herba. In orbem colligi, & quasi mortuum jacere, simul atque vel canum latratum sensit, vel ferarum odorem vel venatorum accessum; cubilia ad Aquilonis & Austri vicissitudinem commutare; & si domi alatur, pro ventorum flatu, modò ad hunc, modò ad illum parietem accedere, ut Aristoteles reliquit; dum capitur, urinam, cujus contactu spinæ dorsum decidunt, emittere; humano denique ritu congregi, ad naturam ipsius spectat. Venit apud quosdam suillus erinaceus in cibum: sed nisi bene appareatur, stranguriam adfert. Idè unico ictu maetandum, & vasis urinæ expurgandum quidam censuere. Mense Augusto ob pabuli copiam sunt pinguiores. Durantes cum multis aromatibus in artocreato coquit: Gesnerus in aceto & vino fervefacit, deinde lardo & caryophyllis distinctam, in veru torret. In Medicina multum adfert emolumentum. *Hepar* renum vitis miro est auxilio. *Felle* contactæ verrucæ siccantur. *Lien* assatus & pulverizatus efficacissimo est lienosis remedio. *Caro* ad prohibendum abortum præscribitur. Eadem, unico ictu maetati stranguria laboranti commodè suspenditur. *Exficcata* plica laborantibus exhibetur. *Adipe* in autumno capti Poloni in eodem morbo utuntur. Idem in lithiasi insignem habet prærogativam. *Sanguinis* haud spernendus est in lapide vesicæ, renum, & ardore urinæ usus. Cinis *Combusti* cum adipe ursino capillis decorem restituit. Eodem ad præcavendum abortum cum oleo unguine multi utuntur. Adhibetur idem in renum doloribus aqua intercute & aliis. *Fimus* recens cum sandaracho, aceto, & pice liquida, fluxum capillorum cohibet. *Corium* cum spinis olim ad extergenda vestimenta adhibebatur. Distinguitur in *Suillum*, qui rostrum sui simile habet, & *Caninum*, qui canis. Ex eodem insignis factor exhalat. In Brasilia, ut Jesuita quidam apud Majolum habet, animal Echino simile vagatur, cujus setæ prælongæ coloris pallidi & in summitatè nigræ, valde aculeatæ erant. Mirum in illis natura recondidit. Cuicumque enim cuspis ejus admovetur, etiam ab animante revulsa, illam, & præcipuè carnem penetrat: experimentoque compertum est, hujusmodi aculeum, unius noctis intervallo crassissimo corio admotum, illud perinde ac esset manu hominis impulsus, penetrasse.

CAPUT XX.

De Histrice.

Erinaceorum generi adscribit Hystri-
cem, Plinius, Ælianus & Oppianus. Græcis ὑστρίξ ὑστρίξ, & ὑστρίξ ὑστρίξ nuncupatur, à ὑστρίξ & ὑστρίξ sine dubio. Plinius foeminino genere effert, masculino Oppianus. Quidam sub muris Africani Plauto veni-

Aristot. H. A. l. 9. c. 6.

V. S. S.

Differen-
tia.

Ambrosin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 38. Nomen.

Ambrosin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 37. Nomen.

Descriptio.

Severin. Zoot. De-mocrit. p. 319.

Plin. H. N. l. 9. c. 12. Cibus.

Ælian. H. A. l. 16. c. 69.

Descriptio. venire crediderunt, quòd frequens in Africa esse perhibeatur. Isidorus à fridore quem aculei in motu animalis excitant, deducit, & sine aspiratione scribit. Claudianus eum ita descripsit.

os longius illi

*Assimilat porcum, mentita cornua seta
Summa fronte rigent, oculis rubet igneus
ardor,*

Parva sub hirsuto catuli vestigia dorso.

At si Agricola attendimus, habet Hystrix os leporino simile, dentes quatuor longos, duos in superiore, totidem in inferiore parte, aures humanis similes: pedes anteriores pedibus Taxi, posteriores urfi assimilantur. Dorso & lateribus spinæ bicolores, partim albæ partim nigræ insunt, & aliquando ad duorum vel trium palmorum longitudinem accedunt, quas animal, ut pavo caudam, erigere potest. Ingressurus in cavernam, erectas dimittit. Solinus in Æthiopia frequentissimos yagari scribit: quamvis in tota Africa & India inveniuntur. Habentur & in Italia; sed in Gallia raræ. In Galæcia reperiri, Compostellani peregrinatores testantur, qui eorum aculeos in pileis deferunt. In dūmetis autem & vepribus latent. *Vicitant* pomis, rapis, pyris, pastinacis, & pane comminuto: bibunt aquam, sed vino mixtam avidissimè. Aculeos tensâ cute in hostem ejaculari, unde fortè sagittandi ars, & nomen *ἀκὺ τοῦ ἑοῦλας*; destinato ictu ferire, noctu magis quàm interdiu ad pascua progredi; hyeme in cavernis latere; tot dies quot urfa in utero gerere, à natura obtinuit. Nec huic gula percipit. Commendatur enim in epularum magnificentia. Apparatum vide apud Ambrosinum ex Scapio. In Medicina videtur iisdem affectibus conducere quibus erinaceus. Mulieres ad discriminandos capillos aculeis eorum potius quàm acubus utuntur. Plinius ex iisdem dentifcalpia ad roborandos dentes conficit. Circa *Differentias* nihil ferè occurrit. Quidam in Marinum & Terrestrem distinguunt, & dentalium pro marini aculeis venditant; sed nimis audester. Nemo enim authorum marini meminit. Refertur huc potest incertæ naturæ animal, quod Cardanus Anno 1550. Papiæ vidit. Magnitudine erat vulpis, rictu leporino; dentibus prominentibus adinstar sciuri; oculis nigris & serpentinis; comâ hircinæ barbæ simillimâ, quæ à capite ad collum ferebatur, cum pedibus anterioribus taxi, posterioribus urfi; auribus in figura humanis; cum spinis ferè centum more hystricis, quarum quædam in apice curvabantur, alioquin immobiles, & in motu animalis strepitum edentes. Cauda animalis erat anserina, cujus plumæ paulatim in spinas degenerabant. Vox subobscura & rauca quasi latrantis canis: canesque odio prosequeretur. Fortè ex hystrice aliaque bestia natum erat.

CAPUT XXI.

De Tato, seu Echino Brasiliano.

Tatum Nierembergii verbis describimus. Cataphræctum, inquit iste, quoddam animal Indiarum varie appellatum invenio. Hispani nuncupant *Armadillo*. Lusitani *Sneuberto*. Itali Bardato: Thevetus Brasilico nomine *Tatau*, Maphæus *Tatusiam*, Gesnerus *Tatum*, nova Hispania *Chirquinchum*, alicubi *Cassamin*, aliis Indis *Ajatochtli* dicitur, hoc est, cuniculus cucurbitalis; specubus enim, quemadmodum cuniculus conditur. Una nocte spacium leucæ excavat; quare nisi ligetur, nullibi se includi patiens, perfodit usquequò extra domum & oppida emergat. Variæ sunt species horum loricatorum: mihi omnium mirabilior ajatochtli, cuius & rarior mentio & sterilior, quare illum præsertim narrabo. Duris armatur laminis, quas ipse vidi. Canis Melitenensis est magnitudine. Pedes ei suis parvuli, rostrumque sed oblongum & gracile. Armatur undique crustâ, militari & cataphræcto equo persimili, in laminas connexas atque mobiles divisa, quibus se convolvit atque undique tegit. Auriculæ murinæ, sed longiores, nimis graciles. Cauda ejus est longa, teres, geniculata, eodemque modo laminis crustatis circumvallata. Venter cardet, ac pelle operitur molli, humanæ haud dissimili, longiusculis exilibus, ac raris pilis vestita. Formicas venatur. Cubat supinus, atque cauda ori admota, qua rectâ procedentes formicæ incidunt in insidias, & cibum deludenti fuggerunt. Antonius Herrera addit, lotio proprio implere lacunam super ventrem inter crustas suas, sic formicas, humore obstante, per caudam procedere usque ad os. Cum fugit, in præceps caput caudamque ventri applicat, ac tuetur crustâ, & sese in spiram convolvens rotat. Quòd si pertinacius quispiam insectari perseveret, semet in venatorem contorquet; ut haud rarò, validè tundens dorso suo pectus hominis exanimat. Versatur in uliginosis lacubus. Lumbrius, piscibus ac vermiculis vescitur, & quibusdam arborum baccis & pomis. Caro impensè pinguis, dulcis, ac pituosi alimenti, & excrementis redundans. Utebantur caudâ antiqui ad eas, quas zebratanas vocant, (quarum apud illos usus frequens) munientas. Crusta multis rebus utilis, tum ad bellicos usus, tum ad pacem opportunis. Adjunt illius crustam tritam, ac drachmæ unius pondere intrâ sumptam, evocato sudore magnopere conferre morbo Gallico curando. Invenitur locis calentibus lacustribus & uliginosis. Duæ apud Lucatanenses horum animalium sunt differentia. Quædam innoxia

Nieremb.
Hist. Exod.
l. 9. c. 6.

Cibus.
Agricola
de Animal.
subterra-
neis.
Natura.

Usus.

*Differen-
tia.*

noxia

noxia & gratissimi alimenti sunt; alia noxia & venenata, ut vomitu ac flatu alvi citato syncopen inducant, tandem interimant. Antidotum est oleum olivarum, nisi virus invaluerit, frustranea tunc remedia. Si fortasse aliqua juverint, diffluunt superfluitibus capilli, languet color, marcent vites. Distinguuntur testarum seu laminarum numero. Innoxia octonis, noxia fenis constant. Innocua etiam coxæ, ossæ carent, & maculis rubeis circa ventrem distinguuntur. Est autem hoc animal viperis, quæ sono quodam perstrepunt tam charum & amicum, ut eodem foramine, sine alterutrius injuria condantur. Primum illud genus videtur descripsisse Consalvus Ferdinandus Oviedus hac sententia. *καὶ ὄφεις ὄφεις, sive undique armis munitus, animal est aspectu admirabili, valde diversum ab iis quæ aut in Hispaniâ, aut in aliis Europæ regionibus conspiciuntur. Quadrupes est animal, totumque corpus cum caudâ corio tectum habet simili cortici lacerti, de quo infra sumus dicturi (crocodilum Americanum intelligit) coloris inter album & cinericeum mixti, ad album tamen magis accedentis. Ejusdem verò est forma cum equo undique armis munito, canicula autem vulgaris magnitudine. Non est animal noxium; domiciliumque habet in terrenis tumultis, pedibusque terram egerendo, squalatibula fodit cuniculorum instar. Capiuntur hæc animalia retibus & balistis, petita occiduntur, magnâ autem ex parte sementis tempore, quando stipulæ aduruntur, aut agri coluntur, ut gramen producant in boum & animantium pabulum. Aliquoties me hoc animalis vesci contigit, ac sanè melioris saporis quam hædos, & salubrem cibum esse comperiebam. Caterum si hæc animalia in iis Provinciis conspècta fuissent, in quibus equos undique armaturâ muniendi consuetudo originem sumpsit, ex hujus animalis aspectu exemplar desumptum opinari quis posset. Cum alii Auctores Oviedo refragentur, aliud genus armatorum, quàm ille cogitant. Diversa, quæ de loricato animali seu tato narrantur, de diversis speciebus, pro diversitate provinciarum accipienda sunt. Sic Monardes prodit, nunquam visum edere, ideoque sub terra duntaxat, & ex ipsa terra ali: Gefnerus contrâ, licet perpauca, de illo ait, allatum in Galham feminibus & fructibus visum vesci. Neutrum refuto, cùm de diversis loqui possint. Agnoverunt quoque tria genera horum armatorum Jacobus Plateau & Clusius: unum brevissimæ caudæ, quod sic describit: *Habebat porro id animal pedis unius & quatuor unciarum longitudinem, corporis verò ambitus erat quatuordecim unciarum, binis videlicet minore longitudine. Ejus tegmen durum & testaceum, fuliginosi coloris, quem forte vetustate & manuum tractatione contraxerat, quodammodo**

tessellatum. A collo ad medium corpus, quasi orbiculatæ figuræ tessellis variè pictis distinctum, medio autem corpore ternis ordinibus quadrangularem tessellarum variè etiam picturarum insignitum. Postrema tegminis pars similibus orbibus distincta erat, qualibus pars anterior. Totum etiam caput ad nares usque similibus testis tectum. Aures patentiores, nec adeò mucronatas habebat. Cauda brevis erat, duobus digiti humani extremis articulis non major, tota etiam orbicularis tessellis tecta. Ventrem nullâ crustâ tectum fuisse, sed villis duntaxat obtitum, pictura representabat, quemadmodum etiam crurum posteriorem partem, atque guttur & nares. Posteriores pedes ternis digitis, & calcari præditos fuisse, pictura fidem faciebat: anteriores vero duntaxat binis & calcari, nisi à pictore fuerint prætermitti: penem satis longum & exertum habebat. Nescio an huic desit virtus, quam de Armadillo, sive tato caudato Monardus dixit. Præcipuam ejus vim in caudæ officulo esse: cujus in tenuissimum pulverem redacti pilula, confecta magnitudine capitis aviculæ, atque auri indita, dolorem ejus sedare; Et tinnitum etiam cum exigua surditate conjunctum curare traditur. Certè dolorem sedare, frequenti experientia probatum est. Adjicio astum Chirquinchi, quod audiui ab his, qui primum fama, deinde visu acceperunt. Testes oculati sic referunt. Pluente cœlo supinus jacet: in ventre qui exermis est, colligit aquam contentam inter crustas laterum, sic perdurat transacto imbre fermè diem integrum, donec occurrat incaute cervus sitibundus, qui accendens ad potum, immergit buccam, tunc claudit se Chirquinchus, labra & nares comprehendens cervi. Hic discurrit hinc inde: nunquam laxat prædam chirquinchus, donec fatigatam interimat angustię spiritus. Astum quoque erinaceorum habet, in crustis suis se, dum timet, conglobat, nec nisi ad ignes relaxatur. Conchulis hujus animalis utuntur Indi in maleficis, præcipuè ad explorandos & puniendos fures. Tangunt prius cum concha terram à fure calcatam, sive aliud quicquid ille attigerit: implent maxillam potionem quam chicham vocant: tympanis deinde circumsonant, concha interim sponte subfultante & tripudiante. Hoc veneficio notatur vultus furis pustula, in genis quæ per utramque maxillam serperet, nisi maleficium diligenter dissolvatur.

TITULUS III.

De Quadrupedibus Domesticis.

CAPUT I.

De Cane.

Ambrosin.
de Digit.
Vivip. l. 3.
c. 1.
Nomen.

Descriptio.

M. Aurel.
Severin.
Zootomia
Democrit.
p. 306.

Tantum de Semiferis, sequuntur *Domestica*, *Canis* nempe & *Felis*. *Canis* vox olim Canes, ut plebes, trabes, pronunciabatur, venitque si Varroni attendimus, à canore latratus, quòd voce signa edere soleant. Græcis veteribus dicitur *κύων*, & in obliquo casu *κυώνες*, sine dubio *κύων* τὸ κύων, amo, seu quòd proniores sint in Venerem: seu quòd animal sit *Φιλοδέσποτον* Modernis vocatur *σκίλαξ* nomine fortè à Scylax detorto. Aliis *ὕλακτος* latrator, à voce quam edit: nec non *αἰκωνίτης* apud Hesychium & Suidam, *κύων* τὸ αἰκωνίτην, quod cauda notis blandiatur. *Descriptionem* non est quod addamus. Notissimum utpote animal est. In Cane secta sequentia observata sunt Severino, quæ ejusdem verbis exponemus. *Uterus*, inquit, bicornis, cervice brevitate & angustia medio digito respondente. Cornua lata, quantum manus caperet, longitudine majori, quam palmari communi mensura, crassitudine ubique æquali circumvoluta autem simplici gyro, non anfractuosa vel cellulata, uti fuillus. Feruntur extrema cornuum usque ad renes colligata venis, quæ ad uterum veniunt, & testibus ipsi incumbentibus per membranam. Ad ostium primum cervicis visitur corpus quod dum mole, figura atque colore referens caput limacis exertum à sua cochlea. Impositus in hujus os stylus ferreus non est admissus, nisi postquam est dissectus parum. Dissecto utero inventi sunt involuti fætus, involucra autem tria, chorion, allantoides, amnion: sed priora vix dividi possunt; adeò sunt annexa, adeò sunt tenuis substantiæ: In dextro cornu catuli quinque, in sinistro quatuor, singuli suis involucri contenti, chorion unicuique per medium; transversim positæ zonæ latæ duorum digitorum, distinctæ lineis atris ab extremo, & rubrâ in medio: singulæ autem sanguinem fufum colore sibi respondentem repræsentant. *Omentum* veluti faccus, qui integit intestina superiora; nascitur ejus pars superior è fundo ventriculi per mediam ipsius lineam totum ambiens, simpliciter & pars posterior quæ inseritur in lienem & in pancreas. *Pancreas* autem statim apparet post exortum duodeni, illigatum huic & venæ portæ. *Vena porta* mittit triplicem ramum ad conterminas partes mesentericum, cœliacum, splenicum. Cœliacus excurrit partem ventriculi

concam. Splenicus mittit superne ramum ad ventriculum parte hujus convexâ per mediam lineam, usque quo superius ventriculi os pertingat. Ligatus est *splen* diaphragmati per mediam membranam plus digito latam, & ventriculo per omentum: Habet splen figuram propè pedis amplè calceati. *Colum intestinum* nullum, recti finis partem accipit cæcum, cujus figura veluti involuti, quod explicatum longitudine est medii digiti. Ad finem recti internè *valvula* una insignis, altera in cæci principio sed minor. *Rectum* parte inferiore valdè corrugatum: Ab aorta sursum convolutus ad cava hepatis plexus arteriarum, qui appropinquat pancreati, attractum hoc attrahit hepar & superiora viscera. Supra os superius ventriculi glandulæ duæ, major & durior dextra quam sinistra, ambæ succulentæ humidiores. *Sanguis* canis ater valdè, propter adustionem quippe. Ad finem *linguæ* inseritur musculus teres descendens per mediam ipsius lineam. *Auricula cordis* dextra duplo major quam sinistra. In cranii parte tum dextra, tum sinistra, quas integunt muscoli temporales; nulla apparet involvens membrana, præterquam ea, quæ propria musculorum est: in aliis vero cranii partibus manifesta apparet. In radice linguæ utrinque est glandula parva & producta obliquo fitu. Circuli arteriæ asperæ transversim positi, non sicut in sue obliqui. *Canis cerebrum* majus quam fuis. Inverso cerebro patuere processus mammillares & spinalis medullæ initium, per quorum medium facta sectione profundiori patuerunt ductus parvi, alter, qui à parte mammillarum per rectam lineam tendit ad finem usque cerebelli, alter paulò ceterius superne positus huic obliquè. De cætero, pedes canum anteriores in quinque digitos, posteriores in quaternos distincti sunt: foeminarum venter, duplici mammarum ordine, in utroque scilicet latere, exornatur. Albertus etiam generosi canis imas nares, rotundas, solidas, & ferè obtusas observat. Aristoteles verò & Ælianus calvam futuris carere asseverarunt. Galenus denique musculos temporales in canibus veluti in lupis & leonibus robustissimos observavit, quòd in frangendis ossibus maxillas exercere soleant. De *Loco* hoc tantum pono, nullos in Brasilia ante Vilagagnonis expeditionem fuisse, si Lerio credimus: si Textori, Sigaron Arabiæ insulam non ingredi; ingresses, vagari donec pereant. *Παμφαγοί* sunt: nec vel à piscibus, vel à cadaveribus abstinent, quod primum Balbus in itinerario prodidit. A carne tamen suæ speciei, ut & fulmine ictis abhorrent. Gramen etiam comedunt, sed medelæ gratiâ. Fraxini fructu abstinent, quòd vertebræ coxarum dolo-

Galen. de
usu part.
l. 11. c. 9.

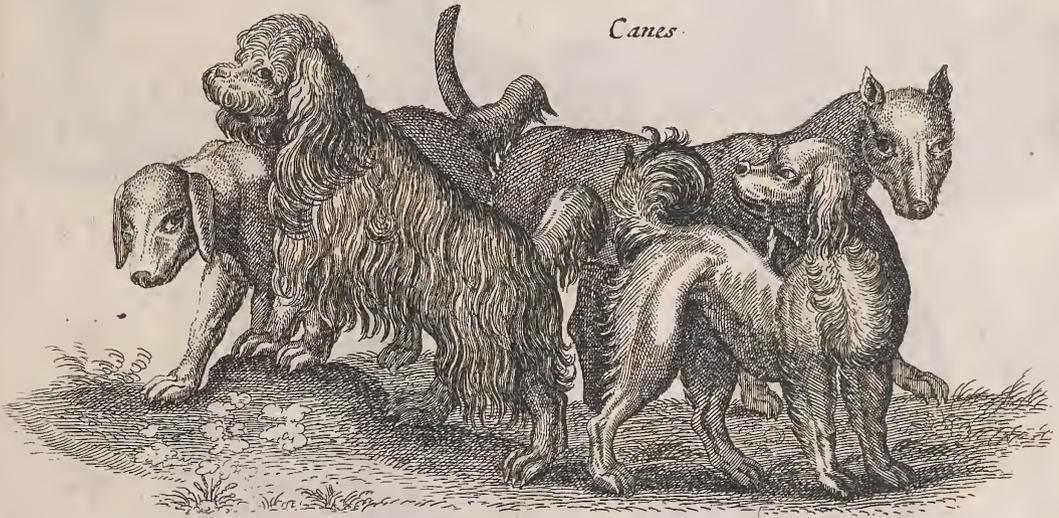
Locus.

Cibus.

Canis Leporarij

Canes

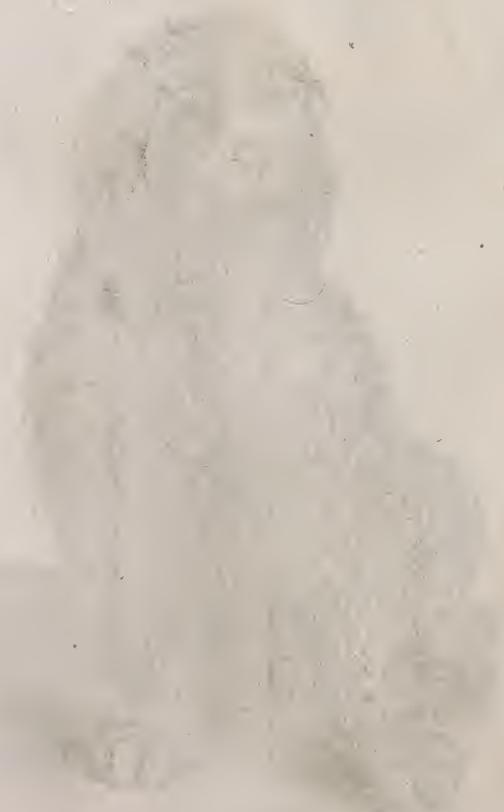
Canis

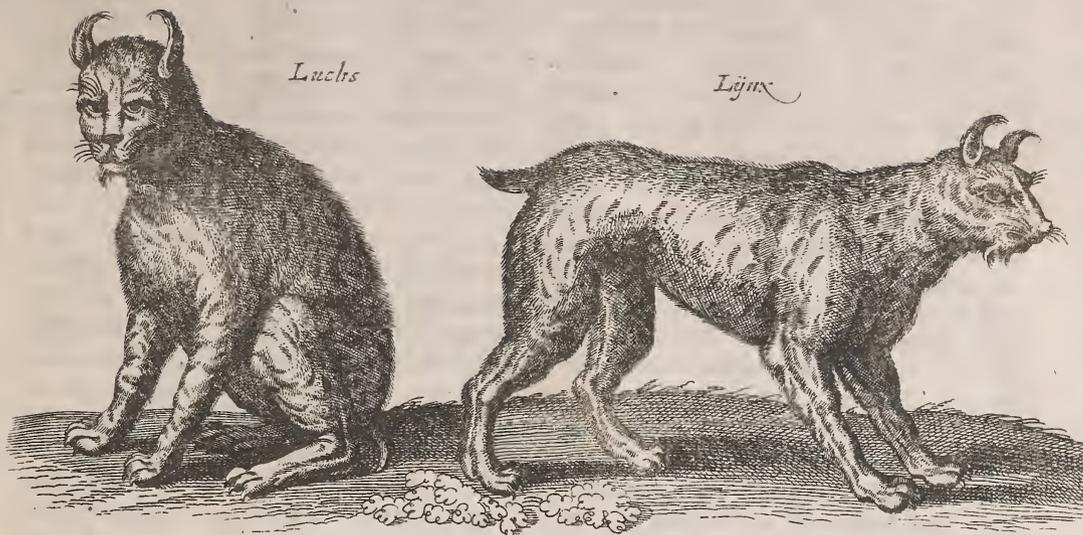
Canes   Hunde

Luchs

Lijnx

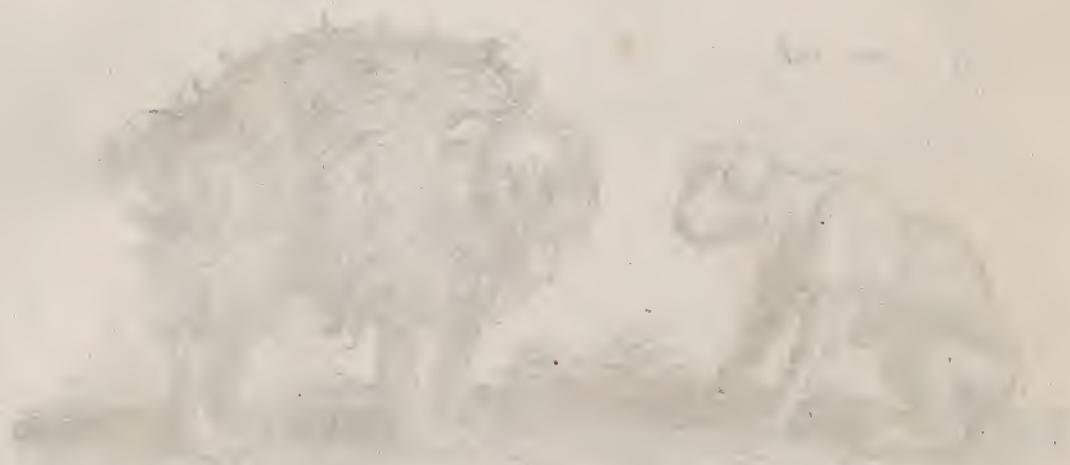
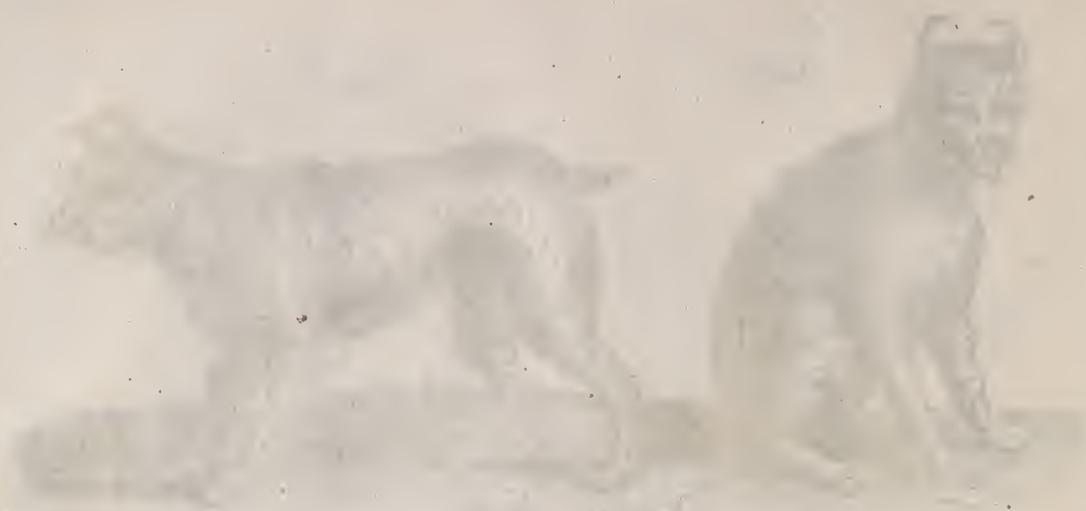
Canis Indicq . 1.

Canis Indi. . 2.

Canis Venatorius Iag - hund
Wind - spiel

niano Imperatore, spectante populo, alius, annulos spectatorum ab hero confusos ita cognovit, ut unicuique suum redderet. Quis pauper vel dives, meretrix aut vidua quæ esset rogatus, veste cujusque ore apprehensa, demonstrabat. De *Fidelitate* erga heros ita Plinius: Pugnavisse adversus latrones canem pro Domino accepimus, confectumque plagis à corpore non recessisse volucres & feras abigentem. Ab alio in Epiro agnitum in conventu percussorem Domini laniatum & latratu coactum fateri scelus. Garamantum Regem canes ducenti ab exilio reducere præliati contra resistentes, propter bella Colophonii, itemque Castabalenfes, cohortes canum habuere: eæ primæ dimicabant in acie nunquam detrectantes. Hæc erant fidissima auxilia, nec stipendiorum indiga. Canes defendere Cimbris cæsis domus eorum plaustris impositas. Canis Jasonis Lycio interfecto, cibum capere noluit, inediaque consumptus est. Is verò, cui nomen Hircani reddidit Duris, accenso Regis Lysimachi rogo, iniecit se flammæ: similiterque Hieronis regis. Memorat Pyrrhum Gelonistyranni canem Philistus. Memoratur & Nicomedis Bithyniæ Regis, uxore ejus Consingi lacerata propter lasciviorum cum marito jocum. Apud vos Volcatium nobilem, qui Cæselinum jus civile docuit, asturcone suburbano redeuntem, cum advesperavisset, canis à grassatore defendit. Item Cælium senatorem ægrum, Placentiæ ab armatis oppressum: nec prius ille vulneratus est, quam cane interempto. Sed super omnia in nostro ævo actis populi Romani testatum. Appio Junio & P. Silio Coss. cum animadverteretur ex causa Neronis Germanici filii in T. Sabinum, & servitia ejus, unius ex his canem nec à carcere abigi potuisse, nec à corpore recessisse, abjecto in gradibus gemonnis mœstos edentem ululatus, magna populi Romani corona circumstante: ex qua cum quidam ei cibum objecisset, ad os defuncti tulisse. Innatavit idem cadavere in Tiberim abjecto sustentare conatus effusa multitudo ad spectandum animalis fidem. Huc ille pertinet, qui Domini sui occisorem & prodidit & jugulavit: ut & Corsus ille, qui non citius enecti frigore heri corpus auferre familiarissimis etiam permisit, quam perimeretur. Nihil interim de illis dicam, qui cum heris cremari vel sepeliri voluerunt: qualis Poli Tragœdi, Pyrrhi, & Theodori erat. Eupolidis Poëtæ Comici canem post ejus mortem, vitam inedia finivisse; Jasonis Lycii capere cibum noluisse; Darium, ultimum Persarum Monarcham solum comitem ad mortem habuisse, Xantippi, navigantem herum eo usque secutum, donec natando periisset; Historici prodidere. A carnium caninarum usu, omnes ferè moratiores gentes abhor-

rent; nisi necessitas urgeat. Populi Senegæ eis vescuntur, si Cadamusto credimus; incolæ Guineæ, si aliis. Galenus nonnullas gentes castratis vesci scripsit. In *Medicina* maximi est usus. *Calva* in pulverem redacta, testium tumores resolvit. *Cerebrum* fracta ossa restituit, si instar emplastri superponatur. *Dente* maximo si gingivæ scarificentur, dolor dentium tollitur. Longissimus nigri canis, quartana laborantibus appenditur. Caninus canis rabidi exemptus & in aluta appensus, rabiem compefcit. *Coagulum* in vino dissolutum, colicos dolores sedat; in aceto, hydropicis propinatur. Per vomitum, hydropicorum ventribus superimpositum, hydropicorum aquas Sextus educit. *Hepar* rabidi assatum, singulare est in rabie remedium. *Fel* cum melle ad ulcera interna adhibetur. *Lienem* recentem exemptum, Marcellus regioni lienis applicat. *Sanguis* partibus à rabido cane percussis, magno est adjumento. *Pinguedo* ad mentem Æsculapii, podagra laborantes fubevat. *Adipe* catuli varii in cicatricibus & maculis faciei auferendis, Plinius utitur. *Lac* in mitigando oculorum dolore adhibetur. Eodem Sextus gingivas infantium assidue linuit. Potum, foetus mortuos expellit. *Lotium*, pilos & verrucas auferit: cum nitro mistum lepram abstergit. *Stercorum* pulvis in angina, dysenteria, & ulceribus inveteratis commendatur, si ossa per triduum comedat. Marcellus ex eodem ad solem exsiccat & cribrato, cum cera rubra, per partes, & modico olei, medicamentum pro ischiade concinnat. Plinius, ossibus in stercore canino inventis & alligatis, syriam in puerorum tolli putat. *Pellis* ad destillationes, si digitis inducatur; & ad anginam, si corrigiis ter collum circumdetur, adhibetur. *Pili* morsui canis rabidi impositi, venenum ad se attrahunt. In supprimendo sanguine adhibentur. Mizaldus denique in expugnando febre quartana, lotium ægri quantum in uno paroxysmo, unica vice reddidit, cum farina subactum, in placentam conficit, quam famelico cani exhibet, & sic quartanam transfert. Reliqua vide in Gesnero. Weckerus ex duobus catellis recens natis, quatuor libris olei violacei, & libra una vermium terrestrium præparatorum, unguentum ad vulnera machinis bellicis inflicta, componit. Ex catulis quoque Andreas Furnerius aquam destillat, quam in cohibendo pilorum augmento mirificè commendat. *Differentia* Canum sunt multæ. Dicuntur olim & in Hellesponto reperti cornuti. Si *vocem* spectes, in novi orbis insula Hispaniola non latrant, ut Oviedus prodidit. In Guineæ, si Clusio credimus, latrare conantur, sed non possunt. Si *membra*, sunt alii sagaces, alii curfores, cubicularii, portæ, venatici,

Plin. H.N.
l. 8. c. 40.

Scalig. Ex-
erc. 202.

Athen. H.
A. l. 7. c. 33.

Usus in Ci-
bis.

Galen. l. 3.
de Alim.
facult. l. 2.
Usus in Me-
dicina.

Centur. 6.

Wecker.
in Antidot.

Differentia

tici, villatici. Si *locum*, sunt Epirotæ, Scotici, Anglici, Cyrenaici, Arcades, Indici &c. Nos hi cagemus ordine de *Rabido, Melitensi, Venatico, Leporariò, Sagace, Villatico, Bellicoso, & Inutili*. *Rabidi* ab esu putridorum ciborum, & carnibus vermibus scatentium tales evadunt, Canicularibus imprimis. Cibum tum abominantur & potum, ab aqua abhorrent, huc & illuc vagantur, latratum edunt raucum, spumam ab ore & naribus copiosam fundunt, torvum intuentur, demissam ferunt caudam, & nullo edito latratu homines mordent. Multi multa remedia adhibent. *Ætius* helleborum album ad vomitum cum polenta exhibet. *Mizaldus* stercora gallinarum cibis permiscet. Blondus post tertium diem venas turgentes in cruribus tundit, vel canem in lacunam projicit, in qua multæ hirudines innatant, ut sanguinem exfugant. Hinc totum corpus unguento populeo illinit, & pharmacum choiagogum propinat: tandem canem decocto fumarix, lathi acuti, & radicum enulæ abluit. Ad præservationem, exhibet *Plinius* catulo lac mulieris quæ marem peperit. *Columella* caudas catulorum post diem quadragesimum ab ortu castrat. Prehenditur caudæ extremum, in quod ultima spinæ articulatio definit, & tandiu digitis torquetur, donec excidat. *Melitenses* ab insula Melita, quæ *Pachyno* Siciliæ promontorio imminet, nomen habent. Sunt vel brevioris vel prolixioris pili & jubati. Blondus partim albos partim nigros commendat: hodiè rufi & candidi in precio habentur. Magnitudine sunt mustelæ sylvestris. Ut parvi fiant & maneat, canistris includuntur, ibidemque nutriuntur. Delicatissimis vescuntur cibis. Si plures foetus concipiunt, subito moriuntur. Ut villosiores nascantur, curatores, loca in quibus cubant, velleribus pecudum infertunt, ut ea præ oculis semper habeant. *Lugduni* in Gallia singuli decem aureis vaneunt. *Bononiæ* quadringentis libris venduntur. Mulieribus sunt in deliciis. *Venatici canes* ubique ferè locorum habentur. Præstant, quos *Hircania* ex canibus & *Tigridibus* natos, *Epirus*, *Molossorum regio*, & *Chaonia* proferunt. Apud *Perfas* fuere audacissimi & velocissimi teste *Megasthene*: in regione *Thebeth* inveniuntur maximi: in provincia *Gingui* tam audaces, ut *Leonem* adoriri non dubitent. Quomodo nutriendi sint, illi qui de re rustica scripsere docent. Erant in precio apud *Alphonsum* *Neapolitanum Regem*, *Magnum Tartarorum Chamum*, qui idè quinquies mille aluit. Distinguuntur variè. Nam si ferarum differentias respicias, sunt alii leporarii, alii humiles qui taxos tantummodò insectantur; alii ad aves, qui illas pedetentim in retia pellunt; alii ad aquas; alii ad magnas feras. Si locum natalem, sunt

Arcades, Ausonii, Cares, Thracæque & Iberi.

Pannonici, Argivi, Lacedæmonii, Tegeatæ, Sauromatæ, Cretes, Celiæ, Magnetes, Amorgi.

Si colores, sunt leucophæi, mellei, albi, nigri. *Albi* parumper aquam formidant. Iidem nigris maculis insigniti, pedes crassos & tenellos habent. *Leucophæi* fortes & audaces sunt, sed cursu non ita valent. *Nigri* validi sunt, sed cum crura habeant humilia, celeritatem alborum non assequuntur. Eligendus verò est canis, atroci vultu, capite magno, labro superiore ad infra pendente, oculis rubicundis, naribus apertis, dentibus acutis, collo tumente, pectore amplo ut *Leonis* similitudinem præ se ferre videatur. *Canis leporarius* optimus est, qui longo & plano est capite, auribus acutis retrorsum directis & parvis, labiis superioribus supra inferiora non pendentibus, collo longo & aliquantulum turgido, pectore acuto, costis longis & validis, ilibus strictis, cruribus altis macrisque potius quàm obesis, caudâ non crassâ, nec admodum longa, qui rarò aut nunquam latret. Alii ad venationem ducuntur: alii spontè exeunt, & comprehensis leporibus domum revertuntur, *Vertagi* dicti. *Sagacium* tot ferè sunt quot *Venaticorum* genera. In *Scotia* tres sunt canum species. Quidam sunt audacissimi, in cursu celeberrimi. Alii odorisequi, qui & pisces inter saxa latentes investigant. Nonnulli ut plurimum aut rufi nigris maculis aspersi, aut nigri ruffis imbuti, qui fures & furto ablata tanta cum industria persequuntur, ut & flumina tranent. *Scotis* & *Anglis* tales alere fuetum: & si quis, eum, qui sua, cane sagaci duce inquirat, in secretiora non admittit, pro fure habetur. Si *Blondum* sequimur, debet esse brevis; simo potius quàm adunco rostro, capite concinno, cruribus eadem posterioribus ferè altitudine, quam sunt anteriora, pectore non ventre majore, dorso plano & ad caudam porrecto, auribus pendulis, oculis agilibus. *Palman* reliquis præripiunt *Gnosii, Thufci, Britanni, Hispani*. *Canis villaticus* & pecuarius est qui villam & pecus custodit. *Albus* probatur, ut à lupis distingui possit. Tales apud *Turcas*, *Bellonio* prodente, herum peculiarem non habent, idè nec ades ingrediuntur. Tegetibus in area stratis incubant. Olim apud *Romanos* quingenti ad stabulorum tutelam alebantur. De *Bellicos* & *Inutilibus* nihil ferè occurrit. *Anglia* illos producit: sed & hoc anno inter homines sanguinarios canes alere cœpit, diris devota capita, qui ne *Regio* quidem sanguine adhuc usque satiari potuerunt. Talibus canibus & *Hispani* contra *Indos* in præliis utebantur, quos etiam saginâ humani corporis ad capiendos homines alliciebant. *Vásquez*

Ambrosin. quadr. digitat. l. 3. c. 2.

Ambrosin. l. 3. c. 3.

Ambrosin. l. c. 4.

Ambrosin. l. 3. c. 5.

Ambrosin. l. 3. c. 6.

Bellon. observ. l. 3. c. 40.

Felis Domestica
Zahme Katz

Felis sylvestris
Wilde Katz

Felis Libetti

Zibet Katz

Genetta
Geneth Katz

Meles vel Taxus Canin,
Dachs

bantia, sapore que leporinam referre dicitur. Pestiferum halitum emittere, & tabem adferre, Brujerinus, haud sine causa, prodidit. Cerebrum insaniam inducit, cujus aliquod exemplum in Uratislaviensi puella, in Weinrichio, ni fallor, (liber nunc ad manum non est) invenies. Habet & in *Medicina* locum. Pulvis *capitis* in olla cremati, & in oculis insufflatus, caliginem abstergit, si Portæ credendum. *Carnem*, corpori infixam tela extrahere, Galenus prodidit: hæmorrhoidum quoque & dorsi doloribus medetur. *Iecur* ustum & tritum, calculosos summopere juvat. *Fel* factum mortuum extrahit. *Pinguedo*, podagræ illinitur. *Urina* destillata ad surditatem valet. *Feces alvi* cum resina & rosaceo permixtum & suppositum, muliebri profluviu[m] supprimit. Evonymus prodit, quosdam anserem pinguem, medicamentis & carnibus felium minutatim concisis farcire cum sale, & lento igne in veru assare, destillanteque liquore arthriticos feliciter inungere. *Adeps* in ferro à rubigine præservando aliis non cedit. Quantum ad *Differentias*, Cati alii sunt *Domestici*, alii *Sylvestres*, alii *Exotici*. Ex *Domesticis*. Hispanici rapaciores sunt, agiliores, & mollissimâ cute teguntur. *Exoticorum* precipuæ sunt *Syriaci*, qui varii, ore torvi, pectore torosi, pedibus amplis, paucio cibo contenti. *Sylvestres*, domesticis sunt majores, densiore & longiore pilo, colore fusco, caudâ crassiore. Vescuntur aviculis, & aliis animalibus. Suffitu rutæ ab arboribus depelluntur. De illis qui in Malabar ita *Scaliger*. In Malabar provincia feles agrestes supra arbores versantur, quarum celeritate nihil unquam memorabilius proditum est. Saltu valere potius. Peculiaris verò volatus. Idque, quod mirum magis est, sine alis. Membranam ab anterioribus ad posteriores usque productam tendi. Quam, dum quiescunt, ad alvum contrahunt. Ubi volare instituunt, pedum crurumque agitatione protenta, collectaque membrana, dum sustinent, tum feruntur. Est & in India genus quoddam, pilis vestitum nigris & promiscue candentibus. Rostrum ei est longum, auriculæ parvæ, crura brevissima, cauda fasciis nigris candidisque intercisâ. Pulvis febrientibus conferre dicitur. Huc pertinent & monstrosi, quorum unus, pedes habet horrendos, alter sex. Feli simile est animal in regione Singui, pilo cervino, pedibus multifidis, dentibus in utraque mandibula binis, duorum digitorum magnitudinis. Vesicam habet carneam, prope umbilicum, sanguine plenam, qui moschum redolet. Iconem adposuimus cujusdam animalis felis similis, quod caput in suprema parte valdè acutum habet. Appellamus felem *ὄζυκεφαλὸν*. Observationes Anatomicæ, quas apud M. Aurelium Severinum invenimus, quasque superius promissimus, aliæ felem sectum, ut

ipse ait, aliæ musculum concernunt. In fele secto hæ sunt insigniores. *Lienis* oblongi veluti remi nostratis pars, quæ ad aquas spectat. *Cervix* vesicæ fellis veluti varicosa non semel vel bis: Ad fundum ejus rectæ descendunt venæ extrinsecus procurrentes. Bini nervi à lateribus *asperæ arteriæ*, utrinque unus, descendunt ad orificium ventriculi superius, qui interim ad dicta latera asperæ arteriæ & ad pulmones mittunt ramusculos. Nectuntur dicti nervi communi nervulo oblique descendenti, à sinistro inferuntur in ventriculum pluribus fibris. Ubi primum finditur aspera arteria, apparent nonnullæ *glandulæ* majores, & parvæ albæ, rubræ, cineritiæ, mistæ. In *aspera arteria* femicirculi, ut in homine divisi, sed parte posteriore duplici tunica comprehensi: Alterâ quidem externa & carnosâ, altera verò interna & nervosa, quæ interna, nascitur ab extremis circulo[m] marginibus. In *corde* auriculæ differentium colorum, dextra quidem albo & atro distincta magis, quam sinistra: Præterea dextra crassior & rotundior, sinistra tenuior & oblongior; caninæ similis. Ambæ intus cavæ & filamentosæ veluti sinus cordis. In sinu dextro plexus reticularis magis quam in cane conspicuus & prolixus, sed contra in hoc non valvulæ sicut in cane. *Arteria magna* ferè in medio cordis, magis tamen ad sinistram declinat. Interna tunica *ventriculi* satis rugosa, rugis secundum ventriculi ductum procedentibus; & in rotundum replicatis, veluti in ventre bovis. Tunica ventriculi tenacissimæ, adhærentes ab orificio superiori ventriculi, tunica interna rugis transversis distincta. Color *hepatis* veluti caniculæ piscis. In ossè *auris* cochlea; labyrinthi; fenestella, annulus, musculus rotundus; tria ossicula, sed stapes non perforata, ut Casserius describit. In *cerebro* sinustres, sed duo circulares cum plexu choroide. In *oculo* uvea parte anteriore non cohærens corneæ; hinc dilatatio huic generi majori minor. Eâ parte est uvea colore pallidi folii. Opticus ferè ad medium, quamvis declinet ad inferiora, membrana externa crassa oculum aliqua parte velans, ut in gallinaceo genere. At in *Fele musculo*, hæ observationes occurrere. Extra abdomen, infernè supra pubis os, prodeunt per duo foramina, *vasa spermatica* ad testiculos descendentia, qui testiculi per mediam membranam cuti alligantur à lateribus penis, qui *penis* medio digito longus, infernè fulcitur musculo oblongo desinente ad medium penis vel amplius; fulcitur etiam musculo oblongo descendente ad medium spacium musculi sphincteris, cujus officium est, anum claudere. Linea alba lata digiti tertia parte per rectum abdominis descendens; subjacet musculis peritonæi, membrana in hoc animali tenuissima; *Peritonæum* sub

enliform-

Brujer. de
re cibaria
l. 13. c. 36.

Porta Phy-
togn. l. 5.
c. 26.
Galenus
simpl. l. 11.

Differentia.

Scalig. Exerc. 217. 1.9

Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 30.

M. Paulus
Venerus l.
1. c. 62.

M. Aurel.
Severin.
Zootom.
Democrit.
P. 4. c. 309.

eniforme satis pingue. *Omentum* præpingue alligatum fibræ uni dextræ hepatis, & spleni & ventriculo, & intestino duodeno, ad figuram marsupii, s. sacculi cujusdam constitutum. Alligata *vesica* peritonæo supernè, ad fundum vero alligata intestino infernè recto. *Testiculi* quatuor tunicis sunt recti; quæ dicitur scrotum, id est, bursa externa testiculorum; secunda dicitur dartos, etiam externa: Tertia dicitur erythroides, id est, rubra, quæ propinquior est prædictis; quarta vero est immediata. Descendunt ad testiculos *vasa preparantia semen*, & sunt venæ & arteriæ: Venæ quidem quæ descendunt à vena cava; & arteriæ, quæ descendunt ab arteria magna: & ista vasa, postquam attingerint proxime testiculos, constituunt corpus quoddam, quod dicitur epididymis; corpus, sive substantia sub testiculis posita. Vidimus *vasa jaculatoria* sive deferentia dicta propterea, quod deferant semen in testibus præparatum ad glandulas parastratas, quæ deferentia primò oriuntur ab infima parte per medium testiculorum & vasibus præparantibus annexa usque ad medium ipsorum recurvantur ac reflectuntur, donec pervenerint ad parastratas: vidimus & *uretres* descendentes à parte sima seu concava renum ad collum vesicæ, & præcipuè ubi definit ipsum collum. Vidimus & *venas emulgentes* ad renum tendentes partem gibbam, ambas nascentes è trunco cavæ, sed altior sinistra quam dextra altitudine modii grani hordei, & eadem sinistra longior fere duplo est quam dextra. *Intestinum rectum* colligatum caudæ principio per medium ligamentum. Habet intestinum rectum, venas & glandulas quasdam miliares asperas, quæ in cane nobis alias sunt observatæ. Vidimus *mesenterium* & venas meseraicas etiam *pancreas*, id est, corpus glandulosum. Vidimus & *intestinum cæcum* latitudine pollicis longum. Præter intestinum rectum & cæcum, totum, quod reliquum est intestini, uniforme est, sed tortuosum, adeò, ut si violentius extendas, ferè disrumpatur. *Renes* perampli, magnitudine nucis majoris, intra quos pauca cavitates sunt & sinus (non ut in cane) in quibus percolatur urina. Vidimus & *venam portam* facientem duos ramos, unum quidem mesentericum, id est, ad mesenterium propagatum, quique descendit usque ad extremum intestini recti. Alterum vero splenicum, id est, transmissum ad splenem per totam ejus internam partem, rectà viâ distributum per multos ramos hinc inde. A dicto ramo splenico derivatur alter cæliacus, sic dictus, quia ventriculorum circumplectitur; hic ducit humorem melancholicum ad ventriculorum, ut possit appetere. Vidimus *venam ascendente* perforare diaphragma & cor petere, in cujus partem dextram se inserit. Vidimus & *venam sine pari*

ramificatam ac propagatam, à dicta vena cava juxta cor reflexam & descendente, per spinam à parte dextra, quæ ramos mittit, costis dextris ad sinistras, ad ipsas nutriendas. *Hepar* sex fibris distinctum. Medio duarum à parte dextra egreditur foras *fel*, ita ut fundus inter duas, ad modum prominentis oculi, appareat. Dicta *vesicula felis* habet duos ramos, alterum, qui derivatur ab hepate in duodenum intestinum ad expellendas fæces; alterum, qui recurrit ad vesicam, ut ibi contineatur. In *intestino duodeno* digitis quatuor infra poros cholidochos, inventus lumbricus quidam parvulus magnitudine ureterum. A lateribus venæ cavæ ascendente, descendit *nervus* quidam ad circulum carnosum diaphragmatis, alter verò à sinistra descendit fultus membranæ asperæ arteriæ, deportantes sensum diaphragmati. Vidimus *nervos recurivos*, qui à sexta nervorum conjugatione propagati ad caput asperæ arteriæ inferuntur, alter quidem à sinistra revolutus sursum circa arteriam magnam, & alter circa arteriæ ramos, qui tendunt ad jugulum: cor cum duplici auricula, dextra & sinistra; dextra major & subnigra est; sinistra vero concolor cordi: Habet *cor* ventriculorum dextrum, in quo generatur spiritus vitalis; sinistrum, ad quem ducitur sanguis venalis: Habet & quatuor *vasa magna*; primum est *vena cava* ascendens, quæ inseritur in auriculam dextram; *arteria magna*, quæ inseritur in auriculam sinistram. Tertium *vena arterialis*, vena quidem dicta, quoniam continet sanguinem; arterialis verò denominata, quoniam constat duplici tunica, quam habet veluti arteria: Inseritur hæc in pulmonem, ut illum nutriat: quartum est *arteria venalis* quæ inferitur ad sinistrum ventriculorum cordis, cujus officium est, sanguinem in dicto ventriculo præparatum ducere sursum ad cerebrum, ad generationem spiritus animalis. In ventriculo dextro sunt *valvæ* quædam sive septa, quæ impediunt exitum sanguinis, sic etiam sunt in sinistro. Habet *pulmo* pinnas sex. Visi sunt muscoli interni circum *laryngem*, id est circa caput asperæ arteriæ, quibus inflammationis fit vera angina. Apparuerunt in radice penis *glandule prostrate*, quibus inflammationis fit Gonorrhœa Syphiliæ, quæ sunt paulo majores: Est *penis glans*, id est, caput, velut lingua ipsius felis. Observavimus meatum, qui ducit ad vesicam. Felis *cranium* lineis quibusdam rubris distinctum venarum similibus. *Auricula* interior cum primis exsculpta: Hoc enim organo non vulgariter opus erat eidem ad noctu prædandum, sicut & visu. In hoc observata communio arteriæ magnæ & venæ magnæ: ubi scilicet primum usque scinditur in iliacos. Credo commune animantibus omnibus, quod observavi in medulla spinæ felis domesticæ. Membranis enim

enim propiis cum integatur secundum extrema, quæ respondet duræ meningi, interior, quæ tenui vestiunt & hæc prodeutes nascentesque ex se ipsis nervos: Verum cum in plures veluti funiculos prodeant singulæ harum conjugationes, licet adnotare, dictos funiculos, postquam aliquantisper processerint, mox in unum quasi nodum coire, non dissimilem à geniculis culmorum in plantis frumentaceis & id genus. Porro cum singuli funiculi iisdem membranis tegantur, si retrahas ad te harum substantiam, spoliatur funiculi, quoad nodum illum pertingant. Observatus in *costa* unâ legitima felis domestici, nodus quidam teres similis tuberibus, qui innascentur arboribus, cujus disrupti medullium porosum crebrisque fossulis pertusum cum guttulis sanguinis. Dubitatum inter sodales sectionis, num fractura ossis

ferruminata, num error in formatione, luxuriante materia. Homini in summa parte ossis frontis quæ interjacet, æquè duo supercilia incubant rectæ nasi radici: In hac si effoderis vel terebra os pertuderis, in venies fossulas duas oblongas, obliquè incedentes, sub cranio, parte superiori: cœcas infernè, cancellis donatas: Nullus dubitari posse videtur, esse has cameras olfactus, ubi concluditur implantatus spiritus, ut & in aure. Nescio siquidem, quid de eo senserint Anatomici; credo incompetas huc usque. Porro confirmat sententiâ nostram, quod in cane sensu hoc eximiè pollente sunt hæ cryptæ, & latiores & magis conspicuæ quàm in homine; in simia autem caudata non licuit invenire; fortasse, quod eo sensorio præstare minus debuisset.

R

HISTO-

QUADRUPEDIBUS

LIBER IV.

De Quadrupedibus Digitatis Oviparis.

TITULUS PRIMUS

De Digitatis oviparis cute tectis.

CAPUT I.

De Rana.

ARTICULUS I.

De Ranis aquaticis.

Ambrosin. Digit. Ovipar. l. 1. c. 1.

Astenus de Quadrupedibus viviparis egimus, sequuntur Ovipara; quæ vel cute teguntur, vel crusta. Cute autem teguntur, Rana, Lacerta, Salamandra, Stellio, Scincus, Cordylus, Chamæleon, & Crocodilus. Rana alia est Aquatica, alia Terrestris. Illa à sua garrulitate Isidoro dicitur, quod æstivis diebus suum ra ra peritrepit; aliis à ῥ Ebræo, quod est vehementer exclamare. Græcis dicitur βάραχος, ἡ δὲ τὸ βολῶ τεραχέαν ἔχειν, quod asperam vocem edat. Vocatur Varino & βῶξ, βύραχος, βρόταχος, βύραχος, βρόσανχος, καρπιός, κῶξ, βλίναρος; Cypriis βρέξις, Ionibus βάραχος, Phocensibus βεραχόνη, Ponticis βάραχος, modernis Græcis βόρακος sed & κῶξ, pro eadem, simpliciter apud Ethymologum fumitur. Varino etiam βεῖνοι & περυσίδες, ranæ sunt, quod buccas inter clamandum inflare soleant. Animal est amphibium, cujus pars prior carnosa latitudine caret: naturâ, portionem carnosam posteriori parti in qua crura posteriora crassa & longa, anteriora breviora sunt, addente. Digtos habet quinos, longos, membraná intertextos, ut commodius natate possit. Fœmina mare major.

Nomen.

Descriptio.

Arist. H. A. l. 4. c. ult. Ovid. Metam. lib. 6.

Terga caput tangunt, colla intercepta videntur,

Spina viter, venter pars maxima corporis albet.

Internas partes si attendas, linguam illis instar linguæ infantium primam adhærere, intimam verò à gutture absolutam Plin. scribit. Lienem esse parvum. Hepar secundum Bellon. in tres dividitur lobos, sub quo una utrinque pulmonis pars conspicitur, spumo-

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

fa & minimè sanguinea. Intestina nodulis intercepta sunt. Testes & reliqua membra animalium terrestrium membris similia. In Anglia virides non conspiciuntur. In Germania, Italia, Bononiensi inprimis territorio, plurimæ sunt. In irriguis Ægypti locis tam frequentes, ut nisi à ciconiis vorarentur, omnia fœdarent. In Cyrenaica & Seripho insula mutas esse dicunt, fortè propter aquarum frigiditatem. Etsi verò & in fluentis appareant: libentius tamen in illis aquis versantur, in quibus junci & arundines virescunt, & ulva crescit. In illis qua nunquam gelu concresecunt, omni tempore reperiuntur. Nè dicam de bituminosis, in quibus eas viscositate sua naphtha obruit. Deglutiunt innatantia animalcula, vorant & apes, talpasque mortuos. Herbis quoque vesci verisimile. Permissentur mare superveniente, quod apud Aristot. legimus, prioribus pedibus alas fœminæ apprehendit, posterioribus clunes: deinde ova pariunt. Plin. carnes nigras partu edi scripsit, quas oculis & cauda insignes gyrynos vocavit: formam raninam adipisci, dum cauda in duos posteriores pedes finditur. Mirumque, addit, semestri vita resolvuntur in limum nullo cernente, et rursus vernis aquis renascuntur, quæ suere nata, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eveniat. Sed id de temporariis potius sumendum est. Nam de quibus agimus, etiam hyeme in aquis calidioribus durant, & vere veteres natantes conspiciuntur. Ova circa ripas stagnorum & paludum effunduntur, continuo veluti filo sibi coherentia, quæ nigrarum & concifarum carniarum speciem referunt. Chymici sperma ranarum appellant. Odio prosequuntur ciconias, cygnos, Buteonem, Salamandram, putorium, lucium piscem, anguillam & ignem. A Ciconiis devorantur. Cygnus, Michaële Glycæ auctore, ab affectione quadam esu earum sibi medetur. Cum Salamandris, sæpissimè præliantur. De Lucio & anguilla, res notissima est. Noctu accensis circa littora luminibus non coarctant: imò loco non moventur, & facillè manibus capi possunt. Vox ipsarum est βενεκέξ, κῶξ, κῶξ.

Locus.

Vitus. Arist. Hist. Animal. l. 9. c. 40. Generatio.

Arist. H. A. l. 5. c. 3. Plin. H. N. l. 9. c. 51.

Arist. H. A. l. 7. c. 14.

Antiphatia

Mizald. Cent. 9. Memorab.

Vox.

Laub frosch

Laub frosch

Laub Frosch

Frosch

Rana

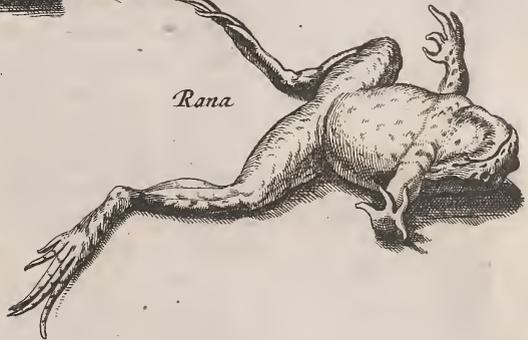
Rana Frosch

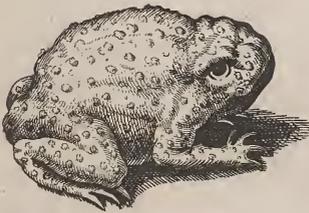
Frosch

Rana

Bufo Krötte

Krötte

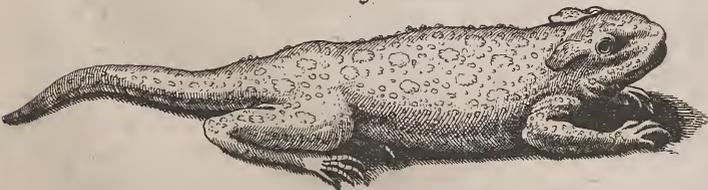
Bufo

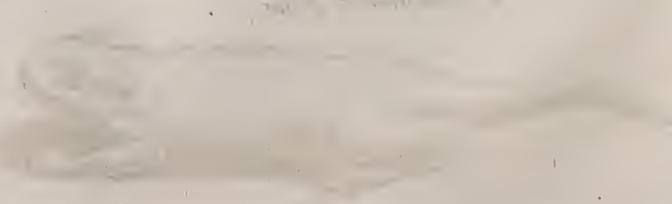
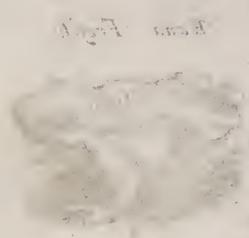
Bufo Caudatus

à Circulatoribus fictus

Faint text centered at the top, possibly a title or label.

καὶ ἄξ. Aristoteli autem ὀλολογῶν vox dicitur, quam ranae mares effundunt, pum foeminas ad congressum vocant. Quando laeduntur, Alberto prodente, vocem instar formidantis muris exilem reddunt. In Cyrenaico agro non erant olim vocales. Illatis è continente vocalibus durat earum genus. In Seripho quoque; & quodam Thessaliae lacu mutas, apud Aelian. legimus. Caro ipsis naturâ laxa, albida, humida, & putredini obnoxia. Ideo quibus frequenter in usu, colorem amittunt, & in febres incidunt. Mense Augusto, ita compressa habent labia, ut difficulter aperiantur, si Alberto credimus. Ubi diutius pectori incumbunt, latere subtus aquam, Mizaldus colligit. Nisi aliquandiu respirent, suffocantur. Quia aquas tepidiores amant, ideo aestivis duntaxat mensibus coaxare solent, & adventante hyeme occultantur. Busbequius dum Strigonium properaret, mense decembri coaxantes audivit, quod aqua in quibus degebant, mineræ sulfureæ viciniâ, incalescerent. Cum pluvia imminet, clamosiores fiunt, seu quod frigidiores sentiant; seu quod dulcioribus impense delectentur. Diu sub aqua urinantur, quod exiguum pulmonem habeant. Brumali tempore interire, & vere iterum renasci, à quibusdam creditum: latere & terrâ condi vel inde certissimum, quod verno tempore, non solum ranarum fetus, sed & ranæ compareant. Noctu & quidem in sicco congregiuntur, non tam ob verecundiam, quàm timorem. In Ægypto, dum natricem sibi occurrere vident, frustum arundinis obliquum apprehendunt, ne deglutiantur. Ab iis civitatem in Gallia pulsam, Plinius prodidit. Marem à foemina si discernere volueris, dorsum acu tange. Ex mare rubeus sanguis; ex foemina, flava aqua effluet.

Quo in *Cibis* habendæ essent loco, Galenus non indicavit. Facile digeri, & bonum præbere succum, frigidum tamen & humidum, vulgata est sententia. Nullo olim apud Romanos in usu. Hodie totum corpus, capite abjecto, assum vel elixum apponitur, à mense in primis Majo ad Octobrem. Coxæ in primis laudantur. Mundella in frigidis innocentiores putat, & cum à Venere abstinent. Amatus Lusitanus omnes, quia venenatæ, à mensis arcet. Præparationem vide apud Ambrosinum.

Et tota & partes variis affectibus pellen- dis inserviunt. Sugillationibus impositæ, livorem auferunt. Maxillis alligatæ dolorem dentium; in aceto decoctæ, mobilitatem. Succus cum eodem, anginam tollit, & tonsillis prodest. Eodem remedio certo strumæ delentur, si Porta non fabulatur. Pulpa earum phthisicis, cum carne caponis, pincis & faccaro exhibetur. In oleo elixa nervorum dolores emollit. In omni virulento animalis morfu vehementer à Dioscoride,

Aëtio, & aliis commendatur. *Cinis* combustæ adeo sanguinem sistere Galeatius de S. Sophia prodidit, ut cum quidam eum collo gallinæ alligasset, amputato post ejusdem capite, nihil ex vulnere sanguinis profluxerit. Habdarrhamanus Asiatensis in nares insufflari in hæmorrhagia jubet. Idem in plumbeo vasculo cum oleo lilior. interemtam, cum unguento rosaceo contorsionem vultus sanare scribit. Oleum quomodo paratur, vide apud Ambrosinum. In doloribus articulorum à materia calidâ vehementer laudatur.

Partes si attendas, *Oculi* in sindone contra lippitudines in collo suspenduntur. *Cor* febrivium algores minuit. Alii in febribus ardentibus ad cor alligant. Contra fistulas cuidam profuisse, apud Villanovanum habemus. *Pulmo* per tergus extractus, folio brassicæ involutus, & in olla concrematus, epileptico exhibitus, opitulatur. Alii id de jecore sumunt. Hoc certè remedio Elector Palatinus restitutus dicitur. Pulvis *jecoris* in accessione quartanarum utiliter fumitur. Plinius, objici formicis oportere scribit: eam partem quam appetant; contra omnia venena esse pro antidoto. *Fel* dyntericis remedio est, & vermes in ulceribus nascentes interimit.

Adeps auribus instillatus, dolores tollit. *Sperma ranarum* in erysipelate, & aliis inflammationibus vehementer est utile, hæmorrhagiam comprimit: scabiem & impetiginem pellit. Quercetanus aquam in rubore faciei commendat. Modum ejus parandi vide ibidem. Baculus quo rana à serpente excussa fuerit, parturientes adjuvare dicitur. *De lingua* fabulosa Plinius. Democritus, *inquirit*, tradit, si quis extrahat ranæ venti linguam, nullâ aliâ corporis parte adhærente, ipsaque dimissâ in aquam, imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunque interrogaverit, vera responsuram.

Quantum ad Differentias, variæ illæ sunt. Excluduntur quædam ex ovis, quædam ex limo, quod in Ægypto accidere, Diodorus Siculus prodidit. sunt viridis, sublividæ, cineræ. In Stochornii Bernensium montis duo sunt lacus, in quibus ranæ magno capite & caudâ longâ conspiciuntur. Præcipuam differentiam in initio Articuli dedimus.

ARTICULUS II.

De Ranis Terrestribus.

PUNCUM I.

De Bufone.

Ranæ Terrestres sunt *Bufo*, *Ranunculus viridis*, & *Rana temporaria*. Quem nos hic Bufoné, fortè quod in appropinquantes maximo impetu spiritum effiat, vocamus, is etiâ *Rubeta*, quod inter rubos frequenter verseter, dicitur. Græci *Φρόνον* vocant, Aristoteles

Aëtius l. 13. c. 55.

Habdarrham. de propriet. Animal. c. 41.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

Hartm. in Praxi Chymiatr. Plin. H. N. l. 32. c. 5.

Plin. l. c.

Differentiæ

Plin. H. N. l. 17. c. 51.

Arist. H. A. l. 8. c. 28.

Plin. H. N. l. 8. c. 58.

Aelian. H. A. l. 3. c. 37.

Mizald. cent. 8.

Arist. H. A. l. 8. c. 2.

Aelian. H. A. l. 9. c. 13.

Plin. H. N. l. 18. c. 35.

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Aelian. H. N. l. 9. c. 13.

Plin. H. N. l. 8. c. 29.

Vfus in Cibis.

Vfus in Medicina.

Galen. l. 9. de compos. medic. secund. loca.

Ambros. l. 1. c. 2. Nomen.

Φρούλω Ethymologus *Φρούεον*, fortè à *Φρούω* mens, quòd venenum caput petat, & vertiginem inducat. Nisi *ἀπὸ τῆς Φρούω*, seu frutice derivare volueris. Chrysippus quidem apud Plin. Phryganion febr. quartanis alligatum remedio esse autumat, sed animal non describit. Luciano est *φύουλον* quòd leviter contactus mirum in modum turgescat. Qui *μύοξον*, appellant, falluntur.

Descriptio. In ejus descriptione, non est quòd multum immoremur, quia vulgare est animal. *Cutim* habet densissimam, & adeò crassam, ut sæpè nec acutissimo quidem palo perforari possit, lurido colore perfusam, maculis veluti quibusdam pustulis asperam, ventre turgido & inflato; unde *ventrosus* vocatur. *Locus.* Capite crasso, dorso lato. *Pilis* caret. *Amphibium* esse animal scripsit Plinius: sed fortè de palustri accepit. Opacis nemorosus cavisque ac putridis locis gaudere tam certum, ac incertum, in Hyberniam illatum, solà pulveris aspersione interire. Non haberi ibidem, à quibusdam proditum.

Cibus. Terreo humore, herbis, lumbricis, & apibus vesci notum. Tantum verò singulis diebus terræ absumere, quantum anteriore pede comprehendere possit, à vulgo quidem creditur, sed nullo experimento fultum. Ob victum *μύοφαγος* à Græcis dicitur. Sub salvia sæpè stabulari, una & altera historia comprobavit. Periere subitò, qui degustaverant, ut à Mizaldo & Pareo proditur. An verò ea vescatur, ignotum.

Mizald. Cent. 1. memorab. Pareus l. 20. c. 24. *Generatio.*

Nascitur ex ovis, & materia putrida. Ex cremati pulvere sepulto emergere, proditum. In Dariene, si Petro Martyri credimus, ex guttis dextrâ mancipiorum manu cadentibus, dum pavimenta irrigantur, gignuntur. Exanate sepulta idem fieri, Reufnerus canit: ex menstruo sanguine Porta, cum mulieres aliquando rubetas enixas fuisse, legamus.

Porta Magiæ Natural. l. 2. *Sympathia* & *Antipathia.*

Inimicitia ipsis intercedit, cum *sale*, gravi odore, & odore *florentis vineæ* ex inanimatis; cum *fele*, *talpa*, *aranco*, ex animalibus. *Sale* conspersus, ad ossa usque consumitur, si Alberto credimus, Rutæ, nasturtii, & hisce similibus si urantur odore pelluntur. De florentis vineæ odore idem affirmatur. Cum *fele* dimicat & interimitur. *Atalpa* devoratur, ut & hæc ab illo. *Aranei* ictu interit. Affixerat se cujusdam supinè dormientis ori arctè, oppressissetque hominem, nisi tertio aranei ictu interire coactus fuisset. De *Sympathia* nihil singulare occurrit, præter id quod de salvia diximus. Mustelam in os rubetæ illabi, à viris fide dignis Porta se accepisse scribit. Plantagine conta morsus araneorum sibi mederi, apud Plinium alicubi extat:

Natura, Ehan. H. A. l. 8. c. 34.

De *Natura* & moribus habe, hyeme & interdiu latitare, noctu verò per loca ab hominibus trita vagari: noctu potius quàm de die

vivere; imò à solari splendore abhorre: tardo gradu incedere, aliquando salire: sæpius verberatum, inflato corpore, virus primò ex clunibus emittere, mox guttas quasdam malè olentes effundere. Solet herbas salivâ inficere, quæ non minus est lethalis quàm napellus. Solent sonum gru gru edere. Pluviam, dum vesperè cavernis egrediuntur, præfagiunt.

Agricola de animal. sub terra latencibus.

Paucum venenum & mite habere, scripsit Albertus; quòd fortè de iis qui in frigidioribus regionibus degunt, fumendum est. Illarum qui in calidioribus, primi generis est. Sal ipse, quo bufo extinctus est, si in aqua dissolvatur; ita eam inficit, ut linteam vel indusium eâ madefactum, incurabili scabie hominem inficiat. Si detrahare volueris, vel pellem punge, vel virga exagita, vel superficie punctam, in aquam conjice. Virus infecta evadit. Infectus, tumore, pallore, singultu, spirandi difficultate, & gonorrhæâ afficitur. Aliquando, dysenteria, gutturis inflammatio, & vertigines accedunt. Fuit qui canna qua bufo infixus fuit, ita proprias manus infecit, ut tractatum iis cibum subinde evomeret, nec citius vomitus cessarent, quam ex aliorum manibus sumisset. Qui evadunt, edentuli plerumque fiunt. *Medelam* multa suppeditant; inter hæc præcipuè. Cancris fluviatiles triti & potius cinis rubetæ, cornu cervi dextrum, lac muliebre, saliva hominis iejuni, radices arundinis, poterion herba, quæ & phrynon in vino exhibita, terra Melitenensis, Smaragdus, Theriaca, & extra, oleum de scorpionibus. Sunt qui ipsius bufonis lapidem extollunt. Mithridatium, & quintam essentiam theriacalem his adde.

Venerium

Mizald. Memor. Cent. 3.

Noxia etsi bestia bufo, & venenata, multum tamen contra venena, & alia prodest. Marcellus eum cum adipe ursino, in olla rudi pro arthriticis coquit. Oleo in quo decoctus est, strumis felicissimè inungitur. Dissectus, & renum regioni applicitus, lotium provocat. Servatos hoc remedio quosdam hydropicos ferunt. Coctus & emplastri instar cynanchicis impositus, certo liberare dicitur. Idem filum quo suspensus erat facere apud Mizaldum legimus. Pinguedo exenterati, & radice laureolæ, stercore gallinæ, sale, & unguento dialthetæ infarcti, inter assandum cadens, fistulæ benè in unguentur: pulvere vero ita ad combustionem assari, asperso, optimè curantur, si Arnolde fides est. Exsiccat in umbra & in manu linteolo involutus detentus, hæmorrhagiam sistit. Cinere nimius hæmorrhoidum fluxus, certissimè curatur. Nicolaus emplastrum ex eo format. Alii arefactum tanquam amuletum contra pestem, collo appendunt. Crollius pulverem contra quoscunque venenatos morsus aspergit.

Vfus in Medicina.

Mizald. Cent. 8. Memor.

Arnold. l. 3. Brev.

Qui

PUNCTUM II.

De Ranunculo viridi, & Rana temporaria.

Quidam in ulcere cancroso bufonem cras-
sum fumit, in balance ponderat, additque
ejusdem ponderis cancos vivos, deinde in
olla rudi, diligenter luto munita; relicto
tamen exiguo foramine, lento igne urit, &
pulvere felicissimè utitur. Helmondus à
Butlero Hyberno edoctus, ex bufonis cada-
vere, & terrâ ac animalculis quæ ad focum
suspensus intra triduum in patinam ceream
evomere solet, trochiscos cum tragacantho,
& cerea illa patina format, qui ad mammam
sinistram gestati contagium arcent, & loco
alligati, virus extrahunt. Recentes sunt
minus validi: validiores, qui ante in usu fue-
re. Bufo, mense Junio, post meridiem ca-
piebatur. Idem Julio mense, decrefcente
lunâ bufones cœpit, quorum oculi (*ver-
ba ejus sunt*) scatebant albis vermibus: ni-
grisque capitibus prominentes, ad eò ut u-
terque oculus totus in vermes transformatus
esset, fortassis 50. numero. in singulo oculor.
foramine erant densè compacti, quorum
capita foris eminebant: & quoties aliquis
egredi vel prominere conaretur, statim bufo,
appositâ manu, egressum verabat. Animal-
cula quæ evomuit, erant muscæ nitentibus
alis, subviridi colore quasi decoratis. Mox
à vomitu obiit. *Pedes* viventis, Lunâ vacua
& ad synodum properante abscissi, strumas
curant, si eis collum circumdetur. De bufoni-
s lapide agemus alibi:

Helmond.
in Tumulo
pestisp. 76.

Vfus in Ci-
bis, & aliis.
Martyr.
Decad. 3.
l. 10.

In insula novi orbis Peragua, Hispanus,
coctos bufones, fame premente edisse, Pe-
trus Martyr author est. Lerijs, Brasilians
minimè exenteratis, & tostis vesci prodidit.
Ufusus falconi in cibo datur, ne pennæ à ti-
neis exedantur, prohibet. Sunt qui novo
fictili inclusum in medio segetum obruunt,
& sic noxias tempestates arcent. *Officulum*
dextri lateris ad venerem concitandam alli-
gabatur.

Differentia.

Differentia à loco, figura, & mole corpo-
ris fumuntur. *Locum* si attendas, reperiuntur
quidam in sacrorum commissuris. Snebergæ
& Mansfeldii eductus primò turget, mox
perit. Tholosæ in saxo arenario rubro albis
maculis distincto reperitur. Latomus qui-
dam Antverpianus, in marmore invenit.
Agricola in illis ex quibus lapides molares
fiunt reperiri scribit, & antequam formen-
tur benè considerari an lateant, debere. I-
dem eundem *περίφρωνον* vocat. De *figura*
& *mole corporis* ita Ambrosinus scribit. O-
viedus in summario Indiæ &c. p. 608. *uf-
que*, quia non clamet nisi lædatur. Gesne-
rus Gibbosi bufonis meminit, cujus iconem
damus.

Ranunculus viridis, vocatur Plinio *rana* Ambros. l. 1. de ovi-
par. c. 3.
minima & viridissima; aliis *calamites*,
quòd inter arundines & calamos versetur;
Iliodoro *Agredula*; quibusdam, *Rana sylve-
stris*, quòd sylvis delectetur; vel ad diffe-
rentiam ranæ viridis quæ editur. Græcis
est *κάνης*, quia suâ voce imbres præfagit.
Aliis *δρουαίης*, *δρουβάτης* quòd per arbores
incedat. Quibusdam *διωπέης* quod quasi de
cælo delabi videatur. Hermolaus *δρουφύττω*
vocat; *δρουφύτων* fortè dicere voluit; id est,
quasi in arbore natam. Vocantur & *βρέζαντες*,
ob vocem quam edunt.

Ita eam Ambrosinus describit. Rana hæc Descriptio.
ubique viridi colore perfusa est, præter pe-
des &c. vide Ambrosin. p. 622, usque cæte-
ras fugat.

Conducit ad multos affectus. A tussi li- Vfus.
berari qui in ejus os expuerit, Plinius au-
thor est. Extinguit febrile incendium, si
manu detineatur, Sylvius. Guainerius pro
hecticis gallinas puite ex farina hordei &
carne ejus elixa nutrit, gallinas ægro præbet.
Timotheus per medium dissectus renibus
hydropicorum applicat, & aquas educit.
Iecur in pellicula gruis ligatum, venerem
concitatur; si Plinio credimus. Apeps, si denti
dolenti illinatur, frangit eum. *Cruor* vesti-
gijs pilorum à genis evulforum instillatus,
renasci eos prohibet. Marcellus acu cuprea
ranunculum pungit, & sanguine inde ma-
nante loca, pilis revulsis, inungit.

De *Rana temporaria* Ambrosini verbis Ambros.
de digit. o-
vipar. l. 1.
c. 4.
agemus. Ita verò ille de ea. Ex differentiâ
huic ranæ addita, unusquisque conjicere
potest, hoc animal &c. p. 623. usque, ducen-
tes diu vivere nequeunt.

CAPUT II.

De Lacertis.

ARTICULUS I.

De Lacerto vulgari.

Lacertus seu Lacerta, nomen à lacer- Ambrosin.
Digit. O-
vipar. l. 1.
c. 5.
Nomen.
torum humanorum similitudine, & quòd
pedes veluti homo quadrupes incedens,
manus flectat, fortitus est. Græcis veteribus
σάρπη, *σάρπη*, Hefychio & Varino *σμίλλα*,
modernis *καλιούρα*, aliis *σάρπη ἡλιανή*, vul-
garis inprimis, dicitur. Plures quidem eo-
rum sunt Differentiæ: nam Plinius lacerto-
rum, quorum color ad ferrugineum accedit, Differentia
meminit: Scaliger in minuculos & majores
distinguit: nos tamen, in *vulgares*, *virides*, Scalig. in
Histor.
Animal.
Arist. pag.
fice-
204.
Chalcidicos, & *Brasilienses* seu *Indicos* dispe-

Vulgaris. scemus. *Vulgaris* digitos habet quinos valde exiles, cum unguiculis tam in prioribus quàm in posterioribus pedibus. In his, qui indicis locum obtinet, longissimus est; pollicis, inferior locus datur. Albertus ei pilosam linguam attribuit, ex Plinio Aristot. bifidam, secundum quem, siccum pulmonem, lienem perexiguum, & rotundum, testes spondyliis adherentes, foeminae vulvam ut in avibus, cujus cervix infernè sit magis carnosa, ova proxima septo contineantur, habet. Reperiuntur in Italia copiosi, in insula Capraria magni: in India, prodente Linschotano tam frequentes, ut in leeticas quandoque irrepant. Arabiae sunt cubitales: in Indiae verò monte Nyfa xxiv. pedum, in longitudine, colore fulvi, aut punicej, aut caerulei. Incolunt plerumque sepulchra, cavernas, spinetas, & rudera. Genuae, in arce Principis Doriae, plurimos conspeximus apicantes. Vescuntur, carnibus, herbis, apibus, formicis.

Generatio. Congrediuntur circa finem Martii, & quandoque, ita complicantur, ut duo capita & unum corpus representare videantur. Post ova, more serpentum pariunt, & teste Arist. terrae committunt, ex quibus sine incubatu statutis temporibus catuli erumpunt. Ore parere, vel foetus, uno inerte excepto devorare, fabulosum. Abhorrent à ciconiâ, quae lacertis pullos nutrit, bufonibus scorpionibus, araneis, & serpentibus. Aranei parvos lacertos in foraminibus, parietum, aggressi, filamentis obducunt, & ictibus obruunt. Cum serpentibus praeliantur: ideo ophiomachon accepere nomen. Delectantur carnibus cochlearum, distamno herba, ad quam à serpentibus vulnerati confugiunt, & homine, quem etiam à serpente defendunt. Ori admoti, pituitam humanam avidissimè lingunt. Historias vide ap. Scaliger. citato loco, & Erasimum in tractatu de sympathia & antipathia.

Natura & Mores. Temporis tractu visum amittere, eundemque iterum seu foliis beneficio, in quo tam diu donec convalescant, morari dicuntur, seu beneficio naturae, recuperare, cujus apud Aelianum exemplum; mensibus hybernis sub terra condi, & sic quasi semestrem vitam agere, unde ἐξαιλωθεῖσι dicuntur; hybernium & autumnale spoliium deponere; foemineum sexum majorem esse: compares incedere, & uno capto alterum in capientem efferari; ovorum quae pepere oblivisci, ut apud Plin. habetur, per medium divisos, propter glutinosum humorem, non perire; imò naturali quodam vinculo coalescere; quod ex cicatrice colligitur; ad Naturam & mores pertinet. Dicuntur & caudae saepius amputatae renasci. Theocriti interpretes exsiccatum in viperam transmutari falso scripsit. Reperiuntur & monstri visus quidam, teste Schenckio. in ceti magnitudinem Lutetiae excrescere. Dantur duab. & tribus caudis instructi, quod ab ovis dilecythis fortè profi-

ciscitur. sed & ἀμφικέφαλοι seu bicipites. Amphibænæ iconem, in qua unius cauda conspicitur, hic quoque adjicimus. Quantum ad usum in Medicina, divulsa lacerta ictibus scorpionum applicatur: in cibis ad Salamandræ virus à Plin. praebetur. Oleum ex iisdem in oleo suffocatis & percoctis, dissolvendis strumis, cum fimo pecudum inungitur: & ad delendas faciei lentigines commendatur. Crematar. cinis cum melle Cretico ad oculor. caliginem adhibetur. Efficacius est, si ex viridibus componatur. Cerebrum in suffusionibus valet. Caput contusum & appositum, seu solum, seu cum aristolochia longa, radice arundinis, & narcissi bulbo, sagittas & spinas tenaciter adherentes extrahit. Cor combustum & cum amurcâ mixtum, torporem membro inducit, ut Chirurghi ferrum non sentiat. Sanguis varices succrescere prohibet, si pusionum crura eo diligenter illinantur: in herniis quoque infantum commendatur. Stercus medicamento contra equorum straguriam miscetur. In urina virili necata, ejus qui fecit, venerem cohibet.

ARTICULUS II.

De Lacerto Viridi & Chalcidico.

Lacertus viridis, à colore ita dicitur, Graecis οὐρεγ χλωρεγ. & nuperis χλωροσώρεγ. Alii Majorem ob magnitudinem vocant. Sylvaticus Ophiomachum, à superandis & impugnantibus serpētibus. Amant isti loca calida: ideo in Italia frequentes apparent, ubi nonnulli, (verba sunt Ambrosini) eos observant multos simul obviam egredientes, quandoquidem tum morbos praefagire affirmant. Aestivo tempore in arboribus morantur, & more ranuncolorum viridium vociferantur. Sunt & bicaudati. De Descriptione non adeò sumus solliciti. Icon namque subvenire poterit. Vfus est in Medicina singularis. In strumis à Plinio alligatur, & post dies triginta renovatur. Ramices infantium, morsu ejusdem dormientibus applicati, emendantur. Deinde animal arundine transfixum in fumo suspenditur. Vivum cum vino decoctum phthisicis jejunis Marcellus exhibet. Oleo decocto faciei lentigines depelluntur, de quo vide Gesnerum. Eodem cum pice liquida, & adipe suillo veteri Hierocles ungulam equorum inungit, ut firmior reddatur. Fumanellus in capillis denigrandis utitur. Pro iisdem regenerandis, composuit Veckerus aliud. Unguentum pro Epilepticis apud Ambrosinum vide. Cinere strumae exulceratae curantur. Oculis vivo erutus, quartanariis alligatur, pelli caprinae involutus. Sanguis attritos hominum & jumentorum pedes sanat, & clavos eruit. Ossa Epilepticis profunt, postquam vivus sale optimè in fictili aspersus, eadem carne amissa deposuerit.

Eydexen

Lacerta

Lacerta

Lacerta Chalcidica flexuosa

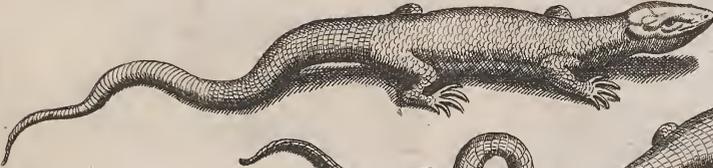
Lacertus Biceps

Lacerta Biceps

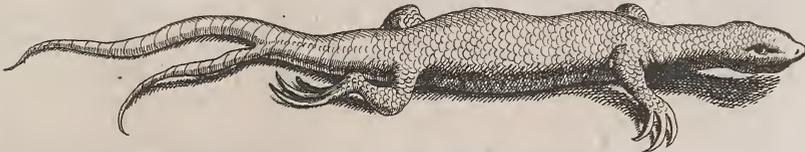
Lacertq Viridis Liguro Bononiensibus

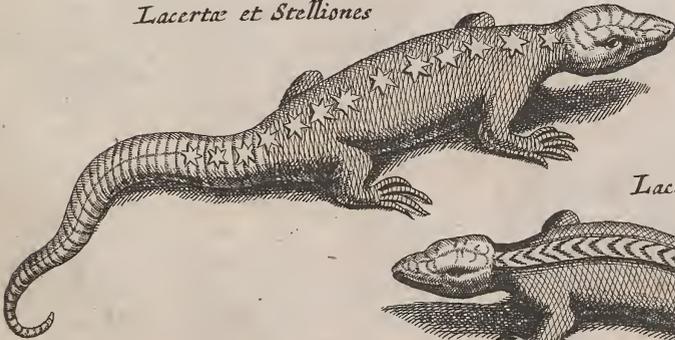
Lacertq Viridis Cauda bifurca

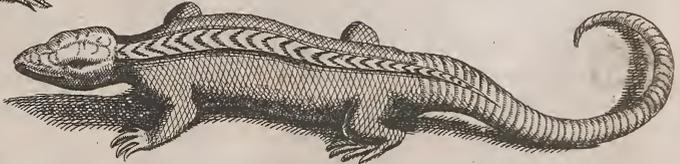
Lacertus Viridis exiccatus Cauda bifida

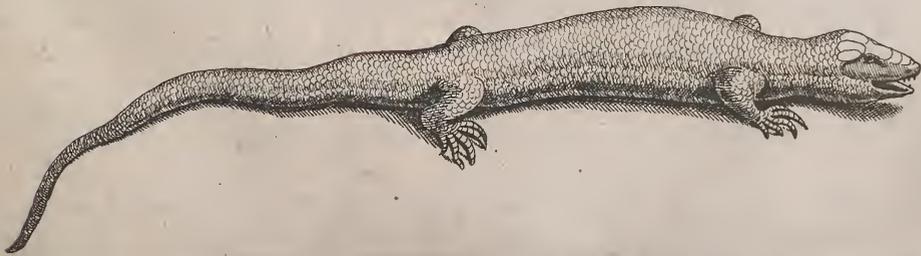
Lacertæ et Stelliones

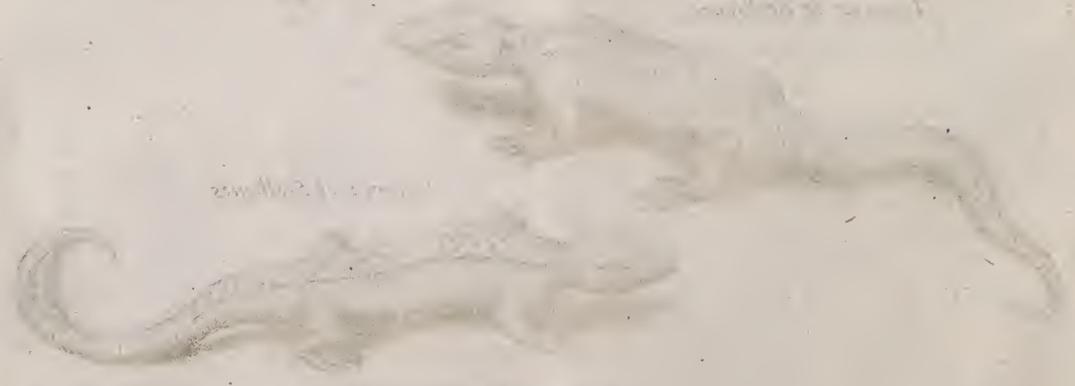
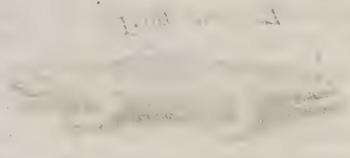
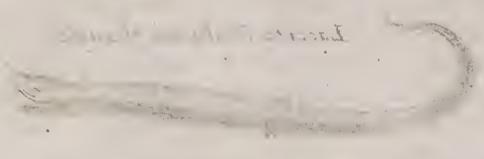

Lacertæ et Stelliones

Lacertus Cyprius Scincoides

Lacerta
Chalci-
dica.
Ambros.
l. 1. c. 7.

Lacerta Chalcidica nomen à Chalco seu ære; quòd dorsum ejus lineæ æreæ percurrant, datum est. Dicitur Hefychio *Ζυγλις* Belonio *Samiamithon*, sed malè ut Salmasius docuit. Alii *Seps*, à putredine, quod caro ad ejus morsum contracto livore putrescat: quibusdam & *Tarantula*, sed perperam. Similis est parvis lacertis, & illius serpentis colore quem Cæciliam dicimus. *Columna*, totam colore æreo refertam observavit. Nicandri scholiastes in Syria, Lybia, & Cypro nasci & inter saxa degere scripsit. More viperæ suos foetus enititur, nisi quòd more aliorum oviparorum in ventre ova gerat. Fabius Columna in Gallicano castro inventum hujusmodi animal interfecit, & in dissecto illius ventre quindecim partus invenit, quorum alii membranâ exuti, alii pellicula diaphana circumdati, conspiciebantur. Galenus dissectum morsui applicat, & cibum fassamentorum præscribit.

Galen. de
med. simp.
facult. l. 11.

ARTICULUS III.

De Lacertis Indicis.

PUNCTUM I.

De Senembi seu Iguana.

Marcgr.
Hist. Bra-
sil. l. 6. c. 11.

Lacertorum Indicorum plures sunt species, inter quas celebres, *Senembi*; *Tejuguacu*, seu *Temapara*, *Taraguira*, *Americima*, *Carapobeba*, *Ameiva*, *Taraguyco*, *Aicuraba*, & *Tejunhana*. Describemus eas verbis ipsius Marcgravii. Ita verò de prima iste. *Senembi*, Brasiliensibus, nobis *Iguana*, *Cameliaon* Lusitanis falsò, & falsissimè Belgis Legyan. Erat longitudo totius animalis, quod hic describo (reperiuntur tamen longe majores,) ab ore ad extremitatem caudæ, trium pedum & octo digitorum: corporis ambitus vel crassities, decem digitor. ubi maxima. Tota *cutis* eleganter viridis, sed maculis nigricantibus & albis, in modum panni undulati, hinc inde variegata. *Cutis* constat è squamulis, in dorso, cruribus & caudæ initio paulo majoribus, quam in reliquis partibus. *Squama* caudæ omnes æquales, non ut Car. Clusius observat. A cervice ad extremam caudam seriem habet planarum, sed mucronatarum instar ferræ, spinarum secundum dorfi longitudinem, etiam virescentis coloris: suntque spinæ istæ ad cervicem majores, semperque minores fiunt, minimæ in extremo caudæ. *Caput* longitudinem habebat duorum digitor. ferè aut paulo minus, singularibus squamis, majoribus quàm in aliis partibus tectum: *colli* longitudo sesquidigiti, crassities quinque. Magnos claros habebat *oculos* nigricantes & binos nares patentes in prona & ferè extremitate capitis parte, singularæ mandibulæ, exiguorum *dentium*, & nigricantium, & bre-

vium numerum habebant, & os *linguam* crassam: Pone caput in utroque latere albicantem maculam instar branchiarum in piscibus sub mento ingluviem ad pectus usque propendentem, maximam partem nigricantis coloris; quam contrahere potest, & cum irascitur vel terrore afficitur propendere finit. Ab ore ad ingluviem. in collo inferiori etiam habebat spinas in dorso. Quattuor *Cruribus* erat præditum, & totidem *pedibus*, quorum quisque quinque digitos continebat; cruraque & pedes squamis tecti ut reliquum corpus. Bina anteriora crura breviora posterioribus & non ita crassa, longitudo quattuor digitorum aut paulo minus; *digiti* quinque, & in iis medii breviores, quam medii posteriorum pedum: intimus & extimus digitus binis articulationibus duo illis proximi tribus medius quatuor constabant, omnium *ungues* nigri incurvati & breves instar avium. Posteriora crura longiora & solidiora anterioribus, nimirum longitudo eorum usque ad pedes, eadem quæ crassities colli vel caudæ propè corpus, nimirum quinque digitorum, pedum posteriorum longitudo unius pedis aut amplius: digitorum prior extimus anteriorum digitis extremis æqualis magnitudine & articulationibus duabus sequens hunc tribus tertius quatuor, quartus, qui longissimus, quinque, quintus seu ultimus versus caudam etiam quatuor, æqualis cum tertio longitudinis: ungues ut in anterioribus *Coryledonum* series nulla ut Clusius aliàs observavit. Saltem postica crura (tam superius quam inferius) instar humanæ furæ se habebant, priora autem non item: Crassities *caudæ* proxima corpori, erat quinque digitorum, & attenuabatur semper, donec in extremitate planè exilis esset & acuta instar subulæ. Quum mactassem, movebatur adhuc pelle detracta, & cor exemptum subsiliebat. Habebat in utroque latere *ova* ultra decem, quædam cerasi magnitudine, quædam & minora: *pinguedinem* insignem instar gallinarum: in ventriculo insignem copiam fructuum, maxime limonum dulcium: quibus pro cibo erat usus: Comedunt etiam farinam Mandiocæ aquâ madefactam. Diu in ediam tolerare possunt; habui, inquit Marcgr. ad duos aut tres menses sine omni cibo & potu, & denique aufugerunt, ita ut judicem sine dubio famem diutius ferre posse. Carò boni est saporis; cocta & diu frixa butyro, & æquè bene sapit ac caro pullorum & cuniculorum. 28. Maij. 1640 mactavi & feci unum, pinguedinem habentem multam instar gallinæ. Partes internas, cor, pulmones, jecur, vesiculam fellis, renes, vesicam, genitalia vasa, habet ut alia animalia: amplum jecur; duplicem ventriculum, unum anteriorem, in quem cibum prius recipit, hinc intestinum habet minimi digiti crassitie,

ac decem circiter digitos longum, cui annexitur alter ventriculus, ubi cibus planè concoquitur, hinc cætera intestina usque ad rectum. In anteriori ventriculo magnam copiam farinæ Mandiocæ & Milii Angolensis crudi habebat: Posterior, major, totus semicocto cibo plenus erat, cui multi vermiculi vivi instar eorum qui in caseo generantur, inhærebant. Intestinum ultimum s. rectum sterco continebat. Detracta pelle totianimali, & cauda amputata, hæc adhuc movebatur. Vivax animal, nec si quinque aut sex ictus in capite acceperit, moritur, nisi cervix cultro inflicto vulneretur, tunc n. cum sanguine vitam effundit. Caudæ caro, meris fibris & nervis constat. Mense Decembri 1641. vidi eximi lapidem è ventriculo Senembi, ovi gallinæ mediocri magnitudine & figura, sed compressiorem paulo: exterius glabrum, albicantem, interius compositum è tunicis instar Cephæ, ita ut una ab altera separari posset lapide contuso. Coloris erat interius albicantis s. grysci, duræ substantiæ ut Bezoar. Capiuntur fune, nam arboribus insidere solent, quod Brasilienses, fusti longo adaptabant funem, hoc videns animal, miratur, nec tamen movet, sed tunc se illaqueari sinit, & ita capitur, alias currit velocissimè. Juniores toti sunt viridis coloris, grandiores ætate, variegati fiunt, & cinerei: fenes enim ut plurimum sunt fusci vel cinerei coloris. Fr. Ximenes scribit, in capite hujus animantis interdum reperiri lapillos, qui præsentissimo remedio lapides renum comminunt & dejiciunt, drachmâ pondere è liquore idoneo hausti, aut etiam corpori alligati. An autem qui in ventriculo reperiuntur aliquando eis, dum viribus polleant, mihi non constat, periculum posset capi sine ullo, meo judicio, discrimine.

PUNCTUM II.

De Tejugvacu, Taraguira, & Americima.

Marcegrav.
Hist. Brasil.
l. 6. c. 11.

Tejugvacu & Temapara Tupinambis; Lacertus egregius: corporis figura, capituli, oculorum, oris, pedum, caudæ, convenit cum Senembi; in hoc autem differt. Primo totius corporis color est niger, elegantissimis maculis albis inspersis variegatus, & versus extremam caudam, sed quasi aculeos habet albos. Secundo cauda crassior in exortu. Tertio caret illis dentatis aculeis per dorsum longitudinem. Quarto in pedibus posterioribus exterior digitus paulo remotior est à reliquis, & brevior. Quinto, linguam habet bifidam longam, rubram, glabram, quam velocissimè instar serpentis, ad digiti longitudinem protrudit & retrahit. Nullam edit vocem:

patiens est, libenter vescitur ovis, quæ cruda sorbet. Inedia patientissimum animal: detinebam alligatum, sed cum se vinculis absolvisset, liberum permisi (verba sunt Marcegravii) per cubiculum currere, & interdum dedi haustum aquæ è vitro bibendum, ita adhuc obambulat quando sitit, alias toto die in angulo suo ordinario fedet. Libenter incumbit cineribus calidis: Vigesimo Martii quispiam partem caudæ calcando detraxerat; postea tamen de novo ad duos digitos crevit; primo Julii moriebatur inedia planè tabidus factus, septem enim mensium spacio nihil comederat, tantum aliquando haustum aquæ sumpserat lambendo. Caro ejus comeditur. *Taraguira* Brasiliensibus: Marcegrav. l. c. Lacertus frequens & propè domos, in hortis & ubique frequens: Longitudo ejus circiter pedalis: (quanquam reperiantur & minores) *Corpus* habet teres, totum squamulis triangularibus cinereis seu leucophæis tectum. Caret *ingluvie* sub mento; *dorsum* æquale: nutant velocissime capite quando aliquid vident & celerime currunt motando corpus. Si videant hominem dormientem cui serpens venenatus, aut aliud venenatum animal lædendi causa appropinquat, illum excitant ne lædatur. *Coire* volens mas leni morfu apprehendit scænellæ cervicem, paulo post ad latus se inclinat, & scæmina propriam caudam sursum levando admittit marem, qui pedibus complectitur corpus ejus à tergo. *Americima* Brasiliensibus: Lacertulus tres digitos longus & pennam olorinam crassus, ubi crassissimus: crura & pedes similis figuræ & tot digitis, ut Senembi. *Ocellos* habet nigros: *corpus* autem fere quadratum videtur. Totum *dorsum* squamulis vestitur leucophæis, latera autem fuscis, *caput* itidem & crura, cauda vero cæruleis: omnes autem splendent, & ad tactum apprimè sunt læves. *digiti* in pedibus instar setarum porcinarum. Venenosum est animal ut Lusitani affirmant, & cupidum exsugendi sanguinem ex gravidis mulieribus. Referunt scæminam semel tactam ab hoc lacerto, vel solum ejus indumentum, nunquam postea concipere.

PUNCTUM III.

De Caropopeba, Ameiva, Taraguycu, Aycuraba, & Tejunhandâ.

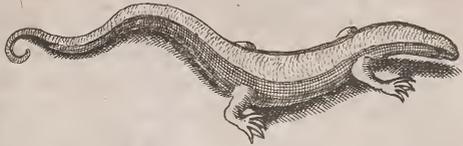
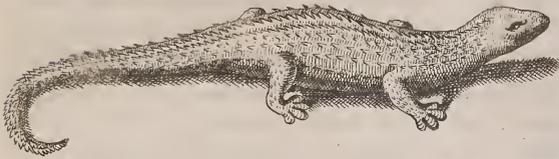
Caropopeba Brasiliensibus; Lacertulus Marcegrav. Hist. Brasil. l. 6. c. 12. tres, quatuor vel quinque digitos longus, venenatus. Figura corporis est ut reliquorum. Quatuor cruribus & pedibus: in anterioribus quinque, in posterioribus quatuor habet digitos. *Corpus* totum hepatici est coloris, cum albis notulis, in cauda autem albis lineolis, hinc inde etiam aliquantum flavimix-

Teiuhana Brasiliensibus

Americima Brasiliensibq

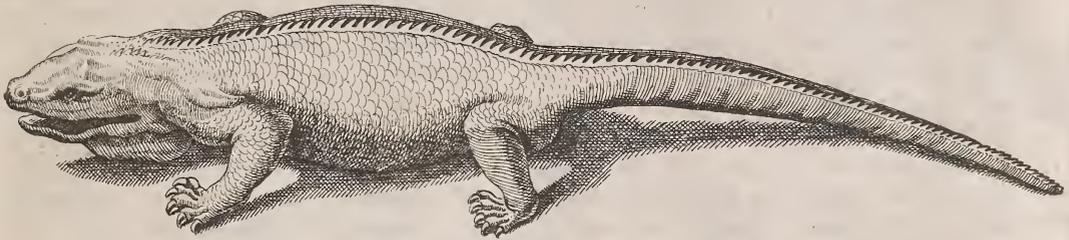
Lacertus Tarantula quibusdam

Teinguacu et Temapara Tupinambis

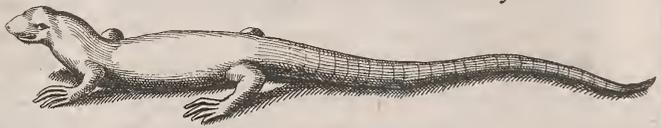
Senembi Brasiliensibus

Lacertus aquaticus wasser Cijdex

Lacertus Viridis Grune Cijdex

Salmandra Molch Moll

Salmandra aquatica Wasser molch

Salmandra alia aquatilis Minor prone

Salmandra Terrestris Veranig Maculis Luteis distincta

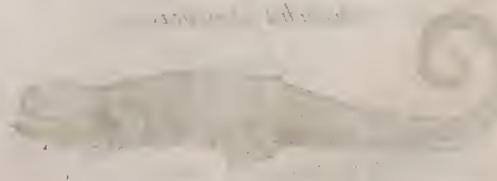
Salmandra Aquatica

Salmandra Aquatica prona

Reptiles and Amphibians

mixtum; *Oculos* habet splendentes, & quasi vitreos. *Ameiva* Brasiliensibus & Tubinambis, alia species Lacertorum & superius descriptæ Taraguiræ per omnia similis, excepto quod caudam furcatam habeat, id est, desinentem in duo cornua recta. *Taraguirico Aycuraba* Brasiliensibus, Taraguiræ alia species, superiori item similis, excepto quod cauda ab initio ubique habet triangulatas squamas parvulas: *Cauda* extremitas planis squamulis tecta est, & præterea quatuor maculis fuscis, *dorsum* & præcipue post caput undatum maculis variis fuscis. *Tejunhana* Brasiliensibus; Lacertulus est minimum digitum crassus; *capite* acuminato ut Senembi; *oculis* nigris, circello aureo: *crura* habet quatuor ut Senembi; *Longitudo* ejus ad posteriora crura & trium digitorum; *cauda* longitudo sex digitorum & femis: estque cauda teres & instar aviculæ in extremitate acuminata. *Capitulum* tegitur squamosa cute; *dorsum*, latera & crura superiore latere cute vestiuntur ad tactum molli instar holoferici; *cauda* autem squamulis quadratis constat minusculis: guttur & infimus venter itidem squamulis quadratis teguntur, majusculis, capitis testa fuscescit: *Dorsum* & *latera* superius fusca, vel potius tribus lineis dilutæ umbræ coloris, & aliquot undis ejuscemodi variegatur: latera inferius viridia; superiora autem in fusco linea notat viridis secundum longitudinem, à capite ad crura usque posteriora: itemque alia linea viridis est, ubi fuscum & viride separantur: Inter duas autem lineas ordo est punctorum viridum in fusco, & sub inferiori linea viridi series est punctulorum nigrorum in viridi. *Crura* etiam in lateribus superioribus obscure flavi seu cerei obsoleti sunt coloris, variegata maculis parvis fuscis. In inferioribus lateribus sunt alba. *Cauda* quoque superius coloris, cerei obsoleti, inferius cerei cum albo mixti. *Caput* inferius, guttur & infimus venter, candidi sunt coloris, sanguineis notis variegati. Bifidam habet linguam.

CAPUT III.

De Salamandra.

Salamandra, unde nomen fortita sit, incertum est. Nam dici vel quasi valincendam, quod contra incendium valeat, ut Isidorus vult: vel quasi sola amans sit Ἐπιπυρός, id est ignis; vel quod σπυλαμάνδραν id est quieta latibulum teneat; aut quod σπυλαμάνδρα dicatur, id est inter spacia inania caularum & speluncarum stabulans; aut denique quod σέλα μανά δερεῖ, id est, splendores laxet & pellat, ridiculum nimis est. A Saanbras vel Samabras Arabico dici, verisimile est etsi incertum. Plinius animal stellatum nominavit: Ætius Lacer-

tam venenariam. Duæ ipsius sunt species. Alia enim est *Terrestris*, *Aquatica* alia. Illa lacerto viridi est similis, caput & ventrem, quæ crassiora, si excipias. Breviorem habet caudam, colorem nigrum maculis lacteis inquinatum, sed quædam lævitate pellucidum. Gesnerus unam in Alpibus invenit, totam fuscam, absque splendore, caudâ brevi, succus lacteus à percussâ dimanabat. Matthiolus in quibusdam Germaniæ silvis, dorso nigerrimas, ventre rubentes observavit. Vitriacus ei caudam longam & tortuosam, ungues aduncos & hamatos adscribit. Nicander λιπόρρινον quod splendida, renitente, & quasi pingui delibuta cute sit, vocavit. *Loca* frigida, humida, & opaca incolunt. In Germania multæ simul quandoque conglobatæ inveniuntur. In agro Tridentino & potissimum in valle Ananiensi conspiciuntur frequenter. Sunt qui ore aërem haurire credunt. Alii favos, apes, & lac appetere: ideò alvearia & vacas infestare scribunt. Nihil gignere, reliquit Plinius; nec genus masculinum femininumve habere. At Bellonius vidit multos factus sine involucre enixam. Procreat scilicet intus ova, in quibus factus ad perfectam maturitatem nutriuntur. Quantum ad *Naturam*, an in igne vivat, vel eundem extinguat, in Exercitationibus, DEO volente, disquiretur. Lacteam succum percussam fundere, superius diximus. Cœlo pluvio apparet, ideò visâ, tempestatem rusticæ præfagiunt. Nec æstate, nechyeme conspiciuntur. Tardè incedit. In Cumana, gallinarum instar gracillare, Cardanus prodidit. Si viva gladio in duas partes secetur, pars anterior progreditur, posterior retrocedit. Instinctu quodam naturali ranas & testudines odio prosequitur, cumque illis acerrimè dimicat. Venenatam esse compertum. Integras familias periisse tradunt, quæ aquas in quas Salamandra ceciderat, biberant. Sed & fructus salivâ oris ejus aspersi, lethales creduntur. Plinius dente Salamandræ percussum, obire scribit. Ejusdem, Nicander, Aëtius, & Abensina meminere. Ubi semel partio dentem inflexit, nunquam extrahere; si avellatur, lethale esse, quidam Gesnero narraverunt. At ipse, duas quas domi habuit, nunquam os ad mordendum, diduxisse, etsi irritatas, scribit. Nec audivisse quempiam à Salamandra in Germania morsum. In Galliis tamen morsus lethalis est: & Rethi, ab eadem læsum, tot Medicis indigere, quot maculas bestia habet, proverbio jaçant. *Salivâ* Medici inter psilothra utuntur. Kiranides cor pelli nigra involutum, contra quartanam de brachio suspendit. Quæ de Zona ex pelle, & aliis contra incendia sparguntur, quia absurda hypothesis, ignem nempe extinguere, nituntur, falsa quoque sunt. *Aquatica Salamandra*, aliis *Lacertus aquaticus*, Bellonio *Cordulus*,

Terrestris. Descriptio.

Locus.

Vitus.

Generatio. Plin. H.N. l. 10. c. 68. Bellon. obs. l. 3.

Natura.

Cardan. de rer. variet. l. 7. c. 33.

Plin. H.N. l. 29. c. 4.

Vfus.

Aquaticæ. Ambrosii. de Digit. Cypar. c. 9.

Ambrosii. de Digit. Ovip. l. 1. c. 8. Nomen.

Monachis qui in Mesuena commentati sunt, *Scincus aqua*, cum lata caudâ dicitur. *Quadruplex* ipsarum genus est. *Unum* cum cauda, figuræ rhombi, quam Ambrosini, ad distinctionem dicimus. *Linguam* habet brevissimam & latiusculam: dentes exiles, ut visum effugiant. *Caudam* in medio crassiusculam, quæ prona & supina ad instar figuræ rhombi contrahitur: *Pedes* anteriores in quatuor, posteriores in quinque digitos fillos: *Cor* spongiosum, quod dextro lateri incumbit: cuius auricula sinistra maiorem pericardii partem occupat: *lienem* subrubrum: *renes* spongiosos: *hepar* nigerrimum. *Ova* magnitudine pisi in bicorni utero ordine quodam digesta gerit, ex quibus postmodum vivi factus erumpunt. Bellonius ei tergo tuberculis horridum adscribit; Agricola colorem cinereum, vel in cinereo fuscum. Illa, quam Gesnerus secuit, longitudine erat septem digitorum, colore nigra cum punctis albis in ventre: reliquum corpus nigrum punctis concoloribus asperum; *Alterum* genus est quoque *duplex*, unum majus, semicirculis in dorso albicantibus distinctum: alterum minus. *Quartum* est Matthioli, Utinensibus frequentissimum, capite terrestribus rotundiore & brevior, caudâ anguillarum modo, dorso nigro luteis maculis insignitò. Lacunis opacis & pingui solo fitis delectantur, aquis inprimis, in quibus limus albus est. Ibi sub petris hærent, & rarò ad superficiem veniunt. In vasa aqua plenum coniecta à Gesnero quædam os proferebat. Lento gradu in terra progrediuntur, & ora tenaciter claudunt, nec aperiunt, nisi violenter expresseris. In sal coniecta caudam movent, & moriuntur. Verberata diu vivunt. Pellis aded dura, ut gladio resistat. Ex vulneribus lactea sanies prodit. Irritata, intumescunt; & in pedes erecta sudorem virulentum effundunt, lacescentemque in tuentur. Suesi aliquam comederint, moriuntur.

Agricola
de animal.
subterra-
neis.

CAPUT IV.

De Stellione.

Ambrosin.
de Digit.
Ovip. l. 1.
c. 10.
Nomen.

STellio inter genera lacertorum quoque sponitur: nomenque ex eo habet, vel quod maculis, vel quod eminentiis instar stellarum distinctus sit. Ideo quidam *Lacertam stellarem* dicunt: vel quod venenum cibo stillat. Græcis dicitur, ἀσκαλάς, seu ἀσκαλαβότης, fortè ἀσκαλῶς βάλειν, à molli & tacito gressu: vel quasi κλωβάτης, quod artubus suis innixus, per parietes reptat. Unde & Xylobates à Kiranide vocatur: tum γαλεώπις, quod more mustelæ, quæ γαλή clanculum per quodcumque ascendat: tum κλωάπις. Modernis Græcis est λιχόν, θυμιάμη, & ψαμαμύθη. Non ausim tamen quicquam certi dicere. *Genera* stellionum sunt varia. *Stellio Græcorum* quem Coloten

Differentia
Plin. H. N.
l. 29. c. 5.
Plin. H. N.
l. 11. c. 26.

& Ascalaboten dicunt, lentiginosus est, & stridoris acerbi, omnibusque promiscuè vescitur. *Stellio Italorum* Chamæleonum naturam quodammodo imitatur, rore & araneis vescitur, & venenatus esse fertur, ut ille innocuus. Ad Stelliones referri possunt, *bestiole alba*, pusillis lacertis similes, lucido & fragili corpore, ut Gesnero oculatus testis retulit, quæ in agro Romano, Hermolao prodente, reperiuntur, & *Tarantula* nomine veniunt. Sed & *lacertus parvus* coloris lucidi & argentei, quem Græci λιχόνι vocant. Bellonius in Gazara stellionem se observasse scribit, colore nigro, magnitudine mustelæ, crasso capite, & tumidâ alvo. An verò Stelliones magnitudine & figurâ accedant, ad illos lacertos virides majores, quos vulgus apud Italos *ramatos* vel *Ligures* vocat, alibi dicitur. Hic *Stelliones Matthioli*, & *Lacertum facetanum*, qui Tarantula quibusdam, in iconibus exhibemus. In Germania, Gallia, & Anglia non dantur. In Thracia, Sicilia, & Syria, vagantur. Ibi lethales sunt magis quàm in Italia: hic, in caminis commorantur. Plinius in angulis ostiorum & fenestrarum libenter stabulari scripsit, qui etiam prodidit, genus illud quod scorpionibus adversatur, in Italia non nasci: ibidem venenatos esse, reliquit Aristoteles. De *Natura* notandum, mensibus hybernis latere, nec quicquam edere, & latere in angulis ostiorum, fenestrarum, & speluncarum: anguis modo senectutem exuere, eamque protinus devorare; præripientes, comitali morbo remedia: dolosè apibus insidiari: araneos & scorpiones persequi: rarò mordere, cum dentes obliquos habeat, quos in vulnere relinquunt, morsu denique hominem stupidum reddere, & raro interimere. Invenere in *Medicina* usum. *Caro* furculos corpori humano infixos extrahit. Ipse morsui proprio medetur, & in oleo putrefactus, scorpionum ictus sanat. In quartanis, Magi capfulis inclusum, capiti patientis subjiçunt, & in fine paroxysmi dimittunt. De *Cinere* prodit Plinius, sinistra manu detentum, Venem excitare; in dextram translatum, inhibere. *Partes* somnum inducere, & stuporem membris conciliare, creduntur. *Hepar* tritum odontalgiam, si superspergatur, tollit. *Stercus* tritum verrucas delet. *Senecta* in epilepsia maximè prodest. In vino suffocatus, maculas in facie generat, si vinum bibatur. *Fel* in aquâ dissolutum, mustelas congregate dicitur.

Bellon. ob
serv. n. 79.

Locus.

Plin. H. N.
l. 8. c. 31.

Aristot. H.
A. l. 8. c. 29.
Natura.
Plin. H. N.
l. 8. c. 31.

Vjus.

CAPUT V.

De Scinco.

QVem Latini *Scincum* vocant, hic Græcis σκίγγ & σκίγγι, seu à Tinsa Arabum, quo nomine Scincum Abensina vocat, seu aliunde. Dioscorides *Crocodilum*

Ambrosin.
de Digit.
Ovip. l. 1.
c. 12.
Nomen.

ter-

terrestrem vocat, Bellonius *Crocodylum minore*, vel quod Crocodilo sit similis; vel quod crocum timeat. *Descriptionem* si spectes, quadrupes est magnitudine lacerti viridis, aut Salamandræ, ut Bellonius scribit; pollicis crassitiem & longitudinem quadrantem non excedens, caudâ rotunda & squamosâ. Renodeus animal quadrupes esse ponit, *squamis* exiguis, frequentibus, & subluteis, *capite* longo, vix colli crassitiem superante, *ventre* quadantenus alato, *caudâ* rotunda lacertarum ritu, sed brevior, & ad finem incurva. A capite ad caudam differtur linea. Gesnerus vidit digitis quinque cum unguiculis instructum, latitudine sesquipollicis, longitudine duorum palmorum. Vidit & alius sex palmes. Constantinopoli. In Arabia tantum nasci prodidit Abensina: circa Mecham vagari, Bellonenfis. Versantur circa Nilum, & inde ad nos per Alexandriam & Venetias deferuntur. Inveniuntur & in locis mari rubro vicinis. *Vicitant* odoratis floribus: ideò non est mirum talem fimum excernere. In sicco *pariunt*, & ova terræ gremio committunt. *Caro* scincorum magnis antidotis miscetur; unde quædam contra venena, *Diascincon* appellatur. Rhafis, animal ipsum, supra pusionem metu somniorum laborantem, cum fructu suspendit. Pulverizatus, ad excitandam Venerem drachmæ unius pondere exhibetur. Eadem caro elephantis in India exhibetur, & corpora pinguefacit. *Cor* in lana ovis nigræ, primo partu genitæ portatum, quartanas abigere creditur. *Fel* cum melle mixtum, in suffusionibus decantatum est. *Renes* sperma augent. *Sanguis* cum borrace illitus faciei maculas delet. *Pinguedo* dolorem renum expellit. *Pellis* ustæ cinis super partes secandas spargitur, ne dolorem sentiant. *Ægineta* unguentum *Entaticon* componit, quod caudæ Scincorum ingrediuntur. Ex *intestinis* suffitus paratur, qui hysteris vehementer conducit. Ex *stercore* medicamentum antepilepticum à Serapione componitur. Idem in extergendis oculorum maculis Plinius vehementer laudat. Optimum autem est, candidissimum, friabile, & quod in aqua amplius stat citò liquefcit. Ex eodem, ad faciem erugandam, unguentum meretrices parabant. Dum teritur veteris fermenti aciditatem spirat. Olim stercore sternorum qui oryza alebantur, adulterabatur. De *Differentiis* hæc habe. Maximos Indicum & Arabicum, secundum Plinium esse. In India bestiam nasci scinco specie similem, canis Melitenfis magnitudine, cujus pellis asperis squamis patet, quam Indi Phatagenem dicunt, eandem fortè cum Caudiverbera. In *Cypro* lacertæ speciem magnam nasci, scincum omnibus notis referentem, cujus imaginem hic exhibemus. In *lacu* desique Vi-

centino, scincos ab aliis diversos haberi, sed qui ad Salamandras potius referri debent. Ad easdem pertinet & *Scincus Rhafis*, cauda non rotunda, sed circum latera compressa.

CAPUT VI.

De *Cordylo quadrupede*, & aliis quibusdam lacertis.

DE *Cordylo* hæc Ambrosinus habet. Hæc lacertæ species Cordyli nomine fortassis insignitur, quoniam Cordyli piscis figuram aliqua ex parte repræsentet. Alioquin à nonnullis recentioribus *crocodylus terrestris* appellatur; cum tamen Scincus verus, *Crocodylus terrestris* Antiquorum fuerit. Nuperi quidam hoc animal *caudiverberam* nominant, quoniam continua caudæ agitatione diverberet. Græci ad imitationem latini vocabuli *Uromastigen* dicerent. Bellonius prædictam lacertæ speciem depingit, & crocodilum terrestrem nuncupat, quoniam primo aspectu crocodilo Nilotico assimilatur. Verum postea ab ipso discrepare asseverat: quia hoc animal caudam in modum clavæ tuberculis eminentioribus asperam gerat. Quapropter corpora quibus appropinquat, atrocissimè diverberare dicitur. Hinc caudiverberæ nomen sibi vindicavit. An verò habeat branchias, quemadmodum scribit Bellonius, & confirmat Rondeletius, non facilè potest exponi. Siquidem in exuviis hujus bestię, quæ in publico Musæo adhuc servantur, duo tantum foramina secus rictum observantur. Quarum meminit Bouffuetus his carminibus:

*Cordylus effigie hic talis depingitur ipsa
Qualis, & in terris, & ferè degit aquis.
Inter quadrupedes rimam unam, sive foramen
Post oris rictum (respice) solus habet.*

An verò istæ rimæ, vel foramina sint illa, quæ sub branchiis esse solent, aliis considerandum relinquimus, & ad clariorem hujus animalis descriptionem accedemus. Thomas enim Erastus Helvetius Medicus & Philosophus insignis describit hoc animal crocodilo simile, minus tamen, & inferius *labrum* movens, figura *capitis*, & *oris* testudini respondens, cum brevi collo, & in parte inferiori tumido. *Pedes* habet quatuor quinque digitis more lacertarum distinctas. Reliquum corpus non squamigerum, sed pelle duriuscula, instar corii serpentis vestitum, *cauda* illi in est rotunda, in circulos quosdam squamatim divisa modo feræ inexplicabili. *Squamæ* sunt durissimæ, videnturque ossæ, & quasi quadrangulæ, cavæ parum sunt, ut caudam rotundam efficiant. Alioquin tanquam tegulæ, quæ domorum culmina cooperiunt, simul junguntur, extermitas cujuslibet squamæ in spinam acutissimam desinit. Amplius tales *squamæ* pellucidæ, flave-

Descriptio.

Bellon. de Aquatil. l. 1.

Renodeus Pharmacop. l. 3. c. 31.

Locus.

Vicus.

Vicus.

Plin. H. N. l. 28. c. 8.

Differentia.

Ambrosin. de Digit. Ovip. l. 1. c. 12.

flavescentes seu pallentes instar cornu videntur. *Venter* hujus animantis magis quam in crocodilo tumescit. *Tergus* denique latum, & quodammodo planum est, ut in icone licet conspiciari. Quid si hoc animal *phat-tages Indicus* sit *Æliani*? hic enim author prodidit in Regionibus Indicis nasci bestiam, crocodili terrestris speciem gerentem, cujus pellem asperam ad diffecandum adhibent.

CAPUT VII.

De Chamaleonte.

Ambrosin. de Digit. quadruped. l. 1. c. 14. Nomen.

Descriptio. Plin. H. N. l. 8. c. 33.

Aristot. H. A. l. 2. c. 11. Theophr. de mutant. tib. colorum.

DE Chamæleontis ethymo, quæ vox parvum leonem significat, nihil occurrit, præter hoc, ridiculum nimis esse *Isidorum*, qui à camelo & leone deducit: & recentiores *Barbaros*, *Gamaleonem*, *Zamaleonem*, *Hamaleonem*, & *Maleonem* eundem vocare. In *Descriptionibus* variant auctores, tam antiqui quam recentiores. *Plinium* si sequimur, figurâ & magnitudine esset lacertæ, nisi *crura* essent erecta & excelsiora. *Latera* ventri junguntur; ut piscibus, & spina simili modo. Eminent *rostrum*, ut in porco, haud absimile fuillo; *cauda* prælonga, in tenuitatem desinens, & implicans se viperinis orbibus; *ungues* adunci; *corpus* asperum ceu crocodilo; *oculi* in recessu cavo, tenui discrimine prægrandes, & corpori concolores. *Caro* in capite & maxillis & ad commissuram caudæ admodum exigua, nec alibi toto corpore. *Sanguis* in corde & circa oculos tantum. *Viscera* sine splene. Idem ferè apud *Aristotelem* invenies. *Theophrastus* addit, parum abesse quin pulmo totum corpus impleat. *Aristoteles* verò, lacertam planè repræsentare, & rostrum simiæ porcaris habere. *Ambrosinus* ita hoc animal descripsit. Primitus, inquit, si caput meditemur, à medio capite retrorsum ossea pars triquetra eminent, reliqua pars antrorsum colligitur cava, & quasi canaliculata, eminentibus utrinque osseis marginibus asperis, & leviter ferratis. *Oculi* in cavo recessu prægrandes, & colori concolores conduntur, cujus pupilla non movetur, sed animal totius oculi motu circumspicit; ore semper hiante, linguam habet longam & terrestri lumbrico similem, in cujus extremitate spongiosus quidam & glutinosus nodus existit. Ideò *Johannes Laudius* (referente *Scaligero*) huic animali assignat *linguam* palmi longitudine, & quid tanquam acetabulum in summa ipsius parte cum muco, quo prædam citò tollit. *Dentium*, & *gingivarum* loco, os quoddam continuum, & ferratum habet: nec non superius labium brevius. *Gula* atque *arteria* ex mente *Aristotelis* in eodem situ ut in lacerta est. *Pulmo* in comparatione ad molem corporis illi, inest maximus. *Cor* habet magnitudine cordis muris domestici; *hepatis* lobos duos, quorum sinister est major: *folli-*

culus fellis granum hordeaceum æmulans, sinistro jecoris labo adhæret. Denique *intestina* omnia interaneis lacertæ similia esse prodit *Aristoteles*. *Crura* postea illi insunt recta & longiora, quam lacertæ, quamvis inflexus sit similis. Demum pedes anteriores à posterioribus valdè discrepantes Natura huic animali concessit. Etenim teste *Bellonio*, priores pedes ternos digitos intra, binos extra, posteriores verò ternos extra & binos extra possident. Itaque ex *Gesnero* longitudo hujus animalis à summo rostro ad initium caudæ septem, vel octo digitorum est. Altitudo digitorum quinque, medius locus inter imum ventrem, & summum dorsus flexus costarum continet circiter, sexdecim. Et demum maculis distinctus ut pardus conspicitur. At paulò aliter de quibusdam *Gassendus*. Sunt enim secundum hunc *Chamæleoni dentes* eleganter dispositi. Unicum *intestinum* non circumvolutionibus sed curvaturis solum productum. *Excrementum* fatis liquidum, nisi quâ parte ad anum accedit. *Hepar* bifidum, & ex gibba parte quidem sanguinem in cor auriculatum infundens, at non superstitite ascendente descendenteve caudicæ venæ: quippe aliunde non porta modò nuncupata, in intestinum; sed venæ quoque aliæ, ad cæteras partes directè procedunt. *Pulmo* inflatus, abiit, inquit, in membranam tenuissimam, toti animali ambitu æqualem. In *imo ventre* nullum peritonæum, sed membrana solum partes dextras à sinistris dirimens. Non item *lien*, non *vesica*, non *renes*, sed carunculæ solum observatæ sunt, quæ genitalia fortè fuerunt. *Lingua* est pedalis propè longitudinis. Habentur in Asia, Africa, India, & Madagascar insula. *Cairi* hortorum sepibus ad Nili ripas insident. Per solum rarò vagantur, quòd sibi à cerastis & viperis metuunt. *Bellonius* in fruticibus *Rhamni* plurimos conspexit. Aère victitare credidere veteres: muscas, locustas, crucas, scarabæos vorare, observatum à recentioribus; à *Peirescio*, vermiculis qui ex farinaeis matris colliguntur, vehementer delectari. *Lingua* ut promuscide utuntur, quam jaculi instar evibrant, & tantâ quidem celeritate, ut penè visus aciem effugiat. Id præstat, addit *Gassendus*, beneficio ossiculi, quod bifurcatione quadam implantatur utrinque ad extremas fauces, & cætera teres secundum oris longitudinem, deservit implicandæ explicandæque linguæ; cavæ scilicet, intestini instar, nisi quòd in summo caruncula est, nonnihil viscida, ut prædam corripit. In foemina una ex illis octo quas *Peirescius* aluit, ut formationem eruptionemque observaret, fuere ova intra membranulam supra centum, quorum nonnulla exitere magnitudine nuclei oliivæ, in quibus visum luteum solum, nihil vero albuminis; cum tamen parva viderentur quan-

Gassend. in vita Peirescii l. 5. p. 325.

Locus.

Bellon. observ. l. 2. c. 34. Gibus. Plin. H. N. l. 8. c. 33.

Generatio.

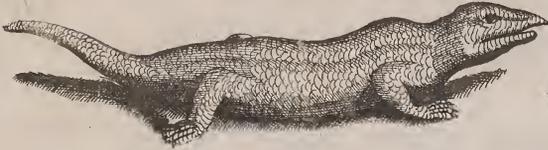
Stelliones ex Matthiolo

Stern Eydex

Frembd Eydex

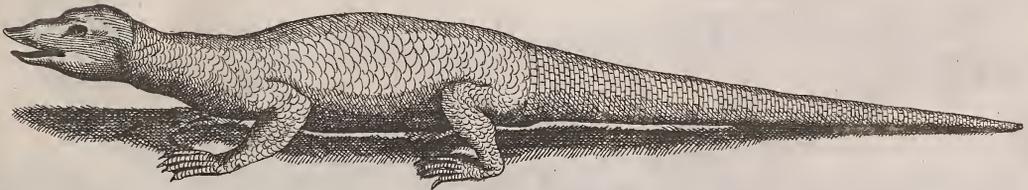
Scincus

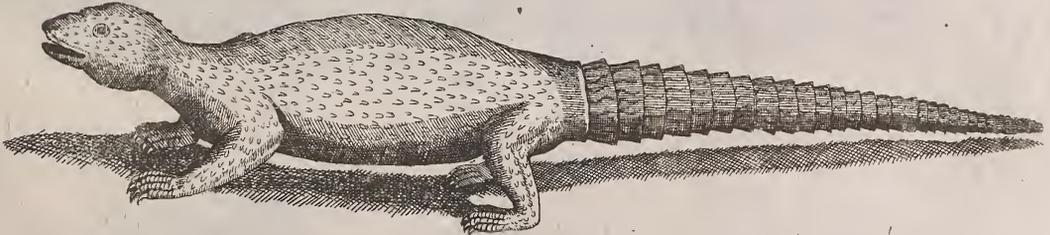
Candulus

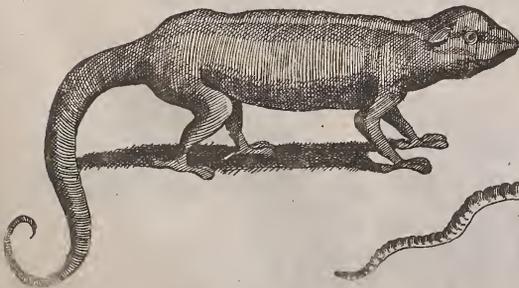
Lacertus Indicus Cordylo Similis

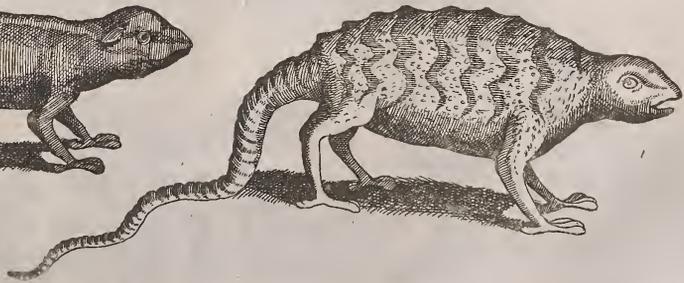
Cordylus sive Vromastix

Chamæleon niger

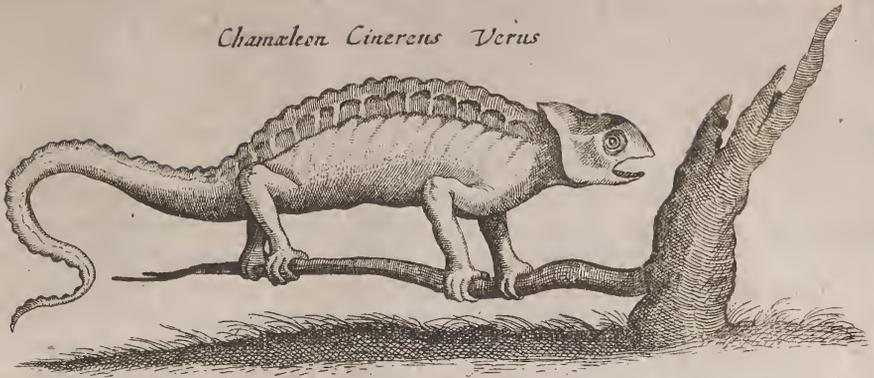

Chamelon Varius

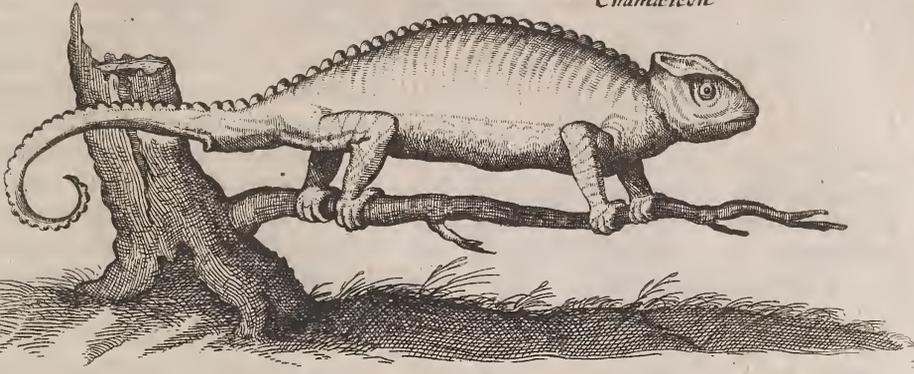

Chamaeleon Cinerens Verus

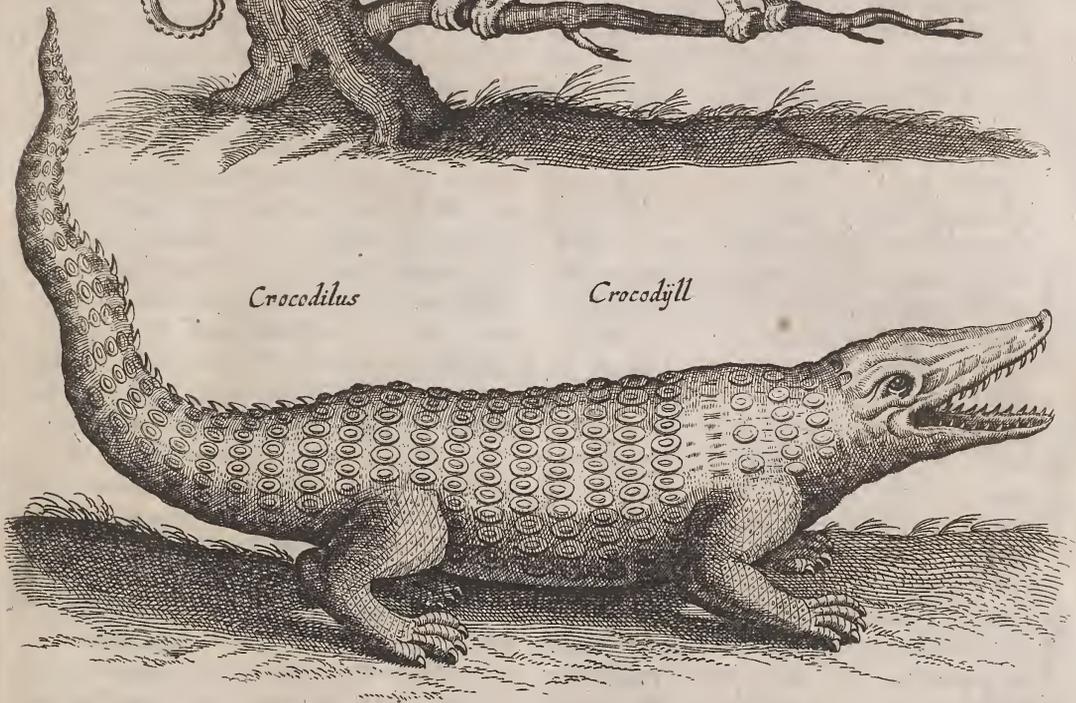

Chamaeleon

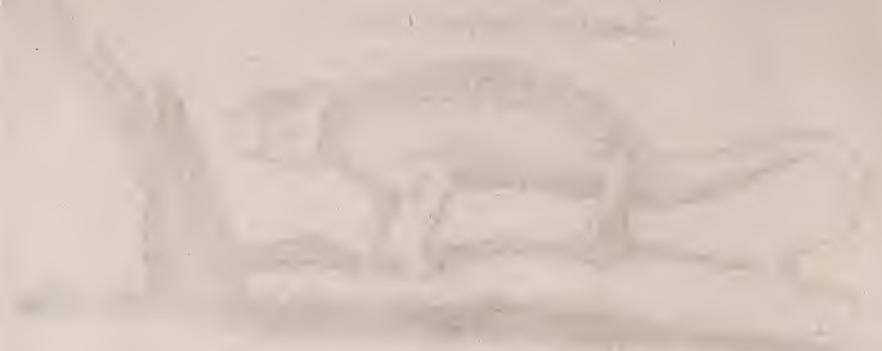
Crocodilus

Crocodijll

Laudiuerh

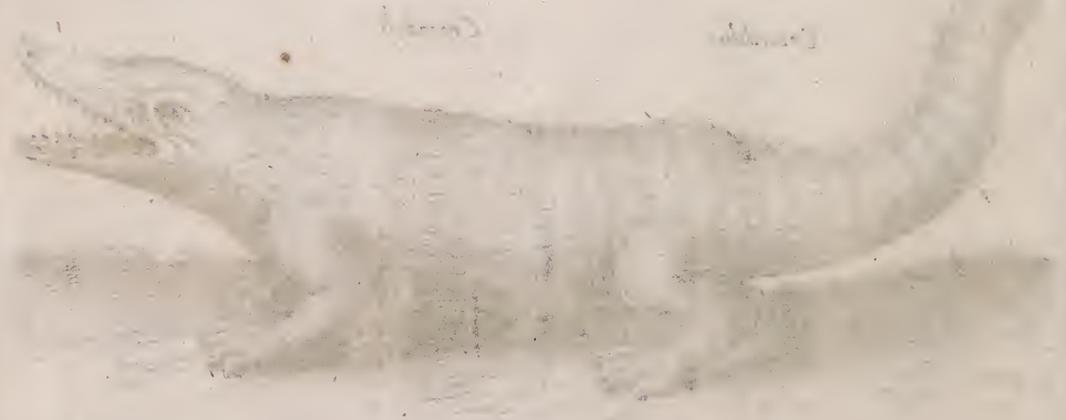

1

2

3

4

Antipathia. quandam lactis speciem referre. *Inimicitias* gerunt cum *accipitre*, *corvo*, *elephante*, & *viperis*. *Accipiter* degustata chamæleontis carne interire creditur. Idem *corvo* accidit, nisi se lauri foliis muniat. Ab *Elephante* frondibus concolorem deglutiri fabulatur Solinus, & cum dispendio vitæ, nisi statim oleastro sibi medeatur. Metu viperarum & serpentum, in fruticibus & arboribus degit. Saliva ejus ab ore in caput serpentis demissa, ob viscositatem fili instar, eundem interimit. Circa caprificos ferum, innoxium alioqui Plinius facit. *Naturam* & quædam alia si attendas, nunquam os aperit, inquit Plinius, sed totius oculi vorseione circumspicit. Ipse celsus, hianti semper ore. Defuncto pallor est. Hybernismensibus latet ut lacertæ. Coloris natura mirabilior. Mutat namque cum subinde & oculis; & cauda, & toto corpore, redditque semper quemcunque proximè attingit, præter rubrum candidumque. De pallore, idem Ambrosinus affirmat, & quidem experientiæ innixus. De coloris mutatione addit, & candidum recipere, adducto viri nobilis testimonio, qui sudario seu mucinio inclusum, ideò periisse putabat, quod ejusdem albedinem mentiretur. At Peirescii Chamæleontes, rerum objectarum colores non induebant. Seu virides, seu cinerei sint, inquit *Gassendus*, atrorem solem quendam subeunt, quâ parte ad solem aut ignem obvertuntur. Id rarum & admirabile; non moveri oculos Chamæleonis conjugatos; sed uno aliquorsum spectante, reliquum vel stare immotum, vel in aliam partem deflecti. Deflectuntur quoque versum, propter quatuor trochleolas, nullâ ostentata distinctione iridis; sed solâ pupilla, ad quam cornea undique (cum sit ut corpus reliquum radiata, variegata, granulata) terminatur. Incolis Cochinchinæ in cibis esse author relationis illius prodidit. Multi simul colligati venduntur, empti, in ignem conjiciuntur, eidemque ita, vinculo adusto reluctantur, ut incedere conentur: tandem superati torrentur. Pelle abrasâ, caro candidissima remanet, quæ in liquore butyro nostro simili coquitur. Habet & in *Medicina* usum. Ad epilepsiam profligandam Trallianus eum in fictili novo cum oleo decoquit, donec tabescat. Ad podagram verò depellendam, unguentum mirabile componit quod apud ipsum vide. Arnoldus Villanovanus *linguâ* super obliviosum suspensâ, memoriam reddidit. Alii ad evitanda puerperii pericula, eandem alligant. Marcellus hypochymata felle tollit. *Cor* Plinius contra quartanam in lana nigra primæ tonsuræ involvit. Decoctum Chamæleontis viridi colore in balneo asperfos inficere: caput & guttur, lignis quernis adusta, imbres & tonitrua ciere; *linguâ* cum radice herbæ chamæleontis & cynoglossæ homines obmutescere cogi; *hepar* amatoria

dissolvere; *intestina* & excrementa cum fimiæ urina mista, odium hominibus conciliare, si januis illinantur; armum dextrum ad hostes superandos valere; Democriti apud Plinium sunt ineptiæ. Integrum enim de eo scripsit librum. Palamque est, addit *Plinius*, virum aliàs sagacem & vitæ utilissimum, nimio juvandi mortales studio prolapsum. Quantum ad *Differentias*, Bellonius varias ejus species observavit. Pallentes in Ægypto, in Arabia prædictis multò minores, colorisque diversi. Albicantes erant, subfulvi, & rubentibus maculis distincti. Nos hic pallidi, nigri & varii icones damus.

CAPUT VIII.

De Crocodilo.

DE *Crocodilo* hic agimus, quia ad lacertorum genus refertur, & Palladius hanc bestiam, generis vocabulo *lacertum* appellat. Græcis dicitur *κροκοδειλ* & quandoque *κροκοδειλ* à quibus & Latini sumere: sine dubio, *ὅτι τὸ πρὸς κρόκου φοβέσθαι*, quòd littora timeat. *δειλὸς* Græcis timidus. Hesychius *πῶλλω*, & *δεμδρίτω* vocat. Ægyptii *χεμφῶν*, vel *χαμφῶν*, à quo Turcarum *Kimsac*, quod eidem indidere. Lexicon Ægyptiacum Kircheri habet *πχαρουκι*. Statio est fera Pharia, Alberto Tenchea. In Arfinoitica præfectura, teste Strabone, dicebatur *Suchus*: Indis Cayman. Lacertæ figuram repræsentat. Croceo est colore, ventrem si excipias, qui subalbidus. *Corium* sub ventre molle, ut faciliè fauciari possit, in reliquis partibus tam durum, ut ne bombardæ manuaræ globo cedat. Visus ad viginti quinque, imò viginti sex cubitos excrevisse. Ille atate *Psammetichi*; teste Plutarcho; hic, *Amasidis*, prodente Æliano. Circa urbem Panamam, ultra centum pedes in longitudinem crescunt. *Caput* habet latum, *rostrum* suillum, rictum oris usque ad locum aurium productum, *Oculos* præduros & suillis similes, ut Albertus prodidit. *Palpebram* inferiorem sine ulla nictatione. *Dentium* series pectinatim stipatur, & quidem magnorum, albicantium, robustissimorum. Sexaginta post Ælianus Gesnerus numeravit. Plures superiorem maxillam munientes dorsum prominent, ita ut ore etiam clauso conspiciantur. *Linguâ* quia indiscreta, non mirum Plinium post Diodorum Siculum scripsisse, *Unum hoc animal terrestre lingue usu caret*. Unum superiore mobili maxillâ. *Lien* est parvus. *Testes* internis lumbis adherent. *Spina* sexaginta vertebrae quas totidem nervi colligant, constat. *Cruera* cum pedibus acutissimis unguibus armatis in latera parum flectuntur. *Cauda* longitudine reliquum corpus æquat. Gesnerus in ea pinnam per septem digitos ad postremam usque partem

Plin. H. N. l. 28. c. 8.

Differentia.

Nomen.

Kircher. p. 172. Linguz Ægypt. restituta. Descriptio.

Arist. H. A. l. 2. c. ult.

Ælian. H. A. l. 17. c. 6.

Plin. H. N. l. 3. c. 25.

Ælian. H. A. l. 10. c. 21.

Arist. H. A. l. 1. c. 10.

Arist. H. A. l. 3. c. 1.

observavit. Primus quinque Crocodilos Romæ, Ædilitatis suæ ludis, M. Scaurus temporario Euripo ostendit. Inveniuntur in Africa, Asia, & America. In Nilo inprimis & vicinis ipsi stagnis, Nigro fluvio, Gange circa Bengalam, in Bamboto flumine juxta Atlantem, quod Solinus prodidit; non longe à Chalcedone, sed parvi, quod Strabo. Acofta aquis in America calidis delectari scripsit, sed in Peruana usque ad Pacram non inveniri, inde frequentissimos esse. Quidam luto vivere dixerunt: sed revera piscibus saturantur, & humanæ carnis sunt avidissimi. In terris etiam animalibus insidiantur. Petrus Martyr in legatione sua Babylonica, comprehensum qui tres pulsiones devorarat, scribit. In Arsinoitica præfectura olim facer, pane, carne & vino, à Sacerdotibus nutriebatur. Fuere, prodente Strabone, qui placentas, carnes assas, & mulfum iisdem offerebant. Quantum ad *Generationem*, masculus foeminam resupinat, cum aliter ob crurum breviterat congregi nequeant. Parit foemina ova sexaginta, quanta anseres: eaque, prædinatione quâdam, extra eum locum semper incubat, ad quem summo auctu eo anno accessurus est Nilus. Totidem diebus ea parit, & totidem fovet, & tandem partus decursu sexaginta dierum peragitur: Gyllius arena obrui, & absque ullo incubatu catulos egredi observavit. *ωπνια* verum tempus indicat: nec aliud à minori origine in majorem crescit magnitudinem. Gerit ex quadrupedibus cum ichneumone, bubalo, tigre, ex avibus cum accipitre; ex piscibus cum hydro, porco pisce, delphino; ex aliis animalibus, cum scorpione, homine, Tentyritis, & plantis quibusdam inimicitiam. *Ichneumon* ova ejus conterit, & in aprico dormientis os illapsus, eundem eviscerare conatur. A bubalo prosternitur. Resupini ventrem, tigris sæpe in America dilaniasse visus est. Propter accipitrum odium, Coptitæ Crocodilorum veneratores, eos sæpe in crucem agunt. Hydro ita est hostis, ut propter fel à venatoribus gestatum, iisdem nocere non possit. A porco pisce quod spina circa caput armetur abstinet, ut Strabo prodidit. Delphini Nilum ingressi, aquis se immergunt, & subeuntium Crocodilorum ventrem dilaniant. Spectaculi testis fuit Babilus, quondam Ægypti præfectus. Erumpentem ex ovo crocodilum, scorpium fauciare solet. Ad humanum strepitum perhorrescunt, & persequentem fugiunt. De *Tentyritis* ita *Plinius*. Quin & gens hominum est huic belluæ adversa, in ipso Nilo, Tentyritæ, ab insula, in qua habitat, appellata. Mensura eorum parva, sed præsentia animi hoc tantum usu mira. Terri-

bilis hæc contra fugaces bellua est, fugax contra insequentes: sed adversum ire, foli hi audent. Quin etiam flumini innatant: dorsoque equitantium modo impositi, hiantibus resupino capite ad morsum, additâ in os clava, dextra ac læva tenentes extrema ejus utrinque, ut frænis in terram agunt captivos: ac voce etiam sola territos, cogunt evomere recentia corpora ad sepulturam. Itaque uniei insulæ Crocodili non adnatant: olfactuque ejus generis hominum, ut Pphyllorum serpentes, fugantur. Romam ætate M. Scauri delatos, Tentyritæ custodes sequebantur, illosque à piscinis ad spectacula, à spectaculis ad piscinas ducebant. Ex plantis fabam spinosam, annotante Crescentiensi, vitant. Potamogeton tanquam quoddam contra Crocodilos amuletum, urinatores secum deferre solent. E contra cum porco, & trochilo amicitiam colit. Porci circa Nili ripas impumè oberrant. De *Trochilo* ita *Plinius*. Dies in terra agit, noctes in aqua, temporis utrinque ratione. Hiñc saturum cibo piscium, & semper esculento ore, in littore somno datum, parva avis, quæ trochilos ibi vocatur, rex avium in Italia, invitat ad hian dum pabuli sui gratia, os primum ejus asfultim repurgans, mox dentes, & intus fauces quoque ad hanc scabendi dulcedinem quam maximè hiantes. Leo Africanus, vermes ex continuo piscium esu, inter dentes exortos devorare scribit. Crocodilum ut absumptos percepit, aviculas devorare nititur; sed acuta quam supra caput gerunt spina punctum, os diducere, & ita dimitti. Quantum ad *Naturam & Ingenium*, è Nilo in terram egressi, per eadem vestigia regrediuntur, si Petro Martyri credimus; ob crurum breviterat difficillimè in latus se vertunt: dum gradiuntur, gratum relinquunt odorem, ad eò ut foeminam Arabicos odores æquare, Nili accola prodant. Quatuor mensibus secundum Aristotelem, quadraginta diebus secundum Suidam, sexaginta secundum Ælianum, latitant, & sine victu morantur. Artemidorum Grammaticum, ad eò viso perterritum, ut læsa mente, literarum memoriam perdidit, & sinistrum crus sibi à fera ablatum crediderit, Cælius Aurelianus auctor est. Humanum depasti cadaver, ossa capitis lachrymis frangere, ut medulla inexistente vescantur, dicuntur. Nocentiores sunt Nilum ascendentibus, quod illa fluminis, pars à piscatoribus exhauriatur. Ferociiores inde facti, quod piscibus destituantur, homines & jumenta adoriuntur. Nec minus eodem ad proprium alveum post inundationem redeunte sæviunt, propter piscium inopiam, quam aqua in Nili

Plin. H. N. l. 8. c. 26.
Scalig. Exercit. 196.
Locus.

Acofta Histor. Ind. Occid. l. 3. c. 15.
Cibus.

Martyr. l. 2.

Generatio.

Ælian. H. A. l. 10. c. 21.
Plin. H. N. l. 8. c. 25.

Antipatbia.

Plin. H. N. l. 8. c. 25.
Ælian. H. A. l. 8. c. 25.
l. 10. c. 47.
Acofta Histor. Ind. l. 3. c. 25.
Ælian. H. A. l. 10. c. 24.

Seneca Natural. quæst. l. 4. Phile in Iambis.

Plin. H. N. l. 8. c. 25.

Sympatbia.

Plin. H. N. l. 8. c. 25.

Leo l. 9. Africa.

Natura & Ingenium. Martyr Legat. Babylon. l. 3.

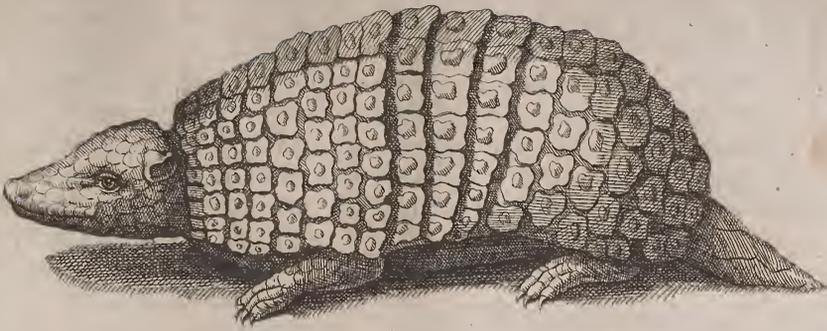
Arist. H. A. l. 8. c. 15.
Ælian. H. A. l. 10. c. 21.

Cælius de furore.

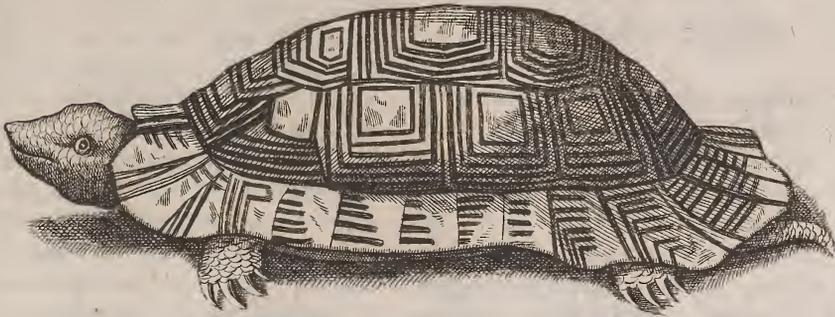
Petrus Martyr. l. c.

fau-

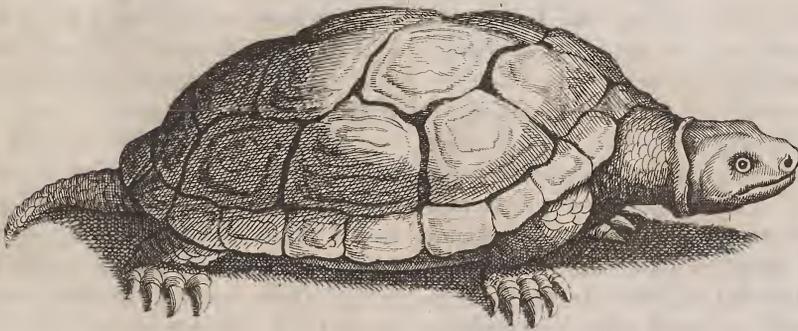
Tatus

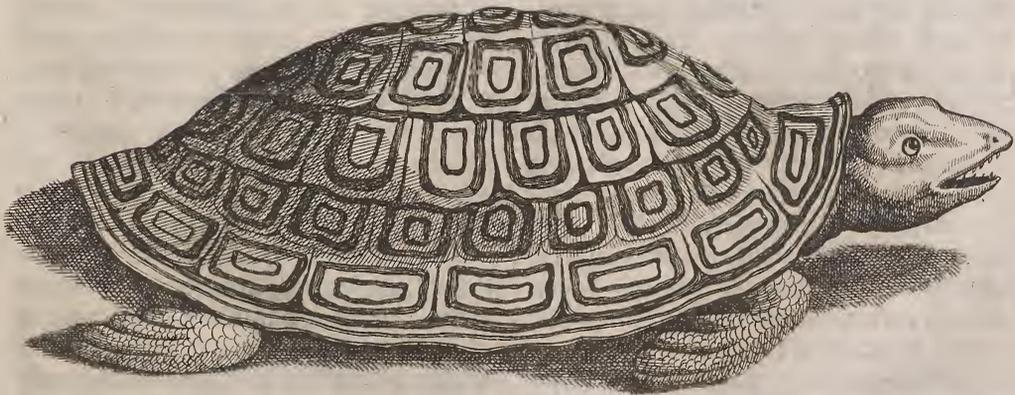
Testudo Schildt Krötte

Testudo Aquatica

Testudo Marina

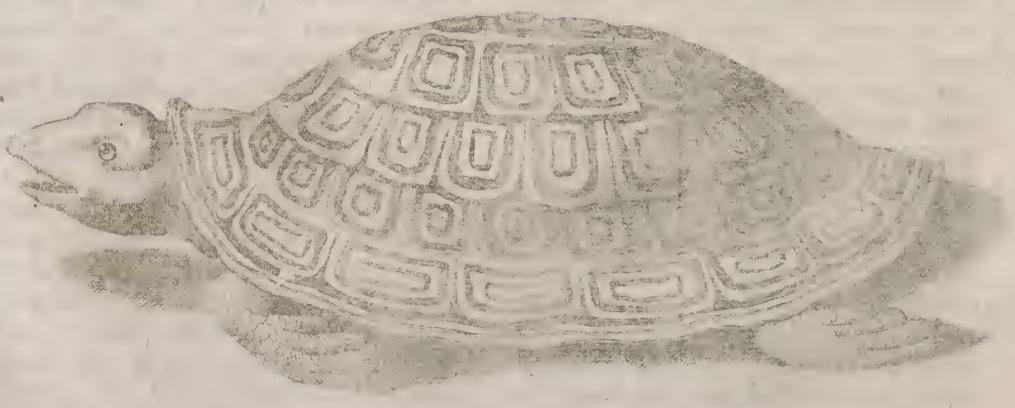
Testudo

Testudo

Testudo

faucibus minus profunda facit. Tum, cœno indutus, aequatum venientibus insidiatur: & navigium flumen ascendens secuti, cum nauta conto ad expungendam navem inhæret, celeri caudæ ictu, nautam cum conto dejiciunt. Neminem iisdem diebus Apis natales celebrabantur, læsisse, fabula fortè est. Rediisse, postquam Achmed Ben Tolon signum Crocodili plumbeum, in templorum fundamentis inventum dissolvi jussisset, apud Scaligerum legimus. De divinatione, supra dum de ovis ageremus, diximus. Ejusdem apud Ælium exemplum legitur. Ptolomæum regem nescio quem, cum ex Crocodilis antiquissimum, *inquit*, & præstantissimum appellaret, exauditum non fuisse, quum cibaria objecisset, rejecisse. Inde sacerdotes morti vicinum collegisse. *Ingenium* indicant, quòd prolis indolem ex prædæ raptu colligunt: cicurati vocem humanam intelligunt; & manu tractati, diducto rictu, mantili, dentes sibi abstergi patiuntur. Non est ergò mirum in paludibus Ombitarum arte paratis nutritos, domesticos esse, ut Ælianus prodidit, iisdemque hostiarum capita objici. In oppido Anteo aniculam quandam in lecto cum crocodili deprehensam, Gyllius prodidit. Humanam ætatem æquant, si Aristoteli, Plinio, & Diodoro Siculo credimus. Ælianus sexaginta vitæ annos assignat. *Utuntur* iis quidam in *Cibis*. Apollonopolitæ vi legis carnem eam comedere tenebantur, seu quòd Psammeniti Regis filia à Crocodilo devorata fuerit, seu odio Typhonis, quem in Crocodilum vèrsum fabulantur, ut apud Herodotum extat. In partibus Indicis assari, Ferdinandus Lopez vidit: in Florida, alii: imò exsiccantur ibidem, & hyeme mensis apponuntur. *Ova* comesta, in authoribus novi orbis inveniunt. In Ægypto iisdem quosdam vesci, apud Leonem Afticanum habetur. De *Usu in Medicina* hoc habet. Decoctum demorsis ab araneis opitulari: *Caninis dentibus* thure repletis, typos febrium arceri: quosunque à vivo animali extractos, ipsoque dimisso, parti dextræ viri, & sinistræ mulieris adaptatos, Venerem stimulare, nisi fabulatur Kiranides. *Sanguis* visui claritatem conciliat, & partibus à serpentibus faucis; auxiliatur. *Pinguedine*, febricitantes contra horrorem inunguntur. Eadem antiquis vulneribus & carcinomati prodest. *Corium* crematum & cum olei amurcæ mistum, partem mutilandam adeò stupidam reddit, ut ferum secans non sentiat. Apud quosdam Indos olim ad supplicia alebantur, objiciebanturque eis vineti manibus & pedibus fontes. In fossis urbis Pegu habentur, pro-dente Balbo, ne quis per aquam ad urbem accedere audeat. Incolæ, quia eos venerantur, aquam fossarum bibunt: occisi ab

ipsis animam, rectè ad superos evolare credentes. Firmus Ægypti Tyrannus pinguedine Crocodilorum inunctus, impunis inter eos natabat. Circa *Differentiam* pauca *Differentia* occurrunt. Plinius in *Magnos & Parvos*, qui Scinci dividit. Albertus Tencheæ nimitus, cui omnia quæ prodidimus, applicari possunt. Ælianus duplices in fluvio Gange ponit, *Noxios* cum cornu in rostro, & *Innoxios*. In provinciâ Xanagaræ à vivis crocodilis vagantibus odor moschi spirat.

TITULUS II.

De Digitatis Oviparis crustâ tectis.

CAPUT I.

De Testudine in genere.

Testudo à tegmine testaceo nomen obtinuit, ut Isidoro placet. Græcis *χελίς*, *χελός*, *χελώνη*, *χελωνη*, à *χέω*, capax sum, dicitur: ut & *κλεμμύς*, *σφεγγίς*, *φέροι-κ*, &c. quanquam hoc inter epitheta censeretur debet. Animal est ingratum visu. Tegitur testa figuræ ovalis, & instar scuti concavâ, sub quâ caput, pedes, & caudam recondit. Pacuvius idèd capite brevi, cer-vice anguinâ, & aspectu truci scripsit. Testa illa Palladio dicitur *Corium*, Marcello *tegumen*, Plinio *operimentum*, *putamen*, & *superficies*, aliis *operculum testaceum*, Græcis *χελώνιον*, & generali nomina *ὄστρακον*. Loco *dentium* unicum os continuum habet; inde *μονόδης* dici posset: intus prægrandem *pulmonem* eumque exanguem, *jecur* vitiatum, *testes* lumbis adhærentes, *lienem* per exiguum. *Renes* & *vesicam* omnibus tribuit Aristoteles, lutariam si excipias. Unico tamen *excrementorum* exitu referta sunt. Ideò illa semper liquida & aquea. *Pedes* similes sunt lacertis, quinque digitis unguibus munitis instructi. In cauda Cardanus quandoque unguem gallorum calcaribus similem conspicatus est, qui fortè à callo. Nam in his animalibus veluti & in lacertis, cauda amputata durior renascitur. De *Loco* hoc duntaxat ponimus, reperiri in terra, mari, & lacubus, vel locis cænosis. In mari rubro reperiuntur copiosæ, ut Arrianus prodidit, quæ ad emporium venales deferuntur. In insula quoque Dioscoridis, quæ nunc Socotora, inveniuntur: ut & in insula Mauritii, quam Cernen veterum quidam credunt. *Cœvunt* more viviparorum, & mas supervenit fœminam. Hæ quia nullam voluptatem in congressu sentiunt, difficulter admittunt, nec citius, quàm vehementer exagitatæ fuerint. Pariunt *ova* ovis gallinarum similia, sed minora & oblongiora, putamine, albumine & vitello prædita, ut in

*Differentia*Ambrosin. l. 2. c. 1. *Nomen*.*Discriptio*

Plin. H. N. l. 9. c. 10. Idem H. N. l. 11. c. 37.

Aristot. de partib. Animal. l. 3. c. 8.

Cardan. de variet. rer. cap. 29.

Locus

Arrian. in Periplo maris rubri.

Herbert. in Itin. p. 349. *Generatio*.

Aristot. H. A. l. 5. c. 3. Ælian. H. A. l. 13. c. 4. Plin. H. N. l. 9. c. 51.

Plin. H. N. l. 11. c. 4.

Scalig. Exerc. 196.

Ælian. H. A. l. 8. c. 4.

Ælian. H. A. l. 9. c. 3.

Diodor. Biblioth. l. 9. c. 1.

Vfus in Cibis.

Leo Afric. l. 9. Vfus in Medicina.

Baldus in Itiner. c. 35.

icone videre est. De *Natura & moribus* habet, testam, quam tam duram habent, ut nec à plaustris currentis rotis conteri possit, non mutare, quod crustacea faciunt: mensibus hybernis sine cibo in cavernis latere: exeuntes, lento gradu incedere, seu quòd onere premantur; seu quòd natura tardæ sint: cum perdicibus perpetuò rixari: Aquilas, quæ in sublimè sublatas ad petras allidunt, unde & Æschylo Tragico Poëtæ, cui caput calvum, & petræ instar, mors, abhorrere: diu secundum Hippocratem vivere: per exiguum sibilum colubrorum paulò altiore voce edere: denique cum serpentibus & viperis præliaturas, satireja, cunicula, vel origano se munire. Nihil quidem de earum *in cibis* usu apud Galenum vel Apicium. Brujerinus tamen carnes prius elixat, deinde in frustra sectas, in vase frixorio affat. Quo loco habendæ sint, disquiritur inter quosdam. Alii inter piscium carnes reponunt, ut Castor Durantes. Unde tempore jejunii piscium loco conceduntur: alii non item. Habent scilicet testudines ossa & spirant: ne de ovis quicquam dicam. Ut ut sit, apud quosdam Barbaros in America in deliciis esse certum est: nec dubium delicatissimis ventriculis obesse, & difficulter concoqui, validè tamen, si concoquantur, nutrire. In *Medicina* haud contemnendæ sunt. Hydropicis & phthificis caro prodest. Costæ fastidium ex melle natum, prodente Plinio ex Pelope, statim tollunt. Tegminis cremati cinere, in fistulis, capillorum defluxu, Porta; ulceribus pedum cum oleo & vino Marcellus: in suffumigio contra hæmorrhoidas Galenus utitur. *Ipsa* crematæ cum albumine ovi fissuras mammarum apud Rhâfen tollunt: & in herniis feliciter, si Crollio, credimus, ob quandam signaturam adhibentur. *Sanguis* ex capite resupinatus amputato collectus, & insolatus donec exsiccetur, sacrum ignem extinguit, verrucas abolet, porriginem pellit, & in capitis ulceribus adhibetur. *Ova* ad tussim infantium commendantur. Adhibentur & *ad alia*. Mizaldo si credendum, ex ovis formicarum, hyoscyamo, cucuta & testudinis sanguine, egregium paratur psilothrum: tegmen ollæ operculi loco superpositum ebullitionem impedit. Myrepsò vinum cum sanguinis modico propinato, abstemios homines reddit. Albertus carne equos obefat: porcos pingues ea evadere, experientia comprobavit. Vegetius ex testudine viva supra farramenta combusta, alumine crudo, medulla cervina & vino, medicamentum componit, pro pilis jumentorum citius augendis. Scobs tegminis fœminæ in aliquo liquore pota, Venerem inhibere creditur. Majora, ad mensas, vasa & lectos olim usurpabant. Placuit, inquit Plinius, *materiam & in mari queri. Testudo in hoc secta. Nuperque por-*

tentosis ingenis principatu Neronis inventum, ut pigmentis perderet se, plurisque veniret, imitata lignum. Testudinum verò putamina secare in laminas, lectosque & repositoria his vestire, Carbilius Pollio instituit, prodigi & sagacis ad luxuriæ instrumenta ingenii. Ideò Seneca. *Viduo elaboratam scrupulosà distinctione testudinem, & fedissimorum pigerrimorumque animalium testas, ingentibus precii emptas, in quibus illa ipsa quæ placet varietas, subtilis medicamentis, in similitudinem veri coloratur.* Hodie Amazones corticibus se tumentur: quibus & alicubi pro cunabulis infantum utuntur. Quantum ad *Differentias*. Plinio testudinum genera sunt, *terrestres, marina, luctaria, & quæ in dulci aqua vivunt: quarum has emyclas vocant.* De his omnibus in sequentibus agemus. Vifa & in insula à Zambolo reperta, quædam animalia parva, corpore rotundo testudinum instar, duabus lineis invicem per medium transversis, in quarum singula extremitate, auris & oculus conspicitur, ita ut quatuor oculis intueri, & totidem auribus audire videantur. Unico constant ventre, sed pedibus pluribus, quibus innixa in utramque partem gradiuntur. Sanguini singulare aliquid inest. Nam omne corpus faucium, eo dum spirat illitum, cohæret. Gesnerus *Testudinem polypodem* vocat. Videtur ex Diodoro Siculo historia desumpta esse, ni fallor, nam author nunc ad manus non est. In insula Mauritiæ, quæ Zonæ torridæ subjacet, tam validæ inveniuntur, ut homines ferre & transferre possint. Lusitani de quindecim affirmant.

CAPUT II.

De Testudinibus in specie.

ARTICULUS I.

De Testudine terrestri.

Quatuor testudinum genera ex Plinio supra posuimus. Sed hæc ad duo, *Terrestres* nempe & *Aquaticas*, optimè reduci possunt. *Terrestres* alii *montana, sylvestris, campestris, agrestis, & memorialis* dicitur. Græcis *χερσαία*, Nicander *επειών*, Oppianus *επειφωίλον* vocat. Luteis & nigris maculis instar Salamandræ in tergore distinguitur: cortice superiore marinam valde æmulatur. Fœmina à mare in eo differt, quod inferiorem testam planam habet, quæ mari concava; & semper ponderosior observatur. Interiora sic M. Aurelius Severinus describit. Principio, inquit, ablato cortice inferiore statim apparere duo *musculi* anteriores moventes, ut apparent brachia, utrinque unum; quanquam uterque distinctus videtur in duos, quorum major est exterior, minor verò interior. Oblique de-

Ælian. H. A. l. 4. c. 22.

Aristot. H. A. l. 4. c. 6.

Aristot. H. A. l. 9. c. 6. Plin. H. N. l. 8. c. 16.

Vfus in Cibis. Brujer. de re cibaria l. 2. c. 7.

Vfus in Medicina.

Galen. Euporist. l. 3.

Cent. 7.

Plin. H. N. l. 16. c. 43.

Plin. H. N. l. 9. c. 11.

Seneca de Benef. l. 7. c. 9.

Differentie Plin. H. N. l. 32. c. 4.

Ambros. ex Bohemo. l. 2. Ovip. c. 1.

Hebert. in Itin. Persiæ p. 349.

Ambrosin. Ovip. Digit. l. 2. c. 2. Nomen.

Descriptio.

Severin. Zootom. Democrit. par. 4. p. 321.

scen-

cedunt quasi ab axillis brachiorum, nascentes à membrana adhærescente cortici, & definentes in tendinem acutum. Figura ipsorum oblonga, rotunda, quasi plantæ manus; infra hos musculos tum parte dextra, tum sinistra sex alii visuntur oblongi, flexores fortasse brachiorum; duo totidem apparent musculi deducti ad femora, nascentes ab externa dicta membrana corticis, qui tertio sunt minores brachialibus, neque in tendinem definunt, ut illi, sed carnosiores sunt, quod inserantur femoribus. *Spina* compacta est & validè innexa cortici, per longitudinis medium. Infra *caput* medio lato digito descendunt duo musculi à lateribus positi, ipsum intra trahentes, cum duobus aliis paulo inferioribus, quatuor isti oblongi maximè omnes. *Iecur* parte dextra & sinistra æquali magnitudine bipartitum. Gibbum externè, cavum internè, sed dextra internè inæqualis veluti prærupta rupis, complectens miro artificio ventriculi orificium inferius & portionem duodeni; sinistra complectens majorem ventriculi cavitatem, excavato quodam supercilio similis. *Cystis fellis* dextra in fibra hepatis profunde condita; *ventriculus* ad humanum vel suillum maximè accedens: sed postquam in intestina perducitur, tres amplas habet cavitates, in quibus totidem perfici coctiones & transmutationes assumptorum videntur. In prima, herbacea materia, in secunda item, sed elaboratior, & hinc externè adhærebat *lien* rotundior & ater; in tertia materia quædam subliquida & albissima, similis mansæ castaneæ, sed dilutæ. Aperta est conjectura, servire hanc in locum vesicæ, quæ ejaculatur quandoque humorem album, veluti gallinæ solent. Ampla est hæc & castaneæ figuram æmulatur: tenuissima est & amplo canali, quantum est intestinorum extremum similis, cui correspondet parte inferiore. Hæc validè adhærescit peritonæo atque immediatè illi incumbit. *Intestinum rectum* in fine habet processus illos laterales, qui sunt gallinaceis omnibus, sed divisos tamen & in latera longè productos, usque ad renum viciniam. Cum his ponè sunt *ovorum* utraque parte productiones, *Mesenterium* amplis satis venis intextum. *Cor* rotundæ figuræ, sed non exactæ, ut lenticulam referat; colore subalbidum, intus uno sinu cavum; situm supra jecur statim. *Aspera arteria* (quæ dignissima omninò est observatio) paulo post initium bifida, quorum rami contorti. *Pulmones* parte superiore adhærescentes spinæ, substantiæ admodum raræ, non carnosæ, sed veriùs membranosæ, intextæ arteriæ asperæ, ramis velut rete quoddam implexum, colore subatro. Observanda dispositio ossis hyoidis & cartilaginis scutiformis. *Calvaria* testudinis marinæ septum est, quod supernæ testudini extensum cerebri par-

tes utrasque determinat præter cujuslibet calvæ conformationem.

Vagantur plurimæ in Africæ desertis: ut & in Lybiæ parte quadam, Mauritania fortè, ut Strabo scribit: proveniunt & in sylvis Arcadum, teste Pausania, ex quibus lyræ olim fabricabantur. Sed maximæ in insula Dioscoridis in mari rubro habentur. De insula Mauritii superius diximus.

In desertis quia inveniuntur, rosçido duntaxat humore pasci quidam judicavere. Alii, olera germinare inchoantia, melopepones inprimis & sesamum, præcidere dicunt. Nicander *ωλοσωμους*, quod Cytiso, vel cytinis delectentur, vocavit. Edunt & lumbricos, & cochleas. Domi fursure & farina nutriuntur.

Quantum ad *Generationem*, fabulæ sunt ex Gerano muliere in gruem mutata & Nicodamante natam: imò potius Boei apud Athenæum jocus est. *Coëunt* ut superius diximus. *Ova* durioris testæ intusque bicolora enituntur, quæ terra contacta, repetitis vicibus incubant, factumque sequenti anno ad pastum educunt. Flantibus ventis concipere, quod apud Nicandrum habetur, falsum: Certius, cum foemina ad Venerem tarda sit, herba quadam à mare concitare, quod apud Ælianum invenitur.

A Græcis non comedi, Bellonius author est. Hungari quidam cum Clusium carnem unius degustasse vidissent, mortuorum putabant. In India frequentissimè mensis inferuntur. Augusto & Septembri, quòd tempore segetum pinguiores sint, quidam laudant. Scappius à mense Februario ad Majum foeminas optimas, quòd tùm ovorum plenæ sint, scribit: à Junio ad autumnum, mares. Sunt qui ex alliato eas mirum in modum commendant. Hodie, *verba sunt Ambrosini*, Bononiæ, testudo terrestris & præsertim foemina, decollatur, & toto effuso sanguine elixatur, donec tegmina à carne eximi possint. Postmodum intestina non abjiciuntur, sed ab excrementis absterfa abluuntur, deinde una cum carne testudinis, croco, pulveribus aromaticis, pineis, passulis, in vino malvatico diligenter coquuntur, & mensis inferuntur. Plura apud Scappium & Ambrosinum vide.

De Ufu in Medicina ita *Plinius*. Terrestrium *caro* suffitionibus propriæ, Magicisque artibus refutandis, & contra venena salutare produntur. In Africa amputato capite pedibusque, pro antidoto dari dicuntur: & ex jure in cibo sumptæ, strumas discutere, ac lienes tollere: item, comitiales morbos. *Sanguis* earum claritatem visus facit, suffusionesque oculorum tollit: & contra serpentina omnium, & araneorum, ac similiarum, & ranarum venena auxiliatur, servato sanguine in farina pillulis factis,

T & cum

Locus.
Plin. H. N.
l. 32. c. 4

Pausan. in
Arcadicis.

Vicus.
Brujer. Rei
cib. l. 22. c. 7

Generatic.

Athen. Di-
pno. l. 5.

Ælian. H.
A. l. 5. c. 32.
Vjus in Ci-
bis.

Scapp. l. 3.
Rei cib. c.
166.

*Vfus in Me-
dicina.*
Plin. H. N.
l. 32. c. 4.

& cum opus sit in vino datis. *Felle* testudinum cum Attica melle glaucomata inungi prodest, & scorpionum plagæ instillari. *Tegumenti* cinis, vino & oleo subactus, pedum rimas ulceraque sanat. *Squamæ* à summa parte derasæ, & in potu datæ, Venerem cohibent. Eo magis hoc mirum, quoniam totius tegumenti farina, accendere traditur in libidinem. *Urinam* earum aliter quam in vesica dissectarum inveniri posse non arbitrator. Et interea hoc quoque esse quæ portentosa Magi demonstrant, adversus aspidum ictus singularæ, efficacior tamen, ut ajunt, cimicibus admistis. *Ora* durata illinuntur strumis, & hulceribus frigore aut adustione factis. Sorbentur in stomachi doloribus.

Hætenus Plinius. Apud alios invenies, Syrupum ex testudinibus apud Bononienfes haberi, qui phthificis, emaciatis, feliciter propinatur: apud Amatam Lusitanum ex eadem decoctum in destillationibus tussis, &c. describi: apud Veckerum, electuarium quoddam ad feminis acris repressioem ex testudine componi. *Jecur* Galenus tritum, in pefso adversus uteri strangulatum propinat.

In India gignuntur maximarum glebarum magnitudine. Testas exuunt, & quemadmodum vermes ex verminosis plantis, lignibus extrahuntur. Pingues & suaves carnes habent. *Iaboti* Brasiliensibus, Testudinister restris species est, Lusitanis *Cagado do terra*. *Testa* nigra est tecta, cui multæ figuræ hexagonæ sunt insculptæ. *Rostrum* habet ut reliquæ. *Caput* & crura sunt fusca, verum maculis ex umbra variegata. *Jecur* hujus saporis est optimi, & antecellit omnium animalium jecora suo sapore.

ARTICULUS II.

De Testudine Aquatica.

PUNCTUM I.

De Testudine aqua dulcis, & Lutaria.

Testudines aquaticas, in illas quæ in aqua dulci degunt, ad quas Lutariæ benè referri possunt, & illas quæ in mari, dividimus. *Aquaticam* Plinius murem aquaticum & *Emyda* vocavit, quod vocabulum alii ab *a*, alii ab *ω* inchoant, & descendere à Græco *μύς* videtur. Niphus Mydam, quandam testudinem colore luteo dixit. Græci *τεταμια* *χελώνια* vocant.

Degunt in aquis dulcibus, lacubus, & fluviis. Gesnerus in agro Tigurino, in exiguo lacu, propè Adelfingum inveniri scribit. In balneo aquæ calidæ, Constantinæ vicino, quæ fluens inter rupes longè lateque diffunditur, ingentem copiam haberi, Leo Africanus prodidit. Dæmones à mulieribus illius civitatis appellatur, iisdemque causas mor-

borum adscribunt. Vagantur & in Gange ac Nilo fluviis ut Ælianus scripsit. Respirare etiam tum, apud Aristotelem habes. Tempore faturæ aquas deserere, & in locis siccis, scrobe effossâ ova ponere, postmodum diem trigesimo detegere, & factum ad aquam continuo ducere, ex eodem habeo.

De hujus usu in Medicina sequentia nobis Plinius reliquit. Ex quarto genere testudinum, quæ sunt in annibus, divulsarum pinguium cum acizoo herba tuso admisto unguento & semine lilii, ante accessiones si perungantur ægri, præter caput, mox convoluti calidam aquam bibant, quartanis liberari dicuntur. Hanc testudinem quinquadecimâ Lunâ capi oportere, ut plus pinguium reperiat. Verum ægrum sextadecima Luna perungi tradunt. Ex eodem genere testudinum sanguis instillatus crebros capitis dolores sedat: item strumas. Sunt qui testudinum sanguinem cultro æreo supinarum capitibus præcis, excipi novo fistili jubeant: ignem sacrum cujuscunque generis sanguine illini: item capitum hulcera manantia, & verrucas. Iidem promittunt omnium fimo panos discuti. Et licet incredibile dictu sit, aliqui tradunt tardius ire navigia testudinis pedem dextrum vehementia.

Circa Differentias Aquaticarum nihil ferè occurrit, hoc unicum si exceperis, Indiæ fluviatilis, non minorem esse testam, quàm justæ magnitudinis scapham. Decem enim leguminum medimnos capit.

De Lutaria etiam quædam occurrunt. Videntur eam Græci *χελώνω παραμίδα* vocasse, & per aphæresin amyda. Latitudo ei in dorso pectori similis, nec convexo incurva calice, ingrata visu. Stabulatur quidem in locis cænosis; sed verno tempore, ad fluentes quoque aquas proficiscitur. Vesicæ & renibus carere superius diximus, fortè propter tegumenti mollitiem, humor enim facile diffuere potest. Circa Ferrariam, in Gallia, Polonia, Hungaria, & alibi multas conspicies. De Usu inter cætera hæc habet apud Ambrosinum Mizaldus. Sunt, inquit, qui instantem grandinem observantes, manu dextra testudinem palustrem supinam circa hortum vel agrum ferant, & reversi unde exierunt, illam humi deponant, eadem figura, ut animal nubem grandine prægnantem intueatur, hæcque ratione eam amoliri conantur. Plinius de ea ita. Ex hac quoque tamen aliqua contingunt, auxilia. Tres namque in succensa farrimenta conjectæ, dividitibus se tegumentis rapiuntur: tum evulsæ carnes earum, coquantur in aquæ congio, sale modicè addito: Ita decoctarum ad tertias partes fucus, paralyfin & articularios morbos sentientibus bibitur. Detrahit item fel pituitas, sanguinemque vitiatum. Siftitur ab eo remedio alvus aquæ frigidæ potu.

Ælian. H. A. l. 12. c. 41
Aristot. H. A. l. 5. c. 33.

Plin. H. N. l. 32. c. 4.

Ælian. H. A. l. 16. c. 14

Lutaria. Plin. H. N. l. 32. c. 4.

Mizald. Cent. 4.

Plin. l. c.

Galen. in Euporist.

Differentia. Ælian. H. A. l. 16. c. 15

Marcgrav. Hist. Brasil. l. 6. c. 15.

Ambrosin. de Digit. Ovip. l. 2. c. 3. Nomen aquaticæ.

Locus. Gesner. de quadruped.

Leo Afric. l. 5.

PUNCTUM II.

De Testudine Marinâ.

Ambrosin.
de Digit.
Ovip. l. 2.
c. 4.
Nomen.

Testudo marina, Plinio est *Mus marinus*; Græcis *χέλυδρ* quasi *χέλυς ένυδρ*, *θαλασσίνομ*, & *χέλων* dicitur, Germaniæ & Flandriæ piscatores, & *Militem* vocant, quòd scutum & galeam gestet; & *Barchoram*, prodente Alberto, nomine fortè ab Ostracodermo corrupto. Idem adjicit *Zytyron* maris quoddam animal à Priscis Militem dictum, à capite cute rugosa & dura galeato, & quod de collo quasi scutum suspensum gestaret.

Discriptio.

Terrestribus eas assimilat Pausanias, pedes & magnitudinem si exceperis. Loco *dentium* habet os unum tam durum, ut crassos baculos unico ictu præcidat. Hinc apparet, Oppianum qui ei crebros tribuit, de rostri marginibus potius intelligendum esse. *Oculi* fulgorem procul emittunt, *pupillis* candidissimis & splendidissimis, si Æliano fides, instructæ. *Pedes*, alæ potius videntur, quibus tanquam remis ad natandum utitur. Reliqua in observationibus suis accuratè profectus est Severinus, dum inquit: Inferiori primum cortice supinæ huic cultro transversim separato atque ablato, visa membrana *peritonæa*, totam anteriore parte vestiens, à jugulo ad pubem continua, cortici inhærens, fibris quibusdam carneis, præsertim parte thoracis, *omentum* nullum, nullum *æcum*, sed *intestina* supernè deorsum gracilefcentia, contrà quàm in cæteris quadrupedis. Quin à summo œsophago, qui duplicati pollicis magnitudinem æmulatur, donec ad recti initia pertingit, perpetim minuitur cum tota membri crassitudine, tum tunicarum, quæ tunicæ duplices, externa nervosior, carnosior interna. Sed hæc quoque villosa & lentore quodam pingui madida, haud valdè dissimilis à recto vaccæ intestino benè faginata. Parte priore & primo ductu Oesophagi aculei crebri transversim positi, majores, quam in bovina lingua; quod certè mirabile & à Rondeletio non observatum: Fabricati fortasse hi ad comminuenda alimenta, quæ duriora ab hoc genere ingeri perhibent. *Vesica* cervix recto intestino intrò respondens, ut utriusque recrementum uno ductu exitum habeat. *Lien* rotundus instar ovi, intestino superiori alligatus. *Reves* plani & oblongi, quasi ex parvis pluribus compositi. *Cor* uvidum cum vasis valdè implexis in primo exortu. *Auricula* magnæ & pendulæ tenui membrana præditæ ac nigrescentes. *Palmones* ampli, multo inferius quam cor descendentes. *Cervix* inflexa cum crebris musculis, sed duo longissimi intro in corticem caput trahunt.

Oppian.
Halicen.
l. 1.

Ælian. H.
A. l. 4. c. 28.

Severin.
Zootom.
Democrit.
par. 4. p.
321.

Habitant in falsis aquis, & Pausanias circa Moluridem versari scribit. *Vicitant* pisciculis, chochleis, & ad terram delatæ, gramina depascuntur. Tempore *partus* terram petunt, & ova circiter centum, secundum Aristotelem, in scrobe deponunt, avium cohortalium similia: eaque nonnisi noctu incubant. Postquàm inhumavere, loco pedem imprimunt, ut reduces agnoscant. Hoc *Plinius* ita protulit. In terram egressæ, in herbis pariunt ova, avium ovis similia, & ad centena numero. Eaque defossa extra aquas, & cooperta terrâ, ac pavida pectore & complanata, incubant noctibus. Educare fœtus annuo spacio addit: sed id de terrestri intelligendum. Marinæ quadraginta diebus excoquantur & rumpuntur. In Americæ parte quâdam ter centena & ultra humo obruta, quæ à sole excocta, absque parentum adjumento pullulant, ut quasi exercitus testudinum fundi videatur, quod apud Petrum Martyrem legimus. Ad Naruram pertinet, quòd extra aquam diu vivere non possint: quamvis vitulorum marinorum instar, in terra somnum quandoque capiant: quòd, postquam partum noctu egressæ, a videque saturaræ, lassantur, dum in superficie maris resupinata dormiunt, sonum quendam edunt: quod denique, quotiescunque solis radiis mari innatantes siccantur, ita ut in gurgitem deferri nequeant, intereunt. Eadem dum aërem captant, caput exerunt, vitulorum marinorum imitatione: & tantæ sunt audaciæ, ut tres homines adoriantur. Capite amputato non moriuntur confestim, sed oculos movent, & manus si admoveris mordent.

Armeniis olim à Patriarcha Alexandrino prohibita in cibis, sub excommunicationis pœnâ. Scappius scriptor Italicus in convivorum apparatu eas commendat, si intra tempus quod à vere ad autumnum decurrit, capiantur. Conficit ex iisdem & artocreata, quæ apud Ambrosinum vide. In Brasilia capta aliquando tam magna, ut sola octuaginta hominibus sufficeret. Carnes lardo distinctas & tostas comedebant: sapor, vitulinæ erat.

De *Vsu in Medicina* ita *Plinius*. Marinarum carnes admixtæ ranarum carnibus, contra Salamandras præclarè auxiliantur. Neque est testudine aliud Salamandræ adversus. *Sanguine* alopeciarum inanitas & porrigio, omniaque capitis hulcera curantur. Inarescere autem eum oportet, lentaque ablui. Instillatur & dolori aurium cum lacte mulierum. Adversus comitiales morbos manditur cum polline frumenti. Misceatur autem sanguis hœminis tribus aceti, hœmina vini addita his, & cum hordeacea farina: aceto quoque admixto, ut sit quod devoretur fabæ magnitudine. Hæc singula & matutina & vespertina dantur,

Locus.

Pausan. in
Atticis.
Generatio.

Aristot. H.
A. l. 5. c. 33.

Plin. H. N.
l. 9. c. 10.

Plutarch. l.
Utra prae-
dent.

Petrus
Martyr l. 9.
dec. 3.

Plin. H. N.
l. 9. c. 10.
Aristot. H.
A. l. 5. c. 25.

Oppian.
Halicen.
l. 1.

Ælian. H.
A. l. 4. c. 28.

*Vsus in Ci-
bis.*
Bellon. ob-
serv. l. 2.
c. 68.
Scappius
de re cibar.
l. 5. c. 180.

*Vsus in Me-
dicina.*
Plin. H. N.
l. 32. c. 4.

dein post aliquot dies vespera. Comitiales instillatur ore diducto, his qui modicè corripiantur. Spasmo cum castoreo clystere infunditur. Quod si dentes per annos colluantur testudinum sanguine immunes dolore fiunt. Et anhelitus discutit, quasque orthopnoeas vocant: ad has in polenta datur. *Fel Testudinum* claritatem oculorum facit: cicatrices extenuat: tonsillas & anginas, & omnia oris vitia. Privatim nomas ibi: item ardentium testium. Naribus illitum, comitiales erigit, attollitque. Idem cum vernatione anguium aceto admisso, unice purulentis auribus prodest. Quidam bubulum fel admiscunt, decoctarumque carniū testudinis succum, addita æquè vernatione anguium. Sed diu in vino testudinum excoquant. Oculorum quoque vitia omnia fel inunctum cum melle emendat: suffusiones etiam marinæ fel cum fluviatilis sanguine & lacte mulierum. Capillus mulierum inficitur felle. Salamandras & succum bibisse satis est. Apud alios inveniunt, *cerebrum* cum croco & sale Ægyptio benè ad aperiendum uterum supponi. *Pupillas* auro inclusas caliginem oculorum pellere. *Sanguinem* aridum cum cymino sylvestri demorsis à vipera exhiberi. *Hepar* in lacte muliebri tritum, & cum unguento irino & vino subactum; in purgamentis puerperii educendis commendari. Quidam ova in morbo epileptico exhibent.

Est earum & in aliis usus. Nam olim postes teguminibus exornabantur: Taprobanæ insulæ incolæ, iisdem culmina domorum tegebant: Chelonophagi verò, pro navigiis, valis aquaticis, & tentoriis utebantur. Infantes recenter nati in eis lavabantur: Barbaris ad fluviū Gambraë scutorum loco inferviunt. Turcæ denique ex testis pellucidis gladiatorum manubria fabricant.

Differentia à magnitudine & figurâ sumuntur. In Taprobana una centum tria pondo pependit: earum quæ in mari rubro, testa amplam alicujus ædificii januam adæquat. Apud Ælianum in India decem leguminum modios capit. *Figuram* si attendas, aliæ sunt oblongiores, quæ pelagiæ: aliæ rotundiores, quæ littorales. Troglodytæ, *verbasunt Plinii*, cornigeras habent, ut in lyra, annexis cornibus latis, sed mobilibus, quorum, in natando, remigio, se adjuvant. Costium id genus vocatur, eximia magnitudinis, sed rarum. Namque scopuli præacuti Chelonophagos terrent. Troglodytæ autem ad quos adnatant, tam quam sacras adorant. Hermolaus Barbarus *Cheletas* vocari jubet, id est, Equites quòd cornibus non aliter utantur, ac isti calcaribus. Cardanus cujusdam generis meminit, quod corio veluti præparato tegitur, dempsisque cum capite pedibus cheli assimilatur. Dorsum sex veluti tabellis simul

junctis constat, & cauda, inquit Ambrosinus, similis est illi parti citharæ, cui Collopes intrudi solent, ad tendendum & laxandum nervos. Marcgravius duas describit, quarum una *Iurucua* Brasiliensis, altera *Iurrua*. *Iurucua* loco pedum, inquit ille, habet quasi alas; Anteriorum quidem quamlibet sesquipedem circiter longam, posteriores vero breviores; *caudam* acutam conicam: *oculos* nigros magnos, *os* edentulum & instar rostri volucrum. Habui quarum testæ tres pedes erant longæ, duas latæ & supra. *Costis* ipsius inseruntur testæ, ad quodlibet latus octo: anteriores breviores, mediæ longiores, posteriores iterum breviores. *Ova* illarum comeduntur uti & caro. Ponunt autem ova ad littus maris, foveam in arenâ facientes, & dein arena tumulantes. Sæpius inveniunt vestigia earum, ex mari egredientium, & terra abeuntium. Reperiuntur autem variæ magnitudinis. Habui quarum longitudo erat quattuor pedum, latitudo trium: tantæ molis ut à quatuor robustis viris vix possent moveri. Variis figuris Geometricis, testæ quasi insculptæ visuntur. Quædam testam nigram habent splendens, flavis lineis & figuris, egregie interstinctam: aliæ aliter conformatam. *Iuruta* Cadago d'agoa Lusitanis, minor est reliquis testudinibus: *Testa* superior decem digitorum habet longitudinem, latitudinem autem novem, convexitate considerata. Inferior testa novem digitos longa, quatuor & semis lata & plana. Ellypticam autem figuram habet superior. Infra testam se abscondere potest, & collum rursus ad trium digitorum longitudinem, foras extendere. *Caput* tres digitos crassum, & paulò oblongius; *nasus* elevatus & acuminatus. *Os* amplum: *oculi* nigricantes, pupilla nigra. In pedibus quattuor *ungues* oblongi, nigri: cauda brevis acuminata; cutis rugosa & quasi squamis constaret. *Testa superior* fusca, inferior flavescens. *Ova* ponit subrotunda, dimidii gallinæ magnitudine, testa alba ut ova gallinarum, boni saporis si frixentur. Comedialiquoties. *Tantum Marcgravius*.

APPENDIX.

De quibusdam Exoticis quadrupedibus iisque Dubiis.

CAPUT I.

De Tlacaxolotl, Cabim, & animali maripeto.

Absoluta ita, per Deigratiam, omnium quotquot nunc nota, quadrupedum, historia: visum est hanc de quibusdam Exoticis, & quidem dubiis, Appendicem annectere.

Hippocr.
l. r. de mor-
bis mulier.

Ælian. H.
A. l. 13. c. 28.
Diodor.
Sicul. l. 4.

Differentia.
Scalig. Ex.
196.
Bellon. obs.
2. c. 68.

Ælian. H.
A. l. 13.
c. 37.

Plin. H. N.
l. 9. c. 10.

Cardan. de
Res. variet.
l. 7. c. 37.

Marcgr. d.
l. 6. c. 413.

tere. Dubiis inquam. Nam ad quod genus referri propriè, adhuc mecum delibero. Inter hæc occurrit primò *Tlacaxolotl*, s. animal abrotundæ faciei, bestiam tauro vastiorem, capite magno, prolixo rostro, latis auriculis, atrocibus dentibus, humana pænè facie, unde fumpsit nomen: crasso collo, manibus pedibusque & his taurinis unguibus, sed majoribus, magnis latisque clunibus, caudâ crassâ & prolixa, ac pelle crassâ, fulvo & hispido pilo. Rarum animal, saxorumque & solitudinum incola. Atzacani, Tepotzonotia, & Haquelagani, non procul à regione, quam à situ profundiore vocant De honduras. *Vescitur* montano cacaotli, quapachtli, & virenti haoli, vastatis passim arvis fatisque: cum horum non adfuerit copia, foliis arborum & fruticum. *Caro* edulis est. Humanum conspectum non reformidat, neque sagittarum ictibus occumbit, tergus n. est impenetrabile. Quamobrem defossa terra, ac desuper ramis frondibusque contestâ, & subaggerata capitur, haud aliter ac apud Indos Orientis elephantés.

Animal *Cabiri* Maphæo animal *Sionium*, Antonio à S. Romano *Thabal* dicitur. Nascitur in Java. Hujus animalis unam virtutem scio, sed mirificam. Si ejus oscilli extremitatem aliquis gestet, quantumvis mille transverberatus vulneribus ne guttam sanguinis dabit. Experimentis pluribus probatum est: sed illud celebre & notissimum, quòd cum Naodabeguea Malacensis infensus Lusitanis, & adversus illos egregiè dimicans, tandem oppressus, multisque confossus ictibus corrueret, ex patulis vulneribus nihil omnino cruoris maneret. Mox inter spoliandum, ut primùm detracta ejus brachio est aurea armilla, (mirum dictu) tanquam vase fracto, ita sese cum anima univèrsæ repente sanguis effudit. Cujus rei stupore defixi Lusitani, cum de aliis captivis causam quæsisissent, cognovere inclusum esse in armillâ os ejus animalis, cujus in sistendo sanguine tam efficax esset vis.

Quantum ad animal *Maripetum*, scribit Aloysius Almeida cum periculo omnis fidei, & multi confirmant, apud Japones in regno Goto extare sylvam, in quâ tantum gignitur animal canis magnitudine, cruribus brevioribus, ad esum humanum percommodum, aureo colore, præmolli etiam villo. Cum fenuerit hoc animal, dimissa terra, sponte mare ingredi, ibique paulatim transformari in piscem, ac per singulares corporis partes, certo quodam temporis intervallo, verè mutata quadrupedis forma, ac natura transire in piscem. Idque adeo verum esse obtestatur Auctor, ut affirmet aliquando contigisse, piscem hujusmodi captum, inventum nondum omnibus corporis quadrupedis partibus prorsus transformatis, nondum videlicet opportuno elapso tempore, quo

omnia piscis membra effici potuerunt: pars enim adhuc habebat formam quadrupedis, altera jam squamis & pennis formata videbatur. Adicit, fabulosum hoc non esse, sed compertissimum jam fuisse, veritati que huic adstipulare indigenarum omnium consensum.

CAPUT II.

De Dante & Cappa.

SUI generis animal *danta* est (aliqui Indi *capam* vocant, alii *tapiroussu*, alii *doucanare*, ut Lærius scribit) sed mulis similis. Mulares habet aures, vitulina labra: rostrum superius propendet per palmum superiorem: attollit, cum irascitur: pænè reliqua membra diversæ bestię similia, sed plerumque vitulo conformiora. Cornu caret. Ungula juvat dolorem cordis, pellis lorice usum supplet, impenetrabilis est ictibus. Duos ventriculos habet, unus alimenta excipit, alter ignoto adhuc sacramento invenitur putrefactis lignis & virgulis plenus. Una auctoritas parsimonie naturæ excuset hinc superfluitatem. Nescitur usus & finis hujus ventriculi. Venator oportet vulneret illum ante ingressum aquæ: ibi enim morsu se defendit, & occidit canes. Didicisse phlebotomiam fertur ex hac bestia, homines doctos, namque cum crassescit, interna crura vulnerat arundine resecta, eadem industria atque Hippopotamus.

Lærius de hac bellua sic narrat: Hanc *tapiroussu* appellant, pilo subrubescenti, atque promisso, vaccam magnitudinem ac forma valdè referentem. Attamen cum cornibus creat, sitque contractiore collo, auriculis longioribus & pendulis, siccioribusque tibiis ac gracilioribus, ungula continua, & asini ungulæ persimili, meritò quis eam vaccæ asinique naturæ participem esse diceret. Differt nihilominus ab utroque plurimùm quòd & brevissimam gerat caudam (Obiterque hic monendus est lector, permulta in America gigni animantia, quæ omninò sine cauda sint) & dentes habeat multo acutiores; nec hominibus propterea quidquam periculi ab ea potest creari, cum in fuga potius, quam in viribus salutem ponere consueverit. Eam barbari sagittis confixam, ut & alias pleraque interficiunt, aut fossa excavata, muscipulis seu aliusmodi ingeniosè fabricatis venari solent. Cæterum fera illa magno est in pretio apud barbaros, pellis gratia, quam simul atque illi dextraerint, dorsi corium in orbem circumcidentes, ad solem exsiccant, in parmasque findi mediocris cadi magnitudine conformant, quibus in bello hostium excepta repellunt. Tantam vero duritiem pellis ad solem siccata contrahit, ut nullius ictu teli, quantumvis magno impetu vibrati, transigi posse facile

Nieremb.
Hist. Exot.
t. 1. p. c. 65.

Nieremb.
Hist. Exot.
t. 1. p. c. 3.

Nieremb.
Hist. Exot.
t. 1. p. c. 49.

cile credam. In Galliam duas hujusmodi parmas studiosè afferebam: redeuntibus verò fames ita molesta fuit, ut omni comætu absumpto, ne cercopithecis & psittacis, ejusdemque generis animantibus exceptis, quæ ex regione illa nobiscum advehebamus, parma illæ duæ carbonibus impostæ, fuerint etiam ad depellendam famem comedendæ: quibus reliquæ pelles, quæ, ut suo dicam loco, in navi erant, additæ sunt. Porrò Tapiroussu caro ad bubulæ gustum ferè accedit. Appendo quæ *Franciscus Hernandus de dantis* scribit. Mediocrium mularum æquant magnitudinem, fulvo teguntur pilo, & firma impenetrabili vestiuntur pelle. Capiuntur in canibus, sed diligenter cavendum, ne prius confugiant ad flumina, in quibus sese adversus illos vehementiustuentur. Carnes eorum, ac præcipuè pedum, si probè coquantur, gustu suaves sunt, ac bonum alimentum præstant, offendentur autem hæc animalia non una in parte continentis.

Nieremb.
Hist. Exot.
l. 9. c. 71.

Cappa dicitur animal asino grandius, nigrum, villosum, ferox, canibus quoque infestum. Obvium quemque raptat, non secus ac lupo pecudem. Forma pedum insolens. *Ungula* similis est calceo Gallico, à fronte lata, rotunda non scissâ: à calcari acuta. Aspectum humanum formidat. Fortassè hoc est anonymum animal Francisci Hernandi, & ex dantarum genere, de quibus jam dixi.

CAPUT III.

De Ejulatore, Su & Peva.

Nieremb.
Hist. Exot.
l. 4. c. 72.

DE *Ejulatore* ita idem Nierembergus. Nocentior astus alterius animalis, infantilem simulantis luctum, edito sono sub oppida & villas in prima nocte. Statim miserenti accurrentes, affectu quæsituos plorantem perimit. Sed jam cautè repetito periculo oppidani, prodeunt è domibus incensitationibus structi. Forma & moles hujus feræ canem leporarium imitatur.

Idem. l. 9.
c. 74.

Su, id est, aqua, quod juxta fluvios plerunque degat, apud Patagones invenitur. Alii *succarath* vocant. Torva est: prima oris acie quodammodo leonem æmulatur, aut hominem, nam ab aure barbata, haud promissis valde pilis, pectore propendente: circa lumbos nimis constringitur, *cauda* ampla & longa sciuri instar. Gigantes ejus regionis, quoniam cælo non admodum calido fruuntur, protegunt se hujus feræ pellibus. Cum urgetur pellis gratia, catulos in dorsum admissos cauda contegit, & fuga elabatur. Capitur una cum catulis scrobe effossa &

celata ramusculis. Inclusa, præ rabie aut generositate catulos obruncat, & horribili clamore venatores atteret, donec sagittis cæsa excorietur. Legi (licet autor non sit oculatæ fidei) præ charitate ad prata portare filios, ubi fertis floridis & odoriferis, comit & coronat illos, tum filios recicomare simili in parentes vetulos pietate, eosque portare & alere.

Peva catelli est magnitudine. Hoc ubi tygridem conspexit, illius insistit vestigia, & allatrat assiduè, ut latratu audito, tum feræ, tum homines latebras perant, ac sibi ab instanti feræ caveant. Hinc sæpe fieri videmus, ut præ inediâ, prædæque defectu, in agris expirent.

Nieremb.
Hist. Exot.
l. 9. c. 76.

CAPUT IV.

De animali foetido, Graffa & Caoch.

APud Chiribicenses animal est gestu mirabile, ait Petrus Martyr, strigosum, cubitales loco stercoris emittit colubros. Unum domi suæ se nutrit, & aperto experimento rem ita esse deprehendisse, Fratres Dominicani asserunt. Quò solutæ tendant colubri, interrogati. Ad vicinas, dixerunt, sylvas, ubi vitam agunt brevem. Putet animal plus, quam quaecunque cadaver foetidum in sterquilinia projectum: Inde putoris ejus impatientes interfici animal Dominicani jusserunt. Vulpem *rostro*, pilo lupum imitatur. Cum in infantum ventribus vermes passim creari, neque senes ab eâ peste esse immunes, atque una cum excrementis, emitti vivos didicim, quos mutato nomine vulgus lumbricos appellat, cur & illud accidere posse non crediderim, inquit *Nierembergus*, talibus præcipuè viris, id affirmantibus.

Nieremb.
l. 9. c. 80.

Graffa in insula Zanzibar, potissimum invenitur. Animal est exigui capitis, & longissimi colli: anteriora crura oppidò excedunt posteriora, colore vario albet, rubet, roseisque distinguitur maculis. Mitis bestia est.

Idem l. d.
c. 82.

Caoch animal est tres dodrantes longum, pilo vestitum nigro, promiscue cum candenti, sed ventre fulvo. Clamans noctu, humanas imitatur voces. Suis instar edit mayzium cum viret, nec dum spicas concoxit Sol.

Idem l. d.
c. 93.

Et tantum de Quadrupedibus sufficiant. Si quid interim obvenerit, quod nos hæcenus latuit, in Paralipomenis, si Deus ita voluerit, poterit adjici.

Gratia Tibi, Domine I E S V.

PETRI CASTELLI, ROMANI,
EXETASIS

D E

HYÆNA ODORIFERA,
Zibethum Gignente, quæ Civetta
vulgo appellatur.

CAPUT I.

N rebus arduis indagandis exacta, & sedula opus esse cogitatione, longaque meditatione, & quo quisque judicio, & ratione magis pollet, eo facilius obstructa referare, recondita promere, & inaccessa ascendere, fatis cuique patens est. Unde, cum inquisitur, *an Antiquorum Hyæna nobis innotescant, & vice versa, an Zibeth ferax Animal priscis innotuerit*, multis valde arduum omnino videatur: Necessum erit, diligenti peruestigatione nos uti, & magis judicio, ac ratione, quam sensibus inniti, horum ut voti compotes evadamus, quare à nominis (quod multiplex est) explanatione initium ducentes *Civettam*, Ruellio *Sivettam*, (Animal nunc ita dictum) ex qua Zibethum colligitur, quamque *Catum Zibethicum*, Matthiolus, Scaliger, Renodeus, & alii vocarunt, *Mustelam* verò Historiæ insulæ Virginianæ Auctor censuit, *Zapetion* à Græcis recentioribus dici scripsit Renodeus, & à quibusdam *Cadopleptum* appellatur, HYÆNAM ODORIFERAM nos nuncupabimus.

Porrò hujuscemodi nomenclaturarum quærendi Etymon *Zibeth* Arabicum esse nomen respondere licebit, apud Arabes enim hujuscemodi nomen diverso quamvis significato, legitur. Nempe apud Serapionem cap. 121. de *Sedervam* his verbis: *Zebet, & est Algalia habens odorem bonum, & ingreditur in Medicinis ad abscindendum fluxum sanguinis, & ad casum capillorum*. Et addit *Sadervam* esse dictum in lingua Perfica, & est res nigra cum quatinguntur lina in *Haaman*, & est herba, vel succus niger ingrediens in medicinis odoriferis. Citat autem *Abenmesuai*, *Bedigoram*, & *Rasim*, non autem Græcos, & ipse *Rasis* de eadem te agit lib. 3. ad *Almans*. sub nomine *Scedram*, vel *Scedeguram*. Et *Judæus* apud *Januensem* in *Synonymis Severam* vocavit: ex quibus constat *Serapionis Zabeth* aliud quid à nostro *Zibetho* esse, nec quid sit, id quod proposuit *Serapio*, imaginari queo; in mentem tantum venit *Arabibus Zabeth* significare rem odora-

tam, sicut *Galia* & *Algalia*, cum dicat hic *Serapio Zabeth* esse *Algaliã*. unde extant compositiones non pauca *Galliæ* nomine, ut *Galia moschata*, *Galia Alephangina*, *Galia Sebellina*, &c. erit ergo *Galia*, & *Algalia* odoramentum: unde *Zabeth* nostrum summe odoratum *Avorum* nostrorum ætate tale fumpsisse nomen censendum. Ita *Simon Januensis Zabeth* esse *Avicennæ Galiam*, seu *Algaliã*, & *Animalis Arabici fudorem*, (de quo videtur fuisse loquutus *Avicenna* lib. 2. c. 326.) fumpsit: sed *Avic. Zabeth*, & *Algalia* diversa res erit, à *Zabeth*, & *Galia Serapionis*, quæ herbæ succus est, & à *Zabeth* videtur primo *Animali* ipsi nomen *Zivetta* seu *Zebetta* fuisse impositum, à quo corrupto *Sivetta*, & *Civetta* nomenclatura ortum duxit. Quod si *Pandectario* fides aliqua est præstanda, quum *Zebet albahar* spumam *Maris* interpretetur, *Zebet* forte spumam significabit, & non inepte nostro *Zibetho* aptabitur metaphora, siquidem quum colligitur irato *Animali*, quasi spumans apparet.

Qui *Catum*, vel *Mustelam* dixere, hoc *Animal* inter *Feles Silvestres* reposuisse reor. Verum etiam si capitis sit aliqua similitudo, in cæteris tamen plurimum discrepant. Nos *Hyænam odoratam* nuncupare maluimus, idque in sequentibus porbabile ostendemus.

CAPUT II.

An Civetta sit Pardalis Antiquorum?

QUærit *Aristot. sect. 13. probl. 4.* Cur *Animalium* nullum bene oleat, præter *Pardalim*, seu *Pantheram*: hæc namque propter suavem quem spirat odorem, ad se feras illicit: quod pluribus exposuit *Theophrastus* ipsius discipulus libro 6. de *cau. plant. cap. 5.* hisce verbis: *Omnino interbruta, vel nullum, vel certe rarum admodum est, quod odorem persequitur gratia suavitatis, nisi per accidens, cum alimentum est tale. Quippe appetitus ad ipsum pabulum, ejusque causa est. Si quid tamen etiam istiusmodi est, haudquam hominibus constat. Nam, & Pardalim*

Avicennæ
Zabeth.

Cur animalia in-
odora.

ceteræ

Quæsitum.

Nominum
enumeratio.

Zebet
quid.

Algalia.

ceteris animalibus suaviter olere quidam affirmant, & venari in senecta nimirum bestias alliciendo gratia sui odoris. At nobis nullam odoris affert suavitatem. Nisi verum etiam illud dixeris, ut certe est verum, olfactum homines habere omnium ferme deterrimum. Itaque multi odores, suavitatesque eorum, vel gravitates, latere hominem possunt. & cap. 26. Animal nullum, inquit, penitus odoratum est, nisi quis Pardalim dixerit belluis bene olere, retulit id etiam Plinius lib. 8. cap. 16. ferunt scribens odore earum mire sollicitari quadrupedes cunctas, sed capitis torvitate terreri. Quamobrem occultato eo, reliquas dulcedine invitatas corripunt. Dixerat enim Aristot. lib. 9. de Hist. An. cap. 7. Pantheram sese abscondentem venari dicunt, propterea quod suo odore belluas delectari intelligat, propius enim ita accedunt, quas corripiat, hujuscemodi autem suavem odorem, non bellua tantum sentiunt; sed sui odoris vim ipsa quoque Pardalis sentit. Scriptum etiam reliquit Ælianus lib. 5. de Hist. Anim. cap. 40. Admirabilem quandam, & nobis occultam odoris suavitatem olet Pardalis, quam bene olendi præstantiam divino munere donatam, cum sibi propriam plane tenet, tum verò cetera animalia hanc ejus vim præclare sentiunt. Hæc autem hoc modo venationem capit. Quum horum, quæ ad victum opus sunt, eget, sese vel in loca fructibus densis consita, vel foliis vestita, ita occultat, ut inventu difficilis, tantum respiret. Tum hinnuli, dorcades, capra silvestres, atque alia ejusmodi animalia quadam suavis odoris illecebra attrahuntur, & proxime accedunt, illarum, quam mox de latebra exiliens ad prædam se rumpit, atque eam comprehendit. Est igitur Pardalis odorata. Addit Plinius: Panthera, & Tigris macularum varietate prope solæ bestiarum spectantur, ceteris unus, ac suus cujusque generis. Pantheris in candido breves macularum oculi. Hæc autem duo, odor nimirum, & maculæ, Petrum Gillium, & alios (ut refert Gesnerus) induxerunt, ut crederent, nostram Civettam esse Pardalim antiquorum. Quæ opinio facile refellitur. Antiquorum enim Panthera vera omnibus hoc ævo est nota, & multum differt à Civetta, immo Septalius in problematibus, Joan. Faber, & alii negant Pantheris suavem inesse odorem: sed brutæ alimentum specie odorem istum insequi, hominibus autem neutiquam gratum apparere. Sed, ut verum dicam, multorum animalium excrementa hominibus suaviter odorata videntur, quæ Aristoteli, atque Theophrasto ignota fuerunt. Siquidem Plin. libro 28. de animali Cordylo Crocodilo simili verba faciens, Alter, inquit, illi similis, multum infra magnitudinem, in terra tantum, odoratissimisque floribus vivit: ob id intestina ejus diligenter exquiruntur jucundo nisdore facta Crocodileam vocant: Nimirum ipsius excrementum. Murium autem sylvestrium, qui flavo co-

lore, & nostrorum puerorum delicia, (nuncupati Sorci moscaroli) sterco odore moschi præditum est, tale etiam Serpentium quorundam sentitur. Et Renodeus de mat. med. lib. 3. c. 15. Est quoddam genus Mustela majoris, quæ quod martia sit, & pugnax (Gallinas enim etiam grandiores enecat) quibusdam Martes, aliis Martorella, vulgo Fovina dicitur, cujus excrementa Moschum redolent, ut sæpe observavi. Addit Scaliger Exerc. 211 part 2. Cercopithecum nihilo infuavius quam quodvis Moschum fragrare, mediocriter tamen, & sine fastidio. Moschum etiam Gazellæ excrementum esse notissimum est. Addam ego me observasse parva quædam Insecta vaginipennia à me picta libro de Insectis, quæ contrectata suavissimum spirabant odorem, qualis in floribus Dipcadi, seu Muschi Græci dicti percipitur. Igitur præter Pantheram, multa etiam animalium sunt genera valde odorata, & hominibus grata, inter quæ est Zibeth: quare mitto tanquam inutilem quæstionem illam inter Cardanum, & Scaligerum de odore animalium, & de naturæ conatu in ejus generatione.

Quidam arbitrati sunt Animal Zibetti (ut refert Dalecampius) esse Plinii Chaum, de quo talia protulit lib. 8. cap. 19. Pompeji Magni primum ludi ostenderunt Chaum, quem Galli Raphium vocabant, effigie Lupi, Pardorum maculis. Namque hæ notæ adsunt in Civetta. Verum nulla odoris fit mentio; nomen autem, quod habet Gallicum, fortasse à Gallia patria desumpsit. Nec caput Lupi est in Civetta, quamvis adsint magnitudo, pilorumque asperitas, & color: maculæ pellis ipsum præterea distinguunt. Annotavit verò Dalecampius, fortasse Thoëm pro Chao esse reponendum: vulgo Lupum Cervarium: & qui Genettam nostram esse putant verisimiliora loqui videntur. Sed de Thoë extant Philes versus Græci, qui ita latine sonant:

At quæ pudoris eruditus dogmata,
Hominem veretur Thoë, hominem si viderit?

Quæ juræ federationis mutua
Colens opem fert impiger nobis suam,
Hostilis in nos irruat si bellua?

Herodotus lib. 4. Thoës ex Hyæna, & Lupo genitos esse, testatum reliquit.

CAPUT III.

An sit Antiquorum Hyæna?

Civettam veteribus probe fuisse cognitam, & Hyænam ab ipsis fuisse nuncupatam, eorundem auctoritate demonstrare conatur Petrus Bellon. suar. observ. li. 2. c. 20. quamvis odoratum reddere excrementum non observaverint. Ratio autem est, quia Civetta ferum est Animal, quale etiam

Pantheræ odoratæ.

Venatus Pantheræ.

Error. P. Gillii.

Animalium excrementa odorata.

Insecta odorata.

Chaum.

Thoës.

etiam Hyæna describitur: ne tradita figura differt; siquidem Hyæna ex Arist. colore Lupi propè est; sed hirsutior, & juba per totum dorsum prædita est. Civetta etiam magnitudinem, & colorem Lupi habet, similique modo hirsuta est, verùm corpus maculis est aspersum nigris, ita ut sub oculis binæ sint nigræ maculæ, pedes nigro pilo obfiti, crura maculata, cauda oblonga, superior nigra, infima verò parte albis maculis aspersa. Præterea Civetta in cervice, & per dorsum spinas pilos habet nigros, quos surrigit, cum indignatur, non minus quam sus, inde factum, ut Glanis piscis etiam Hyæna nuncupatus sit, & talis forte erit juba illi ab Arist. tributa: accedit, quod omnes antiqui maxime ferum Animal dixerint Hyænam, adeo ut Pantheræ mirum in modum eas timeant: etenim scriptum fuit à Plinio lib. 28. cap. 8. *Præcipue Pantheris terrori esse traduntur, ut ne contentur quidem resistere, & aliquid de corio earum habentem non appeti. Mirumque dictu, si pelles utriusque contraria suspendantur, decidere pilos Pantheræ.* Hyænam Pardali inimicam esse, Ælianus etiam lib. 6. c. 22. retulit. At Civettam Cardanus X. de subt. feram adeo judicavit, ut quæ nulla temporis longitudine mirescat.

Potissima autem ratio defumitur ex eo, quod antiqui Hyænam genitale simul & maris & foemineæ habere scripserunt, unde Ovid.

Et quæ sit foemina tergo

Passa marem, nunc esse marem miretur Hyænam.

Et Plinius lib. 8. cit. *Hyænis utramque esse naturam (ait) & alternis annis mares, alternis foeminas fieri, parere sine mare vulgus credit;* quod quamvis revera falsum sit, negetque constanter Aristoteles, tamen negligenter aspicienti vas quoddam ori vulvæ simile, foemininus videtur sexus, quæ apparentia forsitan imposuit antiquis, ut crederent utroque sexu donatum fuisse Hyænam. Aristot. 3. de Gener. Anim. cap. 6. voluit stultè, magnoque errore narrari à multis Hyænam duplex genitale habere, maris, & foemineæ, & 6. de Hist.

Anim. cap. 32. commentitium id esse asserit. *Sed Hyæna virile similiter, atque in Lupis, & Canibus haberi; quod verò foemineum esse videtur (ἄποκρίτω) sub cauda positum est, figura simile genitali foeminae, sed sine ullo meatu, sub hoc meatu excrementorum est. Quin etiam foemina Hyæna præter suum illud, etiam simile, ut mas habet, sub cauda sine ullo meatu, à quo excrementorum meatu est, atque sub eo genitale verum continetur. Vulvam etiam Hyæna foemina ut cetera hujusmodi foeminae animales habent, & lib. de gen. citato scripsit, Hyænas tam mares, quam foeminas habere sub cauda lineam quandam similem genitali foeminino, quæ quidem nota, quamvis communis sit, tamen in maribus potius cernitur, quia mares, quam foemineæ frequentius capiuntur,*

quæ, qui negligentius considerat (refert Arist.) in dictam aberrat opinionem.

Nobis diligentissime considerantibus Civettæ genitalia membra apparuit in ipsis ad amussim quodcumque Hyænae tribuit Aristot. siquidem hæc primo aspectu, & negligenter consideranti duplex videtur habere genitale, at diligenter speculanti nullo modo duplex apparebit; sed unicum tantum, & maris tantummodo in mare, (quale fuit in Cadavere à nobis secto) virile autem perinde ut Lupi, & Canes habet, nimirum osseum, in hoc tamen differt à Canibus, Lupis, & vulpibus, quod horum genitale totum in medio sit osseum, glans vero carnosa solum sine osse: contra Civettæ ossiculum est in sola glande admodum breve, reliqua pars genitalis nervosa osse carens. Vidimus etiam Cuniculum Indicum dictum Romæ *porcelletto à India* in Genitali continere ossiculum in summo tenue, in basi quadratum, sed depressum.

Quod verò foemineum esse videtur, infra caudam, & genitale positum est, immo inter virile, & testes: figura simile vulvæ foemineæ, & in mare labiis est crassioribus, quam in foemella: verum sine ullo meatu est; sed duæ tantummodo cavitates inspiciuntur, in quibus colligitur excrementum dictum Zibeth; vocavit autem Arist. hanc particulam in libro de Gener. Anim. citato, *lineam similem genitali foeminino*: Græcè ὁμοίαν γαστρίμω τῷ ἡλεῖ & αἰδοίω nam negligenter aspicienti foeminea apertura, quasi linea videtur; sed meatus non habet penetrantes. In foemina porro Civetta eadem partes eodem sunt dispositæ modo, & ubi in mare est virile, in foemina vulva est: solum modo vascula zibetti in foemina minora sunt, & testes interius latent. Cum igitur tanta appareat Hyænae, & Civettæ genitalium partium similitudo, a se rendum omnino videtur cum Bellonio, idem esse Animal, quamvis Zibeth excrementum non consideraverint antiqui.

Ex altera parte Scaliger de subt. exer. 117 part. 7. irridet Hyænam existimantes Catum Zibeticum, quam quoque opinionem refellunt etiam Gesnerus; Augerius Busbequius Ep. 1. de legatione sua Turcica; Clusius in addit. ad Bellonium; & Io. Faber Bambergensis in Romano Lyceo, meus olim Collega; Plura namque sunt ab Aristotele, Plinio, Solino, atque Æliano de Hyæna relata, quæ Civettæ nostræ aptari minimè queunt.

Primo quidem callum, & jubam continentate spinæ porrigi, flectique nisi circumactu totius corporis non posse, de Hyæna retulerunt, quod in Civetta nostra falsum vidimus, & ex ossium forma in nostro Schelero quilibet considerare valet, collum facile verti posse.

Præterea quoque Solinus asseruit, in cretingiyam nullam, sed dentem unum habere,

V atque

Notæ ab Aristot. a signatæ.

Hyænae conveniunt nostræ.

Genitale osseum.

Linea Genitalium.

Opinio Bellonii.

Hyænam non esse Catum Zibeticum.

A Colli inflexione.

Ab uno dente.

Hyæna piscis.

Genitale Hyænae.

Aristot. de genitali Hyænae.

Linea pro Genitali.

atque perpetuum, qui ut nunquam retundatur, naturaliter capsularum modo clauditur: in nostro autem Scheleto dentes plures.

Afermone humano.

Demum scriptis mandarunt Hyænam fermonem hominum assimilare, pastorum nomina addiscere, ut eos dolo capiat. Item vomitionem hominis imitari ad sollicitandos canes, quos invadat. Nec ullum ex his adhuc observatum est in Civetta etiam maxime cicurata. Sed hæc facile refelleret Bellonius. Namque sicut Lupo, & Leoni falsò tribuit Aristoteles hujuscemodi rigorem colli, ita falsò potuit eundem tribuisse Hyænae. Deinde Solinus non loquitur de Hyæna; sed de Crocuta, quæ genita fuit ex Hyæna, & Læna. Quæ demum afferuntur sunt potius admiranda, quam credenda, tum quia, qui ea retulit Plinius pro re mirabili proposuit. Ælianus vero lib. 7. c. 22. Crocuta ista tribuit, dubitatque an sit fabulosum, quod confirmari videtur, quia Arist. tanquam falsa ea reticuit, nec Busbequius meminit in sua Hyæna.

Crocuta quid sit.

Civetta mansueta.

Addit Scaliger contra Cardanum Exer. 211. part. 2. tantum abesse, ut Civettæ sint implacabiles, ut eorum unam humeris suis gestaret Nicolinus ab Ancisa Marchionis Mantuæ spurius: immo Bellonius fatetur, quandam Alexandriæ, qui tunc Florentinorum Consul em agebat, Civettam habuisse adeo cicurem, ut cum hominibus colludens illis nasum, aures, & labra sine noxa morsu præhenderet. At levia quidem hæc sunt, natura enim ferum est animal, & foeminam quidem cicuratam scimus, non autem marem.

A Iuba.

Majorem vim facit Iuba, quam ex Arist. 8. de Hist. Animal. c. 5. Hyæna habet, quemadmodum equus, sed seta duriore longioreque & per totum dorsum porrecta his verbis: *χαίτη δ' ἔχει ὠσπερ ἵππου, καὶ ἐπικληροῦσθαι καὶ βαρυτέρας τὰς τρίχας, καὶ οἱ ὅλης τῆς ῥάχης*: & libro 6. c. 31. *Iuba per totum dorsum præditæ est*, scriptum reliquerat, & quamvis Civetta irata in dorso pilos erigat Apri modo, non tamen longior est equina juba.

Sed respondere probabiliter admodum Bellon. possit, Nequaquam esse intelligendum Hyænam habere jubam longiorem equina juba; sed cæteris sui corporis pilis, quia equi multi jubam habent ultra tres palmas longam, quod si talem, & longiorem, ac duriolem, nec non per totum dorsum porrectam haberet Hyæna, quum sit Animal omnium consensu lupi magnitudine, & proinde duob. palmis non altius, proculdubio hujusmodi Iuba longa per terram traheretur, quare rationi consentaneum est dicere Arist. voluisse, Iubam Hyænae per totum dorsum esse porrectam, non in collo tantum, atque constare ex seta duriore, & longiore, quam sint reliqui pili, ut videmus in suis, & in nostra Civetta.

At dices, si hoc est, cur Arist. Hyænae jubam non affimi lavit potius Aprinae Iubæ, quam equinae, quæ in solo est collo? Respond. Arist. fortasse descripsisse formam Hyænae ex aliquo Indo auctore, qui equum jubatum in collo vidit, non autem Aprum, vel suem, haud enim constat an in India nascantur fues nostris similes: unde Arist. non commutavit inditam jubæ similitudinem.

Genitalium præterea situm diversum esse Hyænae, & Civettæ, ex Arist. verbis colligunt Scaliger in libro 15. Metamorph. Ovidii, & Io. Faber hoc loco. Namque Aristoteles videtur collocare, tam in mare Hyæna, quam in foemina imperviam vulvam statim sub cauda, sub hac excrementorum exitum, sub quo genitale: ex quibus colligit Scaliger, tum à situ, tum quia impervius est meatus, non esse uterum: absurdum enim esset censere Matricem supra rectum intestinum sub dorso esse. Nam ex Arist. meatus excrementorum inter illam rimam, & veretrum est. Faber autem invenit etiam Scaligerum sibi ipse contradicentem

A Genitalium situ,

Exerc. 217. contra Card. par. 7. *Aristotelem*, inquit, *eam rimam, quæ sub excrementorum exitu est, imperviam introrsum esse dixisse, & dicere debuisset, ait Faber, quæ supra excrementorum exitum est, si Aristotelis mentem declarare, nec sibi ipsi contradicere voluisset. At veritas ipsa coegit Scaligerum recte loqui; eo enim modo intellecta Aristotelis verba rem impossibilem fingere videntur; omnia enim animalia caudata meatum excrementorum immediatè sub cauda habent; unde, vel deceptus fuit Aristoteles falsa relatione: vel error est in textu, & intelligendus, quod dicat, sub cauda quidem esse pseudovulvam, sed non immediatè, aut sub cauda meatum excrementorum, ex altera vero Genitale verum, ipsum vero in medio, & hæc sunt consona rationi, & positui, quem à natura observatum in Civetta videmus, illam autem situationem in nullo animali, nec etiam monstruoso, adhuc vidimus. Sed subtilius hi disputassent, si dixissent, Hyænam habere lineam tantum sine ullo penitus meatu: sed Civettam habere meatus duos, & cavitates, in quibus colligitur Zibethum, verum non ita strictè accipienda sunt Aristotelis verba; sed ut rationi, & experimentis congruant.*

Scaligeri contradictio.

Porro Busbequius, qui legitimam antiquorum Hyænam se vidisse refert, lineæ dictæ situm, & formam si dilucidasset, suas egisset partes: interim dicemus Hyænam non posse habere suum pseudouterum, nisi ea positione, quia spectatur in Civetta, quæ magnitudine suâ ferme naturali talis est in resupinato Animali.

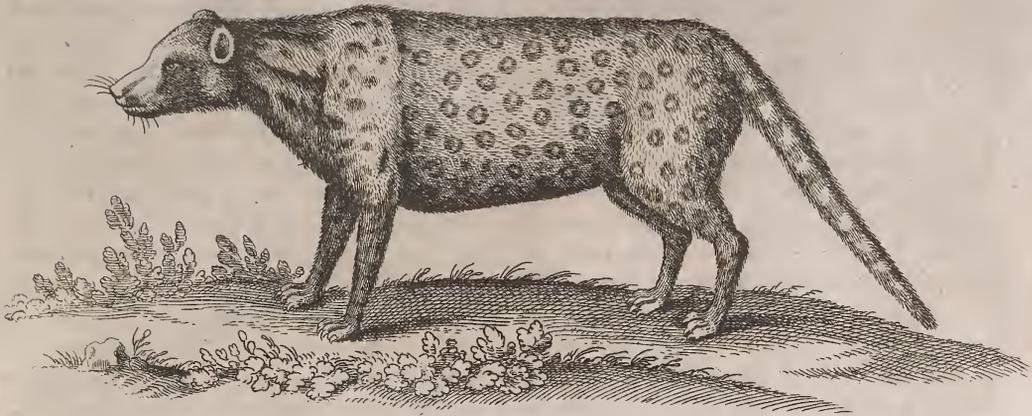
Explicatio

Busbequii negligentia.

Sed omnium maxime hanc refellit Bellonii opinionem ipse Busbequius, dum narrat se Hyænas duas Constantinopoli vidisse, cui fidem præstatum; describit autem Lupo aliquanto

Figura I. Descriptio Hyænae à Busbequio.

Flyana Odorata Africana

Catus Zibethicus Americanus

Taquatzin

Mus Aquaticus

1777

1777

quanto humiliorem; sed nihilo breviorum esse. Pellem habere Lupi similem, nisi quod pilo sit horridiore, & grandiore; maculis quoque nigris distinguatur. Atque Caput (quod maximum est) dorsi spinæ contiguum sine ullis vertebrais esse, ut cum respicere velit totam se vertere necesse habeat: plurimas esse in Galatia Hyænas, & frequentissime sepulcra suffodere, & ossa congregare ad suas speluncas, tam humanorum, quam ferinorum cadaverum, & ob id Hyænas facile inveniri, nimirum ex ossium cumulo, ante harum speluncas conspecto. Præterea Joan. Leo in nova Africæ descriptione, esse, ait, forma Lupi, habere pedes humanis similes, humanis maxime cadaveribus delectari, quæ ex sepulcra auferat. Animal esse minime astutum, & cum cantu, ac Tympani sono maxime recreetur, fieri ut interea venatores adeo ad musicam attento, sine pedes ambos innodent, atque ita è speluncis suis extrahant, occidantque. Sed adhuc dubitare licet, numne hæc sit vera Hyæna, quum nec Jubbæ, nec genitalium partium, nec morum ab antiquis Hyænae tributorum fiat mentio: sed diverforum: imo cum veteres maxime malignam, & callidam describerint Hyænam, & Leo dictus minime astutam prædicet: dubitatio augetur; quia nec constat de nostra Hyæna, quod refert Plin. li. 8. c. 30.

Hyæna plurimæ gignuntur in Africa, quæ & Asinorum sylvestrium multitudinem fundit. Mares in eo genere singuli fœminarum gregibus imperitant. Timent libidinis amulos, & ideo gravidas custodiunt: morsuque natos mares castrant. Contra gravida latebras petunt, & parere furto cupiunt, gaudentque copia libidinis. Tamen cum dicatur Hyæna libidinosa, & mas, & fœmina, non differet à nostra, quæ ob Zibethum, non solum ad coitum prona est: Sed alios homines utriusque sexus, ob id ipsum in unctum incitat.

Huc etiam referendi erunt Philes Græci versus de Animalium proprietate, quibus quædam Anim. proprietates adnotantur, non convenientes Cato Zibethico, ut cap. 43. de Hyæna, & terrestri, & marina: qui ita latinè sunt redditi:

*Hyæna qua mas pridie videnda erat,
Nunc fœmina est, inique initurque invicem,
Maternus utque fat avus haud dixeris.
Alvo ferens, serensque factum mutuo.
Si forte quenquam dormientem offenderit,
Pede strepitum non excitante subvolat,
Suamque porrigens dolosè dexteram,
Somno jacentis, admovet eam naribus,
Soporis auctorem, quod ajunt, maxime.
Hinc eruto, quod subitus est caput, solo,
Deponit hoc, nudo, & supino gutture,
Inque illud incumbens feris complexibus,
Somnos trahentem strangulat miserrime.*

*Quod si marina quispiam hyæna pinnula
Dextra sopore tangat oppressum, gravem*

*Statim rigorem huic injicit, cum somniis,
Quæ terreant dirajacentem imagine.*

*Astutia canes hyæna irretiens,
Mox pascit horum carnibus jejunia.
Fulgente namque Cynthia sub vesperam,
Umbra sui illos corporis ferit, retro
Lumen tenens vestigiorum callide.
Mutosque reddens percitos formidine,
Instar veneficæ increpantis carmine,
Occidit incautos doli crudeliter.*

Idem refert Ælian. lib. 6. c. 14.

Multa quidem de Hyæna relata videntur potius fabulosa. Sic etiã Ælianus lib. 15. de Anim. cap. 14. referre videtur Hyænam esse cornib. præditam, cum ait: *Denique Hyæna, quod animal Capreis minus esse ajunt, sed Cervis animosius multo, & cornibus ferociens:* de quo Æliani loco dubitavit etiam P. Cilius, dum in sua translatione omisit, & Gesnerus adnotavit, esse absurdum, cum Lupi cognata quadrupes sit, nihil cū Capreis, aut Cervis commune habens. Sed quicquid sit de hac Bellua, certum fatemur, multas Hyænae notas adesse in Civetta, non paucas desiderari.

CAPUT IV.

*Sub quo Animalium genere sit
reponenda Civetta.*

Quum clare ex dictis pateat, nostram Civettam, neque antiquorum Pantheram, neque Plinii Chaum, neque veram Hyænam esse, jure adhuc quæritur, ad quod animalium genus sit referenda: Multis quidem de genere Felium visa est; unde Cato appellarunt; sic Alexander Benedictus, Ruellius, Matthiolus, Scaliger, & alii non pauci Feli silvestri similem faciunt. Et quidem facies videtur Feli similis, pilos enim in barba, ut Felis, habet, eodemque modo tres alios oblongos in genis: Sed præter hæc nihil aliud commune cum Cato habet: non pellem, quæ in Fele levis, in Civetta aspera, & oblongis, crassisque pilis; neque unguis, quæ Feli sunt aduncæ, Civettæ obtusæ: dissimilia etiam genitalia, immo Fab. Columna Io. Fabro scribens: *Effigies, ait, ad Canum, quam Felium, aut potius Vulpium figuram accedit; quod rostrum non harum ritu obtusum; sed illorum forma oblongum habeat.* Renodeus: Animal ferum est, dentibus ferox, Feli non tam simile, ut multi scribunt. Majus enim est, sæpe Vulpem excedens, caput, collum, pedes, atque alias partes habens illi valde dissimiles. Os ei oblongum est, ut Meli, seu Taxo animali, corpus longum, maxillæ inferius albæ, ut etiam barbitium, pedes nigri, laterales ventris partes albicantes, dorsum ex obscuro cinereum, maculis nigris conspersum. Præterea dentibus cani potius, quam Cato assimilatur.

Equidem ad Hyænas refero, & has ad genus generale illud, quod continet Lupos, Canes, & Vulpes, & similia animalia carnivora. Genus autem Hyænarum multiplex

Joan. Leo.

Dubitatio.

Quæsitum.

An sub genere Felium.

Gesner. inter Lupos.

Genus generale.

Hyæna Marina.

cum etiam dicat Herodotus lib. 4. ex Hyæna, & Lupo gigni Thoës. unde si conjunguntur Lupis, aliqua inter ipsos est affinitas naturæ.

Hyænarum
divisio.

Dico autem, Hyæna, vel est odorata, vel inodora. Atque Hyæna odorata; vel est Orientalis, & Arabica; vel Occidentalis, & Americana. Hyæna inodora erat antiquorum Hyæna, quæ fortasse duplex est: nam, ut mox dixi, Hyæna Busbequeii desiderat non paucas antiquæ notas, & ad Lupum silvestrem arabicum referri posset.

Hyæna autem odorata, & Zibethum ferens duplex est, Arabica, & Americana, ambiq; conveniunt in generatione Zibethi: sed forma aliquantulum differunt, ni pictor nos fefellerit in Americana. Namque Zibethicum Animal Americanum, quod pictum ostendit Nardus Antonius Recchius, hanc habet formam:

Figura II.

Describens ipsum Faber: Caput, inquit, non crassum, sed tenue, & acutum habere, ut rostrum Caninum potius quam Felinum esse judicare, quod cum labris suis subrubet. Orbitæ circa oculos, qui minus truces sunt, nec magni admodum albicant. Cæterum subcineritii coloris est caput, & pili in barba vix ulli. Collum quoque longius, quam in Tigre, aut Catopardo, quod pulcro quodam ordine alternis nigriusculis, & albicantibus fasciis, velut totidem torquibus arte adpictis exornatur. A capite ad dorsum, per colli longitudinem supernam similitum colorum lineæ excurrunt. Dorsi medium à collo ad caudam lineæ nigricans pilosa valdè distinguit. Maculis in corpore cinereo minus obscuro nigricantibus, rotundis, & ovalibus ordinatim secundum lineam rectam, versus caudam productis, insigniter decoratur. Ita ut superiores, dorso quippe viciniores, sint majores, mediocres paulo inferiores, & quæ in imo sunt ventre sensim evanescant. Caudam gerit alternis similiter, ut in collo dictum, ac cineritii distinctam, ac satis longam; sub cauda tria foramina eminenter visui se præbent, anus scilicet, locus ille, in quo Zibethum colligitur, & extrahitur, ac vulva: medium tamen cæteris duobus majus apparet.

Hyæna A-
mericana.

Figura III.

Hyæna autem odorata Africana, quæ nostra Civetta est, Lupum potius æmulatur, quam Felem: capite enim est oblongo, & rostrum acuminatum, non obtusum, ut Felis, habet, item dentium formam, ut Canum, duorum palmorum altitudine erat à me sectum animal, tantundem erat corpus à scapulis ad caudam: caudæ verò longitudo quanta totius corporis: collum etiam longitudinè superabat semi palmam, (corpus sine collo dupla longitudine altitudinem superare visum est Columnæ: sed vidit animal timidè, & depressè gradiens, ego vero etiam

Hyæna A-
fricana.

Scheletum sum dimensus) capitis longitudo dupla erat *ad latitudinem*. In barba, & genis pilos habebat duros, albos & longos Felium ritu: rostrum pilis denudatum, nares nigricantes, & sub oculis maculæ nigræ: oculi splendentes, & subrubentes Bellonio: Columna autem apud Fabrum, nigriores vidit ex colore castaneo, & flavescente mixto, nec hilares, sed potius tristes, & depressos magis, quam eminentes. Verum ex ambobus oculis nostri Animalis mortui erui gemmas pisi siccati forma, & magnitudine orbiculares, & angulosas, cristallo æmulas, quas etiam nunc servo, quod facit, ut confirmem illi Hyænae nomen: Nam scripsit Plinius lib. 37. cap. 10. & similiter Albertus de lapidibus ex Enace, & Aarone: *Gemma Hyænae ex oculis Hyænae, & ob id in vase inveniri dicunt, & si credimus, lingua hominis subdite futura prædicere*. Sed haud dico veras esse gemmas, nam etiam si eruat hæ gemmæ per duos, vel tres dies manserint cristallinae, duræ nimirum, & Diaphanæ; processu tamen temporis opacæ fiunt, & scinduntur in tres aut quatuor veluti squammas lapidibus limacum similes. cæterè Alexander 1. probl. 6. proposuit: *Cur felis, Hyæna, & vespertilio*

Gemma
ex oculis
Hyænae.

Aures.

Situs vesti-
culæ Zibe-
thi.

Pinximus autem ea omnia sua ferme naturali magnitudine ad unguem dimensa. Vas autem Zibethi positum est inter genitale, & testes, quos satis magnos, ac evidentes habet, istos secui, & inodoros reperi, & ab his vasa seminaria admodum crassa ferebantur, ad genitalis radicem ad latera pseudouteri sub quo vésica parva erat. Natura autem hujus particulæ paulò post considerabitur. Genitale totum occultatur in corpore Felium modo, dum vivum Animal quiescit, apparetque sola glans: at in cadavere ob relaxationem, uti pictum est, totum mem-
brum

Explicatio

brum foris extabat, ut à nobis tractum remanserat, nec intus iterum reductum, quiescebat. Totius præterea corporis pili sunt longi, rudes, & asperi apri modo, & in cervice, ac per dorsi spinam pili adsuat nigri, prælongi, ac duriores, quos erigit iratum animal, uti sus. Cauda est oblonga, & bene pilosa, usque ad terram pertingens, variis distincta maculis. Icones hujus animalis posita à Matthiolo, Bellonio, Clusio, & Columna inter se differunt: magis placet, quæ est in Matthiolo à Valgrisis impresso.

His positis concludemus, jure hæc tria animalia à nobis reducta esse ad Hyænæ nomen, nimirum ob proprietatem insignem, quam hæc tria animalia habent nullis aliis animalibus communem: nimirum falsæ vulvæ formam, ob quam utrumque habere sexum ab aliquibus credita sunt: quæ proprietas, ut ab aliis animalibus hæc distinguit, ita eadem inter sese unit generica unitate. Communicant igitur simul Hyæna nostra, & antiquorum Hyæna, pseudovulva, genitali osseo, & oculorum gemmis. Verum quia generis nomen hæc tria animalia continentis nos latet, ab antiquiori specie nomenclaturam mutuari libuit. Fortasse sub eodem innominato Genere continetur Fiber, nam Castoreum, vesicæ sunt in inguinibus humorem apertura stillantes melleum: non autem testes ut dicemus.

CAPUT V.

Ubi Hyæna nascantur?

HYÆNAS, scripserunt Herodotus lib. 4. Plinius, atque Solinus, plurimas gigni in Africa. At nostra Hyæna, odorata dicta, à Francisco Alexandri Catus Syriacus vocitata fuit, & Matthiolus Venetiis vidit ex Syria delatas. Cardanus verò scripsit, Hispaniam ipsas mittere, quapropter notatur à Scalig. Clarius autem loquutus est Amatus scribens, Lusitanos eas deferre ab Indiis: sed memoria non excidit mihi, aliquot ab hinc annis à Lituano quodam pharmacopœo Romam ad Henricum Convinum transmissum fuisse vasculum Zibethi, & Ungulam Alcis, qui etiam scripsit, ista esse fructus suæ regionis: unde suspicor etiam in illis frigidis regionibus oriri Civettas.

De Zibethico autem animali Americano scribens Jo. Faber ex F. Gregorio de Bolivar; Hoc animal, inquit, nascitur in multis Indiæ orientalis, atque occidentalis partibus, cujusmodi in orientali sunt provinciæ Bengala, Ceilam, Sumatra, Java major, & minor, Malipur, & plures alia.

In nova Hispania verò sunt provinciæ de Quatemala, Campege, Nicaragua, de vera Cruce, Florida, & magna illa Insula S. Dominici, aut Hispaniola, Cuba, Matalino, Guadalupa, & alia.

In Regno Peruano animal hoc magna copia reperitur. In Paraguay, Tucamam, Chiraguanas, Sancta Cruce de la Sierra, Yungas, Andes, Chiachiapias, Quizos, Timana, Novo Regno, & in omnibus provinciis magno flumini Maragnone confinitibus, quæ circa hoc ferme sine numero ad duo Leucarum millia sunt extensæ. Multo adhuc plura ejusmodi animalia nascuntur in Brasilia, ubi mercatura Zibethi exercitatur.

Magna horum abundantia quoque est in Guinea, in provinciis nimirum de Loango, Congo, Manicongo, circa finem Angolæ, usque ad Cafres, & finem bonæ spei, maxime autem in grandissimis, & extensissimis montibus, qui ibi prostant, quos Fragosas Cuspides appellare solent. Et ex parte quidem Cafres montium de Torea, aut de Luna, ubi maxima Algalia quantitas extat.

CAPUT VI.

De Vasculo Zibethico.

ZIBETH, quod ab hoc animali generatur, non ex toto corpore, sed ex determinata particula colligitur, quo, qualis, quanta, & ubi sit, nunc est à nobis investiganda. Turpiter autem erravit Jo. Riolanus, suæ Pathologiæ cap. 111. scribens: *Damarum stercus bene olet, & Gazella cacat Zibethum.*

At Ruellius primo de Nat. stirp. capite 27. *cruidè genitalibus locis scripsit & subjunxit, è cujus natura sordes manant, &c.* cui assentiri videntur Matthiolus, & Francisc. Alexandri. Excrementitium genitalium humorem vocavit Deslenius. At Renodeus circum *testes & pudenda* concresecere scripsit. Itaque hi videntur censuisse testes esse vasculum Zibethi, sed ridiculum est, quod Everhardus à Mepschen narravit Deslenio de Civetta Alexandri Cardinal. Farnesii, *exectis testibus aperto vulnere sudorem defatigata, & irritata seve colligi.* Nam orificia, quæ cernimus naturalia, ipse censuit arte facta exectis testibus. Columna autem Epist. 1. ad Fabrum, vocat testiculos, sive utriculos, qui medii inter anum, & pudendum prominent, tam in mare, quam in fœmina. *In mare tamen duplo grandiores apparent. Hi utriculi interna sui parte, ubi pili curti hærent, capacem satis cavitatem obtinent, in quam ingressus patet exiguus, & cartilagineus.* deinde subdit: *sub dictis utriculis, folliculis, sive testiculis (nam alij testiculi haud apparent) maris genitale situm est.* Quæ verba fecerunt, ut Faber dubitaret, quid sibi vellet Columna, ex folliculis illis, utriculis, sive testiculis Zibethum colligi. an fœminæ quoque extra prominentes Didymos habent?

Clarius profecto loquutus fuit Alexander Benedictus de cur. morbis Fœminæ intra genitale, & alvum: Mari intra genitale membrum, & testes colligi Zibethum, & Columna altera Epistola ad Fabri dubitatio-

Hyænæ nomen univèrsale.

Hyænarum proprietas.

Ex Syria.

An in Lituania.

In Indiis.

Nova Hispania.

Periti.

Guinea.

Pars ferens Zibethum.

Columna.

tionem respondens, denuo revisis, & exactius consideratis dictis animalibus: *Testes*, ait, *ex lateribus folliculorum cum manibus e-versi, tam magni eos atrectanti manifestantur, quam ab eisdem folliculis contineri possunt; & subdit: folliculis his ad latus foraminum (qua instrumento humorem exempturo ingressus datur) in externa parte testes adherent. In fœmina testes illi perquisiti, non inveniuntur, molliores enim sunt illi utriculi, seu folliculi, nec ut in mâre grumositas illa, & durities oblonga testium percipitur.* Præterea Frater Grægorius de Bolivar apud eundem Fabrum, *Mares solos*, ait, *foras eductos, & conspicuos testes, intus conclusos fœminas gestare.* Decipi autem omnes affirmabat, qui prominentias illas in fœmina ambas intra vulvam, & anum fitas, testiculos esse sibi persuaderent. Hos enim tumores, solos esse illos folliculos, & utriculos à natura eo loci fabricatos, in quibus Zibethum paulatim colligitur, & inde evacuatur. Et cum duo sint, imponere facile possent, etiam valde gnaris, & Naturæ studiorum non inexpertis, ut testiculos esse ad credendum adducerentur. Et quoniam iidem utriculi in eadem regione, ubi maris testiculi hærent, positi videntur, illosque veluti investiunt, & cooperiunt, hinc fieri posset, ut crederent aliqui testes esse: hæc, si apud eruditos quidem, & oculatos auctores leguntur, quid sperandum ab iis, qui Animal non viderunt? Columna asserere videtur, testes in folliculis contineri, & adhærere in externa parte folliculis ad latus foraminum, quod jure negat Bolivar.

Sed nos cæteris omissis dicemus in resupinato animali mortuo sub ipsis utriculis testes esse, non tactu solum; sed oculis quoque manifestissimos, ut pictura ostendit, erecto animali non ita prominent; cum interius comprimantur, ita etiam in vivo, & bene valente Animali semper testes sunt retracti, ut in homine juvene, & valido accidere dixit Galenus libro 1. de sem. capite 15. secus in sene, nisi morbosè fuerint convulsi, ideo F. Columna in animali inquietissimo, ferocissimo, erecto, & valido non potuit istos benè tangere, & considerare; adeo ut ipsi visum fuerit testes in folliculis ipsi contineri. Sunt autem testes à Zibethi vasculis omnino distincti, & sua habent vasa ferentia semen ad meatum genitalis, valde crassa, ut nos Anatomæ docuit, & servamus adhuc apud nos hujus Animalis scrotum exiccatum, in quo testes.

Membrum Zibethicum primo aspectu fœminea vulva videtur: lineam enim oblongam habet, & labia crassa, quod si manibus tangatur, tactu sentitur ovi parvi magnitudine, veluti cartilagosum corpus, & duriusculum, in quo, cum parum digitis deducitur, & dilatatur, apparent duo oblonga foramina, iis, quæ sunt in naribus, similia, sub quibus cavitates quædam sunt, sedes Zibe-

thi; Hæc vascula si digitis magis pressa deducantur apertis omnino foraminibus totas cavitates demonstrant, loculique perfecte patent, quorum cavitas tanta est, quanta sufficeret ad continendum Amygdalæ nucleum, in his loculis nullus porus, nullus meatus apparet: Sed sectione facta, corpus duriusculum ovi magnitudine, quod cartilagosum tactu videbatur, agnovi distingui in duos utriculos olivæ Hispanicæ magnitudine, & nequaquam cartilagosos, sed carnosos, & minutis, albis, duris glandulis, seu granulis infertos; duriore autem multum, quam testes, erant substantia: omnino tamen inter se distinguebantur hi folliculi, membranis tamen uniti, & interior quidem communis erat ambobus utriculis; servo adhuc apud me hocce utriculos exiccatos, qui mire redolet Zibethum, cum testes veri exiccati cum seroto nihil oleant: sed quod mirum Animal Hydrope exanimatum putrefactis omnibus visceribus, & maximè fœtidis, vehemens ut nausea fecanti excitaretur: & alioqui fœtidum totum: tamen mire olebat, & nunc etiam optimum spirat odorem, vas Zibethi.

CAPUT VII.

De Castoreo.

CUM autem ad dilucidandum genus, & proprietatem Hyænæ odoratæ plurimum conferat Fibri Historia: ideo dicemus quod Fiber Animal sit, cujus & mas, & fœmina reperitur, ambo in inguinibus conceptacula quædam habent, è quibus, per sua oscula, melleus quidam liquor emanat, quem Fiber ipse delingere solet; Mares autem habent præterea suos testes sub cute intus ita conclusos, ut tangi nequeant, veluti fues, teste Dioscoride. Rondeletius similes tumores in Leporibus esse dixit, unde factum sit, ut vulgus eos, mares, & fœminas censuerit. Pariter Moscho Animali similes esse censuit, vesiculæ enim Moschi id indicant, sed Rondeletii verba digna sunt, quæ huc transferantur, hic lib. de Amphibiis cap: 8. *Fibri*, inquit, *in inguinibus geminos tumores habent, utrinque unicum membrana sua conclusum, ovi anserini magnitudine, inter hos est mentula in maribus; in fœminis pudendum. Hi tumores testes non sunt, sed folliculi membrana contexti in quorum medio singuli sunt meatus, è quibus exudat liquor pinguis, & cerosus, quem ipse Castor sæpe admoto ore lambit, & exugit, postea hoc veluti oleo, quas potest corporis partes contingere, oblimit. Hos tumores testes non esse hinc maxime colligas, quod ab his nulla sit ad mentulam via, neque ductus, quo humor in mentule meatum derivetur, & foras emittatur. Præterea quod testes intus reperiuntur. Liquor ille, de quo loquimur, quum recens est, oleum refert, quum vetustior mellis liquidi colore est,*

Structura.

Rondeletius.

Verlor. fententia.

Nostra inspectio.

Dilucidatio.

Vas Zibethi.

est, & crassitudine. Idem Leporum exemplo declarare non inutile fuerit. Iis in utroque inguine tumor est, glandula prominentis modo, intus meatus est varicosus, capreoli modo intortus, è quo liquor effluit. Hos tumores cum in omnibus leporibus observasset vulgus, lepores omnes simul mares, & feminas esse credidit. Eosdem tumores Moscho animali esse putato, à quibus odoratum illud pus emanat. Neque sunt audiendi, qui putant tuberculi, vel umbilici inflammati sanem esse. Tumorem esse glandulæ, vel testiculi similem membrana circumdatum norunt, qui adulterant. nam in testiculi formam effingunt, ac testiculum Moschi appellant. Hæc, quæ de tumoribus inguinum Castoris, & liquore inde manante à nobis prodita sunt, cum ita se habere doceat ipsa inspectio, & paulò ante dixerat Rondeletius. Testes parvi, substrictique, & adherentes spina, qui adimi sine vita animalis non possunt. id prius scripserat Dioscorides, licet censuerit, quod defertur, bivastrum esse testes. pariter Plin. lib. 3. cap. 3. ex Sextio Medico diligentissimo. ex quo videtur colligi posse liquoris folliculos non esse testes, & quidem facile, quia testes non sunt liquoris forma in folliculis. Dicendum ergo adesse Animalia multa, ut Hyænas, Zibethica, Castores, Moschifera, Lepores, & alia, quæ inguinibus vascula ferant, in quibus liquores quosdam odoratos proprios deferant, ut inter pisces sepia, loligo, purpura, excrementa odorata continentur in Vesiculis.

Quod autem de Moscho ferunt, non videtur verum. Concedimus quidem Animal esse exoticum, & Indicum in regno Pegu, ac potissimum in agro Tumbascorum admodum frequens, capræ non multum dissimile, ac corpore prægandi, *Dorchadem Moschi, Gazellam Indicam, & Capreolum Moschi* nominatum, ex cujus inferiore maxilla, æque dentes utrinque singuli porcorum instar exeruntur.

At quum narrant, huic cum Veneris œstro percellitur, furoris vehementia umbilici regionem intumescere, ibique congesto sanguine multo, & crasso fieri apostema: atque tum ferum illud animal potum, cibumque averfari omnem, & humi sese provolvare, atque lapidibus, & arborum truncis turgentem partem quadam voluptate confricando, disfrumpere, ac vomitum aperire, ex qua faniem quandam excerni, quæ verus est Moschus, illam autem faniem (etiam referunt) super arborum truncis, aut faxis relictam, calore solis, ac Cœli bonitate coqui, & elaborari, sic virosam ipsius odorem, si quis est, dissipari, & hanc esse optimum Moschum. Alioqui capra fera venatores partem cum corio simul abscindere, cruorem effluentem exprimere, colligere, exicare, & servare cum utriculis, aut pellibus eorundem animalium, quorum sæpe sanguinem exicca-

tum, pauculæ recrementi dicti portioni commixtum pro puro Moscho ab institoribus, seu adulteratoribus vendi, &c. Nos si hæc attentè consideraverimus eandem esse naturam Moschiferi Animalis, ac Zibethici aperte cognoscemus, nonne amobus sub umbilico vas excrementi collocatur? nonne ambo ad Venerem irritantur copia sui excrementi? nonne ambo, ut tale excrementum expurgent, se confricant lapidibus, & stirpibus? nonne utrumque excrementum eligitur potius ab Animali expurgatum, quam ab homine extractum? Quare utriusque similis est natura; & ideo si ex Arist. à notioribus nobis ad minus nota procedendum: ex nota natura Zibethi, veniemus in cognitionem Moschi minus nobis noti, & dicemus sicut Zibeth est non ex apostemate, ita neque Moschus: quare Moschiferum Animal habebit etiam particulam determinatam naturaliter ad colligendum excrementum dictum Moschus.

CAPUT VIII.

Quid sit Zibeth.

EX hoc Animali colligitur odoramentum dictum Zibeth à Scaligero, Zibettum, & Zapetion ab Hermolao, & Ruellio: à nonnullis Algalia, ab aliis Civetta. Hujus in Animali ipso, quæ sit materia, non certo apud omnes constat.

Siquidem animalis fermen vocavit Cardanus: unde à Scaligero reprehenditur, & jure: verum enim fermen non esse, pater manifeste, quia, qui adhærent, subsuntque testes, non eo suos feminales ductus evacuant; sed per penem, ut in Canibus, quod sectione earum partium clarissime vidimus. Nec possumus dicere, quatuor habere testes, duos proli generandæ destinatos, alteros vero apertos ad superflui feminis excretionem; quia hi utriculi exiccati, quos servo, odorem Zibethi spirant, nullum autem testes, quo patet aliam materiam contineri in testibus, aliam in istis folliculis, & verum semen neutiquam esse odorem Zibethi.

Plurimi censuerunt esse Animalis sudorem, ut Scaliger, Matthiolus, Januensis. Renodeus, Jo. Leo in desc. Africae, F. Gregorius de Bolivar, quibus subscripsit Faber, id affirmant, quia defatigato, irritato, & sudante animali plurimum colligitur, imo etiam sub coxis, brachiis, collo, & cauda ex F. Gregorio. Quibus ego assentiri nequeo: nam cum sudor per totum corpus emittatur, non in hominibus tantum, verum etiam in belluis (vidimus enim in equis sudantia dorsum, coxas, collum, & caput) etiam si copiosior à dictis partibus sudor emergat: & ideo totum corpus eodem deberet esse præditum odore. Cum verò soli utriculi, & humor solus in ipsis collectus percipiatur odorata, non autem pellem, carnem, axillas, & totum corpus, odora-

odorata sentiamus, neutiquam dicendus erit sudor: nisi fortè à modo, quo colligitur in ipsis utriculis, hoc nomen fumere voluerimus; videtur enim à corpore glanduloso, & spongioso per invisibiles poros in cavitates folliculorum refudare; unde dicitur, non simpliciter sudor; sed membri Zibethici sudor.

An sit excrementum? Alii generalius loquentes excrementum dixere, ita Ruellius vocavit sordem odoratissimam genitalium, locorum. Dessenius excrementitium genitalium humorem dixit, Scaligero & Renodeo placuit etiam appellare strigmentum circa testes, & pudenda concretum. Sed hi non descendunt ad particularem hujus excrementi naturam: quare assumpto, omnium auctororum consensu, quod sit Animalis excrementum, considerandum à nobis erit, quale sit excrementum.

Distinctio excrementorum. Possimus distinguere excrementa, ut aliud sit utile excrementum, ut semen, lac; aliud inutile, ut pus, sudor, sordes, &c. Diximus, non esse semen, neque sudorem, neque erit pus; quianec ulcus adest, nec materia corrupta, vel similis, ex qua pus gignatur. Ego censo esse excrementum proprium substantiæ glandulosæ dictorum folliculorum, quæ tale gignat insita & propria vi, ac facultate, ut ventriculus chylum generat, Hepar sanguinem, Mammæ lac, testes semen, aures suas sordes, sepia atramentum, Vipera in dentibus Venenum, & similia, immo, & simile omnino Melleo excremento Castorei, & Moschi, & similia Animalium. Sed vereor determinare, an sit excrementum utile ipsi parti, vel Animalis gignenti, ut lac, & semen: vel omnino inutile, ut sordes aurium.

Dubitatio. Nam quum genitum excrementum grave videatur ipsi animali; ab ejus enim acrimonia vellicatur, & cogitur se ipsum eo exonerare. fœmina autem, quæ cicur facta est, videtur delectari, dum auriscalpio Zibethum extrahitur, ex quo suspicari, inutile, & nocuum ipsi animanti esse excrementum, possumus. Contra odoris suavitas non indicat concoctionis carentiam, nec putredinem, uti accidit in excrementis præter naturam; sed perfectam concoctionem, & naturæ dominium: unde superante natura, materia concocta à vi specifica membri, dicenda erit naturalis, quamvis copiose excrescens, partem propriam, veluti ad foetum edendum, ad sui excretionem irriter. idem enim accidit abundante in suis vasibus femine, & lacte. Erit ergo excrementum utile, alioquin frustra natura tantam vim dedisset illis utriculis, qua gignerent materiam adeo odoratam, & suavem, ut multas alias superet odoratas res. Sed ad quem finem? semen inservit ad generationem animalium, lac ad eorundem nutritionem. ad quid proderit hoc excrementum? equidem possem

imaginari, vel ut irriterentur animalia ipsa ad coitum; vel ut ad idem remedium sit homini, ejus enim gratia animalia fuerunt creata, ad hoc Castoris mellaginem destinamus, vel denique, ut iste odor inserviat animali ad venandum, & ad se allicienda alia animalia, ut de Pantheræ odore diximus. si quis meliora attulerit, laudabimus ingenium.

CAPUT IX.

De collectione, & electione Zibeth.

Quum repleti fuerint utriculi substantia Zibethi, animal ipsum inquietum est, & semet exonerare satagit: unde videtur dicendum, ab ipsius acri qualitate turgere, vexari, & pungi, atque ad excretionem proritari: delectarique videntur cicurata animalia, dum folliculi in auriscalpio exinanuntur, scribit Faber ex F. Gregorio citato. *In hisce montibus, quos animalia hæc pererrant, omni adhibita diligentia Nigrita, sive Mauri illi perquirunt veteres arborum, aridosque truncos, & ubi aliquas maculas magnas, easque oleosas observaverint, eo se conferunt, & globosam quandam materiam truncis iisdem adhærescentem, nuculas, aut castaneas magnitudine æquantem inde auferunt, in aqua ebullire permittunt, id quod supernat pingue, & oleosum remorvent, mundioribus vasibus infundunt, usuique reservant. Atque hæc est omnium optima, ac purissima Algalia.* repletis enim folliculis, ob acrimoniam, ut reor, vellicantur, & coguntur animalia se depurare: ideo in silvis arborum truncis se confricant, ut talis materia arboribus adhæreat.

Ea autem Animalia, quæ in caveis magnis domi asservantur, vel cicurata sunt, si abundaverit in eorum utriculis succus iste quasi eo molestata, velociter per caveam ambulat, nec loco stare queunt, & si non extrahatur à nobis excrementum, Animal ipsum, caveæ lateribus, & domus parietibus se confricando, Zibeth à se abstergit, quod ita perit. F. Columna apud Fabrum descripsit modum, quo famuli D. Barnardini de Corduba odoriferum hunc liquorem ex mafculo detrahere parabant. *Ex famulis unus lororum, seu catenulam, qua ligabatur, trahabat. Posteriores alius pedes tenebat: Tertius utriculos revolvebat, qui mediis inter anum, ac pudendum, prominent, tam in mare, quam in fœmina, in horum cavitate scaturiginem suam liquor ille Zibethicus, consistentia prorsus mellea, sumit. Hic extrahitur immisso auriscalpii majoris simili instrumento, quod per cavitatem quaqua versum sapiuscule revolvitur. Hoc ubi in uno, atque altero folliculo præstitisset, gossypio utriusque pilos, qui curti sunt, abstergebat. Ac ubi sexies forsam cochleari illo*

Modus colligendi.

illo parvo utrumque utriculum emundasset, tantum ferme Zibethi collegit, quantum avellanae nucis cortici implendo satis esset. Addebat idem D. de Corduba æstate liquidior em, quàm hyeme succum colligi, ita ut in caloribus illis, singulis binis diebus semuncia corraderetur: hyberno vero tempore, vix semel in septimana succum illum, nec tantam ejus quantitatem acquiri. Ex femina postea minus Zibethi educebat, quæ cicur facta nullatenus repugnabat.

Substantia.

Zibethi substantia videtur esse pinguis, & unctuosâ: nam in aqua ebulliens superiora petit, & ab heterogeneis separatur: consistentia Mellis, seu Butyri est: liquidius æstate abstractum, vel recenter, temporis processu in crassatur. ego extraxi à folliculis animalis demortui ultra drachmas duas, colore albido, & mellis liquidioris consistentia. Scaliger (& cum hoc Renodeus) dixit esse odoramentum pingue, et assum, nigri saponis facie; sed vidit in superficie, & antiquatum. Amatus vero, quum recens est, inquit, tetrici, & horribilis est odoris, postea vero successu temporis gratum spirat odorem. Quadramius Zibetho contrarium accidere, Ambræ, & Moschi, hæc enim quo recentiora, eo præstantiora, Zibethum autem vetustius, melius F. Donatus ab Eremita lib.

Qualitates.

1. Antidotarii cap. 10. optimum, ait, esse leonino, ac sub pallido colore, pingue, moderate liquidum, tempore crassescens, papyro impositum, & confricatum solubile sine corpore, quo distinguitur ab adulterato. Idem Frater Evangelista Quadramius lib. de Theriaca c. 11. scripsit: Masculi Zibethum albido est colore, femellæ vero leonino, post hebdomadam ab Animalis extractum, tempore precedente obscurum apparet, cum tamen & ipsum initio album spectetur, sed citissime fulvescat, præstans sic evadat. fœminei Zibethi uncia valet quantum Masculi uncia quatuor. ita admista uncia una fœminini, sex masculini uncis ambo perficiuntur, cum masculinum solum absque fœminino parum valeat.

Adulteria.

Adulteratur variis modis, admisto Butyro, vel pulpa passularum majorum, seu Zibibi, & aliis rebus. Frater Evangelista Quadramius l. de Theriaca cap. 11. Zibethum adulteratur Adipe rancido, vel Butyro, vel caseo. sed si hujusmodi parum impositum fuerit cochleari argenteo super prunas, adulteratum reddet suæ missionis odorem, vel casei, vel adipis, vel butyri rancidi, legitimum vero suavissimum odorem. Sed legitimum ne, an adulteratum sit, ex F. Gregorio scribit Faber, cognosci, quia infusum in vas in quo aqua bullit, statim, quod heterogeneum, & Algaliæ admixtum fuit, fundum petit, Zibethum autem sincerum aquæ superficiem innatat. Nos dicemus admixtum cum Butyro, vel alia re pingui, non posse separari dicto modo: sed percepimus etiam aliquando in ipso odorem Butyri rancidi; butyrum enim veterascens corrumpitur, & odore rancido

Legitimum

femetipsum manifestat. Solet etiam optimum Zibethum acquirere colorem, veluti telam quandam fuliginæam; sed in profundo albescit; quod vero adulteratum fuit, ejusdem est coloris in profundo, ac in superficie. servatur in vitro, non alibi.

CAPUT X.

De usu, & facultatibus
Zibethi.

Duplicis est usus Zibethum, vel odoris Cautio. gratia, vel facultatum. odorem tantum respiciunt Myropolæ, Medici facultates.

Cautè dicunt Myropolæ adhibendum esse in compositionibus aromaticis Zibethum; nam suo valido odore alios superat; unde odorata unguenta ex multis conflata Zibethum tantum redolent. *Pulvis Zibethi simplex* Pulvis Zibethi. apud Alexium fit ex saccharo candi, & Zibetho simul in pulverem redactis, qui servatur vase vitreo optime clauso. Rosellus sumit Ovorum cortices lotos, & siccatos, in tenuissimum pulverem redigit, & cuilibet uncia addit Karactos iij. Zibethi. Karactus autem pendet grana iij. vel recipit cortices preparatos ovorum duarum unciarum pondere, infundit in aqua rosacea Moschata 10. vel 12. diebus, eos exiccat, terit, & cribrat in tenuissimum pulverem, addit pulveris sacchari fini unciam unam, tunc Mortarium æneum prunis ardentibus intropositis calefacit, quantum tactu ferre manus possint, inde absterfo mortario imponit pulverem corticum, levigat pistillo, & addit Zibethi Karactos iij. paulatim miscendo inuncta pistilli summitate, sic levigat spatio unius horæ, postea in vitreo vase bene clauso servat. quo pulvere aspergemus dealbata lintamina, subuculas, & alias vestes.

Sapo odoratus fit ab iisdem auctoribus, accipiendo saponem communem optimum, Sapo. seccant subtiliter, & exiccant ad solem, vel in umbra per 10. dies, tundunt, & cribrant in pulverem tenuem, tunc addunt Zibethi pulverem, & aqua rosacea uniunt in solidam formam.

Fiunt etiam ex Zibetho olea, unguenta, & Odora- suffumigia, quæ describere super sedeo. menta.

Quoad vires medicas; F. Gregorius de Bolivar apud Fabrum, *Pellis*, inquit, *ventris ipsius est saluberrima in omnibus frigidis affectibus. Venterculum præcipue roborat, si frustulum ex hac eidem imponatur, & quotidie gestatur. Nigri illi Guineæ, & Brasilienses barbari hujus quoque animalis carnibus vescuntur, ut cumque sit pessimi odoris, & digestionis durissima, quam ad venerem tamen præstare maximum stimulum affirmant.* Sed Hyenæ pellis ad morsum canis facit ex Scribonio Largo cap. 171 *Per venit ad me opinio, inquit, esse in insula Creta barbarum quendam naufragio appulsum. majorem natu publice mercedem accipientem. Quin etiam*

Vires Pel-

lis.

etiam

etiam quum liquorem timent, & latratu edunt
 spasmoque vexantur: remedium brachio sinistro
 alligato efficere, ut & potionem accipiant, &
 liberentur vitio. Hoc ego cum quærerem ab ho-
 spite meo legato inde misso, nomine Zopyro, Gor-
 diense medico, quod esset pro magno munere, ac-
 cepti. dixit autem Hyæne corii particulam esse
 panno inligatam: quod eo adhuc non sum exper-
 tus, quamvis protinus magna cura Hyænam
 invenerim, & pellem paratam habeam: quia
 non incidit ex eo quisquam, & opto quidem ne
 incidat: sed quia id non est in nostra potestate, si
 casu incidit, remedium habere oportet ad
 rante rei experimentum, & Marcellus Empi-
 ricus cap. 36. Vituli marini, aut quod melius
 est, Hyæne pelle facta calcamenta si quis in quo-
 tidiano usu habuerit, efficaciter podagra morbo
 carebit. sic etiam Ætius ferm. 2. cap. 162. Hyæ-
 na pellem quidam domi repositam adservant,
 & usu expetente ipsam à rabioso cane commor-
 sis circumdant. Nam proprietate quadam pro-
 hibet, ne commorsus in aque timorem delabatur
 sed etiam illapsis auxiliatur. supra fidem au-
 tem est, quod refert Nonius cap. 259. de
 fulminib. scribens, à fulminibus dictas pelles
 homines tueri, & præservare, his verbis:
*Phocæ pellis, & Hyæne: Quorum animantium
 pelles etiam imperatorum Naves circumfer-
 runt.*

Avicenna.

Zibethi autem liquorem equidem affir-
 marem Avicennæ fuisse cognitum, & de eo
 egisse lib. 2. c. 326. nomine Galix & Algaliæ.
 quo loco non potest intelligere Galliam
 Moschatam, quia loquitur de medicamen-
 tis simplicibus, non autem de compositis.
 Alia verò res est Algalia, & Sedervam Se-
 rapionis, quæ succus herbæ frigidus, &
 astringens est, ut Acacia, quod etiam ani-
 madvertit Lusitanus in Dioscoridem. Porto
 Simon Ianuensis Zebeth esse Avicennæ Ga-
 liam censuit, & animalis Arabici fudor m.
 Adde quod vires ab Avicenna Algaliæ tri-
 butæ nulli alteri rei, quam nostro Zibetho
 conveniunt. scribit namque Avicenna: *Galia
 lenit apostemata dura. Dissolvitur in Oleo Ben,
 aut Keiri, & destillatur in aurem dolorosam, &
 ejus odoramentum confert epileptico, & vivi-
 ficat eos, & sedat sodam frigidam, & quando
 datur de eo in vino, inebriat. Odor Galia confor-
 tat cor. Algalia confert doloribus matricis fri-
 gidis supposita, & apostematibus ejus duris, &
 phlegmaticis, & provocat menstrua, & facit
 matricem descendere præfocam, & inclina-
 tam, & mundificat eam, & preparat ipsam
 ad imprægnationem.* quæ omnia Zibethum
 peroptime præstat; non differt Galia,
 ab Algalia, quia al est articulus apud Ara-
 bes.

Tempera-
mentum.

Matthiolus calidæ, & humidæ facultatis
 esse censuit. contra Cardanus animalium
 odorata excrementa valde sicca pronuncia-
 vit. Renodeus, & Amatus Lusitanus odo-
 rem Zibethi Moscho affinem dicunt, sic &

qualitatem, at Moschus ex Avicenna est ca-
 lidus, & siccus in secundo gradu. Quod si
 Animalis fudor est, quum sit Animalis cali-
 dissimi, & tempore calidissimo abundans;
 immo in animali ira, & motu calefacto;
 dicendum videtur Zibethum esse substantiam
 biliosam, calidam, & siccam, facultate dige-
 rente præditam. sed quia sapor à nemine,
 quod sciam, est degustatus, ideo ex hoc ni-
 hil colligere possumus certi. Galen. 10. de
 simp. med. fac. agens de fudore, illi misceri
 interdum dixit nonnihil bilis, ita ut aliquan-
 do falsus, aliquando amarus appareat fudor,
 unde quum Civetta sudans, & bilefcens co-
 piofiosem reddat Zibethum, huic sudori
 nonnihil misceri bilis opinabimur: quare
 succus erit facultate calidus, & siccus, & for-
 tasse amarus, & acris. Et quum sudantium
 fordes facultatem habere expertus fuerit Ga-
 lenus digerentem, ita ut in phlegmone ube-
 rum fuerint efficax remedium; præterea ad
 Bubonem iisdem usus, celeriter disparuisse
 tumorem, conspexerit. Hinc Avicenna Zi-
 bethum, seu Algaliam dura apostemata leni-
 re scripsit. Sed partium genitalium videtur
 proprium, iisdemque dicatum pharmacum,
 de quo Castor Durantes ita cecinit:

Zibeth ca-
lidum, sic-
cum.Castor Du-
rantes.

*Zibethi Veneris crescunt solatia odore,
 Adjuvat hoc uterum ne præfocetur, &
 inde*

*Est adeo vulva gratum, ut proctures ad illud
 Quamvis admotum irrepit.*

Ruellius vero, si cavernula, inquit, umbi-
 lici admoveatur, tradunt conversum in alteru-
 tram partem uterum in suam resilire sedem:
 aut si sursum versus impulsus opprimat, subdi-
 to eo devocari, tam amans hujus odoramenti
 vulva, ut ad id undecunque admotum irrepit.
 idem tradit Matthiolus, Renodeus, Ama-
 tus, qui etiam pessos adaptat. Hoc etiam u-
 tuntur ad uteri strangulationem L. Marcarus,
 M. Pascalius, G. Bruelius, Schenckius, Hol-
 lerius, Altimarus, & Capivaccius. Ad uteri
 prævocationem malignam commendat Jo.
 Colle. eodem etiam utuntur Rafis, & Vale-
 fcus Algaliam vocantes. Rod. à Castro lib.
 2. de Morb. Mul. cap. 1. ad frangulatus
 uteri, inungit os vulvæ oleo aliquo odora-
 to, admisso uno, vel altero grano Zibe-
 thi, utitur etiam ejusdem suffitu ad uterum.
 & lib. 3. cap. 1. ad sterilitatem, ex Zibe-
 tho suffitus facit utero. item cap. 2. facit
 linimentum; & cap. 4. os uteri Zibetho in-
 ungit. Hæc autem vis experientia confir-
 mata, signatura videtur esse indicata; quum
 enim gignatur in animalibus particula, quæ
 uteri, seu vulvæ quandam formam habet,
 videtur per id natura nobis indicare voluisse,
 hujuscemodi succum ibi genitum habere
 maximam proprietatem cum animalium
 vulvis.

Ad uteri
strangula-
tus.

Et quia Zibethum abundans in folliculis
 Animalis, irritat ipsum ad sui excretionem,
 vide-

Ad coir. m.

videtur per id natura nobis significasse ipsius vim ad coitum incitandum, proinde, inquit Matthiolus, *nec mirum est, si eo viri penicircumlito magnum mulieribus in coitu afferunt solatium*. Sic Amatus Venerem incitari scripsit pudendis illitis. At Cæsalpinus lib. 8. de mor. cap. 9. ad conceptum: *Ut autem avidius (inquit) uterus semen suscipiat, ajunt Zibethum glandi illitum in coitu voluptatem mulieri adaugere, unde alacrius semen admittit*. Gattinaria scripsit, ad præfocationem Matricis valere Zibeth, vel Zebeth, quod applicatus in uncto digito obstetrici, & in vulvam immisso, & subdit: *De quo semel usus fui in muliere quadam patiente præfocationem, cui causavit tantum appetitum coeundi, quod quasi continuè volebat marito suo copulari; deinde rogavit me sibi vellem talem appetitum removere, dixi quod ex se removebitur post aliquot dies. Et nota, quod si vir, quando vult uti cum muliere, ponat in summitate virgæ de dicto Zibeth, & subito utatur, causabit in ea maximam delectationem*. utuntur etiam eo ad delectationem mulieri præstandam Capivaceus, Fumanellus de comp. med. cap. 54. & alii.

Ad appetitum Veneris.

Ad varios morbos.

Ad impotentiam coeundi, Rod. à Fonseca consult. 10. Zibetho oleo de Ben dissoluto inungit penem, & testes. Fallopius, & Bellocatus apud Trincan. lib. 4. conf. 78. Capivacc. ad Epilepsiam cujusdam foeminae. Salomon Albertus apud Jo. Philipp. Brendelium conf. 19. cerotaria ex Tacamahaca, cum Zibetho in eorundem meditullio subligare fecit ossi sacro. unum in confinio hujus, & lumborum, & unum è regione sub umbilico. eadem Cerata etiam applicat Hysterica, conf. 99. sed conf. 98. in suffocatione uteri. Oleum liliorum alborum cum Zibetho, & Moscho subdit mulieri in gossypio. Præterea Felix Platerus apud eundem conf. 102. ad juvandam conceptionem jubet inungi pettinis regionem noctu cubitum ituræ ex quodam linimento, cui Zibethi scrupulum semis miscet, & subdit: hujus magna est utilitas affectibus uterinis, ut sint, qui credant, hoc solum sterilitatem uteri corrigere posse. & Daniel Mylius lib. 1. Antid. Medicochym. in fin. *Zibeth*, inquit, *Colicæ stercora expellit*. Sed Hollerius ad colicam ab humore frigido. *Æ Civetta gr. iij. aut vj. dissolve oleo rutacco, inungatur venter*: Greg. Horstius lib. 4. observ. 12. colico linimentum ex Theriaca cum pauxillo Zibethi ad inunctionem umbilici: Solenander sect. 3. conf. 28. in colica pituitosa, *Zibethum*, inquit, *utiliter umbilico infricatur, & inungitur: vis enim ipsius penetrans calorifica promptese in interna insinuat, & quicquid nebulosum est, discutit, ac dissolvit, quod humidum est, siccatur, & mediocriter ita usurpatum calefacit*. quod repetit ex isto Camerar. de Mirabil. cent. 4. num. 46. Erot. de pass. mul. c. 4. ad suffocationem, *super omnia est inunctio facta ex Zibetho intus, & extra vulvam, quia menstrua at-*

trahuntur, & provocantur. etiam Mercur. de morb. mul. lib. 4. cap. 10. Paræus de hom. gen. cap. 48. Vidius de cur. membr. lib. 11. c. 21. Capivacc. Hystericis inungit pudenta Zibetho, vel Mariti penem.

De Catti Zibethici felle, pinguedine, & oleo ex ipso incocto, nihil apud recentiores legimus; sed apud antiquos nonnulla extant de Hyæna ipsorum, ut ex Gal. 2. de comp. med. loc. cap. 7. Asclepiades in Collyrio quodam liquido Basilis habet *fellis Hyænae*. in alio Antonii Musæ, & alio Philoxeni. Sed Ælianus de Hist. Anim. lib. 6. c. 46. Ibis felle, inquit, Hyænae interimitur & 1. de comp. med. loc. cap. 1. Galenus ad Alopeciam *Hyænae adipem* laudat, quia tenuium partium substantiam habet, quæ prompte in cutis profundum penetrare queat, atque ad radices usque capillorum pertingat. denique Ætius serm. 2. cap. 164. *idem facit, & Hyæna tota oleo velut vulpes cocta*. Olei vulpini multas dotes enumerat, quæ Hyænae oleo etiam convenient. demum cap. 194. *Hyæna viva* inquit, in oleo cocta, velut de Vulpe dictum est, oleum discussorium efficit, arthriticis utilissimum.

CAPUT XI.

De ossibus Civettae.

Restat ultimo loco proponendum de Animalis ejusdem Scheleto à me parato, quod apprime utile erit istius naturam investigantibus; in hoc enim cognoscetur ossium dispositio: unde licebit conferre cum Scheleto Canis, Vulpis, Lupi, Felis, & aliorum animalium, ut percipiatur similitudo, & dissimilitudo cum dictis animalibus.

Quum in omnibus animalibus non idem sit vertebrarum spinæ numerus: in nostra Hyæna odorata 49. numerantur. at Sui, & Erinaceo 4. tantum sunt, Equo 8. Camelo 15. collum enim constat sex vertebis; ut in Canibus. hinc thorax assumit sibi duodecim, more solito, adsunt in dorso septem alia, ut Cani, & c. at Erinaceo 8. Cuniculo 10. demum Cauda constat viginti quatuor ossiculis. In Cane numeravi 15. tantum. In Maxillis, dentes incisorii sunt sex utrinque, admodum parvi, ut in Catopardo, & Canibus; his proxime accedunt canini dentes magnitudine, & forma, ut in canibus. molares autem utrinque sunt sex, quorum primus prope caninos cæteris minor spectatur, ut penultimus, ex his, major omnibus est.

Effigies potius Cani, & hujus generis similibus, quam alteri generi assimilari videbatur; & hæc breviter dicta sufficiant de Anatome. Excuset autem nos lector, si nihil observavimus interiora secando; quia talis erat viscerum putridorum foetor, ut nausea excitata in meis discipulis præsentibus nempe in Doctore Dominico Panarolo, secante, & aliis adstantibus, celerrimam sectionem vix permetteret.

INDEX CAPITVM HISTORIÆ

DE

HIÆNA ODORIFERA.

Exetasis, sive Cap. I. De Hyæna Odorifera,
Zibethum gignente, quæ Civetta vulgò ap-
pellatur.

CAP. II.

An Civetta sit Paradalis Antiquorum?

CAP. III.

An sit Antiquorum Hyæna?

CAP. IV.

Sub quo animalium genere sit reponenda Ci-
vetta?

CAP. V.

Ubi Hyæna nascantur?

CAP. VI.

De Vasculo Zibethico.

CAP. VII.

De Castoreo.

CAP. VIII.

Quid sit Zibeth?

CAP. IX.

De collectione & electione Zibethi.

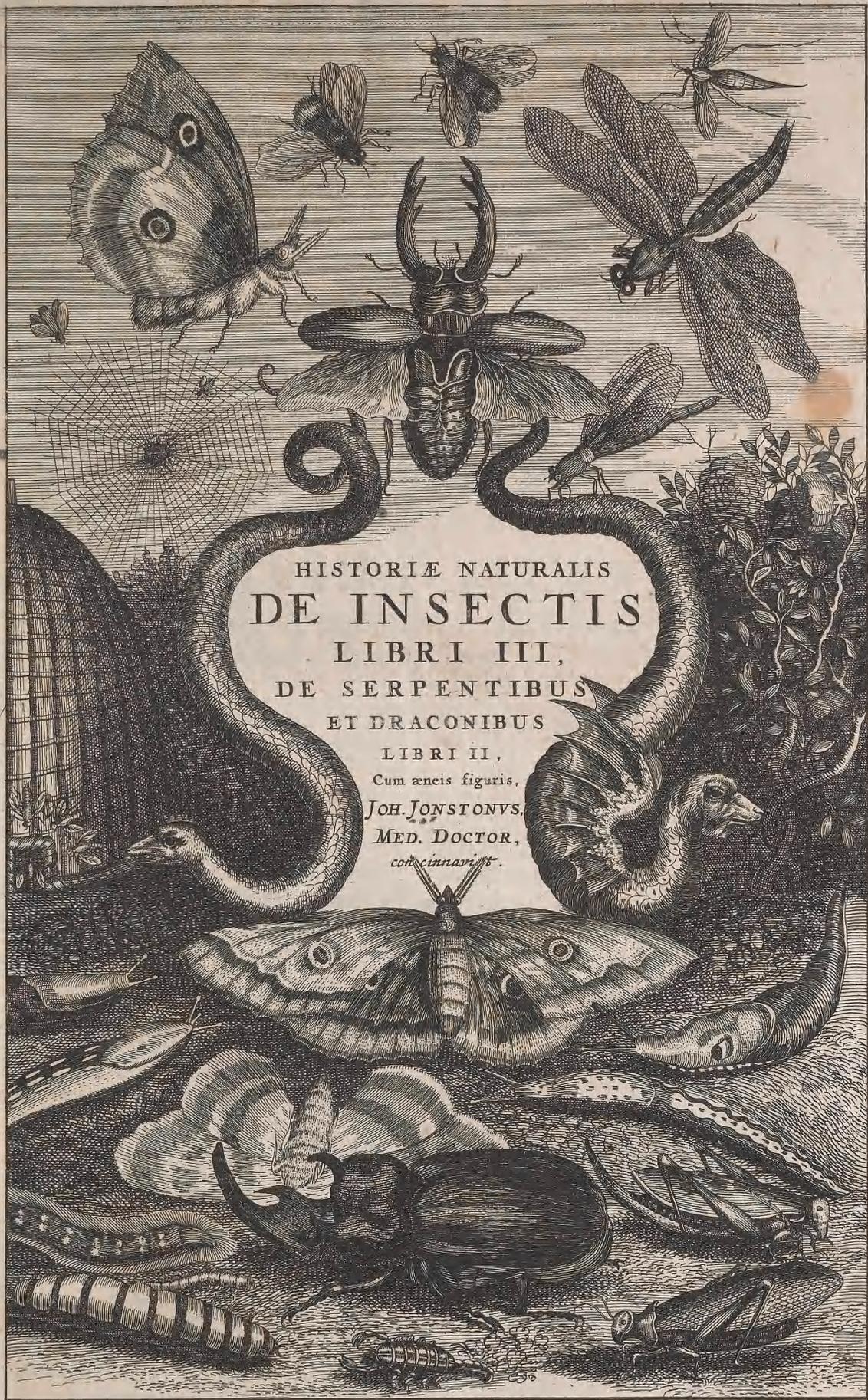
CAP. X.

De usu & facultatibus Zibethi.

CAP. XI. & ult.

De ossibus Civetta.

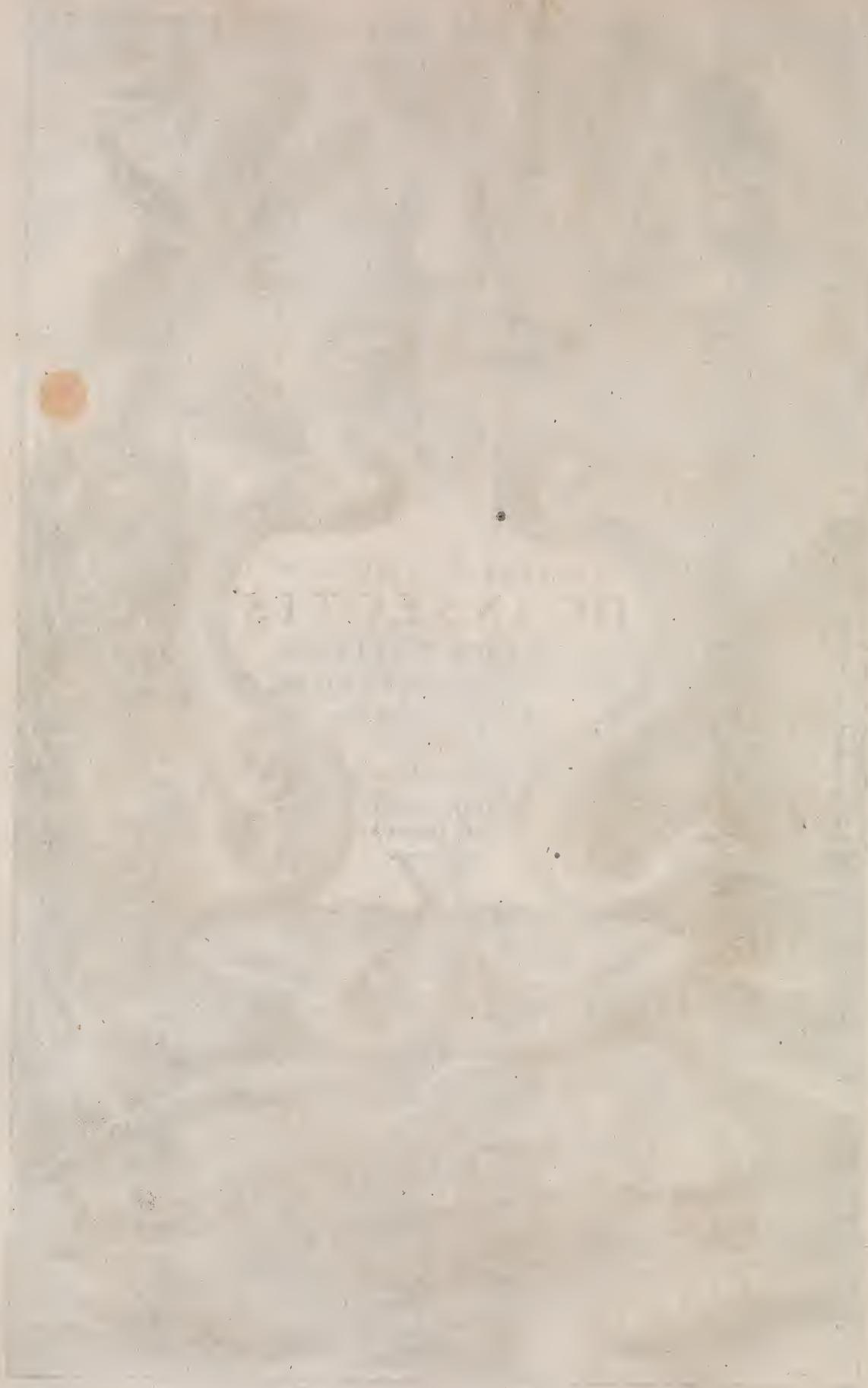

HISTORIÆ NATURALIS
DE INSECTIS
LIBRI III,
DE SERPENTIBUS
ET DRACONIBUS

LIBRI II,
Cum æneis figuris.

JOH. JONSTONVS,
MED. DOCTOR,
con. cinnam. &c.

AMSTELODAMI,
Apud IOANNEM IACOBI FIL. SCHIPPER. MDCLVII.

ILLUSTRISSIMIS ET CELSISSIMIS
PRINCIPIBUS ET DOMINIS,

DOMINO

GEORGIO,

DOMINO

LUDOVICO,

DOMINO

CHRISTIANO,

D. G. DUCIBUS SILESIAE,
Lignicenfibus, Bregenfibus, Goldber-
genfibus, &c. &c. &c.

DOMINIS ET PRINCIPIBUS SUIS
Gratiffimis:

Hanc HISTORIAE NATURALIS de INSECTIS
parrem, fideliffimi obfequii monumentum, offert, utque
fibi & fuis fubditis clementiffimè favere dignentur, demiffè
orat, Illuftriff. Celfitud.

Fideliffimus Cliens

JOAN. JONSTONUS
Med. D.

* 2

PRÆ-

FRA-
TRI-
BUS:

P R Æ F A T I O

Ad Libros

DE INSECTIS.

Nomen.

INSECTORUM nomine animalia illa exanguia intelligimus, quæ incifuras parte sui vel supina, vel etiam prona, vel etiam utraque habent, & corpore intus forisque duro constant. Aristoteles *ἐντομα* vocat, ab incifuris, quæ nunc cervicum loco, nunc pectorum, atque alvi procinctu separant membra tenui fistula coherentia. Albertus *annulosa* dixit, quod corpora quibusdam quasi annulis distincta gerant. Imperfecta ad sanguinea si comparaveris dici possunt: nec enim tanto partium apparatu stipantur: si in se conferentur, quia nulla re ad

Plin. H. N. l. 11. c. 1.

Partes. naturam suam pertinente destituntur, perfectissima jure dixeris. *Partes* si attendamus, Antennas quædam in *capite* gerunt, quæ in Lucano cornua potius vel forcipes propter

Arist. H. A. l. 4. c. 7.

Plin. H. N. l. 11. c. 27. 37. duritiam vocantur: nullas alia habent. *Oculi* in omnibus patent, illique duri, ut quasi per membranam vitri modo trans lucidam cernant; mobiles idem, ut, cum ob duritiam hebetius videant, clarius, splendore recepto videant. Nec *genæ* ipsis, nec *palpebræ*.

Aristor. de part. lib. 4. c. 5. *Lingua* quibusdam mollis & infirma, dura & valida omnibus, quibus non in alvo aculeus est. *Dentibus* carent, quæ cibo utuntur humido; de quibus ut & aliis cibo accommodatis ita Aristoteles: *Partes quæ cibum administrant, non pari ratione datæ omnibus, sed plurimum differunt. Quibusdam in ore est, quod aculeus appellatur, quasi compositum, ac una lingua & labiorum obtinens potestatem. Quibus autem aculeus non parte priorè habetur, iis intrà dentes tale sensorium continetur.*

Aristor. de gener. l. 4. *Ventrem*, nonnulla habere advertit idem, à quo reliquum intestinum vel simplex vel replicatum proficiscitur. Viscus nullum est, nullum etiam pingue: nec ossa, nec spina: naturam inter carnem & nervum medianam obtinent. Cute omnia circumdantur, sed admodum tenui. Brevissimè hæc Plinius. *Im-*

Arist. H. A. l. 4. c. 7.

Plin. H. N. l. 11. c. 4. *secta ut intelligi potest, non videntur nervos habere, nec ossa, nec spinas, nec cartilaginem, nec pinguia, nec carnes, nec crustam quidem fragilem, ut quædam marina, & quæ jure dicatur cutis: sed mediæ cujusdam inter omnia hæc naturæ, corpus arenti simile, nervo mollius, in quibusdam partibus siccius verius quàm durius. Pennas* quædam habere, quædam non, in textu dicemus, de varietate in differentiis. *Ἐλὺρον* dicitur crusta quæ penis supervenit, easque vaginæ instar condit. *Caudam* solus scorpio, si Aristotelem sequimur, habet. *Senectam* exuere suetum illis quorum pennæ vagina continentur. *Pedes* quibus sunt in obliquum moventur: quorundam extremi longiores foris curvantur. Quæ verò saliant, vel crura posteriora habent longiora, vel gubernaculis quibusdam saltui accommodatis fulciuntur, retrò curvatis. *Causam* apud Aristotelem invenies. *Pedes, in-*

Aristor. de part. lib. 4. c. 6. *quit, priores longiores nonnulla ex illis habent, ut quoniam propter oculorum duritiam non exquisitè cernunt, cruribus illis longioribus incidentem molestiam abstergant & arceant.*

Arist. H. A. l. 8. c. 7.

Plin. H. N. l. 11. c. 48.

De numero sciendum, plures habere quæ pro corporis sui longitudine plurimum frigent; pauciores, quæ volucres. Pennarum adjumento pedum inopia compensatur. Partim spontè partim per coitum *generantur*. Culices & vermiculos nec coire, nec ex animalibus nasci, Aristoteles habet. Ut mas in coitu fœminæ inferat, visum paucis, nec aded exploratum habetur: mirumque genitale oblongum fœminis, quo genitalem auram à mafculo hauriant. De illis quæ vermem generant ita Aristoteles: *Generant & vermem insecta, quæ vim obtinent generandi, & quæ non per coitum, sed sponte naturæ oriuntur, ex tali Origine consistunt. Nam & Erucas genus esse vermis censendum est, & fœtum araneorum, quanquam propter figuræ orbiculatam speciem, similia ovo, tum eorum nonnulla & alia complura primordia esse videantur. Verum non figura, nec mollitie aut duritie ovum definiendum est. Sunt enim conceptus nonnullorum duri, quamvis ovo diversi, sed quod totum mutetur, nec ex parte animal gignatur, id vermis est. Omne autem hoc vermiculi genus, ubi suæ magnitudinis finem receperit, quasi ovum efficitur. Iudurescit enim putamen eorum, & tantisper immota redduntur. Quod in vermiculis apum & vesparum atque etiam in erucis apertum est. Cujus rei causa est, quod Natura pro sui imperfectione quasi maturans antequam tempestivum sit ovum pariat, tanquam hic vermis ad incrementum ovi molliis adhuc pergat. Hoc eodem modo in cæteris evenit omnibus quæ non coitu generantur, vel in lanis, vel aliis hujusmodi, atque etiam in aquis. Omnia enim post vermis naturam motu cessant, & putamine obarescunt. Mox rupto putamine exit veluti ex ovo animal, tertia perfectum generatione, idque pennatum quod jure multi mirentur. Erucæ enim quamprimum capiunt cibum, mox non capiunt, sed motu cessant, quæ per id tempus Aureliæ à nonnullis vocantur.*

Generatio. Arist. de gener. lib. 1. c. 16.

Vesparum

Vesparum etiam vermiculis, & Apum, idem accidit. Post deinde, quæ Nymphæ appellantur, proveniunt, quæ nihil hujusmodi habeant. Ovorum enim natura, adepta suum finem, non insuper accrescit, sed antè augetur & alitur, donec distinguatur, & fiat ovum perfectum: Vermium autem alii hoc intra se habent, unde excrementum ipsis nutriendis accedat, ut vermes apum & vesparum: alii de foris capiunt, ut Erucæ & ceterorum nonnulli vermium, Diu coitus durat, tardo digressu se junguntur: brevique maxima sui parte pariunt. Emittantne semen incertum est. Quot diebus generatio absolvatur, apud Aristotelem habemus. Maximæ partis ternis septenariis aut quaternis ut in oviparis describitur. Septem ab initu concretionem & consummationem ovi sibi vendicant: reliquis tribus septenis incubant & excludunt, ea scilicet quæ suo procreant foetu, qualis est araneus. Quoad motum nota, reperere, ambulare, volare, &c. Omnia pluribus motuum quam sanguinea generibus moveri, utpote quæ in frustra divisa, mutilatis corporibus satis diu vivere possunt. Spirent necne non convenit inter authores. Negat Aristoteles, & perfrigerari duntaxat voluit.

Arist. H. A. l. 5. c. 20.

Motus.

Spiratio.

Aristot. l. de Som. & vig.

Plin. H. N. l. 11. c. 3.

At Plinius. Non video cur non magis possint non trahere animam talia & vivere quam spirare sine visceribus: quod etiam in marinis, (addit) docuimus, quamvis arcente spiritum densitate & altitudine humoris. Pulmone carere, nec refrigerio cum sint frigida indigere, certum. Quorsum itaque respiratio? Murmur quod Apes & Muscæ edunt, interioris spiritus agitato accidit. Quæ canere videntur, membrana septo transverso subdita, ad quam spiritus inclusus atteritur, obstrepunt. Exanimantur sub aquis multa, in cineribus reviviscunt, non quod inspirare non poterant, sed quod interior ille spiritus ab humore suffocatus fuerit, quo per calorem discussio, sibi restituitur. Odoratus quisquis in illis, nativo spiritu ipsorum corporis perficitur. Nec enim sensorio carere, si sensus adest, dicendum est. Vocem edere quis dixerit? sonum ex interioris pelliculæ attritu. Locustæ suis se atterentes gubernaculis sonant. Diversus tamen is. Murmur edunt apes: cum attritu stridorem Cicadæ. Et quia hoc genus intus sonum habere visitur, hinc Enceladum insecti genus appellari Grammatici adstruunt. Universtim Bombycia à bombo diceret. Tenaciorum præ sanguineis sortita vitam non est quod dubites, ea inprimis quibus longum corpus est, & pedes multi, ut in Centipeda videre est. Singulare illud quod in agro Liguriæ Augustinus observavit. Secti per medium vermis partes à vulnere tanta celeritate in contraria discessere, ac si duo diversa animalia fuissent. Causam ad multiplicem principii eorum partem referre videtur Aristoteles. Subitò intercunt, & vel solius olei aspersu encantur, quod viscositate hujus angustissimis per naturam meatibus oclusis, spiritus intercipiatur.

Odoratus.

Sonus.

Arist. H. A. l. 4. c. 7.

August. l. de quant. ani. c. 31.

Aristot. de part. lib. 4. c. 5.

Vita.

Differentiæ sunt innumeræ: præcipuæ à loco in quo nascuntur & degunt, quantitate, qualitate, partibus, victu, generatione, coitu & gressu, sumuntur. Locis variis gaudent. In igne oberrat pyrausta ut Plinius vocat: in nive vermes hirti & rubidi: in aquis marinis scolopendra, pulex & alia: in dulcibus hircines, scarabæorum quoddam genere corpore lato, compressoque, quod & in fundo reptat. In terra oriuntur vermes, lumbrici, iuli, &c. Sæpè etiam intra fossilia invenias. Plantæ inprimis diversi generis insecta ferunt. In arborum caudicibus reperies Cossos & Terebines; in ficu Ceraften; in olea plantata ubi effosa quercus, Ranam vel Raucam vermem; in sorbo, vermiculos ruffos, pilosos; in vitibus Butyros, ut Tullius vocat; & Ipes, qui verno tempore, Austro spirante orti, oculos vitium erodunt; & Involvulum, qui in pampini foliis intortis se implicat: nihil de Volucella dicam, quæ in vino nascitur. Cupressum & esculum infestant Galbæ, à quibus Sulpitorum genti cognomen: Evonymum quoddam erucarum genus, quod frondibus absumentis emoritur: vesiculam ulmi psemit: coccum, bestiola Conopi similis, quæ fructu maturecente erumpit: gramen, Crotones: dipfaci fructum, vermis, qui portatus quartanam solvere dicitur: solani folia vermis viridi & croceo colore distinctus, cornu in fronte gerens, digiti longitudine: porrum Prassocurides: brassicam Crambides: Asphodelum vermes in volucres bestiolas flosculorum specie degenerantes: malyam cimices agrestes: rutam perniciosi vermiculi. In frugibus quoque peculiariter oriuntur insecta. In tritico namque occurrunt Curculiones: in farre vermiculus teredini similis, quo cavo dentium cera incluso, vitiati cadere dicuntur: in faba, Mida: in lente & aliis alii. Nec exsortia insectorum animalia. Lendes & pecudiculi caput humanum infestant: in manibus sub cute pedicellus vulgò dictus oritur. Dracunculi Ægypti & Indiæ incolæ, in cruribus & brachiorum musculis infestant. In ovibus sunt Ricini: in bubus & canibus Cynomix: sub lingua littæ. Mullum piscem affligit scolichia: Cyprinum, primo nativitate anno vermiculus quidam niger circa branchias. In percis fluviatilibus duodecem ceu uniones ervi magnitudine generantur, carnosus, candidus, quibus singulis vermis gracilis, oblongus, & teres inest. Gobius piscis vermibus quos in ventre gestat vitiatur. Leuciscus lumbricis candidis, latis, qui se intestinis & visceribus circumvolvunt. Nonnullis aliis minuta quædam animalcula quæ partem expellunt innascuntur. Carnes sale inveteratæ blattas gignunt. Taceo ipsa insecta, ex quibus generantur alia. In Apum sanè alveis Clerus, qui aliis Pyranas, invenitur. Obnoxia denique huic malo & artificialia. Terebines inprimis vestibus nasci Plinius as-

Arist. H. A. l. 5. c. 10.

P R Æ F A T I O.

firmat. Tineæ in lanificio producuntur: in libris blattæ: ubi & bestiolam scorpionum simili-
lem, chelas brachiave forcipibus bifulcis dentata habentem, invenies. Inter *Qualitates*
maximè *Color* occurrit. Alia enim simplici duntaxat tinguntur: alia vario, ut in papilio-
num & Erucarum inprimis generibus. *Quantitatem* & figuram si attendas, sunt parva,
magna, rotunda, ovata, angulosa, hirta, glabra, &c. A *Partibus* plurimæ sumuntur, *alis*
inprimis, *pedibus*, *lingua*, *dentibus*, & *aculeis*. Alata sunt quædam, ἀπτερες nonnulla: ali-
qua mutata forma alata fiunt, ut Erucarum genus, quod postea in alatos Papiliones tran-
sit. Ex illis sunt alia Celeoptera, quæ alas velut in vagina recondunt, *vaginipennia* Plinius
dixit, ut Scarabæi, Cantharides, &c. alia semper conspicuas & apertas gerunt ut Muscæ,
Apes. Ε'λυττορον Philosopho crusta illa dicitur, quæ pennis supervenit. Sunt & alia bipen-
nia, alia quadripennia. De quibus ita eleganter Plinius: *Insectorum quædam binas gerunt*
pennas, ut Muscæ: quædam quaternas, ut Apes. Membranis & Cicadæ volant, quaternas
habent, quæ aculeis in alvo armantur. Nullum cui telum in ore pluribus quam binis advo-
lat pennis. Illis enim ultionis causa datum est, his aviditatis. Nullis eorum pennæ revivi-
scunt avulsæ. Nullum cui aculeus in alvo bipenne est. Quibusdam pennarum tutelæ crusta
supervenit, ut Scarabeis, quorum tenuior fragiliorque penna. His negatus aculeus et iam.
Invenias inter ea & ὀλόπτερες *totipennia* seu *totala*, quæ alas habent non scissas ut Apes &
Vespæ. Papiliones farinaceas habent. *Pedum* ratione Apodes sunt Lumbrici, Multipe-
des Centipedæ & Millepedæ. Haud pauciores sex plurima habent. *Lingua* aliis mollis
infirmaque: aliis dura & valida, ut Tabanis, Aphyllis, &c. Omnibusq; data quibus aculeus
in alvo non est. *Dentes* haud pauca habent: Non habent illa quæ humido cibo vescun-
tur. *Aculeus* quibusdam in ore est, linguæ ac labiorum potestatem obtinens: quibusdam
in alvo est. Nos Omnia in *Terrestria* & *Aquatica* distinximus, utraque in *Pedata* & *Apo-*
da, prout in Historia videre est. Et hæc sunt quæ de Insectis in genere dicere volui. *U-*
sum sub singulis speciebus prosequemur. Historiam Animalium, plantarum excipiet hi-
storia, cum figuris æneis, cujus gustum ante quinquennium dederam. Tu *Benevole Le-*
ctor, fave, & felicem successum, cum prospera valetudine nobis apprecare, ut & hoc opus-
culum, bono literariæ juventutis coeptum, absolvere possimus. Dabam Lesznæ ex Mu-
sæo 10. Junii, Anno M DC LII.

Plin. H. N.
l. 11. c. 28.

ADMONITIO ad Bibliopægum, quo quævis
Tabula loco suo sit inferenda.

TABULA I.	pagina
II.	14
III.	26
IV.	30
V.	37
VI.	38
VII.	38
VIII.	49
IX.	52
X.	58
XI.	63
XII.	65
XIII.	67
XIV.	71
XV.	74
XVI.	83
XVII.	89
XVIII.	98
XIX.	106
XX.	109
XXI.	110
XXII.	114
XXIII.	127
XXIV.	130
XXV.	139
XXVI.	144
XXVII.	144
XXVIII.	146

In prima tabula omnium maxima est, quæ prima depingitur alis clausis & rursus apertis, à capite ad extremum alvi usque commensurata longitudine sex digitos explet, extentis verò pedibus digitos decem. Reperitur in nostris collibus nonnunquam inter herbas in locis ferè incultis. Capta acriter mordet, dolorem inferens haud exiguum. Ova mihi peperit innumera, quæ omnia animari non puto; nam si ita esset, inextinguibilis semper earum esset numerus, omnemque quotannis segetem absumerent. Volat magis, quàm salit, quamobrem pedes natura dedit anteriores nescio ad quem usum, nisi ad hærendum, cui involat, firmiter tenaciusque, crassiores, cum in cæteris posteriores crassitie præcellere soleant, ut iis insistentes facilius salituræ à terra eleventur. Toto corpore pedibusque colore vestitur gramineo viridi, alvus tamen nonnihil per intervalla rubet, potissimum in superiori parte. Differt ab aliis non sola magnitudine & ventris crassitie (crassus est autem pollicem) sed & partium quarundam situ & figura. Capite Perlam vulgò nominatam potius quàm locustas, quæ equinum quodammodo caput habent, exprimit. Dorsum gibbosum est, è priorum pedum regione longius, quàm aliis: pedes anteriores, quos diximus posterioribus esse crassiores, è principio ferè pectoris ortum suum habent, in extremo chelis astacorum more insignes subflavis, neutiquam ferratis, sed ipsi inter primum & secundum articulum insigniter ferrati sunt, ut minus horum exemplo Plinium miremur, qui ex Indicis Serras fieri tradidit. Medii sub alis oriuntur, anterioribus breviores, quibus ferè contigui postremi, omnium longissimi. Alæ intus argento resplendent, albo cinereoque variantes, in extremo virides, viridi includuntur tegmine sive vagina. Antennas è fronte exerit exiles, breviusculas, subflavas.

Ex minimis est tertio loco picta locusta, dorso ac vagina rubicundis, albo nigra, luteis Zonis distincta, capite planè equum refert. Antennas habet brevissimas, brevissimosque pedes anteriores & medios postremos contra longissimos lutescentes.

Mediocribus adscribenda est quarta, toto corpore flavescens, tæniis quibusdam fuscis transversalibus, pedes ac potissimum postremi albo nigroque distinguuntur. Alvus coloris castanei diluti, resperfa multis maculis, exiguis, fuscis. Alæ vaginæ inclusæ ex cæruleo diluto perpulchre admodum virescunt.

Quinto & sexto loco posita ex maximis est, medium digitorum corporis crassitie æquans, palmum ferè longa, capite vi-

ridi, nec non toto capite continuato articulo, qui in dorsum deorsum excurrens triangulari cuspidè, squamaceis marginibus cuculli cujuspiam speciem præbet, medio acclivi, & in acumen surgente supercilio à fronte ad alarum principium, quod ipsum integit, disseptus, in cuius lateribus utrinque lacunæ quædam, seu scrobiculi in longum excavati hinc ab ipso medio gibberæ, illinc exiguo tuberculo constitutæ uti inter montes valles mediæ jacere solent, colore nigro distinctæ spectantur. Ocelli, ut cancri, immobiles, nigri, minimè spherici, sed longiores, quàm latiores. Inter hos medios duæ non ita longæ, nempe digitum tantummodò, antennæ extant; reliquum corpus, nempe pectus latum ac compressum, ac æquabile, alvus novenis coagmentata incisuris, quæ veluti loricarum lamellæ exterius imbricatim sese excipiunt. Petilli item quaterni, nempe antici, & medii coloris cinerei, postici verò longissimi, quibus tanquam remigibus nixa sese vibrans præcursu salit, versicolores sunt; Femur enim nigris maculis notatur, femur verò viridi & subalbido variat. Tibia ac pediculi instar serræ dentati, dilute punicea sunt. Alæ media sui parte ultra extremam alvum in longum protenduntur quaternæ. Harum binæ superiores fusco & balio maculosæ. Inferiores ex fusco argenti splendore micant, ac à volatus officio cessante insecto, minimè ut illæ simplæ sunt, sed decuplo rugarum ordine in se complicatæ, quomodo mantilia extergendis manibus dicata & puerorum illæ ex charta laterne viæ duces multiplici plicarum ferie sibi mutuò incumbentium componi solent, quas, cum ad volatum explicat, in trium digitorum latitudinem distensus est intueri.

Secunda tabula duodecim habet Locustarum diversas species. Prima è majorum genere dorsum habet colore ochræ nigris minutis punctis sive guttulis consperso. Alarum tegmen viridescit, & ejusdem coloris & magnitudinis notatur. Caput, pectus & alvus, item pedes viridi ochroque variant. Alvus in aduncum aculeum, ochræ colore definit, capite Perlis similis est. Antennas habet miræ longitudinis & tenuitatis, rubicundas subrutilas.

Num. 2. locusta capite & antennis Cochleam sive Domiportam æmulatur; capite, nisi oculi id proderent, carere videretur. Antennæ crassæ sunt, & crassæ quoque admodum femora posteriorum pedum. Alas habet corpore protensiores, undique concolor sibi, color est cinereo flavescens.

Num. 3. locusta est è genere vulgarium, unico

unicolor, viridis, præter antennas, quæ lutescunt.

Quarta tricolor Locusta vocari, potest, vulgò Frate, hoc est, Monachus nominatur, non ob colorum diversitatem, sed quod cucullata est. Caput, & collum cucullatum est, pectus & femora posteriorum pedum sunt viridia. Tibiæ verò eorundum pedum sanguinei planè coloris, cætera omnia cinerea, antennæ exiles, sursum erectæ.

Quinta ex aculeatarum sive caudatarum genere, ubique unicolor, viridis; Num. 6. ex atro cinerea, undique sibi concolor est.

Septima *α'ηεγ*, Bruchus dici potest factum illius maximæ, quæ primo loco in prima tabula spectatur, esse puto; Nam etiam gibbosa est, & priores pedes è pectoris initio è gibbi seu tuberculi regione producit, & viridis est tota.

Num. 8. ea videtur, cujus descriptionem supra dedimus ex Autore de natura rerum: nam aculeum habet pro cauda, ut ille loquitur, & tota viridis est, caput equino capiti simile. Tales Hollandi, ut audio, Corenmesen vocant. Tales ego propriè legitimas Locustas esse putem, hanc cum Cyprio ostenderem, Bruchum vocabat, quod non probo.

Num. 9. ex Attelaborum genere dici potest propter alarum brevitatem. Hæ enim alvo, quæ admodum crassa est, comparatæ inutiles esse videntur, impotententes scilicet eam de terra attollere. Cucullum quoque habet, eumque viridem, reliquo toto corpore ex viridi, albo, flavo & nigro varia.

Decima insigni ac notabili aculeo sursum reflexo viridi insignis ex vulgariu genere est, sed differens plurimum colore. Tota alvo & dorso coloris est amethystini sive violacei, rostro viridi, fronte, cucullo & antennis, quæ proceræ sunt ac exiles, coloris ochræ, pedibus posterioribus viridibus, alis caret, Bruchus adhuc ac imperfecta Locusta.

Undecimo & postremo numero Locusta seu Attacus cinereus linea in vertice & dorso ferruginea alis exterioribus nigro & cinereo variis, cruribus postremis in femore interno & infimis tibiis phæniceo suave rubentibus, & maculis atris in rupeo colore & poplitibus distinctis.

Tertia tabula tredecim habet Locustas. Prima etiamnum Bruchus est, ejus generis locustarum, quod ceu maximum primò posuimus; nam & chelas habet in anterioribus pedibus, figura corporis, qualem figura ostendit, ubique sibi concolor, tota ex cinereo lutescens.

Num. 2. Locusta ex minimorum genere sive Attacus, sive Attelabus, capite, dorso, pectore alisque & pedibus

è viridi lutescentibus, alvo miniacea, Zonis distincta atris.

Num. 3. Bruchus viridi & atro varius, alvi extremum habet bifurcatum.

Quarto numero datur Bruchus sive, *α'ηεγ* omnium minimū, totum, viride exceptis pediculis, qui flavescunt.

Num. 5. Papilionis icon est, quam supra dedimus inter Papiliones.

Num. 6. Bruchus est corpore tenui, totus viridis.

Septimo numero ex vulgatis Locustis maximis est aculeo admodum longo, tota viridis, per dorsum verò & alvi Zonas purpurascit.

Num. 8. ex eodem genere, sed minor & alis caret, Bruchus adhuc, supino ventre flavescit, pectore candicat, cætera viridis.

Num. 9. Bruchus est inusitatae planè formæ alvo fermè rotunda, sive sphaerica, assulatim compacta tota ex cinereo fuscescens.

Num. 10. Attacus vel Attelabus haud dubio omnium maximæ Locustæ capite, pedibus & dorso subflavis, alarum tegmine ad ferrugineum vergente.

Undecima tota ferruginei coloris ex majoribus est.

Num. 12. Bruchus alius totus viridis.

Num. 13. Bruchus viridi, albo & atro varius.

Num. 14. Bruchus viridi, luteo & nigro distinctus.

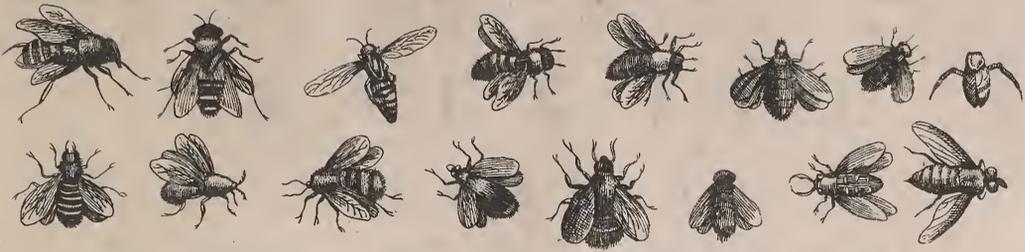
Num. 1. in quarta tabula est omnium minimus, totus ex flavo ad ferrugineum vergit.

Num. 2. & 3. insolentis admodum formæ Bruchum F. Gregorius Capuccinus Regienus, rarioribus stirpibus investigandis intentus, in pratis collium nostrorum inventum ad me detulit, ut eum studiosis curiosisque Lectoribus communem facerem. Cum quiescit, ita sedet, quemadmodum prior icon exprimit, incedit verò, progrediturvé, ut in altera ostenditur. Capite cervum vel equum cristatum refert, item cauda, quæ multifida est, sed surrecta. Sub articulis posteriorum pedum tubercula habet sphaerica, corpore toto fusco, luteo & albo variat. Rarissimum est Insectum, & mihi alias nunquam visum vel observatum.

Num. 4. depictum Insectum locustaceum Bruchus quispiam imperfectus totus fuscus est, & exiguo admodum corpore.

Tres istæ separatim pictæ, cum præcedentes tabulæ eas non caperent, ex minimis sunt. Prior alis, corpore toto & anterioribus pedibus coloris cinerei, dorso viridis, pedibus postrema rubitundis; Altera per superna viridis, cætera cinerea, Postrema tota purpurea.

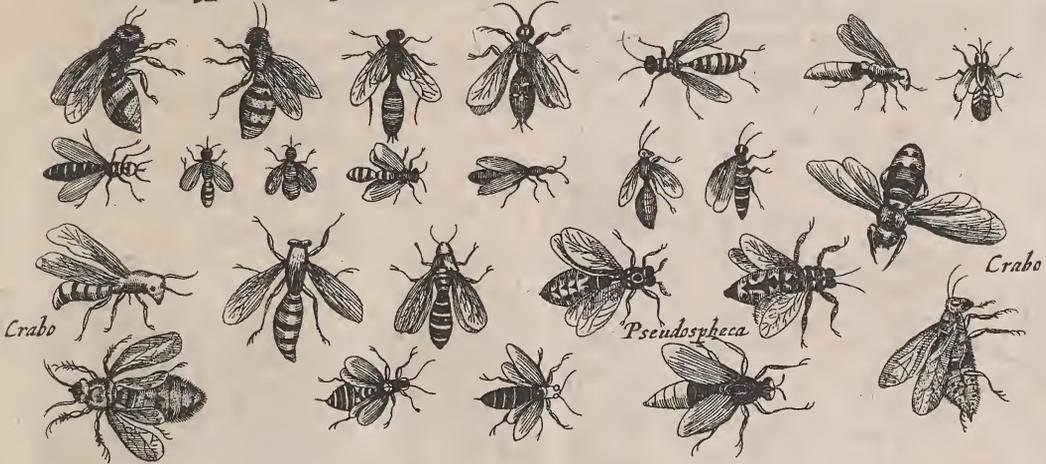
Apes Bienen immen

Fuci Bombij Humeln

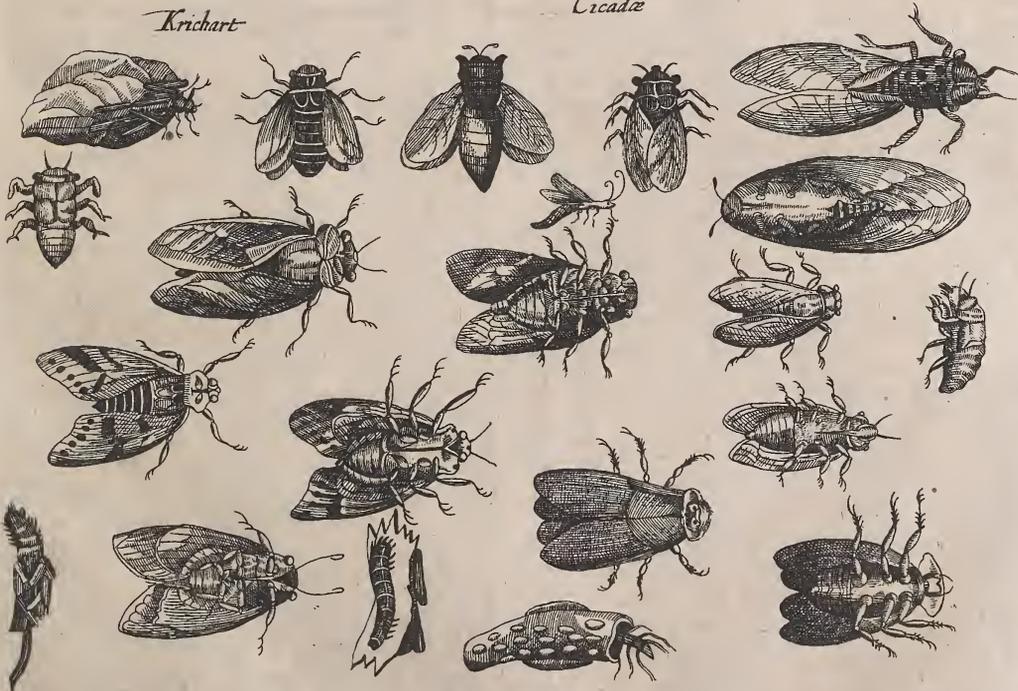

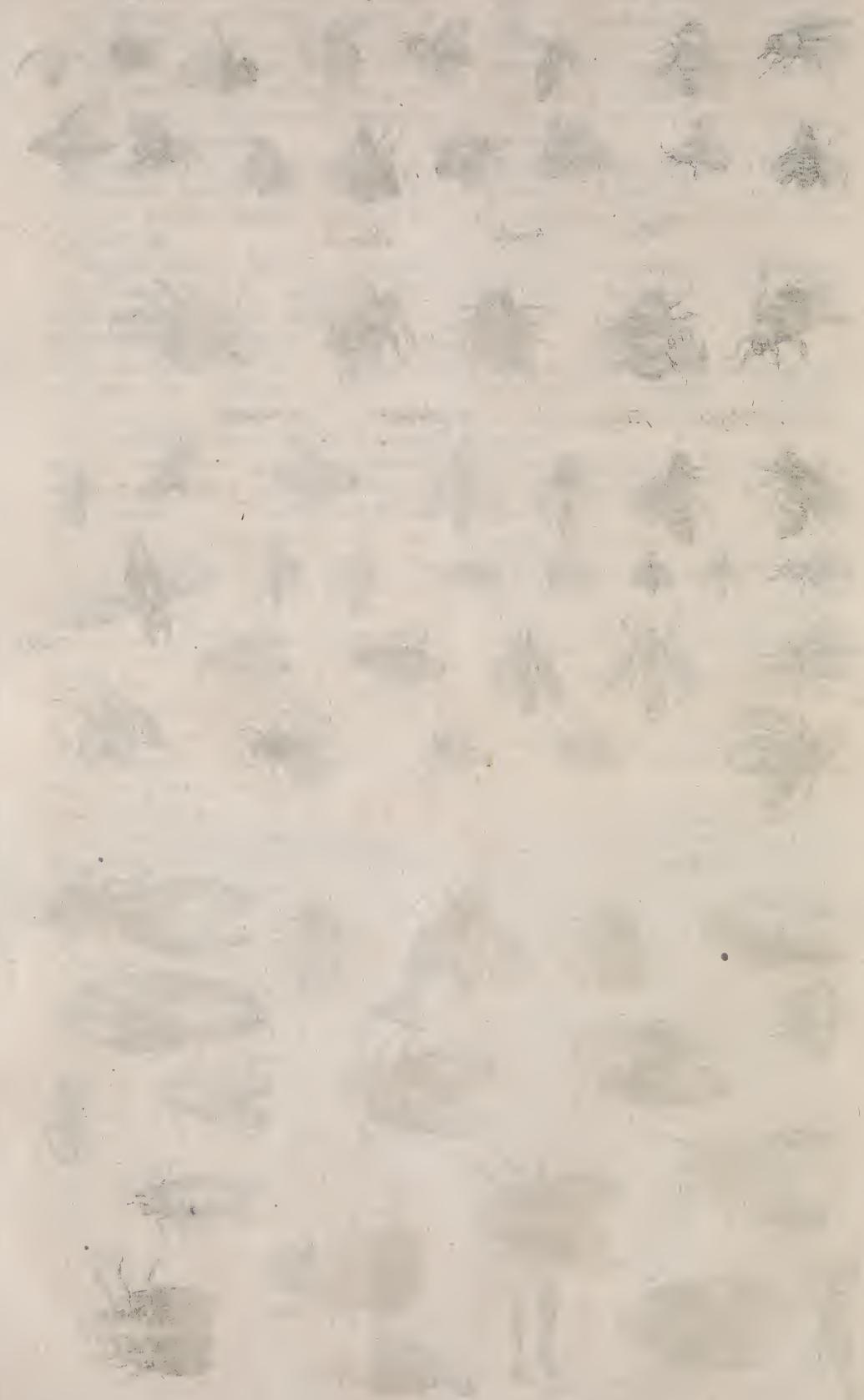
Vespa Wesper et Crabrones Hornausen

Krichart

Cicadae

HISTORIÆ NATURALIS

DE

INSECTIS

LIBER I.

De Insectis terrestribus, pedatis & alatis.

TITULUS I.

De Anelytris, seu Detectipennibus.

CAPUT I.

De Anelytris quadripennibus.

ARTICULUS I.

De Anelytris quadripennibus membranaceis.

PUNCTUM I.

De Apibus.

DIGESSIMUS in præfatione Insecta : jam secundum præmissam seriem de iisdem agemus, de *Anelytris quadripennibus membranaceis* primò dicturi, quorum alia quidem *favificant*, ut *Apis*, *Fucus*, *Fur*, *Vespa* & *Crabro* : alia non *favificant*, ut *Cicada*, *Orsodacna*, *Perla*, & *Cimex sylvestris*.

Ab **APIBUS** incipimus, quibus inter omnia insecta principatus, & jure præcipua admiratio, solis ex eo genere hominum causa genitis. Mella contrahunt, succumque dulcissimum ac saluberrimum. Favos fingunt & ceras. Illæ ad usus vitæ tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, consilia privatim, & duces gregatim : at quod maximè mirum est, mores habent. Præterea cum sint neque mansueti generis, neque feri: tamen tanta est natura rerum, ut propè ex umbra minimi animalis incomparabile effecerit quiddam. Quos efficacæ industriæque tantæ comparem nervos? quas vires? quos rationi mediis fidius viros? hoc certè præstantioribus, quo nihil noverè, nisi commune. Virgilius eis partem divinæ mentis & hæustus tribuit: Scripsere de illis præter Aristomachum Solensem, qui duodeviginti annis nihil aliud egit; & Philescum Thasium, qui quod in desertis apes coleret Agrius cognominatus est; Hyginus, & quidem diligentissimè; Virgilius or-

natissimè, & Cels. elegantissimè: ut de *Meno* inter Samnites nato taceam. Aristodemum, cujus Augustinus meminit, eundem cum Aristomacho Plinii esse puto.

Latinis *Apis* & *Apes*, hæc insecta dicuntur, seu quod sine pedibus nasci videantur: seu quod examina pedibus mutuo sibi hæreant, ac firmiter sese quasi in botro teneant. Græcis est *μέλισσα* & *μέλιττα* vel à *μέλι*, id est, melle, cujus opifex est; vel à *Melissa* puella, quæ cum favos melle plenos in Peloponeso reperisset, alias Nymphas ad degustandum invitavit: vel à *μελίτη*, id est, meditatione & exercitio, quod semper sit in opere. Hesiodo *μελία*, *ωδουμεία*, & *αυθόνη* legitur; sed hanc Suidas, Aristoteles & alii, crabronem potius faciunt. Apud Rulandum, *απες, αράδων*, dicitur: apud Hesychium *Φάρα*. Stephanus *συμελιδας* quoque vocari scripsit. Unde *συμελίδω*, apes alvearibus condo. Epitheta occurrunt plurima. Dicuntur enim à fingendo *πλαστεις*; à florum depopulatione *αιθηδωνες*; à colore *ξανθοι*; à natali solo *βουβωνες*; ab obtusioribus aculeis *συρι*; ab alarum in aère vibrantium sono *βομβυλλαι*, & *βομβυλλοι*; à loco communi *αιετιδωνες*; ab aliis *ηραμονες*, *εργοφοροι*, & *πρασιδες*: quod cum sole & surgant & quiescant, *Solis equæ*. Theocritus *λαγυας* dixit, à corporis hirsutie; Aufon. & alii *Cecropias*, quod in Attica regione primùm conspectæ credantur: Virgilius, & Martialis ab Hybla monte Sicilia *Hybleas*. Callimachus, quod omnia florum fastigia pervolitent, *πανακιδες*; Varro, quod mel conficiant, *mellis matres*.

Unicolores magis esse quam crabrones aut vespas Aristoteles prodidit: generaliter nigras, Cardanus opinatur. Tenuem earum substantiam, quia leves, facile excoqui, excoctum & humidum velut nigrum evadere. *Pennas* habent quatuor, siccas, ut cuncta volatilia insecta, pellucas, scapulis annexas, quarum postremæ minores ne remigio obessent; *linguam* prælongam quam foris gerunt; *aculeum* ventri consertum: *dentes*, & *oculos* subcornæos intus conditos, stomachum ex omnium membranarum tenuissima contextum, quo collectam mellagineam, non solum continent, sed etiam concoquant & depu-

Nomces

Ruland. in Synonym.

Descriptio.

Cardan. de Rer. variet. l. 7. c. 28.

Mansuet. l. 1. de Insect. c. 1.

Arist. H. A. l. 4. c. 7.

Ordo. Plin. H. N. l. 11. c. 5.

Virg. Georg. l. 4.

Pin. H. N. l. 11. c. 91.

depurant. Plinius *Utriculum* dixit. Imis *pe-
tunculis* duo quasi digiti emergunt, quibus
 Arif. H. A. procellosis temporibus lapillum ad vibran-
 l. 1. c. 40. dum corpusculum ferunt, ne per ventorum
 impetus abripiantur. Excrementum rubrum
 est: *ibpian* Græci vocant. De Ducis ieu Re-
 gis aculeo non convenit. *Quærat nunc ali-*
 Plin. H. N. *quis*, inquit quasi indignabundus Plinius,
 l. 11. c. 16. *unus ne Hercules fuerit, & quod Liberi pa-*
tris sepulchrum, & reliqua vetustatis situ ob-
ruta? Ecce in re parva, villisque nostris an-
nexa, cujus assidua copia est, non constat inter
authores: rex nullum ne solus habeat acule-
um, majestate tantum armatus: an dederit
quidem eum natura, sed usum ejus illi tantum
 Arif. H. A. *negaverit?* Aristoteles habere, sed non uti
 l. 5. c. 21. scripsit: Ælianus dubitavit. At Columella,
 l. 1. c. 60. qui pleraque ab experientia scripsit, sine spi-
 Colum. R. R. culo esse prodidit, *nisi quis forte*, inquit, *ple-*
 l. 9. c. 10. *norem quasi capillum, quem in ventre ge-*
rent, aculeum putet. Ut ut sit, ad unū ictum,
 hoc infixo, quidam eas quæ utuntur, statim
 emori putant. Aliqui non nisi in tantum ad-
 acto, ut intestini quippiam sequatur: sed fu-
 cos postea esse, nec mella facere velut castra-
 tis viribus, pariterque & nocere & prodesse
 desinere. Nullas in novæ Hispaniæ insulis
 reperiri scribunt quidam: nullas in Scotia
 Solinus, in Hibernia alii, sed falsò. De hac
 Polydori Virgilio testimonium habemus. In
 illa vidimus ipsi, & in horto hospitis nostri
 Andreapoli, summa cum jucunditate tracta-
 vimus interdum. In Africa paucas invenias,
 propter nimium sine dubio solis æstum, qui
 & flores depascit, & fontes absumit. In My-
 cōno non gigni, importatas mori, Ælianus
 author est. Frequentiores sunt in Italia cir-
 ca Paduam, in agro Nolano, in *Arcadia*,
Thracia, *Corfica*, *Sicilia*, *Attica*, *Jucatanæ*,
 & *Goæ*. Hostilia vicus alluitur Padò. Hujus
 Plin. H. N. inquilini pabulo circa deficiente, imponunt
 l. 21. c. 12. navibus alveos, noctibusque quina millia
 passuum, contrario amne naves subvehunt.
 Egressæ luce Apes, pastæque, ad naves quo-
 tidie remeant, mutant es locum, donec pon-
 dere ipso pressis navibus, pleni alvei intelli-
 gantur, reVectisque eximantur mella. In No-
 lano frequentes esse, loci ipsius temperies &
 benignitas ostendit. Maxima ibi vis Bacchi.
 Oleæ nusquam generosior liquor: pomorum
 ut omnia genera, ita nullis secunda: æstas
 aura perperua, hyeme apricitas maxima. In
Arcadia Aristæus Arcas primus mellis usum
 ostendit, in *Peloponēso* Melissa virgo. Cor-
 ficæ incolæ longævos idè Athenæus tra-
 dit, quòd melle assidue vescantur. Ovidius
 ob taxi copiam venenatum facit. In *Sicilia*,
 Hyblen montem inprimis incolunt, thymi
 & salicum opulentissimum. Abundantia,
 Ovid. Trist. comparisonem Ovid. expressit. In *Attica*
 l. 5. Eleg. 7. in Hymetto monte qui & Cecropius, ob pa-
 sca quæ solis Halizoniis cedunt, favificant.
 Hinc Hymettia & Hyblæa mella. At maxi-
 mus in Septentrione earum proventus. In

Podolia & Lithuania, siccarum terrarum so-
 veas melle repleri, scribit Olaus, in quas im-
 manes urfi prolapsi, suffocati sint. In Mo-
 scovia pinus vacuas eodem abundare, apud
 Olaus M. s. scriptores habemus. Historiam in Historia
 l. 22. c. 19. Urfi habebis. Pascuorum fortè ubertas co-
 piam facit, odoris suavitas, florum abundan-
 tia, saporque jucundus. Hoc quoque exper-
 imento compertum est, in locis montanis
 mari vicinis, propter solitos maris halitus, &
 flosculorum copiam, adè propagari, ut va-
 ga illarum examina, corticibus infidentia,
 objectis alvearibus, facile capiantur, modò
 ipsa alvearia fale muriave illita fuerint. Tan-
 tus illis propagandi appetitus inest, quem vi-
 falis multo uberius expleri præsentunt. De
 fedibus eligendis *Columellam* consule.
 Colu. R. R. l. 9. c. 5. Generatio.

Creatas in principio cùm Danæo & Du-
 bravio dicerem: ex alterius corporis corrup-
 tione oriri, nullum dubium. Ex tauro, bo-
 ve, vacca, vituloque putrefactis produci cer-
 tum: modum Geoponicor. author ostendit.
 Hinc in descriptione Philonii, mel *vapaçæ*
γυγερῶν ταύρων liquor filiarum taurorum, di-
 citur. Ex cerebro Reges & Duces, ex car-
 nibus vulgus gigni scribunt. Nascuntur &
 ex spinali medulla illi; sed quos cerebrum
 dedit, pulchritudine, magnitudine, robore,
 & prudentia antecellunt. Primæ transfor-
 mationis indicium, si parva & alba specie im-
 mobilia, & imperfecta cadaveri circumfun-
 duntur. Augescunt mox paulatim, alisque
 sensim exerescentibus, proprium colorem
 consecutæ, Regem circumvallant; brevi-
 busque & tremulis, propter membranorum
 debilitatem & volandi infuetudinem, utun-
 tur. Fœtus quonam modo progenerent,
 magna inter eruditos & subtilis quæstio fuit.
 Apum coitus visus est nunquam. Alii eas
 coire & parere negant. Alii semen in flori-
 bus foliisque relictum, asportare ad alveos,
 ibique blanda incubatione perfici. Plinius
 ex flore Cerinthi colligi opinatur, Aristote-
 les ex calandro, Athenæus ex arundinis, qui-
 dam ex oleæ, immittique osculis in favos.
 Prodire ideo, feracibus horum florum annis
 plura examina: rarioribus rariiores & ipsas
 videri. Nonnullis ex melle, seu potiore ipsius
 parte proveniunt. Taxites coire existimat,
 & apes mares, Reges foeminas facit: hos
 Plin. H. A. tempore constituto, vermiculos per exami-
 l. 11. c. 16. na, ut muscæ, excludere, fucos verò more
 serpentum incubare, & incubando, ad tem-
 pus vermiculos fovere. Hinc vermes *γὰδὲ*
ves dictos melle purissimo vesci, donec in
 nymphas abeant: aureliarum tunc instar in-
 volutos, in cellis manere, nec vesci, nec ex-
 crementa reddere. Tandem certo die, rup-
 tis corticibus fieri apes & ad suum quamque
 munus vix dumalis perfectis sese accingere,
 Aristoteles; nec ex allato semine, nec per
 coitum gigni opinatur: nec apes esse foemi-
 nas, nec fucos mares. Duces & seipfos gene-
 rare, & aliud genus quod Apum est: ab api-
 bus

Olaus M. s. l. 22. c. 19.

Colu. R. R. l. 9. c. 5. Generatio.

Plin. H. A. l. 11. c. 16.

Arist. H. A. l. 5. c. 21.

Cardan. de subtil. l. 9. Musf. Theauri Insect. l. 1. c. 3.

Aristot. de gen. anim. l. 3. c. 10.

bus prodire fucos, hos nihil producere. Hinc & proportio quædam servatur, & discrimen. Duces magnitudine fucos, aculeo apes æmulantur, & vice versa. Néc mirum à paucis Ducibus, tam numerosas prodire. Nam & Leones cum primum quinque genuerint, mox pauciores generare, postremò unum, tandem nullum. Multitudinem primò apum à Ducibus gigni, mox sese paucos: illarum foetum minorem, auctiorem suum, &c. Plinius ita de ea. *Plurimi existimavere oportere confici floribus compositis atque utiliter* (lege ex Aristotele, confici ex apportatis floribus Cerinthi, falcis alii, alii oleæ.) *Aliqui coitu unius Rex in quoque appellatur examine. Hunc esse solum marem præcipua magnitudine, ne fatiscat. Ideò foetum sine eo non edit: apesque reliquas tanquam marem fœnas comitari, non tanquam Ducem: quam probabilem aliàs sententiam fucorum proventus coarguit. Quæ enim ratio, ut idem coitus, alios perfectos, imperfectos generet alios? Dum foeticant, $\text{C}\mu\lambda\omega\sigma\gamma\epsilon\iota\delta\zeta$ dicuntur: foetus $\nu\epsilon\acute{o}\eta\theta$, $\nu\epsilon\acute{o}\sigma\alpha$, & *Nympha* vocatur. De incubatione, ita ex Aristotele Plinius. *Quod certum est, gallinarum modo incubant. Id quod exclusum est, primò vermiculus videtur candidus, jacens transversus: adhærensque ita ut pascere videatur. (lege, deinde ita pascitur, ut adhærescere videatur) Rex statim mellei coloris, ut electo flore ex omni copia factus, neque vermiculus, sed statim penniger. Cætera turba, cum formam capere capit, nymphae vocantur, ut fuci, sirenes, aut cephenes. Si quis alterutris capite demat, priusquam pennas habeant, pro gratissimo sunt pabulo matribus. Tempore procedente instillant cibos, atque incubant, maximè murmurantes, caloribus, ut putant, faciendi gr. necessarij excludendis pullis, donec ruptis membranis quæ singulos cingunt, ovorum modo, universum agmen emergat. Spectatum hoc Romæ consularis cujusdam suburbano, alveis cornu laternæ translucido factis. Foetus intra XLV diem peragitur. Fit in favis quibusdam, qui vocatur clerus, vel potius $\sigma\lambda\eta\epsilon\delta\varsigma$ (vermiculus est in alvearis pavimento nascens) amaræ duritia ceræ, cum foetum inde non eduxere, morbo, aut ignavia, aut infœcunditate naturali. Hic est abortus apum. Alveus totus arena obducitur, & favus putrescit. Addit Aristoteles, Duces subter ad favum pendentes oriri, separatim sex aut septem: fucos quoque seorsim si Dux superest, si obijt, in Apum loculamentis provenire: cæteras in concavis imisque favorum. Apum vermes dum recentes sunt, & aluntur, & stercus emittunt; donec lineamenta, sub quibus Nymphae dicuntur receperit. Quiescunt tum contracti, nec ullo pacto se patiuntur moveri, usque dum destinatam speciem referant. Minus foeticant, vere serotino, aut si squalor vel rubigo incidit. $\alpha\alpha\delta\delta\omega\epsilon\varsigma$ optimæ fiunt, cum mellifica-**

tur. Scaliger genitale quiddam in cellis ponere existimat, è quo Apiculæ progignantur. Creari è roribus in foliis vermiculos; pluerè ranis: quantò commodius lectum rorem illum, atque calore parentis genitali foetum, tanquam ab architecto, in schadonem animari posse. Deprehensam à se cicindulam cum mare in coitu, meridie solutum obivisse. Edita sub vesperam à foemella ova, quæ intra viginti horas vivificata abiere. Visam & è grandioribus Muscis unam, quæ in vola manu aliquandiu retenta, plusculos vermiculos candidos, mobilitate propria insignes edidit. Cur non Apes pauculis horis coire possent: deinde illico parere? Vossius denique ex Belgicorum apiariorum sententia ita de propagatione Apum scribit. *Rex apum singulus in cellis semen emittit. Id est, folliculus albicans, unde prodit vermiculus ejusdem coloris, sem. papav. assimilis. Isti folliculo circumdatur ab apibus viscidus ex rore humor itidem albicans. Nempe album hoc, albumini ovi, regium semen vitello respondet. Folliculo sic viscidore circumdato, apicula incubat gallinæ instar, ac suo id fovet calore. Ita folliculus turgescit magis & magis; donec talis fiat vermiculus, qualem pinguioribus in caseis nasci videmus. Porro sæpe quidem tardius, interdum tamen die nempe sereno, intra diem 10. vel 12. vermiculi ejus pellicula perrupta, exit apis, eaque perfecta; senis quippe pedibus, alis quaternis; pallidior tamen, & paulò post adultioribus similis. Haftenus Vossius.*

De *Vitæ*, de quo ex lege methodi nostræ ante generationem agere debebamus, si quæras, nihil venantur, sed venturæ hyemis memores æstate laborem Experiantur, & in medium quæsitæ reponunt. Melle ergo, & si hoc nimium subtrahatur, ceragine, cerintho, erythace, sandaraca dicta vescuntur. Deterior hæc & ficum dulcedine æmulatur. His deficientibus Apiarii ficus, saccharata, uvas passas siccatas, fucostufos, schadonum capita, lanas passò defrutove madidas, & aquam mulfam pro foribus ponunt. Crudas & recentes carnes apponi jubet Plinius. Floribus odoratis & caliculatis delectantur, ex arboribus pomorum cytisi, amygd. tamarisci, casia, ziziphi, pyri, persicæ, therebinthi, lentisci, cedri, tilia, ilicis minoris. Rhamni: ex herbis, thymialbi & rubri, fertulæ campanæ, myrti, viticis, genista, phlei, fabæ, serpilli, violæ, myrrhidis, rorismarini, conizæ cerinthæ, meliloti, narcisci, asphodeli, citraginis, hederæ, consiliginis, origani, satuireæ, violæ agrestis, amaraci, hyacinthi, iridis, croci, rosæ, liliæ attractilis, sinap. spondilii, batrachii, &c. De quibus omnib. distinctè Columella agit, quem vide. Bibere eandem certum, & limpida, seu fluviatili seu fontana delectari, in qua ligna & lapides injiciendi, ut

Scalig. Ex. erc. 191. 2.

Vossius de 1. dol. 1.4. c. 66. p. 151. r.

Vicius?

Arist. H. N. 19. c. 40. l. 4. c. 9.

Colum. R. R. 1.9. c. 4. Arist. H. A. 1.9. c. 40. Varro R. R.

commodè & insidere, & sese abluere possint. Hac destitutæ, aliunde humore hausto sitem leniunt, de eoque intus ad Reges & operaticus aliquid deferunt.

Vita ad 6 7. & ad summum 10. annos producitur: seu ut Plinius. *Vita eis longissima, ut prospere inimica ac fortuita cadant, septenis annis universa. Alveos, nunquam intra decem annos durasse proditur. Sunt qui mortuas si intra tectum hyeme serventur, deinde sole verno torreantur, ac ficulneo cinere toto die foveantur, putent reviviscere. In totum vero amissas, reparari ventribus bubulis recentibus cum fimo obrutis. Virgil. juvencorum corpore exanimato, sicut equor. vespas ac crabrones, sicut asinorum scarabæos, mutante natura ex aliis quædam in alia.* Card. robustior. ad 12. an. pervenire posse, scripsit.

Attollunt sese atque contrahunt cum volant. Rectè non volant, quia cauda destitutæ sunt: ideo etiam parum in volatu perseverant, aut in aëre demorantur. Præstant tamen vaginipennes. Quia exigua spem habent, nec rectè procedere, nec diu volare possunt.

Vocem non edunt, sed sonum, *Βουλέων* id Græcis Latinis bombilare, & bombiffare. Sonus ipse *σῆγγος* & *βόμβος*, illis murmur & fufurrus his dicitur. Quidam modulari, sed ineptè, dixit. Alii, nocte ea, qua natus est Jesus, magis bombos edere, garrunt. Odo-ratu plurimum valere in de colligas, quòd mel à longinquo sentiant. Visæ ex agris pharmacopolia & qui mel venderent in visis se, revolasse que onustas. Retulit & Clutius, per longum camini tubum, cum mel domi coqueret, supernè ingressas, nec aliter quam circa candelam cicindelas & lampyrides solent, circa ahenum volitasse, plerasque in illud decedentes submersas. De instrumento non est quod solliciti sumus *τὸ βόμβος* illud est, & spiritus innatus, quo & moventur.

Auditu destitui Aquinati visum. Sono vehementi, ob ingentem aëris motum, qui & animal interimere, & lignum scindere valet, terreri & fugere. At plausu aëris gaudent, & murmure excitantur ad opus, fonituque quieti sedant, ut postea dicitur. Memoria valere, apud Rhodiginum extat. Visus quòd oculi duri, hebetior. Ideò facilè à merope & hirundine capiuntur.

Odere fædos odores. proculque fugiunt, sed & infectos. Itaque unguenta redolentes infestant, ipsæ plurimor. animalium injuriis obnoxie. Impugnant eas naturæ ejusdem degeneres vespæ atque crabrones, & è culicum genere qui vocantur *muliones* (ἐμπίδες Arist. qui onustos in via mulos æstate vexant) populantur hirundines & quædam aliæ aves. Insidiantur aquantibus ranæ, quæ maxima est earum operatio, tum, cum sobolem faciunt. Nec hætantum quæ stagnarivofque obsident, verum & rubet æ ve-

niunt ultrò, adrepentesque foribus per eas sufflant: ad hoc provolant, confestimque abripiuntur. (alii legunt, *instantur, & provolantes eas confestim abripiunt*) Nec sentire ictus apum ranæ traduntur. Inimicæ & oves, difficile se à lanis earum explicantibus. Cancrorum etiam odore, si quis juxta coquat, exanimantur. Timent quoque ab araneis, lacertis, crocodilis, upupa, merope, noctua, & aliis alvearium depopulatoribus: sed & ab Echo, fulgure, tonitru, & fragore omni.

Huc & morbi pertinent, repletio nempe, inanitio, siccitas, humiditas, frigus, calorque non naturalis. Repletionem nimia fatietas infert, quando alvearia non castrantur, scabie tum fordibusque diffiunt, strumofæque redduntur. Inanitio è cibi inopia oritur: Ejusdem inopia, malaciam, diarrhæam, *βλασπονοίαν* & tabem affert. In malacia adeò morosæ sunt, ut facile aufugiant, nisi tinnitu, vel rerum gratissimarum suffitu retineantur. *Diarrhæam* ex tithymalli, hellebori, ebuli & sambuci floribus contrahunt. *Tabes* correptæ pellucescunt. De remediis & quæ huc spectant, vide Authores. De his ita Plin. *Sunt & operis morbi: cum favos non expleant, cleron vocant. Item blapsogoniam, si sætum non peragant. Inimica est & echo resultanti sono, qui pavidas alterno pulsat ictu: inimica & nebula. Aranei quoque vel maximè hostiles, cum prævalere ut intexant, enecat alveos. Papilio etiam hic ignavus & inhonoratus, luminibus accensis advolitans, pestifer, nec uno modo. Nam & ipse ceras depascitur, & relinquit excrementa, quibus teredines gignuntur: filii etiam araneosa, quacunque incessit, alarum maximè lanugine obtexit. Nascuntur & in ipso ligno teredines, quæ ceras præcipue appetunt. Infestat & aviditas pastus nimia florum satietate, verno maxime tempore albo cita. Oleo quidem non apes tantum, sed omnia insecta exanimantur, præcipue si capite sensere eximi, mella avide vorantes. Cetero præparcæ, & quæ alioquin prodigas atque edaces, non secus ac pigras atque ignavas proturbent. Nocent & sua mella ipsis illitæque ab adversa parte moriuntur. Tot hostibus, tot casibus & quota portione eorum commemorata? tam municipium animal expositum est.*

Singulare ingenium regiminis & operis ratio ostendit, in quibus prudentiam, fidem, obedientiam, fortitudinem, & exactæ quasi *πολιτίας* exemplum, observare est. Elegantur de iis Plinius. *Ratio, inquit operis hæc, interdum statio ad portas more castrorum, nocte quies in matutinum, donec una excitet gemino aut triplici bombo, ut buccino aliquo. Tunc universæ provolant, si dies mitis futurus est. Prædivinant enim ventos imbresque, & tunc se continent tectis. Itaque temperie cæli (& hoc inter*

Etas Arist.
H. A. l. 5. c.
2. Plin. H.
N. l. 11. c. 20.

Civ. lan. de
variet. Ker.
l. 7. c. 22.

Volatus.

Sonus.

Odo-ratus.
Arist. H. A.
l. 4. c. 8.

Vossius de
Idololatr. l.
4. c. 71.

Arist. de
part. anim. l.
2. c. 16.

Auditus.
Plin. H. N.
l. 11. c. 20.

Arist. H. A.
l. 9. c. 40.

Arist. H. A.
l. 4. c. 10.
Antipathia
Plin. H. N.
l. 11. c. 18.
Theop. C.
P. l. 6. c. 4.

Arist. H. A.
l. 5. c. 19.

Æli H. A. l.
8. c. 6. § 1. 1.
c. 51.

Morbi.

Plin. H. N.
l. 11. c. 19.

Ingenium.

Plin. H. N. l.
11. c. 10.

inter præscita habent) cum agmen ad opera processit, aliæ flores aggerunt pedibus, aliæ aquam ore, guttasque lanugine totius corporis. Quibus est earum adolescentia ad opera exeunt, & supra dicta convehunt: seniores intus operantur. Quæ flores comportant, prioribus pedibus femina onerant, propter id natura scabra, pedes priores rostro: totæque onustæ remeant sarcina pendatæ. Excipiunt eas ternæ, aut quaternæ atque exonerant. Sunt enim intus quoque officia divisa. Aliæ struunt, aliæ poliunt, aliæ suggerunt, aliæ cibum comparant ex eo quod allatum est. Neque enim separatim vescuntur, ne inæqualitas operis & cibi fiat & temporis. Struunt orsa ea concameratione abveii, texumque vel usque ad summa tecta deducunt, limitibus binis circa singulos arcus, ut aliis intrent, alius exeant. Favi superiore parte affixi, & paululum etiam lateribus simul hærent & pendent una. Alveum non contingunt, nunc obliqui, nunc rotundi, qualiter poposcit alveus: aliquando & duorum generum: cum duo examina concordibus populis dissimiles habuere ritus. Ruentes ceras fulciunt, pilarum intergerimus à solo fornicatis, ne desit aditus ad sarcinendum. Primi ferè tres versus inanes struuntur, ne promptum sit quod invitet surrantem. Novissimè maximè implentur melle: ideoque a verso alveo favi eximuntur, Gerulæ secundos status captant. Si cooriatur procella, apprehensum pondusculo lapilli se librant. Quidam in humeros eorum imponi tradunt. Juxta vero terram volant in adverso flatu vepribus hebetato. Mira observatio operis. Cessantium inertiam notant, castigant mox, & puniunt morte. Mira munditia. Amoliantur omnia è medio, nullæque inter opera spurcitæ jacent. Quin & excrementa operantium intus, ne longius recedant unum congesta in locum, turbidis diebus, & operis otio egerunt. Cum ad vesperas sit, in alveo strepunt minus ac minus, donec una circumvolet eodem, quo excitavit, bombo, ceu quietem capere imperans: & hoc castrostru morè. Tunc repente omnes conticescunt.

Prima fundamenta *Commofin* vocant periti, seu gummitionem, (κώρησις vel κωρίσις) alii legunt) cum alveare tectorio illinunt: secunda *pissoceron*, tertia *propolin*, inter coria cerasquæ magni ad medicamina usus. *Commofis* crusta est prima, saporis amari. *Pissoceros* super eam venit, picanitium modo ceu dilutior: ceræ initium, plerumque è mitiore gummi. *Propolis* crassioris jam materiæ, (è gutta quam in foliis populi ferunt hanc faciunt) additis floribus nondum tamen cera sed favor. stabilimentum, qua omnes frigoris aut injuriæ aditus obstruuntur, odore & ipsa etiamnum gravi, ut qua plerique pro galbano utantur. *Dioscorides* ad styracem accedere putat. De *Regimine* sic idem.

Miraplebi circa Regem (de hoc in Differentiis) obedientia. Cum procedit una est totum examen, circaque cum conglobatur, cingit, protegit, cerni non patitur? Reliquo tempore cum populus in labore est, ipse opera intus circuit, similis exhortanti, solus immunis. Circa eum fatellites quidam, lictoresque, assidui custodes autoritatis. Procedit foràs nonnisi migraturo eximine. Id multò intelligitur ante, aliquot diebus murmure intus strepente, apparatus indice, diem tempestivum eligentium. Si quis alam ei detruncet, non fugiet examen. Cum processere, se quæque proximam illi cupit esse, & officio conspici gaudet. (Id *Homerus* βοτρυχὸν πτερυγῶν dixit,) Fessum humeris sublevant: validius fatigatum ex toto portant. Si qualafata deficit, aut fortè aberravit, odore persequitur. Ubicunque ille confedit, ibi cunctarum castra sunt. Duce prehensio totum tenetur agmen: amisso, dilabitur migratque ad alios. Esse utique sine Rege non possunt. Invitæ autem interimunt eos, cum plures fuere, potiusque nascentium domos diruunt, si proventus disponatur: tunc & fucos abigunt. Rege peste consumto, moeret plebs ignavo dolore, non cibos convehit, non procedit, tristi tantum murmure glomeratur circa corpus ejus. Subtrahitur itaque deductæ multitudini: aliàs spectantes exanimem, luctum non minuunt. Tunc quoque, ni subveniatur, fame moriuntur. Huc *latitatio*, *mundicies*, & alia spectant.

Quiescunt ab occasu Vergiliarum usque ad ver, & hyeme conduntur. Alii ultra exortum latere dicunt, prout ratio climatis & tempestatis tulit. Ante fabas florentes non exeunt ad opera & labores.

Stupendum quod ex *Clutio Vossio* narrat, mundiciei & amoris simul exemplum. Repererat is in hortis suis apiculam, in olla mellis submersam: alteram item ab imbre sic afflictam, ut & ipsa quasi exanimis jaceret in herba. Utramque igitur manus imposuit: cujus calore sic fotæ planè sunt refocillatæ. Ut verò se mutuo agnoverent, utraque alteram osculari & amplecti amicum in modum. Ac illa quidem mundior, quam imber sic straverat, membratim purgare cæpit alteram melle sordidatam: inque opera hat propemodum horam insumfit. Tum quæ benescium id acceperat, os admovit alteri; eique grati animi ergo, de pectore suo eduxit mellis aliquid: quod ea hausit, satiataque, in alveare revolavit. Addo de ἀνδορογία & prælagius quædam. Fructibus nullis nocetur, inquit *Plinius*. Mortuis ne floribus quidem, non modò corporibus insidunt. Operantur intra sexaginta passus. Et subindè consumtis in proximo floribus, speculatores ad pabula ulteriora mittunt. Noctu deprehensæ in expeditione, excubant supinè, ut alas à rore protegant. *Prælagia*

Plin. H. N. l. 11. c. 16.

Arist. H. A. l. 8. c. 14. Plin. l. 11. c. 6.

Clut. de Apib. l. 1. c. 3. Voss. de Id. 4. c. 72.

Plin. H. N. l. 11. c. 1. Ælia H. A. l. 5. c. 49.

Plin. H. N. l. 11. c. 7. Ælia H. A. l. 1. c. 59.

Plin. H. N. l. 24. c. 8.

Ælia H. A. l. 5. c. 11. § 13.

ab examinibus tibi confedere fumuntur. Tunc ostenta, *inquit idem*, faciunt privata ac publica, ut a dependente in domibus sive templis, sæpè expiata magnis eventibus. Sedere in ore infantis, Platonis tum etiam, suavitate illam prædulcis eloquii portendentes. Sedere in castris Drusi Imperatoris, cum prosperrimè pugnatum apud Atbalonem esset, haud quam perpetua aruspicum conjectura, qui dirum id ostentum existimant semper. Aliter apud Dionem Obsequentem legitur. Ille examine apum deterritum, ne ultra Visurgim procederet: hic infeliciter dimicasse scribit.

Plin. H. N.
l. 11. c. 16.

Dio Hist. 54.
Obseq. l. de
prod. c. 12. 4.

Ufus.

Interveniunt *usibus* pluribus apes. In *Cibo*, *Medicina*, *bellis*, *præsagiis*, *suppliciis*, etiam adhibentur. Vescantur eis Cumanæ regionis incolæ. Contusa & cum vino diuretico exhibitæ, hydropem potenter curant & calculos comminuunt. In melle mortuæ vomicas sanant: Ulcera labiorum emolliunt: dysenterix medentur. Favis immortuæ & cum melle tritæ pilos partibus nudatis restitunt. Sæpè ab obsessis in hostes emittuntur: harumque opera Lupus Barri-ga Lusitanus ab obsidione opidi Xiamaticensis in Mauritania, Anno millesimo quingentesimo duodecimo depulsus est. Apud veteres stellionatus reum, melle illitum, & ad folis radios expositum, apibus objiciebant. De *præsagiis* superius dixi. Adde, Pompejo aciem contra Cæsarem instructuro, & Dyrhachium egredienti, tanta apum examina occurrere, ut signa obscurarent. Victus est. Severo imperante, apes in signis militaribus, in stativis Nigri maximè, favos finxerunt. Ancipites hinc inter Severianos & Nigrianos congressus: sed illi obtinere. In Consulatu L. Pauli & C. Metelli hostem imminentem præsignificarunt. Leopoldo Austro Sempachum cum exercitu tendente, apum examen in oppidum irruit, ut Helvetiorum Historici produnt. Palatino Regiam Pragensem ingrediente, tegulis insedere. Mali rem ominis Anhaltinus dixit. Reliqua prætereo.

Differentiæ
Arist. H. A.
l. 9. c. 40.

Differentiæ Apum sunt variæ. Aristoteles in *urbanas* & *feras* dispescit, & ibidem, alias *gregales*, ut Apes, Reges, fucos, vespas annuas, crabrones teredines: alias *solitarias*, ut Sirenem minorem, majorem, & bombycem. Hunc secutus Albertus, novem quoque genera facit, quæ apud Aldrovandum vidè. *Plinio* Apes sunt & *rusticæ sylvestresque*, horridæ aspectu multò iracundiores, sed opere ac labore præstantes, *Urbanarum*, addit, duo genera, optimæ breves variæque, & in rotunditatem compactiles: deteriores longæ, & quibus similitudo vesparum: etiamnum deterrimæ ex iis pilosæ. Optimè in *non operatrices* & *operatrices* distinguuntur. Inter illas sunt *Rex*, *Fucus* & *Fur*. De *Rege* satis superius

Plin. H. N.
l. 11. c. 26.

Arist. H. A.
l. 1. c. 40.
Plin. H. N.
l. 11. c. 16.

diximus. Duo eorum secundum Aristotelem & Plinium genera. Melior rufus, quam hirsutus niger variusque. Omnibus forma semper egregia, & duplo quam cæteris major, pennæ breviores, crura recta, ingressus celsior, in fronte macula quodam diademate candicans. Multum etiam à nitore vulgò differunt. Varro nullam ruffi mentionem facit. De *fusco* in sequentibus agetur. *Fur* est nigrum quid, ventreque ampliore. *Operatricium* differentiæ, a *corporis figura*, *etate*, *moribus*, *operatione*, *colore* & *aculeo* sumuntur. *Corporis figura*. Sunt aliæ *vastæ* sed glomerosæ, eademque nigra & hirsutæ: aliæ *minores* quidem sed æquè rotundæ, & infusci coloris, horridique pili: aliæ magis *exiguæ*, nec tam rotunde, sed obesæ tamen & latæ, coloris meliusculi: aliæ minimæ gracilesque, & acuti alvei, ex aureolo, variæ atque leves. Sic distinguit ex Aristotele Columella & Virgilius: Optimæ parvulæ, oblongæ, leves, nitidæ, aurò ardentes, & paribus lita corpora guttis, moribus denique placidis.

Arist. H. A.
l. 9. c. 40.

Colum. R. R.

Etate. Sunt quædam *novellæ*, *vetulæ* quædam. Illarum examen quotannis avolare

Alia H. A.
l. 1. c. 11.

solitum est, nec perinde pungunt: & si anum non excessere, nitescunt, oleique similitudinem & speciem gerunt. Hæ horridulæ evadunt, & rugis obferuntur: mellificandi peritissimæ. Frigora denique & pluvias præsentunt: ideo his ingruentibus non longè ab alvearibus recedunt. *Operatione*. Sunt *inutiles*, ut bombylius: *εργοφόροι, τὰ λεία σιδε*, ab artifice figmento fortè. Sunt & *inertes*, quæ quidem nec favos corumpunt, nec melli insidiantur: id tamen non conficiunt. Nonnullæ *Regæ* cingunt: quædam mortuas ex alveo efferunt: aliæ noctu excubias agunt.

Alia H. A.
l. 1. c. 59.

Quæ mellificant, vel in alveis, arboribus excavatis, petris, tabulatis; vel sub terra id faciunt. Circa Thermodōontem fluvium (in Themiscyra) duo genera: aliarum quæ in arboribus mellificant: aliarum quæ sub terra, triplici cerarum ordine, uberrimi proventus, inquit Plinius. At Aristoteles illarum duntaxat meminit, has alibi ponit. Favus ipse, *addit*, levis, atque æquabilis est, quem non semper, sed hybernis duntaxat mensibus construunt. Copia in eo tractu hederæ, unde mel conficitur. *Colore*. In Ponto enim sunt quædam albæ, quæ bis in mense mella faciunt. *Moribus*. In Æthiopia, si Alvarezio credendum, adeo cicures, ut intra hominum cubilia examina conficiant. Apud Halizones cum hominibus papulatum exire, & opus tam concretum facere, ut mel à cera sejunginequeat, Pausanias author est. Destituuntur & aculeo quædam.

Plin. H. N.
l. 11. c. 17.
Arist. H. A.
l. 5. c. 22.

Pausan. in
Atticis.

De Novi orbis apibus ita *Nierembergius*. Multiplex apiarum genus in novo orbe semper admirabile, licet in mellificio diversum. *Quædam* in arborum cavitatibus, sed sine favo, corticem cereum prius effingunt

Nieremb. H.
Exot. l. 132
c. 1.

ovi instar, quem imbuunt penitus liquido & suavi nectare. Hæc ova copulata simul, & racemata, usque ad viginti vel triginta inveniuntur. Indi truncum cædunt, & deferunt ad usum fucus plenum melleis globulis, cera quoque utilissima. *Alia* glandes minores conficiunt: *alia* non excedentes nucem avellanam. Hoc genus apum exiguum est & mansuetissimum. *Alia* sub humo laborant, quædam 3. aut 2. ulnas, quædam non amplius quam dodrantem profundæ, prout oportunitas illis. Harum quædam mellificant in cereis quasi fistulis oblongis, quædam orbicularibus rotundioribus. Ex his quædam *mites* & innoxie, *alia* *majuscula* effera, & suos labores acriter tuentur. *Alia* quoque sunt *fera* diversi officii, rotundum conficiunt favum instar mali citrei circulando fistulas suspenduntque ex arborum fronde, imponentes favos alium super alium: aliquando sustinet frons racemum ejusmodi trium dodrantium longum. *Exiguiores* apes suspendunt minores racemos, & tenuioribus ramis, grandiores ex firmiteribus (vocant has Indi *Mateecas*) quarum morfus æquat dolore ictus serpentum, & viginti quatuor horis perseverat. *Alia* mitis apum natio est in terris Haimensium, quas industria Europæorum in alvearia conclusit, ubi nec pungunt, nec irritantur, nec inquietes fiunt, recluso alveare. Mirum dictum, nec cessant à labore, tam sunt officio intentæ. Hic curiositas non indigeret vitreis, nec transparentibus vasculis, ut exemplum sedulitatis disceret. Regina & Magistra plurimum à plebe distat. Est quoque apum *nigrum* & *exile* genus, quod in sylvis sine cera mellificat. Cera subterraneanarum apum percommoda ceratis ad dolores ex quavis causa frigida accidentes: tumores resolvit: ad alia medicamenta etiam idonea. Albæ apes sunt in Quatemala, mel quoque album & ceram fabricantes, nec nimis noxiæ.

Nunc ex aliquibus authoribus dabo aliqua. In *Ceyba* vastæ arboris & aliar. interdum cavis midulantur apes, atque suum mel elaborant; non minus bonum quam in Hispania teste *Ciæca*: quarum tria sunt genera. *Unum* paulo majusculicibus. Ad favi quem probe communiunt; orificium, tubulum dimidii digiti longitudine aptant ex materia cereæ simili, per quem apes, alis eo quod è floribus decerpserunt onustis ad suas operas ingrediuntur. Acidiusculum est mel istud, cujus paulo amplius libra præbent singula alvearia. *Aliud* genus paulo majus nigrum superius tamen candidum est. Orificium, quo in arborum cavum ingrediuntur, confectum habent ex cera alteri materię commixta, lapide durius. Harum mel superius bonitate longè superat, illiusque tres mensuræ, sive veterum congius nonnunquam ex unico alveari eximitur.

Tertium genus Hispanicas magnitudine excedit, sed aculeis caret, impetu tamen in eos fertur, qui favos eximere volunt, mireque sese capitis & barbæ pilis implicat. Harum interdum alvearia duodenas aut plures libras mellis, multò quam reliquarum præstantioris, continent.

Americana inquit *Lerius*, apes nostris dissimiles, & exiguas illas muscas quæ ætate, præsertim maturis uvis, nobis infestæ sunt, potiùs referentes, suum Mel & ceram conficiunt, per sylvas in arborum cavis, unde incolæ utrumque probè eximere norunt. Favum, è quo mel nondum exemptum *yrayetic* appellant: *yra* enim illis mel est, *yetic* cera. More nostro melle vescuntur: ceram verò, quæ instar picis ferè nigra est, in massas convolvunt brachiali crassitudine. Sed neque funalia neque candelas ex ea parant, (noctu enim nullo alio lumine utuntur, quàm certi ligni fragmentis accensis, quæ lucidam flammam parant) at ingentium cannarum ligneorum tubos (in quibus suas plumas, ne à certo papilionum genere, ipsis travers dicto, corrumpantur conservant) ista præsertim obturant.

Anton. Herrera in Provincia *Vetrepacis* scribit reperiri apes sine aculeo clarum mel conficientes; quarum *alia* sint armatæ & noxiæ, quemadmodum nostræ, *alia* parvæ ut *muscæ*, optimè tamen mellificantes, *alia* noxiæ nectaris: quod dementet gustantes. Nullæ favum conficiunt, sed condunt liquorem sub humo, aut in cavis arboribus mel liquidissimum, & accescit non nihil. *Ulricus Faber* scribit, in terra *Marchkastorum*, si quis sylvas ingressus in arbore quacunque foramen faciat, posse ex arbore quinque vel sex mensuras mellis accipere, quod instar nulli ab exiguis apibus neminem cædentibus conficitur. Hoc mel ad comedendum optimum est, & vinum inde suavissimum præparatur.

Adjiciam hæc ab *Aldravando* observatas, easque propriis ipsius verbis describam. *Quæ* inquit *præori loco* exhibetur, Apum *regulus* est ape duplo ferè procerior, sed fucò macilentior: magis etiam lucefcit, & alvum habet in extremo acutiorum. Alæ sunt longæ, & coloris albi, flavis punctis conspersi. Caput ejusdem cum ventre coloris est. Antennæ sunt brevès, sed parum benè à pictore expressæ. Apis est vulgaris, quæ *secundo loco* ponitur, color ei magis ad cinereum vergit hirta ferè tota, alvò est obtusiori, brevissima; exerit aculeum. Alæ sunt candidæ intercurrentibus lineolis flavis, brevès, breviores, inquam, ipso corpore: Caput magnum; antennæ, ut in ipso regulo. *Fucus*, qui *tertio loco* exprimitur media est magnitudine inter Regem, & Apem; magis tamen ad regem accedit; Ape duplo major, Rege

corpulentior, sed brevior, colore etiam magis fusco. Alæ fermè, ut in Rege, pedes breviores, caput majus. Alvi extremum velut in duas appendices definit.

Inter *apes sylvestres*, quarum multa sunt genera, *duæ priores*, una cum suis favis expressæ, domesticis quodammodo accenseri possunt. Mel enim quod parant, non omnino spernendum videtur, propter suum dulcorem, & ex favis non contemnenda cera parari possit. Ipsarum verò apum species domesticis nostris multo est pulchrior venustiorque. Differunt autem & magnitudine inter se & colore. Quæ major est, & priori loco pingitur, favos & cellas etiam conficit majores. Has simul cum suis apibus inventas F. Gregorius Regiensis Cappucinatorum ordinis, diligentissimus Pharmacopola, & herbarum etiam apprime peritus; cum ad montem Padernum vulgo dictum in nostro agro herbarum inspiciendarum gratia ivisset, ad me attulit, cum ut gratum mihi faceret, tum verò etiam, ut tam pulchrum naturæ arcantum posteris aliquando communicarem. cellarum aliæ erant vacuæ, aliæ plenæ; plenarum aliæ continebant mel, aliæ sobolem albam, qualem à latere favorum pictor exhibuit. An vacuis apes quiescere putaverim. Omnium figura non sexangulis terminatur, ut in communibus, sed erant rudes, & rotundæ, neque omnes ejusdem magnitudinis. Apis ipsa aspectu venusta admodum, tota hirsuta capite, antennis, & pedibus aterrimis, aterrima item; ac rotunda macula in tergore insignis: alæ ferrugineæ, cætera modo rubicundo, modo atro colore variat. *Alterà* quæ plures & minores favos construit, minor est ut dixi, & colore diverso. Caput enim in hac pedes & tota alvus nigricant, dorsum totum rubicundum est, alæ proceræ, angustæ nigricantes. Utraque favos suos operit quisquilijs, palea & musco ne facile sit invenire. Quid si harum melle D. Joannem Baptistam in deserto vixisse dicamus.

Quæ *duæ deinceps* pinguntur, nostris rusticis *Avoni* vocantur, invicem ferè consimiles. *Prior* capite antennis, & pedibus nigris; toto corpore magis, quàm præcedentes hirsuto, & lutescente, minus in dorso, magis in alvo. Sed colorem istum luteum corporis hirsuties facit, non ipsius corpus. *Alterà* eadem omnino videretur, nisi candidior esset, & paulò minor. Reperiuntur in hoc genere etiam virides, & nigrae, & aliorum colorum. Hollandi, ut audio, omnes, nescio cur *Keyfers* hoc est, Imperatores vocant, nisi dicamus propter aculeum, quo acerrimè pungunt, Re-

ges in eo vincentes, qui vel eo carent, vel si habent, non utuntur.

Nigrarum duarum hic iconem etiam dedî, *prior* major est, & brevioribus tamen alis, utraque corpulenta est admodum. *Prior* undique nigra est, præterquam in cervice & superiori alvi parte, ubi macula lutea est, & in extremâ ferè, ubi candidat. *Alterà* eandem habet maculas, sed multò majores, colorque est intensior. *Priori* pedes hirsutiores, & crassiores. *Utrique* atri. Antennæ in secunda breviores, & exiliores. Quæ *deinceps picta* est, ex earum genere est, quæ propè latrinas, & foedas cloacas bombos suos edere solent. Aspectu elegans est, alvo crassa, ex nigro, & luteo varia, in extremo acuta, capite & dorso cinereis, oculis magnis, extuberantibus, nigris, pedibus brevibus etiam cinereis, alis proceris angustis ejusdem cum dorso coloris.

Est præterea alia *Apis fera*, quàm *aquaticam* vocavi, seu potius amphibiam, quod, & in terra, & aqua degat. Sed rarius videtur. Hanc aliquando, ut me exerce-rem, sic descripsi. Api vulgari valdè simile insectum amphibium, extra aquam volans, in aquis natans, quadripenne, sepes. Duos pedes oblongos habet, nimirum anticos, quibus utrinque distentis tanquam remone simul & remigibus ad natatum utitur. Cæteri breviculi, sub ventrem contracti. Caput compressum, oculis nigris, grandiusculis ac splendidis instructum. Corpus alis tectum, prorsus atrum. Alæ superiores simul, & inferiores duriusculæ, ac crustaceæ, nonnihil majori sui parte eaque superiore è luteo colore habent, & nigro maculosæ sunt; sed extremâ parte aut proxima subtilissimæ, ac pellucentes, instar inferiorum alarum, quas operiunt ipsæ, appendices duæ sunt raræ observatu; imo in nullo alio Insecto, à me visæ, quarum una alteram incumbens tegit, quæ faciunt, ut lacinosæ interna parte, ac triangulo sinuarum appareant. Sed & extremo sui erectam seu fissuram levem habent. Rostrum aculeatum est, ut Culicibus. Pedes antea, quibus natat, tribus articulis dissecti sunt. Rustici *Bonon Gvardalose* vocant, forsan quod lucente sole aquæ summa petat, velut apricari cupiens, & nebuloso cœlo non conspicitur. Aliquando cœlum tuetur, sursum ex aqua exerto ore, aliàs deorsum, & vel levissimo strepitu aut umbra percepta, sagacitate mira statim quovis telo velocius in fundum lancinans subducit, adeo ut captu difficillimum sit.

Ad Caput de Apibus

APPENDIX I.

De Melle.

Nomen.

Mellis apud Latīnos nomen; à Græco μέλι deductum videtur, hoc autem vel à μέλαι, curæ est, quod cum cura colligatur: vel à μηλέα, pomo, quod ex ejus fructibus, descēdisse videtur. Apud Athenæum Alcman. ὁ πάραν κηρίων, cereum fructum, Epicharmus, πόντον ὄφθελον, matutinum mare, quod diluculo ex aëre fluat, appellat. Favus, quod vocabulum à φαγῆν Isidorus derivat, Perottus, à fovendo, quod in favis foetus suos apes foveant; Martinius ab ὕφθ textum; Græcis αἰθρηγιον, κέρως, κήρον, μελιδειον, μελικηρως, ὕθρον, audit. Cellula est apum sexangula, loculamentum, & fundamentum operis:

Descriptio.
Plin. H. H.
l. 11. c. 12.
Arist. H. A.
l. 6. c. 21.
Mercur.
Var. Lect.
l. 2. c. 24.
Columella
R. R. l. 9.
c. 14.

Quid sit, egregiè ex antiquis exposuit Plinius. *Venit hoc, inquit, ex aëre & maxime Syderum exortu, (μάλιστε ἐν ταῖς τῶ ἀστράων Ἰππολάϊς Aristoteles dixit) præcipueque ipso Sirio splendescente fit, (benè hinc Mercurialis in Aristotele pro ἡ ἑρως, Cetero legi debere putat) nec omninò prius Vergiliarum exortu, (oriuntur, octavo Calend. Aprilis, in octava parte Arietis, ut apud Columellam habetur) sublucanis temporibus. Itaque tum primò aurorà folia arbor. melle roscaida inveniuntur: ac si qui matutino sub dio fuere, unctas liquore vestes; capillumque concretum sentiunt. Sive ille est cæli sudor, sive quædam Syderum saliva, sive purgans se aeris succus. Utinamque esset & purus ac liquidus, & suæ naturæ, qualis defluit primò: nunc verò è tanta cadens altitudine, multumque dum venit, sor descens, & obvia terræ halitu infectus; præterea è fronde ac pabulis potus & in uterculas congestus apum (ore enim vomunt) adhæc succo florum corruptus, & abveis maceratus totiesque mutatus, magnam tamen naturæ cælestis voluptatem affert. Nec abire in diversa alios videbis. Nam Aristoteles, rorem qui cecidit esse; ex eo demonstrat, quod uno & altero die cellas melle repletas inveniat Apiarii, nec, autumno, postquam detractum est, reparatur, quamvis tum flores præstent. Galenus in plantarum foliis oriri, & ejusdem cum rore generis esse; recordarique, ætate copiosum in iisdem repertum; postquam per ætatem, temperiem aëris calidam & siccam, benè frigida nox excepisset, scripsit. Scilicet, sublatis à terra & aquis; solis calore, halitus, exacteque tenuati ac cocti, à frigore subsecutæ noctis concreti coaluere. In monte Libano id persæpè quotannis accidere ait. Itaque coria exten-*

Galen. de
Alim. fa-
cul. l. 3. c. 39

dunt, & decussum de arboribus excipiunt.

Ælianus denique mel in Media, ex arboribus stillare prodidit, eodemque in Prætorum regione in India plueri. In herbarum & palustrum arundinum comas decidens, ovillo & bubulo pecori tam suave epulum, ut suavissimum lac edant. Seneca dubitat inveniantné ipsum in floribus, an succum tantum quendam, quem *Spiritus sui proprietate*, ut loquitur, & adhibito quodam veluti fermento, in melleam substantiam densent & coagulent. Et hæc quidem veterum sententia. Ex recentioribus Seneca Erasmus in suo Ciceroniano describit: *Fingunt, inquit, ore visceribusque suis liquorem, ac in ipsas transformatum, rursus ex se gignunt.* Mofetus, Chylum apum in ventriculis earum consummatum vocat; idque vomitione ejici, vix hoc nobis probatur. Excrementum esse quo alimur non potest: observatumque à curiosioribus, ore quidem mellem ex floribus succum colligere, sed non implere ventrem. Onerari duntaxat crura & coxas, in quibus pilorum instar eminentia quædam repagula, ne mel decidat; reduces ad alvearia, distenta crurum & onustas melle coxas habere, à quo, à destinatis huic officio apiculis, exonerentur. Deciduum ex vaporibus humorem seu rorem esse, dubito. Non colligunt summo manè, dum flores roscidi; apiculæ, fervens dies placet: nec versus cœlum hiantibus insident, sed versus terram pendulis. Induere se & ad medium penetrare videbis, quo ros qui summa duntaxat folia stringit, pervenire non potuit. Hærare intus melleam dulcedinem testantur; quam si leviter fuxeris, gustabis. Et cur; si mel deciduum: festucis quoque & stipulis non adhæret? Cur ex certis duntaxat floribus colligitur? Benè ergò Cabeus, certor. florum succum, illumque internum & medullarem, ab apibus, naturæ genio cum aërea humiditate expressum, & qui vegetabile quid potius ac terrenum; dixit. Inde sanè fit, quod pro diversarum regionum genio, diversæ sunt & mellis fortes. Diversum hæc, floribus sal subministrant; Inde quod aquam gravitate superat, & ad eam se ut 10. ad 1. habet: inde, quod arte Chymica dissolutum, maximam partem in terram facessit: inde, quod suavem quidem sed vehementem saporem, qui salinum & terrestre quid sapit, præ se fert.

De *Electiōne* in Differentiis agetur. Optimum est Galeno, purum, ab omnibus fordibus liberum, pellucidum, flavum, boni odoris, gustu paulum acre, sed suavissimum, & cohærens, ita, ut si attollatur, continuum defluat. Plinius, plenilunio uberiorius capi scribit, sereno die pinguius. *In omni melle, addit, quod per se fluit, ut mustum oleumque, appellatur acæton, maximè laudabile*

Ælian. H.
A. l. 15. c. 7.

Seneca E.
pist. 84.

Cabeus
Mercur. l. 3.
textu 56.
quæst. 3.

Electio:

Plin. H. N.
l. 11. c. 15.

bile est. Aptissimum existimatur, è thymo, coloris aurei, saporis gratissimi, quod fit palam doliolis (ut mel *τρυώδες* esse monstrarent, Thymi folia miscebant) pingue, marino è rore spissum. Quod concrevit autem hoc minime laudatur, Thymosum non coit, & tactu prætentia fila mittit: quod primum gravitatis argumentum est. Acaton quid sit, inter authores non convenit. Alii *ακητόν*, *κατάπινον* dicunt, sua sponte fluens. Quidam *αίριόν* legunt, quod statim fluxisset, nec diu in vina ceis, fraci- bus, favo, jacuisset. Defocatum & sedimen- ti expers dixeris. Nonnulli, ut Dalecham- pius, *ακιδέρον*, curiolo studiosoque nullo labore confectum.

Dalecham-
p. ad Plin. H.
N. l. 11. c. 15.

Ufus in ci-
bis.

Lact. in
Zenone.

Athen. Di-
p. l. 2.

Plin. H. N.
l. 23. c. 24.

Varro R. R.
l. 3. c. 16.
Tzetzes
Chilad. 13.
l. 478.

Adul. Mi-
les. l. 10.

Hippocr. l. de
Affectib.

Veteribus loco faccari in opere dulcia- rio erat: hoc, saporis, illis quæ acriora, gra- tia conciliabatur. Erant qui vehementer delectabantur, & vitam credebantur pro- traxisse. Zeno modicè eo cum pane uteba- tur. Pythagoram solo sive favo, & pa- ne eodem contentum, quidam autumant. Democritus in annum centesimum & no- num fati diem distulisse, quod eo oble- taretur, creditur. Idem mellis odore vitam per Thesmophoria produxisse puta- tur: sed Ficus, vino liquefactum albo calentibus panibus infudisse opinatus est. De Pollione ita Plinius. *Corpora auget. Multi senectam longam mulsi tantum nutri- tu toleraverè, neque alio ullo cibo, celebri Pollionis Romuli exemplo. Centesimum an- num excedentem, cum Divus Augustus hos- pes interrogavit, quam maxime ratione vigorem illum animi corporisque custodisset. At ille respondit, intus mulso, foris oleo. Apud Lacædemonios initium cœnæ fuit; sed & in secundis mensis apponebatur. Pla- centæ quæ ex eo parabantur, mellita, py- ramuntes & itria dicebantur. Illa in cœnis quas Nero familiaribus indicebat, qua- dragies fertertium constabant. Pyramun- tes ex tritico & melle constabant: Itria, ex eodem & farina conficiebantur. Mellita scitamenta Apulejus vocavit. Quantum alimenti corporibus largiatur, non convenit inter authores. Hippocrates, per se, attenuare magis & per urinam plus justo purgare; cum aliis sumptum, nutrire & bonum colorem conciliare dixit. Celsus inter valentissima reponit. Dulcedine il- lectas partes, plus ad se nutrimenti rapere, retinere, & in simile sibi converte- re, versimile. Senibus commendatur. An- nosi, Antiochus Medicus, & Telephus Grammaticus fenes: iidem Attico melle sapius cocto pane vel alica excepto vesce- bantur. Acrimoniam amittit, si aqua di- luatur, ac coquatur donec spumare desi- nat, spuma assiduò deterfa. Urinam sic paratum tollit, & sputa crassa incidit. E- dulii illud genus quod Cocetum Festus vocat, ex melle & papavere constabat.*

Paratur ex eodem mulsum, medo, melome- lites & vinum. Mulsi frequens apud anti- quos mentio: nomen à mulcendo, quod vini austeritas ejus dulcedine molliatur. Plinius Aristæum Thracium primum inve- nisse tradit: quidam cum oinomelite idem censent. Sed Ulpianus dulcissimo vino idem tribuit. Ex vino & melle paraba- tur, ex vetere utilissimum, & quod fa- cile cum melle concorporatur, ex au- stero, Massico inprimis, quod mons Gau- ranus, in Puteolor. Bajazarumque pro- spectu fundit, nobile. Crassum & turbi- dum olim fuisse, ex Horatio colligit Mer- curialis. Duæ partes uni mellis affundun- tur. Aliqui, quo celerius præberi possit, una coquant, & transfundunt: Alii, utili- tatis gratia, ad sex musti ferventis sexta- rios, unum mellis adjiciunt, & postquam deferbuere recondunt. Adjiciebantur & aromatica, folia malabathri, myrrha, ca- sia, costus, nardus, de quibus authorem Geoponicor. consule. Medo Septentrio- nali potus est, aliquando tam nobilis, ut non nisi lautioribus mensis apponatur. Laudatissimus Covenis. Moris & aro- matibus condire. Per totam ferè Euro- pam devehitur. Idem cum medone *μελιτόν*, (malè apud Ethymologum *μελίχον*, in vulgatis quibusdam lexicis *μέλιχμον* legi- tur) dicerem, quod *σκόθικον πομέλιον οὐν ὑδάτι ἐψόδεον* Hesychius explicet, nisi & herba accederet. Cum illo convenit, quod *μέλι κώκεος* Athenæus vocat, quodque ex vino, melle, & herbis variis conficiebatur. Cam- bris nunc *Metheglin*; Hibernis *Vsbebacke* dicitur. Vina ex melle redolere, Illyriis quos Taulantinos vocabant, olim fuetum. Favus aqua superfusa exprimebatur, ac si- mul ahenò ad mediam usque partem inco- cta; si stillibus primum infundebatur, jam tum dulcissima: dein vasis ligneis in multa tempora reservabatur. In Græcia parum differebat à vino, quod nascitur. Plinius ita de eo: *Quinquennio ad hoc servari cœ- lestem jubet. Aliqui prudentiores statim ad tertias partes decoquant, & tertiam ve- teris mellis adjiciunt, deinde quadraginta diebus. Canis ortu in sole habent. Alii dis- fusa ita, decima die obturant. Hoc vocato Hydromeli, & vetustate saporem vini asse- quitur, nunquam laudatius quàm in Phry- gia. Dioscorides ex duabus mensuris aquæ coctæ, & sub Caniculæ sydus in solatæ, ac melomelitis ex cotoneis facti unâ compo- nit. Plutarchus ante vinum inventum, Plutarch. Sympos. l. 4. quæst. 5. Geopon. l. 2. c. 26.*

Geopon. l.
c. 24.
Plin. H. N.
l. 22. c. 24.

Martial. l. 2.

Mercur. va-
riar. l. 2.
c. 17.
Dioscor. M.
M. l. 5. c. 16.

Hesychius
in Lexico.

Aristot. in
mirab. aus-
cult.

Plin. H. N.
l. 14. c. 17.

Plutarch.
Sympos. l. 4.
quæst. 5.
Geopon. l. 2.
c. 26.

genus

Plin. H. N. l. 22. c. 24. Anson. E. pigr. 83. genus inflationibus obnoxium, inquit *Plinius*. Dodram quoque genus potionis apud *Ausonium*, à dodrante novem unciarum mensurâ ita dictam, ingrediebatur mel, cum jure, aqua, vino, pane, pipere, herba, oleo, & fale. Eodem, puritas vini probatur, si cum lacte infuderis.

Ad lapideam duritiem decoctum, & pulverizatum ex albo rubellum reddit, si transfusando misceatur. *Mellina* *Plauti* in *Pseudolo Hydromeli* est. Descriptiones & compositiones, *Galenii*, *Æginetæ*, *Plinii*, *Dioscoridis*, *Angelorum*, qui hordeum torrefactum adjiciunt, & *Molcovitarum* apud *Moufetum* vide; *Mauritanorum* apud *Aldrovandum*.

Auxit & Medicorum contra morbos remedia. Nec hoc tantum *Mulsum Hydromeli*, seu *melicratum*, ὄζυλονες, *apomeli*, *clionomeli*, *Thalassomeli*, *Omphacomeli*, & *Oxymeli helleboratum* in usum deduximus: spiritum, oleum, & quintam essentiam his adde. *Mellis* quidem ipsius natura talis est, ut putrescere corpora non sinat, jucundus sapore atque non aspero, alia quam salis natura. Ideo *Democritus* melle condiri jussit: sicque *Alexandri* & *Agessipolidis*, nec non *Agessilai* corpora conservata, à *Statio Papinio*, *Xenophonte*, & *Diodoro Siculo* proditum. *Hybleo* inquit ille, perfusus necltare durat. *Hippocentaurum* in *Thessaliâ* natum eodemque die denatum, principatu *Claudii Cæsaris* in melle ex *Ægypto* adlatum, *Plinius* vidit. *Faucibus*, tonsillis, anginæ, omnibusque oris desideriiis utilissimum est, arescentique in febribus linguæ. Jam verò peripneumoniacis, pleuriticis decoctum, item vulneribus à serpente percussis. Et contra venena fungorum. Auribus sonantibus instillatur cum rosaceo, lendes & foedacapitis animantia necat. *Dysentericis* & *cæliacis* medetur, in quo sint immortuæ apes decoctum. Tale & oculis utilissimum.

Usus despumati semper aptior: stomachum tamen inflat, bilem auget, fastidium creat, alioqui oculorum angulos melle tangi suadent. Eadem apud *Dioscoridem* invenies. *Hippocrates* in secunda pleuritidis specie favum in aqua maceratum; in casu ex alto, cremorem ejus decoctum, præscribit: in convulvulo lingere jubet. Ex apibus quæ in tumulo ejus mellificabant, collectum, ulcusculis oris puerorum medebatur. Cum fructu etiam in dentitione cum butyro gingivis inunctum; in visus hebetudine, & albugine cum primo infantis stercore subactum; in faucium dolore, cum agresti papavere permixtum; in lienis, demortuis apibus appositum; in dysenteria & cæliaca cum apibus vel caseo recenti coctum; testibus frigidis, cum refina temperatum; adhibetur. Cum nitro & lacte bubulo ulcera faciei sanat: cum

corii bubuli cinere, phagædanas & panos curat: spuma cum oleo juglandium, adustionem cutis emendat. *Hollerius* inter *Diaphoretica* retulit. Cum lenticula cocta, & contrita, vel myrti foliis viridibus, vel galla, *reduvia*, manuum inprimis prodest. Id apud *Oribasium*; hoc apud *Priscianum* legitur. A *Nicandro* contra *Opium* laudatur: ab *Ovidio*, cum ovis & pineis nucibus ad ciendam venerem. *Celsus* coctum inter alvum stringentia numerat, quod coquendo, acrimonia alvum ciens detrahatur. *Minui* & alimenti virtutem, addere poteris.

Aqua mulsa duo sunt genera, *subitæ* & *recentis*, alterum inveterata *αυσταρῆς* & *δυστορεῖς*, conditivæ, quod propriè *Hydromelidicatur*, *Repentina*, inquit, *Plinius*, despumato melle præclaram utilitatem habet, in cibo agrotantium levi, hoc est, alicæ elutæ, viribus recreandis, ore stomachoque mulcendo, ardore refrigerando. *Frigidam* enim utilius dari ventri molliendo, invenio apud auctores. Hunc potum bibendum alsiosis: item animi humilis & præparci, quos illi dixerunt *micropsycho*. (*μικροψυχῆς* & *μικροψυχῆς*, qui immodico sudore diffuunt, & languidum habent, intelligit.) Est & ratio subtilitatis immensæ à *Plutone* descendens: corpusculis rerum levibus; scabris, angulosis, rotundis, magis, aut minus, ad aliorum naturam accedentibus: Ideo non eadem omnibus amara aut dulcia esse. Sic & in lassitudine promores esse ad iracundiam, & in siti. Ergo & hæc animi asperitas, seu potius animæ, dulciore succo mitigatur. Lenit transitum spiritus, & molliores facit meatus, ne scindant euntem redeuntemque. Experimenta in se cuique: nullius non ira luctusque tristitia & omnis animi impetus cibo molliuntur. Ideoque observanda sunt, quæ non solum corporum medicinam, sed & morum habent. *Aqua mulsa* & tussientibus utilis traditur, calefacta invitat vomitiones. Contra venenum *psimythij* salutaris addito oleo. Item contra *hyoscyamum*, cum lacte maxime asinino; & contra *halicacabum*, ut diximus. Infunditur & auribus & genitalium fistulis. Vulvis imponitur cum pane molli, subitis timoribus, luxatibus, leniendisque omnibus. Inveteratæ usum damnare posteris, minus innocentem aqua, minusque vino firmum. Longa tamen vetustate transit in vinum, ut constat inter omnes stomacho inutilissimum, nervisque contrarium. Semper *mulsum* ex veteri vino utilissimum, facillimeque cum melle concorporatur, quod in dulci nunquam evenit. Ex austero factum non implet stomachum, neque ex decocto melle, minusque inflat, quod serè evenit. Appetendi quoque revocat aviditatem cibi. Alvum molliit frigido potu, pluribus calido sistit. Eadem

Oribas. Synop. l. 7. c. 18. Prisc. Exporist. l. 1. c. 34.

Plin. H. N. l. 22. c. 24.

Plin. H. N. l. 22. c. 24. Columella R. R. l. 12. c. 46.

Stat. Papin. in Sylvis. Xenoph. de reb. Græcor. l. 5. Siculis l. 55.

Plin. H. N. l. 7. c. 3.

Plin. H. N. l. 22. c. 24.

Plin. H. N. l. 30. c. ult.

Plin. H. N. l. 29. c. ult.

Dioscor. l. 2. c. 102.

Plin. H. N. l. 30. c. 4.

apud Dioscoridem habentur. Idem & ἔξο-
γλυκῆς præstat.

Pⁱⁿ. H. N.
2. c. 24.

Mulsum ex austero vino factum, non implet stomachum, neque ex decocto melle, minusque inflat, quod ferè evenit. Appetendi quoque revocat aviditatem cibi. Alvim mollit frigidum potu, calido sistit. Corpora auget. Varro regium cognominatum morbum arquatam tradit, quoniam mulso curetur. *Apomeli*, quod ex melle ex favis niveo candore splendentibus cum aqua fontis, prout ab Ætio traditur, decoquebatur, deterget & digerit, urinas ciet, calidioribus naturis inimicum. Confert & ad educendum spiritum. *Chionomeli* cum nive & cum melle commista fiebat, & in febribus propinabatur. De *Omphacomeli*, quod succo uvæ immaturæ & melle fit, nihil singulare occurrit. *Thalassomeli* ex æquis partibus maris, pluvix, & mellis defæcatis, & in picato vase per canis æstum insolatis paratur. Sapore & odore gratum est, clementerque purgat. *Oxymelitis* varix apud auctores sunt descriptiones; quas apud Aldrovandum vide. Sumpsum humores crassos attenuat; ischiade & arthritide laborantibus prodest: in angina utiliter gargarizatur. De *Scyllitico* oxymelite consule Medicos. *Helleboratum* Gesnero debemus, cujus encomia in epistola ad Occonem persequitur.

Spiritus, qui per retortam exit, & vel albus vel flavus est (aquam quoque vocant) effusiones & albugines oculorum sanat, & ad capillos producendos adhibetur *Oleum* quod instar aquæ vitæ ardet, si cum spiritu vini circuletur, gratissimi saporis evadit, & non tantum sclopetariis vulneribus & phagedænicis ulceribus convenit: sed & dolores podagricos vehementer mitigat: maculasque faciei cum oleo Camphoræ discutit. Componitur & cum vitriolo calcinato. *Acetum* ex cocto cum aqua fluviali & semine erucæ, quod duntaxat in petra suspenditur, destillatur. Solvit silices, reliquosque lapides: nec est quod calcinationem præmittas. *Quinta essentia*, quæ sale ex fæcibus propriis incineratis acuitur, in colica, calculo renum &c. remedium creditur paratissimum. De *Elixire*, quod Doctissimus Schröderus describit, taceo.

Non permittere ut corpora putrescant, superius ex Plinio dictum: Babyloniosque in melle cadavera servasse dici debuit. Nunc de *purpuris*, *antidotis*, & *arborum furculis* aliqua adjicere placet. *Purpuræ* Hermonicæ, compositæ quidem ante centum nonaginta annos, sed *πρὸς φαννὸν τὸ ἀνθὸν ἐν, & νεαρόν*, recentem adhuc florem & novum servantis, quinque millia talentum, captis ab Alexandro Sufis inventa fuisse, Plutarchus auctor est. De purpuris hoc cum succo in massam redactis, vel flore,

qui Vitruvio ostium, cum vaginula sola, intellige: talentum de pondere potius quam precio sumendum est; Durationis causa, mel, in quo massæ punicearum immergebantur. *Theriaca* & aliis antidotis haud frustra admiscetur. Conservat ea, & excipit. Lentiori, consistentia debetur, & nē ambiens aër exhauriat. Servari in melle *furculos*, nec quicquam propagationi decedere, apud Cardanum habemus: Scalliger eo multa servari, multa vitari reponit. Ille mellis humido quod tenue, dulce, temperatum, non pingue, nec putredini obnoxium adscribit. Hic juglandis naturam in eo incorruptam, propter oleositatem servari; ficus, persica, pyra, tabo fluida fieri, asserit Tactum à pane corrumpitur, & in formicas similiaque animalcula abit. Fugitivo denique & ex animi vino vitam reddit, suetum œnopolis mangonium.

Differentiæ mellis sunt varix: *Substantiam* si spectes, habetur *Æreum*, *Terreum*, *Anthinum*, *Galbanarium*, *Thymosinum*, *Cerosum*, *adulteratum*. *Æreum*. Mense enim Majo, Junio & Julio ambrosia quædam cœlestis, liquida, pura, suavissima, plantarum foliis illabitur, ut vulgò creditur: hanc collectam & imbibitam apes in alvearia deferunt. Initio dilutum est, ut aqua & primis diebus fervet, ut mustum, seque purgat: vicesimo die crassescit, mox obducitur tenui membrana, quæ fervoris ipsius spuma concrevit. *Terreum* rore abeunte ex terræ ipsius sudore, & plantarum dulci parte exugitur, densioris substantiæ, totque differentias, quod plantæ sunt, ex quibus detrahitur, sortitur. De *Anthino* inferius dicemus. *Galbanario* nomen Aphrodisiensis imposuit, à pastu apum, quem galbana vitiant. Prodest ad oculorum claritatem. *Thymosinum* non coit, & tactu prætenuvia fila mittit: quod primum gravitatis argumentum est. Si planè thymum redolet, consummatum ne dicas: quanquam venditores ab injecto laudem conciliare solent. *Cerosum* crassius est, & in quo crassitudines quædam innatant. Adde hisce *Bithymum*, quod ex utroque thymo, albo & nigro, paratur, oculis & ulceribus aptissimè.

Loci ratione est, *Sylvestre*, *Domesticum*, *Atticum*, *Cycladicum*, *Siculum*, *Cappadocicum*, *Scythicum*, *Samogitum*, *Cephalonicum*, *Creticum*, *Cnidium*, *Mysum*, *Halizonum*, *Thracium*, *Lydiæ*, *Ægyptium*, *Medicum*, *Hircanum*, ut alias regiones taceam. De *Sylvestri* in sequentibus agetur, *Atticum*, quod & Hymettium, id in primis, quod in argentifodinis fit, primas inter optima obtinuit. Optima quippe ibi apum indoles, & terra thymo & aliis floribus luxuriat. Vidit Bauhinus Veronæ in phar-

Cardan.
Subril. l. 3.

Scalig. Ex
179.

Differentiæ

Plin. H. N.
11. c. 14.

Alex. App.
2. probl. 74.

Plin. H. N.
11. c. 16.

Hartman. in
Crol.

Agric. in
Poppiam T.
2. p. 973.

Schrod.
Pharmacop.
5. p. 316.

Herodot. in
Thalix.

Plutarch. in
Menaandro.

Macopolio, illudque in vesica elephantum valde crassa, pondere librarum XXI. longitudine duorum cubitorum, latitudinis sesqui cubiti invenit. Ex Africa allatum fuisse verisimile est. Cycladico secundas Dioscorides tribuit. Urbanum & jucundum est. Siculo seu Hyblaëo tertiæ debentur. In Cappadocia sine favis conficitur, & perinde ut oleum crassum est. In Scythia quoque & Samogitia laudatissimum habetur: seu quod flores sint meliores, perflato à septentrionali vento aere: seu quod ibi robustiores vivant, & mel diligentius elaborent. Ex Cephalonia summæ bonitatis & saccharo suavius devehit, Cardanus auctor est; ut Aphrodisiensis in insulis & litoralibus optimum esse putat. De Cretico ita Plinius. Aliud in Creta miraculum mellis: Mons est Carina IX. millium passuum ambitu: intra quod spatium muscæ non reperiuntur: natumque ibi mel nusquam attingunt. Hoc experimento singulare medicamentis eligitur. E Cnido advecturi, Thasio & Hymettio proximum est. Ubi consenuit, vini conditiones assumit. De Mysio hæc apud Galenum occurrunt. Nostra, inquit, in Asia, collis quidam inter Pergamum & Eleam urbem maritimam porrigitur, thymo scatens, in quo Apes optimum mel reponunt, quod ibidem totum absumentur. In Mysia quoque, qua parte nostræ provincie finitima est, tractus occurrit, quem Britum appellant, in quo mel Attico simile penitus, magnâ cum admiratione conspexi, quanquam deteriora quoque mella ibi proveniant. Extabat ibi quoque monticulus quidam non magnus, saxosus totus, thymo atque origano plenus, ad cujus radices agri cythiso plurimo abundabant. Ex eo, collis dominus mel usque adeo dulce colligebat; ut in hac parte Atticum etiam superaret: acre tamen ut Atticum non erat: idcirco statim nauseam gustantibus excitabat. Apud Halizones ita concretum est, ut à cera se jungere nequeas. Thracicum, arenosum erat. In Lydia ex arboribus colligitur. Incolæ pastillos absque cera tantâ duritie faciunt, ut nisi vehementiore attritu nihil inde demi possit. *Egyptium* dilutum est quod flores illius tractus, nimia Nili irrigatione humescant. In *Hircania* multo folia tinguntur. Extinguitur, nisi ortum solis colligentis præverterint, si Curtio credimus. In *Medea* ex arboribus stillat. Ad *Amisum* denique proderite Aristotele, convehitur à superioribus locis candidum, crassumque, quod apes in arboribus sine favo, quod & in Ponto fieri notum, faciunt. Brevissimè ista complexus est Plinius. Summa quidem bonitatis natione constat, pluribus modis. Alicubi enim favi cera spectabiles gignuntur, ut in *Pelignis*, *Sicilia*: alicubi mellis co-

pia, ut in *Creta*, *Cypro*, *Africa*: alicubi magnitudine, ut in *Septentrionalibus*, viso jam in *Germania* octo pedum, favo, in cava parte nigro.

Sumptas à Tempore colligendi differentias recenset eleganter Plinius. In quocunque, inquit, tractu terna sunt mellis genera. Vernum ex floribus constructo favo, quod ideo vocatur anthinum. Hoc quidam attingi vetant, ut largo alimento valida exeat soboles. Alij ex nullo minus apibus relinquunt, quoniam magna sequatur ubertas, magnorum syderum, (Sirii, Caniculæ, Arcturi) exortu. Præterea solstitio cum thymum & urva florere incipiunt, præcipua cellarum materia. Alterum genus est mellis æstivi, quod ideo vocatur horæum, à tempestivitate præcipua, ipso Sirio exsplendescente, post solstitium diebus XXX. ferè. Immensa circa hoc subtilitas naturæ mortalibus patefacta est; nisi fraus hominum cuncta pernicie corrumpere. Namque ab exortu syderis cujuscunque, sed nobilium maximè, aut cælestis arcus, (de hoc loco consule Marsilium Cagnatum) si non sequantur imbres, sed ros tepescat, solis radiis medicamenta non mella gignuntur, oculis, ulceribus internisque visceribus dona cælestia. Quod si servetur hoc, Sirio ex oriente, casuque congruat in eundem diem, ut sepe, Veneris, aut Jovis, Mercurijque exortus, non alia suavitas visque, mortalium malis à morte vocandis, quam divini nectaris fiat. Rutilum omne tale, ut diebus confectum siccioribus. *Æstivâ* mellatione decimam partem Thasio Dionysio apibus relinqui placet; si pleni fuerint abvei: sin minus, pro ratâ portione: aut si inanes, omnino non attingi. Huic vindemiæ Attici signum dedere initium, Caprificalem diem Vulcano sacrum. (Incidebatis in Nonas Julii, quæ & Caprotinæ & vulgi fuga vocabantur.) Tertium genus mellis minimè probatum, sylvestre, quod ericæum vocant. Convehitur post primos autumnii imbres, cum erice sola floret in sylvis, ob id arenoso simile. *Athemenses* tetralicem appellant, *Eubæa* sisaram, quam putant apibus esse gratissimam; fortassis quia nullius tunc alius sit copia. Hæc mellatio sine vindemiæ & Virgiliar. occasu; Idib. Novembris ferè includitur. Relinqui ex ea diutius partes apibus ratio persuadet; & semper eas partes favorum, quæ habent erithacen.

Dantur & à Qualitatibus differentie. Laudatissimum existimatur è thymo, coloris aurei, saporis gratissimi, quod fit palam doliolis, pingue, marino è rore spissum. Tale nascitur, ubi thymus, cunicula, origanum, violæ, &c. pullulare solent, ut in Achajæ montibus, Hybla, Himetto, & aliis, fieri solet. Tale odoratum, ex dulci acre, glutinosum, perlucidum, quod minimum spumæ vomit.

Alian. H.
A. 5. c. 42.

Cardan. de
var. Res. 6.
c. 25.

Plin. H. N.
21. c. 14.

Galen. 1. de
Antid. c. 4.

Pausan. in
Atticis.

Aphrodis.
2. Probl. 74.

Mela 3. de
sua orbis.

Plin. H. N.
11. c. 14.

L. 6.

Plin. H. N.
11. c. 15.

Plin. H. N.
11. c. 16.

Plin. H. N.
11. c. 15.

Tale Cretensibus Acramaumorion, Cypris Chytrium, Cois Calaminium. Tale, si Moufettum sequimur, pingue, lentum glutinosum, grave (unde in fundo optimum) *ἀπύχουτον*; clarissimi therebinthini liquoris æmulum, sui ubique simile, & vel nullis vel saltem paucissimis foecibus impuratum, blandissimo calore liquefactum, & levissimo frigore quasi in lapillos concretum. Tale denique quod Strabo in Attica ad argentarias gigni, & ἀνδραπυγιον vocari scribit. *Malum* est, quod vel justo crassius, vel justo tenuius, vel diversarum partium est; quod thymum planè redolet; multam spumam egerit. Tale quod quia ex custodia computruit, male olet: quia è cicuta contagium contraxit, graviter; quia acre, nares odore ferit: quia sub vappa vapulat, nihil olet. *Venenatum* in Ponto ex argolethro Dioscoridi, ex Rhododendri floribus Plinio; ex Acnito Aëtio, testibus, colligitur. In Carina, Perside, Mauritania & Getulia, vel obterræ halitus, vel virulentos succos tale evadit: livore deprehenditur. Apud Macronas insaniosum prodente Xenophonte, habetur. Nec stare quidem poterant, qui eo vescabantur. In Heptacometarum urbe contagiosum, & quod stupidos redderet, Strabo reliquit. In Corsica ex cicuta, Ovidius: in Trapezunto Pontica ex buxi floribus gravis odoris, sed quod insaniam curaret, Ælianus. Cognoscitur, si non omninò densatur, rutilum est, alieno odore, & ad nigredinem vergit. Duos tali melle gustato in foro Romano obiisse, apud Galenum habemus. In Troglodyticæ parte quæ Balgada dicitur, adeò *Candidum* est, ut ne nivibus quidem cedat; durum quasi lapis, solidum etiam ita, ut sportis continetur. Meminit talis & Aristoteles, idque ex puro thymo confectum negat. In Tigremahon & Tagodast, Moufetus ponit. *Rutilum* est ericæ. *Nigrum*, *fuscum*, *spadiceum*, & *lividum* suspectum esse solet. *Vinosum* apud Galenum habetur. *Amarum* juxta Phasin, & in Ponto. Evadit & vetustate tale. *Dulcissimum* in Mysia superius diximus. *Fætidum* custodia evadit. Farina milii adulteratur. *Fætitium*, ex nuce Indica, & vulgaribus siliquis, quas Græci *κερβαννα* vocant, paratur, qui Troglodyticam Arabiam incolunt, radices zingiberis recentes in eo conservant. Mirum verò quod Eudoxus Cnidius apud Apollonium refert, Gyzanteris Africæ supra Sirtin & Carthaginem gentem, apum more flores colligere, & mellificium exercere, felicitate pari. Diodorus Siculus mellis conficiendi rationem Curetes primos invenisse auctor est.

APPENDIX II.

De Cera.

CERÆ nomen à Gæcis sumptum est, Nomen. *κηρός*; his dicitur, seu à *κερρίνεν*, quod curare est, ut Isidoroplaceat; seu à *καίω* & *ραίνω* quod favis ignis calore liquatis fiat; seu ab Arabico *قير* quod ceram Abrabibus, ut murum seu parietem Ebræis significat. Et certè favorum ceræ sunt ut parietes, intra quos *μυλισαγέις*, liquidum mel stipatur. Dicitur & *μυλῶν* Galeno teste, quod vocabulum quidam emollitæ tantum attribuunt. Potest tamen & duræ imponi.

Ex lachryma arborum ab Apibus confici, Aristot. prodidit. Ex omnium arborum que floribus confingi Plin. rumice & echinopode, seu equinopode, (quidam tribulum, alii echion, nonnulli spinæ quoddam genus intelligunt) excepta. Addit. *Falso excipitur & sparium*, (genista, iisdem locis quibus & juncus sterilis nascens) *quippe cum in Hispania multa in spartariis mella herbam eam sapiunt. Falso & oleas excipi arbitror*, (alibi verum id esse affirmat) *quippe olivæ proventu plurima examina gigni certum est.* De Lampasana apud Columellam habemus. Modus elaborandi apud Aristotelem extat, Arist. H. A. l. 3. c. 21. Descriptio. Perreptant flores primum primis pedibus, quos leviter affingunt; tum in medios sese abstergunt; & affricant: tandem verò tincturam florum aqua vel saliva sua laboratam, & compactam, in cruscula posteriorum pedum dextrè & celeriter deponunt, & magnitudine formaque lentis collectam, onustæ ad proprios lares redeunt, ut Moufetus exponit: Quomodo exprimat Columella exposuit. *Expressæ*, Colu. R. R. l. 9. c. 16. inquit, *favorum reliquæ, posteaquam diligenter aqua dulci perlutæ sunt, in vas æneum conjiciuntur: adjecta deinde aqua liquantur ignibus, quod ubi factum cera perstramenta & juncos defusa colatur, atque iterum similiter de integro coquitur, & in quas quisque voluit formas, aqua prius adjecta defunditur.* Brevius ita Plinius. *Cera fit expressis favis, sed ante purificatis aqua, & triduo in tenebris sicatis, 4. die liquatis igni in novo fæteli, aqua favos tegente, tunc sporta colatis. Rursus in eadem olla coquitur cera cum eadem aqua, excipiturque alia frigida, vasis melle circumlitis.* Plin. H. N. l. 21. c. 14.

De Loco non est quod multa dicamus. Habetur ubi & apes. Corsis olim tam copiosa, ut Romanis tributum loco centum millia, (ducenta posuit Livius) pondo persolverint. Ex Russia & Moscovia in universam ferè Europam defertur. Ad Mombazzæ urbem ingens ejusdem vis. Livones olim purgamenti instar rejecisse, Crantz. Vand. 16. c. 9. à Crantzio proditum. Ejusdem usum & flu-

Locus.

flu-

Mouf. l. 1.
de Insul. c. 1.
p. 28.

Strab. Ge-
org. l. 9.

Xenoph. de
Cyri exped.
l. 4.

Strab. l. 12.

Scal. Exerc.
c. 132.

Gal. de An-
tidot. l. c. 2.

Strab.
Georg. 11.

Arist. H. A.
l. 3. c. 21.
Descriptio

Plin. H. N.
l. 11. c. 8.

Plin. H. N.
l. 21. c. 12.

Arist. H. A.
l. 9. c. 40.

Plin. H. N.
l. 21. c. 14.

Apiarium
Bienenstock

Bienen Korb

Cera seu fauus Honigstock

Fauz

Vespetum Wespennest

Vespetum Wespennest

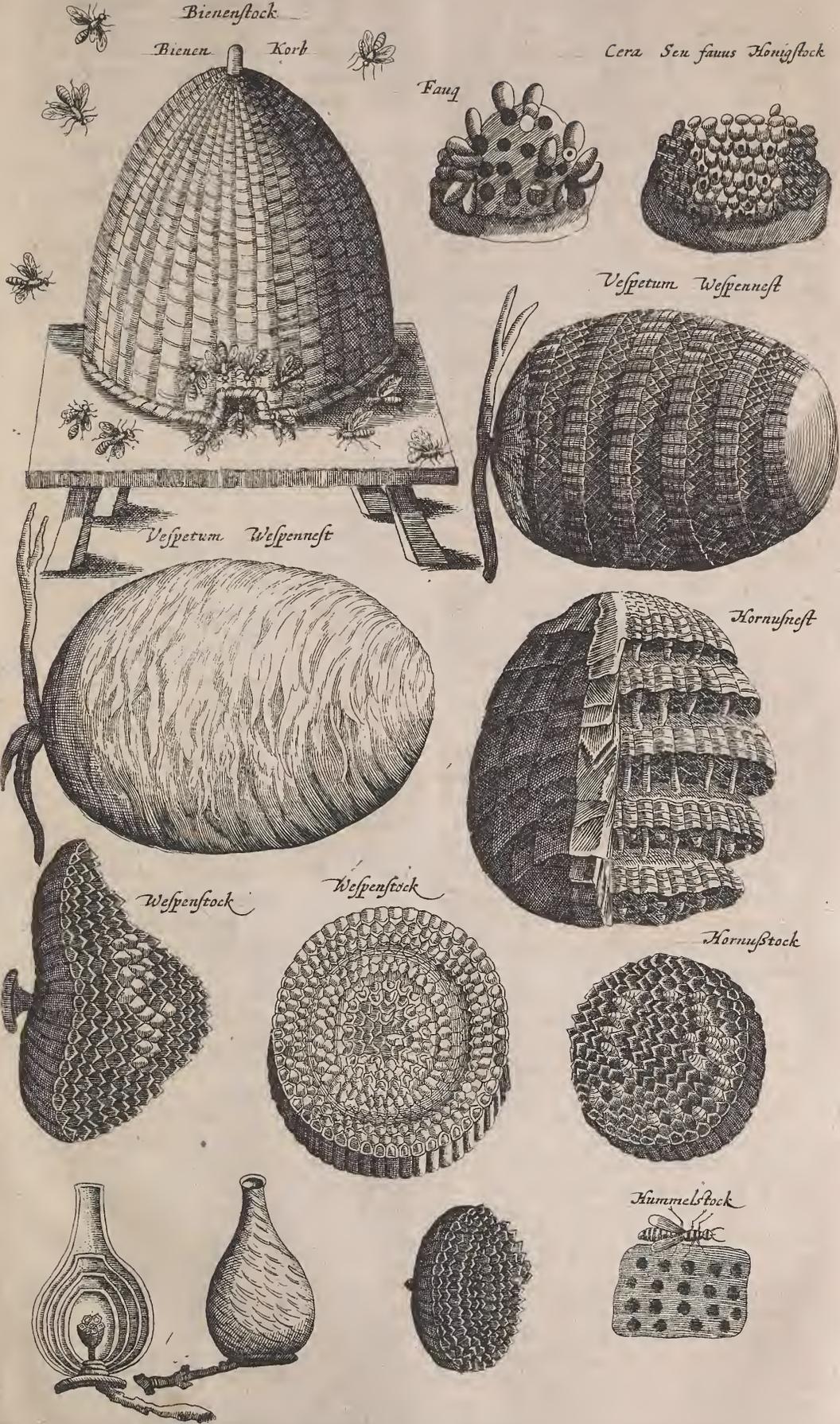
Hornustock

Wespenstock

Wespenstock

Hornustock

Kummelstock

Huius Senegæ accolæ ignorant.

Ad Naturam spectat, quod calore Solis candescat, cum caro nigrescat, quod coacta opaca sit, liquida pellucet: quod facillè calore emolliatur, & denique, quod cum oleo facillimè, cum vino & aqua difficulter confundatur. Causas in Aldrovando vide.

Usum nobis præstat eximium, in Medicina, scribendo, pingendo, sigillando, imaginibus, conglutinando, lucem præbendo, & aliis. In medio quodammodo est calefacientium, refrigerantium, humectantium & siccantium. Habet aliquid emplasticæ & crassarum partium, ut Galenus scribit. Ideo reliquorum medicamentorum materia efficitur, & ad emplastrorum, & ceratorum compositionem adhibetur. Præbetur dysentericis cum pomo affato. Nervis & tendonibus denudatis applicatur. Linteo in cera intincto, & calidissime appposito, juncturæ ex frigore dolores tolluntur. In Ictero cum ovi vitello ad duritiem costo, aliquot granis croci, & syrupo absynthii, pillulæ ex eadem laudatissimæ. Valde sitim excitant. Dat & oleum, in diuresi, & tumorum emolliatione eximium, cujus præparationem apud Chymicos vide. De Adulteratione & Coloratione alibi dicitur, sic & de aliis usibus.

Differentiæ Genera ceræ dantur aliquot. Est *Nativa*, est & *Factitia*. Habuit Aldrovandus *Indicam*, colore flavo, viridi, rubro; & nigro, lapideæ profus duritiei; quam ex lacca confici ab Acoſta discimus. *Laudatissima* est recens, subpinguis, pura, odorata, halitum melleum referens, Pontica aut Cretica. *Pontica*, si Galenum sequimur, ob flores absynthii amara est. Plinio *optima quæ Punica dicitur*, (candidissimam omnium Dalechampius facit) *proxima quàm maximè fulva, odorisque mellei*, (hinc Cicero, unguenta gratiora esse quæ ceram quam quæ crocum redolent, scripsit. Sic omninò legendum non terram) *pura, natione Pontica, quam constare, addit, equidem miror inter venenata mella. Deinde Cretica, plurimum enim ex propoli habet. Post has Corsica, quoniam ex buxo fit, habere quandam vim medicaminis putatur. Alba, seu candida, quam quidam virginiam vocant, quomodo fiat Dioscorides & Plinius prodidere. Ventilatur, inquit hic, sub dio sæpe cera fulva. Deinde fervet in aqua marina ex alto petita, addito nitro. Inde ligulis hauriunt florem, id est, candidissima quæque, transfunduntque in vas quod exiguum frigido habeat. Et rursus marina decoquunt separatim: dein vas ipsum refrigerant. Et cum hæc ter fecere, juncea crate, sub dio siccant Sole Lunaque: hæc enim candorem facit. Siccantes, ne liquefaciant, protegunt tenui linteo. Candidissima vero fit post*

Diosc. M. M.
2. c. 76.

Plin. H. N.
121. c. 14.

Plin. l. c.

post insolationem etiam incocata. Scilicet Tollitur ita à cera mel, eæque partes exspirant, quarum tenuitate color conflatur. *ἐξικμάζεται* mel ab igne, inquit Scaliger. *Scal. Ex.*
Venerius candidissima habetur. Talis & *325. 12.*
Tarentina fuit. Adulteratur therebinthina. Inalbescit & tractando. Unde *τερεντιος* *κρηός λοβοπάτης* Aëtio dicitur; & *τερεντιος* *ζευ* Phavorino inalbescere. Sed & *καρυδιά* tracta dicuntur, quod manibus tractata albescant. Medicis utilissima est, & commendatur à Paulo ad psoram. Usurpatur & ad excipiendos pulveres in masticatoris, & quidem factitia, qualis Tyrrenica fuit. Convenit renibus inflammatis. Paulus *λακὴ ἀστεργίτης* meminit. *Flava* ob æream ex melle naturam magis emollit, relaxat, & dolorem solvit. Frequentius liquefacta terrestrem naturam contrahit. Ideò recens & nova adhibenda, *Virginem* vocat Hollerius, à juvene Apum populo elaborata. Actuarius propolia esse dicit. Commendatur ab eodem in ceratis. *Viridis* in Ægyptiacis numerat inter medicamenta purgantia Hollerius, vel mollita oleo imponitur. *Nigrescit* cera, addito *Holler. In-*
stit. Chir.
1. 6. c. 7.
Plin. H. N.
121. c. 14.
Arist. H. A.
1. 8. c. 7.

chartarum cinere sicut anchusa admista, *rubet*. Colligitur tamen & in Moluccis insulis & America naturaliter nigra. Mimum quod scribit Aristoteles tepesfacta junior. boum cornua in cera flecti: nec sentire dolorum pedum, si ea inungantur. Addere aliquid de *Propoli* & *Erythace* *Propolis.*
placet. Illa dicitur quasi *suburbana*, quod præ foribus alvei ab apibus ædificetur. Græcis aliàs *σμήνιον, σέμυλις* & *αίγρη*. Scribonius pro cera virginea accepit: pro fæce alvearium *Sylvaticus*. Bellunensis sorditiem parietum vocat, & pro Bdello adhiberi. Nonnulli ab arboribus stillare contendunt, alii primum esse favum: Dicerem, crassio rem quandam esse materiam, inter compositam, quæ Aristoteli *Mitys, παρόνησον* & ceram mediam, flavescens, odoratam, styracem referentem, & in masticis modum ductilem. Cordus apud Mousetum, lachrymam esse, arborum *Mouset.*
Theaur. In-
scit. l. 1. c. 6.
gemmantium oculis innascentem scribit. Colectam, circa vestibulum alveorum ab apibus suspendi, contra injurias frigoris munimentum. Quatuor ejus facit *species*. *Prima* è nigra tantum populo colligitur. Ægyrinam vocant. Tractatu est mollis, visci instar, colore flavo, odore jucundo, somnifero, & styracis æmulo: sapore populneis gemmis respondente. *Secunda*, ex betula, eandem redolet, colore inter flavum, cinereum & subviridem medio, ductilis. *Tertia* ex Alpinae populi lachrymis colligitur, eaque rara. *Quarta*, ex his omnibus eaque mixta. Desitum jam est ea uti. Apiarii exemptis favis confundunt: & cera, quæ Avic. *Mum nigrum*, nihi aliud est quàm quoddam

dam post decoctam ceram fundum petens sedimentum. Resolvitur oleo veluti cera, sed præponderat, & fundo illabatur. Syncera & odoratissima optima. Fusione in aquam facilè à cera se jungitur. *Cretica* & *Passidica*, quòd major illius pars à styracis & ladanii pinguedine colligatur. *Usum* si spectes vitiosam materiam ex alto elicit. Celfo inter anatomica recensetur. Aëtio calefacit, discutit, maturat, extergit. Varro propter multiplicem usum, multo carius in sacra via, quàm mel ipsum venditam scribit. Inde fortè *Cera sanctæ* apud Largum nomen. Veteri tussi suffitu prodest. Guttam rosaceam ex aqua tollit: impetigenes illita extirpat, & ad plurima prodest.

Varro R. R.
l. 3. c. 16.

Erithaca.
Arist. de
plant. l. 2.

Erithacam Aristoteles *Sandaracham* & *Smerion*, alii *Cerinthum* vocant. Doctioribus est *Vernilago*, quibusdam à temperate *Vernix*. Rusticis Lombardis, apud Niphum, *Carbina*. Diximus de eo ex Plinio supra. Varro gluten esse vult, quo favos extremos apes inter se compingunt. Mira ei vis eliciendi examina. Ubi volunt examen confidere, ramum erithace, addito apiafro, oblinunt. Virgilius *gluten* vocat.

CAPUT II.

De Fucis.

Nomen.
Aldr. Hist.
Inf. l. 1. c. 5.

FUCUS à fucò, seu quòd sit fucata apis; seu quod fucum faciat, & prætextu alvearia calefaciendi, mellifica absumat, dictus videtur. Α φαγῶμαι qui deducunt, audaces nimis sunt: ut & illi qui à furando, quamvis verum sit furari. Græcis est κηφήν & θρώναξ. κόβηρ epitheton est, κὸβηρ τὸ κὸβηρ τὸ ἑαυτῶν ἔραυ, quod aculeum, ut alia apes non exerat.

Description
Colum. R. R.
l. 9. c. 15.
Plin. H. N.
l. 11. c. 11.

Columella eos genus amplioris incrementi appellat, simillimum apum; atque inter gregalia animalcula collocat. Plinio sunt sine aculeo, velut imperfectæ apes novissimæque, à fessis ac jam emeritis inchoatæ, serotinus foetus, & quasi servitia verarum. Aristoteles quartum genus apum, sed perperam, nec enim mella faciunt, facit. Vulgari ape ferè duplo major est: imò Regem crassiore & compactiore statura æquat. Duces essent, si aculeo instruerentur. Magnitudo ex vitæ instituto obtigit. Nihil superfluitatum laboribus absumitur, & interdiu & noctu sese liquore melleo ingurgitant. Colore splendente nigricant magis quàm apes. Qui

Arist. H. A.
l. 9. c. 40.
Plin. H. N.
l. 11. c. 17.

Generatio

De *Generatione*, variæ sunt opiniones. Ex mulis putrescentibus nasci prodidit Isidorus, ex asinis Cardanus, ex equis Plu-

tarchus & Servius. Sunt qui aliunde, ex cerinthi, oleæ, vel arundinis floribus portari credunt. Alii ex apibus degeneratione quadam fieri existimant, posteaquam aculeos perdidere. Nonnulli has ex fucis originem ducere nugantur. Quidem denique in mares & foeminas distinguunt, (sanè Varinus κηφήνας τὰς ἀρρένας τὰς ἀπερκατες ἢ μελιωτῶν explicat) & coitu propagari contendunt. Aristoteles ex apibus longioribus & porrectioribus prodire tam fucos quam fures affirmat, & quidem annis prosperis, quibus largior mellis copia speratur, abundante humore, quod & ex Plinio superius adduximus. Addit, seorsim gigni si Dux vivat: si obiit, in Apum loculamentis, & hos fieri animosiores. Minores verò ipsis cellas confingunt, nec eas sparsim per alveum, sed extimis & velut ejectitiis castris. Sic intra ternarium numerum, ratione generationis, totum Apum genus redegisse videtur. Duces & seipsos & aliud genus gignunt: Apes fucos: fuci gignendi facultate destituuntur. Foetus autem prout Apum, candidus est: ex eo vermiculi apum vermiculis minores exsurgunt.

Arist. de
gener. lib.
3. c. 10.

Græcis quibusdam ἀσυνπλήης, ἀτελής, ἀλειτέρητος, ἀσύμολος, μηδὲν εἰς τὴν κωνὴν συμφύρον, fucus est: ideò Virgilius immunem ad aliena pabula sedere dixit. At quibusdam visum magno esse usui. Vivunt quidem, si mellificium attendas perpetuò ociosæ: imò totum diem in mellariis cellulis latent; nocte; sopitis fomno apibus opera invadunt & vastant alveos, ut Æliano proditum; sed si nos Bartholomæus Anglicus non fallit, regias mansiones, illasque magnificas, in apice & meditullio favi specioso cooperculo insignes, exstruunt. Tzetzes ὑδεσφόρος facit: Colummella feminibus, quibus apes figurantur, insidere scribit. Ad fovendam & educandam novem prolem adhiberi, exclusis proturbari: quæ omnia egregiè Plinius. *Domos*, inquit, *primum plebeis ex ædificant, deinde regibus. Si speratur largior proventus adjiciuntur contubernia & fucis. His cellarum minimæ, sed ipsi majores apibus. Sunt autem fuci sine aculeo, velut imperfectæ apes, novissimæque, à fessis & jam emeritis inchoatæ, serotinus foetus, & quasi servitia verarum apum. Quamobrem imperant iis, primosque in opere expellunt, tardantes sine clementia puniunt. Neque in opere tantum, sed in foetu quoque adjuvant eas, multum ad calorem conferente turba. Certè quòd major fuerit multitudo, eo major fiet examinum proventus. Cum mella caperunt maturescere, abigunt eos: multæque singulos aggressæ trucidant. Nec id genus, nisi verè conspicitur. Fucus ademptis alis in alveum rejectus, ipse cateris admittit: Vel potius, si Aristotelem sequimur, cæteror. fucor. intus relictorum alas*

Virg. Georg.
l. 4.

Æliæ. H. A.
l. 1. c. 10.

Thæc.
Chil. 8.
Hist. 227.
Plin. H. N.
l. 11. c. 11.
Colum. R. R.
l. 9. c. 11.

alas ipsæ apes comedent: ut malè Plinius, & τὸ pro αἰπῆ legerit, & τὸ λοιπὸν ad apes retulerit. Sunt qui ex Aristotele favos in eodem alveo fingere tradunt. Manent enim maxima temporis parte intus, cumque exant, efferunt sese fusim, in sublimè, gyroque volitant, & quasi exercitium faciunt, quo peracto, domum redeunt, & epulis perfruuntur. De *Antipathia* quæ occurrunt, ex jam dictis petantur. De *Furibus* hoc adicere placet, adeo sese aliquando replere, ut vix exire aut resistere possint: sæpè in apum cellulis parere: neque mel colligere, nec ædes erigere: ingressos, verberari & pro foribus semianimes relinqui, sæpè morti affici.

CAPUT III.

De Vespis.

VESPE à Latinis nomen inditum esse puto, non tam quòd vesperi muscas capiat, vel vi petat & adoriatur, quàm quòd vesca, id est, gracili sit pedè. Græcis *Φηξ* & *Φησιόν*, aut à *Φίγγω* stringo & gracilem facio, aut *δοτὴ τῆς Διαιφραγῆς*, quòd medio ita sit dissecta, ut quasi hiare appareat, dicitur. Nicandra Scholiastæ sunt *λακκοσπίδες*, Suidæ *δέλιδες* & *δέλιγες*, Helychio *αὐλίται* & *πρωσάλερες* Gazæ, sed *κατὰ γρησικῶς αὐθρήναι*. Hæ enim potius Crabrones dici debent.

Animal est gregale, annulosum, oblongum, quatuor alis membranis, (quarum primæ majores) præditum, exangue, intus aculeatum, sex pedibus instructum, colore luteo deaurato, super maculas nigras triangulatim positas, corpore toto transversim variegatum, unde fortè Pollioni *Διαιφραγῆς* dicebatur. Corpus medio pectori tenuissimo veluti filo alligatur, ut veluti elumbes & hietulæ appareant. Aculeum omnes gerere, Moufet. existimat. Varro eo ab *Apè* distingui putat, quòd *Apis* sit brevior, compactior, pectore ac dorso pilosis, capite oblongiore, acutiore rostro, minus colorata alvo, annulor: lineis colore ruffis, & nigris ut plurimum distincta, antennis, sub oculorum regione locatas habet: vespa verò longior, veluti quadam fistula medio coherentibus alvo & pectore, glabra tota, rotundior & brevior capite coloratior: & antenas supra oculos gerit.

Gaudent locis asperis, in iisque magis multiplicantur. Quædam tamen genera quibusdam in locis, ut post dicemus, non reperiuntur. In insula Nicæsin, Ortelio referente, mortem ictu inferunt. In extremo polari climate frequentissimas Olaus ponit. Condunt & vespetæ, cellulis & foraminibus plena in quibus nidificant & stabulantur. Reperies eam in sublimi aliquando, tectis ar-

borum truncis, montibus & quercubus: aliquando sub terra, in maceris, cavernis & speluncis. Aldrovandus & in leguminibus & in humilioribus arbusculis conspexit. Tria nobis idem dedit. Unum ovale sub nuncis juglandis arbore, terra ad pedis altitudinem effossa: alterum, subterraneum itidem, sed orbiculatum: tertium phialiforme. Prioris hæc erat constitutio. Antrum, inquit Aldrovand. seu foramen angustum: nempe ea amplitudine, qua singulis pateret aditus in terræ superficie conspicuum erat, à quo iter erat ejusdem amplitudinis tendens ad Vespertum, non quidem rectà, seu perpendiculari linea deorsum tendens, sed ad latera per cuniculos quosdam duorum, plus minus palmorum intervallo; à primo (quod in summam humum desinit) foraminis vestibulo. Hic majori & ampliori finis terra excavata est rotunda propè modum, ac ipsius Vesperti ovali figuræ proportionè respondens, ita tamen, ut inter Vespertum domicilium, & telluris cava latera, tantum sit spaci, quantum ingressuris sua penetralia vespis sufficit, ad transeundum arcum illud ostiolum totius alvearis unicum, ad latera collocatum. Hæc scrobe aperta, effosiaque, vesparum ædificium domiciliumque apparuit, figura ferè ovali, altum ferè dodrantem, duas palmas transversas medio latum, undique ceu ovum testa, ita hoc membrana corticea obductum; eaque subalbida arenosa, simili licheni marino, ejusdem cum favis substantiæ, non ut Apum cerea, sed lignosum quid habente, filiquisque tenuioribus leguminum, seu lunariæ majoris bulbosaca dictæ pericarpio, aut scabiosæ simillima substantia. Hujus superna pars, tecti vicem gerebat, & veluti tuguria ac mappalia culmine medio in conum fastigiato ab imbre undiquaque (cum fortè incidit) defendebat, inque parietum lateribus omnem hostilem incursum aditumque præcludebat. Infima basis fundamenti viceungebatur, denique undiquaque à sordibus putredine tutas reddebat. Hoc veluti putamine detracto seni favorum sese produnt classes seu orbes, qui sibi mutuo ceu tabulata solaria, aut contignatione superponuntur, ac imminent, iustoque distitæ intervallo. Sed ne tabulata superiora in inferiora collabantur, foetusque premant, aut suffocent, singula columnis quibusdam sustinentur, quæ non susque deque formatae sunt, & constitutæ, sed à lata basi incipiunt, & ad concavam, seu pronam superioris tabulati faciem lato, ac protenso epistilio protenduntur, instar clavi utrinque capitati pollicis lati longitudine, ita ut fornices, & hypogæa videantur, infimi ac supremi orbes exigui, & angusti, medii amplissimi, reliqui orbes mediæ amplitudinis.

C

Singuli

Arist. H. A. l. 9. c. 40.

Aldrov. de Inf. l. 1. c. 6. Nomen.

Descriptio.

Mouf. Theatri Insect. l. 1. c. 8. Varro R. R. l. 3. c. 16.

Locus.

Olaus M. l. 22.

Singuli plurimis cellulis abundant sexangulis, in quarum quibusdam Vespæadulæ, in aliis foetus juniores, attamen perfecti, & alati, aliis Vermiculi condebantur, qui omnes posteriori parte sursum siti erant, capite deorsum.

De altero nihil singulare occurrit. *Phialiforme*, erat collo angusto, contra ventre capacissimo, cui latus pediculus appendebat. Materia constabat subtili, membranosa, qua undique circumductum erat. Forfice per longitudinem dissectum, tres membranas, illasque inani spacio distinctas, per quas circumcirca percurrere poterant, exhibebat. Prima membrana, exteriore minor, secunda amplior, tertia omnium minima conspiciebatur. In intimæ medio, septem cellæ eaque sexagonæ erant.

Vitæ,

Appollonio ὠμοβόρεσι, Aristoteli μελοβόρεσι, quod crudis carnibus malisve maturis vescantur. Sed nec pyris, prunis, uvis, floribus fructibusque variis parcunt, nec ulmorum succo, sacharo, aut melli. Muscas etiam grandiores venantur & amputato iis capite, reliquum corpus auferunt, ne apibus quidem parcentes. Serpentibus avidè vesci apud Plin. legimus, eoque alimento mortiferos ictus facere.

Sexum agnoscit Aristoteles. Majores & robustiores mares, instruunturque aculeo: minores imbecillioresque fœminæ, & carent eo. Matrices vocari possent, nisi eas Arist. latiores, ponderosiores, crassiores, & vespis majores poneret. Dari fetus, apud quosdam indicium, quod, si vespam ex pedibus ceperis, & bombilare siveris, quæ aculeo destituuntur advolent. Coire visas fuisse, idem ipse scribit: alii ambigunt. Vincentio, agrestes cum domesticis rem habent. De *Generatione* ita Aristotel. duobus locis. Primo, *Crabrones vespæque favos exædificant pullis suis, si ducem habeant nullum, eumque palantes quærant. Ac crabrones quidem in sublimi loco: vespæ in foramine: quæ ducem habent sub terra. Horum item favi sexanguli, quemadmodum ut apum, compositi non è cera, sed ex corticea materia & araneosa. Ad cellæ latus deponunt fetus suos guttæ magnitudine, quæ parieti hærent. Non omnibus in cellis tamen simul fetus est: sed in quibusdam adeo grandes, ut etiam volare possint: in aliis nymphæ: in aliis vermiculi adhuc. Quibus solis subest stercus sicuti etiam in apum genere. Ac quandiu nymphæ sunt, neque moventur, & obducuntur folliculo. Altero. Duces ubi ceperè locum conspicuum, ineunte æstate fingunt favos: & constituunt, quæ vespeta vocantur pusilla. Putà, quaternis ostiis, aut prope modum: in quibus vespæ oriuntur, non autem matrices. Quibus adultis, de integro, præter superiores telas, alias majores construunt: atque his adultis*

alias. Adeo ut ad finem Autumnii plurimæ & maxima vespæ sint. In quibus dux quem matricem nominavimus, non amplius gignit vespas sed matrices. Oriuntur hæ, grandiorum vermium specie in quatuor aut non multo plurium inter se continuatarum superior: cellar. labris summis. Plin. H. N. l. 11. c. 21. Færum ipsum inæqualem & barbarum alium evolare, alium in nympa esse, alium in vermiculo. Et autumnio non vere omnia ea. Maximo numero matrices oriuntur, si anno proximo vesparum & imbrum copia præcesserat. Vermiculi antequam in Nympham transeunt oblongi sunt, vermiculis in carne (εὐλας vocat Hippocrates) & in avellanis nascentibus non dissimiles, albicantes, incisuris notabiles, extremo corpore crassiore, linea nigricantè per dorsum discurrente, sine pedibus non repentes, sed huc, & illuc se volutantes & moventes. Deposito foetu, tenui quadam pellicula cellas obvestiunt, qua, ubi ad perfectionem ducuntur perfracta, egrediuntur in lucem, & à biduo volucres circumvolant. Oriri & ex putri certum. Ex equi cerebro nasci prodidit Pachymerius, ex carnibus, Plinius, Plutarchus, & Antigonus. Nasci ex asini corio, apud Isidorum: ex Crocodili sanguine vel cadavere apud Horum; ex putredine arborum & fructuum apud Albertum legimus. Ex fenis cervi, capitis sub oculo terebrato osse concrevisse, Vincentius Belluacensis, ex vetustissimo quodam authore tradidit.

Vitam quod spectat, matrices bimatum non superant: Operariæ una cum autumno finiunt ætatem. Imò, inquit Moussetus, utrum matrices sive duces anni superioris, novellis jam procreatis ducibus intereant, una cum vespis, novellis, idque simili modo semper eveniat, an amplius etiam temporis possint vivere, multi dubium relinquunt. Agrestes vivaciores habentur. Vitæ brevitate, tenacitas compensat. Nam si alvos à capite, hoc à pectore sejungas, ferient tamen, & quidem nec levius quàm antehac. Circulariter volant, quia catida destituuntur. Cedunt tinunculis, hirundinibus, noctuis, taxo, & vulpi in cibum. Vulpes caudam in vesperum inserit: onustam, ad arbores allidit: & mortuis vespis vescitur. Pseudosphemem, quam solitariam vocant, sinistra apprehensam atque annexam, (quæ prima eo anno capitur, maximè conducit) contra quartanam laudat Plinius. Mizaldus aquæ ex vespis stillatitiæ meminit, quæ tumores absque dolore excitet. Inflativum esse necesse est. Curatur ictus si contusas vulneri imposueris, vel emplastrum ex terra furnorum, aceto, & muscarum capitibus. Alii extra succum citrulli, foliateneriora siliquæ Plinii, salviam cum aceto,

Plin. H. N. l. 11. c. 21.
Arist. H. A. l. 9. c. 41.
Plin. H. N. l. 11. c. 53.
Arist. N. A. l. 9. c. 41.

Arist. H. A. l. 9. c. 65.
Scal. edit.

Plutar. in Cleomenes Antigon. in Mirab. Plin. H. N. l. 11. c. 20.

Ætas.

Ufus.

Plin. H. N. l. 30. c. 11.

cujus anterior pars media, fusco colore, & cingulo croceo notatur: posterior, tota crocea videtur, octo fuscis punctulis notata, una cum triangulo parvo, incisuris præterea quibusdam in utraque parte existentibus, quibus se extendere & contrahere pro lubitu possit. Juxta ventrem maculas utrinque quatuor nigras habet, & in *cauda*, aculeo longo, robusto & maxime venenato armatur. Hoc inter crabrones & vespas intercurrit discriminis, quod vespis sint majores, alvum minus gracilem habeant, ejusque pars, quæ tenui ligamento thoraci annectitur, multò sit latior; thoraxque compactior.

Favos (*αὐθέρνια* Suidæ) sub terra, quam formicarum instar egerunt, faciunt: duce ab alveis aberrante, sublimia & arborescunt. Ideo Plinius in cavernis arborum degere scripsit. Nidos ad amissum omnes ferè sexangulares ædificant. Exterior facies candidis ferrugineisque segmentis distinguitur: materia membranacea est, & betulacei corticis per æstum in laminulas fatiscantis peræmula. Lenta quadam falliva, & gummosis foliis, pluribus ob prolem tabulatis adaucti eleganter poliuntur. Duos Aldrovandus observavit, de quibus ita scribit. Inveniuntur quinis aut senis, & ut plurimum sex ordinibus, seu tabulatis constricti, cujusmodi is erat, quam agricola meus, cum quercum per medium serà divideret, offendit: cujus cacumen in superna trunci cavi parte situm, tecti loco fungebatur, substantia membranacea betulæ mediano cortici simili, quam ex populi nigræ & falicis ligno putrilaginoso, ac pulverulento ab exedente carie, humore glutinoso iis peculiari, compingere dicuntur: nec ea contigua, & solida est, unica veluti membrana constans, sed pluribus: ita ut lancellæ plures sibi mutuo adherentes videantur, in eo, quod inter ipsas intercedebat interstitio, rotundos quosdam ductus canalium modo seu fistularum continuo adfundum, seu ultimum orbem via, effinxerant, per quos supernæ deorsum ferri possent, in fundo autem cortex, quo totus alveus circumvestitur, patulo aditu dehiscerebat; utpote per quem alvei penetrantia subeuntes, ad singula tabulata ascendant, inerant enim, & singulis tabulatis sua foramina satis ampla; per quæ in singulas cellas singulæ se recipere poterant. Observavimus quoque alveum tam prudenter ab his fuisse conditum, quam ab aliis quibusvis, aut apibus aut vespis, nam superna arboris cavæ parte uno latere, in quod nonnihil parte superiore reclinabat, suspensus erat, eo situ, ut cellularum oscula deorsum propenduntia fundum antri arborei spectarent, & crabrones ac eorum Nymphæ, & vermiculi capite deorsum tanquam ruituræ conderentur, nec id aliam

ob causam quam ut ab omni aëris injuria, & quæ desuper in ea arbore incidere poterant, pluvia, aliisque utpote adrepentibus tutiores essent. nam si cellulæ ea parte, qua patent, cœlum spectassent, magnis certe incommodis obnoxii fuissent, singula autem tabulata ejusdem erant materiæ, cujus cortex exterior versicoloribus lineis albis dico & ferrugineis, tanquam segmentis interstinctæ. Reperiuntur nonnulli quoque alvei Crabronum majores multò, quam prædicti, & septem tabulatis exornati ejusmodi rure meo in tuto reperi trabi appensum; altitudine duorum dodrantum circumferentia; quinque iisdem lineis aut cum superiori eminentibus albis & ferrugineis, tabulatis rotundis tanquam orbibus cellulis plenis, digitum transversum altis, quæ digitorum duorum latitudine à se invicem distabant; ad facilem singulis ingressum; hæc columnis optimè erant sulta, in superiore hujus nidi parte foramina erant majora, in quibus parentes degebant, in inferiori minora, in quibus filii.

Quia Cibum in favis per hyemem non recondunt, ideò jejuni tum latent, & plurimi moriuntur. Vescuntur muscis majoribus. Captis caput abscindunt. Uvas corrodere vel inde constat, quod autumni tempore frequentes vitæ circumvolitent. Carne quia magna ex parte, Aristotele teste vivunt: ideò in stercorebus sæpissimè versantur. Aves ubi cæperint, accipitrum ritu, caput primo vulnerant, deinde abscindunt. Pennius in Petropoli, in publico urbis vico, passeri accidisse vidit. In India oleum, butyrum & reliquos cibos infestant, ut nihil intactum ferè relinquant.

Ex equorum cadaveribus oriri, plerique cum Ovidio, sentiunt: ex asini cerebro Landus; ex duriore carniæ equi parte, ut vespas ex teneriore Moufetus. De Coitu ita ex Aristotele & Plinio Aldrovandus. Quod (verba sunt Aristotelis) ad generationem, cognatorum iis (Apibus) animalium pertinet, ut Crabronum, Vesparumque, similis quodammodo ratio est: sed defuit his locuples naturæ dotatio merito. Nihil enim apum genus habent divinitatis. Generant quippe matricem vocatas, primosque favos confingunt. Generatione verò coeundo inter se finguntur. Visus est enim sæpè eorum coitus. Fæturam autem Apum modo instillant ad latus cellularum favi, & parietibus admovent. Sed quemadmodum Vesparum fœtus, ita quoque Crabronum haud est æqualis, nam aliis cellis grandiusculus inest, ut queat volare, aliis Nymphæ, aliis adhuc vermiculus. Excrementorum vermiculis tantum ut & in Apum genere est. Nam ut ait Aristoteles, Apum & Crabronum &

Vitis.

Arist. H. A. l. 9. c. 42.

Moufetus. l. c.

Generatio: Ovid. Metam. l. 5. Landus de Num. ver. Aristot. de Gener. l. 3. c. 10.

Locus. Arist. H. A. l. 9. c. 23. Plin. H. N. l. 11. c. 21.

Aldrov. de Insect. l. 1. c. 7 p. 229.

Vesparum vermes, quamdiu recentes sunt: tantisper & sterco emittere videntur: at cum formæ lineamenta receperint, sub qua facie Nymphæ appellantur; Jam neque cibum præterea coquunt; neque ullum reddunt alvi excrementum, sed coerciti, & contracti quiescunt, nec ullo pacto movere se patiuntur, usque dum species destinata perficiatur, quo pacto evolat proles rupto quo continebatur folliculo. Cæterum quod fœtus inæqualis sit, Plinio quoque traditur. Fœtus (inquit tam de Crabronibus quam de Vespiis) ipse inæqualis est & Barbarus (alii legunt ut Barbaris) alius evolat, alius in Nymphæ est, alius in vermiculo. Et autumno, non Vere omnia ea. Plenilunio maxime crescunt. Mellis quoque paululum quantum gutta, in cellis Crabronum è regione parari scribit Aristoteles, Schadonesque hujus generis non vere, sed autumno fieri, crescereque plurimum plenilunio.

Antipathia
Palla. R. R.
l. 3. ut. 7.

Vespiis amici sunt. Ideò percussis à Scorpionibus, nec à Vespiis, nec à Crabronibus feriuntur. Muscis inimicos esse de victu dictum. Inter Caniculæ & Arcturi ortum, apibus prodeuntibus ante alvearia plarumque obsidiantur. Juvencis quoque sunt infestissimi. Melis plenio illorum antra ingreditur, totamque familiam destruit.

Natura.

De *Natura & Moribus* pauca occurrunt. Duceum unum habent, magnitudine corporis majorem, eumque impensè amant. In singulis hic eorum alveariis oritur, contra hostes foris pugnacissimus; facillimus domi erga subditos. Nulla fit examinis, ut inter apes emissio; novella profapia sinu parentum favetur, & ad illius conservationem plures contignationes superstruuntur. Amplificant, inquit Moufetus, majorem in modum favos, & jam ex valentiore quodam grege, quales tres aut quatuor favorum plenos excepimus. In cellis parum mellis quantum gutta è regione prolis paratur. Majorem quam Vespiæ inter volandum sonum edunt. Cicurationem non admittunt: & tantæ sunt malignitatis, ut Syrio præfertim orto, ter novenis ictibus, hominem, imò & Equum interficiant. Haud temerè sine febre esse, dixit Plinius. Remedia in Vesparum historia posuimus. Majore duntaxat quantitate, hic exhiberi debent. Si luce crepera, sæpius nidos intraverint, quasi se occultaturi; pluviam & ventos expecta: ferenitatem proximæ diei, si vesperi numerosiores obvolitavere. Jejunos per hyemem latere, superius dixi.

Avien. in
Carmin.

Ufus.

De *Ufu* nihil habeo quod dicam, nisi quod Mizaldus prodit, aqua destillationis eorum, cutim attactam, in tumorem attolli. Mentiri sic imprægnationem coram amafius meretriculas.

Differētiz:

Nec de Differentiis quicquam occur-

rit. Quæ hic de Tenthredine, Tenthredine, & Pemphredine Moufetus habet, in capite de Vespiis allata sunt.

CAPUT V.

De Cicada.

HAtenus de Anelytris quadripennis, Aldrov. de Ins. l. 2. c. 13. Nomen. bus membranaceis, favificis dictum: jam de illis quæ non favificant agemus, & primum de *Cicada*. Nomen apud Latinos seu quod cito quasi cadat & evanescat, seu quasi invenit κίκα & ἀδων. Apud Græcos pro regionum, sexus, ætatis, & magnitudinis ratione, varia obtinuit. Generaliter vocatur τέλιξ, Eleis βέλκα, Sidetis σεραρ, Põnticis βάρταχ, Cretensibus σύμφουρον, Suidæ popularibus έροι, quod rorem exugendo vivat, Fœmina non vocalis Æliano est κερύπη & καλαμαία: Athenæus tamen simile cicadæ animal credit. Novella, κίκα & κίκα, parva καλαμαία, καλαμίδας & κερυήτας alii dicunt. Τεπιθόνια etiam Cicadastras significant, ut apud Cælium legimus. Epitheta apud authores plurima invenies. Dicuntur πελαλίδες à volando: τετραπτελίδες, quod quatuor pennis in aere remigent: ἀμήτες, quod nimio cantu se oblectent: φιλομυεσι, quod tempestate pluvia plurimæ nascantur; ήλιομανείς, quod infano solis amore capiantur: ἀγαλιόνες, ὡδὲ τὸ ἀΐθερ ὑπὸ τῆς ήλίου, quod à sole comburantur: κυανόπτεροι, quod alas cyaneas habeant. Virgilius *querulas & argutas* dixit. Nemesianus *æstivas*: quidam *graciles* dixere. Pontanus *Choralistriam* vocavit, quod alternatim & chori instar canat.

Athen. D. H. prof. l. 4. Hesych. in Lexic.

Virg. in Culic. Nemes. in Eclog.

Descriptio.

Vulgares ita Moufetus descripsit. *Vulgarium caput pronum, magnum videtur; & pentagonum imitatur, lateribus inæqualibus finitum. Colore est viridi nigricante; (Aldrovandus superiorem corporis partem nigram ponit, inferiorem ad nigrum vergentem: unde & Martial. nigram fecit.) utrinque tumulos duos obtinens, ejusdem coloris, sed ovalis figurae, & margine quadam fusca circumseptos; fusca item linea tumulos secat medios, mediumque caput jota litera nigerrima dividit. Oculos habet ex fusco non multum viridantes, prominentes quidem & magnos pro corporis ratione: (immobiles adde & lucidos, ut mirer Nigidium, qui cicadis oculis negavit, eos non vidisse) Supinum caput sive facies, diluto ex albo viridiusculum apparet. Inter insecta omninò in hoc animalium genere una, ore caret: habet tamen prolixum quid, compactum, indivisumque, intus plerumque conditum, quod veluti promuscis, tum oris, tum lingue usum supplet, denis striis transversis*

Mart. l. 1. Epig. 116.

Arist. H. A. l. 4. c. 30. Plin. H. N. l. 11. c. 37.

assa-

to, cretam in pulverem redactam, melifophyllon cum oleo, asparagum tritum cum melle, simum denique bubulum laudant: *intus*, succum sampfuchi cum bolo Armeno & agresta folia tenuiora lauri cum vino; Althææ decoctum ex posca, rutæ vel melifophylli succum, folia ejusdem commanducata, etiam commendant. Si à *venenatis* ictus est, quod stupor, delirium etiam ostendunt, locus primo scalpello aperiatur; dilatatus fugatur, insequenti cataplasmate ex terræ in qua vespæ nidificant rasura, cum aceto subacta: Inter *præservativa*, malva & althæa palmam tenent. Quomodo capiantur vide apud Moufetum. Interveniunt & ad *præfagia*. Longam portendunt hyemem, si ante finem Octobris apparuerint: pluviosam ac frigidam, si multis in locis, ante Vergiliarum exortum, subterraneos specus glomeratim ingrediantur: ingentes imbres, si multa autumnum generantur. Scilicet, frigida cum sint animalcula, subterraneos quæ calent specus subeunt: & quia nonnisi terra humida & vaporosa procreantur, nimiam humoris copiam, si copiose proveniant indicabunt. Capuæ, ingens earum multitudo quæ in æde Martis confederat, hostium adventum, & urbis incendium quasi præfagebat.

Differentiæ vesparum sunt plurimæ. Aristotel. *sylvestrium, domesticarum, matricum*, seu *Ducum & Operariorum* meminit. Apud Plinium sunt *Ichneumones*; & *Pseudo-sphæcæ*. Apud alios occurrunt, *πέροντες, πέμφοδοτες, βεμβίτες, parva, magna, flavæ, Indæ, spuria, venenata, solitaria, Laertæ, Aculeatæ, non aculeatæ*. Aldrovandus *duodecim species* quas observavit descripsit, quarum icones damus. Moufetus *duas* ex Hungaria accepit, quæ etiam hic exhibentur.

Ferum illud & *Sylvestre* genus rarum est. In montibus & sylvis nascitur: & non sub terra, sed in quercu nidificat. Grandius est, porrectius, nigrius, varium, longius, fortius, aculeatum, ictuque acerbius. Authores sunt, ter novenis punctis interfici hominem. Vivit toto anno; & hyeme, cæsa arbore, evolat. Hyemem in latebra exigit. Moufetus semel in sylva Effexiensi cum vitæ periculo observavit. A toto examine obrutus fuisset, nisi aliquot genistæ ramulis sese defendisset. Varro pilosas magis facit. *Domesticæ*, quæ & *Cicures*, & *placidæ*, seu mitiores, minores sunt. Dividuntur in *Matrices & Operarias*; quarum illæ biennio durant, & majores sunt. Plinius clementes facit. Latior earum, addit, species: dubiumque an habeant aculeos, quia non egrediuntur. *Operariæ* in opere versantur, & matres pascunt. *Ichneumones*, minores sunt quàm aliæ, & unum genus ex araneis perimunt phalangium appellatum, & innidos suos ferunt, deinde illi-

nunt, & ex iis incubando suum genus procreant. Vocantur ita, quod *ἰσχυροί*, exiles nempe & graciles videantur. *Pseudo-sphæcæ* caput, fuscum, duo brevissima in fronte cornicula; oculi magni, nigri, prominentes; os oblongum, bifurcum pectus crassum ac prominens, quibus tres utrinque pedes affixi; scapulæ densæ, gibbosæ; corpus procerum, gracile, articulatum; alæ fusæ, duæ; pedes hirsuti, & colorem alarum assecuti.

Parnopes uvas tam maturas quam immaturas exsugunt. Unde ita dicantur, nescire me fateor. Noctuarum stridularumque præda sunt. *πεμφοδών*, Nicand. Scholiasti, est animalculum *σφημώδες*, minus apem, majus formica, aligerum, albo nigroque colore varium. Montes saltusque incolit, & è fruticum floribus melleos succos carpit, & in cavis quercubus stabulatur. Idem esse cum *πενθρήνη*, aut *πενθρήδων*, non facile dixerim. *βεμβίξ* apud Nicandrum ex vesparum quoque genere insectum, *μέλαι καὶ χροιά, κέλευ, χρωμύον, coloris nigri: aculeo utens*: Vocatur, ni fallor, & *βέμδιξ*. Nicander sylvestre & montanum facit. De *parvis* nihil singulare occurrit. *Magnarum*, quædam capita nigra, & aculeos plurimos habent. *Flavæ* Ardoyno *citri-na*, in duas divisæ partes, in medio tenuissimi ligamenti beneficio hærent. *Indæ* sunt & domesticæ, quæ innoxia; & sylvestres, quæ virulentæ. Quas Oviedus descripsit, sunt corpore magno, colore luteo, ad album tendente, alis maculatis nigris, extremitate aliquantulum albicante. *Spuria* apum aut muscarum figuram obtinent. De *Venenatis* in sylvestribus & Indicis dictum. *Laertæ* huc spectant, quia mortiferam plagam, ut laertæ viperæ formicæ inferunt. *Solitariæ* in muris & aggregibus congestis nidificant. Ante ostium foraminis lutosa ponitur porticus. Longitudo ejus duos quasi transversos digitos æquat: intus lævigato luto emplastratur. In *aculeatas* & *non aculeatas* distinxit Aristoteles.

De suis ita Aldrovandus. Quæ à me observatæ sunt vespæ.

Prior vesparum omnium, quotquot observavi maxima est toto corpore atro, præterquam in superna alvo, ubi quatuor sunt maculæ luteæ, illæ scilicet quas albas icon exprimit. Caput minus, quam in plerisque aliis à cervice distinguitur, in quo oculi nonnihil lutescunt. Antennæ sunt magnæ, & latiores, quam in aliis, nigræ, nigri quoque pedes, & hirsuti. Alæ argenteo, & aureo obscuro ad castaneum inclinante resplendent.

Secundum genus est vespar. minimarum, alis proportionem latiusculis, & oblongiusculis subflavi coloris. Corpore toto ex nigro ad castaneum vergente, sed zonis

Steph. de Agric. 1. c. 8.

Theophrastus de sign. tempor. Aratus in Phenom. Theon. in Comment.

Differentiæ Arist. H. A. 19 c. 41. Plin. H. N. 11. c. 21.

Moufetus de insect. p. 45.

Varro R. R. 3. c. 16.

Nicand. in Thebais.

Ardoyn. l. 8. de Venen.

Moufetus. l. 6.

Aldrov. de Inf. l. 1 c. 6. p. 202. edit. Bononiens.

ex albo flavis ad croceum inclinantibus distincto. Caput erat exiguum valdè, punctis duobus croceis ferè, supernè insignitum. Oculi nigricabant, antennæ nigerrimæ in extremo obtusæ. Pedes exigui, colore croceo.

Tertia magnitudine Vespæ vulgari compar, vel paulò minor, sed tota atra, antennis, pedibusque longissimis, capite ovali, albo breviori, lineis exiguis transversalibus, subflavis distincta, tenui ligamento pectori annexa. Alæ vero argenteæ, splendidæ, subrubris velut venulis percurrentibus præditæ.

Ex minimarum genere sunt *quarta* & *quinta*: quarum *prima* tota atra est, capite nimirum, pectore & albo, quæ partes ferè æquè magnæ sunt, quod in aliis non observabis: Pedes quoque nigri sunt, & leves, antennæ item nigræ & exiles: Alæ fuscæ sunt. *Alteræ* capite item est nigro, rotundo. Huic antennæ breviores sunt, sed nescio quid velut tricuspitem exerit; pectore est angusto, qua capiti hæret latiore, ac lutescente, quæ albo angustiore & nigro, albo ferè rotunda, primo lutea, dein modo lutea, modo nigro varia. Alæ ad aureum colorem accedunt.

Allatam ad me eam, quæ *sexto loco* depingitur, propter miram capitis formam. Simiæ quodammodo aspectum æmulantem, Vespam sinuformam nominavi. Tergore est crasso, rubicundo: rubicundo item vertice, oculis nigris, majusculis, infra linea semilunaris, ceu os constituit. Alvus item crassa est, sed tenui pellicula tergori adhæret; Anterior nigricat, in extremo candicat, punctis transversalibus nigris. Alæ fuscæ, sed perperam duostantum pictor expressit.

Septima inter magnas & parvas ambigit, tota atra, sed maculis undique aureis, aut flavis interstincta, iis autem, quæ in expresso icone albæ apparent. Pedes non ut in aliis Vespis, tenues, sed crassi respectu corporis, quod compactius est, colore subcroceo, antennæ aterrimæ, exiles & breves, Alæ cinereo luteo.

Octava icon, Vespæ est imperfectioris, quam ut posset volare, feminympa adhuc, ut ex nympa recens orta. Corpus ex albo ad luteum vergere incipit, nondum maculis distinctum. Est ejus generis, quod decimo subinde loco depingetur, nimirum favis insidens.

Nona pectore est longissimo: albo mediocris longitudinis, ita invicem hærent, ac si duæ diversæ essent Vespæ. Tota flavo & nigro colore alternatim constat, pedes & antennæ sunt longi, sed valdè tenues, coloris ferruginei. Ferrugineæ quoque alæ sunt quatuor, quanquam trinæ tantum sint depictæ. Caput quo-

que luteo, & nigro colore variat.

Decima ejusdem omnino cum novissimè descripta coloris est, sed breviori pectore. Vespeta talia quali insidet, ferè ædificat, vel ad fenestras, vel ad arborum ramos, vel alicubi alio in loco.

Undecima elegans genus sylvestrium vesparum est, albo miniacei coloris, sed annulis nigris, & nigra podicis extremitate. Alas habet quatuor, oblongas, sed angustas coloris ferè cinerei. Pectus, & dorsum nigricant, & ad ferrugineum vergunt. Caput ejusdem est coloris, rotundum, exiguum: antennæ verò longiusculæ, nigræ in extremo acutæ.

Duodecima tota est coloris fusci, ad atrum vergentis, pedibus longiusculis, longis item antennis: capite, & alis non nihil ad ferrugineum accedit.

Decimotertio, ac postremo loco depictum Vespis congener judicavi, quanquam revera nondum didicerim an favificet. Corpore ex procero, nigro, & flavo coloribus vario, tenui. Alas pictor duas expressit, sed nunquid vel duas, vel quatuor habeat, ut quod res est dicam, ignoro. Capite interim Vespas potius, quam Muscas refert. Antennæ in extremo obtusæ sunt. Pedes sublutei. Mousfeti Hungaricæ, quas Vienna accepit, dorsis erant luteo atroque variè pictis; Corniculis huic pilosis, illi glabris; tertia penè parte vespis vulgaribus majores.

CAPUT IV.

De Crabronibus.

DIVERSUM à Vespis Crabrones genus pono, quod in corpore tantum discriminis appareat. Nec placet ab Aristotele & aliis abire, qui diversis capitibus de iisdem egere. *Nomen* ipsi apud Latinos vel à Crabra in agro Tusculano, ubi perfrequentes sunt; vel à cabo, seu caballo, ex quo creantur, ut Isidoro visum, obvenit. Scaliger à craceo deducit, à quo Craber & Crabro: alii à κρέας caro & βόειον cibus, quod carnibus vescantur. Græcis est ἀνθρήνη, fortè quòd ictu carbunculum excitet.

Duplo vespis sunt majores forma proximè ad easdem accedunt. *Alis* instruuntur quatuor; quarum externæ internis duplo minores, & humeris obscurè fuscis & castaneo colore tinctis, affiguntur. *Pedes* habent sex, ejusdem cum pectore & humeris coloris. *Caput* oblongum, croceum. *Oculi* sunt propenduli *σεληνοειδῆς*, inter quos antennæ duæ oriuntur, falsis æmulæ, ejusdem cum pedibus coloris. *Venter* tenui quasi filo humeris annectitur:

cujus

Nomen.

Isid. l. 12.

Descriptio.
Mousf. d.
Inscit. l. 1.
c. 9.

affabrè canaliculatum. (Plinius linguam forte appellavit: figuræ est triangularis, coloris castanei.) *Corpus capiti brevissimo collo, vel potius nullo annectitur: Scapulae, ex viridi & nigro maculatae; pectus viride magis albicat,* (durum hoc, ideò Martialis vetulas, pectus Cicadæ habere dixit.) *è quo tres utrinque pedes tibiæque erumpunt prassini coloris.* (Aldrovandus subtilissimos, & in fine asperos, ut arbores conscendere possent, addidit) *Venter, in majoribus duos digitos transversos æquat, latitudine unum: interna ventris pars, peltam refert in apicem desinentem, & limbo duodecem tredecemve articulis constante cingitur: intus incisuræ aliquot apparent concolores ventri, caudamque extremam mares, id est, minores, fissam habent; fœminæ contra integram.* *Dorsum nigricat, septem vel octo lineis & incisuris virentibus, transversim ductis ornatum.* *Alæ pulcherrimæ, argento illitæ, nævisque fuscis & maculis cum ornatu pictæ, externæ internis duplo longiores sunt, magisque variegatæ.* Membranæ quia sunt, ideò *μυρμηγεῖ* vocantur. *Pennarum illis natura quæ apibus, sed pro corpore amplior,* dixit Plinius.

Non visuntur in septentrionalibus regionibus: quod frigus averfentur. Nec apud Cyrenam in campo ullæ, cum circa oppidum multæ proveniant. In nemoribus umbrosis frustra quæras. Ideo oleas, quia minus opacæ ambiunt. Nullas in Gecala agri Nolani monte, nullas Neapoli proditum: seu Maronis magia id factum, ut Nipho placet; seu incolarum industria qui arcere norunt, seu terræ ipsius genio. Scio quid signis & scripturis; quæ *σπιχῆα*, adscribatur. Copiosas Italia; Narbonensis Gallia, & Ægyptus ferunt: Mirum verò, in Milesia regione paucis esse locis. In Cephalenia amnem quendam penturiam earum & copiam dirimere. In Dulichio maris Jonii insula idem observatum. Vesuvium, qui agrum Nolanum à meridie claudit eas nescire; Abellam, quo monte idem ab Arcto sepitur, plurimas producere. De mutis & vocalibus in Differentiis agemus.

Rore vesci, præter Aristotelem, Theocritus & Virgilius prodidere. Excitatæ, cum subvolant, inquit Plinius, humorem reddunt, quod solum argumentum est, rore easdem ali. Quia verò ore carent, quiddam aculeatum linguis simile pro eo habent, & hoc in pectore est, quo rorem lambunt, Antonius ab Altomari ex fraxini & Orni præcipuè ramis corticibusque lachrymam fugere dixit. Ex herbis vel de herbis more papilionum id facere, probabile est, tum quod jejunæ semper & inanes reperiantur, quòd nihil excernere conspiciantur; nisi fortè ubi plusculum roris

absorpsere, superfluum ejus partem, ut rustici notarunt, removendo ejiciant. Aristoteles tamen alimentum Cicadarum, in ipsa corporis humiditate situm esse, opinari videtur: foramen se conspexisse dicit, per quem aquosum, qui in ventre continetur, humorem, ejiciunt.

Ex Cuculorum sputo nasci fabulatur Isidorus. Provenire & ex putri, verisimile est. Vidit Baldus Angelus sub quercubus rarioribus, imperfectas, forma solita, albas, & sine alis effossas, cum terra non culta, & ad Orientem obversa fodere. Novimus & Anguillas ex limo nasci, quæ postea more cæterorum animalium generant: & circa Ægyptias Thebas post vehementes in æstibus pluvias, universa arva foricibus impleri, Basilius prodidit. Sed & lurum, si non debito tempore profcindatur, Cicadas proferre, testatur Paracelsus, & ante eum Hefychius.

Ordinariè per coitum generant, Coitus supinis: masque inserit in fœminam, quæ genitali reciso, recipit quod à mare injicitur. Asperitate quæ in dorso, excavant fœturæ locum in terra. Quapropter magna Cicadarum, in agro Cyrenensi copia est. Pariunt & in squillæ caulibus: & in arundinibus quibus vites erigunt, nidos fœturæ cavant. Ova alva deponunt. Fit primò vermiculus: dein ex eo, quæ vocatur, Tettigometra, (theca est, aurelia papilionum similis) cujus cortice rupto, circa solstitia evolant, noctu semper: primum nigræ atque duræ. Tettigometra in eo à Chrysalide differt, quod in hac nulla sit partim distinctio: in illa, caput, oculi, pedes, cæteræque partes exceptis alis, apertissimè conspiciantur. Color ei subalbidus; sed qui multis lineis subferrugineis respersitur. Quomodo exeat, Aldrovandi verbis visum exprimere. *Cum è Tettigometra egredi cupit, inquit ille, ascendit primum arborem, & illico alicui ramo adhæret, (quamvis scribat Aristoteles, ubi Cicadæ eruperint, oleis & arundinibus insidere) deinde exit parte superiore, in qua rima primum apparet; rupto autem operculo, ut rectè scripsit Philosophus, parùm in eo relinquunt humoris; nam hoc operculum cum manibus contrētarem, humore aliquo aquoso digitos illevit. Iam tum simul atque Cicada emerfit, toto ferè corpore viridis est; dein superiore parte aliquantum ad castaneum vergit, quæ spatio unius diei subnigro fit colore, insidet tam diu huic exuvio, donec volare incipiat. Imbecilles enim primum sunt alæ pedesque; ut difficulter incedere queat. Exuvium hoc *τεγμν* dici Hefychius reliquit: aliis est *λεβυγῆς* & *γῆγας*. Lucretius modo tunicam, modo folliculos nominat. Æstate deponi addit.*

Hyeme, imò in autumno perire, apud Ari-

Arist. de part. anim. lib. 4. c. 5.

Generatio Isidor. n Origin.

Basili. in Hævam.

Plin. H. N. l. 11. c. 26.

Plin. H. N. l. 11. c. 26.

Lucret. l. 4. § 5.

Ætas. Ari-

Mart. Epig. l. 3. ep. 93.

Plin. H. N. l. 11. c. 16. 18

Locus. Arist. H. A. l. 5. c. 30.

Plin. H. N. l. 21. c. 27.

Aldrov. de Inf. 2. c. 13.

Nol. l. 1. c. 1.

Vicius. Arist. H. A. l. 5. c. 30. Virg. Ecl. 5.

Alom. l. de Manna.

Arist. H. A. l. 4. c. 7.

Aristotelem & Plinium habetur: in montium antris aut terra se condere, ex Aristophane quidam evincere conantur. Temperamentum in causa, quod quam aliis infectis frigidius.

Cantus.

Cuculo infestas esse, eumque audita voce invadere, creditum quibusdam. Ideo sub exortum caniculæ cuculare desinunt.

Quia sonoram vocem edunt inter infecta ἐγκέλαδα numerantur, πηλιζεν id Græcis, fritinnire Latinis. Theocrito à sono πηλιζες λαλαζέωντες dicuntur. Ambrosius *dulcem in exiguo guttore Cicadæ cantilenam* dixit. Platonis eloquentiam Simon Sillographus, Cicadarum cantilenis comparavit: eundemque sonum & citharæ & harum veteres ἑπερτοματῶ nomine vocabant.

Ambros.
Hex. c. 22.

Incipiunt autem æstate canere; minores citius, quod citius è Tettigometra exeunt. Achetas sub Syrio astro canere, cum capræ & vinum optima sunt, apud Hesiodum habemus. Plinius cantus acerrimi facit, quo tempore Scolymus floret: floret autem serò, diu, & æstate. Alibi solstitium, æstivum scilicet, ponit. Aliquot post auroram horis, cum sol validius ferit, canere, vel ex Poëtis colligi potest.

Virg. Ecl. 5.

Hinc Virgilius.

Sole sub ardenti resonant arbusæ Cicadæ.

Quam diu canant sciri non potest: autumnino silere cognitum.

De modo non convenit. Ægypti per aculeum emodulari, & motu stridorem ciere, veluti plectrum quo citharæ pulsantur, opinati sunt. Basilio, aëris respiratione id fieri visum. At quia & pulmonibus carent; & capite, cui illa fistula in hæret orbæ, canunt, nihil horum est. Multo minus verum, vel dentes inter se atterendo, quos in commissura Scapularum haberent, id facere, vel alarum attritu, (hæc Procli Diadochi sententia) quod locustis fuetum. Membranulæ sub flabelis (sic vocant operimenta illa duo, post postrema crura ventri adhærentia) reverbationi id adscribendum. Sonant quippe, ut brevissimè Aristoteles, alliso ad membranam septo transverso subditam spiritu. Nam dum illa eo pacto distenditur ac remittitur, sursumque ac deorsum impellitur, sonus erumpit stridulus, non secus quàm in puerorum arundineis fistulis pellicula tenui constantibus; qua depressa, intenta, vel vibrata, sonitum fieri necesse est. Ælianus ἡτὶ ἐν λαλεσέωντες esse dixit. Pierius Valerianus, colliso, attrito, agitatoque cavo utero. Quia verò hæ partes sub alis, haud impropiè veteres Poëtæ Cicadas sub alis canere dixerunt.

Bas. Hexa.
Hom. 8.
Cardan. de
variet. Rev.
l. 7. c. 28.Arist. H. A.
l. 4. c. 9.Arist. H. A.
l. 1. c. 70.
Pier. Hierog.
l. 26.Natura.
Mouset. de
Insect. l. 1.
c. 17.

Hominum ita gaudent consortio, ut agros messoribus vacuos si viderint, submissius & rarius canant: si concinentes hos

audiverint, maximo laterum cantu, πλοῦθνοι καὶ ἐξυθνοὶ adstrideant. Æstatem certo prælagiunt, nec unquam post Cicadæ adventum frigus rediisse visum est. Quod si citius solito aliqua die cecinerint, æstum majorem expecta. Tempestuosum tempus, si ab austro venerint: morbidum & pestilentem annum, si frequentes appareant. Raræ tamen Anno. MDLXXV. grassante in Italia peste visæ, quod rore destituerentur.

Mercuriat.
de peste c. 6.

Vescebantur Athenienses assis, quales & in Cotiis convivio appositæ Athenæus author est. Ante coitum Parthi mares præferunt; à coitu fœminas, ovis earum correpti, quæ candida, suavissima eadem antequam cortex cadit, si Aristoteli credimus. Carabi Americæ juxta sinum Darienem populi, siccas vel salitas apponunt. Pro aliis mercibus commutari, Oviedus prodidit. Cedunt & canibus in escam: idque canis Aldrovandi exemplo.

Ufus.
Aristoph. in
Holis A-
then. Di-
nos. l. 4. c. 2.
Plin. H. N.
l. 11. c. 26.
Arist. H. A.
l. 5. c. 30.

Habent & in Medicina locum. Trallianus exsiccatas, & contritas alis ac pedibus abjectis, in balneo cum mulso, contra calculum exhibere jubet. Galenus à quibusdam, tres, quinque aut septem cum paribus piperis granis, in Colica laudari scribit. Apud Æginetam, compositio diatettigon occurrit: quam & apud Myrepsum invenies. Quidam ad urinam ciedam cantharidibus substituunt. Ætius, tres ex vino exhibet. Utilissimum eadem apud Aretæum contra vesicæ laxamentum remedium. Aridæ & tritæ cum aqua & radicis nardi pauxillo elixantur. In iisdem æger, loco balnei, ad vesicæ laxamentum, desidere jubetur. Lanfrancus ad frangendum calculum Cicadarum spodium, ex aqua raphani vel cicer. decocto magni facit. Merum an aqua dilutum vinum sit, Cicada cognoscitur. Natat si illud: si hoc mergitur, si Gaudentio Merulæ fides.

Cicadarum plura sunt genera; quorum quædam, quod solo nomine ab antiquis prodita sint, difficulter cognoscuntur. Ælianus, Membracis, Lachetarum, Cercopis, Acheto, & Acanthiæ meminit. Quid sibi per priores velit, non intelligo: Cercopæ Dalechampio, fœminæ, mutæ, pusillæ, oblongæ. Acanthias epitheton potius est quam generis nomen, seu ab acantho seu spina in qua habitare solent; vel ab Acantho Athamantum urbe in Ætolia, ut Stephanus prodidit; quæ quoniam ferè consulescunt, inde receptum, ut qui non loquuntur, eo insigniantur nomine. Acheta majore est Cicada. Apud Aristotelem, quoque & Plinium, Achetarum, Tettigoniæ, Minorum, Majorum, Sarculariarum, Frumentariarum, & Avenariarum mentio. Acheta sunt, ut dixi majores, quorum corpus, sub septo trans-

Differentia

Arist. H. A.
l. 10. c. 44.Arist. H. A.
l. 5. c. 36. 5
l. 4. c. 7.

verso

verso præcinctum distinguitur, magisque sunt canoræ & serius prodeunt, & primæ intereunt. Ex his Hesychii *κόλαξ*, quam *μυρῶν* *πύλα* exponit, esse videtur. *Tettigoniæ* minores, & quia minus vocales, idè Aristoteles *αφώρες* dixit. Primæ prodeunt, & novissimæ pereunt. Gaza Cicadastras vocavit. *Surculariæ* grandiores sunt, & virides. *Fruментарiis* nomen, quod simul cum frumentis arefcentibus apparent. *Avenariæ* cum istis eadem. Fit apud authores, & *Mariuum*, *Fæminarum*, *Locrensiuum*, *Rheginensium*, *Seripharum*, *Guineensium*, & *Virginensium* mentio. *Mares* vocales sunt, nisi natura soli impediatur, fœminæ mutæ, quod *Μαζομα* illud cuius figura fructui *Thlaspi* parvi hieracifolii à Lobelio depicti, respondet, non habeant. Tam in majore, quàm in minore specie reperiantur. *Rheginenses* silent; *Locros* translata garrunt. Uterque ager fluvio *Alexe* qui per profundam vallem decurrit; & *Pausaniæ Caicinus*, *Ptolomæo Locanus*, modernis *Alesso* dicitur. Idem de *Seripho* insula apud *Plinium* occurrit. Mutæ ibi, si aliò transferantur, strident. Idem dixit in *Rhegino* agro silere omnes; ultra flumen in *Locrensi* canere: quod & *Pausaniæ* placuit. *Umbrosa* ibi opacaque regio in causa, unde membranulæ inhumidatæ minimæ panduntur. Arescunt eadem in *Locrensi* aprico, & veluti corneæ evadunt, unde stridor emittitur. *Plinius* & *Ælianus* ignorari rationem scribunt. Ex *Guinea* delata *fusca* est, eamque *Pennius* à *Ludov. Atmaro* accepit. Quæ ex *Virginia*, cinerei omninò coloris erat: alis argenteis, non maculatis. *Aldrovandus*, præter vulgarum sex alia genera observavit, de quibus ipse ita. 2.5. Cicada lineis in alvo rufescentibus, cum ejusdem *tettigometra*. Huic in pedibus anterioribus natura duabus providit chelis diriusculis: quibus terram excavat paulatim veris tempore cum è terra prodire cœpit; posteriores pedes quatuor in extremitates asperi sunt, quibus & ascendit & se sustinet; ne in eundem locum recidat: sunt & hi aliquantum hirsuti; chelas priorum pedum dum *tettigometram* deponit; relinquit, & in fine prætenues ut cætera insecta pedes adipiscitur, habet & mediocres antennis *Tettigometra*, coloreque tum plurimum temporis ratione variat. Nam cum primum è vermiculo exit; colore magis albicat; & quanto vicinior est ei tempori, quo *tettigometram* exiit; eo apparet nigrior. *Tettigometram*; & alba materia deprehendimus. Cicada minor *Tettigonion*, aureis lineis pronam partem corporis perreptantibus. Cicada non diu ex involucre egressa lineis viridibus pronam partem depingentibus. Cicada major *Acheta* prona, & supina.

CAPUT VI.

De Orsodacna, & Cimicibus sylvestribus.

ORSODACNA, Gazæ *Mordolla* est, quasi ad mordendum concitetur. Constat 4. penis, ore largo, & penè denticulato pustulasque puerorum appetit. Nascitur secundum Aristotelem ex vermiculis immutatis, qui in brassicæ caule generantur.

Ex alatis sunt & *Cimices sylvestres*, iisque quadripennis & membranaceis. Lectulariis sunt majores textuloque eos superant, æque ac illi foetidi: In malvis sæpius; in aliis plantis arboribusque coniferis, in ulmo & salice quandoque, reperiantur. In *Dariene* quoque provincia reperiri, *Cardanus* scripsit. Coeunt mense majoris avertis caudis, & finem *Veneri* per diem integrum vix faciunt. Mas minor; fœmina major & latior. Volant solè exastuante satis celeriter, sed nec diu; nec longè.

Genera sunt varia. *Moufetus* tres fupinos & pronos, quos inter vaginipennes ponit, repræsentat. *Primæ*: inquit, dorsum, collum, antennulæ; atque elytra porrum referunt; alæ elytris longiores ex viridi flavescunt; uti etiam oculi & pedes. *Secundus* undique infuscatur. *Tertio* corpus nigro rubroque varium, antennæ pedesque anthracini. Omnes aureo fulgore hic illinc micant. *Quickelbergius* ex agro *Viennensi* duas alias species ad *Pennium* miserat; aureo nigroque undulatas. De suis ita *Aldrovandus*: *II*, quos ego diversis temporibus observavi, differunt invicem colore magnitudineque & latitudine, sed pector deceptus nominis vicinitate exituum quendam silicem; in quo humana facies expressa est, pro *Cimice primo* & *secundo loco* depinxit. *Num. 3.* *Cantharidis* potius quam *Cimicis* species. Pedibus enim est longioribus, quam *Cimices* habere solent. Undiquaque colore est minaceo; sed maculis nonnullis atris respergitur. *Num. 4.* *Cimex lectularius*, nulli non notus. *Num. 5.* *Cimex sylvestris* non fœtens; undique subfusus, lineis fuscis. *Num. 6.* Colore flavo. Aliter versus caudam albescens. *Num. 7. 8. 9.* etiam flavescunt, sed veluti humanam ferè faciem per alas expressam gerunt. *Num. 10.* Colore ferme est castaneo; & alterius ferme generis, vel *Cantharides* vel *Scarabæorum*. *Num. 11.* *Cimex sylvestris* minor undique cinereus. *12. Num.* Ex *Scarabæis* videtur, aut *Ricino* congener, si alati vultus, quod nondum observavi, ex cinereo ad castaneum vergit. *Num. 13.* Totus est coloris Castanei, lineis nigris in longum sectis. *Num. 14.* *Cimex*

Aldrov. de
Infl. l. 2. c. 13.Arist. H. A.
l. 5. c. 19.
Plin. H. N.
l. 27. c. 4.Mouf. de
T. car. Inf.
l. 1. c. 29.
Cardan. de
Rer. variet.
l. 7. c. 28.Aldrov. de
Infl. l. 5. c. 3.Plin. H. N.
l. 21. c. 26.Arist. H. A.
l. 5. c. 30.
Ælia H. A.
l. 1. c. 20.Plin. H. N.
l. 11. c. 27.
Pausanias
in Eliacis.Mouf. de
T. car. Inf.
l. 1. c. 17.

atro-cœruleus propè caudam tribus notis albis resperfus. *Num.* 15. Colore est castaneo, macula in extremis alis cinerea. *Num.* 16. Luteus nigro & albo consperfus. *Num.* 17. Cinereus macula argenteâ. *Num.* 18. Cimex oleraceus atrorubeus, macula circa anum cinerea, Mordella vulgò. *Num.* 19. Mordella sive Orfodacne alia oblonga. *Num.* 20. Cimici & Rampreno simile insectum. *Num.* 21. Cimex Cinnabrinus cruciger. *Num.* 22. Cimex viridis. *Num.* 23. Cimex non fœtens, atroviridis, guttis albis plurimis ornatus. *N.* 24. Cimici simile insectum cinereum ferè anelytrum. *Num.* 25. Cimici simile anelytrum aliud pedibus longis locustæ. *Num.* 29. Cimex ruber lineis nigris in longum insignitus.

De *Usu* si quæras, Matrhio lus iis omnes vires demit. Plinius, hortenses in cinerem redactos, & cum oleo rosaceo infusos, contra dolores aurium variè commendat. Palladius, cum amurca, felle bubulo, foliis hederæ, & oleo, ad sanguifugarum virulentarum vulnera inungit. Arnoldus Villanovanus, contra disuriam, caput virgæ in oleum camomillæ calidum, in quo Cimices ebullierint, mitti, & mox cum allio pistato inungi jubet.

CAPUT VII.

De Perlis vulgò dictis.

Villanov.
Breviarii
4. c. stran-
g. 10.

Perlarum apud Italos nomen, huic quod descripturi fumus insecto, vel à rotunditate capitis, quæ perlam seu unionem æmulatur, vel à splendore inditum est. Quatuor omnes *alas* habent longas, robustas, cartilagineas. *Alvum* admodum proceram, quæ in volatu non incurvatur. *Mousetus*; qui *Libellas* vocat, ita describit. Corporis forma aut nihil discrepant, sed tantum coloribus. Corpora enim habent duas nonnullæ uncias oblonga & teretia, quæ in tres præcipuè partes dividuntur, caput, pectus, & reliquum corpus, quod caudæ vicem supplet. Caput cum oculis magnis emissitius, ejusdem cum reliquo corpore coloris, collo est affixum brevissimo, cui priores duo pedes adhærent, reliquis pectori annexis. Pedes item posteriores longissimi sunt, ut sese melius erigant, atque sustentent. Omnibus bifurcæ caudæ, quibus adversis coeunt, ac in coitu diutissime hærent. Maxima rusticorum pars ex majoris junci aquatici putrescentibus vermibus oriri autumant: quod ut verum esse concederem, coitum tamen non tollit, & vermium ex seipsis depositionem, ut hoc modo & mediò æternum crescentes, sobolem propagarent. Tarde admodum volant minores, majores celerrimè, æstate concalescente solum conspicuæ. *Coeunt* more muscarum. Mas-

Mouset. de
Insect. 1. c.
1. p. 65.

fœminæ insidet, ejusdemque sursum immittentis membrum recipit. Tenacissimè in congressu coherent, & hærentes per agros volare visæ. Æstate & autumnò ceruntur, hyeme latent. Volant velocissimè sæpè solæ, plerumque gregatim, rarò altè. Meridie stipiti alicui insidentes quiescunt. Unde proverbium prandendi tempus indicans, *la perla va à sticchi*.

Differunt variè. *Antennas* quædam habent, quædam non. *Caudam* bifurcatam quædam, obtusam & bifurcatione carentem aliæ. Propè aquas quæ occurrunt, cœruleo ferè sunt corpore. Aldrovand. viginti & ultra descripsit.

Prima ex mediocribus est, capite & toto corpore rufis, alis candidis, extremo macula nigra notatis, pedibus nigris.

Secunda capite perlam, sive unionem nequaquam refert, non enim rotundum est; sed acutum. Oculos habet enormis magnitudinis, subcœruleos. Pectus admodum crassum: alvum proceram, tenuem, tota lutescit, nigroque ut pictura expressit, maculatur, alæ sunt subcœruleæ.

Tertia alas habet breves, ad subcœruleum inclinantes, alvum longissimam, tam subtilem ut mirum sit, quomodo eam regere possit. Oculi quoque ut in proximo, maximi, sed caput orbiculatum, infra candidat, per dorsum superne ad latera lutescit, in mediò ferrugineo colore est. *Antennas* habet admodum breves subflavas.

Quarta ex mediocrium genere est corpore toto purpureo, aureis zonis undique interstincto, alis planè argenteis, nigro maculatis.

Quinta alas quoque habet argenteas, sed non tam resplendentes. Maculam in extremo singulæ habent nigricantem. Corpus totum aurei fere coloris est, nigricantibus zonis interstinctum. Pedes sunt atrii.

Ex maximis est, quæ *Sexta* in hoc ordine depingitur speciosa ac elegans Perla, capite, pectore, ac dorso viridis, alvo tota cœrulea, per quam lineæ fertur à dorso ad extremum usque aterrima. Alæ cinereæ sunt; pedes nigri.

Septima oculos habet virides, tota lutea, nigro maculosa.

Minimarum generis est *Octava* alas habens argenteas, corpus viridescens.

Nona ex maximis est, capite dorsoque viridis, alvo dilutè flava primum crassa, dein tenui, alis sine maculis.

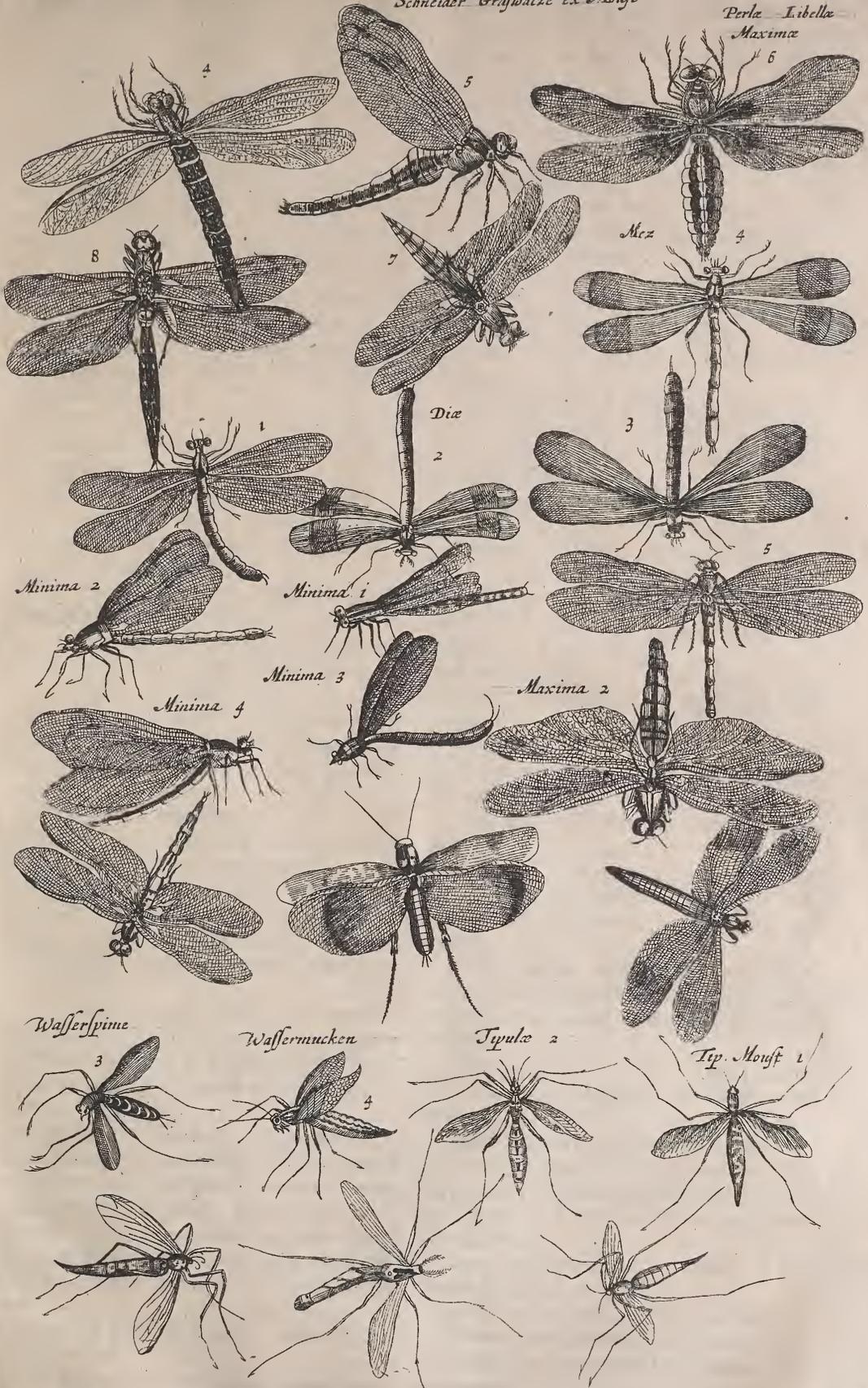
Decima toto corpore est flavo, nigro interstincto, pedibus etiam flavis, alis cinereis splendidis.

Undecima alas habet subflavas, & corpore toto flavo est, exceptis zonis, quæ sunt ferrugineæ.

Duodecima tota viridis est, maculis quatuor candidis, in alarum extremitatibus.

Deci-

Differentiæ

Minima 2

Minima 1

Minima 3

Minima 4

Maxima 2

Wasserspinn

Wassermücken

Typula 2

Typ. Mouft 1

Decimatertia Alas habet breves, & laticas, primum virides, deinde cœruleas, cujus coloris quoque totum est corpus à capite ad anum usque præter oculos & pedes, qui atrii sunt. Oculos autem habet enormiter magnos, ac prominentes. Alvus in exilem acutiem velut acum desinit.

Decimaquarta, etiam aquas prosequitur, toto corpore viridi, nigris, exiguis zonis distincto. Oculi protuberant. Alæ quæ corpori hærent argenteo colore, & splendore micant, dein cœruleæ sunt, argenteis venis refertæ.

Decimaquinta minimarum generis pedes habet longissimos. Araneorum pedibus non dissimiles, sed admodum exiles. Corpore, alisque ex luteo subalbidis est, cauda simplici.

Decimasexta ex minimis est, tota fere viridis, sed à lateribus tergoris lutea. Oculi candicant, pedes nigri sunt.

Decimasextima cum decima quarta admodum similis, pariter aquas petit, alvo cœrulea, pectore viridi, alis primum argenteis, deinde cœruleis.

Decima octava, ex maximis, capite & pectore viridibus, dorso lateribus, ubi alæ enascuntur, nigris, alvo longa, cœrulea, quam nigra linea lata coloris aterrimi mediam difsecat. Pedes atrii sunt.

Decima nona mediocrium generis toto corpore viridi, aurum resplendente. In dorso nigricat: alæ cineræ sunt, & argenteo micant.

Vigesima alvum habet obtusam, ac minimè bifurcatam, toto corpore ferrugineo, alis candidis, à latere ferrugineis.

Vigesima prima, ac pestrema alvo est crassa, & brevi, lutea, nigris circumdata zonis, capite, pedibus, dorso, & alarum principiis ferrugineis. Alarum cætera candicant.

Moufetus in *Maximas Medioximas*, & *Minimas* dividit. De quibus idem ita. *Libellas maximas*, Angli quidam Brises appellant. Cujus generis octo tantum vidimus.

Primam virescentem; maculæ item in collo summisque lateribus ex fusco virides ornabant, alæ argenteæ, veloces & motu impetum permagnum facientes. Septem illi nigræ lineæ transversim in dorso erant protractæ; muscis exilioribus inter volandum vescitur, hirundinum more.

Secunda huic est similis, sed obscuro magis colore.

Tertia oculos margaritis similes obtinet, alas item argentas, quarum extremam fimbriam macula fusca inficit; corpus luteo, nigroque colore varium, cauda bifurca nigra, duabus quasi plumis ornata.

Quarta, luteo est colore, latera habens

quasi divisa in sex partes: juxta alarum argentearum exortum macula lata nigra conspicitur, medio lineis luteis distincta: in caudæ extremitate quatuor vel quinque spinulæ apparent.

Quinta, corpore & capite castio, ore nigro, alis argenteis una macula notatis: in caudâ ultima tres spinulæ tridentem referentes conspiciuntur.

Sexta alæ adnascuntur argenteæ, medio ipsarum nigrâ insignitæ: totum corpus nigrum, sed rarius, item in dorso atque ventre lutescens: Pectus scapulæque ex nigro flavo que æque mixtæ. Subter caudam, duas spinulas recurvas trahit: in fine ejus quinque apparent, sed admodum exigua.

Septimæ caput collum & scapulæ fusco sunt colore; reliquum corpus rubet: in Museo Pennii procreata fuit, ex vermiculo plane illi mihi que ignoto.

Octava adhuc brevior, oculis margaritis similibus, toto corpore luteo, nisi ubi lineis transversim ductis notatur. Cauda illi quasi abscissa, in fine latiuscula & obtusa: argentearum alarum summitas nigra maculâ infuscatur. inter segetes plerumque reperiuntur.

Libellæ mediæ maximam naturæ elegantiam commendant, omni arte majorem.

Prima colore est elegantissimo, corpore cœruleo, alis violaceo colore saturato: Inter scapulare spatium gemmis quatuor aureis, ceu in nigricante pala fixis ornatur.

Secunda corpore capite castio apparet: alæ albescentes, castis item lineis in longum ductis ornantur; medio purpurascetes.

Tertiæ corpus atque caput subviride; alarum lineæ sanguinis veluti striis notatæ, versus extremitates obscuram purpuram imitantes.

Quarta ejusdem ubique coloris videtur; fusci nimirum fatifcente viriditate commixti.

Quintæ oculi cœrulei in capite virescenti: corpus totum viridi cœruleo mixtum; dempris alis argento nigrefacto accuratissimè laboratis, & medio obscuratâ purpura obfuscat.

Sexta viridi est omnino corpore: imo & alæ illi virescunt, sed leviter.

Libellas minimas, quatuor vidimus.

Prima corpore toto Cyaneo.

Secunda rubro, alæ utriusque pares, colore argenteo.

Tertiæ corpus totum croceum colorem æmulatur. Sed cauda magis protuberat, & sanguinea macula alarum extremitates; uti & omnes fibræ, rubescunt.

Quarta quæ omnium minima, caudam longam habet exilem, caput magnum,

oculos cœruleos prominentes duabus antennulis præmunitos: corpus oblongum tenue, subtus virens, supra nigricans; in dorso duas lineas virentes à capite ad alarum exortum protractas habet: caudam quinque juncturis colligatam, in cuius extremitate annulus subcœruleus. Ex harum numero una est, quæ quasdam ex majoribus citissimè interficit. Corpore gracili & griseo, alis item politis; nam ne vestigium quidem foraminis ullius apparet, per quod intrare possit. Pomo ipso ac feminibus vescitur. Hanc muscam, Guilielmus Bruerus, vir doctissimus & rerum naturalium indagator acerrimus, ad Pennium misit.

ARTICULUS II.

De *Anelytris quadripennibus farinaceis.*

PUNCTUM I.

De *Papilionibus vulgaribus in genere.*

Tantum de *Anelytris quadripennibus* membranaceis, sequuntur *farinacea* seu *Papiliones*, qui vel *vulgares*, vel *Bombycum*. Nomen videntur à pappo, seu fugo, quòd ceras & olera ex fugat & comedat, sortiti: nisi fortè, quasi papyriones dici malis, quòd similitudinem papyri habeant. Græci generaliter ψυχρον, seu oxytonos, seu paroxytonos vocant, ἀπὸ τῆς ψυχρῆς sine dubio, seu vento. Dicuntur & σηποδιδες, πιμφίδες, πομφάλορες, κυήνες, ψάλλορες. Invenies & πῆφθ dici. In Glossario Benedicti Abbatis Floriacensis ἐστὶν πῆφθ, exponitur Papilio.

Nomen.

Descriptio.

Habent pedes sex, oculos prominentes duos, ante quos totidem cornicula ignava, ut Plinius vocat, enascuntur, rostrum bifurcum, rostellum longum intra furcas absconditum, quo rorem, aliæ diurnum, aliæ nocturnum fugunt. Colorem erucarum, ex quibus ortæ sunt, fervant.

Locus.

Amænis & apertis locis gaudent, qui levissimo volatu feruntur: qui gravius corpus gerunt, arborum truncis, parietibus & fenestris adherent. Ex malvæ floribus succum fugunt. Idèd florentibus illis maximè abundant. Sed si de sylvestribus malis id accipiendum est, de nocturnis quoque papilionibus sumendum hoc erit: quod & Isidorus innuit.

Vetus.
Columella
R. R. 9. c. 12Isidor. Ori-
gin. 15. c. 10.
Generatio.

Mensibus Majo, Junio, & Julio cœeunt, averfis caudis, reflexis quandoque, & in coitu diu hærent. Author de Naturarum, post Augustum congregi scripsit

Vermiculos deponere falsò Aristoteles credidit. Ova edunt, tam supra quàm subtus, illaque magna, parva, nigricantia, alba, viridia, cœrulea, flava: quædam feminibus milii minora, quædam duplo majora, nonnulla æqualia. Reponuntur sæpè in corticum arborum cavitatibus, sæpissimè in foliis. Aldrovandus Chamæ fici observavit: rusticia feminibus papilionum grava cum ferrum vomere scinderent, se invenisse dixere. In brassica nasci, apud Aristotelem leges, ita eam plicant, ut quasi tecto includantur, ne ipsis aliquod ab imbribus damnum. Quæ Aldrovandus observavit, tenui lanugine involuta erant. Ex ovis loco tepido, repositis, vel solaribus radiis vegetatis, aliquando post quadriduum, aliquando decimo quarto die, erucæ excluduntur. Idèd malè Albertus, alios ex iis papiliones, longis & flexuosis promuscibus instructos; hyeme prodire scripsit. Ex erucis Chrysalides, seu aureliæ sunt, quæ in papiliones abeunt. Observatum, Erucam primò parere ova lutea, tenui lanugine involuta, iisque editis, in Chrysalidem abivisse, coloris lutei, viridis & nigri. Ex ovis erupere tam exigua quadripennia volucra, ut visum ferè subterfugerent qualia in tilmorum vesicis reperiuntur. Errat ergò in quibusdam Plinius cum scribit. *Multa insecta & aliter nascuntur, atque imprimis ex rore. In sedet hic raphani folio primo vere & spissatus sole in magnitudinem milii cogitur. Inde porrigitur vermiculus parvus, & triduo eruca, quæ adjectis diebus accrescit; immobilis duro cortice, ad tactum tantum movetur Aranei. Hæc Eruca, quam Chrysalidem appellant, rupto deinde cortice volat Papilio.* Infestant sæpè brassicam simul & erucæ & vermes: nec *ψάλλορα* raphanum apud Aristotelem, sed brassicam significat. Non negaverim tamen quasdam & ex vermibus nasci. Frumentum certè humidius vermes producit, hi Chrysalides, ex quibus Papiliones prodeunt. *Exire vidi Papiliones, inquit Aldrovandus, ex arborum, maxime salicum cavis, suo spolio denudatos. Papiliones, addit, ejusmodi cum cavitatibus crassitie, in quibus sanè ova fuisse nemo dixerit. Ex singulis enim cavis, singuli exeunt Papiliones, cum qui semen in quodam loco edunt, id non nisi admodum numerosè pariant. Sunt id genus Papiliones corpore admodum crasso, alis plurima lanugine obsitis, colore plerumque fusco ad castaneum vergente. Sed & visa eruca, à qua, cum expectaretur Papilio, ova quadraginta, grani tritici magnitudine, luteo colore, tenui obducta lanugine, in quorum singulo vermiculus prodire. Licet quoque sentire ex putredine nasci. Bis terve erucis Bononiæ pluit, quæ in Chrysalides & Papiliones abivere.* Un-

Arist. H. A.
5. c. 19.Aldrov. de
Insectis 2.
c. 1.Arist. H. A.
5. c. 19.Plin. H. N.
11. c. 32.

Aldrov. l. c.

Plin. H. N.
27. c. 24.

de

de hoc malum in Mileto tempore humido & lento nasci, Plinius reliquit.

Natura.

Post coitum sensim tabescentes vivunt, ad hyemem usque, quidam ad hybernum solstitium. Sæpè in domibus per hyemem quasi torpentes conspiciuntur: plærumque intento gelu pereunt. *Sunt qui*

Plin. H. N. 18. c. 25.

certissimum veris indicium arbitrentur, ob infirmitatem animalis, Papilionis proventum. In ipso anno, cum commentaremur hæc, (verba sunt Plinii) notatum est, proventum eorum, ter repetito frigore extinctum, advenasque volucres, ad VI. Calend. Februarii spem veris attulisse, mox sævissimâ hyeme confictas. In Anglia novum eorundem bis Antumno exortum, memorat Pennius. Observatum & Pestis præfagia tradidisse, quod apud Gemmam habemus. Volabant Anno M. D. LXII. circa 15. Augusti ad aquas tantâ copîâ, ut fluminis cursum obscurarent: sub noctem, velut instructis copijs, per vicus vagabantur. ANNO MC. IV. turbavere aciem, intercepto etiam solis lumine. A. M. D. XLIII. omnem melleum succum absumere; gramen ipsum, arido stercore ubique torrefactum, exustum est. A. M. D. LIII. cruentis in Germania guttis, herbas, tecta, vestes, & homines aspergebant, & ingens tum eorundem copia.

Usus.

Urinas movere creduntur, & minore cum periculo. Tinunculis & aliis aviculis in cibum cedunt: sed & morsulorum compositionem, quibus pisces allici creduntur, ingrediuntur.

Differètia

Differèntias speciales frequentibus punctis apponemus. Nunc eas in Diurnas & Nocturnas distinguere placet. Nocturnæ dicuntur φαλαίνας phalænæ τῶν τοῦ εἰς φῶς ἀλλεῖν, quod ad lucernas advolent. Lycophroni & Nicolao καυδολοσέτης sunt, quod candelas alarum motu sæpè extinguant: ψώραί alijs, quod scabritie & fursure quodam difluant.

Quia verò aliquando lucis amore in ignem se præcipitant, pyraustarum apud nonnullos Zenodetum nempe & Æschylum obtinere nomen.

Aristoteles ἡπιαλον dixit: quidem πορσεύμωρον: distinguique debent à Papilionibus qui apibus in alveis obsunt. Harum ova Aldrovandus, in tecto alvearis, in unam veluti massam conglomerata, tenui quadam lanugine vestita; obruta invenit. Subnigra, splendida; durâ, & numerosa fuerunt. *Erucas etiam, addit idem, albicantes exiguas, quæ mihi in sequenti nocte folliculos fecerunt, quales in alveo quoque observaveram, magnitudine pistachii invicem numerosè admodum cohærentes; & in singulis suas Chrysalides, quæ denique mihi dissectæ, Papiliones pepererunt, quales quoque in alveis videram, Papilionibus qui in trico oriuntur non dissimiles.*

Aldrov. de Insectis 1. c. 2.

Hirsuto sunt corpore, & alis velut cinere quodam conspersæ.

Rarò aut nunquam, nisi erectis in dorsum alis provolant. Interdiu subter folia vel obscure quodam in loco latitant. Antennas maxima ex parte vel hirtas & latiores, vel exiguas admodum & breves habent. Ex erucarum thecis terra obrutis proveniunt.

Mouf. de Insectis 1. c. 14. p. 8. 1

Et quia pulverulentæ sunt, diurno tempore ante advenientem vesperam, ne pulvis folis calore arefactus excutiat, apparent. *Diurnæ, quæ ἡμερῆσιοι, antennis longioribus & in extremo tuberosis gaudent.*

Semper juxta latera expansis alis provolant. Ex aurelis pendulis, vel arborum ramis affixis proveniunt. Planæ sunt, læves, plabræ, duriusculæ. Noctu volare nequeunt, neris nocturnus medullas madefaciat. Differèntias earum speciales inferius vide.

Nierembergius meminit ex Indicis *Hoitzitzil Papalotl*, seu papilionis similis Hoitzitzillin, unde nomen meruit. Oblongo, inquit, est corpore desinente in tenuitatem, & transversis quibusdam lineis, auricolaris distincto, sed maculis nigris intersertis alarum superiora eodem colore distincta sunt, sed inferiora rubescunt; lineis haud absimiliter per transversum discurrentibus. Cætera papilionum reliquo generi consona. Sunt & aliarum innumerarum apud novam Hispaniam differèntiarum admirandis variatarum coloribus pulcherrimarum. Illud hic obiter monebo, in quibusdam papilionibus magnis hujus novi mundi pro lingua esse filum sanguineum oblongum excedens reliquum corpus, quod convolvit ut in bucca recipiatur, quam habet, ut illud commodius extrahere possit, sectam à superiore parte capitis usque ad inferiorem, ut pæne totum caput scissum sit.

Nieremb. H. E. 13. c. 29.

PUNCTUM II.

De Papilionibus in specie, & primò de Papilionibus Aldrovandianis primæ tabulæ.

Papiliones in specie, partim ab Aldrovando, partim à Moufeto descriptas habemus: Coincidere hujus & illius aliquas, concedi potest facile: maluimus tamen in tanta varietate omnes ponere, ne quicquam desideretur. Aldrovandus suos in decem tabulas dispescuit, quarum prima quinque habet, qui à nobis ipsius Aldrovandi verbis describentur.

Aldrov. de Insectis 1. c. 2.

Primus, inquit ille, non incongruè ἰπρωψύχη dicitur, Est enim Papilionum max.

maximus. Vespere potissimum cernitur, interdū latet. Latus est palmum, & amplius. Alæ singulæ rotundam habent ac notabilem maculam, oculum dices nigrum, sed primo miniaceo, dein candido circulo obductum, cætero subnigræ, aut fuscæ, molles, lanuginosæ, farinaceæ, in extremo candicant; corpus pronum ad castaneum vergit, supinum non-nihil albicat, corniculæ sive antennæ plumarum instar molles, satis proceræ; femora quoque mollia, sed tibiæ duræ, oculi nigricant.

Quartus in hoc ordine similis ferè proximo, sed corniculis latoribus, & filicis ramulum figura quodammodo æmulantibus, luteis: corpore etiam magis lutescente, denique oculis longè pulchrioribus: miniaceus enim circulus longè in hoc major est, minorque niger, qui velut pupilam constituit.

Secundus totus erat viridis, annulis candidis. Alæ etiam lineas habebant roseas deorsum descendentes, item maculas transversales albas; rostrum erat longum, trigonum, oculi magni, nigri: corpus procerum admodum, crassumque, in extremo acutum. Alæ pro cuius portione sunt exiguæ. Ex hoc genere alium mihi describendum ac depingendum tradidit F. Gregorius Regienis Capuccinus, illius insolenti forma ac colore captus, sed in quo annuli essent lutei, alæque maculis subflavis, castaneis, subcœruleis & nigricantibus destingerentur. Longitudo huic papilionis palmaris est. Quid si sexu distinguamus, priorem fœminam esse ex editis mihi ovis comperi.

Tertium ex Eruca nasci observavi sub finem Augusti anno superiori, eaque caudata & imhensæ magnitudinis suo postmodum loco depingenda. Folliculum non textit, sed in Aureliam mutata: Papilionem hunc generavit decem ferè dierum intervallo, corpore crasso ejusdem cum alis coloris, nimirum ex luteo & fusco variantis. In tergore notabilis macula est candicans, humanum quodammodo caput antèrius exprimens. Caput totum nigricat, pedesque & antennæ, quæ latiusculæ sunt. Alæ internæ totæ ferè lutescunt.

Postremum in hoc ordine depictum pro na & supina parte anno 1592. mensè verò Julio, hujusque die vigesima sexta gigni adverti ex parva quadam Eruca, hirsuta, colore ex rubro, albo & nigro variante. Hanc enim cum cepissem in tamarisco sive myrica sub meridiem, subsequenti nocte versa erat in Aureliam viridem, quæ filo sese capsulæ, cui inclusa erat, ex alvi extremitate edito appenderat, atque ita quindecim diebus continuis adherens in eodem colore perseveraverat, deinde mutato eo lutea partim, partim nigra facta erat; qua-

re-jam jam in Papilionem abituram conjecti, cujus scilicet colores per senectam, quam mutando relinquunt exeuntes, transplenderent. Quod cum viperinis fœtibus commune huic Papilionibus fuerit, eos enim supernè in ovo conspici testatur Aristoteles. Cum itaque erupisset Papilio, alis se fecit conspicuum iis, quos diximus, coloribus pronè & supinè. Color niger luteusque in primis alis intensior est, in supinis remissior. Alæ internæ, quæ aliàs minores esse solent, in hoc animali proceriores sunt, infraque ferrata ferris eisdem coloribus distinctis, ex quibus ferè media ceu cauda quædam dependet. Corpus totum pronum atrum est, ad latera & supinè luteum, estque pro alarum longitudine admodum exile. Oculi magni nigerrimi, nigerrimæ item antennæ, quæ in extremo obtusæ sunt, totæ subtilissimæ. In alarum internarum externis lateribus macula rubra sive rosea conspicitur, rotunda internè, semi-circularis externè. In summa, elegans est Papilio, conspicitur passim per agros & hortos.

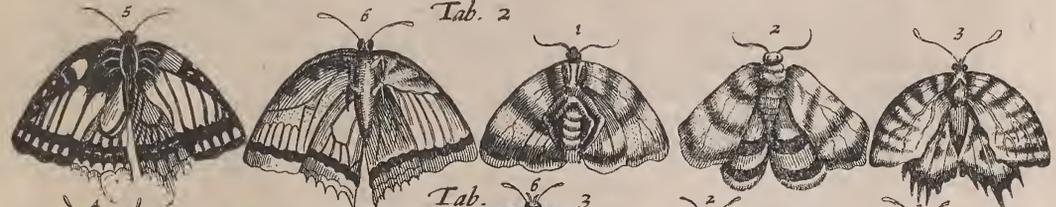
PUNCTUM III.

De Papilionibus Aldrovandineis tabula secunda.

IN secunda tabella sex Papiones posuit Aldrovandus, eisdemque ita descripsit. Aldr. l. 6.

Primo & secundo loco supinè nimirum & pronè depictus Papilio, expansis alis, coloribus quatuor potissimum variat, miniaceo, nigro, albo & cinereo ad cœruleum non-nihil vergente. Suntque colores in extimis alis intensiores, ut remissiores in intimis. Capite, dorso, alvoque est cinereis, sed albis striis subtilissimis deorsum recta tendentibus color ille cinereus insignis est. Corpus obrinet crassum, latumque, parte supina candicans, annuli coloris sunt, castanei, oculi ejusdem coloris; magni & prominentes. Alæ pariter amplæ sunt quarum externæ maxima sui parte cinereæ videntur, sed explicatæ quatuor, quos dixi, coloribus ita evariant, ut descripto admodum sint difficiles; septem velut venæ rubicundæ eas percurreunt, inter quas in extremo totidem sunt, velut columnæ nigræ albis circulis notatæ ac supra hæc septem etiam maculæ nigræ V. literam exactissimè expriment; sed in dextra tantum, sinistra enim neque columnas eas, neque literas habet, in qua re mirus naturæ lusus conspicitur, coloresque omnes in hac sunt dilutiores, pallidioresque; Dextra etiam punctis exiguissimis nigris erat notata, quæ in sinistra quoque non sunt, nisi quæ corpori ne-

ctitur;

ditur, nam deinceps in strias oblongiusculas mutantur. Postremò dextra in extremo candicat, striisque in signis est nigris descendentibus, cum sinistra nigrescit eo loco, neque striarum aliquod habet rudimentum; Internæ verò alæ totæ sunt coloris miniacei, præterquam, ubi duæ illæ fasciæ apparent, nam hæ nigerrimæ sunt. Alæ externæ inversæ modò albicantis, modò nigricantis coloris areas obtinent, internæ loco albedinis habent colorem miniaceum, sed dilutiorem, quàm externæ. Antennæ erant nigricantes, proceræ, leves, in extremo obtusæ.

Tertium in hoc ordine Leucomelanum nominavi, quod præter colorem alarum album, ad subflavum nonnihil vergentem, totum corpus per tergus nigrum ac exile habeat. Alæ internæ in extremo sunt ferratæ, habentque longas appendices, ut icon ipsa declarat. Supra ferras, quæ semicirculum constituunt, maculæ quoque sunt semicirculares, candidæ, atque in his maculæ rotundæ, ferè cœruleæ quæ simul omnes egregiam speciem ac venustatem Papiloni præbent. Cætera, ut dixi, Leucomelanus est excepto ventre, qui candicat, antennis in extremitate, quàm in plerisque obtusiores.

Talis est in quarta serie positus, qui totis alis nigricat, & quatuor habet in hisce oculorum specie maculas rotundas nigerrimas, cœruleâ velut pupilla decoratas; Alæ internæ longiores sunt externis & ferratæ, sed aliter ac in præcedentibus, hujus enim ferræ obtusæ sunt & rotundæ.

Quintus ex maximorum est genere, sed eorum, qui interdiu per hortos obvolitant, corpore est procerò, mediocris crassitudinis, coloris fumati, annulis per alvum lutescentibus, alis ejusdem coloris in medio, infra candidis, & nonnihil ferratis, deinde nigris, & in ipsa nigredine maculas habentibus candidas ad latera, infra verò ad cœruleum vergentes. Antennæ longissimæ, obtusæ sunt & nigre.

Sextus à macularum multarum serie, quæ in alis internis tam foris, quàm intus cernuntur, *πυροφθαλι* nominatur. Oculi nigri sunt, pupilla candida, circulus ambiens luteus, suntque, ut dixi, in internis alis tantum, nam quæ in externis apparent maculæ rotundæ, totæ candidæ sunt; Habent tamen etiam hæ unicuique oculum ejusdem, quibus internæ, coloribus ad externa latera, cætero alæ totæ ex luteo ad castaneum vergunt. Per superiora corporis ater est, alvò supina ex cinereo ad fuscum vergit; alæ internæ, item pectus longa quadam lanugine viridi, plendente vestiuntur.

-

PUNCTUM IV.

*De Papilionibus Aldrovandinis
tabula tertia.*

IN tabula tertia novem habentur.

Primus, inquit *Aldrovandus*, ex mediocrium genere natus mihi ex Eruca, quam olim Bononiæ pluit; capite est, tergo alvòque coloris aurei, ad latera nigri. Alæ internæ ferratæ sunt, totæ ex aureo miniaceæ, & nigris punctis conspersæ, & in extremo nigre. Alas externas venæ percurrunt deorsum descendentes, nigre in area aurea, seu potius miniaceæ, item maculæ magnæ transversales ejusdem coloris, ipsæque alæ in extremitate undique nigre sunt, & ibi maculas habent candidas. Pedes & antennæ lutescunt, & instar pedum polypicirris præditi sunt, ut ad ea, quibus insiliunt, fortius adhæreant.

Secundus, qui numero *secundo* & *tertio* pronè & supinè depictus est, ex eodem est genere. Corpus enim habet mediocre; nigricans, alvum ferè auream, nigris annulis distinctam. Oculi candicant, alæ externæ in extremo nigre sunt, & albis maculis insignes, cætera atreæ; venisque nigris, & tribus aliis nigris maculis incertæ figuræ speciosæ. Internæ in ejusdem aurei coloris area duplicem habent ordinem majorum macularum nigrarum, velut oculorum, sicut in iconè exprimitur. Colores omnes supina parte variant; In internis etiam alis (ita voco, quæ corpori sunt viciniore) qui extra erat aureus, nunc ferè est amethystinus ad cinereum vergens, adeò, ut lutescere videatur, estque unus tantum oculorum ordo nigrorum, majorumque, hos circulus ambit candidus. Corpus etiam supinum totum lutescit, pedes cinerei sunt, alæ externæ prope caput cinereæ, nigrisque guttulis oblongis notatæ, dein majori parte coloris sunt miniacei, & nigris maximas maculas habent, denique in extremo sunt rursus cinereæ.

Tertius, qui quarto loco depictus est, toto corpore pronè aterrimus, aterrimæ item alæ externæ, sed fasciæ ferè transversali coloris miniacei decoratæ, nec non alterius fasciæ candidæ rudimento, & punctulis aliquot rotundis, candidis. Internæ totæ ferè extra miniaceæ sunt punctulisque nigris admodum exilibus insignes.

Quartus, in iconè quintus, cum hoc idem est, sed supino corpore pictus, alæ externæ hic plus habent ex miniaceo & albo colore, quàm in prona parte, atque color remissior est. Interne in extremitatibus

tibus ad miniaceum vergunt, cætera cineræ, fuscis maculis resperſæ, & alba ad latera externa macula conſpicuæ, toto corpore ad cinereum vergit.

Quinto, in icone ſexto: color totus miniaceus, notis diverſis, lineisſque nigris, aliſ anguloſis, & leviter ſeratis. Promuſcidem habet longiſſimam, ac, dum vult, recurvam ejuſdem cum pedibus coloris, nempe ex cinereo ad luteum vergentis.

Ex hoc genere *Sextus*, in icone ſeptimus, eſſe videtur, longa item armatus proboscide, aliſque præditus anguloſis. Supra caput, præter antennas, etiam bina alia habet cornua, quæ in aliſ plerisque non videas, corpore, aliſque colore ferrugineo, albo, cœruleo, viridique varius eſt. In ſupremis præterea aliſ puncta quædam habet viridia in alba area, in dorſo item virideſcit.

Septimus, in figura *Octavus*, totus luteuſ eſt, verſus caput tamen alæ ad ferrugineum vergunt, nimirum ubi maculas non habent, ſuntque hæ numeroſæ admodum, ac incerti ordinis, omnes aterimæ.

Octavus, in tabula *nonus*, idem eſt ſupinè ſculptus, quod colorem mutet, interne enim alæ partim virideſcunt, partim candicant, & maculæ illæ atræ vix hic conſpicuæ; externæ ferè palearis ſunt coloris, in què his maculæ evidentiores, corpus etiam flaveſcit, pedes habet luteo, antennas caſtaneo colore, alæ utræque leviter anguloſæ.

Poſtremus in hac ſerie corpore nigroque capite & hirsuto, proboscide procerâ admodum, aliſ intus candidis, amethiſtinis ſtriis ornatus, extrâ nigricantibus, ſuntque anguſtæ, laciniatæ & longiſculæ.

PUNCTUM V.

De Papilionibus Aldrovandinis tabula quarta.

TAbula quarta Papiliones mediocres ſunt, iique duod. cim iconibus exhibentur.

Primus complicatis aliſ literam A quodammodo exprimit, corpore eſt pronofuſco, pedibus hirsutis, antennis admodum exilibus, alæ externæ ex candido & aterritimo ſplendentibus coloribus variant, internæ totæ ſunt miniaceo.

Idem ſupinus exhibetur *tertia* ſerie, in quo color ille miniaceus dilutior eſt, externæque alæ totæ candicant, venis decoratæ miniaceis & maculis nigris, magnis, & corpus totum ex albo luteſcit, alvus nigris punctis ſive guttis exiguis conſparſa eſt.

Secundus eſt hirsutus & craſſus, aliſ ſu-

pernè cineris, infernè miniaceis, lineis tranſverſim nigris diſſectis.

Quartus corpore eſt exiguo, nigro, luteis circulis diſtincto, oculis magnis luteis & ejuſdem coloris antennis, alas habet tam internas, quàm externas etiam luteas, in extremo nigras, verſus corpus ad caſtaneum vergunt, verſus nigram verò ambientem falciam planè eſt color ochros. Externæ prope exteriora latera maculam habent rotundam, nigram.

Quintus totus eſt ferrugineus ſive caſtaneus, corpore intenſius, aliſ remiſſius, alæ externæ unico tantum oculo, pluribus internæ exornantur nigris, intus albis, utræque faſcias habent nigras tranſverſales incurvas, quæ anguſtæ ſunt, rectaſque, quæ latæ ſunt & extremæ.

Sexto caput eſt luteum, oculi lutei, luteique pedes & antennæ, corpus nigricat, alæ utræque ferè aureæ in extremo, ut icon oſtendit, aterrimæ, externæ ad latera externa maculam habent rotundam, nigram, exiguam.

Septimus ex luteo totus ad viridem colorem vergit, minus in exterioribus, magis verò in interioribus, hoc eſt, interiores exterioribus magis virideſcunt. Externæ maculam habent nigram, rotundam, internæ albam, caput quoque nigra macula inſignitum eſt.

Octavus antennas habet proceras, in fine obtuſas, caput exiguum, oculos magnos. Corpore eſt luteo & nigro diſtincto, alæ quoque luteæ ſunt, ſed magis ad caſtaneum vergunt, externæ nigris punctis maculantur, quibus internæ carent, utræque dentate ſunt.

Nonus ex eorum genere eſt, qui proceras habent proboscides, aliſ eſt primum verſus caput luteis, nigris modò punctis, modò maculis, hiſque & rotundis & longis maculatis, dein cœruleis, in extremo nigricantibus & dentatis.

Decimus propter inſolentem vultum, quo Satyrum quàm exactè æmulatur, *Satyrogweidus* dici poſteſt. Corpore toto eſt flavo, rubro diſtincto, albo bifurcata, aliſ nigricantibus, & velut ſtellis candidis elegantiffimè exornatur.

Undecimus corpore eſt nigro, albo annulis albicantibus, alæ ejus ex albo ad luteum vergunt, ſed maculæ ferrugineæ & nigræ alternatim huc illucque conſperſæ luteum illum colorem ferè extingunt ſua copiâ.

Poſtremum corpore etiam atro eſt, ſed tenuiori, habetque alas internas dentatas & exterioribus proceriores utræque aterritimo & luteſcente coloribus

variæ; habent tamen in fine

aliquid candidiſſimi.

+

PUNCTUM VI.

De Papilionibus Aldrovandinis
tabula quinta.

Aldrov. l. 1. t. **H**abet & quinta tabula mediocres, quorum sex icones Autor ponit.

Primus corpore est nigricante, alvo extrema & dorso cinereis. Alæ externæ internis sunt angustiores, ex albo ad viridem nonihil inclinant, magis tamen viridescunt internæ, utraq; in extremo circumcirca rosei coloris velut circulo ambiuntur, externæ prope finem nigrescunt, habentque in medio ferè maculam nigram. Antennæ purpureæ sunt, in extremo obtusæ & albæ.

Idem *secundo loco* datur supinus, in quo, quod in externis alis prope finem erat, nigricat, hîc viridescit, sed macula tamen nigra colorem retinuit nigrum, internæ prope corpus prorsus virides, in fine ad luteum vergunt, cingunturque eodem circulo roseo. Estque hoc observatu dignum in internis, quod maculam habeant albam cum circulo ferrugineo, quæ extrinsecus non est.

Qui sequitur pronè & supinè pictus, à potioribus coloribus λευκόχλιον dici potest, sed hunc, quia admodum maculosus est, λευκόχλιον variègatum nuncupavi. Prono corpore leucophæo est, capite nigricante, oculis instar saphiri viridibus, antennis nigris cum appendicibus in summitate albicantibus, pectore hirsuto, alis candidis, suprâ prope caput ad cœruleum vergentibus, maculis magis nigricantibus, inferius respersis; dico inferius, nam, ubi cœruleæ sunt, nullam cernere est maculam, supino corpore magis candidat. Alæ externæ sunt candidæ & nigro variæ, internæ ex albo & viridi eleganter admodum decoratæ.

Quintum Papilionem *crucigerum* nominavi, quod externis alis complicatis, albis tæniis, quibus ornatus cernitur, crucem, vel potius literam X. exprimat, quanquam id in icone pictor non expresserit. Sunt itaque alæ illæ nigræ, fasciis seu tæniis albis insignes, & venis rubicundis deorsum descendentibus. Interiores sunt totæ miniacæ, maculis nigris rotundis illustres. *Sextus* idem est parte supina exsculptus, in cujus internis alis maculas illas nigras non videas, & fasciæ quæ in externis alis pronâ parte albæ erant, hîc aureæ sunt. Corpore est iste Papilio pronè luteo toto, supino ventre albo, nigris guttis triplicis ordinis consperso, oculi nigri sunt & exigui, exiguæ exilesque antennæ.

Sextus ac postremus alas externas ac internas exterius rubicundas, ad castaneum vergentes habet nigris guttis conspersas. Supinâ parte alæ internæ candidant, exteriores colorem eundem ferè, quem pronâ earum pars, conservant. Corpus pronum atrum est, supinum cinereum, cinerei quoque pedes, antennæ nigræ, oculi lutei prominentes.

PUNCTUM VII.

De Papilionibus Aldrovandinis
tabula sexta.

Papilionem, qui in tabula sexta *primo* depingitur ordine, πολυόφθαλμον nuncupavi, quod in internis alis intus ac extra multis notaretur oculis; qui tamen, licet duo tantum, in externis exterius & interiorius elegantiores sunt. In his enim iris est nigerrima, pupilla alba. Alæ supinè ex luteo & castaneo variant, internæ intus prope corpus primum cœruleæ, dein ferè amethistinæ, in quo colore cernere erat lineas duas transversales, flexuosas, castanei coloris; sub quarum postrema color subsequitur luteus, deinde rursus amethistinus, quem lineæ percurrunt castaneo colore, atque intra has siti sunt, quos dixi oculi, quos subcœruleus cingit circulus. Corpus animantis nigricat, pedes & antennæ lutei, oculi nigri.

Alter alas habet dentatas, rubicundas; ad ferrugineum accedentes, & maculis respersas nigris, in medio rotundis, ad latera oblongis ac magnis. Alæ supinè nigricant, & albam fasciam habent, quæ vel currentes æmulatur fluminis undas. Corpus supinum cinereum est, pronum nigricat.

Separatim in Bononiensi editione depictus ex iis est, qui in arborum truncis nascuntur, capite admodum exiguo, albo, antennis ferrugineis, latis & quodammodo ferratis, dorso ferrugineo & albo, alis alvoque luteis, zonis castaneis.

PUNCTUM VIII.

De Papilionibus Aldrovandinis
tabula septima.

Sed & illi, qui in tabula septima dantur, sex mediocribus sunt, quorum tredecem figuræ dantur.

Primus corpore toto *niger* est, annulos verò habet luteos; alæ omnes candidant, & venis distinguuntur nigricantibus.

Tertius & Secundus *Bombylij* sunt, ex erucis bombycivomis orti, vulgò noti, undique candidissimi, exceptis antennis, quæ nigrae sunt & hirsutæ, invicem coeunt, mas est tenuiori corpore, secundo scilicet loco pictus. Inter utrumque ova approximus exigua, coloris ferè crocei alas habent breves, & ad volandum velut ineptas.

Quartus in hac serie totus quoque candidat per alas, per quas venis habet subcœruleas, deorsum descendentes, & punctorum rubicundorum triplicem ordinem, quæ transversalia sunt. Externæ duobus velut oculis nigricantibus decorantur, in extremo ad luteum vergunt oculi & deorsum lutescunt.

Quintus corpore ex crasso, castaneo, luteis zonis, antennas habet ferrugineas, latas & hirsutas vel plumosas, in capite & cervice candidat. Alæ etiam albæ sunt, ferrugineas habentes venas, & ubi corpori hærent, striarum nigrarum rudimenta.

Sextus totus est candidus, corpore scilicet ac alis, quæ venas habent nigras, nigros item pedes & antennas.

Septimus *μολύχλαρ* dici potest propter colorum diversitatem, corpore toto nigricat, nonnihil tamen ad ferrugineum vergit, sicut item pedes, proboscides & antennæ, quæ admodum tenues sunt & obtusæ. Alæ internæ totæ sunt miniacei coloris, sed nigris lineis flexuosis distinctæ, externæ, quæ corpori annectuntur, atræ, dein miniaceæ, dein rursus atræ, mox albæ, postremò iterum nigrae, majorem tamen aream albus color occupat, eumque percurrunt venæ ferrugineæ, rubefcentes, notandumque est, album illum colorem infra versus corpus in luteum commutari, & guttis modò rotundis ac exiguis, modò oblongis distingui.

Octavus superioribus omnibus minor est, corpore prono nigricante, alis ex luteo ferrugineis maculis nigris refertis.

Nonus idem est, ad supinè pictus corpore, quod candidum est. Alæ externæ colorem retinent, internæ planè mutant, ut potè quæ maculosæ sunt argenteo splendidissimo, & ferrugineo.

Decimo alæ externæ ac internæ nigerimæ, maculosas habent alas, uti pictura indicat, corpus etiam nigrum est.

Undecimus corpore ex luteo ad ferrugineum vergit; & nigro distinguitur; Alæ exteriores ex albo & nigro variant; internæ luteæ sunt, & quatuor nigris maculis insigniuntur. Externæ supino corpore pictæ, ut *duodecima icon ostendit*, etiam ex albo & nigro variant quidem, sed ad latera sunt ferrugineæ, internæ colorem retinuerunt, sed nigra illæ maculæ minores sunt, in extremo tam hinc, quam illic nigrae sunt.

Decimus tertius, qui in hac tabula positemus est, totus est ferrugineus, alæ externæ in medio oculos habent, cujus pupilla alba est, nigrum, internæ denticulatæ sunt, utraque in extremo nigricant.

PUNCTUM IX.

De Papilionibus *Aldrovandinis*
tabula octava.

Minimi sunt; qui in tabula octava depinguntur, inter quos qui *tertio loco datur* non invenustus est, triplici nimium colore, albo, ruffo & luteo varians per alas. Nam lineæ, quæ in his cernuntur, & transversales & descendentes ruffæ sunt, cætera vel candida vel lutea, punctis etiam notata ruffis, corpore angusto, exili & nigricante, albo bifurcata, pedibus exilibus & proceris.

Huic consimilis est quodammodo *secundus*, corpore item nigricante, sed crassiori, crassiori item capite. Alæ externæ luteæ sunt, supernè magis, minus verò infernè, utrumque transversalis linea nigra distinguit, totæ maculis, seu punctis exiguis nigris sunt distinctæ, internæ nigricant, & in extremo fascias angustas habent luteas.

Primus toto corpore niger est, albo in extremo acuta, alis rotundis, candidis.

Quartus corpore quoque nigricat, oculos habens luteos, alas ex luteo ferrugineas, ubique nigerimis decoratas notis.

Quintus lutescit, punctis, insignis cinereis, quæ totas ferè alas occupant. In externis alis macula conspicitur nigra, neque aliud in hoc notatu dignum, ut in præcedenti, maculas habent cinereas in area lutea.

Septimus corpore & alis totis subalbidis est, pedibus & antennis nigris, in medio externarum macula est nigra.

Octavus albo est rubrâ, nigris punctis notata, pectore & externis alis nigris quidem, sed nescio quid cœrulei etiam demonstrantibus. Alæ internæ luteæ sunt, striis plene nigris, deorsum descendentes.

Nonus corpore est admodum brevi & exili candicante, alis item candidis, ad latera subluteis, undique nigris guttulis refertis. In medio duæ tæniæ sunt coloris aurei, tortuosæ, in singulis gyris punctum habentes nigrum.

Decimus toto corpore candidus est, & nigris punctis variat, alas verò habet pulcherrimas, majori areæ parte ferruginei coloris, in quo mirum est, quàm luserit natura. Primum enim in eo fecit fasciam ex maculis rotundis, literam O. exprimentibus, dein parva addidit ejusdem coloris pun-

puncta, postmodum alias duas tænas tortuosas, tum denique albam cum punctis intus nigris.

Undecimus niger est, alas verò habet ex ferrugineo ad luteum vergentes, totas nigris, ut icon ostendit, maculis distinctas.

Duodecimus crassam admodum habet alvum, coloris propè cœrulei, lutea fascia sive circulo insignem. Tergus nigricat, ut & caput, & oculi, pedes & antennæ, quæ admodum sunt proceræ. Alæ versus corpus cœruleæ, deinde nigricant, suprâ duabus maculis rotundis luteis, infrâ tribus albis conspicuæ.

Decimotertio corpus est nigrum, præterquam in dorso, ubi cinereum est. Alæ luteæ, auro resplendentes, oculis innumeris nigris, quos circulus ambit candidus, cohonestatæ.

Decimus quartus hirsutus est, ac alis totis cœruleis parte externa, interna cinereis, maculis albicantibus (in quibus mediis punctum est atrum) ordine pictis, in extremo margine notis rubicundis oblongis, oculis caudæ pavonum similibus, albo ac nigro utrinque clausis dispositis, lineæque nigra in latitudinem alæ discurrente terminatis. Totum corpus nigerimum, item pedes, oculi, & antennæ. Alæ in fine albæ sunt, cætera, ut dixi, exterius cœruleæ.

PUNCTUM X.

De Papilionibus Aldrovandinis
tabula nona.

Nona tabula viginti quatuor habet Papiliones exiguos, quorum equidem infinitus est numerus, infinitaque diversitas.

Primus in hac serie corpore pronò nigricat, pedes & antennæ sunt cinerei. Alæ prius nonnihil ad ferrugineum vergunt, mox candicant, punctis & lineis ubique atris conspicuæ.

Secundus corporis mole vix culicem vincit, quin, nî alas Papilionis haberet, culex omninò foret. Alvus ei cinereus, pectus nonnihil ex cœruleo possidet, alæ albæ sunt, ita tamen, ut nonnihil etiam fuscescant, habentque puncta minutissima nigra cum circulis ambientibus ea candidissimis.

Tertius *πλόχλωρ* minimus dici poterit propter alas albo, nigro, rubro & subcœruleo maculosas; Externæ in notabilem acutiem desinunt, corpus ei totum subatrum est, proboscis & antennæ lutescunt.

Quartus alas habet aureas, in margi-

ne ferè castaneæ colorem imitantur, prope extremitatem est macula ferruginea, alvus argenteo micat, pectus superna nigricat, in capite duo sunt puncta coloris argentei.

Quintus ex iis est, qui ad ignem candelarum advolant, corpore subcinereo, alis totis candidis, lineis sive venis ad ferrugineum inclinantibus.

Sextus alas habet infrâ nigras, cætera coloris rutili. Corpus cum antennis & pedibus nigrum est.

Septimus quoque niger est, sed circulis sive annulis duobus per alvum luteis distinctus, oculi quoque lutei sunt, alæ supernè magis, infernè minus nigricant, & maculis ubique insigniuntur candidis.

Octavus ex advolantibus etiam ad lucernas est, alvo coloris flavi, nigris, ut in iconne apparet, punctis rectâ deorsum vergentibus insignis, reliquo corpore candidissimis, sed quæ exiguis admodum ferrugineis ferè punctulis insigniuntur, & in fine nigricant.

Nonus septimo similis, sed corpore major est, minoribusque contrâ alis, & in quibus majores maculæ albæ sunt, & velut argento resplendent.

Decimus alas pro corporis portione breves habet angustasque, alvum admodum proceram, nigricantem, annulis candicantibus distinctam, alæ leviter pallidè que lutescunt.

Undecimo caput magnum ac nigrum, corpus & internæ alæ miniacei coloris, lineis transversalibus nigris in extremo insignitæ, externæ totæ sunt coloris castanearum, pedes brevissimi.

Duodecimus corpore est flavescente, proceroque, dorso crassiusculo, in quo color ille flavus paulò est intensior, capite exiguo ac rotundo, pedibus brevioribus, alis candicantibus, vel pallidè lutescentibus.

Decimus tertius vulgatissimus ille est, qui candelarum lumini infestus est; Corpore est admodum exiguo nigricante, alis & antennis flavis.

Decimus quartus internas alas totas habet rubras, supernasque ejusdem coloris, sed ad internos margines cinereas. Corpus totum atrum, præterquam in cervice, ubi circulus aureus est, pedes sunt rubicundi, antennæ nigræ in extremo obtusæ.

Decimus quintus idem est supino pictus corpore, ut alvi crassities magis apparet. Nam alioqui nihil, vel parum differt. Fœmina erat, & ova mihi peperit rubicunda.

Decimo sexto corpus est oblongum, & fuscescit infernè, supernè argenteo micat. Alæ ejusdem sunt coloris fusci, & argento auroque micantis.

Decimus septimus toto corpore nigricat, alas habet ferrugineas, sed elegantissimè aureo colore resplendentes.

Idem *decimo octavo* loco exhibetur supinus, quia variat admodum. Nam corpore toto candicat, alæque minus sunt ferrugineæ, minúsque resplendent auro, sed contrà innumeris punctis atris maculantur, quas circuli sui ambiunt candidi. Habent verò eandem fasciam auream, prope extremum marginem.

Decimus nonus alvo admodum est procæra, tota lutea, cervice nigra, pedibus, antennis & summo capite candidissimis, alæ quoque candidissimæ sunt, sed striis sive lineis nigris interstinguuntur, suntque aded breves, ut ad volandum videantur esse inutiles. Nam hoc in eo observavi, quod continuò foliis, velut zoophyton quoddam, adhæreat.

Vigesimus, nisi alas haberet latiores, ex muscarum potius, quàm Papilionum genere videretur. Corpore enim est admodum compacto, nigricante, alis ex cinereo ad castaneum inclinantibus, & aurum resplendentibus.

Vigesimus primus ab alis tam internis, quàm externis prorsus argenteo splendore emicantibus, argenteus dici potest. Corpore præterea toto condido est, præter oculos, qui nigri sunt, & antennis, quæ sunt luteæ.

Vigesimus secundus toto corpore aterrimo, alas habet nigras colore ruberrimo distinctas, pedes & antennis longiusculos, nigros.

Vigesimus tertius antennis habet latissimas, hirsutas ac velut plumosas, coloris flavescentis, caput & alas candidissimas, has tamen fuscæ transeunt lineæ subtilissimæ. Alvus tota crassa est & gravis colore luteo, nihil, vel parum volat, foliis semper adhærens.

Postremus omnium minimus, brevioribus tamen, quàm par est, ac latioribus alis pictus. Sunt enim angustiores ac oblongiores, totæ albicant. Triticiarius dici potest. Nam tritico infestus est, utpotè ex tritico prognatus.

PUNCTUM XI.

De Papilionibus Aldrovandinis tabulæ decima.

DE istis etiam ita Aldrovandus: Papilio *primo ordine* in hac decima tabula depictus figura corporis est admodum insolenti. Habet enim in alvo seriem quandam velut plumarum subtilissimarum, penicillos pictorum exactè exprimentium, coloris partim albi, partim nigri. Corpore toto

admodum crasso est, dorso & vertice fummo cinereis, alvo luteo, annulis distincta atris. Inter quintum & sextum anulum ab utroque alvi margine macula est candidissima, inter sextum verò & septimum aterrima. Alæ exterius ex cinereo fuscescunt, intus sunt rubicundæ corpore supino, sicuti etiam, qui *secundo loco* depictus est, candicat. Antennæ latæ sunt, & ex cinereo fuscæ. Alvus supina nigra est, in medio candida. Ad mediocres pertineret, nisi tam crassus esset.

Tertius ex minoribus est, alvum habet luteam nigris zonis distinctam. Alæ quoque flavescent, tergus ferrugineum est, ejusdemque coloris antennæ, quæ latæ sunt & hirsutæ, supino ventre albicat.

Quartus alvo quoque lutea est, sed magis ad croceum accedit, & punctis notatur in medio deorsum descendantibus aterrimis. Alæ internæ ejusdem cum alvo sunt coloris, & similibus quoque punctis maculantur, exteriores leviter pallideque lutescunt, tergus & antennæ colore sunt ferrugineo, pedes croceo. Habes eundem alis complicatis, prout ex sua chrysalide erumpit.

Sextus valde est exiguus, corpore supino fermè ferrugineo, inferno planè aureo, alas habet luteas ad croceum vergentes, admodum parvas.

Septimus corpore nigricat, alas habens luteas ad ferrugineum nonnihil vergentes, & ferrugineis venis distinctas. In exterioribus macula est nigra, rotunda; puncto intus albo.

Idem est, qui *octavo loco* depingitur erectis alis, quæ eundem plane colorem retinent, præterquam ubi corpori junguntur, quâ parte ad cœruleum vergunt, habentque lineam albam, quæ medias percurrit.

Ex minimorum genere est, qui *nono loco* exhibetur, corpore cinereo, nigrescente, alis cinereis admodum obscuris, internis luteis. In externis macula est candida, literam V. exactè exprimens, item altera figura semicirculi.

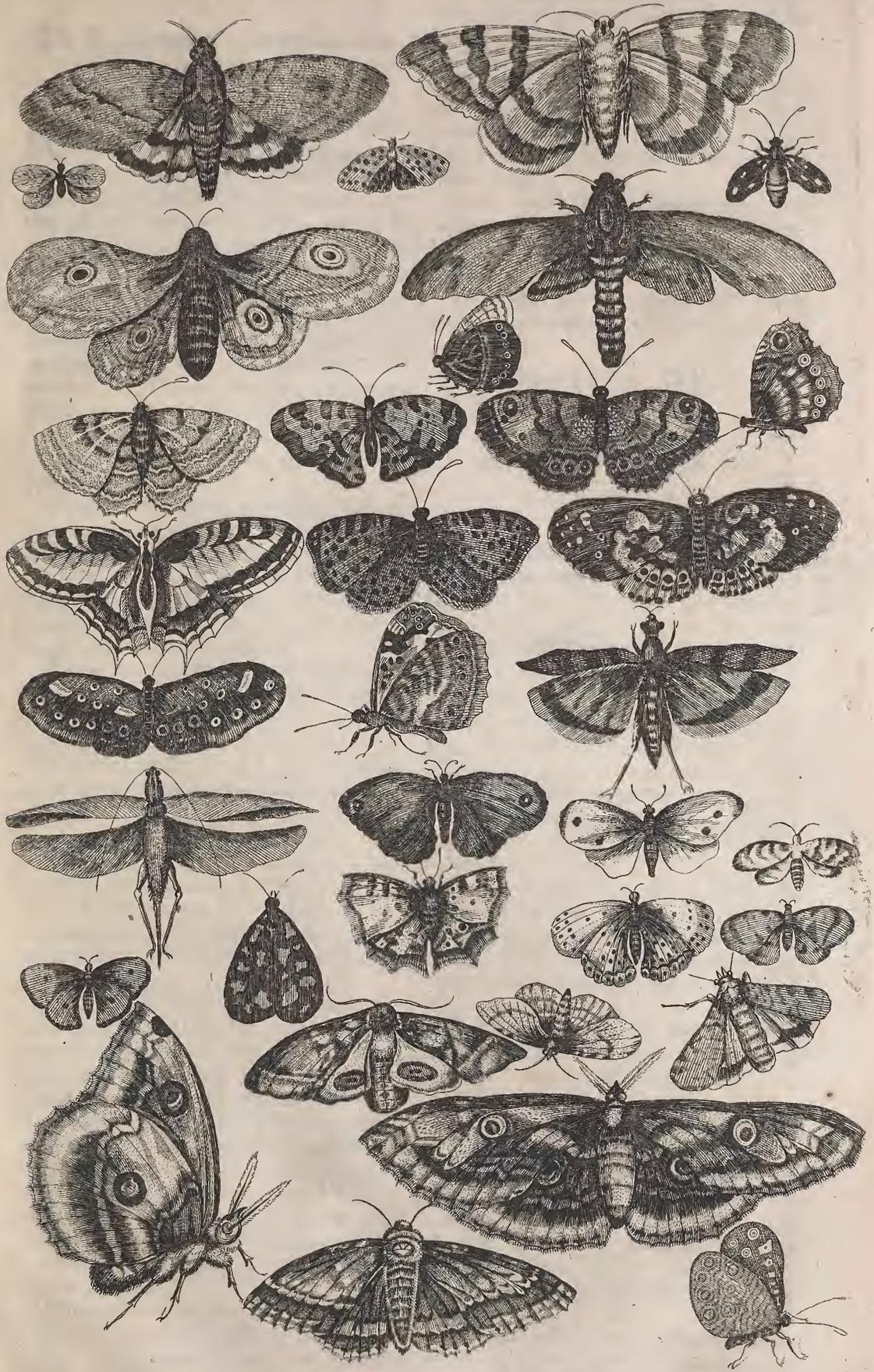
Decimus alas habet longas & angustas, colore flavescente, fasciis sive tæneis ornatas tribus atris. Pedes & antennæ flavescent, oculi admodum exigui sunt & nigri.

Postremus omnium minimus Papilio est triticiarius rectius, quàm in præcedenti tabula exaratus, simul cum sua chrysalide, & vermiculo sui ortus. Alas habet, ut cæteri, quaternas, albidus totus,

cinereusve, corpore levi in acutum alvo desinente, argenteo splendore. Vermiculus iste Circulio vocatur.

†

*

PUNCTUM XII.

*De Papilionibus Aldrovandinis
tabula undecima.*

Rariores sunt & formæ insolentioris; qui in undecima tabella depinguntur. Ex quibus *primus* alvo est crassissima, superne candida, inferne nigrescente, seu potius ad cœruleum inclinante, annulis & punctis distincta nigricantibus. Tergus ac caput candicant, admodum hirsuta. Antennæ latissimæ ac villosæ, coloris ferè amethystini. Alæ ex amethysto & cyaneo mediæ, venas habent rutilas primum, post nigras: In extremo candicant, ubi punctis maculantur exiguis, aterrimis. Pedes robusti, ejusdem cum antennis coloris. In alvo notatu dignum est, quod in extremo longè crassior sit, quàm ubi corpori jungitur.

Secundus ex eodem vel consimili genere, licet minor, corpore est fusco, capite acuto, oculis protuberantibus, per tergus & summo vertice cinereis, alis brevibus pariter cinereis interne prope alvum rubicundis. Antennas non rectà, ut cæteri, erigit, sed ad latera extendit.

Tertius ex eodem quoque est genere, & ipse acuto capite, & ad latera emittens antennas suas. Corpulentus est, crassior tamen thorace, quàm alvo; quæ nigris extenditur annulis. Toto corpore superno leucophæus est, inferne candicat. Alæ totæ fuscæ sunt, internæ, quæ ventrem spectant, non nihil possident rubicundi.

Quartus totus ex cinereo fuscus est, alas habens longiusculas & angustas. Alvo est crassa & bifurcata. Hęc annulis, alæ venis insigniuntur ferrugineis. Caput admodum breve est; antennæ minutissimæ, ac vix apparentes.

Quintus insolentis formæ caput obtinet, à cuius lateribus duo sunt tubercula, rotunda, nigra multis capillamentis nigris hirta, & in extremo alia duo, sed quæ ejusdem cum capite sunt coloris, nimirum ruberrimi, qui quoque color communis est tergo, à cuius quoque lateribus duo alia sunt tubercula nigra; ut priora. Alæ ex infima tergoris parte exoriuntur, colore ferè nigricante, luteis aureisque lineis & guttis refertæ. Alvus est bifurcata, tota lutea, rubris zonis interstincta. Pedes & antennæ nigricant.

Sextus tota alvo rubra est; aureis prope finem lineis notata, in quibus puncta sunt rubra. Alæ primum luteæ sunt, dein totæ nigræ, albis conspersæ punctis, & lineis distinctæ aureis. Caput villosum est & nigrum, tribus antennis instructum, ut pictor pinxit.

Septimus minimorum generis alis est denticulatis lutescentibus, nigris lineis & punctis rubris insignibus; alvus albida est bifurcata, nigris lineis ornata ambientibus, pedes nigricant.

Octavus alvum item habet bifurcatam, sed crassiorem, ejusdem prorsus cum præcedente coloris, sicut & ipsæ alæ, sed quæ loco punctorum in extremitatibus infernis rubescebant.

Nonus crassissimam habet alvum rubram, superne luteo distinctam, alas angustas, ferrugineas, nigris lineis refertas, dorsum candicat.

Postremus alvo est crassiuscula, alis & toto corpore cinereis, pedibus nigris.

PUNCTUM XIII.

*De Papilionibus Moufeti, & primo quidem de Phalænis
magnis.*

NON cedit Aldrovando Moufetus. Plurimas enim tam nocturnarum, quas Phalænas vocari diximus, quàm diurnarum species, easque in magnas, medias & minimas distinctas dedit, quas hic etiam exhibere placuit. Et magnarum quidem octodecem species habet.

*Moufet. de
Insectis 1. c.
14. p. 89.
ad 94.*

Maximæ Phalænx venter arenosi admodum coloris est, uti & interna alarum pars; oculi cœrulei videntur, caput verò lividum; inter oculos antennæ duæ emergunt subfuscæ, aquilinum referentes fucum, & nigris transversim lineis funem contortum imitantes: Scapulis veluti pannus quidam adhæret arenosus; surdus; à quo macula nigra decussati tracta scapulas finit. Cæterum corpus, si dorsum spectes, cyaneum, si ventrem, arenosi coloris est. Alæ duæ exteriores permagnæ, aquilinas colore æmulantur, maculis albisque orbibus variè distinctæ; internæ; multò sunt minores, atque intus furvis striis & maculis quibusdam insignes: Crura habet lacertosa & valida; furvi singula coloris, & in extremo duobus nigris digitis forcipata. Volat magno cum strepitu, & nocte exoculata, quemcumque splendorem ex ligno putrido, squamis piscium, aliisve rebus ortum avidè consequatur: Sicut magni Tyranni minorum gentium nobiles devorant & hauriunt; ita hæ nocturnæ diurnas Papiliones sub foliis latitantes alis diverberant atque occidunt.

Secunda primæ magnitudinis phalæna; ut mole corporis non nihil superatur: ita primam colorum harmagoge, tono & elegantia longè vincit: ac si natura in hac ornanda pigmentariam suam omnem officinam exhausisset, atque illam primam Re-

gem Papilionum, id est, fortem, strenuum, nigellum, lentiginosum, hanc verò Reginam, mollem, tenellam, comptam, unionibus, gemmisque confitam, opere plumato & Phrygio superbientem fecisset. Corpus lana quasi asferina, nonnihil lævigatum & hirtum. Martis, vel Sabellionis potius pellem mentitur, capitè est parvo, oculis magnis prominentibus, antennis plumiformibus duabus; buxum colorem referentibus. Alas habet quatuor magnas singulas multicolore oculo donatas, quorum pupilla nigra, iris *μολύχες*, circulis & semicirculis mellinis, flammeis, albis & nigris pulcherrimè distincta. Externæ alæ ab exortu ad oras albicant, nigris quibusdam venulis punctulisque insignes. Oram ipsam peniculamentum cum limbo ornat, exortu surdè fuscum, sive subflavum. Internæ alæ fuscae videntur, uno quoque oculo superioribus conformi præditæ, tribusque infitis ornata: harum prima plana est, media opere dentato excurrens (ignei utraq; coloris) extrema verò subalbida, & veluti à pelliionibus assuta, eruribus incedit validis, hirsutis, lacertosis, ejusdem cum reliquo corpore coloris. Hanc Carolus Clusius Vienna misit tam eleganti forma notabilem, ut suspicere potius admirarique eam quam verbis aptis describere facilius sit.

Tertia est corpore magno, hirsuto, nigricante; singulæ alæ uno oculo notantur, cujus pupilla nigra, circulus fuscus, semicirculus albus. Varii quasi panni in alis conspiciuntur dilutò amethystini, fimbriæ verò alarum extremæ primùm cinerei, deinde aquilini coloris videntur. Caput valdè breve & exiguum, unum utrinque oculum coracinum emittit, pupilla albissima insignem. Inter hos duæ antennæ valdè breves & exiles fusci coloris erumpunt. Ex pilosa eruca oritur, nonglabra.

Quarta caput habet magnum fusci coloris, è quo duæ antennæ rectæ & subnigræ surgunt. Collum miniata macula ornatum, pectus hirsutum quadratum, fuscum. Scapularum pars anthracina, venter amethystinus quinque vel sex orbibus nigris dividitur. Pedes picei videntur, alæ leviter fuscae, subnigris in longum venulis satis conspersæ.

Quinta caput albescit, oculi nigrescunt, cornicula aliquantum flavescunt, alæ exteriores longæ ex fusco atque albo surdescunt, interiores leviter & quasi obiter pictæ rubescunt. Scapulæ nigerrimæ conspiciuntur, reliquum verò corpus subroseum, septem nigris circulis linea albefcente per medium totum ventrem currente alligatis ornatum.

Sexta caput scapulæque, atque exteriores alæ, sanguineis venulis lineatæ ex fusco albescunt: Capitis oculi propen-

duli, hyacinthini videntur, vel potius cyanei. Internæ alæ nonnihil incarnatæ oculum media sua parte repræsentant, pupilla corvina, circulo hiacynthinolucentem. Corpus carnem arefcentem, & leviter infumatam refert, sex quidem orbiculis ex nigro atratis notatum.

Septima alas habet exteriores albas, fuscis quibusdam maculis undulatum variegatis insignes; collum miniata quasi pellis circumcingit, ad totas deinde scapulas capucii instar decurrens: caput rubrum, oculi margaritei, antennæ flammeæ videntur. Alæ internæ rutilæ, tribus nigris maculis lentiginosæ, pedes rubri, venterque totus concolor, incisuris septem plenius miniatis & transversim ductis conspicuus.

Octava tota ferè Bætica coloris est, nisi quod omnium alarum extremitates buxæ videantur, uti etiam media antennarum pars.

Nona illi ferè est similis, sed extrema alarum pars arenam nigriorem refert. Cornicula verò lata habet & repanda, ex fusco albicantia, mediàm externarum alarum partem candida rotunda macula adornat.

Decima parilem præ se fert magnitudinem, ex albo tota survescens; nisi quod media alarum extremarum pars puncto admodum albo, oculus verò pupilla valde nigra conspiciatur.

Undecima caput tuberosum, cornicula exilia, corpus atque extrema alarum pars lutum subactum æmulantur, alias verò alæ totæ obscuræ argenteæ fuissent.

Duodecima videtur subcinerea, alis nigris quibusdam maculis infestis, oculos item habet nigerrimos, pupilla candida lutescentes.

Decima tertia antennulas vix ostendit exiguas, toto corpore flavescit, præter oculos (qui exigui & nigri) atque alas, quæ albidæ videntur.

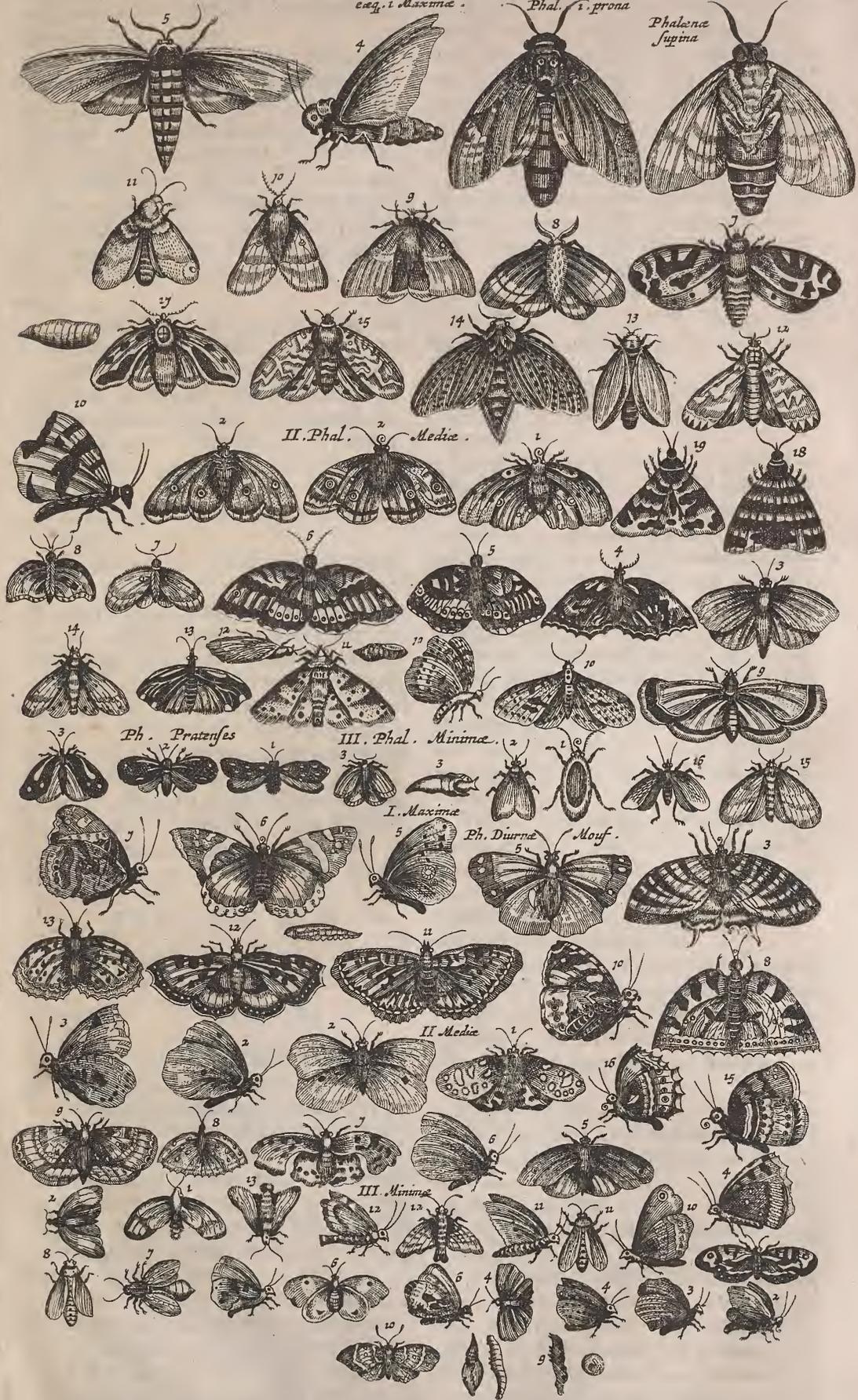
Decima quarta varii coloris videtur; cornicula tuberosa nigra habet, uti & ocellos & pedes. Scapulæ albis quinque veluti plumis ornantur, quarum utramque mediàm tres nigræ maculæ occupant. Alæ niveæ nigris, luteis & cœruleis hic illic maculis pinguntur. Corpus illi nigro-cœruleum, articulatam, & juxta latera albicans; caudam pro arbitrio exerit vel recondit, mucronatam, subluteam, articulatam: totum corpus pulvere quasi conspersum; aliàs enim corniculorum tuberantium gratia in papilionum classem venisset. Ova numerosa ponit, sublutea, ac inter excludendum caudam exilem exerit, ac deinde prohibitu recondit.

Decima quinta cornicula duo habet nigra, exilia, caput atque scapulæ hirsutæ, fusci coloris, cullum miniato torque decoratur, femora rubescunt. Alæ extremæ ex fusco & albo scutulatæ vel undan-

æq. i. Maxima.

Phal. i. prona

Phalæna
supina

tes potius. Intimæ verò exactè rubent, maculis piceis infectæ. Corpus leviter miniatum institæ sex nigræ orbiculatim circumcumeunt.

Decimasexta mira admodum videtur, si fupinam videris ubique, Xerampelinam dixeris, si pronam, ex viridi lutescentem. Scapulas autem pronas quinque ruberrimæ lineæ deductæ ornant, sicuti & septem medio dorso puncta affixa reliquum corpus. Alæ item Xerampelinis transversim maculis vel umbris potius visuntur, quarum exortus à capite ad pectus usque infimum albescente linea terminatur.

Decima septima, si compressis eam alis incedentem videris, fusca videtur, si verò expansis volitantem, alas interiores explicat coloris incarnati, sed nigricanti limbo juxta oras distincta. Corniculis donatur oblongis, & involuta quasi promuscide, canescentes scapulas macula arenosa rotunda inficit, latera item & corporis omnes articuli ceu canis confiti & fimbriati videntur.

Decima octava. Clusius misit perpulchram: Antennæ illi albo-nigræ, caput piceum, nasus aduncus, oculi circulus candidans, collum coccineum, scapulæ hirsutæ, nigro quasi pallio vestitæ. Alæ exteriores nigris albisque institis interpolatæ, interiores rubræ, nigris hic illic maculis ornata. Corpus habet piceum, sicut & pedes, sed latera corporis septem utrinque maculæ ornant sanguineæ.

Huic *affinis* illa, quæ est antennis omninò coracinis, mediisque scapulis instita candidissima, ceu margaritarum linea ornata.

PUNCTUM XIV.

De Phalanis mediocribus *Mouseti.*

MEDIÆ molis Phalænarum septemdecem exhibentur species.

Prima ferè albescit tota, nisi quod alæ exteriores nigris nonnullis maculis & lentiginibus; interiores verò quasi variolis & morbillis ruberrimis medio albescentibus sædantur: oculos item nigerrimos, pedes, antennas subluteas habet. Nasi loco capillus provenit hirsutus, veluti in spiram sæpius involutus.

Secunda corpus totum habet hirsutum atque spadiceum, cuiusmodi alæ exteriores, (absque maculis fimbriisque albicantibus & oculo luteo fuisset) Antennas flavas nigra punctula adornant; internæ alæ calendularem colorem referunt, sed ocellis quibusdam & fimbriis uti exteriores nitent.

Tertia alas habet quatuor albas, exteriores autem cœruleæ quædam venulæ affluentiùs sparfæ infuscant, duæque in medio rotundæ, nigricantes maculæ adornant; linea circum alas ducta mellina videtur, qualis antennarum color, corpus caputque nigricant, oculos habet albilimos, scapularumque latera quatuor utrinque lineæ albissimæ obliquæ decorant.

Quarta cornua gerit repanda gruini coloris, corporis nigri latera canescunt. Alæ subluteæ nigris multis maculis serpentariam æmulantibus inficiuntur, superius latis, inferius orbicularibus: fimbria alarum Vespertilionum more dentata & veluti spinosa nigerrima est tota, quam intus sex utrinque margaritæ positæ commendant.

Quinta tota est anthracina, nisi quod maculæ ex albo rubescentes alarum faciem adornant.

Sexta corpore & antennis nigerrima oculos albos obtinuit. Alæ illi subtus coracinæ, extrà aureis villis atque maculis conspicuæ, quibus vicissim lati clavi nigri coloris & argenteo quasi filo transfixi adherescunt: extimas quoque alas mæander quidam ornat nigerrimus, auro subtus fuso & quasi striatim acupicto.

Septima laticornis, corpus nigrum canescens, nescio an dedecori sit magis, quam decori. Alarum primordia rubent, reliqua flavescit pars; utramque verò partem nigræ tessere laminatim positæ inficiunt; quarum extremitas linea una aurea splendescit.

Octava quatuor cornicula habet racemosa; cinerea, duo autem prælonga, & extremitate latiora: corpus aliquale septimæ alas subcinereas obtinet, nigro tessellatas, & circa extimam oram guttis ejusdem coloris æqualiter pictas.

Nonæ caput, oculi, antennæ, corpus, internæque alæ arenam illam auriferam representant; scapulæ externæque alæ nigrescunt, nisi quod instita quadam nigerrima lineis utrinque cinereis decorata ornantur.

Decima corpus habet luteum, nigris quibusdam guttis à collo ad caudam usque lateribus & dorso insignitum; oculi, antennæ, pedes nigerrimi; alæ exteriores candidæ, sed limbis flavis, clavis angustis nigris, maculis quoque nigris distincte.

Undecimæ alas si videris, niveam dixeris vel lacteam, nisi illam minimæ hic illic nigerrimæque maculæ inficerent vel ornarent potius; scapulæ item papposæ albicant: dorsum corpusque luteum, & articulatum octo nigra punctula commendant: oculos prominent magni, inter quos antennæ emergunt nigræ atque hirsutæ. Noctu in pratis & pascuis volant.

Duodecima alas habet adeò productas,

ut volare commodè non possit; brevissimas antennas gerit, oculos parvos nigerrimos, totum alioquin corpus albescit, lutescentibus quibusdam venulis atque vilulis rariùs conspersum.

Decima tertia corpus totum (oculis demptis nigerrimis) gruinum colorem subnigricantem æmulatur: antennas habet productiores, corpus hirsutum, alas corpori concolores, sed juxta oras tono quodam virescente & vitreo coruscantes.

Decima quarta pulchra quidem est, quamvis tota propemodum arenosa: cornua gestat pro mole corporis valida, nigra & taurorum more curvata; oculi nigri & magni, caput breve, collum crassum. Alas externas nigri quidam clavilli gratiores reddunt. Spinam veluti supremam quinque nigra ceu caryophyllorum capita trifurcata insigniunt.

Decima quinta alæ ferè sunt subcinereæ totæ, antennis sola ex omnibus destituta est, oculos habet subnigros, dorsum subluteum & quinque fuscis punctulis distinctum.

Decima sexta ejusdem penè coloris videtur, nisi quod illius exteriores alæ macula pulla transversim ducta ornabantur; hæc verò ubique unius coloris (oculos nigellos demptis) conspicitur: corpus habet longum, articulatum; alas quatuor longas atque angustas, pedes sex, quorum postremi prioribus duplo longiores sunt; cornicula item habet exilia, sed longè excrefcentia.

Decima septima ex eruca bombycina originem ducit, tota albescens præter oculos nigricantes, & venulas quasdam subluteas rectè per alas & transversim per corporis articulos currentes. A nobis Phalæna Bombycina nominatur.

PUNCTUM XV.

De Phalænis minimis Moufeti.

*Moufet. l.c.
p. 97.*

DE iisdem ita Moufetus. Minimarum in classem unam primam faciemus mirabilem, quatuor tantum pedibus piceis incedentem; externas quoque alas cœruleas, habet, internas luteas & externis (præter morem) minores: corpus item luteum adeo magnum est, ut ab alis regi vix possit: cornicula punctis plena, atque oculi (dempta pupilla albida) nigrescunt: caput atque promuscis (longa, exilis, involuta) flevascunt.

Altera ex cœruleo viridis videtur: corpus exiguum habet, pedes & antennas nigricantes.

Tertia scapulas atque alas habet porraceas, corpus ex subluteo fuscum apparet: alas extimas limbus ornat albis fuscisque

maculis notatus: caput perpusillum habet, pedes & antennas cineri similes. *Quin* etiam in ædibus parvæ aliquot Phalænae argenteis maculis notatæ ad lucernas advolant, quæ laneas & linteas vestes depascunt & ova deponunt, è quibus tineæ, & ex tincis vicissim hæ Phalænae oriuntur: feruntur autem primum ex rosarum foliis, aliisque herbis putrescentibus originem cepisse.

Tres alias minores in pascuis & pratis observavi, quarum *Prima* alas externas nigras obtinet, singulas quinque maculis quasi sanguine perfusis notatas: alæ interiores totæ rubent, corpus fuscum videtur, caput, antennæ breviusculæ, & pedes nigricant.

Secunda similis videtur, nisi quod quatuor tantum sanguineas maculas in alis exterioribus habet, corporeque constat graciliore.

Tertia ferè parilis est formæ, absque antennis esset multò longioribus & sanguineis maculis alio modo asperitis; nam circa extremitatem alarum guttæ sanguineæ duæ tantum apparent, ab exortu verò maculæ duæ longius tractæ conspiciuntur.

PUNCTUM XVI.

De Papilionibus Moufeti diurnis, magnis.

DIURNÆ Papiliones quoque in *magnas*, *mediocres*, & *parvas* distinguuntur. *Magnarum* sedecim sunt species. *Moufet. l.c.
p. 98. ad
p. 102.*

Prima, omnium maxima, maximam partem flavescit iis locis partibusque exceptis, quæ hic atramento denigrantur. *Quin* etiam extremi illi internarum alarum globuli cœli colorem spirant, ut genuinis saphyris confitum putares. Oculi chrysolithum referunt, magnitudinem formamque adeò exsculptam hic exhibemus, ut plura de iis attexere non sit necessum.

Secunda præter magnitudinem parum differt à prima, oculos habet nihilominus nigerrimos atque porrectiores antennas: ubi album colorem vides, ibi melinum sufficito, exceptis illis quasi oculis majobus juxta finem alarum interiorum positis, quorum pupillam flammeam, semicirculum verò Xerampelinum reddere oportet.

Tertia non multum colore abludit, nisi quod internarum alarum exphyfes, totaque ipsarum extima lacinia glastiva sit, uti & tres illi spintheres, quos sub concava illarum parte vides depictos.

Quarta omnium Regina dici potest, Nam extremis alis, veluti Adamantes quatuor in pala Hyacinthina radiantes, miras opulentias ostendunt, imò ferè adaman-

ti & Hyacintho oculum effodiunt. Lucent enim pulcherrimè (ut stellæ) scintillasque iricolores circumfundunt; his notis ita dignoscitur, ut reliquum corpus describere (licet variis pictum coloribus) supervacaneum esset.

Quinta caput, pedes, cornicula Xerampelini coloris obtinet, oculos verò hyacinthinos, dorsum atrocœruleum videtur, venter subflavus; alæ juxta basin luteo hilari, deinde tristiori nitent: extimas verò partes rubiginosas & inamœna fuscèdine nigrescentes tres luteolæ maculæ adornant, internis rubigine conspersis duæ, primæ luteæ, deinde tres ex luteo pallescentes maculæ adhærent. Si autem supinam faciem consideres, alæ superiores ex luteo in viridem languescunt, fœnis octonisve maculis insignes: internæ autem leviter herbidæ & virentes duabus quasi lenticulis albis inficiuntur. Venter vultusque totus subflavus, ex aurelia prodit albicante, fuscis spinulis notata.

Sextæ alæ superiores extrâ nigrescunt, per mediam partem limbo quodam obsoletius rubido currente, extremitates ipsarum panno, guttisve niveis micant, obscuris per ambitum crenulis asperatæ; intus autem limbus ille puriorem atque saturiorem exprimit colorem, & juxta radicem cœruleæ videntur. Inferiores alæ alteram intus, alteram foris faciem ostendunt, foris fuscæ sunt totæ, excepta spinosa instita subrubente limbo perpusillis nigris quatuor punctulis & opalis duobus polychrois simul positis notata, intus autem nihil tale monstrant, sed ex nigro purpureo vermiculato in Xerampelinum tristius languentes desinunt; corpus illi nigrum, oculi, antennæ, pedes concoloris, fusci.

Septima corpore tota picea, in singulis dorsii tamen incisuris punctulos duos gerit albissimos; alas ex flavo rubescentes maculæ nigræ, candidæque albæ adornant. Verum munificæ rerum parens natura extremam alarum oram potissimum decoravit, quæ nonnullis denticellis ferratim æquò intervallo distantibus donatur, in quarum fimbria viginti clavi cœrulei filo nigro transfixi mirificum edunt splendorem.

Octavam veste undulata & mixta peperit natura, sed vegetis coloribus destituta: constant enim alæ ex nigro, minio, flavo, & fusco fatiscente, magisque vellere mollicula, quàm ornatu splendida videtur.

Nona maximam ferè partem cinerea conspicitur; si verò internam interiorum alarum faciem intuearis, vix aliquid Indici galli alas signantius exprimit: nam pennas remiges aliæ quasi vestitricæ &

squameæ tegunt; oculus coracinus est, cujusmodi & tuberosæ typhamque amulantes antennæ.

Decimæ corpus piceum, scapulæ flava quadam lanugine, (uti & totum caput) vestitæ, antennæ item flavescunt caput tenus, quod macula ex sanguineo atrata tristius occurrit, externam omnium alarum fimbriam circinatam plurimæ ovales margaritæ æquis distinctæ intervallis gratiorem reddunt, intus verò maculis nigerrimis, lentis effigiem imitantibus fœdantur. Verùm sicut foris minus speciosa, ita interior internarum alarum pars, albo virore nitens, guttulis verò argenteis superinductis resplendet, & quæ extra ovales margaritæ videbantur, intus argentum purum putum non mentiuntur.

Undecima speciosam radiantium in-cœrulo margaritarum institam ostentat, alæ superiores ex flammeo flavescens ignem referunt, sex nigerrimis pannis infectæ: internarum radix anthracina, deinde flavo in igneum coruscant: corpus fuscis capillamentis hirsutum, quem colorem cornicula cum pedibus imitantur.

Duodecima eximix est pulchritudinis, alæ leviter cruentæ & maculis nigris tinctæ, radiolis micant auratis filatim ad laciniam usque ambitum dispersis. Hæc verò Xerampelina ferratim desinens intus aureis lineis lunatim ductis ornatur. Corpus ex nigro purpurascit, oculi aurei videntur, pedes & cornicula nigricant.

Decima tertiæ corpus & alæ nigredinem referunt, alis autem nigris & ambitu pinnatis primum capilli, deinde panni, ultimo clavi aurei medio atri inducuntur; oculi item exigui piceo in capite auro illiti; antennæ verò punctulis nigro candidis excrescunt, & in tuberculum nigerrimum finiunt.

Decima quarta culturæ lenociniis mirè aridet, corpus habet hirtum, ex albo nigricans, oculus niger pupilla albicante: circa oculum glabrum circumulum videas ferè niveum, antennæ cum priore communes; extera majoris alæ facies ex flammeo aureis lineis productis dignoscitur, quas nigri quatuor limbi dentatim ducti inficiunt, circa finem verò tres numuli argentei ferè triangulariter positi commendant. Interna autem facies pulcherrima videtur, variis auratis squamulis & clavis loricatim & imbricatim positis insignis. Extremam alarum partem aurea quoque linea adornat. Favonem nonnihil alis refert, ejusque ritu corpus gloriosum & elegans, pedem autem & tibias aliquantum nigricantes (ne forma superbiam aleret) obtinuit. Promuscis helicam refert lineam, veluti in labyrinthos convoluta.

Decima quinta quoque proboscidem habet capillarem, viminei instar viticelli, sese torquentem. Est cinerea intus, forisque dilute cæsia videtur: alas habet spiniformes, vespertilionum more crenatas, has extra fusca aliquot lineæ interfecant, intus sex clavi nigricantes multum commendant.

Decima sexta alis superioribus exterius obscurius virescit, quas maculae pannique albescentes flaventesque aliquot adornant: interiores exactè rubidæ maculis decem scatent nigerrimis. Venter octo flavis squamis splendescit: dorsum ex rubro in flavum vergens caudæ hordeolum ostendit quasi-venetum. Hirta scapulas citrina lunula deorsum ducta commendat; oculos rubentes pupilla acutiores reddit argentea.

PUNCTUM XVII.

De Papilionibus diurnis *Mouseti* mediis.

Mouset. l.c.
p. 103. ad
pag. 105.

MEdiarum diurnarum tredecim species occurrunt.

Prima oculi subflavi videntur, cornua obsoletè pulla, alæ reliquumque totum corpus ex pallido flavescunt, interiores alæ extrà una tantum macula saturiore lutea notantur; intus autem caducæ herbidæ fusca quadam variola inficiuntur, dorsum ex cœrulo nigricat, venter subflavit. Ex chrysalide oritur auro illita.

Secunda minus grati coloris videtur: alæ interiores tristi in gruinum fatiscunt cœrulo, & quasi in plumbeum desinunt; externas nigriores habet, fuscis hic illic maculis notatas, tale item corpus videtur. Serratis alis summaque ora crenatis, & veluti aculeatis horridiuscula volitat, & quasi suæ gentis præfica nunquam; nisi funerali habitu tristius incedit.

Tertiam depinximus rigidulam, erectis alis sese veluti tollentem; est etiam spinosis crenis, sed exterior ala ex pallidior flavo tribus pannis nigris maculatur; internæ verò proxima à radice pars furvescit, media pallescit ultima rectis, transversisque fibris cancellata subalbescit. Corpus fuscum videtur, oculus picem refert, typhæ nigricant.

Quarta duplici modo distinguitur. Nam quando passis alis se librat, corpus nigrum ostendat, atque fuscas quatuor alas nigricante peniculo veluti liras, & in rubiginosum fulgentem desinentes eidem affixas. Quum autem floribus insidens alas atollit, prima ala luteola eleganti clypeo ornata conspicitur, cujus centrum pallidum, umbo piceus, circulus exterior citrinus. Venter atque thorax, nec non

totus vultus albicant; antennæ nigricantes in flavum divergunt.

Quinta intus forisque sui similis videtur: caput alæque pallorem monstrant, corpus livescit, veluti etiam antennæ; oculi ex flammeo rutilant, scapulæ pallenti quadam lanugine hispidæ.

Sexta dum ad versus alas expandit, arenosum æmulatur splendens, nigricantibus maculis modo Dracontii varium: corpus item, si dorsum videas, aquilinæ nigredinis videtur; venter non nihil fuscior, oculus niger, albida, vel potius candidata pupilla clarus, antennæ coracinæ; alæ aversæ ingrati bætici coloris, & obsoletioris mustellini.

Septimi generis crenulatæ alæ pyritem imitantur, æreis micantes venulis, & fimbria maculisque nigris conspersæ: corpus totum nigro colore splendens, nisi quod antennas punctuli albi interfecant, & in picea fronte aureoli quodam modo oculi scintillant.

Octava ejusmodi corpus obtinuit, sed ex luteo rubescunt antennæ; alæ polymitæ conspiciuntur, variis plicis, liris, fimbriis, limbisque multicoloribus insignes: furdi illi autem omnes colores atque hebetes videntur, vacui splendore omni & tono, solaque mixtione, positione & numero amoeni; alicubi flammam fuliginosam, alibi ingratum fuscum, languentem rubidum præ sese ferunt, rubinique ultima fimbria albis semicirculis inclusi nihil vividi spirant.

Nonæ alæ exteriores fordidis luteolis maculis affectæ atque infectæ, ultima ferè parte clypeolo nigro (quem medium punctus ornat eburneus) ornantur. Internæ verò quatuor ejusmodi gestant clypeolos, sed circulo insuper flavescente auctos, quorum duo mediis justæ magnitudinis, laterales pusilli admodum videntur. Corpus huic ex fusco candidat, oculi prominentes nigricant. Si verò internam interioris alæ partem inspicias, fuliginosæ videntur, & è sex pulcherrimis bracteolis affabrè collocatis elegantiam habent.

Decima caput intaminato floret candore; lacteolas verò alas maculæ quædam fusca & nigricantes ornant, dorsum lateraque ex flavo subrubentia novem decemve nigræ labes sub incisuris positæ decorant.

Undecima proportionem & formam colore formaque corporis nifum refert avicularum prædaticum. Alas habet ac reliquæ Papiliones arctiores, caudam latam & quasi plumosam; internæ alæ non ut reliquum corpus aquilinæ, sed ex luteo rubentes & ferè flammeæ, nasus illi avicularum more aduncus, venter veluti inanis, antennæ validæ, magnæ, ejusdem

cum

cum alis superioribus coloris, oculi fati exerti nigri, pupilla nivescente.

Duodecima forma eadem est, differt tantum colore; corpus cinerem refert, cauda nigrescit, atque dorsum nonnihil argentum mentitur: productiores alæ fuscæ labeculis nigris polluantur; interiores, subluteæ, surdæ videntur. Miræ velocitatis sunt hæ ambæ papilionum species & pernitate nifum provocant.

Decima tertia omnium velocissima scapulis flavonuscidis apparet, alæ quidem lacteæ, in extremitatibus fuscis quinque sexve pennis notatæ, medium dorsum subflavescens macula ornat nigerrima, ex lateribus tubercula utrinque duo papposa prominent: uropygium nigra quadam lanugine circumscriptur, de volatu hirundinum non metuit, atque omnes revera alites superat.

PUNCTUM XVIII.

De Papilionibus Mouseti, diurnis, minimis.

Mouset. l. c.
p. 105. &
106.

HARUM decem exhibet. *Primæ* alæ internæ, vegeto, nitidoque coccine saturatæ, suave rubent; exteriores vero luculentam purpuram ex rubro nigroque mixtam, & niveis quibusdam nervulis obductam repræsentant; reliquum corpus nigrescit, etiam racemosæ antennæ.

Secunda juxta alarum basin deargentata conspicitur, quæ deinceps ex cæruleo purpurascens finiunt, superiores interius clavi duo albonigri adornant; corpus fuscis plenum punctulis, purpureolos pedes emittit utrinque tres, rostrum habet aduncum, è capite quatuor antennulæ, præter duas longas, erumpunt.

Tertiam si volantem videris, alas purpurei exoleti coloris in cæruleum vivaceum abeuntes esse dixeris, variis plicis donatas: intrus autem anulis oculois præditæ, cæsiæ magis videntur atque æruginosæ. Caput ex viridi cæruleum splendet; corpus fuscis albisque institis ornatur, oculi nigerrimi, pupillæ albissimæ videntur.

Quarta lætiore aspectu prodit, alis oculatis, cyanum cœlestem atque incomparabilem spirantibus. Fecit illam Dædalorum artifex natura totam ocaleam, adeò ut *πυροπτερον* illud in Mythologo Arctoris filium, non pavonis caudæ insertum, sed in hujus alis habitantem haud ineptè fingeres: quas quidem non minori superbia adverso sole expandit, atque illa avis Junonia, quam (præ cœlesti, quo excellit, colore) ferè in ruborem dat.

Quintæ corpus gruinum, alæ superiores in caule albo virentes, medio luteæ ci-

neritiæ, inferiores exortu atro virente sunt, reliquum albidæ: intus autem maculis in amœno virore pictis frequentius conspersæ: oculi nigricant, veluti & capita antennarum.

Sexta globosis scapulis atque gibbosis planis cernitur, quæ cinerem atramento mixtum imitantur, corpus incituris plenum, subcinereum: alas item angustas, & gruini coloris extrimas stillicidiis quibusdam sanguineis intensè rutilantes habet: pedes, capitulum, antennæ corpori concolores sunt.

Septimam ex filiquastro natam illi affinem dixeris; & præter molem corporis minorem & majorem nigredinem, primarumque alarum deargenturam vix discrepat.

Octavæ alæ omnes languidæ luteæ, vel potius pallefcente flavo nitentes, punctulis quibusdam fuscis, & aliis annofam æruginem referentibus inficiuntur, ocelli huic nigerrimi, aliàs flavescit tota.

Nonæ alæ omnes conchis marinis ex albo fuscis pictæ videntur; extremitatibus circinata, & in medio albis quibusdam lineis crenulatim currentibus ornata.

Decima item conchatis & clavatis alis donata, ex albo & obscuro rubente variè miscetur, nobisque inenarrabilem magis Dei potentiam, quàm narrabiles suo nomine colores ostendit.

PUNCTUM XIX.

De Papilione Bombycum.

BOMBYCUM Papilio, Bombylius quoque vocatur, ex eruca staminis serici texturici provenit. Meminit ejus & Aristoteles, si Aldrovando accedimus, cujus verbis historiam ejus ideò describere placet, quòd brevioribus clarè describi non possit. Ait ergo. Hujus generis papilionum generationem paulo aliter, quam apud nos nunc fit, describit Aristoteles his verbis. *Ex quodam magno Verme, qui cornua habet, & ab aliis differt: primum quidem cum is mutatus est, nascitur Eruca, deinde Bombylius atque ex eo Necdalus. Sex porro mensibus in has omnes formas mutatur.* Sic ille paulò aliter, ut dixi de Bombylii ortu tradens, quam nunc fieri videmus. Non enim nostræ Erucæ sive Bombyces ex vermibus fiunt, sed ex ovis Bombyliorum. Notandumque præterea ibi textum Philosophi à quopiam esse corruptum, ac inversum, & debere legi, nascitur Eruca, dein Necdalus, atque ex hoc Bombylius, quanquam mendosam illam lectionem secutus sit Plinius: nisi & apud hunc quoque corrupte om-

Arist. H. A.
l. 5. c. 19.
Aldr. Hist.
Inf. l. 2. c. 3.

nia legi dicamus, quod certissimè affirmare ausim. Textus corruptus habet sic. Est & alia Bombycum (de Bombycibus Vesp. par. aut sylvestrium Apum generis erat locutus) origo è grandiore vermiculo, gemina prætendens sui generis cornua. Hi Erucae sunt. Fit deinde quod vocatur Bombylius, ex eo Necdalus, ex hoc in 6. mensibus Bombyx. Ego verò lego sic. Est & alia bombycum origo è grandiore vermiculo gemina prætendens sui generis cornua: hinc eruca fit, quæ & Bombyx appellatur, ex eo *Necdalus*, ex hoc bombylius. Omnia 6. mensibus. Locus Aristotelis colligitur facilè ex ipsiusmet præcedentibus in eo capite verbis, quæ nos ante citavimus, ubi nimirum disertissimis verbis scribit, ex Eruca fieri Chrysalidem, & ex hac Papilionem. Idem ex Plinio diximus, idem Theophrastus tradit, binis in locis, nimirum in quinto de causis Plantar. & in secundo de historia earundem, in quo postremo loco mutari scribit *generationes quasdam per plura animalia*, ut cum ex Eruca fit Chrysalis, ex Chrysalide Papilio: sed Theodorus perperam ibi habet, cum ex tineâ Eruca, tum ex ea Papilio gignitur. Nam Theophrastus Tineæ non meminit, sed Chrysalidem ait nasci ex Eruca. Jam verò *νεκυδαλον* idem esse, quod *χρυσάλις*, ipsum nomen indicat, cum velut mortuum, vel potius sopitum sonet, unde Gaza rectè invalidam transtulit, talem esse Chrysalidem præterquam, quod vulgò notum est, ipsemet ibidem Philosophus attestatur, cujus dictionis vim cum non assequeretur Jac. Dalechamp. in fatidissimum errorem impegit, & suo seipsum gladio jugulat. Nam cum prius locum Aristotelis eodem planè, quo ego restituisset sensu, imò iisdem penè verbis, in subsequenti Plinii capite, mutata prorsus sententia, quamdiu inquit filum ducit Eruca, & latebras illas sibi ædificat. Bombylius Erucae nomine relicto, nuncupatur non à sono, quem *bombyzationem* Festus vocat, sed à *bombycio* id est vellere, quod orditur, unde bombycina vestis nomen habet. Post quadragesimum diem, quam Eruca se abdidit, & in bombylium mutata est, subnascens Papilio, nimirum cornutus vermis, & 4. alis pennatus, tum succum exhaurit, qui mollitiem velleri præbet, tum exeso folliculo, ut exitum sibi quærat, velleris extrinsecus incumbentis filum proscindit ac dissecat, ut ejus tractum, qui tota carminare nititur, sequi non possit, sed discerpatur, ac divellatur. Papiliones *νεκυδαλις*, Aristot. vocat ut equidem censeo *ἀλλασιδίλις*, *νεκύων*, veluti redivivos, morte liberatos, hac vita restitutos, commutata forma, vel *νεκυδαλις* id est, *νεωπύλις* καὶ *πρωτοφωτῶν* ἐξαλλομένους ultimos, recentissimos, novissime pro-

filientes. Sic ille. In quibus *hoc præterea notandum*, quod Bombycium vellus, & vestis bombycina, non dicuntur à bombylio, sed à Bombyce. Bombyx enim est Eruca, quæ textit, non Bombylius, ut patet ex Plinio, cujus caput 23. lib. 11. de Bombyce Coa inscribitur, & in finè capitis de bombycinis vestibus loquens, Assyria inquit Bombyce adhuc fœminis cedimus. Sed cum in hujus capitis mentionem inciderimus, in eo quoque nodus explicandus est, locus inquam alius emendandus, non tamen eo modo quo restituit eundem Dalechamp. Plinii verba sunt. Bombycæ & in Co Insula nasci tradunt, cupressi, terebinthi, fraxini, quercus flerem imbribus decussum terræ halitu animante. Fieri autem primo papiliones parvos, nudosque mox frigoribus impatientia villis, inhonestere, & adversum hÿemem tunicas sibi instaurare densas, pedum asperitate radentes foliorum lanuginem in vellera. - Legit Dalechamp. Fieri autem primo Vermes parvos, deinde Erucas nudas, mox frigore, &c. Ego lego sic. Fieri primo Erucas nudas mox frigore. Erucae enim prius vermes non sunt. Ut modo ad Bombyliorum nostrorum generationem revertamur, ea plane quo dixi modo se habet, nimirum ex Eruca jam folliculo incluso fit Chrysalis, ex qua Papilio, qui folliculum terebrat.

Summæ equidem imbecillitatis, & brevissimæ vitæ Papiliones isti sunt, ut qui ex folliculo erumpentes, haud ita multo post Venerem ineuntes diebus tribus coeunt, quo peracto masculus moritur, fœmina verò, ordine iterato ova parit innumera rotunda, minuta, semini hyoscyami non dissimilia, aut herbæ peti five Nicotianæ substrato sibi panniculis, vel albo, vel rubro, deinde emoritur: tunc panniculus cum ovis suscipitur, & ubi non possit hyemis pertingere frigus, reponitur.

Scribit Aristoteles esse quoddam *Papilionum genus*, quod durum quiddam simile cartamo, id est, cnicifemini producit, sed intus fluidum. Docti considerent, nunquid exacte hoc nostris bombyliis compepetat. Ego id neque negare, neque certo affirmare ausim. Modus enim ille generandi aliis Papilionibus etiam est communis, & Aristoteles in eodem post capite de Bombylio agit. Rursus cum Bombylii Erucam inquit ex magno, & cornuto verme oriri, cumque nostræ Erucae nascantur ex ovis, aliquando credidi Aristotelem utrumque generationis modum scripto mandasse, prout à diversis audiverat. Videtur enim ex mera aliorum relatione isthæc scripsisse. Quamobrem si ex utraque relatione unam, eamque veram conficias, rejecto scilicet cornuto illo verme, & in ejus loco supposito, duo illo simili

cartamo bombyliis applicari poterit. Nolim enim cum Dalechamptio cornu: cum illum vermiculum inter cornutos nostros Papiliones: nam sic semestri spatio varia formarum successio, non complebitur, ut voluit Aristoteles, repetit Plinius, quāquam confirmat experientia 2. mensibus omnia absolvi. Semini autem Cnici semen Papilionum horum simulare potuit, non quia æquè magna sint, sed quia intus utrumque est humidum. Hactenus Aldrovandus.

CAPUT II.

De Anelytris bipennibus.

ARTICULUS I.

De Muscis in genere.

ANelytra quadripennia, bipennia, quæ binis, ut Plinius scribit, pinnis advolant, excipiunt; *Musca, Tabanus, Culex & Ephemerum.* *Musca* primum dandum locum, quod in ejus laudibus diffundendis, ex veteribus Homerus & Lucianus; ex neotericis, Leo Baptista Albertus, Henricus Cunradinus, Andreas Dactius & Franciscus Scribabanus, defudarint.

Nomen, à musculo accepit. Nam detractus alis, caput nervosum, corpus molle, cauda tendinosa apparet. Hinc *Muscula* apud Boëtium nomen. Græcis *μῦα* à *μῦς* dicitur. *De Caninarum* nominibus inferius dicemus.

Bipenne esse insectum & in anteriori parte promiscidem seu aculeum gerere; apud Aristotelem etiam habemus. Senos pedes habere scripsit Plinius, ex iisque primas longiores ut oculos quos duos & hebetes habet, detergere valeat. Variis depingi cancellatim quasi coloribus, pavonis instar, per microscopium apud celebrem illum mechanicum *Drebellium* Londini observavimus. Reliqua; quæ huc spectant, in *Musca domestica* descriptione, ex Luciano adjicemus.

Locus. Humidis & æstuosis locis gaudent. Tam numerosæ in Apulia, ut proverbio locum dederint. Tot & in Hispania olim, ut earum venatores conducerentur. Apud pyramides in Ægypto tam frequentes, ut aer volantium murmure concutitur. Causam in sepulchrorum copiam, facile conjicias. Astracanæ denique ad mare Caspium, examina illarum oberrare, ut vix tolerari possint, navigationibus Anglorum debemus. Levibus & politis non diu insident. In Cretæ monte Carina novem M.

passuum ambitu non reperiuntur. Fodinas, propter noxios halitus fugiunt. Romæ in Herculis in foro boario ædem non ingrediebantur: nec in Papho per fores Veneris aliqua, si Apollonio fides. Præterea Brémensibus ab Emma donatum, nullas ferre; Cranzius prodidit, nullas & quandam Venetiis domum ingredi, quod Cardano debemus. Causam frustra vel in sublimitatem conjicias, cum tota urbs in lacunis fedeat; vel in parietum marmora, cum & in politissimis armis, & splendentibus templis, muscerdæ inveniantur; vel in amulæta, quæ nimis dubia sunt. Vidit ad arcendas muscas conflata lamellam Scaliger, ad quam in fenestra vix depositam musca advolans, alvum exoneravit.

Omniis fere eduliis insidiantur: sed inprimis, lacti, cadaveribus, melli, (mel Atticum ob thymum, & Carinæ montis excipio) & sphonnylio. Plinius idè balsami melle adulterati certissimum signum ponit, si à muscis infestetur. Varro earum proprium *ligurire* dixit. Lycophon idè *δελφίς* vocavit.

Triplex videtur esse Muscarum generatio. *Una* è Coitu, qui in æstivum tempus, hyemem clementiorem, vento meridionali sese vibrante, accedit. Coeunt quædam diu, aliæ non item. Mas postquam inscendit, membrum fœminæ, intra suos meatus receptum, materia & vi prolifica adimplet. Visæ in agro Heydelbergenfi mixtæ cujusdam naturæ, à Pennio. Vicissim enim conscendebant, sed talium & Lucianus meminit. Post coitum excluduntur vermiculi, qui in muscas abeunt. Albi hi; oculos ad latera prominentes habentes, quorum similitudine staphylomatis species quædam *μυιοκέφαλη* vocatur. *Alter* ex putrefactione. Nam plurimæ ex fimo oriuntur, in quo inchoatæ latent, & ex quo perfectæ exeunt: nec non aliis foridibus æstivo imprimis tempore. Meminit utriusque & Aristot. *Muscarum*, inquit, *ortus fit in fimo, quem agricolæ seorsum à stramentis separaverunt. Quare ii qui in hoc opere sunt, contendunt discernere reliquum stercoreis, quod sincerum non est: ibique ajunt fimum confici. Vermiculorum autem principia exigua: primum enim, in his quoque rubor subit: atque ex immobilibus proficiunt ad motum tanquam enascendo hærentes. Deinde vermiculus evadit immobilis: Tum demum motus, rursus movere sese cessat: atque ex ea musca perficitur: moveturque flatus solisve superventu.* Videtur tamen ex aliorum observatione loqui. Nulli qui per coitum generantur vermiculi: nec qui ex putredine tot metamorphoses subeunt. Crescunt primò ad justam magnitudinem, mox quasi in Nympham mutati, immobiles jacent;

Card. Subtil. l. 6. p. 609.
Scal. Exer. 246. f. 4.

Vicius.

Generatio.

Arist. H. A. l. 6. c. 19. f. 226. ed. Scal.

Descriptio.
Arist. H. A. l. 4. c. 7.
Plin. H. N. l. 11. c. 48.

Locus.
Merc. var. l. 13. c. 14.

Plin. H. N. l. 21. c. 14.
Plin. H. N. l. 34. c. ult.

rupta tandem statim die nympha, egrediuntur. Scalig. non tam ex putrefactione, quam principis quibusdam immutatis, ex gummi nempe quodam liquido oriri scribit; vel fortè ex alia aliqua materia à Natura in hunc finem concocta. *Tertium* generationis modum Knivetus Anglicus detexit. *Corruptum erucæ corpus*, (verba sunt Mouf.) *vel parum contusum in aureliam imperfectam convertitur, tunc ex ea, non papilio, sed tria oblonga ova nigricantia ejiciuntur, ex quibus muscæ vulgares, vel aliæ iis similes oriuntur.* Quandoque aurelia ipsa corrupta, nec papilio, nec ova, sed vermiculi albi, per foramen (quandoque unus, nonnunquam plures) egrediuntur, ex quibus postea muscæ valdè exiles. Ex guttis sudoris de laborantium digitis decidentibus in Dariena regione prognatas, vidit Petrus Martyr. Rivello verò rebus Britannicis præfecto, ex sanguine imbre procreatæ sunt. Videntur cum rhododaphne amicitiam colere, quod ad eam etiam in scrobe defossam undiquaque convolent. Bellum cum araneis gerere notum. De crabronibus superius diximus. Fortè cibi gratia ab iis capiuntur. *Ætas* plerisque brevissima. Magnis & militaribus paulò longior. Pereunt oleo, quòd hoc angustissimos, quales ipsis, spirandi meatus, lentore suo intercipiat. Potes id & temperamento, quod frigidum, adscribere. Ex calefactæ, haud facillè contrariam mutationem perferunt. Frigidæ, celeriter refrigerantur, & moriuntur facile. Mortuæ vel suffocata, vel solis calore, vel cinere superfusæ reviviscunt, ideò quidam immortalem animam habere putarunt. Tu calori id adscribe. Strangulatur vitalis in iis calor, cum exiles corpusculi meatus, copiosior humor infarcit: sublato per calorem externum isto, suæ libertati restituitur. Obtruncatas capite, currere, salire, & plurimum reliqua corporis parte vivere, notum.

De *Volatu* ita Lucian. *Est illi volatus, non continuo pennarum remigio, ut vesperilionibus: neque saltu ut locustis: neque cum stridore, ut vespis, & crabronibus: verum flexilis, ad quamcunque aeris partem se moveat. Adde, quod non volet quiete & cum silentio, sed cum cantu & melodia: non item immite & sæve, quemadmodum Culices & Muscæ: neque cum gravi fremitu Apum & Vesparum, horribilem ostentans sonum & minacem; sed tanto volat his suavius musca, quanto sunt tuba & cymbalis tibie dulciores.*

Et dum volant, & liberæ, & captæ, præcis etiam alis sonant: sed hæc alio quam illæ modo: aliquando, exeunte in ore spiritu, ut Albertus loquitur, non sonant. Percutitur cadens inter alas earum aer:

meatque etiam non volantibus inclusus, intus spiritus. Major in volatu sonus, quòd major aëris attracti copia ad septum transversum validius alliditur. Vix audiuntur quietæ, quòd tum se nec contrahunt, nec atollunt. Non trahitur sic intus spiritus, cujus agitationi sonus ipse adscribendus est.

Ingenium detegunt, audacia, impudentia, & indocilitas. Nulli rei non insident: nihil non conspurcant; redeunt etiam millies abactæ. Indociles esse, sed minus hirundinibus quòd capitæ horreant, hæc sua natura hominem oderint, apud Plutar. cui suffragatur experientia, habemus. Araneos insidiantes observant illorumque cassus evitare conantur. Elephantem adortæ, in pertusa rimis pelle, si constringatur, intereunt. Plura in Leone Baptistæ, Alberto & Luciano vide. Dolorificos inferunt morsus, corporique diu affixæ hærent. Unde Homerus sagittarum ictibus comparavit. Acriores illi, si aliquid de serpentibus vel venenatis gustavere. Candidis illapsæ vestibus ita eas conspurcant, ut difficulter eluas. Carnes, emissa ab alvo vermium illuvie, foedare solent. Imminente tempestate validius mordent: seu quod frigidiore reddito aëre, calor naturalis appetitum excitet: seu quòd exhaustas in circumfluum aërem, unà cum vapore humidi substantifici, quod paucum habent, portiunculas, qua patet via refarcire moliantur. Tum etiam ex supremo aere ad infimum descendunt: & in aromatibus maxime apparent. Multa contra insulsum earum traduntur. Quidam cœpæ frustulo carnibus affixo arcent. Alii lupi caput intra domum suspendunt: ex salicaria seu lysimachia fumum excitant: foliorum minoris sambuci, vel cucurbitæ decocto, vel helleboro albo cum lacte trito, loca conspergant. Sunt qui succum origani cum lacte & suillo felle & malo grætorum contuso, aqua diluunt, & solo superfundunt: visi, qui myrti aut hujusmodi plantarum fasciculos suspendebant, inque iis noctu congregatas, in faccum conjiciebant. Jumenta ab earum injuriis præservare creduntur, laurus cum nigro veratro in lacte trita; nepetæ odor & folior. ejus decoctum: Unguentum ex baccis lauri cum oleo paratum: frutices rhododaphnes, sit usi in scrobem conjiciantur, convolare in eos undiquaque volumenta creduntur.

Habent in *Medicina* usum. Illinuntur à quibusdam cum radice lapathorum vitiliginibus. Impari numero, ab aliis, furunculis, medio digito, applicantur. *Capita* folio ficulneo asperata alopecie conferunt: cui, secundum alios, cinis cum nucum cinere contritus, prodest. Sunt qui melle, sunt & qui lacte subigi volunt. Ad pilorum

Arist. H. A. l. 4. c. 9.

Ingenium.

Plin. H. N. l. 29. c. 6.

Æl. H. A. l. 9. c. 15.

Fuga muscarum.

Plin. H. N. l. 24. c. 8. & 25. c. 8.

Beret. vet. Med. l. 2.

Ufus.

Martyr. Dec. 3. l. 9.

Sympathia & Antipathia.

Ætas.

Galen. de Med. simpl. l. 2. c. 20.

Ælia. H. A. l. 2. c. 29. Plin. H. N. l. 11. c. 36. Volarus.

rari-

raritatem, vide ex iisdem & aliis remedium. In Epilepsia rufas & in potu exhibitas commendat Plinius *M. Servil. Nonian.* addit idem, *princeps civitatis, non pridem in metu lippitudinis, priusquam ipse eam nominaret, aliusve ei prædiceret, duabus literis Græcis P. & A. chartam inscriptam, circumligatam lino, subnectebat collo. Mutianus ter Consul, eadem observatione, viventem muscam, in linteolo albo. his remediis carere ipsos lippitudinē prædicantes.* Galenus ad chymosin, cum ovi luteo tritas commendat. Ad pilos palpebrarum pungentes, Dionysius Milesius. Plinius ad eandem gignendas mascarum finique murini cinerem, æquis portionibus permiscet additis quibusdam aliis. Aqua earundem per balneum destillata, oculos à maculis & pterygiis liberari, si vesperi laventur, capillos, si eadem sæpius madesiant, in immensum crescere; duabus guttis, surditatem tolli, Judæus quidam apud Gesnerum retulit. Vas autumnò sepeliendum, & materia sub hyemem destillanda est. *Audiivi quendam, inquit Gesner. solitum dare, tres vel quatuor muscas intra corpus, atque ab eum inde optimè solutam. Rac. florum geniste g. s. ponantur in vase terreo, cum butyro alternatim strato, quibus vas impleatur, ac optime clausum in fimo equino, solem versus per annum sepeliatur: post annum, muscas invenies, ad unguenti formam redactas, quæ omnem dolorem, in quacunque corporis parte sedant.* Cedunt & quibusdam animalibus in cibum. Aranæ iis insidiantur, hircundines vescuntur. A Chamæleonibus, mutacillis, anate muscaria, zygænis capiuntur & vorantur. Arrident & piscibus truttis imprimis. adhibentur & inter supplicia. Apud Persas, qui legibus obrectasset; diebus viginti in Archivo vinctus, perseverabat, & melle ac lacte delibutus, nudus, muscis exponebatur. Exercuisse & Deum per eas sua judicia, Historiæ tradunt. Megarenses è sedibus pepulere. Juliani Apostatæ exercitum afflixere: in Caroli Galorum Reg. Anno. M C C L X V. magnum damnum morfu intulere. In Oriente tanta ex mortuis & putrescentibus exorta Anno. M C C C X L V I I. pestis, ut vix decimus hominum superesset. Circa medium Augustum in Brombiensis templi fastigio ingens examen quotannis consideri solere, Brighthmannus author est.

Genera Muscarum plurima occurrunt, quæ sigillatim in sequentibus ponemus. Differentiæ. *Differunt, magnitudine, partibus, colore, loco, &c. Magnitudine, sunt magnæ, quas seculis didas militares, Lucianus dicit, alii Canes, sonitu asperrimæ, volatu velocissimæ, vitæ longissimæ, tota enim hyeme perdurant. Sunt mediæ, sunt minimæ. Partibus. Aliæ capite sunt magno, parvo aliæ: ven-*

tre quædam crasso, exili, brevi procero. Sunt pilosæ, glabræ, antennas in fronte gerentes, plurimæ non. In Cyrene habentur latifrontes veluti mustelæ, aliæ viperis similes. *Loco sunt Domesticæ, Sylvestres,* quarum oleum in magno precio fuisse memorat Cardan. Macedocinæ in fluvio Astræo, *Hippuri* dicto, quæ simul ac hominis manu continguntur, alis evanescentibus colorem perdunt. Moluccanæ, Sumatrenses, Americanæ. *Colore.* Nam virides & pictas, Vespam majores, quæque subterraneos sibi nidus forment. Hispaniola insula alit. *Albas,* aculeis acutissimis, Casparus Balbii in itinere suo vidit. Insigni albedine notabilis & illa, quæ *Tolleti,* in macello publico, sola per integrum annum comparere solet. Sunt & cineræ, cæruleæ, luteæ. Huc pertinent *Caninæ* quæ canes, *Boariæ,* quæ boves, *Equinæ* quæ equos infestant, *Napelli & Vinaceorum.* Illis à napello, qui in Alpibus Rheticis, mense Junio & Julio floret, nomen impositum est. Concolores ferme eidem sunt, communibus majores, alis capitibusque ex lucido viridique vel cæsiore virente, quasi Cicindelæ, vel Cantharides, ut Pena & Lobelius describunt. Guainerius Antidotum ex eis confecit ad multa utilem, quem apud Aldrovandum vide. De *Musca vinaceor.* ita Aldrovandus *Ælian.* Ephemera inquit, animalia unum diem vivunt: ex facie vini accedente originem trahunt, aperto dolio, ut luce suscepta sunt, vita excedunt. Aristoteles verò Culices (*κύννοτες*) scribit nasci ex vermiculis, qui fece aceti gignuntur. Quo loco Gaza pro *κύννοτες* reddidit Culices vinarii, sed quam benediceret in Culice. Nascitur quidem in ipsis vinaceis Muscar. quoddam exiguum genus, *Moscinos* vulgus vocat; Sed hi meo iudicio, neque culices illi Aristotelis fuerint. non enim ex aceti facie gignuntur, argumento, quòd vindemiæ tempore tantum apparent cum nova vina fiunt: neque *Ephemera Æliani,* etiam esse puto: nam plurimos quotidie propè dolia extinctos reperire esset, quod alioqui non fit. *Moscini* autem nostri animalcula sunt admodum exigua, corpore crassiusculo, coloris ex cinereo fusci, brevi: capite rotundo, brevissimis antennis, brevibus etiam pedibus quæ ferè omnia in contrario in culicibus modo habentur. Hæ namque antennas habent longas, corpus procerum, pedes longos. *Moscini* vini valde sunt appetentes, adeò ut in eo sese submergant, unde bibaculor. ad agium cupientium Moscinorum more mori, h. e. in vino, ut in extinguibilem suam sitim sedent. *Vinulas* eos vocat Scaliger.

Plin. H. N. l. 33. c. 16.

Galen. de comp. Medicam. secund. loca l. 4. c. 25.

Mous. de Inf. l. 1. c. 12.

Ufus in cibo.

Susus in Epicure.

Marin. Sic. l. 2. de Hispania Regibus.

Differentiæ.

Atten. H. A. l. 15. c. 2.

Rhodig. An- tiqu. sect. 1. 17. c. 11.

Aldr. Hist. Inf. l. 3. c. 5.

ARTICULUS II.

De Muscis in specie,

PUNCTUM I.

De Muscis Aldrovandi prima tabula.

Aldrov. de
Inſ. l. 2. c. 1.

Muscarum varias differentias Aldrovandus & Moufetus nobis propofuere, hic in classes certas digestas, in tribus tabellis ille. Prima 25. species continet.

Prima Megalocephale haud ineptè vocari poterit. Capite enim est pro corporis portione fatis magno, cum interim vulgaribus vix major sit. In fronte candidat, oculi rubent, alvus prope pectus sublutea est cætera fusca, alæ ex luteo & nigro variegatæ.

Secundam ad Boariarum genus reducendam judico: longa est duos ferè digitos, lata transversum pollicem, colore pertotum corpus luteo, capite triangulari, in medio luteo & hirsuto, oculis colore castaneis & figuræ ovalis. Pectore lato, eminente, gibboso, utrinque ad latera depresso. Ventre longo, angusto, annuloso, deorsum inflexo, in extremitate acuto, colore lutescente ac lucido, in fine nigricante. Alæ subluteæ totum corpus longitudine æquant, quas, dum quiescit, simul conjungit, & supra supernas partes ita extendit, ut fere rotas obtegant. Pedes flavescunt, in extremo ferrati, vel denticulati & bifidi, pronaparte ex luteo ad fuscum colorem accedere videtur.

Tertia muscis vulgaribus majoribus paulò major, utpote ex Boariar. genere, corpore est crasso & rotundo, coloris nigri saturati, lucidi & splendentis. In capite maculæ sunt aureæ duæ, oblongæ & obliquæ C. literæ consimiles. Alæ quæ pectori hærent, eleganter admodum lutescunt. Pedes aterrimi, sed minimè splendidi. *Quarta* propter cinereum seu leucophæum colorem Caninis poterit accenseri. Vulgaribus aliquantò minor est, figura corporis eleganti & vivida, colore cinereo, sed alæ ad luteum vergunt. Caput rotundum, venter oblongus & hirsutus, pedes rufescunt.

Quinta forma item corporis est admodum venusta, caput rotundum habens & rubescens, lineolis duabus candidis insignitum. Pectus, quod leucophæum est, duabus maculis nigricantibus perornatur. Alæ cinereæ nigris maculis eleganter variegantur. Venter oblongus, & rotundus in extremo, ceu in aciculam desinens. Partem supinam lineæ duæ albicantes trans-

versim secant. Prona pars cinerea est; Pectus pronum cæruleum.

Sexta pectore est æneo, valdeque splendenti, ventre rotundo, colore viridi, sed 3. lineis transversalibus nigricantibus distincto. Prona tota virefcit.

Septima majori muscæ compar est, capite in medio coloris argentei, antennis brevibus pectore leucophæo, alvo supina subrubra, quæ tamen si Soli obversetur, colorem etiam quendam lucidum cinereum præ se ferre videtur. Prona tota similiter subrubra est, & toto ferè corpore hirta.

Octava novissime descriptæ valdè cognata est & similis. Capite similiter albicat, corniculaque eadem in fronte gerit, & toto corpore pilosa est. Colore tamen quodammodo differt. Pectus enim & alvus ex cinereo ad cæruleum vergunt, & si Soli obvertatur, subrubri quid in ejus alvo conspicitur. Est præterea aliquanto minor.

Nona à vulgariis muscarum generibus ob alvi gracilitatem degenerare videtur, & ad Culices accedere. Caput ei rotundum, pectus nigricans, dein color cernitur luteus, qui lineis duabus nigris invicem instar crucis interfecantibus insignitur, cæterò nigra est.

Decima tota lutea est. Alas, cum quiescit, supra alvum conjungit & explicat. Pectore est latiusculo, ventre angusto & gracili. Alas habet valde subtiles, & punctulis innumeris variegatas. Caput subtus albicat supra lutescit, & è medio duo brevissima exilia cornicula erumpunt.

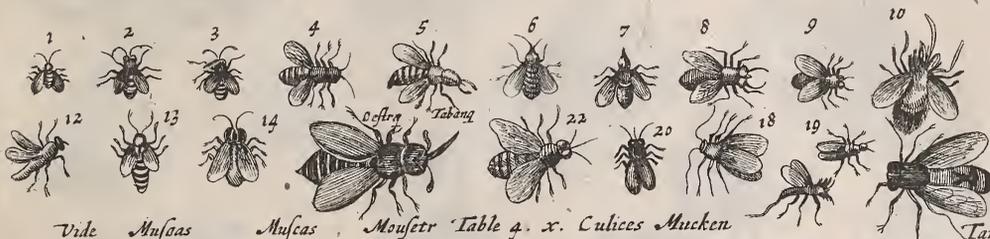
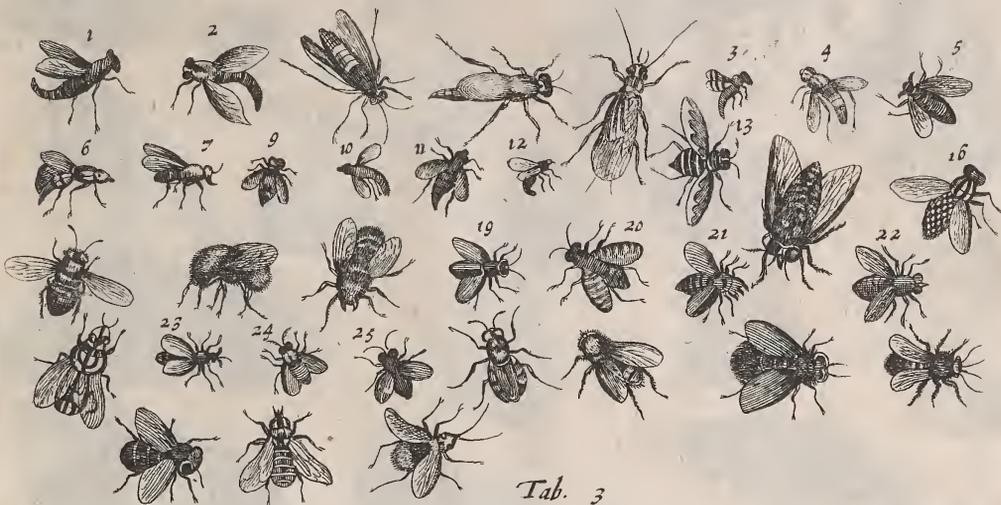
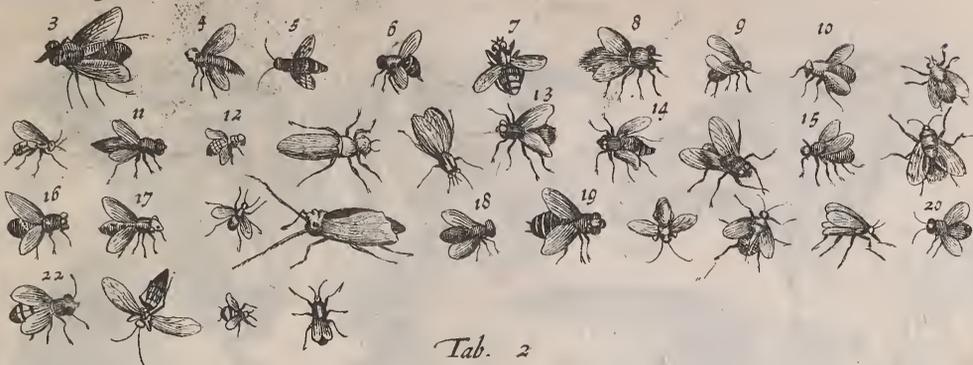
Undecima contractior & brevior est, pectore cinereo obscurè ventre nigro, sed ad cæruleum quodammodo tendente, tota hirsuta.

Duodecima valdè pusilla, capite rufescente, pectore subalbo, multis tamen nigris punctis eleganter variegato; alvo similiter subalba, aut cinerea dilutè, quàm lineæ multæ nigricantes transversim secant, altera tantum per longitudinem excurrente.

Decima tertia in arborum truncis, pyri verò & pomi potissimum insidere apprehenditur. Color toto corpore æneus, aut viridis, sed admodum obscurus. Venter autem supinus foli oppositus cinereo, lucido nigroque variegatur, pronus obscurè virefcit. Pectus supinum lineis quibusdam rectis exornatur.

Decima quarta ad majores muscas ferè accedit, pectus ei obscurè lutescit, alvus admodum exilis est, angusta, & in extremo acuta, ex luteo & nigro eleganter variegata. Lineæ namq; quaternæ nigræ eam cingunt, quarum duas priores linea alia quædam intermedia conjungit, & fere unit: sed reliquis punctula quædam nigra substernuntur. A-

Aldrovandi figurae numeris notatae sunt

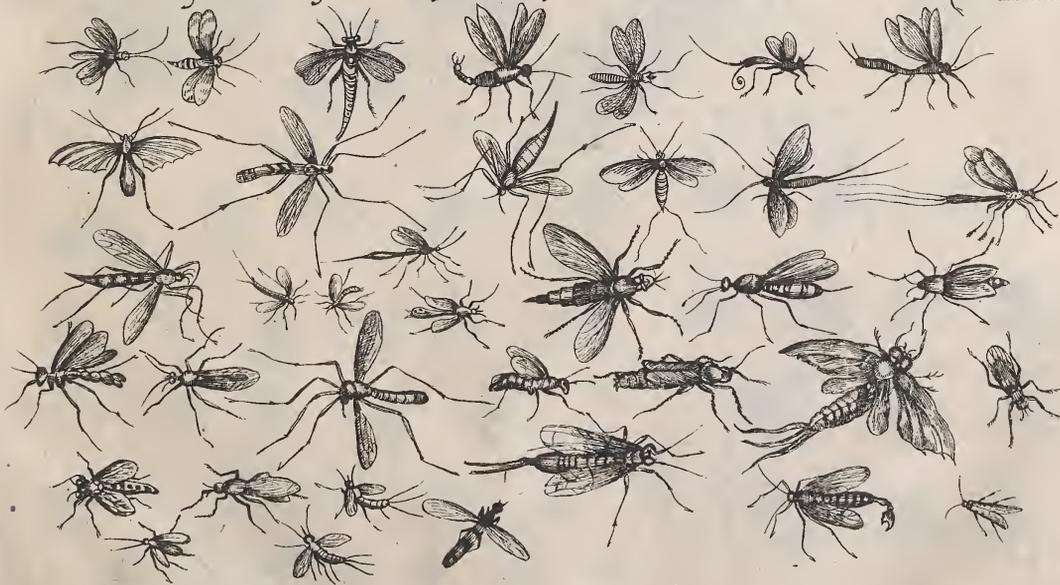
Vide Muscas

Muscas

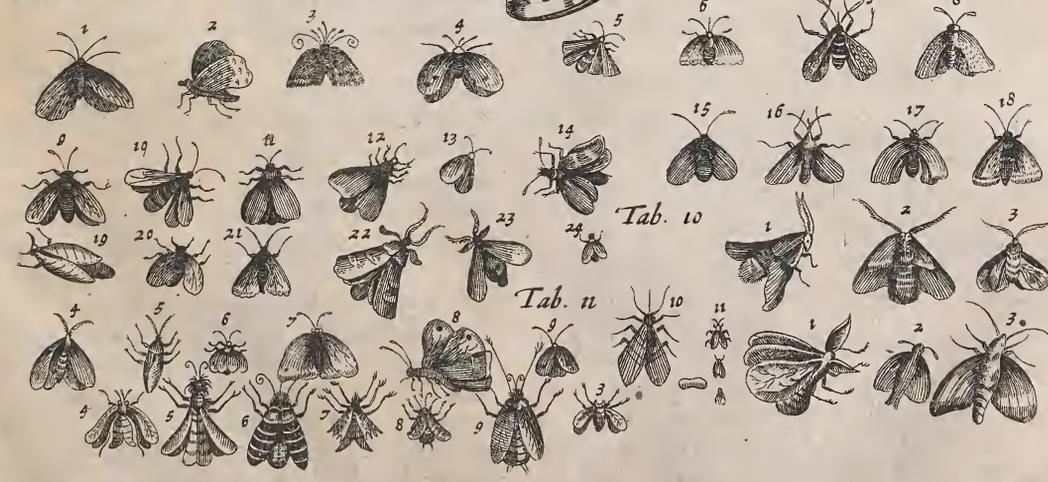
Moufetr

Table 4. x. Culices Mucken

Tancken

Faint handwritten text, possibly a list or notes.

Aldr.

Aldr.

Mouf.

Mouf.

Mouf.

Mouf.

Mouf.

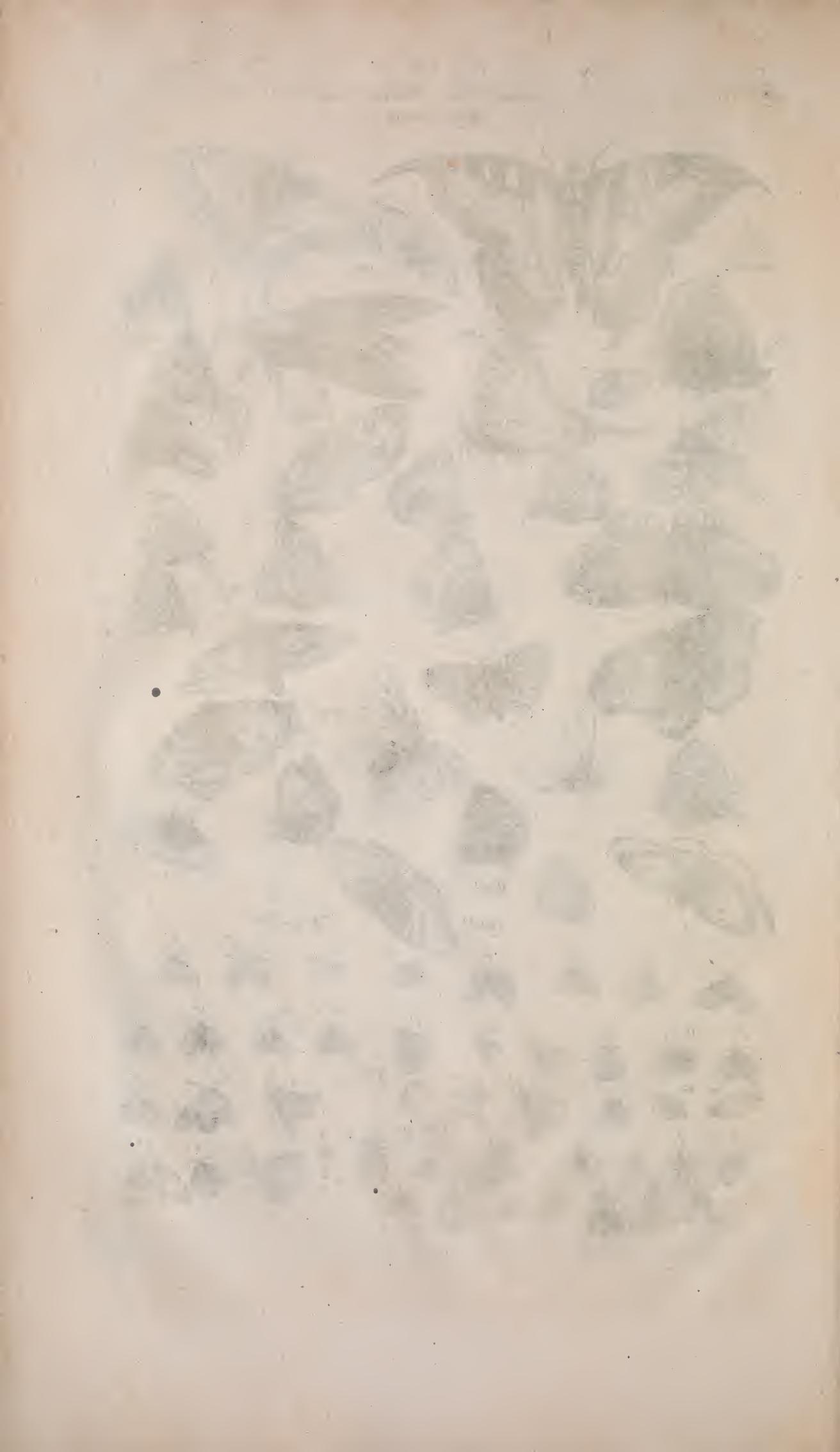
Mouf.

Papil.

Tab. 9. Aldr

Tab. 10

Tab. 11

læ corporis longitudinem æquant.

Decima quinta vulgaris magnitudine est, albo graciliori, colore luteo obscuro, capite rotundo, in medio eleganter rubro, oculis nigris, pectore lato, prominente, & utrinque ad latera depresso: ventre exili & gracili, & deorsum reflexo. Alæ & pedes dilutius, quàm reliquum corpus lutescunt.

Decima sexta vulgares aliquantò excedit: pectore supino nigro, sed pilis quibusdam lutescentibus insignito. Alvus depressa est, & versus pectus duas habet maculas luteas, cæterò penitus nigricant, præterquam extremo, quod obscure albicat. In alis, quæ pectori connectuntur, macula lutescens utrinque conspicitur.

Decima septima ex Caninar. majorum numero cinerea est, sed junctis quibusdam nigris depingitur.

Decima octava tota viridis, ac maxime splendidi coloris, pedibus ac capite nigricat.

Decima nona illis videtur accensenda, quæ carnes æstivis temporibus defœdant. Figura enim omninò est eadem, colore tamen magis fusco, lucido, & ad cœruleum obscurum tendente: toto præterea corpore hirsuto, alisque circa exortum flavescens.

Vigesima vulgarium magnitudine est, corpore tamen obesiori. Pectus admodum obscurè lutescit. Alæ maculis duabus velut tribus fuscis pinguntur. Eadem in exortu flavescunt. Alvus tota ex cœruleo nigricat, & admodum plana est.

Vigesima prima corpore est rubro, oculis colore castaneo, pectore piloso, albo nigra, sed tribus lineis subluteis transversis insignita.

Vigesima secunda ex Caninar. majorum numero, sed aliquantò minor, pectus habet atrum, & in eo lineas subalbas per longitudinem ductas, alvum cineream, ac admodum lucidam, maculis multis partim nigris, partim rubescentibus respersam. Pediculi sunt aterrimi.

Vigesima tertia alis est colore argenteo ad aurum tendentibus. In ore aculeum gerit. Caput majusculum & pectus obscurè lutea sunt. Alvum planè luteam linea longa in duas partes supine dissecat. Fucum fermè exprimit magnitudine. Sicut insuper

Vigesima quarta, quæ ob varietatem colorum valde speciosa est, caput habet album, oculos amplos spadiceos, thoracem nigrum, sed lineis 2. subalbis rectis exornatum. Alvus oblongiuscula est nigra, aliisque coloribus conspicua. Quæ enim pectori jungitur, maculas 4. luteas habet, 2. utrinque intercurrentes lineæ nigra distinguunt. Cætera albo, nigro, luteoque elegantissime variat. Prona pars penitus

flavescit, præterquam in extremo, ubi nigricat.

Vigesima quinta vulgaribus muscis magnitudine æqualis pectus habet nigrum, lineis aliquot subalbis variegatum, alvum colore æris politissimi & splendidi.

PUNCTUM II.

De Muscis Aldrovandinis tabula secunda.

Totidem species & 2. tabella habet.

Primo & secundo loco quæ posita, invicem fere similes sunt, quànquam prior caudam sursum, altera deorsum flectat. Utraque anteriori parte muscas communes ad amussim repræsentant, capitis scilicet & pectoris figura. Dorso sunt eminenti, latoque ac giboso pilosoque. Alæ longæ, angustæ, ad caudam propemodum extremam exprorectæ. Alvus nigra, angustaque in 8. determinata annulos, tandem ita acuitur & reflectitur, ut Scorpionis caudam efformare videatur. Pedes oblongi scabri, in extremo veluti in minutulos digitulos divisi.

Tertia exigua admodum alas habet argenteas, lineolis nigris ternis transversim sectas, albo breviores, quæ initio crassior est, sed postea magis magisque attenuata paulatim in mucronem definit. Quidquid alvi ultra alas protenditur, id totum nigerrimum est. Petioli colore sunt ferrugineo diluto ad luteum vergente. In ventre aut ejus apice nulla observare licet segmenta, quæ annulos vocat Albertus. Caput & dorsum non nihil rufescunt superne. In dorso extremo, ubi albo jungitur appendicem parvam quandam habet albicantem.

Quarta oblonga est & gracilis, capite pro corporis portione magno fusco, fusco item thorace, qui gibbosus est. Alvus exilis in medio rubra, cæterò nigricat. Pedes atri, quorum posteriores longissimi sunt.

In *Quinta*, quæ tota cinerea est, nihil præterea notatu dignum.

Sexta culiciformis est, caput & dorsum fusca sunt. Caput culicis exiguum, sed nulla fistula. Alæ longæ & angustæ, ad extremam alvum exprorectæ, aut etiam ulterius, ex fusco splendidæ. Alvus annulosa, angusta, oblonga; dorsum supinum, luteum, nigris maculis varium.

Septima in media fronte inter ocellos nigros punctulum aliquantò prominet jubæ. Proboscide armatur insigni. Corpus totum, pedes & alæ colore sunt ferrugineo. Membrorum constitutionem icon exacte ostendit.

Octava ex minimarum genere est tota nigricans. Alæ in ipso exortu, nigrae, cætera

cætera argenteo splendent.

Nona pariter ex minimis est, colore viridi pereleganti conspicua, qui, si Soli obversetur, velut aureus apparet. Alvus angusta brevis, & in extremo nonnihil acuminata. Alæ ultra anum protensæ. Eiusdem generis, imò minor est

Decima, & ipsa pariter viridis alvo exiliore, magisque acuminata.

Alvum quoque acuminatam, sed non adeo, habet

Undecima, colore nigro est, sed maculis albis in capite, dorso & media alvo varians. Alæ argenteæ purpureum quid, si Soli obversantur, ostentant.

Duodecima à minimis illis viridibus nihil differt, nisi quod ano est rotundiore, crassioreque.

Decima tertia ad majores accedit, tota atra, præterquam in alvo (quæ compacta & crassa est ubi tribus, quatuorve lineolis seu circulis cinereis transversim fecatur. Alæ amplæ, & duplo fermè toto corpore longiores, in extremo albicant, cætera aterrimæ.

Decima quarta vulgaris muscæ speciem refert, sed thorax & alvus ex cinereo viridescunt. Alæ & pedes flavescunt.

Decima quinta Fucum & Vespam refert, illum corporis crassitie, hanc colore potissimum alvi. Hæc enim lutea est, lineis quatuor transversis nigris insignita, per quarum medium lineâ aliâ ejusdem coloris rectâ percurrit. Pectus pariter subluteum, & maculis item duabus nigris utrinque decoratur. Caput in medio lutescens lineâ quædam nigra transit. Oculi sunt fuscis, antennæ admodum exiguæ, pedes lutei in extremitatibus quodammodo nigri.

Decima sexta ex caninis majoribus est; Oculos rubros, magnos, prominentes lineâ alba interstinguit. Pectus cinereum est, sed tribus lineis rectis, albis distinctum. Alvus quadrangulis fuscis, albisque invicem alternatim subeuntibus variâ, latruncolorum lusum repræsentat. Ipsa tota in prona parte ex cinereo ad fuscum tendit.

Decima septima exigua est & nigra, musca vulgaris fortè nondum adulta.

Decima octava apem quodammodo refert. Alvum luteam & pilosam lineâ quædam nigra supernè à pectore ad extremitatem protracta rectâ percurrit. Pectore est nigro, capite albo, oculis fuscis extuberantibus. E media fronte cornicula brevia, nigra & apicibus rotundis insignita emittit. Alas subluteas & splendidas habet. Anus niger est & hirsutus, cætera lutescunt præter pedes, qui nigricant, præterquam in extremo, ubi albicant.

Decima nona toto corporis habitu vulgares refert, sed magnitudine inter majores & minores ambigit.

Vigesima eadem magnitudine est, tota ferè atra. Alæ maculis fuscis colorantur.

Neque ab his discrepat magnitudine.

Vigesima prima hirsuta, pectore nigro, alvo rufa, sed supinè nigris notis ad podicem usque nigrum item continuatis variegatur. Alæ fusco maculantur.

Vigesima secunda majoribus congener, tota penitus cœrulea est.

Vigesima tertia vulgaris domestica est, nulli non nota.

Vigesima quarta coloris est spadicei auri ad instar rutilantis.

Vigesimalam quintam, quæ ultima est in hac serie, totam penitus auream alæ argenteæ cohonestant.

PUNCTUM III.

De Muscis. Aldrovandi tertiæ tabula.

IN tertia tabella viginti duæ exhibentur.

Priori loco quæ depingitur, corpore est exili, capite, alvo, antennis proceris, pectore nigro, alvo rubente.

Hac aliquanto majores sunt *duæ subsequentes* pulchræ admodum & valdè similes. Prior capite & thorace, pedibusque est cœruleis, corniculis oblongis, alis luteis, alvoque inter rubrum & luteum ambigente.

Quæ post has in eadem serie *quartum* & *quintum* locum obtinent, vespæ quodammodo speciem præ se ferunt, quanquam minores sint, antennis pariter instructæ, capite & pectore fuscis, alvo & alis lutescentibus, his intensius, illis obscurius.

Sexta corniculis adè brevibus, ut carere eis videatur. Corpus totum annulis aureis, & nigris alternis variegatur. Alæ auro & argento mistis resplendent.

Septima ex iis, quas Tavanellos vulgus vocat, longa proboscide, brevissimis corniculis prædita, thorace obscurius, alvo dilucidius lutescente, alis argenteis.

Octava ex majorum numero est tota penitus viridi colore obsoleto vestitur, sed caput rubet, alæ albescent.

Nona eadem videretur, nisi multò gracilior & minor esset.

Decimam quoque ex muscarum genere judicavi. In ore promuscidem habet valdè longam & bifidam. Capite est rufo & hirsuto, antennis exiguis, corpore toto plano & depresso, colore aterrimo & splendido instar holoserici: alis longiusculis, quæ in parte externa nigrescunt, in interna argentum referunt. Totum corpus supinum admodum hirsutum & pilosum est, in medio nigricans, ad latera albicans, pedibus est flavescens hirsutis. Alæ

tametq̃

tametſi flaveſcant, ſi ſoli obverſentur, argento ſplendent.

Muſciforme inſectum, quod *undecimo loco* exhibetur, libuit appellare, quod proboscide, capitis & pectoris conformatione omninò muſcam referat. Caput nigrum eſt, thorax item niger: viridis in dorſo macula longa: alvus valde longa, deorſum inflexa & acuminata, ferruginea & maculis atris ſupinè per longitudinem ductis. Crura item ſunt ferruginea.

Duodecimo ordine depictum Inſectum muſciforme quoque dici poteſt, capite craſſo ferrugineo, pectore & alvo oblongis, anguſtis, colore viridi; alis albis, nigris fibris intercurrentibus, pedibus ſubflavis.

Tertium & decimum Inſectum alvo pariter eſt admodum procerum, colore modò nigro, modò croceo luteſcente diſtincta, tenui & in extremo obtuſa. Alæ latiuſculæ ſunt argenteæ, breves. Per tergus luteum fuſca linea deorſum tendit. Caput nigrum, cervix lutea, antennæ per breves, per breves item pedes, qui cinerei ſunt.

Jam verò *decima quarta* in hoc ordine elegans muſca eſt, alas habens plane argenteas, caput nigrum, nigras item & ſubtiliſſimas antennas, oculos flavos, cætera viridia, præterquam in ſuprema alvo, ubi elegantiffimo miniaceo colore inſignis eſt.

Decima quinta exigua eſt, at longis proportionem alis, iisque fuſcis. Tota ipſa candicat. Caput rotundum eſt, exiguum, alvus hirta.

Decima ſexta muſcula eſt omnium minima, tota aterrima, alis albis longiſſimis pro corporis exilitate.

Decima ſeptima alis pariter longis & totam cooperientibus prædita eſt, corpore fuſco & nigro, ſuperius vario, pedes habet poſteriores valdè longos, longas item antennas, eaſque nodofas & flexiles.

Decima octava tota eſt coloris fuſci, corpore exili, breviffimis antennis.

Decima nona alis & alvo coloris aurei ſplendidiffimi, longiuſcula, pectore fuſca. In capite puncta habet duo lutea, antennas nigras in extremo obtuſas.

Vigeſima capite eſt nigro, antennis breviffimis nigris, alis argenteis, cætera ex cæruleo viridis.

Quæ *penultimo loco* picta eſt, ſimilis eſt ei, quæ in ſecunda tabula depicta eſt ſexto ordine, ſed craſſior & elegantior, nigra & luteis annulis: alis item proceris ex luteo ad caſtaneum vergentibus, capite nigro rotundo, unionem nigrum æmulante, antennis brevibus, quæ capiti inferuntur, admodum tenuibus, in extremo craſſis & obtuſis: pedibus longis, ſubflavis.

Poſtrema ex Tavanellorum vulgò dictorum genere eſt, ſed inſolenti aſpectu, quo ranam, bufonemve quodammodo æmulatur. Corpore eſt procerum, craſſo-

que, coloribus nigro & flavo variegato, oculis nigris, amplis, & obtuſo riſtu ranam, bufonemve (ut dixi) exprimente. Antennis caret. Pedes ſunt breviffimi. Alæ longitudine alvum excedunt & latitudine; color iis aterrimus.

PUNCTUM IV.

De Muſcis Mouſſeti aquaticis.

Mouſſeto duplices ſunt muſcæ, *Aquatica* nempe & *Terreſtres*, quarum illæ *Phryganides*, *Macedonica*, *Tigurina*, *Æſchna*, *Lutea*, *Fuſca* & *Tipula*. Mouſ. Terreſtri Inſect. pag. 69. Græcis ſeu lacuſtres nomen tale, quod rebus aquis innatantibus veſcantur, & ſuper aquas potiſſimum degant, ſortitæ ſunt.

Phryganides, inquit Mouſſetus ex Phrygania vermiculo (quem Angli Cados Worme appellant) in aquis degente, & menſe Aug. ad ſuperficiem aquarum aſcendente exit, quaternis alis, colore fuſco, corpore oblongo, 2. antennas breves habens, caudam verò bifurcatam, vel duas ſetas è cauda exeuntes. Varia hujus muſcæ eſt forma, quia Phryganiorum ipſorum tanta varietas.

Apud Maced. circa fluvium Aſtræum, qui inter Beſocam & Theſſaliam medius fluit, volitat muſcarum genus, quæ non ubique reperiuntur, nec ad aliarum muſcarum ſimilitudinem quicquam accedunt, nec Apum Veſparumve, aut crabronum faciem gerunt; harum tamen cujuſque aliquid referunt: nam magnitudine crabrones, colore veſpas, bombitatione apes, audacia reliquas muſcas repræſentant; *ιπταβος* indigenæ vocant. Equiſeles Latini; per ſummas aquas volitantes piſcibus in eſcam cedunt.

Muſca aquatilis æſtiva major frequens circa Tigurum conſpicitur menſe majo (vulgò tes glaſſit vocant) quam à generoſo nominatam accepimus & à Tigurinis deſcribi optamus.

Æſchna muſcæ ſunt aquaticæ, colore cinereo, alis quatuor, ſex pedibus juxta caudam, multos quaſi exiguos pilos lanuginoſos habentes.

Muſca aquatilis lutea ex fuſco luteſcit, alas, habet longas, in ſcapulis ſemper inter volandum erectas. Oculi illi magni prominentes, cauda longa articulata, cujus in extremitate duo pili longi exeunt; juxta flumina & paludes ſemper veſatur, rarius alibi, præſertim à pluviis.

Fuſca alia eſt quatuor alis longis, longiſque cruribus corpore articulado; duas longas antennas in fronte gerit; parvum

caput, oculos prominentes & nigricantes. Alæ fuscæ, sed dilutæ magis, quàm reliquum corpus. In sylvis juxta paludes & stagnantes aquas ferè semper reperitur.

Denique inter rariores muscas illam *Cardani* referam, à semetipso descriptam his verbis: Animal, inquit, habeo scarabæo simile, quod non foetet, molle, celerrimum omnium, quæ noverim, annulosorum: colore est fulvo obscuro, non nigro; 6. pedibus, duabus alis perbreuibibus atque tenuibus, quæ caudam minimè tegunt, caudam habet ejusdem cum capite figuræ & formæ: ut bicipitem esse putares. Nam ut supina capitis parte os habet: duoque ibi cornicula sub mento brevita: Sic duo item alia in prona: toto animali longiora, totidem quoque habet in cauda, sed his duobus, quæ in capite longissima sunt, breviora, ex his tamen superiora inferioribus longiora sunt & crassiora. Quam sanè bestiolam non vulgarem utinam cum *Cardano* vidissèm, ut descriptioni huic iconem adjecissem!

Et tantum de Muscis Aquaticis. Mouset. Ego quadripennes ad *Zygænam* potius vel *Papiliones* referrem.

PUNCTUM V.

De Muscis Mouseti terrestribus ζωφάγοις.

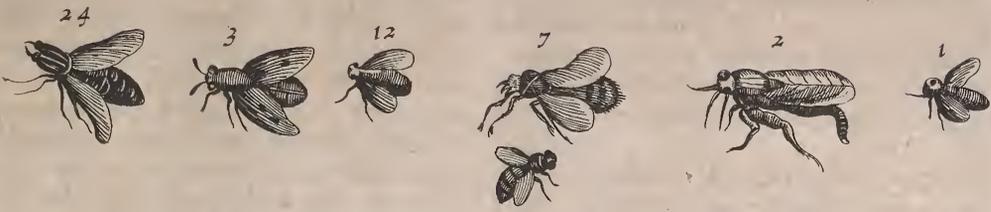
Mouset. p.
58.59.

Terrestres muscæ, ad quas & minutissima illæ, quæ celerrimè currunt, & in novellis sceniculi foliis subinde reperuntur, sunt vel ἀλλολοφάγοι, vel ἐπεφάγοι. Illæ magnæ sunt μακροχνημοί, & muscis potissimum vescuntur. Hæ aut sunt ζωφάγοι, eæque *Carnivora*, *canina*, *Equisuga*, *δαμαληφάγοι* *bucularum osiores*, *ovisuga*, *ὀφιοβίεσι* *serpentinivora*, *σκαποφάγοι* *merdivora*, *βομβυλοφάγοι*, *bombylivora*, vel ἀζωφάγοι. *Carnivora* musca est fere omnium, si corpus respicias, maxima, capite rubente, corpore punctulis ex fusco albicantibus variegato: ventre crasso, cœruleo, pellucido, alis duabus nigris, hirta pilis, carnes avidè appetit. Solitaria plerumque volat, rarius multæ simul conspiciuntur, nisi forte in carnario atque macello: ubi lanii lanistas agunt, muscario muscas continuè cadentes aut abigentes, ne illarum vermibus (*Hipp. ὄλας* vocat) obsonia scatentia pervilescant. Proditum memoriæ est (*Cælio Rhodig. narrante*) apud *Toletum* in publico macello unam muscam albedine nivea notabilem per integrum annum comparuisse. Quam hujus generis fuisse non dubito affirmare, quum in macello tamdiu fuerit conspecta.

Κνωμώια, Musca canum, Anglus à dogge Flye, Germ. Hundsflye / Hundsmutzen / Polonica Psia mucha, ex *Isid. Euthym. & Philon. sententia*. Musca est sylvestris, catulorum auribus infesta, quam etsi frequenter excutiant, importunè tamen revolat, ac diutius ubi inhæserit, erosione carnis ulcus excitat. De hac *Homerus Iliad. φ: πῆλ' ἢ κνωμώια θεῶς ἐρῆδι ξυμελαίνεις*; Athen. item eleganti quidam scorto ob singularem impudentiam, mordacitatem atque molestiam, *κνωμώιας* nomen additum libro quarto memorat. Est enim *κνωμώια* (utor *Philonis* verbis) ἐπιμονίαν δεικτικὸν ἀνιδεῶς καὶ Ἰταλιαν. Videtur mihi in sacris literis (nempe *Exod. 8. Pl. 77. & 104.*) insectorum nocentium generale hoc esse nomen, ut ex *Chaldaica paraphrasi* apparet. Quod speciatim aliquid significet; nulli generi muscarum magis conveniet, quàm nigris illis grandioribus latioribus compressioribus vulgaribus, quæ impudenter involant jumentis, & non tantum ichorem, ut reliquæ, sed ex alto sanguinem maximo cum dolore eliciunt atque exsugunt. Carent proboscide; verùm illius loco geminos dentes, ut vespæ habent, quos altè infigunt cuti, potissimum verò pendulas canum aures infestant apud Germanos (asserente *Camerario*) atque saepe excoriant. Has nobilis quidam Anglus in Italia se vidisse dixit, alis exceptis Ricino per omnia similes: quem ita compressis alis repræsentant; ut utrumque doctissimus ille *Barbarus* confundat. *Niphus* illi ut summam velocitatem, ita rotunditatem corporis assignat.

Ovisuga ad *κνωμώιας* proximè accedit, dum volat, horrendum quid studet & *Afilo* gravius & tardius volat. Duæ sunt ejus species, solùm magnitudine distant, major sylvicola, minor verò fepicola.

Ἰπποβόσκοι, German. *Kosmücken* / sunt muscæ magnitudine vulgarium, corpore compresso, duro, plano ac tenaci adedò substantia, ut inter digitos vix rumpi possint, nigricant magis quàm vulgares, nunquam rectà provolant, sed lateratim, uti dicam, & quasi per saltus, nec diu continuare volatum possunt, neque longè. Equos præcipuè apud Anglos vexant, eos circa aures, nares, testes & emunctoria perpetim lancinantes, quorum sudore juxta cutem ad radices pilorum diffuente vivunt. Angli iis à sive flyn vel à horse flye nomina imposuerunt, ut & Græci *πιδροσπητίτες* vocant. Quidam è Græcis *κνωραγῆες* appellant, ac etiam in calidioribus regionibus easdem canibus quoque molestiam asserere maximam affirmant. *Crotonis* speciem alatum ac volatilem dicunt, sed hanc plane aliam speciem esse arbitror, ac solis equis insensam.

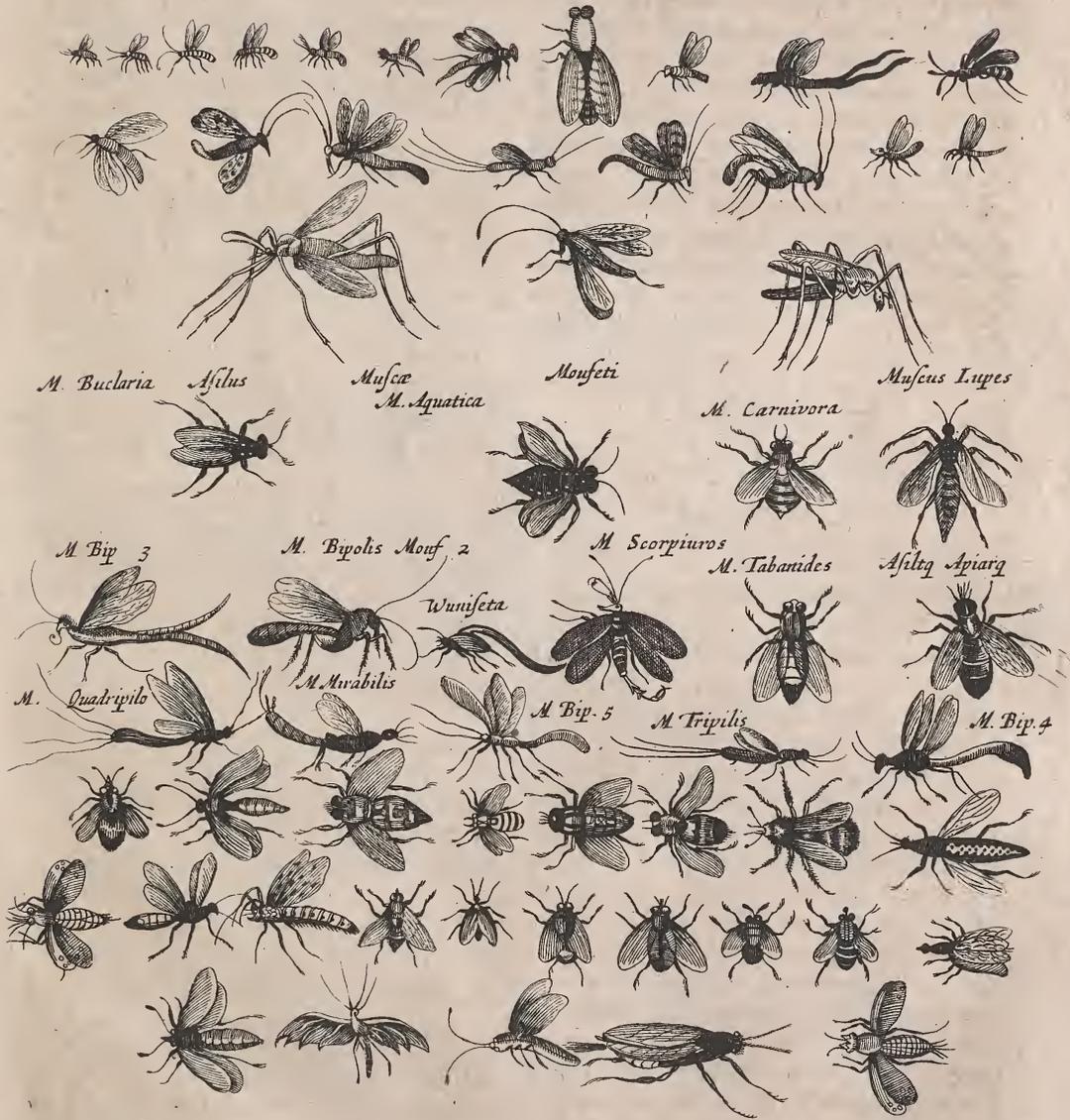
Ad. Tab 2 Aldro

Ad. Tab. 3 Aldro

Culices Mucken

Main body of text, consisting of several lines of faint, illegible characters, likely a list or a series of entries.

De Bucularis seu *δαμαλιφάγος* in œstro agemus.

His proximè accedit alia musca, bobus & jumentis interdiu sole fervido infesta, quam Pennius *curvi caudam* seu *οιλορμεσν* jure appellat. Semper enim cruribus aut ventri jumentis infidens, caudam versus ipsam recurvam tenet & spiculum exertum, quò ad percutiendum cauda sit paratior. Hanc Angli à Whame and à Burrell flye proprie vocant, nec nisi in Anglia facile invenitur. Musca hæc apiferè similis forma & colore, sed corpore est crassiore. Non adhæret, nec sanguinem fugit, sed solummodo, stimulo in cauda pungit, atque ut equos affligat, per longissima itinera ipsos volando persequitur. Equi natura hanc muscam timent, & ad ejus solum contactum quasi horrent, cauda pedibusque & labiis tam cruentum hostem abigere sæpe conantes. Sunt, qui putant, hanc muscam non aculeo pungerè, sed stercore pilis equi affigere cauda, unde postea molestissimæ lendes gignuntur; Sed hoc experientia dixerit; nam ratio in re tam minimè probanda silet & obmutescit.

ὄφιοβόρος in Dryini præsertim serpentis squamis latibula habere dicitur Ætio, quæ tandem ipsos serpentes exanimes reddit, hæc pennis æreis donata *χαλκή μύια* vocata ab Hesycho: *ὀπχαλκήζα τῆ χειρῶν*, cum cantharis vescitur, & morsu colorem serpentibus ingentem parit, deinde sitim inexplebilem & mortem. Horum postea cadaveribus si postea hominem momorderint, lethale infligunt vulnus & insanabile.

Merdivora muscæ plurimæ sunt, alia est *Creophago* similis, sed major, oculis obscurè rubentibus, scapulis atratis, in quibus circulus oblongus paucillum albicans, dorsum nigrum ex lineis transversim ductis ornatum. Alæ argenteæ, corpore longiores, circa stercus humanum plurimum versantur, aliàs perrarò.

Est & musca *viridis* toto corpore, splendore nimio quasi lanterna Punica pellucens, capite fusco, alis argenteis, in sylvis frequens, circa stercora ferè versatur vulgaribus muscis magnitudine æqualis. An sit *Giacucul Sylvatici* ignoro.

Aliam *οιλορμεσν* *δαγόν* deprehendimus, musca viridi minorem, corpore fusco, capite rubro saturato, linea medium quasi caput secante.

Aliam item vidimus corpore hirsuto, subflavo, oculis nigris prominentibus scapulis & dorso nigro pulcherrimè maculatis, cauda sublutea.

Alia item est, cui scapulæ dilutum rubent, ad croceum colorem parum accedentes. Duas habet antennas cæteris longiores, alas argenteas, totum corpus te-

gentes, caput nigrum, quadratum & exiguum; in stercore potissimum equino frequens affidet.

Denique in sterquiliniis (unde eas gigni probabile est) muscæ quædam croceæ apparent, corpore reliquis magis oblongo ac gibbofo.

Muscam item raram, nec ubique obviam, mirum ex aggesto fimo & materia putrescente factum depascentem vidi, omninò nigram, si absque alis quatuor argenteis fuisset. In scapulis etiã quatuor puncta alba, in reliquo corpore octo, id est, utrinque quatuor. Oculi albi, frons candida veluti asterisco notata, ex qua duæ antennæ nigrae & longæ emergant; habet item in supremo quoque femore album punctulum aspersum. Hanc muscam etiam in pyxide mortuam & conditam varietatis causa custodio.

Bombytophagus musca est montana; magna, nigerrima, corpore hirsuto, oculis oblongis; magnis, capite spadiceo, prædæ causa acrem cum Bombylio pugnam init, & volatu superans dorsum agilis conscendit, eique tenaciter inhærens tam acriter mordet, ut hostem præcipitem in terram mittat, & melle qualicunq; absorpto victrix abeat. In summis Cartmeli montibus se hanc pugnam, donec acies staret, conspexisse memorat in schedis Pennius, sed fortuna muscis favente Bombylios vita fuisse ejectos narrat.

PUNCTUM VI.

De Muscis Mouseti terrestribus *αζωφάγος*.

Αζωφάγος rebus ab animalium natura diversis victum quaritant, suntque *Humisuga* & *Herbivora*, quas itidem Mouseti verbis describere placet.

Humisuga corpore est fusco, in capite juxta os albicante macula resplendens. Venter & pedes nigri; secus alarum exortum macula utrinque album gerit, dorsum griseum. In scapulis secundum longitudinem quatuor lineas obscurius albicantes obtinet, alas argenteas, & (si in aquam positæ fuerint) noctilucas. In semitis & talparum tumulis recens egestis invenitur, amat etiam humum pedibus complanatam & lævigatam, unde ab Anglis vocatur *Thegray path flye*: floribus rarè infidet, eã præsertim tempestate, quando talpæ terram evertunt cujus se humore sustentant.

Herbivorarum variae sunt species, quarum tres apibus ferè similes, Luciano *εξυβόλιδες* dictæ, id est, militares. Sunt enim aliis muscis grandiores, animosiores, magis

gisque athleticæ, aspectu pulcherrimæ, albis argenteis duabus perinfignes.

Harum *maxima* & *primaria* caput nigricans habet, dorsum medium inter duas lineas transversas veluti decussatum, extrema cauda nigra. Aliàs corpore est luteo.

Secunda non multum dissimilis, capite nigricante, scapulas quatuor lineæ flavæ, & tres nigræ secundum longitudinem ductæ ornant, reliquum corpus eodem ferè modo & iisdem coloribus est distinctum.

Tertiæ atque minimæ harum scapulæ flavent hirsutæ, caput rubet, reliquum corpus quatuor lineis nigris totidemque flavis, per transversum actis distinguitur. Omnium corpora splendent, ac quasi inania translucent. In hortis versantur, & floribus assidentes succum eliciunt.

Lucianus militares muscas ita describit: Nascuntur, inquit, & maximæ quædam muscæ, quas militares multi appellant, nonnulli verò canes, sonitu asperimæ & volatu velocissimæ. Hæ & longissimæ vitæ sunt, & totâ hyeme incubatæ perdurant: contractæ præfertim & connexæ tectis & culminibus. In quibus & illud est admiratione dignissimum, quod utrumque & foeminarum & marium faciunt, ut Mercurii & Veneris filius, qui mista natura fuit & duplici forma. His fortè συγγενής est alia musca apiaria dicta, cum splendore nigra, bipennis, cerilega, collectos florum succos posterioribus pedibus affigens apum more. Autumno apparet, rarissimè aliis temporibus. An hæc Aristotelis Sirenis? Sanè alarum tantum numero dissentit, quoniam illam πτερόπτερον fecit, hæc verò duas tantum alas à natura consecuta est.

Harum alix sunt *ερωτόπτερον*, alix *ερόπτερον*, alix *χελιδόνιοι*.

Strtiopteron tres species vidimus. *Prima* tenera est & mollis, sepes, binis alis, alvo oblongâ, à capite paulò supra oculos duas veluti struthiorum pennas præmittens, ceu cornua lanuginosâ mollitie ne ipsis quidem plumis cedentia: scapulis utitur gibbosis, reliquo corpore albo, nigris suis alis longiore.

Secunda est ejusdem generis colore albicante, capite fusco, aliàs parum differt.

Tertia est omninò similis, sed antennas adeò molles & plumosas non habet, cauda albicat, corpore oblongo, quatuor albis lineis transversis insignitur, pedes, longiusculi, albo nigroque colore distincti: dum gradus confert, caudam paulatim elevat, atque alas binas translucidas veluti jactabunda diverberat. Hæ tres species verno tempore cum primis apparent in hortis sepibus atque umbrosis locis, post atque ante pluvias frequentes.

Erinopteros tota alba est musca, vel potius argentea, exigua & ubique plumosa, adeò, ut, dum foliis insidet, nisi penitus intuearis, plumam diceres: alæ illi quasi dissectæ, separatim pennis avium ferè modo disjunctæ. Ab Edmundo Kniveto depictam accepit Pennius, deinde in sepibus & ligustrinis topariis sæpius vidit.

Musca, *χελιδόν* dicta, volatu post se omnes relinquit, lateribus, caudâ, capite fusca & pilosa, oculos nigros habet propendulos, rostrum vel potius nasum mucronatum, è cuius apice antennæ duæ erumpunt; scapulæ summæ, ut & dorsum, nigræ: alæ duæ argenteæ, quarum partes anteriores pedum nigredini respondent. Quandoque in uno loco residet, veluti immobilis, verùm ubi propè accesseris, incredibili celeritate oculos fallit, & ne hirundini quidem celeritatis palmam (unde dicta Hirundo) unquam concedit.

Quam à Clusio Pennius accepit, nigra erat, alis duabus argenteis instructa, oculis albis conspicua. In dorso septem maculæ luteæ cum nigro in medio puncto erant.

PUNCTUM VII.

De Muscis *Moufeti seticaudas*.

PRÆter has Muscarum species observavit adhuc *Moufetus*, *seticaudas* seu *pilicaudas* *τετράπους* & *Raras*. Illarum alix *unam*, alix *duas*, alix *tres* quatuorvè fetas habent.

Henothrix sive *Unifeta* (sunt verba *Moufeti*) est musca caudata, toto corpore nigra (medio dorso ventreque rubescente excepto) alis duabus argenteis prædita, scapulis crassis, antennulis duabus nigellis facta, pillum unicum longum è cauda emittens. Hanc depictam ad Pennium idem Joachimus transmissit, affirmans eam non nisi Ameo præstantiori insidere, reliquas herbas non attingere.

Διπρότερες sunt muscæ duas in cauda fetas pilosivé habentes, quarum alix sunt corpore fastigiato, alix tuberoso. Prioris generis duas vidimus alis quatuor argenteis sine maculis, capitibus & scapulis nigricantibus, reliquo corpore fusco, nigris lineis transversis variato. Utrique longæ & exiles antennæ, similesque in cauda pili duo, sed paulò longiores, corpore tuberoso.

Bipiles quinque habemus. *Prima* *Henothrici* per omnia ferè similis, nisi quod huic plus quàm media corporis pars flavescit, duos in cauda pilos prælongos, quo-

Moufeti
seticaudas
set. p. 63.

quorum unus extensus canis leporarii currentis caudam refert, alter intus convolutus lineam spiralem.

Secunda muscarum longarum species est, quatuor habens alas argenteas, pedes longos mediocriter flavescens, totum corpus nigrum, scapulas crassas, antennis duas longas & tenues, ventrem versus caudam protuberantem, e qua duae breves setulae sursum versus erumpunt; In sepibus degit.

Tertiam Carolus Clusius Vienna misit: corpore ex fusco nigricante, alis duabus largis ex argento caeruleis donatam, corpore praeditam acuminato, ex quo duae setae (ut Pennius notavit) vel plumae potius excrescunt perdicei coloris, maculis nigris fuscisque mixtim ornatae.

Quarta globoso est corpore, quod unciam longitudine aequat, caput, scapulae ac pectus nigerrima, antennae breves, pectori crasso sex pedes affixi nigerrimi, quorum priores omnium brevissimi, posteriores longissimi. Inter volandum pedes simul conjunctos pendulos dimittit, alae quatuor obscurae, argentei coloris, oculi nigri splendentes, caudae extremitas nigra, unde duae setulae paucillae longitudinis se monstrant: a scapulis ad mediam usque caudam colore est ferè subcroceo, cauda tenui quasi filo longo scapulis jungitur. Velociter currit quasi per saltus, in terra nidificat, muscis & erucis parvis famem extinguit.

Quinta longè hac minor est, figura eadem, sed alas verè argenteas monstrat, totumque corpus ad caudam usque fuscum rubescit.

Tripilium muscarum quinque duntaxat observavimus.

Prima oblongo est corpore & nigro, cujus medium valdè ex nigro rubet: antennis habet duas, etiam nigras, alas argenteas, quarum supremam oram macula nigriuscula adornat. Crura rubent, cauda tres crines longos emittit, velociter volat.

*Alter*a similis, sed minor, toto corpore nigra, priore multò longior, tenuior atque exilior; alae item argenteae, antennae priori similes, ac cauda tres longos pilos protrudens, volatus celeritudine à prima longè superatur.

Est & musca *tripilis* toto corpore albicans, nisi quod alae quatuor maculis nigris distinctae videantur, quarum exteriores majores, interiores verò breviores, has, dum quiescit, semper erectas tenet. Sex habet pedes, quatuor minores corpori affixos, duos anteriores majores, nigros, e collo ferè oriundos; inter duos oculos nigros prominentes globosos duae antennae nigrae atque breves exeunt. Corpus gracile, teres, longum transversum digitum: in

cauda tres visuntur setae corpus longitudine aequantes, quas volando in veri trianguli modum expandit. Majo & Junio mensibus ante & post pluvias potissimum apparet; circa fluvios paucis comitibus separata convolat, quibuscum in itinere saepe coludit. Anterioribus pedibus utitur quandoque ad palandum, ecquid in via impedimenti sese objecerit, extendit enim illos corniculorum more. Talem anno 73. observavit Pennius.

Sequitur *quarta* mirabilis structurae, alas habet duas argenteas, totum corpus nigricat, os forcipatum & aquilinum, in fronte duo cornicula brevia erumpunt: quatuor illi tantum sunt pedes, sub pectore duo graciles & breves; paulò inferius reliqui robustiores. Ex oblonga cauda primum duo brevissimi pili exeunt, atque sub his tertius multò longior, in extremo tuberosus oritur. Semel tantum se hanc muscam circa Hinigham, olim Comitum Oxoniensis castrum, vidisse memorat Pennius.

Ultima toto corpore & cauda nigra est. Corpus habet oblongum, alas duas corpore nonnihil breviores, pedes ex croceo flavescens, caudam longitudine reliquum corpus aequantem, nisi semel in Cantio circa Greenhive visa perhibetur à Pennio.

Quadrupilis musca corpore Tripilem primam repraesentat, sed magis versus caudam protuberat; pedes item nigri, ut antennae, alae item procerae, quarum externae internis triplo majores circa medium nigrae macula distinctae. Quatuor e cauda pilos emittit.

De *raris* muscarum speciebus, quarum quaedam ad Papilionum censum spectant, ita idem.

Prima est musca papilionum minori aemula, alis quatuor argenteis, nigricantibus maculis corpus argenteae lineae transversim ornant, cauda rubens ex fusco, caput nigrum, scapulae ejusdem cum cauda coloris, antennae tenues, nigrae, breves, pedes exigui, nigri; in sepibus versatur praecipue tempore matutino.

Secunda parum à prima diversa est, nisi quod una cum corpore antennis, pedibusque & cruribus fusca sit.

Tertia est item *trispila*. Sunt autem longiores illi alae, maculis nigris distinctae caput majusculum, nigrum, punctulis luteis pauculis notatum, antennae tenues, duae, nigrae, pedes sex subalbicantes, pectori crassiusculo affixi: scapulae lutescentibus ex albo maculis variegatae; dorsum quinque lineae transversim ornant luteae, ac punctulus unicus inter duas lineas conspicitur colore subluteo; in cauda quinque vertebrae rubent, cujus extremitas bifurcata est.

Quarta est non valdè dissimilis, sed alas habet argenteas, sine maculis antennas nigras longiores. Corpus septem lineis transversis albicantibus insignitur.

Vidimus & duas muscas *scorpiuros*.

Prima similes habet præcedenti alas argenteas, sed paulò minores, & in extremitate ipsarum tribus transversis lineis nigris signatas, caput nigrum, pectus (ut & scapulæ pedesque) albicat: reliquum corpus nigrum, cauda quinque quasi iuncturas habet, quarum tres dilutè rubent, duæ nigricant; extrema cauda bifurca, furcæ autem nigræ, & scorpionum modo sursum curvatæ.

Secunda ferè similis, sed extremitas caudæ crassior, furcæ obtusæ, caput luteum, oblongum os, alæ singulæ sex maculis nigris ornatae.

Est & alia musca *quadripennis* corpore virescente, alis quatuor corpore longioribus, è liquido quasi argento factis, quarum nervi virescunt; antennæ huic tenues & nigræ, oculi aurei (unde jure Chrysopis dicitur) volatus languidus, odor terribilissimus, quem, ut blattæ, cum vita amittit. Hortorum hospes vivit sambuco insidens. An ex Eruca oriatur, papilionum more, an verò ex vermibus arborum, equidem ignoro. Doctissimus ille atque humanitate clarissimus Joachimus Camerarius primus illam Pennio ostendit.

ARTICULUS III.

De Tabano.

Nomen.

Etsi Isidorus & Junius Tabanum cum Oestro seu Asilo; eundem faciunt: ipsa tamen descriptio, diversitatem inter eos ostendit, Græci *μύωπι*, à stimulo forte, nam *μύωψ*, calcar, quo equi stimulantur significat, dixere. Apud Latinos tabe, quod corpore tabeat, id est gracilis sit, nomen obtinuit.

Descriptio.

Totum corpus oblongum est, in tres præcipuas partes divisum, caput nempe scapulas & ventrem, quinque vel sex incisuris distinctum. Nigricat ex diluto albo totus. In ore proboscis longa, torosa. Sex non octo ut Ardoinus prodit, nigris pedibus instruitur: reliquis maximam *κνωρομυρία* refert. Cauda ei stimiligera nulla.

Plin. H. N. 11. 6. 33.

Frequentes sunt circa sylvas & vias regias, sepibus arboribusque munitas. Ex ligno, Plinio teste, proveniunt. Ex eodem nasci scripsit Aristoteles. Julio & Augusto mensibus propter nimium æstum ferociunt: homines tum, equos & serpentes affligunt. Equum in sylva ad arborem alligatum, sex horarum spacio à Tabanis occisum, Mousetus ab amico fide dignissimo accepit. Quia longè videre

nequeunt, jumenta per sudoris odorem consequuntur. Gerunt cum teterrimi factoris serpente, circa Hellespontum bellum. Camelosetiam infestare, pinguedine piscium abigi, prodidit Plinius.

Nicand. in Theriaca. Plin. H. N. 31. 6. 2. Differentia.

Diverſa Tabanorum in India Occidentali genera esse, Oviedus observavit, sed non descripsit. Duo apud Aldrovandum habemus. Unum est corpore minore, capite nigro, antennis brevissimis, ut vix appareant, pectore & pedibus nigris, alis subluteis, circulisque concoloribus qui alvum ambiunt. Alterum minus adhuc, capite nigro, duobus albis punctulis in vertice insignito, pectore ex nigredine ad subcinereum colorem tendente. Alvo & alis subcinereis.

Aldrov. de Insect. 3. 6. 4.

Proximè Tabano illa musca accedit, quæ *Χελίερος* & *Curvicauda* Pennio. Api ferè est similis, corpus duntaxat crassius. Stimulo in cauda pungit, quam jumento insidens, versus ipsam recurvam tenet. Non facile nisi in Anglia invenitur. Sunt qui stercore à equi pilis affigere, sic pungere credunt; quod molestissimæ postea inde leñdes nascantur.

Mousf. p. 62.

Huc referri potest & illa apud Mousetum *Tabanides musca*, quæ capite & corpore virescit. *Scapulæ* ex virore splendent: *alæ* habet duas extremis mediisque partibus albicantes, reliquæ ex fusco nigricant. Pennius semel Hanworthi talem observavit.

Mousf. Insect. 1. 6. 11. p. 61.

ARTICULUS IV.

De Asilo seu Oestro.

ASilus à Calepino & aliis cum Tabano confunditur. Perperam, superius dictum. An à Silaro amne ad quem frequens, nomen sumpsit, dubium: ab assiliendo, vel quòd assellos infestet, verisimilius mihi est. Græcis est *οίστρος* (Latinis Oestrus & Oestrum) *ἀπό τῆς οἴστρου*, insanire, quòd armenta in furorem agat. *Λιόλον* Eustathius ex Homero vocat, vel quòd forma sit *ἰστροχάλκον*; vel quòd turbinis in modum moveatur. A feroci natura Opianus *ἀγρόν* dixit.

Nomen.

Est *χλωροκεφαλῆς*, & toto corpore *ἰστροχάλκον*, sive subætatus, superat Tabanum proboscidis magnitudine; ab eodem verò bombi stridore vincitur. Gestat anterius, durum, robustum, & benè compactum *aculeum*, quo boves tergere faciliè pertundit. Eustathius muscæ per omnia similem; sed majorem facit. Alii locustæ similem (perperam) colore varium, mobilem, *ἰστροχάλκον* ponunt.

Descriptio.

Circa stagna & fluvios versantur, ad Silerum Lucaniæ annem maximè. Elatio-ribus quibusdam bestiolis, quæ fluvios su-

Natura.

per.

Arist. H. A. 5. c. 19. *Homer. in Odyssæa.* *Plin. H. N.* 3 l. c. 2. *Differentiæ* *Plin. H. N.* 11. c. 16.

pernatent oriri, ex Aristotele habemus; quas fortè alio in loco culices aquaticas nominat. Nicandri scholiastes hirudines, interpretatur: quasi sanguivora soboles ex sanguifugis matribus prodiret. Nasci & ex putri, nemo fortè negaverit. Tantummodò boves laceffunt, quos interdum furibundos reddunt; æstu inprimis urente. Ne attingant; piscium fortè adeps, ut apud Plinium legimus, faciet. Celerrimè volant, & præcipites.

Mousetus *Ocularii*, *Apiarii*, *Indici*, & *Moscovitici* meminit. *Prioris* jam meminimus. *Apiarius*, in extremis partibusavorum nascitur. Caput est spadicei coloris: linea alba à fronte ad occiput intercurrit: scapulæ & dorsum fuscescunt. Non florum duntaxat succo, & melle, sed & sanguine vescitur. *Indicum* Virginia profert; muscæ maximæ capite subrubente magnitudine, capite nigro. Linea argentea à scapulis ad os pertrahitur: ipsæ ex fusco nigrescunt, & geminas alas argenteas emittunt. Caudam sex vel septem subalbidi coloris incisuræ stringunt, reliquum corpus subnigricat. Venter ex cinereo lutescente dilutè virefcit. Celerrimè volat. *Moscoviticum* Elmerus Chirurgus Mouseto misit. Alæ huic argenteæ, toto corpore longiores; oculi magni, oblongi, & maximam capitis partem replentes, rostrum nigrum, duriusculum, tripartitum, quo citissimè caligas è triplici panno confutas penetrabat, & cutem ipsam admordebat.

ARTICULUS V.

De Ephemero, & aliis quibusdam.

Scalig. Exerc. 194 f. 5.

Ephemeron muscæ vocat Aristoteles, quæ Æliano ἐφήμερος, Hefychio ἐφίμερος, aliis ἡμερόβητος, Latinis Diaria vocatur. Meminit ejus & Cicero. Quatuor alis, totidemque pedibus movetur, ut apud Aristotelem legimus. Scaliger addit, caput quale muscæ, oculos grandissimos, promuscidem in se convolutam; caudam longissimam, sectiunculis coaggestatam atque coaptatam, in extremo bifidam & trifidam; colore sub aureo in majoribus, in minoribus subfusco illustrem, ventriosa est. Taurini *Moniettam* vocant quasi Monachellam: Adriatici ad Maranum & Tergestæ *Cuzotullum*; alii Sitivolam, quasi Sagitellam. Unà cum sole oritur, adolescit, vigescit, languescit, moritur. Scaliger nullam manè ad Sarcam & Benacum conspexit, circa vesperam omnes, captam per noctem servavit. Sub solstitio æstivo ex folliculis quibusdam uvarum putrescentium erumpit. Plinius tenues mem-

Arist. H. A. 5. c. 19. *de partibus Animal. 4. c. 6.* *Miechov. Svm. Europ. l. 2.* *Mouset. Theatri Insect. 1. c. 12.* *Ælian. H. A.* 2. c. 4.

branas vocat. Frequentissimæ ad Hippanim fluvium inveniuntur, prodente Aristotele. An verò folliculi isti Chrysalides sint, à quibusdam Erucis prodeuntes, difficile est dicere. Succo animulam sustentant; nec aëri nec terræ quicquam debentes. Miechovius eorundem ad Borythenem meminit. Sunt, inquit, vermes, & volucra alata, quaternis, interdum senis alis; manè supra aquam currendo, circa meridiem juxta ripas volando sese exercent, sole verò occidente, quotquot eo die natæ sunt, eodem obeunt. Huc pertinent, Pennii ἐφήμερος, Æliani Ephemerus, & Scaligeri volucella. Τεφίμερος corpore est oblongo & papilionari: Capite parvo subluteo: oculis grandibus, prominentibus nigris; promuscide involuta; verbasci lutei coloris, quo rorem à floribus fugit. Cornicula duo nigra, longiuscula, paulo supra oculos affixa habet: ventrem & dorsum sublividum, extremam caudam ferè luteam. Alas quot pedes; quarum exteriores lividæ; extremis simbriis ex fusco subluteis, interiores ex fusco flavescentes. Alæ externæ, cum ad corpus tegendum conjunguntur, adeo sunt contiguæ, ut contactum earum vix animadvertas. Tardivola est, nec diu in volatu durat. Inter malvas & urticas, & quidem triduo duntaxat, vivit. Quam Scaliger *Volucellam* vocat, illa Cardano *Muscilio* est, Mouseto *Bibio*, Æliano fortè ἐφήμερος, Grapaldo *Muscilla*, *muscula*, & *Muscio*. Ælianus suam è fece vini acscentis oriri scribit: Grapaldus suam per autumnum in vinaceis. Nullum etsi rostellum habere videatur: ajunt tamen, doli unciali robore confecta ab iis pertundi, ut vinum totum effluat. Frequentissima est in cellis, nec quicquam præter vinum appetit.

Coronidis loco duas adhuc Muscarum species adjiciemus. Una in florum calicibus; herbæ illius quæ *Ben album* à plurimis vocatur, latet, & quidem florivora: ut à Bruno Pennius accepit.

Alterà in occidentalis Angliæ urbis cujusdam agro (Tanton vocant) in fructu mali arboris, quem *Velin* appellant, æstate ad umbilicum mortua, viridis ac splendens reperitur.

Malo dissecto musca evolat, & ex vermiculo quodam ibidem orto gigni videtur.

ARTICULUS VI.

De Culicibus.

Culex vel ab aculeo, quod eo sanguinem fugat & carnem terebret, quod Isidoro visum, Latinis dictus est; *Isidor. Orig. 12. c. 8.*

vel quasi *Cutilex* quod cutem laciât. Usurpatur in virili & muliebri genere. Moufetus *Cuticem* vocare mallet. Græci, generali quo omnes culices comprehendant, nomine carent. κώνωψ amplissimum est, quod πρόγονψ Pausania. Hinc Oetæis Hercules Conopius, qui culices abegit: Bæotiis Parnopius Apollo. Rulando, ἐμπίς, κινώπειψ, κώνωψ, σάληψ, σέρψ, σκνίψ, & κνίψ, Synonima sunt. Nihil quidem certius ἐμπίδα culicem apud Aristotelem Gazæ esse: sed Aristophanis scholiastes, ζῶον ὕδασι γινόμενον, ὁμοίον τῷ κώνωπι, μᾶλλον δὲ τῇ περιουσίᾳ, ἢ δὲ τῷ μέσση λακῶ περιεχομένον, seu animal prope aquas genitum Conopi simile, majus verò in circumferentia, & circa medium, lineâ alba cinctum, interpretatur. Alibi tamen κώνωπα dici ponit. κινώπειψ Hesychio sunt κινώδαλα θηρία, animalia reptilia, Nicandro ἐν τῷ πῆδω κινώδυνα, κνίψ peculiaris generis nomen esse videtur, quod fortè Plinio sub *Culicum mulionum* nomine venit. Hesychius volucre culici simile exponit. Σάβηνοι, eidem sunt κώνωπες. Σέρψ denique animalculum formicæ aut veri simile Varino. Videtur & σέρψ dici. Constantinus animalculum Culici simile exponit.

Miratur hoc insectorum genus plinius. *Ubi, inquit, tot sensus collocavit in culice? Ubi visum in eo prætendit? ubi gustatum applicavit? ubi odoratum inseruit? ubi verò truculentam illam & portione maximam vocem, ingeneravit? quâ subtilitate pennas adnexuit? prælongavit pedum crura? disposuit jejunam caveam, uti alvum? avitam sanguinis & potissimum humani sitim accendit? Telum verò perfo-diendo tergori, quo spicularit ingenio? Atque ut in capaci, cum cerni non possit exilitas, ita reciproçâ geminavit arte, ut fodiendo acuminatum pariter, sorbendoque fistulosum esset.* Corpus eis oblongum, proboscis, quam omnes in ore gerunt, quia ex bipennibus, muscarum proboscide triplo longior. Alæ duæ, magnæ, ex gibbosis scapulis oriuntur. Crura sex vacua, prælonga, valga, è pectore prominente & quadrato nascuntur, cum ut melius ambulent; tum ut facilius sese humo attollant.

Locus. Paludosis & aquosis locis prærumque gaudet. Mesopotamia insignes & leonibus infestus alit. In Ægypto magna eorum copia. Bellonium cum comitibus ita circa Cairum vexavere, ut exanthematibus correpti viderentur. Eorundem cantu famosa Adriæ littora facit Martialis. In India Occidentali invenias qui vestes pertundant. Antiochiam & Byzantium ne possent ingredi, Apollonium Thyanaum fecisse, Tzetzes auctor est.

Acidis delectari Aristoteles & post eum Plinius, reliquit. Nec dulcia respuere

certum, siquidem sanguinem humanum, qui dulcis est, eliciunt. Haurunt & vinum, consumptoque moriuntur salicti, ut Martialis habet.

Quia non coeunt, Ideò necesse est, ut ex putri, vel aliunde nascantur. Albertus ex aquosis vaporibus oriri scribit. Ex costis provenire primus Pierius, & falsò, prodidit. Ut verbo dicam. Alii ex putridis cadaveribus, ex putrida in paludosis aquis materia alii: ex herbis, arboribus, ut polio, lentisco, ficu, therebintho, palmâ, ulmo, quidam prodeunt. *E vermiculis*, inquit Moufetus, *in napo, ligustro, lentisco, therebintho, ficu, caprifico, aliisque arboribus veluti seminum sparsis, & per non putrescentem sed animantem naturam natis, culices prodire nemo non novit.* Brujerus verò insectum longis admodum pedibus, quod culicem majorem dixisset, in lacuna valde sordida, ex theca coriaceâ molli sese proripere, vidit: putabatque ex verme aliquo erucæ simili ibidem incluso ortum duxisse: quòd casula talis intus fuisset, in qualem sese erucæ transformare solent. Plura in Differentiis.

Olfactu plurimum valent. In volando, aërem, ob alarum mollitiem & alvi tenuitatem, non commovent. Lumine adeò delectantur, ut sæpissimè in lucernas incidant. Strepitum alarum continuâ & replicata concussione edere, credibile est. Chærephon apud Aristophanem, an per podicem, an per os canant, facetè ex Socrate quærit. Quia morfu valent, ideò non mirum, Myntæm urbem, è palude quadam, quam Mæxander fluvius obstructo limo ostio, effecerat, olim vastasse: Acarnensium urbis quæ juxta Asiæ Pergamum frequens habitabatur, pullos incolas, quod apud Pausaniam habetur.

Idem leonibus in Mesopotamia, & apud Rizophagos qui Astaboran & Astapan fluvios circa Meroën incolunt, Oriente Syrio olim accidere fuetum, Diodorus Siculus & Strabo auctores sunt. Licet ex iisdem & præfagium fumere. Divergente sole, si in aprico colluserint, caloris. si in umbra, tepidas & mites pluvias, si prætereuntes pupugerint, frigus & nimbos præfagiunt. Congressi aliquando inter Shæna & Sionis monasteria in Anglia, (pugna per quatuor horas duravit) Monachorum exilium quibusdam innuissè credebantur: Bella in parte Occidentali nonnullis cum anno M. D. LXXX. per quatuor continuos dies, ex Italia, in Occidentem evolarent. E pomo quercino, si circa Michaëlis festum culex eruperit, bellum hostile Mizaldo præfagire videtur. Aquam subesse Paxanus eo loco pollicetur, quo se sole exoriente, trabis instar con-
torquent.

Multa

Mouf. de
Insect. 1.
c. 13.

Aristoph. in
Avid.

in N. bulis.

Descriptio
Plin. H. N.
11. c. 2.

Bellon. obs.
2. c. 35.

Martia.
Epig. 3. 93.

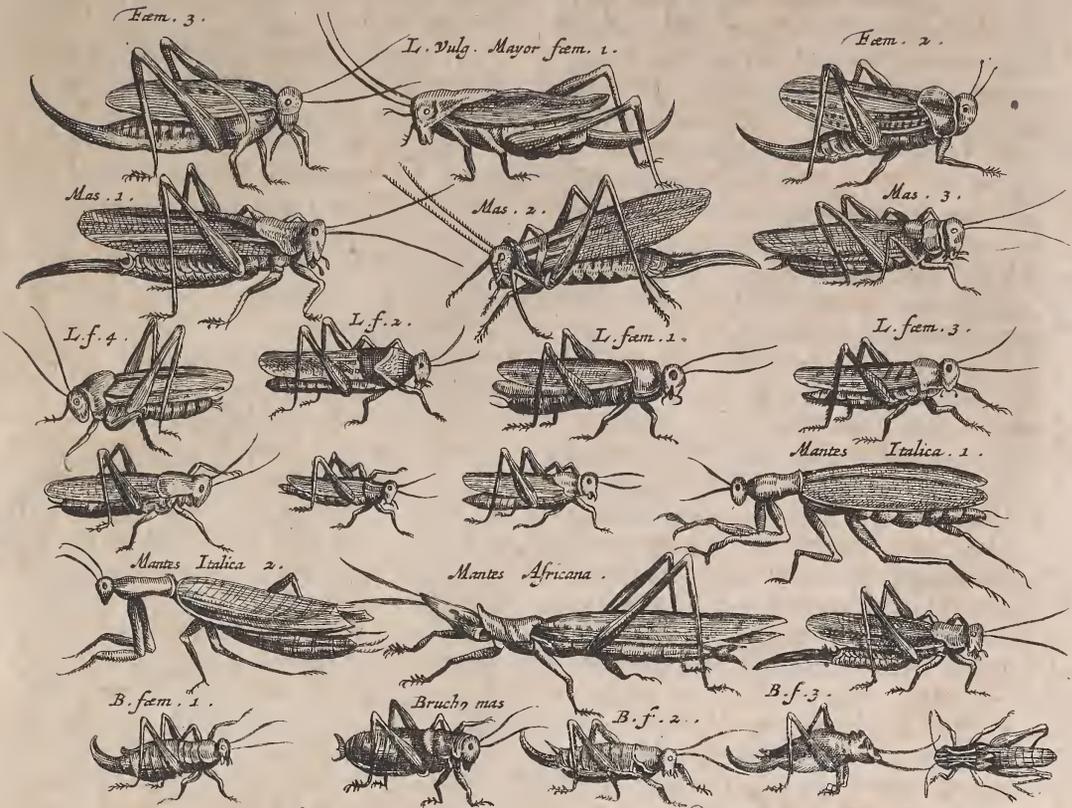
Martyr.
Rev. Oceani
4.
Decad. 3. c.
1. 9. Deca-
da 7.

Tzetzes.
Chil. 2c
Cibus.
Arist. H. A.
4. c. 7.
Plin. H. N.
10. c. 7c.
Generatio.

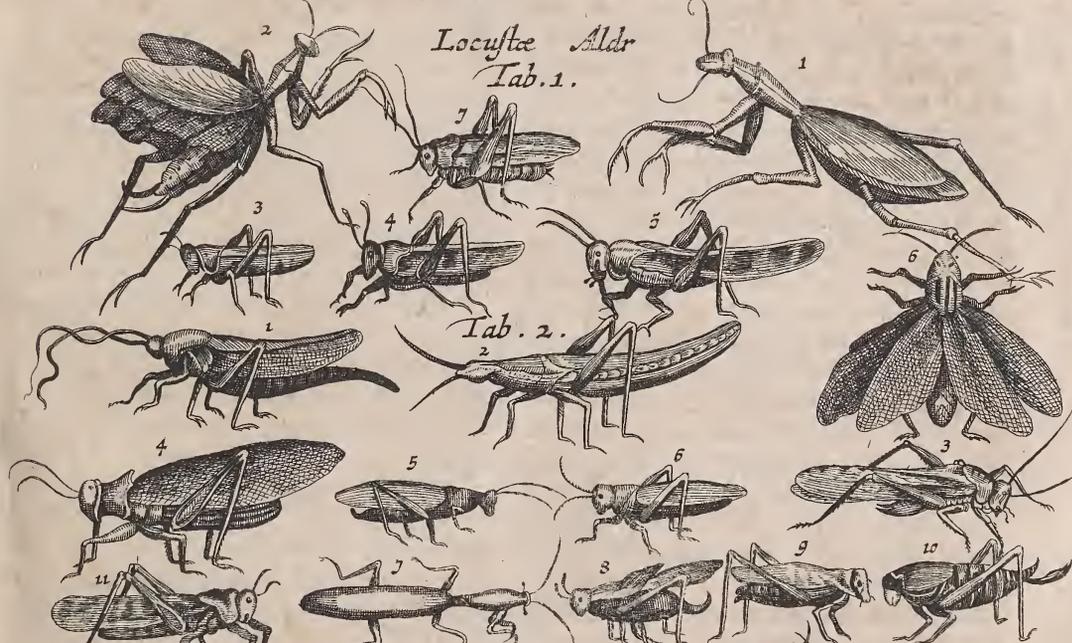
Mouf. de
Theatri In-
sect. l. 1. cap.
13. p. 84.

Natura.

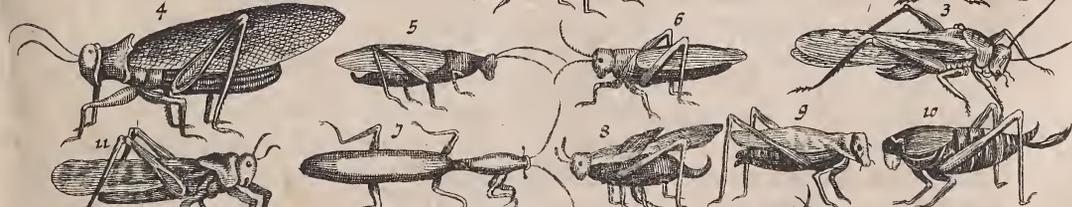
Pausan. in
Achæis.

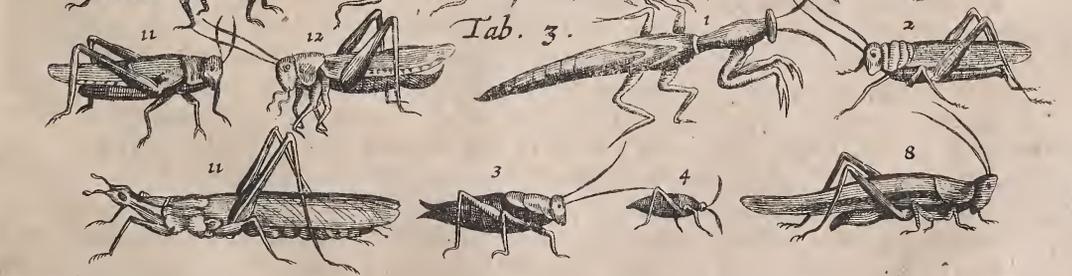
Locustæ Aldr
Tab. 1.

Tab. 2.

Tab. 3.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Main body of handwritten text, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten text in the middle section of the page.

Continuation of handwritten text in the lower middle section.

Small handwritten text or signature at the bottom of the page.

Remedia.

Multa eorum exitio, vel ut fugarentur, vel vitari possent, humana industria invenit. Conopæo olim Alexandrini utebantur: hodie in summis ædibus sub dio habitant. Indi arenâ obruti, faciem frondibus inter ramos contegunt. Culices, eorum quidam, ut sibi pareant, adorant. Septentrionales tentoriolo ex panno lineo vel cortice facto se includunt. Merula cannabis humidæ ramulos in lecto apponendos suadet. Angli suum *Fencanary* palustre conopæum, seu sterco bovino, patulum, planum, semiaridum, vel duriusculum filo ad imum lectum suspendunt. Huic odore lecti, totam noctem insident. *Abiguntur*, coniza, cupressi pillularum cum arboris coma, absynthii, melanthii, lupinorum, juniperi, rutæ, vitrioli, &c. suffitu, de quibus apud Dioscoridem, Plinium, Galenum, & alios legitur. Rhasis pilum, equinum per mediam domum extentum, commendat. Pedemontanus, pulverem cumini subtilissimè triti, cum vinoque misti, quo pampini vitis, aut alicujus arboris frondes irrorari, cubiculorumque ostia, & fenestræ aspergi debent. Adhibetur & aceti cum origano decoctum. Ne jumentis noceant; serpentariæ suffitum facere, Olaus M. author est: ne hortis, amurcam recentem & ex caminis fuliginem hortis inspersam, Palladius; malicorii aut galbani fumum, Plinius. *Enecantur*, si rutam decocto conyzæ madidam, in ædium angulis deposueris.

Plin. H. N. 17. 21. l. 19. c. 10. l. 23. c. 6. l. 27. c. 5.

Ufus.

Vilis licet, abjecta & molesta bestiola, usum tamen aliis animantibus præstat. Solo quippe culice Thymalus piscis, Ticini fluvii incolæ, capitur. Crocodilus iisdem victitai. Aves *κνίπιδες* dici diximus, & *κνίπιδες*. Plura in Differentiis dicemus.

Differentiæ.

Magnitudine in primis, & generandi modo præcipuè differunt. Sunt quidam *magni*, quidam *parvi*, quidam *minimi*. Magni *ἐλελοι* dicuntur, quod palustribus locis orientur & vivunt. Corpore sunt oblongo, duabus alis prædito, quas elimatas & politas, supra humeros extendunt. Ocreas sæpè & triplices caligas perforant; & morfu venenato, modò dura & livida tubercula; modò vesicas, modò punctula pruritu plena inferunt. In Hispaniola & calidioribus regionibus sunt crudelissimi. An *σύγες* Theophrasti? Strabo *μεγάλης κνώσπας* vocat. *Parvi* morfu mitiores sunt, æstate umbrosa, hyeme nivosa incolentes. Salsum duntaxat sudoris pabulum morfu eliciunt. Unde tuberculum jucundi pruritus plenum exoritur. Juxta sepes & arbuta mutuis quasi cursibus colludunt. *Minimi* in Anglia aquilonari, pyramidali semper figura provolant: figuræ suæ aciei fines nemo transit. *Sursum deorsum* (verba sunt *Mouseti*) *feruntur*, *niçtu oculi*, & *dicto citius*, in latera aciem deducunt; totumque

Theophr. de C. P. 2. c. 4.

Mouset. l. c.

que subitò exercitum in latera dispersiunt; quæ sive muscario sive pulvere, sive aquâ affusa, sive spiritu violento fregeris, coeunt tamen confestim; & ante digiti crepitum, in pyramidalem sese formam omnes recolligunt. Ex uligine putrescente oriri credo, vaporeque aqueo ali. Intestinum siquidem iis tenuissimum, album, ferè invisibile; spumeo, albo, tenuissimo, & nullius ferè tenacitatis humore plenum. Longius quandoquæ ab aque volitant; & loca à flatibus libera amant. Pierius Valerianus, cujusdam generis inter minimos mentionem facit; quod tam est exiguum, ut visum inter volandum fallat, nisi intendere; sed tam acuti ictus, ut cutem perteseret.

Fig. Hist. 109. p. 26. c. 24.

A modo generandi differentias apud Græcos habemus. *Εμπης*, *ψύψ*, *κνίψ*, præcipuæ sunt. *Εμπης* quid sit superius dictum. Albo cingulo à natura ornatur. Unde Aristophanis scholiastes; *ἐδὲ κνώσπας ὁ ἀσκαρίδιον ζώνην ἔχοντα*, dixit. Muliones quidam vocavere: sed perperam. Hi enim uno tantum die vivere dicuntur, & tanquam *Melliones*, quod solo melle vescantur vocari. Rostrium habent pici arborei instar; longum, acutum. Crapulâ disrupti statim exspirant. Erupidas ex Ascaridibus (malè tipulas vertit Theodorus) fieri scribit Aristoteles. *Ascarides autem in limo puteorum, quo aqua, subsidente concretionem terrenâ confluunt. Principio limus ille putrescens, colorem capit candidum; deinde nigrum: postremo sanguineum. Tum ex ea quædam perexigua rubra oriuntur; alga pusilla specie. Ea aliquandiu hærentia moventur: postea abrupta feruntur ab aqua, & vocantur ascarides. Diebus haud multis post, tollunt sese rectas ab aqua; neque moventur; & sunt duræ: tandem abrupto putamine culex superinsidet; donec sole vel flatu moveatur, ut inde avolet. Fives ficarii sunt culices. Generantur ex caprificis eorumque putrescentibus granis. Ideo cum evolavere non inveniuntur intus grana, quæ in eos versa apparent. Usus in maturandis ficibus. Nam fraudati alimento in matre; putri ejus tabe ad cognatam volant, morfuque ficium crebro, hoc est, avidiore pastu, intus solem secum primò inducunt, cerealesque aures immittunt foribus apertis. Mox lacteum humorem sive infantiam pomi absument: quod fit & spontè: ideoque ficetis caprificus præmittitur ad rationem venti, ut flatu culices evolantes in ficus ferat; qui ubi ingressi fuerint, turgent fici, & celerrimè maturescentes altum tumescunt. Ad hos pertinent quos *κνίπιδες* Græci, Latini *Culices Herculeos* vocant. Inertes vivunt, & non nisi ex occisis sui generis culicibus cum succo & sanguine plenos conspexere, victitant. *Κνίπιδες*, vel *κνίπιδες*, *ἀπὸ τῆς κνίψ*, quod mordendo vellicent & pruritus excitent dicuntur.*

Arist. H. A. c. 18. Scalg. edit.

Plin. H. N. 15. c. 19. Arist. H. A. 2. c. 32.

Theophr.
H. P. 2. cap.
ult.
Theophr.
H. P. 4. c. 17.

tur: Theophrastus vocavit etiam *ἰήνες*. Videntur, secundum Plinium, ex humore dulci subdito corticibus in quercibus nasci, quod ex Theophrasto sumptum est. Velarandus Insulanus Pharmacopæus, ex quercus pillula, & gallæ foraminulenta meditullio frequentes prorumpere observavit. Proveniunt & in ulmo, nabo, rapis, polio, lentisco, terebintho, & aliis, cum vel sine putrefactione. Humoremulmi vesicis primâ germinatione inclusum si aruerit, in *κλίμας* mutari, Symphorianus auctor est. Hortos præcipuè riguos infestant & incolunt. Pyramidis instar in aëre sublimes videntur, vesperi præcipuè, & juxta sepes. Obliti ferè eramus *Vinaceorum*, quos fortè Arist. *κλίμας* vocat. Tra-

Arist. H. A.
5. cap. 19.

hunt ex vermiculis, qui in fæce aceti gignuntur, originem, *ἐκ σκωληκῶν, οἱ γίνονται ἐκ τῆς ὡβι τοῦ ἐξ ἰλύου*. Generantur ter septem diebus. Wottonus in igne quoque nasci scribit: quod difficulter credetur.

Arist. H. A.
5. c. 20.

In America circa metam incognitam & ad Nicolai portum miræ sunt magnitudinis. Incolæ *Yetin* vocant. Larius inter pulices numerat apud Nieremberg nisi sphalma non est. In *Brasilia* est genus quoddam paulo minus vulgaribus tinnulis, elegantissimi coloris. Crura habet exilia sex brunni coloris, raris pilis hirsuta: Caput rotundum in duas partes veluti fissum superiusque ex viridi elegantissimus color resplendet ad latera purpurascens. Posterius corpus definit in aculeum satis longum, superius ex viridi elegantis aurei coloris & pilis raris hirsutum: habetque quinque juncturas subnigricantes: alas duas tenues satis longas, iridis colores repræsentantes, imò superantes: in capite cornicula duo, &c. Sed hæc per smicroscopium exploranda. In *Hispaniola* invisibiles quidam sunt, sed adurentis ictus. Littora amant, nec in interioribus inveniuntur. In ramis arborum circa eos præsidium. His domos cingunt. Huc fortè *Musca Culiciformis* Moufeti spectare, nisi coire scriberet, quod Culicibus negavimus.

Mareg. H.
N. Brasil. 7.
c. 7.

Nieremb. H.
E. 13. c. 10.

Aldrovandus, ne & circa istos nobis deesset, duas iconum variorum tabulas proponit, iisdem duas alias species adjicit. Qui exactè cum muscis Moufeti comparaverit, haud paucas inter eas inveniri fatebitur. Primâ tabula enim 1. Culex communis dicitur. Vide

Aldro. 3. de
Insect. c. 5.

p. 386. Bonon. editionis.

†

*

TITULUS II.

De Insectis Coleopteris seu Vaginipennibus.

CAP. I.

De Locustis.

ARTICULUS I.

De Locustis in genere.

Tantum de Aelytris tam quadripennibus quàm bipennibus sufficiat: sequuntur *Cleoptera* seu *Vaginipennia*, *Locustæ* nempe, *Gryllus*, *Scarabæus*, ad quem *Proscarabæus* spectat, *Cantharis*, *Ips*, *Buprestis*, *Coccojus*, *Cicindela*, & *Blatta*. Nullo aculeo infestare, difficulter volare, pennas fragiles & cortici inclusas habere, sedentia potius quam alata videri, commune omnibus. De Locustis tanquam maximè notis primò agemus.

Videntur apud Latinos fortidæ nomen, vel quod sint longis pedibus instar hastæ, vel quasi loca usta, quod messes & alia quod attingunt urant. Græci in genere *ἀκρίδας*, *ἰσχυρὸν τὸ ἀκρὸν τὸ εὐχλῶν καὶ τὸ φῶτων νέμεαδ*, quod summitates segetum & plantarum depascantur, vocant. *Μάσκα*, *κῆροψ*, *πῆροψ*, *μολιερὶς*, *ἀπτελῶδες*, *βρέχου*, *ἀπαρον*, *μαυλὶς*, *κῆροψ*, *ρεῶχαλις*, *ἰσχυροσκη*, quod apud Dioscoridem legitur, specierum quarundam nomina esse videntur. Cretenses *ἄκρεον* vocant: quibusdam fortè *βρέθανα*, & *φόβαρα*, quæ iisdem *ἀκρὶς* dicitur. De nominibus Ebraeis consule Aldrovandum. Dioscoridi *μεγαλόκωλον* vocatur, quod posteriora duo crura longiora habeat.

Dioscorid. 2.
c. 57.

Egregiè & breviter Claudianus depinxit. Descriptio.

Horret apex capitis, modo fera lumina surgunt,

Vertice cognatus dorso durefcit amictus,

Armarit natura cutim, dumique rubentes

Cuspidibus parvis, multis acuere rubores.

Albertus, caput habere figura equi scripsit: & ante os duo additamenta dura, quæ laborum & dentium vicem suppleant. Aculeus est pro cauda, pedes sex, posteriorum crura longiora & ad seipsa reflexa, (Plinius foris curvari dixit) ut melius de terra attolli possent, intestinum unicum fanie & fordibus (succus is plantarum est) plenum. Nigidius oculos iis negat: sed Plinius concedere videtur, quod

Plin. H.N.
11. c. 29.

Aristotel. de part. anim. 4. cap. 6. & H. A. 4. c. 6. Plin. H. N. 11. c. 37. quod & Claudianus facit. Insectorum, inquit, omnium, & quibus testacea operimenta, oculi moventur, sicut quadrupedum aures. De alis perpetuum non est. Aliæ simplicibus, pluribus aliæ volant; quædam saliant. Nec color, quod auctori de rerum natura visum. Sunt virides, nigrae, lividae, variegatae. Exuvium serpentum instar deponere, quo tempore operculum circumrumpitur, Aristoteles testis est.

Arist. H. A. 8. c. 17.
Locus.

Nulla eas non ferè terra alit, in quibusdam tamen frequentius grassatur hoc malum. Visæ nuper in Russia, cum servi & mancipia ad signa convolarent, & legiones facerent. *In Syria militari imperio olim necabantur. Italiam ex Africa,* inquit, *Plin. maxime coorta infestant, sæpe populo ad Sibyllina coacto remedia confugere, inopia metu. In Cyrenaica regione lex etiam est, ter anno debellandi eas, primò ova obtinendo, deinde factum, postremò adultas: desertoris pœna in eum qui cessaverit. Et in Lemno insula certa mensura præfixita est, quam singuli enecatarum ad magistratus referant.* Civitatem in Africa ab eis pulsam M. Varro auctor est. Apud Nigritas singulis trienniis ad duodecem milliarium spacium terram inumbrant, si Cadamusto fides. Circa Brundisium quotannis agros absumunt. Apud Caslini montis incolas tot, ut Seleucidas aves à Jove sibi precentur. Planis verò rimosisque locis maximè gaudent; quanquam & in montanis, ubi Cotinus provenit, invenias.

Vicius.

Herbis & segetibus vicitant. Ideo *μύζα* Nicander *Ἰταλωφάρον* vocat. Amygdalorum floribus impinguntur, si auctorem de natura rerum sequimur: folia quoque lauri depascuntur & vites. Ideò haud sine causa Plinius: *Pabula petere sciunt. Deorum ira pestis ea intelligitur. Namque & grandiores cernuntur, & tanto volant pennarum stridore, ut aliæ alites credantur: solemque obumbrant, sollicitè suspectantibus populis, ne suas operiant terras. Sufficiunt quippe vires: & tanquam parum sit maria transisse, immensos tractus permeant, diraque messes contegunt nube, multa contactu adurentes; omnia verò morfu erodentes, & fores quoque tectorum.*

Sigebertus.

Plena de iis Historiarum monumenta, inter quæ & memorabilia quædam occurrunt. Anno Christi 591. tantam Italiae intulere pestem, mortuæ ad littora ab Africa delatæ, ut DCCCM. hominum periisse; Julius Obsequens scribat. Quæ anno 874. Galliam vastabant, senis pedibus, ac duobus dentibus durissimis instructæ erant. Duces præmissi pridie castra metabantur. Volitabant diurno itinere, quatuor aut quinque millia passuum. Britannico absorptæ mari, mox ad littora rejectæ, ingentem pestilentiam excitavere. Anno 1542. alis per

Jul. Obsequ. de Prodigis.

initia carebant; mox binas, tandem quatuor assumebant. Anno 1543. in Lucano agro tam frequentes convenerant, ut glomeratæ cubiti altitudinem excederent. Sub exitum Tartaricorum & Cosacorum apud nos ante biennium motuum, visæ quoque iisdem quibus tumultuatum est locis. Tantum eorum agmen, ut postquam confedisent, equorum in viis ungulas obtegerent. Mirum, non ulterius rabiem eam rusticam progressam, quam istæ pervenerant. Nundum Lublinum attigerant, cum versis velis, Orientem à quo ferebantur, repetiere.

Generantur ex putri & per coitum. Ex phalangis procreari, apud Aristotelem, nihil fallor, habetur. Ex putridorum corporum, ficciorè in primis temporis constitutione, apud alios. Sub bello civili in Sicilia, in sepultis mortuorum cadaveribus ingens Atelaborum prodiit copia, si Plutarcho credimus. Veris autem tempore à Zephyro & Lybico ventis, si Diodori Siculo, ex deserto ad Æthiopas Acridophagos deferuntur. Austrò & urente vento deferri Sacra Scriptura habet. Ibidem ut & in Lybia, Strabone prodente, quòd rarò aut nunquam pluatur, & lacus cœnosi fiant, magna copia oritur. Fœminas ex se concipere, Vincentius in ea quam nutrit, & prægnantem invenit docuit.

Coitus idem qui & insectorum omnium, quæ coeunt, marem qui minor, portante fœmina. Mas in congressu duos illos aculeos dorso ult. eminentes, per caudæ inflexionem in fœmellæ uterum immittit: fœmina subagitata intente alvum movet, & se ima parte mari applicans; illum diutius continet; modò vulvæ hiatu, modo ejus contractione, venerem sibi jucundiorè reddens. *Visuntur enim meatus duo in fœmina pudendo, interstitio quodam disjuncti;* (verba sunt Moufeti) *& crassiusculo operimento contacti: quod externa sui parte nigricat; durumque est & cartilagineum,* intus autem leviter hirsutum, rugisque quibusdam quasi scabrum videtur. Ad hujus operimenti fundum uterus albicans, instar muliebris pudendi cernitur. Quia ita hærent, ut nec saltu, nec motu, vix manibus avulsæ discludantur, tardo digressu coire Plinius scripsit. Parere in terra fixo cauliculo illo (*ἡπιζασαὶ ἢ πᾶσις τῆς κέρκω αὐλῶν*) qui caudæ adnascitur: ac universum, & loco eodem, sætum simul noni sparsim deponere; ita ut quasi favus esse videatur, apud Aristotelem habemus. Hinc vermiculos specie ovi oriri addit, qui terrena quadam prætenui tanquam membrana ambiuntur: dissecta emergunt locustæ & evolant. At verò ova ineunte Autumno condensu parere, experientia habetur: tanquam mollis fœtura hæc est, ut ad tactum levissimum coneratur. Ea durant hyeme sub terra, cujus visceribus

Moufer. de Insect. 1. c. 16. ex Eker-liv.

Generatio.

Plur. in vitæ Cleonidis.

Diodor. Sicul. 3. c. 3.

Strabo Geogr. 17.

Vincen. in spectulo.

Arist. H. A. 5. c. 28.

Plin. H. N. 11. c. 29.

Aristot. l. c.

committuntur. Subsequenti anno exitu veris, (concoctione quasi perfecta) emittunt parvas nigrantes; & sine cruribus penitusque reptantes. Mori matres cum pepererint certum est, vermiculo statim circa fauces enascente, qui eas strangulat. Eodem tempore & mares, dissipato per validam Venerem calido, obeunt. Alii duplicem earum foetum, geminumque exitum tradunt. Vergiliarum exortu parere; deinde ad canis ortum obire, & alias renasci. Est verò & alius eorum obitus. Gregatim sublata vento in mare aut stagna decidunt. Fortè hoc casu evenit, non (ut prisca existimare) madefactis nocturno humore alis.

Visu sunt hebetiores, quod durissimis sint, propter palpebrarum carentiam oculis. *Vox* earum ab occipitii proficisci videtur eo loco, ubi commissura scapularum. Ut Dalechampius legit: ut in textu est. *Et loco in commissura scapularum quasi dentes habere existimantur; eosque inter se terendo stridorem edere, circa duo æquinoctia maxime, sicut cicada circa solstitia.* Aristoteles *ἡδελίοις ἢ ψέφον* facere scribit, per quæ alas & foemina innuere videtur. Alis edit observavit Casserius. Impositæ sibi invicem alæ moventur, quarum superior parte intima corpus habet subnigrum, durum, per transversum locatum: inferior ejusdem substantiæ corpusculum in extremitate oræ superioris parte externa, cui perbellum tympanum adjacet. *Veteres nec volare eas noctibus propter frigora tradiderunt, ignari, etiam longinqua maria ab ipsis transiri, continuata plurimum dierum, (quod maxime mireremur,) fame.* Sed hic volatus divinæ præceptionis signum potius est, Aliàs non tam volant quàm salient, iterumque pennis deficientibus cadunt interram. Dum se in aërem attollere conantur, cruribus primum se impellentes subvolant, postmodum alis evaginatiss evolant. Altius sese efferunt, æstu urente. Militari ordine uti quibusdam exemplis firmatum est. *Tam frivola ratione morientes, serpentem cum libuit, necant singula, faucibus ejus apprehensis mordicus.* Vidit id & Majoli olitor. Graculi adversu volatu earum exitio occurrunt. Ideo à Lemni incolis colebantur. Idem Galeritæ & Ibides faciunt. In Argo cum scorpione congrédiuntur, inde Scorpionem machi dicti, & aculeo exarmatum, interficiunt, & devorant.

Pestem famem & bella portendunt. Illam infecto à mortuis & putrescentibus aëre. Hanc, absumptis fatis, & quicquid fructuum arbor ferre potuit. Ista, cum militari quasi ordine procedunt. Cum Anno 1543. stupendis agminibus per Illyricum in Italiam convolarent, Turca Rhegium occupavit, Ostiæ subsedit, Nicæam cepit, & multa Christianorum millia, cum sexcentorum millium ducatorum præda abdu-

xit. Idem tumultuantibus Cosaccis & rusticis nuper in Polonia factum: & quod mireris, eo usque lymphaticam illam nebulonum colluviem pervenisse, observatum, quousque locustæ, quæ præcesserunt, delata.

Variis tantæ pesti remediis, conata est occurrere humana industria. Nonnulli cucumeribus sylvestribus & lupinis amaris in muria fervefactis eas conspergunt. Quidam vespertilioes ex sublimibus arboribus suspendunt. Nonnulli captas exurunt. Odore illius fumi vertigine corripuntur. In Chuerch Scytharum Cataiorum civitate, lacus cujusdam præsentia eas arceat. Mediolanensis præfectus Anno 1542. constituto in collectas præmio, brevi tempore duodecem mille saccos implevit.

Manè colligi debent, dum torpidæ sunt: collectæ terrâ obruui, ne ex occisarum ovium novæ prodeant. Vites non attingent, si propè radicem tria sinapeos grana consiveris, si Geoponicorum auctori credendum. Aristoteles odorem cornu cervi, sulfuris, aut styracis suffitum commendat. Arnoldus bovini aut vaccini stercoris, aut cornu sinistri fumum. Palladius fluviatiles vel marinos cancos fictili vasi cum aqua immisso, si tecti sub dio statuantur, ut decem diebus in Sole vaporentur. Quicquid ea aqua perfunderetur, illæsum manebit. Magorum remedia apud Plinium vide; plura apud Mousetum in Theatro Insector. p. 125.

In Cibis olim Æthiopibus Sillis, falsugine duratæ erant. Nec non Africanis, Syris, Persis; Arabibus, Mandis, & qui Lybiæ loca incolunt. Hodie in Orientali & Occidentali India comeduntur. Sed brevis eorum qui vescuntur vita. Quadragesimum ævi annum nullus supergreditur. Quin successu temporis dracunculi in pedibus exoriuntur: quos huic victui Mercurialis adscribit. Cibis & Johanni Baptistæ fuere. In Medicina quoque adhibentur. Suffitu stranguriæ maximè mulierum juvantur. Stercus pano confert, & morphææ: pedesque earum verrucas etadiant.

ARTICULUS II.

De Differentiis Locustarum Mouseti.

Tantum de Locustis in genere Differentiis ex Aldrovando & Mouseto dare visum est. Hic in *non alatas* & *alatas*: ille in *vulgares* & *rariores* distinguunt.

Alatarum vulgariarum locustarum sex sunt *Majores* omnes virides, tam foemina quam mares, quinque *Minores* multicolors.

Plin. H. N.
11. c. 29.

Plin. l. c.

Theophr. de
animalib.
quæ colorem
mutant.

Animales
actiones.

Arist. H. A.
4. c. 9.

Plin. l. c.

Plin. l. c.

Majol. Col-
log. 10.
Plin. l. c.

Aristot. in
auscult.
mirabilib.

Remedia
contra locu-
stas.

Arist. H. A.
4. c. 8.

Pallad. R.
R. l. Tit. 35.

Plin. H. N.
37. c. 9.

Ufus.
Plin. H. N.
6. c. 28.

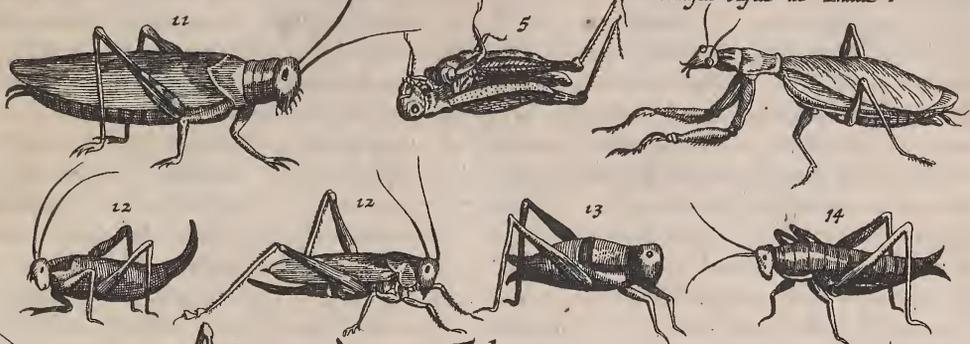
Mercur.
var. lect. 2.
c. 20.

Plin. H. N.
30. c. 14.

Mouset.
Theatri In-
sect. l. c. 16.

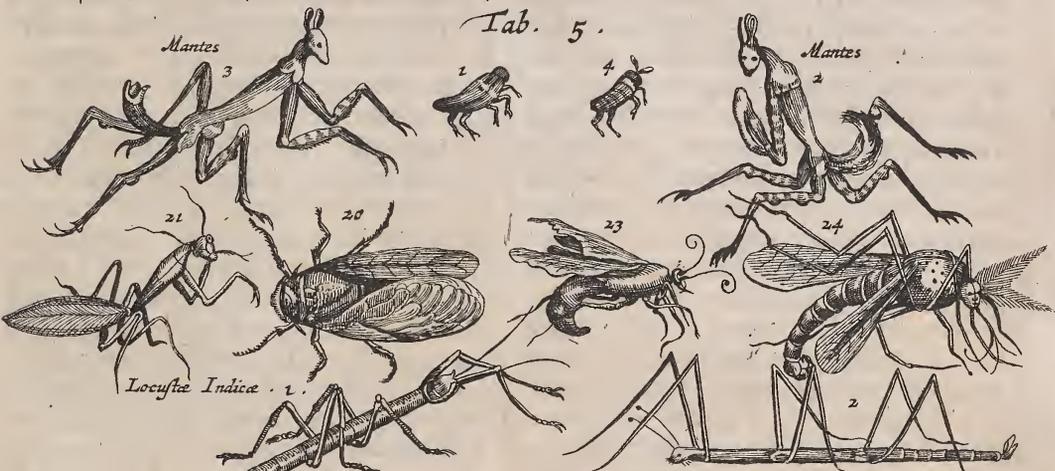
Locusta Asia ac India.

Tab. 4.

Tab. 5.

Mantes

Mantes

Locustæ Indica . 1.

Grylli Moufet Gryllen.

Gryl. domest.

Gr. Campystris mas.

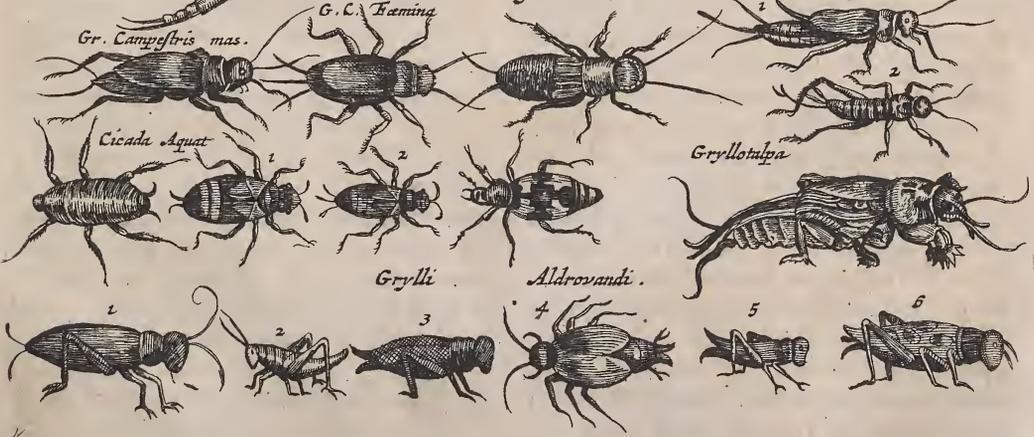
G. C. Fleming

Cicada Aquat

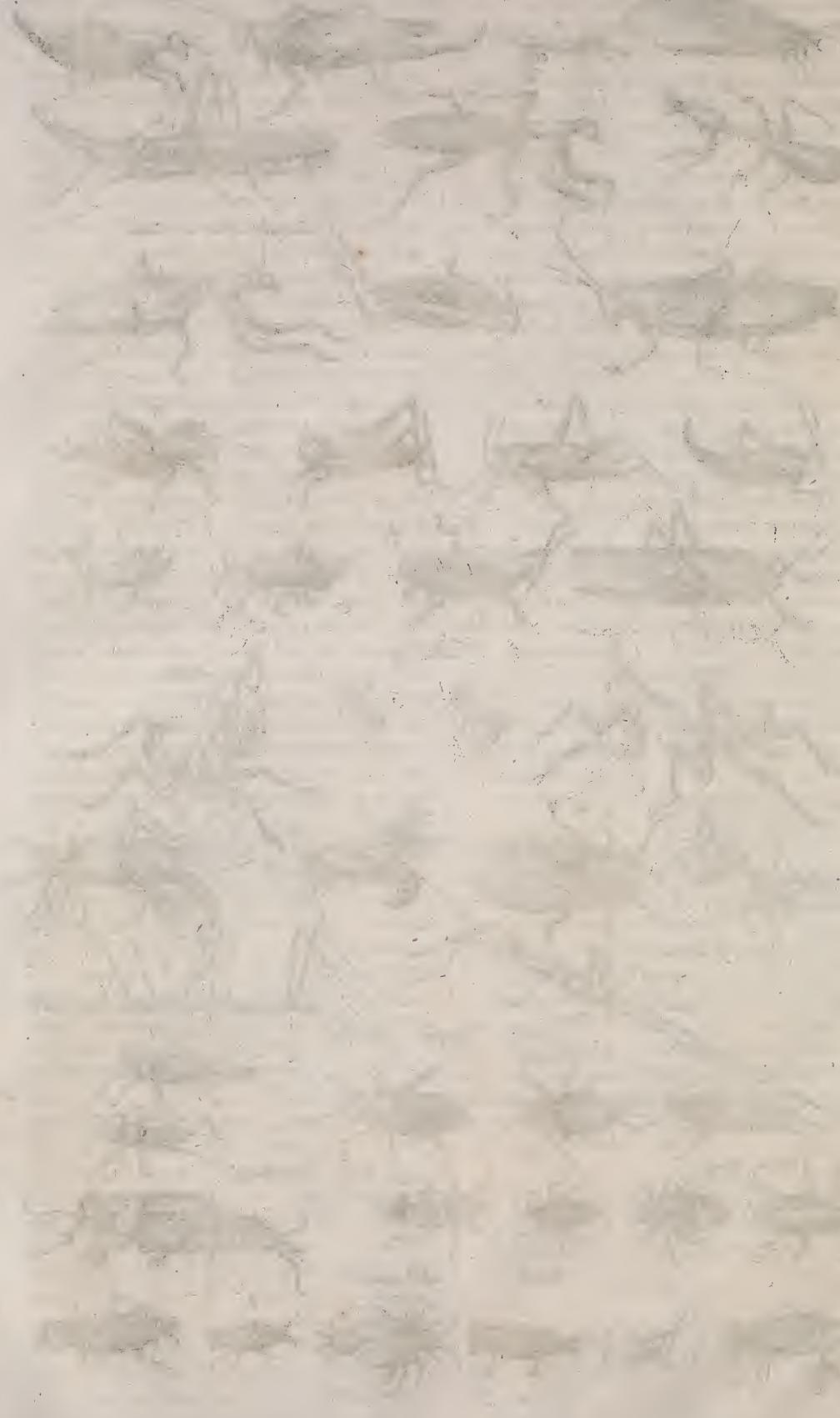
Gryllotalpa

Grylli

Aldrovandi .

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or header.

lores. *Prima* Majorum cucullo veluti herbaceo, caput, collum, mediumque ferè corpus contegit: alæ à collo subtus oriuntur, virentes, parvis paucisque nigris maculis insignitæ, dorso item virenti, venter fuscus subjicitur, caulis extremo nigricante; magnum illi os, & dentes validi latique, ad fruges absumendas egregiè nati. *Secunda* huic similis videtur, sed epomis collo annectitur; nasus item & os ipsum magis rubeant, punctaque in alis habet majora *Tertia* viridis omnino vultus; crura albicant, cauda nigricat, alas maculosiores obtinet, & circa extremitates ex albo rubescentes.

Hæ autem *feminae* sunt, à quibus tres itidem mares hoc discrepant, quod vel extremâ caudâ, vel supra caudam, duos tresve gestant aculeas, medioque item caputio magis rubent. *Prima* minorum species *Holtspecht* Tigurinis dicta, corpore nigro, externis alis maculosis, internis minio illitis conspicitur; crura absoletius fusca, lineisque nigerrimis fusque deque productis accuratè picta. *Secundæ* antennæ oculi tibiæque suave rubent; crura lineis item nigris variegata, alæ lentiginosæ; venter surdè rubens ex flavo, scitam nobis bestiolam & pulchram exhibent. *Tertia* ex nigro cinerea videtur, antennas habens brevissimas, atque alas præter morem corpore longiores. *Quarta* undique absolute viret, nisi quod caputium nigris duabus lineis ornatur, tibiæque postremæ vivida quadam rubedine resplendent. *Quinta* nonnihil minor cæteris, sed colorum situ, & varietate gravior. Corpus illi nec non facies & pedes Xerampelini; alis virentibus gestit, caputioque aurea quadam instita per medium ducta splendente. Omnibus istis minoribus alæ longitudine corpori æquales, vel longiores; nullum item caulem; nullum in cauda spiculum gestant, pratique & in pascuis (rarò inter segetes) luxuriant; ut in Gallis nostraque patria Britannia sæpè vidimus.

Rariores tres tantummodo species vidimus, *Italicam*, *Græcam*, & *Africanam*. *Illæ* mantes dicuntur, vel quia suo adventu, (primæ enim omnium apparent) ver præfagiunt, ut Anacreon cecinit; vel famem prædicunt (ut Cælius & Scholiastes Theoc. annotarunt) Vel quia anteriores pedes veluti manus supplices semper tenent atque elatas, vatum more; qui eo gestu orationes ad Deos fundere solebant. Mantis *Italicæ* (cujus hic Iconem repræsentavi) mentionem facit *Rondeletius* libro de Piscibus ferè in hæc verba: Pectus habet longum tenue, cucullo tectum, caput simplex: oculos sanguineos, fatis magnos, antennas breves, pedes sex, locustarum more, sed anteriores multò crassiores longioresque cæteris, quos quia junctos plerumque elevat, (precantium

ritu) à nostratibus Preque Dieu dici solet: totum corpus macilentum est. Tam divina censeatur Bestiola, ut puero interroganti de via altero pede extento rectam monstraret, atque raro vel nunquam fallat. Cauda illi bifurca, fetaceis duobus aculeis prædita: atque ut manuum elevatione vates refert, ita etiam & motus similitudine, neque enim ludit ut alii, neque saltat, neque gestit; sed lentè obambulans modestiam retinet, & maturam quandam ostendit gravitatem. Hanc quamvis in agro Monspessulano sæpè se vidisse Pennius affirmet; tamen Iconem ejus ab ornatissimo Antonio Saraceno Genevensi Medico missam fuisse, in schedis memorat. *Alteram* Mantis speciem *ἀνθηρογέφυρα* Vienna misit Carolus Clusius è Græcia allatam, quæ magnitudine & formâ priori similis, alium tamen colorem ex naturæ locive dono accepit, habet enim cornicula saturatè lutea, hiacinthinum ocellum; alas ex luteo fatifcentes; corpus reliquum amethystinum, nisi quod tibiæ priores pilosioresque suffragines albescerent, & recurvæ digitorum chelæ nigrescerent. *Africanam* è Barbariâ nostris aliquot sumptibus accersivimus, gracilem, quinque uncias longam, cucullatam, capite pyramidalis, (ut Macrocephalum putares) è cuius penè vertice duo cornicula latiuscula, unciam ferè longa se erigunt, galerumque illum Turcicum. bipulumem (quali Janizarij utuntur) superbientem repræsentant. Paulò infra summitatem ejus oculus utrinque emergitis prominens, grandis, obscurè rubens. Corpus illi oblongum, purpureo cruentum; cauda hirundinia, bifurca; alæ quatuor subcinereæ maculis quibusdam fuscis ornatae. Priores quatuor pedes tibiæque pergraciles; posteriores robustæ lacertosæ, longæ, & ex maculistransversim per femora ductis subnigræ.

Atque hæcenus de vulgaribus locustis aligeris, atque etiam rarioribus satis dictum sit: nisi fortè alias differentias adjicere necessarium mæcum una existimaveritis. Nam *vulgarium* facies torva, oblonga, rugosa, velut squamis munita, quæ os ferè contegunt: dentes illis supernâ parte affixi, lati nigricantes, durissimi, quibus aristas facile mandunt, maximoque cum stridore fortiter cohterunt. *Græca* vero & *Africana* locusta breviori apparet vultu, dentibusque adeo est languidis, ut mollißima tantum gramina & summitates herbæ depascat. Vulgaribus antennæ longæ admodum; Manti verò perbreves: thorax illis durus, cartilaginofus, validus; huic ferè nullus, inanis, languidus. Illis item alvus mollis, longa acuminata: his contra, durior, plena & torosa. Utrisque quatuor alæ membranæ quasi ex nervorum filis contextæ; nam licet interna com-

plicata duplex videtur, ubi tamen extenditur simplex apparet. Id quod Jodoco Willichio fraudi fuit, dum oculorum errore lapsus, sex locustis alas imprudentius adscriberet. Jucundum sane fuerit in nonnullis utriusque generis locustis animadvertere quorundam femora sexangularia, affabre in suis areis levigata, plexuque retiformi artificiose picta. Vulgares locustæ oculos habent magnas & prominentes: unde ἀφελαιοφθαλμοῦ nomen Ebulocuidam inditum ab Athenæo libro. 10. cap. ult.

Non alata locustæ sunt *Bruchus Atte- labus* atque *Asellus*. *Bruchus* ἄπὸ τῆς βρῦκειν, mordendo seu vorando nomen inditum. Quatuor eorum species: Maris prima, tres reliquæ fœminarum. Mas collare gestat subcruentum, sub quo duplex pendet cucullus leviter ex flavo virens, dorsum ad caudam usque sex porraceæ laminæ transversim ad latera ductæ adornant. Ventris (qui satis magnus) caudæque tres illi parvi aculei ad recens natæ herbæ colorem accedunt flavo viridem, veluti etiam & femora, facies atque antennæ; sed tibiæ rubidæ videntur. Prima fœminarum æruginosa est, absque linea esset *Xerampelina* à caputio ad caulem per dorsum ducta: caret item aculeo in caule nascente; videtur etiam plicis vel potius quasi orbibus 10. viridibus circumcincta. Secunda ferè omnino spadicea atque fusca; ventre tamen parum flavescit, aculeumque geminum gerit principio caulibus infixum. Tertiæ vultus, caput porcinum vel vitulum marinum refert: antenarum loco barbèllam quasi juxta nasum utrinque sitam obtinet; duo in suprema fronte tubercula, urfi veluti aures repræsentant, duosque in caule habet aculeos; fusci, (ut totum corpus) coloris neque parum acutos.

Atte labus ἄπὸ τῆς ἀττελεῖν, quòd tam minutis pennis conspiciantur, ut carere alis credantur, dicitur. Hefychius parvam locustam, Plinius è minimarum genere vocavit. Omnia quasi in pollinem atterit. In arvis cessantibus parit, & postquam peperit, moritur. Ova autumnalibus aquis intereunt, cum nimis increvere; ac sicco autumno largior proventus.

Asello, qui ἄπὸ τῆς Διοσκοριδι, tarditas nomen imposuit. Sine alis est, crassioribus, sed præter aliarum morem brevibus cruribus ventre propendulo. Ἀσέλλου fortè Scripturæ, μάσσαξ & σιέσορ. Nicandro: quamvis Ambraciatarum dialecto omnes μάσσαιες dicantur, quòd frumentum cum stridore mandant.

Quas Judæis licitum comedere quatuor erant, *Arbeth*, *Salaam*, *Chargol*, & *Chogab*. *Arbeth* Chaldæi *Gebah*, Græci ἀκέρδα vocant. A fœcunditate nomen forti-

ta est. *Salaam*, Chaldæis est *Chargola*. LXX. ἄσκα, Hieronymo *Scarabeus*, Kimchi species locustæ *Raschon* dicta, *Abenezra Salaam*, quod infideat faxis Quatuor prioribus pedibus graditur; duobus posterioribus qui longiores salit. *Chargol* LXX. ὀφιομαχον dixerunt. Pugnat enim cum serpente, quod Nipho incredibile. *Hagab* vel *Chagab*, Hieronymus ἀφάκην vocat. Nascitur in terra frugum fœcunda ex ovis quæ parens deposuit. Caulem etiam ipsum confringit. Habentur in scripturis & aliæ, nempe *Gazam* à tendendo, *Jelak* à lambendo, *Chafil* à perdendo, *Telatsal* à rubigine, & *Chenamal*, à manendo, quod stationem non deserat, dictæ. Quæ verò formâ fuerit μάσσαξ Suidæ, μυλακῆς Cælii, μάλακῆς Nicandri, βρέπινα, ἀχνη, πῆλις, ἄρπας, θολακροῦ Hefychii, πῆρο Aristophanis, μάσσαξ Eustathii, ἀλιγ & πῆλις Phavorini, *Ludolochra* Isidori, ignoratur.

Joel. 1.
Amos 4.

ARTICULUS III.

De Locustis Aldrovandinis.

Aldrovandus quatuor diversis tabulis Aldrov. de Insect. 4. c. 1. diversas Locustarum exhibuit species, inter quas Papiliones quosdam superius exhibitos invenies. In prima tabula, omnium maxima est quæ prima depingitur &c. usque latitudinem distensas est in-
tueri.

Secunda tabula duodecim habet locustarum diversas species &c. usque & poplitibus distinctis.

Tertia tabula tredecim habet locustas. *Prima* &c. usque nigro distin.

In *quarta tabula*, primus est *bruchus* &c. usque Postrema tota purpurea.

Est & Locustæ genus apud Indos quod *Tenamaznanapaloo* nomen meruit à lapillis pedibus apprendendis; quæ est ejus natura. Cornua fert tenuia longa, à seipso triplo prolixiora. Crustatum animal, ternis utrinque pedibus, longisque, sed qui sensim procedentes versus caudam fiant breviores. Innoxium est.

Nieremb.
H. E. 13.
c. 23.

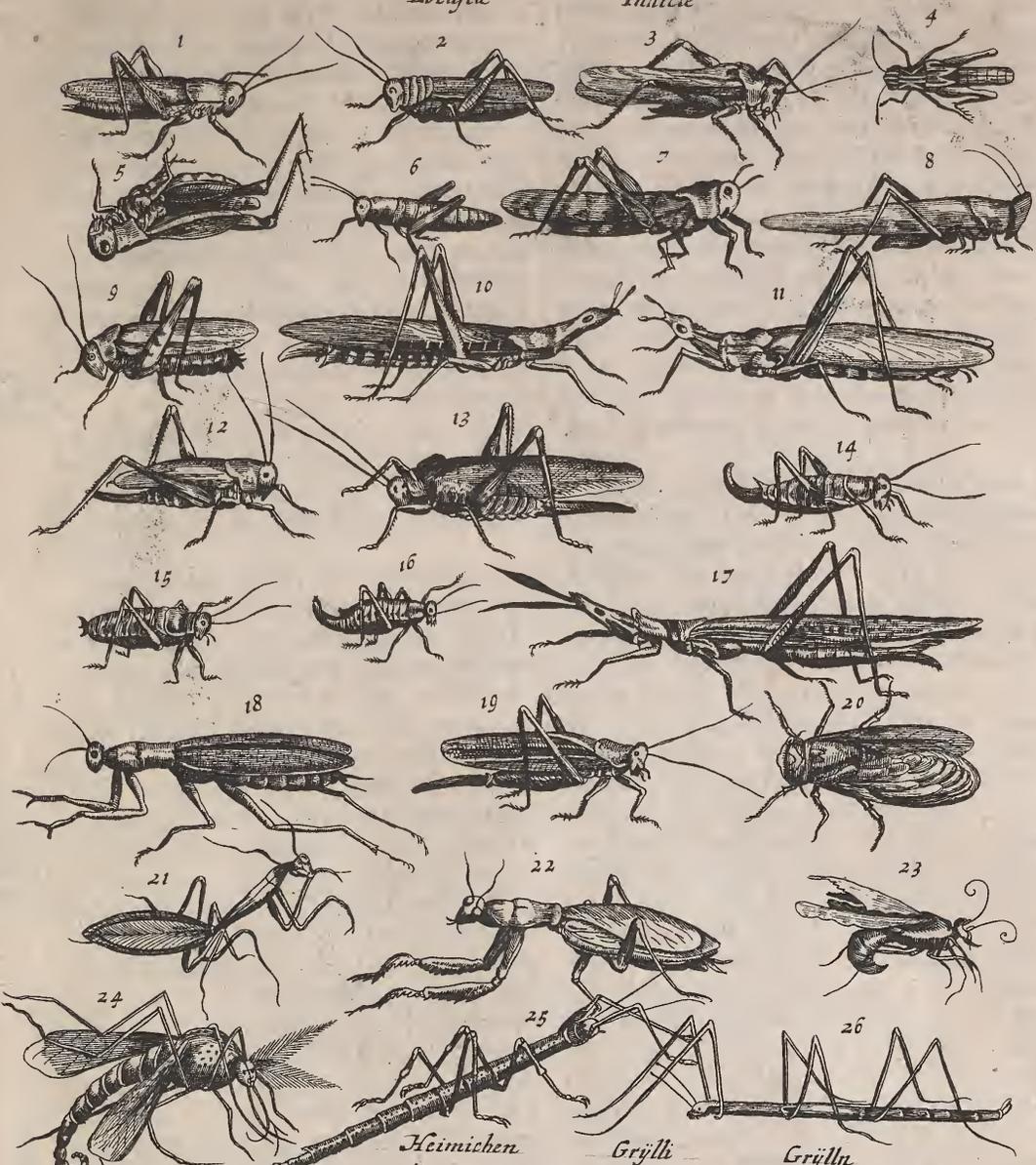
CAPUT II.

De Gryllo, & Gryllo talpa Moufeti.

Locustæ Gryllum, quòd cum ea in Nomen multis conveniat, subjungimus. Quidam à clamore arguto nomen accepisse putant, qui gryllismus vocatur: alii γρύλλον Græcis vocari, seu nullo authore. Junio est ἀχέτη, sed perperam. Freigio γρύλλος ani-

Locustæ

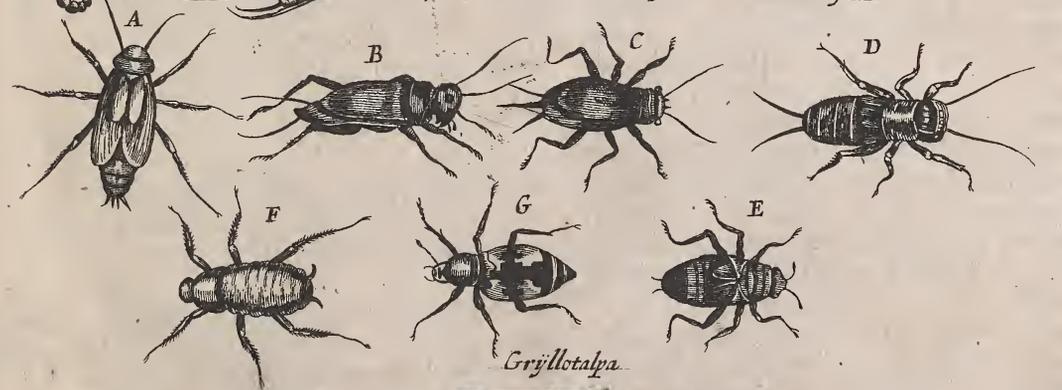
Indicæ

Heimischen

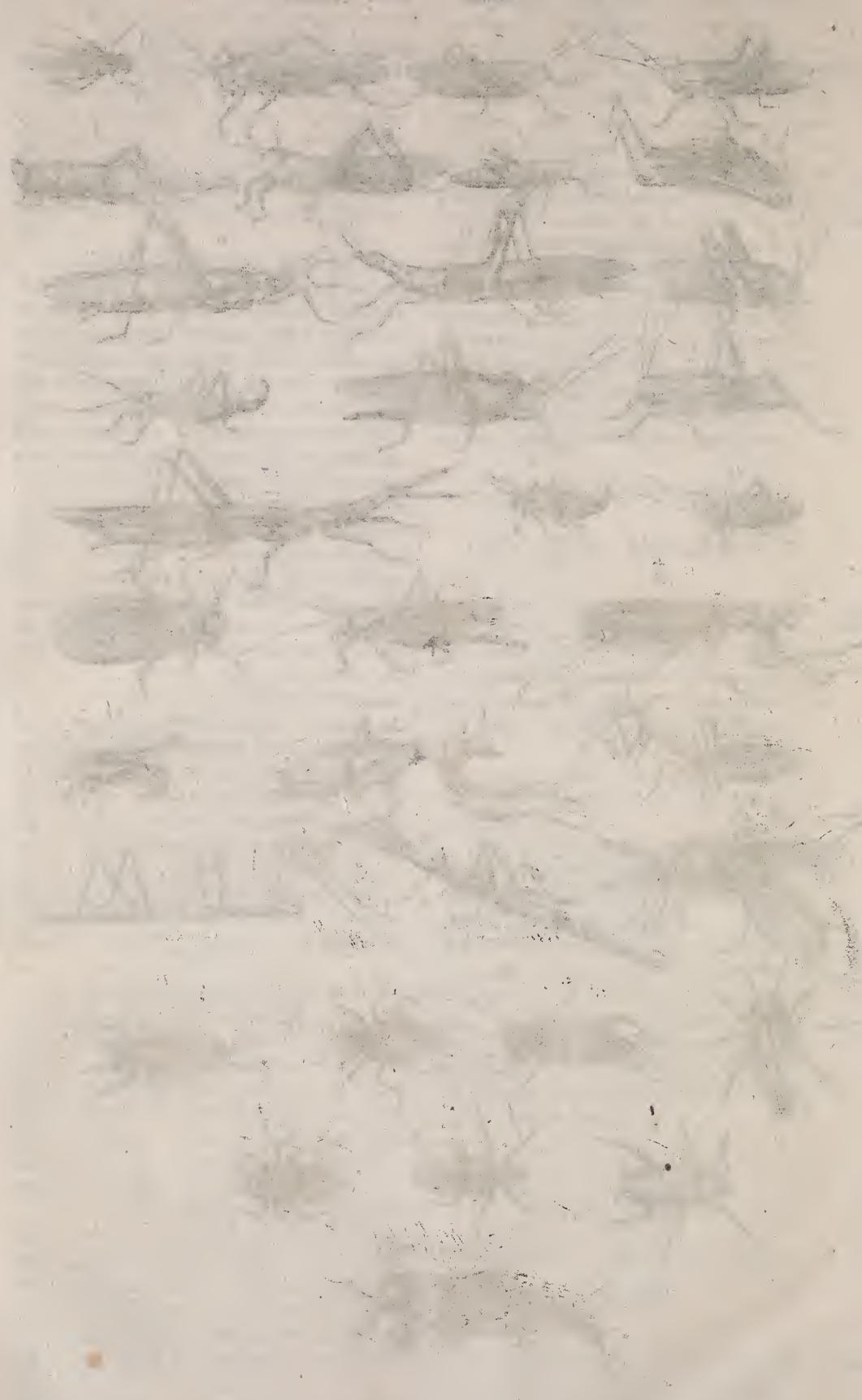
Grÿlli

Grÿlln

Grÿllotalpa

animalculum impenne, quod Gryllus non est.

Differentia. Sunt *Campeſtres* & *Domestici*. Hi nocturno ſtridore vocales aridam terram inter focos & furnos excavant. Sunt partim *mares*, partim *feminae*. Fuscum illi totum ferè corpus, & oblongum; dorſum ex fuſco varium magis nigricat: quod juxta mediorum pedum exortum, duæ lineæ tranſverſæ, nivis inſtar albicantes adornant. Caput orbiculare. Oculi nigri, antennæ in omnes partes mobiles. Cauda bifurcata. Non videntur oſ habere, ſi Alberto credimus: ſed invenitur in capite ejus, (verba ſunt Alberti) longum membrum linguæ ſimile, & naſcitur ſuper anteriorem capituli ipſius partem, & pars illa non eſt fiſſa, ſicut ſinduntur ova animalium. Julio & Auguſto, undosè volant, nunc aliſ expandiſ aſcendendo, nunc deſcendendo conſtrictis.

Fœmina major eſt, alvo longiore, aliſ quatuor; quarum externæ breviores, internæ arctiores ſimul & longiores. Saltant celeriter. Liquore & ſanie carniſ veſcuntur, & ſpumam juris zythique avidè liguriunt. Nulla tamen in ventribus eorum ſuperfluitas. Delectantur cantu homines; idè *Fœſæ* in Africa caveis ferreis habentur & magno venduntur. Ad ſomnum inducendum & Scaliger in pyxide ſervabat: quam ſi cribro crebrius pertuſam reddidiſſet, tertio poſt die non mortuos, ſed diu ſuperſtites inveniret. Mouſetus, ſubdito pabulo marem & fœminam ſervabat: octavo poſt die marem fœminæ latus eroſiſſe comperit, qui etiam biduo poſt exſpiravit. Vix ſeciſi ab aère vivere poſſunt, quia præter vocem & aèrem nihil continent. Aquam vitriolo tinctam ſi in vitrum immiſeris, fugabis. Diſcum aqua plenum, cum farina avenacea cinctum, ſi appoſueris, inſilient. Adauxere & ſylvam medicam. Purulentis auribus cum terra ſua effoſus, prodeſt. Manibus contritus ſacro igni medetur. Curat allegatus parotides. In cinerem redactus, cum oleo, putrida ulcera. Aqua dilutus, calculum & dyſuriam. Alligatus, faucium dolores, ſi Marcello fides. In collo ſuſpenſus, quartanam. De ſtridore in ſequentibus.

Campeſtrium alii quoque ſunt *Mares*, alii *Fœminae*. *Mari* corpus oblongius quàm Cicadæ, color nigricans, caput magnum, oculi exerti, frons antennata. Antennæ articulis carent. Sex pedum poſtremi longiſſimi ad ſaltum vegetiorem. Alæ inſculptæ & incurvæ totum corpus tegunt cauda bifurca. *Fœmina* minor, ventricoſa, viridis, oculis herbaceis, antennis rubentibus, cauda tridentis æmula. Per æſtatem in campis, terra excavata nidificant: hyeme leniore latitant: per graviorem pereunt. Omnibus commune antrorſum & retrorſum

incedere. Alarum attritu ſonum edere, credidit Plinius: per duo obſtreptentia corpora, quæ motu & agitatione alarum percuterentur, Caſſorius: alvi parte cava, Scalliger: dentium collifione Sabinus Garretus Pharmacopæus aliſ avulſis, eundem ſonum imitando aſſecutus eſt. Albertus, ſi medius dividatur, diu adhuc vivere ſcripſit. Veſcuntur panico, maturo frumento & pomis. Loca umbroſa negligunt, prata ſequuntur. Avidius ſtrident magis à nobis diſſiti: proximi ſilent. Formica capillo circumligata & in antrum conjeſta, efflato primo ne ſe recondat pulvere, capiuntur. Ramulo cavernæ aliquoties inſerto & extracto erumpunt, quaſi quæſituri, quis foribus injuriam faciat.

Ad Gryllos Mouſetus *beſtiolam quandam alata*, Tryxalida & *cicadam Rondeletii aquaticam*, refert. De illa ita ſcribit. Reſtat adhuc *una beſtiola alata*, quam an ad cicadas an ad locuſtarum claſſem referam plane ignoro. Quæ enim catervatim volat ac ſegetes erodit, locuſta videtur; forma tamen ad cicadam proxime accedit. Mira fanè hujus beſtiolæ, & quaſi infantis facies. Caput galero triangulari tegitur, in cujus ſuperiore parte, quatuor ſunt maculæ nigrae, duæ oblongæ, & alia duæ fere orbiculatæ, inter quas, duo etiam miniſſima puncta nigra obſervabis. Alas habet quatuor, quarum internæ duplicantur, quieſcit, ita ut *ἐξ ἀπείρου* videatur. Atque hi fortè erant illæ locuſtæ, de quibus Cuſpinianus è Sigeberto ſic ſcripſit: Menſe Auguſto, Anno 874. immenſa locuſtarum vis ſenis alarum remigiis volitabat ab oriente, & cum ſenis pedibus & cæteris à quibus tota ferè Gallia devaſtata eſt. Dixeris primò aſpectu caputium ſcapulas ornare, ſed propius intuenti, partes ſunt ſuperiorum alarum veluti ſemicirculo incluſæ. Totum corpus valdè craſſum, nigro fuſcoque eſt colore: poſteriorum alarum partes infinitis nigris maculis notantur. Petrus Quickelbergius Antverpianus hanc ex Africa portatam ad Pennium tranſmiſit, quam nos etiam nunc examinem in theſauro *ἐπιμυον* ſervamus, & cicadaſtram nominamus.

De Tryxalide habet iſta. Non minus in Tryxalide hæremus. A rodendo nomen fortè obtinuit: verum ut vel tryxalides Bruchos eſſe cenſeam, vel olerum locuſtellas, vel cicadas, vel Gryllos, nequeo quidem induci: Non ſolum quia Athenæus, Plinius, alique eo ipſo Philoſophi ſibi non conſtant; verum etiam, vel quod forma, vel natura longè diſcrepent. Et quare obſecro *τρυξάδης* à *τρυξάω*, id eſt, ſtridor, non male non direvetur? quòd ſi verum ſit, fanè Gryllis maxime conveniet, quas tum a-

Scalig. E³
erc. 273.

Albert. 4.
cap. 7. apud
Mouſet.

P'in. H. N.
29. c. ult.

Albert. 4.
cap. 7. apud
Mouſetum.

Scalig. in
Ariſtor. de
plantis.

Mouſet. de
Inſect. 1.
c. 17.

aliàs tum per stridorem à Blattis Peucerus meritò distinguit: id quod Joachimus nos- ter Camerarius (magni illius filius, & vir- tutum ex asse hæres) primus notavit. Pli- nius ex his viginti torrerit jubet ac bibi è mulsâ contra orthopnoeas atque hæmoptoi- cam passionem. Cinis illitus cum melle margines duros ulcerum complanat, & mu- lierum purgationes retentas præclare ad- juvat.

Cicada Rondeletii aquatica caput pen- tangulum imitatur. Oculi exerti atque glo- bosi, non magni & nigri: antennæ ore extimo erumpunt per breves; pedes utrinq; ternos habet, post gemos longissimos: in dorso vel alas, vel earum rudimenta gerit. Cauda il- li bifurca, venter sæpe veluti incisus; cor- poris color subfuscus vel potius ex albo ni- gricans. In aquis limosis stagnantibusque reperi, sed naturam ejus nondum habeo perceptam: hoc à terrestri differt cicada, tum quod capite sit magis exerto, & cer- vicis aliquid habere videatur; tum quod a- las habeat inutiles ad volandum, licet ad sui correctionem non ineptas. Hæc in fo- liis nymphææ, potamogeti, aliarumque a- quaticarum herbarum insidens, jucundum quid (more Cicadarum terrestrium) stri- dere dicitur: sed à nobis hætenus non est audita.

De suo *Gryllotalpa* hæc habet Moufetus. Bestiolam quam expressimus, Cordi *Sphon- dylis*, Dodonæi vera *Buprestis* est: perpe- ram uterq; nominant & nullo jure. *Sphon- dylis* enim alas non habet, hoc insectum vides alatum. *Buprestis* Cantharidi similis a- pud omnes dicitur; hoc verò animal nec fi- gura, nec colore, nec magnitudine quic- quam eo accedit: ut taceam elytrorum hic absentiam, quibus cantharides carere ne- mo sanus contenderit. *Gryllum* dicimus, quia eundem cum Gryllo stridorem nocte appetente facit. *Talpa* quia terram con- tinuo fodit. Insectum visu horrendum ac monstrosum, quadruplo maximam supe- rans Cantharidem: præcipuè ætate si fuerit provectiore. Formam ob oculos habetis: ego colores addam. *Fæmina* levius, *Mas* saturatè fuscus. Illi præter duas longas an- tennas fibulæ quatuor, quasi è naribus la- biisque propendent: oculos item habet ma- jores, & alarum radix miniata macula or- natur. *Mas* verò fibulis illis nudus, earum loco fetas duas fibulis duplo longiores obti- nuit; concolor sibi undique videtur, & sine macula. Utriusque unguis coracini sunt. Anterioribus pedibus robustis admodum, & variis tumulos perfodit uterque & cuni- culos agit: mediis insistit; ultimis quando opus est, saltat. Cauda illis bifurca; alæ corpore longiores membranæ; corpus in- cifuris variis insignitum. Juniores fere toti nigricant, adultiores implumati videntur. Sub terra palustri & humida maximam æ-

tatis partem vivit, noctu tamen egreditur. Tardigradum valdè est animal, volatusque ejus saltum refert: unde in locustarum nu- merum à nonnullis ponitur. Sole occiduo primum prodit, Gryllorum more, suaque cantilena, sonora quidem satis, & supra mille passus stridente sibi applaudit; quam ubi audiunt agricolæ, oppidò exhilaran- tur: ac si ejus adventu terram humore gra- vidam, & calore solis veluti maturatam scirent. Grana tritici, hordei & avenæ col- ligit; ac in cavernam asportat, inde fortè hyeme victurus. Quidam stercoreibus eum equinis vesci affirmant.

CAPUT III.

De Scarabæis.

ARTICULUS I.

De Scarabæis in genere.

UNDE huic animalculo Scarabæi sit in- ditum nomen, vix ausim dicere.

A Cabo seu Caballo, quod ex ejus fimo prodeat, dici ineptum esse certò scio. Græ- ci *καββαλον*, Tyrreni *βύβρον* vocant.

In eorum Descriptione nihil ferè in ge- nere occurrit. Duas alas habent, teneras illas & valdè fragiles: ideo superveniente crusta inclusas tutelæ gratia gerunt, ne à durioribus corporibus offendantur. Qua- tuor habere perperam Albertus dixit. A- culeo destituuntur, & omnes senectam de- ponunt.

Ubique ferè degunt, in Asia, Africa, Europa & America. In monte Ætna felici- ssima eorum progenies. In Thracia jux- ta Olynthum locus est parvus, in quo, cæ- teris animalibus illæsis, soli exanimantur. Ob hoc *Cantharoletrus* dicitur. Cornuti mensè Julio & Augusto frequentissimi in a- gro Neapolitano visuntur.

Diversos cibos pro varietate sua appe- tunt: Sunt qui ligno arido, sunt & qui fru- mento & panibus vescuntur. Vivunt ex jumentorum excrementis. Ideò apud Ari- stophanem servus quidam Cantharo fæ- ces humanas apponit.

Eriphiam quandam herbam prodidere veteres, Scarabæum in avena habentem, sursum deorsumq; decurrentem, cum sono hædi, unde & nomen accepit.

De *Ortu* variæ sunt inter authores sen- tentiæ. Isidorus ex putridis equorum car- nibus nasci putat. Plinius ex asini, quidam ex muli. Aristoteles, Cantharos in fimo quem volunt per hyemem condi, vermes parere, ex iisque procreari. Nonnullis vi- sum

Mouf. l. c.
Rond. de pis-
cib. aquat.
c. 38.

Mouf. In-
sect. l. 1. c.
24.

Nomen.
Aldrov. de
Insl. 4. c. 3.

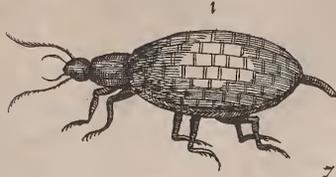
Descriptio

Plin. H.N.
l. 11. c. 28.

Locus.

Vicius.

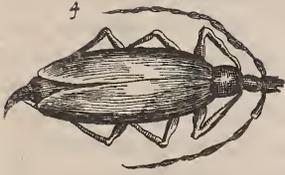
Generatio.

Tab. 2

Tab. 3. et. 4.

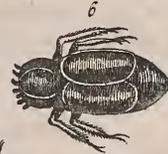
Tab. 5.

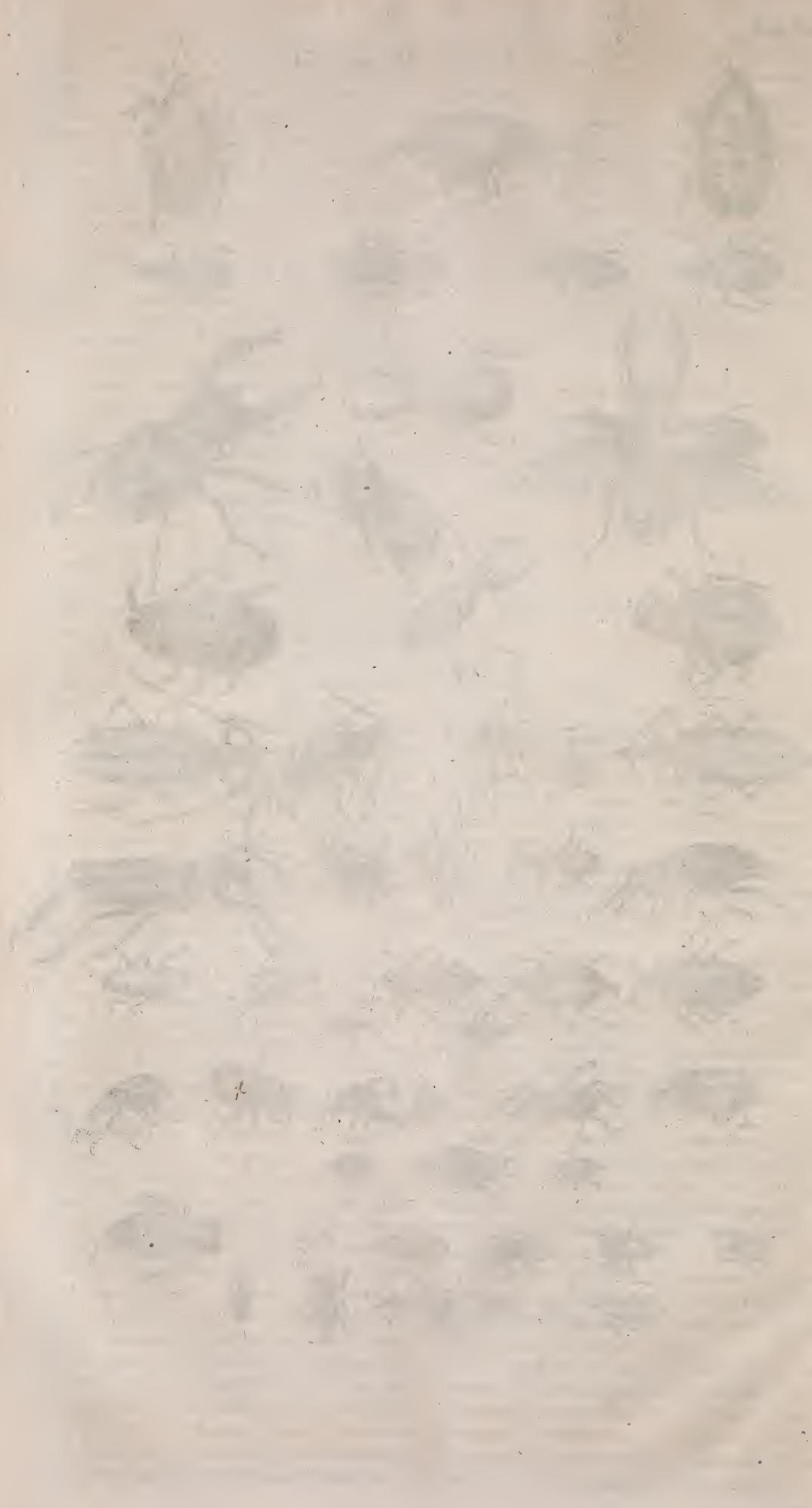

Tab. 6.

Tab. 7.

Aldrov. de Inf. l. 4. c. 3.
 sum foemineo sexu destitui nec coire: quod tamen in Carabis falsum esse, Aldrovandus observavit. Variare ortum pro specierum diversitate ego putarem, idque in Differentiis patebit.

Natura.
 Tanto stridore volant, ut per eos Deorum cum hominibus fieri colloquia Laertius dixerit. Quia καύχοις delectantur: ideo rosam averfantur, & odoratis illiniti exahimantur. Hemerocallis Dioscoridis quoque à quibusdam ἀντικάνθηρον vocatur. Tacti, immobiles redduntur & indurefcunt. Solis & Lunæ coitum pillularii ostendunt, ut postea dicemus, ubi & de vindicta quam de Aquila fumere solent, agetur.

Vifus.
Differentiæ
 De *Ufu* in genere nihil occurrit. *Differentias* ex Moufeto & Aldrovando fumemus.

ARTICULUS II.

De Scarabæorum apud Moufetum Differentiis, & primò de Majoribus Cornutis.

Moufet. de Inf. l. 1. c. 21.
 Gregiè Scarabæos in sua genera dispescit Moufetus. Sunt alii Majores, qui vel *cornuti*, ut πλαύκωρος; αἰγώκωρος, βάνκωρος, ῥινόκωρος: κροκόκωρος; vel non *cornuti*.

Plin. H. N. l. 11. c. 28.
 Cornutorum primus & præcipuus est πλαύκωρος, qui cervina cornua imitatur. Nigidio dicitur *Lucanus* apud Plinium; aliis taurus: nonnullis Cervus volans. Hesychio ἀκωνθός, quia cornubus spinosis obvia comprehendit; Comico & Eustathio à magnitudine ἰπποκωνθός, Cardano σκαπέλαφός; Gazæ κρόκωθός. Quatuor ipsius occurrunt genera. *Primus* foemina, Lonicerus Marem facit, sed mares inter insecta minores sunt. Colore ex obscuro, verba sunt Moufeti, spadiceo nigricat præcipuè circa elytra & pectus. Cornua illi duo integra, sine articulis, ramosa cervi instar minimi digiti longitudinis in adultioribus, in minoribus minora ac breviora, vel (ut Plinius loquitur) prælonga cornua & mobilia obtinet, bifulcis dentata forcipibus, cum libuerit ad morsum vel compressionem coeuntia: stringit enim mirum in modum; atque cornubus utitur eum in finem, in quem chelis cancri atque astaci: oculi duri prominentes, albiduli, juxta quos utrinque antennas habet; unas in radice inter cornua & oculos racemofos; quarum articulus rectum ferè angulum facit; alteras vero media fronte erumpentes, rectas atque planas, in tuberculum leve desinentes. Pedibus incedit sex, prioribus reliquis longioribus atque majoribus.

Alter *mas* est, illi omninò, magnitudinem si excipias, tum corpore tum cornibus similis: quæ licet non ramantur, acrius ta-

men compressa pungunt digitum, quam foemina jam descripta.

Tertius priori triplo vel quadruplo minor, colore piceo, cornua admodum parva & bifulca; juxta quæ duæ antennæ plurimis articulis distinctæ oriuntur. Oculos habet prominulos, & pro corporis ratione magnos. Scapulae utrinque in angulum acutum desinunt. Vescitur maximam partem succo tenaci atque pingui è quercu exudante, nec facile extra quercetâ conspicitur.

Capite præciso diu reliquæ corporis partes vivunt: caput reliquo corpore diutius. Lunæ sacer esse creditur. Cornua, imprimis quæ excedunt, infantum morbis ex collo suspensa medentur. Strumis quoque & podagræ apposita conferunt. In oleo decoctis si arteria in brachio inungatur, febres apud Mizaldum tollunt. Oriuntur ex vermibus putrido ligno innatis: forte & ex stercore.

Αἰγώκωρος, dicitur & παραγώκωρος, κροκόκωρος; κροκόκωθός Græcis; *Capricornus* Latinis. Magnitudine coloreque Platii, ceroten refert. Tredecem eorum genera occurrunt. *Primus* caput habet latiusculum, oculos bovinos & grandes, tres fere transversos digitos longos: os illi forcipatum, hians; aduncis duobus dentibus durissimis horrendum, quibus dum ligna rodit, (experiti scribimus) argutulim porcellorum grunitum diserte exprimit. Hoc forte in causa fuit, cur eas arbori alligatas, culices ficarios abigere tradidit Hesychius. Scapulae ejus curiosule à natura sculptæ, manubrium ebene factum & perpolitum oculis objiciunt. Pedes sex habet; tribus quoque geniculis distinctos: sed imbecilles admodum & languidos; tantoque oneri sustinendo longe impares. His ferunt auxilium cornua duo, supra oculos nascentia, toto corpore longiora, novem decemve articulis flexibilia, non exacte teretia, sed asperitatem capri imitantia; quæ licet in quamcunque partem movere possit; tamen dum volat, directe ea tantum protendit, atque volatu fessus pro pedibus utitur. Conficius quippe horum imbecillitatis, cornubus arboris ramulum circumplicat, atque ita pendulus quiescit, ut in agro Heidelbergensi vidit noster Bruerus; avem paradisi eò referens; quæ pedibus destituta pendulis illis nervis ramos illaqueat, atque ita laboris fatur quieti consulit.

Reliquos ita describit Moufetus. *Cerambyces* præter hunc memoratum varios vidimus, *unum* primo huic similem, sed magnitudine & colore varium: nam & paulo minor, & colore fuit fere cinereo: Venter, crura, & cornua, dilute coerulea: scapulae, cauda & elytra, nigris quibusdam maculis variegata. Cornuum quoque articuli nigricabant; postrema crura reliquis

longiora crescebant. Hos à Quickelbergio obtinuimus Antverpia transmissos. *Alterum* habemus extra viridem, supinè fuscum; caput, scapulæ, elytra obscure virentia, & auro itidem micantia: corpore est paulò porrectiore, priori similis videtur; sed paulò minor: cornua purpurea obtinet, crura pedesque Hyacinthinos. *Tertium* huic concolorem ipse primus Pennio dedi, nucem moschatam & cynamum vere spirantem. Verùm fragrantia illa dulcis (staten contra non cara) cum vita in auras statim effluit, & cadavere exulans, sese in pyxidem (qua fuerit servatus) tota insinuat. Cardanus mentionem facit hujus Scarabæi: sed qui ante me invenerit neminem novi. Est quoque *alter* cum splendore nigricans, ventriosus, crassius, corpore, cornuque breviori reliquis. Cornuum juncturæ non sunt (ut in aliis) globosæ, sed utrinque leviter serratæ. Hunc Carolo Clusio Pennius se debere fatetur. *Quintus* capite, ore & dentibus primo omnino similis oculis nigerrimis, colore per totum corpus fusco, ore patulo dentato, capite, collo, & alis minutulis punctis nigris dense conspersus; corporis magnitudine ferè secundam æquat Cerambicem: rariùs conspicitur; in ædibus vivit, & lignis aridis. *Sexto* cinerascenti caput valde exiguum, oculi albiduli, cornua longiuscula, articulata, candescentibus maculis distincta elytris, imo toto fere corpore varius est; in ædibus item versatur, sed etiam in lignis habitat, ignoro. *Septimum* ex Russia ab Edoardo Elmero allatum vidi, toto corpore infuscato, juncturas habuit in cornubus globosæ, septem vel octo: facilè ex forma cognoscitur. Ab hoc *octavus* magnitudine, & forma parum abludit, nisi quod capite, scapulis & alis subcœruleis præditus videtur. *Nonum* misit ad Pennium Joachimus Camerarius (de literaria republ. optimè cum primis meritis) cui alæ pedesque arenosi erant coloris; caput, cornua, venterque subnigricabant: cornubus repandis videbatur, ex pluribus verticillis nodulisq; compositis, quæ in utramvis partem nictu citius versabat. In plantis (& potissimum Cithyso) repitat. Hujus generis esse puto Scarabæum quam Joh. de Choul (lib. de var. querc. histor. c. 26.) ita describit. Degit in quercu animal de Scarabæorum tribu (quantum conjectura ducimur) colore rubricante, proceris cruribus geminos capite gerens aculeos, modice inflexos: quibus acerrimè stringit adversantia. Hanc bestiolam fabri lignarii quercus dolantes, in ipsis visceribus vivam invenerunt. Rustici Lugdunenses Thurro nominant. In laquearibus feliciter diutiusque vivit, seque hypocausta colentibus levi cum strepitu prodians conspicendum subinde præbet. *Eundem* vel illi similem quendam p. m. Gesner.

Epist. l. 3. ab anu pleuritim passà dejectum fuisse testatur in hæc verba: Per alvum inquit à potione ex Oxymelite nostro cum decocto fœnugræci exhibita prodiit vetulæ pleuritide laboranti scarabæi genus nigrum, longis pedibus, longis item cornubus flexibilibus articulatisque, rudiplenum pure, vivum; longitudine duorum articulorum erant digiti. *Decimus* totus ex nigro purpurans, os forcipatum habet. *Undecimus* ubique atrescit. *Duodecimo* cornua minus articulata, caput scapulæque cyanæ, reliquum corpus totum spadiceum videtur. Horum omnium in iconibus utcumque cornua aliàs directæ, aliàs curvata cernitis (explanationis gr.) tamen plerumque nonnisi (caprorum more) ad humeros reflexa gerunt, veluti primus Cerambyx.

Ad Carambyces spectat *Quici Brasiliensisum*. Insectum est corpore ovali instar Scarabæi. Corporis longitudo unius & trientis digiti, Crura habet 6. quodlibet tribus internodiis constans, estque ultima pars crurum serrata, & quodlibet habet duos unguiculos. Caput & ocelli parvi: duo cornua propè oculos exorientia, longa, posterius versa & in arcum porrecta, duos & semis digitos longa; longè excedentia corporis longitudinem; & singula habent internodia decem, undecimo inferuntur in caput: crassitie æquant filum crassius. Caput & anterior sectio obscuri & brunni coloris cum splendido nigri mixti, posterior & alæ brunni obscure splendentis. Per medium autem alarum seu dorsum transversim linea lata flava pallefcens tendit. Crura lutea, & ad internodia obscuro brunno maculata. Cornua diversicoloria luteo & nigro, nimirum ad genicula nigra, cætera alternatim lutea.

Marçg.
Hist. Bras.
l. 7. c. 8.

Βέκερος seu *πυρόκερος* cornubus duobus taurorum more exertis & directis cernitur. Ex spadiceo circumquaque nigricat, & ferè *ἀνέφαλλος* videtur. *Capite* est exiguo, brevibus crassisque scapulis immerso. Media fronte, spina peracuta exit. Defensionis à natura destinata videtur.

Nasicornium quatuor species vidit Moutetus. *Prima* omnium maxima atque rarissima apud Indos vivit, colore nigerrimo: nasum habet ad faciem rostri navalis cornutum & extra curvum, circa cujus umbilicum aliud cornu intus reflexum è tuberculo nascitur, quale etiam è scapulæ tumulo. Totum corpus ab ultimis cornubus ad caudam, longitudinem quatuor unciarum continet, latitudo ferè duarum est. Cantharorum lege fœminam non habet, sed ipse suæ sibi faber est formæ; foetum solo sibi genitum producit. *Secundam* Nasicornium speciem ratam atque pulcherrimam Mercurio sacram Carolus Clusius Viennæ depictam misit; in cujus agro frequens est. Forma illi,

qua-

qualem vides, absque ventre saturate rubro fuisset, totus videretur piccus: narium cornu illud recurvum adeo acutum est, ut (quod de præliaturo barro fertur) aciem illi rupis tenacis affricatione addi putares. Tertius nasicornis & quartus pariformes pene videntur, nisi quod illi alæ longiores elytris excrescunt, huic verò breviores apparent. Splendente atramento perfusus diceres, ulque adeo undiquaque nigricant.

Κερόκωρος seu *Aries*, cornubus est nodosis hyacinthum æmulantibus capite ex auro viridante, scapulis miniatis, purpureo ventre, elytris capiti concoloribus pedibus, cruribusque spadiceis incedit, alæ vero vagina inclusæ albicantem arundinis membranam scite expriment.

ARTICULUS II.

De Scarabæis Majoribus non cornutis & minoribus omnibus.

MAjores Canthari ἀνέκτασι sive Excorines plurimi sunt. *Pillularius* nempe *Melolonthes*, *Purpureus*, *Atratus*, *Arboreus*, & *Fullo*. *Pillulario* nomen quod ingentes pilas averfus pedibus voltitet. Dicitur & *Stercorarius Fimariusque*, tum quod ex fimo nascatur, tum quod illo gaudeat. Græcis est κερκωρος, ἡλιοκόρη & à forma αἰλαερόμορφος, id est, feiliformis. Stercoribus vaccar. ita delectatur, ut ad ea frequens & citus advolet. De ejus *Generatione* hoc habetur, pillulam è stercore ad cœli formam conficere, eamque ab ortu ad occasum tamdiu versare, donec ad mundi figuram perduxerit. Mox eandem subter sterco, ubi nidificat, ad mensam lunarem reponit. Hoc exacto sigillatim singulas ejetas aqua dissolvit. Sic prodit scarabæus impennis, sed qui paucos intra dies absolutus, in volucrem abire solet. Nulla ergo in genere eorum anima. Porphyrius, genituram in cœlum emittere, mox pillulas magnas posterioribus pedibus fingere ait. Apollini ideò sacros Ægyptii voluere. Imò expresse Plinius. *Propter hunc Ægypti magna pars, Scarabæos inter numina colit, curiosa Apionis interpretatione, qua colligat Solis operum similitudinem huic animali esse, ad excusandos suæ gentis ritus.* Per coitum quoque propagari observavit Aldrovandus. Vidit enim mense Majo vermiculos albos plusquam 42. horarum spacio, figura Curculionis prodire. Erucas esse opinatur parvas Bombycum modo progredientes, quæque intra 5. aut 6. horas fili tenuissimi folliculos, illosque candidos, Melopeponis feminis magnitudinis sine cortice texere cœperunt. Addit, fodere terram rutilos & prægrandes, fa-

vosque parvæ & fistulosæ spongiæ medicato melle fingere. Nidos ex lutoſa valdeque fragili materia à Greg. Capucino eidem communicatos, in quorum uno mortuum Cantharum invenit, hic habet. Una pudendi est figura, unico canali constans. Parti infernæ duo veluti testes appenserant: singulis fuus ductus, cum unico illo canali continuus: in hisce Scarabæi. Aliquando plures sunt hiteſtes, & figuræ oblongæ. Rosas averſantur. Hederæ umbra gaudent. Hyemem vix ac ne vix sustinent. Solis calore excæcatos mori, tradidere quidam: plerumque à pediculis suffocantur, quibus undique ſcatent. Inſculpuntur Smaragdo contra veneficia. Oleo rosar. cum terræ intestinis cocti, aurium doloribus medentur. Ex iisdem ad calculi dolorem pulverem Lanfrancus conficit. Ad hæmorrhoidas unguent. quod unguentum populeum; cum oleo rosaceo in quo Scarabæi cocti, aselli, & crocus ingrediuntur Habet & Villanovanus contra spasnum suum. Lethargicos excitabis, si duos vel tres sub mediæ juglandis cortice conclusos, occipitio bene raso, musculis brachiorum anterioribus & plantis pedum alligaveris. Bene cecidit M. Johan. de Florentin hoc experimentum.

Quartanariis medetur, si fulvo linteo vix inclusus collo appendatur. Expertum se Trallianus scribit. Cheloniti de gemma aureis guttis insigni, cum Scarabæo in aquam ferventem missa temperataſt ciere velle, insani esse puto. Huic similis est *Melanocyanus*, cum illustri quodam splendore. Facie est felina. Augusto à pediculis intra crura hærentibus vexatur, & tandem interficitur. Ubique occurrit.

Melolonthen, Attici *Melonthen*, quidam *κερκόλιδα* vocant. Nonnullis est *κερκομελόνη* & *κερσοκάνθαρος*: quibusdam *Cantharis*; Aristophani *ζωΐφιον κερσιζόν καιθάρος ὄμοιο*; Eustath. *Vespa major*; Polluci, *animaculum volucree*: rusticis Lombardicis & Gazæ *Galenica*; aliis *Scarabæus arboreus*. Hesych: eum coloris aurei facit: Aristophan. scholiastes flavi, recentiores *Smaragdinum* sed auro radiantem volunt. Idem & Plinius sentit. Mas undique viret, oculos si exceperis rubicundos. Elytra fœminæ castanei coloris, grato splendore micantia. Pectus utriusque mucronatum. Stridulum edunt sonum. Generantur è vermibus fimi bovini aut jumentorum: si Aristoteli credimus: si Steph. ex Theophr. ex floribus pomor. Sunt ejus *duæ* præterea *species*. Priori quæ Clusii, caput, scapulæ & pedes nigricant, sed è cœruleo. Antennæ sunt cornæ, elytra striata, sed in circumferentia nonnihil rubent. Alter est Thilesii, totis præter oculos qui nigricant viridis. Venter ex auro parum rubescit. Medium dorsum luna elytris

Merzell. & Medic.

Plin. H. N. l. 30. c. 11.

Trallian. l. 12. c. 8. Plin. H. N. l. 37. c. 10.

Theophr. ἀνέκτασι.

Elian. H. A. l. 4. c. 11. & l. 10. c. 15.

Plutarch. Symp. 4. Praxan. in Geopon.

Plin. H. N. l. 30. c. 11.

Plin. H. N. l. 30. c. 20. & 29. c. 9.

Monf. l. c.

concolor adornat. Ideò Equus Lunæ vocatur.

Parpereus Constantinopol. delatus fuit: Totus talis & violaceus erat, nisi oculi, venter & pedes, picem retulissent.

Atratus totus nigrescit. Os ipsi forcipatum; scapulæ fere quadratæ: tibiæ & antennæ breviusculæ: In lignis aridis habitat. Frequentius graditur quàm volat, & intergressum, obmurmurat.

Arboreus obvius est, Julio inprimis & Augusto mensibus. Vaginæ alarum, puniceæ sunt, & tenuissimo polline conspersæ, leviterque splendent. Oculorum circulus, antennulæque parvæ flavescunt; juncturæ ventris albescunt. In Normandia tertio quoque anno sunt frequentiores. Anno. 1574. vigesimo quarto Febr. tot in Angelia in Sabrinam delapsi sunt, ut molidinorum rotas sisterent. Affinise huic est totus ex fasco albicans, glauco ventre & quodammodo canescente. Inservit anatum venationi. Grues quoque eo capiuntur, ut Gesnerus prodidit.

Scarabæus, quem Plinius *Fullonem* dixit, *Gaza udvægey* Aristoteleis esse opinatus est; Scarabæum rubeum Plinius, animalculum cauda forcipata Junius, est *Arboreo* major, cervo volante fœmina minor. *Caput* gerit corneum, antennulis duabus ornatum. Oculos, & pectus hirsutam, ex albo flavescentiâ; pedes anthracinos. *Venter* caudaque plumas referunt gruinosis. *Scapulæ* & elytra, albis nigrisque maculis variegantur, tam pulchre, ut vestem Damascenam, Phrygia acu intertextam jures. Non ubique est obvius. Magi contra quartanam alligatum, commendant.

Tantum de majoribus cornutis & non cornutis sufficiat. *Minores* vel *maculati* sunt corpore, vel *immaculati*: illos *αροχέβης*, hos vero *μωροχέβης* Græci appellant. *Maculæ* aliorum ex nigro albicant: alii *flavescunt*, alii *rubescunt*. *Albicantium* è nigro septem, flavescentium tredecim, Rubescentium duodecim; quos hic sua quemque classe donavimus. Immaculatum color corporis idemprehenditur: atque inter eos sex nigricantes, duos spadiceos, globosum unum ex cœrulo nigrum, alterum ex luteo vidimus. Quidam quoque nuperrime à nobis, inquit Moufetus, deprehensus est fuco puniceo, alter muricis succo inebriatus comparuit. Aurefcentes quinque habemus, parvulos illos quidem, sed clare micanteque auro undique suffusos, quos etiam ne invidisse nepotibus videamur, sculpi appingique curavimus.

†

ARTICULUS III.

De Scarabæis Aldrovandi.

Aldrovandus eosdem in *Cornutos*; & non *Cornutos* distinguit. Ex illis alii unum, alii duo, quidam tria cornua habent, & raro vident. *Δικέροτος*, aut sunt *Lucani* sive Tauri, quorum cornua sunt dentata, ac forficum modo aperiuntur & clauduntur: aut *Carabi*, quorum cornua nodosa sunt, & ad prætendendum iter facta. Triginta & quinque utriusque generis sunt species; quas sex diversis tabulis exhibet. Exhibeo & ego omnes, ut si quid interjam enumeratos omissum est, adjiciatur, & comparatio inter utrumque melius institui possit.

Prima tabella septem continet, ex quibus primus è Caraborum videtur esse genere, quoad figuram corporis quam habet communem cum aliis Carabis, quamvis locum, quo nascatur, nequiquam observaverim. Toto corpore niger, antennis longiusculis parvis nodulis constantibus, longis in postica capiti parte sitis cornibus, seu potius appendicibus binis prope os nodosis; item crassioribus, quàm sunt antennæ, sed plus quàm media parte brevioribus; pedibus in extremo bifurcatis, asperis: caudam constituunt duæ appendices vaginarum, cum conjunguntur.

Secundus est Scarabæus aquaticus pronus & supinus. Aquaticum nuncupavi, quod præter reliquorum morem in aquis degat, inter majores sanè connumerandus: toto item corpore niger prone & supine exceptis capillamentis, quæ in pedum extremitate cernuntur, itemque antennis, nam hæ rubescunt.

Quartus è minimorum genere, pollicem enim latum longus, tortis quoque niger, capite parvo, trigono, minutis antennis, quarum extremitas obtusa, & veluti rotunda quadam pilula insignitur, pedibus bifidis in extremitate, paulò versus corpus habebat quasdam asperitates, seu appendices, quibus ingressu juvabatur, tanquam cirris polypus. In ea parte, qua vaginæ sese invicem in aliis contingere solent, evidens apparebat rimula, qua dilatata & aperta prodibant alæ subvirides, sed nonnihil ad castaneum vergentes: cum eas ad volandum expandit, toto corpore maxime splendet, alvoque robustissima.

Quintus est Scarabæus pilularius, seu Cantharus compacto latoque corpore & nigro, sed cœruleum splendescente. Capite plano inferius, & superius nonnihil arcuato & lato cucurbitæ instar, ac multis eminentiis superius conspicuis, è quo ab utraque parte duæ prominent antennæ breviusculæ, sed in fine divise in plurima tenuia

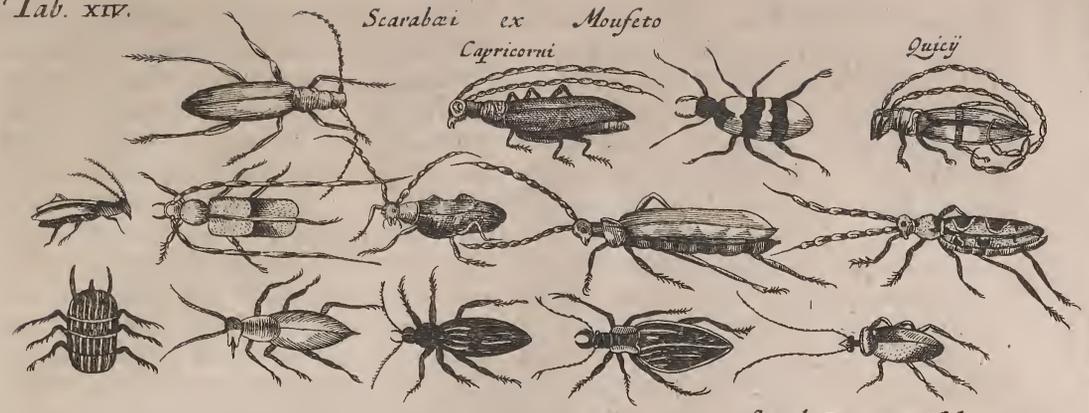
Aldr. Hist. Inf. l. 4. c. 3.

Plin. H. N. l. 30. c. 11.

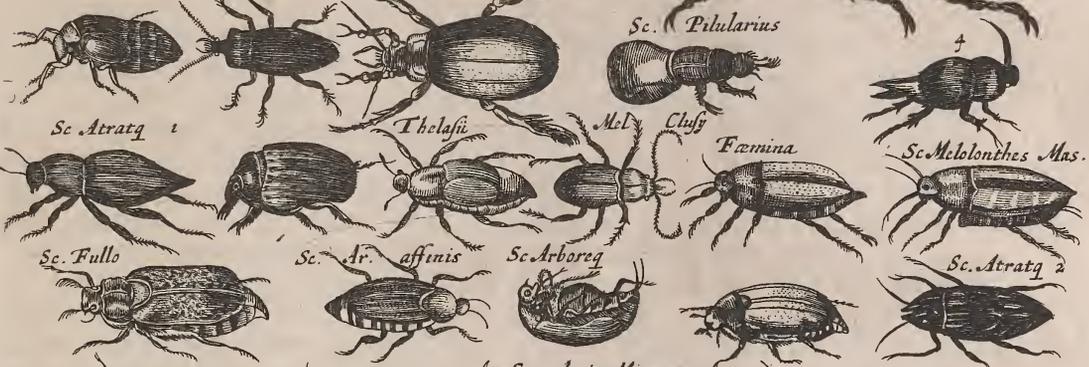
Mouf. de Inf. l. 6. 22.

Scarabæi ex Mufeto
Capricorni

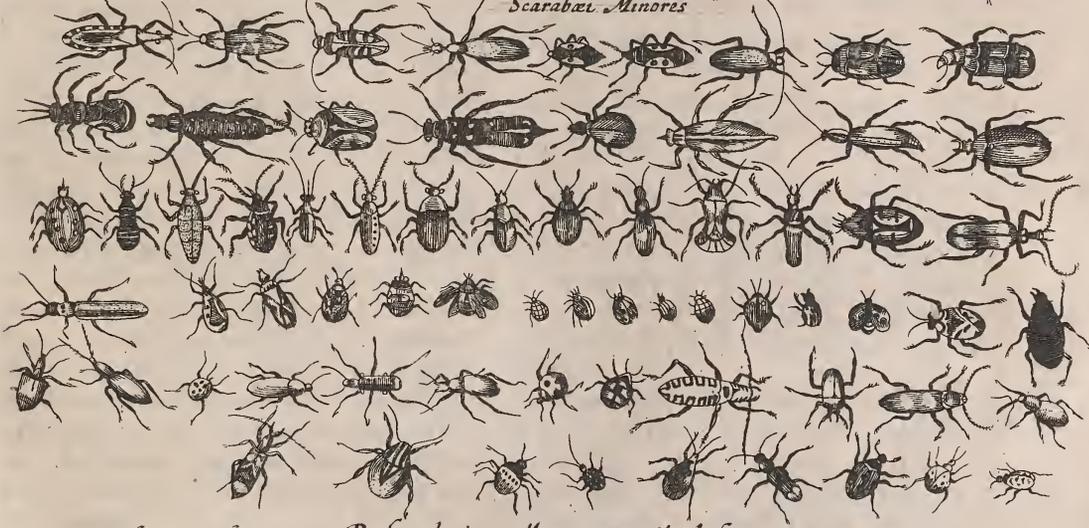
Quicij

Scarab. Buceros Nasicornis 1

Scarabæi Minores

Prosc. wiori supine

Proscarabæi

Mejwurm

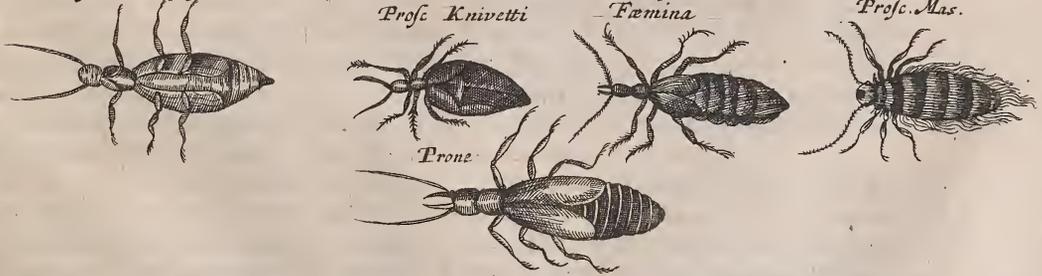
Mejkefer

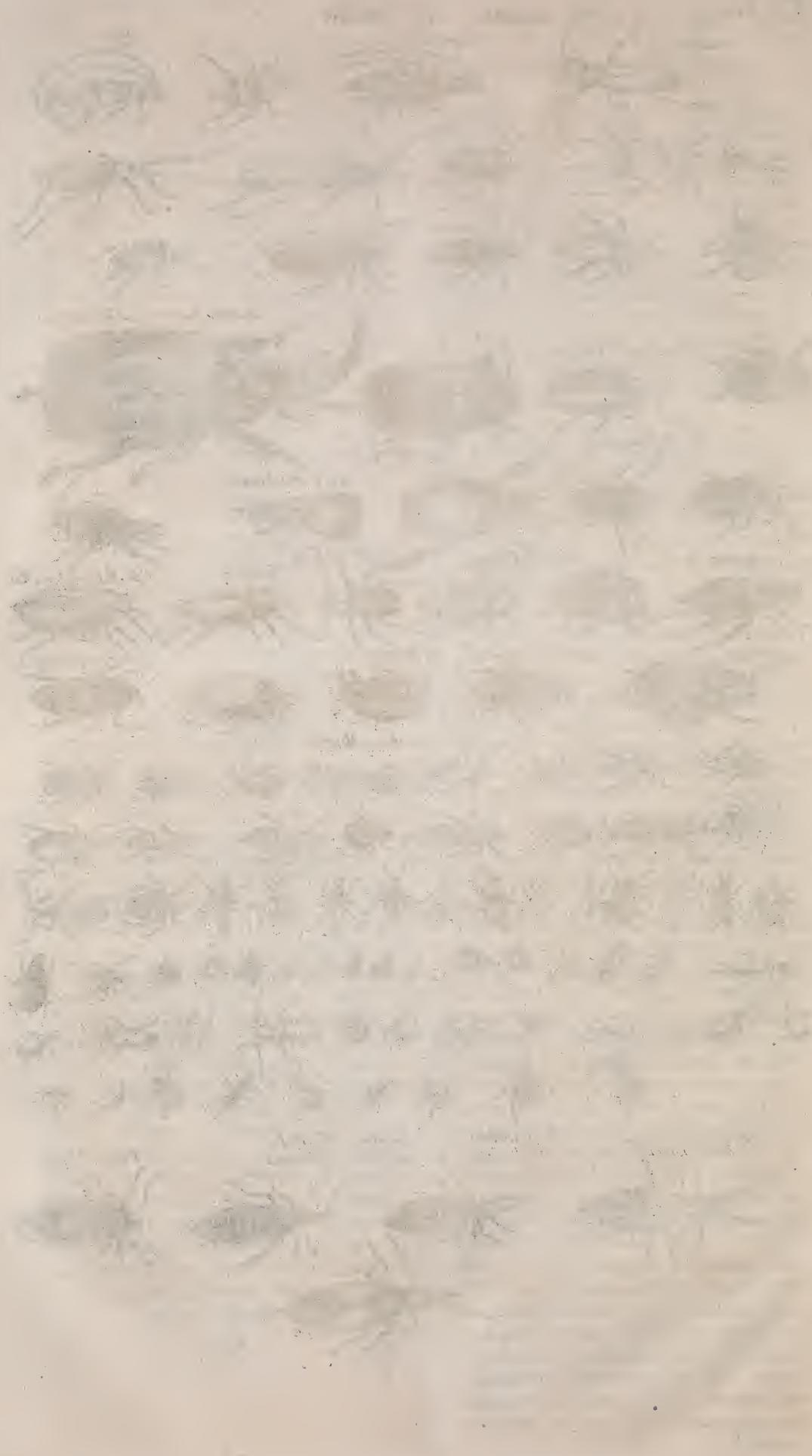
Prosc. Mas.

Prosc. Knivetti

Fæmina

Prone

tenuia filamenta, pedes sunt antèrius fer-
rati in fine, ita à natura facti, ut illis, cum
continuò in stercore vitam transigat, ab-
stergere anteriores capitis partes facilius
possit. Crasso magnoque pectore, cujus
medio ab utroque latere pedes priores an-
nectuntur.

Sexto loco datur Scarabæus viridis Me-
loloatha Aristotelicorum quorundam sen-
tentia, quem inter volandum putant son-
nitum edere: corporis parte supina & alvi
maximè colore est obscure viridi, unde
nomen sortitus, capite parvo nigro ferè,
& ab utroque oris latere duobus cornibus
nodosis insignito, itemque dentibus, qui-
bus apprehendit valide, antennis longis,
æqualibus, in extremo paulatim in acu-
tum desinentibus, pectore autem rotun-
do, tenuiorique ligamento alvo latæ an-
nexo.

Ultimus ejusdem tabulæ nigro corpore
est, in quo maculæ virides, sed aliquid fla-
vedinis in se habentes, proceris cornibus
eisdem maculis conspersis, quæ versus po-
steriora flectuntur, eisdem quoque macu-
lis & ipsi pedes, præsertim eorum femo-
ra, alvo procerâ, quam non universam va-
ginæ contegunt.

In secunda tabula est Lucanus Nigidii,
Cervus volans Leoniceri, Scarabelaphus
Cardani, Taurus Scaligeri, aliqui Scarabæum
bicornem appellant, apud Thessalos
κεράμυκα dici & *ζυλοφάρον βέν*, quasi
bovem ligni edacem autor est Antonius
Liberalis. Gallis dicuntur Cerfs volantes:
Turo Lugdunensibus rusticis fortè à Tau-
ro derivato nomine, Italisque cervo vo-
lante, Bucarone del corno, Gufano con
cuernos Hispanis. Ferrantes Imperatus cer-
vi volanti vocat. Belgis *Gen vliegende hert*.
Germanis ein *Schröter* dicitur. Nigro est
toto corpore & maximo, huic duo cor-
nua prætenduntur ramosa seu dentata, qui-
bus cum constringuntur, validè apprehen-
dit: oculi utrinque à latere horum positi,
intra verò cornua duo parva cornicula ve-
luti antennæ; capite latiori quàm pecto-
re, sed minus longo; hujus & caput &
corpus reliquum à se invicem divisa diu-
tius vivunt.

Qui vero hunc ordinem consequitur, cæ-
tera priori similis, ut magnitudine tantum
differre videatur, qua dimidia parte mi-
nore est.

Sequuntur *duo alii* *μονόκερα*, hoc est, u-
nico cornu in summo capitis, quos ab Æ-
gyptiis Mercurio dedicatos suprà memi-
nimus, corpore nigro, cui nonnihil ru-
bri admistum sit, crasso magnoque capi-
te. Horum posterior hirsutus atque pilo-
sus est prona parte, horum species Rhi-
nocerotas appellat Ferrantes Imperatus ob
similitudinem cornuum, quam habent cum
Rhinocerote, animali quadrupede, tarde

volant, quò fit, ut ultrò fere in manum
ejus, quiprehendere voluerit, involent.

Quinto loco est Lucanus Papilioni simi-
lis, est enim versicolor toto corpore duos
digitos per transversum longo, cornibus
instar cervi dentatis nigris, quibus ab u-
traque parte posteriùs ante oculos promi-
nent antennæ tenues, longæ, nam ad late-
ra viam tendant factæ, nam ad latera u-
træque protruduntur, capite albis insigni-
to maculis, per quas rubor quidam ob-
scurus perfunditur, pectore angustiori,
quàm capite est, tribus albis maculis in me-
dio notato, alvo proluxa, crassa, longa,
ut Papilionibus quibusdam contingit, an-
nulis rubris, alis non universam alvum con-
tegentibus, sed multò brevioribus, &
ut puto, farinaceis. Nam, ut verum fatear,
id nunc me fugit, cum ejusmodi Insectum
inventu rarum existat, nec ejusdem descri-
ptionem exactam, quam olim feci, repe-
rire postea unquam potuerim; variis colo-
ribus hujus alæ exornantur, nam suprema
parte, qua superiori alvi parti contingunt,
vicinæque sunt pectori, rubicundam mac-
culam ingentem præbent cordis, quod
vulgò pictores depingere solent, compresso
mucroni seu cono similem; reliquum de-
inceps alatum corpus nigrum est, macu-
lis aliquot primum argenteis, deinde li-
neis latioribus obscure rubentibus, quæ
utræque aliquoties per vices iterantur, ita,
ut in hujus animalculi alis natura illuisse
pictores artemque eorum videatur.

Tertia tabula tota Caraborum plures
continet species, excepto primo, qui ad
Lucanorum genera potius pertinet, parvo
corpore, nigerrimoque cornibus incurvis
parvis sine dentibus ad eundem usum, ad
quem Lucanorum aliorum, his item an-
tennæ postponuntur singulis à latere, pe-
ctore modice crasso & crassiori, quam ca-
put est, alvo duplo longiori, ejusdem cras-
situdinis & latitudinis. Cervettino vulgò di-
citur.

Secundo loco datur Carabus inter minima
genera referendus; ejus caput, quod par-
vum est, itemque pectus, antennæ &
pedes nigra sunt: sunt autem antennæ lon-
gæ, nodosæ, vaginis rubris ab utraque
parte, quæ in medio maculam nigram gran-
dem habent. Porta terra vulgò Italis dicitur.

Huic ex ordine *secundo loco* succedit
Carabus, quem Aristotelis verum esse ar-
bitror, cum aliquoties in ligno is sit repertus
arido, è quo postea evolavit.

Tertius Carabus è ligno arido quoque
nascitur, ut vidimus, nodosis procerisque
cornibus, quæ nodis constant novem aut
decem grandioribus primum prope caput,
deinde minoribus, in quos singulos extre-
mitates tenuiores superiorum nodorum in-
feruntur ita, ut articulationes nodosæ ap-
pellari possent. Ultima autem articula-
tio

tio ex parte constat nodosa & absque nodis ita, ut ea; quæ nodis destituitur, tenuis in fine in nodosam partem inferatur, veluti in ultimis digitorum articulationibus facile est videre. Porro hæc cornua, quæ antennæ merito ab Aristotele nominantur (supplent enim earum usum) quandoque corpore multò breviora, quandoque longiora sunt, vidi quandoque duplo longiora ipso corpore; cæterum colore nigerrimo, ut totum corpus. Capite paulò minor, quàm pectore, quod inæquale est, venter omnium longissimus latissimisque, prona parte annulis quatuor aut quinque latis constans, in ventris fine, ubi alvus est, hirsutus, pedum extrema ferrata sunt & aspera, multis hirsutis particulis constantia, quarum ultima bifurca, seu bifida, & adunca in modum hami, qua validissime cuique obviæ rei, velut lapidi, ligno, linteisque adhæret, ut vix inde tuto avelli subitò possit. Unde Portapefo ab Infubribus dictus putatur. Nam etiam si parvum sit animal, tamen quandoque sustinet, retinetque pondera sextuplo, aut amplius ipso animalculo longiora cum suis cornibus suspenditur, & in altum evehitur; hunc aliquando in pertusa pyxide conservavi vivum per aliquot hybernos menses, apponens lignum aridum & cariosum; Sed hybernis illis temporibus observare non potui, num eo vescatur, quod quidem verisimile est, cum duobus dentibus aduncis sit instructum, ut reliqua Scarabæorum genera, his enim se conjungentibus sectum alimentum ori ingeritur: universum autem corpus exceptis cornibus longum duos digitos, latum minus uno.

Qui descriptum sequitur ejusdem generis, differt autem corporis universi colore, qui fuscus est ad castaneum vergens, cornua sunt tenuiora, longioribus constantia internodiis, sed tenuioribus, pectore multò minus caput, in quo oculi sunt satis conspicui, siti in posteriore magis parte, nec ita distantes, & ad latera, ut in præcedenti, pectore quoque minore ventreque longiori & nigra cauda insignito.

Succedunt *duo alii* sub eodem Caraborum genere referendi, minores, corpore nigerrimo: capite majori, quàm pectore, quod linea quadam fusca à pectore separatur, alvo seu ventre figura ferè ovali; qui totus vaginis binis cooperitur, fecus quàm in prædictis, pedum extremitas non usque adeò aspera, ut cuique obviæ rei adhære possit.

Ultimus est Carabus dubius: nam ex antennæ, quæ in aliis nodosæ erant, in his veluti Papilionum sunt quorundam plumatæ, toto corpore nigro, capitis ac pectoris magnitudo fere eadem, sed in pectore ab utraque parte duæ appendices

videntur nodulis aliquot constantes, quæ, cum pedibus pectus duobus destituatur, fecus ac in multis aliis pedum vicem supplere putantur; pedum utique constitutio differentia est notabili, nam secundus eorum articulus, atque tertius iisdem villis est, seu asperitatibus, & capillamentis, quibus sunt antennæ & descriptæ appendices pectoris; universi autem corporis ea est parvitate: qua in icone cernitur.

Quarta tabula duos tantummodò continet, quorum primus ad Caraborum quoque genera referendus, ac præcedenti tabula quarto loco descripta congener, dorso multis punctis protuberantibus resperso, alvoque caudata.

Secundus totus niger dentato capite absque cornibus nodosis; quorum loco duas antennas nigras æquales mediocriter longas habet.

Quinta tabula primus uvæ corrodit, toto corpore niger, exceptis pedibus, vaginis & antennis, quæ sunt colore castaneo, antennæ in extremitate multifidæ sunt veluti scopæ, vaginæ ad finem alvi non pertingunt.

Alter ferè ejusdem generis caudatus, pectore & capite nigris viridè resplendentibus, vaginis non totam alvum circumdantibus colore castaneis, pedibus in extremitate magis rubentibus, item antennis eodem colore præditis, quæ cum in fine crassæ apparentur, ut fructus tenues & oblongi, æqualesque, parvo admodum pediculo capiti adnectuntur.

Insecta tria quæ subsequuntur, ad Cantharidum genera referuntur, quorum *primum* toto corpore nigrum exceptis vaginis, quæ miniacæ ferè totæ sunt. Nam linea nigra in principio latiuscula à medio vaginarum ambarum, qua parte sibi invicem contingunt, oritur & versus anum protenditur, finitque; antennæ sunt in eo longæ. *Secundum* capite, pectore, antennis, & duobus prioribus pedibus ferrugineo colore, reliquis membris colore nigris cœruleum fere splendentibus, seu plumbeis. *Tertium* & *ultimum* pedibus antennisque nigris, reliquis membris miniacæis.

Sexto loco ponitur Scarabæus vermis facie, toto corpore niger, duabus in ano appendicibus crassis, antennis proceris.

Septimus caudatus est, toto corpore cinereo ad castaneum vergente, pectore & vaginis aurum splendentibus, antennis tenuissimis, oculis conspicuis à latere capitatis collocatis.

In Sexta tabula ordine primus ponitur Scarabæus fætidus dictus, quod tetrum haberet odorem, in campis repertus, Scarabæo pilulari magis, quàm alteri alicui insectorum similis, antennis est nigris geniculatis, in quarum extremitate duo sunt globuli seu pilæ, maculamque prope ha-

habet ferruginei coloris, cæteræ partes omnes nigerrimæ, exceptis vaginis, in quarum suprema parte quatuor apparent maculæ ferrugineæ; pedes erant in fine maximè ferrati & asperi, cauda annulosa, quam extendere & retrahere poterat. Dum tangitur, stridet, curritque velociter. Notandum in hoc eodem animalculo in parte inferna circa os vermiculum, aut exiguum animalculum extitisse, quod utrum ei naturaliter insit, an verò per accidens, adhuc me profectò latet: nam tamdiu, quam apud me continui, semper apparuisse deprehendi.

Secundus & ille foetidus, totus niger, minor, antennis ferratis & absque pilulis, pedum extremitate aspera.

Tertius serpentarius à nobis nominatus, non quod serpentis figuram referat, sed quod in occisi serpentis corpore, cujus carne vescebatur, deprehensus sit, pilulario minor, angustiorque corpore, capite nigro depresso, antennis nigris, parvis, quarum apices flavescunt, rostro bicorni, oculis emissitiis, pectore nigro scutiformi, vaginis quadrangularibus brevibus (non enim totam alvum cooperiunt) nigris, quarum utraque duas in medio habet fascias luteas paululum ferratas, alvo valdè annulosa & circa extremitatem valdè pilosa: pedibus omnibus ferratis, quorum tamen anteriores in extremo articulo reliquis erant latiores; ut manum quodammodo imitarentur, subtus verò flavescentes. Inter medios & posticos pedes colore est aureo, obversusque ea parte Soli splendorem emittebant: sed hunc colorem aureum pili quidam rufescentes efficere videbantur; In pectoris parte supina crucè erat notata, inter antennas macula obscurè lutescente & triangulari: pars ejus inferna multis pediculis ferebat.

Quartus è Pilulariorum fortè est genere: nam circa excrementa eum versantem deprehendi, brevi corpore & obeso, nigerrimo colore & relucenti capite rotundo, & instar scuti militaris efformato, è cujus medio cornicula duo exerit breviora cum apicibus, & alias duas appendices his multò exiliores: Pectore item scutiformi, quod tamen in anteriori parte appendicem quandam protensam & acuminatam; habet, ut tertium cornu referre videatur, vaginis striatis, pedibus in fine ferratis & asperis: anteriores horum minus asperis, posteriores magis; ad latera pilis quibusdam rufescentibus vestitus, ani figura medii scuti figuram exprimit.

Quintus niger, parvo capite, antennis longioribus, nec pedibus asperis. *Sextus* aquaticus minor dictus, quod in aquis degat, corpore est nigro, lucido, ad viridem quodammodo accedente, pectore ac ven-

tre lato, vaginis ventre majoribus, in medio ventre inter pedum exortum appendicem quandam habet, qua pedes à se invicem separari videantur.

Duo postremi minimi, dorso uterque variegato. Prior pectore scutiformi, ac capite rotundiusculo, duabus antennis exilibus insignito, dorso autem multis punctis seu granulis resperfo, coloreque nigro. Posterior corpore magis rotundo & compacto, capiteq; exiguo, antennis longioribus, dorso toto variegato, & colore magis nigro.

Postrema tabula primus è minimorum genere est, toto corpore nigerrimus, compactus, antennisque exiguis, vaginis universam alvum tegentibus.

Qui hunc ordine sequitur, major & corpore item nigro, magis oblongo, antennis longioribus, pedum extremitatibus minimè asperis, sed levibus & æqualibus, ut ad scandendum non usque adeò aptus videatur, nisi ejus parvitas has asperitudines cernere non sinat.

Tertius inter Scarabæos quoque à nobis relatus, quod cum eorum natura corporisque constitutione magis quam cum aliorum conveniat; capite parvo, cujus articuli cum dorso aurei sunt, cæteræ partes nigerrimæ.

Quartus corpore universo niger, capite rotundo parvo, antennis mediocribus, pectore triplo majori, vaginisque universum ventrem contegentibus.

Quintus è minimorum genere niger fere totus, præterquam in vaginis, in quibus aureus color, sed obscurè videtur; capite rotundo, & exiguis valdè antennis, nec facile conspicuis.

Sextus totus niger, capite ferrato & magno, pedibus ferratis & asperis, in fine bifidis, vaginis brevibus, nec alvum totam contegentibus.

Septimo loco positus est Gryllus potius: oblongo corpore, colore flavo, sed circum latera præsertim vaginarum nigris quibusdam maculis variegato, antennis rectis, longis & nigro atque flavo colore distinctis.

Octavus supine depictus, capite rotundo & exiguo nigro, antennis parvis & tenuibus nigris cum pectore, quod majus capite est, pedibus item nigris, inferna ventris parte seu prona rubra.

Nonus totus niger & oblongus: capite minutissimo, antennis mediocribus acuminatis, pectore grandi, quod à ventre divisum longo interstitio & exiguo ligamento connexum: pedum ultimis articulis ferratis & asperis.

Decimus quoque niger excepto dorso; quod quodam argenteo splendore nitet, mixto scilicet cum nigro, capite est exiguo, exiguisque antennis, ventre paulatim versus inferiora gracile-

scente, pedum extremis particulis bifidis.

Ultimus & is exiguis antennis, totusque niger, minus gracili extrema parte alvi, inter minimos hic computandus.

B A P U T IV.

De Proscarabeo, & Scarabæis aquaticis.

Moufet. de
Inf. l. 1. c. 23.

QUEM Latini Proscarabæum dixerunt, illum Paracelsus *Meloen*, Agricola *pinguiculum*, Græci *αἰπιδάβραρον*, & *ἐλασιόβραρον*, vocant. Germani *Majalem Scarabæum* appellant. Corpus ei molle, è cæruleo obsoleto, cum splendore nigricans. Scapulis alæ duæ, vel potius alarum rudimenta innascuntur, celeritatis in gressu adjuvamentum. Circuli, dorsi ventrisque fasciæ, viriduli in junioribus, in adultioribus, cærulei apparent. Agricola falsò quadrupedem facit: constat enim sex pedibus Wier. apud Clut. sic describit. Hic vermis, in capitis & colli circuitu colore purpuræ saturato aut violaceo annotatur, paulum scintillans, alæ delitescente viriditate tinctæ sunt; Sub alis atque in dorsi ambitu circuli videntur diverso colore imbuti, subinde viriditate micantes, subinde flavedine obscura distinctæ; venter atque pedes colore caput & collum repræsentant; in utroque latere ventris tres pedes continentur. Rostro autem incurvato aliis congeneribus & rostratis non absimiles. Ubi ætas tenerior est promiscuè cæruleo colore tinctiores censentur; excrescunt in duorum articulorum digiti longitudinem & unius crassitiem. Contritus fragrantiam fundit. Foliis violar. & graminis tenelli præcipue vescitur. Rarò extra Majum conspicitur. Reliquis anni temporibus vel latet vel semine pillulis incluso, obit. In ericetis colligitur: solet & ex fossa herbacea rorida erui. Coeunt avertis caudis, fœmina, quæ major & oris forcipati, quæque levissimo tactu oleum fundit, trahente marem, qui minor, & quasi exsuccus, ut retro reptare cogatur. Wieri supinus, (*vermem Majalem* vocat) ad faciem humanam maxime accedit. Alas longiores reliquis gerit, & cingulis pluribus corpus ambientibus distinguitur. Quem Edmundus Knivetus vidit, parvus & exsuccus erat. Habent in *Medicina* usum. In Ditmarsia filo circa collum appenduntur. Ibidem in Epidemico capitis dolore tres efficati & in pulverem redacti, in Cerevisia propinantur: ad sudandum per novem dies. Sed solemnissimus in arthritide vaga usus. Manibus eos tangere cum colliguntur, religio est. Numerus semper impar, prima vice unicus post ternos assumitur: quinque ad summum: in pulverem redacti in

Clut. de Ephem. p. 74.
Proscarabæus Wieri supinus & pronus, apud Mouf. p. 163.

Clarius l. c.
p. 22.

cerevisia calida exhibentur. Maxima hinc primò ventris perturbatio, maximus & circa urinæ ductus dolor, ut cum morte conflictari videantur: hinc vomitus, cardialgia, ardor urinæ, & similia. Serum tandem copiosum prolucunt, & aliquando restituuntur. Paracels. in hydrope aquam ex dr. x. Meloum & sem. raph. unc. j. ab unc. ij. ad unc. iij. propinat. Destillati tumores oculorum tollunt. Pinguedo fissuras manuum sanat. Kegler. in oleo dulcissimo suffocatos, ad bubones & carbunculos commendat. Quid de *Scarabæo Culione* Marcellus scribat, vide apud Moufetum.

Scarabæum Aquaticum Moufetus ita describit. Scarabæos aquaticos Græci *ὀδονοσάβραρος* appellant. Horum omnium ventres spadice infecti, dorsetque carbone notata, præter Anglicanum; In cujus icone si limbum scapulis totoque corpore ovali circumcurrentem leviter infuscaveris, atque oculos argenteos feceris, non est quòd amplius expetas ad illius descriptionem. Sex quilibet pedes obtinuit, posteriores longitudine latitudineque ceteros vincentes, quibus pro temis inter natandum utuntur. Sed elytris nigerrimis, membranæ latent alæ argento tinctæ, quibus noctu aquis egressi, celeriter convolant per aërem, quem interdum perarò (forte nunquam) diverberant. Omnium verò minimi sunt illi, qui irrequieto motu huc illuc in aquæ superficie multi nullo ordine transcurrunt, & q. colludunt, & aqua turbata vel se fundo immergunt, vel in riparum foraminibus abscondunt: Deinde verò mutis & tranquillis fluctibus iterum gestiunt. Christoph. Leustner. se Scarabæum in loco quodam invenisse scripsit ad Gesnerum, vaginalia (ut solent) crustula, cui quasi formicæ caput subluteum, atque alæ multæ erant affixæ; ventre inferiore pinnæ spargebantur, caudis astacorum similes: quibus (ceu in aquis remiges) divagabantur. Cauda prominebat pro sua munitione exigua, sed in longissimas setas divisa. Ex aqua palustri in fontanam conjectus paucis interjectis diebus vita excessit.

Moufet. de
Inf. l. 1. c. 23.

C A P U T V.

De Tauro volante Brasiliensi, & ei congeneri.

TAURI volantis, seu Scarabæi platycerotis quatuor sunt apud Brasilienses species, *Enena* incolæ vocant.

Maregr.
Hist. Bras.
l. 7. c. 2.

Totius corpore in primo longitudo plus duorum digitorum Rhylandicorum, crassities autem fere quatuor. Totum corpus splendide nigrum, sed pilis flavescens opertum, ita ut flavescens vide-

dea-

Tambeuia

Braf

Grune Kefer
Spanische fliegen

Mas. lata.

Canthari Mouf Golt

Keffern

Cantharide y s Maj.

Canth.

parva

Cant. Major Oblong

Maj. lata.

Maj. lata.

Cantharides

Aldrvauli

Tab. 1

Aldrvauli

Aldrvauli

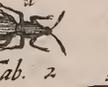
Aldrvauli

Aldrvauli

Aldrvauli

Tab. 2

Tab. 3

Buprestis

Mouf.

Buprestis

Qualfer

Aldr.

Cocuo Mouf.

Cicindela S. Johannes

Fliegen

Mouf.

Mas 1

Exm 2

Cicindela

Nachtmucklein

Aldr.

Blatte

Motten

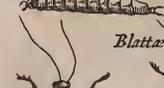
Mouf.

Blatte

Motten

Aldr.

Forficula

Mouf.

Bl. Mollis.

Bl. Molendinaria prona

Bl. fetida supina

Scorpio alata

Handwritten text in a cursive script, likely Chinese characters, arranged in vertical columns. The text is extremely faint and illegible due to fading and low contrast. The layout consists of approximately 10 columns of text, with some characters appearing to be larger or more prominent than others, possibly indicating a title or key terms. The overall appearance is that of an old, weathered manuscript page.

videatur. Sex habet pedes seu crura duos antè versus, duos ad latera fere extensos directe, & duos post se extensos, nigros omnes splendidosque & superius raris pilis præditos; in quolibet autem pede tres unguis, cum parvulo digito, qui quasi tertius unguis: suntque crura variis denticulis armata. Unius fere digiti intervallo à capitis initio (quod minimum) sectio est corporis. Capitale cornu habet magnum, & in extremo sectum, nigrum & splendidum, unum pene digitum longum: oculos nigros eminentes & propè illos duos cirrhos extensos, singulos tribus apicibus qui in extremitatibus sunt fuscis. Prima sectio corporis tricornis in summitate anteriori habens cornu protensum & paululum deorsum flexum, longitudine dentis humani: & utrinque ad latera unum, ejusdem magnitudinis. Alæ ejusd. coloris cum tota corpore, pilosæ ac duræ. Posterior sectio corporis inferius multas habet divisuras. Prior sectio superne magis rufescit pilis, posterior autem magis flavescit.

Alter paulum diversus à priori est. In toto corpore superiori obscure castanei seu nigricantis splendidis coloris, in infimo per totum castanei coloris splendidi. Totius corporis longitudo, duorum & semis digitorum crassities circiter quatuor. Corporis anterior sectio, unum digitum longa. Caput parvum: oculi nigri splendentes, non tamen prominuli, ut in priori: propè oculos duos habet cirrhos ut prior: proxime caput cornu erectum & paulum versus posteriora reflexum semidigitum longum, & ad latera in sectione anteriori superius versus utrumque cornu crassum erectum, paulo brevius & obtusius quam prius illud. Alas habet ut alter & corpus ita conformatum: Crura sex tribus juncturis, & tribus digitis, & uno minimo pro quarto: media crurum pars inter secundam & tertiam juncturam aculeis pyramidalibus munita; integra autem crura sunt hirsuta pilis castanei coloris, uti & circa os ac in sectione corporis.

Tertius, rarissimæ est conformationis. Magnitudo illi eadem cum prioribus; crasso & rotundo ventre: crura habet sex, singula duabus juncturis constantia: anteriora autem quinque processus acutos quasi digitos habent, quibus terram fodiendo citissime sub eam se ingerunt. Alas habet duas striatas, & in prima sui corporis sectione eminentiam fellæ formem, & ante illam foveam s. cavitatem subrotundam, avellanæ majoris capacem, in qua magnus numerus fœtuum vivorum visitur, coloris bruni & filamentis quibusdam in fovea annexorum, qui magnitudinem referebant semina papaveris, sed Megascopio quilibet inditus magnitudinem ostendebat pisi, eratque omnibus numeris absolutus &

cornutus ut parens. Caput semilunaris fere figuræ & compressum, cui cornu impositum, satis crassum & plus digito longum, erectum, sed in summitate paulum versus posteriora inclinatum. Pone cornu hujus exortum, in quolibet latere oculus grani milii magnitudine rotundus, niger, splendens. Totum autem corpus, crura & alæ sunt insignis splendentis coloris, ex nigro, viridi, & aureo mixti, estque totum subtilissimis pilis vestitum. Validissimus est, nam scatulæ crassæ à me inclusus ac latere cocto crasso imposito, nihilominus se semper exerebat, ut funiculis fuerit coercend. Hirci pene odorem de se fundit.

Quartus. Crura habet sex, quatuor in posteriore, & duo anteriore sectione corporis: pedes desinunt in duo lunata cornicula: singulaque habent tenuius tenaculum. Anterior sectio digitum longa in cornua desinit duos & semis digitos longum, teres & paulum deorsum incurvatum, & duos habens veluti dentes versus posteriora. Inferius in antica parte corporis, sub exortu hujus cornu, jungitur caput, parvum quidem sed & cornu habens sursum incurvatum, duos fere digitos longum, cum processu tripartito in ipso acumine. Oculos habet rotundos, nigros, splendentes semin. canabini magnitudine, pone oculos autem duos processus conformes, contortos, posterior sectio duos digitos est longa, atque alis crassis tecta, cum anterior sectio glabra & solida testa tegatur, quæ in cornu extenditur.

Tota autem anterior sectio cum cornibus capite & cruribus, atque inferiore ventre, nigri & splendentis est coloris, & superius seu longum cornu, versus inferiora, villosis pilis, obscure flavis sive luteis vestitur, ita ut ad tactum holosericum referat: Junctura ad caput quoque villosa, crura autem & infimus venter brevioribus vestitur pilis obscure flavis. Alæ exteriores constant testa colore fuctus olivarum cui obscure flavum admixtum, & variegantur sparsim punctulis fuscis. Cornua illa duo magna conjungere potest & illis aliquid tenere.

Congener Tauri volantis Brasiliensis, corpus habet bissectum, cujus anterior pars tertiam partem digiti longa, posterior paulo plus duobus digitis. Caput habet quasi quadratum & duos forcipes exsertos pro dentibus, oculos magnos prominulos ellipticos: duos cirrhos ante oculos, in exortu latiusculos, hinc angustiores plus duobus digitis longos, novem juncturis constantes: crura sex, duo in anteriori sectione, quatuor in posteriori quodlibet duos digitos longum, tribus juncturis constantes, pedes latiusculos, & in extremitate duos unguis aduncos. Anterior sectio ad latera desinit in quatuor aculeos, testa nimirum qua tegitur: posterior quatuor

*M. Weg.
Hist. Bras.
L. 7. c. 10.*

habet alas tenues, duabus testaceis testas. Totum corpus superius obscure est flavescens, seu lignei coloris; caput, oculi, cirrhi, forcipes, crura, inferius corpus splendide nigra, & venter præterea cana lanugine obductus.

Marogr.
Hist. Bras.
l. 7. c. 8.

Hiscæ Colophonem imponat *Tambeiva*, insectum testudinem terrestrem non male referens, mediocris avellanæ magnitudine; alæ, nimirum exteriores duæ testaceæ, figura ut clypeus testudinis: anterior sectio corporis testa coloris splendidi quasi aurum viridi colore tinctum transplenderet: in ambitu autem testæ coloris est splendentis instar rubro tincti. Duo cornicula ad quodlibet latus oblique extensa. Crura habet sex nitentia ut aurum quod elegantissimo rubro transplendet. Corpus inferius ejusdem splendoris. Tarde incedit nec facile avolat.

Nieremb.
Hist. Nat.
Exot. l. 13.
c. 20.

Facit denique quorundam Scarabæorum Indicorum mentionem Nierembergii; quorum cornua derasa, & in aqua sumpta, venerem mirificè excitare ajunt.

CAPUT VI.

De Cantharide.

Nomen.

Nomen quod insectum istud apud Græcos habet, apud Latinos quoque obtinuit. Variegata *κρωιδος* dicitur, quod in modum testudinis compuncta, & variis maculis conspersa sit. Plinius omnes *parvos scarabæos* vocat.

Descriptio.

Descriptio in Differentiis adferemus. Qui *πυχύλος* eas describunt, alii vespæ similem, sed corpore longiorem faciunt: alii vermem terrestrem, coloris viridis, auri colore superlucentem: nonnulli insectum oblongum parvum aurei coloris. Quidam denique animalculum parvum, varium, luteis lineis, quas in pennis transversas habet, promisso corpore, blattarum modo præpinguem.

Locus.

Occurrunt in Italia & aliis regionibus, in quibus frumentis, rosis, fraxinis, & oleastris insident. Nec tamen omnia ubique genera occurrunt. Nam in Belgio & ultra ejus ad Septentrionalem plagam provincias, ea quæ in frumento inveniuntur, reperiri, Aldrovandus negat.

Aldr. Hist.
Inf. l. 4. c. 4.

Vicus.

Arborum foliis & fruticum quorundam floribus ut & frumento, victitant. Unde *καυτερίδος σπηφάγος*, Nicander meminit. Noctu in unum diem congregant, & mutuis auxiliis, formicarum instar, conservantur. Die per totum locum volare Vincentius prodidit. Ex putrescente humido & sicco, oriuntur, seu humore foliis insidente, in summis fraxini ramis, ficubus, pyris, pinis, populis, & Cy-

Elia. H. A.
l. 2. c. 39.

nacantha. Ex crucis illarum arborum gigni, Aristoteles prodidit; & Plinius expresse. Cantharides *nascuntur* ex vermiculo in spongia, maximè cynorhodi, quæ fit in caule, sed sæcundissimè in fraxino: cæteræ in alba rosa. *Cocunt* tamen & quidem tardo motu, generantque vermiculum. Perit ficus, si in ea prodierint. *Oisætu* picem liquidam referunt, gustu Cedrum, ut Nicander prodidit. Calidissimæ sunt & siccissimæ. Ideo corpus adurunt, erodunt, & exulcerant.

Generatio.

Theophr. de
Caus. plant.
l. 5. c. 13.

Inter venena reponuntur, periisseque illis assumptis, Cajum Carbonem, Pyrrhum, tertium ab eo qui cum Romanis bellum gessit, Cossinum item amicitia Neronis notum, proditur. Adde & Abbatem illum, cui scortillum, ut in amore detineret, condimentum pulvere cantharidum aspersum apposuerat, ut apud Parrum habetur. Catoni denique Uticensi objectæ sunt, seu venenum vendidisset in auctione regia, quod eas sestertiis LX. ad dixerat. Largius si bibantur, vel diutius extra hæreant, dolorem in visceribus qui ab ore ad penem extenditur excitant; vesicam ulcerant, penem & vicinas ei partes inflammant: sanguinis & carnis mictum; sæpè diarrhæam, dysenteriam, syncopen, mentis alienationem etiam concitant. In ore sapor picis sentitur. In capite quidam & pedibus venenum hæreere judicant: negant alii. Variis malum impugnatur remediis. Lac humanum ab ubere sumptum, caprinum, bubulum, siugulis horis exhibitum, clysteres ex jure pingui cum oleis emollientibus quos nitrum ex hydromelite non malè excipiet. Oleum liliorum, amygdalinum recens ex ovo forbili, Samium, cenanthinum, & quam Lycus Neapolitanus pro antidoto posuit, portulaca, vehementer laudantur: Oleum verò cydoniorum certissima hujus morbi Theriaca est. Nec frudari sua laude debent, acetum scilliticum, terra famia, lutum Armenium, quod vi emplastica erosionem prohibet. His quidam theriacam & Mithridatium, quæ tamen refrigerantibus & erosioni resistentibus doloremque levantibus castigari debent, adjiciunt. Nec vomitionum obliviscendum est. Ideo à Dioscoride imperantur.

Nocumentum.
Cic. ad Pætum l. 9.
Epist.
Plin. H. N.
l. 9. c. 4.

Plin. H. N.
l. 29. c. 4.

Galen. l. de
Tber. al. Pison. de Tem. l. 3. c. 3. Nicand. in Alekthar.

Plin. H. N.
l. 20. c. 13.

Plin. H. N.
l. 23. c. 2. &
4. l. 28. c. 10.

Circumspectè in Medicina adhibeantur necesse est. Vesicæ enim ita sunt infestæ, ut quidam, manu duntaxat detentas, sanguineam urinam prolicere credant. Montagnana certe cum alteri genuum applicatæ fuissent, quinque sanguinis per urinam libras eduxisse scribit. Cautè agatur, si mensuræ, medicamenti, & ægri habitæ fuerit ratio. Tria vel quatuor præbentur intus grana; exterius, majore copia opus est. Calidiores ægerimè ferunt; destituti viribus aut viscerum scirrho affecti planè non.

Ufus.

Galen. l. de
viti. rat. in
acutis.

Galen. l. 11.
Med. simpl.
Plin. H. N.
l. 11. c. 35.

non. Ipsæ cantharides, abjectis alis, capite & cauda à quibusdam exhibentur, quod & Hippocrati in usu. Audax qui has partes abjecto corpore adhibuit Medicus, mortis in uno & altero hydropico causa erat. Nonnulli tamen totis utuntur, quod & Galenus fecit. Alæ reliquorum remedium. Unde *Plinius*. Alæ medentur, quibus demptis lethale est; nisi forte mutilatus sit locus. De cætero, ad urinam ciendam, lichenes tollendos, verrucas, faciei pustulas, scabiem, podagram, mensium suppressionem, foeminarum sterilitatem, uteri strangulatus; quartanam, &c. adhibentur. Scapulis vel brachio appositæ potenter urinam provocant. Excoriatorium lichienum Pamphili, quo Romæ usus est, dum mentagra morbus grafaretur, Cantharidas recipit. In quartana telæ aranearum involutæ de collo ægri suspenduntur. Reliqua in Aldrovando vide. Venerem excitare notorium est. In gravissima symptomata, & penis distentionem perpetuam incidunt, qui incautius propinatas hausere. Formulas passim apud Medicos invenies. Viperas si domi in vitreo vase alere volueris, cantharidibus ciba. Suffitu stercoris bubuli cum galbano, à frugibus depelluntur.

Differentiæ.
Mouf. The-
atr. Insect.
l. 1. c. 20.

Mousetus in *maiores* & *exiguas* distinguit. *Majorum* alæ sunt, ut verbis ejus utar, oblongo corpore crassæ, ex tritico collectæ, ac Blattarum more pingues, variæ aureis lineis, quas in pennis transversas obtinent (atque hæ in medicina potissimæ habentur) alæ *minutiores*, macilentæ, latæ, pilosæ, interiores dictæ; & ad medicos usus inutiliores. Majorum quoque non omnes ex viridi radiantes videris, sed alias item ex Xelampelino; inexplicabilis omnes splendoris, & colore oculis gratissimo donatæ. *Parvum* genus Cantharidum Thomas Decatæus primus mihi communicavit; forma nonnihil & mole dispares videntur; sed virtute Cantharidea & ortu consentiunt. Harum (scilicet minorum) *prima* corpore, & capite oblongo est; & forcipato, oculis nigerrimis prominentibus, antennis longis atque nigris, alis circa medios lumbos extuberantibus, quæ duobus punctis argenteis, & maculis paucis albis notantur: in Cicutaria herba per æstatem plerumque reperitur, pedes habet & crura, gracilia admodum atque longa, purpurascens minio ornata. *Secunda* ejusdem cum prima coloris est, nisi quod antennæ oculique virides videntur. Caput huic exiguum, scapulæ globosæ, atque gibbosæ. *Tertiæ* caput & scapulæ confunduntur, coloris æruginosi, sed ocelluli picem referunt nigerrimam: alas habet capiti concolores, sed striis quibusdam aureis micantes: pedes item piceos & breves. *Quarta* tertiam æmulatur, sed herbaceo potius

colore est, quam æruginoso; aliàs præter magnitudinem (quippe omnium minima est) non differt.

Aldrovandus quinque tabulis easdem representat.

Primæ tabulæ primo loco depingitur Cantharis è maximarum genere, colore viridi, atque aurum lucente in rosa aperta.

Secundo prolixiori corpore, lineis luteis, in capite, pectore ac dorso, antennis longiusculis ac nodosis, luteis, ut etiam pedibus in rosa ex eruca nata, in qua & *tertiam* reperi rotundo corpore nigro & piloso, violarum speciem existimo.

Quarto ac quinto loco est Cantharis rotunda seu Viola nigra prona & supina, obscuris in vaginis punctis albicantibus & rarioribus, in alvi vero parte prona quatuor lineis parvis & albisejusdem generis, & ea est, quæ hanc sequitur, nisi quod punctula illa alba, quæ in priori rariora erant, magis sint frequentia & conspicua.

Septimo loco est araneus, quem exactiùs suo loco describemus.

Proxima huic cantharis oblonga capite ac pectore nigra, duabus antennis factis conspicuis, in extremitate pilulam habentibus, pedibus item nigris, vaginis rubro & nigro colore transversim maculatis.

Eadem sequenti pictura expansis alis ostenditur, ut alvus, quæ tota rubra est, exactè videri possit.

Decimo loco est Cantharis alia fusco colore, seu potius subcinereo ad obscurum tendente antennis longis.

Undecimo colore nigriore multò, antennis nonnihil nodosis & in fine obtusis.

Duodecimum locum negligenter Culex occupavit, longis alis & antennis, rubicundis pedibus.

Postremo est Cantharis tota viridis, & in vaginis colore mixto aureo, pedibus nigris.

Secundæ tabulæ prima est viridis, antennis longiusculis, è mediocrium genere, oblongo corpore. *Secunda* inter minimas numeranda, tota cœrulea. *Tertia* inter fabas reperta, prædicta paulo major, tenuibus antennis, lineis in vaginis transversalibus nigris, reliquo corpore nigro.

Quarto & quinto numero notatur Scarabæus $\chi\lambda\omega\epsilon\chi\epsilon\upsilon\sigma$, sive colore viridi in supina parte, qui soli expositus aureum fulgorem edit, ut in aliis quibusdam Cantharidibus, tamen inter Scarabæorum genera referendus; forte erit Scarabæus viridis Plinii, quem ait suo jucundo aspectu contuentium visum exacuere. Prona parte niger totus antennis exiguis.

Sexta est Cantharis parva pectore nigro, antennisque exiguis, vaginis subaureis, recteque ob parvitatem describi nequit. *Postrema* è Violarum, seu rotundarum Cantharidum specie, capite nigro &

pectore, antennis longiusculis, vaginis rubris; pedibus in fine nonnihil divisis & rubris. Melancephalon appellavi.

In tertia tabula primo loco ostenditur Cantharis omnium minima cœrulea. Secundo Longicolla dicta paulò minor Vespa, toto corpore nigro, rostro seu collo protenso, cui utrinque duæ insunt antennæ.

Tertio minima colore aureo & viridi.

Quarto numero notata, est capite, antennis ac pedibus nigris, vaginis luteis, quibus sex nigra, rotundaque insunt punctula, bina superiori parte, quæ caput proximè contingunt, reliqua in parte extremâ versus alvum per transversum ex ordine posita. Hanc alia sequitur latiori corpore atro, capite & pedibus lutescentibus vaginis obscurè, longiusculis antennis.

Sexto loco ponitur Musca viridis, antennis longis, inter Muscarum genera referenda.

Septimo & octavo duæ exiguæ, prior cœrulea tota, altera cinerea.

Octava oblonga corpore, capite, pectore, antennis ac pedibus nigris; vaginis rubris.

Nonus numerus significat convolvulum, in Græcis Tagliadizzo vulgò apud Italos agricolas, corpore cœruleo, pedibus obscurè lutescentibus in vite repertum, ac folia ejus depopulantem, nascitur hic ex ovis Bombicum, ovis similibus magnitudine, colore rubicundis, hic cum parere vult, multa cumulat, convolvitque folia (undè fortè à Latinis id nominis datum) atque in his sua ova reponit.

Sequens numerus aliam ejus speciem cœruleam continet.

Duodecimus Cantharidem nigram duabus maculis fuscis, nigris in vaginis distinctam. Minima & è viridi aurea decimatertia est. Hanc sequitur nigra semicirculis minaceis in crustis insignita. Postrema minaceis vaginis, sed nigro maculatis, pedibus antennis, ac capite nigris.

Quæ in quarta tabula proponuntur, omnes ferè sunt cantharides rotundæ, violæ dictæ à nobis nomine & idiomate Italico, è quarum numero prima est lato corpore ac pedibus nigris, quos extendit in utraque latera cancri marini aut Paguri modo: capite nigro; antennis ejusdem coloris longis in fine obtusis, vaginis rubris, quatuor maculis nigris rotundis æquè à se invicem distantibus, quadratæ figuræ modo.

Secundo loco Culex idem, quem prima in tabula numero duodecimo exhibuimus, hunc eximere fumus veriti, ne notas numerorum atque ordinem depictorum inturbaremus, quemadmodum & eum, qui hunc ex ordine succedit, numero undecimo primæ tabulæ delineatum & ibidem descriptum.

Sequuntur Coleoptera duo, quorum pri-

imum fuscum corpore, alterum viride, & usque ad eò exiguum, ut ad aliquod genus rectè referri non possit, nos inter Cantharides retulimus.

Sexto loco datur Viola colore rubra, maculis nigris insignita.

Septimo & octavo eadem, sed nigra utraque, quarum prior linea rubra cingitur.

Nona est ex prædictorum genere, rubro nigroque colore varia.

Alia decimo numero notatur rubra duobus punctis aspersa nigris.

Undecimo & duodecimo pectore sunt nigro albis punctis maculato, vaginis luteis, maculis nigris aspersis.

Quinta & ultima tabula quatuor continet violas, quarum prima est minima punctis albis ornata. Secunda magna, nigro & aureo varia, triangulo in lineas dissecto nigras, dorso pulchra. Tertia nigra quinque aureis notis ornata. Ultima exigua cinnabari colore tineta.

Est & in India genus Teocuilin cantharidum parvarum, rubri capitis, pectoris smaragdini, & reliqui corporis fulgidi. Ajunt, lepræ illitas, atque confricatas, medici. Vivunt apud Hocitalpenfes. Est autem Teocuilin vermis igneus, & ab igne aut urente naturâ impositum est insecto huic nomen.

Nievemb.
lib. 13. c. 17.

CAPUT VII.

De Bupreste, & Ipe.

Quem Ardoinus Buprestem vocat, is Vegetio, *Vulpestris* & *Bulpestris*, Sylvatico, *Bustasaris*, *Bublistes* & *Bubestis* vocatur. Græcis βύπεστis Nicandro βύδωνη, & βύπεστis, dicitur: quanquam fortè hæc pro araneola illa ruberrima boves mordente sumi possit, quæ devorata eadem cum Buprestis Symptomata inferat. Buprestis verò, nomen βύπε το πένη Cay τὰς βὲς, quod boves rumpat; seu βύπε το πίπυραωδ, quod incendat, impositum est. Primò enim per summam acrimoniam intestina inflammantur, mox tumor, febris, & tympanites ingruunt: tandem membranæ ruptis, crepuit pecudes mediæ.

Difficuler describi potest. Nam & apud veteres altum de ea silentium. Scarabæo longipedi similem, & in Italiâ raram scripsit duntaxat Plinius; in Lybia frequentem Lucianus. Ideò nondum se veram Buprestem reperisse reliquit Aldrovandus. At Pennius veram se in agro Heidelbergensi invenisse gloriatur. Ex Cantharidum genere esse dicit, quod & apud Galenum, Aëtium, Aeginetam, Phavorinum & Avicennam habemus, sed oblongiore corpore. *Elytrum* exterius aurum imitatur. Caput est

Nomen.
Veget. veter.
l. 3. c. 15.

Descriptio.

Aldrov. Hist.
Insect. 4. c. 69.
Mouset.
Theatri Insect. l. 1. c. 19.

est parvum, Os patulum, durum, robustum, forcipatum, dentatum: Oculi globosi & prominentes. Ex fronte duo oblonga & articulata cornua. Venter in longum productus. Bellonio in descriptione montis Athos, est bestiola aligera, Cantharidi similis, sed major, colore flavo seu luteo. Vifa & altera Buprestis vera, corpore paulò brevior, & circa ventrem latior; caudà magis acuta; capite parvo, oculis prominentibus, ore hiatulo; & forcipatio; elytra secundum longitudinem striata, colore saturata gramineo, ex auro splendente, ut Mousetus habet. Addit idem, crura pro corporis mole longiuscula tantum sex habere, (malè Grevinus & Mathiolus octo ponunt) eaque nigricantia; cornua prioris cornibus duplo minora & subtiliora, &c.

Mouset. l. c. p. 142.

Grevin. de venenis, l. 2. c. 11.

Locus.

Victus.

Venenum.

Rarò in Italià reperiri scripsit Plinius: frequentior tamen nunc.

Vescitur muscis, erucis, lacertis, lumbricis, & aliis insectis. Araneum etiam interficit. Morticina non tangit, & ubi se interfectis implevit, reliquum ad cavernas trahit. Nitrosi est saporis, foetoris vix tolerandi. Tam exquisiti veneni, ut infectas contagio herbas, pecudes, si, depascantur, intereant. Intus sumptum, corporis tumor, flatuum inter cutem & carnem copia; labiorum livor, sapor in ore virosus insequuntur: ne de urinà suppressione, ventriculi & intestinorum dolore, quicquam dicam. Hinc benè capitis ejus propinatores tenentur.

Remedio sunt, aphronitrum cum aqua; lac muliebre è mammis affatim extractum; urina muliebris epota & vomitu reddita; pyrorum sylvestrium omnia genera; quæ tamen corpore tumido exhiberi non debent: Cantharidum alæ & pedes, si quibusdam credimus. Reliqua apud Dioscoridem vide. Bos vel equus si comederint, inflantur, stercora minutum & frequenter reddunt; & cibum averfantur. A cursu & venæ in palato sectione remedium. Quidam oleum naribus infundunt. Plura apud Aldrovandum habes.

Usum nihilominus in Medicina invenire, si Cantharidum instar præparentur. Dioscorides eas super cribrum ferventi cinere torret, Galenus aceto macerat, Hippocrates capita, alas, & pedes abjicit: Cum sevo hircino, septica vi, lichenas tollunt, ut Plinius prodidit. In desperatis mensibus; cum duplo ficus pulpæ, ab Hippocrate supponitur; ne de uteri scirrho & suffocatione, aut molæ ejectione quicquam addam.

Quantum ad Differentias Mousetus duas Scaraboides describit, alteram ex auro virescentem, alteram ex flavo nigricantem. Illa priori major, alæ externæ auro saturatò lineatim ducto illitræ; & pauxillo viridi (verba ejus sunt) adumbratæ: Inter lineas umbones concavi, eleganter sculpti, assur-

Elia. H. A. G. c. 35. Remedium.

Galen. l. 1. c. 1. Differentia.

gunt. Alteram à Jacobo Quickelbergio ex agro Viennensi accepit. Lonicerus, Cornarius, & Cordus propter foetoris magnitudinem Cimicem sylvestrem pro Bupreste sumserunt. Aldrovandus tres proponit. Prima in arvis deprehensa, rictu satis magno, coloris candidi, in interna parte serrato; supra cujus duo cornicula, quibus constat, aliud corpus habetur candidum similiter, in ipso rictu appendices illi quatuor breves, & pilosi, quibus videtur primum gustare cibum antequam in os sumat. Capite est obscurè viridi, item dorso, & vaginis, quarum utraque maculam habet rotundam, albamque. Antennis longis. Lineam quam utræque vaginæ, cum in alvi medio junguntur, constituunt, ænei coloris, sub alis viridis, ut elegantiorum colorem vix intueri quispiam posset, pedibus longiusculis pilosis, colore non semper uno, sed prout foli obvertuntur, ita nunc colorem viridem, nunc æneum referentibus, plus tamen ænei participantibus. Color qui supina est parte nullum colorem de se fundit: in parte pronâ omnia eleganter micare conspiciuntur. Secunda superiori similis, colore tamen differt, qui in toto (exceptis pedibus; qui flavi sunt) niger est, & hæc quoque in arvis reperta. Tertia est Jacobi Grevini, quam quatuor pedibus ab utroque latere depinxit, colore viridi. Similem depinxit Matthiolus in suis ad Dioscoridem Commentariis. Sed cum ibidem eam non describat, dubito num eam velit esse Cantharidem; quibus in Medicina utendum est, an Buprestem.

Ips Plauto est involvulus, Italis rusticis Tagliadizzo. Proprium ejus in vitibus versari, easque ut & cornua arrodere. Hinc ab ἰσῆσι, id est βλάττω noceo, nomen accipit. Qui Serpentis genus esse putant, ab Hermolao redarguuntur.

CAPUT VIII.

De Cucujo.

Insectum Indis familiare Cucujus, seu Coccojus, & ex Scarabæorum genere esse videtur. Septuplo cicindela nostrate volante major est, digiti minimi crassitudine, duarum unciarum longitudine. Haud paucicervinos scarabæos æquant. Vespertilionibus paulò minores ex Petro Martyre Nierembergii dixit. Corpus duodecim incisuris ornatur, ex cinereo parum nigricans. Caput est longum, cujus anteriori parti nigra superius quasi in medio, triangularis macula insidet; breves antennæ; Oculi grandes, juxta cornicula prominuli & nigri, prope os locantur; reliquum caput coloris est spadicei ferè, exceptis duobus clavis propè collum aureis, è quibus radij splendentes,

Descriptio.

Nieremb. H. N. 13. c. 3. Mouset. Theat. Insect. 1. c. 15.

dentis, in volatu præsertim, atque alijs, expansis, insigni fulgore exeunt. *Pedes* sex nigri à corpore exeunt. *Elytra* quibus alæ teguntur, colore ferè castaneo videntur. *Icones* ex *Moufeto* appofui. Hic, à *Candido*, pictore peritissimo, qui eas in *Hispaniola* & *Virginia*, observavit, accepit.

L. V. X.

Lucere noctu nemo dubitat: qua parte non convenit. *Oculis* duntaxat radiare quidam prodidere. Unde *Moufeto* *μεΦολολαμπίς*, dicitur. Quatuor lucidissima specula habere, *Nierembergii*; oculorem fede duo, in ilibus sub vagina latentia duo: quæ tunc ostendit, quando more scarabæi evaginatis tenuibus alis, aërem captat. *Navigatores oculis* & *clunibus* eandem adscribunt. *Alii* visceribus & *cuti ventris* diaphanæ. Nullum aliud olim *Indis* sive *domi* sive *foris* lumen. *Noctu* gradiuntur duobus ad pollicem pedis alligatis: gestant & manu unum, dum *Utias*, seu *cuniculorum* genus murem magnitudine superans, venantur. Tantum id, ut quisvis in cubiculo legere, scribere, & necessaria peragere possit. Imminuitur, dum fatiscunt; post mortem, evanescit. *Quare* vix credi potest, formari ex eo pastam, quæ ad faciem & pectus attrita, lucere ea faciat. *Candisio* & *Dudlejo*, cum ad *Indiæ* littora appulissent, imposuisse *Moufetus* ex itinerariis *Anglorum* author est.

Captura.

Nieremb.
H. N. 13. c. 3.

Quomodo capiantur, & *culices*, quorum gratiâ *captura* instituitur, captent, *Nierembergii* ex *Martyre* prodidit. *Primo* noctis crepusculo exit domo cucujorum indigus, titionem manu gestat ignitum, tumulum unde queat à cucujis prospici, ascendit vicinum, elatis vocibus cucujum appellando, circumrotat titionem, cucuje, cucuje in clamitando, aërem obtundit. *Ad* vocantis reboatum simplices putant nonnulli, cucujos, eo delectatos strepitu, convolare: veniunt namque properanti ac præcipiti accessu. *Ego* vero accitire arbitror ad titionis fulgorem cucujos, quod ad lucem quamcunque agmina culicum advolent, quibus cucuji vescuntur in aëre ipso, uti *cipselli* & *hirundines*. *En* cucujorum numerum optatum, titionem venator manu projicit. *Titionem* aliquando sequitur cucujus aliquis, & solo se dimittit, captu facilis tunc est: uti *scarabæum* ambulans vaginâ clausâ, licet viatoribus si quis eo indigeret, carpere. *Negant* alii hoc pacto solere capi cucujos, imo ajunt paratos habere venatores frondosos maximè ramos aut latam lineam, quibus alto circumvolantem percutiunt cucujum, in terramque impellunt, ubi jaccens torpescit, & capi se patitur; vel, ut alii dicunt, secuti volucris lapsum frondoso eodem ramo, vel linteo projecto super eum, prædam assequuntur. *Utrum*

que sit, venator venatore cucujo apprehenso, domum revertitur. *Ofiolo* domus clauso, prædam solvit. *Totam* circuit præcipite volatu domum quæritando cucujus culices, sub lectis pensilibus, & circum facies dormientium, quas implere culices assueverunt. *Custodum* officio, ut quiescere queant, inclusi, fungi videntur.

Sunt & alia ibidem bestiolæ, volantes quæ noctu lucent, sed nostris multò majores, & lucem etiam majorem emittentes. *Lucent* enim adeo clarè, ut qui itinera constituunt, capitibus & pedibus, has *cicindelas* arte quadam peniculis vivas figant. *Sic* enim de longinquo oculis facile percipiuntur, & ideo rei veritatem ignorantes attonitos reddunt. *Mulieres* non alia luce ad negotia sua peragenda in ædibus noctu utuntur.

Mouf. l. 6.

CAPUT IX.

De Cicindela.

PLura hoc insectum tam apud Græcos quam apud Latinos accepit nomina. *Græcis* enim dicitur *λαμπυρίς*, *λαμπυρίς*, *πυρολαμπρίς*, & *νικολαμπρίς*. *Aristoteli* *βόσρυχος*, *Suidæ* *πυρολαμπρίς*; *Hesychio* *πυρολαμπρίς*: vel potius *πυρολαμπρίς*, *igniclonis* & *luciclonis*. *Aliis* *λαμπηδών* & *σπινθηρ* metaphoricè, *μυκήτης* *Aristophanis* quidam *Cicindelas* exponunt. *Male* *Φάλανα* dicitur, *κάρυεις*, verò vocabulum majori competit: *Apud* Latinos invenies appellari *Cicindelam* & *Cicindelam*, quod candèrem cieat, *Noctilucam*, *Nitidulam*, *Noctuvigilam*, *Lucionem*, *Luculam*, *Luciolam*, *Flammidem*, *Venerem*, (*Lévinus* vetustissimus author, sic vocavit,) *Lucernutam*, *Incedulam*, ut ex *Cicerone*, *Plinio*, *Scopa*, *Agricola*, *Varone*, *Festo*, *Plauto*, *Scaligero*, *Turnebo*, & alijs videre est.

Nomen.

Aldr. Hist.
de Insectis
4. c. 8.

Descriptionem in *Differentiis* vide. *Nulibi* in hyeme apparent. *Mensibus* Aprilis, Maji, Junii, & autumnno, quo raro volant, in pratis vesperi cernuntur. *Plinius*; ideo, ante matura pabula aut post discessum conspicuas dixit.

Locus.

De Generatione dissentiunt authores. *Baptista Porta* è rore nasci putat: apud *Hesychium* aliquid de stupa *Φρύζονα* legitur. *Crediderim* locum generationis innui. *Arist.* non volantes, ex erucis non magnis, densis, nigris, hirsutis procreari scripsit: ex his pennatas, oriri. *An* *βόσρυχος* dicantur, & utrum hæ ex pennatis oriantur, non facile dixerim. *Ephesus* sanè *Græcus*, τὸς βόσρυχος à *cicindelis* prodire, & rusticis *Ciccas* ac *Platas* vocari (*Ricinos* *Niphus* vertit) reliquit. *Cardanus* ex genere *Crabronum* oriri voluit. *Primus* *Scaliger*, fœ-

Generatio
Porta Phyz.
1079. 6. c. 3.Arist. H. A.
5. c. 19.Mouf.
Theatri
Insect. 1.
c. 15.Scaliger.
Ex. 191.

minam cum suo mare in coitu deprehendit. Mas; ne contactus quidem destitit: postero die in meridie solutus obiit. Ab ea hora sub vespèram usque multa ova edidit foemella: quæ intra viginti horas vivificata abiere. Idem Guil. Bruerus Anglus observavit, ut apud Moufetum habetur. In eo à Scalig. erratum, quod ova benè non observaverit. Aristotelis opinioni Merula favet. Observavit is vermes noctu splendentes pilosos, tam in foro Lebetiorum in fossis herbidis & aquis carentibus; quam in lacunis circa Viglevanum, quod veteres Vergeminum appellabant. Diu in coitu hære, solutas parere citò, Aristoteles, tradit.

Ad Naturam ipsarum pertinet, noctu lucere; quod tamen non omnibus competit. Mares enim in Vasconia, teste Scalig. non lucent, sed foemina quæ vermes. In Italia & agro Heydelbergen si foemina omnes sunt ἀλάμπειοι mares lucigeri. Exit utrinque à lateribus & clunibus fulgor, si hient & efferantur: Compressis tota lux obscuratur. *Fulgorem igni similem alarum compressu tegi, secumque lucem & noctem habere, dixit Plin.* Non ante crepusculum vespertinum conspici, hinc Plinio, *stellantes volatus, & terrestres stellas*, apud Politianum habemus. Innoxia sunt: nec morfu nec punctione impetunt. Ad candelas frequenter & avidè advolare, prodidere nonnulli.

Liquorem ex Cicindelis fieri posse, seu ipsis per se sumptis, seu cum ligno faciliis putrido, felle canis & albumine ovi commistis, qui noctu resplendet, docuit Vitalis, Cardanus: Quomodo destillari debeat, Weckerus & Mizaldus. Ridet hæc Scaliger, & lucem hocce de cælo deductam, in materia, tanquam in triremem captivum remigem imponere, atque in cæteris habere velle videri, tam verè quam facete, ait. Sanè, bestiola mortua, aliquot post horis, pars illa albida, ac in tenebris splendens, lucem omnem ammittit. Vitro lucido cum gramine iclusas impenes, lucem per duodecim dies de se largiri, si recens semper injiciatur gramen, ipsæ libro fruuntur aère, concedere Moufetum videtur. Sed illam fatifcentibus imminui, mortuis planè evanescere addit. Quid Ardenus Anglus fecerit, apud eundem vide.

Duplices sunt, pennatæ nempe, & impennes: quarum istæ, adeò clarum noctu splendorem emittunt, ut ad illum majusculæ literæ legi possint. Utrasque in *Masculos & Foemellas* Moufetus distinguit, Masculus (verba ejus sunt) animalculum est pusillum, volucre, quatuor alis, quarum exteriores coriaceæ, interiores membranæ, colore argenteo, translucidæ. Corpore est oblongo parum compresso & la-

tiusculo quinque incisuris prædito; ut pro lubitu extendi & contrahi possit. Corpus extensum, alis longius videtur; contractum brevius: Caput latum, fuscum, compressum ad cuculli formam fabricatum. Cornicula duo è mediâ fronte tanquam ex uno centro exeunt, juxta quæ antèrius caput parum extuberat. Non procul ab antennarum exortu minutissimus utrinque globulus niger apparet, Gagatis splendore nitidus, qui oculorum vicem supplet.

Caput collo corporique brevissimo conjunctum est, colore ex fusco nigricante: pedes sex pectori juxta caput affixi, quorum posteriores & crura, juxta subluteo sunt calore, reliquæ pedum partes nigricant. Tardius & gressu quasi composito prorepat; pectus parum extuberat; corpus juxta incisuras albicat, juxta caudam duas habet maculas; utrinque unam, ad lunæ crescentis formam: ex quibus noctu splendor emicat pellucidus, sulphuris accensû æmulus, ut scintillas lucidissimas per aërem volare crederes: hîc nunquam in Anglia apparet, vel saltem si hic degat, non tamen lucet. Cicindela Europæa foemina, tardigradum est animalculum, alis carens duos plerumque digitos transversos longa, (licet in Vasconia longè majores longioresque, luctartas ibidem dictas vidit Josephus Scaliger) erucæ magnitudinis mediocris, cui ferè est similis. Caput illi parvum; compressum, durum, nigrum, oblongum, & os versus acuminatum: è cujus extremitate duæ exeunt antennæ, breves nigræ. Sex habet pedes, parvos, nigros, tribus articulis distinctos, juxta caput, erucarum ferè modo. Corpus oblongum crassiusculum, tæniæ instar compressum, duodecim incisuris profundioribus præditum, præter collum quod pro arbitrio nunc exerit, nunc lacescita retrahit & abscondit: partes intermediæ nigricantium laminarum sese ingressu elevantium faciem obtinent. Per dorsum linea admodum exilis & parum candicans à capite ad caudam usque decurrit. Latera ventris ex xelampelino suave rubent. Cauda atque venter juxta caudam albicant. Uropygium tamen ipsum nigrum est. Cujus beneficio & nisu sese attollens arenatim repit, & furculis inde enatis sese pendulam affigit, sub hoc Uropygio excrementum ab alvo reddit subviscidum & filiosum, mellis æmulum, quod caudæ furculis ad os reductum, denuò absorbet, staminaque exinde retrocedens fingere videtur lentoris prodiga, quæ secunde devorat, eorumque revomitio- ne & resorbitione sese sustentat. Partes albæ in tenebris mirabili splendore fulgent, & stellas quasdam terrestres repræsentant: adeò ut cum lucernis lunaque

Merula obf.
3. c. 81.

Arist. l. de
gener. c. ult.

Scalig. Ex.
194. Moufet.
l. 5.

Plin. H. N.
18. c. 28.

Ufus.

Aldrov. H.
Insect. 4. c. 8.

Differentia.

Moufet.
Theatri In-
sect. l. c. 15.

de lumine certare videantur. Hoc observatione dignum; clarissimum istum splendorem una cum spiritu vitali profuse evanescere, ubi ergo perpetua illa lux, de qua nonnulli putidi Paraphysici tam ineptè imprudenterque garrunt? In arvis sæpius pennatas, quandoque verò intra opidorum mania per plateas volitantes vidimus.

*Aldrovand.
Hist. Insect.
4. c. 8.*

Aldrovandus quoque aliquot species nobis exhibuit, de quibus ita loquitur. Insectum hoc, quod *primâ tabulâ* Erucæ ferè simile, in sepium favea repertum Lampyridem *ἀλφειν* esse judico, cum, & ipsum proprio suo lumine in fovea latens noctu proditum fuerit, tinæ est instar compressum, pollicem ferè longum, sex pedibus anteriore parte instructum, nullis posteriore. Capitulum nigrum quatuor cirris tanquam corniculis Limacis instar munitum collo albo, quod ad libitum modo exerebat, modo contrahebat, præsertim lacesitum sub primæ incisuræ lamellam tanquam galeam caput contegentem. Compactum enim est segmentis duodecim, sibi mutuo imbricatim succedentibus, ac se subeuntibus laminarum instar dorso æqualibus, ac compressis nigris, quæ tamen singula ad latera puncto utriusque notata purpureo. Pedibus, inquam, senis oblongiusculis & trium articulorum: stans, & caudam trahens dracunculi quodammodo speciem præbet. Cum verò his pedibus anticis progreditur, caudam sub ventrem inflectens & antrorsum complicans postica parte arcuatim repit. Nam & cauda pedum eorum vicem sibi, qui in posteriori parte in veris Erucis existunt. Hanc enim candidam, & tricuspidem promit, qua posticam corporis partem inter serpendum sustinet, & cuilibet rei ut aciculæ affixæ adhærescit pendula. Prima & antica segmenta longiora sunt, breviora verò versus caudam vergentia, & medio latissimum corpus paulatim in caudæ penicillatum mucronem attenuatur. Alvo extrema egerit excrementum quoddam lentum, ac ceræ in modum fulvum, quod ipsum nonnunquam cauda ad os adducta in circulum cœu vertitur, contractum ori admoveat, quo tamen etiam similem liquorem vomere videtur, ac veluti filo factò, retrocedit, illud diducit, ac protrahit lente sequax, deinde denuo absorbet. Parte prona modicè nigrescens diluta purpura qualis Persiciflorum est, admixta variat. Qui purpureus huic est macularum color, in quibusdam magis lutescit. Julius Scaliger in Vasconia sine alis Cicindelas esse scribit, Erucæ majoris quantitate, crassiores, ventricosas, Lucrambam ibi vocari. Ex harum grege ea forte erit quam secunda tabella pronam, & supinam ostendo, una cum Lampyride alata.

CAPUT X.

De Blattis.

Blattarum nomine, non tantum vermes quæ in auribus & alvearibus nascuntur, Phalænæ dictæ veniunt: sed & p. grani in ilice humili nascentes vermes; nec non farinarij. His illi intelliguntur, quos *ἀλφας*, & *πλφας* Græci, Itali *Platellas* aut *Buccaroni* vocaverunt. Nec audiendus est Hermolaus, qui *καρβες* & *παραμυρίδας*, blattas vertit.

*Nomen.
Aldrov. H.
Inf. 4. c. 9.*

Insectum est lucifugum, scarabeo simile, sed elytro carens. Plura in Differentiis occurrunt. De *Ortu* non constat. Alii ex vermibus & erucis provenire credunt: quidam, ut Cardanus ex ligno. Omnes fenestram exuere, Aristoteles & Plinius testantur. Mares majores, & omnes alati esse creduntur: foemina ventricosæ, & alis destituti.

*Descriptio
& alia.*

Faciunt contra furditatem & aurium dolorem, si duodecim alis abjectis, in vini veteris & mellis anauncia una femis, cum malicorio uno, pomi succi sesquiacyatho, coquantur; post terantur, & tritis unguentum Syriacum, pix liquida, & succus è quatuor cepis expressus, adjiciantur. Fugantur herbâ blattaria dictâ, vervecis recenter mactati ventriculo, ex consilio Diophanis, si is in loco in quo versantur, deponatur; oleo denique spicæ, si eo inungantur: & hoc laudatissimum est.

*Cardan. 1.
de ven. c. 7.
Arist. H. A.
8. c. 17.
Plin. H. N.
11. c. 28.*

Tres Blattarum sunt species, *Mollis*, *molendinaria*, & *fætida*, cui *Peruanam* addere possumus. *Mollium*, mares omnes alati, & minores: foemina, magis ventricosæ, & alis destitutæ. Caput habent parvum, unde duo cornicula, prælonga, & in quamcunq; partem mobilia exeunt. Pectus unâ cum scapulis orbiculare, cum septem incisuris. Alæ corpori concolores: Cauda bifurca & forcipulata: pedes sex. Vîsa Petropoli in templo, vulgari sextuplo major, sanguinem venantibus eliciens. Vîsæ & in Philippo navî à Dracò capta, molliores nostris, coloreque magis fusco. Cursu omnes valent: & struthiocameli instar, currunt magis quàm volant. Latrinarum & balnearum incolæ. In oleo decoctas, verrucis efficaciter illiniri, experientia testatur. *Σιτοφάγος* dixere quidam, quòd farina vescantur. Dioscorides *ἐν ἀρτοκωπέοις εὐροσκομιέναις* dixit. *Molendinaria*, Græcis *μυλοπέδς*, *μυλοκός*, *μυλαβελίς*, *μυλαρής*, & *ἀρτοκωπέϊον*, ita à Mouseto describitur. Foeminam, ni fallor, vidi, quia alis caruit: vulgari illa molli longiorem, crassiore, & cum majore splendore nigriorem, os forcipatum illi, parvum, quasi sub ventre positum, antennas habet primæ

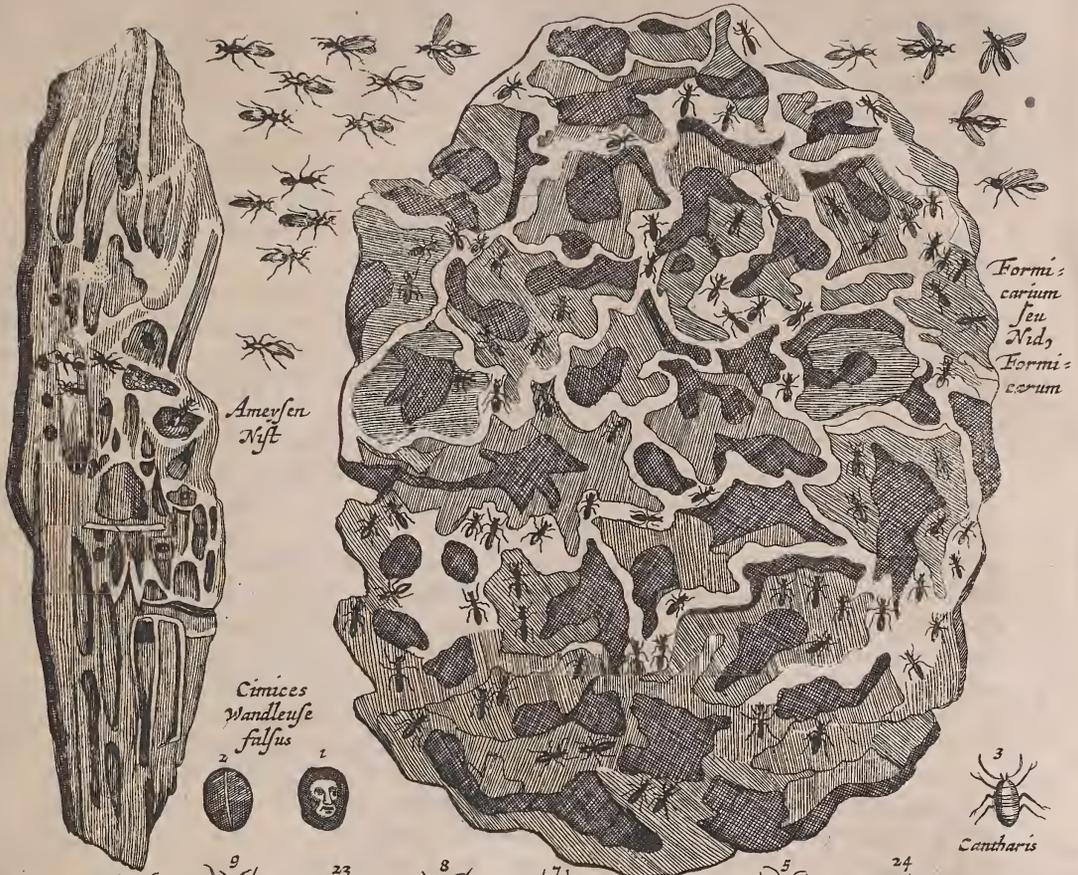
Ufus.

*Galen. med.
sec. loca. l. 3.*

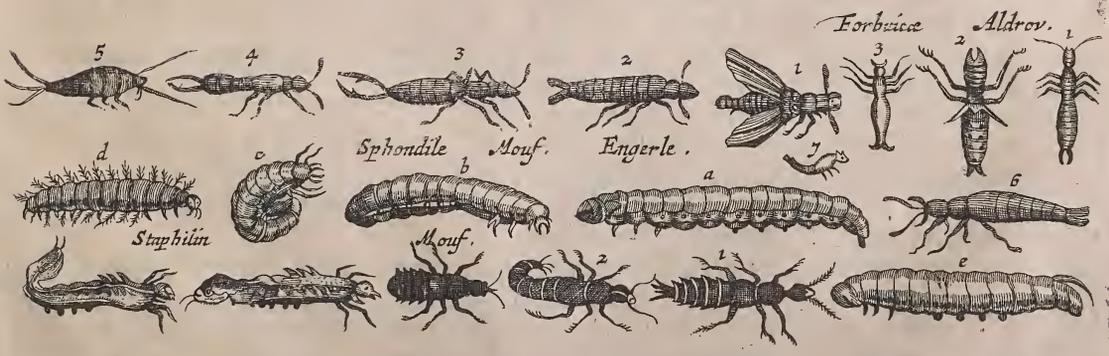
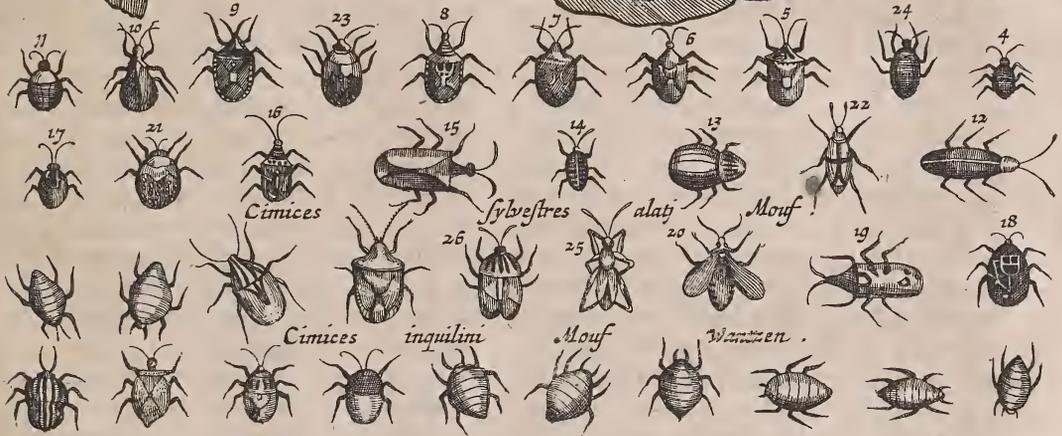
*Differentiæ.
Mouset. In-
sect. 1. c. 18.*

*Arist. H. A.
8. c. 17.*

*Plin. H. N.
11. c. 28.
Mouset. l. c.
p. 131.*

Cimices wandlause falsus

Handwritten text in a cursive script, arranged in approximately four horizontal lines. The characters are very faint and difficult to decipher.

Handwritten text in a cursive script, arranged in approximately three horizontal lines. The characters are very faint and difficult to decipher.

primæ similes, oculos item exiguos concavos, vel potius oculorum signa atque vestigia. Pectori penè quadrangulari quatuor primi pedes affiguntur, posteriores ventri: supra scapulas alarum quasi rudimenta conspiciuntur, alæ tamen dici non debent, corpus reliquum crassiusculum, variè orbiculis incisum, quos, si à latere intuearis ferram referunt. Caudæ apex & furca utrinque una innascens, ad tridentis formam accedunt; stabulantur istæ Blattæ in locis tepidioribus, pistrinis & vaporariis. Vix magna in fame lucem ferunt: vel si victus quærendi gratia in apricum procedere coguntur, celeri cursu ad tenebras recurrunt, vel pulvere sese tegentes, venatores fallunt.

Μολωρίς Polluci est insectum, magnitudine Cicadæ, colore exalbido, quod farina in moletrinis vescitur. *Σίλφη* appellatum, Stephanus addit.

Fætida, Græcis *Σίλφη βδία* & *Ενεκα* dicitur. Plinius, acuta clune facit: recentioribus scarabæos pillulares, abscissa cauda, graphicè repræsentat. Nigerrima est, *ἀσπύγος*, etsi alatam & elytro testam crederes, ore bifurco, cruribus longiusculis & gracilibus. Nocte lentissimo gradu prorepat: profundis in cellis habitat: lucem fugit, & foetore universam viciniam inficit. Vix sanè marem in hoc genere alatum inveneris. A quibusdam cum Cimice confunditur. Datur & alia ejus species in Hungaria, Gryllo similis. In aggeribus & apricis invenitur. Dirum quid dum volat strepit. Hyeme lucis focia, quam fugit æstate. Tempore pestis, ceu arcanum gestatur, imò à quibusdam deglutitur. Frequentiores, ubi vina generosa nascuntur, invenias. Pinguitudinem, si caput avellatur, cum rosaceo tritam, auribus mirificè prodesse, scribit Galenus: sed lanam paulò post extrahendam; cum pissellæo ulcera sanare traditur. *Poruane*, Araneæ dictæ, gryllorum sunt magnitudine, & gregatim noctu volitant, omnem ferè mollem supellectilem ambedentes. Melius fortè inter gryllos recensueris. Aldrovandus unam, pronam & supinam, colore fusco, pedibus tamen & antennis paulò plus rubentibus, quam corpus reliquum.

CAPUT. XI.

De Forficula.

Arnoldi Forficula, Latinis recentioribus *Auricularia*, Priscis *Mordella* dicitur. Niphus *Velliculam* appellat à Vellitando. Gallis *Aureilliez* vel *Perceureille*, Germanis *Ohrenwurm*. Belgis *Orenvuetel*. Anglis *Earewig*. Hadrianus Junius *Fullonem* esse existimat, quum tamen à Scarabæi

forma multum differat. An hæc Græcorum *ὀροδελύνη*? Sane & ortus ratio, & morsus conspirant; nam & hæc generatur in caulibus herbarum fistulosis (utpotè Pastinacæ sylvestris, Angelicæ; Ferulæ) & in Brassica frequens conspicitur. Boreales Angli obsceno nomine *Tuwichballok* nominant, quasi *Scortimordium* vocaveris, vel *ὀροδελύνη*; nam ubicunque rugosam pliatamque cutem invenerit, vel ore mordendo, vel cauda bifurca stringendo, maximum dolorem excitat, quod semel nobis pueris accidit inquit Pennius.

In duas auriculariæ species incidimus; utraque volucris erat, contra multorum opinionem. Nam si eas in loco aliòquo tabulave inclusas, scyrpo huc & illuc repuleris, quod Illustrissimus Knivertus Pennium docuit, expansis continuo alis, quæ sub elytris conduntur, avolat. Sed diligenter cavendum, ne festuca aut scyrpo durius prematur, aut vulneretur; tunc enim si velit maxime, avolare minimè possit. Vulgatiore corpore spadiceo cernitur. Antennæ, pedes, caudaque forficularia, flavescunt. Altera (quæ in Angliâ rarior & semel atque iterum duntaxat à nobis visa) vulgatiore major est, corpore nigricantiore, collum, argenteus quidam torques adornat: extrema elytra subpunicem referunt colorem; os forcipatum habet & flavum. In dorso utrinque juxta latera quæ maculæ sufflavæ oriuntur, caudæ furca brevis est & nigra, qua versus caput sublata per aërem irata provolat.

Reperiuntur sepè in Brassicis & ferulaceis arboribus, utriusque foliorum tuberculis. Ex vermibus in caulibus ortis generantur: pellem quotannis veterem exuunt, quæ spoliata niveæ videntur. Sed cum ætate renascitur pristinoque colore imbuitur. Anglicæ mulieres maximo eas odio habent ob garyophyllati flores depastos, atque exesos, infidiasque struunt hoc modo: extimis areis bacillo in terram defixo ungulas bovinas, suillas, vel veteramenta cava supponunt pannis vel stramine leviter infarcta: quæ dum per noctem (pluviæ vitandæ animo, & tegumenti causa) Forficulæ intraverint, manè veteramentis subito ablati atque excussis, magnus earum numerus excidit, atque ita pedibus contritæ diem obeunt. Arnoldus eas in oleo communi vel flammulæ coqui consulit: eoque convulsorum arterias, tam temporibus quam carpo inungi, ut febris convulsivnis medela inducatur. *Iosephus Michaelis Halus* Medicus non incelebris, magnum earum numerum colligere solebat, ac in vitro arctissime clauso per balneum in pulverem tenuissimum redigere. Tunc urinæ leporis tantum admiscebant, ut in aurem infundi manè vesperique posset. Arcanum hoc esse in sordiditate

Breviar. cap. 25.

pellenda sapius protestabatur Pentio. Alii pulverem cum oleo garyophili miscunt, atque adhibent ut supra. Gallinago minor (Snite ab Anglis dicitur) & gallinæ, auriculariis vescuntur: maximumque harum omnium numerum in ventriculis earum reperisse, me fat memini.

CAPUT XII.

De Scorpio, Formica, & Pediculis alatis.

Moufet. Theatri Inf. 1. c. 23. Pausanias in Bedt. Æl. H. A. 16. e. 42. & 43. Strabo l. 15. Nicander in Theriaca.

Scorpiones alatos dari, negavit Aristoteles, Apollodorus teste Plinio, Pausanias, Nicander, Ælianus & Strabo asseruere. Sane homo Phryxalatum in Joniam attulit. Pfylli eosdem in Italiam importare conati sunt. Latinis Nepales quasi nepæ alata dici possent. Colore sunt melleo, unde μελιχλωεσι dicuntur. Flammeos Ælianus facit. Summæ caudæ niger nodus est, duplici præditus aculeo. Septinodem Strabo facit. Alæ locustæ Malaci similes. Magnitudo vulgaris. Reperiuntur in India apud Prasios, in Ægypto, Palimbrôtæ, &c. Intra Siculi coeli regionem non vivunt, in Italia sunt innocui. In Joniam alatos supra diximus. Communis his cum impennibus generatio: venenum calidum est. Lacertas, araneos, & omne genus serpentum enecant. Suo vulnere applicati medentur: & si exusti nidor ad alios scorpios pervenerit, ædibus exigit.

Plin. H. N. 11. c. 15.

Ælian. H. A. 8. c. 13.

Aristot. de parvib. animal. l. 1.

De Formicis alatis, quæ Aristoteli, ut Moufetus vult ἰππομόρμηκες & ἰππᾶεις, hæc pauca adjicimus. nempe ὑμφοῦς & σέρφος quibusdam appellari: vulgaribus corpore & lacertis esse majores, & inter nigrum furvumque medias; quatuor alas argento perlitas, externas majores & longiores toto

corpore, internas duplo minores habere. Quæ de Indicis vulpibus non minoribus auri indefessis custodibus, & quarum pelles quasi pantherinas se vidisse Onesicritus scribit; & cornua Erythris in æde. Herculis miraculo fuisse, Plinio produntur, mendacia sunt. Plura capite de formicis vide.

De Pediculis alatis ista habet Moufetus. Agatharchides author est, à maris rubri incolis non multum distare Acridophagos, sive locustarum esores, quæ quidem gens staturæ aliis brevioris, aspectu macilens, ac supra modum nigra. sub æquinoctium vernum, quando apud Italos Africi & Zephyri spirant, ex loco quodam incognito, ineffabilis magnarum locustarum multitudo una cum illis ventis ad ipsos provehitur, quæ ab avibus volandi facultate parum, at corpore longè differunt. Ab hoc animalium genere toto tempore nutriuntur, iis salitis atque alio modo paratis vescentes. Venantur autem ipsas fumo ex aëre in terram dejicientes atque hi agilitate quidem & velocitate pedum pollere dicuntur. Sed quom valdè siccum nutrimentum capiant ultra quadragesimum annum vitam minimè producant, imò vita sanè miseriorem mortem obeunt. Siquidem appropinquante senecture, eorum corporibus alata quædam pediculorum genera innascuntur, figurâ quidem caninis muscis similia, sed alioquin minorum. Incipiunt à pectore ac ventre, brevique universam faciei cutem depascuntur. Atque horum alii scabiosorum instar afficiuntur, deinde semetipsos graviter dilacerant; tandemque morbo consistente, nec non cum bestiarum exortu tenuibus effusis humoribus, intolerabiles cruciatus subire miseri coguntur: sicque vel ob succos, vel ob alimentum, vel ob aëris puritatem intereunt.

Moufetus Theatri 6. 28.

HISTO.

HISTORIÆ NATURALIS

D E

I N S E C T I S

L I B E R II.

De Insectis terrestribus, pedatis non alatis.

TITULUS I.

De Paucipedibus.

CAPUT I.

De Insectis sex pedum.

ARTICULUS I.

De Formica.

ANTUM DE INSECTIS terrestribus alatis sufficiant: sequuntur non alata, eaque vel Paucipeda, vel Multipeda. Illa sunt pedum sex, octo, duodecem. Sepeda sunt, Formica, Cimex, Pediculus, Ricinus, Pulex, Lens, Forbicina, Talpa, Sphondyle, Staphylinus, Asellus arvensis & Anthrenus.

Nomen.

Incipio à Formica stupendæ naturæ insecto, & ad quod hominum genus obstupescat & confundatur. A ferendis farris micis Latinis dictas, Isidorus opinatur. Græcis, *μύρμηξ* est, *μύρμηξ*, & Doribus *μύρμηξ*, quibus etiam *μύρμηξες*, *μύρμηκες* vocari, Helychius scribit.

Descriptio

Notissimum animalculum describere, superfluum est. Promuscidem ore contentam gerunt. Plinius ipsis linguam tribuit; Wottonus dentes; addit, parte posteriore aculeum gerere. Nulli in capite propter parvitatem oculi: super quædam addita menta quæ ceu duæ pili de capite egrediuntur, habentur. Alas senes, nec diu supervicturæ emittunt.

Locus.

In quibus degant locis, nemo est, qui ignoret. In acetvis, quos congestere condidit, notum omnibus.

Victus.

Frugum grana vescuntur, unde *frugilegæ*, & *agrina granifera* dicuntur. Cupressi & papaveris semina, expetere, apud Plinium & Plautum habemus. Fructus exsugunt, nec à mortuis anguibus abstinent. Cadaveribus, humanis fortè parcere, Ælianus prodidit. Alii frugibus, si menstruo sanguine polluantur.

Hyberno quoque tempore coire, & serenis austrinisque diebus nasci, Aristoteles prodidit: vermiculum ovis similem, veregignere, Plinius. Oblonga illa, & columnatæ figuræ, in locis calidis & muscidis, extra corpus, incrementum accipiunt, si Alberto credimus: vermes ipsi albi, & panniculis involuti erumpunt. In America ex mortui parentis corpore prodire dicuntur: miroque modo vivunt, donec ex subterraneis specibus alati evolent.

Generatio.
Arist. H. A. 5. c. 9.
Plin. H. N. 13. c. 30.

De Ingenio, ita eleganter Plinius: *si quis comparet onera corporibus earum, fateatur nullis portione vires esse majores. Gerunt ea morsu. Majora aversa postremis pedibus moluntur, humeris obnixæ. Et iis Reip. ratio, memoria, cura. Semina arrosa condunt, ne rursus in fruges exeant è terra. Majora ad introitum dividunt. Madefacta imbre, proferunt atque siccant. Operantur & noctu, plena Luna. Eadem interlunio cessant. Jam in opere qui labor? Et quoniam ex diverso convehunt, altera alterius ignara, certi dies, ad recognitionem mutuam, nundinis dantur. Quæ tunc earum concursatio? quàm diligens cum obvii quædam collocutio atque percontatio? Silices itinere eorum attritas videmus, & in opere semitam factam, ne quis debitet, qualibet in re, quid possit, quantulacunque assiduitas. Sepeliuntur inter se viventium solæ, præter hominem, defunctasque in granorum folliculis efferunt. Hieronymus, alias herbarum quædam semina forcipe oris traxisse: alias humum de foveis egressisse, & aquarum meatus aggeribus exclusisse, vidit. Quædam venturæ hyemis memores, ne madefacta humus, in herbam horrea verteret, illata semina præcidebant, quodque magis mirum est, in tanto agmine, non obstabat egrediens intranti: quin potius si quam vidissent subsæ, & onere concidisse, suppositis humeris adjuvant. Ælianus, ad pabulandum profectas, natu grandiores agmen ducere, segetes ascendere, spicas abscissas dejicere dicit. Natu minores sub stipulâ stant, spicas distrahunt, & grana vaginis inclusa explicant. Interlunium sentire*

Plin. H. N. 11. c. 30.
Natura, & Ingenium

Arist. H. A. 9. c. 38.

Hieron. in vita Malchi.

Ælian. H. A. 2. c. 25. l. 4. c. 43.

Plin. H. N. 11. c. 37.
Wotton. de Different. Animal. c. 210.

Plin. H. N. 17. c. 10.
Plautus in Trinum.

Plin. H. N. apud Plinium habemus. Alvi onus, quod
2. c. 41. urinæ simile, in ædibus non ponere; ubi

per cænnum facto itinere, maculosæ redeunt, in ipso ædium vestibulo, ad asperum se corticem eliminare, recentiora ova in ulnis gestare, ubi ad amplitudinem eam devenere, ut laborem remorari possent, alto sinu deponere, ab aliis observatum est. Excluisis, fœtum ad laborem instrunt: denegatur tardioribus cibis. Hinc fuetum, ut robustiores, unguiculis, ore, rostellis, terram egerant, egestam accumulunt, cumulatam stipulis inspergant: sapientiores ædificent; minores in cuniculis versentur; peritiores, mæandros, labyrinthos, concameratæque cubilia efformant. Languens otio, ædibus ejicitur, pro foribusque ductum, facta omnium ordinum corona, capite mulctant. Intus Veneri operam dare, modestiæ debetur. Additum & præfagas esse. Scilicet, exposito ad siccandum à formicis frumento, nunquam imber cecidisse visus est. Democritus, cum cœlo sereno id facere observasset, ut messem sub testâ referret, fratrem monuit; subsecutumque diluvium. Theophrastus pluvias portendere putat, vel, cum densioribus & in se invicem per viarum angustias concurrentibus agminibus, prædam convehunt: vel cum ova ex depressione & cavo loco, in eminentiorem deportant. Quæ de Nerone apud Suetonium, & Cimone apud Plutarchum dicuntur, sublimiora sunt. Piaculum esset, domiciliorum, in quibus exstruendis singulare artificium adhibent, oblivisci. Tortuosissima illa, ut vel invia sint, vel aditu saltem difficilia. Terra pro foraminibus aggeritur, tanquam muri & propugnacula, ne descendente pluvîa, alluvione intereant. Triplex iisdem regio. Mares & fœminæ in androne habitant: Panmyrmecium verè dixeris: in Gynæceo fœminæ pariunt: tertium granorum acervis destinatur. Plutarchus, in una, vitam degere & comedere; in altera, alimenta tanquam in granario recordere; in tertia, mortuos sepelire, scripsit. Radices & extremæ monticuli oræ Cœmiterio assignantur. Domicilium sibi visum Majolus descripsit, Aldrovandus unius & alterius, quæ in putrida quercu, & semiputrido trunco observata sunt, iconem apposuit. Apparuit, inquit ille, in argillosa humo urbs quædam quadrangularis, longa pedes fere quatuor, lata ultra pedem, in qua per vias velut ad negocia ultro citroque cursitare, velut cives, ipsæ formicæ visebantur. Admiranda erat angulorum, laterumque directâ delineatio, quàm artificum amissi, circinoque fabricatam putasses, quod æqualis semper diænsio longitudinis, latitudinisque servaretur. Urbis longitudinem mediâ servabat viâ quædam directissima, profunditate, la-

titudineque digitali: quam rursus per transversum æqualibus inter se spaciis tres alix viæ eadem digitali profunditate, & latitudine directissimè interfecabant, ut ita tria compita, foraque spectarentur.

In extremis viarum angulis, velut angiportibus spectabamus collecta in acervos servari ova, unde Formicarum proles gignitur. Altera urbis parte antra vidimus frumento ita oppleta, ut in vias ipsas redundaret. Mira fuit omnium viarum mundities, nihil in illis lapillorum, nihil pulveris, nihil festucarum, nihil humoris, ut deprehendas urbem illam à suis civibus ita curatam, ut prolis eximium studium, annonæ, & structurarum ornatus ubique spectaretur: qui omnes illi cives communi studio ad Reipubl. beneficia incumbentes, dum alii domi de rebus consulunt, alii foris res agunt, summa pace, concordiaque curandam Rempubl. nos docebant; studuisse quoque iidem cives visi sunt omnium incolarum incolunitati. Erat enim in urbis longitudinis medio unica porta Zephyro objecta, quod ab Aquilone, Euro, atque Austro, immunem urbem sua Philosophia oportere esse didicissent.

Simile domicilium in putrida quercu inventum, rusticus ad Aldrovandum attulit, quod secundo loco in icone expressum est. Admirandum quoque in quod Cleanthes incidit spectaculum. Venisse formicas de suo cavo ad aliud formicarum examen, formicam portantes mortuam, verba sunt interpretis Plutarchi, *ascendisse alias formicas, tanquam ad colloquium, rursusque descendisse. Id bis terve factum. Tandem has, sursum extulisse vermem, tanquam redemptionis precium pro mortua. Hoc illas accepto & reddito formicæ cadavere discessisse.*

Elephantos atque urfos læsæ ab illis lædunt. Serpentes & Dracones in rabiem agunt, seu quod laborantibus viam obstruant, seu quod cavernis venenatum halitum afflent. Cicadas glireque summo profertur odio: illas quia cantando hyemem conterunt, hos, quia dormiendo eandem perdunt. Pugnam & inter se inire, Æneas Sylvius, post Pontifex observavit. In agro Bononiensi, inquit ille, pyrum aridam, pastus gratiâ ex minoribus formicis famelicis complures ascendunt, supervenere majores non parvo numero, quæ illas erepto faucibus bolo partim occiderant, partim dejecerant. Dejectæ ad suam revertentes Myrmeciam sive acropolim, in itinere cum obviis quasi habito colloquio injurias memorant, omnemque sociorum vim & numerum castris educunt. Post duas ferè horas tot Minorum Centuriæ, tantæ acies exortæ sunt, ut totus ager nigro agmine atratus videretur, accessere stipitæ omnes, & arboris utring; stipitem circumdantes, paulatim

Ælian. H. A.
6. c. 43.

Aldrovand.
H. Insect. 4.
s. 1. p. 509.
edit. Donon.

Majolus Dion.
Cœnis. coll. 6.

Plut. de sol.
lect. anim.

Anthipathis?

Sylv. 1. de
Europa c. 40.
Moufser.
Theat. Inf. 2.
c. 1. p. 242.

latim ascendere cœperunt. Majores, ubi hostes adesse animadvertent, conglobatæ supernè pugnam expectaverunt, postquam simul commisso prælio acies convennerant, Majores è minoribus permultas morfu rabido interemerunt, omnesque primo impetu ascendentes miserrimâ frage confectas disjecerunt, ut mortuarum cumulus ad pyri radices non parvus in terrâ succreverit. Reliqua minorum pars mediaque acies, non animos propterea ponere, aut loco cedere voluerunt, sed concenturiatis spiritibus tentant, pertinaciusque instantes, atque aciem acie prementes majori quam antea numero arborem conscenderunt, hostesque à tergo, à latere, & à fronte undique pungentes, manus herbamque dare vi coëgerunt. Magnæ majoribus vires ad victoriam valuissent, nisi minorum prævaluisset numerus, unamque viginti simul essent, adortæ. Hæc acta sub Eugenio IV. Pontificis cathedram occupante, spectante Nicolao Pistoriense jurisconsultissimo viro, omnemque pugnam bona & sincera fide narrante. Tale quid Olauus Magnus recenset Upsaliæ & Holmiæ contigisse, antequam Barbarus, & immanis ille Tyrannus Christiernus Secundus à Sueciæ incolis è Gothorum Suecorumque regionibus fuit expulsus. Quo in prælio illud non omittendum. Minores post adeptam victoriam suorum cadavera inhumasse, relictis hostibus, & ad corvos, porosque expositis. Martis item in aream Campanile elegerant altissimum, ac si Tyrannorum prodigium ejusque Satellites, ad sui fati *δοκίμω* poenæq; imminentis contemplationem, clarâ voce vocarent atq; traherent.

Ufus.

In Indiis in *cibis* sumi, & quidem pipere conditas, inferius dicemus. In *Medicamentis* maximo sunt usui. Aqua ex iis destillata vomitum excitat, & febres solvit apud Gesnerum. Omnem intermittentem febrem curabis, si æger omnium unguium præsemina pro formicarum foribus projici curet, & primam ea trahentem apprehenderit, colloque subnexam gestaverit, si prodentibus fides est. Ova trita & auribus imposta, quemvis obtusum auditum sanant, si Marcello credimus. Eadem inter psilothra numerat Arnoldus, & ad phagædænas commendat. Quidam conterunt, & aquosam substantiam expressam instillant. Balneo myrmecino calculus pelitur. Oleo, & aqua destillata virilitas promovetur. Gesnerus, ollam melle intus obductam, & ad medias formicis plenam accipit, pyrethro, nucem moschata, cardamomo, pipere longo, & butyro additis. In fimo macerata destillantur. Aquæ aliquid jejuno exhibetur. Brunfelsius quatuor in potu sumptas, omnem coëundi potentiam auferre scripsit. Cum sale communi, ovis & axungia, panno interposito applicatas,

Ischiadicam tollere idem author est: Impetigini cum modico sale appositas, præfenti remedio esse, Marcellus; pruritus & scabiei è papulis, Serenus; flatus potenter dissipare, Albertus; clavos & tumores auferre Nonnus. Ursis in nausea ex plenitudine, & postquam mandragoræ poma degustavere mederi, ex Plutarcho; supercilia cum muscis tritas denigrare; tritas, adjecto sale, psoras, lepras, & lentigines curare, quinque contra phalangiorum morfus auxiliari, ex Plinio habemus. Idem, terram à formicis egestam, aliquos strumis illinere scribit.

Plur. de fo-
let. anim.Plin. H. N.
30. c. 3.

De Ufu dixi: meminere & *damnorum* authores. Venenum morfu suo spargere, & pustulas excitare, Albertus prodidit. Apud Cumanenses, capita, inter venena quibus sagittas inficiunt, sumuntur. Ova pota, flatulentiam & ventris tormina excitant. Agris, hortis, horreis, areis, arboribus, vitibus, frugibus, fructibus, cibis insidiari, notius est quam ut demonstrari debeat. *Remedia* passim apud authores occurrunt. Rubrica & pice liquida ab arboribus abiguntur, si caudices perunxeris. Sunt qui caudicem succo Cyrenaico, ex aceto soluto inungunt, vel hedera amiciunt. Non exedent vitem, si bitumine cum oleo cocto, imas vites tetigeris. Ex latibulis pellentur, si vel tithymali ex aqua decocto, vel cochlearum testis cum styrace ustis, vel origani sulfurisque pulvisculo, ea consperferis. Sabinus Tyro, apud Plinium, heliotropio necari putat.

Damna &
Remedia.Arist. H. A.
4. c. 8.
Plin. H. N.
19. c. 10.
Differentiæ.

Differentiæ formicarum, à constitutione corporis, loco, quantitate, colore & effectis sumuntur. Illam si spectes, sunt quædam *alata*, quædam *semiformica*. *Alata*, de quibus supra, apud nos senes sunt & inutiles & ejusdem generis, nymphæ dictæ. In India Orientali laccam conficiunt, & in Brasilia, ut post dicemus, rubri sunt coloris. Habentur & in aquilone *alata*. *Semiformicas* quæ & semivermes, in Occidentali India invenies, Comixen indigenis dictas. Alba velut cauda prorepunt, & ligna erodendo penetrant. Arbores vel parietes scansuræ, opercula terrea, digitum crassa secum ferunt, in iisque ad quatuor & ultra palmos productis, nidulantur: *Ex Loco* sunt *Indica*, *Brasilienses*, *Philippina*, & *Aquilonares*. De *Indicis* ita Plinius. *Indica formica cornua, Erythris in æde Herculis fixa, miraculo fuere. Aurum ex cavernis egerunt terræ, in regione septentrionalium Indorum, qui Dardæ vocantur. Iphis color felium, magnitudo Egypti luporum: Erutum hoc ab iis tempore hyberno, Indi furantur æstivo fervore, conditis propter vaporem in cuniculos formicis: quæ tamen odore sollicitatæ provolant, crebroque lacerant, quamvis prævelocibus camelis fugientes. Tanta pernicitas feri-*

Oviad. India
Occid. c. 52.Plin. H. N.
11. c. 31.Plin. H. N.
28. c. 7.Plin. H. N.
27. c. ult.

Strabo Geog.
3. l. 15.

Ælian. H. A.
3. c. 4. § 1.
26. c. 15.

Cardan. de
Subt. 1. 9.

Dalechamp.
H. P. l. 18. c. 1.

Nieremb.
Exot. l. 13. c.
13. p. 28.

Ovied. in bi-
sior novi
orbis.

feritasque est cum amore auri. Nearchus earum pellem, pardi pelli similem sibi vitam scribit. Solinus, pedes illis leoninos tribuit. Ælianus Campylin fluvium nunquam transire author est: domunculas, sinuosas foraminibus obliqua, in excelsis locis construere, ut fluviorem alluviones effugiant, addit. Aggeres aggesti confirmantur magis. Primum enim ex matutino rore pulveri admixto, tunicâ tenui sed validâ vestiuntur: inferiore parte, de fluviâ cœno, cortex muscosus adnascens, aggerem stringit. Fides sit penes authores. Strabo talia prodentes, ridet; Arrianus rejicit; moderni navigatores tacent, non omiffuri, si veritati responderet ratio. Taceo ergo & Rhafis formicam, publicè in regno Persidis nutritam, quæ in dies singulos libram carnis comederet: taceo & illas, quæ apud hydrophagos, catuli magnitudine reperiri dicuntur. *Laccam* in Orientali India conficere certissimum. In regno Pegu cum terra pluvia, vel aqua justo plus irrigatur, ligna tenuia ab incolis disposita confcendunt. Ex illis certagummi species defluit, quod illæ exfugunt & circa ramos, ut Apes mel acceram diffundunt. Stercus favagitemve ipsarum esse, Delechamgio visum. *Acofite* arborem nominat, Lusitanis, *Mancanos de la India* dictam, quæ alatis perpetuò onusta æstate videtur. *Brasiliensis*; velut forfices in ore habent, quibus fata & fruges abscindunt. Morsu earum arescunt omnia. In sinu Salvatoris inveniuntur. De rubris in sequentibus agetur. Apud eosdem, si non alibi, aliæ agros depopulantur, aliæ eosdem, vastatores pellendo conservant. De *Philippinis* ita *Nieremburgius*. Reperiuntur in Philippicis, duo formicarum genera, *sulum* dicta, quarum aliæ sunt sex digitos longæ, ac crassæ digitum latum, coloris nigri nitidique, rictu dimidii digiti prædura maxilla, & eodem quo corpus colore, cui tres hærent dentes tenues & firmi, vivuntque in montium arboribus. Aliæ sunt alatis *formicis similes*, & aliquando majores. Vivunt in campestribus, atque adversus hyemis injurias congerunt arenæ acervos incredibilis magnitudinis, intra quos favos construunt, ubi & tutæ & munitissimæ degunt.

Aquilonarium una species est, quæ ex frondibus pini & abietis in edito aliquo in campis loco, nidos ædificat. Urfos insidiantes adedò solerter invadit, ut ejiciat. Si vel unica pilis immerfa in latebras delata fuerit, ita fecificat, ut & inde urfi pelantur.

A quantitate, aliæ sunt *magnæ*, quales *Indicæ*, aliæ, *minimæ* quales in novo orbe reperiuntur. Domum modii magnitudinis sibi exstruunt, lutum adedò durefcit, ut glutinis instar appareat, nec gladio penetrari possit. Ad ingressum ostium latens

constituitur. Apud *Brachmanas* palmatis sunt longitudinis: in nova Hispania, *scabæ* æquant. Majores *Aristoteles* *ἰπποπόνηρος* nominat; *Gaza* formicas equites vertit, *Plinius* *Herculanus*. Ille in Sicilia inveniri, *Aberfina* in Lycia negat. Ad *minores* & illæ spectant, in novo orbe, quæ domos luteas, sphericas, capitis magnitudine, parant, quas per prælongum accessum, quasi exiguam fistulam, ingrediuntur, ibidemque horrea conficiunt. *Acolore* sunt *albæ*, vel *rubræ*. Illas in regno *Nigritarum*, *Senegæ*, *Pepho* parva insula, vel potius *Pheneo* *Laconicæ* invenies. Humiles in *Senega* casae exstruunt; & absque calce ferruminant; *clibanos* vel *ruscula* in ordine dices. Aliquando enim centum & centum quinquaginta se subsequuntur. *De albis* etiam ita *Nieremburgius*: *Circa* montem *Lexnæ*, album genus formicarum est, *idolis* inclufarum. Vocant *idola* quædam *Chimas*, quæ pyramidis artificiosæ formam referunt, in quibus formicæ albæ, quæ foras non prodeant, sed internis cellulis distinctæ, ut quo vivant cibo incertum sit reptantes cursitantesque apparent. Has *Chinas* formidant barbari. Quocirca mancipium cœmunt, ante pyramididi huic vinum aliaque offerunt, mancipium sistunt, eique quodammodo devotent, orantes ut ipsi, si fugam ineat, serpentes, lacertæ, tigridesque dilacerent. Quas servi minas adedò exhorrescunt, ut etsi ab heris acerrimè vapulent, inire fugam minimè ausint.

Rubræ in provincia *Mangi*, quibus cum pipere vescuntur, & *Brasiliâ* visuntur. Magnæ hæ, & dum conteruntur, cedri odorem spirant. *De iis* ita *Aldrovandus*: *Verno* tempore, hoc est, mense *Septembri* magnum sensim foetuum agmen educunt idque eo potissimum die, qui pluviam subsequitur, atque tonitrua, cum videlicet *Solis* æstus viget maxime. Parentes præcedunt, ducesque sunt liberis, ore aperto huc, illucque cursitantes, viasque undique complentes, morsus multo quam aliis temporibus acerbiores inducunt, ad sanguinis effusionem usque. Sequuntur subinde liberi magnitudine prævalentes, volatuque novas sibi habitationes quærunt, tanto sæpè agmine, ut velut densissimam in aère nubem efficiant. Ubi quiescunt terram eo in loco effodiunt, ac quæque sibi habitacula construit. Vita earum brevis est, ut ex singularum ventre ingens foetuum numerus erumpit. Cum latibula sua egrediuntur, accurrunt *Indi*, accurrunt & volucres coeli. *Indi* autem magno cum desiderio tempus hoc expectant, *Formicæ* istas, ceu novos fructus in cibi usum colligentes. Accedunt autem ad cavernarum ingressus, eas aquæ ductibus circumsepiunt, adversus mordaces, & graviter morsu vulnerantes paten-

Scal. Exerc.
56. 7.

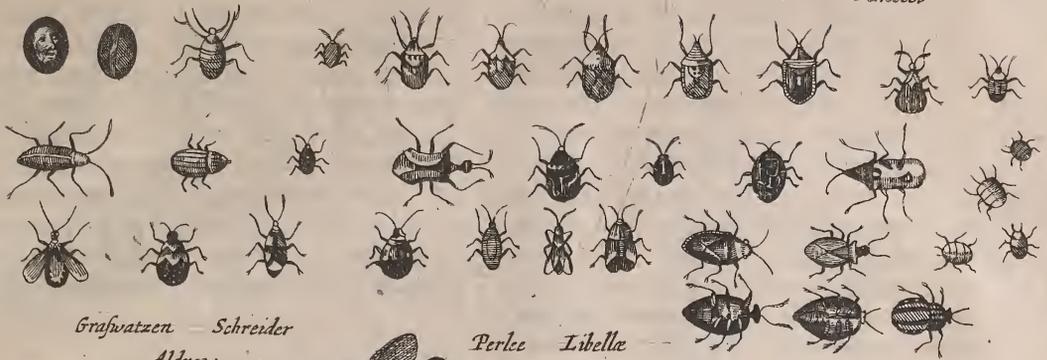
Scalig. Exerc.
367. Pau-
san. in La-
con.

Nieremb. H.
E. 13. c. 13.

Aldrov. H.
Inf. 4. c. 1. p.
516.

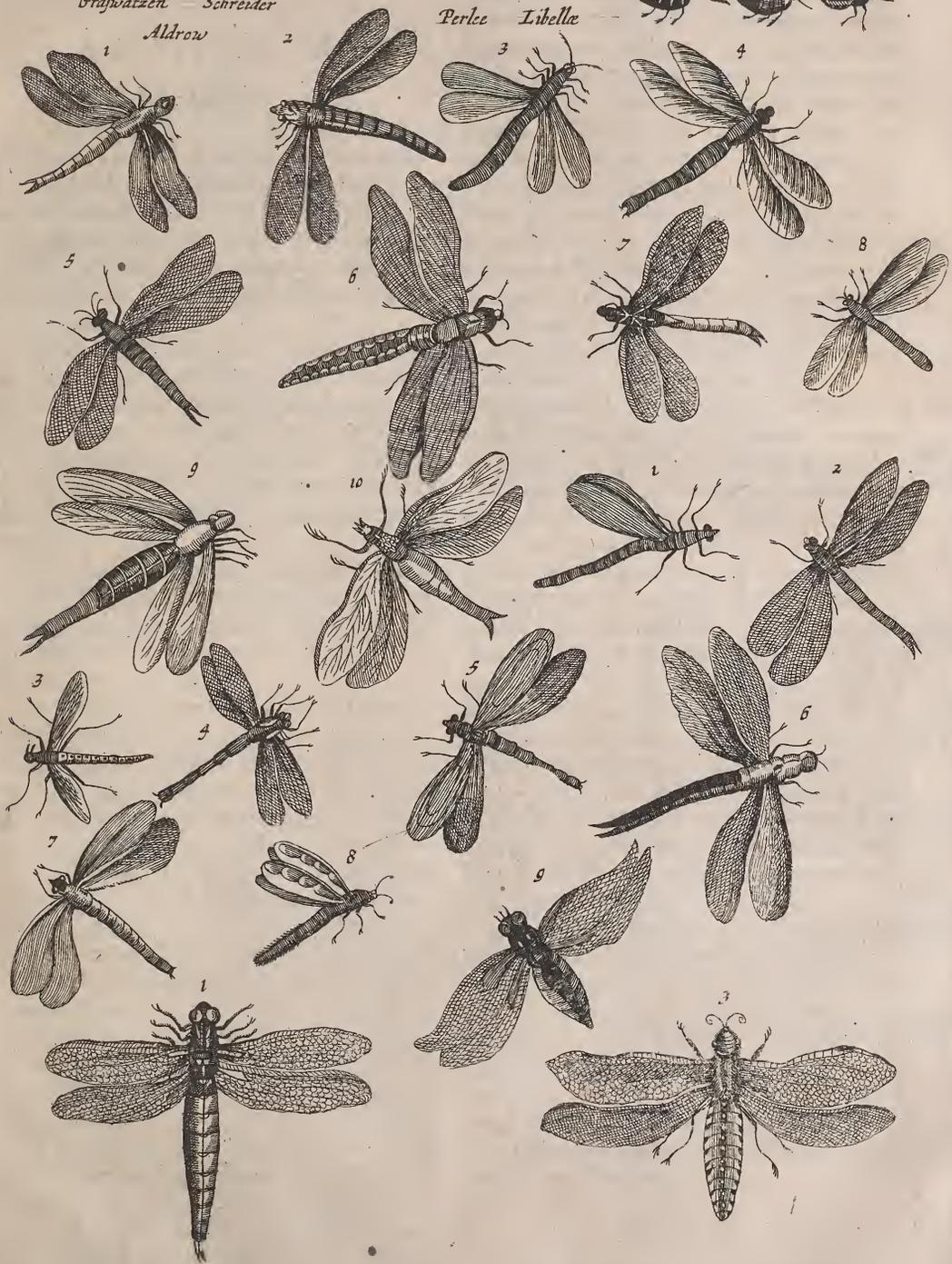
Wantheuzen Wantzen

Simices

Grafwatzen Schreider
Aldrow

Perlee Libelle

tes formicas sese defendentes. Novas recentefque eas formicas, in multos dies servant, ac igne torrentes devorant. Quam modo suavem, delicatumque cibum præbeant, testantur Jesuitæ, qui & ipsi illis vescuntur. Ab *Effectu Venenata* quædam dicuntur. Tales Telephus Cretensis *Laërtas* nuncupat. In Brasilia nidum, hirundinum more in arboribus faciunt. In isthmo del Sur & Nort, tam duras casas erigunt, vix securibus rumpi possint. Indi iis sagittas inficiunt. Ictis, necessariò moriendum est.

ARTICULUS II.

De Cimice.

Cimici nomen Latini à *κῆμυ* cubo, quod in cubilibus nascatur, imposuisse videntur: nisi fortè à *cama*, lecto brevi, & circa terram deducere volueris Græci *κῆμυ* vocant, à Coriherba, quam Latini Cimicariam dicunt. Appellatur & *ἀφίς*, & à recentioribus *κῆμυ*.

Fastidendum natura animal est, ut Plinius loquitur, & simile ferè ricino. Corpore est rhomboide, colore nigro, parum rubente: pedibus tribus, & juxta collum brevibus: dorso & ventre incisuris notato: Cuti apertè tenera, ut vel levissimo contactu media crepet, foetoremque abominandum expiret.

Reperiuntur in lectis, abiegnis inprimis, & quorum linreamina & stramina raro renovantur, parietibus lectis proximis, & alabastro obductis; coturnicum caveis; libris chartaceis.

In insula S. Thomæ non inveniri, prodidere quidam. De die in parietum rimis stabulantur. Ex cujusdam mulieris aperta calvaria, magna Cimicum multitudo prorupit. Hominum sanguine, quem fugunt vitant: post morsum vestigia purpurascencia cum dolore pruriginoso tumida relinquuntur. Victitare & aliis vel exinde colligas, quòd in iis etiam lectis inveniantur, quos nemo frequentat. Ex humore per summa corporum animalium exsudante, generari apud Aristotelem habemus. Oriri & ex humoribus aliis circa lectos putrescentibus, & è lignis paulatim exsudantibus nullum dubium. Vidit Aldrovandus peregrinantium vel rus euntium lectos subinde à Cimicibus infestatos, cum nulli presentibus apparuerint. Scaliger etiam inter chartaceos libros, oriri innuit. In coturnicum caveis, maximè brevi tempore multiplicantur. Propagari & per coitum Pennius in agro Aurelianensi animadvertit. In dissecta vagina adultos & juniores, cum magno ovorum dilutius albicantium numero comperit. Cardanus Carthusianos cum iis non consistari, quòd carnibus abstine-

rent, ridiculè credidit. Tolo sati lectuli, inquit Scaliger, carnes non esitant, & nihilominus eâ peste sunt infames. Vulgò jactatum est è contritis alios oriri. Pestem multiplicatos præfagire, apud Alexandrum Benedictum habetur.

Arcentur ab ingressu, cucumeris anguini aquâ alicubi reposita, felle bubulo aceto permixto & lecto inuncto: crinibus equi in ostio cubiculi suspensis: nigellæ & cicutæ fumo. *Fugant eos*, Canabis in lecto posita: sterçus tauri si eo suffitus fiat: Genistæ communis siliquæ semine prægnantes, si sub pulvinari ponantur: odor rubrarum pellium, quas, Neuschæder Germani vocant: pix liquida, & cucumeris sylvestris succus cubilibus inspersus. Cornu cervinum vel leporis pedes circa lectum pendentes, fæces butyri coctæ: obolus lecto substratus, &c. *Necantur*, tinctura sulphuris: foliis hederæ cum decem hirudinibus tritis; lupini madentis imbre: foliis utriusque filicis fumo Chalcanthi & æruginis: calce cum lixivio fervente mixta staphidiagria, hydrargiro, sulfure, & oleo laurino, additis; illis denique, quæ apud Aldrovandum occurrunt.

Conferunt, in serpentum morsibus, si cum testudinis sanguine fumantur: contra epilepsiam ab utero, si suffiantur ægræ in Tertianis si cum allio & mero tribus diebus vel ovo fumantur. Gesnerus fidem facit: in quartanis, si cavis fabarum inclusi, ante febrium significationes septeni devorentur: in urinæ suppressione, si fistulæ urinariæ indantur. Plinius in aspidoguria equorum si unus in aurem, alter in meatum penis imponatur; Galenus in urinæ incontinentia: in Calculo Valerianus: in eodem cineres per clysterem injectos, recentiores & quidem mirè: in colica Gesnerus quatuor ex vino manè bibitos, per tot dies donec duodecem devorati fuerint. Sic Functium urbis Tigrinæ nepotem liberatum, & cæt.

Alii sunt *Domestici*, de quibus hic: alii sylvestres, de quibus inter alata egimus.

Ad eos pertinent *Hocitexca*, & *vermis cornutus*. *Hocitexca* denarium æquat magnitudine, teterrimo odore, & haustu sanguinis infensa: morsu excitat rubeas eruptiones. *Vermis cornutus* apud Mechoa canenses ytzuaqua & sipantipe dictus. Duobus corniculis rubris iter prætentat, nigro fuscoque variegatus.

ARTICULUS III.

De Pediculo, & Syronibus.

Pediculo à pedibus nomen est. Plinio dicitur *pedunculus*, aliis priscis *Pedes*, & *pes*; & quidem in foeminino

M

ge.

Salig. l. 6.

Fuga.

Varro R. R. l. 1. c. 3.

Plin. H. N. 27. c. 9.

Ufus.

Quint. Sereni. Samonic. in Carmin.

Plin. l. c. 18. c. 4.

Galen. Eupor. 5.

Mouset. l. 6.

Differentiæ.

Nievemb. 13. c. 15.

Nievemb. 13. c. 16.

Nomen. Aldrov. H. Inf. 5. c. 4.

genere; nonnullis *sexcupes, vermis, serpens*, &c. A Græcis vocatur comuniter, *Φθειρ*, modernis *ψύρα*; Achæis *νίον* & *νίον*; aliis *κάρυον*, *έγκαρυον*, *Κάθεξ*, *άρπιδων*, *βερύλλα*, *πάρρακα*, &c. *πολύποδες*, & *λικνία*, species sunt.

De *Descriptione & Loco*, non est quod simus folliciti.

Generatio. Ex carne oriri, & futuris, pustulas quasdam emergere; ex punctis, pediculos fundi, Aristoteles putavit; ex corrupto sanguine Theophrastus: ex materia putri calida & humida, quæ in cute redundat, Mercurialis.

Sanguinem inprimis pituitosum hic locum habere dicerem, cum biliosus & melancholicus, interimat eisdem, & felle illito intereat. Locum si spectes, inter cutem & carnem prodire visus est dixisse Galenus: in toto gigni corpore, cum ubique porosa cutis sit, nemo negaverit.

Dicendum tamen, in capite magis, & ad axillarum & inguinum emunctoria, erumpere. Copia ibi excrementorum colligitur, & pilis obtectæ sordes, distillatione negata promptius longè putrescunt. Nec collum, licet detectum & glabrum eximendum est. Cum enim & illic emunctorium, cum amplissimis quæ humorem ad caput deferunt vasibus, frequentior & copiosior illic sudor excitatur. De efficiente tot sunt sententiæ, quot de spontaneo viventium ortu occurrunt. Principium ibi occultum esse necesse est, animatumque illud, sed quod ab alio in actum deduci oportebit, ut alibi dicemus. Occasionem ortus nonnulla præbere, experientia docuit. De Ocimi cibo id apud Plinium legimus, de castaneis & ficibus, apud Galenum. Idem de raphano, xyloaloe suffita, apud hortenſi, dactylis, &c. apud Diodor. in Empiricis traduntur. Lanam ovis à lupulo admorsæ, si vestis ex ea sudore madeat, eos procreare, apud Aristotelem & Plutarchum habetur: imò pannose equino adipe illitos idem efficere, apud Mousetum. Accedit complexio, regio & cultus. In India Occidentali Christianis ne in capite quidem innascenti, prodidit Oviedus; incolis ubique. In insula S. Thomæ, nigri pediculis scatent, albi ab iisdem non attinguntur, si Vespucio credimus. Iter maris Indi qui ingredi solent, pediculos, ubi Azores insulas à tergo reliquere, confestim tabescere ajunt: subito oriri ubi eas reviserint. Oviedus de trajectu æquinoctialis lineæ id sumit. In tota Hibernia ob immunditiam diffluere dicuntur, nihil de ergastulis dicam.

Mercurial. de Morb. curan. 1. c. 6.

Plin. H. N. 1. 20. c. 2. Galen. 1. 2. de al. fac.

Plut. Symp. 2. 9. 49. Mouset. Theatri Infect. 1. 2. c. 22.

Ovie c. 82.

Morb. pedicular.

Pedicularis hinc aliquando morbus, quo haud paucos mortuos, Historicis proditum: illos inprimis, qui vel favitæ famam quærere, vel divinitatem aucupari volebant. De Antiocho Epiphane in

Maccabæorum libris legimus: de Herode Ascalonita, apud Josephum: de Herode Antipa in Actis Apostolorum: de Pheretima Cyrenæorum regina, postquam Barcæos ob interfectum filium crudelissimè ulta esset, apud Herodotum. Eodem morbo periisse traduntur, Pherecides Syrus Pythagoræ præceptor; Cassander Antipatri Fil. qui Alexandri matrem & filios interfecit; Sylla, quem Plinius, erodente seipso & supplicia sibi gignente, periisse scribit: Vidisse se sævo ab agmine vinci Sammonicus. Idem de Euno fervo in Sicilia, Galerio, Maximino, Speusippo Eurymedontis filio, Juliano Juliani apostatæ avunculo, qui Antiochiæ sacram mentem perminxerat, & aliis proditum est.

Remedia contra eos plurima apud autores invenies. Dioscoridi allium cum origano decoctum, vel coriandrum cum eodem tritum probatur. Plinio Staphidis agricæ femina corticibus abjectis trita: sinapi, allium cum aceto & nitro, oleum raphaninum, extra: seneeta anguium trita myricæ semen, aqua ex raphani foliis, &c. intra laudantur. Oribasius, ad helxines succum diu infricatum confugit: ad berberis folia Rhafis: ad argentum vivum oleo rosaceo, nec malè, Abensina. Fallopius ceratum ex oleo, argento liquido & cera componit, eoque corpus inungit. Nonnulli statim interim putant, si cingulum ex lana eodem illitum, nudo ventri circumligetur. Idem linimenti, quod ex pomi costæ medulla cum argento vivo componitur, author est. Quidam apud Mousetum Nofocomii præfectus, virgis betuleis nova pelle ægros vestiebat, quæ vibicibus picta, pediculos postea non admisit. Plura apud Aldrovandum & Mousetum vide.

Cumani, si navigatoribus credendum, & crudis & coctis vescuntur, quod & Phtrophagis olim sœvum. Ictericis, si duodecim contusos ex vino vel cum butyro exhibebis, certo certius subveniunt. Quidam in dysuria vivos & grandes coli immittunt: Si ex diuturno morbo decumbentibus, in capite nascantur, solutionem morbi indicant.

Differentiæ à subjectis fumuntur. Sunt enim alii *Hominum*, alii *Brutorum*, quibus & qui in plantis Mousetum adjungit. *Homines* qui infestant, vel sunt *Mansueti*, vel feri, vel *Syrones* & minimi. *Mansueti* inter digitos leviter fricati quadranguli videntur, & pulcibus paulo duriores. in capite nati, majores sunt, nigriores, quod succus ibi pinguior, longiores & velociores, in reliquo corpore magis obesuli, ventriosi, tardi, obscure albidii, & nigricantibus liris insigniti. Aldrovandus oblongiores cæteris, in postica parte crassiores, versus caput in acutum desinentes dixit. Gignuntur & in vestibus laneis, leucophæis inprimis, Pueris magis, viris minus in capite

Macc. 1. 2. c. 1. Joseph. Antiq. 1. 18. c. 1.

Herod. 1. 4.

Plin. H. N. 1. 11. c. 13.

Remedia contra morbum.

Ufus.

Differentiæ. Arst. H. A. 1. 5. c. 31.

capite oriuntur: nec malè tum illud valet. *Feros alii pediculos inguinales, Ciccos, ricinos humanos, & vulturinos pediculos* vocant. Italis *Piatola & Piatones*, aliis *Platula & Platula* dicuntur. Palpebras, pubem, inguina & axillas occupant. Compresiore sunt corpore, acutiore rostro, quo tam alte cutem penetrant, ut vix cum capitis iactura avelli possint. Rarò vagantur, sed loco quem sibi excavavere affiguntur. Duriores mansuetis Aristoteles dixit. Quia minus turgiduli, aridiorem & quasi semiassatam materiam sortiti videntur. In Synonimiis, *Motes & Imotes* dicuntur. Palpebras sæpe ita infestant, ut oculis exulceratis, visus aciem obtundant. Evelli primò diligenter debent: mox sapone nigro acerrimo locus optimè ungi, & si corpus fuerit calidius, argento vivo, pomi dulcis pulpa excepto. Lixivium senæ, vini facem, succum genistæ, magnificiunt Medici: Varignana, decoctum ex staphidis agræ unc. ij. vini phialis iij. setarum porcinar. unc. ij. Hydrarg. purgati unc. j. parat. *Syrones* antiquitati ignotos, Thomæ à Veiga opinio; *ἀναειδὼν* Aristotelis esse, Moufeti. Videntur *ἀνὰ τὸ σὺνδὼν ἐπρεῖν* dici, quia tractim sub cute repunt. Latini *Pedicellos*; Taurini *Sciros*; Vascones *Brigantes*, Itali *Cirones* vocant. Langius inter pediculos refert, Moufetus non item. Nulla illis expressa forma præterquam globi: vix oculis capitur magnitudo tam pusilla, ut unum ex Epicuri atomis diceret. Colore fuit albicante, capite excepto: propius intuenti nigricant, vel parum ex nigro rubent. Ita sub manuum, crurum & pedum cute habitant, ut actis, quamvis pedibus destituantur, cuniculis, & excitatis aqua plenis, penes quas habitant pustulis, prurimum maximum ingenerent. Acù extracti, movent se, si calore Solis adjuventur. Ungue pressi, haud sine sono crepant, aqueumque virus reddunt. Intra oculos, & toto corpore generari, certum. Illud, le Jeune Chirurgus prodidit, apud Moufetum: hoc in nobili quadam Angla sexagenaria accidit. Interdiu & noctu, labiis, gingivis, plantis pedum, capite, naso, aliisque partibus lancinata, tandem carne depasta occubuit. Major succedebat soboles, quo diligentius acubus ad stantium effodiebantur. Maximum & presentissimum eorum venenum, acetum falsum, & vini sublimati portio. Abenzoar corpus pulpa melonum fricat, vel succo foliorum Persici. Plura in Moufeto vide. Huc *Tinea* pertinent, quas Græci *τερχοράττες, τερχοράττις, ὄντας, τερχοράττες*, vocant. Nascuntur sæpe in capite, & pilorum radices exedunt. Succo limonum cum aqua vitæ & sale usto mistis, & inunctis, depelluntur. Alii, panis filiginei calidi micæ sæpius alligatas commendant. Fortè nec semen in abiete

summa crescens; in cineres redactum & aspersum oberit. Oviedus *Nigua* bestiolæ apud Indos Occidentales meminit: de qua sub pulice. Nec est quod *Dermestis* insecti oblivescamur, quamvis ad hominem non pertineat. Pelles id confumit, & pro earum ratione colorem mutat. Pulicis est magnitudine, pedum sex, & forcipatirostri.

Bruta quod concernit, *Leo* adeò à pediculis in palpebris infestatur, aut aliquando in rabiem conjiciatur. *Equi* rubentes capibus reliquo corpore albicantes habent: *Boum & utulorum*, nigri sunt. *Porcorum*, qui *Vrii* ab urendo, adeò grandes & duri, ut vix digitis interimantur. *Canum* sunt parvi, lentiginosi, capite albicante, reliquo corpore excoeruleo livente vel nigricante. *Ovium* minuti valdè, quibus capita rubent, corpora candicant. *Cervorum*, capiti concolores. *Capror.* ab ovillis parum differunt. *Avium* exigui sunt. In capite potissimum atque alis oriri, Columella testatur. De Phasianis, perdicibus, coturnicibus Gallinis, &c. taceo. *Asino* parcunt, quod tardo gradu incedens, nullo sudore perfluat. *Salmones* macilentiores sub brachiis pediculis scatere vidit Plinius. In Abrotano, Ablynthio, Nymphææ floribus, & potissimum Aquilegæ foliis, mense Junio, ob singularem ejus dulcedinem haberi, Moufetus auctor est.

ARTICULUS IV.

De Ricino, & Reduvio.

Ricinus, nomen à Ricini plantæ seminibus, quæ æmulatur, apud Latinos obtinuit. Vulgo Græcor. dicitur *κεστρων* Hesychio *κεστρων*, Suidæ *κεστρων*, aliis *κινδορραττις*, Ferlinis, ut ex Didymo Zelonote apud Hermolaum Barbarum accepimus, *καυαττις*. Gaza *Reduvium* vocat, Albertus *Tacam*, Guillerinus de conchis Eugulam, Syponitius *κινδορραττις*, sed falso, Scaliger *Cicam*, vel *Ceccam*. Insectum est parvum, compresso valdè & plano corpore, cute admodum tenaci, figura corporis rhomboide, colore nigro cum quodam splendore, aut ex fusco obscure nigricante. Sex habet pedes collo affixos, rostellum acutum sed breve, exitum excrementi nullum. Æstate ineunte in pascuis inter gramina, & in sylvis inter folia ex putri quodam humore nascitur. Gignitur aliquando in carnibus. *Observavi*, inquit Aldrovandus, *sæpe in canibus, quod cum domo egredierentur ipsorum Ricinis carerent, redeuntes verò ex agris, ubi frequentior, spissior, & altior herba erat, eis insecti essent*. Infixo semper sanguine capite vivit, atque ita intumescens, quia ei, ut dixi, nullus cibi exitus, dehiscit nimia satietate, alimentoque ipso moritur. Æque est mira sanguinis, ut Hi-

Colum. R. R. l. 3. c. 7.

Aldr. Hist. Insect. l. 5. c. 5.

Mouf. The. Insect. l. 2. c. 26.

Mouf. Tb. Inf. l. 1. 24.

Lang. Ep. l. 2. ep. 42. Scal. Exer. 194. 7.

Mouf. l. c.

Tinea.

rudinum generi in palustri aqua sitis. Perfert tamen & famen per septiduum. Sanguis igni sacro auxiliatur: mulieris lumbis si inungatur, veneris tædium parit. Ex aure sinistra canis avulsus, omnes dolores adalligatus sistit, ut Plinius ex Nigidio prodidit. Præservantur ab eo canes, si aures oleo nucum avellanarum & amygdalarum amararum illinantur, vel ex vino, acetato, cumino & aqua falsa abluantur.

Plin. H. N.
l. 22. c. 18.

Monser. l. c.

Adeò similis ricino *Reduvius*, ut sæpe inter se confundantur. Rostellum ipsi longius, pedes obscure rubent, dorsum cineritio est colore, tribus minutissimis nigricantibus punctis distinctum, & ad cordis figuram effigiatum. Corpus à maxima repletione nunquam ita distentum, quin semper compressum, nunquam globosum videatur. Caput rarius cuti infigitur. Sanguinem per vices exugit, & excrementa inde genita per alvum exprimit: quæ lanam viridi colore ita tingunt, ut vix calido lixivio ablui possit. In vellere detonso annum integrum vivit, & boves, oves, capras, barbam etiam hominis & inguina infestat.

Tolluntur mandragoræ radice, cedria, pice liquida & sevo ovillo, amurca optime depurata, & vini fortioribus fœcibus, cum decocto lupinorum, si iis oves detonsæ illinantur. Reduviorum pulveris drachma una & semis, in potu exhibita, Ictericam certissimè & cito sanat, si quibusdam Anglis credendum.

ARTICULUS V.

De Pulice.

Aldrov. de
Inf. l. 5. c. 5.
Mouf. Th.
Inf. l. 2. c. 28.
Descriptio.

Pulex, quod ex pulvere generetur dicitur. Græcis est *ψύλλα*, *ψύλλας*, Æolibus *απόλλα*. Caput illi exiguum, os torosum, collum breviusculum, *proboscis*, cuius mucro rigidior, sine dubio cava, ut sanguinem exugat, & intus transtuehat. Duæ minutissimæ è fronte antennæ, quibustum viam explorat, tum de objectorum natura judicat. *Oculos* habere vel inde colligas, quod luce se subducant. Posteriora cruscula ventrem versus retrò flectuntur, anteriora ad pectus, *Extremæ tibiæ*, bifidæ, uncatæ, acutæ, & corneæ quasi, tum ut certius sublimia scandat, tum ut glabræ cuti firmiter adhæreat. *Intestinum* unum minutissimum & implicatum, quod pro cibi quantitate, vel relaxatur, vel contrahitur. Non tantum in animalibus, canibus, vulpibus, homine reperiuntur, sed & in terra subsiliunt. Hea civitas propter caprarum abundantiam, eorum est feracissima. In territorio Sigelucensi, nec ii quidem qui importantur vivunt. Loca calida & solè illustrata amant. *Sanguinis* sunt appetentissimi. *Oriuntur* ex pulvere,

Arist. de
part. anim.
lib. 4. c. 6.

Victus.

Locus.

Ortus.

inprimis si capræ aut hominis urina præmadefiat. Sed & inter pilos canis, ex humore succido putrescente. In Perienna regione, è mancipiorum sudoris guttis, quæ statim in pulices delapsæ convertuntur. Coeunt mare fœminam conscendente, diuque in coitu hærent. A coitu gravida fœmina obefior videtur, ovorum plena, quæ in ventre oblonga, minutissima, numerosa & candida videntur; exclusa, repente nigricant & in pulicellos minutissimos abeunt. Ova non lendes parere; apud Philoponum habemus: quod & Niphus tradidit. De *Natura* hæc habet: carni putri vel mortuæ non insidere, nec morbo regio laborantes, & quidem ob succi amaritudinem, nec morituros, ob ejusdem fœtorem, attingere. Nocte inprimis infestare. A pastu in lodices villosas vel pulverem se abscondere. A morfu locum rubicunda macula notatum dimittere. Imminentibus pluviis maximè mordere: frigore deficere & mori.

Natura:

Pelluntur variis, inprimis verò, equæ urina & fœcibus; aqua marina; decoctionis arsenici aut sublimati; calcæ viva cum hellebori albi succo permixta, &c. Eisdem negotio inserviunt caules, ebuli folia, filix, anchusæ radix, pulegii flores, ruta, colocynthis, rubus, oleander. mentha, lupulus, rapi semen, cuminum, staphis agria, persicaria, sinapi, & alia, quæ apud authores vide. Alcairi redigitur in pulverem persicaria: pulveris circa lectos sparsi odore ita soporantur, ut non mordeant. Numidiæ mancipia quia calceis destituta, injuriis hujus animalculi nimis sunt obnoxia, ferro, & igne eadem arcere solent. Multi ex eo digitis pedum, vel pedibus integris mutilati superfuere.

Fuga:

Sunt alii *Communes*, rariores alii. Illi pediculorum magnitudine, sed molliore corpore, dorso gibboso, & ferè porcino. Pectus venterque ex nigro flavent. In caetellis candidis sunt dilutiores, in ruffis fulvidiores, in nigris nigriores. In Hispaniola non sunt magni: sed mordent dirissimè. Ex Rarioribus sunt illi quos juxta Niguam fluvium parit India. *Pulicellus* est, inquit Scaliger, *rostrum acutissimo: pedes potissimum invadit, (raro partes alias) non ingreditur tantum, sed & Cubantium quoque. Ideo in sublimi cubant Indi. Frequentissime partem illam quæ subest unguibus, lancinant, quarta die crescere tumor incipit, tum ad eam turget magnitudinem, ut pisum superet. Tumor fœtus est lendibus candidis: quibus extractis, calidos imponunt cineres. Quæ de Numidiæ mancipiis superius diximus, ad eundem spectant.*

Differentiæ.

Scal. Exerc.
44. l. 8.
Mavgr.
Hist. Bras.
l. 7. c. 3.

* *

*

ARTICULUS VI.

De Lendibus, Forbicinis, &
Talpa Ferrantis Imperati.Mouf. The-
arri Insect.
h. 2. c. 35.

TRia hæc animalcula Moufeti & Aldrovandi verbis describemus. *Lendes*, inquit ille, Græci *δέντας* & *κόνιδας*, Itali *Lendine*. Hispani *Liende*. Germani *Nüsse*. Angli *Nits*. Illyrici *guida*, appellant. Sunt autem minuta quædam animalcula albicantia, Syronibus, (si pedes haberent) quam simillima, sed duplo ferè minora: corpore item oblongiusculo, ex quibus nihil aliud gigni posse Aristoteles testatur. Inter unguis compressi cum fonitu moriuntur; non solum in hominum capillis & ciliis, sed etiam boum & equorum macilentiorum crinitus scitent; pedum exfortes tam pertinaciter nihilominus adhærent ut eadem opera totum pilum qua illos auferas. Has *Trotula* *νεγχοερωττας* non ineptè dixit, nam ut cochleæ herbarum, sic istæ capillorum succo victitant, eosque depascunt.

Philosophus ex pediculorum coitu provenire eos affirmat, quorum proinde ova dicuntur. Sunt autem *Iasmini* florum apud nos crescentis similia. Nam sicut ille flores profert feminis expertes, sic pediculi ova pariunt effœta. Moriuntur aut alimenti inopia, aut pectinis densioris usu, aut medicamentorum vi: qualia veteres neotericique medici multa præscribunt. Plinius alumen cum aceto, vel acetum cum felle vitulino miscebat, & lacte item caprino eas tolli affirmabat. Laudat item nitrum cum *Samia* terra illitum, & scrobem cornu cervini cum vini epotam. *Abinzoar* cum centaurea minore, & *Alkitrum* capillos inungere præscribit. Sulphur in aceto tollit lendes, uti quoque oleum cum lixivio illitum. *Marcellus* ster-cus suillum cum vino & succo rosarum mixtum, mellis item cum sale armeniaco inunctionem, sed præsertim oleum raphani cum fortissimo lixivio variè prædicat. *Hildegardis* ex dactylorum ossibus lixivium parat, quo cum oleo radiculæ mixto lendes enecat. *Ardenus* sublimati hydrargyri parum cum vino ardente miscet: atque etiam dicit; Si caput primum ovo gallinaceo, deinde cyclaminis succo, vel aqua marina irrigetur, nunquam renascituras esse lendes. *Gilbertus Anglicus* fel cujuscunque animalis, uti etiam amara, mundificativa, & aromatica, cum succo calendulæ mire effert.

Ejusmodi insecta vulgò *Forbicinæ* dicuntur, quod caudam habeant bifurcatam ad instar forficis: apud Belgas (ut audio)

Oor-Wormen, id est vermes auriculares, seu potius aures petents, siquidem Belgæ existimant in aures irrepere, ut cerebrum offendant. Habitant multum inter uvas, in cavis arborum, foraminibus parietum, sub lapidibus, sub terra. Color eis fermè castaneus, pedes sex; corpus oblongum. Quæ prima pingitur, omnium est vulgatissima, sed nec dum magnitudinem suam adeptæ. *Secunda* rara & insolens, capite etiam bifurcato, corpore crasso, tota subfusca, & flavescens. *Tertia* ejusdem cum proxima speciei, minima, candida. Prima verò in secunda tabula, nescio an è forbicinarum genere (alata enim est) leucomelana, sive nigra & alba, alis expansis. Numer. 2. eadem clausis alis atro-castanei coloris caudam habet, & bifurcatam & feratam. Numer. 4. omnium est vulgatissima. *Quinta* omnium minima caudam habet trifurcatam: sicut etiam sexta corpore admodum crasso, magnis & crassis pedibus tota nigra. Postremo loco pictum insectum, è Gryllorum forte potiùs, quam Forbicinarum genere, coloris leucophæi, cauda trifida.

Ferrantes Imperatus Neapolitanus diligentissimus ac eruditissimus aromatarius, in naturali sua historia Insectum, quale hic depingimus, *Talpam* nominavit, quod *Talpæ* more pedibus anterioribus ceu manibus terram effodiat: sunt enim pedes utriusque animantis simillimi. Rusticis Neapolitanis, inquit, Gussulo dicitur, sed cur, non explicat. Nostri rustici vocant *Zuccaram*, quos ego secutus vermem cucurbitarium nominavi. Siquidem cucurbitas quas *Zuccas* vocant, summopere infestant. Imperatus hoc insectum hortulanis apprimè odiosum esse ait propter plurima, quæ stripibus damna infert, earum radices devorando. Insectum est quatuor digitos longum, unum verò latum, habitu, corpulentia fere locustæ. In tria segmenta præcipue divitur. Caput enim prima sectione ab ea parte, quam pectus libet appellare ventri supersitem; separatur. Hoc Locustæ ora, & faciem fere antèrius repræsentat, sed oculorum medio quidpiam eminens nonnihil conspicitur, quod nasi vices, & locum tenet. Ocelli utrinque aterrimi splendentes gagatis in modum: sub his duo velut cornicula oblonga tenuia, forsan ad prætentandum iter extant. Extremo rictu, seu fræno alia velut emissitia cornicula, seu appendices in articulos seu internodia quaternæ, aut quina ad commodiorem flexum, minora tamè superioribus, intra verò rictum ipsum, ac oris lateribus aliæ binæ utrinque appendices, denique sub mento utrinque una protenduntur, quibus ut opinor, tanquam digitis quibusdam, alimentum in ore retinet ac complectitur, & forsan comminuit,

Aldrov. de
Inf. l. 5. c. 8.

ita ut partim dentium manus obeant. Ter-
ni utroque latere pedes. Primi anticilati,
tribus articulationibus compacti, quarum
extrema velut in digitulos secta est plures a-
cutos ferræ dentes referentes, cristam gal-
li dices, aut equitis calcar. Media & po-
stica crura similiter tribus constant articu-
lis, sed hæc majora & in femore crassiora
in altum supra tergum elevato medio, seu
poplite, anticis longiora, sed minus lata
majora mediis, hirsutie molli infernè. Ven-
ter lanosus octo compactus est annulis.
Dorsum vestiunt quaternæ alæ, superiores
breves, & latæ, aliis angustis longioribus,
& ad caudam fere extensis incumbentes.
E cauda geminum exit spiculum longius-
culum, ac subtile: cum Gryllo Locustæ
specie affinitatem quandam habere vide-
tur, estque colore fere per totum subca-
staneo.

ARTICULUS VII.

De Sphondyle.

DÈ Sphondyle seu verticillo (ita dici-
tur, quod circa radices ita convolvatur,
ut verticilli speciem gerat) diversæ
occurrunt sententiæ. Plinius serpentem
facit. Aristoteles & Absyrus, domesticæ
meminere, quæ selpio similis Hesychio
& Camerti ex Aristophanè, aversa coit,
si tetigeris fugit, & præ metu male pedis:
exiguo eadem corpore & subnigro. *Sylve-*
stris fit apud Theophrastum mentio. Na-
tura ejus nullam radicem etiam acrem in-
tactam relinquere. Agricola eum longitu-
dine & crassitie minimo digito æquat. Ca-
pite rubro, reliquo corpore albo, nisi quod
superne sit aliquanto, ubi cibo sumpto
turget, nigrum, sepedem, addit. Rodit
radices cucumeris asini, chamæleontis nigri,
centaurii, peucedani, aristolochiæ, vitis
sylvestris, &c. Tertio suæ generationis
anno formicarum instar prorumpere, & Mo-
guntinensem diœcesin infestasse, Malleo-
lus author est: anno suum ortum sequente
in scarabæos majales verti, Cordus. Germa-
nis Enger / forte quasi *γγεσι* dicuntur. An-
glis Aprili & Majo mensibus plurimum
nocent.

De *Differentiis* ita ex sua Observantione
& Camerario Mousetus. Habeo penes me
sphondylam cruciformem, colore ex ei-
nereo albicante, capite nigricante; tacta
veluti sese in sphaeram colligit, & Verti-
cillum foeminarum fuso nentium scitè ex-
primit: unde nomen. Extra terram tor-
pet, aëris impatiens. Vulnerata liquorem
emittit dilutius atrum, quo tanquam encau-
sto literas scribere quis possit. Habeo &
rubram sphondylam, intra terram ad duo-
rum pedum profunditatem viventem: cui
caput nigerrimum, os forcipatum: collum

ex luteo rubescens, dorsum cocco infe-
ctum, sex pedes anteriores miniatuli, veri-
ter reliquumque corpus omnino flavum,
nisi lateri utrique juxta ventrem, octo ru-
bescentia punctula, ornatus nomine addita
fuissent. Medium digitum longitudine æ-
quat, & vergente ætate in mulcam trans-
mutata abit. Vidimus quoque *lucidam*,
corpore crassiore, satis à medio dorso ad
caudam cœrulescentem: à collo autem
cæsi magis coloris videbatur, caput illi
flavescent uti & pedes: os forcipatum at-
que rubeculum. Dum juvenis est, tota
candicat corpore: Livor ætatem sequi-
tur, incipitque à cauda: Mirum quo modo
corpus in latum longumque undoso quo-
dam motu sine loci permutatione agit, ac
inter movendum colores sæpius mutat.
Nam dum in terra quiescit, albicat tota,
dum verò agitur, quasi per iracundiam,
livescit. Omnino Cossis majoribus similli-
mum Insectum, quod ad corporis formam
attinet, sed illi sese in verticillum agere
& torquere nequeunt. Ex isto vermi ma-
gnum muscæ genus natum conspeximus,
quatuor alis donatum. Aliam denique
habemus juxta *capæ radices* inventam, e-
jusdem fere cum livida magnitudinis, ca-
pite viridi, albo, Xelampelino, coloribus
mixtis notato: nos *Capariam* vocamus,
quarum hic omnium icones representamus.
Nunc insuper Joach. Camerarii de sphon-
dylis sententiam addere placet, cujus mi-
hi iudicium semper integrum. Sphondy-
li (inquit) fortè sunt isti vermes qui in
terra inveniuntur, initio Veris planè can-
didi, aut potius nonnihil lividi; qui au-
tumno fiunt obscure virides, & pellucen-
te è cute, pullo quodam succo coloran-
tur: Caput iis spadiceum, nigricans &
satis durum, ut facile radices arrodere pos-
sit. Erucæ statim cõglobantur, & mori-
untur, aliâsq; resumunt formas, musca-
rum aut erucarum.

Crassitie sunt digiti unius & longitudi-
ne sesquiunciali; pedes habent octo in me-
dio corporis, quod caput spectat: nostri
vocant Erdtworm. Guilandinus dicit
Sphondylos esse vermes, sic dictos, quod
instar verticilli radicibus herbarum circum-
volvuntur. Alii etiam vermes, *nigri sub-*
rubentes testaceoque cortice, multis pe-
dibus instar Scolopendræ præditi (cui et-
iam cognati, videntur, nisi quod rotun-
diores, nec ita lati) reperiuntur in terra
eruta prima ætate, eo quo dixi modo (si
quis eos tetigerit) convoluti. Engerlin
quoque vocant Germani vermes subter-
raneos, flavos, nigro capite; juxta quod
pedes tenues: in reliqua parte coporis nul-
li. Hi cum eruti fuerint, in globum se
formant, atque Soli expositi statim tabe-
scunt. Vivunt etiam tantum intra ter-
ram, & plantarum radices arrodunt. Om-
nes

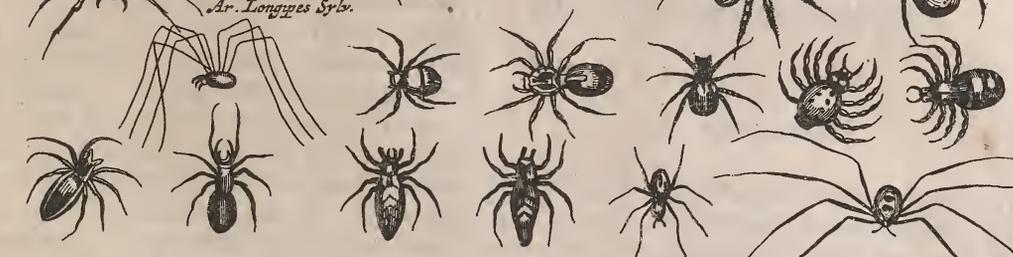
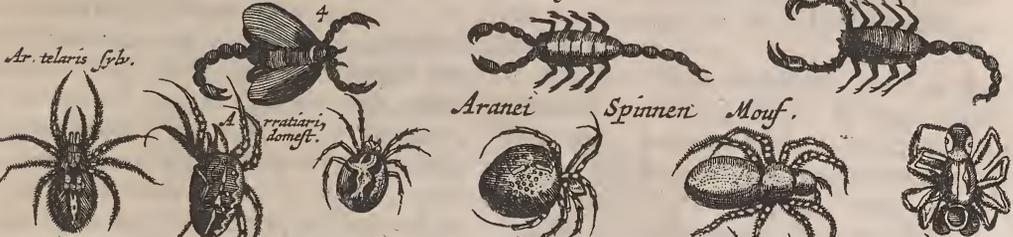
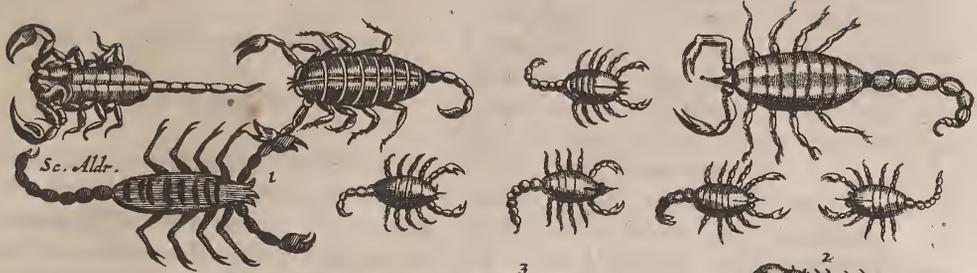
Ar. H. A.
l. 5. c. 8.
Plin. H. N.
l. 27. c. 13.

Theop. H. P.
l. 9. c. 14.

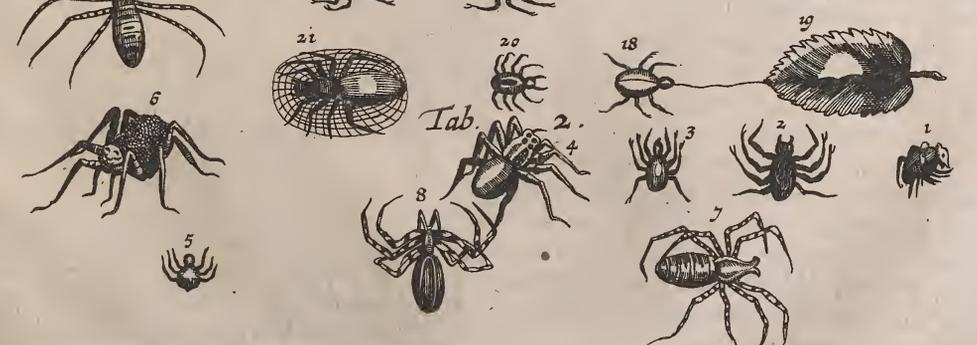
Agric. de
anim. libris
subterr.

Malleol.
de exorcif.

Mouf. The-
arr. Inf. 2.
c. 9.

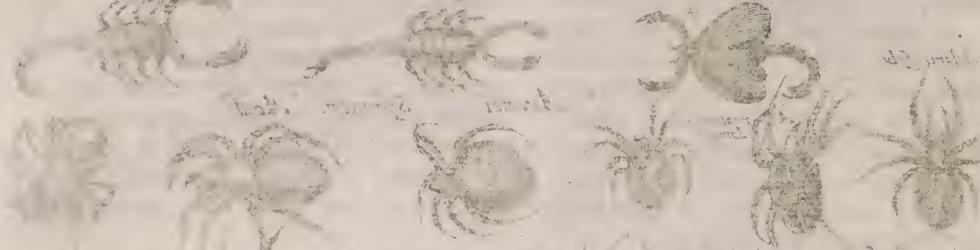

Aranei Spinnen Aldrov. Tab. I.

Tab.

nes hi sese conglobantes vermes, quis non inter Sphondylas censeret?

ARTICULUS VIII.

De Staphylino.

Abfyr. in Hippiatr. Moufet. Tber. atr. l. 2. c. 7. **S**taphylinus Sphondylo domestico, apud Abfyrum, similis est, qui cum nobis ignotus sit, non est mirum, nec tantam Staphylini notitiam esse. Moufetus duo infecta cum suis iconibus proponit.

Prima tota cum splendore nigricat. Blatis non multum dissimilis, sed corpore magis gracili ac longiore. Totum corpus duos digitos transversos vel minus longum, cauda bifurca; quam dum aufugit (fugit autem atque currit valdè velociter) quasi in sui defensionem elevat, ac duos veluti aculeos candidissimos, breves, extrudit: Verum nec pungere eum vidimus, nec ferire; minoresque & molliores aculei sunt, quam ut penetrare possint. Hos dum per iram exierit, effundit cum iis albam & crassam quandam substantiam, sed humido unguento molliorem. Vivit maxima ex parte sup̄ter terram; sæpius tamen inter segetes supra terram conspicitur.

*Alter*a quam à Kniveto depictam accipit, quæque frequens in Norfolcia, caput habet parvum, è puniceo fuscum, fere globosum; os forcipatum atque exiguum. Proxime à capite tres utrinque pedes; quorum duo priores breves sunt, (Erucarum more) quatuor reliqui colore ferè sanguineo, quadruplo longiores. In medio corpore sub ventre octo habet pedes obtusos, veluti etiam Eruca. Cauda tuberosa, & duabus fetis bifurca. Venenatam utriusque naturam ex eo didicimus, quod equi duo, dum cum fœno eas devorarent, toto corpore inflati interiierunt.

Meminit Staphylinorum & Cordus, qui Gallis Courtilles. Inveniuntur in hortis parvi digiti quandoque longitudine, tumulosque elevant more talparum, in quibus dormiunt. Thymum potissimum & sambucum infestant; sed non ita, quin aliis quibuscunque herbis plantisque vim inferant.

ARTICULUS IX.

De Anthreno & Afello Arvensi.

Referre huc placet Anthrenum & Afellum arvensem Moufeti. Illum Græci ἀνθρήνιον ἀνθρήνιον, alii Crabronem reptilem, quidam speciem Phalangii, Plinius pennis tantum à Crabronibus differentem. Rostrum illi, inquit Moufetus, aduncum, & forcipatum, vultusque erectus. Noctuum

illam cornutam (qualem in Belgio vidimus) plenè exprimit; Oculos habet piceos, pectus hirsutum valde & fulvidum; pedes ortu flavi, deinde fusci: octo incisuris ex rubro flavescentibus constat reliquum corpus, quas maculæ in dorso Coracinæ valdè ornant. A summo rostro antennæ five cornua emergunt flava, hirsuta, flexibilia, tamen tactu nonnihil dura. Morsum ore infert ægrè curabilem; non ita tamen lethalem, ut Phalangium videatur, nec ita lenem quin Crabronis superet *κακώτερον*.

Afellus arvensis ob similitudinem, quam cum afello habet, dicitur. Reperitur inter arvos, segetes, pedum duntaxat numero (quippe sex tantum parvos & nigricantes habet) à reliquis discrepans; Collum illi brevissimum, corpus latiusculum, compressum; cauda aliquantum mucronata. Julio mensè agro Colcestriensi eum Pennius vidit, alias nunquam reperit. Quem in Medicina usum obtinuit, nobis adhuc inexploratum est.

CAPUT II.

De Insectis apteris octopedum.

ARTICULUS I.

De Scorpione.

Insecta aptera octo pedum sunt *Scorpio* & *Araneus*. *Scorpius* nomen apud Græcos *σκόρπιον* τὸ σκόρπιον τὸν ἴον, quod venenum jaculetur; vel ut alii *σκουῖς ἔρπεν*, quòd flexuose serpat, nomen invenit. Plinio *Scorpio* etiam, Ciceroni & aliis *Hepa*, Pandectario *Satocollos* dicitur.

Animalculum est colore subatro & veluti fuligineo, corpore oviformi, *Capite*, quod in pectoris summitate gerit, latente, *Oculis* tam exiguis ut penè nulli conspiciantur. *Pedes* habet octo: chelis & forcipibus solidis furcata bina *brachia*, cæteris grandiora, fluvialibus astacis & cancris haud absimilia. Aristoteles quinque bifidulis dentata forcipibus habere scribit. *EX* corporis imo, *cauda* producitur, globulis multis septem plerumque, aliquando sex, & novem, quorum ultimus, cæteris longior, solus præfixo simplici vel duplicato aculeo, & nonnihil reflexo ad ipsius extremitatem, armatur. Dentem Plinius dixit. De *lingua* nescio quid apud Gordonium habeas. Lambere ea cutem dicuntur. An tenui fistula quod Plinio, Æliano, & Nicandro, visum, perustus sit aculeus, qua venenum ejaculetur, authores viderint. Galenus certe negat. Admitti fortè potest, cum & viperæ sectione, sub dentibus vesicula lateat, è

Nomen.
Aldr. Hist.
Inf. l. 5. c. 11.
Moufet. Tber.
atr. l. 2. c. 10.

Descriptio.

Arist. H. A.
l. 4. c. 7.

Plin. H. N.
l. 11. c. 37.
Nicand. in
Theriac.
Plin. H. N.
l. 11. c. 37.
Ælia. H. A.
l. 9. c. 4.
Galen. de
loc. aff. l. 6.
c. 5.

qua

qua venenum, cum mordet, effundere solet.

Loca frigidiora nullos alunt: innoxii qui in Germania & Helvetia habentur. In Italia, Romæ imprimis, America, Persia, inter Sufas imprimis & Mediam, Canariis insulis, Numidia, Scythia, Pescara, Barbaria, Æthiopia, India Orientali prope flumen Estamenum, tanta multitudo, ut incolæ solum vertere necesse habuerint. Plura in differentis occurrunt. Sub lapidibus & in parietibus plerumque latitare solent.

Terra vivunt, & aliquibus in locis, herbas, lacertas, aspidas, verticillos, & blattas comedunt. Non coire, sed nimio Solis calore procreari, apud Ælium habemus. Perputrefactionem ex paguris, Crocodili cadavere, sifymbrio, ocymo, & si Alberto fides; lignis putridis, nasci, dubitari non debet: per coitum, & quidem vere & autumno, sæpius undenos, Moufetus author est. *Vermiculos*, inquit, *quod vidimus albos, vivos, ðvorum specie pariunt & incubant: mox ut prolem perfecerunt, pelluntur ab ipsa, interimunturque magno quidem numero.* Antigonus foetum ab ipsis devorari arbitratur, unum modò solertissimum relinqui, qui ipse matris clunibus imponendo, tutus & à cauda & à morfu fiat: reliquorum hunc ultorem, & supernè parentes conficere.

Non nisi pilosas partes attingunt. Cum incedunt, transversos sese inferunt. Propter longitudinem enim pedum posteriorum, quos in vacuum ponere necesse habent, ingressionis corrumpitur quadratura. Nunquam mansuescunt, quod Galenus prodidit. Unum per viginti duos dies in oleo vixisse, & in imo vasis ambulasse, Albertus author. Quid in foetum committant, & ab eodem vicissim patiantur, paulò ante dictum. Umbram solis declinantes, umbram petunt: nec nisi calcati, prodeunt & aculeos exerunt. Capite ablandiuntur prius, ut cauda commodius feriant. Nec Isis sacerdotes circa urbem Copton lædere, nec Pfylos, apud Ælium invenies. Porci nigri percussi, omninò moriuntur: non nigros ab ictu liberos dicunt. In Æthiopia, qui eorum excrementa calcavere, ita pedibus exulcerantur, ut vix convalescant. Nulli animalium nocere, cui non sit sanguis, reliquit quidem Plinius, sed Wolphius cum vipera, conclusum, mutuis periisse vulneribus vidit. Cum omni virulentorum insectorum genere, escæ causa confligere, Ælianus author est.

Pestis importuna veneni, nisi quòd graviore supplicio lenta, per triduum morte foeciunt, virginibus lethali semper ictu, & foeminis ferè in totum, viris aut em matutino, exeuntes cavernis, priusquam aliquo fortuito ictu egerant venenum. Constat eos, quibus septem aut novem caudæ internodia faviores esse: pluribus enim sena sunt: feriunt obliquo ictu & inflexo. Venenum

omnibus medio die, summa item ætate exasperatur, cum incandere solis ardoribus: itemque cum sitiunt inexplibili potu. Maximè exitiales sunt, si suum genus adeant, antequam noceant. Incurabile venenum, si ictu die ocimum comederit. Non sentiunt puncti dolorem, si manu cnicum tenuerint. Symptomata varia affligunt. Locus affectus inflammatione corripitur, indurescit, intensus rubet, vicissimque dolore premitur: modò æstuat, modò frigore corripitur. Vulneratum affligit sudor & tremor. Extrema frigescent, inguina attolluntur, flatus per sedem prorumpunt, capilli eriguntur, facies distorquetur, &c. Dodonæi famulus tam frigidus sudore perfusus erat, ut argentissima nive se opprimi quere retur, &c. Infinita contra ictum apud auctores prostant remedia. Ex herbis sunt Absynthium, Abrotanum ex vino pota, Amomum, Ammi, Anisum, Allium, Aristolochia, Asphodelus, Asa fetida, Atractilis, Atriplex, Blitum, Caltha, Calamintha, Cœpa, Centaurea, Chamæpitys, Colocynthis, Cyperus, Galbanum, Hordeum, Iris, &c. Ex fruticibus Balsamum, Myrtus, Paliurus, Rosa, Rubus, Laurus, Morus, Thus, Vitis. Ex animalibus Sputum humanum & urina, Mumia, Ranæ fluviatiles, Coracinipisces in Nilo, Scorpio denique ipse tritus, & cum sale, lini femine & althæa impositus. Taceo composita, quæ apud Diosc. Plinium, Rhasen, Albucafin, Oribus, Serapionem, Sylvaticum, & alios extant, & à Moufeto ac Aldrovando collectæ sunt. Villanovanus herbam trinitatis, cum succo radicis ebuli, & vino, tanquam unicum remedium commendat. Ioh. Arden. Chirurgus Anglus presentissimum ait, si tres quatuorve sanguinis guttæ juxta vulnus extrahantur, eodemque vulnus statim illinatur. *Fugantur* suffumigio ex sulfure, galbano, & ungula asini. *Non egrediuntur*, si raphanum incisum cavernæ imposueris. Rhasis radicem enulæ gestatam laudat, &c. *Torpescent*, si delphinium herbam substraveris. *Necantur*, si raphanum commansum, basilicum latifolium, in aqua nascens, aconitum, helleborum nigrum, ocimum rubro flore imposueris, & Galatæ insulæ terram. De *Antipathia* habe. Scorpionem & Crocodilum, simul atque alter alterum conspexerit, in mutua funera sponte rapi, id ab Ægyptiis proditum. Stellionem, visu quoque pavorem ipsi inferre, & torporem frigidis sudoris. Cum sol in Cancro est, serpentes ictibus torquere. A vipera devorari. A vespis, apibus & crabronibus non attingi, qui à scorpionibus percussi sunt. Reviviscere mortuum ajunt, si quis helleboro candido linat. De odio inter eos & aconitum, ita Plinius: *Hoc quoque tamen in usus humanæ salutis vertere, scorpionum ictibus adversari experiendo datum, in vino calido,*

Locus.
Svab. Geogr. l. 16. l. 17.
Plin. H. N. l. 5. 7. & l. 8. 16. 29.

Ælia. H. A. l. 10. c. 23.
29. l. 15. c. 26. l. 17. c. 40.

Victus & Generatio
Æl. H. A. l. 6. c. 22.
Plin. H. N. l. 11. c. 25.
& l. 20. c. 12.
Antig. Hist. Mir. c. 24.
Holl. Prax. l. 1. c. 1.
Plin. H. N. l. 10. c. 72.
Plin. H. N. l. 20. c. 12.

Plin. H. N. l. 11. c. 25.

Natura & Mores.
Plin. H. N. l. 29. c. 4.
Scal. Exerc. 245. l. 3.

Ælia. H. A. l. 8. c. 13.

Æl. l. c.

Venenum & Medela.

Plin. l. 10. c. 25. & l. H. N. 11. c. 25.

Plin. H. N. l. 20. c. 12. l. 21. c. 23.

Plin. H. N. l. 20. c. 4.

Plin. H. N. l. 35. c. 19. Antipathia.

Plin. H. N. l. 29. c. 4. Arist. H. A. l. 8. c. 29. Plin. H. N. l. 25. c. 10.

Plin. H. N. l. 27. c. 2.

calido. Ea est natura, ut hominem occidat, nisi invenerit quod in homine perimat. Cum eo solo colluctatur, velut pari intus invento. Sola hæc pugna est, cum venenum in visceribus reperit: mirumque exitialia ambo cum sint, duo venena in homine commoriuntur, ut homo supersit. Imo verò etiam ferarum antiqui remedia prodiderunt, demonstrando, quomodo etiam venenata ipsa sanarentur. Torpescunt scorpiones aconiti tactu, stupentque pallentes & vinci se contententur. Auxiliatur eis helleborum album, tactu resolvente: ceditque aconitum duobus malis suo & omnium, &c.

Magni est in calculo atterendo & pellendo usus. Combuitur à quibusdam, & cinis cum pane felicissimè exhibetur. Alii Olea conficiunt, inter quæ laudatissimum & mirabile, quod Matthiolo debemus. Habetur & apud Janum Damascenum confectio.

Differentiæ Scorpionum, à forma, sexu, loco, quantitate, colore & viribus sumuntur. Formam si respicias est 1. Gibbosus, cauda pro corporis pusillitate magna, quam post se convolutam trahit. Pallidus videtur: sed aculeus admodum productus albescit. Omnium celerrimè, & calidum solum, venenum infundere, prodiderunt Arabes. Ad ictum, calor corporis in singulas ferè horas variat, & ex viridiflavo, albo, rubidòque alteratur: acuta febris affligit, lingua tumet, urina sanguine tingitur. Remedia vide apud Mous. 2. Caudati & non caudati, & vel unum habent aculeum vel duos. Qui paguros imitantur, splendescunt sunt colore, & eadem quæ alii inferunt accidentia. 3. Alati, quos Mauritania alit, Lybiam dicit Lucianus. Alis sunt tenuibus ut Cicadæ. 4. Non alati, quos ibidem inveniri Strabo asserit. 5. Paguror. & cancror. instar, qui splendescunt colore sunt, & eadem quæ alii accidentia inducunt, vide infra in Differentiis de colore. 6. Septem vel octo nodis, qui sæviores. Sex qui benigniores. 7. Caudati qui vel unico mununtur aculeo, vel duplici. Excaudes.

A Sexu sunt 1. Mares graciliores, longiores, ventre, chelis & spiculo maculatiores, qui venenum habent infestius. 2. Feminae, quæ majores, pinguiore, ventricosiores, placabiliores.

A Loco sunt 1. Pesearensi. in Afr. à quibus icti continuo moriuntur. Ideò cives relicta temporis æstate urbe, ruri ad Novemb. usque mensem commorantur, si Leoni Africano fides. 2. Egyptiaci, qui maximi, & statim interficiunt. 3. Lybici, qui vel terrestres, multis corporis vertebra insignes, vel volatici, de quibus antehac. 4. Americani, omnium minimi, sed maxime virulenti, si Africanos demferis. 5. Castellani, quos agricolæ, dum terram aratro scindunt, for-

micarum more congregatos, inveniunt, ubi per hyemem delitescunt.

A Quantitate. 1. Minimi sunt Americani. 2. Maximi Africani, & illi qui in India Orientali.

A Colore septem sunt apud Nicand. genera. Primum albicat, & minimè est lethale. Alterum ore est rufescente: ad ictum, vehemens ardor, febricitatio, & sitis intolerabilis sequitur. Tertium luridum & nigricans, cujus ictus inconstantem membrorum ictum facit, cachinnumque Sardonicum. Quartum colore ad viride inclinante. Ad ictum frigus & horror invadunt. Septena aut novena habet internodia. Quintum, lividum pallidumque est, amplo & distento ventre. Vescitur herba: & dente quoque mordet. Virus ejus Nicander βεβρωστω vocat, quod ab ipso vulnerato, homini bubo intumescit. Sextum, & septimum, ad differentiam ex forma pertinet. Illud cancro marino littorali simile est, corpore grandiori, orbiculari. Matthiolus nigros, ferrugineos, virides, in Arcinonenfi comitatu vidit. Hoc ad Paguror. formam accedit, ex quibus in sicco cavernam aliquam ingressis, & postquam mortui sunt putrescentibus oritur. Alianus flammeum vocat: quod pagurum coctione rubentem æmuletur.

A viribus sunt 1. Noxii, de quibus in præteritis. 2. Innoxii, quales sunt in Norricor. subalpinor. regione, Pharo, Avaniensi territorio, Helvetiæ agris, & Germaniæ regionibus.

ARTICULUS II.

De Araneo.

PUNCTUM I.

De Araneis in genere.

Araneum, seu Araneam, Isid. quasi ab aère nutritam & natam esse vult, perperam. Sollicitè muscas capere scimus: scimus & coire, & ova ac vermiculos excludere. Melius cum Becman. ab Ebraicos ארנא texunt deducas. Græcis ἀράχνη & ἀράχνης, ἀρα τὸ ἀεραὶ ἰχνη ἔχειν: ἢ ἀρα τὸ εἰς τὸν ἀέρα αἰρεῖν τὰ ἰχνη, dicitur. Alii μωχαύτην muscatricem, Kiranides Ἡραφον, Hesyfch. σιήν vocat. Ὀλως quoque nonnullis araneus, Φάλαγγξ & Φαλαγγιον pro araneo quovis sumuntur, Lydiam & aridam Juvenalis vocavit. Illam propter Arachnen puellam, quæ in hoc insectum à Pallade immutata dicitur. Hanc, quòd telam aridam texat. Audax est Claudio, quod cum Pallade congregi ausa fuerit.

Caput omnibus minimum, excepto uno, Descriptione
N quod

Ufus in
Medicina.
Galen. l. de
Theriac. ad
Pison. c. 9.

Differentiæ.

Plin. H. N.
l. 11. c. 25.

Nomen.
Aldr. Hist.
Inf. l. 5. c. 12.
Mousf. Theat.
tri Insect.
l. 2. c. 11.

Plin. H. N.
l. 11. c. 47.
§ 24.

quod grandissimo capite Plinius esse dixit. Omnibus terna in cruribus internodia, quibusdam bini pedes prælongi accedunt. Nam omnes ejusdem longitudinis habere, diversitas operarum innuit. Quibusdam fila quæ neverunt, attenuant, & in longum protrahunt: aliis eadem in telam deducunt, ac invicem conjungunt: aliis denique per eadem prorepunt, & cum volunt, ex iis ceu immobiles se suspendunt.

Locus.

Nulla ferè non regio Araneos alit. Gaudentius tamen Merula in vetusta prope Gratianopolim in Gallia turri non inveniri, immisos emori, author est. De *Phalangiis* in Differentiis agetur.

Vitæ.

Vicitant muscis, asilis, tabanis, vespis, sæpè & parvis Lacertis. Nihil conficere vel recondere, author est Aristoteles. Quicquid ceperint, foras fugendo evaporare. Filo suspendere, alii existimant.

Generatio.

Ex feminibus aëriis situ & corruptione putrefactis generari inde colligere licet, quòd novissimæ ædes, primo ferè quo dealbantur die, eorum corporibus telisque scatent. Propagatio plerumque coitu fit, cujus actio & desiderium fere totum verdurat. Tum retis mutua & repetita attractiuncula, ve nerem quasi accendunt: continuo inter trahendum propius accedunt, tum denique averfis clunibus quia ille coeundi modus, (ob globosam corporis formam) maximè erat conveniens. De Partu ita Aristoteles: *Parit vermiculos pusillos primum. Totius n. mutatione fiunt, non ex parte. Subrotundi per initia sunt: cum peperit, incubat, ac figurat tribus diebus. Intela sua parit omnes: sed partim intenui & brevi, partim in crassiore & alia insinuata: non nulla etiam aliqua ex parte circumdantur à tela. Non omnes aranei simul generantur: statim nati & saliant & filum emittunt. Humor idem in vermiculis attritis, & in juveniculis araneolis; quippe crassus, candidus. Circiter quater septenis diebus absoluti fiunt. Vifa ova multa, modica, livida, exiguis maculis aspersa, mollia, viscida. Vifi & ex unico ovo multi prodeuntes fetus, tam exigui, ut vix oculis percipi queant. Vifus denique sub captæ aranæ alvo, maghus ovorum, adeò exiguorum ut atomis comparare licuisset, candidorum, & quæ digito compressa, crepitem excitabant, cumulus.*

Antipathia.

Plin. H. N.
l. 11. c. 24.

Cum stellione, lacertis, & serpentibus dissident. Lacertor. catulos venantur, hos primum tela involventes, & tunc demum labra utraque morfu apprehendentes, amphitheatrally spectaculo cum contigit. Librat idem, verba sunt Plinii, se filo in caput serpentis porrectæ sub umbra arboris suæ, tantaque vi morfus cerebrum ap-

prehendit, ut fridens subinde, ac vertigine rotata, ne filum quidem desuper pendentis rumpere, adeò non fugere queat: nec finis ante mortem est. De *Præfagiis* hoc habet: ruinis imminentibus cum telis primos cadere: incremento omnium futuro, telas altius tollere, & quia sereno cælo non textunt, nubilo textunt, multas araneas imbrium signa esse. Sub Leuſtricæ pugnæ tempus, albas circa templi valvas texuere telas: adorientibus fines Macedonibus nigro opere omnia complevere.

Plin. H. N.
l. 8. c. 24.
& l. 11. c. 24.

Pausan. in
Bæoticis.

Ingenium solum texturæ artificium testatur, quod in tertio genere post Aristotelem Plinius elegantissimè describit. *Orditur, inquit, telas, tantique operis materiæ uterus ipsis sufficit, sive ita corrupta alvi natura statotempore, ut Democrito placet, sive est quedam intus lanigera fertilitas, tam moderato ungue, tam tereti filo, & tam equali ducit stamina, ipso se pondere usus. Texere à medio incipit, circinato orbe subtegmina (νεβνας) annexens: maculasque paribus semper intervallis, sed subinde crescentibus, ex angusto dilatans, indissolubili modo implicat. Quanta arte celat pedicas scutulato rete grassantes, quàm non ad hoc videtur pertinere cribrata pexitas telæ, & quadam polituræ arte, ipsa setenax ratio tramæ? (villosa & lanuginosa filorum natura) quam laxus adflatus non ad respicienda quæ veniunt sinus: derelicta lassò prætenti summa parte, ut arbitrari licet illa quæ difficile cernuntur: atque ut in plagis lineæ offensæ præcipitant in sinum? Specus ipse qua concameratur architectura, & contra frigor aquantovilosior? quàm remotus à medio, aliudque agendi similis? inclusus vero sic, ut sit nec ne, intus aliquis cerni non possit? Age firmitas quanta irrumpentibus venis? qua pulverum mole degravante. Latitudo telæ sæpè inter duas arbores, cum exercet artem & discit texere: longitudo fili à culmine ac rursus à terra per illud ipsum reciprocatio, subitque pariter ac fila deducit. Cum vero captura incidit quàm vigilans & paratus ad cursum? licet extremum hereat plagii, semper in medium currit: quia sic maximè totum concutiendo implicat. Scissa protinus reficit ad polituram sarcians. Namque & catulos lacertar. venantur: hos primum tela involventes, & tunc demum labra utraque morfu apprehendentes, amphitheatrally spectaculo cum contigit. Fæminam putant esse quæ texat, marem, qui venatur, ita paria fieri merita conjugio. At Aristot. fæminam & venari & texere scripsit. Flandris ideò similes Scaliger facetè dicit, qui otiose agitant: mulieres negocia exercent. Novam verò telam mane & vesperi textit: illudque tam firmum, ut ex alto se filo demittens, parieti vel arbori adeò affigat, ut*

Ingenium.
Arist. H. A.
l. 9. c. 39.
Plin. H. N.
l. 11. c. 24.

Scalig. ad
Arist. H. A.
l. 9. c. 62.
f. 203.

ne ab

PUNCTUM II.

De Araneorum Differentiis,
& primò de Innoxiiis.

DE Araneis dicturis occurrit Moufetus. Hic enim Araneos eleganter, in *Noxios* seu Phalangia, & *Innoxios* qui vel *Domestici*, vel *Subdiales*, distinguit. Utroque denique in *Retiarios*, *Telarios* & *varios* dispescit. Omnes cum ætate majorem acquirere peritiam; lanis inclusos; tinearum generationem augere, & senectutem quotannis sæpius exuere addit. Apud Aristotelem tria habentur genera. *Primum* mordax: *alterum* luporum: *tertium* erudita operatione conspicuum, de cujus tela superius diximus. Aristoteles σοφώτατον καὶ γλαφυρότατον, sapientissimum & elegantissimum dixit. Aldrovandus à se observatos duabus tabellis expressit. Nos, ne quicquam omitatur, utrumque conjungemus.

Ex *innoxiiis* ergò, de *Domesticis* jam in genere ex parte actum est, qui omnium maximi *subdiales* à rapacitate venatorum, & Lupor. λυκῶν nomen accepere. Horum minimi non texunt: qui verò major est, asperam parvamque telam apud terram aut fepes orditur. Cavernarum exigua vestibula prætendens, & primordiis telar. intus positus, observat dum aliquid in te la offendens commoverit; mox accurrit ut capiat.

Ex *Retiariis* unum maximum vidit Moufet. *Corpus* illi spumeum ovali ferè figura. *Caput* sub ventre exiguum & forcipatum. *Dorsum* variis maculis candicantibus ornatum. Brevi tempore à pisi magnitudine ad eam crassitiem ascendit. Inter rosarum ramulos autumnò rete expandit, & muscas, culices &c. mira dexteritate fune attracto illaqueat.

Telarii vel *subtilem* telam texunt, vel *mediocrem*, vel *vilem*, *crassam*; rudem & deformem. *Priores* sunt *Domestici*, ex quibus unius, fusci coloris, & cujusdam si inter oculos solemque ponatur, pelluciditatis. Ex illis qui *Mediocrem* texunt est *Agrestis* seu *Sylvestris*, qui in sepibus cum sago linteamen expandit. *Corpus* ipsi fuscum, leniter hirsutum. *Pedes* polymiti, nigris & albis maculis seriatim varii. Os forcipatum, acetabulis munitum. Puncta in capite supra os duo, albicantia, forte oculorum vice. Tela ne pluvias quidem transmittit. *Filum* ducit & quasi in fasciculum colligit *hic Campestris*. Pennius eum in Colcestrensi agro inter Origanum muscis insidiantem observavit. *Corpus* est globi æmulum. *Dorsum* quindecim maculis notatum. *Anus* quadrangularis & nigra. *Pedes* proximo descripto similes.

ne ab imbre vel ventis detrudatur. *Μανθουσελέσπερ* de imo loco se suspendit, ut inde bestiolæ irretiantur; minor superiore loco excubat, in exiguo se telæ foramine occultans. Sensus esse exquisitissimi vel exinde colligas, quod in medio fixæ telæ residentes, Mulcam in remotissimam etiam partem impigisse sentiant.

De *Nocumentis* & *Remediis* in Differentiis exactè agetur. Oleis & vitibus sunt inimici, domosque conspurcant. Demorso penis erigitur. Si quis casu devoravit, vinum melissæ superbibat necesse est. Prodest & resina abietis sumpta. Morsui allium cum ruta permistum & ex oleo tritum feliciter superimponitur. Huc emplastr. de myscis, adeps humanus, sanguis testudinum, cinis ungulæ arietinæ, sterCUS capræ dissolutum, cerebrum capicum pip. in vino dulci sumtum, &c. faciunt.

In *Cibis* ap. quosdam fuisse admiratione non caret. Fit cujusdam meretricis tempore Alex. M. quæ à juventute araneis nutriebatur, mentio. Meminit & Albertus Coloniens. cujusdam puellæ. Sed & Heroïna quædam ap. Anglos, teste Mouf. eis non abstinebat. Notat & Cardan. triennem.

In *Medicina* haud contemnendi sunt usus tam *aranei*; quàm telæ. *Aranei* faciunt ad *quartanæ* averfionem, si alutæ vel nucis putamini inclusi, lacerto aut collo appensi fuerint: quod per experientiam verum fuisse scripsit Pennius. *Ad auris dolores*, si oleum cui incocti tres auri immittatur, vel succus eorum exprimatur. Plinius aceto macerari, conterri, & cum croco immitti debere scribit. *Ad uteri suffocationem*, si ceratum ex iis confectum umbilico superponatur. *Ad suppressam alvum*, si cum filo descendens, sinistra manu apprehensus & contritus, umbilico appositus fuerit. *Adstringi* ajunt, si ascendentem ita adhibueris. *Ad Condylomata*, si dempto capite pedibusque infricetur, &c. *Tela* adstringit, refrigerat, siccat, glutinat, & nihil putrescens diu subesse permittit. Ideo hæmorrhagias, dysenteriam, & alios fluxus sistet. Emplastri febrifugi compositionem apud Strobelbergerum ingreditur. Cum oleo imposita, articulorum vulnera consolidat. Ingreditur unguentum contra serpigines. *Condylomata*, alligata absumit. *Verrucam* si rudior in pilæ formam convoluta, & verrucæ imposita, accendatur, & in cineres ibidem redigatur. Paratur apud Ægyptios ex multis araneis & telis medicamentum, cum oleo rosaceo linimenti

instar: vel araneas in ipso oleo incoquant, quo calido carpum ambarum manuum inungunt.

Arist. H. A. l. 9. c. 62. ed. Scalig.

Differentiæ ex Mouf.

Mouf. Tb. Inf. l. 2. c. 112

Moufet. l. 2. c. 14.

Arist. l. 6.

Nocumenta & Remedia.

Plin. H. N. l. 32. c. 4.

Ufus.

Mouf. Theatri Insect. l. 5. c. 15. Cardan. de variis. rer. lib 8. c. 40.

Sylvad. Pharm. l. 2. c. 53.

Prop. Alp. l. 4. de Medic. Ægypt.

Huc spectant tres *Subdialium* species. In murorum rimis degunt, Sordidam & parvam telam texunt, & extra speluncam spe prædæ longè vagantur, eandemque correptam in antrum trahunt. *Maximus*, inquit Mouf. fusco est colore, caput illi quasi ovale, corpus globosæ ferè rotunditatis, utrumque latus duæ parvæ ac breves lineæ albæ exornant, circa medium dorsum colore est magis albicante: pedes habet ex nigris fuscisque maculis pulchre varios. *Medius* minor est tinctura *grisea*. Spinam albæ tres quasi margaritæ illustrent, quarum quæ collo proxima, major & longior. *Tertius nigrior* videtur, dorso crucem gerens transversam, rectangularem altissimam, ideoque à quibusdam Sanctus vocatur. Eluporum hose esse genere conjicio, quia currunt cum saltu quodam, & voracitatem mirram produunt, nihil enim in crastinum reponunt, sed omnes uno die prædas absumunt. Cinereum hujus generis vidit Gesnerus.

Mouf. l. c.
p. 234.

Ex *variis* sunt *Longipedes Nigri, Albi ex atro rufescentes, & Rubri*, de quibus idem Moufetus ita: Sunt præterea Aranei *Longipedes* inordinatæ rudissimæque telæ artifices. Campestrum corpore ferè globoso & fusco, gramnicolam, ovisequum, Angli Shepherd sive opilionem nominant, vel quia ovium consortio gaudet; vel quòd agros illis refertos, pastores noxa & veneno carere (est enim & ipse tam intus quàm extra sumptus, animal innoxium) existimant. Sunt adhuc plures Araneorum species. Est enim araneus quidam *niger* breviusculis pedibus, ovum sub ventre niveum secum portans & celeriter currens; rupto ovo araneoli multi egrediuntur, qui cum matre ad pastum omnes unà procedunt; vesperi verò parentis dorso conscenso requiescunt. Hunc verrucis asperum credidit Pennius, donec stipulæ contactu araneolorum descensum planè viderat. In putridis quoque & cavis arboribus Aranei nigerrimi, magno corpore, pedibus brevissimis, cum Afellis & Julis habitantes. Vidimus item (inquit Gesnerus) totos *albos*, compresso & latiusculo corpore, in flore Oreofelini, in rosis atque in gramine, pedes illis tenuissimis longissimi, os macula, latus verò utrumque rubicunda linea notatur. Venenatum credit, quia certopithecum ejus esu penè exanimem vidit, & vix oleo infuso liberatum. Novimus quoque oblongo corpore araneos & acuta cauda *ex atro rufescentes*, veluti etiam *virides*. Sunt & *rubri* duum generum. Unum majus in terræ cavernis tantum habitans, pectore miniato, pedibus ex rubro flavescens, cauda atque ventre ex fusco colore ad flavum nonnihil tendentibus. Aliud genus valde minutum, reduviò ovili minus, (intense veluti ex Cocco) rubens. Sex tantum pedes habet, ut monstrum aranei referat: caput

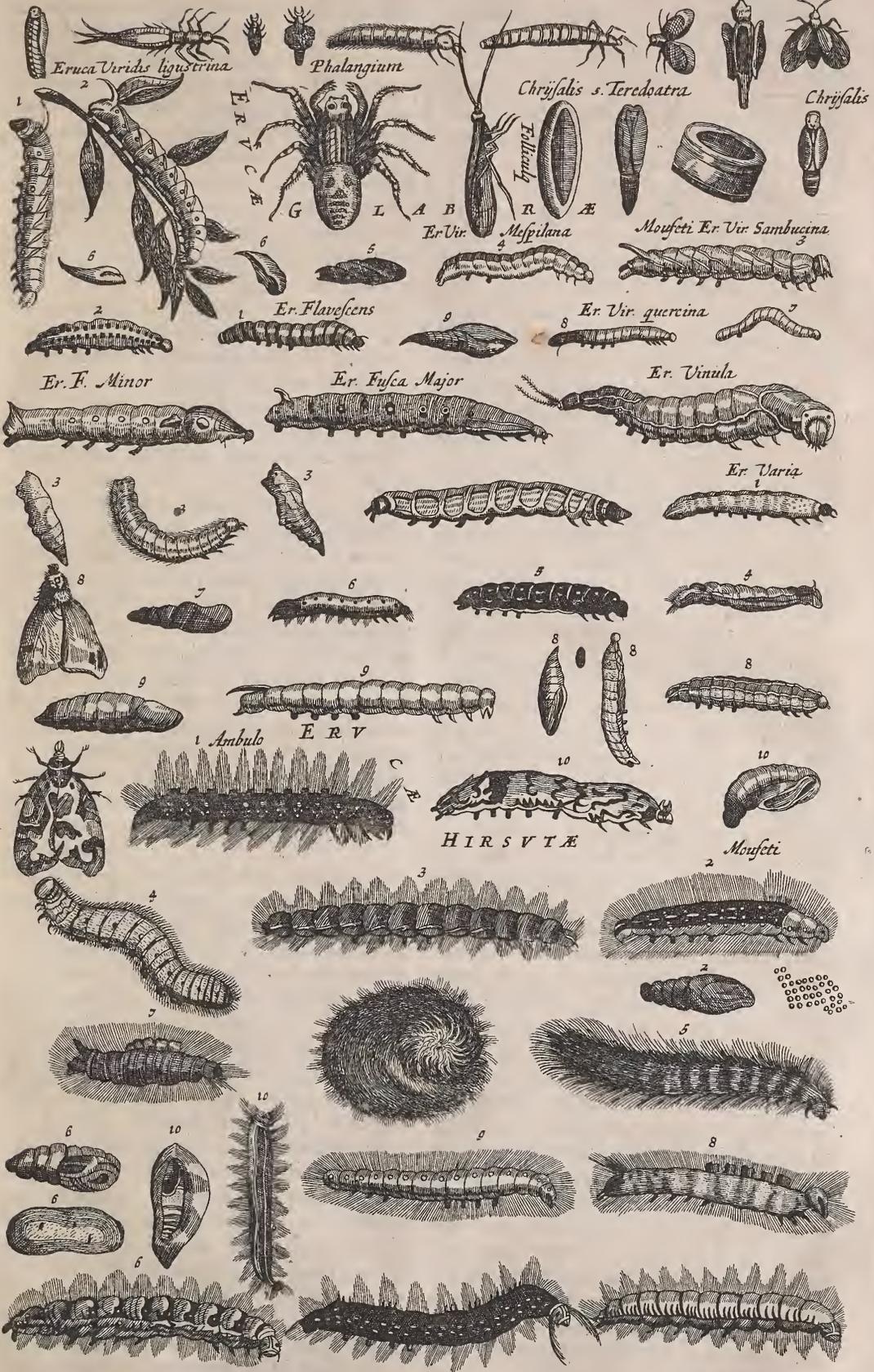
illiaraneis simile, sed parvum valde. Intra terram habitat, rudissimam telam operans, & indigestam; quandoque foris oberrat, & in præda captanda magnam agilitatem monstrat.

Aldrovandus suos duabus, ut dixi tabellis expressit. In *priore* viginti & unum delineat. *Prior* è parvorum genere est, corpore crassiusculo ac oblongiusculo, pedibus octo instructus, totus cinereus, parvam texit telam, araneum lautum, vocant. *Secundum* pictus minimorum generis, totus est viridis, Araneus pratensis nuncupatus. Numero 8. Araneus est pedibus brevibus, totus subcastaneus, assultim ingreditur, arbitrorque eum esse, quem Pulicem Aristoteles nuncupavit. Eiusdem generis est, ejusdemque coloris, qui *quarto* numero datur. Ex minimis est *sextus*, campestris, rotunda albo, alboque pectore vero castaneo, tribus albis notato punctis, cum totidem nigris notetur alvus: pedibus tenerimis, longiusculis, telam texit oblongam, in medio, quo residet, rotundam. *Septimus* totus viridis, & ipse pratensis, protenso corpore, & acuta albo, lineis candidissimis quinque insignita. *Octavus* ex minoribus est, brevissimo corpore, albo admodum orbiculata, crassissima proportione corporis, pedibus mediocris longitudinis, totus nigricat. *Nonus* corpore maximo, at brevi & compacto, adeo ut vix pectus ejus sit conspicuum, figura marsupium æmulatur, totus ruberrimi coloris. *Decimum* lautum quoque dicunt, alvum habet bifidam, qualem in aliis non invenias, pedes verò qui hirsuti sunt, illius quam pictor expressit proceritatis ac crassitie. Color ei cinereus, maximè in pedibus, corpus enim nonnihil ad castaneum inclinat, & punctulis candidissimis undique maculosum est. *Undecimus* quasi triangulari albo, totus flavescit, quemadmodum *duodecimus* huic postremo congener, totus candidat. *Decimus tertius* albo, & cinereo fusco varius telam texit, parvam, rotundam & subtilem ex mediocrium genere. *Decimus quartus* admodum exiguus, rotundus, coloris flavi, longissimos habet & subtilissimos pedes: agros colit. *Decimus quintus* corpus habet rotundum, videturque pectore carere, colore est subluteo & subviridi, maculis tortuosis, serpentium gyros æmulantibus varius. *Decimus sextus* idem forte est, licet paulo minor. *Decimus septimus* pratensis est, corpore procero, pectore candido, albo flava, pedibus crassis, quorum penultimi cæteris paulò sunt breviores, nulla in omnibus apparent internodia; antennis caret. *Decimus octavus* sex tantummodo pedibus instructus folliculum texit candidum, sicuti in expresso hic mori folio videre licet, unde aranei generis esse vix credo, corpore Araneis simile animalculum est, cinerei coloris. Numero

Differentiæ
ex Aldrov.
Aldrov. de
Inf. l. 5. c. 12.

Vermes arboreæ Xylophthori Aldro.

Musca

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

20. expressus ex minimorum genere, colore ex castaneo, lineis duabus flavis per alvum notatus. Postremus in hac serie, capite, pedibus, & pectore aterrimis, alvo ex albo cinerea ad majorum genus redigitur. E phalangiorum genere videtur.

In *secunda tabella* novem sunt *aranei*. *Primus*, terrestris quoque dici potest, quia terram habitat è Pulicum genere, salit enim. Corpus habet breve & breves etiam pedes, ex cinereo fuscus totus. Secundus hujus ordinis corpore est atro, albo variante, grandi capite, candicante, brevibus antennis, pedibus cinereis. Tertius exiguus, subalbidus ad luteum vergens, maculis variegatus nigris. *Quartus* araneus foemina prolem tergore ferens, sed ea orbata: corpore procerio, pedibus crassis, crassissimo item pectore. *Quinto* loco exprimitur ejus foetus. *Sextus* idem forte qui quintus, prole tam numerosa onustus, ut quadam hirsutie villosus esse videatur. Proliger dici potest, color ex leucophæo ad atrum vergit: *Septimo* & *octavo* loco pictus Araneus prono & supino corpore, *ὠχρὸ μέλας* dici potest, atro enim & luteo variat. *Nonus* est ex minimorum genere totus flavus alvo triangulari.

Addamus hic *Indicos*. In Cumana adeo firmas telas texunt, ut difficulter disrumpantur. Alibi adeo virides ut serico ejusdem coloris æquari possint. In Hispaniola ipsi aranei pilas lusorias corporis magnitud. æquant, si Oviedo credimus. In *Brasilia* sex species observavit Marcgrav. *Nhamdudui* nempe, *Elegantissimum*, *Elegantissimo similem*, *Fabæ magnitudine*, *Muscar. magnitudine* & *Pisif quantitate*, quos etiam ita describit.

Nhamdudui Brasiliensibus, araneus magnitudine Cicindelæ, clypeum in dorso gerit triangularem, splendidissimum, in laterum circumferentia sex conis acutis prædicitum albi coloris, cui brunna macula immixta. Ad os habet denticulos duos & splendidi coloris, incurvatos.

Elegantissimus Cicindelam superat magnitudine, corpus vix femidigitum longum; anterior ejus sectio minor continet crura octo, duobus internodiis constantia, ferè digitum longa, ex flavo & brunno variegata. Posterior sectio major: prior tota argentea, splendens: posterior ad medietatem etiam toto argentea, & in hac ponendo posteriorem partem deorsum, quasi facies humana egregiè apparet, quasi sculpta & argento esset obducta: reliqua medietas quasi ex argenteo & brunno glaciata. Similis quoque mixtus color inferiori corpore. Inveniuntur & duplo majores.

Elegantissimo similis, major est eo. Anterior sectio corporis parva, magnitudine feminis cannabin. sed paulo longior; posterior avellanam majorem æquat: & an-

terior sectio ut & posterior ad medietatem argentei coloris splendidi, ultima posterioris medietas flavi & maculis duabus argenteis notata, in quolibet latere una; cæterum in flavo illo subtilibus lineis fuscis variegato, varia sibi imaginari quis potest. Crura octo variegata ex pallide flavo & fusco omnia in anteriori sectione: tenacula adhæc duo prope os ejusdem coloris. Telam facit more cæteris communi.

De *Araneo fabæ magnitudinis* hæc habet. Araneus alius fabæ magnitudine, frequentissimus in ædibus: Prior corporis sectio subrotunda æquat pisum, altera longior & fabæformis. Crura habet octo, in quolibet latere quatuor, sesquidigitum longa, tribus internodiis constantia & quartum est insertio in corpus. Anterior etiam duos propedes habet, vix quartam partem crurum longos, quibus apprehendit: duos denticulos nigros, ut maximus. Totus est coloris ex flavo, albo & saturato rubro instar holoserici fusci detriti: pilosum corpus, uti & crura. In superiore corpore magnas habet maculas nigras: crura quoque per intervalla punctulis nigris notata. Hi quoque Aranei cutem exuunt, ut major ille. Foetus in orbiculari folle sub ventre progenerant. Noctu texunt. Reperiuntur & hujus speciei dimidiæ magnitudinis.

Araneus paulo major muscis vulgaribus, cinerei coloris, hirsutus instar holoserici. In lateribus nigro serico vestitur. *Crura* habet sex, *brachia* duo, quibus apprehendit, cinerei in totum coloris, punctulis nigris.

Marcgr. l. c.

Araneus pisif quantitate, testa clypeata sexangula argentei coloris, cum maculis nigris elegantissimis tegitur. Capitulum & crura sunt nigra.

Placet & Hernandi Araneos proferre, Nier. H. E. l. 13. c. 28. quorum undecim habentur genera. *Pri-*

imum genus *Teacoltocatl* seu stercoreis araneus vocatur, mediocri corporis magnitudine & colore, inter nigrum & fuscum constans. *Secundum* quod majus, *tocamaxacualli* dicitur eodem colore. *Tertium* *toatl zintlatlauquei*, minus prædictis, ac nigri coloris, valde venenatum, & quod confusum admotumque dicatur lateris sedare dolorem. *Quartum* *tzintlatlauqui* nuncupatur, quod etfi toto ferè corpore nigrescit, macula tamen rubea insignitur. *Quintum* dicitur *tocamaxacual* corpore magno, fulvo atque hirsuto, difficile sanabilia infligit vulnera, quæque (si cicatrice obduci contingat) aliis atque aliis locis renoventur, eademque non morfu aut ictu excitata, sed incessu, confricatione & redditis alvi excrementis. *Sextum* omnium maximum *tlahochetl* coloris nigri pallecentis atque cinerei est. *Septimum* *ocolotocatl*, ita nominatum, quod tigris pellem colorum quadam varietate tenus imitetur. *Octavum* est

Hoitztocatl seu araneus spinosus, morfu dementat, superiore & media corporis portione ater cætera luteus, forma aculeata & similis tribulo, inde impetravit nomen *Hoitzli* spina est. *Nonum atocatl* seu araneus versans in aquis, rubro, aureo & nigro variatum colore telam ducens magna ex parte, vitamque agens juxta plantam vocatam ab incolis metl, levissimi atque innocentissimi ictus, mirum qua dexteritate opus peragat, filis hinc atque illinc distinctis, & in orbem velut circino quodam compositis staminibus, deinde verò intexto atque stipante subtegmine. *Decimum* excellit columbinum ovum *ahochtocatl*. Alii quitlalhochocatl dicunt. In tanta mole nullius veneni est. Aliæ apud Caribes araneæ exæquant dimidium malum citreum, sed cruribus exiguis. Dentes illis longi & acuti. Elaborant telam factis constantem (posset fœminis pro calanticis) & cum ora seu fimbria texunt. Ab lui potest & alba redditur. In aliquorum telis si passer incidat aut alia volucris, irretietur. *Undecimum* *Lavalava* Aranei parvuli sunt, aureique, & punctis rubris distincti. Vulnus est noxium, ictusque agit in insaniam, membrisque subinde stuporem inducit, non sine anxietate & dolore. Præsidium est rubæ prioris tambalaguifæ & pilipoc singulorum tres obolos tundere, atque ex vino palmarum resolutos deglutire; aut oleum cujus mixtionem narravit Franciscus Hernandus inter plantas novæ Hispaniæ, illinere vulnere. Cavendum tamen primis tribus diebus à potu; aut si bibendum sit, vinum palmarum aut nostratum, quod præstantius est, fumendum; præterea ab aère & sole. Vivunt in pratis herbiferis Philippicarum insularum.

PUNCTUM III.

De Phalangis & Tarantula.

Tantum de innoxiiis Araneis, *Noxii* Phalangia vocantur. *Nomen* accepit, quod internodia terna in cruribus habeant. *Φάλαγξ* enim digitorum internodium propriè significat. Italiæ ignotum inquit Plinius: at nunc tota meridionalis ora illis abundat. Singula in reti pariunt, & magno numero incubant: cumque ipsa proles increverit, matrem amplexa interficit & ejicit. Nec parcat patri si ceperit. Fœminam enim incubatu adjuvat. Pariunt autem & trecentos. Æstate duntaxat venenati morsus esse Alexander ab Alexandro prodidisse ait Moufetus: quod tamen de Tarantula duntaxat fumendum est.

Alexand. ab Alexand. Genial. dicit. 2. c. 16.

Differentia.

Circa specierum enumerationem haud

levis est inter Authores *differentia*. Plinius, similis *Formicæ*, *Lupi*, *Rhagionis*, *Asterionis*, *Tethragnatii* mentionem facit. Aëtius sex genera enumerat, *Rhagium*, *Lupum*, *Formicarium*, *Cranacola- pten*, *Sclerocephalum*, & *Scolecium*. Nicander illis quæ Plinius attulit, addit *Rhogæ*, *Cyanei*, *Agrostis*, *Dysderi*, siue *Sphæcium* & *Formicarium*. Basilius decem Phalangiorum genera dicit, sed non describit. Avicenna, in *Egyptiacum*, *Nigrum*, *Rutilum*, *Rachen*, *Album*, *Citrinum*, *Uveum*, *Formicarium*, *Cantharadeum*, *Vesparium* & *Orabaten* distinguit. Nos sedecem eorum genera, nempe *Formicarium*, *Venatorem*, *Rhagium*, *Stellatum*, *Cæruleum*, *Sphæcium*, *Tetragnathium*, *Cantharideum*, *Ervestre*, *Cranocalapten*, *Sclerocephalum*, *Scolecium*, *Lanuginosum*, *Appulum* seu *Lentiginosum*, *Cretense*, & *Brasilianum* ponemus; iisdemque illa, quæ Moufetus minora phalangia vocavit, cum similibus adjiciemus.

Aëtius 13. 6. 11.

1. *Formicarium*, seu *Myrmecion*, prægrande, est formicæ simile sed multo majus; ruffo capite reliquâ corporis parte nigra, albis intercurfantibus respersum guttis. Aëtius, cervicem cineream facit, dorsum veluti astris insigne. Ad ejus morsum adeò somno obruuntur ægri, ut in sempiternum *πνευθήρον* tandem incidant.

Plin. H. N. 29. c. 9.

2. *Venatorem*, Nicander *ἀγρῶσθην*, Aëtius *λύκον*, quod Aldrovandus qui cum Pulice Aristotelis eundem credit, non probat, vocat. Muscas, vespas, culices, apes, tabanos, vespas venatur: & inde nomen fortitus est. Corpore est lato, volubili, rotundo. Circa os tres eminentiæ enascuntur. Partes circa collum incisuram habent. Doloris expertem plagam infert.

Aldrov. l. c.

3. *Rhagium* ut Aëtius vocat, *ῥωξ* Nicandro, *ῥωξ* Æliano, ab acino uvæ nigra similitudine dicitur. *Figura* est rotunda colore nigro, splendente corpore & globofo, pedibus brevissimis (apud Ælian. *μίνεγος πῶδας* lege) & quasi imperfectis, ore sub alvo dentato. Accumulatis pedibus movetur, & velocissimè incedit. Non multum ab Aristotelis *Mordace*; ablatit. Ab ejus morfu exiguum quidem vulnus, sed genæ & oculorum inferiores partes rubescunt: totum corpus inhorrescit: urina emittitur, & semen profunditur. Æliano Lybicum duntaxat animal est.

Ælian. H. A. 3. c. 36.

4. *Stellatum*, idem cum Rhagio esset, nisi stellatis quibusdam & virgulis niveis, pinguibus illis & lucidis distingueretur. Solus ejus Plinius post Nicandrum meminit. Icti enervantur & elumbes fiunt.

5. *Cæruleum*, Cyaneum, Plinius lanugine nigra hirsutum sed perperam vocat: Nicander *πιδιόσθην*, quod sublimibus utrinque & longissimis pedibus incedat. Ictus ejus

ejus vomitum araneosum, lypothimiam, coma & mortem concitat.

6. *Sphæcium*, Vespiforme, Nicandro *Μοδμη*, à crabrone rubicundo penna ton- tum differt, & vehementer ruffescit. Solo tactu venenum ingerit: & speculum crystal- linum levi transcurso, Scaligero teste, con- fregit. Lento veneno tabem inducit.

Ælian. H. A.
17. c. 40.

7. *Tetragnathium*, corpore est latiore, subalbulo, pedibus scabris. In capite duo prominent tubercula, unum rectum, alterum latum, ut videantur ora duo & max- illas quatuor habere. Magnus eorum cir- ca Arrhatam in India numerus, exitio in- colis fuit, ut *Ælianus* prodidit. Unum est cinereum, posteriore parte candicans, quod telas muscis in parietibus latissimè pandit. Aliud, cui caput medium linea una alba, & transversa altera distinguit. Locus ab eis percussus inalbicat, mem- brum ad articulos gracilescit. Cinereum Nicander morsu venenum infundere negat.

8. *Cantharideum* parvum est, specie Cantharidi simile, colore flammeo ruber- imo. Invenitur messis tempore in legu- minibus. Pustulas excitat, mens perturba- tur, lingua balbutit, &c.

9. *Ervestre*, quod in ervo provenit. Ead- em quæ præteritum edit: & equos devo- rantes, juvenatque, siti exardescere, me- diaque crepere censetur.

10. *Cranocalaptes* Dioscoridi *κεφαλον- γῆστος*, quia prætereuntium capita ferit, seu per filum descendat, seu se præcipitem det. Phalænæ papilionis specie est, capite nutabundo, ventre gravi, corpore oblon- go, colore viridante. Aculeum in summo gestat. *Ἐν τοῖς Φύλλοις τῆς περὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ τῆς πύρας ἔχει ὁμοίαν τῆς ἐν τῆς κίστεως ψυχῆς.* Unde Scholiastes nobis insinuare videtur, a- latum esse. Quidam Tarantulam esse opi- nantur. Plinius lethiferum nimis ipsius vul- nus ponit: Nicander & *Ætius* nullo ne- gotio sanari.

11. *Sclerocephalum*, caput habet saxi duritie: totius corporis lineamenta illis animalculis similia quæ lucernas circum- volitant.

12. *Scolecium* longiusculum est, & ma- culis quibusdam, præsertim circa caput, va- riegatum. Earundem cum *Cranocalapte* & *Sclerocephalo* virium.

13. *Lanuginosum*, grandissimo est capi- te: quo dissecto inveniri dicuntur duo vermiculi, qui mulieribus, corvinâ pelle ante sobolis ortum adalligati, præstant ne concipiant: estque hæc vis eorum annua, ut *Cæcilius* in *Commentariis* reliquit. An sit virulentum, nemo determinavit.

14. *Lentiginosum* *Moufetus* appellat, quod *Apulum* & *Tarantulam* à Tarentino agro, vel fluvio Thara alii. Reperitur quid- em & in Calabria, Sicilia, Romanisque campis, æstivis mensibus: sed sine ullo

ad saltandum incitante veneno. *Aldrovan- dus* idem cum *Solipuga* facit. Multiplex est specie. Aliud est cinericium, albis ni- grisque maculis: aliud dorso cinereo, rub- ris aut viridibus: quoddam mole majus, fibris nigris, excinerea rubroque emican- tibus, aut etiam virgulis subinde undatim per corpus porrectis. *Moufetus* ab *fusci* meminit, cujus iconem *Pennio* ab *Italo* mercatore datam, damus; & *Crocei* clari- que, quale *Ægyptum* dare scribit. Effigies à *Kirchero* exhibitæ, *Francisci Corvini* Phar- macopæi *Romani* Musæo debentur. Visum & illas quæ ab Imperato habentur adjun- gere. Mira venenum ictu infusum *Sympto- mata* excitat. Alii perpetuò currunt; alii rident, plorant alii, alii clamitant, dor- miunt, vigilant, vomunt, saltant, sudant, tremebundi fiunt. Nonnulli coloribus ita delectantur, ut iis conspectis, in lypothi- miam, nisi potiantur, incidant. Exem- plum *Kircherus* habet. Alii, verba sunt *Kircheri* accuratè ista exponentis, Musica incitati, in saltus prorumpunt gladio eva- ginato, vel alterâ armaturâ fulgidâ & co- rusca (quo fulgore vehementer afficiun- tur) gestientes; variaque corporis agita- tione, & ridicula prorsus gesticulatione, nunc eam dextera, nunc sinistra, nunc ore excipiunt; nunc in altum gladiatorum mo- re projectam dexterè recipiunt, nunc in ter- ram projicientes, pugilum more veluti duellum initari adeò peritè tractant, ut in palæstris publicis instructi, omnes artis regulas observare videantur; modo verbis quibusdam obmurmurantes, eam veluti incantare, nunc prono, nunc supino cor- pore super eam sese distendere solent & extensi sic aliquantisper, veluti novo En- thusianismo excitati, ad novos conflictus, saltusque hinc inde lymphaticorum more debacchantes accingere solent. Alii, quæ res maxima admiratione digna est nun- quam quiescere solent, nisi vitreum vas ple- num aqua manu circumferant, cum quo eosdem gestus, quos glandiatores fecisse diximus, peragunt. Quidam ardentè vi- dere desiderant in medio loco saltui depu- tato, conchas aqua plenas, circumdatas vi- ridibus herbis, potissimum arundinum fo- liis, quibus uti & aqua maxime delectan- tur, intra quam brachiis & manibus quin & capite toto non secus ac mergi, & ana- tes, concussione alarum aquam veluti ven- tilantes, sese identidem submergere solent. Nonnullos quoque non sine risu videas mi- lites in duello conflictantes, quosdam te- mulentorum vario jactantium personas in- duere; alios Hispanicis verbis ad pompam & gravitatem affectatis nescio quem du- cem & gubernatorem agere; visi sunt qui- dam, qui ex arboribus cruribus penduli hæreant, eaque pendulatione multum afficiantur; hoc affectu laborant potissi-

Kircher.
Artis M.
gnat. 3. parte
8. c. 2.

num ii, qui à Tarantulis filæ arboribus ducentibus feriuntur. Multi denique postquam aliquandiu saltarunt, sedentes manibus tam fortiter collidunt genua, ut aliquam gravem passionem calamitatemque suspiriis & voce miserabili egerere velle videantur. Alii etiam per terram extenti, tali impetu & vehementia manibus, pedibusque terram concutiunt, ut epilepticis ac lunaticis non multum sint absimiles.

Venenum principio parum sentitur: anno elapso, ad saltus violentos cogit: bimestri spacio, appetitus frustratio, febres ardentis, artuum dolores, *ναρξία*, ictericus dolor, &c. infestant. Unicum in Musica remedium: quæ pro diversitate veneni variat. Aliqui afficiuntur, *inquit Kircherus*, tympano quodam vulgo, (surdaastro) plectris ligneis utraque parte pulsari solito, cui consonare faciunt, ut plurimum fistulam pastoritiam, vulgo (la Zampogna rustica de pastori) sonus autem multum à Turcico illo superius dicto participat & ob vocum gravium acutarumque jucundam commisionem multum auribus gratus est. Alii ut plurimum cantu recreantur, cui Auletarum, sive tibicinum strepitosa musica conjungitur: delicatioribus sonantur testudines, lyræ, cytharæ, clavicymbala simul concordata; mirum tamen est, quod non omni tono musica, sed certis tonis afficiantur, si enim tonus harmoniæ humori veneni pungitivo, vellicantique non fuerit proportionatus, patiens tantum ab est, ut aliquid inde levaminis acquirat, potius miserabiliter eum hoc improportionato ad humorem sonatorqueri contingat: quod fati insolitis suis gestibus ut oris oculorumque distensione, brachiorum, manuum, pedumque complosione, totiusque corporis in hanc, nunc in illam partem contorsione, similibusque gestibus quantum sibi istiusmodi musica contraria sit, demonstrat; qui tamen mox ubi ad amicam harmoniam converti ipsum contingerit, veluti ex tenebris in lucem emergens, agilissimo motu in saltus pristinos, amico modulamini auribus oculisque admotis veluti applaudendo erumpit; durabitque spectaculum eo usque dum veneni vis frequenti saltu, pro isto anno excitata, aliqua ex parte sudore evaporavit: atque ita tandem unius anni spatium cum morbo constituuntur induciæ.

Harmonias apud eundem vide. Contrariari unam ratione Musicæ alteri Hispanus quidam Tarenti, nimis incredulus, suo exitio expertus est. Morsibus enim à colore & qualitate diversis, ultrò acceptis, cum remedium à Musica quæreret, ab uno quidem modulo se ad saltandum sollicitari sensit, sed qui à contrario cohibe-

retur. Observatum in civitate Andria, palatio Ducali, & hoc, bestiolam ad proportionatum humori sonum saltasse. Quod si citharæ in plures incidere, nunc hæc nunc illæ tripudiare, pro ratione modulorum comperiuntur. Causas tantorum Paradoxorum apud Kircherum vide.

15. *Cretense* sic describit Bellonius. Infesta sunt, parva, admodum perniciofa, Araneo paulo majora, octo pedibus prædita, utrinque quatuor: singuli pedes seu crura quatuor articulis constant, binosque unguis habent incurvos: bina utrinque crura anteriora illis data sunt ad progrediendum, bina posteriora ad retrocedendum, obliqua in terrâ foramina inhabitant binos pedes alta, quæ retrocedentes ingredi solent, atque cibum ita attrahunt: aditum foraminum quæ inhabitant stramine muniunt, ne obturentur, sed aperta maneant. Corpore sunt superiore parte cinereo, binis rubentibus maculis anteriore dorsi parte insignito: inversa autem, nigris maculis notata conspiciuntur ea parte quâ singuli pedes corpore inhaerent: venter flavet. Si quis autem scire cupiat quâ parte nocere queant, eorum os intueatur, & binos parvos nigros aculeos deprehendet, iis similes quos Scolopendra obtinet, quibus mordent atque cibum retinent: relas Araneorum more textunt, muscisque & papilionibus vescuntur. Circiter sexaginta ova ponunt, & pectori adhaerentia fovere solent, pullosque exclusos ventri inhaerentes gestant donec adolefcant. Pilofo sunt corpore: quoniam autem magnitudine differunt, foramina pro corporum magnitudine excavant: variare autem inter se pro insularum diversitate observavimus. Immortale est dissidium inter exiguum hoc animal & Vespæ cujusdam genus à Latinis Ichneumon vocitatum.

16. *Brasilianum* Marcgravius depinxit, incolæ *Nhamdu Guacu* appellant. Araneus maximus sive Phalangium. Totum corpus tres & semis digitos longum & bisectum. Anterior pars major est & penè duos digitos longa, susquidigitum lata, subrotunda ac compressa: posterior magis orbicularis, nucis Muscatæ majoris magnitudine & figura. Sesquidigitum longa. In dorso medio versus posteriora foramen habet umbilicale. Capite caret speciali, sed supra os in anteriori parte corporis ocellos habet minimos splendentes, instar punctulorum; & ad utrumque oris latus prominentiam unguiformem, semilunarem, semidigitum longam &, ita binos dentes, quibus pro dentiscalpiis utimur auro inclusis. Crura habet decem, utrimque quinque, priora duo prope dentes duos digitos longa, & præter duplicem articulationem qua corpori conjunguntur, quatuor habentia internodia,

Bellon. observ. I. c. 12.

Marcgr. Bras. I. 7. c. 3.

ternodia, & in extremitate unguiculum curvum, nigrum, splendidum retrorsum versum. Secundi paris crurum, quodlibet penè quatuor digitos longum & præter duplicem articulationem propè corpus, alias quatuor habet articulationes. Tertium par tres & semis digitos longum, totidem articulationibus. Quartum per tres digitos & paulò amplius longum, cæterum ut præcedentia: omnia autem crura, in extremitate duo habent exilia cornicula nigra, & bifecta ut cancri. Prope anum habet duos processus semidigitum longos juxta se positos, filii crassioris crassitie, quibus nere solet. Totus araneus vestitur cute pilosa brevibus pilis, nigris ad visum, ad tactum instar holoserici. Per totam autem superficiem crurum partis posterioris, laterum & processuum, qui dentes continent, pili copiosi sunt insparsi, ex albo & gryseo rubidi coloris. Tota posterior sectio corporis in adultioribus plerumque nuda est pilis, & cutis ex albo incarnata. Vescuntur muscis & aliis insectis. Diu vivunt: nam ad biennium in scatula me aluisse memini, qui certo tempore, cutem exuerunt integram, dentibus etiam adhærentibus, nova subtus generata.

Ad *Minora* & *Phalangii* similes bestiolas, refero, *Pulices*, *Phalangia parva Bellonii*, & *Tungam Brasiliensium*. *Pulices*, *ψύλλαι*, apud *Ælian.* sunt procaces, cacuminati, salaces, & assultim incedentes. *Pitheci* simiive nuncupantur. *Oribates* nonnullis, quòd in arboribus, præsertim montanis reperiantur: *Hypodromi* etiam, quòd sub foliis degant. Animalia sunt pilosa: ventre leniter inciso ut sectio notata filo videri possit. *Phalangia parva*, vel potius animalia phalangio similia, *Bellonius* in itinere à rubro mari Cairum versus observavit. *Oëtonis* erant prædita pedibus, id est, utrinque quaternis, & dum equorum crura conscendebant, mirum in modum eas divexabant. *Tunga Brasiliensium*, *Floridanis Nigra*, aliis *Ton*, *Hispanis Bicho* vocatur. Eadem cum pulicello *Oviedi* & *Scaligeri* superius adducto. Insectum est parvulum, inquit *Marcgravius*, figura pulicis, nigricantis coloris, duos cirrhulos in capite pro barbâ habens, in pulvere more pulicis generatur, & pedibus se insinuat, potissimum plantæ, digitis & sub unguibus imò & manibus aliquando vidi. Statim autem quando intravit pruritus excitat, qui certum indicium est, itaque *Tunga* statim acicula eruenda, nam si sinatur, tridui aut quatruidui spacio sobolem progenerat innumeram, lendum modo, quæ folliculo pellucido rotundo magnitudine pisi includitur, huic insidet *Tunga*; hinc folliculus actu eruentus & manet in carne foramen rotundum ejusdem magnitudinis, quod sponte sanatur, vel inspergitur pulvis pyrius.

Crepitant unguibus uti ut lëndes. Familiarissimum malum, sed quod magis per negligentiam incrementum sumit quam per se.

CAPUT III.

De Insectis apteris duodecem & quatuordecem pedum.

ARTICULUS I.

De Erucis in genere.

Insecta aptera duodecem & quatuordecem pedum sunt *Erucæ* de quibus in genere & specie dicendum est. Nomen vel ab erodendo obtinere, quasi erodæ, quòd frondes, olerum in primis abrodunt: vel ab hærendo, ut *Apulejo* placet, quòd pertinaciter adhærescant. *Plinio*, si *Turnebum* sequimur, dicuntur *Uruca*, quòd prata & arbores urant. *Columella* hirsutas, *Ovidius* *agrestes tineas* vocavit. Græcis dicuntur *κάμπαι*, ab undoso & arcuato gressu, quo se rependo curvant & attollunt, & *τρωζαλλίδες* ab erodendo. Fortè & *πρασινίδες* apud *Hesychium*; *πρασινίς*, inquit iste, est ζῷον χλωρόν κείσθαι τὰ ἐν τοῖς κήποις λαχάνα: est animal viride rodens in hortis olera.

Magni omnes arbarum & herbarum heluones. Hinc *Philippus* parasitus, *erucam se thymo & olera vescentem* dixit. Aliæ frondem depascuntur, aliæ florem. Cum rodunt eduntve, sonum quandam qui *τρίσμου* dicitur edunt, ut *Scaliger* notavit.

Circa ortum dissentiant authores. *Aristoteles* eas è virentibus foliis brassicæ nimirum aut raphani oriri tradit, semine scilicet milioformi, sub autumno ibidem relicto; unde vermiculi nascuntur. Ex his vermiculistrum dierum spacio erucæ fiunt; morituro vere; quæ auctæ satisque alitæ motu cessant; at ineunte autumno cum *Chrysalide* formam vitamque mutant. *Plinius* rorem calore solis densatum in follis relinqui tradit; unde *Erucarum* genus speciemque omnem deducit, cui suffragatur *Arnoldus*. Alii earum originem papilionibus ferunt acceptam; quæ simul ac aureliis exiverint, supra vel subtus vicina folia: ova quædam (stercora vocant *Barbari*) excludunt, pro ratione sui corporis majora vel minor: horum aliquot testæ cœruleæ, aliorum flavæ, albæ, nigricantes, virides, rubentes) quatuordecim ferè dies fota solis calore, rupto cortice *Eruculas* excludunt, parvulis lumbricis similes, sed coloratas; quæ primo ortu famelicæ, foliis floribusque devorandis totæ incumbunt, præcipuè illarum arborum atque plantarum, quibus olim in ovo fuerant.

Aldrov. H. Inf. l. c. 4.
Nomen.

Turneb. Adv. versar. l. 18. c. 16.

Nutrimen-
tum.

Scalig. sup. Theoph. l. 5. de c. plant. c. 19.

Generatio.
Arist. H. A. 5. c. 19.
Mousset. Theat. Inf. h. 5. 24.

Ælian. H. A. 6. c. 26.

Bellon. observ. 2. c. 68.

Mareg. l. c. De Laet. India Occid. l. 1. c. 4. & 15. c. 6.

Ego fingulis his modis oriri posse non dubito: maximè vero humidis temporibus cum humor refedit, inprimis si acrior sol post ufferit.

Naturâ
Mouset. l.c.

Ubi devorandi tempus præterit, vagulæ huc illuc & jejunæ migrant, sensimque marcescentes fame, aliæ intra, quædam supra terram, locum idoneum quærunt, ubi sese vel filo appensæ in aureliam membranâ rectam, vel in nudam thecam transformant. Hoc media ætate si contigerit, post viginti quatuor dies rupto cortice evolat statim papilio: sin adultiore autumno, per totam hyemem durat aurelia, nihilque ante calorem vernalem excludit. Nec tamen omnes in aurelias abeunt, sed aliæ, *volvaces* nempe putrescunt, è quibus nonnunquam ova quasi tria excidunt, Cantharidum vel muscarum matrices. Quando serò papiliones coivere, ova ad ver usque proximum depromunt, vitalia: ut in Bombycibus usu venit, quorum ova per uncias librasque vendi apud Hispanos notum.

Ufus.

Habent in Medicina locum. Oleraceas cum oleo inunctas, tutos à venenosorum moribus reddere, Ægineta scribit. Tela & involucrum epotum, muliebrem fluorem sistit. Ligustrum depascentes non solum Cyprium piscem mirè hamo obductæ alliciunt, sed & earum fimus naribus inditus, Epilepticis ab utero mulieribus statim succurrit, si expertissimæ obstetrici, à qua Mousetus habet, credendum: Usta & naribus indita hæmorrhagiam cohibet. Vesicas omnes excitant, & cutem deglubent. Equus si devoraverit, tumores surgunt, arefcit induraturque cutis, oculi excaventur. Omnes hortis, pomariis, herbis & floribus sunt infestissimæ.

Dammum.

Remedia.

Remedia apud Geoponicos, & qui de re rustica scripsere, occurrunt multa. Pelluntur, felle tauri, si eo arbores illinantur; sulfure pauco, si cum stramine sub arbore accendantur; terrâ sub esculi arboris radice effossâ, si in horto spargatur; scillâ, si in hortis seratur, aut suspendatur. Alii mentham, ervum, absynthium, in horticorum ambitu serunt. Fumum è vespertilionum stercoreibus, vel fungis sub nuce arbore nascentibus, excitant. Multi in ficulneo lixivio semina præmacerant. Nec male post pluvias matutinis horis arborum rami & frutices olerum succutiuntur. Decidunt enim nocturno adhuc frigore torpidæ.

†

ARTICULUS II.

De Erucis inspecie, & primò de Erucis Mouseti.

PUNCTUM I.

De Erucis glabris.

Erucarum differentia infinita ferè sunt, seu quantitatem, qualitatem, & partes corporis; seu etiam actiones, & alia observes. Sunt glabræ, hirsutæ, magnæ, parvæ, mediocres; virides, nigræ, variæ, rigidæ, molles, cornutæ, excornes. Plurimæ in aurelias, hæ in papiliones abeunt: quædam non, sed cum omnia depascentæ sunt, ipsæ quoque consumuntur & intereunt. Quæ aureliæ fiunt, aliæ immediate in eas abeunt, & hæ non texunt, aliæ prius ova pariunt. Quarundem aureliæ leves & æquabiles; aliarum hispida, rugosa, acuminata, asperæ: quarundam, ut duriorum, nudæ: aliarum musco vel capillis sericis obductæ. Plurimæ ex ovis papilionum nascuntur: quædam in arborum foliis ex semine proprio ibidem in tela per autumnum derelicto, vel rore aëreve illi incluso & putrescente. Quædam foliis, aliæ floribus, nonnullæ fructibus vescuntur. Undoso & celeri motu plurimæ gaudent, aliæ placidè & lentè incedunt. Aliæ leberidem quotannis mutant, aliæ non. Quædam texunt, quædam non. Illæ vel more aranearum telas faciunt; vel folliculos sæpè ad eò compactos, & duros, ut ne acutissimo quidem telo rumpantur, &c.

Placet & hic tam Mouseti, quam Aldrovandi differentias ponere & describere. Illi vel sunt *επερρηγείς* sive affines à papilionibus & aureliis fata: vel *ωιρηγείς* & consanguinæ, ex sua tribu profectæ. Utræque vel sunt *glabræ* vel *hirsutæ*. *Glabræ* in *Bombyces*, de quibus post agetur, *virides, flavas, vinulas, fuscas, & varias* distinguuntur.

Virides sunt quintuplices. *Prima* quod ligustro infideat, *ligustrina* dicitur, cui vultum, ambiens circulus pedesque omnes, & recurvum in caudâ cornu, ex rubro nigrescunt; maculæ lateribus transversim inductæ dimidio purpurascetes albicant: rubescunt punctula: cæterum verò corpus undique virens videtur. Altera *Sambucina*, quæ non multum ab ea differt, nisi quod undique viret, transversis illis maculis albissimis, & punctulis quibusdam lacteis exceptis. Sambuco rosea inprimis vescitur. *Tertia Lactucaria* ubique viridis in thecam sese fuscam appetente autumno vertit, olera comedit molliora, lactucas præfertim. *Quarta Mespilaria* mi-

Mouset.
Theatri In-
sect. 2. c. 2.
& 3.

nor est, undoque virescens in thecam cineream maculis nigerrimis conspersam sese recipiens. *Quinta Quercina*, omnium minima, in arboribus (quercu præsertim) fila ducit, per quæ descendit in itinerantium capita vestesque & galeros illaqueat; notissimum æstate animalculum, & ubique obvium rudi tela sese implicat autumnò ingruente, & rubro-viridi theca inclusa, moritur hyeme, decem duntaxat pedibus donatur, ut superæ omnes. *Flavescentes* dicimus, quæ maximam partem flavent. Tales hæ figuræ repræsentant; quibus servatur quicquid à nigro liberum: id si pallidiori flavo infeceris, Icones habes depictas. Vivunt mollioribus foliis, præsertim tilix. *Vinula* elegans mehercules Eruca, & supra fidem speciosa: in salice eam invenimus avidè pascentem: labra atque os illi subflava, oculi anthracini, frons purpurea, pedes extremumque corpus herbacei, cauda bifurcata ex vinaceo nigricans. Corpus univèrsum veluti crassiore rubicundoque vino intinctum; quod à collo per scapulas decussatim transiens, ad caudam usque linea albissima, mirifice adornat. *Fusca Porcellus* Eruca dictus, ex fusco nigricat, major præsertim; in minore quos vides orbiculos, albicant: trifolii palustris foliis frequenter insident, eaque mira celeritate devorant.

Variæ decem sunt, quæ conspiciuntur. *Prima* cœrulea, oculi nigerrimi; corporis cuticula cæsia, nigris flavisque punctulis multum conspersa: in aurellam convertitur spadiceam, alba membranula vestitam, brassicas amat, & genus univèrsum naporum. *Secunda* caput, pedes, caudamque nigerrima obtinuit; cancelli quadrati, flavisunt: intus quæ pinguntur tessellæ, striis nigris glaucisque alternatim in longum ductis distinguuntur. Foeniculum amat, anisumque atque cuminum. *Tertia* ex albo viridis gibbosa in incessu graditur; est enim utrinque sepes duntaxat; sicuti omnes *Imperæ*. In aurellam echinatum mutatur, colore furvâ: oleas absumit. *Quarta* draconium depascens viperam maculosam refert: incedit semper capite erecto, & pectore potissimum se sistit: amat juncos, & fluviis innascentes plantas pappiferas. *Quinta* descendentes costas si obsoleto minio infeceris, pauca in Icone habes quæ desideres. In *Sexta* quod album vides, ochra impleas: gaudet utraque populo nigra, eaque sese ingurgitat. *Striæ* in *Septima* ductæ ex flavo albescere debent: reliquum totum corpus fusci coloris in aurellam spadiceam se vertit. *Octava* cinerea videtur, ex nigricante undulata: thecam facit nigro-puniceam, è qua pulverulenta Phalæna. *Nona* varia quidem, & meritò censeri debet: incisurarum orbes virent; cornu caudæ refle-

xum, cyaneum: sub qua miniata macula ad ornatum facit. Media incisurarum pars cinerem æmulatur: aurelia demum includitur Xerampelina, hanc in via publica invenimus: gaudet ranunculo pratensi. *Decima* glauconigra: quod enim hic album est, id glauco superinducto bestiam exprimet. In thecam spiralem transmutatur dilutè cæruleam, spiris subrubentibus, quæ ad buccini conchæ formam proximè accedit. In Solano sylvestri (quam Itali Belladonnâ vocant,) glabra eruca provenit, crocei viridisque coloris, cornu in fronte gerit digiti longitudine, quam se sæpius vidisse memorat Cardanus.

PUNCTUM. II.

De Erucis hirsutis densius pilosis
Mousfeti.

Pilosæ omnium maximæ maleficæ, vel densiore sunt pilo, vel rariore. Ex illis sunt, *Pityocampe*, *Ambulones*, *Coriariæ*, *Polymida*, *Neustria*, *Tuberculosa*, *Mesoleaca*, *Urticaria*, *Brassicaria*, *Sepiaria*.

Pityocampes, id est pineæ piceæve, Erucæ, digitum minimum crassitie æquant, tres digitos transversos longæ. Undecim incisuris inter caput & caudam constant, fedecimque (more reliquarum) pedes habent: nempe juxta caput utrinque tres, medio corpore utrinque quatuor, & ad caudam extremam utrinque unum. Priores vero sunt adunci & exiles, quibus viam tentant; reliqui latiores, & multis crenulis ferrati, ut foliis firmiter insistant. Caput formicæ; reliquum corpus Erucis vulgariibus simile. Hirtæ sunt pilis, villisque rectis undique obseptæ: pili in lateribus nati albicant; in dorso fulgent, cujus pars media maculis veluti oculis ornatur. Villis abrasis, cutis subest nigricans; pili valdè exiles: pungunt tamèn quàm utrica acrius, maximumque dolorem, ardorem, febrem, prurimum, inquietudinem adducunt: veneno scilicet subito sine sensu vulneris infuso, & ad partes visceribus proximas delato. Telas subtiles quales aranci texunt, prioribus pedibus fila ducentes, ac disponentes: has, veluti tentorium, nocte ingruente fubeunt; tum, frigoris tum ut procellarum vident incommoda: tentorii hujus tam tenax & subtilis materia est, ut nec ventos curet furentes, nec imbris inundet. Amplitudo item tanta ut vel millia plura erucarum facilè ferat. In ramulis Pini & Piceæ suprimis nidificant, ubi non solitaria, (ut aliæ) sed gregales vivunt. Quacunquè iter fecerint nentes fila ducunt telaria: primaque luce (faveat modo serenitas) catervatim minores majores comitantur, ac viduatis fronde arboribus, (omnes enim

enim absumunt) textrinam strenuè colunt. Solæ pini piceæque pestes, ad alias coniferas arbores non accedunt. In Atho monte; nemoribus Tridentinis, atque transalpinis convallibus, (ubi frondis nutritiæ copiâ) admodum abundant, ut Matthioli testatur. Virulentissimæ profecto bestiae, sive extra premantur manibus, sive intus exhibeantur: tam certissimi veneni olim habebantur, ut Ulpianus legem Corneliam interpretans de Sicariis, in eorum numerum & pœnam, Pityocampæ propinatorum vocaret: Alium ff. ad legem Corn. de sic. Haustis Pityocampis dolor os & palatum graviter affligit; lingua, alvus, ventriculus ab erodente veneno valde inflammantur: Etiam ingens dolor excruciat, licet initio pruritus quendam jucundum passus videntur: insequitur æstus, cibi fastidium, & perpetua, sed irrita vomendi dejiciendique cupiditas. Tandem nisi occurratur, adurunt corpus, & ventriculo crustas inducunt, Arsenici ferè modo. Diosc. Æt. Plin. Celsus. Galen. item 11. simpl. cap. 5. & Avic. sos. cap. 25. Hac de causa Ætius & Ægineta mensas sub pino sternere, vel commorari, noxium dixerunt, ne forte cibi nidore jusculorum vapore, vel clamore hominum Pityocampæ suis sedibus motæ, in escas decidant; vel semina saltem æquè lethifera demittant. Qui ab his læsi fuerint, ad Cantharidum antipharmaca respiciant: liberabuntur enim iisdem remediis: propriè tamen melinum oleum (quod è Cotones & oleo temperatur) ad vomitum usque bis terve hauriendum est, ex Diosc. & Ætii præscripto. Generantur vel potius regenerantur (convulvulorum more) è semine Autumnali in tela certis vesiculis relicto, vel ex ipsis Volvucibus putrefactis ut Scaligero sentire visum est.

Ambulones dicimus, quibus incerta domus & esca: unde superstitiosulè peregrinantium modo vagantur; & (ut mures) semper comedunt alienum cibum. Quare Anglicos *Palmer worms* appellant, ab erratica nimirum vita, (nusquam enim consistunt) quamvis ratione hirsutici *Beare worms* dicuntur. Certis foliis aut floribus non astringi se sinunt, sed audacter percurrunt delibantque omnes plantas ac arbores, & pro arbitrio vescuntur. Undecem ponuntur. *Primo*, quas vides in latere maculas albas, tales revera esse debent: corpus universum nigrescit, pili inferiores omnes subcroscere oportet; superiores vero omnes in dorso positos canescere; tribus iis ordinibus exceptis, qui in collo juxta caput nascuntur: ii enim eundem cum ventris pilis tenent colorem. Ex cujus aureliâ exit, quem hic vides papilio; cujus iconem coloresque & naturam superiori libro descripsimus. Si *Secundi* collum, ventremque atque

ibi nascentes pilos flavos feceris, non est quod plura expectas. Theca ejus fusca videtur; ova pallida, papilionem inde nascentem superiori libro expressimus. *Tertius*, toto corpore pilisque è fusco flavus, nisi quod maculæ lateratim in unaquaque incisurâ obliquatæ latefcunt, caput puniceum furca quadam nivea ornatur. *Quarto*, venter atque inferiores pili infuscantur; dorsum atque superiores ex fusco flavent. Linea in facie bifurca seri colorem vel lac dilutum refert. *Quinto*, vultus spadiceus, ventris latera canescentia; corpus pusillis varium guttulis subluteis, atque hæc supra, piceis: pili quasi radioli exeunt flavi, arguti illi quidem, & medio acuminatiùs crescentes: multum vicinas herbas & segetem lædit. *Sextus* colore est leucophæo, nisi incisuræ nigris læteisque hic illic maculis essent infectæ. Seræ infra supraque natæ, & tanquam ferratim positæ, hispidae valde sunt & rigidæ, sed à colore corporis non recedunt. *Septimum* cute nigra, pilis autem non nihil lutescentibus donatum, *Peniculum* vocare soleo, quia utrinque ex fronte atque etiam in uropygio peniculus erumpit mollis, colore coracino. Quas vero cuneiformes in dorso eminentias conspicis, radice lacteæ; cæterum, nigellæ videntur. *Octavus* murinum colorem exprimit, cujus in dorso cunei septimi illius respondent. *Nonus* coloris peregrini & rari; singulæ enim incisuræ variis ab invicem coloribus, sed mixtis invicem omnibus pinguntur; quas clavus, quamque argenteus pulcre adornat. *Decimus* inter naturæ luxuriantis lusus, non minus elegans quam rarus; nigris, cœruleis, viridibus, atque luteis liris, & nervis scabris striatus: quos guttulæ quædam aureæ mire efferunt. Pilos admodum molliculos gerit, miræ gratissimæque viriditatis, thecam habet purpuream, membrana munitam. *Undecimi* incisuras albicantes, prafinas imaginare; vellusque & pilos medio virentes facito.

Corylaria undique cum virore pallet, tribus inter cuneolos maculis nigris exceptis, & cornu illo in ultimo dorso, & quasi uropygio crescente, quod rosaceum ruborem lætè fuscipit. Coryli præcipuè foliis infidet, unde *Corylariam* dicimus, duas illarum species vidimus; alteram saturatè, alteram pallidiùs viridem.

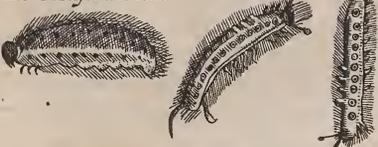
In *Polymitis* multiplex naturæ venustas resplendet: quibus licet faciem Æthiopsis Maurivè tribuit, vestem tamen concessit *Polymitam*; vario opere, vero artificio fulgentem. In fronte pili, veluti in cirros nexi nodosos, antennas referunt; quales item in ultimo dorso, cutis iridis æmula, orbiculis splendet murice inebriatis, quos veluti latos clavos costis affixit natura. Vellere enati pili fulgorem solis repræsentant, oculosque oculato die perstringunt.

Erucae Raupen Mouf

Er. Polymita

Er. Corularia

Er. Neustria Minor

Er. Neust. Major

Er. Mesoleuca

Ova

Er. Tabernula

Major

Er. Sepiaria

Er. Brassicaria

Er. Urticaria

Er. Antennulata

Er. Geranicola

Echring 1

Er. Jacobaea

Er. Rubicola

Pyticampe Vergeri

Alie

Erucae

Néustrias è Normania duas accepimus. Majori vultus cœruleus, albis, rubris, cœsiusque furculis corpus liratum; pili aureo splendore coloreque grati. Minor convolutus, echinum exprimit: Caput illi nigerrimum, corpus glastinis quibusdam guttulis variè perfusum: pili croceum fulgorem imitantur. Tuberculosa pyri germina corrumpit, capite atrato, corpore nigris rubentibus, & lacteis quibusdam liris ornato; mediis quasi humeris, & ad finem ferè dorsi, tumuli sive tubercula assurgunt livida, albis punctulis conspersa. Ova è quibus nascitur, spadicea sunt; qui est etiam aureliæ, & pilorum color. Aliam vidimus congenere, sed duntaxat tumulo gibbosam.

Mesoleucam à capite ad dimidium dorsum, obsoletè luteam, dein liliaceam peperit natura. Venter luteo cinereus, clavis medio tesserato fixis ornatur.

Urticariæ pedes si fatifcente luteo leviter tetigeris, parum à naturali icon differet: rigidulos & erectos pilos habet spinatim crescentes. Levi tactu vulnerant; primumque blandum, sed venenatum pruritur, deinde vix ferendum dolorem superinducunt. Haud desunt qui eam Pityocampes malitiam malignitatemque vincere asseverant.

Brassicaria, eruca capite est cyaneo, corpore flavis furculis duobus utrinque lineato: inter quos subcæsa quasi area nigris quibusdam feminibus consita videtur: pili aureliæ (quæ cinerascit) colorem obtinent.

Sepiariæ binæ offeruntur. *Majori* crocesceret vultus, nisi quem nasi loco triangulum videtis liliasceret. Corpus albis flavis rubrisque & nigris, (quas expressimus) maculis, nullo ordine locatis, variatur: pilis subluteis horret. Sepes populatur, & nudat frondibus: ubi tamen serici rudioris relicto glo, in thecam spadiceam, quasi in Sarcophagum se recipit. *Minori* facies subcœrulea, uti & totum corpus, absque maculis quibusdam nigris albicantibusque esset: pilos cum prima concolores fortita est.

PUNCTUM III.

De Erucis varioris pili *Mouseti*.

Rarioris pili sunt *Geranivora*, *Jacobæa*, *Antennula*, *Echinus*, *Rubicula* & *cornuta* illa bestiola, quam Germani *Horneworm* appellant.

Geranivoræ magnitudinem formamque ritè hic dedimus, & affabrè explicatam. Albas maculas, cingulos nigros ornantes, ferrugineas facere oportet; ventremque pedesque & album inter cingulos spatium porraceo, viridi ornare. Camerarius ad Pennium hanc misit, cum hac Hypographe: *Eruca grandis*, hortis tantum agrestibus victitans, & potissimum Geranio palustri *Βαταχοειδῆ* infecta

Antennulatæ corpus variū: à capite ad tertiam incisuram cretà illitam dices; quinque aliis sequentibus nigrocineram; tribus iterum postremis cerussatam: *Antennulæ* ex pilis veluti colligatis constant; quales item ultimo dorso, cristæ instar, se erigunt. Quatuor illi erecti in dorso cirri, è pilis quoque fiunt dentatim ordine crescentibus.

Jacobæa sive Senecionem majorem depascens eruca, capite pedibusque obsoletius purpurantibus, ventre pallidiusculè virente; corpus habet inamæno viridi fatifcens, & nigris flavis flammeisque maculis ornatum. Pilorum color ventri consonans.

Echinorum duas animadverti species; unam è cœruleo virentem, alteram *Mesoleucen*. Primus *Echinorum* tessellato prodit corpore, ex nigro flavoque varius: spinæ luteæ videntur; ineunte autumno in aureliam cineritiam vertitur. Secundus reverà *Echinum* præ se fert; dorsi dimidia pars, prior nempe, ex flavo nigricat; posterior cum flavedine albescit; spinas gerit argutas valde & crassas, colore cæcio.

Rubicolam nigrocineram liris utrinque tribus pallidè flavescens pinxit natura: pilos rariores gerit, plane nigros.

Est & *Cerastes* cujus varia loca è luteo virent, pili medio dorso nati canescunt; cornu vero crenatum rubescit.

Variæ item in verbasco, lupulo, *Scrophularia*, *Glycypicra*, *Solano*, *Alno*, *ulmo*, *ocymo* & *Tithymallo* nascuntur: imo quævis pænè herba peculiarem habet erucam vastatricem: quas, ne infinitus videar, quasi notas pertranseo.

Gesneriæ fatida: Erucæ cornutæ simillima est, sed & cornis, & colore aliquantum discrepans. In muro repentem cepi exeunte Augusto Anno 1550. Gravem spirat odorem, ut planè venenatam crederes. Iracunda perrexit capite cum anterioribus duobus pedibus semper erecto; cœcam puto: digitum longa & crassa, paucis sparsim pilis per dorsum & latera horrefcens, dorsum nigricat. Ventris laterumque color ex flavo subrufus: internodiis quatuordecim totum corpus distinguitur. Singula internodia sulcum insuper quendam ceu rugam per dorsum habent: caput illi nigrum, duriusculum; os forcipatum, denticulatumque vel ferratum: his forcipibus, quicquid comprehendit, mordet: pedibus 16. graditur, ut maximam partem omnis *Erucarum* natio proculdubio venenosa est. *Vergerus* *Pityocampen* putavit, alii *scolopendram*: sed pedum numerus non patitur *scolopendram* dici. Vix ferebam odorem, dum vivam describerem: duo hypocausta nimio & abominabili fœtore adeo infecit, ut manendo ferendoque non essem. Hæc *Gesnerus*.

ARTICULUS III.

De Erucis Aldrovandi.

PUNCTUM I.

De Erucis prima Tabula.

Aldrovandus sex diversis tabulis nobis diversa Erucarum genera exhibet. In prima novem exhibet. *Prima* primæ tabulæ ex maximis est, & caudata, cauda nimirum instructa sursum revoluta: tota est lutea, annulis verò cœruleis, iisque triangularibus, inter quorum singulas singula ab utroque latere nigra sunt puncta. Os item nigricat. Cum eam aliquo tempore domi aluisssem, telam non texuit, aut folliculum, sed in Chrysalidem immutata Papilionem progeneravit luteum, cum quem in prima Papilionum tabula tertium exhibuimus. *Secunda* quæ ejusdem est magnitudinis, identidemque caudata, leviter lutescit, subfusca tota, nigerrimis punctis, ac annulis instructa. *Quarta* ex mediocrium genere, etiam caudata est, ad latera sublutea, per tergus flexibus arcuatis coloris elegantissimi miniacei decorata, annulis verò nigris, sed qui candidis notentur punctis. *Tertia* caudam habet in extremo acutissimam tota viridis, annulis nigris, pedibusque, qui sunt quatuordecim Brassicas, & olera infestat, ex hoc potissimum genere Papiliones illi exiguo corpore progenerantur, subvirides & albicantes. Papiliones enim erucarum suarum colorem ferè referant, ut Aristoteles quoque testatum reliquit. *Quinta* ex maximis est, colore flavo, & viridi, & lineis per dorsum latis triangularibus, viridibus, & punctis maculata purpureis. Caudam gerit semper erectam, & caput etiam erectum, quare cum incedit, incessum carnis quodammodo æmulatur. Cauda hirsutis quibusdam villis præmunitur, parteque infernè notabilem habet maculam nigram. Ligustri foliorum esu gaudet. Sedes habet quatuordecim. *Sexta* corpore major est, rostro, & pedibus exilioribus, colore tota eodem, sed dilutiori, lineis verò transversalibus flexuosis magis ad cœruleum quam ad viridem inclinantibus: Inter singulos annulos, singulis infrà notatur punctis nigricantibus, nam cætera puncta, quæ per supernum corpus conspiciuntur, ad purpureum vergunt. Supernè per tergus color magis est luteus, infernè ad pedes magis viridis. Degit plerumque in viti sylvestri. Cauda superiori similis. *Septima* toto est flava, infernè ad croceum vergente colore, lineis distincta supernè triangularibus ut in quinta, sed cœruleis, & quæ punctis conspurguntur atris. Pedes

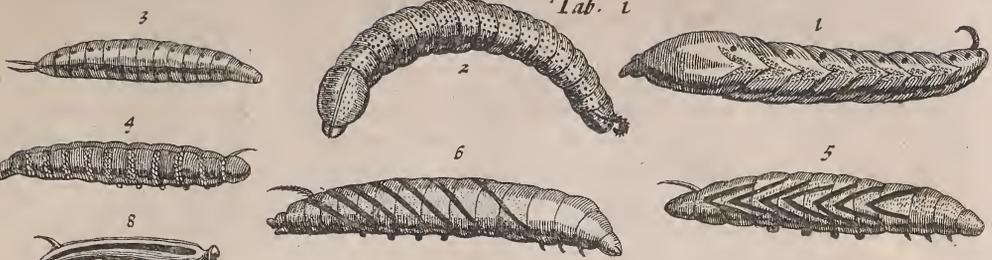
& rostrum nigricant. *Octava* admodum est exigua, caudata tamen, maximâ sui parte nigricans. In tergore lineas habet binas admodum exiles, luteas, inter quas altera est lata, viridis. Caput habet rotundum, pedes quatuordecim, in extrema alvo appendicem, quam per terram trahit, cauda pro corporis portione majuscula est. *Postremam* paulo rudius, quam par erat, pictor expressit: nam puncta illa candida, quibus modo majoribus, modo minoribus toto corpore conspergitur, obscure admodum apparent. Tota colore ferè est ferrugineo, extremo alvi, cauda, pedibus, & capite rubris, rubra item linea lata à capite, ad anum usque per dorsum extensa fertur. Anterior corpus exilius est, quam extremum, extremumque exilius medio, sanguisugam dixeris.

PUNCTUM II.

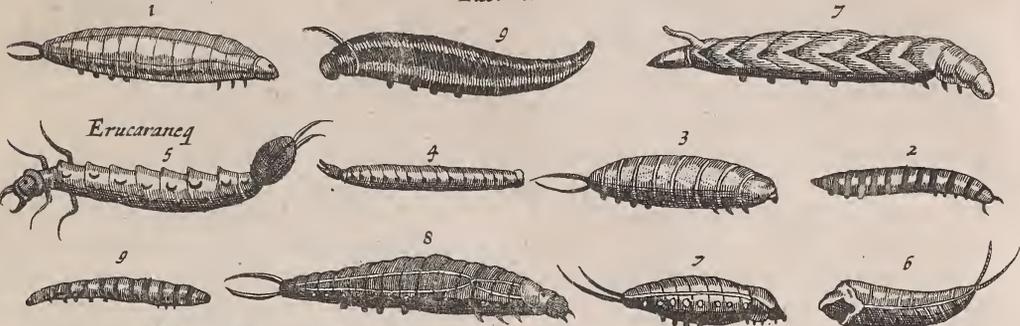
De Erucis secunda tabula.

Quæ in secundâ tabulâ dantur Erucæ, omnes ferè bicaudæ sunt: in quibus hoc notandum est, quod caudæ sint in extrema alvo, cum in iis quas pinximus in prima tabula, in extremo dorso sursum enascantur. *Prima* tota purpurascit, præterquam inter primum, & secundum flexum, ubi viridis est. Binæ item lineæ, eo quo pictor expressit modo à capite ad extremum usque alvi extenduntur, candicantes. Cauda utraque nigricat. Pedes habet quatuordecim. *Secunda* caudis duabus instructa minimis tota atra est sed luteis interstincta zonis. *Tertia* corpore est crasso, & compacto, ex luteo virescente zonis annulifve admodum viridibus, capite verò quod exiguum est, & primo flexu coloris aurei. Pedes quatuordecim habet, nigricantes; caudas exiles, proceras. *Quarta* brevissimis est caveis, oblonga, sed exili, ac tenui corpore, tota ferruginei coloris, exceptis annulis femicircularibus, qui ab ima parte flavi sunt, ab altera nigri. *Quintam* monstruosæ quodammodo figuræ, quod partim ex Eruca, partim ex Araneo constare videatur, ἀρχονδριπλω, sive Erucaraneum nuncupavi. Sex primum à capite ex primis corporis flexibus pedes Araneorum pedibus simillimos emittit, dein interpositis aliquot flexuum intervalis, alios octo more Erucarum, quas alioqui toto corpore refert. Tota ex cinereo ad luteum vergit, sed annuli coloris sunt planè castanearum, sicut etiam pedes, & alæ. Insolentis profecto etiam formæ est, quæ *sexta* in hac serie ponitur; capite scilicet, cum id contrahit, compresso, facie Muris, aur felis, sed nigra. Supra enim rotundam illam nigredinem linea est alba, sub qua puncta duo, nempe ab utraque ejus parte unum, nigra; velut aures efformant, in medio verò nigre-

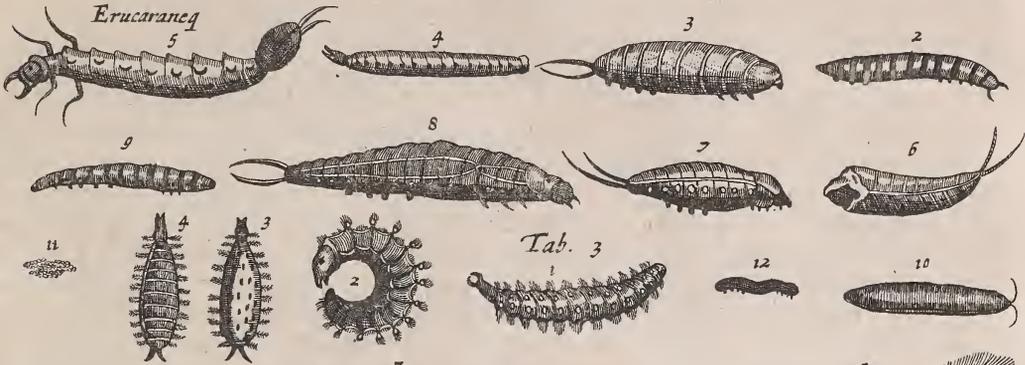
Tab. 1

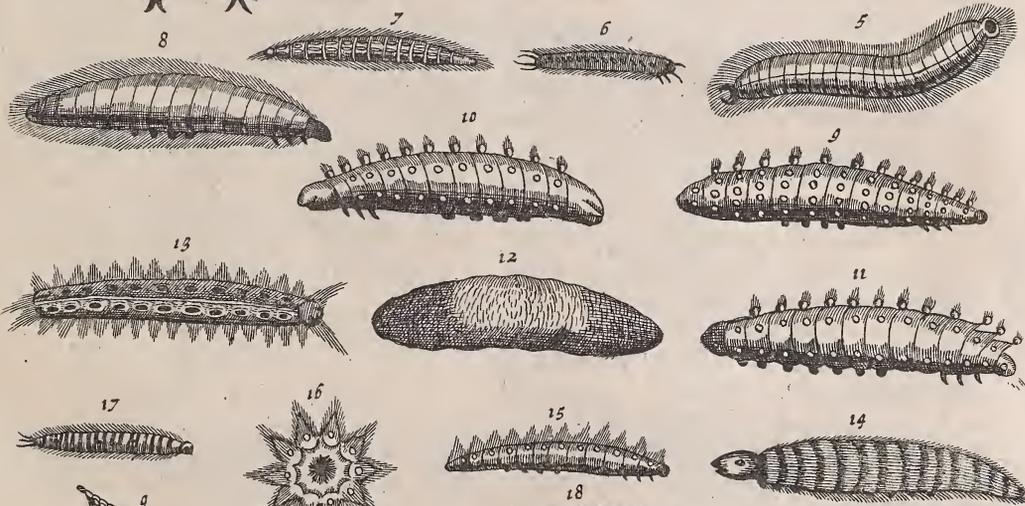
Tab. 2

Erucaraneq

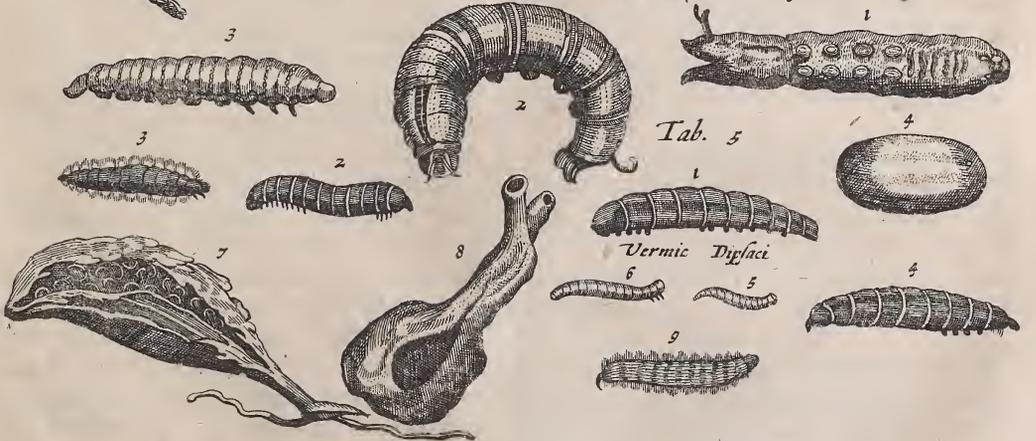

Tab. 3

Tab. 4

Tab. 5

Vermic Digfaci

First line of faint, illegible text.

Second line of faint, illegible text.

Third line of faint, illegible text.

Fourth line of faint, illegible text.

Fifth line of faint, illegible text.

Sixth line of faint, illegible text.

Seventh line of faint, illegible text.

Eighth line of faint, illegible text.

Ninth line of faint, illegible text.

Tenth line of faint, illegible text.

Eleventh line of faint, illegible text.

Twelfth line of faint, illegible text.

Thirteenth line of faint, illegible text.

nigredinis puncta alia duo oblonga nasum, qui illis animalibus admodum est compactus, tria denique alia sub his minima, aliquo rudi modo æmulantur. Tota est viridis, corpore pallidius, intensius annulis. A capite ad caudas usque porrecta linea alba per medium corpus transfertur. Caudæ eriguntur, & punctis atris consperguntur. Pedes numero quatuordecim, quorum qui posteriores sunt, admodum sunt crassi: *Septima* eadem est naturali situ procedens. Rursus *Octava*, à primo loco depicta differt tantum in eo, quod primo post caput flexu sit luteo, duobusque punctis nigro distincto: item, quod lineæ illæ, quæ per superiora feruntur, inter quintum, & sextum flexum, invicem junguntur: denique, quia in hac subinferiori linea, inter singulos flexus, album sit punctulum. *Nona* eadem est cum secunda, bis per errorem depicta: infestum est hoc genus brassicæ. Habes *decimo* loco Scolopendram terrestrem parvam, sed de hac suo postmodum loco. *Undecimo* loco depicta exhibentur Erucarum ova lutea; simul conglomerata, exigua. *Postrema* Erucarum minima, in frumento inventa est. Insectulum hoc tam tenui, ac exili est corpusculo, ut potius fili cujuspiam particella, quam animalculum videatur: longum est digitum transversum. Maximum tantillo in corpusculo robur adverti, velociter movetur, & nunquam ferè à motu cessat. Pedes multarum Erucarum more habet quatuordecim. Capite nigricat, cætera cinereus. Sex integris diebus nihil edebat.

PUNCTUM III.

De Erucis tertiæ tabula.

Tertia nobis novendecim exhibet. *Prima* Echinata ipsius videtur Hippocratis, zonis luteis, & punctis nigris, & candidis variegatur: quam, vel saltem simillimam superiori ad me allatam ætate sic descripsi. Vermis est digitum, & medium longus, posteriore parte caudæ vicina latior, quam anteriore, duodecim constat annulis, sive segmentis, sive flexibus, qui supini nigro colorati sunt, linea medium dorsum secante castanea. Interstitia annulorum pallent. Caput duabus appendicibus velut corniculis armatur. Sex pedibus, tribus utroque latere ante instructus graditur; postica parte Erucæ instar arcuatur, quæ latior est. Quatuor in eo villorum in penicilli formam adunatorum ordines in singulis annulis conspiciuntur, bini singulo latere: unus superior ad marginem dorsii, alter inferior ventri propior, ille octonos annulos ultimos eminentibus penicillis ornatur, hic novenos. In ultimo, quem caudam dicas, extant duo, colore omnes ferrugineo. Convolutur in glomum ad instar verticilli:

quemadmodum etiam, quæ subsequitur, quæ in orbem convoluta depingitur, simillima ex toto cum illa, nisi quod in hac inter singula interstitia puncta candida non sunt, quæ illic summam conciliant venustatem, contra in hac puncta iisdem locis nigra sunt, & semicircularibus maculis ex albo lutescentibus ambiuntur. *Tertia* tota aterrima est, sed castaneis tantum interstincta zonis & punctis. Supina parte, quæ quarto loco depingitur, minus nigrescebat. *Quinta* tota longissimis vestitur villis densissimis, fuscis, sed & ipsa eruca tota ad latera fusca est, supina lutescit, pluribus prædita annulis nigricantibus, à capite ad extremam alvum linea item nigricans defertur, mediam alvum distinguens.

Loco *Sexto*, quæ datur, ex minimarum genere est, quin etiam paulò minor quam pictor expressit. Nisi moveri, aut incedere videas, alvum à capite vix interstingues. Pedes habet innumeros. Tota corpore coloribus miniaceo, nigro, luteo, & albo varia est. Caput totum est nigrum, nigri item pedes, nigra capillamenta, dorsumque & venter tergus miniaceo colore conspicuum est: annuli nigerrimi, inter quas supra punctum est album, infra luteum. *Septima* paulò major iisdem ferè coloribus variatur, sed pedes tantum habet quatuordecim. Totum corpus quadrangulæ punctis constat, primò (à tergore ad inferna descendendo) nigris, dein flavis, tertio miniaceis, quæ latiores sunt: quarto iterum nigris, quinto flavis, sexto nigris, flavis rursus septimo, ultimo ac octavo nigris. Caput totum, ut in præcedente nigrum est, pedes item nigri. Sed capillamenta ferè ferruginea. *Octava* murem montanum, qui vulgo Marmota nobis dicitur, facie æmulatur. Tota coloris est castanearum, admodum hirsuta, longa palmum. Color propè annulos dilutior est. Cum invertit se color inter annulos apparet niger holoserici instar micans, & cum ingreditur, capillamenta quæ sunt à lateribus, ad cinereum vergere videntur. Caput totum est nigrum.

Nona ex mediocrium genere est, corpulentior tamen, tota viridis, exceptis tuberculis, quæ per singula annulorum intervalla, tria habet, & quartum in dorso, ex quo capillamenta, enascuntur similitudine penicillorum, quæ coloris sunt planè aurei. Os nigricat. Pedes anteriores lutescunt, posteriores virides sunt, omnes numero quatuordecim. *Undecima* similiter per dorsum habet tubercula rotunda cum suis penicillis, nec non inter singulos corporis flexus, sed cœrulea, rostrum item cœruleum, & pedes præter tres anteriores, qui minores sunt, & coloris ex castaneo rubicundi, quo colore corpus totum constat. Durum mihi peperit folliculum. Pedum nume-

numeris corpori, flexibus respondet. *Decima* tota etiam est viridis, tuberculis, & floccis cœruleis, rostro & anterioribus pedibus ferrugineis; reliquis nigris. In alvo maculam habet ferrugineam. Habes *duodecimo* loco hujusce decimæ Erucæ expresum folliculum coloris ferè ferruginei, admodum densum, & durum. *Decimo tertio* loco picta tota hispida est: Linea candida à capite exorta ad caudæ finem per tergus fertur. In dorso duodecim habet velut puncta, aut potius tubercula rotunda, sex ad singula latera colore mali punici; item quatuor alia à singulis lateribus ex nigro ad castaneum vergentia; ex quorum omnium medio capillamenta quædam exeunt numero quatuordecim, quorum octo magna sunt, parva sex. Cætera per dorsum cœrulea, supina pars, & pedes flavescunt. *Decima quarta* colore est ferrugineo, supernè admodum diluto, & ad luteum vergente, infernè admodum intenso. Annulos habet nigros, & punctis ad latera maculatur exiguis candidissimis. *Decima quinta* inter minimas majuscula est, colore tota flavo, infernè ad aureum, supernè ad castaneum inclinante. Caput & alvi extremum nigra sunt. In dorso nigra etiam habet puncta, sed intus candida: capillamenta penicillorum instar distinguuntur invicem. Pedes habet exiguos ferrugineos. *Decima sexta* eadem est, ideo picta, quod tacta se velut in vertibulum contorquens stellæ figuram exprimat coronatæ. *Decima septima* rubra est, annulis nigris & albis, ubique maculis variegata, capillamentis exilibus, rubicundis. *Decima octava* capite est coloris aurei, corpore vero toto cœruleo. Linea aurea nigris conspersa guttulis, rotundis à capite ad anum, usque per superna fertur. Ab utroque illius lineæ lateribus, rursus alia maculæ sunt, seu potius puncta minima nigra ipsa posita, ut etiam lineas duas, hinc inde unam efficere videantur. Alvi extremitas acuta est, & nigra, nigri quoque pedes, numero quatuordecim, licet quatuor ab utroque latere in anteriori parte pictor pinxerit. Capillamenta habet subtilissima plenè aurea. Ovamihî peperit candicantia, quæ appinimus postremo loco.

PUNCTUM IV.

De Erucis quartæ tabulæ.

IN quarta tabula quatuor duntaxat dantur. Quæ primo & secundo loco, ex maximarum genere est; Alvum habet bifidam, & ex dorso extremo, caudam exeret erectam. Toto corpore ferè unicolor ex luteo fusca. A cervice ad quartam usque vertebra lata est linea aterrima, exiguis aliis una recta, cæteris transversis candidis insignita. Supremo etiam vertice atro est, facie ante-

riore flava, pedes habet monstrofæ magnitudinis. Supina parte ad cinereum vergit. *Alteræ*, quæ *tertiæ* est in hac serie, tribus constat coloribus, viridi, aureo, & nigro. Corpore nimirum undique toto viridi, sed annulis nigris aureis punctis distinctis. Inter annulos singulos linea est annularis item sublutea. Pedes habet quatuordecim virides. Fructum nè arboris an potius folliculum cujuspiam Insecti dicas, quod quarto loco depingitur; id Frat. Gregorius Capuccinus Regiensis mense Julio anni 1597. in abiete offendit. Folliculum esse arbitror: erat enim intus plenum telis Araneo similibus. Inerant & ova. Quare cum Erucas aliquot ova edere observaverim; Erucæ cujuspiam esse judicavi, eam hoc sibi fabricare operculum, ut ova ab omni externa injuria protegat. Figura, & colore maturas æmulatur olivas. Ejus exterior substantia erat cartilaginea, & variis exiguis tuberculis ceu punctis extuberabat.

Sed nunquid hanc Eruca ipsa texat, quod verisimilius est, vel aliunde Crabronum more allata materia conficiat, necdum didici. Fructum interim non esse abietis exemplo discimus, quæ conifera est; nisi quis dicat abortivum esse, quales multos observamus in quercu. Cùm reperiretur, non erat unicus, sed quatuor simul erant conjuncti: quatuor ni fallor Erucarum opus ac labor. Quâ in conjecturâ si fallar, lector boni consulat.

PUNCTUM V.

De Erucis quintæ tabulæ.

IN 5. tabula sunt novem. Quæ *primum* locum habet, magnitudine est duorum digitorum transversalium, colore fusco, quaternis macularum nigrarum seriebus distincta: capite flavescente, toto corpore glabro; utrimque ad latera propè ventrem linea quadam flavescente insignito: subtus toto colore albicante. In brassica nasci rustici dicebant. *Secunda* descriptæ aliquo modo est similis, quoad formam & glabritiem, sed minor tamen, coloreque castaneo magis diluto; capite duabus maculis nigricantibus insignitur. Ab eo ad extremum uropygium duobus macularum ordinibus, partim atris, partim luteis decorata est; & utrimque ad latera linea quædam rubescens per longitudinem fertur, cui in singulis annulis punctula quædam in medio candida, & in circumferentia nigra superfident. Parte supina tota dilutè lutescit. *Tertia* bina è lateribus frontis emittit cornicula exilia, & brevia: caput etiam habet parvum & nigrum. Toto corpore hirta est, & colore ferrugineo, annulis vero nigricantibus. Capillamenta

pillamenta penicillos æmulantur ubique, præterquam in cervice, & dorsi initio, ubi vix ipsa videntur capillamenta, quia rarissima sunt, & exilia admodum. Cauda etiam penicillis horret, quod nec dum in aliis vidi. *Quarta* ejusdem cum secunda magnitudinis, colore est terræ illius, quam umbram pictores dicunt: Inter singulos annulos tria habet tubercula, ex quibus pili oriuntur penicillorum figura coloris castanei. Albicans vero linea per dorsum recta à capite ad caudam ducitur. Pedes anteriores magis, quam posteriores nigri sunt. Inter singulos quoque flexus à lateribus punctula sunt albicantia alternatim posita. *Quod quintum* datur in hac tabula, id dispari fructu nascitur. Celebre est apud Plinium aliosque probatos scriptores ad quartanam. Alibi de hoc insecto, hoc etiam prodidit loquens de remediis adversus dolores dentium. Is quoque vermiculus, qui in herba labrum Veneris appellato invenitur, cavis dentium inditus mirè prodest. Nam Erucæ brassicæ, ejus contactu cadunt. Idem mihi proprijs ante multos annos manibus ostendit Cardinalis Paleottus: neque id amplius videre potui, licet multos fructus, diversis aperuerim temporibus; donec tandem an. 1592. sub finem Septembris cum fortè speculaturus, nunquid potiùs in maturis quam immaturis nascerentur, inveni illis, qui maturi erant. Longitudo digiti auricularis transversim dimens: sed cum nunc exactius descripturus id intuerer, offendi ex erucarum genere esse, nam quatuordecim progreditur pediculis. Caput atrore splendet, ut semen amaranthi æmulari quodammodo videatur: cætera albicat. Dioscorides etiam meminit, sed nemo veterum Erucam esse scivit. *Sexta* à lateribus leviter lutescit, infra, ac supra colore est castaneo, annuli quoque castanei caput nigrum, pedes exigui, sublutei. *Septima* pictura est induramenti cujuspiam Erucæ affabrè facti ex folio quodam arboris, aliaque materia bomicina. Folium id extrinsecus multis velut laminis sericis albicantis coloris erat obvolutum; intusque quidem eodem modo, sed pluribus laminis intricatum erat. In centro, seu medio laminarum plurima ova, nigra, parva seminibus vel hyoscyami, vel nicotianæ comparibus, una cum fœtibus etiam numerosis latebant. Ex quo docemur etiam Erucas esse, quæ & ova, & eodem etiam anno fœtus edant. Aliud nidulamentum sive folliculus exhibetur loco *octavo*, figurâ pudendi humani. Inferna enim parte referebat quodammodo scrotum, superiore virgam, ac eò magis cum duabus, ut hæc instructum esse fistulis aut ductibus. Eo aperto vidimus rami frustulum, & folij pediculum figuram virgæ effor-

mare: hæc enim simul complicata Eruca filis obtexerat; sicut item folium, quod scrotum efformabat. Intus ut in proximè descripto, & ova & fœtus delitescabant. Erant ambo isthæc nidulamenta ita undique clausa, ut ne hilum quidem aëris, ne dum pluviam admitterent. At cum ita undique clausa sint, quispiam quarat, quomodo ea ibi posuerit Eruca, cum hæc intus non reperiatur. Responderem ego texere quidem primo folliculum Erucam non totum, & in ea, quam texuit parte ova edere, dein occludere, & abire, sed nunquid postmodum moriatur, aut in Aureliam convertatur, nec dum didici. *Postremo* loco depicta Eruca tota erat viridis punctis conspersa nigris, capite rubro.

PUNCTUM VI.

De Erucis sexta tabula.

IN ultimâ quindecim depinguntur. *Prima* est tota viridis, lineis transversalibus, sed singulis tribus aureis punctis decoratis, quales in pluribus aliis observavi, annulis luteis, sub quorum singulis punctum est atrum: rostro etiam atro est, atris anterioribus pedibus, posterioribus viridibus. *Secunda* quoque est viridis, sed in hæc lineæ nigræ illæ corpus ambientes latiores sunt, & binis tantum maculis aureis insigniuntur; præterea annulos habet nigros, & luteas, latusque velut è capite antennas emittit. *Tertio* loco habet figuram Cossi, de quo suo post loco separatim agemus, hic ideo positam, quod si posteriores haberet pedes, omnino esset Eruca. *Quartum* depicta Eruca glabra, ex minorum genere, toto corpore ex viridi lutescit, sed annulos habet nigros, & inter singulos puncta oblonga tria, iridem nigra. Caput rubescit, retro, quod duobus minutissimorum punctulorum nigrorum ordinibus conspergitur. Pedes quatuordecim nigricantes. Habes *sexto* loco Erucæ suæ involutæ folliculo rubicundo Chrysalidem, sive Aureliam. Ad tactum tantum mobilis, & tota viridis est, & nigrum habet inter singulos annulos punctum, quod supra candicat. Habes deinceps aliquot Geometrarum icones, ideo hic adjectas, ut quomodo ab Erucis differrent, unico intuitu conspicias. (Geometras eas voco, quod hominis Geometræ ferè instar incedendo agros dimebantur) Pedes enim in hisce animantibus contrario sese habent modo, ac in Erucis, quibus nimirum antèriùs pauciores sunt, postèriùs plures (loquor autem de ijs quæ habent quatuordecim) cum Geometræ sex habeant antèriùs, postèriùs etiam totidem, in medio ventre nullos, quo fit, ut eo, quo pictura prima ostendit, modo incedant. Aristoteles huic Erucarum

generi nomen non dedit, sed appellat *καμπύνας*, *αι καμπύνοι τῆς πορείας*, hoc est, Erucas, quæ undatim incedunt. Parte enim, inquit, innitentes priore contrahunt sese, adducentes posteriorem, arcuatimque incedunt, & ex his scribit nasci *πυρία*, & *ύπερα*, quæ Gaza vertens Acias, & superas dixit. *Prima* tota lutescit supernè, infernè ad ferrugineum accedit: A lateribus inter singulos flexus punctulis nigris maculatur. Quæ subsequitur eadem est extenso corpore depicta. Caput candicat, pedes nigricant. Nona in hac serie Geometra est omnium minima, tota viridis, vel potius coloris herbacei, excepto capite, quod rubicundum est. *Decima* pictura ejusdem est in spiram revolutæ: nam sitangas, eo modo se contrahunt, & caput celant, contra pericula, ac injurias. *Undecima* ex minorum genere est, corpore coloris ferè ferruginei, à lateribus lutei. Pedes, caput, & extremum caudæ habet nigra. *Duodecima*, rursus ex vulgatissimarum Erucarum, quæ brassicas infestant, tota herbacei coloris, exceptis annulis, qui lutescunt. Decima tertia ejusdem coloris herbacei, sed annulos habet aterrimos; serici instar splendentes; præterea inter singulos annulos rotundos habet velut oculos luteos, & in medio horum nigerrima puncta. Caput luteum est, punctisque nigris minimis maculatum. Quod *decimo tertio* loco depingitur insectum, corpore quodammodo Erucas æmulatur glabras, sed pedes habet ab utroque latere ternos, quanquam bini tantum à pictore expressi sint: toto corpore est nigerrimum. Epidauro id allatum mihi donavit Antonius Maria Alberghinus Philosophiæ & Medicinæ D. eximus, inquiring illius pulverem ad strumas curandas remedio esse peculiari, ac præstantissimo. Ex minimarum genere est *postrema* Erucula, tota ferè cinerei coloris, annulis vero subluteis.

ARTICULUS III.

De Bombyce.

Nomen.
Aldr. Hist.
Inf. 1. 2. c. 4.

Bombycis historiam separatim nos daturus supra diximus. Stamus ergò hic promissis, addituri insuper & de *Chrysalide* seu *Aurelia*, aliquid. Eruca ista *βόμβυξ* est Aristoteli, Hefychio *ύλομήτρα* seu *ύλομήτρα*, ut quibusdam placet; Ambrosio & Basilio *vermis Indus*; Alberto, *vermis lanificius*, Baptistæ Pieræ, *Eruca bombicevora*; Scaligero *Ser*; Ausonio, *Ser vestifluus*; Pausaniæ *Seres*.

Descriptio.

Omnes septem habent annulos: Pedes quatuordecem, anteriores sex, qui minores sunt, posteriores octo, qui post ter-

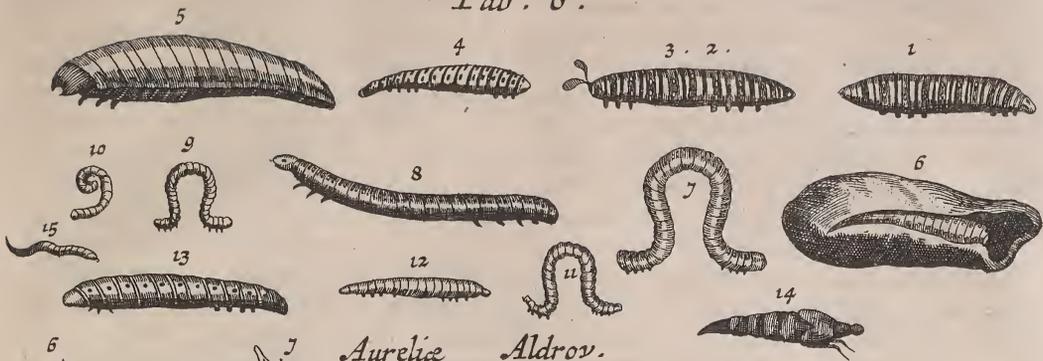
tium annulum incipiunt: postremæ duæ omnium sunt maximæ, supra quas cauda est acuta & surrecta. Inter singulos annulos macula conspicua est nigra. In dorso inter eosdem annulos, quatuor sunt Semicycla literam G majusculam formantia, quorum priora evidentiora sunt postremis, quæ nempe tam sunt exigua, ut visum ferè effugiant. A capite ad caudam usque linea per dorsum medium fusca fertur. Rictus omnibus idem, porcorum ferè similis, oculi magni, & nigri, uropygium caudæ piscium ferè specie.

De generatione & aliis, hæc nos olim in Naturæ admirandis diximus. Vermis primo est, Folliculo inclusus emoritur informis. E folliculo denuo prodit alatus papilio. Itaque insectum reptile in volatile per medium Zoophytum motus atque sensus expers, admirabili metamorphosi commutatur. Exclusus enim primo vermiculus, alimenta quærit copiosa, quibus avidè depastis, capitis crebra arrectione cum veterano veluti luctans, tandem obdormiscit triduum vel biduum, pelleque interea exutus ad consueta redit alimenta. Cum quater pastus, quater obdormiens, quater renovarit, spreto deinde pabulo sublime petit, & virgultis conscens, alvo rite purgata, lanificii rudimenta inconditis primum mæandris per ramos exercet, mox folliculo inclusus pellucido; indefessi laboris fructum è centro ad circumferentiam protrudit pilum album, viride, flavum, ovali figura, cum æqualibus veluti certans, novem dierum spatio: absolutoque operi immoritur. E folliculo loco subterraneo depositus, papilio post decimum diem prodit cornutus, sed alarum alimentique immemor, brevis ævi jacturam foetificatione reparaturus, molli impositus velleri, concubitu perpetuo per triduum, rarius quatri-duum scæminæ connexus, emoritur, nec multo post vidua, relicto post se instar granorum milii semine, centenario fere, mariti fata sequitur. Sed de his & aliis quæ circa bombyces occurrunt, accuratissimè egit, *Andreas Libavius*, in sua *observatione*, quam hic in gratiam Naturæ indagatorum appono.

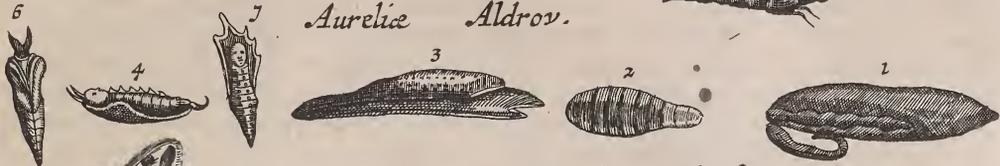
Cum difficile sit singulorum auctorum sententias & experimenta ad amussim explicare, quæque illi diversis temporibus aut locis observavere, ad unam historiam revocare, proque hujus fide damnare vel astruere, quod quisque verum usu & notatione rerum deprehenderit: ubi forsitan eveniet, ut nec Plinius, nec Pausanias, nec cæteri, qui videntur secus ac à nobis cognitum est, commentati esse, repudiandi existimentur: adjiciam specialem historiam bombycum domesticorum, quam anno salutis reparatæ 1599. Roten-

Erucarum Aldrov.

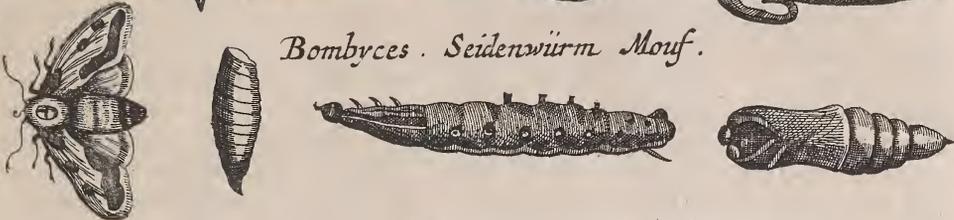
Tab. 6.

Aurelice Aldrov.

Bombyces . Seidenwurm Mouf.

B. serico exempto.

Bomb. supine sect.

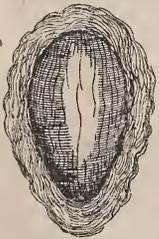
Bomb. Mouf.

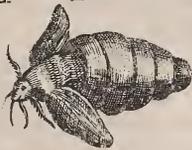
Papilio Eruptur,

Follicul, Bomb.

Papil. Erupturus

P. Erupt,

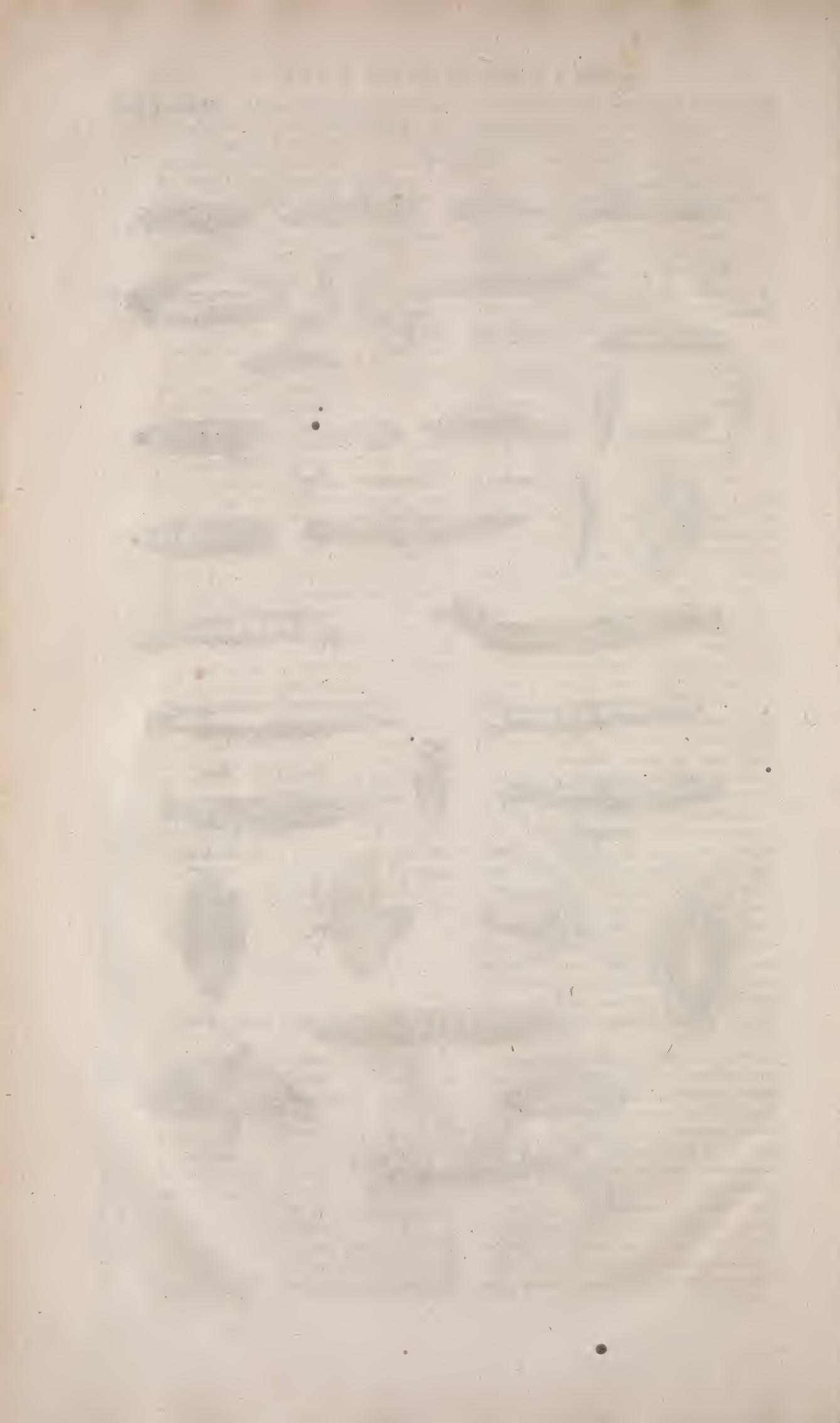
Papilio Bombyc.

Follic. inclusio Papil.

B. Gravid,

Rotenburgi ad Tubarim ipse ex diligenti istorum cura & attentione ad naturam, & opera consignavi, vel utique in diarium conjeci. Si quid diversi in India, Græcia, Italia, & alibi aliis temporibus, ministerio, educatione, consuetudine, & cæteris, perspectum est: quanquam natura dicatur semper agere eodem modo, nec nisi accidentibus variare: id quoque conferent, qui notaverint, ut sic ex multorum experientia naturæ historia accipiat incrementum & absolvatur.

Circa vigesimum quintum Aprilis ova bombycum in charta simplici superiore anno procreata, & per hyemem in tepidario cubiculi servata exponebam Solis radiis per fenestras orbes incidentibus. Quæ plumbea seu nigra erant non quidem omnia uno die in eructulam abibant, sed tamen ante finem ejus mensis cuncta, sub aurotam potissimum vermibus erumpentibus, prout quisque perfectionem suam erat consecutus, relicta vacua testa seu putamine coloris albi, in latere orbiculo eroso, qua in parte extremitates nonnihil nigrescebant, propter terminum rodendo acceptum. Punicea, & citrea, sive puta, sive nigro puncto discreta, nihil edebant, quod vel intacta fuerant masculo semine, vel principium in eis suffocatum. Hæ eruculæ intra ovum nanciscuntur suam speciem, & in circulum convolutæ jacent, unde exesa testa primum nigrum splendensque caput exerunt, postea tractim prorepunt osculo, & pedicellis nifu suo, & in pavementum impactione, adminiculum præbentibus. Statim tunc notavi filamenta ab osculis dependere eaque tenuissima ut vix conspicias nisi obvertas luci. His sese librant, pendentque à foliis, aut etiam sicubi delapsæ ex altiore loco eum repetunt, vel experienti gratia suspenduntur, multiplici flexu involvunt, atque ita sursum contendunt, more vulgarium erucarum arborum folia & flores depascentium. Vermiculus niger est & pilosus cum albo circulo, in confinio pectoris & cranii, & alio in ea regione, qua venter contingit pectusculum, eique cohæret, qui tamen ob pilositatem non est admodum conspicuus in prima ætate. In fine dorfi, ubi est alvi exitus, pinna quædam parva prominet: Et plane cætera forma eadem est cum bombycum specie, nisi quod hirsuties & nigredo per aliquod pellis mutationes in glabritiem splendentem, albedinemque transmigrant, & ex parvula bestiola fiat vermis, medium digitum viri mediocris tribus articulis junctis longus, crassus ferè auricularem, quanquam non omnium eadem sit magnitudo.

Invenias aliquas eruculas cum caudæ plectro triplici, aut duplici, ita ut majus

furrigatur ex circulo ultimo dorfi: minora ex subjecta statim lorica caudæ. Unum vidi majus hinc inde binis stipatum minoribus, in quorum loco aliàs duntaxat sunt protuberantia puncta.

Progressio erucarum est ut bombycum. Nam caudæ fulcra pavimento infigunt, & postea tractim per circulos sese promovent, sublatis primo partibus, inter caudam & pedes posteriores: postea his fixis interstitio inter pectus & pedes, donec ad pectus ipsum & pedes anteriores sit perventum; quibus hærentibus cauda vicissim tollitur & fulcitur gressus. Nam motus animalium sit aliquo quiescente & stabilimentum præbente. Natis statim præbui tenera mori folia, in quæ transtuli eas cultello levi, vel etiam sivi per se irrepere in folia, cum quibus eas cistellæ lignæ demandavi, invadunt autem folia ab extremitatibus & planitie superius inferius. Non enim impediunt rostri appendices. Ita pascebantur ab Ultimo Aprilis, & circiter, usque ad Octavum Maji, quo animadverti primam senectam positam, quæ erat oscillum nigerrimum splendens cum exili nigra pelle. Solent autem aliquando ante quasi cunctari, & dormire somnum renovatorium, siquidem somnus est appellandus. Abjecta senecta, statim apparent grandiores, leviores, & nigredine dilutiore. Nam corneum capitis tegumentum, quod subnascitur veteri, secundum proportionem majus est. Detracta pelle, etiam intumescit reliquum corpus, quasi prius incrementum prohibuerit angustia corii. Idem tegumentum seu cranium capitis, cum recens est, albicat, postea cum firmatur itidem evadit nigrum, donec plures procedant mutationes; Sicut autem ante positionem leberidis abstinent esca, ita & post aliquantulum quasi pigrescere videntur: nam tenerius est instrumentum quam ut carpere folia possit. Dum percurritant folia, non raro altera alteram transit, idque patitur ea placide nisi nimis offendatur. Tunc enim sublato pectusculo capita concutiunt hinc inde motitantes, idque etiam bombyces faciunt. Semel atque iterum tunc præbentur pabulum, & angusto in loco degit multitudo. Cum satis comederunt, ad dormiendum inducuntur. Tunc videas eas instar statuarum, aut eorum qui catocæ laborant, pectusculis sublatis cum osculo in foliis quasi obriguisse. Sed si pabulum novum injeceris, statim excitantur & comedunt rursus. Olfactu videntur folia deprehendere nova. Nam etiam nondum tangentia erectione corporis affectant. Fieri tamen idem etiam alteratione quadam qualitatis tactilis putes. Excrementum alvi tunc exile est, & nigrum instar pulveris

pyrij. Decimo sexto Maji aliquæ secundum mutarunt pellem, aliquæ quieverunt, & sequentibus diebus exuerunt membranas. Rumpuntur eæ in capitis confinio hærentesque foliis manent, eruculis per circulos ordine motos sese expedientibus, oscillum etiam non statim cadit, sed pendet aliquanto spacio ab ore novo.

Tunc color niger in gryseum mutatur, & erucæ grandescunt magis. Pectus tamen album conspicitur, plenumque succi adeo, ut pellucere credas. Quoniam autem non uno die omnes mutant corium, si placet, potes pares ab imparibus segregare. Sed ego una reliqui, tantumque recentibus suppeditavi novam escam, cæteris in veteramentis adhuc conviventibus, & metamorphosin exspectantibus. Non enim tunc potes stabulum expurgare, sed differendum negotium est, donec evigilarint, & possint in folia pellici nova. Tertia mutatio incepit 22. Maji, quo dormierunt multæ, aliquæ etiam pellem devolverunt. Ea non amplius tam nigra erat, sed albedinem præ se ferebat cum oscillo, ipsique vermes exibant candidiores, relicta senecta, corrugata magis quidem ea, quæ non adhærebat foliis per filamenta, minus autem ea quæ affixa erat. Nam hæc in longum porrigebatur trianguli specie; ratione altitudinis. Etenim deorsum acutum surgit è medio, quod quidem ego fieri puto per caudæ apicem ea traductum & elevantem corium. Extremitas posterior hujus leberidis est instar caudæ piscium bifidæ. Pascebantur erucæ liberatæ rursus usque ad 25. quo somnum renovantem animadverti, & aliquas etiam eodem die novas: sed 26. dormiebant plures; aliquæ etiam 27. paucæ 28. & 29. ita ut jam majus esset discrimen. Quæ tamen dormiebant 27. eæ sequente mutabantur, & ad pabulum post cunctationem aliquam redibant.

Hac quarta mutatione ex erucis facti sunt bombyces glabri & albi, cum maculis tamen plumbeis, & oscillo albi cornu instar. Hic est mensis primus vitæ, & prima ætas. Sed cum in tertia & quarta renovatione cuticulæ omnia sint notatu facilia, pateantque liquidius, uti observavi, accuratius paulo describam. Erucæ tertiæ & quartæ mutationi vicinæ, pellem habent subsquallidam aspectu, & rigidiorum quam vermis incrementum ferat. Itaque subrus nascente cuticula molli abscedit paulatim, & quia cohærent nerveis quibusdam vinculis in utroque latere, qua sunt punctorum vestigia, hæcque non facile distrahuntur, major nisus est in exeundo, & quies fere biduana.

Cum itaque foras contendunt, verus oscillum corneum separatur à subnato novo, vermis ipse, siquidem affixa folio le-

beris est, pedes & cruscula convellit, modo contrahens modo remittens, donec ex ocreis vetustis eos extraxerit. Interim & cutis laterum corrugatur, corpore per squamas diviso in se contracto iterumque extenso. Sic toto corpore laxantur exuvia. Mox in anterieus sese promovet vermis, & lateralia vincula paulatim ducit, promotis ordine squamis iterumque reconditis ut fere initio dubites *πεβρω* an *εννω* exiturus sit vermis. Sed tamen isto modo vincula abrumpuntur. Primum juxta pectoris confinia observatur promotio. Ibi enim puncta secedunt, & duo in verme, duo in leberide apparent. Dum porro squamæ trahuntur, quasi linea violacea existit in latere utroque senectæ, tum ob puncta, tum vincula intus applicata lateribus. Interim cauda rugatur, pedes exinaniuntur, proripitque octava horæ parte vermis novus, vetus oscillum ori præfixum habens, ut mulus capistrum. Videas in extremitate caudæ etiam chordam albam trahi, qua pellis dorso cohæsit. Facilius enituntur effixi, solutis verò miris modis sese convolvunt in dorsum, latera, ventrem, donec tandem expediantur. Et horum leberis in globum fere coacta est, illorum vero extenta. Si duo extrema unguibus prehasas, & diducas, justam longitudinem recuperes, cum vestigiis pedum omnium & squamarum. Nihil enim deest præter oscillum. Longe autem candidior quartæ mutationis cutis est quam tertiæ, ut & cranium. Vermes ipsi jam bombyces sunt, modo recte & sedulo sint curati & nutriti, pingues candidique, quamquam alii aliis minus, adeo ut videantur nonnulli subflavi esse, alii ad plumbeum nonnihil accedere. Pedes & ora initio sunt mollia. Itaque & tactu foliorum & comestualiquantulum abstinent, hærent eis pertinaciter, & caudæ quidem adminiculo possunt retrahi & explicari, pedes autem posteriores obtusiores, crassioresque tribus quasi articulis constantes in medio nigrum punctum habent, quem ego puto esse prehensionis instrumentum, quod queat pro arbitrio, ut unguis felium, promi & recondi. Anteriores non tantum gradiendo inserviunt, sed & prensando folia, trajiciendo corpus, distribuendo fila & aliis usibus. partes secundum longitudinem à capite ad caudam in dorso sunt caput, gibbus seu tuber pectoris rugosum, octo semicirculares squamæ & tripartita cauda. Tuber pectoris in capitis confinio aliquibus albet, aliquibus distinctum est maculis duabus lividis, quas dividit linea flava, quæque diversis diversimode sese habent. Nam color aliis remissus, dilutusque & fere eyanidus est, aliis intensior. Quæ verò sese attollit ille gibbus, quatuor nodi conspiciuntur, quibus ass-

iteis cutis rugosa efficitur. Sequuntur femicirculi; Hic junguntur membrana tenuissima tanquam linea viridante ex coeruleo. Ipsæ vero squamæ albescent, quamquam in nonnullis aliquid plumbei subluceat: & cum jam maturi sunt bombyces serificio, spiciei evadunt. Singulæ etiam in utroque latere insigniuntur puncto, quem ambit circulus parvus. Dixi ibi vincula esse, id quod etiam apparet in chrysalide. Deinde squama octava, aut duobus punctis lividis distincta est, aut semicirculis lunatis, quasi duas lunulas se mutuo respicientes cornibus inscripisse. Veruntamen non sunt pares in omnibus. Nam alicubi magis sunt conspicui, alicubi evanidi, subtiliores, tenuiores, magis plumbei, magis albescentes, &c. Hinc bini circuli leves post quos qui sequitur duos nodos habet, usque ad eum qui podici imminet, & apicem seu cuspidem surrigit. In majoribus observantur protuberantiæ in squamis singulis, sed tamen hæc sunt eminentiores in tertiis. Cranium ipsum corneum quidem est, sed divisum quasi in tres partes, dexteram scilicet & sinistram, quas putas oculorum notas esse, & deinde oris compagem, quæ iterum in appendices & maxillas suas, in quibus ferratæ dentium figuræ distinguuntur. Per totam dorso longitudinem gula protenditur, usque ad fulcra caudæ, super quibus inter ultimam squamam est exitus alvi. Conspiciuntur etiam in dorso usque ad plectrum caudæ, quidam nervi continua diastole & systole mobiles, quo pacto moveri cor & arteriæ solent. Et hi nervi ex albedine flavent, cumque distrahuntur, viridem gulam, seu intestinum detegunt. Cohærent plectro, tanquam ibi esset respirationis quidam exitus, quamquam non respirent. Sed vitæ sedem ibi esse non est dubium, licet deprehenderim in nymphis partem quandam rubeam, ut infra docebo, palpitantem per se solam instar cordis. Cum refecatur istud plectrum, exit humor liquidus subflavus, & vermes ipsi non quidem moriuntur, sed tamen moventur vehementius, seseque convolvunt, & reflectunt, ut iudices dolorem exoriri acerbum, nerveo principio læso. Stercora cibum referunt, suntque sicca, sexangula, oblonga, quasi stellata, unde intestini vel alvi dispositionem quis colligere possit. Virent quidem ex esca, sed tamen quia stipantur dense, & exucca sunt, nigra apparent, sicut plus viridescunt humidiora. Fœminas à maribus distinguere hic jam queas si attentus sis. Evenit enim & in his, quod de aliis fœminis scripsit Philosophus, ut scilicet sint majores, & pinguiores, humidiores, molliores, condidioreque maribus, qui austeriores, maculis lividiores, tenuioresque. Si digitis atrectes, omnes frigere animadvertas; Sape se erigere so-

lent in pedes posteriores, & tanquam statuæ sic manere. Cum vesci volunt, foliorum margines, & venas protuberantes invadunt, contra ac erucæ. Puto obstare appendices oris, præstat tamen aliquid adjumenti pedum anteriorum in tenendo cibum officium. Exedunt autem folia circulariter, seu in orbem, ut lacuna maneat rotundi ambitus: Passi secedunt, & conjuncti multi quasi cumulo quiescent, delectari puto mutua calefactione & tepore: ut dormientes à mutaturis pellem discernas, observanda erit nervorum in dorso systole & diastole. Nam in dormientibus par est vigilantibus motio, at in exuvias posituris tardior obscuriorque, ut intelligas tunc potius ægrotare. Deinde dormientes os habent simplex, sed fenestram abjecturæ præferunt ossillum. Verum hoc non in bombycibus sed erucis adhuc locum habet, quidam jam quater renovati circa caput poluuntur fuscitudine, & tamen pergunt vescendo. Quidam non proficiunt admodum incremento, sed parvi manent.

Dictum superius est à Maji 25. quartam mutationem in pelle usque ad 29. ejusdem in diversis factam esse. Ab hoc itaque tempore usque ad Septimum Junii, & deinceps per octavum, nonum, decimum, undecimum, studiosè affectarunt pastum, itaque pingues & grandes evaserunt, sicutque ter die, & ultimis diebus quater, vel sæpius præbendus cibis. Nam cum serificio & maturitati sunt vicini, vorant contentius, invadentes folia cupidissime atque & nervos absumentes. Notabis autem circiter tredecim dierum spacium intercessisse inter renovationem quartam, & à cibo abstinentiam seu serificii meditationem. Respondent enim sibi tempora à 25. Maji ad 7. Junii, à 26. ad 8. à 27. ad 9. à 28. ad 10. à 29. ad 11. quo ultimam inclusi excepto uno parvo masculo qui diutius perseveravit in pascendo. Jam circa ultimos dies plerique incipiunt, spicium colorem adipisci, qui à posteriore parte incipit evidentius apparere, hincque ad gibbum pectoris ampliari & progredi, quamquam aliqui magis & fere toti flavent, aliqui albi misto extulio manent. Cum fata instant secedunt ad latera capsulæ, nec adoriuntur folia ore, quamquam perreptent. Nonnulli ad angulos fila figunt, quasi jam exorsuri vestibulum: alii repunt per extremitates, & hinc inde speculantur, inquiruntque aptum latitandi locum. Inclusi plerisque cucullis chartaceis, quos alicubi commode dispositi & affixi, in quibus rodendo, vellicandoque parietes aliquantum strepunt, sed postea alvi sicco & humido excremento (nam tunc duplex emittunt) projecto ex posterioribus parietibus chartæ affigunt ea tenacitate, ut glutine firmatam putes. Postea triduo continuo, occupati follicu-

lum pertextunt, quo absoluto, quintam ponunt pellem cum capite & cauda, transformanturque in nympham; Aliquos non inclusi chartis, sed in capsula lignea dispositis ramusculis sibi sibi locum nidi eligere, ubi observes potissimum sequi angulos, & latebras, & plerumque multi eodem in loco bombycia faciunt, si fieri id possit, alii statuentes ea in rectum, alii in obliquum, alii in latum. Si locus est angustior, comprimitur à latere folliculus, nec plane ovalem tumorem retinet; est alius alio longior, amplior, densior, pro magnitudine & firmitate bombycis. Discrepant etiam colore. Sunt enim aurei, argentei, citrinique, & hi duplices. Quidam enim virorem referunt, quidam plus ad citrinum declinant, quamquam hi omnes ab aliis soleant virides appellari. Omnium prodromus, quantum ego observavi, albet, præter paucos, qui stupam subcitrinam præmittunt. Aurei aliqui etiam internam tunicam habent albam, nec est stabilis color citrinus. Nam cum explicantur ex aqua folliculi candidum fit filum, in lixivio flavescit, &c. Sed operæ pretium est, contemplari serici materiam, & quid sit id, quod tanta longitudine continuum præbet filum.

• Cum itaque grandem vermem vagabundum conspicerem, funiculum collo injeci, & ad sectionem protraxi. Vixit pertinaciter etiam coarctata gula, exquisite sensit. Nam ad singulas incisiones dorsi, etiam vix applicato cultello, violenter se covolvit, quasi ore & anterioribus pedibus sibi opem laturus. Divisa cute conspexi longum intestinum, quale est lupi piscis, anteriore parte tumidum & capax, posteriore arctius. Ei intestino nervi seu arteriæ pulsatiles cum continua systole & diastole incumbabant, & desinebant in plectro caudæ. Hoc reciso, non tantum humor flavus perspicuus erumpebat, sed & capita nervorum; in motu inde sese exerebant, & agitatio fiebat languidior. Habet autem intestinum duplicem tunicam, unam externam crassam, alteram internam tenuissimam. Crassa sentit accurate, estque juxta gulam visciditate multa obductum, quæ postea fit materia alarum, & pilositatis in necydalo, sicut humiditas excrementitia externa in aureliæ putamen cogitur. Crassa tunica pertusa, exit intestinum, adhuc involutum tenui, & multum cibi hefterni è foliis viridibus continet. Videre verò etiam est ex pelle secta, & crassa tunica intestini effundi liquorum sat copiosum & transparentem, quem ego puto pro sanguine esse, & mutari coctione in serici materiam, membræque bestiolæ. Capite præfecto extumescit initium gulæ, & plane exhibet obtusum nymphæ caput. Exempto intestino cum contentis fecibus in abdomine con-

spiciuntur specie lumbricorum concretiones quædam lentæ & glutinosæ, aliæ flavæ, aliæ albæ, & duæ quidem magnæ cæteræ parvæ, tam similes lumbricis ut nihil desit, nisi pellis & vita. Utrinque desinunt in acumen acutum. Situm autem in ventre talem habent, ut uterque apex versus sit ad caudam, corpus verò reductum & geminatum. Dicas pensum esse complicatum. Si exordium filationis est ab apicibus, necesse est, ut ad os à cauda revocentur. Existimo parvas & albentes portiones imbecillius sericum stupamque præbere, magnas verò firmitus. Exemi hos lumbricos, vidique in charta statim exsiccari, & fragilem duritiem induere, perinde ut bubulum gluten solet, ut tendines animalium & intestina, Homogeneum totum est, & pellucidum corpus hujus materiæ, quam nullus hominum queat in tam tenuia subtiliaque fila diducere, sed bombycibus hic labor est, ut araneis sua tela, relinquendus & solis dicandus. Corium exterius foris quidem albedinem plumbeo colore mistam habebat, sed intus subducitur cuticula partim livida, partim aurea splendente, ut in halece. Circa ventrem, ubi disponebatur materia serici, sat crassa substantia erat nerveis constans ductibus, & textura continente pinguedinem albam nerveis tunicis implicatam: talis postea etiam conspicitur in nymphis & necydalis, estque in his vulva & genitale membrum. Sub illa substantia plumbeæ sunt propagines in pedes dimissæ, tanquam tendines, aut chordæ. Pellis hæc manente matrice & genitali membro, intra bombycium exiit cum omnibus prominentibus membris: ita ut nympa & papilio inde natus nihil assumant ex bombyce præter alvum cum intestino, & in his existentibus nervosis partibus. Humor autem in intestino & genitalibus subsistit sat multus. Unde postea & feminis materia, & excrementitia proluvia alvi. Veruntamen qui in intestino est humor, crudus adhuc est, & partim viret, partim flavet, crassus quadantenus, quadantenus aquosus. Si quis pinguedinem à nerveis tunicis genitalium separet, & chartæ illinat, cum resiccata est, sebaceam friabilemque inveniet. Putes confereendam esse cum lactibus piscium. Patet ergo in bombyce foris quidem hæc membra esse, pedes triplices, squamosam ventris coarticulationem, pectus, caput, os, anum, pellem, caudam, plectrum: intus autem intestinum, vitales arterias, vel si mavis, nervos, carnem albam pectoris, genitalia, inter quæ & intestinum continetur, serici materia, & præterea panniculos membranasque nerveas, quibus continentur membra.

Cor habeant, nec ne, aliis investiget. Necesse tamen est aliquod tale principium esse

esse, idque non in capite; nec alibi præterquam in confinio pectoris, unde vis vitalis per totum distribuitur. Et maximè tamen elucet motu nervorum, vel arteriarum (uti libet appellare) in dorso ventris, non pectoris, usque ad plectrum caudæ. De nymphis & necydalis posterius dicam. Nunc de praxi ferici ducendi quæ observaverim addam.

Cum abstinent pabulo, & ut dictum est, locum folliculi construendi explorant, circa alvi exitum plerumque maculam virentem aut lividam habent, cætero corpore albo, cum virore, vellivore, vel spiceo. Vidi tunc etiam crebro consistere inter vagandum, & ore veluti hircere, sicut ruminantes vaccæ, cum ex ingluvie revocant cibos ad masticandum. Consentaneum est bombyces tunc cornari materiam ferici ad os convertere & protrahere. Si includas cucullo chartaceo, rosionis sonus subinde per integrum diem auditur, & tunc in conum cuculi demittitur excrementum primo siccum, pilulæ nigræ viridis, aut luteæ forma. Penultima pilula plerumque viret, ultima lutea est & flavioïa. Numerus pilularum pro excrementi copia est. Nam deprehendi in una charta modo duas pilulas, modo plures, usque ad duodecim diversicoloris, utpote nigras, virides, flavas, easque non stellatas, sed rotundas. Cum ultima pilula lutea exit aquositas item diversicolor & consistentia dispari. Alicubi enim crassior est, alicubi dilutior, habens aliquid puniceæ & flavendinis, virosisque.

Saniem tamen quandam dicas subcruentam vel fuscam, qualis apparet in charta pura, ubi tamen interdum notes etiam viriditatem pollutam flavedine, interdum quid cretaceum. In vitro lixivii faciem exhibet. Ne vero dubites, ore an alvo reddatur, scito, ore tantum expediri fericum, alvo excrementa, quamquam etiam ex ore emittant humorem tum morbidi, tum strangulati aut compressi. Deprehendi autem bombycem liberum è posterioribus utrumque excrementum reddentem. Ab aliquibus multus liquor excernitur, à nonnullis paucus. Qui multum vacuantur, videntur debiliores esse, & minus ferici collegisse. Nam plerique parva bombycia texunt, non tamen omnes. Quali fericum sit futurum colore, ambiguum est. Nam contemplatione capitis, tergi, ventris, pedum facta, plerumque sum deceptus divinando. Nam non ejusdem coloris fericum ab omnibus ducitur, sæpeque stupa & postrema tunica albet, medium fericum aureum est. Putabam spiceos bombyces flavum, albos album reddi-turos, sed falso.

Nam album ab utrisque promebatur. Semel atque iterum scopum attingi, & vati-

cinatus sum, citrinam foeminam tale edituram filum; quale tamen etiam tractum est ab illo bombyce, cujus venter albo plumbeus erat, macula frontis flava. Vidi & foemellam totam albam, album fericum fingere. In parvis angustisque chartis, juxta proportionem tamen vermibus, minores fiunt folliculi, sed spissiores & minus stupæ. Notavi tamen in amplioribus etiam parvos folliculos. Qui non inclusi libere sibi locum eligunt, in stupa temeraria multum absumunt filorum. Unde jactura est in ferico. Nam bombycia plerumque sunt minora, & minus dense stipata. Si velis attendere, rationem texturæ accurate cognoscere in his potes. Etenim postquam aliquamdiu vagati sunt, & modo hic, modo ibi exordium operis facere tentaverunt (id quod sedulo corporis nifi præstant, dum hærentes pedibus posterioribus, caput & totum pectus sursum, deorsum ante retro, & ad latera, varie movent, sicubi sese offerat commodus bombycii affigendi locus, nec visu, sed tactu hoc peragunt: sunt enim hebetes oculis) tandem stamina producunt, & firmamenta domus, eaque simplicia aut multiplicia, prout stabilimentum requiritur firmum. Si juxta pavementum id fit, posteriori parte inhaerent huic, sin in alto, pendent eadem, seu à ramis, seu aliunde. Nam pectus & caput liberè vertunt, sique opus est, etiam posteriorum situm mutant. Ita conficitur vestibulum seu prodromus. Jam autem sicca excrementa ab alvo sunt reddita, vestibulo absoluto, ita ut jam vermibus securus sit, tutusque ab insidiis externis: stercus ultimum excernit cum liquore, de quo ante.

Et hoc sæpe polluitur stupa, per quam tamen defluit, ad fundum. Exonerata alvo, parumper quiescit textor, & nudat podicem quasi laboraret tenasmo. Tunc revocat veri ferici materiam, eamque continuat usque ad extremum halitum, & bombycii absolutionem. Paulatim tunc stipat fila ex amplo, in angustum, ita ut fiat forma ovalis, in cujus capacitate sese possit vertere. Os, pectus, & anteriores pedes in continuo sunt motu. Posteriora hærent; transferuntur tamen ad aliam plagam, cum ad basin vel apicem formandum sese accommodant. Qui in imo juxta pavementum folliculos texunt, videntur insidere pavimento nudo, sed paulatim sibi subtexunt fila, & universum folliculum pariter ubivis stipant, præterquam in acumine, ad quod in angustis non possunt pertingere. Itaque hujus fabrica magis ab initio fingitur, sed basis magis in fine, quamquam nec hæc negligatur in exordio.

Itaque cum fila explicantur retexendo, apex nudatur primum, & relinquatur in-

terna tunica forma digitalis tegumenti. Texunt ita ad diem tertiam: Et adhuc potes laborantes videre secundo, si folliculum soli vel luci obvertas. In cucullis chartaceis basis sursum versa est, apex deorsum: Et rarior illa apparet binis diebus. Tertio demum densatur: & tunc vermis exiit fenestram, fitque nympa, id quod facile potest deprehendi; Nam cum adhuc texunt, adhærent, nec percipitur lapsus brutus. Cum vero nympa evasit, quasi lapillus inclusus esset, moto folliculo, nympa cadit: Et hic brutus casus durat, usque dum in necydatum mutata fuerit.

Tunc enim expletur capacitas iterum, & necydatum hæret folliculo exitum querens. Unus autem vermis, sub mea cura unum folliculum texuit, cujus prodromus in inclusis chartæ, solida tunica est, in liberis variis modis ultro citroque dispositis & diductis constat filis. Alii vero animadverterunt in uno folliculo etiam duos quin & tres inclusos fuisse. Verum tamen cum angustior futurus esset locus, sectus illi folliculus communis tribus est, & in eo inventi bombyces coarctati, adeo ut speciem trium digitorum conjunctorum retulerint. Liberati postea singuli aliquid pensum, parum tamen denuo edidere.

Notandum est, animadversum esse, quoddam bombyces; in charta nullum sericum fecisse, sed statim in nymphas abiisse: quod illis evenire crediderim, qui lactuca pascuntur, licet non omnibus, aut quibus pabulum minus justo datum est, aut qui morbo correpti non potuerunt colligere serici materiam, quam sicut adeps, ex sanguine abundante sepositus, fieri existimo.

Eveniunt & alia monstra, de quibus suo loco.

Omnium folliculorum oblonga quidem & ovalis est forma. Vidi tamen unum album, ferè exactæ rotunditatis, ita ut utrinque basin haberet sphericam absque acumine. Erat parvus cum suo prodromo, sed tamen spissitudinis justæ. Verum bombyx in eo non abiit in nympham, nec necydatum absolutum, ut mox exponam.

Illud videtur dubium esse, num sericum ex alvi exitu promant, an ex ore, quanquam semper ore & anterioribus pedibus distribuunt. Non leve argumentum est, quod juxta caudæ fulcra in imo ventre conspiciatur quoddam rimæ vestigium, & extremitas utraque materiæ sericiæ in ventre respiciat illum locum. Ad stipulatur & egestio excrementorum in ipso operis initio.

Sicut enim cum infantem inclusura est puerpera, quidquid fordium est in vesica & recto instino, id compressum expellitur, ita in bombyce, à serico foras centenden-

te fieri quis existimare possit. Ita instante labore venter tumentior apparet; à ventre incipit maturitas flavitie designata. Ea exit primum, ubi prius maturuit. Erucæ & bombyces insuper lanugine quadam filosa, circa pedes junguntur pavimento. Nonnulli inter texendum conspiciuntur à dorso initi, ut è ventre sericum extrahatur, & digeratur ore, pedibusque facilius. Hæc poterant afferri, pro prima sententia. Sed hanc falsitatis redarguunt alia firmiora. Nam ipse oculorum obtutus contestatur, quiescente ventre filamenta ore deduci, eaque viscositate sua adhærentia retracto collo, paulatim protrahi. Itaque non tantum in dorsum reclinati bombyces sic filum trahunt, sed & prostrati in ventrem, ubi tamen vermis totus libere sese vertit. Deinde nec ano, nec rima sub cauda exire potest. Nam ex serici loco ad intestinum nulla est via. Et rima caudæ, quæ designat genitalia futuri necydali, obducta est pelle. Insuper, antequam sericum exeat, crebro gannium bombyces, quasi vomituriendo pellicerent ad fauces materiam. Nec intumescunt circa caudam, sed in medio ventris. In capsula etiam chartacea, cum nullum in pedibus appareret filum, solo ore vidi promoveri & affigi; quin secundo Junii, cum attente spectarem sibi machinantem bombycium, principium filii prehensum ex vermis ore, madens extraxi in justam prolixitatem, pedibus & ventre plane à serico nudis. Ita erucæ ab ore suspenduntur, inde emissio filamentum. Nec aliter aranei & campe arborum sua faciunt vellera. Et hæc quidem de hac quaestione.

Cum folliculus est absolutus, mutato bombyce in nympham, rapiuntur vellera, selectis prius ad instaurationem generis, maribus & foemellis ad arbitrium. Sexus discrimen aliqui ex colore bombycium dignoscere jubent, aliqui ex magnitudine: Et sane aliquid est in hac re argumenti. Nam quia foeminae plerumque majores, etiam majus struunt domicilium: Veruntamen aliquando fallimur, quia feri potest ut mas firmus, majorem architectatur folliculum, quam foemina debilis. Et vidi pares quantitate, vidi etiam foeminarum alibi enutritarum bombycia longe minora meis masculis. Itaque concurrere signa ipsius bombycibus notata oportet, de quibus supra. Cæteri folliculi in aquam ferventem injiciuntur, nymphæ intereant, vel suffocentur calore clybani, post exemptum panem, adhibita cautela ne comburantur. Tunc stupa detracta, famulæ, vel socii laboris præsto sunt, qui exordia filorum expediant, quibus inventis injiciuntur plures in pelvim aquæ frigidæ, aut tepidæ, assidensque ministra instrumentotratatorio continuo devolvit filâ, triginta vel qua-

quadraginta aut etiam plura simul juncta. Si qua rumpitur flammam, focii est, requirere principium & reddere explicanti, id continuatur, donec usque ad interiorem tunicam perventum fuerit, quæ cum difficillime retexatur, exiccata discerpitur in stupam & carminatur.

Dum ita replicantur fila, pulverem multum in aërem emittunt, & cernere etiam in fundo vasis est quasdam sordes è flammis prolapsas. Sedulo attentabam num una opera possem absque ruptura totum expedire folliculum abstracta stupa, quæ ob variam implicationem, infirmitatem & diversa principia non potest continuo ductu retexi. Assécutus sum votum tantum in medio serico; nam prodromo quod proximum est, etiam rumpi facile. Sed medium tenacius est. Ultima tunica ponderaddito (nam tunc nymphea prolabitur) explicata à me est cautissime usque ad pelliculam parcam, quæ vix unguem pollicis adæquabat. Qui folliculi basi ad diametrum respondent apici, feliciter evolvuntur: Difficilius incurvati & gibbosi, & quorum apex stricturam habet. Nam hic filum hæret & implicatur, ut vix citra rupturam metum cedat. Apex primum nudatur & devolvitur totus usque ad medium folliculi.

Unius bombycii filum continuum lineæ præscriptæ longitudinem septies millies, in alio octies implevit & amplius. Non tamen par est omnium densitas, & magnitudo, id quod etiam ex distractione in cuticulas videre est. Quædam enim vellera diduxi in duodecim quædam in octo plus minus exiles tunicas. Sylvestris bombyx prodromum habet simplicem tunicam & paulo crassiorum folliculum. Itaque etiam tenuiores facile cedunt prementibus digitis, densiores resistunt.

Cum fatiscit apex fere usque ad medium, unde fat amplum est foramen elapsuræ nympheæ, procidit cum senecta ultima, in qua caput & pedes omnes. Plerumque hujus senectæ caput apici folliculi obversum est, ut intelligamus eam exutam esse, dum vermis consummato folliculo per angustias sese stringit, vertitque sursum.

Nympheæ vertex respicit basin, caudam apicem: eumque bombyx plusquam duplo longior fuerit, nymphea ad parvam staturam contrahitur, ut vix impleat longitudinem internodii secundi in digito medio viri. Vivit illa vitæque indicia evidenter exhibet, motu reflexuque apicis seu caudæ cum tangitur. Si formam externam respicias, squamosum vermem dicas, ut qui caput velamento occultaverit. Squamæ sunt fusæ, tanquam fumo inquinatæ, octo numero usque ad confinia verticis. In singularum lateribus, bina sunt puncta umbilicalia, ex quibus tendines, seu vin-

cula ad necydalum pertingunt. In vertice est macula alba quasi ibi os necydali transluceret cum punctis tribus parvis nigris. Inde à parte anteriore typipedum & cornuum sunt, à posteriore versus latera vestigia alarum. Si interiora quoque contemplari libet, quarto die ab occultatione, antequam transeat in necydalum, aperire potes. Videbis nihil aliud, quam capacitatem unam communem, inque hac tres distinctos humores, unum aquosæ dilutæque consistentiæ, coloris flavi. Hic per totum spacium æqualiter diffunditur. Alius rubet, sanguinolentum dicas: Hæret hic in parte superiori, qua futurum caput, & pectus est. Cordis rudimentum esse judices; quia postea in necydalo vidi talem quandam massam per se mobilem more cordis, si modo cor huic bestię est attribuendum. Tertius humor est albo-luteus, refertque ovum gallinaceum in aquam ferventem injectum discussumque vel lac caseatum, si quid lutei addas. Ubi foris alarum pedumque cernuntur vestigia, latitat phlegmatica visciditas apta constituendis membranis.

Nulla videas membra distincta, vitam beneficio nerveæ tunice proximè externo cortici subjectæ inesse puto. Nam & bombyx ea parte exquisitum exhibebat sensum, motumque arterialem & cordis; planè utriculum humoribus confertum appelles: qui tamen collatus ad chrysalidem, postquam erepsit necydalus, longe est crassior, ut corticem dicas tunicis intus & visciditate tenace vestitum. Inde postea est lanugo necydali, alarum, pedes, cutis, & cætera interna. Ita in gulam ventremque abiit bombyx, cuius unius cura antea fuerat detentus, nihil tamen hic viroris apparet, qui multus erat in bombycis jam texturi intestino.

Pars itaque excreta est ante folliculi exordium, pars mutata in alium succum. In apice caudæ etiam erat quiddam viscidum instar crudi albuminis. Rudimentum partium genitalium judicabam. Nam eo rejecta est matrix, & vasa spermatica, quorum principium conspicitur, etiam in bombycis ventre. Humores in charta pura excepti & arefacti nigredine infecti erant, quasi atramentum futurorum miscuisses. Sebacea tamen substantia albescebat adhuc, & alicubi enitebat macula subrubens, & crocens, cum albo puncto, cretaceæ consistentiæ. Itaque colligere erat nigrorem illum duntaxat aquosi flavique humoris fuisse, quo etiam solus in charta, ubi densior concreverat, splendebat, ut nitens atramentum. Cæteras nympheas partim spoliatas omnium serico nudasque, partim simplici tunica adhuc inclusas, partim in toto bombycio salvas, nulla alia tractavi cura, nisi quod in cap-

psula positas in fenestræ limine dimitterem. Destinexeram tamen loculamentis diversis, quas fœminas, & quos mares putaveram, nec me fefellit iudicium, excepto uno tantum. Ita à prima inclusione, usque ad exclusionem processerunt dies viginti sex aut septem, in musæo meo exposito Soli promeridiano, tempore æstuoso Junii, quale erat anno nonagesimo nono. Nam undecimo Junii sepulta fœmina, exiit necydalus octavo Julii. Qui mas nono Junii texere inceperat, quinto Julii evasit papilio.

Eodem duæ fœminæ exhibant in folliculis albis majusculis, & unus mas ex citrino minore. Sexto Julii sub auroram (nam omnes mane prodeant) mas fuscus hirtusque ex mediocri alboque bombycio enisus est; fœmina vero alba teneraque ventricosa, cum magnis alis: ex folliculo citrino subviridi. Ita & ante, secundo Julii ex aureo folliculo mas prorepebat, & fœmina ex albo. Hi decimo Junii inchoaverant bombycium. Cum ex integris folliculis erupturi sunt necydali, non amplius movendo sentitur brutum pondus, & tunc frangitur, circa dorsum thoracis aurelia, postea multus humor limpids, albusque, ore effunditur, & permadescit locus, qua sunt foramen facturi. Per hunc foras annisu quodam & labore contendunt. Vidi octavo Julii fœminam exeuntem. Ea tantum liquoris præmittebat, ut in capsulam decideret notabilis gutta. Tunc capite emicabat intus nixa pedibus. Post caput paulatim hos exerebat, statimque comprehenso pavimento sese fulciens, circulos alvi conando sensim protraherebat, ut primo extracto, cum vellet secundum proripere, sese contraheret tota parte anteriore, quasi sicprehensum circum sequentem una evocaret. Veruntamen consentaneum est ista contractione dilatatum esse magis foramen: ut postea alvus minore cum labore prodiret.

Huc facit etiam varia ad latera conversio. Interim crassiores necydali, & plus humoris in ventre habentes, exprimunt aliquid inter eluctandum, & folliculum pertusum, tum intus, tum circa foramen fœdant alvi spurcitie marmorosa. Qui minus laborant & tenuiores sunt, purum relinquunt. Videas tunc caniciem totam nonnihil madentem à liquore ex ore effuso ad pertusionem facilem.

Solent etiam alicubi quiescere, & sæpius ventrem inflare, diducere, atque iterum contrahere, quasi luxata membra reponerent, & ad legitimum situm revocarent, Adeo autem diducuntque laxantque circulos, ut junctura emineant impletæ citreo liquore, quasi inflatæ essent. Nymphas nudatas, cum intus absolutus papilio est, triduo, vel biduo ante, sese videas crebro movere, quasi rupturas vincula, qui-

bus alligatur aureliæ necydalus. Earum unam tunc cultello, unguibusque aperui ipse ut viderem congruentiam extremorum lineamentorum cum suppositis membris. Id fiebat quarto Julii, cum jam circiter dies viginti à serificio præterissent. Remota squama prima, juxta principium pectusculi in tergo prodibat; in conspectum circulus superior ventris tener, cutaneus, hirsutiae humente tectus, brevi tamen & complanata ut vix pateret oculis lanugo. Sub dispositione alarum lateralium, quam in aurelia compares omoplatis, veræ alæ necydali latitabant binæ junctæ, & altera alteri imposita.

Omnes erant breves, tenuisque, utpote nondum perfectæ quantitate. Inter alas thoracis posterior nodus eminebat, prolixiore pilositate utrinque stipatus, sed nondum plane tectus.

Alis & rubore hoc expedito, perveniebam ad deorsum flexas lineas superiores, sub his erant cornua: sub sequentibus vero in pectore pedes recumbebant, obliquè versus alvum compositi & directi. Sub alba macula in nymphæ vertice, necydali hirsutus vertex & prema est, cui proxime adjacet aculeorum typus forma duorum punctorum atrorum. Hinc sequitur nota oris satis extans initio propter humiditatem, & speciem habet spongiosorum punctorum alborum duorum, quæ tanquam in Leonino labio fissura dividuntur: Alvus tota est instar fuci albi.

Pili in ea opprimuntur humiditate, & lævigati apparent. Constant circulis, ut & bombyx & nympa. Non autem expediebam totum necydalum, sed ipse seipsum suo nisu protraherebat ex reliqua aurelia. Videbam quo conatu sese absolveret à vinculis alvi, quæ instar albarum chordarum è punctis circulorum dependent, & in aurelia vacua relinquuntur. Hæret & podex arctius. Itaque apex aureliæ contrahitur versus pectus introrsum. Erat autem mas cum alis & villis imperfectis. Eum reliqui in capsula. Quievit usque ad diem sequentem. Tunc paulatim inaluit, & hirsuties conspecta est exactius. Alæ quoque creverunt, & tunc alacrior paulatim factus, admissusque tertio die concubitus peregit strenue.

Necydalorum quæ species sit, tum ex dictis patet, tum superius satis est expositum: Illud addendum est, quod alvus in aurelia contractior sit, & foris distentione inflationeque crebra tertia parte fiat longior, & major. In aurelia est rupturâ trifida à vertice per dorsum thoracis. Et ibi prodit necydalus. Cæteræ partes sunt integræ.

Omnibus jam necydalis natis reliquis ante decimum quartum Julii, duo folliculi integri remanserunt, quasi nihil reddituri, licet densi admodum essent. Unus masculus sphaericus parvus, alter fœmineus

neus duplo longior & satis amplus, paululum circa dorsum vermis in gibbum elatus, uterque albæ stupæ, sed serici subviridis in citrio; quanquam dilutior esset color in illo. Cum sphericum cultri acie dividerem, cadaver in conspectum prodibat semibombyx, & seminympa foris. Nam anterior pars planè bombyx erat, posterior nympa, liquidem non totam exuerat pellem, sed tantum ejus posteriorem portionem, quæ juxta aderat in folliculo.

Dispositio cadaveris; erat incurva, ita ut priores pedes in pectore fere tangerent posteriorum par primum. Hic enim inter primam posteriorum syzygiam & secundam ruptum erat corium, ita ut nympa esset galeata pristinis exuviis, in quibus caput pectusque cum sex pedibus, & portio ventris cum primoribus duobus. Remota pelle, & aurelia, intus absolutus stabulabatur necydalus mas, isque vixerat, argumento, quod dum conaretur exire biduo antequam secarem, folliculum liquore perfudisset; imo & jam 19. Julii cum liberarem penitus, motus indicia in ventre & pedibus luculenta præbuit: Causa cur non potuerit, sese exuere & prodire, deprehensa est in cranii bombycis pertinace cohæsiōne, ut & in pedum anteriorum, lorica firmiter connata.

Itaque licet in dorso thoracis rimam tam in aurelia quam fenestra fecisset, tamen extrahere caput & pedes non potuit. Sic ergo paulatim elanguit. Animadverti hic naturæ ingenium. Nam cum in exuenda fenestra exarmentur priores pedes, & posteriores etiam plane secedant; tamen ibi relinquit vestigia, sub quibus postea renascuntur alii. In veterum autem bombycis loculamenta, alarum binnæ insertæ erant, totumque necydali caput cum cornibus cranii galea includebatur. Talis mas erat. Fœmina omni vita casta adhuc monstrosior apparebat. Perfecto opere sericii (quod erat bombycium majus, & duorum articulorum articularis digiti longitudinem adæquans, sed longe tenuius masculo; intus album & leve splendensque, foris subcitream villosum) exuere pellem bombyx conatus erat, indeque protraxerat totum dorsum, quod valde protuberabat, anterioribus in circulum contractis; sed ab oscillo se liberare ob pertinacem symphyfin non potuerat. Itaque ibi fenestræ caput, nymphe vertex, & necydali conjuncta conspiciabantur; quæ conjunctio retinebat fenestram in ventre, ne potuerit penitus avelli, & destrincti. Ideo & cohærebat, cum alvi acumine, non aliter ac si quis sacco fuisset inclusus; & circa caput astrictus; facto vero in tergo foramine dorsum extraxisset quidem, sed adhuc hæreret capite, & podice, ita ja-

cens incurvus & exanimis. Sic se habebat fenestra. Ex hac prominebat & aurelia, quod attinet partem superiorem. Ex aurelia vicissim necydalus fere totus eluctatus erat, fracto putamine in dorso, solutaque regione; sed capita cohærebant indivulsa, sicut & alvi extrema.

In ventre exorto magna copia ovorum conspiciebatur colore flavo. Nam fœmina statim etiam intra aureliam ovorum formam in sua matrice absolvit, sed quæ sine maris aspergine sint infœcunda. Itaque etiam vidi ova parturientem eam, quæ nullum marem fuerat passa. Conspicuum hinc fuit, quomodo natura exuat primum veterem bombycis pellem cum forma; postea transeat in nympham, cujus aurelia vicissim exuta prodeat necydalus. Triforme hoc monstrum erat dignumque contemplatu. In eo notasses etiam aureliam ea parte, quæ alæ erant designatæ; nigram fuscamque, quasi afflata fumo fervente fuisset: deinde quantopere conata fuerit fœmina necydalus exire, perspicuum erat ex ovis eminentibus ex interstitio circulorum squamosorum.

Cohærent aliis ventris circuli interveniente cuticula tenui, contigue. Sed in hoc adeo erant circuli disjuncti, ut Zona juncturæ latior esset circulo. Apex alvi, fenestræ, & aureliæ, ad lucem transparebant, ita ut cernere exacte posses confinia. Ad dimidiam verò aureliæ capacitatem pertingebat extremitas necydali circa dorsum hirsuti, licet imperfectè, quem admodum & alæ nondum asscutæ legitimum incrementum. Et hæcenus de monstris.

Necydalo vegeto tenax vita est, præsertim in pectusculo. Nam & capite & alvo abscissis, alas motitat strenue, & pedibus discurret, idque usque in alterum diem aut amplius. Secta fœmina in alvo matricem exhibet ovis plenam, adeo ut post quadringenta jam edita, nihilominus superfuerint plura. Insistere & involuta esse subtilissimæ tunicæ videbatur.

Apparebant & nervosi quidam ductus, instar meatuum intestinalium. In medio ventris vesicula extabat, continens terreum succum coloris ravi seu fulvi. Hæc vesica per se continua systole & diastole agitabatur. Vitæ principum ibi tanquam in corde esse judicabam. Circa collum matricis; nodus geminatus albus, nerveus, qualis vesica animalium esse solet, durus splendensque cernebatur, idque intra ventrem. Nam de mammosis processibus externis postea. Nodus unus major erat, alter minor. Collum vulvæ est instar tubi, cui succulento foris astant utrinque flavi noduli mammarum instar. Circa collum ambitus cum retinaculis

corneis, latis, inque summo obtusioribus, quibus genitale maris vicissimprehendit. Pectus carneum est. Caput membranofum & corneum. Cornua triquetra eminente dorso albo, pennis vero utrinque demissis, ut fieret triangulus. Si vivis præfeces succus quidam translucidus ex dorso, seu culmo pennati cornu exit, intusque meatus apparet. Ita se habebat foemina quam vivam aperiebam. Mortua nihil in ventre exhibuit præter cavitatem notabilem alvi juxta pectus, deinde humorum ilum vitalem. In vesica, quanquam nunc non amplius vividum, tandem matricis evacuatae reliquias nerveas & membranofas. Maris superiora congruunt cum foemineis. Ventrem si feces, rubeum humorem multum intus inveneris, & præterea liquamen quoddam nervis plenum, cui connectitur meatus genitalis.

Genitale autem habet peculiare, carens & cæteris quæ foeminæ sunt propriae. Ejus historia hæc est. Sub cauda lanugine prolixiore stipata, foramen est notabile, cum ambitu membranoso duriciei corneæ, in duos quasi dentes diviso. In hujus ambitus medio collum genitalis est trifidum, cum extremitatibus corneis. Circa hoc dispositi sunt aculei punicei (cornei processus omnes punicei sunt ad nigrum accedentes) duo superiores hamati, seu in uncis recurvati, ut sit forma videntia unci, ut cornua caprearum deorsum reflexi: inferior unus rectus. Hi aculei proximi sunt collo membri. Paulo citra in ambitus medio alii tres stimuli sunt parvi. Tot retinaculis comprehensam foeminæ vulvam attrahit, sibi que jungit adeo firmiter, ut si distrahere congressos velis, citius videatur ruptura ventris & circolorum compages, quam remissura coitio, id quod sæpius attentavi. Sed & hinc pertinaciam conjunctionis æstimare licet, quod viderim totos dies æstivos una manere, & noctu, nescio qua hora, consentaneum, versus auroram, disjunctos perceperim, mane inventis ovalibus vermiculis pluribus, ipsis autem seorsim quiescentibus. Frigidæ aquæ injecti nihilominus coherent, sale insperso & muria caudarum juncturæ durarunt: aqua chalchantina similiter addita non sunt divulsi. Immerfi marem aquæ, foemina in margine sicco relicta, etiam injecto atramento & sale in aquam; sed vixit, & coitum retinuit. Tandem ita reliqui per noctem in aqua, mane aliquot centuriæ ovorum in vasis fundo erant, ipsi necydali natabant vivi. Alteri mari in congressu præcidebam caput; non avulsus est.

Divisi pectus à ventre; hic hæsit donec per vim abstraherem. Caput & pectus, ut divisæ muscæ diu vixerunt, diutius tamen pectus. Hic mas in coitu ita dissectus in

ventre similiter habebat humorum lutosum, spadiceum, cum quadam substantia intestinali, sublutea, membranosa.

Mas natus quarto Julii ob imbecillitatem quinto mortuus, seclususque nihil aliud continuit alvo. Alioquin vita necydali septem aut octo plurimumve dierum est. Ut enim dixi est pertinax; adeo ut cum confringerem quatuor ictibus principia alarum & pectus; post etiam alvum aliquoties, tamen vita manserit quasi inviolata, licet spiritu tandem dissipato, altero die ut plurimum ita tractati moriantur. Coitum mas ferventer appetit, parva mora post exitum ex aurelia; idque sæpius exonerato ventre, nonnunquam tamen etiam nullo humore emisso, & hoc evenit etiam in foemina. Qui vegetus est, post primi diei congressum, interveniente noctis quiete altero die repetit eandem foeminam. aut in quamcunque inciderit, adeo ut ter quater peragat coeundi vices. Foemina quoque toties marem admittit: quanquam non semper ova promat. Non enim gignit, nisi ova in se habeat, licet rore masculino concepto.

Post solutionem à congressu statim deponuntur ova ordine alterum post alterum, ubi videas quasi cum conatu & contractione alvi protrudi, excludique ex matricis collo exerto, adeo ut pavimentum tangat. Numeravi quadringentis plura ex una foemina, ex aliis ferè quadringenta, quæ tamen dissectæ adhuc multa in sua matrice habebant. Quod ergo Vidas de centenis scribit, id de macris parvisque necydalis potest intelligi, quales ego vidi evasisse ex neglectiore nutritione, alii triplo fere majoribus. Quidam mares emittunt alvi proluviem ante coitum semel; & iterum post secundum congressum. Interdum mares soluti, nec dum satiati, incipientem ova ferere foeminam interpellant, & coeunt de novo, quanquam foemina per vim cohæreat, cupiatque contracta alvo & pedum posteriorum deterfione solvi. Ita una ante concubitum 17. emittebat, post primum soluta centum nonaginta quatuor & tunc iterum coiens, post quatuor horas revulsa, edebat 245. inde appetente mare humorem tanquam ex siphone ejaculabat, iterumque congressa, & liberata adhuc ova plura vicinis. Quæ ova quarto Julii erant edita colore citrino, septimo evadebant punicea, & inde plumbea. Detinebantur in capsula post fenestram pomeridiano soli exposita. Sterilia tamen colorem non mutabant, sed subsidebant duntaxat. In necydalis solutis obferves aliquoties motum tremulum, qualis est à rigore & hortore febricitantium. Neque tamen feбри laborare dixerim. Sed eam concussionem esse puto, ex alteratione & promotione feminalis materiæ,

exhalante inde vapore & nerveas partes convellente. Ultimus necydales pumilio vigesimo quarto Iunii inter duo folia moritexens folliculum parvum prodiit decimo tertio Iulii, in quo præterquam quod minimum fecisset bombylium, etiam hoc peculiare erat, quod non exiret in basi folliculi sed juxta apicem facto foramine, contra ac alii omnes, mas autem erat, qui non timebat conjungi cum femella jam ter marem passa & vix spiritum trahente. Bis autem coitu impleto postea projectus est. Alæ etiam videbantur pictæ aliter ac cæterorum. Nam cum reliquorum sint lineis in longum & latum distinctæ, tanquam limbis, hic quidem quatuor ejusmodi lineas plumbeas in latum acceperat, sed inter secundam & tertiam, versus sinus alarum extimos, interjectus erat parvus quidam circulus, non exactus, lividus, cum puncto albo in medio. Verum enim vero tam ingeniosa natura est in hoc insecto, ut cum plura observaveris, scripserisque, semper tamen restent notanda plura.

Differentiæ. Quantum ad *Differentias* sumuntur illæ à loco & colore. Sunt *Indæ*, *Hispanæ*, *Calabræ*. Illæ pollicis humani magnitudinem excedunt, domus earum capitis. *Hispanæ* Italicis minores, majores & præstantiores folliculos texunt. *Calabræ* majores & plus ferici largiuntur. Alibi quæ visuntur, magnitudine omnibus istis cedunt. *Coloris* ratione, sunt albæ, cineræ, subflavæ. Aldrovandus tribus tabulis eos depingit. In prima priori loco depicta foemina est, & tota candicat, exceptis posterioribus pedibus, qui flavescunt. *Secunda* tota est albocærulea, mas. *Tertia* ex albo læviter flavescit, & pedes habet omnes candidos. Hic album texuit folliculum. *Postrema* ita picta est, sicut nonnunquam sese contrahunt, vel metu vel frigore. *Prior* folliculus totus erat candidus, & à candido bombyce textus. *Secundus* pariter candidus est, & bombycis foeminae opus. *Tertius* totus ferè viridescerebat, maris opus, postremus foeminae, ejusdem coloris. Qui in secunda tabula ponitur quartus, gemellus est, à mare & foemina una laborantibus factus. vulgus hoc folliculorum genus doppiones vocat. *Tertius* quodammodo lacertæ vel alterius animantis caput æmulabatur oblongum, deinde paulatim extenuatum in acutum declinabat. Primi aureo sunt colore, uterque etiam monstrosus, quoniam ovales non sint. Quorum unus amygdalam efformare videbatur, cortici suo etiamnum involutam; alter malum Armeniacum. Tales vulgo nobis Venturini dicuntur. In tertia tabula *primo* loco habes Bombycis jam ferico gravidæ integri iconem, *secundo* supina parte sectam, sericum velut quædam intestina demonstrantem, *tertio* sericum exemptum, *quarto*, *quinto*, *sexto*, di-

versas figuras Chrysalidum, prout nimirum, magis vel minus perfectæ sunt. *Septimo*, *octavo*, & *nono* Bombycum diversa exuvia, *decimo* folliculos duos invicem coherentes, *undecimo* folliculum planum, & compressum; *duodecimo* alium folliculum oblongum, ex quo Papilio jam jam erumpere tentat, *decimo tertio* Chrysalidem ex qua exiturus Papilio media sui parte propendet, decimo quarto folliculum, qui cerasum magnitudine vix excedit, postremo semichrysalidem, quæ ex folliculo pyri figura erumpit.

Usum in cibis invenere. Vir doctus; Germanos milites fixas comedisse scribit. Cohortales aves appositis impinguntur: apponi possunt, si de ægrè habentium salute desperaveris. De *Educatione* Aldrovandum consule. Sericum, de quo alibi, combustum, putrida vulnera mundat; cum sale mixtum, dentium rubiginem abstergit: cor corroborat: ideò confectioem Alkermes ingreditur. Funiculo ex eo facto, si viperæ suffocentur, in angina Medici feliciter utuntur.

Chrysalidos seu *Aureliæ* nomen, ovo Aristoteles tribuit. Omnes enim Eruca, quæ folliculos texunt, cum se iis includerint, figuram profus mutant. Nam cum prius molles essent, pedibus instructæ & moverentur, ederentque: tum indurescunt, pedes non apparent amplius, non moventur, nisi ad tactum, & veluti ovi speciem accipiunt. Mirum autem est *Æsculapides* à Philosopho vocari: cum plurima etiam sint viridia, nec pauca pallida. *Necydales* dici, alibi monuimus. Cum verò in Aureliam Eruca transit, infantis facies involuti formam imitatur, facie humana propè, cum mitra & cornibus.

Aldrovandus quatuor Icones unica tabula dedit. *Prima* insolentis, & forsàn monstruosæ est figuræ cum ob enormem magnitudinem, tum maxime, quod in capite annexam habet velut promuscidem. Tota aureo colore resplendet, sed annulos habet nigros. Ejusdem coloris sunt Chrysalides, five Necydali Bombycum, ex quibus quoque unam depinximus, eam autem, quæ secundo loco posita est. *Tertia* coloris est viridis, non nihil ad cæruleum vergentis, punctis toto corpore maculata aterrimis. Hujus generis Eruca folliculos non texunt, sed in Chrysalides immutaturæ, eo quo hic pingitur, modo super aliquod lignum, foliumvè aut etiam lapidem extendunt, & solis ardore dein mutantur in papiliones, eos autem, qui ex albo viridescunt. *Quarta* etiam viridis est, sed auti instar resplendet, depicta est pronè, & supine, item à latere.

Habet & novus orbis æmulum bombycis alium vermem, *temictli* dictum: qui se, postquam in justam magnitudinem adole-

Arist. 2. de generat. animal. c. 1.

Aldrov. H. Inf. 2. c. 25.

Vide & apud Monstrem.

Nieremb. lib. 13. c. 14.

vit, in membranam feralem ab ipso filis in-
textam condit; & deinde ac si parum effet;
suapte sponte detrusum in carcerem exha-
lasse animam, se libitinamque suam à sur-
culo aliquo suspendit, ut procedente tem-
pore, in volatilem papilionem vertatur, ac
insperatas subeat transformationes.

ARTICULUS IV.

De Curculione.

Curculio, quia in Papilionem abit,
Ericis subjungitur. Nomen per *αὐτί-
τιχον* accepit, teste Varrone, quod nihil
penè aliud in eo quam gula videatur. Græ-
cis est *κίς* & *μίδα*, fortè & *κρόξ*. Multa eo-
rum vere prodeunt examina, ubi frumen-
ta recens demessa, eaque madida, ante-
quam occalluerunt, reponuntur, vel ubi
granarii fenestræ Austrinis flatibus, sunt
oppositæ.

Columella
R. R. 2. c. 10.

Inveniuntur tam in faba, quam in tritico.
Unicum *ortus* remedium, frumenta benè
& commodè recondere: & fabam, cum in
area exaruerit, confestim priusquam luna
incrementum capiat, excussam, inferre.
Cato, areas anurcâ subigi præcipit: Co-
lumbella eadem, parietes subacto luto, ob-
liniri jubet, &c. Perimuntur salugine in
qua allium decoctum est, si ea pavimenta
& parietes irrigentur. Refugiunt fabinam
hederam, lupuli salictarii flores, juglandis
folia, absinthium, abrotanum, nigellam;
&c. Naporum semen miram in prosternen-
dis vim habere, nostra & avorum memo-
riâ observatum est. Quia dulce & oleo-
sum, appetitur: eo distenti, intereunt.
Plura de iis vide in vermibus frumentariis.

Columella
R. R. 12. c. 2.

TITULUS II.

De Insectis terrestribus non
alatis multipedibus.

CAPUT I.

De Asello.

Insecta multipeda non alata sunt, *Asellus*,
Scolopendra terrestris, & *Julus*. *Aselli*
vocabulum insecto huic Latini imposuere,
non quòd asino sit similis, sed quòd ad co-
lorem ejus accedat. Quidam, *Cutionem*
& *Porcellionem* vocant. Plinius *Centipedem*
dixit. Aristoteli est *ὄνισκος*, Medicis Græcis
ὄνισκος, Theophrasto *ὄνιν*, Dioscoridì
ὄνισκος, Abfyro *ὄνιν*, Asiaticis, Galeno
teste, *κράμ*, seu à forma fabæ, cui simi-
lis dum se in globum contrahit: seu quod è
fabarum folliculis & culmis prodire soleat.
Plinius *κόλον*, à cutis callo & duritie vocat:
alii *ἄλλον* sed perperam.

Nomen,

Galen. 3. de
loc. affect.
lib. 11. de
simp. sa-
cu.

Insectum est parvum, inquit Moufetus,
digitum transversum vix longum, semidi-
gitum ferè latum, colore livido nigricante.
Quatuordecem illi *pedes*, utrinque septem;
singulis pedibus unica junctura, vix perce-
ptibilis: duæ breves *antennæ*, quibus viam
tentat: latera circa pedes ferræ modo den-
tata. Tactus se in globum colligit.

Descriptio.
Moufetus
Theatri
Inf. 2. c. 9.

Subtegulis, & hydriis, planè asininum
colorem refert; quatuordecim illi pedes
utrinque septem; singulis pedibus unica est
punctura; vix perceptibilis; duas habet bre-
ves antennas, ut viam tentet; tactus se in
globum colligit; vel (ut Galenus loquitur)
ad fabæ similitudinem, unde *κράμ*
nomen indidit: latera circa pedes ferræ
modo dentata: subtegulis, vasis aquariis,
in medulla arborum exesa, inter corticem
& caudicem putrescentem nascitur; uti
etiam sub petris, ex humido putrescente
nati. Deinde coeunt, & à coitu ova de-
ponunt (unde vermis) candida, splen-
dentia; margaritulis similia multa, & eo-
dem loco coacervata, ut anno 1583. obser-
vavimus: tepido humore vivunt, in rimis pa-
rietum aut ædium latebris hyemem transi-
gunt. Ex ovis primum vermes duriusculi
excluduntur, qui aliquantisper fere immo-
biles hærent & albicantes; tandem paren-
tum more, liquorem atque rorem fugunt.
In calidis regionibus & ficcis etiam repe-
riuntur; sed ibi nocturno rore vaporeque
resarciunt, quicquid per diem humoris
fuerat exhaustum. Galenus hoc *Asellum*
pacto describit. *ὄνισκος* κατωκίδεος ζῶον
ἐστὶ πολύπεν ἐν τοῖς ὑδατοῖς ἀγγείοις, καὶ ἐν τοῖς
καπρῆλαις γενόμενον; καὶ δὲ τὰς ἑδακτοῦλων ἐπιπελοῖς
σφαιρέμερον. Aristoteli fuisse eum cognitum
id probat, quod pediculum marinum huic
similimum dixerit, demptâ caudâ.

Generatio.

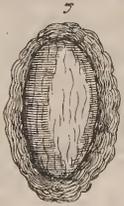
Uusus eorum est in Medicina, multiplex.
Aperiunt, attenuant, discutunt. *Urinæ*
difficultati auxiliantur, si ex vino triti po-
tentur. *Calculus pellunt*, si duo triti,
cum stercoris murium & columbarum semi-
drachma, hauriantur. In regio morbo ex
mulso Galenus propinat. In *asthmate* ab
Asclepiade, si combusti, cum melle su-
mantur, commendantur. Fidem Holle-
rius & Agricola firmant. Oculorum ferè
omnes morbos, ab adnatis vel innatis ortos
tollunt, catarrhactâ excepta, si recentes
benè contriti, ex convenienti liquore su-
mantur, vel extra adhibeantur. Nihil de
aurium dolore, parotidibus & strumis di-
cam. Vivi *paronychia* applicati medentur.
Panos cum resinæ terebinthinæ tertia parte
tollunt. Unguentum ad hæmorrhoidas
dolentes utilissimum, ex unguenti populei
unc. j. olei rosacei, in quo decocti sunt
aselli unc. j. f. croci gr. 4. paratur. Alii cum
adipe & butyro coquunt, & ovi luteum ad-
dunt. Olei violacei unc. iij. in quo quatuor
aselli ebulliere, ad tertiæ partis consum-
ptionem.

Dioscor. M.
M. 2. c. 37.

Plin. H. N.
10. c. 8.

Bombyces Aldrov Seidenwurm

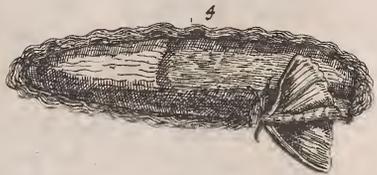
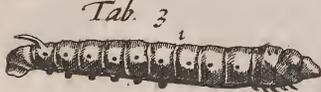
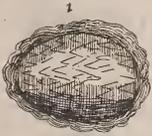
Tab. 1

B. fese Contrabens

Tab. 2

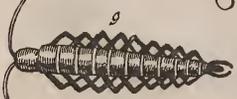
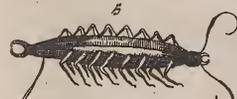
Scolopendre Mouf.
Scol. Maxima Terrestr

Asellus Mouf.

Scolopendre Terr. Aldro.

Iuly Glaberi Mouf.

Handwritten text, possibly a label or description, in cursive script.

ptionem, falsum humorem extra inuncta reprimunt.

De Calculo quod dixi, certum Laurembergius pronunciat: cui & Hartmannus adstipulatur. Sequitur post assumptum medicamentum totius corporis calor: sitisque molesta, & circa pubem dolor affligit. Præparationem apud Laurembergium peculiari tractatu vide. Comeduntur à lacertis aquaticis, ranâ terrestri, & serpentibus. Ad Afellos pertinent *Pollin* & *coyayahoal*. Mirificam vim excludendi spicula *pollin* habet. Insectum est parvulum, centipes: tritum & impositum, aculeos & fagittas ocyus extrahit. Prædurus vermis est *coyayahoal*, aliis *tzinchoillin*, aliis *ichcaton* dictus, supernè fulvus, pede numerofo purpurascens. Arefactus, tufus, & aqua dilutus, maxillisque quotidie bis illitus, dolores dentium placat.

CAPUT II.

De Scolopendra terrestri.

Nomen. *Scolopendra* nomen ex eo datum, quòd *σκολοπη* aculeum habeat *εν έδρα*, volunt nonnulli. Quidam, *Hepam*, *Centipedam*, *Millepedam*, *Porcum lutosum*, & *Multipedam* dixerunt. Aristoteli est *σκολοπενδρα*, Theophrasto *σκολοπία*, Dioscoridi à serpentem interitu *οφιουκίνη*. Varino & Hesychio *αμφιδεσφάριον*, aliis *σηψ*, nonnullis *μυρόπυς* & *πολύπυς*; vulgo Græcorum *σκολοπέτρα* dicitur. Nicandro ideò *αμφικαρης*, biceps, quòd pari facilitate prorsum capite, retrorsumque ducente cauda incedat.

Description. Plurimos pedes habere, & pennis carere, Agricola scripsit, quod Julo potius debet coloremque eis æneum, corpus tenue, & latum, tres digitos aut ad summum quatuor longum addit. Asplenii folio similem Aldrovandus facit. Mufetus tantum à Julo differre vult, quantum locusta marina ab Astaco. Robertus Constantinus in cauda cornigeram comminiscitur.

Natura. In truncis arborum, aut lignis, vel palis terræ infixis, & gignitur & vivit. Amotis egreditur; aliàs plærumque latere solet. Circa radices gladioli reperiri apud Theophrastum habemus. Olim Rhytienses & Obterietes sedibus suis pepulerunt, si Æliano & Plinio fides est. Ex frequenti exitu; serenitatem aëris rustici præfagiunt. Ad morsum ejus, locus undique livescit, putrescit, intumescit, & vini rubri sæcibus similis videtur. Contra eum commendat, *intra*, salem ex aceto; Ægineta trifolium asphaltites cum vino: Actuarius nepetam cum eodem; Dioscorides, rutam sylvestrem, radicem dracunculi tritam; serpilli ramos & folia; Aëtius absynthium & mentham cum vino. Quidam morbum reme-

dia respuere credunt. *Extra*, locus scarifcari, mox profundè incidi debet. Venenum per cucurbitas extrahitur. Tum succum centaurii minoris cum tertia parte vini dulcis, ad mellis consistentiam coctum imponito, & corium superligato, per octo aut quatuordecim dies; locum tandem cum spongia vino calido intincta foveto, & Scolopendræ morsum certò curabis. Reliqua apud Plinium & Dioscoridem vide.

Habent tamen & in *Medicina* aliquos usus. Oleo decocti capillos cum levi pruritu auferunt. Cimices suffiti interficiunt, &c.

Aldrovandus *Ophioctonen* diversam à vulgari esse credit. De cætero, aliquot ipse species observavit. *Prima* est colore amethystino, albis ruberrimisque punctulis maculosa. *Alter*a lutea, maculis obscuris insignita. *Tertia* minor, colore rubicundo, per tergus atro. *Quarta* vulgaris, aurei coloris ad castaneum non nihil vergentis. *Ultima* viginti instructa pedibus, proceriusculis & longissimis antennis, colore subferrugineo.

Mufetus tres species exhibet. *Prima* est maxima, terrestris Scolopendra, ea quam vides crassitie & longitudine est, color totius corporis ex fusco nigricante splendens. Singulis incisuris pedunculus appendet luteus, id est in singulis lateribus sexaginta prorsum & retrorsum æqua facilitate promovet. Nam & caput versus ingreditur & in caudam; ideoque à Nicandro & Rhodigino *biceps* dicitur. Partem inter caput & alvum non simplicem sed multiplicem habet: quo fit ut præcisum hoc genus vivere possit. Irritatus hic Scolopendra tam acriter mordet, ut Ludovicus Atmarus (qui nobis cum è Libya dono dedit) quamvis Chirotecis duplicique linteum munitus, vix eum manu petentem ferre potuerit: altè enim in linteum os forcipatum adegerat, diuque pendulus vix tandem excuti permisit. Horum alium ex novâ Hispaniolâ allatum linea quædam flammea medium per dorsum ornat, atque æneus later pilorumque color commendat: habet enim capillares pedes, atque armatim se tollens celerrimè currit. Hoc summa admiratione dignum est, quum natura huic animalculo caput minimum dederit, memoriam tamen, vimque rationis æmulam, neque congio, nec urceo sed amplissima quadam mensura tribuisse: cum enim innumeri adsint pedes, quasi remiges, & à capite veluti clavo alii permultum distant, novit tamen quisque officium suum, & pro imperantis capitis mandato, in hanc vel illam partem se conferunt.

†

CAPUT III.

De Iulo.

Moufetus
Theophrasti In-
st. 2. c. 8.
Nomen.

Iulos Græci, mea quidem sententia, inquit Moufetus, non à lanugine, sed à nucum juglandium atque avellanarum veluti caudis, quarum villi callo compactili infixi, Julos hos repræsentant: unde & ipsi Ἰούλιον nomen sortiti. Ego Latine Julum dici non nescio, sed triremem quoque dicere auderem. Quandoquidem Lycophron Paridis triremes numerosis utrinque scalmis celeres ἰσλοπέζης vocat. Eandem similitudinem Nicander Scolopendris applicat, unde pariformes esse Julum ac Scolopendram facile apparet. Hos Hispani Centopeas, Itali Centogambi: Angli (ex me forsàn) Gally worme dicturi. *Numerius* Lumbricos terrestres nigros Julos item vocavit Athenæo teste libro 7.

-----ἰσλοι

κέκλυται μέλαινες γαιήφάροι ἔντεα γαίης.

Nihilominus nisi fuerint etiam multipedæ, in Julorum numerum nomenque non venient. Sunt autem Juli breves, (ut dixi) Scolopendræ pedum numero non asellum tantum atque Erucarum gentem, sed omnia alia insecta vincentes. Julorum *alii glabri*, cernuntur, *alii hirsuti*. Glabrum unum vidi in lactula capitata, parvi junci fluviatilis crassitie, atque ea quam videtis magnitudine: caput illi nigerrimum, dorsum aurea tinctum flavedine. Venter ex cæsis argentatus; incisuræ pedesque capillares totidem, ut oculos & memoriam faciliè fugerent. *Secundus* totus nigrescebat, alba linea excepta, quæ à capite ad caudam usque recta per dorsum ducitur. *Tertius* obfoletius flavescit; caput illi rubescit, uti & pedes; antennæ autem & nascentes juxta caudam setæ livescunt. *Quartum* sic corpore nigrius punicantem feceritis, pedibus autem & antennis levius, facile rem expedietis. Horum alios è musco arborum corticibus innascente prodeuntes, alios sub ollis truncisque putridis latitantes cepimus. In hirsutos non plures incidi quam duos. *Primus* hac figura & forma albicans, in muro replit; pili brevissimi innascentes nigri fuerunt. *Secundus* ventre sublivido dorsoque inamœna flavedine maculato: est illi os punicatum, ocellus niger, pili canescentes. In arboribus effœtis, atque annosis inter corticem & lignum latitat, atque etiam inter faxa musco villosa ac

denso obducta. Omnes Iuli tactu se in gyrum colligunt & convolvunt.

An sint venenati equidem ignoro: sed si fuerint, sanè perbeatum Pennium, qui variè ipsis nuda manu irritatis ac læsis, in morsus sanusque evasit. Georgius Agricola ænei coloris Iulum, (sed is Scolopendram vocat) his verbis recenset: Scolopendra admodum exigua, in truncis arborum, aut in palis terræ infixis, (unde nomen invenit) gignitur & vivit; quibus amotis vel commotis egreditur, aliàs omnino latitura. Pennis caret, sed plurimos habet pedes. Si quando repit, corporis partem mediam, veluti arcum intendit: si bacillo alia vere tangatur, se contrahit: color illi æneus; corpus tenue, nec latum, tres transversos digitos longum, ad summum quatuor. Alia item specie, iisdem ferè locis reperitur, corpore exili & terete, filiferè crassitie, spadicei coloris dilutè: pedibus adeò numerosis atque exiguis, ut eos numero complecti ἐκ τῶ ἀδυνάτων sit, quatuor digitos transversos longa est: sub ollis degit & asseribus putridis. Avicennæ Scolopendra, (qui etiam Iulus) solummodo 44. pedes habet, palmam longus, tam exilis ac tenuis, aures ut intrare possit libro quarto Fen. 6. tractat. 5. capite 19. Hujus (inquit) aut nullum aut languidum venenum est, nec magnum dolorem excitat: qui floribus Asphodeli, vel sale cum aceto mixto statim sedatur. Iuli nostrates, (inquit Gesnerus) si in ædibus fuerint, ad Saccharum Thomæ, id est purissimum (ceu ad optimum caseum mures,) congregantur. Bruerus noster (peritus ac industrius naturæ explorator) Scolopendras se in Anglia vidisse, & habere referet noctilucas, in ericetis muscosis toto corpore fulgentes. Cui licet, mentienti nescio, ultrò credam: eò tamen magis, quod Oviedus idem in nova Hispaniola per agros; & Cordus in Germania in cellis humidis observasse se scribunt. Mirum est quod Plutarchus refert, bestiolam asperam multis pedibus celeriter ambulantes, multo cum semine ab Ephebo Athenis ejectam, libro 8. Sympof. probl. 9. Iulus cellarius in pulverem crematus, mirifice urinam provocat. Merula. Iulorum humor cum cruore ex asellis expresso, ad albuginem oculorum tollendam divinum & efficacius remedium. Arnold. Brev. 1. capite 18. Atque hætenus de Iulis, de quorum natura Hefychii, Aristotelis, Nicandri, Lycophronis & Ardoyni varias opiniones prætereo, quia variæ non veræ.

HISTORIÆ NATURALIS
D E
I N S E C T I S
LIBER III.

De Insectis Terrestribus apodibus.

CAPUT I.

De Vermibus in genere.

ETHÆC DE INSECTIS terrestribus pedatis volumus. *Apoda* sunt *Vermes*, *Teredo*, *Lumbricus terrestris*, *Tinea*, *Limax*.

Vermi nomen inditum, quod se in multas partes vertat ac torqueat: vel quod verat, seu ad partes oppositas se trahat, ut Isidoro placet: nisi fortè ab ἔρπω deducere malis, quod reperere significat. Græcis est σκώληξ, aliquando δερμίδι.

Mater omnium non tam putredo est, ex humidi nimia abundantia, cum calido juncta exorta: quam semen vel seminale principium, quod idoneam materiam nactum, & à calore ambientis excitatum, sese exerit, & vitales operationes exercere incipit. Unde accidit, ut & in illis quæ putrescere nequeunt reperiantur: molitoresque dum suorum lapidum læviorem stylo castigant, vermes ibi natos reperiant.

Nulli generi oculos esse Plinius asseruit: levissimum quibusdam vestigium Galenus. Sentire, gustare datum. Percepto sonitu latefcunt. Amara refugiunt, dulcia requirunt & fugunt. Repunt, in arctum corpusculi sui partes colligentes, & posteriora attrahentes, quod εἰλωπαῖδων propriè Græcis. Motu undarum moveri Galenus dixit. Nullum iisdem ingenium vel memoria. Unde quidam *obliviosos* dixere. Medio corpore dissecti, utraq; parte vivere videntur, iisdemque aluntur, ex quibus constant.

Cedunt aviculis & aliis animalculis in cibum, sed & ab Indis omnigeni comedi dicuntur. Crudos vorare, Lopezius testis est. Quæ de Schamir verme, cujus in findendis lapidibus ad templi Salomonici structuram usus, Iudæi scribunt, nugæ sunt.

Multæ eorum *Differentiæ*, sive magnitudinem, locum, colorem, sive alia attendimus: Sunt *parvi*, *mediocres*, *longi*, & quidem ita ut ad cubitos se extendant. Sunt *nigri*, *rubri*, *igneo colore* micantes. Quidam rubicundo circulo propè caput insigniuntur. Habent alii caudam; carent

eadem alii. Anno M. C. C. LXXXV. Scorpionum instar caudati in Prussia vagabantur. Intra diem tertium puncti extinguiebantur. Author libri de Natura, *aurei coloris* quosdam esse ait, qui statim ac nati sunt à parentibus alantur, deinde absque cibo vitam transigunt, ut quasi immobiles jaceant. Constituto tempore reviviscere addit. Vestiuntur nonnulli pilis, quidam non item.

Apud Mechoacanenses, *Itzuacqua* vermis, qui & *Sipantipe* dicitur, duobus corniculis rubris iter præterat, nigro fuscoque variegatus. *Tlaxquipillin* Mexicanis seu marsupium terræ vermis quidam niger dicitur, cujus pulvis inspersus medetur lepræ. *Coyayaboal*, alius *Tzinchoillin*, & *Ichaton*, prædurus vermis est, supernè fulvus, pede numerofo purpurascens. Arefactus, tufus, & aquâ dilutus; maxillisque quotidie bis illitus, dolores dentium placat. Anno M. C. IV. ignei vermiculi, incertâ specie, in Italia per aërem vecti, ceu densæ nubis objectu, solis etiam lumen humanis oculis auferebant, &c. Nos secundum subjecta, in quibus nascuntur dispescemus.

Nieremb. H.
Exot. 13. c.
16. 21. & 22.

CAP. II.

De Vermibus in specie.

ARTICULUS I.

De Vermibus qui in plantis nascuntur.

PUNCTUM I.

De Vermibus arborariis.

Vermes alii plantis, alii animalibus, alii homini innascuntur. Nihil de lapidibus dicam. Plantarii vel sunt *Arborarii* vel *Fruticarii*, vel *Leguminarii*, vel *Fruentarii*, vel *herbarii*.

ARBORARII, quidam lignum, quidam corticem, nonnulli folia, flores, & fructus exedunt.

Ligni-perdes dupliciter distinguuntur, vel ab ipsis arboribus, vel lignis: infestant

R

non-

Moufetus
Theatri In-
sect. 2. c. 19.

Nomen.

Generatio.

Natura.
Plin. H. N.
L. 11. c. 37.

Galeni de
Diff. pulf.
l. 1.

Usus.

Differentiæ.

nonnulli ficum, alii forbum, album, cesculum, Cinnamomum, Platanum, Quercum, &c. Eorum qui in *ficis* existunt, alii ex ipsis nascuntur arboribus: alius item paritur, qui vocantur *Ceraftes*. Quum enim vermium magna pars specie formave inter se differunt, discrimen tamen præcipuum in his est, quod in aliâ arbore fructu venati, translati in aliud genus servari nequeunt. Ceraften autem & in olêa nasci, & in fico parere asseverant. Habet itaque & ficus suos vermes, & illos quoque emittit, quos alienos receperit. Omnes tamen in Ceraften figurantur, sonumque edunt parvuli stridoris. Syponinus duo illi cornua in capite assignat. Cum erodendo tantum loci excavaverit, ut semetipsum circumagere possit *ωσπερ οι μύσολοδοι*, aliud animalculum progignit, & unam speciem in aliam (erucarum more) transmutat.

Et *Sorbis* arbor infestatur vermiculis rufis, pilosis atque ita emoritur. *Mespilus* item in senecta vermes tales procreat, sed grandiores quam in aliis arboribus, ut Theophrastus refert. *Alburnus* vermem profert Thripiformem, ex quo Culices deinceps vel Phalanarum species nascuntur, *αχρεθνηαι ζωα των ξυλοφάγα* Hefychio, quia Pyros sylvestres acriter infestant.

Vermiculus in *Esculo* arbore (*Galbus* à Suetonio dictus) miræ est exilitatis, unde qui primus Sulpitorum Galbæ cognomen tulit, à summâ gracilitate ita vocatus est. Carabum *Platanus* producit, (testibus Hefychio & Aristotele) vermem cancris marinis similem, sed sex tantum pedibus donatum. *κασιοβόρ σκώληξ* Hefychii hoc modo nascitur: (Theophrasto autore;) ligni Cinamomi ramulos binum digitorum longitudine abscindunt; recentisque bovinis tergoribus insuunt; tum exinde lignis putrescentibus vermiculos nasci ajunt, qui lignum corrodunt, corticem nullatenus tangunt ob acrimoniam: lignum hoc in ædibus Penni visum est, à vermiculo erosum, quod cinerei fuit coloris; non valde durum, insipidum prorsus, & in odorem, contra quam Lusitani aliquot mercatores, & medicastri simplicium ignari, affirmant.

Raucæ vermes *Quercus* radici innascuntur, iisque nocent. Olea (inquit Plinius) male ponitur, ubi quercus effossa fuerat: nam relictæ in quercus radicibus raucæ vermes, ad oleæ radices transeunt, atque eos infestant.

Corticarii vermes pauci à veteribus nominantur. Decempedem illum *Clopt* dictum superius descripsimus.

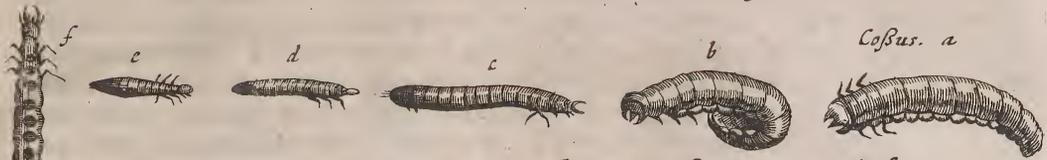
Folia arborum & flores depascunt *Syrones* dicti, quorum crassities quantilla sit ex eo cogitare possumus, quod inter folii tenuissimi membranas fodiendo serpit, sal-

va utraque epidermide. Post aceti lumbricos: (inquit Joachimus Camerarius) nullum vermiculum vidi adeo compressum. Cuniculi, quos agit, subtilissimas aliquando lineas & fibras referunt; folia cereasi & mali maculata plurimum lædunt, atque post fatietatem excidunt, & videntur ex multis feminibus peponum secundum latum conglutinatis formati, nisi quod longè sint minores. Ab his emortuis aliud prodit insectulum, veluti & hi ab alio.

Syronibus persimiles *ἀκαιοι* quos Angli tam in lignis, cortice, folio, floreque & fructibus arborum, quam caseo & cera genitos, mites id est minutulos sive atomos appellant; à Syronibus eo differunt, quod ex multis Acaris constare videntur. Acarus autem ipse globosum, album, sepes, & pedicillo simile est animalculum; tam nullius ferè substantiæ, ut inter digitos pollicemque fortissimè compressus, ob exilitatem lædi sentirive nequeat. Antigonus eum & Aristoteles *Διὸς πρόμιον* vocarunt, id est Jovis promum; eam fortè ob causam quod crassissima vini dolia rostro perforat. Et sane nisi Jovis ei aliquid inesset aut diviniæ virtutis, quomodo tantæ vires in tam pusillo & pænè nullo corpusculo cernerentur? In *fagi* quoque *foliis* tubercula parva reperiuntur, in quibus vermiculi exiles.

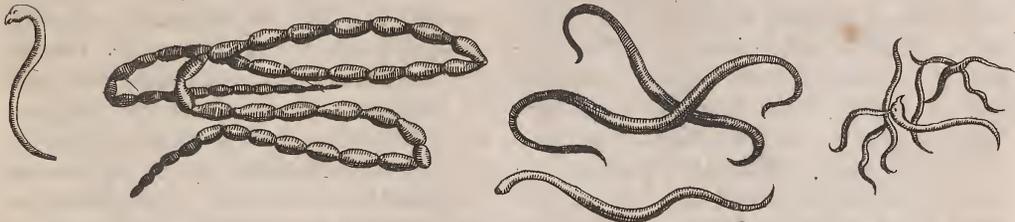
Fructus etiam arborum (ut Theophrastus loquitur) est *σκώληξ ἔρωτ*: etiam cum adhuc crudus est, ut in *Sorbis*, *Mespylis*, *pyris*, *malisque* cernimus. *Olive* tam incute quam nucleo vermes *κέρπας* vocatos patitur: unde haud contemnenda pestis Theophrasto dicitur, quæ non solum succum & oleum absorbet, sed etiam nuclei tam duri ossa exedit. In *Gallis* perforatis vermiculi etiam deprehenduntur, ipsa intima medulla geniti; è quibus postea muscarum & culicum quorundam genus oriri, Valerandus Doures Pharmacopæus Lugdunensis authore est. In *Quercus* item glande & pomis illis fungosis vermes aliquando nascuntur; eoque anno famem & annonæ caritatem Astrologi præfagiunt. *Nucibus* avellanis vermes inesse notus est, quam ut de iis contendam: præsertim æstate humida, & vento ex Austro flante. Mirum est quod Ringelbergius libro experiment. scribit: Hos vermes lacte ovillo ad serpentis magnitudinem enutrirî posse. Cardanus tamen idem confirmat, modumque nutritionis, septimo de rerum varietate ostendit. Vermiculi in *ficibus* arefactis similes iis qui in avellanis nascuntur, capite nigro, reliquo corpore ex luteo albicante, sed minores. *Conos cedri* vermibus esse obnoxios comperi, (inquit Bellonius) quemadmodum & pineos. Cecindelam feminam crassitie referunt, digitum transversum longi, capite formicæ, sed magis compresso; incisuris duodenis; pedes *juxta*
caput

Vermes Arbores Holzwürm Mouf.

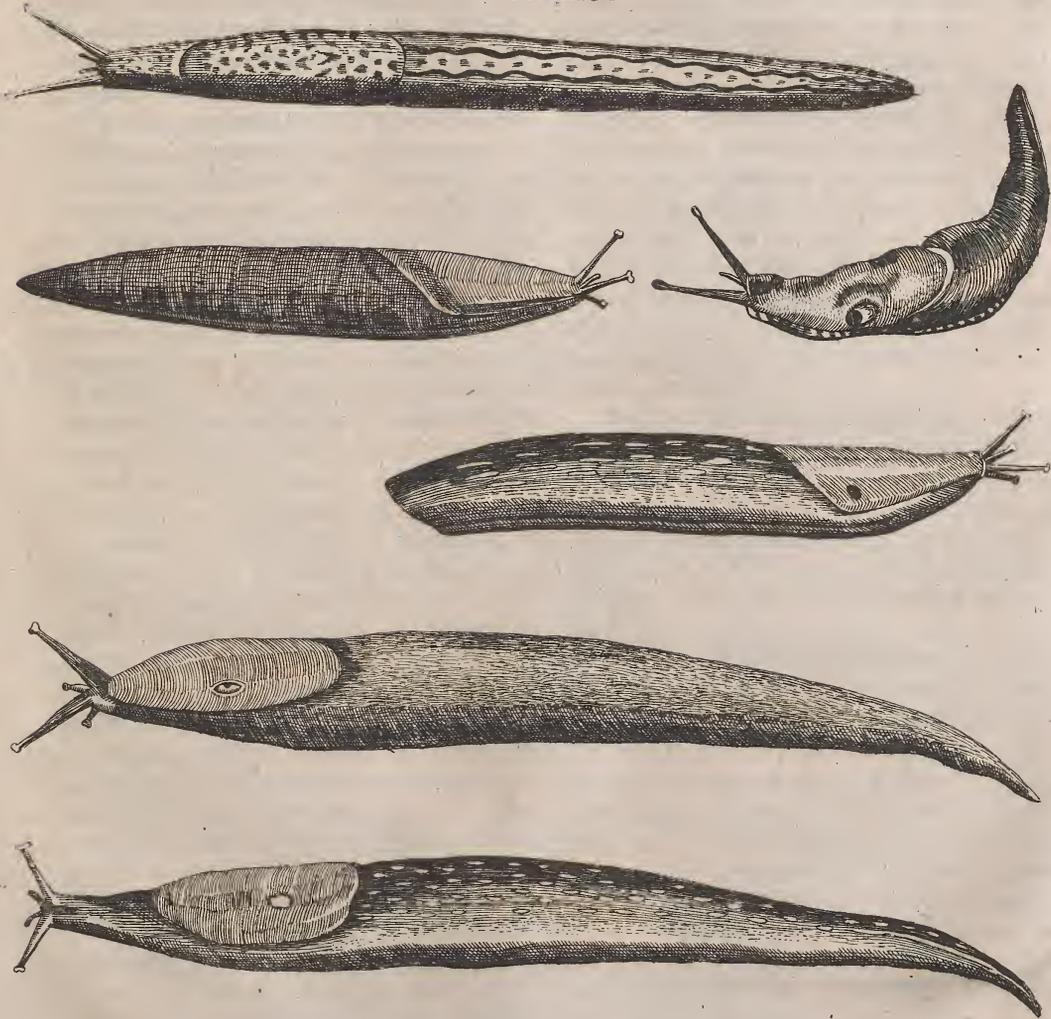

Vermes Fructuum fleguminum Mouf.

Vermes Hominum Menschenwürm Aldr. Spülwurm

Limaces Schnecken

caput utrinque tres, antennæ circulares binæ, venter crassus, cauda mucronata. In præduris quoque & lignosis *opali* pericarpis, semen inest latiusculum & sæpè, vermiculis exesum: quorum veluti aurelias ibidem reperies. Nulus denique fructus nominari possit, quem non tinea aut vermis inficit: imo ipsum aliquando Manna (ut Poëtæ fingunt, Deorum; ut Scriptura asserit: DEI filiorum cibus) putredinem & vermem admittit, quum, præter Jehovah mandatum in craftinum reponeretur.

Huc refer *Nopal Ocuillin*, seu Tunarum vermes, *Axocuilin*, & *Cuchipilutl* Indorum. De illis ita *Nierembergius*. Familiare est hucxutlæ, provinciæ Panicensis, tunarum genus, folia ferens longa, & angustiora cæteris, intra quæ solent vermes generari lineis candidis cyaneisque distincti, mirabilis facultatis in curanda infania, si bini tusi, & resoluti ex aqua semel intra fumantur; aut si inveteratus sit morbus, bis aut ter: inducitur enim è vestigio somnus, permittiturque æger dormire, paulo post mente constans expurgiscitur, atque resipiscit. Sunt autem hi vermes innoxii, neque ullum inferre nocumentum solent, si intra corpus deglutiantur: quo fit, ut intrepidè possint propinari. Addunt, paralyticis atque epilepticis eadem mensura conferre.

De *Axocuilin* ita idem. Plurimum usum vilissimæ etiam naturæ hic videbimus. Nascuntur inquit Franciscus Hernandus, in arboribus guampatli, aut aliis, quæis nostri ob similitudinem prunos vocant (cùm tamen ad myrobalanorum Arabicorum pertinere genus alicui fortassis videri possit) vermes quidam hispidi, *axocuilin*, seu ferentes axin; pallentes, vix longi binos latos digitos, ac pennam crassi anserinam. Hos indigenæ ab arboribus deturbatos permittunt ad ignem ex aqua elixari ac discocui, donec comminuantur, & adeps ejusdem coloris, axin nomine, supernatet atque emineat. Colligunt hunc ad usus multiplices incolæ, & conformant in globos, è butyro vaccino parari solitis haud absimiles, olei odore & lenitate, & ad omnia, quibus oleum conferre solet, præstantissimos, non tamen in nutrimenti usum adhuc venère. Dolores, quamcunque partem corporis obsederint, sedant: nervos tenfos laxant, emolliuntque, discutunt tumores, aut, si natura in id potius propensa sit, maturant: erysipelatis desinentibus conferunt, ulceribus ferunt suppetias, convulsisque, nec non enterocelis, addita resina ac picicetl, collectionesque cujusvis generis brevi admodum minuunt atque discutunt.

Cuchipilutl ita describit *Nierembergius*: Vermis genus est juxta moros aut falices versans, bombycis magnitudine, & pænè forma, sese illius instar Octobri men-

se firma convolvens membrana, ac prodiens Aprili, conversus in papilionem. Suspendunt hunc Indi infantium cunis, atque ita somnum illis conciliari credunt. Unde imposuere ei nomen. Idem in pulverem redactus, ac ex vino proprio, quod pulque vocant, totus potus, Venerem stimulat. Mexicanis agris provenit, & ex his quas dixi arboribus victum sibi quærit.

A lignis in quibus prodeunt sumptas differentias, si attendas, vel innascuntur virentibus truncis, qui *θήκες* dicuntur: vel in aridis & exsuccis qui *εγζυλα*, vel in solidis & siccis qui *Thripes*, vel in lignis calidioribus qui *Termites*: vel in solidis & siccis qui *Cossi*: vel in navium tabulis qui *Teredines*.

Θήκες fortè *ἀπὸ τῆς δάκνειν* nomen sumpserunt, adeò ut sæpè ad earum radices magna pulveris vis, mordent enim & mandunt viyas arbores, quasi ferratione facta, conspiciatur: caput huic deforme, varium, tegmine coopertum, quod exerere & contrahere pro lubitu potest. Pedes habet in posteriore parte caudam versus, sicut *Cossi* in pectore; reliquum corpus tunica arenosa tegitur, quasi putamine; qua exuti moriuntur, ut cochleæ testis nudatæ. Tempore à natura constituto, in thecam aureliæ similem obdurescunt, sed quæ bestiola pennata inde provenit, nondum animadvertimus. *Cosso* longe major ob nimiam edacitatem, & minus delicatus. Pici martii, aliæque ligniperæ aves rostro virentes arboribus percutiunt, & sono concavitates investigantes, eo loci perforant & pertundunt, donec ad mordellas istas pervenerint, ipsasque deglutiverint. Valdè enim delectantur hoc cibi genere, ejusque gratia integros aliquot dies in perfodienda arbore infumunt.

εγζυλον in ligno surdo reperitur, & pumicoso, quod ne baculo quidem percussu sonum edit: *Cerastræ* Theophrasti, & *pityocampæ* Medicorum valdè cognatus, nisi quod trestantum utrinque pedes consecutus sit. Virosum illi & pertinacem odorem, & vim valde septicam tribuit *Gesnerus*.

Θερπὲς à terendo dicti videntur, vulgares satis vermiculiac frequentes, parvi, corpulculis albidis, capitibus nigricantibus vel ex rubro infuscatis, pedibus sex juxta colulum tenuissimis, exilibus, & cum rubedine non magna nigricantibus; vermiculo avelanæ nucis structurâ corporis persimiles, sed medio minores atque breviores; nigra ligna non amant, sed albicantibus duntaxat (qualia sunt *Alburni*, *Coryli*, *Betulæ*, *Cinamomi*, *Platani*) innascuntur: quæ jam arida solidaque perterebrant, & absorpta humiditate cariem inferunt.

Termitem producant ligna solis nimio calore torrefacta, qui (Servio auctore) ex

ipsa medulla genitus, matrem tantum absumit, ossicamque & corticeam substantiam non attingit. Ingratum sanè animalculum, tantoque aliis vermibus deterius, quanto cordi arborum, & vitali ipsi fonti perniciosius; vivunt enim aliquando cute & ossibus spoliata: atqui medulla absorpta, statim pereunt, nec mederi tanto valet vulnere natura. Corporis effigie Cossos referunt: sunt autem minores multo, & non parum molliores.

Cossi rugosi admodum sunt corporis, unde & Consules quidam Romani Cossi vocabantur. Majores Cossi ferè minimum digitum crassi videntur, & tres digitos transversos longitudine adæquant; colore albicante, crucis majoribus ferè similes: quare à Plinio prægrandes Cosses dicuntur; pedes utrinque tres, non procul à capite penduli, brevès, exiles, nigricantes. Corpus annulis duodenis constat, versus caudam semper minoribus & pellucidis; caput crassiusculum, colore nigro, duæ in fronte laminæ, juxta os sunt exiguæ quasi setæ aculeatæ, singuli annuli in lateribus, singulis punctis rubentibus modicè cavis notantur. Tardigradum valdè est animal, & motus vix perceptibilis; qua de causâ ventricosos & desidiosos appellat Festus. Oculos habet parvos valdè, dorsum teres, ventrem nonnihil concavum, colore albicante dilutum; obesuli videntur & valde molles, lignis noviter sed intempestivè cæsis innascuntur; si verò diutius resecta fuerint, plurimamque humiditatem amiserint, minores oriuntur Cossi, magnitudine solum à majoribus diversi. Veteres in Ponto & Phrygia, (ut Plinius & Hieronymus tradunt) iis quasi delicatioricibo vesci solebant, atque eum in usum farina saginabant, ut vermiculi quoque altiles fierent. In medicum etiam usum veniunt Plinio teste; sanant enim ulcera, lac augent, homas illiti percurant; id quod Albertus quoque confirmat.

Teredines, capite ad pastionem grandissimo, rodunt dentibus, perforantque robora, vel sono teste. Hæ tantum in mari sentiuntur (Theophrasto teste) nec aliam putant teredinem proprie dici. Horum alios tam longos in navibus Venetorum quæ diu in Alexandriæ portibus constiterant, repertos meminimus, ut cubitum longitudine, pollicem crassitudine æquarent. Quales etiam in clytus ille Franciscus Drakus, alter quasi Maris Neptunus, in nave sua orbivaga (canè jam penè spongiosa) domum reduxit. Vidimus alias *Teredines* unciam longas vermi farinario persimiles. His corpus teres, caput ex luteo splendente, parum rubens, os forcipatum, à cujus quasi labris parvæ spinulæ nascuntur; pedes utrinque terni, incisuræ corporis undecim, aliquantum rubentes: re-

liquum corpus dilutè livescit cum splendore; quo majores fiunt, eò ex phæniceo obscurius splendent; quò verò minores, eò intentius albicant. Itali Byssam, Hispani ab edulio Bromam vocant: exedit enim naves & perforat; unde Aristophanes in *Equitibus* triremem exesam, loquentem, introducit his verbis *ἄπο τερηδόνων οὐπείσ τῶ πάντε κ' ἔρηκεσθαι*. Sic etiam Ovidius i. de Ponto. Est ut occulta vitata teredine navis. *Teredines* non naves tantum, sed & ædium trabes infestare. (Pace Pennii dixerim) ex Homeri Scholiaste (O. diff. λ.) constat, cujus hæc sunt verba: *Melampus, cui Draco aures purgaverat, ut Brutorum sermonem intelligeret, ob boves Iphicli abactos in carcerem conjectus est. Ubi cum intellexerat ex Teredinum colloquio, parum superesse de trabe, efferri se iussit, ne illa decidente vitam finiret. Atque dum à viro & muliere sublimis factus efferretur, domo corruente, uterque reversus perit. Patet id etiam ex Comicorum Latinorum faciliè principe, quam Philolachen adolescentem his loquentem verbis introducit:*

*Atque illud sæpè fit: tempestas venit,
Teredo ades ingreditur, & vermis malus.
Venit imber, lavit parietes, perpluunt
Tigna, putrefacit aër operam fabri, &c.*

Magnis hi præsertim nocent *arboribus*, nempe Quercui, pyris, malis, castaneis, larici, juglandibus, fagis, mespilis, ulmis & latifoliis salicibus: in quibus immaturè cæsis, & plantatis, pinguedo quædam mollis & mala oritur (alburnen & alburnum saltuariis dictum) omnium *Teredinum* seges & fomentum. Quo sicciore, amarior, oleosior, atque durior sunt arbores, eò magis à *Teredine* liberæ creduntur: tamen aliquando cupressò, juglandi, Guajaco, & Tiliæ, Ebena etiam ipsi, vim facit. Modus autem generationis ipsorum in lignis hujusmodi est. Plerique innascuntur, non foris se inferunt; depascuntque sua principia, ut ex quibus constant, ex iisdem constare pergant. Materialis causâ & conjuncta, est dulcis & alimentarius lignorum humor putredine infectus, quemadmodum ex pituita dulci lumbrici intestinorum nascuntur. Putrescit autem dulcis ille humor duplici de causâ. *Dyscrasia* scilicet vel continui solutione: per *Dyscrasiam* qualitas corrumpitur; per vulnera vero, non tantum innatus effluit, & se effundit humor, sed alienus quoque per pluvias caliginisque illatus putredinem efficit. In vetulis, raris, & siccatis per ætatem arboribus, maximi sunt vermiculi, tum quia humidum radicale magis minuitur, tum quod *Dyscrasia* colorque & humor peregrinus magis augentur: quemadmodum

modum & fenes plerumque dira scabies, & fyrones acarique crebrius infestant. Sub lunâ exposita ligna citius vermiculantur, ob nimiam aëris humiditatem; sub sole autem calidiore, ob nimium ardorem. Qui verò innascuntur, hi omnitempere generantur: Illatitiis autem, & ex femine culicum, muscarumve natis, verpotissimum atque æstas amica sunt: hyeme enim conglaciati pereunt. Cælum quoque & solum magnam vim habent, ligna quippe Hibernica rarius putrescunt, ex Solis virtute; quemadmodum & Arabica, ex coeli.

PUNCTUM II.

De Vermibus fruticariis.

Mouset, l.c. **V**ermes fruticarii, Salicem, Ilicem, Juniperum, Cynosbatum, & reliqua infestant. In *Salice* humiliori, (præsertim quando gallæ tuberculosæ erumpunt) nonnunquam quasi rosæ inveniuntur, quæ vermibus scatent, uti etiam in lentisci foliis accidit.

Ilicis (inquit *Quinqueranus*) duo genera: alterum arborescens, alterum frutex exiguus, sesquipedali proceritate. Lætissimè viret, foliis lævare præfulgidis, spinarum vallo ambitis numerofo, stolone asfurgit in modum rosarii: à nostris Fagi appellationem fortitus, quamvis nullam fagi imaginem repræsentet. Provenit locis planis quidem, sed in altitudinem eventis, exilibus & sitientibus collibus, sed infœcundis. Vere medio roati imbribus frutices, *Coccum* hoc modo ordiuntur. Ubi imus scirpus se in duo brachia fortitur, in horum medio primum omnium increscit rotundum quiddam magnitudine & colore pisi, hoc Matrem vocant, quod ex eo cætera grana producuntur. Matres porrò habet ut plurimum quinque quælibet cespitum familia, quæ ineunte æstate æstuque minutissimorum vermiculorum catervam profundunt, fatiscuntque in summitate. In animalia proreperit nova soboles colore candida pro se quisque in sublime. At ubicunque vermiculi vel germinantis furculi axellis occurrerint, decident, & incrementis aucti Mili magnitudine fiunt. Inde liberius adolescentibus, albus color in cinerium transit, jamque non animal; sed Pisum rursus apparent. Tuncque ea granamaturitatem adepta colliguntur, jam coloratis vermiculis foeta: dum asportantur mercatoribus, ambiens pellicula præ teneritate rumpitur. Vermiculorum quidem qui circa vaginulam habentur pretium in libram quamlibet, aureus solatus: in granorum vero quæ adhuc eorum partem retinet, hujus quadrans. Torpent interim vermiculi, ac immobiles jacent. Cæterum,

quum primum tempestivitas adest, in lintea præcipitati Soli exponuntur. Tum libato colore statim prorepunt, atque aufugere nituntur, sed à custode, qui continuis assidet, concussu lintei in medium eousque rejiciuntur, donec emoriantur. Tanta quidem hæc fiunt, totoque mox triduo, odoris suavitate ac gratia, ut non Cibetæ; non Moscho, non Ambræ, sed ne Citriorum quidem floribus concesserit. Si quæ verò grana legentis effugerint sedulitatem, ea mox alatorum animalium, numerosum exercitum in auras effundunt. Observatum est uno anno ex campo lapideo, in Arelatenfi agro, hunc proventum undecim aureorum millibus æstimatum. Hæc *Quinqueranus*.

Similis *Cocci* parandi ratio, etiamnum meo tempore (inquit *Carolus Clusius*) in Gallia Narbonensi, atque etiam in Hispaniâ observabatur. Areas enim sub dio habent ad id destinatas eminente aliquantulum margine; quibus linteo panno instratis *Coccum* effundunt, custodibus eum bacillis summo fervore Solis perpetuo assidentibus, & extrema lintei concutientibus: ut vermiculos effugere properantes, in interiori lintei partem repellant. Verum *Petrus Bellonius* lib. i. obser. cap. 17. aliam præparandi *Cocci* rationem refert. *Cocci* baphicæ (inquit) proventus in Cretâ magnus est: Pastores & pueri eam colligunt. Inveniunt mense Junio in exiguo quodam frutice ex *Ilicis* genere, quæ glandem fert, sine pediculo inhærens illius fruticis stipiti, colore ex cinereo albicante. Quoniam vero istius fruticis folia spinis horrent, uti *Aquifoliæ*; pastores ferulam sinistra gestant, quæ ramulos deprimunt & inclinant. Dextra falcem putatoriam, quæ ramulos demetunt; à quibus vesiculas rotundas, exigui pisi magnitudine auferunt; qua parte ligno adhæserant apertas & hiantes, plenas exiguis rubris animalculis lende minoribus qui per hiatus istum effugiunt, & vesiculam vacuam relinquunt. Pueri *Coccum* jam relictum ad *Quæstorem* deferunt, qui ex dimenso ab illis redimit. Is à vesiculis animalcula cribro segregat, deinde ea summis digitis lenitèrprehendendo in pilas efformat ovi gallinacæ magnitudine: Etenim si nimium comprimeret, tota in succum resolverentur, & color periret. Itaque duo infectionis genera; unum pulpæ, alterum vesicularum, & quoniam pulpa inficiendo magis utilis est, ejus pretium quadruplo majus quam vesicularum.

In summis *Juniperi* furculis, exiles è croceo rubentes, *Gesnerus* observavit. In *Cynosbati*, sive rosæ sylvestris spongia vermiculi nascuntur albicantes, ex quibus *Aristoteles* *Cantharidas* provenire scribit. Post duos menses, (inquit *Gesnerus*) in hy-

pocaullo fervata spongia magnum numerum vermiculorum viventium effudit. Spinaitem, & sentis, Rosa, Erica, Genista, Colutea, Rubus Idæus, Myrtillus, Capparis, uva crispa, Carpinus, Oxyacantha, ligustrum, vitex, glycyrriza, omnis denique frutex, & suffrutex à vermibus exeditur: neque Ricinus ipsè (Jonæ, divino illi vati, nimum exæstuantum umbram præbens) ab hac peste legitur immunis.

PUNCTUM III.

De vermibus leguminariis & frumentariis.

Legumina sunt σικωληνιστῆται: sed quomodo id eveniat incertum est. An quoties dif-fundi nequit humor ob æstum & squalorem, ut Theophrastus innuere videtur? An potius dicendum à sicco humorem appeti, humorem autem illum refugere tanquam adversarium? Sic pendentes arido parieti videmus guttas. An calor nimius corrumpit naturalem, cum calorem, tum humorem intus contentum? Sanè eo modo putredinem induci, morbidissima Æthiopia testis est. Fabas depascitur vermiculus, Midas Theophrasto, Hesychio καλεῖται vocatus. τρωξὶς καὶ κναμα τρωξὶς vermiculus leguminaris dicitur, sed præcipuè in Pisis versans, & ab erosione nomen obtinens: qualis etiam in Cicere, posteaquam pluvius ab eo elota fuerit falsugo; ut præter Hesiodi Scholiasten Phavorinus & Theophrastus statuunt; leguminibus dulcioribus sæpè innascuntur, tum ob alimenti aptitudinem, & Elementi verminantem naturam. Dulcia enim vermes citò generant, generatosque nutriunt & signant.

Frumentarii dicuntur: qui tritici, siliginis, panici, avenæ, orizæ, milii, & fecalibus radicibus, stipulis, calamis, spinisque victitant. Eorum alii amylo vescuntur frumento, ut Farinarii: alii integro & mola nondum confraeto, ut *Curculiones*. *Farinarios* Angli Meale-wormes appellant, teredini similes, sepedes, capite parvo & spadiceo, corpore annuloso, & pro farinæ diversitate vario colore: proba enim & albißima farina, albos generat; vetustior flavos; macra & furfuribus immixta etiam fuscos. Cardanus eos *Blattas frumentarias* vocitat, sed (ut sæpè fit,) incogitanter. Furfure nutriti mirum est in quantam excrescant multitudinem, & ex decem trecentos brevi videas. Apud panni lanei textores quovis ferè tempore inveniuntur: hi enim ex furfuribus, aceto & axungia mixturam faciunt, undè copiosissime nascuntur. Integri frumenti, sive tosti, ut in βόνη Aëtii (quam Mault Angli, cerevisicæ matrem,

appellant) sive crudi, strages curculio: sic enim rectissime meus Comicus, et si Virgilius atque Varro Gurgulionem, & Curculionem scribant.

κῆς Græcis dicitur, Animal tirostrum. Triticum præcipuè sed etiam alia quæcunque vastat frumenta; præter cassam tenuemque membranulam nihil reliquum faciens; nam ut Georgicorum vates; populatque ingentem farris acervum, Gurgulio. Ad Scarabei minuti faciem formatus, rostrum habet sibi peculiare; & trifurcum. Corpus aliis nigrum, aliis subfuscum, aliis, & majoribus subviride, cujus medium isthmus coarctat. Bestiolæ tanta est siccitas ut primo quoque tactu levissimo in pulverem abeat. Vere maxime generatur paucorum dierum spacio, antequam examina faciunt apes. Nascuntur (inquit Theophrastus) ex alia grani parte; quod vero reliquum est, pro cibo utuntur: rustici nostri σικωφάρον hoc animal in parietum rimis ac inter tegulas ova ponere pro explorato habent, unde per procreationem nova soboles. *Tria* de his bestiolis mira memorant. *Primum*, quod licet ab initio paucæ fuerint, brevi in infinitam sobolem propagantur. *Secundo* quod inter tegulas ac in rimis parietum triennium ac amplius ferè sine cibo vivunt.

Tertio, si una cum hordeo vel tritico per triduum submergantur, tandem exemptæ reviviscunt. Syliardus noster (diligens naturæ observator) *Curculionis* propagationem ita describit: Quum formicæ ariste culmen exederint, ascendit curculio, & per exiguum illud foramen, ovum unum vel alterum, (rarissimè tertium) deponit, magnitudine ferè grani milii; oblongum fulvum, liquidæ materiæ & fulvæ plenum: ex quo deinceps novus prodit Curculio. Datur in hoc insectulo uterque sexus; siquidem coeunt antequam hanc injuriam inferunt. Petrus Comestor ex fabarum corruptione provenire affirmat, cui præter Guillerinum de conchis nemo subscribit, ne curculionem cum Mida malè confunderent. Præter vulgo notum hunc Curculionem Joach. Camerarius è Germanorum horreis duos ad Pennium alios misit, ventre longe turgidiore, quorum unus subcineritii, alter viridis coloris. Est etiam in tritico (inquit Scaliger) Curculio quidam erosus, quem fortè Plinius Scarabei frumentarii nomine subintellexit.

Circa Lentzburg oppidum Germaniæ in agris reperitur Insectum, quod alii vepet, nonnulli Korne worme, quidam Kornevele appellant. Dicitur esse adeo venenosum & noxium, ut agricolæ aratro relicto obvium illud persequantur, & interficiant. Et rubro parvo nigricat inter segetes habitans, & grana comedens. Vermes in vitibus nati *Cocci* illos vermiculos æmulantur, quales in Pimpinellæ radicibus colligi

colligi putat, imo pertinacius instat Bras-
sifolus.

PUNCTUM IV.

De vermibus Herbariis.

Herbarii nascuntur, in Violis, Cyna-
ra, Ocymo, Saccharo, Lupulo, A-
sphodele, Pimpinella, Dypsaco, Carlina,
&c. *Violarum* vermes minutissimi conspi-
ciuntur, & nigri, celeri repentes cursu;
ut Jacobus Garetus, Pharmacopola diligen-
tissimus, & simplicium cognitione inter
paucos celebris, observavit. È radice *Cina-
ræ* prodit vermis Hexapus, eruciformis,
albicans, capite ex nigro rubescente. *Cina-
ræ* radices qua rodit nigras reddit; ac
tandem interire facit: tales item *Rapha-
nus* producit.

Referunt, (inquit Cardanus) vermem
in rutæ foliis inventum, lacte ovillo, eod-
dem modo quo *Avellaneus*, ad magnitu-
nem non parvam enutriti. Vermiculus fi-
lius rotis, Ocymique hospes, corpore ferè
erectò, posterioribus pedibus hæret, dum
prioribus locum, captet. Ex *arundine* sac-
charina, saccharum paratur, omnium qui-
dem salium dulcissimus, & (ut vulgus me-
dicorum existimat) putredinis omnino ex-
pers. Tamen fretus Scaligeri clypeo, in
saccharo pusillum vermem, longum, pu-
licis colore, & (si rostrum adimas) Cur-
cullioni persimilem nasci asseveramus; &
saccharinum propterea meritò dicimus.
Hujus item Bellonius mentionem facit.

Videtur etiam rara admodum generatio
ejus Insecti quod Germani (utor Camera-
rii verbis) *Mayen-wormlein* appellant.
Quippe mense Majo sæpè cadunt roes
insalubriores, qui si in lupuli folia incide-
rint, vertuntur in animalia, Hoppen dicta.
Eorum aliquot inter millia unum interdum
videris aliis longe majorem (quamvis ipse
pediculum obesorem vix superat) cui lutei
circa ventrem circuli, dorsum striatum,
cauda fatis protensa, color maximam par-
tem corporis subniger. Huic cum ros de-
ficit alimentarius, reliquos sui gregis sigil-
latim devorat semper à proximo incipiens.
Bombycum instar cutem mutat demum ubi
totus ferè perlucet, deposita ultima tun-
nica, capite & pedibus per gluten quoddam
tenue folio affigitur atque ita emoritur:
Hunc vermem lupularium vocare quid im-
pediat?

In *Asphodeli* caule vermis gignitur ai-
Spleveoidis cum herbã florere incipit; ex
hujus Scapulis alæ sensim excrescunt, at-
que tum volucris factus, lares deserit. In
Persicariæ Siliquosæ & *Cardui* fylvestris
geniculis extuberantibus, vermiculi nascuntur
albicantes, ut in floribus *Pseudocac-
aliæ* purpurascensibus sublutei, in *Pimpe-*

nellæ radice miniati. *Apio* foeminae vermes
lanuginosos; in *Fungis*, & *Brassica*, graci-
les, nigricantesque in *Acori* radice albidos
sæpè vidimus. In radice *Emulæ* sive *Hele-
nii* virentis & crescentis, vermis albus de-
cem vel undecim articulis conspicuis orit-
tur, ad pennæ anserinæ crassitiem; capite
parvo & nigro, pedibus sex brevissimis, &
colore anthracoco. Indorum reges (*Ælia-
no* teste) in planta quadam vermem re-
pertum igne tostum, secundis mensis ad-
hibent, & pro cibo suavissimo blandissimo
laudant.

In *Dypsaci* capite vel caule vermiculum
vidimus exiguum, capite parvo pedibus sex
nigricantibus, incisuris decem vel unde-
cim. Primum caulis medullam illam spon-
giosam depascitur, eaque deficiente, per
inopiam pabuli commoritur. Mensis Octo-
bris initio facilè invenitur, quamvis *Mar-
cellus* in *Dioscoridem*, insigni sanè auda-
ciã, id denegat. Hic est ille, ni fallor, quem
Tatinum appellant veteres. *Galedracon*
vocat *Xenocrates* plantam leucanthemo si-
milem, (inquit *Plinius*) Caule ferulaceo,
alto, pinosque capite, & oviformi: in hoc
unà cum ætate vermiculos nasci tradunt; in
dolore dentium perutiles. In radicibus
Carlinae, (quæ planta in excelsis *Sabaudia*
montibus luxuriat) vermiculus reperitur,
in quibusdam nascens, in aliis adolescens,
in plurimis alatus, & avolare paratus. Al-
bus est, in aliquot divisus articulos, o-
culis nigris conspicuus. Animalculi in poten-
ti herba geniti usus in re Medica forsan
eximius est: cujus curiosis secretorum na-
turae indagatoribus disquisitionis commit-
tatur.

ARTICULUS II.

De Vermibus qui in animalibus
nascuntur.

Vermes in animalibus qui exoriuntur,
superius quoque cum de pediculis a-
geremus attigimus: nunc omissa addantur:
de quibusdam duntaxat qui in piscibus &
quadrupedibus reperiuntur, agere placet,
Pisces quod concernit, *Mullus* ideo sterilis est,
quod in ejus utero vermiculi, postquam ter peperit, inveniuntur, qui semen
absumunt, si *Athenæo* credimus. *Cy-
prini parvi* nigrum sub branchiis aliquando
gerunt, quie eos in tabem deducit. Duode-
cem veluti uniones, inquit *Bellonius*, er-
vi magnitudine, carnosos tamen, candi-
dos, & calli duritiem habentes, in quibus-
dam *Cernuis*, (sic vocat, teste *Gesnero*,
percas fluviatiles) conspexi: quorum unus-
quisque vermem inclusum, gracilem, oblon-
gum ac teretem contineret: qui ex venis
mesaraicis dependerent inter colon & ile-
on,

*Arben. Di-
pno. 6. c. 16.*

on, ad eos anfractus, in quibus lactes esse solent. Circa Basileam omnibus dulcium aquarum piscium generi innascuntur, Leuciscis imprimis, quos Schwalen ibidem vocant. Albifunt, longi, convoluti.

Æstate afficiunt: & ex ventris durtie, magnitudine, & albore deprehenduntur. Quatuor lumbricos, in secunda Leucisci Rondeletii specie Gesnerus invenit; vivos, candidos, latos, exigua crassitie. Major, digitos ferè decem longus erat, latus dimidium. Idem sub finem Maij, in Cypri- no lato, aliquot offendit, ad digiti longitudinem, unum albicantem. Sed & *Gobio* vermiculos in ventre gestat.

Ex *Quadrupedibus* laborant iisdem, Equi, Oves, Lupi, Capræ, Boves, Cervi, Canes, &c. *Equis* in quavis ferè corporis parte exoriri possunt. Paschalius ventris facit crassos & albos: gutturis, breves, rotundos, & crassos, qui etiam aliquando in intestinum rectum descendant: inter costam natos, longos, & capillorum instar tenuis. Ruinus quatuor *lumbricorum genera* in eorum intestinis exponit. *Crassos* & breves, in modum pistachiorum sanguineos. *Longos* rotundos & albos, qui terebibus in humano corpore respondent. *Parvos* ac tenues, *Tarme* Italis, qui quandoque cum fæcibus egrediuntur. *Ascarides* fortè. Nam se foramini recti intestini copiosè ingerunt. *Breves* denique & crassos instar fabæ, pilosos, qui se interiori recti intestini parti applicant. *Brassavolus* in pullorum ventriculo, ingentem copiam rubrorum & seminigrorum Ferrariæ reperit, feminis cucurbitæ forma. Ruinus propè stomachum, in equis mortuis, plusquam centum, pistachii ferè magnitudine, sanguineos, qui prima stomachi membranaerosa, ad secundam pervenerant. In *ovium* hepate reperiri, nullum dubium. Adherent & bifulcis eorum unguis. In cava vena diebus canicularibus, Coiterus invenit. *Lupis* in vulneribus & ulceribus facillimè oriuntur. Ideo fortè lapides, ne lædantur, pertimescunt. *Caprarum* gregariarum caput, multis vermibus juxta cerebri basin naturaliter affici, scripsit Trallianus. *Boves* sub lingua, nec non inter cutem & carnem sæpissimè affligunt. In cerebro *Cervino* semina cucurbitulæ æmulantur, in aqua mortui videntur, in vino reviviscunt. Propè vertebam nati, iis qui carnes foedant, similes sunt. *Canes* sub lingua vexantur. *πασα* vel *λίλα* Gæcis. Alii, nervosam quandam congeriem dicunt, quæ canicularibus inflammata, rabiem concipere opinantur.

Huc pertinent *μύρια*, qui in carnibus nascuntur: *Tarnia* qui in lardo. *Meldera*, qui in caseo. *Cleri*, qui in favis apum. Habent & Locustæ, postquam pepererunt, circa fauces suas, qui eas strangulant. In-

venti & in phalangio duo. Qui in mortuis corporibus reperiuntur, vel ulceribus Chirurgorum aliquando incuriã, & λαί Hippocrati & Plutarcho, *σαυα vermina* Lucratio, καὶ ἰηρῆα Suidæ, dicuntur. Sunt vel caudatæ, vel caudarum expertes. Gallinæ utrisque vescuntur. Democritus eorum ex Oraculi consilio usu, & Theognosti Democratii ductu, à comitali morbo liberatus est. De *Fuga*, & quomodo occidantur, veterinarios vide.

ARTICULUS III.

De Vermibus qui in homine.

DE vivo homine res est. Nam ex cadavere exurgere certum: natumque aliquando ex medulla spinali serpentem, Camerarius author est. In variis verò illi membris reperiuntur. In *Cerebro* nascit, testantur, Hollerius, Thomas à Vega, Cornelius Gemma & alii. Frequens id olim in Hungaria & Germania: quique laborabant in phresin & maniam incidere solebant. Unicum in allio, quod cum vino sublimato exhibebatur remedium. Vir apud Benivenium robustus è dextra nare palma longiorem ejecit. Prodiere ex *auribus* in peste, iique crassi sed non ita longi. Hinc ὄντι σκωλημιῶν C. Dioscoridi.

Vidit & Valescus de Taranta duos vel tres, granorum pini magnitudine, crassiores tamen. Sub lingua nasci, Montuus, author est. In *Dentibus* Sinones à quibusdam vocantur. Battæo Syriæ Monacho, ex nimia inedia, enatos fuisse, Sozomenus tradit. Per *oculi* iteriorem partem pullæ trimæ vermem semipalmarem, album, eductum, Amatus Lusitanus scribit: Stabulari aliquando in aspera arteria, Avenzoar; in pulmone, Aloysius Mundella, in vesica & renibus, Dodonæus, Rondeletius, Fernellius & Jociatus; in utero, Priscianus & Garzias Lopiis, testes sunt. Ejectus ex pectore per tussim; egressus per penis meatum & quidem spontè unus: minxit quidam Perusinus parvos & latos: Italus quidam elychonii crassitudine, vivos & rubentes, vide & apud Mousetum exempla. Exiit per uteri collum magna multitudo. Prodiit & ex polyposis naribus postquam foliorum tabaci succo cruciaretur. De eorundem mictu, Tulpium consule. In brachiis, cruribus, furis, & cute reperiri, Dracontia puerorum, Niguæ seu Toni Americanorum; & Indorum Orientalium, ostendunt. Quid plura? Nec cor fortè liberum erit.

Dari enim & in sanguine lumbriciformia animalcula, corpus exesura apud Plinium habetur. Cum semine ejectos, apud Plutarchum. Et qui non nascantur ibi vermes, ubi angues bifidi flagellati, ut in Appendi-

Holler. l. 1.
cap. 1. Vega in
c. 5. de locis
affectibus Ga-
leni
Gemma in
appendice o-
peris Casimo-
viti.
Beniven.
Exemp. c.
100.

Mont. tomus
4. c. 19.

Sozom. H.
Ecd. l. c. 34.

Lusitan. c. 7.
VII. cur. 63.

Mundella
Dialogo 4.
Dodon. ad
Beniv. c. 78.
Rondelet. de
diagnos. morb.
c. 17.

Mousetius
Theatri Inf.
2. c. 30.

Tulp. obser. 2.
c. 49. 50.
51.

Plin. H.N.
26. c. 13.

Ruin. de
morb. e-
quor. 4. c. 1.

Trallian. l. 3.
sr. 2. c. 3.

Vincen. l.
29. c. 6.

Appendice ad serpentes diximus, inventi sunt.

In intestinis qui hærerè solent, sunt *Latini, Teredes & Ascarides*. Priores omnes ætates infestant, Græcis ἐλμίνθη πλατεία, & κηλη, Latinis propriè Teniæ. Per tota enim aliquando extenduntur intestina, corollæ in se ipsam ductæ instar. Tricenum pedum esse notat Plinius, Platerus quadraginta vidit. Partes eorum non ita exactè semen cucurbitæ referunt, sed ubi abrumpuntur, & moram aliquando jam semimortui trahunt, pars quæ ad latera tenuior, putrescit: quæ verò in medio veluti nodus, figuram feminis cucurbitæ vel cucumeris refert. Quatuor historiæ apud Fabricium

Plin. H. N. 11. c. 33.

Hild. Obs. Cent. 2. 71. 72. & c.

Amat. Lufi. Curat. Cent. 6. Cur. 74.

Hildanum vide. Ad hos illi, qui σπινειδῆς seu *cucurbitini* vocantur pertinent. Ideo quibusdam alterum Teniæ genus. Ex partibus multis, quarum singulæ semen cucurbitæ referunt, constant. Ex his illum fuisse putio quem Lusitanus describit, quatuor cubitorum, latitudine semiunguis exigui, albus, capite verrucoso; ex quo totum corpus procedebat, quem mulier Illyrica tussicula vivum. eiecit. *Teretes σπογγώδεις*, seu rotundi Græcis, si magnitudinem spectes, sunt aliquando, longitudine sesquipedali, quinque pedum sæpe, nonnunquam palmam non excedunt: si colorem, sunt, rubri, flavi, nigri, ex parte albi vel fulvi, & virides: si constitutionem, visus est rubro capite, pisi magnitudine, lanuginosus, cauda lunata: visus dorso lanuginoso, pilis rubris confuso, &c. Platerus octodecem ulnarum exsiccatum habuit, quem Mousetus vidit. Trecentorum pedum longitudine ejectum, Plinius auctor est.

Ascarides ἀπὸ τῆς ἀσκαίν, quod mordicationem & pruritus excitant; vel ab ἀσκαίνω moveo, dicuntur. Veteres *jumentarios* dicebant, quòd sæpius in equis, & boum genere apparerent. Sunt lumbricis terrestribus similes, sed unciam raro superant. In extremo languore reperiuntur.

Dantur præter hos & *Monstrofi*. Benivnius unum pedibus quatuor, cauda novæ lunæ instar falcata, digitorum duorum longitudine observavit: Gabucinus, nigrum & pilosum: Capriana, binis cornibus flexibilibus, & centum utrinque pedibus subviridem, & qui mire progrediebatur. Rondelet. Scolopendræ similem, sine oculis. Schenckii filius variantem, rostello acuto sanguineo excrevit. Rusticus apud Wierum octopedem, rictu oris capiteque anati simillimum Anguillæ similem, &c.

- Plura apud Aldrovandum & Mousetum invenies.

CAPUT. III.

De Teredine & Lumbrico terrestri.

DE Teredine pedata, superius cum de vermibus plantariis ageremus, egimus. *Depedis* meminit Agricola, quem ab æneo colore *Rupferwurm* vocat. Serpit, inquit, quia & pennis caret pedibus. Crassitudo ipsi quasi parvæ anserinæ pennæ, longitudine scolopendræ. Teres est; sub lignis putridis natus, & plerumque juxta scolopendram inventus.

Agric. de animalib. sub terram.

Aldrovandus quatuor teredinum genera constituit. *Unum* Plinii & Theophrasti, quod dentes habet & duntaxat in mari in lignis reperitur. *Alterum* Vermiculus dictum; *Tertium* Thris, *Quartum* Cossium quem vermem multipedem in lignis quidam faciunt. Ipse observavit vermem pili longitudine in ligno nascentum, colore album, figura fere Erucae sylvestris similem. Linea in dorso à capite ad caudam usque conspicua, more Erucarum repentem, fere, undecem in singulis lateribus, punctulis quibusdam castaneis, ore nigro ex duobus veluti introrsum se curvantibus dentibus confecto; qui admodum constringebantur, plusculis prope os pedibus. Ex ore succus quidam viscidus, lentusque emanabat. Hunc vermem *Cossium album* existimat.

Plin. H. N. l. 16. c. 41.

Aldrov. H. Inf. l. 6. c. 5.

Multæ tamen sunt arbores quæ teredinem non sentiunt, ut tilia, quamvis corticis & foliorum succus dulcis sit, ob odorem; buxus, ob duritatem; abies circa germinationes decorticata; Mori materiem æternam Theophrastus reliquit. Alexandri verò Magni comites prodiderunt, in Tylo rubri maris insula, arbores esse, ex quibus CC. annis durantes inventas, & si mergerentur incorruptas. In eadem esse fruticem baculis tantum idoneæ crassitudinis, varium, tigrum maculis, ponderosum: & cum in spissiora decidat, vitri modo fragilem &c.

Plin. l. c.

Theophr. H. P. l. 5. c. 5.

Lumbrici terrestres Græcis γῆς ἐν πρῶτα, δελφον, ἀλείκται, Siculis γὰ φάραγγι, quod terram comedant; Latinis *Intestina terræ*, Monardi *Oniculi* & *Nisculi* dicuntur.

Lumbrici terrestres. Aldr. Hist. Inf. l. 6. c. 6.

Duo ipsorum genera Lumbricis intestinalibus quidam sunt similes; alii *Ascarides*. Illi colore sunt interdum subalbido, interdum subsanguineo: & pluvii cadentibus subito è terra prodeunt. Hos qui parvi, non unius ejusdemque coloris dicit Agricola. Sunt candidi, lutei, sæpiusque aratre excitantur. Vastant sata radicibus subsectis. Ad eos pertinent *Zuccarole*

S Italis

Italidis dicti, crassi, longi paulò minus digitum. Sub aëris æstum, è terta prodeunt. Terra pingui aluntur, & dulci radicum succo. Ex eodem nasci, Gaudentius Merula scripsit. È terra egressos coivisse observavit Aldrovandus. *Tangunt set andummodo, inquit, plusquam dimidia fere corporis parte, atque ita arctè sibi invicem adherent, ut non nisi pedum duriusculo calcatu & frictione abstant. Videtur autem uterque cum coeunt, unus lumbricus in medio corporis paulo crassior cæteris.* Pluviam præfagiunt, si per-tusa quasi terebello humo, affatim foras erumpant. Terra namque ab Austro & aëre vaporoso madefacta, perfacile iis transitum largitur. Inserviunt in esca piscibus, avibus, turdis inprimis & cornicibus. Sed & gallinæ iisdem victitant. Haud spernendi & in *Medecina* usus. Profunt ad icteritiam tollendam si pulverizati in vino vel commo vehiculo exhibeantur: contra arthritidem scorbuticam vagam, si cum fabina, aristolochia, &c. exhibeantur: in nervorum vulneribus si triti imponantur: in calculo si ex vino passo bibantur. Mercurialis in lactis defectu nutricibus cum nucleis pini, amygdalis, semina petroselini, feniculi, rapis, &c. exhibet. Ex iisdem oleum lumbricorum componitur. Lixivio, & amaris aquis occiduntur. Aqua verò, in qua semina cannabis decocta sunt, ad superficiem proliciuntur.

CAPUT IV.

De Limace.

Aldr. Hist.
Inf. l. 6. 10.

Limacis nomen testudini terrestri perpetram Albertus imposuit. Distinguit & à Cochleis Plinius & quoties cochleas vocat, nudas adjicit. Nominis rationem locus suggerit. In limo enim nascuntur. Nec apud Græcos peculiare nomen habent.

De *Forma, Genere & Differentiis*, ita scribit. Aldrovandus. Limacum, seu nudarum Cochlearum, aliæ magnæ sunt, aliæ parvæ: Magnæ Germanis à colore ruffæ dicuntur (quanquam in hoc genere etiam nigrae sunt) de quibus sentire scriptores quidam docti putant, cum ad medendum cochleas nudas postulant: Parvæ gregatim folia sectantur, & hortos infestant, cinerei, aut fusci coloris, & hæ quidem semper nudæ sunt, quod sciam. Plin. Limaci magnæ similem esse scribit echinum. Sunt vero partium distinctiones, ut Scaliger annotavit, in hisce animalculis admodum obscuræ, quæ hic exprimuntur primo loco; ex cinereo nigricant, albis per tergus maculis, cornicula exerunt, quatuor è capite, quibus iter prætendunt. *Tertia* tota nigra: postrema cinerea albis maculis per

dorsum, iisque longis varia. Albertus in eorum extremo sitos habere oculos asserit. Plinius cochleas hæc nudas sive Limaces non tamen omnes in capite lapidem gere-re memoriæ prodidit, idque verum esse docuit quotidiana experientia: nonnunquam ossiculum, ut post patebit, idem Plinius nominat. Cardanus Limacium lapidem vocat his verbis: Limacius lapis in capite Limacis, quæ cortice non integitur, solet generari. Hunc ut ostendere possum candido colore, & aspera superficie esse oportet, quod ex aquæ substantia coactus sit, & ob id etiam parvus, quod in parvo animali inventus. Lapillus quem ego propriis manibus eximi è capite nudæ cochleæ, postquam in multis frustra quæsissem, albidus erat fabæ ferè magnitudine, multò tamen humilior, compressusque magis, modice transpariens, inæqualis, admodum glaber, parte altera planior, altera velut in oculum protuberans durus; sed dentibus friabilis, ita ut in arenulas atteratur. Venduntur, & alii lapilli multò majores, magis protuberantes, minus candidi, obscuri intus foveam habentes, sed ejusmodi è nudis cochleis eximi non puto. Noctu potius, quam interdiu animalia isthæc ad pascua exeunt, degunt autem non modo in campis & hortis, sed in cellis vinariis, larinis, cloacis & aliis subterraneis, uliginosisque ædium locis.

De *Usu* hoc habe. In Africa quasdam edi, si Brasavolæ credendum. Ex iisdem in Medicina, sale gemmeo aspersis, & cum aqua Limonum infusa insolatis, donec quasi in unguentum abeant, Cosmeticum ad faciem lævigandam fieri. Illinitur, & mox aqua florum fabarum abluitur. Profunt in *ulceribus pedum*, si vivæ comburantur, cinis cum thure & albumine ovorum superlinatur: in *hernia*, ruffæ inprimis, si emplastris illinantur: in *verrucis & ganglis* tollendis, si ex bene salitis liquor colligatus, iisdem affricetur. Producent in jumentis pilos ruffæ, si ex exenteratis & sale aspersis unguentum fiat. In iisdem, ex sero acido tepidè propinata, sanguinis per vesicam & anum excretionem cohibent.

Lapillus qui in capite, quartanam solve-
re solet. *Ossiculum* quod in dorso reperi-
tur, ad dentitionem alligari jubent. Inter
duas orbitas inventæ, per aurem cum ebore
trajectum, vel pellicula canina adalliga-
tum, doloribus capitis medetur. Mizal-
dus stranguriosis prodesse scribit:
nec non parturientibus, lo-
ca ipsa laxando.

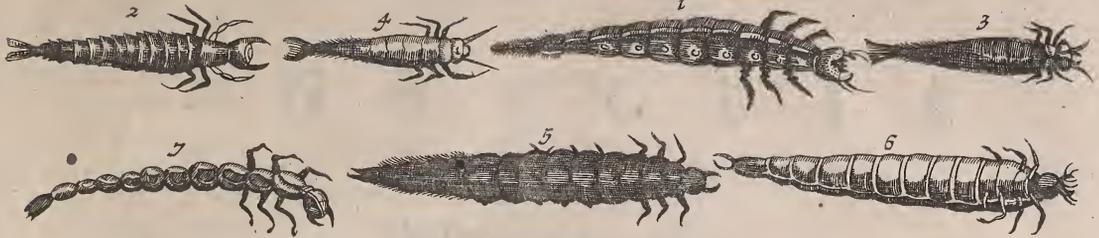
†
*

HISTO-

Squilla

Aquaticæ

Mouf.

Squilla

Aquaticæ

Aldr.

Notonecta

Mouf.

Scorpiones

Aquatici.

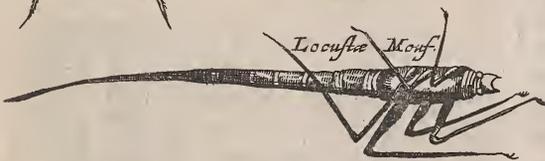

Lacerta

Aquaticæ

Forficule

Aquat. M.

Corculs

Aldr.

Cantharis

Aquatica

Aldr.

Tipules

Mouf.

Cicada

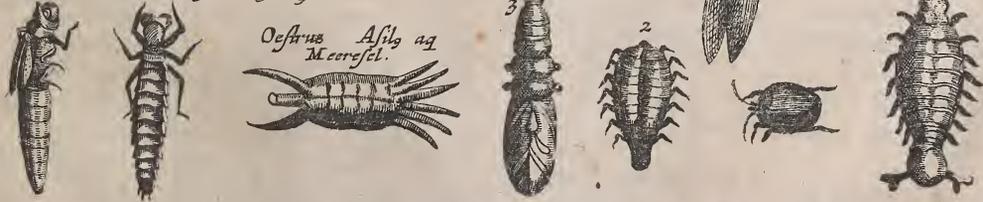
Mouf.

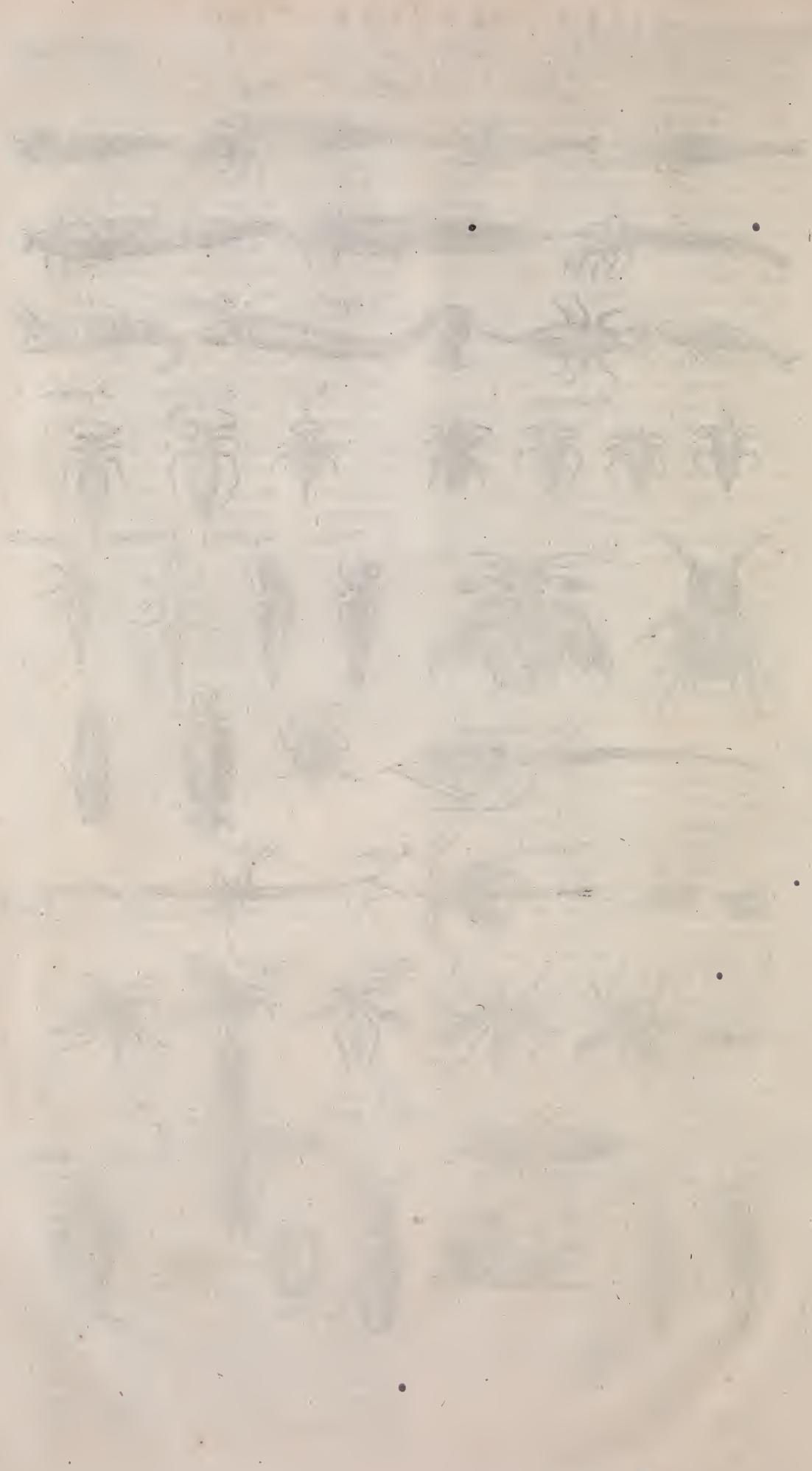
Pulices Marini Mouf.

Meerleuß

Pechicul. Marin.

Oestrus Aq. Meersch.

HISTORIÆ NATURALIS

DE

INSECTIS

LIBER IV.

De Insectis aquatibus.

TITULUS. I.

De Insectis aquaticis pedatis.

CAPUT. I.

De Insectis aquaticis paucipedibus.

ARTICULUS. I.

De Squilla, Locusta, Scorpione, Notonecta, Cicada, Anthreno, Forficula, Lacerta, Corculo.

INSECTA aquatica, in Pedata & Apoda distinguuntur. Illa vel paucos vel multos pedes habent. Paucipeda sunt, Squilla, Locusta, Scorpio, Notonecta, Cicada, Anthrenus, Forficula, Lacerta, Corculus, Musca aquatica, Cantharis, Scarabæus, Tipula, Attelabus Arachnoides, & Ligniperda seu Bellonii Phryganium.

Squilla primus, quod sciam, meminit Rondeletius, sed crustatæ duntaxat. Pedes ternos utrinque habet Cauda in duo longa & tenuia veluti fila desinit, caput rotundum & compressum quatuor corniculis instruitur. At Mousfetus plura genera observavit, & icones expressit. Squilla insectum, inquit iste, à Squilla pisce parum differt, nisi, quod & breviores multò antennis, colorem magis spadiceum vel terrestrem potius obtinuit. Horum alii testa fragili obducuntur, alii plani sunt & nudi. Testacei in rivulis præsertim, degunt, arundinum vel gladioli radicibus adhaerentes; colore sunt subflavo, nonnunquam autem albicante atque cinereo. Sex tantum pedibus incedunt, reliqui hic appendices pinnarum munere funguntur. Nudi, vel molles sunt vel crustacei: Molles figura hæc constat satis, modo caput spadiceum; reliquum verò corpus obsoleto cinere tinctum imaginemur. Crustaceorum genera omnia articulata sunt, sed aliis globosi articuli, aliis alii: globosi

effigies graphicè hic representatur, si ipsam leviori spadiceo mollius attigeris. Talis primi & secundi non globo si color. Tertia autem species dorso nigricat; ventre fusco: at omnibus os forcipatum & apppositi pertinax. Quartus prioribus tribus pedibus se movet, cæteris appendiculis pro remis utitur. Collum illi & antennæ forcipesque minio dilutius illitæ; corpus fuscum, vel magis cinereum. Quinto caput longè nigerrimum; corpus planè malicorio simile. Sextus à népal videtur, ea quam vides forma & colore cinereo. His omnibus oculi duri, picei, membrana vitri modo perlucida obducti, qui non minus continuo moventur, quam quadrupedum aures. Assultant illi protinus, ut Squillæ pisces, in coitu, & ubi licentia audacia crevit, implent fæmellam. Hoc tempus specularis index morsu levi significat: illa ore compresso quicquid inclusit exanimat, partemque socio tribuit: coeunt enim ore, cancrorum more & locustarum. Quem verò in Medicina usum sortiuntur, nequeo ex scriptoribus vel Empyricis ullis, quibus vel ignoti Squillæ vel despecti videntur, recensere. Id tamen constat, mense Aprili & Majo, nihil ad pisces inescandos utilius haberi posse.

Locusta piscem imitatur. Colorem habet pallentem cum virore. Scorpionum palustrium tria vidit, atque habuit genera Mousfet. l. 2. c. 34.

Notonecta non ventre ut alia, sed spina innatant. Horum alii oculi, scapulæ corpusque nigricant, alii virescunt, alii pyropum, alii picem referunt. Rarò duos ejusdem videris coloris.

Cicada fluviatiles, & ventris latitudine & pedibus natant, utrinque ternos habent, postremi longissimi sunt. Hoc à terrestribus differunt, quod capite sunt magis exerto, & cervicis aliquid habere videantur. Rond. de fluvim. l. 3. c. 34.

Anthreno fuscum ubique corpus, oculis piceis exceptis.

Forficulae idem ferè color, sed magis saturus; carere oculis videtur, sed intus conditis cernit atque dijudicat objecta.

Lacerta varii coloris est, & piscatorum gaudet intuitu. Circa rupes Britan-

nicas non infrequens, ubi piscibus infidiatur.

Corculus cordis effigiem, pedibus capiteque demptis, scitè exprimit. Ocellos habet perexiguos & nigros; tibias sex colores, duobus digitis instructos.

ARTICULUS II.

De Musca aquatica, Cantharide, Scarabæo, Tipula, Atelabo Arachnoide, & Ligniperda

Rondelet. de
fluvialil.
c. 40.

DE *Musca aquatica* ita Rondeletius. Muscas volantes, in aquæ extremitate sæpè vidimus æstate. Oculis sunt magnis pro corporis magnitudine, dorso rotundo, ventre plano, senos habent pedes, posteriores majores ad corpus in aqua impellendum. Inter natandum geminas alas extendunt. Quare & in aère volare, & in aqua natare possunt. Natant ventre in cœlum converso, contrario situ volant. Utrumque per vices faciunt. Venter lineis nigris & viridibus distinguitur, his pisces infidantur.

Vide verò quæ de iis in Muscis diximus. *Cantharides*, in paludibus circa lacum prope Bononiam, reperiuntur, quæ per superficiem (placet hæc & sequentia verbis Aldrovandi describere) aquæ modo irrequieto huc illuc circa eundem ferè semper locum mira celeritate se trajiciunt: nec in summo tantum, sed etiam profundius feruntur. Magnitudine, & forma Cimices referunt. Crufcula fena habent subruffa. Vaginæ è nigro virides, præsertim ad solem, & splendentes alas tegunt sed non penitus: ad caudam enim alarum extremitas prominet, quæ cum in aqua celeriter feruntur ut solent, mirabili candore, splendoreque conspicuo argentum vivum quodammodo refert: Unde, & *Pygolampides*, si quis appellat, nomen ipsorum naturæ conveniens posuerit. In aërem si prorepserint, volare etiam possunt. Icon earum hæc est. Cum de Scarabæis ageremus, diximus etiam aquaticos dari. Eos audio esse majusculos corpore lato, compressoque, & à Germanis *Wassergugen* appellari, & in quarumvis aquarum fundis reptare. Sed videre eos mihi necdum licuit. Observavi verò Insectulum quoddam; vel ex Scarabæorum, vel ex *Cantharidum* genere: Rustici violam aquaticam dicunt *Cantharide* minor est, forma oblongiori, angustiorique utrinque in acutum desinens, atterrimo splendens colore, duas juxta rictum appendices breves habens, seu cornicula, senos pedes colore ferrugineo. Observavi & aliud Scarabæi

Aldrov. H.
Inf. l. 7. c. 1.

aquatici genus; Scarabæo stercoreario minori per omnia simile, nigerrimum, coleopteron, gressu, corfuve, celerrimum, saliens etiam dorso impositum, maximo nisu in aère se vibrans, subsultim in ventrem se convertit: pedes habet inæqualis magnitudinis: priores breviculi ad gradiendum tantum apti sunt, duo postremi, cum ad natandum servire debeant remigum loco, multo sunt longiores: aliis verò illis communibus, æqualis pedum omnium est magnitudo. Hujus icon postea dabitur una cum *Tipulis*. Inveni & aliud in horti publici vasis aqueis, in quibus plantæ aquaticæ conservantur. Insectum è Scarabæorum genere, superiori in eo plurimum differens, quod anteriores pedes haberet duplicis usus, nimirum ad natandum & gradiendum. Sagacissima enim natura latissimos eos fecit in medio, haud aliter, ac avium aquaticarum pedes sunt, & ne latitudo (rotunda, ac cava) ad ingressum non esset inutilis, eisdem in extremo rursus fecit exiles, robustos tamen & hamatos, ut eis unà cum duobus subseqentibus, qui contigui sunt, ac æque longi, ea carentes latitudine, ad progrediendum uti posset. Postremi pedes duplò sunt longiores, in extremo velut in pinnam molliusculam desinunt, in medio ventris siti, longè à primis; qui sunt in pectore. Horum quoque duplex est usus, ad natandum, seu potius ad natatum regendum, tanquam pinna aliqua, aut cauda, & cum cubat in dorsum, (apricatur enim libenter, & apricantem ego cepi) ad insiliendum. Salit enim cum in dorsum cubat, iis sese ad saltum à terra elevans. Cum cubat in ventrem, vel omnibus pedibus insistit, hosce posteriores tanquam ad incessum inutiles per terram trahit. Coleopteron est hoc insectum vagina tectum durissima, ventre quoque durissimo, ac propè osseo, color ejus ex atro ad castaneum nonnihil vergit. Antennas à lateribus capitis erigit adeo exiles, ut visum pene fugiant, castanei coloris. In summa elegans animal est.

Tipularum, quæ etiam *Macropedii*, *Pedones*, & *Gruinæ* à pedum longitudine, *Moufetus* quatuor, *Aldrovandus* duas observavit differentias. *Prima* *Moufeti* species est tibiis longissimis araneo sylvestri similis, corpore ferè ovali, cinereo albicante, alis argenteis, oculis nigerrimis prominentibus, antennulis duabus brevissimis, cauda mucronata: volat subinde (ut struthiocamelus) quasi gradiendo: aliquando tamen in aère volat, sed nec longè nec diu. Lucis adeo est appetens, ut lucernæ amore sæpè conflagret: autumno in pascuis & pratis frequens cernitur. Sed hæc de mare. *Fœmina conformis* videtur, sed paulo nigrior, & caudæ mucronem quasi demorsum obtinet. Has Angli, Schep-

Mouf. Theat.
ari Insect.
l. 1. c. 21.

Schepherds vocant: id est opiliones, quia tibi oves vescuntur ibi sapius apparent. *Secunda* Tipula caput magis habet, oculos prominentiores, antennas quatuor exiles, corpus luteo nigroque colore varium, alas obscuriores. *Tertia* ferè similis, sed corpus totum luteum 6. vel 7. maculae nigrae magis adornant; habet item tam mas quam foemina caudam trifurcatam. *Quarta* species rara & perelegans videtur, capite & maxime ore furcato, scapulis turgidis, brevioribus pedibus, corpore duplo caeteris crassiore, dorso nigricante, ventre & lateribus croceis, cauda mucronata & nigra. In sepibus versatur aestate, rarius in campis reperitur. Coeunt dictae tipulae averfis caudis, atque ita volant; recurvantur tamen quandoque velut in complexus. Aldrovandus bina Tipularum genera observavit. Prius in aqua stagnante scrobis, foveae, cui cannabim macerandam immergunt rustici Bononienses, quae ab eo usu Maceratolo vocatur, inventum, longum erat integrum palmum, colore fusco. Attelabo sive locustae apterae non ab simile, nisi quadrupes fuisset. Antennas binas, sed articulatas, propè medium, extremo nonnihil deorsum reflexas, ac hamatas unico anicularum unguiculis simili, quibus obvia apprehendit, altera nempe articulo reliquae antennarum longitudine annexas. Capitulum exiguum ante exigua appendice, velut corniculo acuto armatum, figura fere trigona, ocellis utrimque eminentibus atris; ac splendidis immobilibus instructum. Alatum est pennis quaternis longis, & angustis, subtilissimis. Caudae loco appendices binas longissimas filamentorum instar, statim ab ano dispartitas gestabat. Pedes quaternos, singulos tribus articulationibus distinctos, nempe ob longitudinem, sed imbecillimos, quales ferè Araneis sunt, anteriore corporis parte, pectore locatos. Unde cum in aquis degant, Belgae & Germani, ut audio suo idiomate Water-spinnen vocant, id est araneas aquaticas. Collum à capite subest oblongiusculum, quod à ventre paulum latiore excipitur, & ipso tandem in acumen paulatim extenuato. Dorsum ei erat planum, quod alis tegitur, ac ferruginei coloris. Venter supinè utrinque in sulcum conspicitur exculptus, prominente medio tereti, seu cauliculo herbae cuiusdam, ut polygoni foeminae internodiis, ac geniculis quinque quos annulos vocant, secto. Horum singulorum interstitiis macula, seu punctum nigrum conspicitur. Cum itaque quadrupes sit haec Tipula, ab ea quam se pedem Festus esse dicebat, plurimum differt. Sed & hanc observavit. Mira corporis levitate, & pedum agilitate aquis quoque inambulat, oblongiusculum, & angustum, sed priore multò minus, & multis ab illa parti-

bus discrepans. Sepes est nec alatum, nigrum toto corpore, sine cauda, sed antennas exiguas, veluti filamenta subtilissima ante gerens, quibus etiam ingreditur nonnunquam. Est, & aliud genus inter hanc, & majorem medium Vere, ut Aprili aquis supernatans, ac repens, corporis figura majori planè simili, sed & multò minus, oblonga caudae appendice carens, & maculis in ventre, quarum loco in mediis alis nigris albidam terete gerit.

Attelabum arachnoideum nominat Aldrovandus insectum quoddam, Aranei speciem ferens, sed sex tantum pedibus dotatum, colore cinereo, ac vulvae, seu fundi lutosi (in quo sese occultit, aut summa superficie ejus sedet, aliquando reptans, nonnunquam natans) adeò simili, ut nisi linceis oculis data opera diligentissimè intuenti eum deprehendere, aut observare non liceat. Rictu fere est Locustae, ocellis utrinque alè satis extantibus, caetero corporis habitu non male araneum referens, alvo tota annulis pluribus secta, parte pronata compressa, supina nonnihil rotunda, ita ut mediam quandam formam inter Araneum, & Attelabum, seu locustam apteram brevem habeat.

Ligniperdam aquaticam non videtur Aristoteles agnovisse. Etenim festucas, lignave colligere eam scribit, quibus sese induat, atque cum post iis spoliatur, emori, cum ejusmodi animal, quod Ligniperdam aquaticam nominavit, spoliatum suis festucis, quae variis ex partibus herbarum constant, minimè moriatur, sed subinde novas festucas recolligat, in quarum vertice exiguum ligni, at non cuiuslibet, sed quod levitate sua aquis supernatare cognoscit, portiunculam supra cervicem suam, ne mergatur, immiscere novit: alioqui à terrestri nihil vel parum admodum differt. Bellonius Phrygium vocare videtur, & sic de eo scribit, Phrygium fluviatile aequae, ac marinum dejectamentum, Galli Charree appellant, quod cinereum excrementis sit persimile. Pisciculus est, aut potius vermiculus, quo piscatores utuntur pro esca: sic appellatus, quod phrygana, id est, fremia, sive festucas, sive thecae, aut tegumenti lateribus, filo tanquam araneae ab ejus ore dependente (novit enim nere ut aranea) agglutinans circumponat, ex quibus augescens, casam ampliolem sibi construit. In quo pinnoterem imitaretur: nisi pinnoteres sibi ipsi domum facere nescirent. Senos utrinque pedes habet, quibus in aqua etiam rapidissima rivulis incedit: nare etiam nescit. Estque animal tenue, oblongum parvae Erucae simile, quem avidissime appetunt Truttæ. Est enim profluentibus aquis, ac torrentibus frequens. Eo etiam pisciculi, si sua theca, seu involucro nudetur, affatim capiuntur. Chrysippus

sippus Philosophus, inquit Plinius, tradit, Phrygium alligatum remedio esse quartanis: quod autem esset id animal, nec ipse descripsit, nec nos invenimus, qui novisset.

Quid de eo sentiat Gesnerus, vide apud eum & Aldrovandum.

CAPUT. II.

De Insectis aquaticis multipedibus.

Insecta aquatica polypoda sunt *Tinea*, *Pulex marinus*, *Pediculus marinus*, *Asilus aquaticus*, *Scolopendra marina*, & vermes in tubulis delitescentes.

Aldr. Hist. Inf. l. 7. c. 2.

Tinea vermes sunt perparvi, & quia convolvi solent, minores aliquando, colore albo, *pedibus* plurimis per totius corporis alveum contiguus, & mollioribus. *Cauda* oblonga in alveum definit. *Oculi* sunt perexigua puncta alba, cum centro longe minutissimo. Reperiuntur in fontibus bonis & frigidis, Martio præsertim mense. In terra propter pedum seu molliem seu multitudinem (nam & ab ore veluti pedes prominent) progredi nequeunt: in aquis, corpore in latus alterum inclinato currunt; & nisi fallor, retrorsum quoque incedunt. Cum aqua epotæ ventrem inflant, & largo haustu vini pelluntur. Forte & therebintinæ, oleo, butyro, lacti & fero cederent. Gesnerus Gallis easdem cum Scrofulis quas Agrovelles vel Escroelles vocant esse putat. Multipedes sane faciunt, corpusculo brevi, cauda reflexa, inveniri que in fluviis, puteis & fontibus.

Arist. Hist. Anim. l. 4. c. 10.

Rond. de Piscib. l. 18. c. 27.

Pulex marinus, qui Aristoteli ψύλλον θαλάσσιον, Rondeletio est tenui crusta intersta bestiola, quæ facie homines ridiculos pictos, aliis partibus locustas repræsentat: & tam parva ut particula corporis nisi ab oculato, discerni non possit. Gignuntur, inquit, in profundo mari tanta fecunditate, ut escam ex pisce confectam, si diu in imo manserit, totam corrodant. Aldrovandus hunc inter crustata refert. Niphus cum Scolopendra marina confundit. Kiranides minimum animal, quo piscatores utantur, esse dicit: salireque per littus. Moufetus Asellum marinum vocat, & sic describit: *Pulex* sive *Asellus marinus* squillam molliorem refert, nisi quod quatuor tantum pedibus (pace Gesneri dixerim) donatur, & frequentibus longisque saltibus se liberat, à numero pedum. *Asellus* dicitur à saltu, Aristotelis *pulex*: à dorso gibboso, *Scrofula* nuncupatur: color illi lividus cum nigredine. Longitudo fluviatiliam digitorum transversum: latitudo, semidigitum non superat: marinorum major dimensio, qui littore reflente, & in aquis

Mouf. de Inf. l. 2. c. 39.

dulcibus sæpe conspicitur. Venatoribus item spectatoribusque mirum agilitatis præbet exemplum.

Hunc cum Pphyllio herba decoctum, & de collo suspensum rigorem tertianarum fugare; cum aqua marina aspersos, pulices pellere; tres in lapide pforite, qui & porus, sculptos, sub calamo viridi manentes, cum radice herbæ pphyllii reclusos, contra morbum comitalem, amuletum esse scribit Kiranides. Meminisse eorundem videtur Plinius, cum dicit: *Adeo nihil non gignitur in mari; ut Campanarum etiam æstiva animalia, perniciosi molesta saltu, aut quæ capillis maxime cælat, existant: & circumglobata escæ sæpe extrahuntur: qua causa somnum piscium in mari noctibus infestare existimatur.*

Aldrov. II. Inf. l. 7. c. 7.

Pediculus, qui Aristot. φθειρ θαλάσσιον, duplex ex Rondeletii sententia est. *Unus* qui in mari, quod à Cyrene ad Ægyptum, circa Delphinum est: qui omnium pinguis simus pabuli copia evadit, quæ à Delphino suppeditatur. *Alter* est, quem hic depinximus, majoris fabæ magnitudine & latitudine, scarabæo terrestri similis, corpus ex aliquot tabellis, veluti locustæ vel squillæ cauda constat: ante os duo cornua brevia habet: utrinque pedes multos, incurvos, in acutum desinentes. Piscibus ita hæret ut eripi non possit. Sugit ut hirudo, nec prius abscedit, quam tabidum & exsuccum piscem reddiderit. Reperitur cervici mugilum, luporum, & saxatilium piscium affixus. Aristotelis esse demonstrat ibidem. Bellonius perperam *Asillum* seu *Oestrum* vocat. Octo utrinque *pedes* habere, octonistabellis in tergore loricari; priorum pedum unguis ad caput, posteriorum ad pedes converti, *oculos* parvos, nigros, & aliquanto eminentes habere, *Erythrinis* etiam dentalibus ac fargis vesci; in orbem se contrahere; prægnantem denique plærumque inveniri, addit. Est & aliud animalculum marinum, cujus hic iconem appono. *Ἐπίλη* quoque Numenii huc spectat, littoralis vermis & fossilis, longis pedibus constans, repens & inescandis piscibus idoneus.

Rondel. de piscib. l. 13. c. 28.

Asilus marinus, quem *Oestrum* marinum veteres à naturæ similitudine, quæ ei cum terrestri communis, vocant, *Ligures Prusam* pro ore tubulum seu fistulam habet, pro corporis ratione longam. Utrinque sitæ sunt veluti manus duæ, quæ ad os flectuntur, sequitur alvus cum incisuris, cui affixi sunt sex pedes duo, qui in extrema alvo sunt, crassiores sunt & longiores, qui sequuntur utrinque locati, paulo minores, reliqui duo, qui magis in lateribus sunt, omnium minimi. Ore sive fistula, scorpionis terrestris caudæ, pedibus, ejusdem brachiis similis est, alvo & magnitudine, araneo. Ut *Polypiacetabalis*, ita

Rondel. de Insect. c. 8.

hic

hic ore adhæret parti molliuscule & pingui sub pinnâ ita tenaciter, ut avelli integer non possit. Sanguinem exugit hirudinum ritu, usque dum præ plenitudine decidat & moriatur. Cur in summo tantum æstu, & Caniculæ tempore pisces dictos infestet, id in causâ esse puto, quod æstate tantum nascatur, autumno pereat. Cur sub pinna hæreat, in causâ est partis mollitudo, pinguitudo, & sanguinis copia. Reliquo corpore Thynni cute quidem lævi integuntur, sed illi subsunt squamæ duriores.

Quantum ad *Scolopendras*, Aristoteles, *ὡς ἰσθιασ τὰς εἰδὲς τῶν χερσαίων, ἀσπῆκτου τῆς γῆς ὡς εἰδὲς τῶν χερσαίων, ἀσπῆκτου τῆς γῆς ὡς εἰδὲς τῶν χερσαίων*, aspectu terrenis similes esse dicit; in saxosis locis gigni, colore magis rubro esse, pedum numero terrestres superare, gracilitatem crurum si excipias, serpentum more non in altis gurgitibus nasci, adjicit.

Rondeletius, duas species proponit. Prior minor est, colore plane rubro, dodrantali magnitudine, in saxosis locis degit. A capite ad caudam pedes habet plurimos: in flexus & volumina sese contorquet: nunc longior, nunc brevior, nunc gracilior, nunc crassior efficitur. Altera est superiore multò longior, utpotè quæ ad cubiti longitudinem accedat, tenuior, colore ad candidum vergente. A capite ad caudam pedes utrinque habet plurimos, veluti superior. Aldrovandus addit ex Gesnero tertiam, colore miniaceo. Gesnerus videtur quædam ex his in dubium vocare, dum Aristotelis descriptionem attendit. Minores terrestribus facere Aristotelem: Brasavolum verò ad se misisse duos pollices longam, apud se vix duos digitos æquare: Rondeletii longè majores esse, Marcellum Virgilium terrestribus longiores facere. Quod forma attendatur, longè aliam caudæ capitisque in terrestribus vidisse. Ut ut sit, in lacertorum marinorum, ut & acuum ventriculo sæpè eas reperit Rondeletius: ita ut exinde, iisdem hos pisces vesci colligi possit: & quia in alto mari vivant, in littoribus aut littorum faxis easdem vivere, falsum sit. Appetere nidorulenta; hamum devorant simul cum interaneis dejicere, dejecto, ista iterum intro recipere; piscatoribus quòd si hamum attigerint, nullus piscis ad hamum post accedat infestam esse; attacktam adurere; naturæ ipsius est. Mousfetius in limosis stagnis, & ubi ostreae faginantur, latere scripsit. Nonnus psyllothrum ex thuris, atramenti futorii ana unc. ij. scolopendr. unc. iij. tritis, & cum calcis pulvere committis commendat.

De Vermibus in tubulis nascentibus, ita Rondeletius: Nascuntur in faxis marinis & super concharum vetustarum testas, tubuli vel Siphunculi testacei, rotundi, asperi, candidi, intus lævissimi, quorum alii recti sunt, alii contorti & replicati. In his procreantur & vivunt vermes, qui fo-

ras se exerunt hauriendæ aquæ gratia. Hi colore, substantia, scolopendræ rubræ similes sunt, figura & magnitudine non nihil differunt. longissimi enim digiti magnitudinem non excedunt. Pars posterior folii myrteï modo in acutum desinit. Priore parte utrinque pedes habent, veluti scolopendræ, unde fistula prominet in extremo obtusa rubæ modo, & perforata, qualem in asilo marino depingemus, eâ aquam trahit. Horum vermiculorum testa Pharmacopæi nostri utuntur, in compositione unguenti citrini pro dentali. Huic similem testam etiam dentale vocant, quo in eodem unguento utuntur. Hujusmodi aliquot picturæ superiori aspersimus.

TITULUS II.

De Insectis aquaticis apodibus.

CAPUT I.

De Hirudine.

Absolutæ insectorum aquaticorum pedatorum historia, ad apoda progredimur. Hæc vero intra *Hirudines*, *Stellas*, *Hippocampum*, *Uvam marinam*, *Oripem*, *Lumbricum marinum*, *Setam*, *Vermem Indicum*, & alios consistunt.

Hirudinem quidam ab hærendo, quòd corporibus hæreat, alii ab hauriendo Latinis dictam esse putant. Dicitur Latinis & *Sanguisuga*. Græci βδέλλα, & quidem ἰδαπὴν, λιμναίαν dixere, sine dubio, à βδέλλα, βδέλλα, ἀμέλγω, ἐκπέζω, ἐμύζω. Hesychio dicuntur δειβλαῖς & βλέπτες, & δειβλαῖες, secundum Elienses. Eidem βαίτις βδέλλα est.

Duorum est generum. *Marina* nempe, & *Lacustris*. Illa, Rondeletio describente, digiti est magnitudine, cervice graciliore, cauda paulò crassiore. Os & caudæ extremum Polyporum acetabulis similia sunt, ut eorum adhæsione sese trahant. Corpus insectorum modo ex multis annulis circulisve constat, sed duriore cute quam palustres, quod in causâ est, cur non ita in globum se contrahere, nec ita se colligere possint, sed caudam tantum & caput proferunt, & retrahunt. Interna omnia continuo ductu producta & indistincta. In luto vivit, virus olet, cibo idonea non est: pisces tamen lutosi & litorales ea vescuntur. In oleo antiquissimo decocta aurium dolorem sedat. In oleo amygdalino, vel Chamæmelino, dolorem hæmorrhoidum. In vino, vulneribus nervorum & convulsio-nibus utilis est. Ustæ alopecias cum aceto curant.

Lacustres circulis velut inter se colligatis constant, quorum opera quandoque in globum contrahuntur. Ossibus & pinnis carent.

Aldrov. H. Inf. 7. c. 11. Mousfet. 2. c. 41.

Nomen.

Differentiæ

Rondelet. de Inf. 6. 7.

Arist. H. A. 2. c. 14.

Rondelet. de Insect. 6. 2.

Mousfet. 2. c. 39.

Rondelet. de Insect. 6. 5.

carent. Os illis trianguli instar, id vulnus inflictum ostendit. Villanovanus fistulam in ore more culicis tribuit. Alii in majoribus acutius, in minoribus rotundum; in omnibus foramen in medio exile, observare. Ab ore ad alvum continuus est meatus. In mortuis longitudo circiter digiti. Lineis & punctis nigris notantur omnes, reliquo colore variant. Varias differentias fortiuntur. Sunt quæ caput magnum habent, coloris ruffi, variis filamentis distinctæ, lanuginosæ, & venenatæ. Sunt & aliæ tenuiores, capite brevi, ventre rubro; quæ in aquis puris habitant. Albertus Nigrarum & planarum; nec non quæ in dorso virgulas rubeas & aliquantulum rugatas habent &c. meminit. Apud Helvetios *Minores* sunt nigræ; *maiores* subvirides, striis per longitudinem subflavis aut ruffis, in quibus puncta aliquot nigricant. Visæ Venetiis *virides*, maculis hinc inde nigris respersæ. In fluentibus aquis, *albas*, per exiguas, ore utrinque in circulum lato, sed altero duplo latiore, quales vel piscibus nonnunquam adhærent, invenies. In Mauritaniæ quodam flumine septenum cubitorum, quæ per gulam perforatam respirant, inveniri, Strabo prodidit. In jecinoribus boum similem hirudini lacustri vermem, alii. Mousetus in *perforatas*, quas Europa non novit, & *Imperforatas* distinguit.

Mousët. de
ensect. 2.
l. 41.

Ad *Naturam* earum pertinet, in paludosis & turbidis aquis ut plurimum, in saxosis, arenosis & claris, rarè inveniri: ex putri nasci, nec scitur an coeant: autumno condi, per hyemem latitare, circa Calendas Maij, aut paulò antè, & quidem non nisi tepido aère apparere. Eadem, sanguine visitant. Ubi corpori adhæserè, non citius avelluntur, quàm expletæ decidant: imò quantò magis trahuntur, tantò fortius insident; donec rumpantur. Caudæ & ori innitentes moventur. Cannæ inclusæ, retrorsum exeunt: & quia os valdè acuerè & in tenuitatem se extendere possunt, per angustissima etiam elabuntur.

Vjus Hiru-
din. 21.

Magni sunt in evacuando sanguine in Medicinâ usus. Fugiendæ rufæ, magnorum capitum, virides, nigræ, & quæ in limosis nimis agunt. Laudantur, quæ ex aquis fluentibus rufæ rotundæ, colore jecinoris, parvorum capitum. Præstantissimæ putantur, quibus venter rubet, dorsum viret, præsertim si ex aquis fluentibus fuerint. In Germania præferuntur majores, ex nigro subvirides, striis per longitudinem ruffis, in quibus maculæ nigræ sunt. Applicantur in vulneribus venenatis, capitis, colli, jecoris, lienis, genitalium membrorum: &c. morbis.

De præparatione, & modo utendi, abundè apud Medicos invenies.

Nierem. H.
E. 13. c. 19.

Huc spectat, *Lumates* molestissima hi-

rudinis species, inter herbas & montium arbores vivens, semidigitum longa, & impensè tenuis. Adhærent iter agentibus, fubeuntque quosvis humani corporis meatus, etiam angustos & fædos, neque prius discedunt, quàm humano fatientur sanguine: tunc enim spontè cadunt, ac minus infestant Sole vigente. Remedium est, arundinibus quibusdam præacutis eas avellere, aut sese tueri intra aquas, confidendo faxis, si quæ fortè adsunt; aut pyram construere, atque interponere ignem.

C A P. II.

De Stellis.

Datum Insecto huic *Stellæ* nomen, quòd stellas imitetur. Græcis est ἀστὴρ, Myrepso ἀστὴρ, modernis Græcis οὐαῖρ, ut Gillius notavit; vel potius, ut Rondeletio visum; *συνεῖς*, quod pali lignei infixi modo, radios habeant. Sylvaticus, Sydus marinum vocat: Cremonensis, Magiarrum marinum.

Aldrou. H.
Inf. 6. c. 18.
Nomen.

Os ipsis versus caudam, in medio radio- rum situm, inque gyrum quinque digitos ostendere, author est Bellonius: Excrementorum nullum exitum, & ore excerni quæ supervacua sunt, Rondeletius. Durior corio sive callo omnes integuntur, ideò Aristoteles cum aliis testaceis recensuit.

Descriptio.

In marinis littoribus sæpè conspeximus: vaganturque in mari, ut polypi, brachia deducendo, nunc antegradiendo, nunc in orbem convolvendo, & fuctu acetabulorum, Echini modo, lapidibus adhærent. Conchas aggrediuntur & devorant. Quinque in dissecto ventre cochleas invenisse scribit Rondeletius, tres integras, duas cum testis suis confectas. Ad eò fervida ejus natura est, ut quicquid fumerit, id licet illicò ab ea extrahatur, biscoctum, (*Σεβθον*) appareat. Plinius dicit, tam igneum fervorem ei esse tradi, ut omnia in mari contacta adurat, omnem cibum statim peragat. Extra aquam torpescere, prodidit Bellonius: in aquam immerfas, & supinas instratas, promuscides in extrema plusquam quinque millia exerere cernet, & in pronam partem moveri.

Rondelet. de
Insect. c. 10.

Natura.

Arist. H. A.
5. c. 15.

Plin. H. N.
9. c. 6.

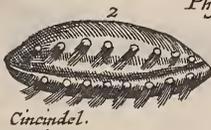
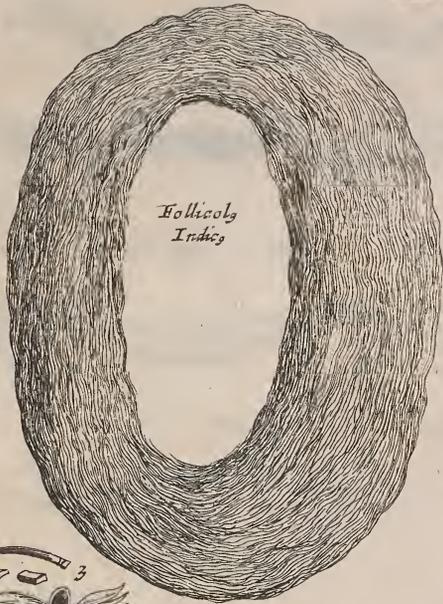
Esse quasdam in *cibis*, ex Bellonio colligimus. In *Medicina*, Hippocrates, nigras cum brassica & vino odorato adversus uteri strangulationem propinat. Apud Myrepsum inter suffimenta contra epilepsiam recensetur. Interpsilothra à Galeno numerari, certum: & Gesnerus, carunculam, in quibusdam edulem esse scribit, reliquam substantiam pilos deperdere. Lævem, ad peritonæi rupturam, cum ononide, felici cum successu applicari posse existimat.

Usus.

Rondelet. de
Insect. c. 14.

Dif-

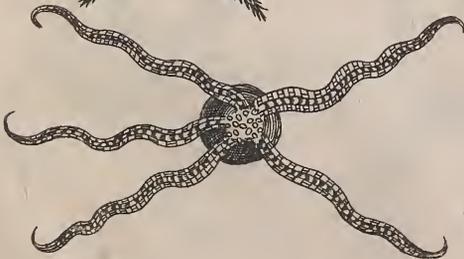
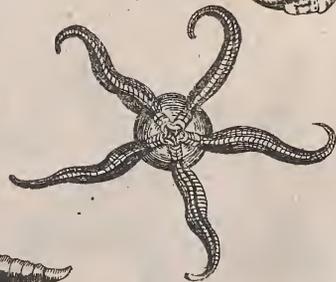
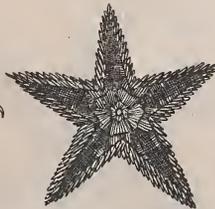
Insecta Varia ad loca sua referenda

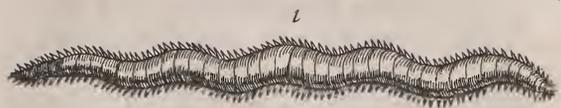
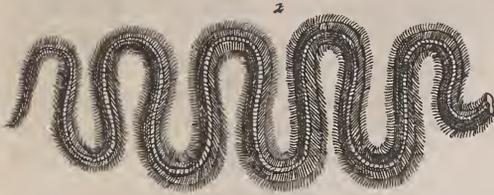
Vermis fari-
na.

Teredines.

Saugegel et

Meer

Hirudines Marinae

Meeraugegel Aldr

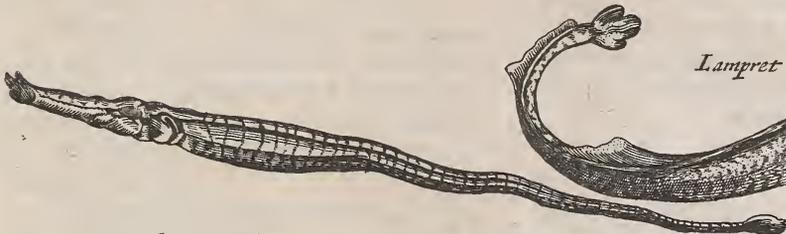
Aldr

Hirudines Marinae

Meerwürm

Lumbrici Aquatici seu Marini

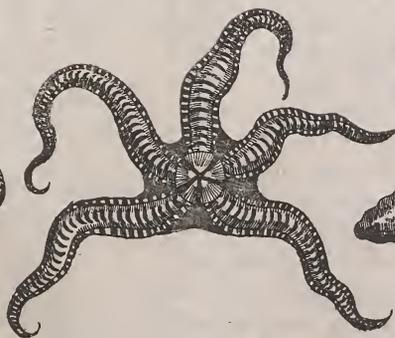
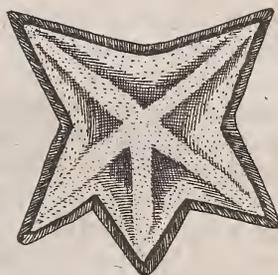

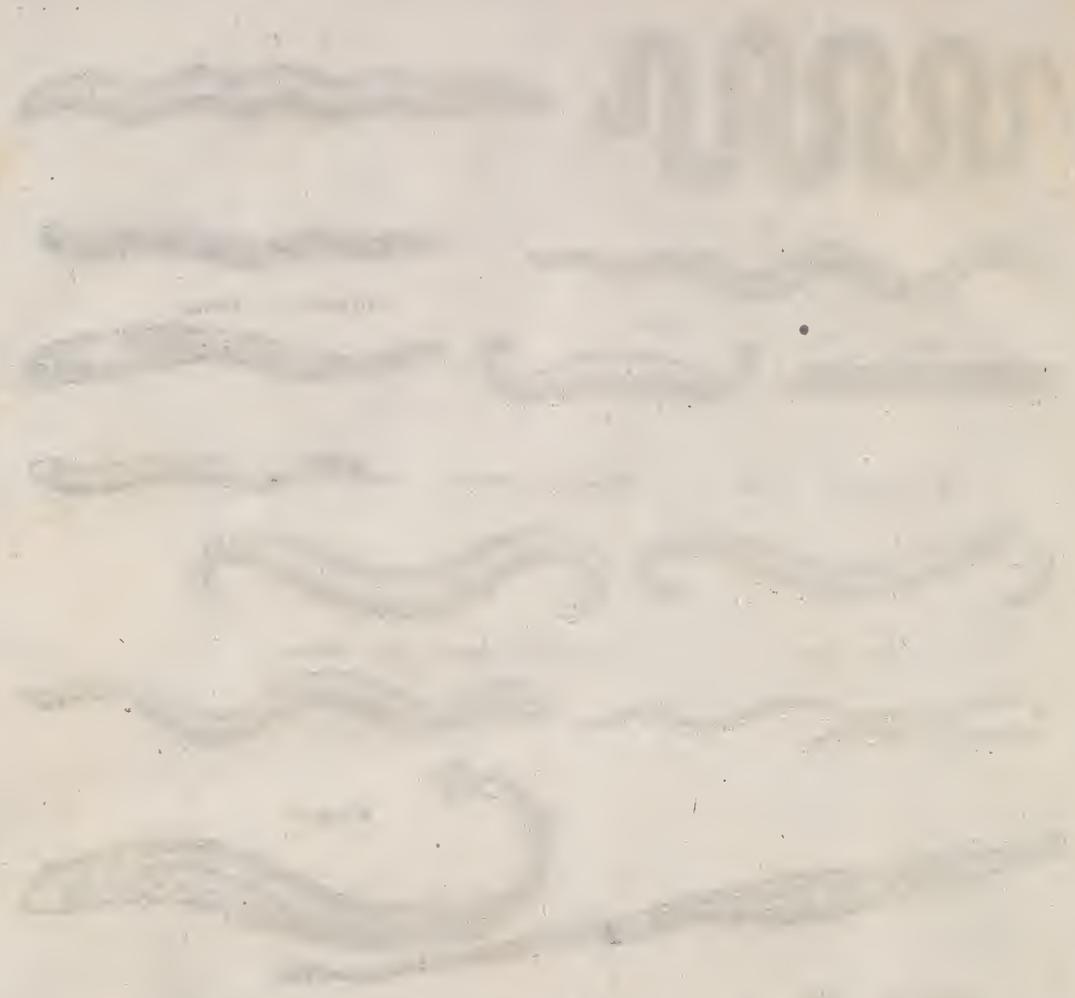
Lampret

Meersterne Aldr

Marinae

Stellæ

Differentiæ *Differentias & Genera* si attendamus, sunt plura. Sunt parvæ, magnæ: sunt, quæ flavescunt, nigricant, cinerascunt: sunt aculeatæ, læves, longæ, breves. Optimè vero, in eas quæ quinque radiorum sunt, & quæ plurimum distinguuntur. Illæ *Cartilagineæ*, *Testaceæ*, *Læves*, *Pectinatæ*, *Echinatæ*, *Arborescentes*, *Solares*.

Cartilaginea pronè & supinè exhibetur. Supinæ partis marginibus puniceis, reliqua pars intima, & quæ hisce marginibus continetur, sanguineis maculis & albis, veluti in quodam marmoris genere, conspersa. Pronè vero partis margines admodum sunt sanguineæ: quinque in medio rimæ, in singulas partes abeuntes, maculis autem cœruleis, ea pars, quæ margines undique contingit, insignitur: hæc aliæ sequuntur propè medium maculæ rubicundæ.

Testacea dicitur, non quod verè testacea sit (nam exsiccata, cum cortice teri manibus, quamvis ægrè, potest) sed quod duritie corticis, magis quam aliæ stellæ, quas unquam observavi, ad testacea accedat. Hæc corticæ candicat, spithamam longa quoquo versum dimensâ, nempe ab uno radio ad alterum, qui è regione est.

Distant autem extremitates cujusque radii à proximis mediam spithamam aut paulo amplius. Possent etiam non immeritò tuberosa, & verrucaria nuncupari, nam superiori parte in singulis radiis tubera, & verrucas habet.

Lævis est duplex: *Rondeletii* nempe, aculeis enim omni ex parte, atque asperitate caret. Radii longi sunt rotundi, flexibiles, murium caudis persimiles: eorum integumentum cortici serpentum simile est: & ob nigrarum albarumque macularum varietatem, spectaculum jucundum. In medio corporis trunco circulus cernitur, intra circumferentiam quinque maculis rotundis: & inter has stellulæ pictura distinctus, à cujus circumferentia quinque radii exoriuntur. Oris compositione à cæteris non differt, nec victus ratione. Brachiorum longitudine, & vario flexu celerrimè natat. Et *Aldrovandi* qui duas ponit. *Prima* est, pronâ parte & supina colore Lapidis lazuli: in medio punctulis nigris, & circulis aureis novem radiorum, ac totius corporis ea magnitudo est, quâ cernitur. Prona pars variis coloribus delineata, cujus medium, & colorem, & figuram pentaphylli æmularatur.

Secundæ multo præscripta minor, undique colore ferruginea, sed nigris aspersa maculis mediam spithamam, aut amplius longa.

Pectinatarum quinque sunt species. *Prima* *Rondeletii*, primæ ejusdem similis, iisdem demptis, quæ sequuntur. Radii circa ro-

tundum corpus dispositi, in exortu suo angulum acutum non constituunt, sed obtusum. Aculei, quibus latera muniantur, rari, recti, pectinatim dispositi, unde pectinatam stellam appellavit *Rondeletius*.

In totius corporis centro stellula quædam expressa est; à cujus ambitu lineæ quinque per medium radiorum ad extremum usque protensæ sunt, radii initio satis lati sunt. Rara est hæc species, ore, dentibus, moribus, facultatibus aliis similis est. *Secunda* cujus figura exprimitur (folio 748.) marginibus albis pectinatim non rectè, sed obliquè dispositis: interius sanguineis undique conspersa maculis in centro stellulam habet admodum rubram, sed radiis constantem, tota pedem longa est. *Tertia* nulla elegantior, ejusdem cum prædicta magnitudine, colore, ac tuberculis spinosis admodum varia. Nam in medio est os, instar echini, quinque denticulis vix conspicuis constitutum, hoc continet stellula septem radiorum, quæ interiori parte nigra ferè est, exteriori verò cærulea, hanc circulus ambit albus, seu area alba; quam alia ruffa, seu carnea, hunc deinceps circulus circumdat ex undecim tuberculis constans in supremâ parte acutis. Singuli autem radii tres habent tuberculorum ordines singulos vigintiquinque, aut triginta tuberculis constantes.

Quarta est haud dispari cum præcedenti longitudine, radiis albo cœruleis, marginibus pectinatis ferrugineis: in medio stellula est, ex sex punctatis radiis constituta.

Quinta quæ quinque radiis inæqualibus & hirsutis constat.

Echinata est corpore exquisitè rotundo, parvoque constat; & radiis quinque, sed brevioribus, unde fit, ut minor sit cæteris. Illi è parvo circulo, in quo crucis figurâ delineata est, veluti è centro, exoriuntur tenues frequentissimis aculeis horrentes, quâ de causâ echinatam *Rondeletius* nominavit, in lateribus dispositis. Radiorum flexuoso motu, serpentum ritu, repit hæc stella, & sicco posita eos movere nequaquam desinit, quousque in partes disjecerit, quæ separatæ etiam moventur per flexus: ut *Vermium* partes, & *Lacertorum* caudæ abscissæ. Os habet ceratum.

Reticulata est duplex. *Rondeletii* & *Aldrovandi*. Illa à retis sive Cancellorum figura reticulatam, sive cancellatam nuncupamus, & quia inter distinctiones, retibus, vel cancellis similes extant tubercula quædam rotunda, tuberosa etiam vocari potest. Inter majores stellas reponenda est, brachia enim ad pedalum longitudinem perveniunt, crassiora sunt aliarum stellarum radiis. Aculeis parvis utrinque eadem munita sunt. Os habet cæterarem modo. Eleganti illa & reticulata distinctione spectabilis est, & inter anathemata collocanda

*Rondelet. de
Inf. p. 122.*

Hæc tuberculis rotundis cæruleis gemmæ Turcoiæ æmulis, radiorum marginibus hirsutis & pectinatis: quilibet radius supina parte apparet conus pinus ideæ oblongior. Prona autem parte fertis, tum luteis tum cæruleis. Singuli radii habent cauliculum tenuem per medium transeuntem.

Arborescens à frondium & ramorum multitudine. Hujusmodi duas vidit Rondelietius. Unam permagnam apud Guilhelmum Pelicerum Monspeliensem Episcopum, ad Lerinum iselam captam, alteram ex Italia ad ipsum delatam. Ab aliis omnibus stellis plurimum differt. Radios quinque, sive truncos habet, in medio os cum quinque appendicibus, quæ multis parvis dentibus horrent, pars ea depressa est, & submissa, ambitus tumet, in quolibet radiorum intervallo foramen, seu rima conspicitur. Quilibet radius statim in binos finditur, hi rursus in binos ramos dividunt, atque ita deinceps, quousque ad tenuissimos, & capillorum tenuitatem referentes deventum sit. A quolibet oris angulo linea albicans prodit, & per omnium ramorum medium producta est, alioqui tota stella nigricat, & tenui, atque admodum durâ, sed asperâ cute tegitur, ramuli omnes intro flectuntur, quod argumento est hos tanquam cirros ad cibum captandum conditos esse, quibus undique dispositis in orbem præda elabi non potest. Id spectaculum aliquando Rondeletius in mari studiosè contemplatus est. Stellam parvo filo alligatam in mare demittebat, in quo expansis ramis natabat, sed prædam aliquam appropinquare sentiens, brachiis omnibus contractis amplexabatur urticæ ritu. Rara est hæc stellæ species, & propterea inter anathemata suspenditur.

Solaris Sol marinus Rondeletio, qui solis refert picturam. Differt à stellis quod in his è medio corporis trunco veluti è centradii enascuntur, in hoc vero ex corporis rotundi circumferentia, breves, minime asperi superiore in parte, sed veluti ex squamis compositi, in lateribus verò parvis aculeis rigentes, albi ad extremum usque gracilescentes. Corpus illud rotundum in medio rosæ pictæ figuram expressam habet. Ore victo, facultate à stellis non differt.

Stellæ quæ plurimum sunt radiorum, vel sunt septem radiorum, vel decem vel duodecim.

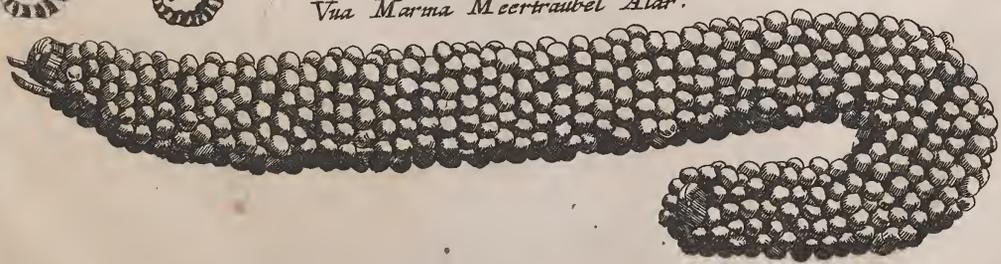
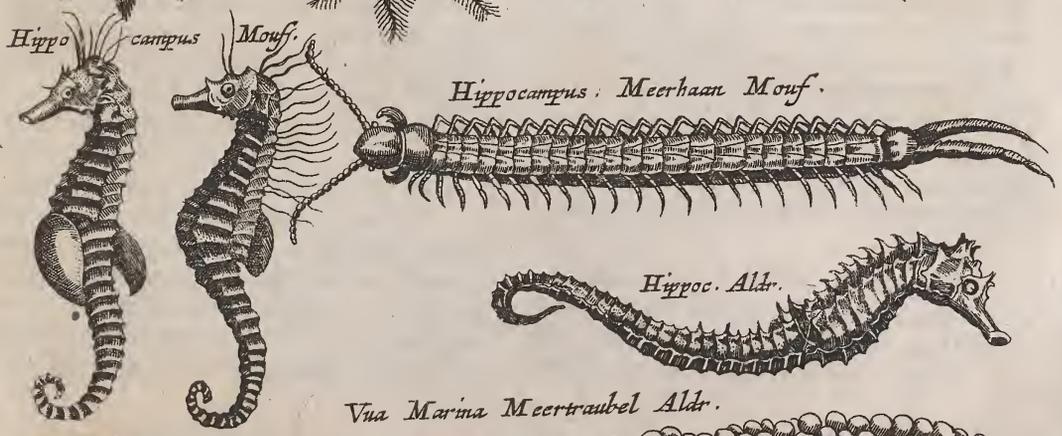
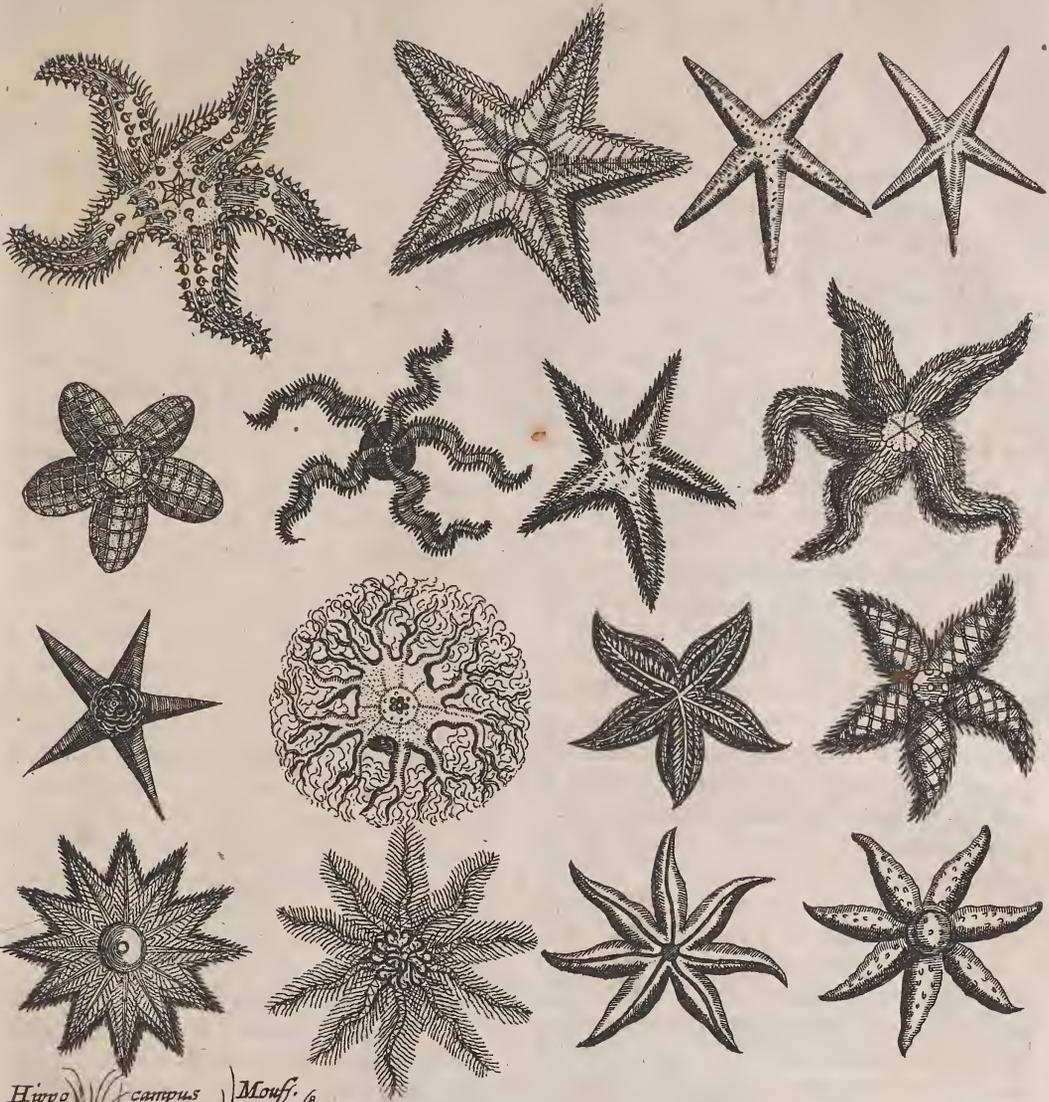
Septemos quæ habet, parte gibba colore ferrugineo obscuriore, spinosis, & parvis quibusdam tuberculis scabra, ac inæqualis, radiis in extremo lævi distortionem inflexis, parte concava ochræ ferè dilutum colorem exhibet ad ferrugineum minimum quid tendentem. Extremitatem laterum, quibus cum medio corpore, tum brachiis juxta eorundem longitudinem sectis committitur, margine crenis, seu denticulis quibusdam albicantibus sunt asperi. Longitudo totius, ac latitudo in peripheriam æqualis est, palmi

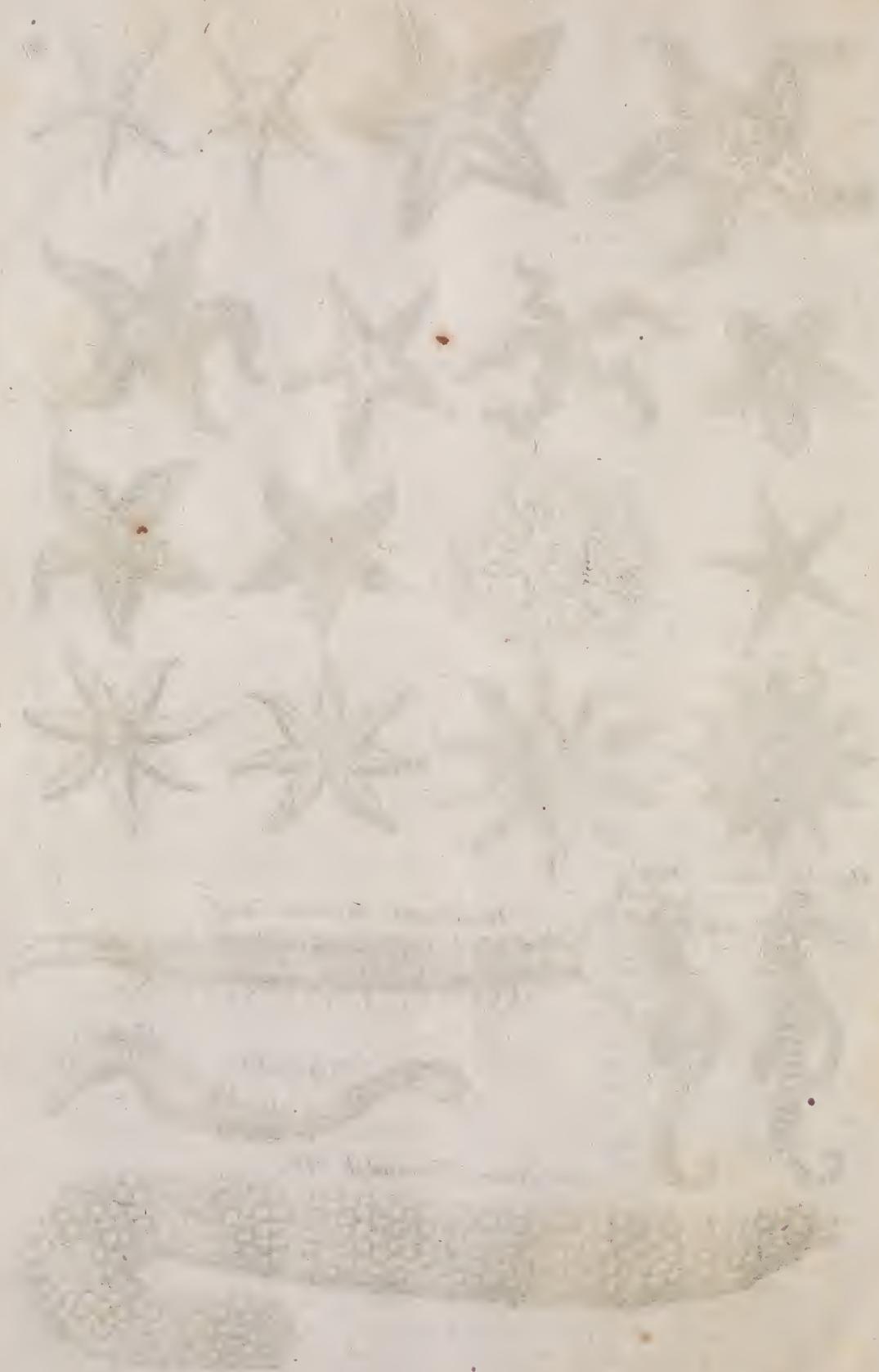
unius cum dimidio. Singuli verò radii tres propemodum digitos sunt longi, qui longissimè à se mutuo palmi unius intervallo distiti sunt.

De illâ quæ *decem brachia* habet ita Columna; Nova & perelegans hujus stellæ forma, ab aliis omnibus differens, nec adhuc descripta: nostro littori frequens, ita ut nec ulla retrahantur retia quin ipsis implicata, & simul cum piscibus in foro etiamnum invehatur. Hæc admodum fragilis est, ut viva ne ab rete excipiat potius frangi patitur, ita illi se implexa cirris continet. Non vis ulla in extrahendâ stella est adhibenda, cum radii sint geniculati, atque genicula jungens cartilago sit admodum tenuis, qua de re facillimè genicula dissolvuntur, nec quamvis radii omnes sint disrupti, emoritur, nisi longo post intervallo. Hujus color subrubens est, forma vero ab aliis stellis dissidere videtur. Hæc enim parvum admodum corpus habet: radios quinque sed singuli in binos dividuntur, ita ut decem prima facie, videantur: semipedem longos, nec majores huc usque vidi: stellæ diameter pedem æquat. Radii vero omnes geniculis parvis constant, atque singula genicula formam trianguli habent, lineæ quidem secantes nunc in dextram, nunc in sinistram partem junguntur, spirarum modo, quæ alternatim angulos oppositos conficiunt. E singulorum vero triangulorum basi, cirri etiam, ut bases quoque utrinque alternatim producuntur, simili modo geniculati, minimi digiti longitudine, & canabini filii crassitie, quibus maximè implicatur, graditur, & apprehendit: Horum superiores parum longitudine, sicuti & crassitie alios inferiores ad extremum usque superant. E centro ipsius alii tenues cirri filii etiam crassitie, & eodem modo geniculati, majores digiti longitudine exeunt, quorum superiores inferioribus minores sunt, atque contrario modo, quo radii majores curvantur, quibus escam apprehendere, atque mos adducere censeo, in quorum umbilico visitur inesse, ex adversa parte corpus conspicitur rotundum, læve molle, cujus interioræ propter tenuitatem considerare nequivi: ipsa verò facillimè disjungitur à stella: lævis est tota, sed aspera tactu videtur propter geniculorum, & cirrorum multitudinem crusta integitur duriuscula, ita ut offeis geniculis, sed non admodum duris, compacta videatur. An splendeat, ut alia noctu, cum vivam domi habere non possem, experiri non potui. Hæc Fabius Columna.

Postrema duodecim habet radios qui quidem singuli singulos habent caules cæruleos per medium transeuntes, à quorum utroque latere sunt striæ, seu lineæ transversæ, sanguineæ frequentes: in medio quoque circulus ejusdem coloris, undique radiorum margines denticulati, colore

Stellæ s. Asterium Marina. Meerstern Aldr.

loreque albicante. Tam variæ, & multiplices stellarum formæ conspiciuntur, ut quærendi & contemplandi nullus sit futurus finis.

CAPUT III.

De Hippocampo & Uva marina.

Hippocampo, ab ἵππος & κάμηλον nomen datum est. Repando enim est corpore, & in arcum se curvante, erucasque cauda maxime refert: reliquo verò corpore, equum imitatur. Marcellus voce ἵππος, magnitudinem denotari putavit. Nonnulli *gallum marinum*, quidam Salamandram marinam dixerunt.

Ita eum nobis Rondeletius descripsit. Hippocampus toto corpore incifuras habet, dodrantalem magnitudinem non superat, sæpè minor reperitur, pollicis est crassitudine, rostro oblongo, tubuli modo cavo sine scissurâ, ab inferiore ejus parte operculum foramini opponitur, ad claudendum, vel demittitur ad aperiendum: oculos habet rotundos, satis prominentes, in capitis vertice pili erecti sunt, qui adeo tenues sunt, ut non in mortuis & exsiccatis, sed in viventibus tantum Hippocampis, & natantibus appareant, quemadmodum & qui in reliquo sunt corpore. Toto capite, collo graciliore, ventre protuberante, equo valdè similis est.

Post oculos quo in loco in cæteris piscibus branchiæ esse solent, pinnulæ duæ articulis similes sunt, maxime ob situm, utrinque unica. Branchiæ vero nullæ sunt, neque testæ neque detestæ, sed supra dictas pinnulas duo sunt foramina sursum spectantia. Sub ventre rimulas duas habet. Ex una alvi excrementa, ex altera ova foras emittuntur. Cauda reliquo corpore tenuior est, quadrata, cum exochis aculeatis, toto etiam est corpore similiter aculeato, veluti ex cartilagineis circulis compacto, ex quibus aculei extant, membranulis intermediis, ut nulla caro appareat. Colore est fusco punctis albis notato, ventre albicante. Ventriculum pro corporis ratione satis

magnum habet, hepar rubrum, similiter ova rubra, cor exiguum. Caudam quovis modo inflectas, & qualem vivo figuram tribueris, talem mortuus & exsiccatus servat.

Veneñatum; sed solo ventre Ælianus prodidit. Qui ex vino decoctum bibit, primo singultit, mox sicca tussi afficitur. Venter superior intumescit; per nares aquosa pisculenti odoris egeruntur: oculi sanguine suffunduntur, &c. Qui evadunt, aquam, mente capti, summo studio prosequuntur. Remedium, acetum in quo sepia suffocata est, Aëtius ponit; Veneficæ eum in amatorii usurpant.

Ufus eorum singularis in canis rabidi morfu est, ut apud Ælium habemus. Plinius leporis marini venenum restinguere potos; alligatos Venerem concitare ait. Galenus, ustos alopecii prodesse scribit. Vehementer vermes, si torreatur, & cum aqua absynthii propinentur pellere Rondeletius ex Græco quodam habuit.

De Uva marina ita Aldrovandus: Piscatores nostri, inquit Rondeletius, ova sepiarum racematim compacta à pediculo uno dependentia, earundem atramento asperso Uvam marinam nominat. Est etiam Uva marina zoophyton, diversum sane ab eo, quod nobis depinxit Rondeletius, cuius imaginem, cum de zoophytis agimus, tradituri sumus: de hoc loquitur Plinius cum scribit. Rerum quidem non solum animalium simulachra (mari) inesse, licet intelligere intuentibus uvam, gladium, ferras. Nos verò & hocce egregium aspectu animal Insectum potius, quam alterius cuiuspiam generis Uvarum racemum verè referens in Oceano deprehensum damus depictum, & ad vivum delineatum, ea magnitudine, qua depictum videtur in hac tabula: acinis sane undiquaque refertissimum, quorum alii cœrulei: alii amethystini: alii rubentes, capite duobus corniculis Limacis instar præmunito, movetur motu progressivo.

Et tantum de Insectis. Si quid interim scitu dignum observatum fuerit, addi poterit impostero. Quia verò ita Historiam Animalium absolvimus,

SOLI DEO ESTO GLORIA,

in sempiterna secula, Amen.

INDEX

In HISTORIAM NATURALEM

de INSECTIS. Prior numerus Histriocæ descriptionis paginam, posterior Tabulam Iconismi demonstrat.

A Nelytra Bipennia. Pag. 45.
 Detectipennia. p. 1.
 Quadripennia. p. 1.
 membranacea. p. 1.
 farinacea. p. 28.
 Anthrenus. p. 95.
 aquaticus. p. 139.
 Apis. Nomen, p. 1. t. 1. Descriptio, Locus, p. 2. Generatio, p. 2. Vitus, Ætas, p. 3. 4. Volatus, Sonus, Odoratus, Auditus, Antipathia, Morbi, p. 4. Ingenium, p. 5. Vfus, p. 6. Differentia, p. 6.
 Apis amphibia. p. 8.
 Aqua mulsa. p. 10.
 Araneus, tab. 18. Nomen, Descriptio, Locus, Vitus, Generatio, p. 97. Antipathia, Ingenium, Nocumta & Remedia, p. 98. Vfus, p. 99. Differentia, p. 99.
 Ascariides, p. 137.
 Asellus, Nomen, Descriptio, Generatio, p. 126. 87. t. 23.
 Asellus arvensis, p. 95.
 Afilus. t. 8. Nomen, Descriptio, Natura, Differentia, p. 56.
 aquaticus. p. 64. 144.
 Attelabus, p. 140.
 arachnoides. p. 141.
 Aureliæ Aldrovandi. p. 125. t. 22.
 Axacouilin. p. 131.
B Estiola alata Moufeti. p. 65.
 Blattæ, Nomen, Descriptio, Vfus, Differentia, p. 82. t. 15.
 Bombylius. p. 43. 44.
 Bombycis æmulus Temictli dictus. p. 125.
 Bombycum historia. p. 114.
 Bombyx. p. 114. t. 22. 23.
 Bruchus. p. 64. t. 11.
 Buprestis, t. 14. Nomen, Descriptio, Locus, Vitus, Venenum, Differentia, p. 78. 79.
 Buprestis Dondonæi vera. p. 66.
C Antharides, Nomen, Descriptio, Locus, Vitus, Generatio, p. 14. t. 76. Nocumtum, Differentia, p. 77.
 Cantharides aquatica. p. 140.
 Cera, Nomen, p. 14. t. 2. Descriptio, p. 14. Locus, Natura, Differentia, p. 15.
 Chrysalis. p. 44.
 Cicada, Nomen, p. 22. t. 10. 11. 12. Descriptio, p. 22. Locus, Vitus, Generatio, p. 23. Ætas, Canus, p. 24. Natura, Vfus, Differentia, p. 24. aquatica, p. 139. t. 10.
 Rondeletii. p. 65.
 Cicindela, Nomen, p. 80. t. 15. Locus, Generatio, p. 80. Vfus, Differentia, p. 81.
 Cimex, Nomen, p. 89. t. 17. Descriptio, Locus, Generatio, p. 89. Fuga, Vfus, p. 89.
 Cimices sylvestres. p. 25. t. 16.
 Genera varia. p. 25. 26.
 Congener Tauri volantes Brasili. p. 75. t. 15.
 Corculus. p. 139.
 Colli. p. 131.
 Coyayhoal. p. 127.
 Crabrones, Nomen, p. 20. t. 1. Descriptio, Locus, p. 20. 21. Vitus, Generatio Antipathia, p. 21. Vfus, p. 22.
 Cucujio. p. 79.
 Cuchipilutl. p. 131.
 Culex, Nomen, p. 57. t. 10. Descriptio, Locus, Cibus, Generatio, Natura, p. 58. Remedia, Vfus, Differentia, p. 59.
 Curculio. p. 126.
E Phemeron musca. p. 57.
 Eruca, Nomen, p. 105. t. 19. 20. 21. Nutrimentum, Generatio, Natura, p. 105. Vfus, Damnum, Remedia, p. 106.
 glabræ Moufeti. p. 106. t. 19. 20.
 hirsutæ densiores pili Mouf. p. 107. t. 19.
 rarioris pili Mouf. 109.
 Eruca Aldrovandi Tabulæ primæ p. 110. t. 21. secundæ, p. 110. t. 21. tertiæ, p. 110. t. 21. quartæ, p. 112. t. 21. quintæ, p. 112. t. 21. sextæ, p. 113. t. 22.
F Orbicinæ p. 93. t. 16.
 Forficula. p. 83. t. 15.
Fornica, Nomen, p. 84. 85. t. 16. Descriptio, Locus, Vitus Generatio, Natura & Ingenium p. 84. 85. Antipathia, p. 186. Vfus, Damnum & Remedia,

Differentia, p. 187.
 alata. p. 84.
 Fucus, tab. 1. Nomen, Descriptio, Generatio, p. 16.
G Ryllus, Nomen, Differentia, p. 64. t. 10.
 Gryllotalpa Moufeti. Nomen, Differentia, p. 64. t. 10.
H Erviora. p. 53.
 Hippocampus. p. 146. t. 28.
 Hirudo lacultris. p. 143. t. 27.
 marina. p. 143. t. 27.
 Hothspecht Tigur. p. 63.
 Humifugæ. p. 53.
Insecta aptera octo pedum. p. 95.
 duodecim & quatuordecim pedem. p. 105.
 aquatica. p. 139.
 apoda. p. 143.
 multipeda. p. 142.
 paucipeda. p. 139.
 pedata. p. 139.
 Insecta Coleoptera f. Vaginaipennia. p. 60.
 Terrestria apoda. p. 129.
 pedata non alata. p. 85.
 paucipeda. p. 85.
 multipeda non alata. p. 126.
 Involutus Plauti. p. 179.
 Ips. p. 179.
 Julus. p. 128. t. 23.
K Opfferwurm. p. 137.
L Acerta aquatica. p. 139. t. 25.
 Lendes. p. 93.
 Libellæ, Aldrovandi: Moufeti. p. 26. t. 17.
 Ligniperda. p. 140.
 Limax. p. 138. t. 24.
 Locusta aquatica. p. 139. t. 25.
 Locustæ, tab. 10. Nomen, Descriptio, Locus, Vitus, p. 60. Generatio, Actiones animales, Vfus. p. 62.
 Aldrovandi. p. 64.
 Moufeti. p. 62.
 Lumbrici terrestres. p. 137.
 aquatici. t. 27.
M Ajalis Scarabeus. p. 74. t. 13.
 Mantes Africana. p. 137. t. 10. 11.
 Italica. p. 137.
 Mel, Nomen, Descriptio, p. 9. Electio, p. 9. Vfus in cibis, p. 10. in medicina, p. 11. Differentia, p. 14.
 Moloës Paracelli. p. 74.
 Mulsum. p. 12.
 Muscæ in genere, tab. 8. 9. Nomen, Descriptio, Locus, Vitus, Generatio, Sympathia & Antipathia, Ætas, Volatus, Ingenium, p. 45. Vfus, Differentia, p. 46. 47.
 Muscæ Aldrovandi Tabulæ primæ, p. 48. t. 9. secundæ, p. 48. t. 7. tertiæ, p. 49. t. 9.
 Muscæ Moufeti aquaticæ, p. 50. t. 9.
 terrestres. p. 52. 53. t. 9.
 militares Luciano *εργασιώδες*. p. 53.
 struioptera. p. 54.
 Erioptera. p. 54.
 Chelidonia. p. 54.
 feticauda Moufeti. p. 54.
 unisetæ. p. 54. t. 9.
 bifetæ. p. 54. t. 9.
 bipiles. p. 54. t. 9.
 tripiles. p. 55. t. 9.
 quadruples. p. 55. t. 9.
 Muscæ rarioris speciei. p. 56.
 scoripturæ. p. 56. t. 9.
 quadrupennes. p. 56. t. 9.
 Musca Chryfopis dicta. p. 56. t. 9.
 Tabanides. p. 56. t. 9.
 Muscæ terrestres Moufeti *ζωοφάγοι*. p. 52. *αζωοφάγοι*. p. 53.
 Musca aquatica. p. 140.
N Hamdii p. 101.
 Notonecra. p. 139. t. 25.
O Estrus. p. 56. t. 8.
 Orfodacna. p. 25.
P Apiliones in genere, Nomen, Descriptio Locus, Vitus, Generatio, Natura, p. 28. Vfus, Differentia, p. 29.
 Aldrovandi Tabulæ primæ p. 29. 30. t. 4. secundæ, p. 30. 31. t. 4. tertiæ, p. 31. 32. t. 4. quartæ, p. 32. t. 4. quintæ, p. 33. t. 4. sextæ, p. 33. t. 4. septimæ, p. 33. 34. t. 4. octavæ, p.

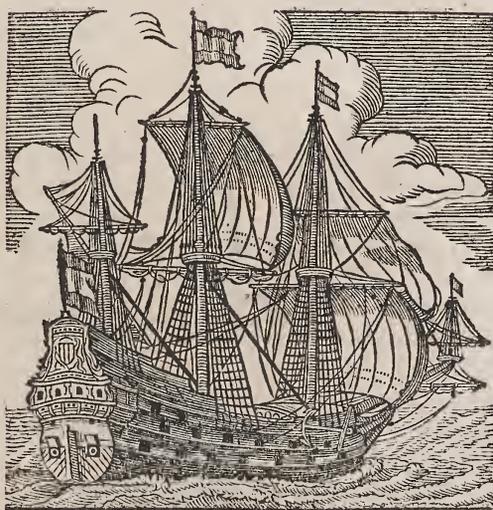
34. t. 4. nonæ, p. 35. 36. t. 5. decimæ, p. 36. t. 5. undecimæ, p. 37. t. 5.
 Papiliones Moufeti. p. 37. t. 6.
 diurni, magni Mouf. p. 40. t. 6.
 medii. p. 42. t. 6.
 minimi. p. 43. t. 6.
 Papilio Bombycum. p. 43. t. 22.
 Indicus. p. 29. t. 4.
 Pedeculi alati. p. 84.
 Pediculus, Nomen, Generatio, Vfus, p. 89. Differentia, p. 90.
 marinus. p. 142. t. 25.
 Perlæ vulgò dictæ, Differentia, p. 26. t. 17. 4.
 Phalangia. p. 102. t. 6.
 parva Bellonii. p. 105.
 Phalæa magnæ Moufeti. p. 37. t. 6.
 mediocres M. p. 39. t. 6.
 minimæ M. p. 40. t. 6.
 Pinguiculus Agricola. p. 74.
 Pollin. p. 127.
 Portapefo Infubr. p. 72.
 Propolis. p. 15.
 Profcarabæus. p. 74. t. 13.
 Pseudosphæca. p. 19. t. 2.
 Pulex, Nomen, Descriptio, Vitus, Locus, Ortus, Natura, Fuga, Differentia, p. 92.
 marinus. p. 142. t. 25.
 Puplices. p. 105.
Q uici Brasili. p. 68. t. 13.
R eouirus. p. 91.
 Ricinus. p. 91.
S carabæi, Nomen, Descriptio, Locus, Vitus, Generatio, Natura, p. 66.
 Scarabæi Aldrovandi. p. 70. t. 14.
 Moufeti majores Cornuti. p. 67. t. 13.
 minores non cornuti. p. 69. t. 13.
 Scarabeus aquaticus. p. 140. 74.
 Scolopendra terrestris, Nomen, Descriptio, Natura, Morfus, Vfus, Differentia, p. 127. t. 23.
 marina. p. 143. t. 27.
 Scorpio, tab. 18. Nomen, Descriptio, Natura, & mores. p. 95. Locus, Vitus, & Generatio, Venenum & medela, p. 96. Antipathia, Vfus in medicina, Differentia, p. 96. 97.
 alatus. p. 84. t. 15.
 palustris. p. 139. t. 25.
 Sphondylis. p. 94.
 Cordi. p. 66.
 Squilla. p. 139.
 Staphylinus. p. 95.
 Stella, Nomen, Descriptio, Natura, p. 144. Vfus, Differentia, p. 144. 145. t. 27. 28.
 Sytones. p. 89.
T abanides musca. p. 56. t. 9.
 Tabanus, Nomen, Descriptio, p. 56. t. 8. Differentia, p. 56.
 Tagliadizzo Ital. p. 79. & 78.
 Talpa Ferrantis Imperati. p. 95.
 Tambeiva Brasili. t. 15.
 Tarantula. p. 102. t. 26.
 Taurus volans Brasili. p. 74.
 Tenamaznanapaloca. p. 64.
 Teocuilin. p. 78.
 Teredines. p. 132.
 Teredo. p. 137.
 Termites. p. 131.
 Thripes. p. 131.
 Tinea. p. 91.
 Tinea. p. 142.
 Tipula, Baffermücken. p. 140. t. 3. & 25.
 Tunga Brasiliens. p. 105.
 Tryxalis Moufeti. p. 65.
V Ermes, Nomen, Generatio, Natura, Vfus Differentia, p. 129.
 arborarii. p. 129. t. 24.
 fruticarii. p. 133.
 Leguminarii & frumentarii. p. 134. t. 24.
 farinacci. p. 134.
 Herbatii. p. 135.
 in animalibus nati. p. 135.
 Homine. p. 226. t. 24.
 tubulis nascentes. p. 143. t. 26.
 Vespa, Nomen, Descriptio, Locus, p. 17. Vitus, p. 18. Ætus, Vfus, Differentia, p. 18. 19.
 Uva marina. p. 246. t. 28.

HISTORIÆ
NATURALIS
DE
SERPENTIBUS,

LIBRI II.

JOANNES JONSTONUS

Medicinæ Doctor Concinnavit.

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JACOBI FIL. SCHIPPER.

ANNO MDCLVII.

PERILLUSTRI ET REVERENDISSIMO
DOMINO, DOMINO
A R N O L D O,
DIVINA PROVIDENTIA MONA-
STERII DUCALIS LIBUSIEN-
S I S A B B A T I,
Domino & Patrono suo gratioso,

Hanc de SERPENTIBUS Historiam Observantiæ
ergo offert

JOANNES JONSTONUS,
Medicinæ Doctor, Zibeniaci Dominus.

HISTORIÆ NATURALIS

D E

SERPENTIBUS:

LIBER I.

De Serpentibus Vulgaribus, seu Minoribus:

TITULUS I.

De Serpentibus in genere.

Nomen.
Ambrosius
de Serpen-
tibus lib. 1.
c. 1.

Serpentis vocabulum, vel à serpendo, quod occultis accessibus, non occultis passibus, animal hoc progrediatur, vel à Græco *σέρπεντα*, nisi Festus fallit, descendit. In genere sumptum, omnia illa, quæ vel citra usum pedum repunt, vel tam exiguos habent ut reperere quam incedere videantur, complectitur. Dicitur etiam priscis *Serpula*, si Festo credendum; aliis *Coluber*, seu quod in lubricis tractus flexibus sinuosis labatur: seu quod umbras colat, ut apud Virgilium legimus: quam alii pro serpente domestico accipiunt; alii pro serpente aquæ, ut Theophrastus, Gaza, & Ponzettus fumant. Dicitur & *Arguis*, quod semper quasi angulosus & plicatus conspiciatur: quanquam Servius, aquaticis duntaxat hoc nomen tribuit; alii etiam terrestribus. *Thyrum Echydriam* & *Draconem* vocari, passim apud authores invenies. Græcis veteribus est *ὄφις*, modernis *ὄφιδ*, sine dubio *μαρὰ τὸ ὄφιδ*, seu quod acutum cernat; seu quod oculis apertis dormiat: Hésychio *ἀργυρός*, Argivorum Dialecto. Unde Pausanias Mercurium *Argiphontem* dixit; quod sit *ὄφιοντίον*, id est serpenticida.

Virgil. Ge.
org. 1. 3.

Descriptio.

Lacertis valde sunt similes. *Caput* quibusdam leve, grave aliis; quibusdam latum, angustum, album, nigrum, nonnullis flavum variegatum. Sunt qui illud tam velociter in utramque partem vertunt, ut intuenti bicipites vel amphicephali videantur. *Aures* etsi habeant, non eminent tamen; recte cavernas ad audiendum, Plinius vocavit. Sed nec meatus narium, *nares* recte appelles, quod non ita explanati sint. *Oculis* sunt duriöribus. *Palpebras* superiores non movent, inferiore tantum connivent. *Collo* carent. *Dentes* pectinatim cœunt. *Cortice*

tanquam pelle teguntur. *Caudam*, ut in sequentibus agemus, variam gerunt.

De *Internis partibus & Anatomicis* ita habet Ambrosius: Primitus *caput* serpentis ossè unico tegitur coniretusi figura, sicuti astruit Cardanus. Imo in hoc ossè oculorum foramina natura non inculpsit, quod ideo factum est, ne facile læderentur, dum humi serpunt. *Dentes* habent ferratos, & acutos, quemadmodum paulo ante in descriptione, hujus animalis fuit exaratum. Sed ut notat Edoardus Wottonus duo sunt in suprema parte, dextra, levaque longissimi, tenui fistula, instar aculei Scorpionum perforati, per quam postea venenum, data occasione, ejaculantur. *Lingua* serpentum tenuis, longa, atroque colore referta est; ideoque longius potrahitur: In summitate vero est bifida, & secundum nonnullos pilosa, seu potius exilis instar pili, ut in capite de lacertis fuit explicatum. Plinius linguam serpentum *trifurcam* vocavit, qua tanta celeritate illam vibrant, ut triplicem linguam exerere videantur. Sub lingua in quibusdam cuticula invenitur, quæ tanquam *vesicula* dentes operit, in qua venenum occultatur, quod postmodum mordendo per cavitatem dentis communicant. *Cor* exiguum longum, & figuram renum repræsentans, postremæ adhæret arteriæ, & natura valde calidum est: Ob hanc causam tradebat Galenus Serpentes inter cæteros animantes maxima audacia esse referros. *Arteria* est admodum longa, & iuxta os suam trahit originem, ita, ut sub lingua esse videatur. Imo linguæ quodam modo videtur præminere, qua ipsa contrahitur, neque eodem loco, ut in cæteris animalibus, permanet. Hæc postea defertur in *pulmonem* quo angues ad differentiam piscium, utuntur: Quo circa notabat Plinius;

Card. 1. 2.
rerum va-
rietat. cap.
29.

Edoardus
Wottonus
l. 2. de dif-
fer. Anim.

Galen. in
libro de A-
natomia
vivorum 2.

serpentum & piscium omnia esse similia, præter pulmonem, quem natura serpentibus & non piscibus largita est, cum pisces loco pulmonis branchias adhibeant. Hic pulmo simplex est fibrosus, fistulis divisus, prælongus, fungosus, & cordi non multum proximus. *Lingulam* vero quam Græci *ἐπιγλώττιδα* vocant, arteria superpositam angues non habent, sed ipsum meatum, ad libitum, modo contrahunt, modo laxant, idque præstant, ne aliquid in pulmonem delabatur. *Ventriculum* habent serpentes veluti amplum intestinum canino similem, nempe angustum, & figuræ longæ. *Intestinum* vero spiris carens tenue, & longum ad meatum usque excrementorum protrahitur. Nam interanea serpentum partibus internis lacertorum similia sunt, sed viscera, propter longitudinem, & angustiam corporis ita longa & arcta sunt, ut vix à se invicem dignosci possint. *Iecur* igitur longum est, & simplex, *lien* exiguus, & rotundus qualia viscera etiam in lacertis observavimus. *Fel* præter natricem, omnibus serpentibus, intestinis adhæret, & nigro quodam, liquidoque excremento refertum est, sicuti in vipera scemina nuper conspicati sumus. Hoc excrementum, in comparatione ad corporaturam animalis, est valde copiosum. Quare merito tradebat Plinius, serpentes, nec non pisces copioso fellis excremento redundare. *Vesica*, & *renibus* serpentes carere notat Aristoteles, veluti, & alia, quæ pennis, squamis, & cortice integuntur, præter testudinem. Hoc autem inde nascitur, ut autore Vincentio in speculo naturali visum, quia humiditas anguium, sicut & avium pauca est, ideoque in squamas, quoad serpentes, & in pennas quoad aves degenerat. Amplius vim fætificam natura his animalibus velut, & piscibus impertita est, cum pene, & testibus careant. Scripsit enim Aristoteles, eos *pene* carere, cum non habeant crura, nam hic à cruribus originem habere dicitur. *Testes* vero propter corporis longitudinem non sunt sortiti. sed meatum, more piscium obtinuerunt: quandoquidem propter longum iter genitura facile refrigeraretur, & infæcunda evaderet. Hoc sæpe iis contingere solet, qui longo pene à natura sunt donati, quamobrem infæcundi redduntur, cum semen ob mentulæ longitudinem refrigeratum infæcunditatem pariat. Verum loco prædictarum partium genitalium, natura his animantibus *binos* communicavit *meatus*, qui à septo orientes latus spinæ ab utraque parte perreptant, & utrinque superne juxta spinam junguntur, atque ita ad os excrementi finiunt. Hi meatus, tempore congressus, humoris fætifici pleni conspiciuntur, atrituque mutuo candidum semen effluit, quemadmodum in historiis piscium fuit memoratum. *Mamma*

in anguibus non observantur, quia *lac* non habent, cum in ovo lacteus ille cibus ingentus contineatur. *Vulva* seu uterus ex sententia Aristotelis in omnibus serpentibus bifidus videtur prolixior, ab uno inferiori meatu ad utrumque spinæ latus deductus, in quo ova generantur; indeque continua quadam serie exire solent. Circa ossa anguium docet Aristoteles hæc esse naturæ spinarum: quare spina dorsi illis, ritu piscium, inest. *Vertebrae* cartilaginosae, & flexiles sunt, sicuti natura horum animalium. exoptulabat; Nimirum ut quoscunque motus, & corporis flexiones facilius exercere possent. Tot *costae* insunt anguibus, quot dies mensem complere solent: Unde Plinius in singulis anguibus costas tricenas enumerabat. Cæterum in confirmationem eorum, quæ hæctenus de anatome Serpentum explicata sunt, addemus illa, quæ de inspectione anatomica hujus animalis observavit *I. Gregorius Macer*, qui scribens ab Gesnerum retulit, se in serpente interfecto primo inter cutem, & carnem, subtilem quandam & pinguiusculam membranam invenisse, quæ tamen cum ipsa cute descendeat. Secundo dum scindens animal ad meatum excrementorum pervenisset, fæces gravissimo odore excrementa humana superantes invitus olfecit. Detecta cute, membra interna partim avibus, partim piscibus communia esse vidit. Nam trachea arteria longitudine quatuor digitorum, parvis, & gracilibus circulis insignita ad pulmonem usque descendeat, cui cor, & cistis fellis adhærebat. Postea *Iecur* ad instar hepatis lucii piscis in longitudinem extendebatur. Deinde pinguedine candida intestina erant referta, quæ à faucibus usque ad podicem more intestinorum piscium progrediebantur. Infra hepar utrinque juxta intestina vera nervosa longo ductu descendeat, cui ova pellicuculis albis recta inhærebant, ut in gallinis videre licet, sed situ distincta, quia longo ordine ducuntur. Numerus in quolibet latere erat triginta, & duorum ovorum, quamobrem ratione cordis, pulmonis, & asperæ arteriæ serpens avibus valde assimilatur. Ratione hepatis intestinorum & abdominis Serpens cum piscibus convenit. Verum postea ratione cistis fellis, & dispositionis ovorum, Serpens ab utrisque nempe tam ab avibus quam à piscibus dissidet. Hæctenus Ambrosinus.

Nullos esse in Ebuso insula prodidit Plinius, in Creta Aristoteles & Solinus, in Britannia Cardanus, in Laponia, alii. In Hiberniam allatos interire, imo terra illius regni conspersos, exanimari, Angli prodidere. Navibus in Bugum fluvium delati, edito sibilo alio confugiunt, si scriptoribus Polonicis fides. Bellonius tamen nonnullas in Creta species observavit: rationes vero

Arist. l. 3. de partib. An. c. 9.

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Vincent. lib. 20. c. 3.

Arist. l. 1. de gen. An. cap. 5.

Locur. Plin. H. N. l. 35. c. 19. Cardan.

Bellon. obs.

Car-

Scalig. Cardani de Britannia, à Scaligero confutatae sunt. Frequentes sunt in Ophiusa, Melitæa, Thessalia, Apulia, Arabia, Numidia, Æthiopia. Septentrionalibus regionibus, Helvetia, & Italia. *Ophiusam* seu Colubariam ob serpentum copiam inhabitabilem factam Plinius refert. *Melitam*, in qua terra *Gratia S. Pauli* dicta nascitur, eorundem fecundissimam notum. *Thessalia* in tantum abundat, ut nisi à Ciconiis vorarentur, incolas fedibus pellerent. Oppidi S. viti in monte *Apulia* Gargano cives, alio migrare coegerunt, ut apud Leandrum legimus. In *Arabia* circa thuriferas arbores versantur: inde in Ægyptum avolant. In *Numidia* morsibus eorum venenosis plurimi quotannis moriuntur. In *Æthiopia*, si Pierio credendum in gyrum invicem volvuntur, ut montis speciem intuentibus repræsentent. In *Africa* agricolæ præaltas induunt ocreas, ne à serpentibus qui ibi copiosi, appetantur. In *Indiis* sunt maximi. In *Septentrionalibus regionibus* per campos & sylvas vagantur. In Lombardia & agro Ferrariensi multas inveniri species, Scaliger author est. Celsus minus ibi venenatos tradit. Maxime vero caulas, casas rusticas, cavernas, prata, sylvas cæduas, & arbores amant. *Ælianus* fane circa paludem sitam juxta *Ephesiam* metropolin, cavernam serpentibus plenam inveniri narrat. Apud Septentrionales, in cavatis betulæ radicibus resident, & hyeme talem juxta radices calorem efflant, ut arbor folia non deponat. In terra etiam tophacea latibula parent. De *Ulmo* inter Brachianum & Romam, in qua serpentes stabulantur, ita *Kircherus*: Ab his montis spiraculis deorsum versus quindecim fere passuum spatio descendentibus, occurret ulmus, arbor fateminus spectabilis, sub qua specus, seu caverna quædam, vulgo *la Grotta dellis Serpi*, duorum hominum capax, fistulosis quibusdam foraminibus in cribri formam perforata cernitur, ex quibus ingens quædam principio Veris diversicolorum serpentum, nulla tamen, ut dicitur, singulari veneni qualitate imbutorum, progenies quotannis pullulare solet. In hac spelunca Elephantiacos, leprosos, paralyticos, arthriticos, podagricos, similibusque desperatis membrorum affectionibus laborantes nudos exponere solent, qui mox habituum subterraneorum calore in sudorem resoluti, serpentum propullulantium totum corpus infirmi implicantium suctuque linctuque, ita omni vitioso virulentoque humore privati dicuntur, ut repetito hoc per aliquod tempus medicamento, tandem perfectæ sanitati restituantur. De hac spelunca cum varia à variis inaudissem, & jam dudum ingens me rei tam prodigiosæ veritatem exacte & κατὰ τὴν ἀποψίαν ex aminandi invasisset desiderium, tandem cum hoc

anno 1640. 8. die Decembris eas oras in negotio quodam Geodatico pervagarer, tam insignem veritatis indagandæ occasionem minime negligendam ratus sum: conducto itaque non viarum duntaxat, sed & naturæ montis perito duce, speluncam per avia & devia non sine periculo adii, & quæ de situ montis, de spiraculis sive evaporario, de caverna & serpentibus inaudieram, omnia vera esse cognovi, speluncam ingressus, eam utcunque calidam inveni, at serpentes non vidi, utpote eo tempore latitantes, spoliis tamen & exuviis eorum ultimus paulo ante memorata ita onerabatur, ut staphylodendrum, coluteam, seu vesicariam folliculis refertam dixisses, quæ serpentium, quorum mons scatet, geniminis luculentum præbebant testimonium, imò auribus ad meatuum officina applicatis, nescio quod obtusum murmur, aut quis sibilosus strepitus, si non aëris cum halitibus inclusis luctæ certe latentium anguium manifestum signum percipiebatur, &c. *πίμφοροι*, sunt Aristoteli, & herbis quoque vitant. Pulverem comedere ex sacris quidam concludunt: nec negandum, dulci gleba delectari. In Africa oniscis: in Oriente, teste Vitriaco, pipere albo nutriuntur. Exiguo interdum contentos cibo, & inedia bene tolerare, vel circulatores norunt, qui angues in capsulis, modico furfure pastos circumferunt. Hyeme sub cervicali, vel ad ignem, ad ver usque vitam protrahunt. Ambrosinus in vasculo per sex menses sine cibo conservavit. Aristoteles, devorato aliquo animalculo, totam ab eo nutritivam substantiam extrahere, reliquum per secessum excutere scripsit. Dum vorant ex longis brevissimi, & ex tenuibus latissimi sunt, ut quod deglutivere, melius in ventrem delabatur. Avibus devoratis, plumas & ossa evomunt. In regione Senegæ pullis psittacorum insidiantur. Vino, lacte, aqua, & ovorum vitellis delectantur. Hæc quidam ab iis deglutiri tradunt, si faucibus capiantur, mox ab ipsis in semet convolutis frangi, & cortices per inferiora dejici. Juniores orbe spiræ perstringunt; & fracto putamine, liquorem hauriunt. Vini incontinentes esse Aristoteli proditum. Ideo quidam vino circa sepēs appposito, vipersas venantur. Temperamento quibusdam sunt frigidi, calidi quibusdam. Illis Galenus inprimis, his Avicenna faver.

De *Generatione* serpentum duo occurrunt; Unde orti sint, & quomodo generent. De *Ortu* variæ sententiæ. Quidam Poëtæ ex sanguine Titanum à Saturno & Opi occisorum prodiisse fabulantur. Alii ex guttis capitis Medusæ sanguineis: Nonnulli ex putredine terræ, ex qua magnus illa serpens Python prodiit. Nec absolum hoc Nam & Nervi Scythiæ populi ob natos

Plin H.N. l. 3. c. 5.

Herodot. Histor. l. 3.

Leo Afric. l. 1.

Scalig. Exerc.

Kircher. de Magnet. p. 702. edit. Colon.

Vitruv. Arist. H. A. l. 8. c. 4.

Arist. H. A. l. 10. c. 4.

Arist. H. A. l. 2. c. 4.

Generatio.

Ovid. Metam. l. 4.

Metam. l. 4.

Herodot. 1.4. ex terra serpentes, paulo ante Darii expeditionem solum mutare coacti sunt, Herodoto teste: & Amyclas, Italiae inter Terracinam & Cajetam civitatem, à serpentibus ex vicinis paludibus prognatis, deletam, Plinius afferere aufus est. In corpore humano nasci, in Historia de Homine dicemus. Ex sanguine quarundam avium confuso, Democritus prodidit, referente Plinio: ex salvia in sterquilinio putrefacta alii. In solido & vasto marmore inventum fuisse, Martini v. Pontificis tempore, ex Baptista Leone apud Pareum habemus: Causam Cardanus reddit. Ex cadaveribus humanis nasci, & corrupta spinæ medulla, apud Camerarium invenies. A tali ex plumbeo feretro proficiente, Avenionensem opificem læsum, apud Pareum legitur. Modum generationis aperuit ex Aristotele *Plinius*. Coeunt, inquit, complexu adeo circumvoluti sibi ipsi, ut unus existimari biceps possit. Consecta ova in terra incubant, & factum sequente excludunt anno. Continuata illa serie contexta, ut monilis instar videantur. Quidam & animal pariunt. Fetorem in congressu edere, apud Ælianum legitur.

Vox. Vox ipsi est sibilus. Obtusum testudines, longum serpentes reddunt, stridere id Luciano: *ῥοῖζεν* Apollonio in Argonauticis. Erectos ante lapsum incessisse, imaginantur nonnulli: serpere, quis non novit! Flexuosus impetibus incedunt, & caput, reliquo corpore quiescente, ob vertebrae cartilaginofas vertunt: sicque corpus suum longum & angustum in partes adversas respicientes, melius tueri possunt. Squamis quasi unguibus, & costis quasi cruribus innituntur. Græci de hoc motu verbum *ἐλυσπᾶσθαι* usurpant.

Antipathia. *Inimicitiam* cum hominibus, plantis & animalibus gerunt. Quantum ad homines, omnibus contra serpentes inest venenum: feruntque ictus saliva, ut ferventis aquæ contactum effugere. Crates Pergamenus in Helleponto circa Parium, genus hominum fuisse tradit, quos *Ophiogenes* vocant, serpentum ictus contactu levare solitos, & manu imposita, venena extrahere corpori. Varronis tempore, pauci ibidem erant, quorum saliva contra ictus serpentum medebantur. Similis & in Africa gens Pphyllorum fuit, ut Agatharchides scribit, à Pphylo Rege dicta, cujus sepulchrum in parte Syrtium majorum est. Horum corpori ingenitum fuit, virus exitiale serpentibus, ut cujus odore sopirent eas. Mox vero liberos genitos, protinus objiciendi sævissimorum, eoque genere pudicitiam conjugum experiundi, non profugientibus adulterino sanguine natos serpentibus. Simile & in Italia Marforum genus durat, quos à Circes filio ortos servant, & ideo in-

esse iis vim naturalem eam. Idem apud Strabonem invenies. Inter animalia gerunt inimicitias cum *avibus*, *quadrupedibus*, & *exanguibus*. *Avibus*. Nam aquila lapidem aëtitem in nido deponunt, ne pulli à serpentibus lædantur. Eadem in montibus regni Morfili anguibus vescuntur. Notum, quam gratitudinem Aquila à serpente Spiritis arctissime complicata, rustico liberatori præsterit, apud Ælianum. *Pavonis* clamore terrentur, *Ciconie* in Thessalia maxime immunes, quod serpentes interimant. Eiusdem in Italia pulli tribus annis continuis aliquando devorati fuere. Huc *accipitres*, *ibides*, quorum pennas timent, *vultur*, *hirundines galli*, & *gallinae* pertinent. Ex *quadrupedibus* sunt *Elephanti* qui Spiritu cervorum ritu, serpentes è cavernis evocant: *Leopardi*, quorum odorem vitant, *Cervi*, qui seu tanquam medicamento, quod Isidorus tradit, seu tanquam pabulo, quod Belluacensis; seu levandi senii ergo, & ut pilos mutent cornuaque deponant, quod alii, serpentibus vescuntur. *Sues* etiam angues inventos edunt. Per eas ager Plombinensis à quodam serpente purgatus est. *A foricibus* brumali tempore infestantur, quod tum languore quodam laborent. Cum iidem, testudo, ichneumon, lacerta, & Chamæleon, ut propriis locis est dictum, congregiuntur. Catum quoque eis infestum, apud Aristotelem habemus. Ex *Exanguibus*, *Locustæ* species quædam *Ophiomachus* dicitur, quod cum serpentibus prælietur, eosque gutture arrepto interimat. Albertus *O-pimatium* vocavit. *Cancris* serpentes ad Ephesiam metropolim, forcipibus arripiunt, dum paludes juxta Ephesiam tranare conantur. *Aranci* sub umbrosis arboribus apricantes, ictu inflicto vertiginosos reddunt: quod tamen melius de lacertis sumferis. De *plantis* hoc habe. Nec umbras quidem fraxini arboris ferre: ideo hæc prolixo nature beneficio, antequam è latebris egrediantur floret; postquam delituere, folia demum deponit. *Smilo*, in Trachinio solo, si appropinquaverint, interire. Foliis quernis injectis, si Geoponicorum auctori credimus, perire. Octobrem florescentis uvæ averfari, nec tum temporis in vitibus inveniri. Veronica circulo inclusos flagellando, quia exire non audent, sese perimere. Odore alii deterreri: rutæ, vero Lybicas inprimis, animo linqui. Taceo trifolii quandam speciem, ut Plinius voluit, absynthium, artemisiam, abrotonum, libanotidem nepetham viticem, quam mulieres in Thesinophoriis pulvinaribus substernebant; Helenium denique seu Enulam Campanam, cujus ideo Ælianus meminit. Therionarca in Cappadocia & Mysia nascentem, omnes feras torpescere, fabulatur Plinius. Ab igne abhorreere apud Cardanum habemus.

Sympathia
Plin. in
proæmio.
Arist. H. A.
l. 2. c. 1.
Plin. H. N.
l. 16. c. 34.

Amicitiam colunt *inter se*, quia in cavernis sæpe conglobatim inveniuntur: cum *anguillis*, ut Gesnerus exemplo cujusdam pueri docet: cum *vulpibus*, quia in cryptis communem vitam degunt: cum *Cattis*, quia aliquando secum colludere visi sunt: *Hederam* serpentum frigori gratissimam, ut mirum sit ullum honorem habitum ei. *Feniculo* degustato, senectutem facilius exuunt: & succo oculorum aciem, in latibulis fere amissam, recipiunt. Circa *Sabinam* semper obverfantur.

Natura & Mores
Plin. H. N.
l. 2. c. 63.

Naturam & Mores sequentia exprimunt. Terra serpentes homine percusso non amplius recipit, pœnasque etiam inertium nomine exigit; venenum secundum quosdam, in cauda habent, quod in vesicam ori vicinam deducatur; quæ, priore etiam ejecto, intra diei naturalis spacium alio impleatur. Quatuor frigidissimis mensibus latent, nec quicquam comedunt, imbecillitum adeo veneno, ut impune tractentur: Urgente canicula adeo æstuant, ut nunquam fere quiescant: Plinius, cum sole in cancro, torqueri dixit. Vere, dum è latebris prodeunt, exuvias deponunt; quas quidam *syphar*, alii *senium*, γήρας, nonnulli ad Plinii mentem, *vernationem* vocant. Incipiunt à capite ut quasi, à deciditibus obcæcentur: diei naturalis spacio devolvuntur ad caudam, totumque aufertur spoliolum, ut Aristoteles prodidit, pro ut fœtus membranarum involucris liberantur. Degustato fœniculo in hominis conspectum prodeunt. Genuina ne hæc pellis, an ex muco & sordibus per hyemem contractum spoliolum, ad Disquisitionem causarum pertinet. Diuturnioris etiam sunt vitæ, seu quod exuvias deponant, seu quod parci sint cibi, seu in comparatione ad alias bestias. Diei noctem pervigilem conjungere, dum apertis oculis somnum capiunt, alii prodiderunt. Prudentia in eo notatur à quibusdam, quod totum corpus periculo exponant, ut caput illæsum servant. Illud facile pristinae sanitati vulneratum redditur; hoc attactio, moriuntur facile. Arundine percussi, mortuorum instar jacent: si frequenti ictu petieris totis viribus morde conantur. Stercus serpentum bene olere, facile concedi potest, si verum est, inter Calecutum & Cranganon inveniri, qui ab Ore suavissimum & mosci instar spirent odorem.

Arist. H. A.
l. 2. S. c. 15.
Galen. l. 2.
de locis
affectis.
Plin. H. N.
l. 32. c. 5.
Arist. H. A.
l. 5. c. 17.
& l. 8. c. 17.

Huc *veneni* consideratio spectat. In cysti fellis istud, secundum Plinium, residet: in vesica quadam sub lingua, qua disrupta liquor quidam biliosus emanat & corpus inficit, secundum Grevinum. *Tot eorum venena quot genera, tot pernicies quot species, tot dolores quot colores*, Isidorus dixit. Diversa tamen operatio. Mares fœminis, fenes junioribus, magni parvis, jejuni saturis, omnes, æstate quam hyeme, sunt perniciosiores. Deposito senio magis formidolosi feruntur. An aliquando veneno careant, disquiritur. Præ dolore ob amissum dirumpi, quæ Vincentii mens est, falsum. Breviore an diuturniore temporis spacio icti intereant, partim veneno, læso partim, adscribi debet. In Indiis Orientalibus sues vel canes à quibusdam admorsæ, sex duntaxat horis supervivunt: hominès diem naturalem: remediis liberati, periculo vacent si postea admorsæ fuerint. Alibi, vel ipse halitus prætereuntes interimit. Quendam interiisse, cum se in aqua lignis prope serpentis cavernam excalectis, lavasset, Ponzettus author est. Scaliger Paravicinum quendam, non procul Dertona, serpente, in venatione hasta occiso, mortuum, prodit. Mathiolus in agro Tridentino vacarum custodem in periculo, & morti paratum, nisi theriaca & aliis refocillatus fuisset. Habet & *locus* aliquid. Ferociores iis qui in plano montani, qui inter Arabica balsameta minus nocere creduntur. Vulneri inflicto, stupet primo æger: mox vulnere dolore afficitur, color mutatur, inflammatur, rubet, livet, nigricat, & æger totus ardet. De *Remediis* multa habentur. Vulcani in Lemno antistes, Umbro de gente Marubiorum apud Virgilium, Atyrapud Silium Italicum, virtutem Serpentum morsus sanandi possidere credebantur. Mira de Psyllis Lybicis Ælianus. Non valde si doluissent puncti, sola Saliva sanasse: ubi dolore premebantur, colluto aqua ore, bibendam tanquam salutarem dedisse: si nec hoc juvisset, accubasse ægro & corporis sui contactu infregisse venenum. Certiora remedia sunt, quæ aliunde sumuntur. Laudatur capræ nigræ lac, si locum affectum eo foveris. Puella quadam caseo capræ recenti ulceri imposito sanata est. Medullâ cervi perlinitus, ab eodem optime defenditur. Vegetius in jumentis demorsis, stercore suillo recente utitur. Dioscorides fimum bubulum vehementer commendat. Quid si ipsemet serpens suos ictus sanet? Herbarum huc facientium catalogum, apud Ambrosinum vide. Maphæum si sequimur, sunt in India arbores *Copaibe* dictæ, balsamum fundentes, quo læsi à serpentibus sanantur. Idem arbores ex nucum genere, si Plinio fides, faciunt: nec non in Græcia frutex, Epipactis nominatus, alii Embolinen vocarunt. Ex *Compositis*, Theriaca Andromachi intra, extra, Confectio Hermetis, Emplastrum Epigonum, Oleum scorpionum, & divinum, de quibus Ambrosinus, laudantur.

Venenum
Plin. H. N.
l. 11. c. 37.

Vescebantur iis olim, Troglodytæ, & *rsu in ci* Æthiopes, si Herodoto credimus; *Can* dæi, qui & Ophiophagi inde, si Plinio; *A* rabes,

Ambros. de Serpent. p. 40.

Scaliger Paravicinum quendam, non procul Dertona, serpente, in venatione hasta occiso, mortuum, prodit. Mathiolus in agro Tridentino vacarum custodem in periculo, & morti paratum, nisi theriaca & aliis refocillatus fuisset. Habet & *locus* aliquid. Ferociores iis qui in plano montani, qui inter Arabica balsameta minus nocere creduntur. Vulneri inflicto, stupet primo æger: mox vulnere dolore afficitur, color mutatur, inflammatur, rubet, livet, nigricat, & æger totus ardet. De *Remediis* multa habentur. Vulcani in Lemno antistes, Umbro de gente Marubiorum apud Virgilium, Atyrapud Silium Italicum, virtutem Serpentum morsus sanandi possidere credebantur. Mira de Psyllis Lybicis Ælianus. Non valde si doluissent puncti, sola Saliva sanasse: ubi dolore premebantur, colluto aqua ore, bibendam tanquam salutarem dedisse: si nec hoc juvisset, accubasse ægro & corporis sui contactu infregisse venenum. Certiora remedia sunt, quæ aliunde sumuntur. Laudatur capræ nigræ lac, si locum affectum eo foveris. Puella quadam caseo capræ recenti ulceri imposito sanata est. Medullâ cervi perlinitus, ab eodem optime defenditur. Vegetius in jumentis demorsis, stercore suillo recente utitur. Dioscorides fimum bubulum vehementer commendat. Quid si ipsemet serpens suos ictus sanet? Herbarum huc facientium catalogum, apud Ambrosinum vide. Maphæum si sequimur, sunt in India arbores *Copaibe* dictæ, balsamum fundentes, quo læsi à serpentibus sanantur. Idem arbores ex nucum genere, si Plinio fides, faciunt: nec non in Græcia frutex, Epipactis nominatus, alii Embolinen vocarunt. Ex *Compositis*, Theriaca Andromachi intra, extra, Confectio Hermetis, Emplastrum Epigonum, Oleum scorpionum, & divinum, de quibus Ambrosinus, laudantur.

Mathiol. l. 5. in Dioscorid.

Wotton de Diff. anim. lib. 6.

Veneni remedia.

Ælia. H. A. l. 16. c. 28.

Maphæus Hist. Indica l. 2.

Plin. H. N. l. 27. c. 18.

Herodot. Hist. l. 4.

rabes, si Solino. In Brasilia, carnem quorundam, qui brachii humani crassitudine, concidunt, & inter apparatus reponunt. In Cuba, inter regios apparatus censentur. Ova comesta per murænam redduntur innoxia.

In Medicina magni sunt usus. Totum si spectes, capite & cauda truncatis, interaneis abjectis, deglubiti, carne bene lota, & cum vino cocta, jure aromatibus condito, in lepra commendantur. Suffitu inveterati in mensibus provocandis Plinius utitur. Quidam cum floribus herbæ paralysis in oleo ad podagram decoquunt. Cinis combustus in fistulis sanandis vehementer commendatur. Baculus quo rana ab angue excussa est, parturientes adjuvat. Quantum ad partes, Oculum dextrum utiliter ad epiphoras alligari, dummodo serpens dimitatur, Plinius alicubi, author est. Cor si mordeatur aut alligetur, in odontalgia efficacæ perhibetur. Iecur qui degustaverit, si credere fas est, à nullo serpente tangetur.

Fel tosti Paulo Veneto, demorsos, à cane rabido sanat; parturientes, degustatum, felicissime juvat; & hæmorrhoidibus illitum opitulatur. De sanguine, ex lib. inno-

minati, prodit Ambrosinus, pallida prælabia rubicunda reddere, faciei inunctum ab omni macula fervare; dentibus illitum gingivarum fætorem auferre. Pinguedinem aliis ad luem veneream curandam Matthiolus admiscet: eadem, cum butyro majali lento igne cocta & percolata, ad paralysis & podagram conservatur. Pessis ad sterilitatem tollendam, cum felle tauri, Hippocrates miscet. Carnes ad extergendam cutim humanam valere, Porta persuadere conatur. Abensina in lepra eadem inhumat donec vermes enascantur: mox cum his efficeat, & drachmam pulverizatarum cum syrupo de melle leprosis exhibet. Tagautius, frumis & elephantia-

si iisdem medetur: Porta vulnibus & nervis incisis quod dissecti brevi temporis spacio coalescant. Spolium insignium virium esse credidere antiqui. Ad casum pilorum conducere, ait Galenus; ad claritatem oculorum, si eodem fricentur, Plinius: ad odontalgiam in aceto decoctum, & dentes eradicandos iidem. Aurium dolori, seu in vino seu in oleo, coctum, prodesse Dioscorides & Theophrastus; cum capitibus papaveris Archigenes. Suffimentum partus difficultates solvit. Ex sententia Plinii, lumbis parturientis alligari debet. Villanovanus suffitu ex eodem, cum opopaneæ, myrrha, galbano, Castoreo, stercore columbino vel accipitris factò, fætum mortuum & vivum educit.

Olim iisdem in puniendis paricidis utebantur. Ægyptii in foveam serpentibus plenam eos conjiciebant: Romani, culeo,

cum simia, gallo gallinaceo & serpente insutos, in mare projiciebant. In India, teste Linschotano, à circulatoribus circumferuntur, qui eisdem ad instrumenti musici sonum tripudiare cogunt. Annibal, injecta magna vi serpentum fistilibus inclusorum in Romanorum classem, effecit; ut Antiochus victoriam reportaret. Adipe veterinarii ad equorum stranguriam utuntur: aucupes carnibus ut aves citius pennas mutent. Albertus multa ex partibus, sed nugatoria, conficit, quæ apud Ambrosinum vide. Ovum quidam eques coram Claudio litigaturus, spe vincendi gestabat: deprehensus, tanquam veneficus, interfectus fuit. Senectam tanquam amuletum, in armillis quidam ligare solebant. Cardanus ad nescio quæ non, in certis constellationibus adhibet. Plinius cum sale, & serpillio tritam bobus in fauces, uva maturescens injicit, ut per totum anni curriculum valeant. Wottonus in armariis & cistis reponit, ut vestes à tineis immunes servet. Alii ejus pulverem inspergunt, ut apes ad alvearia revertantur.

Differentia serpentum multæ sunt, Primarias ad sequens caput rejicimus. Secundarias, à quantitate, colore, loco, odore, noxa, aspectu, & aliis accidentibus sumuntur. De quantitate nota, Marem sæmina semper minorem. In plaga septentrionali, ineunte æstate, parvos reperiri, qui regem cristatum habeant, eodemque occiso dissipentur. In Thessalia parvum & hirsutum, si Belluaceni si fides, quem Incolæ sacrum vocent, alium, sola voce animalia interimere. In India quoque magnitudine aliis longe inferiores, πικίλας τὴν χροάν versicolores, & ὠσπερὲν Φαρμάκας καταχαφέ ντας, quasi pigmentis distinctos. Alibi maximi sunt. Megasthenes scribit, verba sunt Plinii, in India serpentes in tantam magnitudinem adollescere, ut solidos hauriant cervos taurosque. Metrodorus, circa Rhyndacum amnem, in Ponto, ut supervolantes quamvis alte perniciterque alites haustu raptas absorbeant. Nota est in Punicis bellis, ad flumen Bagradam, (nunc Megerada) à Regulo Imperatore balistis, tormentisque ut oppidum aliquod, expugnata serpens, cxx. pedum longitudinis. Pellisejus maxillæq; usque ad bellum Numantinum duravere Romæ in templo. Huc Seneca respexisse videtur, dum scribit, Lenis & privata perniciæ non solas urbes movet. Quod late furere capit, & omnes appetit, undique configitur. Serpentes parvulæ fallunt, nec publice consequuntur; ubi aliqua solitam mensuram transit, & in monstrum excrevit, ubi fontes potu infecit, & si afflavit, deurit, obteritque, quacunque incessit, balistis petitur. Circa mare rubrum longitudine x l. cubitorum, crassitie eidem proportionata

olim

Egnat. ver. histor. l. 6.

Sueton. in Histor. l. 6.

Differentie.

Belluaceni Speculi. l. 20. c. 11. Æl. H. A. l. 17. c. 2. Plin. H. N. l. 8. c. 14.

Val. Max. l. 1. c. ult.

Seneca de Clement. l. 1. c. 25.

Æl. H. A. l. 17. c. 1.

T I T U L U S II.

De Serpentibus in specie.

C A P U T I.

De Serpentibus terrestribus.

A R T I C U L U S I.

De Vipera.

PRimaria ferè Serpentum Differentia est, in quantum in *Terrestres* & *Aquaticos* & *Dubios* distinguuntur. *Terrestres* sunt, *Vipera*, *Ammodites*, *Cerastes*, *Hæmorrhous*, *Seps*, *Aspis*, *Dipsas*, *Scytale* & *Amphisbæna*, *Cæcilia*, *Cenchrus*, *Aconitia Dryinus*, *Elaps* & *Anguis Esculapii*. His *Indicos* adde.

Ambrosin. de serpent. l. 1. c. 2. Nomen.

Viperam quidam ab eo quod *vipariat*, nomen sortitam putant: quasi à fætu exeunte, alvus matris laceretur: alii, & quidem verissimè, quasi *viviparam*, & per contractionem *viparam* & *viperam*, quod ova intra alvum concipiat, deinde fætum vivum enitatur. Græcis est aliquando per excellentiam ὄφης, ut in Oppiano animadvertere est, communiter ἔχιδνα mas, & ἔχιδνα fæmina, παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἐαυτῇ τὴν γαμὴν ἀπὸ θανάτου, quod ad interitum usque fætum contineat, cui fabulæ apud veteres fides data, vel παρὰ τὸ ἔχειν ἐν αὐτῇ τὸ ζῶον, quod animal intra alvum contineat, quod verissimum. Hodierini Græci *Echendras*, teste Bellonio, nominant. Itali *Marassos*. An rectè, alibi disquiretur. *Suessanus* *Scorzionem* vocat: *Nicolaus Florentinus* *Scorzonen*; quod vocabulum, apud Italos, omnibus serpentibus commune est. Arabes *Thyri* vocabulum ipsis imponunt. Unde *Andromachus* viperinos pástillos, ferinos appellavit, à Græco τῆρ seu τήρον. *Nepam* non esse, certum.

Aristot. l. 1. de generat. Animal. c. 10.

Serpens est venenosus longitudine cubitali, sæpè prolixiore, colore subflavo, pluribus maculis consperso, *Mari* caput angustum & acutum, collum crassius, corpus tenuius. *Cauda* ritu aliorum serpentum gracilescit, non tamen acervatim ut fæminæ. Squamis circa extremitatem asperioribus tegitur, quasira percita erigit. *Meatus* excrementorum in cauda est ventri propinquior. Canini *dentes* duo, fæminis plures. *Galenus*, fæminas subflavi coloris, admodum agiles, collum maximè porrigentes, oculis subrubentibus, inverecundis, & ferini intuitus facit. *Aëtius*, multis notis instar rotarum exornatas, magnitudine Cubitali cauda acervatim in tenuitatem desinente, alvo sinuosiore, & quæ caudæ innixa gradiatur. *Cardanum* si sequamur, erit præstantissimis viperis caput latum, erectum, & cavum, figura rhombi, oculi vivaces, berve corpus, & ad motum alacre. *Amatus Lusitanus* in Hispania cubitalem esse scribit, capite presso & acuto in quo verruca

Descriptio.

Galeni. de Theriaca ad Pisonem.

olim observati sunt. In loco quodam *Marcra*, visus, qui jugeri longitudinem æquaret, crassitie, si credere fas est, tantâ, ut equites ex utraque parte adstantes, seipos intueri non possent. *Posidonius* id retulit. *Porus Indorum Rex* ad *Augustum* decem Cubitorum misit. In *Malaber octonum pedum* inveniuntur, puerorum amatores. *Jacentes anguilinga esse facie* dicuntur, surgentes, eam adedò dilatant, ut ad humanam effigiem propius accedere videantur. *Novem pedum pellum* apud *Clusium* inveniens. *Tantam & Ambrosinus* apud magnum *Hetruriæ Ducem* vidit. Idedò non inepte forte *Gillius* scripsit, suum magnitudinem *Calecuti* æquare: cum præsertim edicto regio, ne occidantur cautum sit. *Circa fluvium Senegæ capras*, alibi cervos devorare dicuntur. *Colorem* si spectes, in septentrionalibus regionibus variegati vagantur. In *India*, si *Ælianum* sequimur, vittis à capite ad caudam pertinentibus, aliis æreis, aliis aureis & argenteis conspiciuntur. *Thevetus* quosdam rubescentes, cum squamis versicoloribus, alios instar foliorum lauri virides facit. *Hujus coloris & apud Valesianos* inveniuntur. *Hefychius Sauritis* vocat. *A loco* sunt aquatici, terrestres, quorum alii montosis, alii planis, alii quercetis, alii latibulis circa fagos, & corylos delectantur, & amphibii. *Observavit Bellonius* circa *Abydenum portum* genus quoddam, rubore in leucophæo refulgens, quod interdum in mari vivebat, noctu continentem, quietis causâ, petebat. *Odoris* ratione sunt quidam ex iis moscati, ut serpens *Æsculapii*, & *Cusso* Cypriorum, capite magno, & corpore exosse. *Integrum agnum* devorat: hoc absumpso, ad arborem se tamdiu fricat, donec ossa excusserit. *Noxam* si attendas, in *Hispaniola* innocui versantur: circa regiam *Peruanam Cusco*, incantationibus ligati, nihil damni, postquam ferè integrum exercitum delevissent, inferunt. Inter hos *Nicander Moluros* reponit. *Aspectu* sunt vario. Alii habent oculos prægrandes, ut *Lybici*: alii parvos & locustis similes: nonnulli sanguineos & luteo colore suffusos. Ad *accidentia* pertinet, quod quidam sunt ore acuto, quidam vasto. Nonnulli cono tanquam crista in vertice superbiant: nonnulli cornua habeant: quidam denique alas. Huc pertinent monstrosi, qualis unus biceps, in *Musæo Bononiensi* videndus, alter latissimi corporis, & compressâ caudâ, quorum icones damus.

Strab. Geogr. l. 15.

Æl. H. A. l. 17. c. 2.

Arist. H. A. l. 2. c. 14.

Ambrosin. de serpent. pag. 6.

conspicitur, dorso veluti quadam catena depicto.

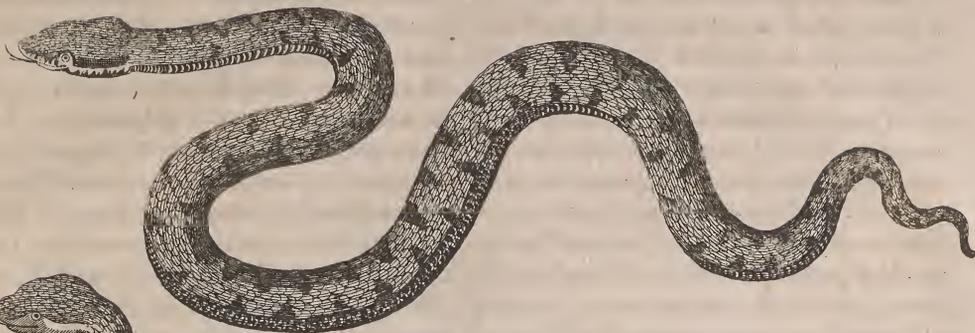
Anatom.
Ambrosin.
Hiltor. Ser-
pent. l. 1. c.
2. pag. 117.

Anatomica ipsius Ambrosini verbis exequemur. Sic autem ille: In dissectione viperini capitis *cerebrum* subnigri coloris conspicitur, & adeo pusillum, ut vix quantitatem quatuor granorum milii adæquet, propterea hoc animal à quibusdam calidum, & siccum esse creditur: quod immodicus calor cordis à frigiditate cerebri temperari nequeat. *Auriculis* viperæ carent, sed earum loco quasdam cavernas habent: Etenim Plinius tradidit animalibus fætum vivum parientibus aures inesse eminentes, exceptis cartilagineis, vitulo marino, Delphino & viperis quæ quibusdam foraminibus pro auribus, utuntur. Quoad *dentes*, Gesnerus tradit quosdam viperinum caput secantes, quatuor oblongos dentes in superiori mandibula spectasse; cum alii dentes tam superioris quam inferioris maxillæ, ob parvitatem, non appareant, sed maxillam acu fricando asperitatem, & fridorem percipisse; Hos pusillos dentes, tam in vivis, quam in mortuis viperis, nisi auferatur *vesicula*, in qua conduntur, nemo unquam inveni poterit. Baldus Angelus Abbatius quatuor dentes caninos tam mari, quam fæminæ viperæ attribuit, cum hoc tamen discrimine, ut mas duos habeat deciduos: Ideoque non admirandum esse putat, si interdum maris dentes duos tantummodo esse conspiciamus. Quamobrem Authores Nicandrum secutos proculdubio hallucinari statuit, quando pronunciat, demorfos à vipera mare, duo tantum ulcuscula, & à fæmina quatuor reportare: cum duos dentes maribus, & quatuor fæminis semper inesse crediderint. Et tamen vipera mas, antequam illi duo dentes cadant, quatuor etiam vulneribus possit patientes afficere. Hæc autem sententia si sit vera nec ne, indiget animadversione; quandoquidem nostri circulatores vipersas quotidie pertractantes, duos tantum dentes tam in mare, quam in fæmina se observasse referunt. Nos igitur decocto viperæ capite, & carne diligenter à craneo separato, duplex dentium genus conspicati & sumus: unum, quo hæc bestia se tuetur, & mordendo venenat; alterum quo ad mordendum utitur. Hi autem sunt dentes quatuor supra triginta ab Antiquis non descripti: cum in gingivis occultati non appareant. Horum autem talis est ordo; nam præter quatuor caninos nominatos, duodecim in superioribus maxillis, nimirum sex in utroque latere conspiciuntur; suntque ad instar ferræ versus gulam, & aliquanto majores dentibus armantibus inferiores maxillas. Inferiores dentes sunt viginti duo, nempe undecim in quolibet latere, quocirca quando authores memorant vulnera à dentibus vipe-

rinis inflata, eos de caninis dentibus verba facere opinamur; Cum cæteri dentes horum animalium illis ignoti fuerint. Quandoquidem veteres, harum ferarum *caninos* tantummodo dentes, descripserunt, quos vidimus perforatos, & vesicula veneno plena munitos, quæ novo toxico quotidie repletur, dum primum in ictu consumptum fuerit. Etenim quemadmodum in singulis animalibus aliqua semper generantur excrementa, quæ per partem determinatam extra corpus trudentur: Ita etiam viperæ venenosum excrementum per dentes evacuant, dum se defendentes, mordendo cætera animalia venenant. Hoc etiam præstat scorpio, qui in cauda aculeum perforatum instar dentium anteriorum viperæ possidet, & sub aculeo habet vesicam veneno plenam, quod punctis animalibus communicat. Neque mirandam est vipersas caninis dentibus ad tutelam tantum sibi met à natura comparasse: siquidem accidit idem pisci pistrici rostrum hinc inde dentatum possidenti, quos dentes huic animanti non nisi ad tutelam natura impertita est. Quod autem nostri viperarum venatores pronunciant, se tam in mare, quam in fæmina duos tantum dentes conspiciatos fuisse, inde natum esse credimus: quoniam cæteri in gingivis latentes non videantur: deinde hoc genus hominum tanquam rude, & imperitum nunquam anatomem harum bestiarum exercuit. *Pulmo* in viperis veluti vesicula oblonga membranosa, variisque meatibus plena, & aëre turgens observatur. Item *cor* grandiusculum apparet, & mobile in pericardio; hocque quando animal alexipharmaco necatur concitatus movetur, quam si ferro interimeretur, ob repugnantiam alexipharmacii ad venenum. *Jecur* est oblongum vena admodum crassa per medium percurrente, quæ dimanans à corde ad extremam usque caudam serpentis progreditur. Ibi etiam visuntur *venæ* seu *arteriæ*, quæ à corde & hepate ad gingivas, seu vesiculas dentium ascendunt: cum in *vesica fellea* tanquam in propria lacuna contineatur hæc materia venenosa, quæ inde ad dentes defertur. Possumus autem necessario attestari hanc venenosam materiam in cysti fellis residere, quoniam neque hepar, neque cor, neque sanguis viperæ venenum participant. *Ventriculus* sub jecore latitat, cui *oesophagus* adhæret cum aspera arteria ad pulmones usque descendente. *Splen* colo intestino annectitur. *Colon* flexuosum est, & in latere sinistro terminatur. *Rectum* autem intestinum à fundo ventriculi dimanare videtur.

Et tantum de viperæ anatomia Ambrosinus. *Severinus* in vipera à se secta sequentia observavit: Oblonga omnia *viscera*, item & ova. Primum exerto spolio ad cervicem,

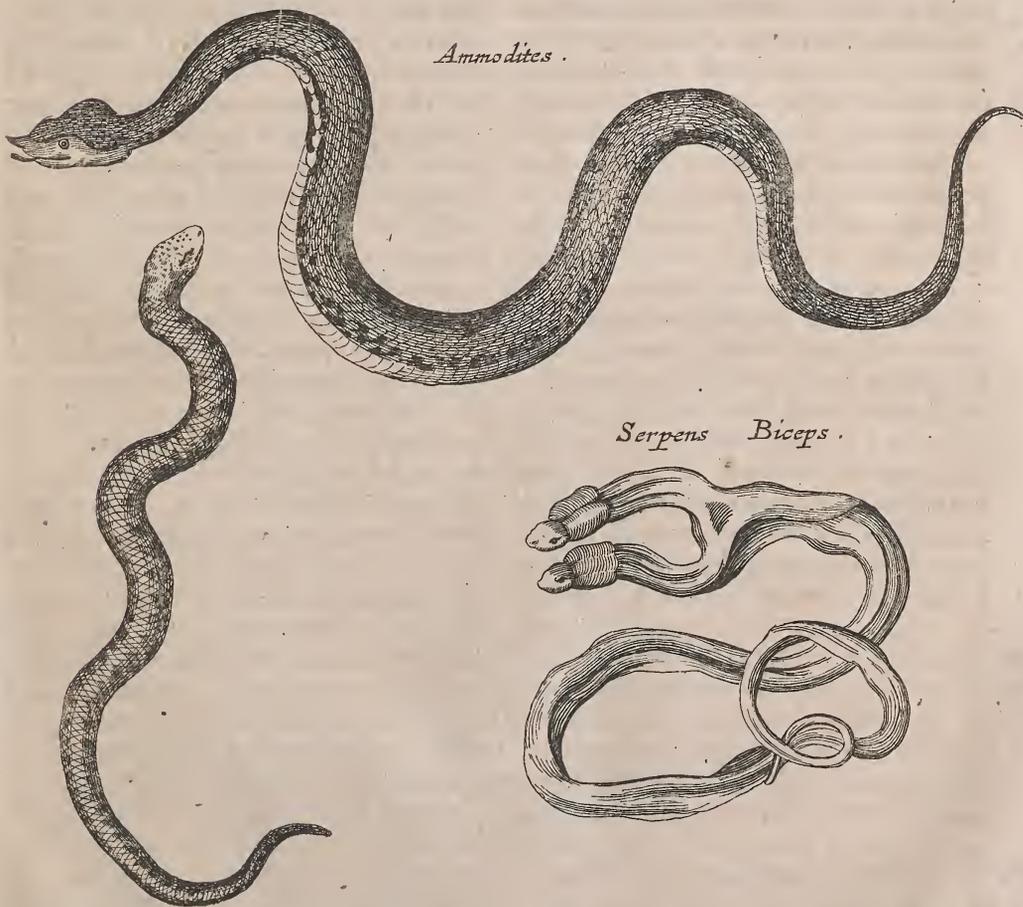
Vipera Mas.

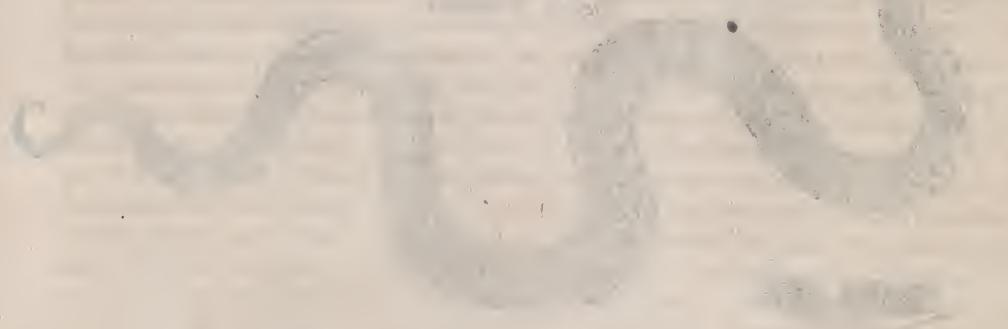

Vipera Fæminina.

Ammodites.

vicem, aspera arteria per longum annexa pulmoni eodem ductu. *Cordis* substantia alba tota, nisi quantum auriculæ rubent, quarum sinistra amplior. Aqua in pericardio: Cor triangulare complanatum. *Fellis vesicula* non hepatis affixa, sed Ecphyfi. *Renes* oblongi duo ex multis quasi renibus conflati, inferiores hi visceribus omnibus, & prope anum. *Testes* oblongi, forma æmulantes Pineæ semen. Reperti in utero tres *catuli* viperini, qui à matre biduo jam mortua superstites inventi sunt, caudis micantes. Ad hæc *ova* multa ad vasa spermatica utrinque: hinc autem descendunt recte per medios renes. Intra caudam vesiculæ duæ plenæ viru illo. *Intestina* rubra, carnosâ præsertim superne convoluta in quosdam veluti nodulos. In *ventriculo* & intestinis herbaceum alimentum. *Ventriculi* tunica interne rugosa, rugæ autem rectæ, quæ postea diducta utraque tunica facile explicantur. Differentia sexus in hoc genere: Mari cauda longior, fæminæ brevior & latior. Mari sub caudam vasa quædam oblonga, interne spinosa; genitalia non dubito. In multis inveniuntur regionibus, Italia, Hispania, India, Melita, Cypro, Chio, circa Amyclas, ubi insanabilis earum morsus, & alibi. Aristoteles tamen in Creta nasci negat. Cordus in Germania nunquam conspicuus est. In insula Syagro Arabiæ promontorio vicina, magnæ reperiuntur, Marsi populi qui impune viperas tractabant, alibi generari negare. Delectantur imprimis locis montanis: ideo circa Haliacmon Macedoniæ fluvium, & in Euganeis Patavinis montibus inveniuntur: aquis, populeis arboribus, & locis, quarum carnes Galenus pro antidoto reprobatur, quod ægrotantibus sitim intolerabilem faciunt. Hyeme latent, non tantum sub saxis, immotis fimo præsepibus, ut Aristoteles & Virgilius prodidere; sed etiam statuis lapideis, & terris. Rustici sane Itali, dum lignibus profundiora terræ tentarent, simul glomeratas sæpissime invenerunt.

In montana Phænicæ parte herbis vesici, & quasdam radices vorare, Pausanias prodidit. Non tantum herbis, sed & erucis, buprestibus, Cantharidibus, phalangis, mure araneo, stellionibus, scarabeis, bufonibus, Galenus: scorpionibus Aristoteles: picæ pullis, Albertus, Circulatores fufuribus in pyxidibus & capsis alunt. Venatores quidam decimo quinto quoque die potum cum herba quadam præbent. Vino delectari aliis visum: diu à potu abstineri, Bellonio. Frigidus videtur Aristoteles facere, quod hyeme latent: calidas, Galenus, Dioscorides & alii. Hyeme minus tales esse, facile exinde colligas, quia non mordent: æstate, & præsertim sub ortum Caniculæ vehementer æstua-

re, quia fervorem quandam præ se ferunt. Ex capite Cerberi natas, antiquitas olim fabulata est. Ex cinere vel putri materia oriri posse vel exinde colligitur, quod Julio Obsequente prodente, bello civili inter Augustum & Antonium durante; Pado effuso, ingens viperarum copia proruperit. Ex congressu maris & fæminæ progni, tam certum, quam falsum, cum muræna pisce congregi, vel maris caput à fæmina post congressum morsu avelli, quod apud Plinium legimus, cui Herodotus, Nicander, Plutarchus, Solinus, & alii ad stipulantur. *Ova* prius unius coloris & mollia, instar ovorum piscium concipiunt, & quidem superne versus præcordia: tempore parturitionis, catuli sine ullis membranis quandoque quod eas scindant, aliquando iisdem obvoluti, prodeunt. Vere postquam concepere, fætum ad mensem Augusti gestant. Viginti, una die, & quidem singulos parere, apud Aristotelem habemus. Tres supra viginti ab una in pyxide servata prodierunt; quarum quæ à matre separata erant, inertes reddebantur, Johannes de Saviis pharmacopæus author est.

Cum multis occultam inimicitiam exercet vipera. *Sputo humano*, si hoc in ipsius ventrem penetret, interficitur. *Mulieris gravida* si occurrat, abortum inferre creditur. Solo voce facit ut *mures* musculos suos alio deportent. Cum *osisynga*, & testudine dimicat. Illa sibi herba soncho simili providet: hæc origano vel ruta medetur. Cum *scorpione* congregi, & mutuo se conficere, Caspar Wolfius observavit. *Allii*, scordii, & alliariæ odorem vitare, apud Theophrastum habetur. *Arum* radix manibus affricata morsus viperarum arcet, si Avicennæ credimus. *Sinapi* iisdem adversari, idem affirmat. Ramulo *fagi* leviter contactæ obstupescunt, si Lacunæ fides est. Inter folia *fraxini* & prunas constitutæ, igni se potius credunt. *Solani* succo Galenus manus contra easdem madefaciebat. Rhafes viperæ oculos *smaragdum* intuentes liquefieri, & mox à capite effluere, reliquit.

Ad *Naturam* spectat, quod vere & autumnino spoliū deponunt: tempore vernali oculos fæniculo affricant, ut visus in cavernis contractam hebetudinem tollant; & quod gravissimum odorem spirant. Fæminæ, quæ pinguior mare, acerbior morsus est.

Venenatum animal esse, superius diximus: signa varia occurrunt. Aulicus quidam apud Rhodiginum in colorem porraceum incidit. Purpurascens vel amethistinum aliquando contractum apud Grevinum habemus. Excitatur aliquando singultus, quod ventriculus veneni acrimonia vellitetur. Semper ferè

Æl. H. A. l. 9. c. 96. Plin. H. N. l. 10. c. 62. Æl. H. A. l. 1. c. 24. l. 15. c. 16. Arist. H. A. l. 5. c. ult.

Arist. H. A. l. 5. c. ult.

Anipibia. Æl. H. A. l. 2. c. 24.

Natura. Arist. H. A. l. 3. c. 17.

Venenosus.

Locus. Solin. in Polyhi. Aristot. in Mirabil.

Martial. Epigr. l. 4. 59. Arist. H. A. l. 10. c. 62. Virgil. Georg. l. 3. Martial. l. 3. Epigr. 16.

Vitus. Pausan. in Bæot. Galen. in Theriaca ad Pisonem.

Temperamentum. Arist. Gener. animal. l. 1. c. 9. 10. Galen. de simplic. medic. facult. l. 11. c. 2. Generatio.

corpus intumescit, pustulæ ambustis similes erumpunt, fitis infestat, gingivæ cruore suffunduntur, jecur inflammatione vexatur, biliosi vomitus succedunt, vertigo, sopor, tremor, & urinæ difficultas, ut Dioscorides & Ægineta reliquit, oboriuntur. Ubi vero virus totum occupavit corpus, unguis ob caloris defectum livefcunt & corpus grandinem congelantem sentit. *Remedia* varia habentur. Amatus Lusitanus partem ictam scarificari jussit: emplastrum ex alliis cum theriaca eidem imposuit, & drachmas tres theriacæ in vino meraco propinavit. Ex animalibus laudantur Caro viperina quæ interaneis abjectis cocta, virus ad cutem pellit; cervi maris genitale, mustelæ venter salitus; cancri fluviatiles vel marini; sanguis fulicæ cum oleo potus; testudinis marinæ cum aceto; patientis urina hausta; stercus caprinum in aceto decoctum, vel in vino tritum, butyrum denique verus. Inter *plantas* plurima quoque occurrunt. Anchusa manducata & in fauces projecta eandem perimit. Abensina radicem, folia, & corticem Aristolochiæ laudat; Crollius, aconitum cum vino tepido: Alii bistortam, quæ contortis suis radicibus, convoluti serpenti figuram repræsentat: Matthioli Bryoniæ radicem, Citri semen & succum Rhamnis: Ferulam & juniperi baccas Dioscorides. Plinius Tragoriganum: Claudius Imperator, taxum arborem: semen viticis Ægineta: acetum calefactum & potum. Dorotheus Helius. Ex *Compositis* sunt plurima, inter quæ præcipua, Theriaca Andromachi, & Antiochi Philometoris; Antidotus Apollodori, rustici medici, Avicennæ & Galli, quam ex Arabia redux Cæsari obtulit. Pulvis viperinus quem nobis Medici describunt, plurimum quoque prodest. *Extra* applicantur, humani dentes in pulverem redacti: urina humana calida: Caput viperæ amputatum, & impositum: emplastrum ex ranis: simus caprinus in aceto dissolutus, & pellis recens ab eadem detracta: herba de Corso nuper apud Hispanos inventa, quam Cantabricam quidam autumant: radix ebuli in vino elixata: fraxini cinis cum succo foliorum permixtus: furfures cum aceto & ruta decocti: lignum colubrinum in Malabar nascens. Ideo ab incolis per arva decurrentibus, circumfertur. Laudantur etiam, melissæ folia eorumque succus: origanum viride contusum, radix personatæ in vino elixata: pix liquida cum sale: decoctum pulegii: serpillum cum aceto, & cætera, quæ in Ambrosino vide. Pareus theriaca antiqua in aqua vitæ dissoluta, usus est. Sunt qui cantus tibicinum pro remedio ponunt. Amatus Lusitanus cujusdam fontis mentionem facit, in quo si ægri demergantur, eva-

dunt. Fallopius observavit, (*verba sunt Ambrosini*) dum ruri versaretur, filium agricolæ à vipera in pede demorsum. Unde pater senex ad clamorem filii accurrens, arcto vinculo pedis digitum vinxit: deinde digito scarificato, cum non mediocri sanguinis effusione, jussit sibi locum ostendi, ubi à vipera filius percussus fuit: quo cognito, ut læsum pedem ibi natus figeret, imperavit; postea ducendo ferulam circa pedem, illius figuram obsignavit, & sumpto gladio, cretam intra vestigii lineam radens, in vino dissolutam, filio propinavit: quo præsidio juvenis, vomitione & alvi fluore correptus, tandem sanatus est. Virus quoque à vesiculis gingivarum exitum & fel ejusdem inficere, Gesnerus auctor est, qui puellam quandam, quæ carnem cui viperina permixta erat, gustaverat, in opisthotonum & alia gravia symptomata incidisse scribit. Fel confestim animi deliquium generat. Semen citri saccharo conditum, scordium, cornu cervi, lapis busonites, hyacinthus, sapphirus, smaragdus, inter præservativa recensentur. Et olim & nunc in mensis habuere locum. Ægyptii, Troglodytæ, & Arabes, passim eas conquirebant. Cirmi Indi ultra flumen, & qui montem Athon incolunt, Æthiopes, Macrobbii, & Seres iisdem alebantur, ideo ad centum quinquaginta annos vitam prorogabant. Athenæus ritu piscium conditas apponit. Nunc in Italia à mulieribus ob pulchritudinem expetuntur.

In Medicina multus earum usus, ex iisque pulveres, sales, olea, extracta, tincturæ, & vina, parantur. *Caput* collo appensum contra gutturis affectus, & anginas celebratur. *Cerebrum* in pellicula ligatum dentitionem promovet. *Iecur* coctum à venenato morsu præservat. *Ossa* in purpurea sindone ligata, & portata, epilepsiam & vertiginem amoliuntur. *Spolium* medicamentis opthalmicis miscetur: ex sententia Hippocratis, in delenda impetigine commendatur. *Pellis* ad facilitatem partus valet, si dextro parturientis femori alligetur. *Pinguedo*, si diligenter præparetur, ad oculorum suffusiones, ambusta, coërcendum pilorum sub alis exortum, cutis eminentias, in paralyti, commendatur. *Carnes* quidam ad vitam prorogandam facere scribunt, quibus Renodæus refragatur. Alii cum fæniculo decoctæ jusculo, visum imbecillum firmant. Ejusdem esu, servus Cratetis Medici, cui caro ab ossibus in morbo abscesserat, sanatus est, si Porphyrio fides. Plurimum siccare, & excrementa ad cutim detrudere, ideo elephantiacis, & aliis qui cutaneis morbis laborant, summe proficuum, apud plurimos Medicos invenies. Galenus aliquot exempli prodidit, qui cum vinum in quo

Remedia.
Amatus
Lusit. Curat. Cent. 1.

Plin. H. N. l. 22. c. 20. & 21.

Crollius de signaturis.

Dioscorid. M. M. l. 3. Plin. H. N. l. 20. c. 17.

Galen. de simpl. medic. l. 6. c. 10.

Pareus l. 20. c. 16.

Fallop. l. de tumoribus.

Æl. H. A. l. 4. c. 7.

V. sus in Cibus.

Plin. H. N. l. 7. c. 2.

Athenæus Dipnos. l. 8.

V. sus in Medicina.

Galen. de simpl. fac. l. 6.

Porta Phytogn. l. 6. c. 11.

Plin. H. N. l. 29. c. 4.

Galen. l. 7. de Comp. Medic. l. loca.

Porphyr. in regi. d. m. c. c. v. c.

Oribas. l. 3. de morb. c. 62.

Galenus Simpl. Medicin. l. 11. c. 1.

vipera extincta bibissent, liberati sunt. Cardanus eadem phthificos curavit. Fuere qui Gallinas nutriebant, donec deplumarentur, quas postea agris exhibebant. Matthæum de Gradibus, & Gattinarium id fecisse proditum. Alii ex tali pastu ova propagandæ vitæ idonea, sibi pollicentur. Pulveres & alia quomodo darentur, vide apud Ambrosinum, qui ex authoribus collegit.

Ambrosin. de Serpentib. p. 162.

Pulverem sitim excitare, ipsi experti sumus. Ad aquas hydro picorum exsicandas adhiberi, apud Petrum invenies. Cinis inter caustica à Fallopio censetur. Aquam Galleii pharmacopæi ibidem vide. Baldus Angelus in dolium vini injectas, corruptum pristino nitore restituere, idque in cella Cardinalis Ursini accidisse, scripsit. Ad theriacam singulari ratione præparantur. Primus Andromachus adhibuit, Antoninus Imperator revocavit. Galenus egregie descripsit. Consule si placet Ambrosinum, sed & nos ante non ita multos annos, in schediasmate ad Theriacam Andromachi exposuimus, cum ejus Lesnæ in Polonia dispensationi præessemus.

Galen. de Antid. l. 2. de Theriaca ad Pisonem, & alibi.

Differentiæ.

Viperarum differentias, *Color*, & *magnitudo* dabunt. Ratione *Coloris*, Pausanias in Æthiopia & Lybia nigras esse scribit. Porta pro ratione foli in quo vivunt, virides, rubras, rufas, albas, & nigras observavit. Cardanus rubræ crassæ & brevis. *Milort* ab Italis dictæ meminit: sed Mathiolus, innocentissimum animal esse, domibusque familiare, addit. *Magnitudinis* respectu, in Hispania, non nisi cubitales inveniuntur, si Amato Lusitano credimus. In regione Troglodytica, longitudinem decem & novem cubitorum exæquant si Æliano. In aurea Castella, viginti pedum sunt, si Cardano. Ægyptiacarum pelles tomento repletæ duplo majores sunt nostris, si Bellonio. Alpinus in Illyrico unico in fronte cornu insignes, marem album gerere, fæminam duo tanquam acus in incipite, capite latiore & compressiore esse, & à cerastis differre, scripsit. Sumunt & à veneno quidam differentiam, & serpentem illum, qui *Escurzo* Italis adferunt. Verum hic, quia est colore cinereo nigricante maculis distincto, longitudine sesquipedali, capite crasso & quadrato, ore magno & hiante, lingua nigra & mucronata, & tarde incedit, in viperarum censum referri non poterit. De *Viperis Chiappæ* ita *Nierembergius*: Genus viperarum Chiappa nutrit magnum, simile putrido ligno, pestilentem spiritum quatuor narium fenestris fundens. Quædam morsu equum intra diem occidunt, fuso per omnes juncturas sanguine. Sunt aliæ variegatæ, aliæ nigræ & proluxæ. Quemcumque momorderint, perimunt: crescente luna mitescunt, decrecente irritantur. Aliæ sunt pallidæ,

Amat. Lusitan. in Dioscorid. Æl. H. A. l. 9. c. 33.

Bell. observ. l. 2. c. 30. Alpin. de Medicina Ægypt. l. 4. cap. 8.

Nieremb. H. Exot. l. 2. c. 3.

nigris distincta lineis, inter distincta maculis albis, morso ab iis decedit per frustra caro. Aliis tanta pestis superest, ut si fuste contingantur, subeat virus usque ad brachium. Aliæ hujus sunt conditionis, ut si mordeant mane, morsus evomens sanguinem pereat, sub vesperum, non sunt lethales. Visus ibi serpens, in cujus utero inventi triginta & unus sætus.

ARTICULUS II.

De Ammodyte.

Refertur hic tum ratione figuræ tum partus ad viperarum genera. Vocatur à Latinis *Ammodytes* vocabulo à Græcis desumpto, qui & ἀμμοδύτην, ψαμμοδύτην, ἀμμοδιώτην, per ypsilon, & ἀμμοδίτην per jota appellant: ibi δὲ ποτὲ ἀμμὸς καὶ τὸ δύθειν quoniam arenam subeat: hic ab ἀμμος & διορύττω perfodio. Aëtio est *Cenchrias* vel potius *Cerchnias* ab asperitate miliari, quod cauda ipsius instar granorum milii dura sit. An ἀμμοβάτης apud Lexicographos sit ab eo diversus, vel ἀμμόβατης, apud Suidam difficile est dicere. Nonnulli Ammoditem, Centriam, aut Centritem, ob duritiam caudæ dici debere innuunt. Cum κέντρα quædam lignorum & lapidum vitia dicantur ut apud Theophrastum videre est: & Plinius, in quibusdam arboribus veluti in marmore, centra quædam, id est, durities clavis similes, & feris inimicas esse asseveravit. Ut ut sit, *cornutum* vocavi, quod eminentiam quandam cornu æmulantem supra nasum gerat; & *viperam Cornutam Illyricam*. quod in illa regione frequens sit, *monoceron* denique, propter callum qui summam oris partem exornat, certum est.

Nomen. Ambrosin. l. 1. c. 3.

Theophr. H. P. l. 5. c. 3.

De ejus forma & Descriptione ita *Ambrosinus*. Olaus Magnus scriptis mandavit quosdam esse serpentes arenacei coloris, longitudine cubitali, maculis nigris distinctos habentes supra dorsum linearum vestigia: Deinde inter hæc serpentium genera Ammoditem commemorat. Quamobrem Lucanus colorem arenaceum hujus serpentis contemplans canebat hunc in modum. Concolor exustis atque indiscretus arenis Ammodites. Est igitur fera hæc vipere perquam similis, capite tamen ampliore, & maxillis latioribus, & in superiore parte rostri, eminentiam quandam acutæ verrucæ similem gerens. Propterea vulgares, non injuria, cornutum serpentem vel cornutam viperam nuncuparunt. Aëtius quoque Ammoditem cubitalis magnitudinis, & arenacei coloris esse statuit. Immo *pellem* maculis nigris præditam, & caudam præduram ei assignavit: Has autem condiciones lector in icone, quam exhibemus melius & commodius meditari poterit.

Descriptio.

Locus.

In Lybia teste Solino, in multis Italiæ & Illyriæ locis, comitatu inprimis Goritienfi stabulatur. Quadramius observavit in Circulatorum capfulis, catulos ritu viperarum eniti.

Venenum.

De Veneni signis & remediis, ita *idem Ambrosius*: Olaus Magnus describens signa veneni hujus serpentis ea esse protulit, quando particula demorsa non solum ingenti dolore & tumore afficitur, verum etiam quando virus à vulnere effluit, & propterea si patiens tertia die non perit, quandoque ad septimam usque diem vitam protrahit. At Inter cæteros Authores, clariora hujus veneni signa assignat Matthiolus, dum percussos ab Ammodite, festina morte opprimi scribit, & à vulnere eorum, qui tam brevi tempore non obeunt, sanguinem primo dimanare, labiaque vulneris intumescere, deinde paulo post sanium effluere, capitisque gravitatem, & animi deliquium generari. Imo addit homines etiam robustos ab hoc serpente ictos triduo interire, & celerius qui à femina fauciantur. Quamvis observaverit nonnullos ab hoc serpente percussos ad septimam usque diem vitam protraxisse.

Remedia.

Præsidia hoc venenum castigantia, inprimis communia laudat Abensina; deinde tanquam Alexipharmaca, castoreum, cinnamomum, & radicem centaureæ cum vino exhibet. Item radicem Aristolochiæ longæ, & Gentianæ probat, postmodum pro emplastris parandis, mel exsiccatum, & tritum, radices gracatorum, centaureæ, semen lini, harmel, lactucæ, & volubilis præscribit. Verum Matthiolus admonet primo appositis cucurbitulis ambitum vulneris scarificandum esse, injectis tamen vinculis arctissimis partibus superioribus. deinde tanquam præsidium peculiare mentam ex aqua mulsâ potam, castoreum, casiam, & succum artemisiæ, cum aqua commendat. Præterea theriacam in potu exhibet, eademque vulnus linit, & tandem emplastris attrahentibus utitur. Imo in hac affectione cataplamata nomis, & ulceribus serpentibus conferentia summopere celebrat.

ARTICULUS III.

De Ceraſte.

Ambros. l. 1. c. 4. Nomen.

EXcipit hic Ammodyten serpens, quod in locis etiam arenosis libenter stabulatur. Nomen à duabus eminentiis, *ἄμω & κέρας*, quæ in fronte cochlearum instar, sed solidiores habet, sortitus est. Aristoteli *Thebanum colubrum*, dici placitum est Bellonii. Olao est *Cristalis*, Alberto M. *Cristalis, Sirtalis & Triscalis*.

Bellonius obs. l. 2. c. 24.

Descriptio. Plin. H. N. l. 8. c. 23.

In *Descriptione* variatur. Plinius corpore Ceraſtis eminere cornicula sæpe quadri-

gemina scribit: quorum motu reliquo corpore occultato sollicitent ad se aves: *Tortidem & Solinus* habet. Albertus octo. Bellonius duo instar granorum hordei supra oculos, gemina minuta cornua imitantia, ponit. Addit, *dentes* viperinis similes, *dorsum* lineis quibusdam puniceis variegatum habere. *Actus* cubitalis magnitudinis, longissimum, duorum cubitorum, corpore arenacei coloris, juxta caudam desquamato, partibus ventris per ordinem squamatis, reliquit.

Solin. Po-lyhist. c. 40. Bellonius Obs. 2. c. 54.

Invenitur in Lybia, cujus mediterranea arida & sabulo referta sunt. Olim in Ægyptum migrasse, & magnam regionis partem inhabitabilem reddidisse, prodidit quidam, & ex his Lucanus. Bellonius dum Cairo in montem Sinai iter faceret, copiosos conspicatus est. In viis per quæ plaustra aguntur, frequens stabulatur, obviosque aggreditur & perimit.

Locus.

Lucan. Pharsal. l. 9. Bellon. obs. l. 2. c. 56. Natura.

Duo ipsis congenita adscribit Bellonius, nempe, quod ritu viperarum foetus edant vivos, & quod inter omnia serpentum genera diutissime sitim tolerant. Gressu flexuoso volutari, quoniam breves & crassi sunt; mole corporea arenis obruta, exertis cornibus aviculas allicere, ut superius dixi: Pssillos populos non attingere, adjici præteritis potest.

Æl. H. A. l. 16. c. 23.

Demorsus à Ceraſte, parte affecta intumescit, & duritiem quandam instar capitis clavi cum pustulis experitur. Mox sanies modo nigricans, modo subpallida effluit: mens alienatur: visus hebescit, inguina & poplites dolent. Tensis genitalibus convulsus obit. Inter *remedia* ponit Dioscorides membri præcisionem. Ægineta & Aretaeus scarificari & ferro ut inuratur jubent. Celsus rutam ex aceto coctam, & neperam cum sale & melle permixtam laudat. Plinius pice cum polenta quandoque utitur, interdum Castoris testibus cum panace & ruta in vino. Quomodo id Pssylli frangant, apud Ælianum habemus. Cornu ad præsentiam viperæ, napelli, aut fellis Pardi exudare, Grevinus & Petrus de Abano affermant.

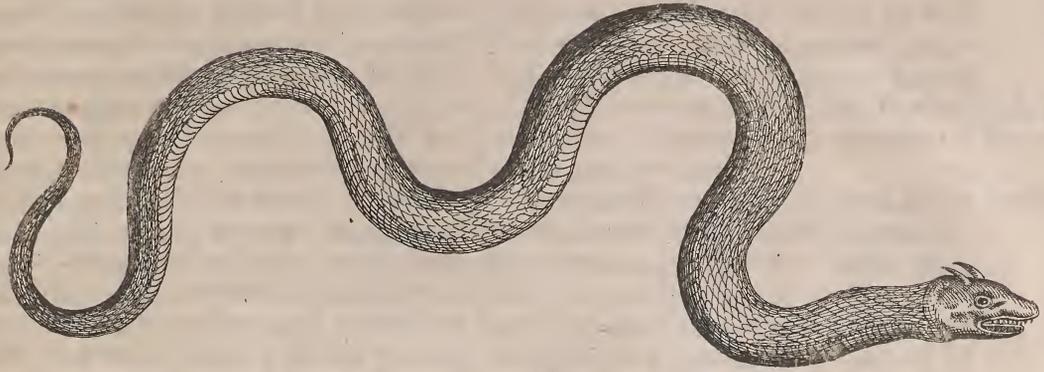
Venenum. Dioscor. l. 6.

Æl. H. A. l. 19. c. 28.

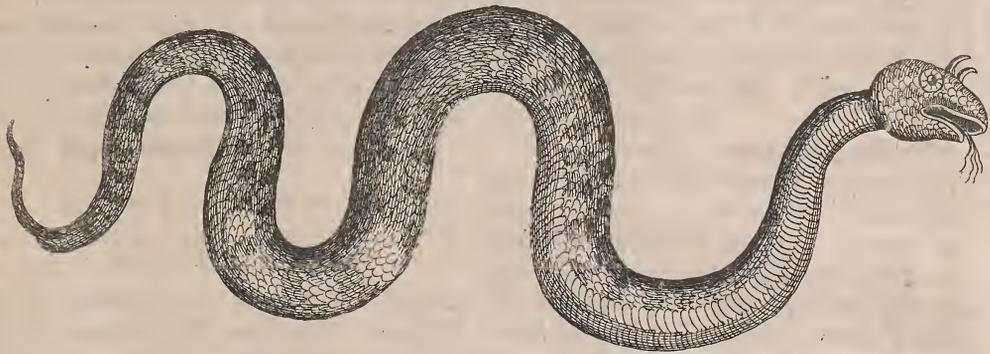
Datur apud Nicandrum genus Ceraſtæ *mutilum* vel quod cornibus careat; sed sic Ceraſtes appellari non possent: vel quod non tam patenti habeat: & quidem grandioribus quam alii maxillis instructum est, *Maxillare* vocatur. Forte illud quod superius ex Matthiolo in Illyrico inveni-ridiximus, Thair Ægyptiis dictum, & quod in theriaca, ut Prosper Alpinus scripsit, adhibent. Herodotus circa Thebas Ægyptias cornutorum serpentum, parvi corporis meminit, qui sacri dicuntur. Sed quia innoxii, ad Ceraſtas referri non possunt. Nos duas hic in Iconibus species exhibemus. Secunda ad Sere-

Differen-tia.

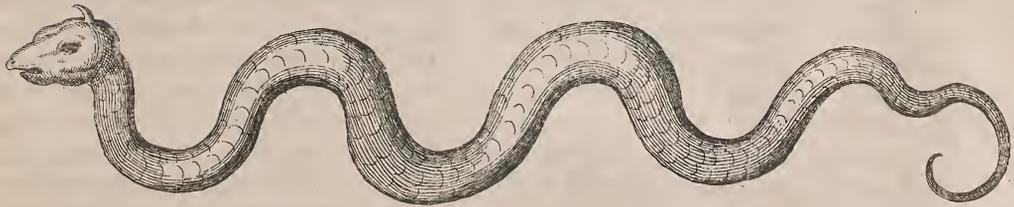
Ceraftes Greuini Aldrou. Gehörnichte Schlangh.

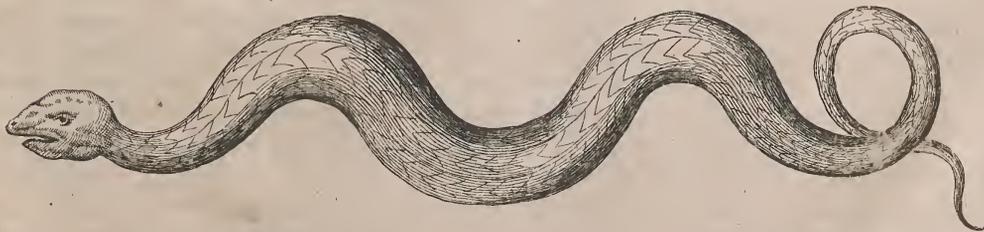
Ceraftes ex Libya Aldrou.

Hæmorrhous Parei.

Seps Parei.

Serenissimo M. Hetrurix Ducem ex Lybia allata est, una forte ex illis, de quibus *Fauconerius Anglus ad Gesnerum* ita scribit: Allati fuerant ex Cairo tres serpentes ad nobilem quendam Venetum, qui diligentissime in vitro magno & arena prope focum servabantur. Tres numero erant, quorum unus ferme erat triplo reliquis major, isque *femina*, quæ tum forte quatuor, aut quinque ova in ipsa arena edidit magnitudine fere ovi columbini; longitudo erat trium pedum, crassitudo fere brachii: *caput* duos digitos latum, idque compressum. *Oculorum* pupilla nigra, reliqua parte albo quorum ciliis utrinque prominabant cornicula duo brevia non carnea ut in quibusdam aliis, sed vere cornea. *Collo* erat pro magnitudine corporis tenuissimo, & satis longo. Totus parte superiore tectus erat *squamis* cincreis. Suprema squamarum parte nigricantibus, *cauda*, in extremo extenuata, & subfusca. Aliis duobus eadem erat forma, nisi quod cornua adhuc non extabant. Dixerunt esse filios illius majoris.

ARTICULUS IV.

De Hemorrhoo.

Hæmorrhous, Græcis & fæminine *αἱμορροῖς*, & masculine *αἱμορροῦς* ἀπὸ τῆς αἱματός, & ῥέω, quod ad ejus ictum sanguis ab omnibus corporis humani meatibus effluat. Isidoro est *Aspis hæmorrhous*, Arnaldo *Afrodus*, Sylvatico *Afudus*, Avicennæ etiam *Sabris*, & *Alfordus*. Olautria differentia genera esse putavit. *Thonium* Nicandro dici, quod locis illis Ægypti, quibus Thonis imperavit, delectaretur, Rhodiginus author est.

Descriptionem hujus serpentis, apud Ælianum, Nicandrum, & Paræum habemus. *Corpore* est pusillo. *Oculis* igneo quodam fulgore ardentibus, *Cute* splendidissima, *dorso* multis albis & nigris notis maculato, *cervice* angusta, *cauda* prætenui, cum corniculis supra oculos. Avicenna ei *dentes* æquales tradit. Nicander ita describit:

*Unum longa pedem, totoque gracillima tractu,
Ignea quandoque est, quandoque est candida forma,
Constrictumque satis collum, & tenuissima cauda.
Bina super gelidos oculos frons cornua profert,
Splendentium quædam radiorum albertia luce
Sylvestres ut apes, populatricesque locustæ.
Insuper horribile ac asprum caput horret, &
instar
Ipsius oblique sua parvula terga Cerastra
Claudicat, ex medio videas appellere dorso,
Parvum navigium tenet imam lubrica terram.
Abvius & haud alio tacite trahit ilia motu
Ac per arundineum si transeat illa grabatum.*

Locus. In Ægypto & illis locis quibus Thonis

imperabat, vivere superius dictum. In India reperiri, ex Diodoro Siculo colligi potest. Is enim in eo tractu quo Alexander Porum persequeretur, inventos fuisse serpentes, parvos equidem, sed quorum alii æreis virgis specie erant simillimi, alii densam & hirsutam cristam arrigebant, ad eorumque morsum toto corpore sanguineum fædorem dimanasse, scribit. Particularem locum si attendamus, faxorum cavernas incolere solent.

De *Natura* hoc occurrit, segnem admodum in incessu & pigrum esse: naturaliter, non aliter ac navis dum mare fulcat, incedere; more undæ, quæ assurgit & deprimitur: & fæminam à mari gressu ita distinguitur: quod hæc cum interne circa caudam firmet, cum mas ventri tantummodo innitatur, & collum serpendo extendat. Quæ de obliqui incessus causa, & Canobo Menelai gubernatore veteres nugantur, apud Ælianum & Nicandrum vide. Nemo alias hujus fabulæ meminit.

In ejus morsu, (*verba sunt Mathioli*) color loci percussus fit cruentus, ex quo ab initio nihil præter aquosum quoddam, effluit: ventriculus dolore afficitur: deinde sanguis non solum ex foraminibus morsis, sed etiam ex naribus fluit: spirandi difficultas subsequitur, & si quæ in corpore obductæ fuerint cicatrices, recrudescunt. In *morsu femina*, anguli oculorum & radices unguium sanguinem fundunt: immo sanguis ab omnibus corporis meatibus manat, & tandem dentes, putrefactis gingivis excidunt. Eadem Nicander, Galenus, Lucanus, & Ælianus prodidere. Immedicabiles quibusdam ejus morsus, alii partem scarificatam candenti ferro inurunt: quidam statim præcidunt; deinde cataplasmatibus valide attrahentibus utuntur. Dioscorides ad sistendum sanguinem emplastrum ex foliis vitium coctis & cum melle tritis primo imponit, post portulacam cum polenta antequam sanguinea urina prodire incipiat. Mathiolus allium & vinum dilutum, cum theriaca, exhibet: vulnus aqua frigida abluit, & demum, regionem vesicæ spongiis calidis fovet. Plinius, flores & mora rubi commendat.

Circa Differentias nihil fere occurrit præter ea quæ Nierembergii de *Indico hæmorrhoo*, & *Kokob* scribit, Pifo & Marcgravius de *Cucurucu*, ille de *Ibiracão* habent. De *Hæmorrhoo* ita *Nierembergii*: Habet novus orbis suum hæmorrhoum, *Abucyatli* dictum, similem teutla cotzuchqui, nisi quod sonalibus careat, majorem hæmorrhoo antiqui mundi, sed ejusdem veneni. Per omnes corporis meatus & cicatrices profundunt sanguinem morsu. Est alius qui etiam per juncturas prodige cruorem facit. De *Kokob* sic idem: Offenditur in agris Jucata-

Ælian. H. A. 1.9. c. 43.

Natura

Ælian. H. A. 1. 15. c. 13. Nicander in Theriacis.

Venenum. Mathiolus ad Dioscori. 1.6. c. 50.

Galen. de Theriaca ad Pisonem.

Lucan. Phasal. 1.9.

Ælian. H. A. 1.9. c. 43. Nicander in Theriacis.

Differentia.

Neremb. H. E. 1. 1. 2. cap. 2.

nensi-

Nieremb.
H. E. l. 12.
cap. 49.

nenfibus, quidam serpens ad hemorrhoi-
nostratis pertinens genus, quatuor longus
dodrantes, fusco colore, sed cyaneis & ru-
bescentibus maculis consperso. Hujus
ictus adeo pestilens est, ut intra horæ unius
spatium cogat ictum hominem sanguinem
rejeclare, & intra diem unum ex omni cor-
poris parte effundere, atque ita demum
mori. *Antidotum* esse inquit siliquastris
succum liquori tabaci permixtum, ex quo
alia contusa atque resoluta sunt, epotum-
que. Saxorum colit cavernas, & in his cu-
bilibus educat prolem. Egressus antrum,
cum strepitum audit, impetum facit in
obvios.

Marcgr. H.
B. l. 6. c. 14.

Cucurucu Marcgravius vocat, quem Pifo
Cucurucu Brasilianis dici scripsit. Ille novem
pedes longum facit, squamis flavescentibus,
ac per dorsum maculis nigris grandibus
variegatum. Nimirum, in toto flavo
macula est grandis, in nigro duæ flavæ, in
quibusdam nigris etiam unica flava, & sic
continue. *Cl. Pifo*, amicus & condiscipulus
noster, qui per aliquot annos illas oras lu-
stravit, ita describit: Cucurucu est anguis
crassus, cineritii coloris interius flavus,
externis maculis nigris distinctus, & iif-
dem ut *Cascavel* squamis vestitus, novem
& interdum duodecim pedes longus. Ma-
xime est venenatus, & plurimum metuen-
dus, licet caro ejus præparata à Barbaris
comedatur. Præcipuum illi venenum in ca-
pite, ideoque Brasiliani intercepto quan-
tocius caput amputant & cooperiunt hu-
mo: Ab illo ictus, corripitur vertigine,
tremoribus, torminibus, animi deliquiis,
febris ardentibus, quibus sudor frigidus
ac ipsa denique mors, intra diem natura-
lem, aliquando & celerius succedit. Præ-
ter enarratas qualitates, peculiare est huic
serpenti, quod morfu ejus virulento, venæ
erodi videantur, tantamque inflammatio-
nem & ardorem efficiat, ut sanguis bulliens
mox è naribus, auribusque, imo manuum
& pedum unguibus promaneat. Huic
malo si quæ Medicina detur, ipsius serpen-
tis, qui morsum intulit, caput emplastri
forma, vulnere applicatum: Tum & Folia
Tabaci recentia, leviter tantum ab ignis
flamma tacta, mirabiliter profunt, caute-
rii loco. Idem præstat contra hujus, alio-
rumque Serpentium morsus radicis *Caapa-
pia* decoctum. Deinde succedunt sudorife-
ra, vel ipso statim initio convenienter ex-
hibita, ut sunt radices Jusepebæ, Urueu,
Malvisco, Jaborandi, &c.

Pifo loco
citato p.
43.

De *Ibiracoa*, ita idem. *Ibiracoa* Brasilien-
sibus serpens est variegati coloris, albis, ni-
gris, rubrisque maculis insignis. Ejus mor-
sus est admodum venenosus, & pessima
symptomata infert, haud secus, quam Cu-
curucu, ut à Brasiliensibus accipi: quippe
sanguis quantocyus à morfu, ex auribus,

naribus & oculis profluit, & nisi statim sub-
ventum fuerit, moritur vulneratus. Si vi-
rus nondum ad cor abierit, carne ipsius
anguis cocta cum radice Jusepeba, Jabo-
randi, Malva Iseo, Caapeba, Cappyuba,
additis summitatibus Nhambi, ex vino
interne exhibitis vulnerati restituntur.
Addatur externum remedium, ex capite
ipsius feræ contuso, & cum *Ærva de Co-
bre*, aliisque ejusmodi ante enarratis præ-
paratum.

ARTICULUS V.

De Sepe.

SEps, quibusdam, non male Sepes, Græ-
cis σήψ, & quidem fæminino genere
dicitur. Sine dubio *πυρά τὸ σήπει τὸς ἀλη-
γένης*, quod vulneratorum ab hoc serpen-
te caro, statim putredinem concipiat. Ideo
nonnulli ex Scaligero, non male *Putriam*
vocare. Dicitur & *σηπεδών*, quamvis Ni-
cander Sepis & Sepedonis diversis locis
meminerit. Nec vel iste diversas Sepis &
Sepedonis descriptiones habet, nec mor-
sus Sepis symptomata ab Aëtio recitata,
ab accidentibus Sepedonis ictus, quæ a-
pud Nicandrum leguntur, differunt. Ideo
Gesnerus, & Grevinus pro synonymis sum-
sere. Avicenna *Selsir* vocavit.

In *Descriptione* variatur. *Abensina* eum
capitelato, collo parvo, cauda brevi, ven-
tre rotundo, tergore lineis diversi coloris
variegato facit: *Ætius* duorum cubitorum
longitudine, ore acuto, albis notis macu-
latum. *Ælianus* eidem quatuor dentes,
quos Volaterranus, recurvos facit, qui tu-
niculis quibusdam occultantur, adscribit,
Pausanias cinereum colorem, & macula-
rum *ποικιλότρεα*, alvum majorem. *Nican-
der*, colorem hirsuti tapetis assignat, quem
Scholiastes varium, Grevinus, pallidum
interpretantur.

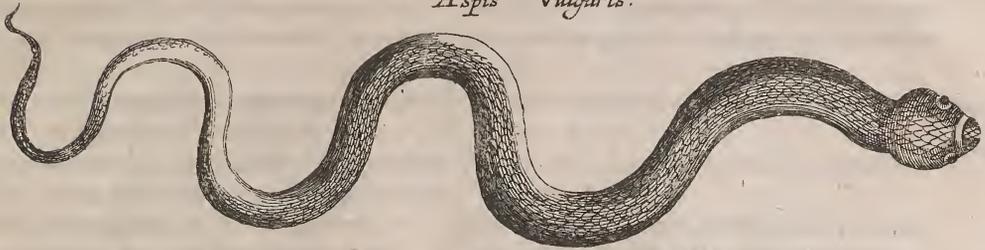
Invenitur in regionibus Syriæ & Arca-
dia. Legimus namque apud Pausaniam,
Ægyptam Elati F. Arcadiæ Regem,
incautum ab eo interemtum fuisse. Dum
currit, brevior cauda videtur: quem ta-
men obliquo majorem tramite ducit. Co-
lorem in eorum quæ attigit similitudinem
mutat. Venenum, quod ad morsum illico
tabe destruit, ex dentibus ejaculatur. Ossa
cum corpore dissolvere, Lucanus scripsit.
Dicitur Nicandro *δύψιος*, vel quod sit *ξηρός*,
vel quod faciat *δύψαν τὸς δακνυμένους*: vel
ob siccitatem, vel quod percussis sitim ad-
ferat. De ignis veneni ita Lucanus:

*Mors erat ante oculos, miseriq; in crure Sabelli
Seps stetit exiguus, quem flexo dente tenacem
Avulsit que manu piloque affixit arenis.
Parva modo serpens, sed qua non ulla cruentæ*

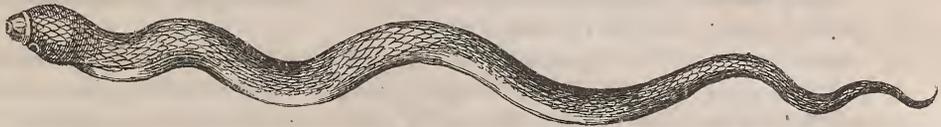
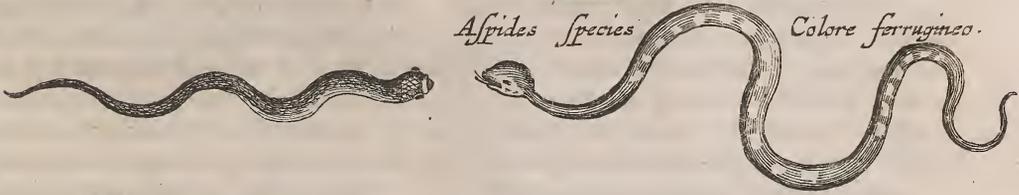
Seps Aetii ex Matthiolo.

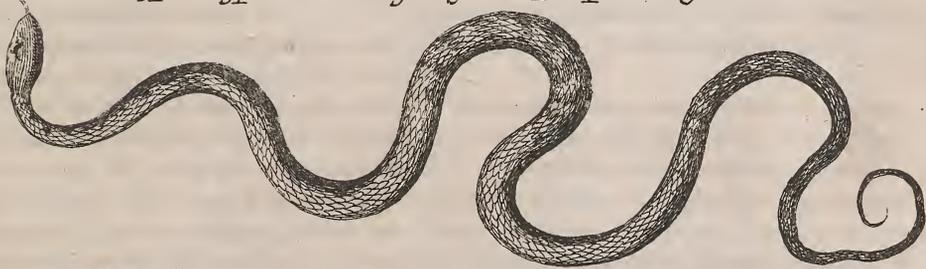
Aspis Vulgaris.

Aspidis species colore ferrugineo.

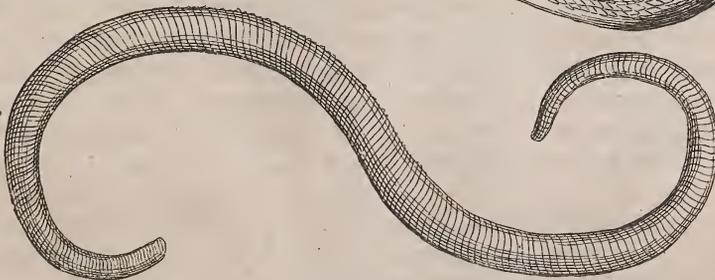
Aspidis species colore ferrugineo. Vipera parva Vulgo dicta.

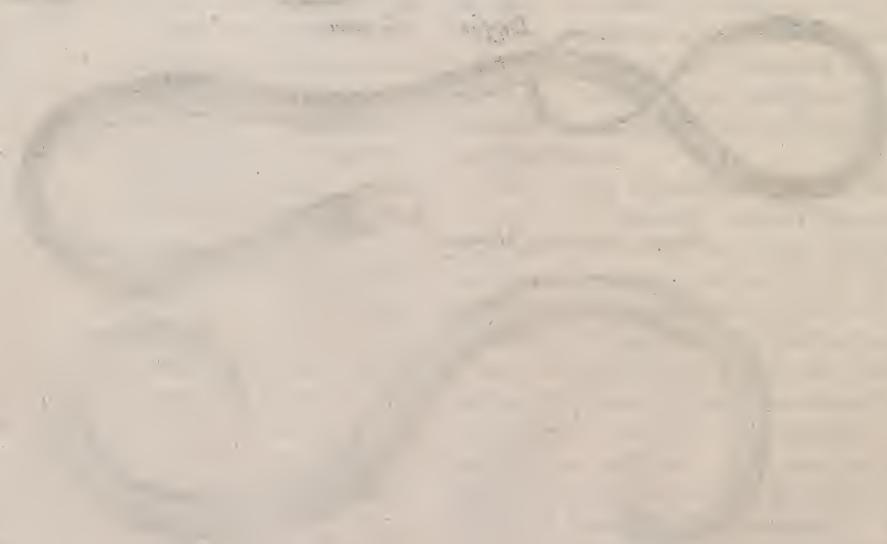

Dipsas Grewi.

Ibyara Serpens Margraf.

Tantum mortis habet, nam plaga proxima circum

*Fugit rupta cutis pallentiaque ossa retexit:
Iamque sinu laxo nudum est sine corpore vulnus.
Membra natant sanie, sura fluxere, sine ullo
Tegmine poples erat, femorum quoque musculus*

*omnis
Liquitur & nigra distillant inquina tabe.
Disiluit stringens iterum membrana, fluuntque
Viscera, nec, quantum toto de corpore debet
Effluit in terras, sacrum sed membra venenum
Decoquit; in minimum mors contrahit omnia vi-*

*rus.
Vincula nervorum & laterum contexta, carumq;
Pectus, & abstrusum fibris vitalibus omne
Quidquid homo est, aperit pestis. natura profana
Morte patet, manant humeri, fortesque lacerti
Colla caputque fluunt; calido non ocyus Austro
Nix resoluta cadit, nec solem cern sequetur,
Parva loquor corpus sanie stillasse perustum,
Huc & flamma potest, sed quis rogos abstulit ossa?
Hac quoque discedunt, putresq; secuta medullas,
Nulla manere sinunt rapidi vestigia fati.
Cyniphias inter pestes tibi palma nocendi est:
Eripunt omnes animam, tu sola cadaver.*

Dioscorid. Inter remedia, portulaca & acetum mul-
Plin. H. N. sum à Dioscoride; à Plinio, cortex & bac-
1. 29. c. 5. cae lauri, oxymel, piscium salforum cibus,
& 6. dummodo vesperi vomitu rejiciatur, ab
Aëtio, spongia aceto calido imbuta, &
morsui applicata, laudantur.

Differen- Inter Sepem & Sepedona, ut supra di-
tie. ximus, vix aliquid est discriminis, etsi
Scholiafies Nicandri, Sepi colorem cocci-
neum, Sepedoni varium assignet. Videntur
tamen reperiri serpentes qui ad eundem
referri poterunt. Meminit Aristoteles cu-
jusdam pufilli, quem quidam *sacrum* vo-
cant, quem & reliqui serpentes, etiam ma-
gni virant. Hujus morsu omnia putrescunt.

Æl. H. A. Legitur quoque apud Ælianum, virum
1. 8. c. 7. quendam solo serpentis attactu periisse, &
vestem ægri paulo post putruisse. Huc &
Nieremb. *Aguasfen* pertinet, de quo ita *Nierember-*
H. E. 1. 12. *gius*: Subita pestis *Aguasfen* serpens duas
cap. 11. spithamas longus duntaxat, fusco colore,
lato capite atque compresso: adeo vero le-
thali est ictu, ut intra dimidiæ horæ spa-
cium interimat, decidente carne vulneri
vicina, ac misere putrescente. Versatur
montosis locis, editis, atque arentibus.
Alexiterium ejus *Pangaguasfen*, Nascitur in
Philippicis.

ARTICULUS VI.

De Aspide.

Serpenti quem Aspidem vocamus no-
men, vel ab aspergendo, quod venena
morsu aspergat, ut Isidoro placet; vel ab
asperitate cutis, ut Arnoldo; vel ab aspi-
ciendo, quod acutum intueretur, nisi eo-

Ambrosin.
de Serp.
1. 1. c. 7.
Nomen.

rum oculi à quibusdam carunculis compri-
mentibus impedirentur, ut Abensina, vel
ἀπείλειν, quod est, more serpentis bestia
fibilare, & se gyrare, propter acutum nem-
pe fibilum, vel ejus corporis longitudi-
nem, ut aliis; impositum est. Quidam Ser-
pentem Niliacam & Ægyptiam dixerunt,
quod Ægypto sit peculiaris: Propertius *sa-*
crum colubrum, quod in simulachris Isidis
adhiberetur, dixit, alii *Hypnalin* à somni
inductione. Quatramius Marassum voca-
vit, quod viperarum instar, vivos catulos
pariat.

Descriptionem apud Nicandrum habemus.

Descriptione.
Nicand. in
Theriaca.

Tam proceri; (inquit) extensa queunt quam
brachia duci
Tantaque crassities est, quantum missile telum,
Quod faciens hastas docta faber expolit arte;
Pro trucium horrifona taurorum, & cade leonum.
Squallidus interdum color albet, sepe virenti
Cum maculis sepe est cineres imitante figura;
Nonnunquam ardenti veluti succenditur igne
Idque nigra æthiopum sub terra, quale refusus
Nilus sepe lutum vicinum in Nerea volvit.
Præterea geminae calli instar, fonte caruncle
Herent sanguineis scintillant lumina flammis
Turgida squallet item cervix, græve sibilat ipsa
Bestia, dum certam vomit ira cancita mortem
Quatuor hinc intra maxilla concava dentes
Radices fixere suas quas juncta quibusdam
Pelliculis tunica abducit, triste unde venenum
Effundit, si forte suo hæc approximet hosti.

Belluacensis ei cæruleum colorem, den-
tes extra labia, ut in apro, exporrectos, ad-
scribit. Agricola longitudinem & crassi-
tudinem mediocris anguillæ, Wottonus
senum pedum, assignant. Plinius, duos
dentes in supera parte dextera lævaque
longissimos, tenui fistula perforatos, ut
scorpionum aculei, venenum infundentes.
Ælianus tenuissimis quibusdam tunicis in-
dud scribit, quibus inversis venenum ef-
fundatur, effuso, illæ ad pristinum statum
redeant.

Plin. H. N.
1. 11. c. 37.
Æl. H. A.
1. 9. c. 4.

In Gallia nullas divagari Bellonius au-
thor est: plurimas in Hispaniæ insulis Chri-
stophorus Andreas. Calidior aëre gaude-
re certum, ideo Africam, & ripas Nili in-
primis incolunt. Olaus in septentrionali-
bus regionibus observavit; scabrosa cute,
cinereo colore, oculis scintillantibus,
longitudine trium vel quatuor cubito-
rum.

Locus.

Umbrosis locis delectantur. Ideo Seneca,
ad umbram exsurgere dixit. Abhorrent
ab Ichneumone, Argolis anguibus, rana-
rum fatibus, cimicibus, aro, & halicacabo.
Ichneumon ova ejus conterit, & mor-
dente dente lacescit. Bellum, quod & a-
pud Ælianum invenies, Lucanus ita egre-
gie descripsit:

Sympathia
& Anti-
pathia.
Nicand. in
Theriaca.
Æl. H. A.
1. 3. c. 22.
& 6. 38. &
10. 47.
Lucanus
Pharal. 1. 4
Arist. H. A.
1. 9. c. 5.

C

Aspi-

*Aspides ut Pharias cauda solertior hostis
Ludit, & intas incerta provocat umbra,
Obliquasque caput vanas serpentis in auras
Effuso tuto comprehendit guttura morfu,
Lethiferam citra sanie[m] tu[m] irrita pestis
Exprimitur, faucesque fluunt pereunte veneno.*

Suidas.
Agricola
de animal.
subter.
Porta Phy-
togn. lib. 7.
c. 24.
Plin. H. N.
l. 21. c. 31.
Athenæus
H. A. l. 4.
c. 54.

Argoli serpentes aspides interimunt, i-
deo iussu Alexandri M. Alexandriam de-
portati fuere. Ranarum fetus cauda infi-
gnes persequuntur. Gallinæ ea die qua *cimi-
ces* comedere, ab iis non tanguntur. Fumo
ari ita inebriantur, ut torpidæ evadant. De
Halicacabo ita *Plinius*: Nec illud præteribo
aspidium naturæ Halicacabum in tantum
adversam, ut radice ejus propius admo-
ta, soporetur illo sopore enecans vis ea-
rum. Ergo trita ex oleo percussis auxilia-
tur. De amore aspidis maris erga anse-
rum custodem puerum, & fæminæ rivali-
tate commotæ erga eundem odio, vide A-
thenæum.

Natura.
Isidor. O.
fig. l. 12.

Ad *Naturam* pertinet, quod Isidorus scri-
bit, ad incantatoris vocem alteram aurium
premere alteram cauda obruere: nunquam
marem nisi comite fæmina è spelunca egredi-
di; alterutrum ab aliquo occisum, occifore-
m etiam in turba quærere, quo aliqui
affirmant; visum imbecillum ob caruncu-
lam, de qua superius, seu tubercula fronti
adhærentia habere, & levissimo strepitu au-
dito, quasi ex somno excitatas sese erigere,
quod apud Nicandrum legimus. In iracundia
præcipitibus tumet collum. De *ovorum*
natura prodit Bartholomæus Anglicus, par-
va, rotunda, livida, viscosa, fatida, summe
venenosa, & filamentis quibusdam conglo-
bata esse, quæ si à Rubeta vel alio veneno-
so animali foveatur, vermen procreari, qui
visu & halitu more Basilisci, primo foven-
tem, deinde alios etiam animantes perim-
mat. Mansuescitur, apud Ælianum legi-
mus. Cicurantur cibo; cum infantibus vi-
vunt, & crepitu digitorum vocatæ ex ca-
vis prodeunt. Mensam etiam, in qua tem-
peratæ vino & melle farinæ ipsis apponun-
tur; circumstant, ac reliqua omni spira in
terra relicta, caput allevantes circumlam-
bunt, sensimque explentur. Egregie de il-
lo *Plinius*: Unicus huic tam pestifero ani-
mali sensus vel potius affectus est. Conju-
ga ferme vagantur: nec nisi cum compare
vita est, itaque alterutra interemta, incre-
dibilis alteri ultionis cura. Persequitur in-
terfectorem, unumque eum in quantoli-
bet agmine populi, notitia quadam infe-
stat, perumpit omnes difficultates, per-
micat spacia, nec nisi ab omnibus arce-
tur, aut præceleri fuga.

Nicandr.
in Theria-
cis.
Anglic. l.
19. c. 38.

Æl. H. A.
l. 17. c. 5.

Plin. H. N.
l. 8. c. 23.

Venenum.
Nicand. in
Theriaca.

ictus Aspidis tam subtilis est, ut visum
effugiat: ideo mors Cleopatræ difficilis e-
rat cognitu. Tumor circa vulnus nullum;
post ictum statim sopor insurgit, oculi ca-

ligine suffunduntur, facies pallet, frons re-
frigeratur; icti assiduo hiant, & tandem
convelluntur. Actuarii ægri colorem in
viridem & herbaceum permutari asserit.
Inter remedia, Aristoteles & alii solam
partis mutilationem ponunt. Visum haud
paucis, si centaurium in vino tritum æger
evomuerit, periturum certo; victurum;
sin secus. Mercurialis plagæ exustionem
suadet; Pareus, quod sanguinem in venis
& arteriis congelari putet, tenuiorum par-
tium, medicamenta, si pars nigricet am-
putandam censet. Tentari tamen remedia
tam *simplicia* quam composita possunt. In
illis sunt, origanum virens cum vino tri-
tum; allia cum Zytho; aristolochia cum
rosis; apium cum mero. De aceto ita *Pli-
nius*: Nuper cum ab aspide calcata percuf-
sus, utrem aceti ferens deposuisset, sentie-
bat ictum alias illæso similis. Intellectum
ibi remedium est, potuque succursum. De
Citris videri Ælianus poterit. Objecti a-
spidibus rei, evasere quod id pomum co-
medissent. Huc urina impubium, quam
Plinius laudat, fel mustelarum, stom-
achus ciconiæ, urina & sanguis testudinum,
lapis Malacensis & histricis pertinent. Ex
Compositis sunt, Theriaca magna Androma-
chi, Antidotus Antipatri, & alia. Quidam
compositionem ex foliis tarsi barbati, ca-
ryophyllatæ, leucii rubri, pari pondere
sumptis, quæ in aceto acerrimo & urina
hominis sani decocta, parti extra applican-
tur: Aëtius pro fomento aquam marinam
adhibebat; quandoque post scarificatas
cucurbitulas, centaurium cum myrrha &
modico opio apponebat.

Plin. H. N.
l. 23. c. 1.

Æl. H. A.
l. 3. c. 5.

Plin. H. N.
l. 28. c. 6.

Vfus.
Galen. ad
Glauc. l. 2.
c. 10.
Galen. de
Composit.
medic. f. g.
l. 6. c. 14.

Maris in *Cibis* inservire, capite abscisso,
& cauda ad digitos quatuor, interaneisque
exemptis, cute detracta, & corpore aqua
abluto, Galenus prodidit. *Medicinam* si spe-
ctes, Plinius ad visum clarificandum ejus
membranam cum adipe alterius animalis
permiscet. Galenus emplastri Androma-
chi meminit, ad discutiendas strumas &
podagras, quod ex aspidibus vocatur,
quod cinerem ipsarum recipiat.

Differentiæ Aspidum apud auctores sunt
variæ. Apud Galenum est *χερσαία*, terre-
stris, quæ loca mediterranea incolit, *χελα-
δων*, *hirundinaria*, quæ hirundinem colore
æmulatur, & circa Nili ripas excubat:
πυλὸς σπυατρίξ, quæ sputo animalia inter-
ficat. Prioris longitudinem quinque cubi-
torum æquant. Chelidoniæ colore albo &
nigro refertæ sunt; Ptyades cinereo ad au-
reum inclinante asperguntur. Illæ quatuor
horarum spacio in animalium perniciem
operantur. Istæ, instinctu quodam natura-
li, cum flumen debet crescere per dies tri-
ginta alta petunt, & momento interimunt.
Hæ cineræ & virides præter morsum sali-
vam habent venenosam, & adeo tenuem,
ut

Differen-
tiæ.

Galenus l.
de Theria-
ca ad Pifo-
nem.

Scytale.

Amblystoma Greuii.

Cæcilia Blindschleich.

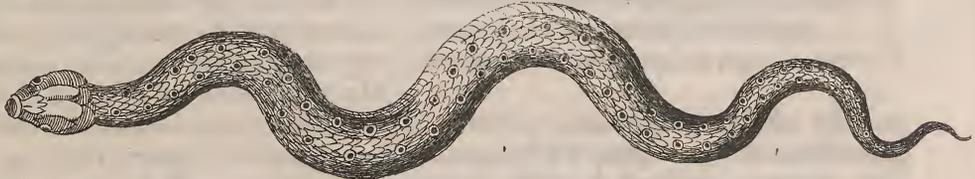
Cæcilia Vulgaris.

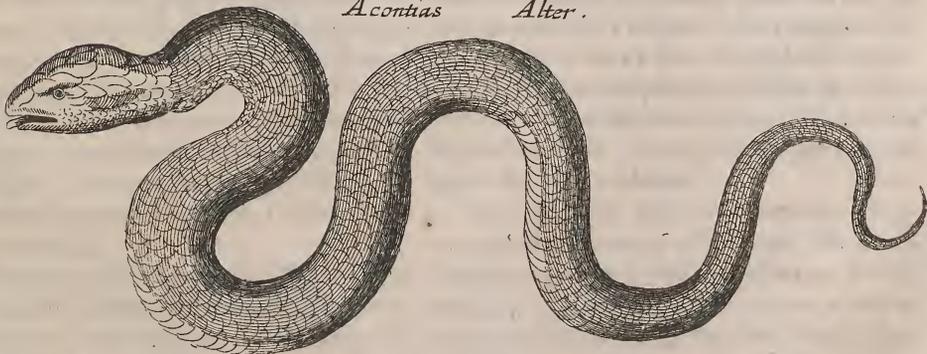
Cenchrus Veterum Belloni.

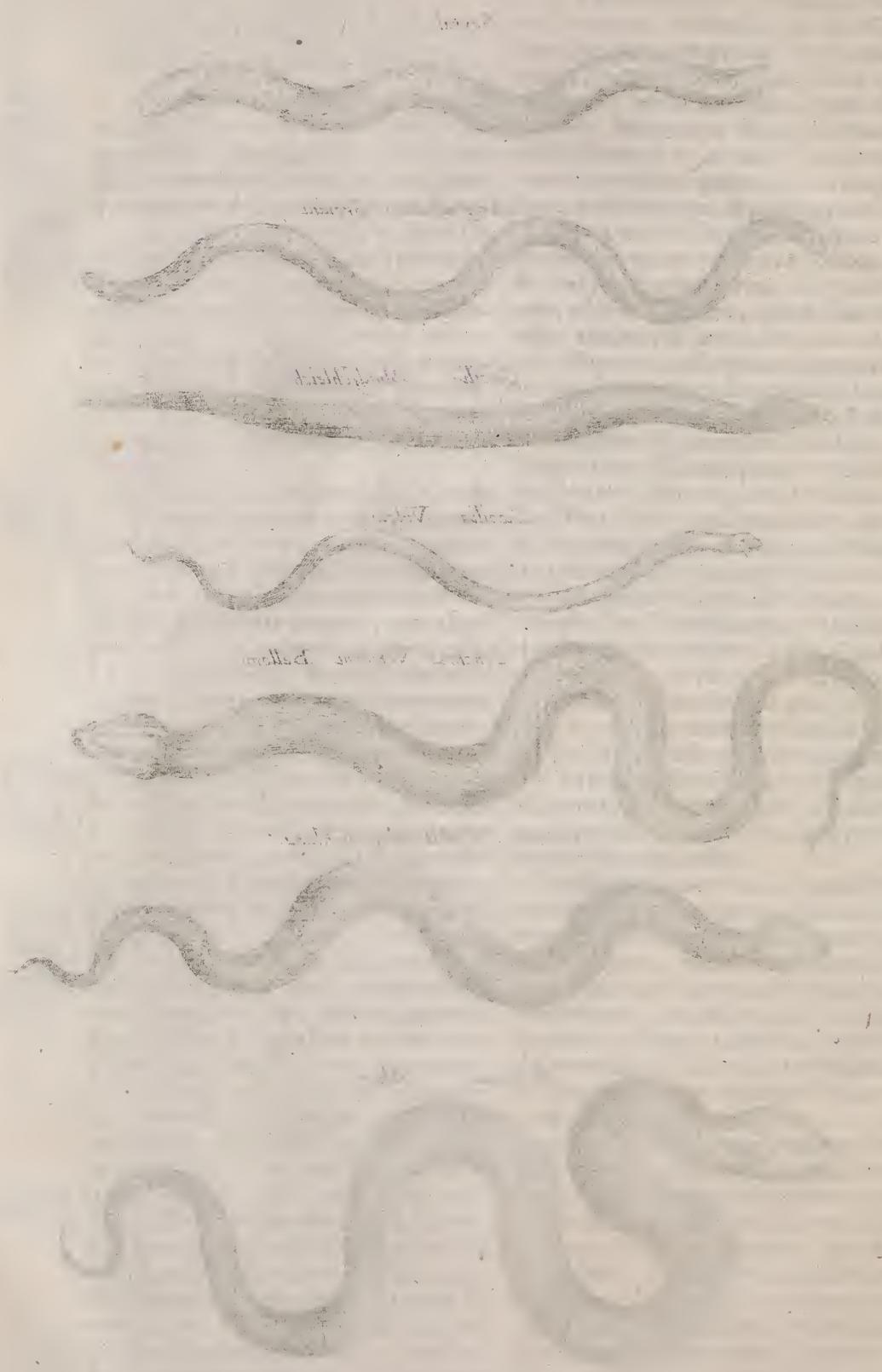

Acontias Taculus Angelschlang.

Acontias Alter.

ut angustissimos etiam cutis poros penetrare possit. Galenus, exprorecta cervice, & certa intervalli longitudine venenum exspuere scripsit: quod & apud Porphyrium invenitur. Ab his admorsus, motu privantur post continuos saltus soporantur, & cum torsione colli, spasmo, pulsu inordinato, & absque dolore vita privantur. Bellonius in Italia apud Brutios serpentem callum in fronte tuberculi instar gestantem vidit, quem aspidem veterum esse putat. Dioscorides unam tantum aspidem describit. Strabo duas Ægyptiarum species facit, quarum una, spithamalis sit longitudinis, & οὐδυνας ἰστέρας, chelidonia forte; altera, unius orgyæ, sub qua ptyas & terrestres sine dubio continetur. Apud Ponzettum tres sunt, *Sicca* nempe, & longior quæ oculos carbonis instar micantes habet. *Caput elevans*, & constrictis dentibus sputum ejaculans: & *Hirundinaria* quarum icones exhibemus. His addere placuit, *parvam*, coloris ferruginei; & alteram colore subviridi maculoso insignita, quæ Italis *aspido tormento* quod morsu tormentum adferat. In America quoque inveniuntur, quæ caudæ aculeo feriunt. Prope Bononiam ejusque villam Malalbergo dictam, habentur varii coloris, quæ dentibus vulnerant, & oblongo caudæ aculeo ferire nituntur. Rustici faucii partem tumefactam ligant, & adhibitis præfidiis tridui spacio liberantur.

ARTICULUS VII.

De Dipsade.

Aspidem sequitur *Dipsas*, quam Solinus inter species aspidum numeravit. Nomen à siti quam ictu suo infert promeruit. Unde Isidorus *Situlam* vocavit. Dicitur etiam μελάνερα, à nigra cauda; ἀμμοβατης, quod per arenam incedat; περιστήρ quod ictus ejus veluti flamma adurat; κἀνσος, ob eandem rationem. Videtur tamen inter *Presterem* & *Dipsadem* aliqua esse Differentia, ut Agricola prodidit. *Præster* percussus immobilis veluti quadam syderatione, menteque alienum reddit: mox pilis defluentibus, & urgente pruritu, alvi que fluxu, patientem absumit: quod de *Dipsade* scriptum non invenias. Dioscorides solam nominum causam Differentiam ponere credit.

Isidorus tantæ exiguitatis esse credit, ut non videatur, dum calcatur. At *Aëtius* longitudinem cubitalem, quæ paulatim ex crassa in tenuem definit, corpus albicans, sed simul maculis rufescentibus partim nigris variegatum, ei assignat. *Softratus* caudam duabus lineis nigricantibus insignitam: *Abensina* collum magnum, & *tergum* ad extremitatem nigricans, & caudam valde tenuem.

Nascuntur in Africa & Arabia, ut *Ælianus* prodidit: in Lybia & Syria vagari apud *Lucianum* & *Abensinam* legimus. *Plerumque* apud *Garamantas* *Pillis* finitimos inveniri, *Galenus* autor est.

De *Natura* hoc occurrit, inter ova *Struthionum* in arenis condita stabulari: sic *Garamantas*, qui illis fictilium & pileorum loco utuntur, adoriri. Acri quoque arde re fiti & fere inextinguibili. Ideo os siccum habere fertur: & veneno suo totum in corpore humorem absumere. *Aulus Tuscus* *Catonis* miles nullo aquæ potu, nec etiam proprio sanguine satiari potuit.

De *Signis* veneni, nimia inprimis & inextinguibili siti non est quod multa dicamus, quia jam de ea egimus. Aqua nec per lotium, nec per sudorem exit, sed intus detenta, abdomen ita tumidum reddit, ut hydropem mentiatur. Reliqua symptomata cum iis quæ à morsu viperæ conveniunt. *Lucanus* eleganter de iis:

*Ecce subit facies letho diversa fluenti,
Nasidium Marfi cultorem torridus agri
Percussit Prester: illi rubor igneus ora
Succendit, tenditque cutem, pereunte figura,
Miscens cuncta tumor toto jam corpore major,
Humanum ingressa modum super omnia membra,
Efflatur sanies late torrente veneno.
Ipse latet penitus congesto corpore morsus,
Nec lorica tenet distenti corporis auctum.
Spumeus accenso non sic exundat abeno
Undarum cumulus, nec tanto carbasa Coro
Curvare sinu, tumidos jam non capit artus
Informis globus & confuso pondere truncus:
Intactum volucrum rostris, epulaeque daturum
Haud impune feris non ausi tradere busto,
Nondum stante modo crescens fugere cadaver.*

Morsum immedicabilem esse, *Dioscorides* prodidit: posse tamen ad inunctionem partis affectæ & scarificationem procedi. *Galenus* *Theriacam* *Andromachi* vehementer laudat. *Abensina* vomitum provocat, & diuretica commendat; exterius vero, emplastrum ex sale, calce, & oleo componit. *Plinius* decoctum ex foliis lauri laudat: nec non *salsamentorum* cibum mero subinde hausto, ita ut circa vesperam, vomitu subinde reddatur.

De *Differentiis* nihil fere occurrit. *Solinus* aspidis speciem esse putat, *Dioscorides* toto genere differre existimat. *Aëtius* ad illud viperarum genus reducit, quod in maritimis locis stabulatur. *Grevinus* à vipera maculis parvis in cauda, & quod citius mortem inferat distinguit. At *Marsi* populi *Aëtio* accedunt, & degentes in solo uliginoso, viperas; in falso, *Dipsadas* nominant.

Porphyrius de abstinentia, &c.

Bellonius Observat. l. 3. c. 51.

Locus. Galenus l. 11. de simplic. medic. facult.

Natura.

Lucanus Pharf. l. 9.

Venenum. Dioscorid. lib. 6. cap. 50.

Ambrosin. l. 1. c. 8.

Nomen. Isidor. Orig. l. 12. Æl. H. A. l. 6. c. 51.

Agricola de Animal. subterraneis.

Descriptio. Æl. H. A. l. 6. c. 51.

Plin. H. N. 23. c. 8.

Differentia. Grevin. de venen. cap. 14.

Galenus l. 11. de simplic. medic. cam.

ARTICULUS VIII.

De Scytale.

Nomen.
Ambrosin.
l. 1. c. 9.

Serpens Latinis Scytale dictus, Græcis quoque σκυταλή, σκυταλής, aut τὸ σκυτάλιον seu à forma τῆς σκυταλῆς, quæ vox baculum significat, seu à longa & terete figura, quod σκυταλήν lorum coriaceum aut baculum æquet; dicitur. Quidam *Caciliam* vocant, quod in eunte vere ex antro egressus, fœniculum fugiat, ne visum recuperet.

Descriptio.

Forma est tereti & ita æquali, ut ubi caput vel cauda sit, discerni vix possit. Magnitudinem ligoni terrestri Nicander comparat, Quidam in tergo varia macularum περιπέτῃη^h distingui tradunt. Unde pictum serpentem Mantuanus vocavit. De ipso & Amphibænæ discrimine ita Nicander:

Nicand. in
Theriaca.

*Bifronti similem reperis scytalem Amphibænæ,
Pinguior est tamen, & cauda quæ nulla fere exit,
Crassior, ut quantum solita est comprehendere
lignum, (nem,
Curva manus strictum, quoties tenet ipsa ligo-
Tam prolixa, vagans, pluvio quam reptile celo,
Quod fecunda genus sua gignit viscera tellus.*

Natura.

In descriptione ejus errat Lucanus, & Solinus forte ex eo. De *Natura* hoc duntaxat habemus, tergo fulgere, forte, ut quia tarde progreditur, spectatores alliciat: primum nondum dissipato brumæ rigore egredi, & spoliū deponere: ne visum recipiat, à fœniculo abstinere: (Gillius tamen oppositum scribit) nec ictu mortem inferre. Inflammationem duntaxat infert, qualis ab apum & vesparum aculeis prodire solet.

De *Differentiis* nihil occurrit. Olaus M. cum Amphibænâ confundit.

ARTICULUS IX.

De Amphibænâ.

Nomen.
Ambrosin.
l. 1. c. 10.

Amphibænæ nomen ab ἀμφί & βαινα, quod geminum ut caput ita incisum habeat, venit. Dicitur alias Amphicæphalos. Hefychio ἀμφίσμανα Ethymologo ἀμφίσμανα, Alberto *Amphiselene* & *Armena*, Latinis quibusdam Utrimque grada.

Descriptio.

Descriptionem apud Nicandrum habemus.

*Post hanc exiguam tibi subdimus Amphibænâ
Duplice conspicuam (monstrum mirabile) vultu,
Cujus perpetua cacum caligine lumen
Quod latas utrinque genas, porrectaque menta
Plus aliis alto serpentibus agere tendat;
Terreus est illi color, & densissima pellis,
Plurima quam varie distinctam signa figurant.*

Exiguam dicit, quia parvus & imbecillus serpens est. Hefychius cubitalem & decurtatam caudam habere scripsit. De duplici vultu ingens est controversia, Ælianus, Plinius, Lucanus & Mantuanus affirmant, Matthiolus negat, Hefychius dubitari ait. Dari tamen bicipites serpentes in Differentiis dicemus. Color terreus illi est, quem Græci Φάλον, Latini pullum appellant. Cæcum addit, quia tam lata habet genas, ut oculos quodammodo premant. Notis in tergo pictam, nemo classicorum authorum dixit; & in Nicandri textu, pro περιπέτῃη^h, περιπέτῃη^h legendum est, quod idem est quod περιπέτῃη^h, Circulatis enim tractibus serpit.

Æl. H. A.
l. 9. c. 23.
Plin. H. N.
l. 8. c. 23.

Reperitur in Lemno, sed in Lybia maxime, si Luciano credimus. Germaniæ ignotam Agricola fecit.

Locus.

De *Natura* hoc occurrit, mulierem gravidam si Amphibænâ transfierit abortire: & ante cuculi cantum egredi, & sibi lo etiam interficere. Quidam ore eniti febulati sunt. Ælianus, caudæ loco alterum adhibere scripsit.

Natura.

Morsum ejus ea quæ è punctura apum proficiscuntur, insequi Aëtius, quæ à viperæ ictu, Dioscorides prodidit. Id forte in principio fieri solet; hoc, temporis successu. Remedia ex capite de viperæ peti possunt. A vite citissime interim, apud Rhodiginum habemus. Alii semen papaveris & Castoreum laudant.

Venenum.

De Ufu egregie scripsit Nicander.

*Hæc ubi jam crevit cadentes ligna coloni
Sectam deglabrant oleastri ex arbore virgam
Quale pedum strictis præbenti pellibus anguis.
Insertam obvolvunt, quas certis deinde diebus
Exarere sinunt, cantantes ante cicadas
Utilis hic baculus frigentibus artubus esse
Fertur, ubi ex animis digitos torpedo fatigat.
Tunc quia constrictos & eorum vincula nervos
Calfacit immisso fovet, extenditque calore.*

Rhodig.
Antiquat.
lect. l. 26.
c. 33.
Vfus.

Quod de nervis scribit, proditum est etiam Plinio. Ælianus vero habet, corium fugandis serpentibus & venenatis inservire. Dantur quædam in India Occidentali, quas incolæ *Maquizcoatl.*, & *Tezauhcoatl* vocant, quasi angues abusus, quod raro conspiciantur, setqui digitum longi, & minimi digiti crassitudinem æquant. Coloris sunt argenti, nitidi, ac veluti translucidi. Gradiuntur in utramque partem. In Brasilia quoque est serpens *Tapuyis* Brasiliensibus. *Body* Tapuyis, dictus. Vulgo fertur duo habere capita sed falso: inde autem error promanavit: quia tam caudâ quam ore ferit & inficit suo veneno: nec facile caudâ à capite discerni potest, quia ejusdem sunt figuræ & magnitudinis: Minimi digiti crassitudinem æquat, & longitudine unum pedem

Æl. H. A.
l. 8. c. 8.

Differentie.

Nieremb.
H. E. l. 12.
c. 10.

Marcgrav.
Hist. Bra.
l. 6. c. 13.

dem & duos digitos circiter. *Color* est albus splendens instar vitri, & annulis & elegantibus lineis notatur, coloris brunni aut ærei. *Oculos* habet minimos & vix conspicuos, hærent in cute, instar punctuli acu facti. Non procul ab extremitate *caudæ* anum habet, instar reliquorum serpentum. Contra venenum illius nullum dari remedium affirmant Lusitani. Sub terra vivit & illam fodiendo eruitur, victitat formicis.

Ambrosin. lib. cit. - Huc spectant tria hæc quæ apponimus serpentum genera. *Primum* Brasilianum, quod biceps est, & cancri modo incedit. Alterum caput tam est amplum ut toti corpori adæquetur; alterum proportioni corporis respondet, ut Josephus Acosta prodidit. *Alterum* Taprobanense apud Ramusium, quadrangulari forma, s. quatuor capitibus instructum, ut unum orientem, alterum occidentem, tertium meridiem, quartum septentrionem spectet. Unicuique oculus inest, & quo se unum gradiendo convertit, eo & alia feruntur. Animal est multipedum, sanguis vulnera citissime consolidat, *Tertium* in Hungaria reperitur, breve, duorum palmorum longitudine, nulla cauda, & æquali per totum corpus crassitie, utolim Vitus Hungarius Gesnero narravit. De *Amphibæna marina* in mari Anglico capta, refert idem, bina capita, geminis ornata oculis habuisse, quorum unum ab altero vix distingui poterat. Quatuor, addit, lineæ coloris amethystini totum corpus exornabant: quæ quidem lineæ, undiquaque flosculis quibusdam erant decoratæ pulcherrimis, instar florum pseudosycomorii.

ARTICULUS X.

De Cæcilia.

Nomen *Cæcilia* à cæcitate inditum est. Albertus & Isidorus Cæculam vocant. Niphus Cæriallam. Græcis dicitur *τύφλωψ* & *τυφλίνος*, Hesychio *κωφίας*, quasi furdaster, quod hebetis sit auditus. Nicander *ἀπήμαντων* vocavit, quod nullam noxam inferat. Germanis est *Blindtschleiche*, modernis Græcis *Tephloti*, *Tephiliti*, & *Tephlini*, prout annotavit Bellonius.

Descripio. Fusci & obscure maculosi est coloris, cum subrufo exiguo vix notabili. Color hic ad latera magis varius est, cum nigricantibus maculis diluta purpura distinctis, tanquam in marmore porphyrite obscuriore. Totus venter atro colore saturo nigricat. Sub collo & parte proxima color est glaucus, maculis quibusdam nigris variegatus. *Dentes* minimi, asperi, & qui vix apparent, in inferiori mandibula plures & magis conspicui. *Lingua* bi-

vida. *Oculos* an absolutos habeat, explorare in mortua non potuit Gesnerus; observavit tamen, totum oculum ab inferiore palpebra tegi, cujus foramen in comparatione ad reliquum corpus, erat per exiguum. *Ælianus* *Caput* murænæ simile habere scripsit. *Fæmina*, aliquando capta ex Gesneri descriptione, erat dodrantalis, crassitudine scytalis, cute admodum nitida. Meatus in medio ventris apparebat, quo compresso, ova velut immatura exhibant. Infra ad caudam meatus erat excrementi: Oculorum cavitates magis quam oculi conspiciantur. Deinde squamæ majusculæ magis caput quam reliquum corpus tegebant.

Tam velociter repit ac lacerta Chalcidica. Fætus vivos more viperarum enittitur. Percussa una à Gesneri uxore, fætus vivi ejecti sunt. Præ multitudine fætuum, uterum ipsis aliquando dehiscere, Plinius & Aristoteles prodidere. Virus bubus esse lethale apud Columellam legimus, Remedio caro ciconiarum, quæ Cæciliis vorant.

In Medicina adhibuit Osualdus. Theriacam namque ex Cæciliis & aqua theriacali paratam, pro sudorifero in pestilentia exhibebat.

Bellonius in *Terrestrem* & *Aquaticam*, sed nullo argumento nixus distinguit. Potest in *Vulgarem* & *Crassiozem* dividi, quarum icones damus. Lusitani *Cege* nomen, serpenti indiderunt, quem Brasilienses *Ibyara*, Tapuyæ *Bodty* vocant, Crassitiem minimi digiti æquat, longitudine unum pedem & duos digitos circiter. Color est albus splendens instar vitri, & annulis & elegantibus lineis notatur, coloris brunni aut ærei. *Oculos* habet minimos & vix conspicuos, hærent in cute, instar punctuli acu facti. Non procul ab extremitate caudæ anum habet, instar reliquorum serpentum. Non facile cauda à capite discerni potest, quod ejusdem sint & figuræ & magnitudinis. Tam cauda quam ore ferit. Sub terra vivit, & eam fodiendo eruitur. Victitat formicis. Contra venenum illius nullum remedium dari, affirmant Lusitani. Videtur mihi inter Cæciliam & Amphibænam ambigere.

ARTICULUS XI.

De Cenchro.

Cenchri nomen Latini à Græcis desumpsere. Dicitur enim his *κέγχρο*, *κέγχριδαις ὄφις*, ut apud Dioscoridem legitur, *κέγχρινος*, & *κέγχρις*, ut apud Nicandrum: *κέγχρινη* apud Varinum: *κέγχρινης*, & *κέγχρίας*, ut apud Lexicographos. Dicitur vero ita à milio, seu quod quibusdam notis milii instar exornetur:

C 3 seu

Naturæ. Arist. H. A. 3 l. 6. c. 13. Columella R. R. l. 8. c. 17.

Vfus. Gesnerus in Epist.

Differentiæ.

Marcgrævi. H. B. l. 6. c. 13.

Nomen. Ambrosin. l. 1. c. 11.

Descripio.

Gesnerus de Serpentibus.

Nomen. Ambrosin. de serpent. l. 1. c. 12.

feu quod tempore tantum milii appareat, ut Ethymologus reliquit: feu quod florente milio sit perniciosior, ut Aëtio placet: feu quod calorem milii plantæ referat, ut Avicennæ & Oloa Magno placuit. Ideo ab aliquibus *Miliaris* appellatur. Nobis prima derivatio placet. Nicander eum *λεωνία* vocat, vel quod squammæ ejus instar Leonis Lybici sint variis notis distinctæ: vel quod cauda erecta, more leonino se ad pugnam paret: vel quod more leonis sanguinem humanum exorbeat. Quidam Jaculum dixere, sed perperam, ut in sequentibus apparebit. Avicennæ est *Famusus Aracis*, & *Aspis diversicolor*. Alberto, *Anchis*, *Centris*, *Miliaris*, & *Falivifus*, An *Serpa Serena* serpens Siculus, subalbidus, longitudine humanum corpus, brachium circa carpum crassitudine æquans, venenosus ut Massarias ad Gesnerum scripsit, referri ad eum possit, difficile est dictu, cum nullas notas appofuerit.

Nicand. in Theriaca.

Descriptio.

Longitudine est duorum cubitorum figura crassa in tenuem abeunte, & colore viridi, ad luteum tendente, qui maxime juxta alvum apparet. Lucanus marmor serpentinum Thebis advestum pluribus maculis æmulari scribit. Nicander quoad crassitiam & longitudinem nihil determinat, quod & grandior & minor reperiatur: totum vero maculosum esse ait.

Lucanus Pharsal. 1. 9.

Locus.

Nicand. in Theriacis.

Inveniuntur in Lemno, & Samo, in qua mons Mofychlus. Hinc Nicander:

*Atqui cum rapidis fervescens Solibus æstus
Ardet in horrida se sylvarum devia confert,
Imbelleque rapax venatur prædabibentes:
Percepsive Sai juga, frondosive Mofychli,
Sub viridis quando frigentibus abietis umbris,
Securi recubant, grege circum errante magistri.*

Venenum & Remedia

Morsum Cenchi symptomata quæ in morfu viperæ occurrunt, excipiunt: sed in primis aquæ in ventre inferiore, qualis in hydrope generari solet collectio, ut Nicander notavit: ut Dioscorides & Aëgineta, putridum primo ulcus, post partium tumor, tandem lethargus. Erasistratus jecur, intestinum colon, & jejunum ingenti putredine corripit credit. Remedia ex illor. Censu sunt, quæ viperino morfu adversantur. Commendantur præterea, satureja sylvestris, radix menthæ faracenicæ, gentianæ, & aristolochiæ: maxime vero Ciconiæ caro, & reliqua membra.

Plin. H. N. 1. 20. c. 22.

Natura.

Maximo æstu per montes vagatur: rufos & spinas fugiens per rectum tramitem incedit: & animalia cauda implicat, aperitque jugularibus venis sanguinem sorbet.

ARTICULUS XII.

De Acontia seu Iaculo.

Serpens hic *ἀκοντιάς* Græcis ἀπὸ τῆς ἀκον-
στῆς quod jaculi instar se vibret. Hesy-
chio est ἀκόντιος, Nicandro ἀκοντίλη, Vari-
no ἀκοντιξός. Latini *Iaculum* vocavere; Au-
thor libri de Natura, *serpentem volantem* ob
celerem motum; Aëtius *Cenchritem*, *Cen-
chriam*, & *Aspidem acontiam*; quidam *Cher-
sydrum*: Sylvaticus *Acoran*; Abensina *Co-
fezati* & *Altararat*. Lemni incolæ *Sagitta-
rium*.

Nomen.
Ambrosina.
l. 1. c. 13.

Is quem Bellonius vidit, erat tres pal-
mos longus, & digitum crassus. Colore ci-
nereo, sub ventre albo, juxta dorsum
squammatus, juxta ventrem laminis muni-
tus. A cervice nigra duæ albæ lineæ per lon-
gitudinem dorsi ad caudam usque percur-
rebant: deinde, maculis nigris oculi figu-
ram æmulantibus distinguebatur, ut bene
lenticularis à quibusdam dictus sit. De eo
cujus icon in Musæo Senatus Bononiensis
habetur ita Ambrosinus: Est crassitudinis
baculi, longitudinis trium circiter pedum.
Caput habet magnum coloris cinerei, reli-
quo corpore fusco præter ventrem, qui ad
colorem minus obscurum vergit.

Descriptio.
Bellonius
Observat.
lib. 2. cap.
16.

Non inveniuntur in Germania, ut Agri-
cola prodidit. In Ægypto & Lybia reperiri,
Lucianus & Marcellinus prodidere. Vifi &
in Norvegia ab Oloa Magno, à Bellonio in
Lemno & Rhodo. An in Calabria & Sici-
lia occurrant, quod Matthiolo relatum, du-
bium. Qui inde à circulatoribus deferun-
tur, & Boæ ac Serperigenæ nominantur,
pinnae longas & acutas à capite ad medium
usque corpus gerunt, quibus sese in altum
attollere possunt.

Locus.
Lucan. in
Dialogo
de Dipsa-
dibus.

Morsum majora quam viperinum ictum
symptomata insequuntur; putredo in pri-
mis & carniū defluxus. Remedia ex capi-
te de vipera peti possunt.

Venenum.

De Natura hoc duntaxat constat, tam in
locis viarum publicarum abditis, quam in
arboribus, capite intra frondes occultato,
degere: jaculi modo serpendo ruere, & qui-
dem tam valide, ut spacium viginti cubito-
rum transfiliat; & humi jacentem, ante-
quam insiliat, primo sese contorquere.

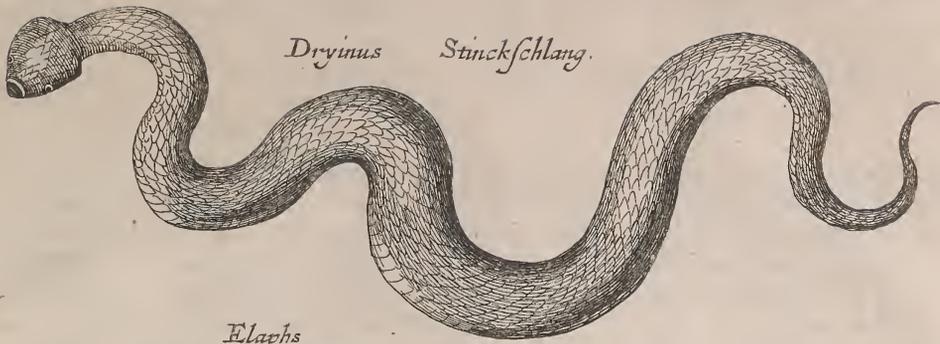
Natura.
Æl. H. A.
l. 3. c. 13.

Fel ejus habet in Medicina usum. Aëtius
ex eo cum lapide scythico trito collyrium
parat, contra diuturnas suffusiones.

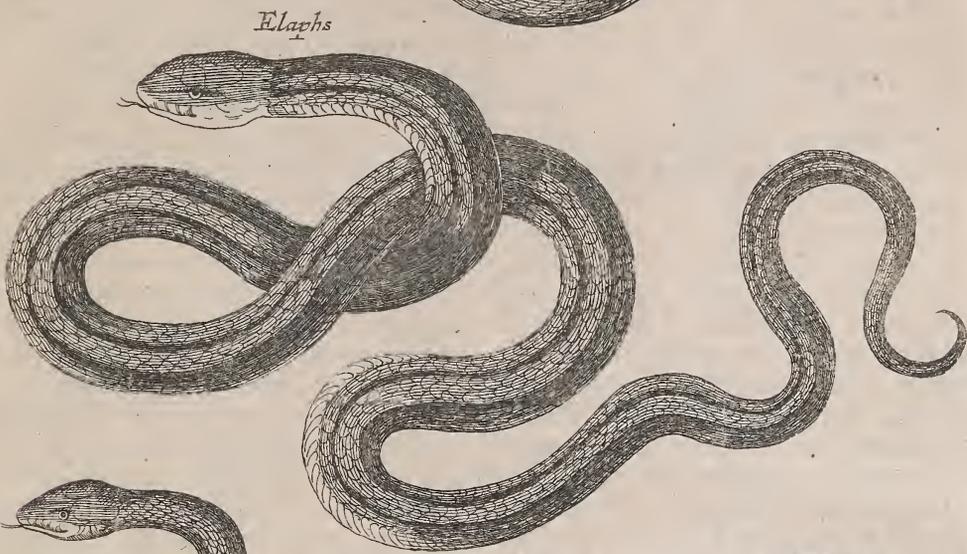
Albertus duplicis generis esse scribit. Alios
mortem sine sensu inferre. Alios
diuturno dolore fatigare. Ut vero hoc
incertum, nec cujusquam autoritate
probatum; sic certum est, non unius ge-
neris esse. *Texmineni* enim, quem & *Micoatl*
vocant, serpens est apud Quanahuacenses,
prælongus & tenuis, cujusmodi et-
jam caput cernitur, ventre livido, dorso
fusco.

Differen-
tia.

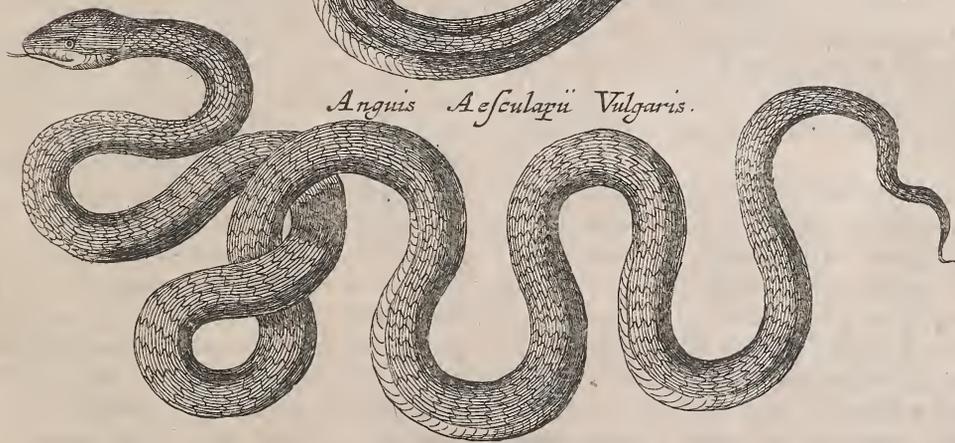
Nieremb.
H. E. l. 12.
c. 29.

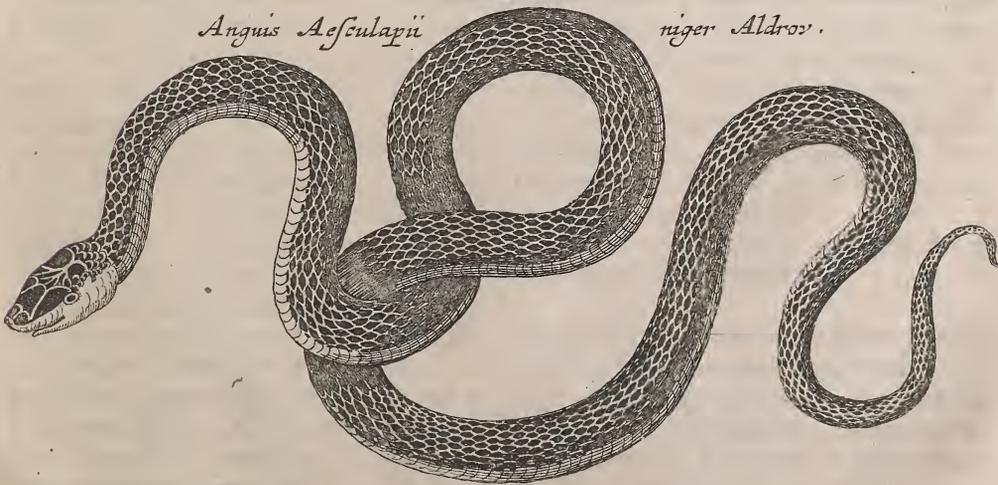
Dryinus Stinckschlang.

Elaphs

Anguis Aesculapii Vulgaris.

Anguis Aesculapii

niger Aldrov.

fusco. Vibrat se ex arboribus in homines & hominum oculos. Virulentus est, nec ultracantum assurgit. Recta incedit, corpus minime in spiras convolvens. Ille quoque qui in agro Tigurino rustici brachium ita læserat, ut carne nudaretur, baculi crassitudine, & trium vel quatuor pedum longitudine ex genere Jaculorum erat. Bononiensium etiam Acontias à jaculo Bellonii differt, Ambrosinus alterum vocat. In Hungaria quoque qui *Decurtati* vocantur, de quibus superius quædam, in homines eminus, jaculi modo insiliunt. Apud Indos in campis & locis subterraneis inveniuntur, qui velocissimis saltibus serpunt, & homines eo potissimum tempore, quo prolem educant, aggrediuntur. In Hispaniola habentur perexigui, coloris viridis, qui sola cauda arborum ramis hærent, reliquo corpore propendentes, prætereuntos lædunt. Apud Sabæos versantur coloris rubicundi, longitudine palmi, qui in homines insiliunt, nec tantum ictu, sed & tactu nocent. Scholiastes denique Nicandri sub nomine jaculorum non tantum hos de quibus egimus venire scribit: sed & illos, qui celerrimi & innoxii sunt. Huc pertinet serpens *Polpoch*, de quo ita *Nierembergius*: In agris provincie Jucatanensis offenditur monstrificum quoddam serpentium genus, tres dodrantes cum maxime longum, brachium crassum, aut fusco exsaturatoque tinctum colore, sed à capite ad quinque unciarum longitudinem nigro & candenti varium, lato & compresso capite, oculis magnis & splendentibus, & cauda quæ reliquo corpori crassitudine non cedit, non dissimilis scorpionis, nec unguium terrore ælurorum magnitudini cedit. Nec vero uno tantum modo maleficum est animal, sed cauda pungens, & ore mordens. Visuntur magna ex parte hi serpentes arbores amplexi: cum vero ictu virus jaculari volunt, si solo consistant, visum hominem è longinquo insectantur, cauda supra caput contorta atque convoluta se rotantes in eum, atque ita brevi saltibus attingentes; Cum vero arboribus inhærent, ita caudam capiti adjungunt, ut arcus representent figuram, & jaculi sagittæve more, sese non sine strepitu qui sentiri possit, jaculentur atque contorqueant. Ictus est exitialis intra tres dies ictæ partis carne decida atque putrescente: ossibus vero nudatis, & in colorem fulvum vergentibus, & adeo fætido odore exhalante, ut omne rapacium avium genus invitetur ad carnificinam. Ajunt indigenæ ictu ejus non inferri vehementem dolorem, sed universi corporis sensum potius hebetari atque torpescere, atque ita ictum hominem velut temulentum mori. Sibila edit cothurnicum cantui haud dissimilia, quæ præterquam quod longius audiuntur, nomen serpentis, quod

polpoch esse diximus, exprimunt, non sine vehementi formidine atque fuga indigenarum.

ARTICULUS XIII.

De Dryino.

A Contiam excipit Dryinus, tum quod ejus icon cum jaculo Bellonii belle conveniat: tum quod Scaliger eundem à jaculo ob similitudinem non discreverit. Nomina plura obtinuit. A Scaligero & Grevino dicitur *Querculus*, aliis *Ilicinus*. A Græcis, vocatur *δρύνος*, & *δρύνος*, à *δρύν*, seu quod in quercubus lateat: seu quod à crabronibus vexatus continuo in quercum confugiat: seu quod squamis cortices quercus æmulantibus tegatur: *χέλυδρος*, quod aspera cute ad instar testudinis sit munitus, *κύνιδρος*, *Alidrat* cuidam scriptori seu *Cherisdal* qui addit fumum à terra excitare, & non nisi in interioribus Africae reperiri, *Andrias* Olao; *Durissos* Abensinæ, *Glandosa* Alberto, *Dendrogali* modernis Græcis, ut Bellonius prodidit. Quidam & *Bryinum*, & *Hydrum* seu *Cherfydrum* dictum esse volunt. *Bryinum*, quod relictis interdum muscosis locis (*βρύον* villosum illud in arborum truncis dicitur) prata petat humida, ubi moluridas locustarum species, & partus ranarum imperfectos venatur. *Hydrum* quod per humecta convallium loca libenter divagatur.

In *Descriptione* in diversa abeunt auctores. Nicander *Caput* ei Natricis capiti æquale assignat, *tergus* album. Agricola longitudinem & crassitudinem mediocris anguillæ, *tergus* cinerei coloris, in capite convenit. Wottonus illi tribuit longitudinem duorum cubitorum, *Corpus* obesum, squamas asperas, in quibus parvæ muscæ nidulantur; colorem tergoris subatrum, *caput* hydro æquale sed latiusculum, nec ita acuminatum. In tantam aliquando molem excrescere Bellonius scripsit, ut sacco impositum rusticus per duo milliaria, quin interdum quiesceret, ferre non potuerit. Idem spoliium fœno replevit, quod humani cruris crassitudinem adæquabat.

Veneri proprietatem accurate descripsit Nicander, his verbis:

*Quod sicui prehensum Dryinus talumve pedemve
Luserit, à toto se spargens corpore fertur
Tristis odor, surguntque nigri, qua plaga tumores,
Comprehensam morfi quadam caligine mentem
Mestag, tristitia, & lacrymabilis opprimit angor
Et periens nimio flaccescit forma dolore:
Usque adeo pasceus absomit membra venenum,
Quin et iam obfuscans obducit lumina nubes
Et misere affectum perdit letaliter agrum.
Sunt etiam ejusdem qui morfi dentibus anguis,
Instar balantum soleant clamare capturum*

Sive

Nomen.
Ambros.
l. 1. c. 14.

Æl. H. A.
l. 9. c. 42.

Bellonius
Observat.
l. 3. c. 51.
Nicand. in
Theriacis.

Agricola
de Anim.
subter.

Wottonus
lib. 6. de
Differ. Animal. cap.
20.

Bellonius
Observat.
l. 3. c. 51.

Ælianus
lib. cap.

Nieremb.
H. E. l. 12.
c. 48.

Sive ovium, & gravibus torti cruciatibus angii. Pallidus urinae liquor it, torpensque veterius Ingruit, & crebris quasi singultibus agri (tum Nunc similem fellis vomitum, nunc sanguinolentis Ejiciunt, ipsumque malum facit arida labra, Postremoq; gravem fundit per membra tremorem.

Æl. H. A. l. 4. c. 17. Porta Phytogn. l. 4. c. 2.

Symptoma illud de balatu, ab Aëtio, Ægineta, & aliis confirmatur. Ælianus omnes illos affectus Dryini mor sui adscribit, qui in Chelydro occurrunt. Videntur ei quercuum radices resistere. Inflexæ enim hæ & circumvolutæ, à summo ad imum sensim deficientes, corpus gradientis Dryini imitantur, ejusque characterem ferunt. Dioscorides Aristolochiam cum vino laudat: Grevinus origanum contusum & mor sui impositum, lixivium cum oleo, & theriacam probat.

ARTICULUS XIV.

De Elape seu Elaphe.

Ambrosin. H. S. lib. 1. c. 15. Nomen.

ELops seu Elaps inter innocuos serpentes à Nicandro ponitur. Quidam *Ἐλαπὸν τὸ ἐλλείπειν τὸ πᾶν*, quod visu destituatur dictum opinantur: & fortasse cum Cæcilia confundunt. Alii ab *ἐλαφ* Cervo deducunt; seu quod more Cervorum sint meticulosi seu quod celeri cursu ferantur. Bellonius cujusdam serpentis in insula Lemni meminit, quam *Laphiati* vocant, eundemque cum eo qui veteribus Elaphis arbitrat. Facit & Fallopius cujusdam quem *Cervonis anguem* vocat mentionem; ut & *Cerveri anguis*: sed cum illum Caprimulgum, hunc Anzam, quo nomine apud Patavinos anguis Æsculapii venit, vocet, diversos ab isto concludendum est.

Descriptio.

De Descriptione ita *Ambrosinus*: Monachi qui commentati sunt in Mesuem promulgarunt serpentes quosdam cervinos similes esse nigris illis, qui multis in regionibus; & potissimum in Apulia sunt notissimi, neque multum veneni participant: quapropter per hos forte Boas intelligere voluerunt. Nos in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis, quod olim fuit doctissimi Ulyssis Aldrovandi, invenimus coloratam iconem serpentis, longitudinis trium pedum circiter, cujus venter lutei est coloris, & tergus coloris Leucophæi, cum tribus lineis nigris à capite ad caudam usque percurrentibus: sub icone hæc nomina extant scripta. Elope, vel Elape, forte Nicandri, Elaphis quorumdam, Laphiati, incolis Lemni insulæ apud Bellonium. Elephantias, forte & Cervone. Quamobrem ut lectores hujus animalis figuram contemplari possint, illam hoc in loco exhibemus.

Plin. H. N. l. 32. c. 5.

Morsum ejus volvulosa tormina sequuntur, si Aëtii Elaps, cum nostro idem

est. Contra eum, communia auxilia, illa imprimis quæ urinam cient, profunt. Nec non falsamentorum cibus.

ARTICULUS XV.

De Angue Æsculapii.

Angui Æsculapii nomen à tutelari Æsculapii nomine inditum est. Dicitur & *Anguis* simpliciter & quasi per excellentiam: quod forte solus inter serpentes beneficus & innocuus sit. Æliano est Pareas, Græci *παρεία* & *παρεία* scribunt, seu *παρὰ τὸ πεφυλαμέναις καὶ μεγάλας παρείας ἔχειν*, quod maxillas quodammodo turgidas habeat seu à *πύρριον* quæ vox aliquanto *πρᾶον* mitem & mansuetum significat. Lucanus Phariam vocat: nonnulli Pagerinam. Apud Hesychium & Varinum legitur *πύρριος* à colore sic dictus, quem cum hoc eundem esse vehementer dubito.

Descriptionem si spectes, oblongus est sub-lutei aut potius porracei obscurioris coloris, sed magis circa tergus nigricantis, Pars inferior albescit paulo in se subviridis. In quibusdam nota quædam forma crucis ex squamarum ordine apparet, si aliquibus credimus. Ælianus lato ore esse dixit; Ovidius illum qui Romæ pestilentia tempore cristis insignitum, poetica forte licentia. Maxillæ dentibus utrinque multis valde acutis armantur. In cervice duæ parvæ eminentiæ conspiciuntur, inter quas locus vacuus. Skeleton hic exhibemus. In eo sequentia M. Aurelio Severino observata. *Larynx* nulla, sed *arteria aspera* caput teres, & tonsus, ut fistula, ubi linguæ radix inde inchoans, in confinio scilicet terminantis maxillæ inferioris. In tunica peritonæide, vesiculæ plurimæ oviculorum instar. *Hepar* multo superius ventriculo. Huic quidem finienti non illi adhæret *vesicula fellis* è vena cava descendens. Alterno latere splen pusillus, pisum referens, ruber. *Ventriculi* fundus corpus universum determinat fere. *Renes* infimi utero proximi, his cava quinque binos insignes ramos mittit. *Intestinum* fere unum, quamvis Baldus Angelus Abbatius colon distinguit. *Uteri* cornu cavæ applicitum. *Glandula* oviformis supposita lieni, fundo ventriculi adhærens; glandulæ autem cholidochus, perforans ipsam ad intestinum.

Invenitur plerisque in locis, Germaniæ, Italiæ, Hispaniæ, Poloniæ, &c. in Asia etiam Africa & America. In Italia tam familiariter cum hominibus vivunt, ut & in lectis inveniantur. Idem sæpe & in Lemno insula accidit, ut apud Leonem Allatium habetur.

De *Natura* dici potest, benignum quidem esse, & mitem, sed qui irritatus ferret. Plinius per mensem luna instigari scribit,

Am-

Ambrosin. H. S. l. 1. c. 16. Nomen. Æl. H. A. l. 8. c. 12.

Descriptio.

Ælian. lib. cit. Ovidius Metamorphos. l. 15.

Zootom. Democrit. p. 363.

Locus. Allat. in l. de opinio-nib. Graecorum.

Natura. Plin. H. N. l. 29. c. 4.

Boicininga.

Boicininga aliter.

Boiguacu.

Ibiboboca.

Iararaca.

Amore pinima.

Ambrosinus juvenis cujusdam exemplum adfert, qui cum eum complicare in nodum conaretur, ita admorsus est, ut copiosus sanguis proflueret. Excrementa ejus moschi odorem spirant: vix tamen omnium, aut omni tempore. Romæ in domibus olim pascebatur. *Nisi incendiis semina exurentur, non esset fecunditati eorum resistere inquit Plinius.*

Plin. l. c.

P. 1. c.

P. 1. c.

De *Uso* ita Plinius: *Prodest vivus comprehensus, & in aqua contusus, si foveatur ita morsus. Quin & inesse ei remedia multa creduntur, & ideo Esculapio dicatur. Democritus quidem ex his monstra quedam conficit, ut possint avium sermones intelligi.*

Differen-
tia.

Duplicis sunt generis. Alii *pallidiores*: alii, *nigredine perfusi* quorum icones damus. Wottonus totidem Syriacorum facit. Alii æris referunt colorem: nigricant alii. Morsum tumor duntaxat & levis inflammatio excipit. In Africa; ejusque in Mauritania monte Ziz qui vagantur, prandii tempore micæ de mensis cadentes legunt. Tales & apud Pyrenæos Bigerones haberi, testatur Scaliger. In Norvegia vaccino aut ovino lacte aluntur, & plærumque in infantum cunis, fidi ipsorum custodes dormiunt: verum si quando incendio domus deleantur, aut pestilentia incolæ pereant, in antris conditi ita se propagant, ut incolis graves sint. Hujus generis ille fuit, quem Marfus quidam Venetiis circumferebat, à Gesnero descriptus. Capite erat eleganti & subflavo, corpore nigricante maculis purpureis distincto. In lateribus linea quædam secundum longitudinem conspicua erat, quæ paulo supra caudam terminabat, & infra caput, per spatium palmi incipiebat. Longus erat dodrantes quatuor cum dimidio, ex plaga orientali delatus. Venenatum non fuisse inde patet, quod circulator, caput ejus ori indere soleret. In Angue super omnes *tenuissimo* quem propter innocentiam Neapolitani dicunt *Angioleta*, Bononienses *Bisognola* sunt hæc singularia. Cor cum cæco quodam angulo ad basin assurgens, qui cum toto corpore & alligato vase figuram refert calcei. *Hepar* bifidum, tum in longum, tum in latum. Uteri cornua sicut & in caprimulgo angue; talis etiam vulva & vesiculæ duæ spermaticæ hinc atque hinc ad eam formam.

Scaliger in
Execr.Severin.
Zootom.
Democrit.
pag. 368.

ARTICULUS XVII.

De serpentibus terrestribus Exoticis, Indicis imprimis.

PUNTUM I.

De Boicininga, seu Teutlacocahqui.

Exoticis serpentes varii sunt, quos hic sub *sex punctis* trademus. Sub primo

ponimus *Boiciningam*, quæ & *Boicininga* & *Boiquim*, Brasiliensibus, *Ayug* Tapuyis, Lusitanis *Cascavela*, & *Tangedor*, Belgis *Katel-flange* / Mexicanis *Teutlacocahqui* dicitur. Tres ipsius descriptiones dabo, quia Icones variant, *Marcgravii*, *Pisonis*, & *Nierembergii*. *Marcgravius* est serpens quatuor pedes & tres digitos longus, Corpore in medio crassiori, versus utramque extremitatem vero attenuato; in medio autem ubi crassissimus, brachium humanum prope cubitum crassitie æquat. *Venter* illius est planus: *Caput* compressum, sesquidigitum longum & latum. *Oculi* parvi: *lingua* teres & bifida. Inter cæteros *dentes*, quatuor habet reliquis longiores, falcatos, albos, acutos instar spinæ, quos retro condere & gingiva occultare potest. In pelle *squamas* habet, verum haud talis duritiei. Totum *dorsum* insignitur catena pallide flava, hamulis illius figura cubica constantibus, fimbriatis nigro: spatium autem intermedium inter quemlibet hamulum fuscescit. *Latera* corporis flavescunt cubis nigris ordine positae variegantur: nimirum duplex ordo cuborum nigrorum in quolibet latere, & cuiuslibet angulo hamuli catenæ dorsalis, respondet cubus unus lateralis unius seriei, alter alterius seriei respondet, interstitio duorum hamulorum catenæ dorsi. *Venter* squamas habet grandiores reliquis, quasi parallelogrammas, pallide flavescentes. *Caudæ* autem in extremitate adnatum est corpus parallelogrammum, paululum compressum, constans quasi hamulis catenariis singulari modo invicem aptatis, ut cymbali modo serpens sonum eo edat, & è longinquo audiri possit. Quot annorum serpens, tot partes habet crepitaculum hoc. Serpens decem annorum habet crepitaculum hoc longum duos digitos aut paulo plus, latum quoque plus quam semidigitum. Substantia constat lævi, glabra, pellucida, sicca, coloris ex albo & cinereo subfusciscentis. Serpens est apprime venenatus, nec Antidotum cognitum contra illud virus.

De eodem serpente ita *Piso*: Primo serpens ille *Bocinininga*, quem *Cascavel* & *Tangedor* Hispani nominant, propterea quod sonitum instar tintinnabuli cauda edat, in triviis juxta ac deviiis locis cernitur, tamque celeriter proreptans, ut volare videatur. Huic tam pernicioso colubro, benigna natura, cautionis quasi gratia, nolam addidisse, ut illius sonitu, admonitus quilibet tempestive sibi caveat à vicino hoste. Brachii est crassitie, longitudine interdum quinque pedum, *lingua* bisulca, *dentibus* longis & acutis, colore fusco, & ad flayum vergente. Quotannis articulus, quo infestare solet, in cauda crescit, cujus extremitate in anum hominis immissa, mortem infert

Marcgrav.
Hist. Bras.
l. 6. c. 14.Piso de
Med. Bras.
l. 3.

fert confestim; venenum autem quod ore vel dentibus infert, multo lentius viam tollit. Ex vulnere mox sanies cruenta effluit, caro livet, ulcusque paulatim serpit. Ad remedia extrahentia, vulnus dilatantia, scarificationes, cucurbitulas, & si pars læsa intercipi possit, ad vincula festinandum, idque junco Jacape cui remedio maxime fidunt Brasiliiani, sin minus, cauterio utendum est. Interim dum veneni qualitas ad cor penetrat, curandum ut interius præmuniatur Tipiocæ haustu, sudoresque evocantibus insistendum. Præsentissimum præ cæteris remedium, quod Barbaris, contra hujus aut qualiscunque serpentis morsus restat, est ipsius nocentis caput, quod contundunt, contusum emplastri forma vulnere calens applicat: cui remedio simul addunt, in omni fere morfu, salivam hominis jejuni, qua perpetuo partem affectam demulcent. (Plinius l. 7. c. 2. Galen. l. 10. simplic. Scaliger in Histor. Animal. l. 11. c. 18. hanc salivæ vim quoque agnoscunt) Adeoque his duobus Antidotis nituntur, ut desperent, si in illis voti compotes non fiant. Ego hæc & similia remedia, quæ longa illis experientia dictavit, jubente necessitate, lubenter sum imitatus. Non intermittendo tamen ea quæ à veneranda antiquitate & authoribus nobis sunt relicta. Ne nimium temere hisce novitiis, aut pertinacius veteribus viderer adherere.

Nierembergii *Dominam Serpentum* vocat, & hæc de ea habet: Non sine naturæ usu reptilia sunt: nec minus majestatem creatoris humilitate sua exaggerant, non minus bonitatem peste sua. Scit pessimis Deus juvare, scit veneno mederi: liberalem medicinam opem è noxiis istis usurpat. Exordium occupet atrox serpentum genus, *Tenthlacokauhqui*, seu *dominam serpentum* Barbari vocant, *viperam* Hispani, sive ob similitudinem capitis sive pestis. Anguis hic quaternos pedes aut amplius longus, & humanum, ubi mediocriter crassus est, latus: *dorso* eminenti; *viperino capite*, *ventre* ex albo-pallescente, *lateribus* opertis, candentibus *squamis*, fasciis tamen pullis per intervalla intermixtis, *dorsum* fuscum est, luteis tamen lineis sese in ipsa spina fecantibus insigne. Multæ sunt ejus serpentis *differentiæ*, non plurimum inter se distantes, & ictu mortem inferentes, nisi celerissime præsiidiis occurratur. In spiras, irritatus, aut contrectatus ac inæqualiter caput contorquet, sed ita sibi undique cavet, ut nulla non parte se vindicet ab injuria. Excogitatum est icta humare membra terraque obruere, & ita manere donec omnino cesset dolor, aut morbus sit curatus: prospero magna ex parte eventu. Per faxa fertur celeri cursu, at per terrestria plana que (quod mirum videtur) non adeo:

Ob quod Mexicanorum quidam à *vento* nomen indidere, vocantes *Hoacoati*. Quot annos natus est, tot accedunt caudæ perstreptentia sonalia, posteriore in parte caudæ vertebrarum instar connexæ. *Oculi* sunt nigri, mediocris magnitudinis. *Dentes* habet superna maxilla caninos, quibus jaculatur venenum: utroque autem latere oris quinque parvi dentes supernæ maxillæ insunt, sed qui facile conspici à quolibet aperto ore queant. Et sinuose graditur, ictus, toto corpore hiantibus rimis fatiscit, & viginti quatuor horis transactis à morfu animam dicitur agere. Apprehensos cauda, Indi, qui eos venantur, tuto tenent appendentes: tamen torquentes collum, perstreptentes sonalibus, corpus illuc hucque jactantes, ac nihil non molientes, ut pænas de venatore sumant. Narrant multi, qui eum serpentem domi alere solent atque educare, annum integrum durare absque cibo ullo potuque, abscessumque caput decem aut amplius dies ferunt apud Panucenses in femoris crassitudinem, & longitudinem incredibiliter adulescere. Norunt cicurari posse permulti, qui eos domi alentes habent in deliciis. Venenum jaculatur caninorum tubulis; cavi enim sunt. Nec desunt, qui affirmant, vivum parere etsi falso, quemadmodum ex aliorum narratione constat. Cum læsus irascitur, sonalibus concussis vehementer perstreptit, erigitque collum non sine adstantium timore, nec tamen mordet, nisi compressus aut incitatus. Caninis in usus medicos servatis, pungunt Mexicani Medici collum cervicemque, doloris capitis placandi gratia, pinguedineque animalis omnium fere nocentissimi, lumbos perungunt, sedando illorum dolori, aliasque corporis partes dolore infestatas, ac discutunt præter naturam tumores. *Edunt* Indi eorum carnes, ac verissimum esse statuunt; corticalium carnibus, esse præstantiores, ac gustu gratiores. Linteo convoluta quantum velis, tenui raroque, ita tepescit illa feritas, ut vel à puero quolibet circa formidinem, aut noxam ullam deferri possit. *Ajunt caput* hujus serpentis alligatum collo, instar viperini, gutturi morbidò ferre suppetias; Febrientibusque medentur puncturæ serpentium omnium, quibus natura appendet sonalia, humano stercore duarum unciarum pondere, ex qua congruenti propinato, aut commanso, *picietl*, & admoto vulnere, item corniculis cujusdam arboris vulgaris novi orbi rufis, atque applicatis. Est etiam huic malo convenientissima Chipato ac provenit in calidis locis Novæ Hispaniæ ubique fere. Est & alius serpens *teut lacoutrauhqui* quoque nuncupatus, quinque dodrantes interdum longitudine superans, & humerum crassitudi-

ne, nec dissimilis alteri ejusdem nominis tum forma, tum veneni atrocitate, præterea etiam & sonalibus, in quæ finitur cauda: sed hujus color pullus est, vergens in luteum, pallidis maculis (quod alteri quoque contigit) oblique sese interfecantibus.

- Ajunt eam esse veneni hujus vim, ut non istu tantum, verum contactu quoque officiat: unde sortitum nomen.

PUNCTUM II.

De *Ibiboboca* & *Boiguacu*.

Marcgrav.
Hist. Bras.
1. 6. c. 13.
Piso Med.
Brasil. 1. 4.

I Bibobocam & *Piso* & *Marcgravius* describunt. Ille ita de ea: *Ibiboboca* Brasiliensibus, anguis pulcher, Lusitanis *Cobre de Corais* appellatur, duos pedes longus, pollicem autem crassus, colore niveo, & nigris, rubrisque maculis variegatus. Morsus illius venenatissimus, non extemplo vitam depascitur, sed tarde se promovet. Sanatur emplastro è capite serpentis concinnato, & efficaciter apposito. Pulvis plantæ *Nhambi*, tum & succus foliorum *Caapeba*, & *Cajatia*, vulnere instillatus, extrahit virus.

Exactius paulo *Marcgravius* suum depinxit. Ita enim de eo: *Ibiboboca* Brasiliensibus; *Cobra de Coral* Lusitanis: serpens duos pedes longus & pollicem humanum fere crassus, ubi crassissimus; nam versus posteriorem partem teres est, & acutus, instar subulæ. Totus venter est albus & splendens: dorsum & latera tincta. Caput habet squamulas albas cubicas, ad oras nigras, hinc cinnabria sequitur macula, cujus squamæ per oras nigrae, & ita semper rubra macula est, hinc sequitur nigra, hinc alba, iterum nigra hinc rubra & sic deinceps. Rubra macula plus uno digito est longa, duæ albæ & tres nigrae simul sumptæ sesquidigitum longæ, æquales inter se: nigrae autem maculae totaliter sunt nigrae, albarum autem oræ nigrae, venenatus est serpens.

Boiguacu aliquot species habet *Marcgravius*, quas ejusdem verbis exhibemus. *Boiguacu* Brasilianis *Cobra de Veado* Lusitanis. Erat pellis septem, & semis pedes Rhynlandicos longa, in medio corpore undecim digitos lata, sensim versus caput & caudam in angustiorem latitudinem vergens, ita ut eo loco quo caput abscissum, tantum circiter quatuor digitorum latitudinem haberet, & in caudæ extremitate paulo minorem. Tota autem pellis squamis erat tecta certa serie dispositis in ventre majoribus in dorso minoribus ut in omnibus serpentibus: Elegantissime autem erat variegata; nempe per medium dorsum secundum longitudinem maculis nigris, quam cathenæ cujusdam majoribus partibus constantis figuram quasi referebant, ad latera autem utrimque palmum inter se distantes maculae nigrae rotundæ fere, in qua-

rum centro albo macula itidem rotunda, magnitudinem autem hæc macula habebant majorem imperiali: inter hæc, attamen extra illarum ordinem, versus ventrem iterum utrinque duæ series minorum macularum nigrarum discurrebant. Ejusdem coloris & similibus maculis accipiebam *Septimo Augusti 1638*. Sed majorem priori, crassities enim corporis mediæ erat tredecim digitorum, longitudo autem octo pedum & supra. Ejusdem speciei unum accipi vivum tertio Augusti 1638. similibus maculis; longum quinque pedes & quatuor digitos; crassum vero, ubi crassissimus, femipedem. Carnem habebat albam anguillæ similem. Cor exemptum è corpore per quadrantem horæ subilicbat. In postica parte corporis, septem digitorum intervallo ab extremitate caudæ duos breves ungues habebat quasi avium, circa anum nimirum. Duplicem ordinem dentium acutissimorum, in utraque maxilla. Caput latum & supra oculos in duo tubera elatum.

Ejusdem speciei ingentem accipere sexto Octobris 1638. inquit *Marcgravius*, cujus longitudo erat octo pedum & semis; crassities ubi maxima, quindecim digitorum: eratque valde nigro & albo variegatus. Carnem habebat albissimam & pinguem. Carnem sepelivi, & ossa post quadrimestre spatium exemi pro sceletio. Pellem tomento replevi. Spina autem dorsu ossibus constat, & costæ dura spina. Duplicem ordinem habebat dentium in utraque maxilla, quæ itidem duplex erat. Dentes sunt acutissimi, paulum incurvi, acus pectinum referentes, splendide albi coloris, instar matris perlarum politæ. serpens hic vocatur à Brasiliensibus *Boaguacu*, id est magnus; nam vidi qui integram capream deglutiverat. Non sunt venenati & caro illorum comeditur.

Alterius speciei mihi allatus decimo quinto Novembris 1639. cujus longitudo erat quatuor pedum & unius digiti crassities, ubi maxima, quinque digitorum. Squamis in ventre argentei coloris splendidissimi, reliquo corpore, nigro & albo variegati. Cauda quasi è sex annulis composita erat argenteis. Sex acutos dentes habebat in utraque maxilla.

Habui etiam ferrei planæ coloris & in ventre albi, longitudine trium pedum aut circiter, crassitie ubi maxima, duorum digitorum. Habitat in ædibus & ova gallinarum exsorbent. Sæpius inveni in ædibus & extra plane virides, duos aut tres pedes longos, crassitie digiti articularis. Amplum his os & nigra lingua: suntque admodum venenosi, vocantur à Brasilianis *Bor obi*.

Piso eundem serpentem paucis nominibus ita exhibet: *Boiguacu* sive *Iboya*. fer-

Piso Med.
Brasil. 1. 3.

pentium omnium facile maximus, pectus fere ut hominis crassus, Lusitanis *Cobre de Veado* dictus, quod Dorcades integras devoret, idque fugendo potius, quam masti- cando. Ex horum genere quidam octodecim vel quatuor & viginti pedes reperiuntur longi: Cineritio, spadiceo variegato sunt colore. Non æque veneno, ut multi alii turgent. Carne eorum non solum Indigenæ & Nigrity, sed & nostrates vescuntur. Famelicus hic anguis vel ex dumetis profilit, caudæque suæ nitens, horrende se erigit & strenue cum feris & hominibus luctatur, & sibilat irritatus, vel ex arbore infidiosè in viatorem desilit, eumque validissimis cingit amplexibus, ita ut vel sola complexione interimat: nec minus validi atque feroces existunt duo ingentes illi *Arabo* & *Cucunuciu*, hominibus æque ac capreis infidiantur. Quippe omnes hujus generis solidis vertebis & costis præditos ex Anatomie animadverti. Ictus eorum vix censetur venenatus, & per se aliquando, etiam si nullo vel leviori saltem adhibito remedio, curatur. Ita ut hi inter non venenatos serpentes, de quibus passim auctores multa testantur, debeant numerari: quibus *Caninana*, *Macina*, & *Vocia* annumerare liceat, quod nihil vel parum saltem hominibus noceant.

Nieremb.
H. E. l. 12.
c. 43.

His similes sunt serpentes in Regno Senegæ, si Aloysio Cadamusto credendum est. Duorum enim pedum mensuram excedunt: alas, nec pedes habent ut serpentes, alioquin immensi, & tantæ quidem vastitatis, ut integras capras hauriant, nec lancinent, solide devorent. Ferunt incolæ, serpentes hujusmodi congregari statis anni diebus, & migrare in loca quædam, ubi formicarum est vis magna, quibus & color albicans quæ suapte natura humiles quædam casas instar specus serpentibus extruunt.

Nam ore terram portant, & ferruminant absque calce. Diceres clibanos aliquos vel ruscula in ordine disposita. nam ex hujusmodi casis videbis centum & quinquaginta continenter subordinatas, ut alteram sequatur altera, miro naturæ ordine. Sed & contumax viribus serpens quidam est *Thema*, *cuilcabuilia* enim idem est, atque cum quinque pugnans, in obvios enim impetum facit, eaque vi opprimit, ut si collo semet se advolverit, strangulet interimatque, aut salvo homine ipse coluber disrumpatur suo obnixu. Qui hujus naturam novere, eum deludunt, opponentes arborem aut aliud cujus nexu disrumpatur, putans comprimere hominem, ut ita tandem convulsus intereat.

Nieremb.
H. E. l. 12.
cap. 41.

PUNCTUM III.

De Boitiapo, & Iraraca.

Boitiapo Brasiliensibus, Lusitanis *Cobra* Marçg. H. Bras. l. 6. c. 14. *de cipo* serpens septem aut octo pedes longus, brachium humanum crassus: Teres ac in postica parte instar subulæ acuminatus; coloris olivacei, in ventre flavescens. Vestitur squamulis elegantibus quasi triangularis. Victitat ranis; Est venenatus. *Iraraca* brevis est hic serpens raroque semicubiti longitudinem excedit, venis quibusdam in capite prominentibus instar viperarum, & haud aliter quam ille stridens: rubris & nigris maculis insignis, cæterum terreo colore: Ejus morsus venenatus non minora adfert symptomata, quam vel reliquorum serpentum, exceptis iis qui lente & clam vitam depascuntur. Ipsa fera postquam vulnus infligit, à cute, cauda, capite & intrancis repurgata, & in aqua radice Jurepeba, cum sale, oleo, porro, anetho & similibus cocta, à vulneratis comeditur, magnoque illis solet esse præsidio. Convenit denique præ cæteris, *Caatia*, quæ merito *Herva de Cobras* dicitur, quod foris & intus exhibita, hujus aliorumque serpentum morsus facile restituat. Idem feliciter præstant acini arboris Suibira, contusi & morfibus applicati.

PUNCTUM IV.

De Caninana, Serpente mansuesacto, Apochycoatl, & Alatis.

Caninana Serpens, ventre est flavo, dorso Piso. Med. Bras. l. 3. autem viridi; octo circiter palmos longus, inter minus venenatos habetur: ovis victitat & volucris: Capite & cauda resectis, ab Afris & Americanis comeditur. De peculiari illius Antidoto, nihil adhuc certi affirmare possum. Vulgaribus alexipharmacis sive Europæis, sive indigenis supra enarratis, Malum si quod infert facile expugnatur. Familiare autem illud decoctum antidotale, ex radice Jurepeba, cum pauxillo salis huic aliisque morfibus vel puncturis venenatis sæpe applicandum est, nec non fructus Ananas viridis, isque in cataplasmatibus modum contusus. Denique si necessitas ulterius urgeat, pars læsa scarificetur, moxque vivus gallinaceus pullus imponatur.

Alii vidimus ab Indis, ait Franciscus Nieremb. H. E. l. 12. cap. 40. Hernandus deliciarum gratia, *colubros* quosdam *virides*, qui allati ab agris, pollicari tantum magnitudine, in femoris crassitudinem amplicentur & adolescant. Ubi pro antro est illis dolium stramento indulgentiæ gratia emollitum, ubi magna ex parte quiescunt, vivuntque, nisi cum edendi est

est tempus. Tunc enim egressi cubile, aut humeros heri amice conscendunt, benevole terrifici animalis amplexus tolerantis, aut è pistillis, in medio contracti in spiras, rotamque magnam æquantes, innocentissimi vescuntur oblati, atque quiescunt.

Nieremb. H. E. l. 12. c. 45.
Serpens quidam est apud Pamerenses quinos prolixus cubitos, & quattuor digitos latus, Squamis nitidis, albo nigroque variantibus colore: *Apachycoatl* vocatur, & morfu minime exitiali.

Nieremb. H. E. l. 12. c. 36.
Alati serpentes in Florida reperti alii eatenus instructi, ut possent tolli è terra & volare demissa viderentur. Americus Vesputius quoque invenit Indos piscatores, qui serpentem alatum craticulæ lignæ impositum assabant. In tuguriis complures ejusmodi serpentes vivos habebant, quorum pedes vinculis alligati, faucesque funibus contractæ erant, ne quid hominibus noxæ inferrent.

PUNCTUM V.

De Bojobi, Tetranchcoatl, Tleoa seu igneo, sanguineis & Trinbutili.

Piso, Med. Bras. l. 3.
Bojobi Brasiliensibus, Lusitanis *Cobre Verde*, ulnæ est longitudine & pollicis crassitie, coloris porracei & pulchre micantis. Aedificiis gaudet, neque ulli nocet nisi irritanti: morius tamen illius venenatus, remedio quamvis eximio vix cedit. Radix autem illa nodosa herbæ Caapia contusa & ex aqua pota, summopere prodest, cæterisque herbis Antidotabilibus, facile palmarum in hoc casu præripit. Miles quidam gregarius anguem hunc inter arbuta latitantem, dum pede forte conterit, ab eo in femore demorsus, paucis post diebus, toto corpore tumefacto & livescente, deficiente radice Caapia, cæterisque remediis frustra adhibitis, præsentibus commilitonibus, quam miserrime exspiravit. Idem videtur cum illis de quibus supra ex Hernando.

Nieremb. H. E. l. 12. c. 35.
Tetranchcoatl serpens est tres dodrantes longus, ac digitum crassus, cujus ictus pestilens est; *dorsum* nigrum, *venter* candescens expallido, & rubescens inferna cauda, *venter* autem & cauda punctis nigris conspersa, *caput* nigrum, ac torque circumcinctum luteo. Remedium morsus est, ictum locum fugere, sed commanso prius piciet, ne venenum noceat præsidium adferentibus, quod etiam velut egregium antidotum admoveere expedit vulnere: nec solum adversans illatæ noxæ, sed ipsis quoque serpentibus infensum & inimicum.

Tleoa seu *igneus coluber* anguis est sesquidodrantem longus, ac digitum crassus *squamis* albis, nigris, fulvis, fuscisque distinctus. *Caput* est viperæ nostratis capiti simili-

le, caudaque juxta finem subito attenuata, intervalloque binum tantum digitorum, quæ definit in sonalia. Lethalem infert morsum, urentemque unde evenit ei nomen. Cum incedit, in latera utrimque se convolvit, ac lento procedit gressu. Contra ejus morsum ajunt conferre tusam radicem herbæ, quam vocant ancota. Idem auctor scribit de thecoatl, seu ignito serpente: Coluber est sex dodrantum mensuram adolescens, triumque digitorum crassitudinem. Vivit montanis locis, & lethalem infert morsum: color est fulvus, sed diluor circa ventrem, ac vergens in cinereum sinuose incedit, in utraque sese latera contorquens, vivit in montibus Teportlanicis.

Sunt tamen *alii serpentes*, qui aspectu referant ignem, octo pedibus longi, colore sanguinei, qui noctu inflammati apparent, ut ignis aliquis videatur, quemadmodum Antonius Herrera prodidit. Scribit quoque Franciscus Hernandus vocari *cumicoatl* colubrum, qui nocturnis tenebris splendeat, qui & letifer morsu, quatuor longus cubitos, & brachium crassus.

Serpens est Panucinus, longus ac latus, albis & nigris distinctus maculis, trinbutili vocatus, quod cauda, quæ præacuta est, lethaliter pungat.

PUNCTUM VI.

De quibusdam Veterum serpentibus.

Præter hæc quæ jam enumeravimus serpentum genera, sunt & alia apud veteres obvia, quæ difficulter ad jam explicata referri possunt. Facit Ælianus cujusdam *Hyæne* dicti mentionem, quem utriusque sexus participem esse narrat. Altero anno marem, altero fæminam observari. Ad stipulatur eidem Orus. Nicander quasdam Libyas angues inter innoxios recensuit. Suidas scribit de *Argolis* serpentibus, quos Alexander Argo Pelasgico Alexandriam deferri, & in flumen pro extinguendis Aspidibus conjici curavit. Gesnerus *Mergolos* etiam nominat, ex Africa delatos; sed qui & quales sint, non addit. A Hesychio & Varino *ῥέως ἀδὸς* nominatur.

Clitarchius etiam, referente Æliano, serpentes in India sedecem cubitorum generari scribit: alios etiam multo minores pigmentis distinctos. Vittas enim à capite ad caudem pertinentes habere, alias areas, alias argenteas, nonnullos rubras, alias aureas, easdemque celerrime pestifero ictu interimere. Meminit & alterius, punice coloris, quem forte *Porphyrum* Ælianus vocat, Strabo, apud Indos dodrantali magnitudine, capite candido, dentibus nullis, quem venatores in montibus meridici obversis, ex quibus Sardijs eruitur,

inadagant. Non mordet, sed vomitu / confertus locus subitam contrahit putredinem. Quapropter, cauda suspensus, duplex veneni genus eruat; alterum nigrum & speciem electri referens, quod à vivo ejicitur: alterum simpliciter nigrum, de ore animantis prodit. Illud grano sesami exhibitum, cerebrum per nares excutit: hoc talem inducit.

CAPUT II.

De Serpentibus Aquaticis.

ARTICULUS I.

De Hydro seu Natrice.

Ambrosin.
l. 1. c. 17.
Nomen.

Tantum de Terrestribus serpentibus, sequuntur *Aquatici*, nempe *Hydrus* seu *Natrix*, *Natrix torquata*, *Natrix rubetaria*, *Boa*, *Hydrus marinus*, *Scolopendra marina*, & quidam *Exotici*. *Hydrum* δὲ τὸ ὕδωρ ab aqua nempe dici, clarum est. Cretensibus est καροπὺς; aliis ἑνδρῶν, quod nomen generale est de illis quæ in aquis vivunt; Nicander interpreti ἑνδρῶν, quod in aquis & terra divagatur. Latini vocant *Hydrum*, mascululum, *Hydrum* fæminam, cujus nomen *Ælianus Dryinio* imposuisse videtur, dum ait *Hydras* in *Cercyra* genitas, maligno flatu hominem persequentem reprimere; *Natricem* à nandi peritia; *Colubrum aquaticum*, quem tamen *Plinius*, dum jecur colubri aquatici & hydri tritum lithiasi subvenire scribit, ab *Hydro* distinguit; *Lutricem*, denique, quod apud *Gazam* legitur. *Beluacensis* & author libri de natura rerum, *Naderæ* serpentis *Germanici* meminit, crassitudine brachii, colore ventris luteo, & dorso virenti, halitu adeo noxio, ut in cortice virgæ recenter cæsæ, & ori admotæ, vesicæ fellæ excitentur; imo fulgens gladius lingua veneno inficiatur, quod ad summitatem usque gladii deferatur. Pede hominis vulnerato, venenum statim in totum corpus penetrat. Ideo ictus confestim suspenditur, ne ascendere possit.

Descriptio.
Plin. H. N.
l. 29. c. 4.

Pulcherrimos serpentum in orbe terrarum *Plinius* facit; sed nullis serpentium inferiores veneno. *Nicander* caput planum & humile adscribit, & dum terrestrem squalidum prodit & decorem, videtur aquatico pulchritudinem vindicare. Alioquin aspidem forma referunt; cervicem si excipias, quæ non ita lata conspicitur. Cinereo quoque sunt colore, & quibusdam maculis spectabiles, *Linguam* bifidam habere, (falso duas ponunt) commune illi cum aliis serpentibus.

Locus.

Stabulantur in *Cercyra* teste *Æliano*, in lacu *Mycleo*, circa *Terracinam* in Italia: in palude *Agnani* inter *Puteolos*, & *Neapolim*, quos ipsi vidimus; in aquis calidis

& *Thermalibus*. Ideo redemptores balnearum ad *Limagum lacum*; laminas ferreas crebris foraminibus pervias emissariis obdunt, ne alveos subeant. In aquis etiam corruptis plerumque reperiuntur. Adventante hyeme subterraneas cavernas eligunt, in iisque ad vernum tempus latent. In aquis autem præcipue versantur; exsiccatis terram petunt, victus conquirendi gratia. Extra aquas etiam ova parere, *Aristoteles* prodidit.

Gesner. de serpentib.

Arist. H. A.
l. 1. c. 1.

De *Victu* hoc tradit *Virgilius*, piscibus & ranis vesci, gulosofque esse. Unde *Nicander* λίχνης vocavit. *Virgili* verba sunt:

Victu.

Virgil. Georg.
l. 3.

*Est etiam ille malus Calabus in saltibus anguis,
Squamea convolvens sublato pectore terga,
Atq; notis longam maculosus grandibus aboum.
Qui dum amnes ulli rumpuntur fontibus, &
dum*

*Vere madent udo terra ac pluvialibus Austris,
Stagna colit, ripisque habitans hic piscibus atram
Improbis ingluviem, rarisque loquacibus explet.
Postquam exhausta palus, terræque ardore debescunt*

*Exilit in siccum, & flammantiæ lumina torquens
Sævit agris, asperque siti, atque exterritus astu.*

Recte ergo *Aratus*, ranas hydrorum bum dixit. Fallitur tamen sæpe ab *Ægyptiaca*, quæ *Cherfydrum* eminus conspiciata, frustum arundinis transversum arripit & gestat ne deglutiri possit: nec ille tam aperto ore ut utrumque absorbeat.

Aratus in Phænom.

Ad *Naturam* duo spectant, *venenum*, & *Natura lapis* quem in capite gestat. De veneno abeunt in diversa auctores. *Cardano* nihil venenati habent, si per vipersas undam incolentes, *Cherfydrus* intellexit *Cælius Rhodiginus* in terra sæviorem, minus in aqua facit. At *Ælianus* ex *Apollodoro* tam perniciosum scribit, ut & cadaveris ejus contactus perimat. *Plinius* nulli hac in parte serpentum generi inferiorem dicit, ut supra allatum. *Columella* denique, exsiccata uligine, in qua *Natrices* morabantur, cæcos sæpe morbos contrahi, quorum causas *Medici* perscrutari minime possint, addit. Ut ut sit, *Dædalus* & *Euridice* *Orphei* uxor, ictu *Cherfydri* periisse traduntur. *Lapis* à deglubito evomi creditur. Quidam eum cauda suspensum foliis lauri suffiunt, & per *Deum* ut lapidem ejiciat, orant, quod non minus superstitiosum quam blasphemum est. *Hollerius* vas aqua plenum suspensum subjicit; lapis ejectus totam absorbit. Sed de eo alibi.

Rhodigin.
Æl. H. A.
l. 8. c. 5.

Columella R. R.

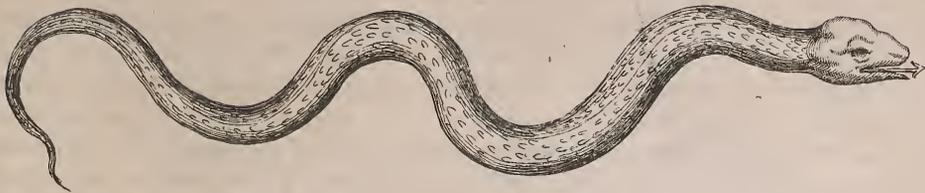
De veneni signis ita *Nicander*.

Veneni signa & medicata.

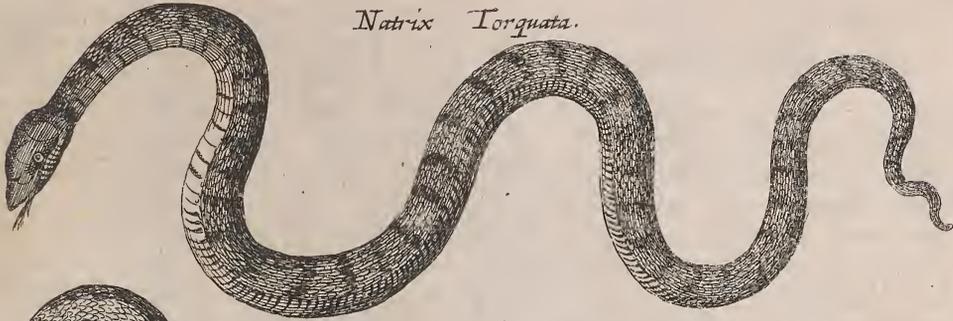
*Pessima quas fecit plagas hæc signa sequuntur.
Arida tota cutis circum putret horribilemque
Elevat aspectum, magni ignitque dolores
Tandem hominem interimunt, mox plurima pustula surgit.*

Ac

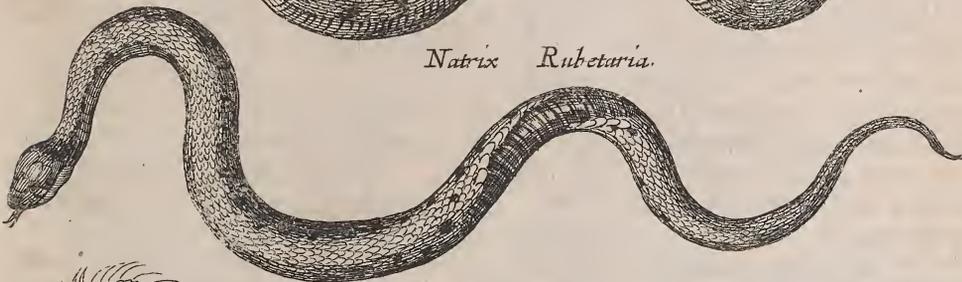
Chersydrus Greuni Hydrus Natrix

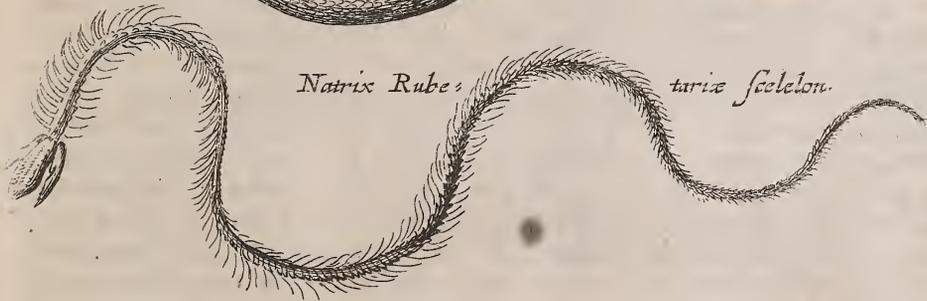
Natrix Torquata.

Natrix Rubetaria.

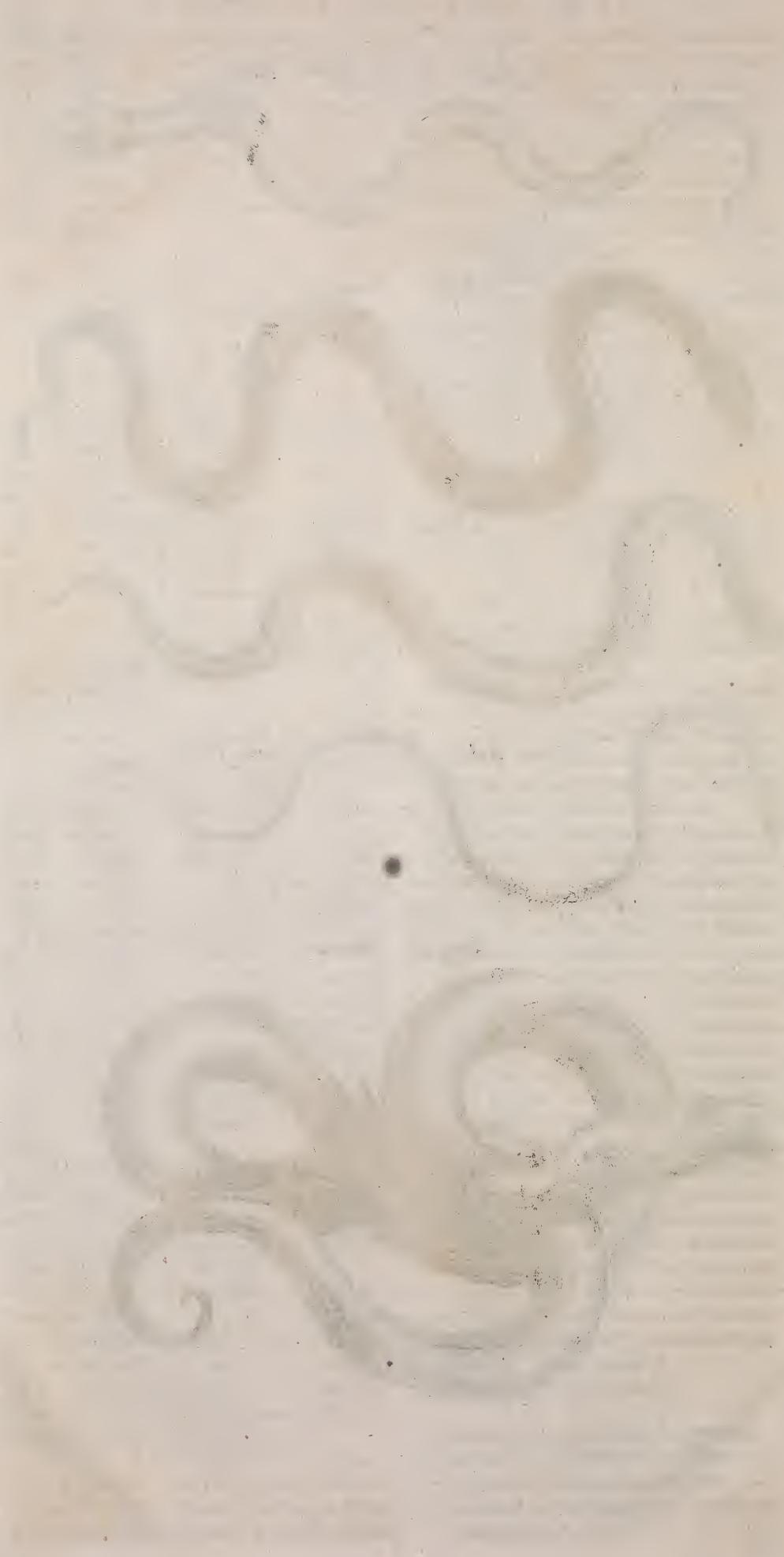

Natrix Rubetariae skeleton.

Serpens Marinus.

*Ac alia ex alia bulle se parte rependunt
Et miserum diris turbant affectibus agrum.*

Adde his, vomitum cholerae fatidæ, quem vel tertia hora, vel tertio die mors excipit: vulneris dilatio & nigredo, ex qua nigra & fatida sanies extillat, quod apud Aëtium & Abensinam habetur. *Morsui* Dioscorides origano trito & cum aqua subacto, vel Cortice Aristolochiae, radice ve querna, occurrit: Aegineta, nasturtio sylvestri, aut asphodeli fructu, vel semine fœniculi: Plinius ipforum hydrorum jecore & eryngio: Apulejus verbenaca: Aëtius theriaca, mithridatio, & drachma nucum cupressi, cum aqua portione baccarum myrti, & melle aut vino: Celsus, panace, prasio, & fatureja: Abensina, emplastro ex calce, calamintha montana, Cortice radice quercus & oleo parato. Pareus in quodam admorso, qui cum manu ori admota, vulnus fuxisset, in tumorem quoque linguae, & brachii, cum dolore ingenti & syncope inciderat, theriaca ad sudores, & vulneris clotionem feliciter usus est.

Vsus in Medicina. Magni est in Medicina *Usus*, si veteribus, & recentioribus credimus. Ex *dentis* calpium odontalgiam sedat, si eo scalpentur. Duo superiores superiorum, totidem inferiores inferiorum dolorum mitigant, alligati. *Adipe* Niliaci peruncti à Crocodilis non tanguntur. *Iecur* lithiasi medetur. *Spolium* suscitum uteri prolapsui & sedis prodest; quod ab Encelio proditum. Cinis in olla luto probe circumlita, igne farmentorum vitis cremati, cum oleo permixtus ad strumas à Sylvio laudatur. *Lapis* hydropi vehementer conducit, si genuinus est. Talem esse scribit Gesnerus, si conchæ æneæ aqua plenæ circumligatus, quotidie cotylas duas, seu uncias decem ejusdem absumserit. Venenatos vermes fugare, Camillus Leonhardus Pisarenis prodidit. Sumptum lapidem vesicæ perfringere fabulantur quidam.

Differentiæ. Pauca de Differentiis occurrunt; Alii sunt *Vulgares*, quales sunt illi qui circa thermas Porrectanas versantur, & interdum ab ore fontis cum aqua exeunt. Aut sunt plane innocui: aut si nocent levem duntaxat tumorem aut inflammationem morsu inferunt. Alii sunt *Venerati*, & magnitudine pro ratione locorum differentes. In flumine enim Argæde ad Persicam Sittacem sito, copiosi sunt, capite albo, reliquo corpore nigro, quatuor cubitorum longitudine inveniuntur, qui interdum sub aqua latent, noctu aquantibus exitio esse solent. In lacu infano, qui ter singulis diebus saporem mutat, primo amarus, mox falsus, tandem dulcis evadit, vicenum cubitorum conspiciuntur. Anno M. CCC. XCIX. die vegifima quinta Maii, sub

Ponte Ursæ amnis vicenum cubitorum visum, Gesnerus ex Chronicis Tigurinorum M. SS. author est. In lacum Anianum mensè Junio multi invicem permixtorum globi, se præcipitant. In Lybiæ desertis tam perniciosus est hydus, brevis ille, cauda tenui, circa collum gracilis, ut omnino partitis læsæ amputationem requirat. Agricola Boam, domesticam natricem appellavit.

Agricola de Anir, subterrana.

ARTICULUS II.

De Natrice torquata, & Rubetaria.

Natrix torquata nomen à circulis quibus tanquam torquibus superior animalis pars circumdatur, invenit. Scholiastes Nicandri πολυσεφείας vocat, seu multis coronis insignes: alii & μύδραξ seu μύδραξ quod muribus vescantur, & ὄροφιάς, quod circa domorum tecta versentur, vocant. Apud Aristophanem, ὄφεις ὄμαροι, domuum custodes dicuntur. *Nerophis* est modernorum Græcorum vocabulum, *Serpens niger* à Matthiolo impositum nomen. In Italia aliqui *Carbonarium* vocant.

Ambrosini: H. S. lib. cit. c. 18.

Nomen.

Descriptionem ex Ambrosino dabitur, de qua ille ita. Aëtius Myagrum veterum describere videtur, dum inquit; hunc anguem ex crasso in tenuem caudam abire, lato capite esse præditum, & mures comedere, neque mura necare, sed inflammationem tantum inducere. Hujus natricis iconem ad vivum expressam servamus in Museo Illustrissimi senatus Bononiensis, ubi tenuis conspicitur circa *collum* & *caput*, crassior penes circa *ventrem*, qui postea in caudam admodum exilem finit. *Color* tergi nigricat, circa alvum, color inter luteum, & viridem est medius lineis nigris virgatus, hujus autem nota insignis est in collo; nam maculæ candicantes è pallido, instar torquis, circulum tamen non absolventis apparent. Inter utrasque maculas in summo cervicis angustum est interstitium duarum forma squamularum, ubi maculæ utrinque quasi triangulari figura in acutum desinunt. Deinde maculæ nigræ splendide utrinque etiam post torquem singulæ conspiciuntur.

Descriptio.

De Loco & Natura & aliis pauca occurrunt. In pratis uliginosis, aquis, & sterquiliniis stabulari solent. Muribus victitant, & ideo circa Lucarnum atque Verbanum lacum non interimuntur, quod iisdem vineas purgent. Vaccarum ubera fugere, & postea sanguinem sequi, Flandri prodidere, quod veteres Boæ tribuunt. In fimetis quandoque pariunt. Gesnerus quandam mensè Majo quatuordecim peperisse vidit; constitutione anni pluviosa, & iis gignendis commoda. Per ora dormientium irrepere, vapore lactis fervidi illectos, iterum egredi, quorundam traditio est,

Natura.

An

An verum sit, homines in quorum os intrarunt suaviter canere, penes lectorem sit iudicium.

Differen-
tie.

Huc *Natrix Rubetaria* spectat, quæ vocem sonoram & rubetarum æmulantem edit. Maculosa est valde, & venustate admiranda, sibiloque à rusticis agnoscitur. Poloni *Padalica* vocant. Ictus remedium patientis pedem, in terræ humidæ scrobe per diem naturalem sepelire. Iconem & sceleton exhibemus.

ARTICULUS III.

De Boa.

Ambrosin.
H. S. l. i.
c. 19.

DE Boa serpente paucissima occurrunt. Nomen accepit, non tam ab effectu, quod bovem integrum deglutire possit: quam quod armentorum greges sequatur, & rigua vaccarum ubera fugat: & ita lacte bubulo alatur. Salmasius à voce *δύης*, quæ Æolibus Bæoticis *βύης* deducit. *δύης* vero urinator est.

Agricola
de animal.
sub. uran.

In ingentem excrescit molem, ita ut sub Imperatore Claudio ex sententia Solini, occisa fuerit, quæ integrum infantem in alvo gestabat. In Calabria in eam magnitudinem crescere posse, verisimile. Nam & M. Antonius Duccinus Episcopus Anglonensis ad Thomasinum scribit, quadraginta & sex ab hinc annis in agro oppidi S. Archangeli, Anglonensis Jæceseos, à pastore sclopi ictu interfectum, qui armenta & greges depascebat, cuius mandibulæ, duorum fere palmorum longitudinis, in templo Deiparæ de Urseolo appensæ exhibeantur. Morsu inflammationem duntaxat inducere, communis est opinio.

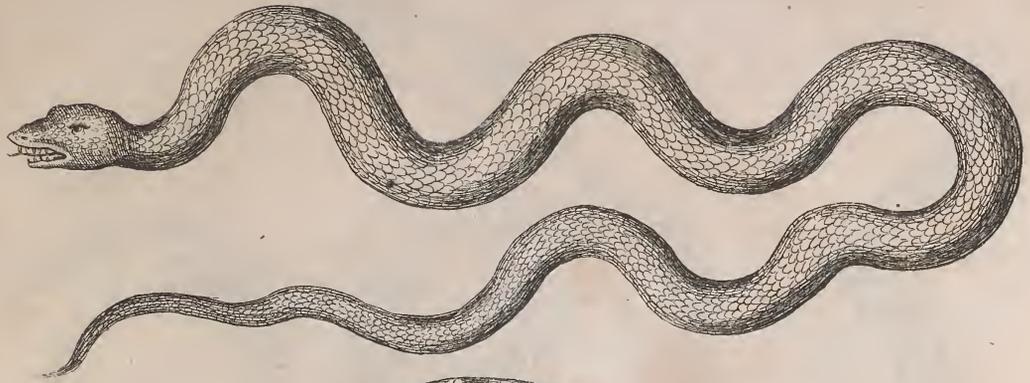
Thomasin.
in præfat.
ad III. vi-
ros Italia.

Severin.
Zoot. De-
mocr. p.
36.

Huc *Anguem Caprimulgum*, quem Cervone vocant de quo duplex est M. Aurelii Severini quantum ad Anatomica, illa singularis, observatio, quam cum iconibus addo, referre libet. Prior se ita habet. *Larynx* exerta atque conspicua quacunque cordis diductione: sub larynge *lingua* per meatum ultro citroque recurrens. Quod sibilum ergo edit, ne quidem mirum. Hæc enim velut fistula coniecta in infernam genam mediam recto ductu videtur. *Dentium* ordo superne quadruplex, inferne duplex. *Oculi* veluti vitrei. *Aspera arteria* parte anteriori circulis cartilagineis, posteriori membrana tenui & ampla satis constructa. *Oesophagus* latissimus pro corporis ratione. *Ventriculus* item amplus, in quo repertæ aviculæ tres nidaceæ. *Cor* viscerum omnium primum & supremum apparet: Nam sunt & inferiores eo *pulmones*, qui cavi & fistulosi sunt, ductu eodem quo aspera arteria. *Magna arteria* descendens reversivi duo rami, alter ad œsophagum, alter ad pulmones. *Vena cava* in parte hepatis cava: *porta* vero in gibba. Hæ postquam fines

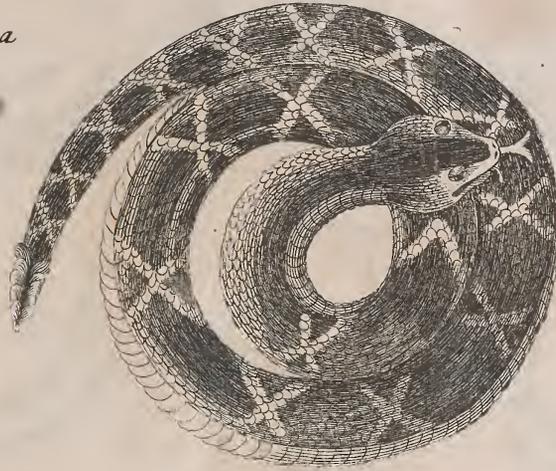
hepatis excefferint, committuntur, & non ante distinguuntur quam ad *testium* confinia pervenerint: ubi primum spermatica vasa promuntur: *Fellis* vesica longe infra hepar, duplicem ductum habet; alter à porta infertus τῆ ἐκφύσει per mediam quandam glandulam, forma & figura tonsillæ humanæ: cuius & à latere *splen* visitur parviculus satis & ex rubro candicans. Alter vero vesiculæ fellis ramus, ab eadem glandula ad basin dictæ vesiculæ procedit, media membrana cum corpore vesicæ adalligatus. *Testes* situ dispares; nam dexter superior, ad quem mittit aorta spermaticum & varicosum ramum, colore albidum unum; minores deinde alios huic oblique mittit inferne. Idem in sinistro. Sed ramus spermaticus à vena cava simplex est participatus ab utroque teste. *Renes* infra testes consistunt, ex multis quasi renibus conflati.

Ab arteria magna rami conspicui descendentes oblique ad testes utrosque. *Uterus* hac figura tibialium vestimentorum instar: *Cerebri* forma eadem est, quam observavimus. In alio *Caprimulgo angue*, hæc observata. *Pulmo* interne cavus, oblongus, veluti faccus ubi primum inchoat hepar, desinens mox per vesiculam ad renes usque descendens. *Fel* sub stomacho, convolutus gyris: huic adhæret *splen* (verius enim credo, quam glandula) ex albo rubescens, parvus tereisque, velut exile pisum. *Vesica* oblonga, flatu plena, sub visceribus naturalibus piscium modo, continuo ductu descendens à pulmonibus ad renes. Causam afferebat F. Thomas Campanella nostras, quod cum certis quibusdam motibus assurgat hic serpens, copia spiritus egebat, in longinquo alioquin corpore, quatenus attollere & sustinere se sursum posset. *Omentum* à fine hepatis ad usque anum. Inter nervosam & carneam ventriculi membranam *glandula* miliares. *Uterus* non intestino, sed huic intestinum incumbit qua cervicis medium. *Venæ* renis ramus in principium uteri, intra cuius membranas miro quodam artificio vesica latitat parva. *Masculorum* nota, cauda prolixior, crassior, solidior; maribus penes duo spinosi, quemadmodum viperæ. *Uterusque* item spinosus duplici cornu. Quorum utrorumque fines in acutum desinentes cum cauda finiunt, & pari ejusdem gracilitate. Aspitudinis finis delectatio. *Larynx* è faucibus exerta; credo equidem; eo naturæ consilio, ne per amplios deglutitus præfocaretur animal.

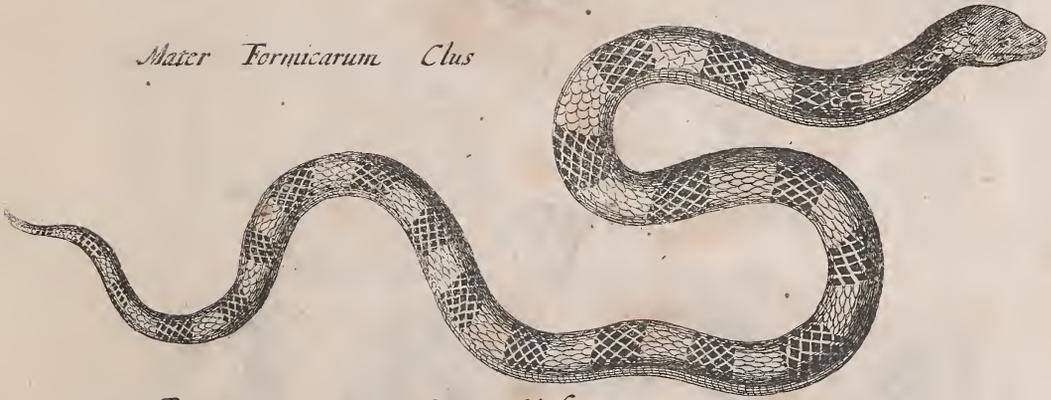

Domina

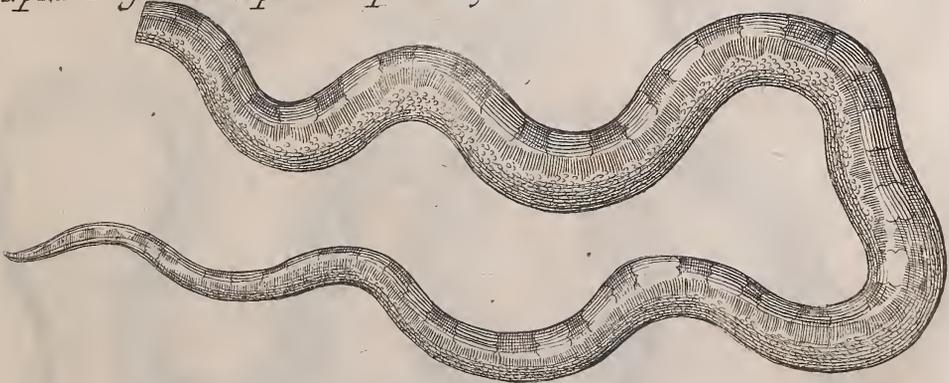
Serpentum Nieremb

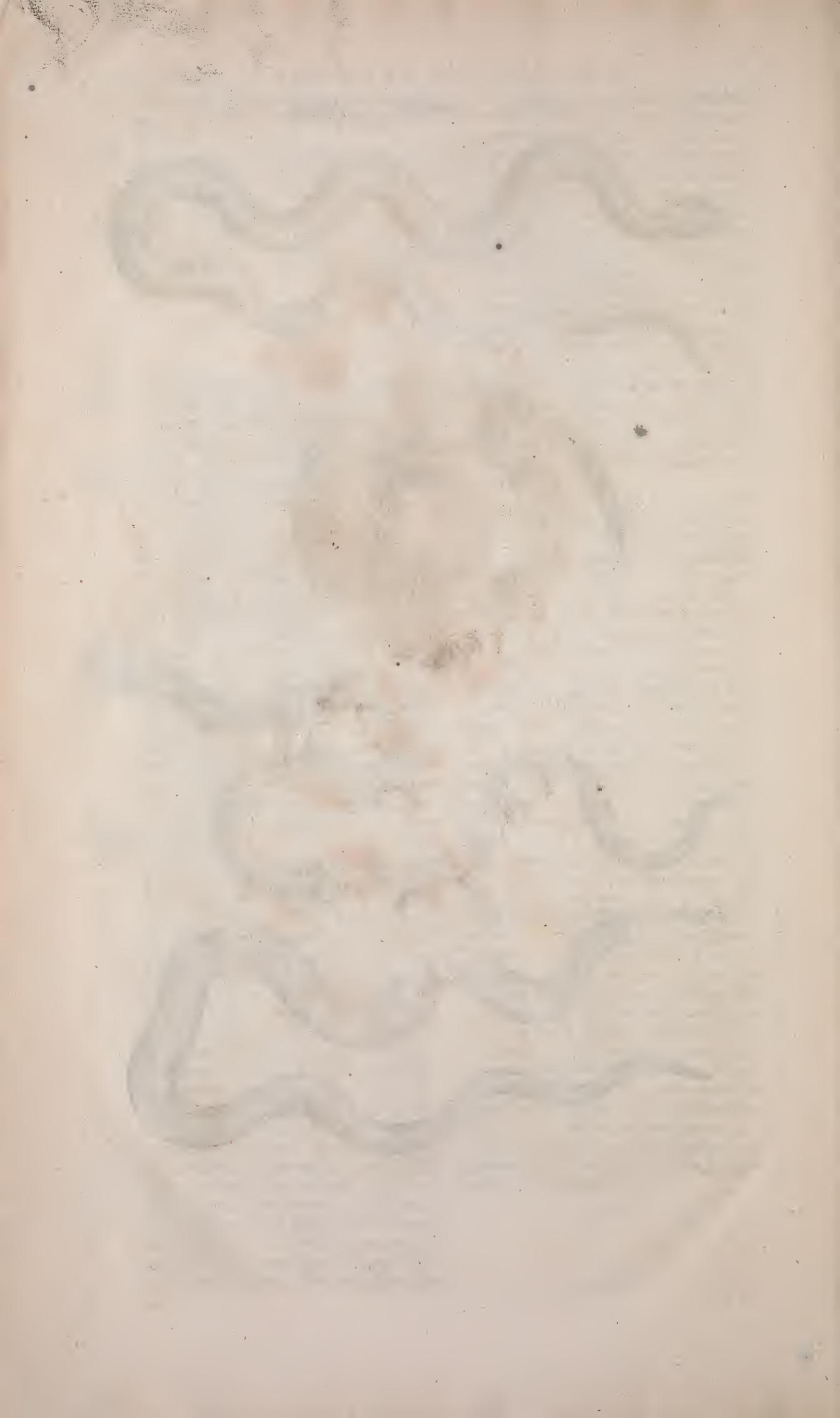

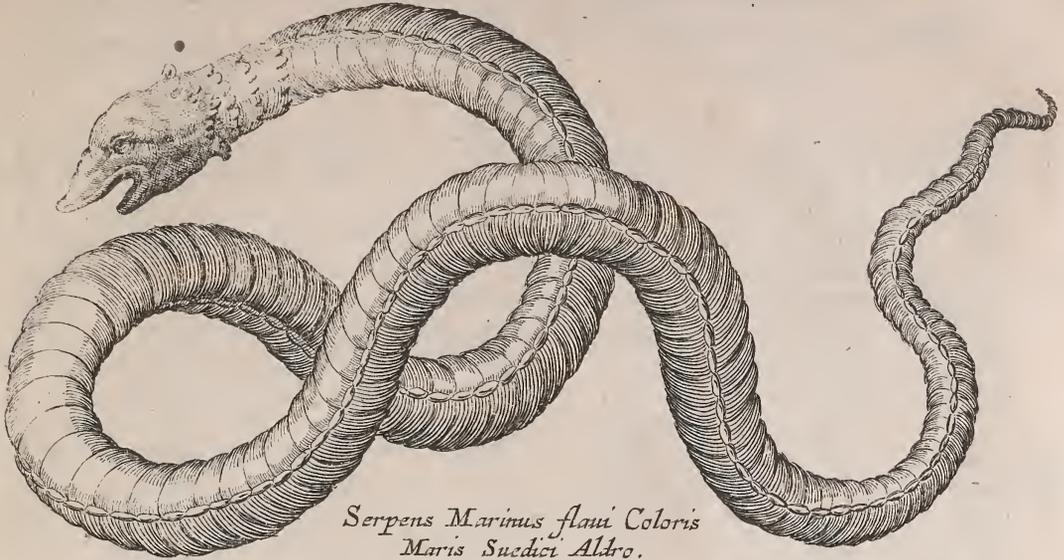
Mater Fornicarum Clus

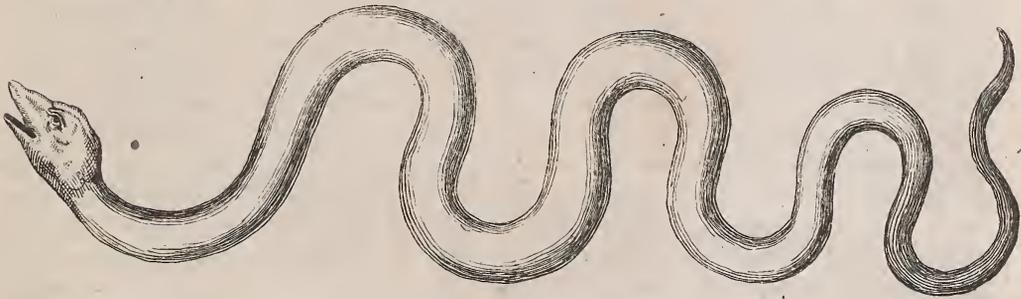
Serpens Peregrinus amputato Capite Clus.

*Serpens Marinus flavi Coloris
Maris Suedici Aldro.*

*Scolopendra Marina.
Aldro.*

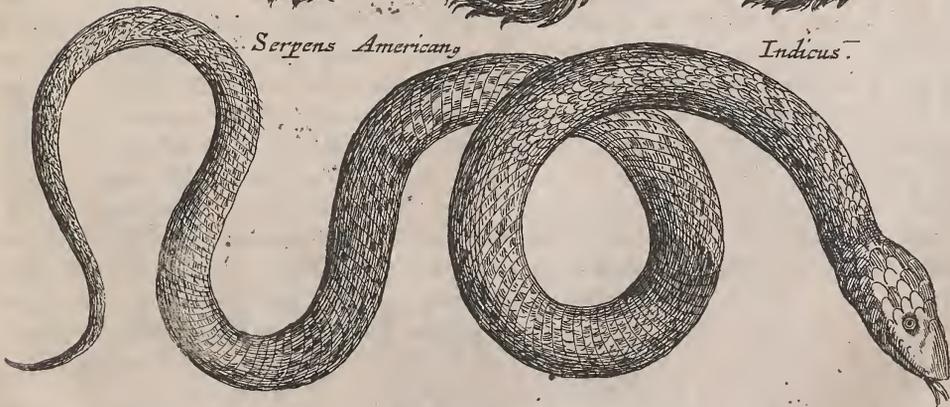

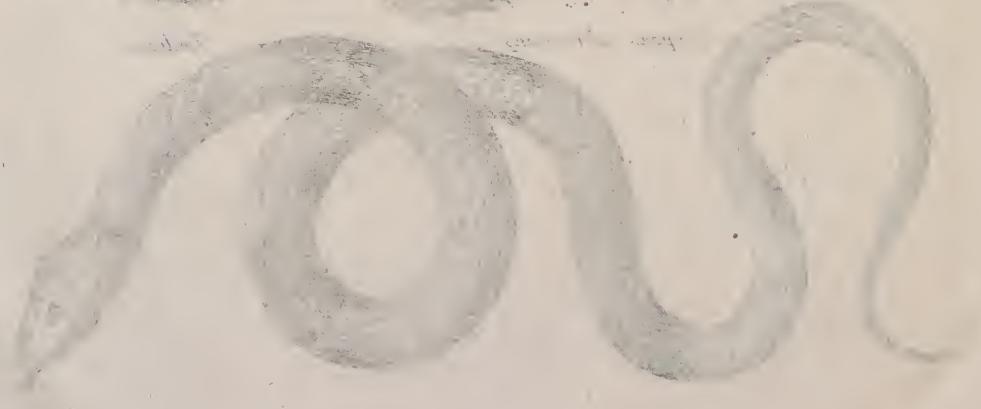
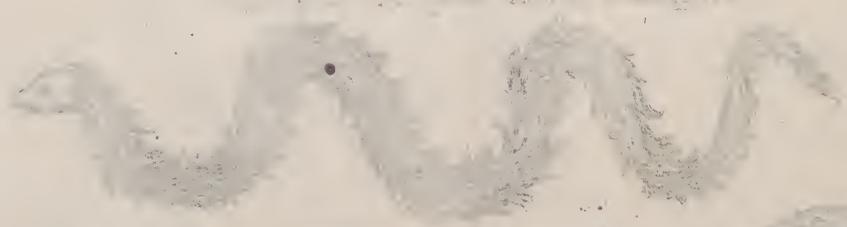
Scolopendra Marina amethystini Coloris Aldr.

Serpens Americanus

Indicus

ARTICULUS IV.

De Hydro marino, & Scolopendra marina.

Ambrosin.
H. S. l. 1.
c. 20.
Hydrus
marinus.

DE Hydro seu serpente marino in Tomo de Piscibus libro primo, Titulo primo, capitis secundi articulo quinto dictum est: hic pauca duntaxat ibi omiſſa adjiciemus. Et de *Loco* quidem addi potest, nusquam in aquis dulcibus inveniri, & ab illis quos Aristoteles ibi reperiri ait diversos esse: tum quod illos parum ab aspide distinguat: hi veri congruo corpore & colore sint similes: tum quod illi veneno noceant, hi innoxii sint: tum denique, quod illi pulmones habeant, hi branchias. De *Natura*

Plin. H. N.
l. 9. c. 27.

hoc duntaxat occurrit, captum, si dimitatur, arenam rostro quamprimum adacto terebrare, subireque totum. Quantum ad *Differentias*, dantur qui & e mari in terram egrediuntur, qualem circa Abydum in parvis quibusdam alveis seu canaliculis falsis Bellonius invenit. Ejus qui in Balthico seu Suetico mari flavi coloris, teste Olao Magno versatur, iconem hic apponimus. Cum radice lilii adhibitum Plinius contra urinæ incontinentiam commendat.

Scolopendra marina propter similitudinem cum terrestri nomen obtinuit, quasi *ερχασου σκέλοπα εν τη εδρα*, quod in extremo, quod caudæ loco est, corniculum quasi radius atque impactus aculeus superemineat. Marinum anguem æmulatur; & terrestri secundum Aristotelem minor est, coloreque magis rubens: nisi in loco mendum cubet, quod Vottonus suspicatur, sic enim ne minorem quidem hamum deglutire possit, quod tamen facit. Gillius digiti longitudine se vidisse asserit. Alberto animal quadraginta quatuor vocatur, cum tot pedes habere videatur. De *Natura* hoc duntaxat occurrit, quod apud Aristotelem & Plinium extat, hamo devorato omnia interanea evomere, donec hamum egerat, deinde resorbere. Addit Gillius, ob tetrum odorem piscatoribus infestissimum esse; quod hamum ab ea actum, pisces vitent. Morsu urticæ instar urit, ut

Plin. H. N.
l. 9. c. 43.
Arist. H. A.
l. 9. c. 37.

Æl. H. A.
l. 7. c. 30.
Æl. H. A.
l. 4. c. 22.

Ælianus prodidit: qui etiam adjecit, sputo hominis interire, & rumpi. Duarum hic exhibemus icones, ad cubitum fere accedentes; quarum altera est *nuda* instar anguis, altera pedibus hirtis & coloris amethystini.

ARTICULUS V.

De serpentibus Exoticis Acoatl & Maripetis.

ACoatl dicitur serpens aquatilis (alii *Nieremb. H. E. l. 1. 2. c. 7.* *Mioacoatl*, quod imitetur colore spicam Maizii) qui etiam vivum parere fertur. *Dentibus* parvis est, & innocenti morsu: longus quinque dodrantes, pollicem crassus: tæniis nigris & cyaneis alternis distinctus superne; inferne vero cyaneus est, capitis superna nigra, inferna lutea, latera cyanea. In paludibus regionum temperatarum invenitur.

De *Maripetis* ita idem: In Orientali India nonnulli angues, ut fallant instans senium aut fatum, post certum tempus petunt mare: ubi concussa in undas cauda, & velut flagellante, scinduntur in multos ramos velut pedes: qua astutia miro naturæ miraculo evadunt in genus quoddam polypi, tam simile illis quos Lusitani vocant *poluos*, ut fallant ignaros. Petrus Christophorus Borrus enarravit mihi (*verba sunt Nierembergii*) se vidisse quosdam Lusitanos, cepisse in India aliquos, rati poluos esse, ut iis sedarent famem: incolas tamen admonuisse ne facerent, noxios esse, nec poluos suos esse, & distinguere pedum numero, nam angues illi impares illos habent.

Nieremb.
H. E. l. 1. 2.
c. 44.

Huc ponemus tum illos qui sesquipedales, eximii coloris, in Cuba insula vivunt, & *Boquatrara* vocantur: tum eum cujus iconem à Pellicerio observati Rondeletius exhibet. Terrestris anguis specie est, colore rubro, cum lineis obliquis & sinuosis à dorso ad ventrem ductis, eamque lineam à capite ad caudam secantibus. Scissura oris non admodum grandis, dentes acuti & serrati, branchiæ operatæ, squamosi piscis instar. In dorso à capite ad caudam fere, quædam veluti capillamenta tenuia, pariterque in alvo. Claudant agmen illi qui in flumine Americano Urquaja, quatuordecem passuum longitudine, duarum ulnarum latitudine, capitibus super undas eminentibus natant, & homines natandi vel bibendi causa flumen accedentes cauda involutos in eundem trahunt.

Bembus
Venet. Hist.
stor. l. 6.

HISTORIÆ NATURALIS

DE

SERPENTIBUS:

LIBER II.

De Draconibus.

TITULUS I.

De Draconibus in genere.

Ambrosin. A.H.S.I.2. c. I.

Raconis nomen non tam παρὰ τὸ δράν ἄχος, quod magnam hominibus molestiam creet, iis infensissimus, quam παρὰ τὸ δερκεν, quod visione valeat, venit. Græci Δράκοντα vocant. Syrenas alibi dictos apud Isidorum extat, & in Arabia alatis tale nomen.

Nomen.

Descriptio.

In Descriptione non bene convenit authoribus. Abensina & Aëtius asperrimis squamis obfitos, magnis oculis, pelle superciliarum loco eminenti, cum pelle barba instar submento, amplo rictu, lingua exerta, dentibus magnis instructos faciunt. At Solinus adeo parva ora habere scripsit, ut mordere non possint: id est, non dehiscencia ad morsum: Dentium quoque numerus in controverso est. Claudius Minos sedecem ponit. Nicander triplici ordine dispositos. Eidem Draco est colore nigro, ventre subviridi cum palearibus sunt mento rufi coloris. Philostratum si sequimur, montanorum juvenes modicam gerent cristam, ætate proveci grandiolem, & crocei coloris barbam: palustres cristis carere. Plinius vero expressit. Id modo mirum, unde cristatos Iuba crediderit. Circa Atlantem media corporis parte crassescunt, cauda & collo gracilimi.

Plin. H.N. l. 8. c. 13.

Leo Africanus l. 9. Loc. Plin. l. c. Sol. Poly. hist. c. 33. Philostr. in vita Apollonii.

Bellonius Observat. l. 2. c. 7. Nicand. in Theriac.

Fuisse & ad Cracoviam, in historia Polonica legimus.

Famen diutissime ferre possunt. Semel cibum aggressi, difficillime fatiantur, ita ut rebus venenatis, herbis, pomis inprimis, quorum succo alvum laxant, vescantur: nausea ex illis vexati, lactuca sylvestri sibi medentur. Ova serpentum spectanda arte forbent. Aut enim solida hauriunt, si jam fauces capiunt, quæ deinde in femer convoluti frangunt intus, atque ita putamina excutiunt: aut si tenerior est, & catuli adhuc ætas, orbe apprehensæ spiræ, ita sensim vehementesque præstringunt, ut amputata parte ceu ferro, reliquam quæ amplexu tenetur forbeant. Simili modo avibus devoratis solidis (dicuntur hos spiritu copioso de stabulis egressi attrahere) contentione plumas & ossa revomunt. Aristoteles sumptum ovum iterum atque iterum sibi admovere, quoad summam partem restam statuunt, & tum, parum contractos se colligere, ut distento corpore, haustum ovum deorsum labatur, dixit.

Vitius.

Arist. H.A. l. 9. c. 6.

Plin. H.N. l. 10. c. 72.

Æl. H. A. l. 2. c. 21. Phil. in Jambis. Arist. H. A. l. 8. c. 4.

De Generatione vix habeo quod scribam, quia & apud authores nihil fere occurrit. Herodotus capite maris in fæminæ os inserto coire fabulatur: mutuo complexu congressi verisimile est. Afri ex lupæ cum aquila congressu, Draconem erumpere, rostro & alis patri, cauda matri similem, corio serpentino, multisque maculis versicolore, nugantur. Quidam fætus vivos parere docent; alii ova, quod de Ternatensibus Balthasar Diaz scripsit. Utrumque facile concederem.

Generatio. Herodot. in Thalia.

Inimicitias cum Aquila & Elephante gerit; adeo ut Geoponicorum author prodiderit, non stabulari ibi Draconem ubi sterucus aquilæ inveniretur, auditoque alarum ejus strepitu, in antrum aufugere, Ælian-

Anipathia. Geopon. l. 9. c. 5. Arist. H. A. l. 9. c. 1.

nus

nus scripserit. Dimicationem cum ea ita Nicander describit.

*Hunc pet it in visum, magni Iovis armiger hostem,
Cumque genis parat acre suis ex aethere bellum,
Pascentem in sylvis quam primum viderit illum
Quod totos ferus is nidos cum mitibus ovis
Et simul ipsa terens, & vastans pignora perdit.
Non timet hoc serpens, immo quodam impete
durus,*

*Profiliens, ipsamq; Aquilam, leporemq; tenellum
Extrahit ex rapidis, vi fraudeque fortior unus.
Cauta malum declinat avis, fit ibi aspera pugna;
Ut queat extortam victor sibi tollere pradam,
Sed frustra elapsam, & volitantem hinc inde
volucrem*

*Insequitur, longos sinuum contractus in orbis,
Obliquoque levans sursum sua lumina visus.*

Plin. H. N.
l. 8. c. 11.

Quomodo cum Elephantibus dimicent, in horum historia scripsimus. Quae de Gryphibus apud Philostratum habentur, fabulosa sunt.

Venenum.
Plin. H. N.
l. 29. c. 4.

Venenum habere nonnulli negant: solo interficere morsu. Alii aërem inficere habitu, cujus exemplum apud Aristotelem legitur. Tempore Philippi Regis Macedonum inaccessa ideo montis cujusdam Armeniae via, extinctis demum Draconibus patuit. At Gesnerus & Stumpfius venenatos probant. Prope Niderburgum oppidum, cum se Dracones in quodam fonte abluissent, quicumque post ex eo bibere, alvo tumefacta moriebantur. Is qui Helvetiam à Dracone supra pagum Wilver stabulantem purgavit, sanguine ejusdem conspersus, occubuit. Morsum dolor partis & fætor excipiunt, vulnusque paucum fundit sanguinem. Laudat Plinius gramen; Aëtius remedia quæ in aliorum ictibus adhibentur, præscribit. Ponzello caput abscissum, pelle nudatum & impositum placet.

Plin. H. N.
l. 24. c. 19.

Mores.
Plin. H. N.
l. 8. c. 27.
Plin. H. N.
l. 8. c. 13.
Ælian. H.
A. l. 6. c. 4.

Circa Mores observa, vigilantes esse, & ideo non tantum auditus exquisiti, sed & visus acutissimi. Auri micis si quas invenerint, incubare, Philostratus prodidit. Rem aliquam aggressuri ingentem sibilum edunt. Vernam nauseam lactuæ sylvestris succo adstringunt. In Æthiopia quaterni & quini inter se cratium modo implexi erectis capitibus velificantes; ad meliora pabula Arabiae, fluctibus vehuntur. Indies majorem adipiscuntur vigorem, & ad extremam senectam perveniunt. Homines adorsuri mortiferas radices comedunt. Cicuarri denique solent. Heraclides Philosophus exarmatum habuit, qui gradienti & quiescenti canis instar adsistere solebat.

Vfus in Cibis.

Æthiopes eis vescuntur, quod vitrei sint eorum carnes coloris & maxime refrigerent. Vesputius etiam, cum extra fortunatas insulas navigaret, populos quosdam similibus draconi animalibus demptis in cibo uti vidit. Ægyptii serpentibus vescuntur, ut Galenus scripsit. Quantum ad Medi-

cinam, commendat ad fugandas venenatas bestias adipem Plinius: eadem in ulceribus illatis utitur. Cum melle commisto, inchoantes caligines sanat. Caput si gestetur, à lippitudine præservare scribit. Os ex spina dentium dolores sedat. Reliqua nugatoria sunt. De lapide alibi agemus.

Differentia Draconum à magnitudine, loco, colore, figura & venefica qualitate sumi possunt. Magnitudo pro ratione natalis foli variat. Marcus Paulus Venetus decem cubitorum in provincia Carazon stabulari dixit.

Differentia.

M. Paulus Venet. l. 2. c. 40.

Tempore Philadelphi duo quatuordecem cubitorum ex Æthiopia Alexandriam delati fuere. Hieronymus unius XV. cubitorum meminit. Ælianus in Æthiopia XL. Octavianus Augustus L. cubitorum Romæ aluit, & populo ostentavit. Tempore Alexandri visus in India LXX. longus. Apofyfares LXXX. cubitorum nutrit. Strabo, centum reperiri, scripsit: jugeri in Marcra juxta Iordanem longitudine, & tam altum, ut duo equites hinc inde locati se conspiciere non possent. Taceo Posidonium qui de quodam prope Damascum, centum quadraginta pedum scribit: Gellium, apud quem de illo, qui M. Attilii Reguli exercitum infestavit: Egnatium, qui de cujusdam intestino centum viginti pedes longo prodidit. Loci ratione sunt alii montani qui grandiores, & acriores, cristis insigniuntur: alii palustres qui tardi motus, caput vix attollunt, & cristis carent. Colorem si spectes, sunt Aëtio, nigri, rufi, cinerei; Nicandro ventre subviridi: Philostrato tergo nigri; Homero rubicundi: Pausaniae fulvi; Lucano aurati.

Ælian. H. A. l. 17. c. 1.

Ælian. H. A. l. 15. c. 21.

Strabo Geogr. l. 16.

Philost. de vita Apollonii. l. 3. c. 2.

Homor. Iliad. l. 12.

Lucan. Pharsal. l. 9.

Aëtius.

Plin. H. N. l. 11. c. 47.

Figurae sunt variae. Sunt auctori libri de natura rerum Draconcopades, facie humana, vultu venusto, reliquo corpore tortuoso: inter quos & ille qui primos parentes seduxit, censetur. Sunt suis similes, corpore graciliore, rostro validissimo, dentibus aprinis, ut apud Aëtium legimus. Sunt in Congo arietis magnitudine, alati, fulvi, oblongi rostri, crudis carnibus vitantes. Sunt ad Gangem, si Philostrato credimus, quorum oculi, lapidis preciosi instar, coruscant. Sunt apud Plinium, pedibus anserinis: apud Thebanos cornu munitissimi, in regione Carajam quidam qui tantum anteriores pedes habent: alii qui pedum loco duabus unguis armantur, ventre enormi, rictu amplo. Dari Alatos nullum dubium; eosque membrana ab anterioribus ad posteriores instructos, quam in volando expandunt, dum quiescunt ad alvum colligunt. Sane tales Aristoteles in Æthiopia, Lucianus in Lybia, Iovius in Georgiana, Bellonius qui & cadaver conditum habuit in Ægypto, ponunt. Cardanus duos Lutetiae bipedes vidit. Solinus, circa Arabiae palu-

Lucian. de Dipfadib.

Iovius. H. l. 18.

Bellonius obs. l. 2. c. 70.

des versari observavit. Vifus & in Florida tam exiguis alis, ut vix se à terra attollere possit. De iisdem quoque apud Pomponium Melam, Ciceronem, & Herodotum habetur: qui ab Ibidibus in Ægypto perimi addunt. De *Venenorum* differentiis habet. In monte Atlante solo contactu interrimere, capite & cauda graciles, sed ventre adeo immanes, ut vix sint ad rependum idonei. In monte regni Narsingæ, qui in arboribus versantur, obtuitu perimunt. Unde quidam in *arboreos* & *Chamodracones* distinxere.

Mela. 1. 2.
c. 4.
Cicero de
N. D. 1. 2.
Herodot.
1. 2.
Scaliger
Exerc. 183.

TITULUS II.

De Draconibus in specie.

CAPUT I.

De Draconibus non alatis.

ARTICULUS I.

De Draconibus non alatis apodibus.

PUNCTUM I.

De Basilisco.

DRacones optime in *non alatos* & *alatos*: illos in *apodes* & *pedatos* distinguemus. *Apodes* sunt *Basiliscus*, *Draco Pythius*, & quidam *Exotici Basiliscus* Latinis *Regulus* vel quod terrori aliis Draconibus sit, vel quod diadema in capite gerat, ut Festus, habet, dicitur. Sibilo ejus reliquos terreri, & prædam derelinquere, apud Ælium legimus. *Descriptiones* ejus variæ habentur. Galenus facit flavum, triplici apice frontis decorum. Abensina, ad flavedinem & nigredinem vergentem, capite valde acuto, oculis admodum rubentibus. Plinius XII. non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula, ut quodam diademate insignem. Grevinus ex Nicandro III. palmos longum, corpore flavo, tribus eminentiis superbum. Alas nonnulli tribuunt, sed exiguas & absque usu. Ille qui in Marchia, in Abbatis Zinnensis ditione prope Lucken-Waldam interfectus est, erat acuti capitis, flavi coloris, tres palmos longus, & valde crassus, cauda in latus turbinata, alvo notis candidis distincta, ore magno, tergore ad cyaneum tendente, prout eum Encelius descripsit. Addidit pastor, circa paludes divagari, ranis, serpentibus & aliis animalibus vesci, vaccas sæpe interimere, & lacte delectari. Formantur & ex Raja, prout ex icone videre est. Servantur in Musæo Bononiensi. In Cyrenaica nasci prodidit Plinius: Africa proprium Ælianus dixit. De *Generatione* vix quicquam compertum. Ex ovis Ibidum prodire posse, Ægyptiis creditum: ex ovo galli in lutamine sepul-

Nomen.

Æl. H. A.
1. 2. c. 7.
Descriptio.
Galen. lib.
de Theriaca
ad Pisonem.
Plin. H. N.
1. 8. c. 21.

Encelius
ce re me-
rall. lib. 3.
d. 54.

Æl. H. A.
1. 3. c. 31.
Generatio.

to Alberto: figura, gallo, cauda excepta, futurum scribit: ex ovo galli decrepiti, vulgata sententia; ex sylvestris Encelio produrum. Quid sentiendum sit alibi dicemus. Quomodo formari à gallo intra ovum possit, cum utero destituatur non video. Incubasse à gallinis posita, non diffiteor. Inimicitias gerit cum *mustela*, *gallo*, *insectis* & aliis *Serpentibus*. De *Mustela* ita Plinius: Huic tali monstro (sæpe enim enectum concupivere Reges videre) mustelarum virus exitio est: adeo naturæ nihil placuit esse sine pari. Injiciunt eas cavernis facile cognitis soli tabe, necant illæ simul odore, moriunturque, & naturæ pugna conficitur. Mustelis tantum vinci dixit Solinus, quas illinc homines inferciunt cavernis in quibus delitefcit. Vis tamen ne defuncto quidem deest. Ælianus galli præsentiam pertimescere dixit: ideo iterantibus per Africam comes. Mori quoque si canentem audivit, addit. De *insectis* Solinus. Basilisci reliquias amplio festertio Pergameni comparaverunt. Ut ædem Apellis manu insignem, nec araneæ intexerent, nec alites involarent, cadaver ejus reticulo aurea suspensum ibidem locarunt. De *Gressu* habet Plinius, nec flexu multiplici ut reliquos corpus impellere, sed celsum & erectum in medio incedere. Cum movetur, media corporis parte serpere, media arduum & excelsum esse, scripsit Solinus.

Necat frutices, inquit *Plinius*, non contactos modo, verum & afflatos: exurit herbas, rumpit saxa. Talis vis malo est. Creditum quondam ex equo occiso hasta & per eum subeunte vi, non equitem modo sed equum quoque absumptum. *Solinus* vero tradit, non hominis tantum vel aliorum animalium exitiis datum, sed terræ quoque ipsius, quam polluit & exurit, ubicunque ferale fortitur receptaculum. Denique extinguit herbas, necat arbores, ipsas etiam corrumpit auras, ita ut aëra nulla alitum impune transvolet infectum spiritu pestilenti. Intuitu interimere, vix crederem, quis enim primus vidisset. Halitus pestilens interitus causa, qui per aërem diffusus, homini se insinuat. Ideo Nicander:

*Tam teter vacuas odor hinc exhalat in auras,
Atque propinquantem penetrant non segniter artus.*

Venenum etiam per tela currere, & manum invadere apud Lucanum habetur. Morsus ex inflammatione, vulneris flavedine, & capillorum defluvio colligitur. Id Dioscorides, ex Erasistrato; hoc Aëtius prodidit. Remedio est colubrinum lignum, quod ex insula Zeilan adfertur. Adhiberi ibi contra serpentem coronatum, qui Hispanis Cobras de capolo dicitur, & sine dubio Basiliscus est, Carolus Clusius prodidit. Animalculum etiam quod ibi cum

Antipathia.

Plin. 1. c.

Solin. c. 27.

Æl. H. A.
1. 3. c. 31.

Solin. 1. c.

Venenum.
Plin. H. N.
1. 8. c. 21.

Solin. c. 27.

Lucan.
Phar. 1. 9.

Diosc. 1. 6.
c. 55.

Clus. Exot.
1. 1. c. 44.

*Draco ex Raia effictus
Aldrou.*

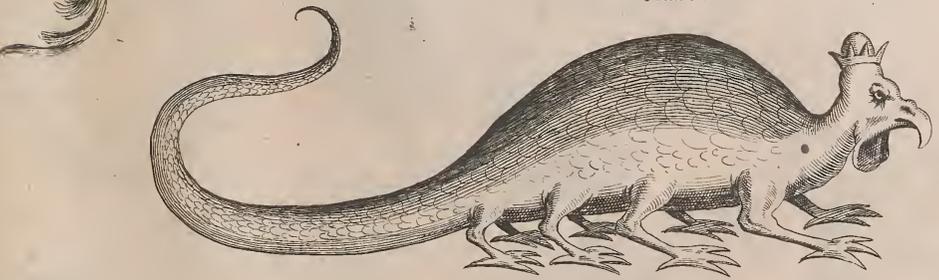

Draco alter ex Raia

*exficata concinnatus
Aldro.*

*Basiliscus in solitudine Africae vivens
Aldro.*

Basiliscus ex Raia

*effictus prone et supine pictus
Aldro.*

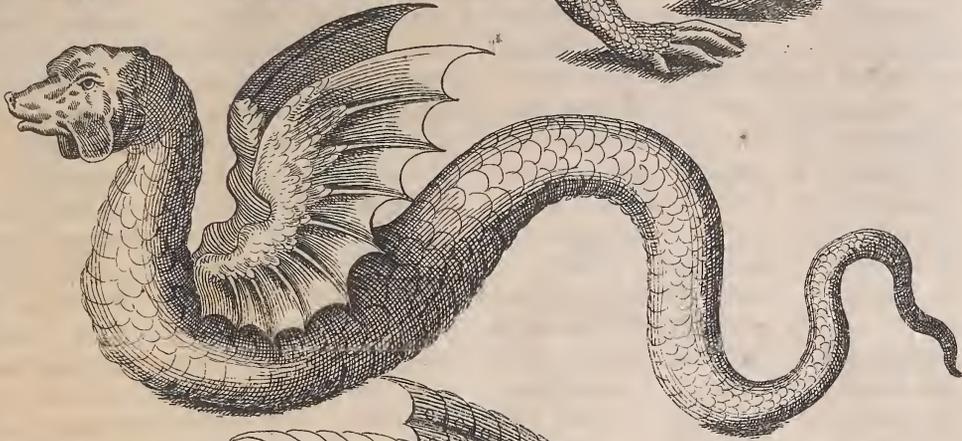

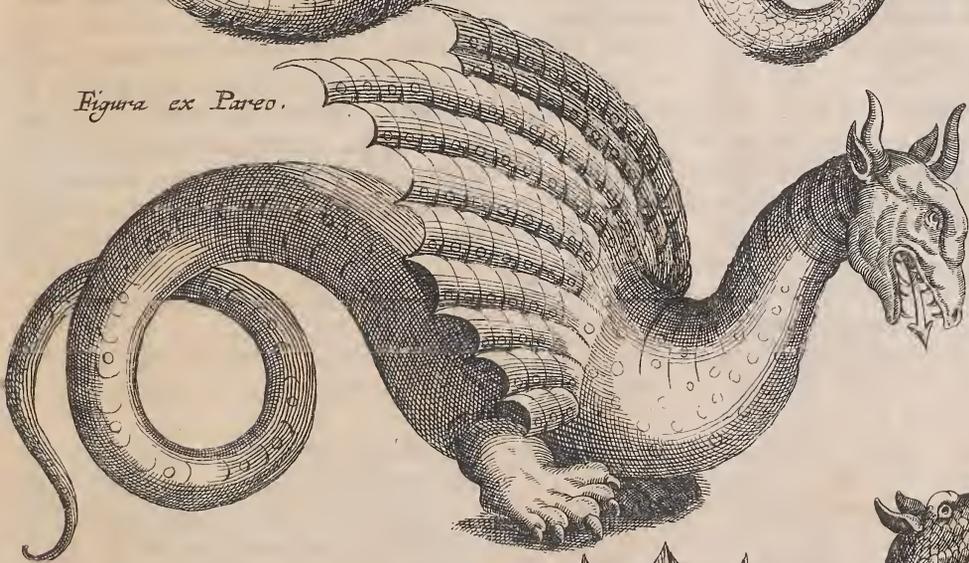
*Draco bipes apteros captus in
Agro Bononiensi.*

*Draco alatus Apes
ex Greuino Aldro.*

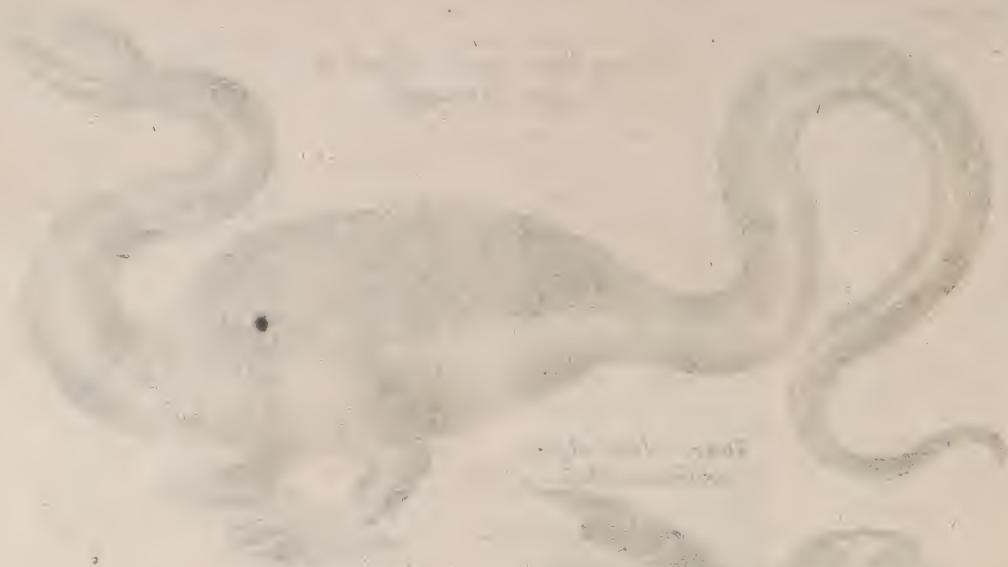

Figura ex Pareo.

Draco Aethiopicus.

eum eodem pugnatur, eo sese munire observatum.

Quidam tria Basiliscorum genera constitunt, *Helyochryson*, qui quæ vidit accendit, & inflammat, aurei coloris; *Chrysocephalon*, capitis aurei, qui quod videt perterrefacit, & occidit: & *Hematiten*, sanguinei coloris, ad cuius ictum carne animal nudatur. Sed has ego fabulas esse puto. Encelius in *Sylvestres* & *Domesticos* distinguit. De reliquisita ex Cardano Ambrosinus: Recitat Cardanus quod circulator quidam Serpentem, in maceris domus diruta Mediolani inventum fervebat, qui *caput* ovi magnitudine, & pro ratione corporis prægrande habebat, *dentes* in utraque mandibula viperinis, corpore & forma stellioni simili. *Pedes* illi inerant duo, cruraque brevia: unde constabat non satis proportionatum animal à natura fuisse fabricatum, cum longitudini corporeæ quatuor pedes necessarii fuissent. Tales pedes erant magni: Et *ungulis* veluti folium muniti, *cauda* longitudinem totius animalis adæquabat, cuius extremitas capiti stellionis æquali erat prædita. Cardanus ex genere Basilisci hunc fuisse credidit: Siquidem dum stabat, gallo similis esse videbatur, nisi quod corio, & non plumis tegebatur, alisque carebat. Denique in volumine de ostentis observatur icon cuiusdam Basilisci in solitudinibus Africa stabulantis; quæ quoniam est figura animadversione digna, diciturque animal, sibilo, halitu cæteras animantes necare herbasque exficcare: libuit ante legentium oculos talem iconem repræsentare.

PUNCTUM II.

De Exoticis, nempe Dracone Pythio, & serpentibus Bamba.

DE Dracone Pythio pauca occurrunt. Putatur ita dictus, quod post Deucalionis diluvium ex putredine terræ natus fuisset. Suidas Delphinem etiam fuisse dictum testatur, quod ex Apollonii Argonauticis habet. Ratio nominis à Delphici oraculi custodia sumpta est. Dicitur habuisse os triplici dentium ordine armatum, oculos magnos, & visum acutum, magna sub mento palearia, & corpus ex flavo rutilans. Fœre tamen & virides & cærulei, ut apud Statium videre est; Cyanei, quod Claudianus reliquit. Eminentibus fulgidis & duris squamis tegebatur. Iconem ex Grevino damus. Ex terra post Deucalionis diluvium genitum Poëtæ fabulati sunt. Ideo Deucalionæus dicebatur. De *serpentibus Bamba* ita Nierembgius: Serpentes sunt magnitudinis horrendæ, si conferantur cum nostratis, & præcipue *palustres*, quorum a-

liqui longitudine 25. & in latitudine 5. spiritus excedunt, ventre tam capaci, ut totum cervum, aut aliud ejus magnitudinis animal una vice devorent. Ex aquis egrediuntur & pasti eo redeunt: unde & ab incolis *magna matricæ* appellatur. Ascendunt quasvis altissimas arbores, in quibus vagabunda animalia, quasi è specula contuentur: & ubi ea victum quærentia accesserunt, summa vi se in ea demittunt, atque ita & morsu, & mole occisa, in solitudinem aliquam vicinam tracta, totum cum pelle ossibus & carnibus deglutit. Et sæpius etiam accidit, ut cibo nimium repleti, quasi ebrii reddantur, & in somnum maximum incidant; ita ut puer etiam illos occidat; durat hæc fatietas ac somnolentia per quinque aut sex dies continuos, post quos demum experrecti, ad consuetas suas venationes redeunt. Pellem statim temporibus mutant. Aliquando etiam nimia dilatatione ex cibo nimio rugosam ante tempus exuunt, quæ inventa, homines in admirationem, belluæ magnitudinem inde cognoscentes, rapit. Magni ejus carnes tostas faciunt Æthiopes, & gallinarum habentur multum deliciores, sed vix eas adipisci possunt, nisi cum aliquando nimio calore incenduntur sylvæ, & tum omnes, quæ à suis lacubus, aliquando fuerunt remota, semitostæ inveniuntur, & in magnis habentur deliciis. Viperæ præterea inveniuntur ibi adeo venenatæ, ut morfi ab iis, post 24. horas summo cum dolore moriantur. Incolæ itaque diligenter se muniunt herba, quam ejus antidotum esse norunt.

Idem de illis & Jaricus prodit. Quod autem addit, esse quoddam genus, in cauda rotundam lagenulam, quæ dum se movet, strepitum edit habens, ad illum quem Teuhtlacacahuqui vocari diximus, referendum est.

PUNCTUM III.

De Bitin, & serpentibus Senegæ.

AD Exoticos quoque spectant *Bitin* Nieremb. & *Serpentes Senegæ*. Incola montanorum locorum *Bitin* est, aspectu serpens terrifico, nigris punctis, rubeis ac candidis, vitulino capite, ampla fronte adusque oculos, qui nigri sunt lucidique, sed virenti circumdati iride, rictu oris magno, munito multis & acutis dentibus, caninis quaternis, digitum prolixis, sese mutuo invicem excipientibus, quatuor ulnarum longitudine & crassitudine hominis. Conscendit arbores, unde se vibrat appensus cauda: Rapit boves & apros, & alia hujus generis animalia, devorans ea quandoque integra, & hoc venatu vivens. Amat insulam Cubu, visusque est in Insula Lutaji à mili-

Differen-
tiæ.

Ambrosin.
de Serpent.
l. 2. c. 2.

Apollon.
Argon. l. 1.
Stat. Theb.
lib. cit.

Nieremb.
A. E. l. 12.
c. 38.

Nieremb.
H. E. l. 12.
c. 18.

tibus Hispanis, cum vellent naves exonerare. De *Serpentibus Senegæ* superius diximus.

ARTICULUS II.

De Draconibus non alatis pedatis.

PUNCTUM I.

De Hydra.

Nomen.
Plautus in
Perseo.
Eurip. in
Hercule
furente.

DRaconibus non alati pedati, sunt *Hydræ* & *Dracobipes Bononiensis*. *Hydra* nomen $\delta\rho\alpha\kappa\omicron\upsilon\delta\iota\alpha\tau$ accepit. Virgilius belluam *Lernæ*, à lacu *Lernæo*, in quo à Hercule interfecta dicitur: Plautus *Excetram*, seu ut *Isidorus Excetram*, quod uno capite detruncato, duo vel tria excreverent vocavit. Euripides $\kappa\upsilon\beta\alpha$ dixit.

Descriptio. Plurium capitum esse, Poetæ fabulantur. Εννεακέφαλον *Alcæus*, Πεντηκοντακέφαλον , *Simonides*. Unum habere *Pausanias* prodidit, quod verisimile: magnitudine à reliquis hydriis discerni. Quarum Icones apposuimus, arti ortum debent. *Una* visa Venetiis in thesauro Principis, incredibilis ob raritatem pretii, ut *Gesnerus* ex amico accepit, septiceps. *Alter* est *Equitis de Corneto*. Allatam A. C. 1530. mense Januario, Venetias ex Turcia totidem capitum, Regique Gallorum oblatam, icon testis est. Visa ibidem non multis ab hinc annis bipes, sex unguibus armata, ut *Ambrosinus* reliquit. Lata valde corpori, septem artificio singulari forinata capita, annexa erant. *Cardani* illa, quam *Meona Pisanus* fictitiam sectione comperit; medium Caput longius & crassius gerebat, viperarum omnia æmulabatur. Oculi post aures, hiatus maximus, dentes canini; lingua lata, Colla maculosa erant. Cauda toto corpore dimidio longior; pedes unguibus parvis armati. Magnitudine cuniculum æquabat. Color sub ventre candidus, circa dorsum flavus, seu viridi dilutus.

Locus.
Virgil. *Æneid.* l. 6.
Pausan.
Corinth.
l. 2.
Ortus.

Apud inferos stabulari Poetæ dixerunt, *Virgilius* inprimis. *Pausanias* sub Platano quadam ad fontem *Amymone* altam scribit. In lacu *Lernæo* *Argivis* & *Mycenis* contermino vixisse, vulgaris est opinio.

Hesiodus *Echidnæ* ex *Typhone* filiam fecit. Ex fordibus in *Lernam* coniectis, ibidemque putrescentibus, extitisse verisimile est.

Venenum. Vel ipso afflatu exitium attulisse, multi tradiderunt: sanguine infecta *Herculis*, qui eam superavit tela, exitialia fuisse, passim apud Poetas occurrit. Toxicum veterum, quod quidam *napellum*, alii *taxum*, nonnulli *venenum Scythicum* esse volunt, non facile dixerim. Linguam, si in illud incurras, inflammat, tussim siccam, phrenitidem, & tremorem cordis excitat.

Cutis adusta quasi, *Corii* flammæ ad moti instar, facile rumpitur. *Æger* in ululatus & vociferationes solvitur, quas strictum in se videns ensẽ excitare consuevit. Remedium à *Colocasia*, panace *Asclepio*, Carne inprimis *cydoniorum*, & sanguine *hircino*, quod apud *Dioscoridem* habemus, petitur.

PUNCTUM II.

De Dracone Bononiensi bipede.

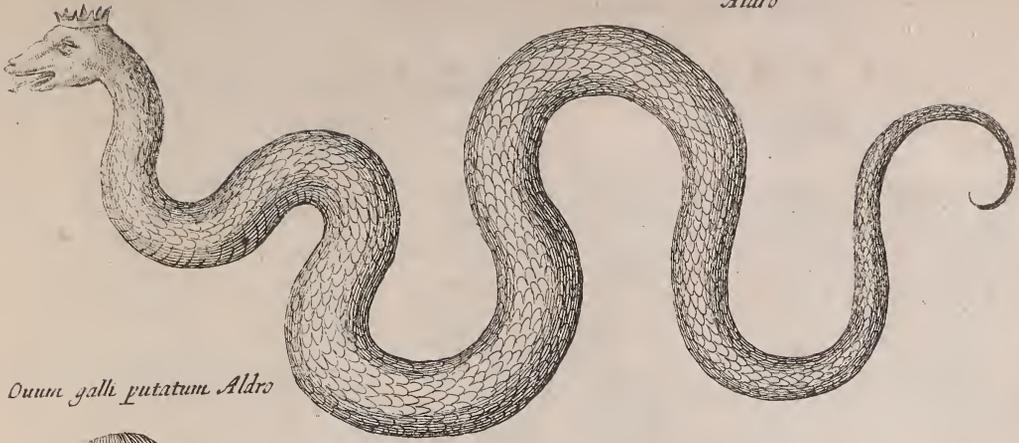
DRaco hic Anno Christi 1572. III. Idus Martii primum in loco *Malavolta* sibilum edidit: post diem *Ascensionis* vero, juxta sepem apparuit, & à rustico currum & boves, qui eo viso ulterius progredi non audebat, hasta ictus & interfectus est.

Descriptionem ejus, verbis *Ambrosini* apponam. Admirabilis hic *Draco*, inquit ille, à capite ad extremitatem usque caudæ erat duorum cubitorum: ab ore ad initium usque latitudinis corporeæ dodrans inter corporis latitudinem & caudæ principium observatur. Deinde ad extremitatem usque caudæ longitudo cubitalis, nempe duorum dodrantum, hujusmodi partem adæquabat. Prope collum erat latitudinis duorum digitorum, & à capite ad primum usque & anteriorem pedem dodrantalis longitudinis & à primo pede ad eam usque partem, viperæ assimilabatur. Et corpus in ea parte latitudinis sesquipalmaris, nimirum sex digitorum visebatur. Posteriorem colli partem torques albus exornabat, ad instar *Natricis* torquata, vel instar *Anatis* sylvestris torquata, quæ *Italibus* vulgo *Cesone* nuncupatur, vel tandem instar *merulæ* alpestris torquata quæ vulgo *Merla della collana* cognominabatur. Cæterum in hoc dracone torques non erat mutilus, ut in multis aliis animantibus observatur, sed absoluti circuli torquem integrabant. Supra dorsum squama latæ apparebant, æmulantes squamas *Cyprini* piscis *Aristotelis*, qui vulgo *Raina* appellatur. Major pars harum squamarum ad viriditatem tendebat: imo aliquæ erant subrubræ, sed inter has quædam nigrescebant: hinc deprehensum est hoc animal ad genus *Draconum* referendum esse: Propterea quod *Dracones*, ut plurimum, virides effigiari soleant. Pars *alvi* *Draconem* proprie representans squamis viridibus erat exornata. Si pedes contemplerur. Primum advertendum est quod *femur* junctum tibiæ erat latitudinis pollicis; & digiti suis articulationibus connectebantur ut in lacertorum digitis observatur. *Digiti* tamen non erant quini, ut in lacertis, sed tantum quatuor brevibus unguibus armati, qui adhuc eorum primordia præ se ferebant: unde *Draconem* juvenem esse con-

Ambros.
Hist. Serp.
pent. l. 2
cap. 5.

jecta-

Basiliscus. sive regulus Greuini
Aldro

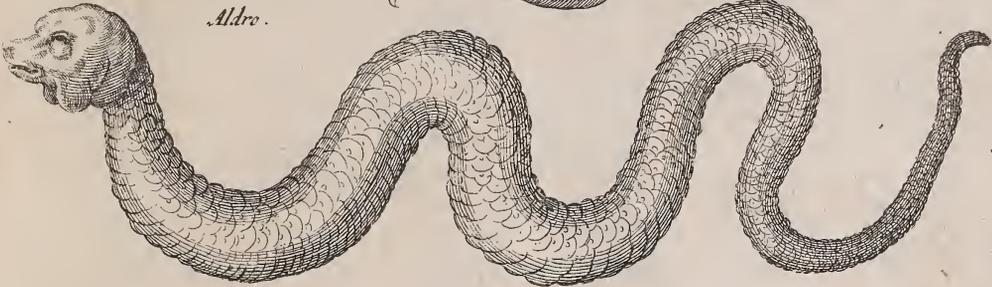
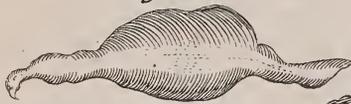

Ouum galli putatum Aldro

Ouum galli natum Regii anno 1628 Aldro

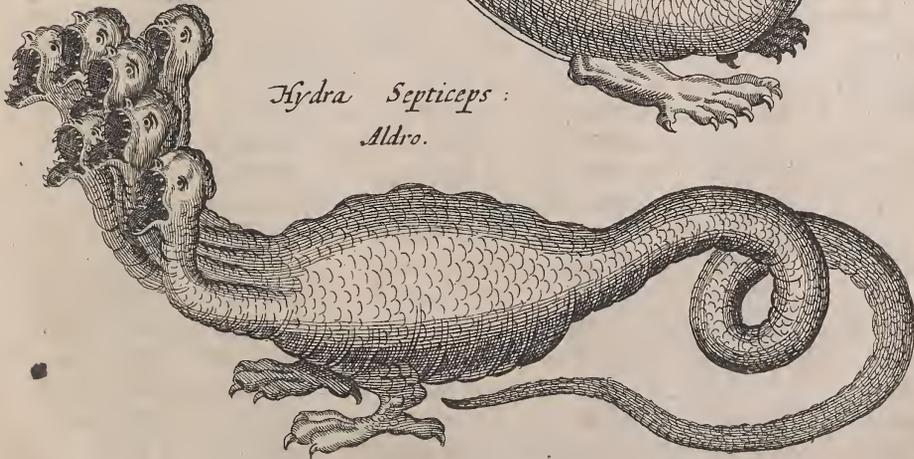
Draco Apicios Greuini
Aldro.

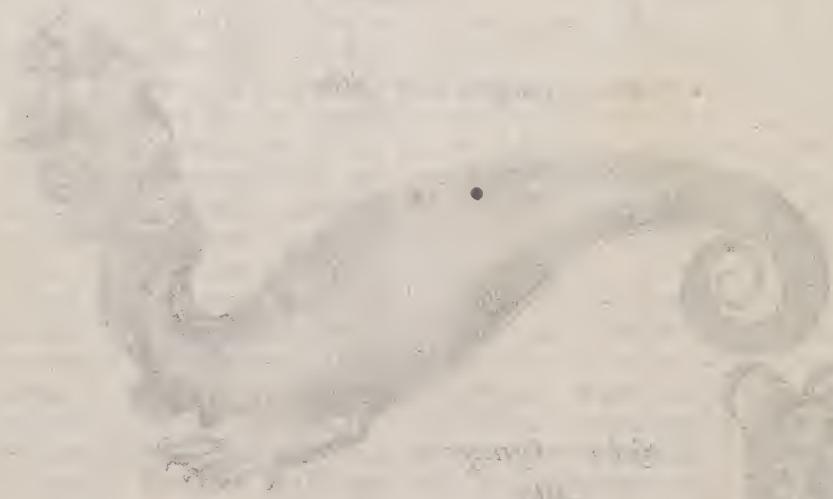
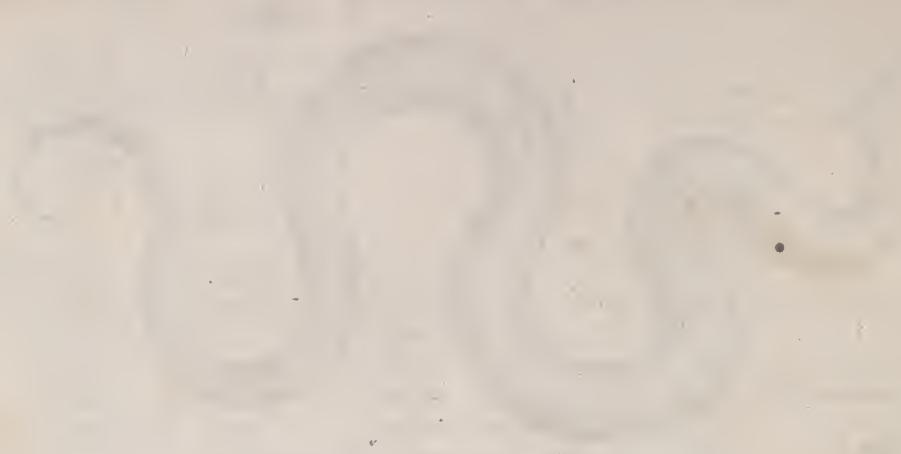

Hydra Septiceps Ges. Aldro.

Hydra Septiceps :
Aldro.

jectavimus: quemadmodum etiam ex dentibus dignosci poterat. Præterea altitudo *pedum* latitudinem corporis adæquabat. Immo magna admiratione tenebamur, quod pedes ex opposito juncti non essent: veluti in cæteris animalibus quadrupedibus, & in aliis exanguibus multipedibus observamus: sed pedum unus erat anterior altero, distantia sex digitorum, neque in eodem latere; immo per Diametrum erant oppositi: ut facilius forte corpus movere possent: propterea quod media pars corporis motu progressivo impellebatur, reliquæ autem partes, nempe colli, & caudæ per lubricos fluxus ritu serpentino movebantur. *Podex* ab extremitate caudæ duabus distabat palmis, pars *caudæ* superior viperæ erat similis, inferior vero dissimilis: siquidem squamæ partim nigræ, partim virides erant, hoc tamen ordine, & figura, ut quasi singulæ formam semicircularem referrent, & binæ tantum latitudinem caudæ amplectebantur. Secus vero in vipera se habent, quoniam squamæ rectæ sunt per totam corporis partem inferiorem. In hoc autem Dracone à podice ad caput usque squamæ inferiores, tam residuæ caudæ, quam ventris, & totius colli ad os usque rectæ erant, ut in vipera, hoc tamen ordine, ut imbricatim sitæ essent, colore usque ad alvum partim albo, partim nigro, sub ventre albæ, & latiores dimidio fere digito. At in extremitate squamarum rectarum non nihil coloris viridis conspiciebatur. Demum extremitas *caudæ* durissimo, & corneo fere apice munita erat, cujus una pars squamulis tegebatur, & extremitas apicis nigerrima, & aculeus instar literæ C. seu instar Centri scorpionis, erat repandus. Quamobrem verisimile fuit, hoc animal hujusmodi aculeo, pro tutela adversus cætera animantia uti. Cæterum, ut melius forma hujus draconis intelligatur, de novo singulas partes considerabimus. *Caput* erat admodum simile viperino, pars capitis superior juxta extremitatem, erat nigra, novem nigris squamis integrata, reliqua autem pars squamis majoribus leucophæis trigonam figuram æmulantibus. *Oris* hiatus longitudo erat duorum digitorum: *lingua* tenuis, longa & bifida, more aliorum serpentum conspiciebatur. Singula oris latera *dentes* ferrati, & graciles armabant, anterioribus tamen in vipera observatis carebat. Hinc colligimus hoc animal non valde fuisse venenosum. *Oculos* in comparatione ad molem corpoream magnos habebat, & aurei coloris: qua de re draconem hunc solaris naturæ fuisse judicavimus. Foramina *aurium*, ritu avium, habebat; deinde auriculis carebat, quamvis in Helvetiis Anno 99. supra millesimum & quadringentesimum Draco auribus lon-

gissimis præditus fuerit inventus. Idcirco ad monstrum in genere serpentum reducendum fuisse putavimus.

CAPUT II.

De Draconibus alatis.

DRacones alatos dari negat Ammiannus, comprobatur experientia. Dari in Æthiopia certum. Visus & in agro Pistoriensis squamosus, bipes, dentibus magnis, auribus urfi instar pilosis, cujus alæ, cubitum longæ & latæ, multis intertextebantur nervis. Sirenes Æthiopicis dari Isidorus author est. Descripsit & Scaliger longitudine pedum quatuor, crassitie brachii humani, cui alæ cartilagineæ de lateribus dependebant. Similem in agro Santonico occisum, & ad Regem Franciscum delatum, Galliam vidisse Brodæus testis est. Cardanus quoque Lutetiæ tam diligenter exsiccatus, ut vivi viderentur, bipedes, alis exiguis, capite serpentino, colore lurido, pilis nullis, cuniculi magnitudine vidit. Ex India allatæ dicebantur. Bellonius integra eorumdem cadavera, diligenter condita se vidisse dicit; & quidem de eorumdem genere, qui ex Arabia in Ægyptum advolant. Crassi hi circa alvum, bipedes, alis vespertilionum, & anguina cauda instructi. Respondit eis iconquam Gabriel Barbarus Aldrovando communicavit: & Æthiopicus exsiccatus Draco, quem à Francisco Cetensi accepit; tubercula quinque in dorso prominentia si excipias, Squammæ virides, & subnigricantes erant; pedes bini, ungue armati; auriculæ totidem, alæ ad volandum factæ; Os dentibus acutis instructum; nares binæ; pars capitis inferior versus auriculas plana; Oculi pupilla cum circulo semiluteo nigra; Cauda longa flexuosa, subluteis squammis tecta. Nos hic quatuor icones exhibemus; quarum prior est ex Grevino; altera ex Pareo; reliquæ duæ Æthiopicis expriment, unum sine eminentiis in dorso; alterum cum eminentiis, quarum modo mentionem fecimus. Reperiuntur in Arabia, & si Herodoto fides, circa arbores thuriferas, si Plinio, circa Cassiæ. Inde in Ægyptum avolant & ab ibidibus confunduntur. Cicero Lybia discedere scripsit. In antris plerumque degunt. Cum aquila & elephanto dimicare, Plinius author est. Et tantum de Serpente & Draconibus. Si quæ interim occurrent, vel in Paralipomenis, vel in editione iterata, reponentur, volente Deo, cui laus, honor & gloria, in sempiterna secula. Amen.

Brodæus
Miscell. l. 3.
c. 1.
Cardan. de
Variet. rer.
l. 7. c. 29.

Cicero l. 1.
de Nation.
Deorum.
Plin. H. N.
l. 8.

I N D E X

I N

HISTORIAM NATURALEM

D E

S E R P E N T I B U S,

I O A N N I S I O N S T O N I

Med. Doctoris :

• Prior numerus Historicæ descriptionis locum exhibet, posterior Tabulam Iconisimi demonstrat.

A.
A Contias, *Angelschlang* / *Nomen, Descriptio, Locus, Venenum, Natura, Differentia, Vfus.* Pag. 20. Tab. 4.
 Aguaten. p. 15.
 Ahacyati. p. 13.
 Ammiodytes, *Nomen, Descriptio, Locus, Venenum, Remedia.* p. 11. 12. t. 1.
 Amphibana, *Nomen, Descriptio, Locus, Natura, Venenum, Differentia, Vfus.* p. 18. t. 5.
 Anguis Angioleta Neap. p. 23.
 Esculapii, *Nomen, Descriptio, Locus, Natura, Vfus, Differentia.* p. 22. t. 5.
 Bisognola Bononiens. p. 23.
 Capimulgus. p. 30.
 Cerveri. p. 22.
 Cervonis. p. 22.
 Apochycoatl. p. 26.
 Argoli. p. 27.
 Aspis, *Nomen, Descriptio, Locus, Sympathia & Antipathia, Natura.* p. 15. t. 3. *Venenum, Vfus.* p. 16.
B.
 Basiliscus, *Nomen, Generatio, Venenum, Differentia.* Pag. 34. 35. Tab. 11.
 In solitudinibus Africae. p. 35. t. 12.
 à Raja effictus prone & supine plectus. t. 12.
 Bitin. p. 35.
 Boa. p. 30.
 Body. p. 20.
 Boicinga. p. 23. t. 6.
 Boicinininga. p. 23. t. 6.
 Boiquira. p. 23. t. 6.
 Boiguacu. p. 25. t. 6.
 Bojobi. Brail. p. 26.
 Boitiapo. p. 26.
 Boquatrara. p. 31.
 Borobi. p. 25.
C.
 Caninana. p. 23. 26.
 Calcavela Lusit. p. 23.
 Cæcilia *Sindschleich* / *Nomen, Descriptio, Natura, Vfus, Differentia.* p. 20. t. 4.
 Cega Lusit. p. 19.
 Cenchrus, *Nomen, Descriptio, Natura, Vfus, Differentia.* p. 19. t. 4.
 Cerales, *Gehdrentsch. e Schlang* / *Nomen, Descriptio, Locus, Natura, Venenum, Differentia.* p. 12. t. 2.
 Cefone. p. 36.
 Chersydrus. p. 19. 20. t. 8.
 Cobra de Cipo, Lus. p. 26.

Cobra de Coral. p. 25.
 Cobra de Veado. p. 25. 26.
 Cobre Verde. p. 27.
 Cuilcahuilia. p. 26.
 Cumcoatl. p. 27.
 Curucucu. p. 14.
D.
 Decurtati. p. 21.
 Dipfas, *Nomen, Descriptio, Locus, Venenum, Differentia.* p. 17. t. 3.
 Domina Serpentum Nieremb. p. 24. t. 7.
 Draco, *Nomen, Descriptio, Locus, Vifcus Generatio.* p. 32. *Antipathia, Venenum, Mores, Vfus in Cibus, Differentia.* p. 32. t. 10. 11.
 aethiopicus. p. 37. t. 10.
 bipes Bononiensis. p. 36. t. 10.
 Pythius. p. 35. t. 11.
 ex Raja effictus Aldr. t. 12.
 alter ex Raja exiccata Ald. t. 12.
 Dryinus, *Stinck-slangh* / *Nomen, Descriptio, Venenum.* p. 21. t. 5.
E.
 Excedra Ifidori. p. 36.
 Excetra Plauti. p. 36.
 Elaps, seu Elops, Elaphis, *Nomen.* p. 22. t. 5.
Descriptio. p. 22.
H.
 Hæmorrhous, *Nomen, Descriptio* p. 13. t. 2.
Locus, Natura, Venenum, Differentia. p. 13. 14.
 Hoacoati Mexic. p. 24.
 Hyæna Eliani. p. 27.
 Hydra, *Nomen, Descriptio, Locus, Venenum, Ortus.* p. 36. c. 11.
 Hydrus marinus. p. 31. c. 8.
 Hydus, *Nomen, Descriptio,* p. 28. *Locus, Vifcus, Natura, Vfus.* p. 28. t. 8. *Differentia.* p. 29.
 Hypnalis. p. 15.
I.
 Ibiboboca Bras. p. 25. t. 6.
 Ibyara Marcgr. p. 18. t. 3.
 Ilicinus. p. 21.
 Iraraca. p. 26. t. 6.
K.
 Kokob. p. 13.
L.
 Laphiati. p. 22.
M.
 Maquizcoatl. p. 18.
 Maripeti angues. p. 31.
 Mater formicarum. p. 25. t. 7.
 Mergoli. p. 27.

Miliaris. p. 20.
N.
 Natrices magna. p. 35.
 Natrix. p. 28.
 Torquata. p. 30. t. 8.
 Rubetaria, *Nomen, Descriptio, Natura.* p. 30. t. 8.
P.
 Padalica Polon. p. 30.
 Polpoch. p. 21.
Q.
 Querculus. p. 20.
R.
 Ratel-slangh. p. 23.
S.
 Scolopendramarina. p. 28. 31. t. 9.
 amethystini coloris. p. 31. t. 9.
 Scytale, *Nomen, Descriptio, Natura.* p. 18. t. 4.
 Seps, *Nomen, Descriptio, Locus, Venenum, Differentia.* p. 14. t. 2. & 3.
 Serpentes in genere, *Nomen, Descriptio,* p. 1.
Locus, p. 2. *Vifcus, Generatio,* p. 3. *Sympathia,* p. 4. 5. *Natura & mores, Venenum,* p. 5. *Vfus,* p. 6. *Differentia.* p. 6.
 Serpens alatus. p. 26.
 americanus Indicus. p. 34. t. 9.
 biceps. t. 1.
 Manufactus. p. 26.
 mari Norwegico familiaris. p. 31. t. 9.
 Suetico. p. 31. t. 9.
 marinus. p. 31. t. 9.
 Serpentes aquatici. p. 28.
 Bambæ. p. 35.
 exotici. p. 23. t. 9.
 Senegæ. p. 35.
 Terrestres. p. 7.
 Veterum. p. 27.
 Situla. p. 17.
T.
 Tangedor Lusit. p. 23.
 Tetrauchcoatl. p. 27.
 Teutlacocauhqui Mexic. p. 24.
 Texmineni. p. 20.
 Tezahcoatl. p. 18.
 Tleoa. p. 27.
 Trinhuitili. p. 27.
V.
 Vipera, *Nomen,* p. 7. t. 1. *Descriptio,* p. 7. *Locus, Vifcus,* p. 8. 9. *Temperamentum, Generatio, Antipathia, Venenum, Remedia,* p. 9. 10. *Vfus,* p. 10.
 Vipera Chiappæ. p. 11.

Admonitio ad Bibliopegum quo quævis Tabula suo fit loco inferenda.

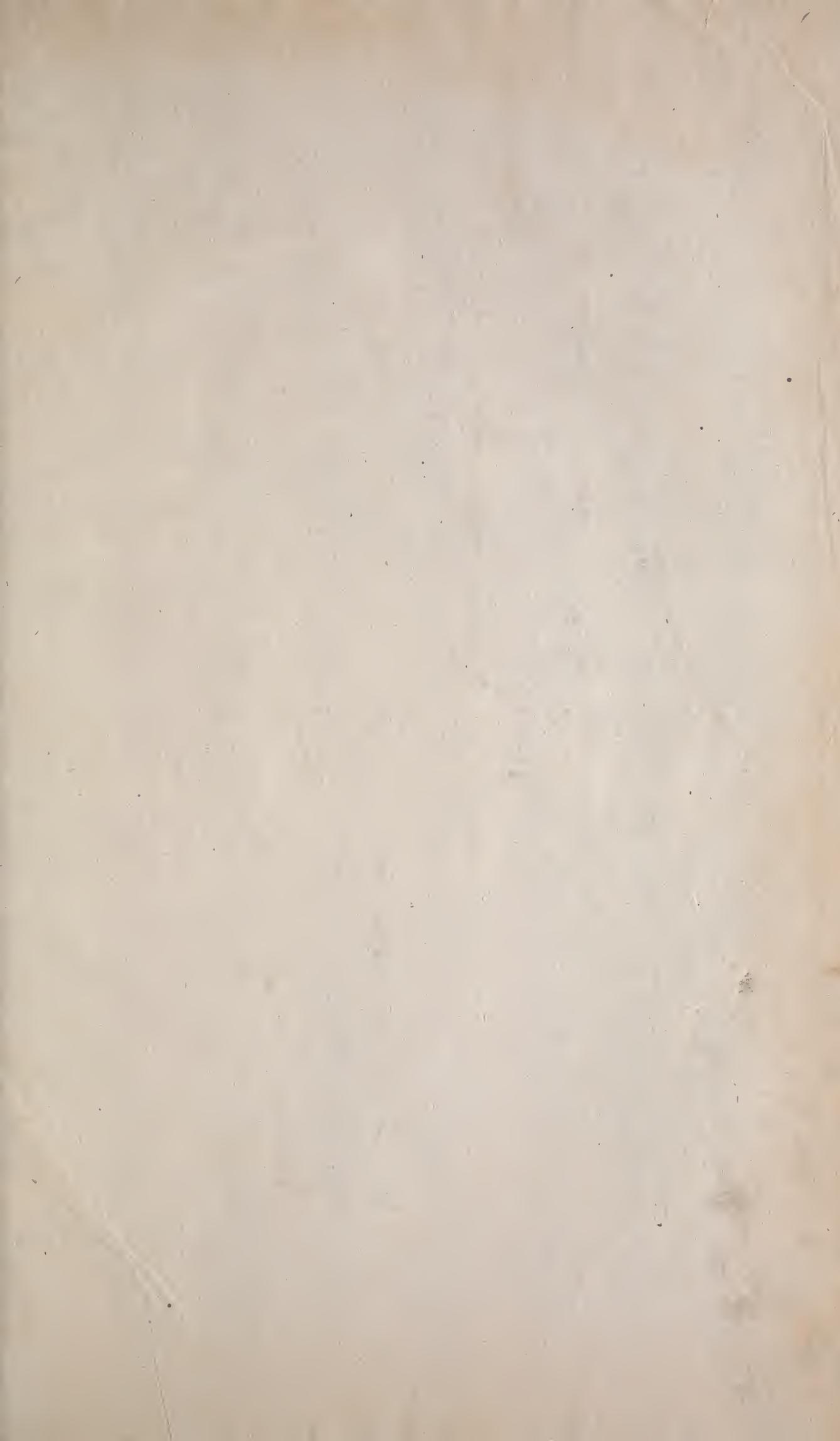
TABVLA	I.	pag. 8.	VII.	p. 23.
	II.	p. 12.	VIII.	p. 28.
	III.	p. 14.	IX.	p. 31.
	IV.	p. 17.	X.	p. 36.
	V.	p. 21.	XI.	p. 34.
	VI.	p. 23.	XII.	p. 35.

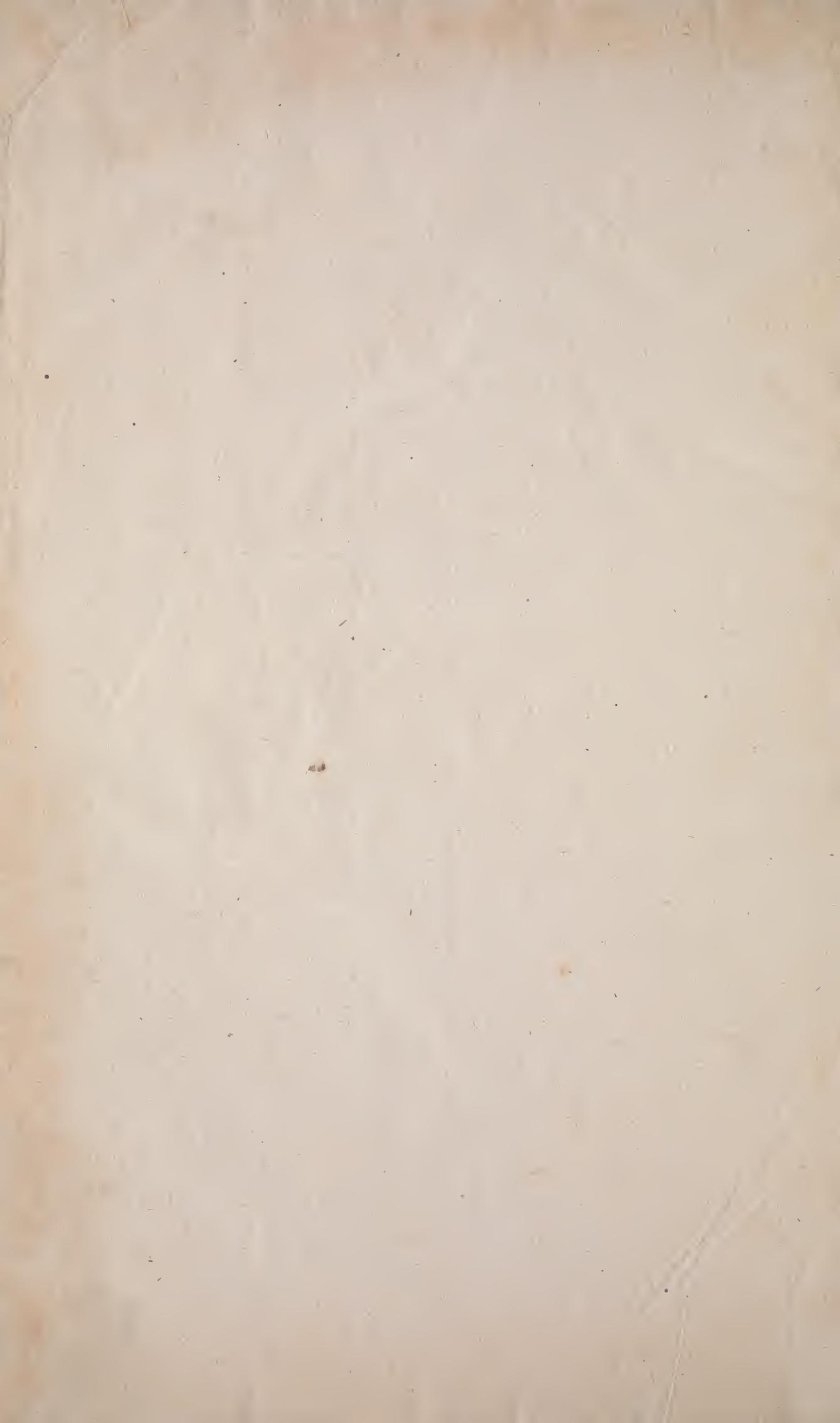

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

3 9088 01645 5958